Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

Josephus de Antiquitatibus ac de bello Judaico.

✝

¶ Tabula Rubricarum cuiuſcũq; capituli ſingulorum librorum/tam de Antiquitatibus q̃ de bello Iudaico ſecundum numerum librorum & chartarum.

¶ Incipit liber primus.

DE creatione cœli & terræ/& de operibus ſex dierum/& requie diei ſeptimi. cap.1.car.1.
De plaſmatione protoplaſtorum/& de plantatione paradiſi/& de introductione Adam & Euæ in ipſum. cap.2.car.2.
De tranſgreſſione protoplaſtorum/& de eiectione eorum de paradiſo. cap.3.car.2.
De interfectõe abel p Cai/& de pœna q̃ multatus ẽ Cain/& de duabus colũnis latteritia & lapidea i q̃bus cõſcripſerũt filii adã oẽm diſciplinã rerũ cœleſtiũ quam p ſe adinuenerunt. cap.4.car.2.
De inũdatione diluuii ſup terrã & ubi Noe ſaluatus eſt cum generatione ſua p arcã. cap.5.car.2.
Noe poſt diluuiũ oblatis dño hoſtiis/orat nullã aq̃ inundationẽ ulteri9 induci ſup terrã. ca.6.car.3.
Deus annuit p̃cibus Noe/arcum pluuialem deſignans ei in teſtimonium fœderis. cap.7.car.3.
De morte noe/& de filiis eius. cap.8.car.3.
De Nẽbroth filio cham/& de ædificatiõe turris/& de diſcordia diuerſar linguar. cap.9.car.3.
De diſperſione gentium in uniuerſas terras poſt ædificationem turris. cap.10.car.3.
De filiis laphet filii Noe/& de gentibus quæ per eos inſtitutæ ſunt. cap.11.car.3.
De filiis cham filii Noe/& de gentibus per eos inſtitutis. cap.12.car.4.
Noe inebriatus/nudatus/irriſus/irriſorem filium maledictioni ſubdit/ fratribus eius maledictum patribus effugientibus. cap.13.car.4.
De filiis Sem filii Noe/ſeu de gentibus per ipſos inſtitutis/& de ortu abraæ. cap.14.car.4.
Abraam ſecundũ præceptum domini de Chaldæa migrat in Chananæam. cap.15.car.4.
Abraã famæ opprimẽre Chananæam/ægyptum ingreditur/ubi dignus & clarus habetur diſciplinam arithmeticæ/& aſtrologiæ/contradens ægyptiis/ a quibus iterum regreſſus in Chananæam/ partitur terram cum Loth cognato ſuo. cap.16.car.5.
Sodomitæ congreſſi cum aſſyriis prælio uincuntur/ uicti captiui abducuntur/ cum quibus Loth captiuus abducitur. cap.17.car.5.
Abraam irruens in aſſyrios/Loth & captiuos Sodomitar eripuit/cui regreſſo occurrit rex Sodomitar/& Melchiſedech rex ſolymor/deinde accepto p̃miſſo diuino de poſteritate/genuit Iſmael/ ipſeq; circunciſus eſt præcipiente domino/& iſmael totaq; domus eius. cap.18.car.5.
De abraam quomodo tres angelos ſuſcepit/a quibus audiuit & Sarã filiũ perituram/& Sodomitarum euerſionem/& de Loth/qui & ipſe ſuſcepit angelos hoſpitio/& de euerſiõe ſodomor/ ſimul de eruptione Loth cum tota domo eius/& quomodo uxor Loth conuerſa eſt in ſtatuam ſalis/ cum reſpicit ciuitatem pereuntem/& de commixtione filiarum cum patre. cap.19.car.5.
Quomodo abraam migrauit in Gerara/& Abimelech admanuit Saram uxorem abraæ/ſed correptus a domino reddidit eam ipſi intactam/& de natiuitate Iſaac. cap.20.car.6.
Quõ abraã monẽte ſara/& p̃cipiente domino emiſit a ſe agar cũ filio Iſmaele. cap.21.car.6.
Abraam accepit mandatum a domino de immolatione Iſaac. cap.22.car.6.
De morte ſara & ſepultura ipſius/poſt cuius mortẽ abraã accepit Cetura uxorẽ. cap.23.car.6.
Quomodo Iſaac quadragenarius duxit uxorem Rebeccam. cap.24.car.7.
Abraam moritur/& ſepelitur in Ebron cum Sara coniuge ſua. cap.25.car.7.
De conceptu uel ptu Rebeccæ/ & quõ Iſaac pegrinatus eſt in Geraris tpe famis/& qa cũ ſenuiſſet/& caligarent oculi eius/benedixit iacob cum putaret ſe benedicere Eſau. cap.26.car.7.
Iacob timens fratrem fugit ad Laban in Meſopotamiam ubi filias Laban Lyam & Rachel accepit uxores/cum ancillis earum Bala & Zelpha/ex quibus filios.xii.genuit/& unã filiã/quæ regreſſo iacob de Meſopotamia ad Chananæam/uiolata eſt a Sichem filio Emmor regis Sicimor/quare indignati fratres eius totam ciuitatem percuſſerunt in ore gladii. cap.27.car.7.
Moritr Iſaac in Ebron/& ſepultura filiis ſuis/Rebecca uxore prius defuncta. cap.28.car.9.

¶ Incipit Liber ſecundus.

¶ Quomodo Eſau & Iacob Iſaac filii habitacula diuiſerũt/& Eſau quidem idumæam tenuit/iacob autem Chananæam. cap.1.car.9.
Quomodo ioſeph iunior filiorum iacob ſomniis ei demonſtrantibus fœlicitatem futuram inuidiam ſuſtinuerit fratrum. cap.2.car.9.
Quomodo idem ipſe in Aegyptum uenundatus a fratribus propter odium quod habebant in

cum/factuſq; inſignis & clarus/ibi fratres habuit ſubiectos. cap.3.car.10.
Iacob audito quia ioſeph uiueret in ægypto/& clarus ibi haberetur/ deſcendit ad eum cum tota domo ſua cap.4.car.13.
De morte iacob & de ſepultura qua ſepultus eſt in Ebron a filiis/de morte quoque ioſeph & fratrum eius. cap.5.car.14.
De oppꝛſſione filiorꝫ iſrael in ægypto per Pharaonem/& de natiuitate moyſ quem educauit filia/ Pharaonis & adoptauit ſibi in filiũ/& de ſacrorum ſcriba qui noluit interficere puerum conculcãtẽ coronam regis/quam puero rex impoſuerat. cap 6.car.14.
Poſtq̃ creuit Moyſes iniũctũ eſt ei bellũ æthiopicũ ubi copulata ẽ filia regis æthiopũ in matrimonio. Vnde odium & inuidiã magnã contraxit ægyptiorum. cap.7.car.15.
Moyſes cognitis inſidiis regis ægypti latenter effugit & ueniens in Madiã habitauit cum Ragüele ſacerdote/cuius filiã accepit i uxorem. cap.8.car.15.
De rubo q uidebat moyſi quaſi arderet qui tñ non comburebatur/ubi audiuit mandatũ diuinum ut reuertens in ægyptũ liberaret filios iſrael de oppreſſione ægyptiorum. cap 9.car.15.
Moyſes regreſſus eſt in ægyptum ſecundũ mandatũ domini/ ubi faciẽs ſigna & prodigia maxima eduxit filios iſrael de ægypto in manu ualida. cap.10.car.16.
Quõ ægyptii pœnitẽtia ducti q dimiſiſſent filios iſrael ſecuti ſunt eos uſq; ad mare rubrũ q diuiſum uirga Moyſi ꝓcipiẽte dño ingreſſi ſunt filii iſrael & ſicco veſtigio trãſierũt illud ægyptii autẽ ꝓſequẽtes ingreſſi ſunt poſt eos ſed reuertẽte mare in ſeipſum/ ſuffocati ſunt fluctibus. cap.11.car.17.

Incipit Liber tertius.

Quõ moyſes populũ ex ægypto ſumẽs duxit ad mõtẽ Syna/multo itinere fatigatũ.cap.1.car.17.
Quomodo pugnantes cum Hebræis amalechitæ & qui cum eis erant deuicti ſunt & iſrael prædã hoſtium perceperunt. cap.2.car.18.
Quia ſocer ſuũ letro Moyſes ad ſe uenientẽ ad montẽ Syna libenter excepit. cap.3.car.19.
Quõ ꝓſuaſit ei ut diſtribueret ppl'm p milleãrios & cẽtenarios q prius iordiatus erat.ca.4.car.19.
Quomodo hæc ſingula fecit moyſes ſocero monente. cap.5.car.19.
Quomõ moyſes aſcẽdit in Syna montẽ acceptaſq; a deo leges/Hebræis dedit. cap.6.car.19.
De tabernaculo q fecit moyſes in deſerto ad honorẽ dei/ut tẽplũ eſſe uideretur. cap.7.car.20.
De arca qualiter facta ſit in qua tabulas legis collocauit. cap.8.car.21.
De menſa propoſitionis/in qua oĩ ſeptimana duodecim panes azimi ponebantur. cap 9.car.21.
De candelabro aureo & altari interiori & exteriori. cap.10.car.21.
Quæ ſunt ueſtimenta ſacerdotum & pontificis. cap.11.car.21.
Quomõ aaron eligitur in ſacerdotem/& qũo moyſes purificauerit tabernaculũ & ſacerdotes/& quemadmodum de feſtiuitatibus/& ſingulis diebus fuerit cõſtitutum. cap.12.car.22.
Quia moyſes ꝓcedẽs a mõte Syna cũ populo/eduxit eũ ad locũ q dr Eſerioth ubi murmurãtibus filiis iſrael,p deſiderio carniũ dñs imiſit Coturnices/& de plaga q̃ ſecuta ẽ eſum carniũ.ca.13.car.24.
Quomõ exinde Moyſes duxit populũ ad fines Chananæorꝫ/unde miſit exploratores.xii.q cõſiderarẽt eorꝫ regiones & ciuitates q reuerſi poſt quadraginta dies/terrorẽ & mœrẽ incuſſerunt filiis iſrael/quaſi nõ poſſent expugnare Chananæos unde illi in deſperationẽ adducti cõſilio inito decreuerũt redire in ægyptũ moyſe & aaron interẽpto/q̃ e iratus nõ eos ſed filios eorꝫ terrã repromiſſionis itraturos/ipſos aũt p.xl.annos in deſerto prædixit eſſe morituros. cap.14.car.24.

Incipit Liber quartus.

Bellũ Hebræorꝫ abſq; noticia Moyſes cõtra Chananæos geſtũq; atq; deuictum. cap.1.car.25.
Seditio Chore & plebis contra Moyſen & fratrem eius de ſacerdotio. cap.2.car.25.
Quemadmodũ Moyſes inſtituit decimas dari leuitis & ſacerdotibus & de morte Mariæ & aaron primi ſacerdotis domini cui ſucceſſit Eleazarus filius ipſius. cap.3.car.27.
Quemadmodũ cõmiſerunt Seon & og reges ammoreorũ bellũ uicitq; eos moyſes & filii iſrael/ terras eorum & ciuitates tenentes & hæreditate poſſidentes. cap.4.car.27.
De Balach Moabitarꝫ rege/ſeu de Bilaã ꝓpheta cuius aſina hũana loq̃la uſa ẽ q poſt bñdictiões qbus bñdixit filiis iſrael cõſiliũ dedit Balach q̃liter ſeduceret ppl'm p mulieres Madianitas/ & de ultione quæ ſecuta eſt & ſeductos Hebræos/& ſeductores madianitas. & ubi moyſes ioſue ſucceſſorẽ ſibi conſtituit. cap.5.car.27.
Moyſes alloquitur populum ante mortem ſuam/et tradidit ei librum legis/& quemadmodum ab hominibus eſt ablatus. cap.6.car.29.

Quomodo

¶ Incipit Liber quintus.

¶ Quō ieſus duxit hebræoꝝ exercitū/ & dū pugnaſſet cōtra Chananæos/& deuicíſſet terrā eoꝝ p ſortes funiculoꝝ ẽ ptitus/& de morte ipſius ioſue & pōtificis Eleazari. cap.1.car.33.
Quō moriẽte duce filii iſrael fœliciter aliq̄to tpe pugnauerūt cōtra Chananæos. cap.2.car.35.
Quō pducẽte tpe iſraelitæ trāſcẽdẽtes patrias leges ad grādes ærūnas deducti ſūt/& ſeditiōe fcā adinuicē pugnauerūt/hmōi cā p qua delata eſt tribus Beniamin pter ſexcẽtos uiros. cap.3.car.36.
Quō poſt hāc afflictionē iſraelitæ rurſus ipie agẽtes/opprimunt a Chananæis/ & a curſato rege aſſyrioꝝ cui ſeruierūt ānis octo ſed poſtea libertas eis reſtituta eſt p Zenizē belli filiū principāte annis quadraginta/qui apud phœnicas dicitur iudex. cap.4.car.37.
Quō rurſus populus noſter ānis.x.& octo ſeruierūt Moabitis/& quodā aoth noīe ſeruitute priuatus ſit eo principatum annis.lxxx.tenente. cap.5.car.37.
Quomodo Chananæis eos in ſeruitutē redigentibus p annos.xx.liberati ſunt p Barachū & Deborā/qui eoꝝ principes fuerunt. cap.6.car.37.
Q uo purgātes Amalechitæ cōtra iſraelitas uicerūt/eorūq; puincia afflixerūt ānis ſeptē quos liberauit dominus p Gedeon/q ſup populū fuit annis quadraginta. cap.7.car.37.
Quō abimelech filius Gedeonis ex cōcubina mortuo patre arripuit principatū/interfectis cūctis fratribus ſuis excepto uno/& de pœna quā exoluit pro fraterna cæde. cap.8.car.38.
Quō iſraelitæ relinquẽtes legē dei opprimunt ab ammonitis/quos liberauit dominus p iepte Galaaditem qui tenuit principatum per ſex annos. cap.9.car.38.
Prænūciatio natiuitatis Sāſon/& fortitudo eiꝰ& q̄toꝝ malorꝝ auctor fuerit palæſtīs.ca.10.car.39.
Poſt mortē Sāſon pfuit iſraelitis Heli ſacerdos & de Noemi uxore Elimelech/ſeu de Ruth Moabitide/quā duxit uxorē booz pater Obed patris ieſſe/patris dauid. car.11.car.40.
De ortu Samuel,pphetæ q pdixit cladē iſraeliticā filioꝝ Heli ſacerdotis pditionē.cap.12.car.40.
Quō filii iſrael pugnātes cū Palæſtinis ceſſi ſunt/filii Heli ſacerdotis in bello pereunt/ arca dei capta abducit/ipſe ſacerdos cōpto q factū eſt de ſella corruens/mortuus eſt/cū tenuiſſet principatum xl.annis.Cōtinet hic liber tēpus annoꝝ quadringentoꝝ ſeptuagintaſex. cap.13 car.41.

¶ Incipit Liber ſextus.

¶ Interitus Palæſtinoꝝ & terræ eoꝝ/per iram dei propter arcā quæ ab eis fuerat capta/ & quēadmodum eam remiſerunt ad hebræos. cap.1.car.41.
Quemadmodū Palæſtinoꝝ exercitus ſuper eos uenerit/& de uictoria Hebræorū. quam ducatu Samuelis prophetæ adepti ſunt. cap.2.car.41.
Quod Samuel pp ſenectutem eſſet infirmus/ſuis filiis res diſpenſandas iniunxit. cap.3.car.42.
Quod dū illi principatū bene non regerent/populus per iram petiuit regem. cap.4.car.42.
Prælium Saul ſup ammonitarum gentem/& uictoria hoſtiumq; uaſtatio. cap.5 car.43.
Quēadmodum denuo Palæſtini pugnantes deuicti ſunt ab hebræis. cap.6.car.43.
Bellum & uictoria Saul cum amalechitis. cap.7.car.44.
Quia pnaricáre Saul mādata,pphetæ ſamuel/alius rex dauid iubēte deo latēter ē fcūs.ca.8.ca.45.
Quēadmodū denuo pugnauerūt palæſtini aduerſus hebræos adhuc regnante Saul & monomachia Dauid Golia/q palæſtiꝰ erat eximius eiuſq; pēptio & defectio palæſtinoꝝ. cap.9.car.45.
Quēadmodū miratus ſaul fortitudinem Dauid/ei ſuam filiam copulauit. cap.10.car.46.
Quēadmodum poſt hæc ſuſpectum Dauid ſibi rex ſaul perimere feſtinauit. cap.11.car.46.
Quia ſæpius dauid p ſaul periculū mortis paſſus effugit/& ſecundo eum ſuper ſe uenientem habens poteſtatem noluit interficere. cap.12.car.47.
Quēadmodum caſtrametantibus palæſtinis/itērū hebræi bello deuicti ſunt/& rex eorū ſaul pugnando mortuus eſt una cum filiis. cap.13.car.49.

Incipit Liber ſeptimus.

Quomodo dauid quidem ſuper unam tribum in Ebron ciuitate regnauit/& ſuper aliam multitudinem filius ſaul. cap.1 car.51.
Quia eo interfecto dolo amicoꝝ omne regnum dauid accepit. cap.2 car.52.
Quō obſidēs hieroſolymam dauid/& capiens ciuitatē expulit qdē ex ea Chananæos/ & iudæos in ea conſtituit/& de amicitia facta inter ipſum/& irā Tyri regem. cap.3.car.52.
Quod ſecundo pugnantes contra ſe palæſtinos in Hieroſolymis uicit/& de arca dei cariathia-

rim in Hieroſolymam deducta. cap.4.car.52.
Pugna quã habuit dauid contra palæſtinos & Moabitas/& Adrazatũ regem/& damaſcenos/atq; victoria & de amicitia facta inter ipſum & Thou regem. cap.5.car.53.
Quũo cõtra Ammonitas/& Meſopotamenos pugnauerit ac præualuerit. cap.6.car.54.
Quoniã dauid concubuit cũ Berſabæe uxoræ uriæ/& ipſum Vriam fecit occidi gladio filiorum Ammon & de uerbo Nathan ad eũ miſſi pro peccato quod cõmiſerat. cap.7.car.54.
Quoniã ammon filius dauid mixtus eſt ſorori ſuæ Thamar/pro qua re Abſalon frater eius interfecit eum/& de fuga Abſalon & reuocatione ipſius ad patrem. cap.8.car.55.
Quũo dauid domeſticis contra eum ſeditionẽ facientibus a filio ſit expulſus/dũ uero pugnaret cõtra ſimul patrem Abſalon cũ exercitu ſuo deperiit. cap.9.car.56.
Quũo poſt mortẽ abſalõ dauid reuerſus eſt ad regnũ/& ad ſedẽ regni hieroſolymã & de ſeditiõe quã mouit contra eũ ſeba filius bochri. cap.10.car.57.
De expiatione ſceleris/quod cõmiſit ſaul in Gabaonitas/cuius cã facta eſt fames in puincia/& de ꝓliis aduerſus palæſtinos fœliciter geſtis/ſeu de fortibus dauid. cap.11.car.57.
Quomodo rex dauid iuſſit dinumerare populum contra mandatũ domini/& de plaga/quæ ſecuta eſt tranſgreſſionem. cap.12.car.58.
Rex dauid fœliciter uiuens in regno Salomoni filio mãdauit de ædificatione tẽpli & quantã materiã ei auri & argenti lapidũq; ꝓciosoꝝ ꝓparauerit ad tẽpli ædificiũ. cap.13.car.59.
Quõ rex dauid ſenex factus & frigidus p adoleſcẽtulã uirginẽ noie abiſag calefactꝰ ẽ & de adonia filio dauid q uſurpauit ſibi imperiũ/& quoniã ſolomon unctus eſt in regẽ iubẽte dauid patre eius cui rurſus mãdauit ædificationẽ tẽpli dans ei deſcriptionẽ & cõſtitutionẽ ædificii. cap.14.car.59.
Rex dauid ſciens ſe moriturũ/& uocans filiũ ſuum ſolomonẽ plenius inſtruxit eũ de obſeruatiõe mandatorũ dei/& de his quos nouerat pœna dignos poſt hoc mortuus eſt & ſepultus a filio ſuo ſolomone & multæ diuitiæ cum eo ſunt reconditæ. cap.15.car.59.

¶ Incipit Liber octauus.

¶ Quomo ſolomon ſucepit regnũ/& peremit Adoniã ioab & ſemmei. cap.1.car.61.
De ſapientia eius & intellectu/atq; diuitiis. cap.2.car.61.
Quõ primus in hieroſolymis ædificauit templũ/& de præuaricatione qua prænaricatus eſt circa ſenectutẽ ſimul & de obitu ipſius. cap.3.car.62.
Quõ ſubiectoꝝ quendam hieroboã fecerunt ſibi regẽ decem tribus recedentes a domo dauid & in duabus tribubus ꝛegnauit filius ſalomonis Roboã. cap.4.car.66.
Quia ſeſach ægyptiorũ rex caſtrametatus eſt contra hieroſolymam/& ciuitate denicta/diuitias eius tranſmigrauit in ægyptum. cap.5.car.67.
Bellũ hieroboã regis iſrael cõtra filiũ Roboã abiã/& triumphus abiæ. cap.6.car.68.
Quia generationẽ oẽm hieroboã qdã noie Baaſa pimens ipſe tenuit ꝓncipatũ. cap.7.car.68.
Bellũ æthiopũ cõtra hieroſolymitas/regnãte ſup eos aſa & cædes æthiopũ. cap.8.car.68.
Quia gñatiõe Baaſã pempta/regnauit ſup iſraelitas amari/& poſt eũ filius eius achab .ca.9.c.69.
Quomodo regnante achab prophetauit Helyas/& de ſignis quæ fecit/& quia diſcipulum elegit Eliſæum. cap.10.car 69.
De morte Naboth & agri eius poſſeſſione iniuſta/& qa Adath damaſci & Syriæ rex ſecũdo Zabhab pugnauit & uictus eſt & de religiõe ſeu gloria ioſaphat regis hieroſolymorũ. cap.11.car.70.
Quõ Achab cõtra ſyros pugnando denictus eſt/& ipſe diſperiit. cap.12.car.71.

¶ Incipit liber nonus.

¶ Quemadmodũ caſtrametatus eſt ioſaphat contra Moabitas/& domino pugnante mirabiliter ſine prœlio uicerit eos. cap.1.car.71.
De Ochozia rege iſraelitarũ ſeu de mirabilibus Heliæ ꝓphetæ/& q ſublatus eſt ab hominibus relinquens diſcipulũ Heliſæum. cap.2.car.72.
Rex ioꝛã rex ioſaphat/& rex idumæe caſtra mouentes contra Moabitas/depopulati ſunt terrã eoꝝ/& de morte ioſaphat/deq; mirabilibus helyſei prophetæ. cap.3.car.72.
Caſtra ſyroꝝ & damaſci cõtra ioꝛã regẽ iſraelitarũ/& qũo ipſe obſeſſus in Samaria periculum famis & obſidionis inopinabiliter & mirabiliter euitauerit/& de morte Adezet regis damaſci cui ſucceſſit Azahel ſeruus eius/qui multis malis affecit iſrael. cap.4.car.73.
Quõ equocus regis iſrael ioꝛã rex hieroſolymorum/rerum apice potitus poſt ioſaphat & fratres & paternos amicos occiderit q̃ faciente iniquitate idumæa receſſit ab eo/& irruentibus ſup eũ araꝫbis/domus eius uxores & filii piter corruerũt/poſtquã calamitatẽ & ipſe mortuus eſt/cui ſucceſſit filius qui

lius qui ſolus euaſerat/ nomine ochozias. cap.5.car.74.

Quia ioram rex iſrael mortuus eſt a principe equitatus nomine Hieu interfectus/ſimul & hieroſolymorum rex Ochozias/qui Hieu mortuo ioră regnauit in Samaria/ & exterminauit domũ achab & culturam Baal cum ſacerdotibus eius/quare accepit repromiſſum/filios eius eſſe regnaturos uſq; in quartam generationem. cap.6.car.74.

Quia achab regis filia noĩe athalia/poſt mortem filii ſui Ochozie Hieroſolymis imperauit/ qua interficiẽs põtifex ioiadas/filium Ochoziæ ioas conſtituit regem. cap.7.car.75.

Caſtra azahael regis Damaſcenoꝝ ſuper iſraelitas/& quẽadmodum uaſtata eorum prouincia & ciuitate Samaria/rurſus poſt breue tempus caſtrametatus contra hieroſolymitas/multaſq; pecunias ab eorum rege percipiens/remeauit in Damaſcum/& de morte Heliſæi prophetæ/ſeu de uirtute quã oſtendit poſt mortem/in mortuo ſuſcitato. cap.8.car.75.

Quia amaſias hieroſolymorũ rex caſtrametatus contra idumæos & amalechitas/ deuicit eos/& de contemptu ipſius in dominum. cap.9.car.76.

De uidicta q̃ ſecuta ẽ eũ p ioas regẽ iſraelitarũ/q pugnãs deuicit eũ/& captũ duxit hieroſolymã/ ubi deſtructa pte muri/& ablatis theſauris/regẽ a captiuitate reſoluit/& regreſſus ẽ ſamariã.ca.10.ca.76.

Bellum hieroboã regis iſraelitarũ cõtra Syriam/& hiſtoriã ionæ prophetæ/ & de Ozia filio amaſiæ regẽ hieroſolymoꝝ/quo gentes in circuitu poſitas ſubiugarit/& quam clarus fuerit/qui tamẽ nõdicans ſibi honorẽ pontificalẽ lepra percuſſus eſt & deficiens obiit. cap.11.car.76.

De malis quæ prouenerunt iſraelitis ſub diuerſis regibus/a diuerſis/regibus aſſyriorum/& de ioathã Oziæ filio rege hieroſolymorũ/& de prophetia Naum prophetæ. cap.12.car.77.

De malis q̃ paſſus eſt rex achaz a raſin rege Syriæ/& Phaceia rege iſrael/quare miſit nũcios ad regem aſſyriorũ petens ab eo ſolatiũ/ qui ueniens Damaſcũ cœpit/raſin regem eius occidit damaſcenos tranſtulit/& aſſyrios in Damaſco cõſtituit iſraelitas quoq; grauiter afflixit. cap.13.car.77.

Quia rex aſſyrioꝝ Oziam regẽ iſrael fecit ſibi tributarium/& de Ezechia filio achaz rege hieroſolymorum q̃ iuſtus fuerit & religioſus: & quia ſpreuit regem aſſyriorũ. cap.14.car.78.

Quomodo Salmanſar rex aſſyrioꝝ caſtrametatus contra Samaria/annis tribus eam obſidens coepit/regẽ eius Oziam captũ abduxit/decem tribus de terra iſrael tranſmigrauit/in Mediam & pſida gentes alienigenas poſuit in Samaria. cap.15.car.78.

¶ Incipit Liber decimus.

¶ Bellũ regis aſſyrioꝝ Sẽnacherib cõtra hieroſolymã/& Ezechiæ regis oppſſio. cap.1.car.79.

Quẽadmodum deperiit aſſyriorũ exercitus una nocte/& rex eorũ domũ reuerſus/ filiorum inſidiis interemptus eſt. cap.2.car.79.

Quomodo Ezechias infirmatus uſq; ad mortẽ quindecim annis adiectis ſibi a domino ſuperuixit eam pace degens poſtea defunctus reliquit ſucceſſorẽ regni Manaſſen. cap.3.car.79.

Quia caſtrametati cõtra eũ Chaldei & Babylonii reges/& captũ agẽtes duxerũt i Babyloniã/ & multo tpe ibidẽ retinẽtes/miſerũt rurſũ eũ i regnũ & d̃ ioſia ſge q̃ religioſus & iuſtus fuerit.c.4.c.80.

Quomodo ægyptiorũ regem Nechaon agentem exercitum cõtra Babylonios/ & per iudæã iter facientem prohibuit rex ioſias/pugnaq; cõmiſſa uulneratus reductus in hieroſolymã defunctus eſt/ cuius filium ioacham regem hieroſolymæ fecerunt. cap.5.car.81.

Quẽadmodum cõgreſſus eſt Nechaon contra Babyloniæ regẽ circa euphratẽ fluuium & reuertẽs in ægyptum/uocatum ad ſe ioachã regem hieroſolymorum filium/ Ioſiæ uictũ duxit in ægyptum fratrẽ uero eius heliachim in Hieroſolymis conſtituit regẽ/mutãs ei nomen ioachi. cap.6.car.81.

Bellũ Nabuchodonoſor regis babyloniorũ cõtra Nechao regẽ ægypti quo deuicto/& oĩ Syria ſibi ſubiugata/q̃ añ ſub ſge ægypti erat/uẽit hieroſolymã/& regẽ eiꝰ ioachi fecit ſibi tributariũ.c.7.c.81.

Quomodo tertio ãno poſt diſceſſum regis Babylonis/ioachi denuo ægyptios ẽ ſecutus/cui ꝓphetauit Hieremias de ꝓditiõe ſua & ciuitatis futura p regẽ Babylonis/q̃ euenit/nã nõ poſt multũ tẽpus Nabuchodonoſor caſtrametatus cõtra eũ/& ſuſceptꝰ ĩtra ciuitatẽ/ioachi qdẽ pemit filiũ uero eiꝰ ioachi cõſtituit regẽ/& multos captiuos duxit i babyloně iter quos erat ezechiel ꝓpheta. ca.8.car.81.

Quo pnia ductus rex Babylõis/eo q̃ ioachi feciſſet regẽ/miſſo exercitu/eũ in hieroſolymis obſedit/q accepto iureiurando/ut nihil pateret mali/nec ipſe/nec citas matrẽ & amicos tradidit obſides/ ſed rex babylõis rupit iuſiurandũ/nã regẽ cũ matre & amicis/ſimul etiam cũ omni iuuentute ciuitatis uictũ ꝓcepit ad ſe adduci/patruũ uero eius ſedechiã regẽ cõſtituit i hieruſalẽ. cap.9.car.81.

Quomodo ẽt hunc audiens ægyptiis ꝓbere ſolatia/ & amicitias cũ eis habere caſtrametatus contra hieroſolymam/fori eam obſeſſione cœpit/& incenſo tẽplo ſedechiam & populum migrauit i Babyloniam/in qua tranſmigratione fuerunt/Daniel/Ananias/azarias/Miſael/uaſa quoq; ſancta/ quæ erant in miniſterio templi aſportata ſunt. cap.10.car.81.

Quomõ Godoliam ꝓfecit ꝓuinciæ rex babylõis/quo ꝓcuſſo a quodã iſmaele/timẽtes reliqæ iſrael regẽ babylõis/itrauerũt ægyptũ qđ nõ ceſſit eis i ꝓſperũ/nã rex babylõis poſt ꝓs itrauit ægyptũ cũ manu ualida/& ſubuertit eã/ iudæos uero q illo fugerãt/captiuos duxit in babyloniã. cap.11.car.82.
Viſio ſomniorum Nabuchodonoſor/& interpretatio eorum per Danielem/trium quoq; puerorũ in fornacem imiſſio ſed nulla leſio. cap.12.car.83.
Regum babylonicorum inuicẽ ſucceſſio/ & per mortẽ ablatõ regni Babylonici ſub Baltazare per Cyrum & Darium ſubuerſio. cap.13.car.84.
Dãiel ſub dario i lacũ leonũ imiſſio/ſed nulla leſio honor & claritas dãiel & ꝓphetiæ ei⁹. c.14.c.85.

Incipit Liber.XI.

Qualiter Cyrus perſarum rex iudæos a babylonia ad propriam redire terram/& templum reædificare præcepit/dans eis pecunias. cap.1.car.86.
Quõ prohibuerunt eos ꝓſides regis/templum reædificare impedientes. cap.2.car.86.
Qualiter defuncto Cyro filius eius Cambyſes accipiens regnũ interdixit omnino iudæis tẽplum reconſtruere. cap.3.car.86.
Quia darius rex ꝓſarũ hyſtaſpis filius honorauit gẽtẽ iudæorũ/& tẽplũ eius edificauit.c.4.c.86.
Quia poſt ipſum filius eius Xerſes familiariter iudæos tractauit. cap.5.car.88
Quomodo regnante Artaxerxe/ gens iudaica pene cuncta delata eſt. cap.6.car.89.
Qualiter Vagoſus dux Artaxerxis/iunioris multa in iudæos iniurioſa cõmiſit. cap.7.car.91.
Quanta iudæis rex macedonũ Alexãder bona fecit/poſtquã iudæam obtinuit. cap.8.car.92.

Incipit Liber.XII.

Vt Ptolemæus filius Lagi fraude uel dolis capiens hieroſolymam uel iudæam multos migrauit ad ægyptum. cap.1.car.94.
Qualiter filius eiuſdẽ Ptolemæi q philadelphus appellatus eſt/leges iudæorũ i græcã tranſtulit linguã/ multoſq; captiuos Eleazaro pricipi ſacerdotũ dõauit: & ornamẽta deo deuouit. ca.2.car.94.
Quẽadmodum honorauerunt reges aſiæ gentẽ iudæorum/ciueſq; multos ex ipſis in ſubiectis ſuis ciuitatibus ſtatuerunt. cap.3.car.96.
De infœlicitate iudæorum quam poſtea emendauit ioſepus filius Tobiæ/ componens amicitias cum ptolemæo cognomine Epiphane. cap.4.car.96.
De amicitiis Lacedæmoniorũ factis cũ Onia princeps ſacerdotũ iudæe gẽtis. cap.5.car.97.
Seditio potentium inuicem iudæorum /quorum quidam tranſierunt ad Antiochum Epiphanem leges patrias relinquentes/ipſe autem antiochus exercitum ducens/& hieroſolymam ciuitatem tẽplumq; uaſtauit. cap.6.car.98.
Qualiter uetante antiocho iudæos patriis uti legibus/ Mathathias filius ioannis regem contemꝑſit/& ducẽ antiochi interemit. cap.7.car.98.
De morte Mathathiæ/qui ualde ſenex defunctus/filiis ſuis gubernationem reliquit. ex quibus iudas Machabeus principatum adeptus/adiuuantibus fratribus inimicos a prouincia expulit/trãſgreſſores iudæos puniuit/terram ſuam ab omni malo purgauit. cap.8.car.99.
Quemadmodum duces antiochi apolonius & Seron congreſſi cum iuda/uicti interierunt/ & qa Antiochus Lyſiæ cuidam gubernationem regni relinquens/ipſe abiit in Perſida congregare pecunias. cap.9.car.99.
Quẽadmodũ Gorgiæ uel Lyſiæ exercitus contra Iudam ueniens uictus periit/poſt quem triumphum Iudas ingreſſus hieroſolymam/templũ purgauit/altare ſtatuit/hoſtias deo immolauit/ cum iã tres anni ꝓterſiſſent uiolationis templi ſub antiocho. cap.10.car.99.
Vt Iudas bellũ gerens cõtra idumæos & cõtra Ammonitas triũphãs ſubiecit eos. cap.11.car.100.
Qualiter Simon frater eius militãs cõtra Tyron ac Ptolemaidẽ edomuit eos / & quia ipſe iudas bis congreſſus cũ Timotheo duce antiochi fortiter triumphauit. cap.12.car.100.
Qualiter antiochus nomine Epiphanes apud Perſas defunctus eſt. cap.13.car.100.
Quẽadmodũ antiochus eupator ſucceſſit patri in regnũ/ q militiã cõtra iudæos cũ Lyſia ꝓducẽs iudã in tẽplo cõcluſit/multoq; obſidionis tpe tranſacto/audita fama innaſionis regni ſui p philippũ quẽdam amicitias cum iuda fecit/& ita decenter ab iudæa diſceſſit. cap.14.car.100.
Demetrius Seleuci filius fugiens a roma/& peruenies Tyrum/impoſuit ſibi diadema/ interfecto antiocho Eupatore/cum duce ſuo Lyſia/& de Bachide quem miſit Demetrius cum exercitu cõprehendere iudam. cap.15.car.101.
Qualiter dux nicanor poſt Bachidẽ deſtinatus aduerſus iudã/cũ exercitu ꝑiit. cap.16.car.101.
Iudas mittẽs Romã/rogabat ꝑ nũcios/Romanos ſibi auxiliatores eſſe & amicos. cap.17.car.101.

Quod

Quod rursus post mortem Nicanoris ad iudæam Bachides transmissus triumphauit/& quem ad modum pugnans prostratus est. cap.18.car.102.

¶Incipit Liber.XIII.

¶Qualiter Ionathas frater Iudæ/defuncto eo ducatum suscepit.Et quemadmodum Bachidē debellans facere cum amicitias secum & a prouincia coegit abscedere. cap.1.car.102.

De alexādro Epiphanis antiochi filio uenientē a Syria/ ducēte bellū cōtra demetriū.Et q̄liter demetrius legationē ad Ionathā trāsmittēs/cōponit cū eo amicitias/donaq; ei multa p̄buit. cap.2.car.102.

Q̄uo alexāder hæc audiēs/& uicēs demetriū prīcipē sacerdotū ionathā ordinauit. ca.3.car.103.

De amicitiis Oniæ cum Philometore Prolemæo/ per idem factis tempus.& ut ædificauit templū quod Oniæ dicitur/secundum illud quod Hierosolymis erat. cap.4.car.103.

Quemadmodum alexāder/defuncto demetrio/accepit regnū Syriæ/iuncta sibi in matrimonium filia ptolemæi & quia amicitias cum ionatha faciēs magnifice eum honorauit. cap.5.car.103.

Vt demetri⁹ dmetrii filius/nauigās i ſyriā a creta cū exercitu cōturbauit alexādrū fama aduēt⁹ sui. Et d apollōio duce alexādri/q bellū mouit aduersū iōathā/ipo tn iōathe triūphū obtinēte.c.6.c.104.

De insidiis q̄s alexāder parauit ptolemæo/quas deph̄ēdēs ptolemæus/iratus ablata eius mīmōio filiā suā iūxit demetrio filio demetrii cū quo ēt duxit exercitū cōtra alexādrū/quo deuicto ipe quoq; periit/Demetrio asiæ principatum obtinente/qui & amicitias fecit cum ionatha/ confirmans ei principatum sacerdotii. cap.7.car.104.

De Tryphone apameno/qui bellans contra demetrium/antiocho filio alexandri tradidit principatum componens amicitias cum ionatha. cap.8.car.105.

Quemadmodum Tryphon demetrio a parthis capto/contra fœdus fraudibus ionathan cōprehendens interfecit.Fratremque eius Simonem cui genus iudæorum principatum tradidit / fraudibus circunuenire uolens minime prævaluit. cap.9.car.106.

Quomodo Tryphō occiso iōatha pfidus exist̄s ātiocho alexādri filio/q Theos noīabat ipm īte remit/& obtinuit pricipatū eius/cuius ifolētiā dclinās exercitus cōtulit se ad Cleopatrā uxorē dmetrii q̄ uiduata morte eius ffem ipius ātiochū q pi⁹ dicebat/ad nuptias suas & ad ipiū iuitabat. c.10.c.106.

Quomodo antiochiis cognomento pius/potitus nuptiis Cleopatræ uxoris fratris sui demetrii & crescens indies/exercitum produxit aduersus Triphonem/quem obsidens in dora castello / accepit auxilium & solatium a Simone principe sacerdotum/& de morte Tryphonis. cap.11.car.107.

Quemadmodum Tryphone interempto/Antiochus oblitus beneficiorum Simonis Cendebeum cum exercitu misit ad expugnādū eū/quē ramēsimon pugnās fortiter deuicit. cap.12.car.107.

Quod a genero ptolemæi in conuiuio dolo peremptus est simon.Ptolemæus autem uinciēs uxorem/& duos filios eius/principatū ipse tenere conatus est. cap.13.car.107.

Vt nouissimus filiorum simonis Hyrcanus ducatum accipiens/ obsedit multo tempore Ptolemæum in castello quod dagon uocatur. cap.14.car.107.

Quemadmodum antiochus exercitum ducens contra Hyrcanum/castra soluit/accipiens ab Hyrcano talenta trecenta/& amicitias cū eo composuit. cap.15.car.107.

De Hyrcani militia post mortem antiochi apud parthos defuncti contra Syriam/& q̄ multas potentes ciuitates obtinuit. cap.16.car.107.

De amicitiis alexandri Zabine cognomie cū Hyrcano/& quo deuictus ab Hyrcano ātiochus Cyzicenus amisit iudeā/& de foelicitate uel pace iudæorū Hyrcano principatū agēte. cap.17.car.108.

Quo defuncto hyrcano filius eius aristobulus suscipiens principatū/primus sibi diadema imposuit/ fratribus suis præter antigonum in uincula coniectis/qui etiam matrem suam uinculis & penuria consumens/ipsum quoq; antigonū fratrem suum quem consortem regni habebat accusationibus inuidorū alienatus ab eo iussit interfici. cap.18.car.108.

Quēadmodū defūcto aristobulo/frater eius alexā.succedēs i p̄ncipatu/cōtra syriā & phœnicē/ & arabiā exercitū ducēs/multas gētes subegit & d ptole.latiri cōtra alexā.pugna & uictoria.c.19.c.109.

Quō pugnans demetrius Ceraunus contra alexandrū uicit eum. cap.20.car.110.

Antiochi q liber pater dicebat militia contra iudeā/itēq; plium arethæ regis contra alexandrum quē deuincens/cū pactis a iudæa discessit/& de morte alexandri. cap.21.car.110.

Quemadmodū post alexandri mortem uxor eius alexandra imperium per nouem annos rexit/& uiuens cum pace gloriaq; defuncta est. cap.22.car.110.

¶Incipit Liber.XIIII.

¶Quemadmodum post mortem alexandræ nouissimus eius filius aristobolus/contra Hyrcanū fratrem pro regno bellauit. cap.1.car.111.

De antipatro

De antipatro patre Herodis qui iuuabat patrē Hyrcani/aduerſus Ariſtobulū. cap.2.car.111.
Cum ſuſcepiſſet Hyrcanus exercitū/& contra Ariſtobulū produxiſſet/& in pugna uiciſſet/ad Hieroſolyma eū pſecutus eſt/ubi cū exercitu obſidebat ciuitatē. cap.3.car.111.
Qualiter Scauꝝ ab armenia Magnus Pompeius ad partes Syriæ tranſmiſit & q̄ legati ueniētes Hyrcani & ariſtobuli/auxilia petierunt. cap.4.car.112.
Quēadmodū Ariſtobulus cū intellexiſſet Pompei cōſiliū/ad ſua diſceſſit/aduerſus quē idignatus Pōpeius exercitū ꝓduxit/& ariſtobulū in alexandriū caſtellū fugauit. cap.5.car.112.
Quēadmodū ariſtobulus grauiter ferēs q̄ ꝓter ſpem ſibi a Pompeio eueniſſet/bellū parauit ſed poſt ea pœnitens pacē poſtulauit/pecunias offerens/quas tamen minime ſoluit. cap 6.car.112.
Qualiter irritatus Pōpeius ariſtobulū ligauit/& ad ciuitatē obſidēdā acceſſit. cap.7.car.112.
De modeſtia Pōpei & religioſitate/qa nullatenus paſſus eſt tangere tēpli pecunias. cap.8.car.112.
De pietate & liberalitate Pompei/& quia Ariſtobolum romā uinctū cū filiis ꝓduxit. ca.9.car.113.
De Scauro q militiā cōtra petrā urbē tunc regnū arabū abſcentē produxit. cap.10.car.113.
Quēadmodū ariſtobuli filius alexander fugiens Pompeiū ad iudæā puenit/ubi multo exercitu cōgregato/bellū contra Hyrcanū & antipatrū produxit. cap.11.car.113.
Quemadmodum cum flexiſſet alexandrum mater ſua tradere ſe cum caſtellis/Gabinius alexandrum dimiſit. cap.12.car.113.
De ariſtobulo qui cum a Romana ciuitate ad iudæam fugiſſet/tentus a Gabinio/rurſus captiuus tranſmiſſus eſt. cap.13.car.113.
De Craſſi ſucceſſoris Gabini contra parthos expeditione & aſcenſus eius in iudæā/ pecuniarūq̄ templi depopulatione. cap.14.car.113.
Vt Cæſar ariſtobulum ſoluere cupiens/& cum duobus agminibus in iudæam tranſmittere a Pōpeianis ueneno necatus eſt. cap.15.car.114.
Qualiter Scipio alexandrū ariſtobuli filium ſecuri percuſſit. cap.16.car.114.
De expeditione Cæſaris ad ægyptum/& quemadmodum auxilium ei Hyrcanus & antipater dediſſent/Iudæoſq̄ auxiliatores ei feciſſent. cap.17.car.114.
Quemadmodū antipater cū bene pugnaſſet/amicitiā Cæſaris acquiſiuit. cap.18.car.114.
Vt Cæſar antipatro tutelam iudæe credidit/& epiſtolæ cum ſenatuſcōſulto de amicitiis iudæorū directe ſunt. cap.19.car.114.
Qualiter antipater filiis ſuis Hyrcano & Herodi gubernationē habēdā pmiſit. cap.20.car.115.
Quēadmodū Sextus Cæſar cognatus magni Cæſaris dona coepiſſet ab Herode duce Galilæe & maximū eū inferioris Syriæ principē ordinauit. cap.21.car.115.
Vt Caſſius defuncto Cæſare cū cōtra iudæam aſcendiſſet/& prouinciā deuaſtaſſet ſeptingenta talēta ab eis exegit/& qualiter Herodes circa pactionē pecuniaꝝ Caſſio ſtudioſus apparuiſſet/& mors Malchi/qui contra Herodem ſeditionem excitauit. cap.22.car.117.
De morte legatorū iudæe/q cū ad ātoniū poſt uictoriā Macedonicā/in Syriam neniſſent/ indignātem inuenerunt/q̄ Herodē accuſarent. cap.23.car.118.
De expeditiōe pthorū cōtra Syriā/p q̄ ariſtobuli filius antigōus regno reſtituit. cap.24.car.118.
Quemadmodum Herodes cum Romam neniſſet/multaſq̄ pecunias promiſiſſet & a ſenatu uel Cæſare rex iudæe pronunciatus eſt. cap.25.car.119.
De nauigatione Herodis ab Italia in iudæam/pugnaque contra Antigonum/militiaque Romana/& Syluano duce. cap.26.car.119.
Quēadmodū Hieroſolymā Soſſio uel Herode obſidētibus/antigonus interiit. cap.27.car.121.

¶ Incipit Liber.XV.

¶ Qualiter capta ciuitate p Soſſiū & Herodē/antōius q̄dē antigonū in ātiochia interemerit/ Herodes aūt quadragintaq̄ ex amicis illius primates Hieroſolymorū reuerſus extinxerit. c.1.car.121.
Quomodo Hyrcanus primus rex iudæorum / & princeps ſacerdotum a Parthorum rege arſaceſ dimiſſus/ad Herodem reuerſus eſt. cap.2.car.121.
Quemadmodum Herodes ariſtobolum uxoris ſuæ Mariannæ fratrem / principem ſacerdotum ordinauit/& paulopoſt occidit. cap.3.car.122.
De Cleopetra/ut iudæorum & arabum regnis inſidiata/partem eorum ab antonio poſtulauit / & ad iudæam peruenit. cap.4.car.123.
Quemadmodum Herodes debellaſſet arethan tempore quo antonius a Cæſare in antiochia pugna deuictus eſt. cap.5.car.123.
De terræmotu per iudæam facto/& interitione hominum uel iumentorum/& de ſermone Herodis quem ad iudæos de inſtauratione belli contra arabas fecit. cap.6.car.124.

Quemadmodū

Quẽadmodũ Herodes neceſſaria ꝑfecturus ad Cæſarẽ victorẽ hyrcanũ extinxit. cap.7 car.124.
Qualiter a Cæſare regnum accepiſſet/cui per Syriam in ægyptũ eunti aduerſus antoniũ & Cleopatram ſuſceptionem parabat. cap.8.car.125.
Quemadmodum Herodes cũ in ægyptum pueniſſet a Cæſare multipliciter honorat' & de interfectione uxoris ſuæ/uel aliorũ de genere Hyrcani & de miris conſtitutionibus/conſtructionibus ad inuentionibus more gentilitio/quibus corrupit legem iudaicam. cap.9.car.125.
De fame ꝑ iudæã & Syriã facta & ut ſeruauit populos & ciuitates Herodes/& rurſus mira & clara opera eius ſeu fœlicitas/& de Eſſeno quodã q diuinationis habuit notitiã. cap.10.car.127.
Qualiter templũ poſt ſexcentos annos depoſuit/& aliud duplũ cõdidit. cap.11.car.128.

¶ Incipit Liber.XVI.

¶ Quemadmodũ Herodes filios ſuos alexãdrũ & ariſtobulũ de Roma in domũ ſuã reduxit/qui reuerſi/uindicare cogitabant morſẽ matris ſuæ in Salomæ & cæteris quoꝝ accuſatione mater eorũ dãnata fuit/& quia pater eoꝝ hoc diſſimulans/uxores nobiliſſimas eis iunxerit. cap.1.car.129.
Qualr herodes ad agrippã ueniẽs/iuitauit eũ ad Iudæã ueniꝛ & ꝑfectio agrippæ ad oniã.c.2.c.129.
Quod herodes multis nauigationũ circuitionibus ſecũdo uenit ad agrippã. cap.3.car.129.
Interpellatio iudæoꝝ ad agrippã ĩ Onia pñte herode/de qbus Græcos accuſabãt. cap.4.car.130.
Quemadmodũ agrippa cõfirmauit eis leges/Herodeſq; ad propria rediit. cap.5.car.130.
Qualiter allocuturus eſt herodes Hieroſolymitas/& quartam partem eis fiſcalium præteriti anni conceſſit. cap.6.car.130.
Vt perturbatio domus Herodis facta eſt/alexander & ariſtobulus filii herodis indignationẽ habẽtes aduerſus Salomen ſororẽ regis/& Ferora fratrẽ eius/propter mortẽ matris ſuæ/& illi ecõtra malinolis in eos accuſationibus utentes. cap.7.car.130.
Quemadmodum Herodes indignatus filiis alexandro & ariſtobulo/præpoſuit eis antipatrum de priuata uxore genitum/ipſos autem ad Cæſarẽ deducens accuſauit. cap.8.car.130.
De alexandri ſatiſfactione coram Cæſare/& reconciliatione cum patre. cap.9.car.131.
Quemadmodum Herodes celebrauit quinquennale certamen in honorem Cæſaris/& mira uel clara opera eius. cap.10.car.131.
Oppreſſio Idumæorũ per aſiam & Libyam/& legatio ipſorũ pro hoc ad Cæſarẽ/exemplar quoque Cæſaris & agrippæ/quod pro ipſis ciuitatibus ſcripſerunt. cap.11.car.132.
Quemadmodum egens herodes pecuniis/deſcendit ad ſepulchrum dauid/& terrore imaginum territus tumulum deſuper ſtatuit/& rurſus de perturbatione magna domus herodis/qua etiam alexandrum filium ſuum iecit in uincula. cap.12 car.132.
Vt archelaus rex Cappadociæ reconciliauit alexandrum patri/& ipſe in Cappadociam/Herodes autem Romam profectus eſt. cap.13.car.134.
Diſceſſio habitantiũ Traconẽ a regno herodis & uaſtatio ꝑ duces eius/& de tranſfugis q de Tracone ꝓuincia ad arabiã receſſerũt/quos recepit ſylleus ꝓcurator regis arabiæ. cap.14.car.134.
Qualiter herodes a Roma reuerſus in arabiam tranſfugas poſtulabat/quos cum non obtinuiſſet exercitum contra eos produxit/arabas quoq; debellauit. cap.15.car.134.
Quẽadmodũ ſylleꝰ accuſauit coram cæſare herodẽ de icurſiõe q̃ ĩ arabia fecerat & q̃ idignatꝰ cæſar dura uł grauia reſcripſit ei/ãre herodes placaꝛ uolẽs cæſarẽ/miſit romã Nico.damaſcenũ.c.16.c.134.
Criminationes Euryclis Lacædemonii contra filios ad patrem Herodem/& quia ligaſſet eos pater/& ad Cæſarem ſcripſiſſet. cap.17.car.134.
Vt per Nicolaum accuſatione liberatus herodes eſt apud Cæſarem/Sylleus autem accuſator herodis morti adiudicatus eſt. cap.18.car.135.
Qualiter Cæſare ptãtẽ ꝓbẽte/cõcilio ĩ Beryto habito accuſauit filios herodes. cap.19.car.135.
Mors iuuenum & ſepultura corporum eorum in alexandria. cap.20.car.136.

¶ Incipit Liber.XVII.

¶ Qualiter antipater odio hitus eſt ab oi gẽte pp interfectionẽ fratrũ ſuoꝝ. cap.1 car.136.
Qualiter Herodes rex filios alexandri & ariſtobuli filiorũ ſuorũ adoptans/filiã Feroræ illis deſpõſauit & antipatri/& qualiter antipater pſuaſit patri deſponſationẽ in ſuos trãſferre filios/& qualiter Herodes aduerſus Traconitas uolẽs munitus exiſtere/Zamarim iudæum qui de Babylõe diſceſſerat & ĩ antiochia degebat euocãs ibi cõſtituit/& utebaꝛ illo oppoſito aduerſus Traconitas.ca.2.car.137.
Qualiter antipater oblectabaꝛ eos q circa Ferorã erãt/uolẽs ꝓ illos inſidiari patri & qualiter agnoſcẽs ſoror regis Salomæ clã denũciauit fratri/& de iterfectiõe Phariſeoꝝ regi aduerſãtiũ. ca.3.c.137.
Qualiter rex Herodes præcepit fratri ſuo Feroræ/ut excluderet uxorem ſuam/aut eius regno diſcederet

discederet/& qualiter antipater suspectus patri factus timens eũ scribebat amicis in Roma/ut scribe rent patri eius ac psuaderent/ut mitteret eũ ad Cæsarẽ cũ pecuniis quod psuasum est Herodi filiũq; transmisit/& de morte Feroræ fratris Herodis. cap.4.car.137.

Accusatio uxoris Feroræ a filiis Feroræ/q; ueneno periisset/& qualiter Herodes exquirens reperit cõtra se uenenũ patũ a filio antipatro/& pscrutatus antipatri cognouit insidias. cap.5.car.138

Nauigatio antipatri de Roma ad patrẽ & qualiter a Nicolao Damasceno Herodis amico fuerit accusatus/psidẽtibus in iudicio Varone quntilio & ipo Herode cũ amicis utrorũq; in quo iudicio an/tipater multifariæ cõuincit de facta cõspiratione in patrẽ intantũ ut uenenũ patri a filio pparatũ/in mediũ pferret q; ad expimẽtũ iussu Varonis bibẽs unus dãnatoꝝ/statim moritꝰ. cap.6.car.138.

Herodes antipatrũ filiũ misit in uicula/& legatio missa ab herode ad cæsarẽ de filio.ca.7.car.140.

De ægritudine Herodis/& seditione iudæoꝝ/& qa desperãs oẽs optimates iudæoꝝ pcepit occidi in hora mortis suæ & quia tpe illo deportatæ sunt ei litteræ ab legatis ad cæsarẽ missis/habẽtes dãna tionem antipatri in arbitrio eius & uoluntate esse positam/& quia inualescẽte ægritudine malũ pur gans/cultro se interemisset si præuentus non fuisset. cap.8.car.140.

Qualiter antipater putans Herodem defunctũ locutus fuerit custodi corporis de dimissione sua/ & propter hæc antipatri peremptio. cap.9.car.141.

Testamentum Herodis ad Cæsarem/& distributio iter eius filios & qualiter archelaum præfecit deinde mors ipsius. cap.10.car.141.

Epistola Herodis ad exercitum/& admonitio fidei seruandæ circa filium eius archelaum qui sta/tim eleuatur in regnum. cap.11.car.142.

Sepultura herodis ĩ herodio castello/& fauor archelai regis ad ppl̃m/& pl̃i ad ip̃m.ca.12.car.142.

Qualiter populus seditionẽ mouit aduersus archelaũ in festiuitate azymorũ/& qualiter archelaus tria milia ex eis interemit/ipse uero nauigauit ad cæsarẽ/credẽs regnũ Philippo fri suo.ca.13.car.142.

Qualiter archelao Romã ascendente/Sabinus q erat in Syria Cæsaris curator ascendit in Hiero solymam uiolenter expetens herodis pecunias & castella a curatoribus archelai. cap.14.car.142.

Qualiter persuaserũt curatores populo arripere arma/& occidere Sabinum uel Romanum exer citum in antonia constitutum. cap.15.car.143.

Qualiter Cæsar testamentum Herodi confirmauit/seruans filiis eius testamentum/ & diuisio re/gni iudaici in Tetrarchias. cap.16.car.145.

De eo qui se mentiebantur esse alexandrum herodis filium/& qualiter fictio ista deprehẽsa sit/in uestigante cæsare/& pœna qua mulctatus est. cap.17.car.145.

Qualiter archelaus accusatus est a iudæis apud cæsarẽ/quem cæsar indignatus/regno priuauit/& trusit in exiliũ apud Viennẽ gallie/& somniũ uisum archelao & Glaphyræ. cap.18.car.146.

Incipit Liber.XVIII.

Qualiter Cyrinus a Cæsare destinatur/ut Syriam iudæamq; censeret. cap.1.car.146.

Qualiter Copinius ex equestri ordine missus ẽ in iudæã/& quia cyrinus uenit in iudæã uniuersoꝝ rũ depdaturus substantias/& archelai redditurus pecunias/& quia iudæi molestẽ ferẽtes/ tãdẽ psua/dente iozaro pontifice passi sunt descriptionẽ fieri substantiaꝝ suaꝝ. cap.2.car.146.

Qualiter iudas gaulonites/& quidam alter persuaserunt multitudini/ne suas describi substantias paterentur. cap.3.car.146.

Qualiter populi eoꝝ cõsecuti/seditiones & bella ciuilia/seu latrocinia exercuerũt.cap.4.car.146.

Quãtæ sint hæreses philosophoꝝ apud iudæos/uel q̃libus teneant legibus. cap.5.car.147.

Qualiter herodes philippus ciuitates in honorẽ cæsaris fabricauerũt/& q̃liter Samaritæ ossa mor tuorũ ĩ tẽplo iactãtes cũ festiuitas azymorũ imineret populũ redidere pollutũ. cap.6.car.147.

Mors Salomæ sororis herodis quondã regis iudæorũ/mors ẽt augusti/romanorũ secũdi impato/4 ris.Successio Tyberi Cæsaris sub quo pontius pilatus mittit̃ in iudæã. cap.7.car.147.

Qualiter põtius Pilatus uoluit latẽter intromittere in Hierosolymã statuas cæsaris cognoscẽs aũt pplus seditionẽ aduersus illũ cõmouit/donec illas ab hierosolymis ĩ cæsareã trãsmitteret. ca.8.c.148.

DE IESV CHRISTO. cap.9.car.148.

De facto quod cõtigit Romæ in tẽplo Isidis/& q̃ iudæis p illud tẽpus Romæ puenerit oibus urbe expulsis p Tyberiũ & de seductiõe samaritici populi/uel oppressiõe eius p põtiũ pilatũ. ca.10.c.148.

Accusatio samareorũ aduersus pilatum apud Vitelliũ/& qualiter Vitellius Romam eũ ad cæsa/rem ire compulit/ut ibi rationẽ eorũ quæ cõtigerãt redderet. cap.11.car.149.

Vitellius ascendens Hierosolymã/magnificus ac munificus extitit ĩ populo/& qualiter Tyberius cæsar scripsit Vitellio/ut amicitias cõponeret cũ artabano pthorũ impatore. cap.12.car.149.

Mors Philippi fratris Herodis iunioris/& qualiter Tetrarchia eius dispensationi syriæ/regiminiq; coniuncta

cõiuncta est/& de simulatione quæ contigit inter arethã petræũ & herodem/quia eiecit herodes filiã arethæ/quã duxerat uxorẽ amore captus herodiadis quã subintroduxit loco uxoris/ & quia Tyberius p̃ uocatus scriptis herodis mãdat/Vitellio aduersus arethã pugnare. cap.13.car.149.

De Ioanne baptista ab herode passo & Vitellii præparatio in pugnã aduersus arethã secundum q̃ scripserat ei Tyberius & quia Vitellius ascendens hierosolymã fauorabiliter suscipit̃ a populo descriptio quoq; succinta de uniuersa maioris herodis prosapia. cap.14.car.149.

Multiformis calamitas & infœlicitas quæ prouenit agrippæ/adeo ut a p̃rio liberto Romæ accusatus & conuictus in uincula a Tyberio sit iniectus mors Tyberii successio Caii/solutio agrippæ de captiuitate & coronæ impositio per Caium cap.15.car.150.

Qualiter herodes Tetrarcha ueniens Romam/accusatus fuerit ab Agrippa/& in exiliũ missus cũ Herodiade. cap.16.car.153.

Seditio iudæoq; & gẽtiliũ i alexãdria cõstitutoq; & legatio utrorũq; ad Caiũ. cap.16.car.153.

Accusatio iudæorum ab Appione legato patris alexandrinorum propter quod statuam Cæsaris non haberent. cap.18.car.153.

Qualiter iratus Caius mittit Petroniũ ducẽ ad Syriã cũ huiusmodi mãdatis/ ut cõgregata manu pugnaret cũ iudæis/si nollent eius suscipere simulachrũ. cap.19.car.153.

Pestis quæ contigit iudæis in Babylonia cõstitutis p asineũ & anileũ fratres. cap.20.car.153.

Incipit Liber.XIX.

Qualiter Caius Cæsar insidiis a Cassio Chærea extinctus est. cap.1.car.156.

Qualiter Claudius patruus eius coactus a militibus suscepit imperiũ/& seditio senatus & populi ad inuicem & utriusq; partis. cap.2.car.160.

Legatio regis agrippæ ad senatũ & q̃liter cõsequẽtes milites q erãt cũ senatu/ad claudiũ trãsire & de morte chereæ seu aliorum Caii interfectoq;/ipsi quoq; claudio repugnantium. cap.3.car.161.

Qualiter Claudius Cæsar reddit agrippæ omne regnum paternum adiicientes etiam illi Lysaniæ tetrarchiam/& libertas iudæorum quæ p̃uenit eis sub claudio/cum prius amissent eam sub caio uanigio quoq; regis agrippæ in iudæam. cap.4.car.162.

Epla publii Petronii rectoris Syriæ ad doritas p̃ iudæis/& q̃liter rex agrippa hierosolymoq; muros locupleti9 cõstruẽs/studiũ suũ ipfectũ ꝺreliqt̃ ꝓhibẽte cæsar̃/q op9 ipm suspectũ hũit.ca.5.ca.162.

De honore quo Berityos honorauit/& de aduẽtu regũ ad ip̃m in citãte tiberiada. cap.6.car.163.

Qualiter processit de ciuitate cum regibus in occursum Marsi/p̃sidis Syriæ uel quali modo uitam finierit/cum non dedisset honorem deo/populo sibi attribuente honores diuinos & non humanos in theatro/quare confestim sensit plagam dei. cap.7.car.163.

Mortuo rege agrippa/Cæsarienses uel Sebasteni indecenter blasphemabant defunctum/ statuas quoq; filiarum eius diripientes contumelioſe tractauerunt. cap.8.car.163.

Post mortẽ agrippæ/Claudius Cæsar Cuspiũ Fadũ mittit p̃fectũ in iudæã/cui etiam iniungit̃ ultio exercẽda in Cæsariẽses/& Sebastenos pro defuncti agrippæ contumeliis. cap.9.car.164.

Incipit Liber.XX.

Quẽadmodũ Claudius post Agrippæ mortẽ/in Syriã misit successorẽ Marso Cassiũ lõginũ/& qa Fadus missus p̃curator iudæ idignatus iudæis q transfluuiũ erãt positi/qa p̃ter uoluntatẽ suã contra Philadelfenos arma sumpserũt/tres uiros priores ipsorum cõprehendens/unum occidit/duobus fugam immisit/& de ptolemæo principe latronum ad eum deducto & occiso. cap.1.car.164.

Quia fadus p̃curator iudæe/& Cassius lõginus p̃ses Syriæ p̃ceperũt iudæorũ p̃moribus ut talarẽ tunicã & põtificalẽ uestẽ in antonia cõstitueret̃ sub potestate Romãoq; sicut & prius.cap.2.car.164.

Quomodo Claudius cæsar rogatus ab agrippa senioris agrippæ filio/concessit iudæis petitiones ipsorum/& Fado rescripsit. cap 3.car.164.

Quemadmodum Herodes frater agrippæ defuncti petiit a Claudio potestate templi & sacerdotum ordinationem/& impetrauit. cap.4.car.164.

Quemadmodum Helena adiabenorum regina & eius filius iazates solennitates & ritus zelati sũt iudæorum. cap.5.car.164.

De fame q̃ ap̃hendit ciuitatẽ Hierosolymorũ/& mitigata p Helenã reginã adiabenorũ & eius filiũ iazatẽ q de paganismo cõuersus fuerat in iudaismũ/& de artabano rege parthorũ. cap.6.car.165.

De Mago quodã q̃ prophetã se esse asserẽs plurimos iudæorum seduxit. cap.7.car.166.

Quomodo

Quomodo Tyberius Alexander in Iudæam directus administrator/filios Iudæ galilæi populum seducentes occidit. cap.8.car.166.

Quomõ Tyberio Alexãdro Cumanus successit in Iudæa/& qa defũcto herode fratre regis agrippæ defuncti/Agrippa iuuenis eius hũit principatũ.Cæsare sibi claudio cõcedẽte. cap.9.car.166.

Quia aduentu Cumani præsidiis in iudæã a Cæsare destinati/sub eo multi usq; ad.xx.milia iudæorũ perierunt quarta die azymorũ. cap.10.car.166.

Seditio iudæorum contra Samaritas/& quia multi Iudæorũ extincti sunt per Cumanum adiuuantem Samaritas. cap.11.car.166.

Quia Numidius q̃dratus Syriæ p̃ses audiens hæc/& ascendens in iudæã primates Iudæorum atq; Samaritanorũ Romã iussit ascẽdere pariter & Cumanũ & Celerẽ ut Claudio Cæsari deberẽt ex his q̃ fuerãt gesta reddere rõnem/& qa quosdã Iudæorũ ipse puniuit. cap.12.car.166.

Quia Claudius audiẽs inter eos iudæos gdẽ absoluit a culpa/rogatus ab agrippa rege/Cumanum uero exilio deportauit/Celerẽ aũt militẽariũ & Samaritanorũ p̃mates morte mulctauit. ca.13.car.166.

Fœlix mittit̃ p̃curator i iudæã/& q̃ra ptãs adiecta sit agrippæ regi p Claudiũ. cap.14.car.166.

Morit̃ Claudius cui successit Nero q matrẽ uxorẽ & alios multos gñis sui iterfecit.cap.15.car.167.

Quia fœlix missus in iudæã/& inueniens prouinciã a latronibus nimis afflictã ,p̃spexit ut illis interemptis/pacẽ tribueret regioni/principẽ uero latronũ Eleazarũ uinctũ direxit ad Cæsarẽ & de morte Ionathæ pontificis. cap.16.car.167

Quia uenierẽ ægyptio malefico/& multis iudæorum ab eo seductis Fœlix aggressus eos multos occidit. cap.17.car.167.

Quemadmodum iudæos & Syros pro æquitate ciuilitatis in Cæsarea seditiose concertãtes/Fœlix compescuit. cap.18.car.167.

Quomodo Portio Festo in iudæam misso pro successione Fœlicis/contigit prouinciam siccariis commoueri. cap.19.car.167.

De porticu interiore tẽpli/& quemadmodum eam exaltauerãt iudæi & quia Festus ob hoc indignatus iussit opus destrui/sed iudæis rogãtibus/cõcedi sibi ob hoc legatos mittere ad Neronẽ/cõcessit miserunt/nuncios quos audiens Nero/ueniã gesti operis cõdonauit/& ædificiũ manere p̃misit/& quia moriente in iudæa Festo/successor uenit Albinus. cap.20.car.168.

Quia sub eo a nece prouincialium siccarii cessauerunt. cap.21.car.168.

Quia Florus ueniens Albino successor/tantis malis iudæos affecit/ut eos ad arma contra Romanos uenire compelleret. cap.22.car.168.

¶ Ioſepi Mathathiæ filii hebræi genẽre sacerdotis ex hierosolymis de antiquitate iudæorum cõtra Appionem grammaticum alexandrinum. liber.1.car.169.

¶ Flauii ioſephi de antiquitate iudæorum ad Epaphroditum. liber.2.car.175.

¶ Explicit Tabula Antiquitatis iudaicæ.

¶ Rubricæ nuper editæ sup libro de bello iudaico p Magistrũ Frãciscũ Macerata ordinis minorũ.

¶ Incipit Liber primus.

QValiter antiochus q cũ Ptolemæo sexto in Syria bellũ gerebat supauit ciuitatẽ munitissimã/tẽpla spoliat occidit oẽs ex optimatibus/deinde supato Bachide p̃posito p̃sidiis antiochi p̃ Mathathiã & occiso/exactisq; ducibus antiochi ex finibus iudæe & mortuo antiocho/filius antiochus noie cõgregatis militibus iudæã iterũ inuadit & superato iuda primo natu ex filiis Mathathiæ & interfectis multis ex iudæis Hierosolymã est profectus/& ibi relictis p̃sidiis/in Syriã reliquos milites ad hyemandum traducit. cap.1.car.183.

Post discessũ antiochi iudas cũ ducibus eius cõgredit̃ & tãdẽ supat̃ & morit̃. cap.2.car.183.

Ionathas frater iudæ reconciliatur antiocho/sed insidiis antiochi capit̃/& iratus antiochus quia a Symone fratre ionathæ fuisset superatus Ionathan interfecit. cap.3.car.183.

Simon frater ionathæ iterũ gerit bellũ cũ antiocho quo supato ob hoc pontifex creat̃/sed insidiis Ptolemæi generi sui captus moritur/capta coniuge cum duobus filiis Simonis Hyrcanus tertius filius honorẽ patris defendẽs diu cũ ptolemæo bellũ gessit & ob misericordiã matris/& fratrũ tantũ distulit ut annus feriatus ueniret/quo licebat dimitti bellum. cap.4.car.183.

Antiochus iterum iratus propter ea quæ passus est a Simone irruit in iudæam cõtra ioanẽ dictum hyrcanum quẽ trecentis talentis placauit. cap.5.car.183.

Ioanes dictus Hyrcanus inuẽto tẽpore uindictæ qa Antiochus bellũ gerebat cõtra Medos/prexit contra ciuitates antiochi & multas occupauit. cap.6.car.183.

Gentiles

Gentiles ob inuidiã in ioannẽ coeperunt agere ſeditionẽ qui tandẽ denicti ſunt/& ipſe rebus admi niſtratis per triginta tres annos moritur relinquẽs filios poſt ſe/hic princeps pontifex & prophæta fu it/prædixit filios duos maiores non regnaturos. cap.7.car.184.

Ariſtobulus ſuccedit in regnũ patri/contendit cũ matre quia eã dominã rerũ reliquerat ioannes ip/ſam fame necauit deceptus uerbis matris ſuæ fratrẽ antigonũ interficere fecit/ hoc audito tãto mero re confectus ut tandem moreretur. cap.8.car.184.

Alexander frater ariſtobuli rex cõſtituit/occidit fratrẽ pugnat cũ Ptolemæo/occupat bona Theo dori a quo oĩa recuperant/& fere decẽ milia Iudæorũ interficiunt/multas ciuitates occupat/ cõgredi tur cũ Obedio rege arabũ a quo ſuperato exercitu/uix ſolus euaſit/Hieroſolymã petit nititur redire in gratiã cũ ſubditis quos nullo modo ſedare potuit. cap.9.car.184.

Iudæi petunt auxiliũ demetrii q ſupat prœliũ/ſed timore pterritus qa ſex milia ex iudæis ſe cõtu lerat ad alexãdrũ diſceſſit Meſſali ciuitatẽ deuaſtat/mulieres earũq; filios corã matribus necabat/qua impietatis pterriti octo milia iudæorũ ꝓfugiunt eadẽ nocte in iudæã. cap.10.car.184.

Bellũ gerit antiochus frater Demetrii cum alexandro qui licet oppida multa diremiſſet & mul tos occidiſſet/non potuit tamen antiochum arcere/ſed p regẽ arabũ tandẽ deuictus eſt/ alexander in iudæã reuertit qui moriens uxori reliquit principatũ/hæc declarat filiũ hyrcanũ pontificẽ ariſtobu lum uero regẽ/hic fraude multos ſibi deuinciens matre morbo laboráte caſtella multa occupat/ ma ter uero miſerata/Hyrcanũ coniugẽ & filios ariſtobuli carcere concluſit interim moritur alexãder/ re conciliat hyrcanus & ariſtobulus. cap.11.car.185.

Antipater hortat hyrcanũ ut impiũ repetat ad regẽ arabiæ accedunt p auxiliis & ariſtobulũ ua/ dũt & ſupant mortuuſq; eſſet niſi dux Romanorũ ſoluiſſet obſidionẽ. cap.12.car.185.

Ariſtobulus proſequitur & reſarcitis copiis congreſſus cum hyrcano occidit ſupra ſex milia eorũ Antipater & hyrcanus ad pompeiũ qui tunc erat in Damaſco accedunt ut reſtituat hyrcanũ pom peius cum exercitu ad fines iudæe pernenit. Ariſtobulus alexandrium confugit/pompeium alloqui/ tur paccato Pompeio pollicitatiõibus/audita morte Mithridatis perrexit Hieroſolymã/decepit Põ peium/eo q; ex promiſſis nihil eſt factum/iratus pompeius ariſtobulum in cuſtodiam collocat & ad ciuitatem tentat accedere ut euertat. cap.13.car.185.

Hæſitãte põpeio qũo urbẽ caperet orta eſt ſeditio inter eos q in ciuitate erãt deniq; uicta eſt ps ari ſtobuli receptis Romanis initis cõſiliis cũ Hyrcano qũo aliã ptẽ quæ in locũ tutiſſimũ cõfugerat ca peret tandem ſine cõſilio & auxilio Põpei nihil eſſet factum. cap.14.car.186.

Tentans põpeius locũ inuadere tertio mẽſe uix turrim unã euerſerat. cap.15.car.186.

Fauſtus Cornelius muros primus aſcendit multi occidunt multi ex muris ſe proiiciunt/Pompeius cum ſuis comitibus ingreditur/in templum ingreſſus neminẽ niſi pontificẽ uidit ꝓcepit q; nihil auf fereretur/poſtero die ſolẽnia celebrauit/Hyrcanũq; pontificẽ declarauit/Pompeius uero cum Scau ro ducens ariſtobulum Romam profectus eſt. cap.16.car.186.

Scaurus in arabiã pficiſcit patit multa ob aſperitatẽ locoꝝ/alexander ariſtobuli filius iteri iudæã populat timet Gabinũ/ꝓpterea loca arabiæ munit/ Gabinius ꝓmiſſo marco antonio adiũctis aliis obuiã fit alexãdro coactus alexãder cõgredi cũ Gabinio/uictus effugit Gabinius reſtaurat loca pter rit⁹ alexãder legatos ad cũ miſit pollicẽs ſibi oĩa caſtella q̃ ipſe Gabinius eruit fũditus.cap.17.car.186.

Gabinius Hieroſolymam deducto Hyrcano reuertitur ariſtobulus interim parato exercitu alexã driam occupat/ſed tumultu Romanoꝝ in Machærunta confugit ſed tandẽ capitur & ad Gabinium perducitur/alexander interim iudæam reduxit in diſceſſionem/Romanos multos trucidare decre uerat Gabinius concordiam perſuaſit ſed certantibus ipſis alexander fugatus diſperiit/Gabinius hie/ roſolymam reuertitur. cap.18.car.187.

Craſſus ſuccedit Gabinio/ſuſcipit Syriã/aufert aurũ tẽpli perit trãgreſſo Euphrate/Caſſius Syri am defendit/occidit Piſilaum colligentẽ ſeditioſos ariſtobuli. Cap.19.car.187.

Antipater ex arabis cõiugẽ ſuſcipit/ſociat ſibi regẽ arabũ p affinitatẽ bellũ uult gerere cũ ariſto bulo Cæſar mittit e roma ariſtobulũ ſolutũ uiculis in Syriã/perit ueneno & alexãder eius filius occi dit/ptolemæus aufert antigonũ & eius ſorores a cõiuge ariſtobuli/& minorẽ ſibi coniugio copulat/ antipater mortuo Põpeio cõtulit ſe in clientelã Cæſaris & mitridates cum antipatro uictores fũt/& põpeius tandem gratia antipatri pontificatũ confirmauit Hyrcano. cap.20.car.187.

Antigonus corã Cæſare criminabant antipatrũ/ſed Cæſar cognitis meritis antipatri hyrcanũ cõ firmat & cuius uellit dignitatis ꝓponit adoptionẽ/declaratur procurator iudæe/ſedat iudæã hyrca nũ reddit in gratiã populis tandem phaſelũ filium maiorem ꝓpoſuit territorio hieroſolymoꝝ/ hero dem minorem natu curatorem Galilææ/q Ezechiam deprehendit cum multis aliis ex hoc cognitus eſt Sexto Cæſari propinquo magni Cæſaris. cap.21.car.187.

Compellitur

Cõpellitur Herodes ab Hyrcano q eũ tã glorioſũ euaſiſſe oderat ut ad eum accẽdat. ipſe uero pſua ſus uerbis multorũ q inuiderãt Herodi accerſiri fecit. ſed receſſit Herodes nõ paratus obedire. Conci/tatur Hyrcanus iterũ cõtra Herodẽ ſed Herodes declaratꝰ a Sexto Cæſare dux militũ in Syria/ Hero des Hyrcanũ cogitat ex regno pellere ſed uerbis patris & fratris mitigatur. cap.22.car.188.

Oritur diſcordia inter romanos & ob diutuinitatẽ belli uenit Marcus ſucceſſor Sexti Cæſaris qui mortuus fuit a Cæcilio Baſſo fauore Pompei. cap.23.car.188.

Tempore quo Marcus fit ſucceſſor Sexto Cæſari/Caſſius Syriã/ petit exactiones imponit/iraſci/tur cõtra Malichũ eius exactorẽ/Herodes fit carus Caſſio/ præficitur procurator Syriæ/ Caſſio dece dente a Syria oriẽ ſeditio Hieroſolymis Fœlix qdam uolens uindicare necẽ Mallii fratris cõgreditur cũ Herode/Herodes potitur uictoria/ Accuſatur Herodes Antonio interfecto Caſſio/ pecunia eũ pa/cauit ueniunt legati Antiochiæ centũ uiri contra Herodẽ & Hyrcanũ Meſſalla defendente eos/ tetrar chas ambos declarat Antonius legatos carceri cõpellit/maior tumultus fit Hieroſolymis bellũ geſtũ eſt cõtra alios legatos ab Antonio ita ut multos occidiſſet/Barzaphranes cõcitans iterũ Paucorũ cõ tra Hyrcanũ/tandẽ ab Herode multi obtruncantꝰ die pentecoſtes in ciuitate ortũ eſt bellũ ita ut multi occiſi ab Herode/multi fugati. cap.24.car.188.

Admittitur arbiter pacis Pacorus/ſimulans Pacorus uolebat Antigonũ adiuuare/cognitis inſidiis miſſoq; miniſtro ad necẽ Herodis qui noluit admittere habẽs hmõi ſuſpectos/audito q Phaſelus fra/ter eius fuiſſet corruptus ad Idumæã nocte pgit/cognitus a barbaris cogitꝰ recedere præmiſſa matre & fratribus/ad Maſada properabat decertans cũ illis potitur uictoria/Ioſepus frater Herodis obuiã Herodi uenienti ex Idumæa fuit paucis ex cariſſimis receptis alios dimiſit/ parti Hieroſolymã ueniũt conſtituunt regẽ Antigonũ/Hyrcanũ & Phaſelũ uerberãtes/ dentibus auriculas truncat Antigonus ne poſſit eſſe pontifex/Herodes cognita morte Phaſeli fratris uix euadens Romã pueuit.Creatꝰ rex fauore oium & fauore Antonii & Cæſaris. cap.25.car.189.

Antigonus incluſos tenet Ioſepum & alios qui etiam exeuntes quandoque uincebant quandoque aduerſo caſu reuertebantꝰ.Vẽtidius iterũ feſtinat ioſepo & aliis ferre auxiliũ/ſed placatus muneribus antigoni diſcedit/Herodes ex italia reuertitꝰ & cõtra antigonũ ſumit exercitũ/caſtris poſitis declarat populo ueniſſe bono populi & nõ recordaturus offenſarum/detegitꝰ corruptio Sylonis ab Herode q ipſe uinũ & oleũ & oĩa neceſſaria defferri ſcripſerit i Hiericũtha/herodes occupat ciuitatẽ & qngẽta cacumina montiũ/cõmittit bellũ/uictor reuertitꝰ hærodes multos i ſpelũcis occidit/ pater ſeptẽ filios cum matre occidit qui nolebant fœdus inire cum Herode/& ſeptem etiam deſoper occidit/ reuer/tit in Samariam contra Antigonum dimiſſo ptolemæo præpoſito qui ab eis occiditur/occiſis mul tis per herodem fertur q ioſepus eius frater in iudæa frangitur & moritꝰ in Galilæa ſe cõfert/ uulne/ratꝰ Herodes/municipia multa occupat/in fugã uertit aciẽ inimicorũ/ciuitatẽ ingrediturꝰ cladẽ fecit ex illis magnã/ſed ꝓpter hyemis aſperitatẽ non potuit Hieroſolymã applicare/interi uxorẽ ducit & iti Hieroſolymã petit iterũ oriẽ diſcẽſio in ciuitate.Herodes iratus quoſcũq; poſſet occidit / Antigonus ad pedes Caſſii ꝓſternitꝰ/Herodes quærit pacare ciuitatẽ/& ſtudioſos ſuos facere amicos/Antigonia nos neci tradere. cap.26.car.190.

Cleopatra idignata q ꝓpiquus nullus ex ſanguinitate eẽ/ad extraneos occupãdos ſe cõuertit/mo liebatꝰ ut herodes & malichus interirẽt p Antoniũ q noluit/inſidiis piciitatꝰ Herodes ex hoc recreati Arabes pugnã repetũt/fugãt militẽ herodis/ulciſcuntꝰ arabes/interi alia calamitas occurrit herodi.ſ. terremotus infiniti ut triginta milia hoium interirẽt/icitatꝰ hoc magis arabes/Herodes hortatꝰ ſuos ad reſiſtendũ facto ſacrificio cõgrediturꝰ & potitꝰ uictoria/deſideratꝰ patronus illius gẽtis adiit Cæſarẽ he rodes cõquerẽs de antonio Herodẽ regẽ inſtituit & diadema ipoſuit i ægyptũ,pficiſcitꝰ Cæſar/& mor tua Cleopatra & antonio regnũ auxit herodi/ꝓcurator Syriæ inſtituitꝰ/cõſtituit tẽpla & multa i hono rẽ Cæſaris fecit & aggrippæ/oriẽ diſcordia iter uxores herodis/ira cõcitatus Mariãnẽ fecit occidere quẽ ualde pœnituit/irati filii ob matris mortẽ criminantꝰ apud Cæſarẽ/antipater interim ſuccedit in regnũ/curat mortẽ fratrũ ex pte Mariãnes/cõciliat filios Cæſar patri/nõ ceſſat antipater dolis &ſi/mulatiõibus fratres criminari cõſilio nouercæ illorũ/illis neſciẽtibus/alexãder corrũpit amicos regis itruditurꝰ in carcerẽ/recõciliat archelaus alexandrũ herodi / Eurycles accuſat alexandrũ uincuntꝰ filii & ſepatim cuſtodiuntꝰ Mittit herodes litteras cũ idiciis ad Cæſarẽ.Saturninus & Volũnius fiũt du/ces offocantꝰ tãdẽ iuſſu herodis/pœnitet herodẽ mortis filioꝝ & nepotes amplectiturꝰ & antipater ira ſciẽ patri herodi/oratꝰ antipater ab herode ut Romã reuertatꝰ/cõuenit herodes antipatrũ priuatꝰ re/gno & noie regio /icenduntꝰ uini ſophiſtæ & q aquilã demiſerũt ex muro/iubet multos ex iudæis oc/cidere ferunꝰ litteræ a Cæſare de dãnatione antipatri occidit antipatrũ Herodes/moritꝰ Herodes le gitur teſtamentum de inſtitutione archelai regis/fiunt exequiæ cum maximo apparatu ab archelao ſepelitur in caſtello quod Herodion dicitur. cap.27.car.192.

Archelaus

¶ Incipit Liber ſecundus.

¶ Archelaus ꝓp turbatiões nouas cogit ꝓficiſci romā/multos occidit die feſto q paſcha appella tur/relinqt Philippū ꝓcuratorē regni & curatorē familiariū rerū/rōnē adminiſtratiōis reddit Cæſari Archelaus/accuſat archelaus apud Cæſarē q̄ noīe tātū Cæſarē oſtēdiſſet regē nō re ipſa/ defenditur a Nicolao archelaus/& ad pedes Cæſaris ſe ꝓſternit/iudæi cū relictis ab archelao cōgrediūt/Varus res cōponit petūt iudæi ut p iudices res adminiſtrētur/Cæſar nō annuens his archelaū tetrarchā fecit in media parte/pollicēs regia dignitate donaturū/aliā medietatē regni aliis duobus filiis Herodis di/miſit/donauit Cæſar aliis muneribus cæteros filios & filias Herodis. cap.1.car.201.

Iudæus quidam interim ſimulat ſe eſſe alexandrum ob ſimilitudinē cū illo Romā uenit cognoſcit a Cæſare/patefacit ipſe Cæſari dolum & fraudem/his ridens Cæſar remigum numero inſeruit/ſuaſorē illius fraudis interfecit/ponuntur quædā ſecte philoſophorū & eoꝝ uita. cap.2.car.203.

Decedēte regno archelai Philippus & Herodes ātipas regunt Tetrarchias ſuas deferūt ipiū ad Tyberiū poſt mortē auguſti/pilatus mittit a Tyberio iiudæā ob imagines cæſaris quas itulit ī tēpla oriť diſcordia maxia/Caius cæſar uult deus appellari/eius imagines & ſtatuas ꝓcipit erigi/renitētibꝰ illis minať eis/moriť Caius/Claudius rapiť ī regnū/mittit agrippā ad ſenatū ut placeat eū eſſe regē/ non admittit curia/remittitur agrippas ad ſenatū nūciās pugnā aduerſus eos. cap.3.car.204.

Senatus uadit ad Claudiū/offert uictimas deo/ipſe donat agrippā regio patrimonio/moriť agrippa Claudius regnū in ꝓuinciā redegit/& herodes q regnabat in chalcide moriť. cap.4.car.205.

Poſt obitum herodis qui in chalcide regnauit/Claudius agrippam filium agrippæ regem iſtituit/Cumanus curam accipit alterius prouinciæ/ unde inter iudæos oriuntur multi tumultus in die feſti azymorum/populus in fugam ſe conuertit/& propter egreſſum de cōſtipatione.30.milia hominum conſumpta ſunt. cap.5.car.206.

Inſurgunt tumultus latrocinantium/unde quidam per Cumanum capiuntur/libri legis ꝓ militem quendam comburuntur/accenſi iudæi ex hoc conqueruntur apud cumanum/adiudicatus eſt ille ad ſupplicium ex hoc populus quieuit. cap.6.car.206.

Conflictus oritur inter Galilæos & Samaritanos/quidam Galilæus ad feſtinitatem aſcendēs interficitur/cumanus ad ſedationem mittit ꝓcatores/Hieroſolyma audito homicidio uulgus in impetum in Samariam irruit/cumanus accurrit cū ala militū/multos interfecit principes Hieroſolymæ ꝓcant ut ab incepto deſiſtant/iudæi tandē eoꝝ ꝓcibus acquieſcunt. cap.7.car.206.

Fiunt his temporibus multa homicidia ſamaritarum primates accedunt ad Numidiū quadratum cōquerentes de huiuſmodi latronibus/conueniūt & nobiles iudæoꝝ defendētes/diſtulit Numidius iudicium/lyddā uenit/audiens iteꝝ querelas ſamaritanoꝝ quoſdam percutit ſecuri/quoſdam relegauit/cumanus uidetur Romā proficiſci/de reddēda rōne adminiſtratæ ꝓuinciæ apud claudium/ex ſamaritis tres interficiuntur/cumanus iubetur ex urbe diſcedere. cap.8.car.206.

Nero ſuccedit Claudio/fratrē matrē & uxorē iterfecit/ad Hiſtrionū opa ſe cōuertit. cap.9.ca.206.

Ariſtobuli filius regnat in Armenia/augetur regnum agrippæ reſiduū iudeæ Fœlici creditur/ hic Eleazarum deprehendit mittitur Romā cū multis aliis/inſurgit nouum genus latrocinātium.ſ.ſicariorū/inſurgunt quædā ſectæ hoium q cōſiliis & hypocriſi homines decipiant. cap.10.car.206.

Aegyptus quidam pſeudo propheta congregat.30.milia hominum hieroſolimam uult aſcēdere/ Fœlix cum quibuſdam armatis eos depellit & fugat/inſurgunt quædam magi qui tentant reuocare populum a ſeruitute Romanorum/inſurgunt tumultus in Cæſaria inter populum ſcilicet iudæū & Græcum/Fœlix nequiens pacare ex utriſq nobiles ad Neronē mittit/Succedit Feſtus fœlici qui plurimos latronum interfecit. cap.11.car.207.

Albinus fit ſucceſſor Feſto qui fauit latronibus/& poſtea Cæſtius Florus qui ita ſe geſſit ut multi coacti ſint relinquere patriam ob publica latrocinia/ & rapinas ſuas. cap.12.car.207.

Fit quæſtio in Cæſarea inter iudæos & Cæſarienſes de Synagoga iudæorum quia impediebātur ad illuc acceſſum/iocundus q erat præfectus equitū pergebat ſedare tumultum/recedūt Iudæi ī Narbata cum libris legis primates iudæorum ad florū accedūt conquærentes/quos iubet uinciri propter ablationem librorum legis/ex hoc oriūtur iurgia maxia apud hieroſolymas accuſať Florus & eius timore populus effugit/Florus indignatus ſedēs ꝓ tribunali militibus præcepit ut forū uenaliū diriperent/unde multi interfecti & ſpoliati & domus omnium dirute ſunt. cap.13.car.207.

Rex Agrippa alexandriam proficiſcens/inuenit germanam ſuam Beronicem/uidens iniquitatē militum miſit ad florum ut a cede deſineret/qui noluit immo peiora operatur uenit Hieroſolymam & uota deo exoluit/regina nero Florum precatur. cap.14.car.208.

Multitudo clamat contra Florum/primates ſedant multitudinem Florus uidens multitudinem ſedatam nouam quærit inſurgere diſcordiam/multi occidantur per Romanos ſed deſperatione du-

ctus populus irruit in Romanos/quos expulit ex urbe/uidens Florus nihil posse agere ab urbe digre ditur Cæsariam uenit. cap.15.car.208.

Florus non cessans Iudæos apud Cæstium accusat de defectione dirigit tribunus Neapolitanus ad hæc inuestigáda suscipitur a Iudæis benignissime/& conquerentur de Floro cognita inhumanita te Flori/uulgus uult legatos fieri ad Neronem de crudelitate Flori. cap.16.car.208.

Aduocat cõtionẽ iudæorũ & cõstituit in suggestu Beronicẽ germaná rex Agrippa q oẽs hortat iudæos ad quietẽ & paciẽtiá dicẽs hæc nõ placere Cæsari/neq; eos posse rõanis obsistere/ q toti orbi iá dominátur tádẽ aquiescit populus/uolensq; psuadere ut Floro obediant/quousq; successor ueniat/ accensa multitudo ex urbe pepulerunt ipse in regnum discessit. cap.17.car.209.

Quidam eo tpe isurgũt & rõanos oẽs iterficiũt Eleazarus dux militũ ꝓhibet rõanos hostias imo/ lare/nobiles qdã hortat ne id fiat/ad Florũ destinát legati & ad agrippá ut cũ exercitu ascẽderẽt i ti uitatẽ/diuidit ciuitas i duas ptes/qdá nobiliũ & põtificũ cõfugerũt qdá in cloacis latuerũt. c.18.c.210.

Quintadecima die mensis augusti fit impetus in Antoniam & omnes obsessos in eo præsidio capi unt/post regem accedunt exurunt turres/ꝓcantur Manaimum ut liceat aufugere quibus conceditur relictis solum Romanis intus/qui confugiunt in turres regias/illi uero qui cum Manaimo erant/ir ruentes illa loca diripiente stratopedum incenderunt. cap.19.car.211.

Capitur Ananias pontifex & cum fratre Ezechia occiditur & insurgũt quidam cõtra Manaimũ/ nolentes eum regem/interficitur sophista a populo/interficitur Manaimus/per Romanos etiá mul/ ti ex iudæis occiduntur/ita ut Cæsaria uacuata iudæis remaneat. cap.20.car.211.

Iudæi diuisi uicos & loca alia inflámauerunt/immensa cædes fit ex iudæis & aliis/Ciuitates etiam omnes plenæ cadaueribus scythopolitæ cum iudæis dimicant/clam tñ nocte dormientes tertia / eos inuadunt.13.milia interficiuntur ex iudæis & eoꝝ substantiam diripiunt. cap.21.car.211.

Circũfusis Scythopolitis a iudæis Simon quidã qui multos ex iudæis quottidie truncauerat edu/ cens gladium nullũ hostium interfecit & patrem & matrẽ & filios & uxorem interfecit præ indigna tione/ne hostiũ qs gloriaret/& seipsum/cædes maxia fit in Scythopoli urbes & populi conuicini iu/ dæos oẽs interficiũt/multæ ciuitates aliæ pepcerũt eis miseratione motæ. cap.22.car.212.

In regno agrippæ insurgit pnicies aduersus iudæos/Varus multos ciues q ad Agrippá & Cæstium uenerant poscendi ꝓfidii gratia in itinere occidit/hũc Vaꝝ agrippa punire nõ audet/summouit eũ e regione qua procurabat. cap.23.car.212.

Iudæi persuadent romanis ut deserant castellũ/utunt honoribus iudæi in Alexandria quos Alexã der cõcesserat conflictus continuus cũ iudæis & Græcis fit. cap.24.car.212.

Alexádrini conueniunt ut largitionẽ ad herodẽ mittant/pmiscentur iudæi cũ græcis in amphithea tro fit discordia máxima inter eos/Tyberius alexander cohercuit eos hortationibus qui irruentes Tyberium contumeliis appetebant ille quasi omnes fecit interficere/ domos diripere Zabulon ciui tas a Cæstio occupat/ diripit domos & loca incendit. cap.25.car.212.

Cæstius ꝓmittit exercitũ in ioppẽ quæ capit/intendit eá & uiros oẽs interfecit. cap.26.car.213.

Cæstius mittit Gallũ in Galilæá suscipiunt eũ ciuitates q uero nõ obtem perabãt insequit & truci dabat/ꝓgrediẽs multa loca inuadit/iudæi ad diẽ festũ Hierosolymá petierũt/q auditis militibus ue/ niẽtibus/dimissis solẽnitatibus in Romanos irruerũt/quorũ multos occiderunt. cap.27.car.213.

Quærit agrippa uerbis iudæos auertere ut desisterẽt mittit Borcæũ & Phœbũ ad iudeos/ pimit Phœbus/Cæstius iducit exercitũ in oppidũ iudæoꝝ incẽditq; ptẽ ciuitatis. cap.28.car.213.

Quidá uocabát Cæstiũ patefacturi portas/qui cogniti ꝓiecti sunt ex muris/Cæstius tẽtat muros ascẽdere & inuadere tẽplũ/repugnat a iudæis/recedit Cæstius & iudæi insequunt/dimittit q erát ipe dimẽto ad fugá/& nisi nox aduenisset totus exercitus periisset nocte aufugit insequũtur iudæi/ex ro/ manis mortui sunt qnq; milia & trecẽti peditũ/ex eqtibus nongenti & octuaginta. cap.29.car.213.

Post fugam Cæstii multi nobilium ex ciuitate fugiunt mittit quosdam ad Neronem nunciaturos eius miseriam/Qui Cæstium fugauerant reuersi sunt in Hierosolymam / ex Romanis qui supererãt amicos sibi sociant/Eleazarus persuadet populo ut sibi pareat constituuntur diuersi diuersis locis ꝓ/ fecti/iosepus unus ex præfectis subditos sibi quærit conciliare/ multos ex illis præponit & præficit regionibus galilææ sibi subdite/munit loca omnia propter Romanos quos timet insurgit quidaꝝ in sidiator cum multis qui galilæam depopulantur congregat pecunias/cogitabatque diuersa in perni/ ciem iosepi. cap.30.car.214.

Quidam qui aggressi sunt procuratorem Beronicis & multa abstulerunt/quia iosepus iussit ut re gibus restituerentur illa/contra eum tumultus maximos parát/accusantes eũ esse proditorem itru/ unt in eius domum/quærit placare illos uerbis/prævalet aduersus eos/ ioannes quidã fraudẽ molitur contra iosepum insidias/cognita fraude ut de iniuria uendicaret accedit cum militibus ad Ioannem

hic autem

hic aũt emiſſis armatis ioſſit eũ interfici/aufugit in lacũ/reſumptis uiribus ioannes cogit̃ aufugere tẽ tat aliud genus inſidiarum aduerſus ioſepum. cap.31.car.215.

Deſeritur ioſepus a ſuis/quos ipſe punit euocans oẽs primates & aſtutia quadam utẽs ſcaphis duo/cens ſecum in Tarichæas cuidam clamanti Clito nomine iubet manus abſcidi ipſeq; ſibimet dexte/ram truncauit timore perterritus. cap.32.car.215.

Incipit Liber tertius.

Sentiens Nero res geſtas nõ ꝓſpere idignaṫ/mittit Veſpaſianum in ſyriam ad regẽdos exerci tus & ulciſcendos iudæos rebellantes tãdẽ ex iudæis.x.milia pimũt̃/nõ ceſſant iudæi uerũ aſcalonẽ petũt/ſed antonius poſitis inſidiis qua erant trãſituri ſup octo milia interficit cæteri aufugiũt/ Niger unus ex ducibus iudæoꝝ in turrim ſe recipit quẽ antonius ſuccẽdit ille uero ſaltu demiſſus euadit/ ui dentes iudæi illũ gaudẽt q; dei ꝓuidẽtia dux eorũ i poſterũ ſit ſeruatus. cap.1.car.216.

Veſpaſianus Antiochiã cũ exercitu uẽit/agrippã offẽdit fert opẽ Sephoris cõtra iudæos.c.2.c.216.

Duæ ſunt Galilææ opimæ abundantes/hoies pugnaces ſunt/continent hæ prouinciæ diuerſas ci uitates quæ irrigant̃ diuerſis fluminibus qbuſq; finibus terminantur. cap.3.car.216.

Exercitus quem dederat ſephoritis Veſpaſianus/diuiditur in duo/aſſidue ciuitates & loca illa icur ſant deprædando ioſepus in Sephorim impetum facit ſed nihil efficit totã Galilæam igne & ſangui/ne replenit. cap.4.car.217.

Titus filius Veſpaſiani patrẽ ſuũ reperit ptolemaide qui multas legiones cõparauerat multoſq; cu iuſcũq; generis ad militiã uiros congreganerat. cap.5.car.217.

Laudatur Romanoꝝ prudentia inſtruentiũ ſeruos in militiæ diſciplina/quãq; ſunt edocti inſtruẽ/dis caſtris & quẽ ordinem ſeruant in bellicis rebus deſcribitur. cap.6.car.217.

Veſpaſianus cũ filio ſuo ordinat exercitũ in ptolemaide Placidus interimit maximã multitudinẽ in Galilæa/peruenit iotapata qui receptus cum ſuis/a iudæis illico ſunt interfecti/ex iudæis uero tres ceciderunt Placidus aufugit. cap.7.car.218.

Veſpaſianus cum armatis ſuis in Galilæam peruenit/timent oẽs ioſepus conſpiciens nõ poſſe re/pugnare in Tyberiadẽ confugit. cap.8.car.218.

Veſpaſianus ciuitatẽ Gadarẽſiũ capit ioſepus mittit hieroſolymã litteras/ſi cupiãt fedus uel bellũ eũ Romanis/ſi bellũ mittãt cõdignũ exercitũ ut poſſint repugnare Romanis. cap.9.car.218.

Veſpaſianus aggrediẽs recidere iotapata mõtẽ ubi iudæi plurimi confugerant/ciuitatẽ circunuala re iubet per milites ipſe ꝓficiſcitur ponit caſtra aggeres facit ad oppugnandũ ciuitatẽ ioſepus curat ut muri ciuitatis altius p.20.cubitos eleuent̃ quod Romanos multũ ptefruit. cap.10.car.218.

Veſpaſianus certans pluribus diebus uidens nõ poſſe capere ciuitatẽ ſtatuit obſidere eam ut coge/rent̃ inopia rerũ reddere uidẽs nolle eos reddere/iterũ ad certãdũ ſe cõuertit ioſepus cogitat de fuga cũ ſuis/populus hortat̃ ne recedat/ipſe dicit melius/quia parabit aliũ exercitũ quo reuocabit Veſpa/ſianum ab eis/ſtatuit remanere/ſe parat ad ꝓliũ/aggredit̃ multis incurſationibus Romãos egrediẽs Veſpaſianus nollẽs cũ deſperatis cõgredi iubet ut armati declinẽt impetum. cap.11.car.219.

Admouet Veſpaſianus arietẽ muris/muri cõcutiuntur machinis cogitat ioſepus qũo ictus arietis ꝛefellat/Romani cõtra aliud genus machinant̃/ioſepus cum ſociis igne concremarunt Romanoruꝫ propugnacula & aggeres ita ut ſpatio unius horæ oia ſint concremata. cap.12.car.220

Quidam uir iudæus ſaxo ſublenato & demiſſo caput arietis fregit/hic fixus eſt quinq; ſagittarum uulneribus decidit tandẽ/alii duo uiri Romanoꝝ aciem ꝓpuerũt/ioſephus uero & cætera multitu do incendit machinas romanis lugentibus. cap.13.car.220.

Veſpaſianus in planta pedis uulneratur totus exercitus turbatur ſuperato dolore uulneris ſæuius bellũ in iudæos incitauit/pugnatur fortiter utrinq; cædit murus ictibus machinarũ ad matutinas ui/gilias illi uero muniere partem illam. cap.14.car.220.

Veſpaſianus parat exercitus & machinas ad inuadẽdũ urbẽ recreato prius exercitu/ioſepus cogni to cõſilio Veſpaſiani ordinat milites ad reſiſtẽdũ/ꝓliatur crudeliſſimo certamine. cap.15.car.220.

Die.20.menſis iunii iudæi quaſi defeſſi qa nõ haberent ꝓpugnatores quos mitterẽt/ cogitauerunt oleo fermenti ſup infuſo Romãos oppugnare/ac fœno græco ſup ſparſo ut inde Romani caderẽt/ui dens dux Veſpaſianus tot mala milites ꝓpeti/eos a bello reuocat & a pœna. cap.16.car.220.

Veſpaſianus tres turres ferro circũdatas erigi fecit plenas iaculatoribus & fundibulatoribus fot/tiſſimis/ita ut ex his q intra muros erant deſerere defenſionẽ muri cogantur. cap.17.car.221.

Veſpaſianus mittit Traianũ in Epha ciuitatem congredi̇ cum illis tandem ſuperat ciuitatem om neſq; præter infantes occidit. cap.18.car.221.

Ad Samaritas Cerealis mittitur a Veſpaſiano/quia eos pronos ad tumultū uidebat/inopiaq; quidam moriebant/quidam ad Romanos confugiebant/reliquos uero oēs nequiens perſuaſione placare occidit/erant autem undecim milia & ſexcenti. cap.19.car.221.

Ageres ſup altitudinē murorū iotapatenis efferuntur/quidam ad Veſpaſianū uenit/pfugus ex ciuitate/nuncians paucitatē ciuiū & facilitatē capiēdi/Veſpaſianus exercitū parat nocte hora qua ille docuerat ciuitatē aggrediunt/& cuſtodes occidunt/ciuitatē ingrediunt/qdam uero ne oppeterēt p Romanos ſe ipſos interfecerunt/tandem Veſpaſianus incendi fecit ciuitatē uniuerſam. cap.20.car.221.

Ioſepus ne a Romanis inueniret in puteū ſe demiſit lapideq; ſupra ipoſuit ne uideret/nocte exibat ſcrutans ſi poſſet euadere/indicat p quādā mulierē mittit ad eū Veſpaſiānus cū fide de uenia/timebat uero ioſepus in ſomnis ſimulachra ei apparēt deprecat deum/in manus Romanorū ſe cōmittit/habita prius oratione ad ſocios. cap.21.car.222.

Ioſepus dehortat ſuos a cæde/nequiēs reuocare a ppoſito/oēs ſe ipſos iterfecerūt/ducit Ioſepꝰ ad Veſpaſianū iubet Veſpaſianus eū cuſtodiri ut ad Neronē mitteret/ioſepꝰ alloqt Veſpaſianū ſcorſū cū filio Veſpaſiāi eūq; dñz & regē orbis pdicit/ueſpaſiānus eū liberat mūeribuſq; uariis eū dōat.c.22.c.222.

Veſpaſianus in ptolemadida reuertit multi clamant de excidio ioſepi ipſe nihil reſpōdebat/legiones duas mittit hyematū Cæſareā/quaſdam ſcythopolim. cap.23.car.223.

Quidam ex iudæis qui fugerant collecti in iope/fabricatus piratis nauibus inuium faciebant pelagus illarum partium Veſpaſiano uero illuc applicante/tum per romanos tum per uentos qui illorum naues in ſcopulos cōpellebant/quattuor milia & ducenta cadauera inuenta ſunt/Ciuitatē incendunt dimittitq; Veſpaſianus equites qui loca ruerentur. cap.24.car.223.

Audita captiuitate iotapate ab hieroſolymis/maximus eos inuaſit dolor/audito q; ioſepus eēt cuz Romanis ita in eum concitabantur ita ut in Romanos ſæuius incitarent. cap.25.car.223.

Veſpaſianus ad agrippam proficiſcitur/audit Tyberiada & Tarichæas rebellare/iratus mittit filiū ſuū illuc/appropinquantes ciuitati quidaz ex ſenioribus ad Veſpaſiani pedes ſuppliciter accedūt is uero eis indulſit. cap.26.car.223.

Veſpaſianus præmittit Traianum in arcem an multitudo pacem cupiat/illi apertis portis eum liberatorem ac benemeritū proclamāt/poſt ad Tarichæas proficiſcitur/caſtra ponit/ſuperatis illis/ad nauale bellum ſe contulerunt. cap.27.car.223.

Congregata multitudine prope ciuitatem in planitie uidēs Veſpaſianus filiū ſuū mittit/ipſe uero patri nunciauit dicens opus eſſe pluribus auxiliis/ſuos deinde hortatur/eoz genus & animum reminiſcens ut ſtrenue ſint dimicaturi/Veſpaſianus mittit auxilia/gentem aggrediuntur/omnes fugāt/oppidum occupant/cunctos occidunt præter indigenas. cap.28.ca.224.

Leratur ueſpaſianus audita uictoria filii/poſt ad uerſus eos qui ad lacum deſcenderant rates fabricari iuſſit. cap.29.car.224.

Declaratur natura lacus/& ubertas & rerum uicinorum locorum. cap.30.car.224.

Fabricatis ratibus inſequitur illos per lacum Veſpaſianus/nemine remanente occiſi ſunt/paucis poſt diebus intolerabilis fetor ex cadaueribus in terrā a mari compulſis inſurrexit/ut non ſolum uictis ſed Romanis miſerabilis fuerit/totūq; aerem corrupit. cap.31.car.225.

Reſidet Veſpaſianus pro tribunali apud Tarichæas quidq; de ſupſtitibus fiendum ſit deliberat/tandem quoſdam occidit/quoſdam donat/quoſdam uendit. cap.32.car.225.

¶ Incipit Liber quartus.

¶ Exciſis iotapatis reliqui iudæi ſe dederunt Romanis pter quædam caſtella & ciuitates/quarum noia ponuntur & earū conditio lacū quendam Gamala occupant intrantes Romani/domos hoſtiū tecta oia circūdant/ex quo multi Romani mortui recederēq; coacti ſunt. cap.1.car.225.

Veſpaſianus cū paucis relinquit/his uero oppugnantibus reſiſtit uidentes eius aiam/quaſi diuinū reputantes impetum remittunt ipſe uero exiit caſtrum. cap.2.car.225.

Veſpaſianus ad Romanos ueniens uiſis aduerſis caſibus Romanos conſolatur/hortaturq; ad ulciſcendos hoſtes Gamalenſes quantum proſunt reſiſtunt. cap.3.car.226.

Veſpaſianus quoſdā qui itabyriū montē occupauerant inuadit ad eos mittit/placidū q eos hortetur ad pacē/ſed illis renitentibus/placidus congreditur/fingens fugā/aduerſus illos reuertitur multos occidit/multi confugiunt hieroſolymam/reliqui montē Placido tradunt. cap.4.car.226.

In Gamala tres milites nocte turrim effodiunt/decidit turris magno ſonitu/oēs pturbati fugiebāt quos Romani trucidabant/Titus urbem inuadit occidit multos/multi in arcē confugiunt/ita ut cruor effuſus totum oppidum diluat. cap.5.car.226.

Veſpaſianus ducit totum exercitum ad uerticem montis quo confugerant qui ſupererant/eos capit/ſed

capit sed quinq; milia ex his de uertice se ꝓcipitarũt/per romanos quattuor millia peremptа/solũ duæ mulieres salvæ factæ sunt. cap.6.car.226

Mittitur Titus ad Giscala oppidum galilææ quod restabat indomitũ/Vespasianus ad recreandos alios Cæsaream regreditur/quia restabat modo hierosolyma occupanda/Titus Giscalenos hortatur ut sedebant sine armis/appropinquant portis/illi apertis ianuis clamant ipsum liberatorem/munit oppidum sicq; tota galilæa liberata est. cap.7.car.226.

Ex aduentu ioãnis in Hierosolymã totus populus effusus percunctatur quid agant Romani signi ficato excidio Giscalion/timor eos inuadit imẽsus/hortat ioãnes hierosolymas ad bellũ/senes timẽbãt excidiũ urbis ex hac re oriunt multæ prædationes & latrocinia in urbe cõtra multos fingebant varia in eorũ perniciẽ/phana concalcãtur/fitq; maxima cõtrouersia aduersus istos fit bellũ inter hos inuasores & populũ/horũ causa erat ioãnes q simulabat amorẽ/restamẽ & cõsilia populi aliis nocte apperiebat hic iurat fidem amicitiã fit legatus populi ad Zelotas. cap.8.ca.227.

Mittuntur nuncii ad idumæos ꝙ auxiliis petẽdis/eo q ananus uellet Romanos introducere/iesus increpat idumæos & eos qui eos aduocarũt tanquã latrones q ciuitatẽ quotidie dissipãt/hortatusq; eos ut nil acturi sint/uel iudicẽt quãtũ sint factiosi hoies uel recedant. cap.9.car.229.

Simon unus ex idumæis indignatus respondet iratus cõtra iesum & põtifices/accusans eos prodi tores cõtra illos q eos uocauerint/dicitq; aduersus illos iuros. cap.10.car.229.

Idumæi nocte dolo zelotarum apertis portis custodibus dormiẽtibus intrant interficiuntur custodes/insurgit populus idumæi eadẽ nocte octo milia quingentos interfecerunt/interficiuntur pontifi/ces/quæritur iesus cum Anano qui interficiuntur omnibus insepultis. cap.11.car.229.

¶ Incipit Liber quintus.

¶ Quærunt idumæi per ciuitatem quot inueniunt totidem interficiunt Zachariam accusant/iu/dices uero ferunt pro eo sententiam/indignantur idumæi contra iudæos/interficitur Zacharias/ex/pellunturq; iudices/idumæi recedunt/crescit Zelotarum insolentia cunctosq; uel falsis criminationibus uel dolis aliis occidunt. cap.1.car.230.

Romani omnes præsertim ducens Vespasianum incitant ad expugnandam ciuitatem/ipse noluit ducens esse melius q sic ipsi inter se discordes paulatim consumentur. cap.2.car.231.

Acquiescunt omnes dictis Vespasiani/multiq; ad Romanos confugiunt & solum his licebat q sol uebant/uolentes fugere ad Romanos. cap.3.car.231.

Ioannes quærit aliis præesse ducens sibi dedecus esse sibi parem/multiq; eum metu multi gratia cõ sequebantur. cap.4.car.231.

Inuadunt siccarii oppidum quoddam munitissimum apud Hierosolymam die azymorum quãdo iudæi celebrant festa pro redemptione eorum ab ægyptiis/interficiunt quot inueniunt/uicos & oẽs partes conuicinas depopulantur. cap.5.car.231.

Nunciantur hæc uespasiano a transfugis quibusdam clam.n.quidam ad Romanos confugiebant qui hortabantur uespasianum ut ferret opem ciuitati/accedit prope hierosolymã/ingreditur Gadarã clam legati ad eum mittunt/occiditur Dolesus ab aliis inimicis. cap.6.car.231.

Iubet Vespasianus Placido ut insequatur eos qui ex Gadaris fugerant/aduersus quem illi cum qui busdã ubi se receperint prosiliunt qui capta oportunitate a Placido interimuntur eosq; ad iordanem insequitur/coacti autem congredi placidus omnes occidit/quidam in iordanem se proiiciunt conuici nosq; uicos inuadit. cap.7.car.232.

Nunciatur Vespasiano q Galatia motus quosdam fecerat/ipse magis incitatur ad bellũ multa lo ca capit/restaurat quæ destruxerat bello/munit loca omnia militibus/narratur q̃ nobilis sit regio hie ricontis. cap.8.car.232.

Describitur natura Asphaltidis lacus/quem Vespasianus uoluit uidere. cap.9.car.232.

Vespasianus collocat ꝓsidia apud Hiericũta/mittit quosdam hii ciuitatẽ capiunt/mille iuuenes in terficit/omnia dabantur flãmis. cap.10.car.233.

Nunciatur Vespasiano paranti proficisci hierosolymam q mortuus sit Nero/quomodo etiam gal ba sit creatus imperator & quidam alii post eum & de eorũ discordia. cap.11.car.233.

Vespasianus expectat qd galba ad eũ de rebus bellicis agẽdis scribat/mittit filiũ suũ Titũ/nauigat rex agrippa ad Galbã/nũciat in Achaia q galba sit interfectus & otho sit creatus/agrippa statuit ro mã pgere/Titus ad patrẽ nauigat Vespasianus cũ Tito suspensi bellũ negligunt. cap.12.car.233.

In Hierosolyma exoritur nouum bellum per Simonem Gioræ filium Simon cum zelotis con/greditur/multos occidit cum idumæis etiam pugnat/iacobus quidam perdere idumæos cogitat/ idumæam capit Simon totam regionem depopulatur/capitur uxor Simonis a zelotis/perterriti ti/

more remittunt ei mulierem ſuam. cap.13.car.233.

Præter bellũ i iudæa ĩ italia ciuile bellũ fiebat/pempto Galba/Otho ipator creat/cũ Vitellio pugnat/audita victoria ſemetipſum Otho occidit/q̃ biduũ & tres mẽſes ipium tenuit. cap.14.car.234.

Veſpaſianus partes duas idumææ capit alteram etiam ciuitatem capit oẽs interimit/Simõ quoq; idumeæ reliquias proſequitur/ioannes intus multas prædationes permittebat galilæis/ueſcebantur libidine/certant adinuicem zeloræ cum ioanne/& Simon cum illis. cap.15.car.234.

Deliberant Simonem introducere & ioannẽ expellere/Simon loca omnia ciuitatis inuadebat/cõ greditur cum illis qui eum receperunt. cap.16.car.234.

Bella fiunt in italia p Vitelliũ & ſuos milites/audiens hæc Veſpaſianus q̃ Vitellius princeps ſit factus indignatur/milites ueſpaſianũ hortant ut Romã accedat/eo q̃ ipſum populus imperatorẽ conſtituet/tenuit ipſe/ipſi cogũt uelle iperiũ cogitat quõ rem efficere poſſit. cap.17.car.234.

Deſcribitur qualitas portus alexãdrini mittit Veſpaſianus ad Tyberium Alexandrum ut eſſet ſibi adiumẽto fama eſt q̃ Veſpaſianus ſit impator/quaſi oẽs ad eũ accedũt cõgratulãtes & ſubiicientes ſe eius impio recordatus Veſpaſianus quod ioſepus p̃dixerat/liberari iubet eũ e uinculis. cap.18.ca.235.

Veſpaſianus mittit Mutianum in italiam/geritur bellum cũ Cecilio ab Antonio/Cecilius uidens exercitum Antonii cogitat de proditione/ad ipſum mittit Milites uolunt occidere Cecilium/certatur ſuperatur exercitus Vitellii/Antonius in urbem ueniẽs cum Sabino Capitolium nocte occupat/Vitellius cum ſuis militibus eos inuadit/ſuperat/Sabinus occiditur/Domitianus cum multis nobilibus euadit uitellius iugulatur a populo. cap.19.car.235.

Mutianus urbem ingreditur cum exercitu Antonium eũ aliis ſubleuat occidit multos qui conſenſerant cum uitellio Domitianus filius ueſpaſiani/rector efficitur/populus ueſpaſianum clamat imperatorẽ ad ueſpaſianum qui alexandriam iam applicauerat ueniunt legati/intendit animum ueſpaſianus in reliquias iudeæ/Titum mittit ad Hieroſolymam. cap.20.car.235.

Incipit Liber ſextus.

Tito exiſtente adhuc apud alexandriã hieroſolymis oritur trifaria ſeditio zelotarũ Simõis & ioãnis/inter eos cõgrediuntur/ita ut tẽplũ uniuerſum inundaretur ſanguine. cap.1.car.236.

Deſcribitur/diſcordia quæ inter eos fuit & ſcelera quæ iter eos cõmittebãtur/poſt qualiter omnes quaſi Romanos expectabãt/poſt quo Titus miſit diuerſas legiões in Hieroſolymã. cap.2 car 236.

Deſcribitur ordo Titi & militum & omnium alioçum in eundo hieroſolymã peruenit Gophnã oppidum quod ueſpaſianus corperat/ciuitatem tẽtat adire/tandem coactus eſt ſi noluit euadere irruere in hoſtes ad ſuos ſaluum ſe recepit. cap.3.car.236.

Titus ciuitati nocte appropinquat/caſtra ponit in monte oliuarũ dicto/exeunt iudæi in legionem decimam irruunt fugantq; Romanos/nunciatur Tito/fert auxilium/dimicatur utrinq;/Titus tandẽ legionem liberat. cap.4.car.237.

Remiſſio a'iquãtiſp bello orit discordia iter eos/in duas partes ſeditio remanet/Titus ad ciuitatẽ electos milites mittit/explanare fecit omnia ita ut repletũ ſit quicquid cauũ erat. cap.5.car.237.

Iudæi Romanos quærunt decipere inſtituunt quoſdã cui pacẽ ſimulant/Romanoſq; uelle introducere titus noluit quia ſuſpecta erat ei talis imitatio. cap 6.car.237.

Quidã ex Romanis ad urbẽ uſq; accedentes eo q̃ crediderunt illis/interficiuntur/multi feriunt/unde iraſcitur multũ titus proprer inobedientiam eorum eoſq; arguit. cap.7.car.237.

Intercedunt cõmilitones pro illis apud titũ/admonẽs eos indulget illis/cogitat ulciſci iudæos/caſtra ponit ppe ciuitatẽ/ordinat legiões circa ciuitatẽ deſcribitur ſitus ciuitatis & tẽpli p Salomonem ædificati/& quo diſtinguebat ſecundũ loca ſacerdotũ & uiroq; & mulierũ. cap.8.car.238.

Deſcribitur adhuc magnificentia ciuitatis & templi/eoq; quæ continebantur in eo/quæ a diuerſis fuerunt conſtituta. cap.9.car.239.

Quõ Simon & ioannes diſſidebant/& eos diuiſa ciuitas ſequebat/& quõ unuſquiſq; partem ciuitatis ſeorſum tenebat titus quærit qua parte ciuitatem ſit ingreſſurus/cõſtituit aggerem tripartitum exercitum circa ciuitatem cogitant iudæi concordari aduerſus titum & Romanos coeũtq; in unum corpus exeunt iudæi aduerſus Romanos fugantur in ciuitatem quidã unus iudæorum capitur/ſagitta demiſſa occiditur inde iudæis luctus maximus oritur. cap.10.car.240.

Concutitur timore exercitus Romanoq; eo q̃ turris quædam lapſa ſit nocte/& propter maximũ ſonitum timuerunt Romani/credentes hoſtes caſtra inuaſiſſe/percutiunt muros illis machinis murumq; uicinorum frangunt. cap.11.car.240.

Ingrediuntur Romani ea porta qua murus fractus erat/dimicatur poſtea unde iudæi audacia reſiſtebant/Romani uero belli peritia uincebant. cap.12 car.241.

iudæi

Iudæi ſpectant ſalutem/Romani victoriam/unde ex iudæis quis fuiſſet promptior ad periculum is primus erat ex Romanis uero/qui fortẽ ſe pferebat/quia Titus ſemp aderat. cap.13.car.241.

Quidam Longinus in medios hoſtes irruit/duobuſque interfectis ex mediis hoſtibus ad ſuos reuertitur. cap.14.car.241

Caſtor quidam ex iudæis ſimulat uelle inire fœdus cum Tito ut aliquantulũ cõquieſcat/ut Simõ interim conſulat de rebus occurrentibus/fingitq; quoſdã ſocios uelle pacem/quoſdam non/accenſus his Titus uehementius urebat arietibus/diruptoq; muro cum militibus ingredit. cap.15.car.241.

Ingreſſo Tito/iudæi circũcludunt Romanos multoſq; ex eis occidũt & niſi Titus tuliſſet opem/nix euaſiſſent.ad ultimũ moꝝ ſunt expulſi Titus itez aggredit/ad illum murũ irruit/totamq; partez illam diuimit præſidia ponit munit turres & loca/alia parte ciuitatẽ aggredit/eoſq; hortatur ut uelint ſaluari & Ioſepus oratione patria/idem eos hortabatur. cap.16.car.241.

Ioſepus circuit ciuitatem ea parte qua poſſit audiri facilius iudæoſq; orat ne uelint Romanis reſiſtere.perſuadetq; pluribus uerbis/illi uero conuiciis eũ afficiunt. cap.17.car.242.

Ioſepus clamat aduerſus iudæos adducens diuerſa exempla maiorum/ut uelint reddere deumq; eis aduerſum eſſe propterea amplius ne uelint reſiſtere. cap.18.car.242.

Clamante ioſepo cum lachrymis ut uellent ſedare non flexerunt animos ſeditioſi/ſed diu perſiſtũt ita ut cogerentur fame perire/Tantam famem perpeſſi ſunt ui matres ex filiorum ore cibum raperent/ſeditioſi illi domos ui irruebant ut cibum caperent ſumma miſeria & ſumma crudelitas deſcribitur Simonis & ioannis. cap.19.car.243.

Multi propter famẽ ciuitatem exeuntes capiebantur ex his multi inciſis manibus ad Simonem & ioannem mittebantur.Tito acclamante/ne tantam uellent pati miſeriam/ipſi cõuitiis Tito & patri eius maledicebant. cap.20.car.243

Antiochus Epiphanes cum macedonibus/admirat Romanos q; muros non adeant/ipſe cum ſuis muros adiit multi ex his fugiũt & multi interficiuntur/poſt a Tito aggeres fiunt/admotis ad muros Simõ foſſa intus facta ſubmiſſo igne aggeres diruit/& incẽdunt/Simonq; cũ multis aliis proficiſcit in machinas illas/eaſq; incendunt/cũ Romanis cõgrediunt/ita ut nõ diiudicare poſſit amicus ab inimico/quidãq; ex Romanis corruptis machinis diſperabat ciuitatẽ captũ iri. cap.21.car.243.

Conſulit duces Titus quid faciendũ/an aggredi muros debeant an aggeres ſtruendi/aut permittẽ dum q; ipſi fame coacti ciuitatẽ ſint tradituri/an circundanda ſit ciuitas ne exitum habeãt ſicq; dicit titus opus non paruum ſed inextricabile Romanos eſſe facturos. cap.22.car.244.

Exortatus titus his uerbis duces iubet exercitus in opera diſtribui/muramq; circa ciuitatem cum caſtellis.ii.per ſuos cõſtrui fecit mira celeritatis/nocteq; quilibet ſuo ordine ac uigilia explorabat/uigileſq; ſomnos inter ſe ſortiebantur. cap.23.car.244.

Ablata facultate exeundi fame omnes moriebantur/unus alium mori intuebatur/nõ erat facultas ſepeliendi/latrones uero ex mortuis ueſtes riſu expoliabant/multi ex muris in foſſas proiiciebantur/quæ uidens titus ingemuit. cap.24.car.244.

Romani uidentes ſeditioſos fame cruciari lætantur/copiam maximam frumenti iudæis oſtendendo ad maiorem dolorẽ.titus etiã aggeres inchoabat ut uideret ſi uellent tradere ciuitatem miſeratus eorum calamitatem/ſeditioſi uero non placabantur. cap.25.car.245.

Simon matthiã per quem ciuitatem obtinuerat peremit cum tribus filiis ſuis/corpora ſepeliri prohibuit/alios etiam nobiles occidi fecit. cap.26.car.245.

Quidã ex iudæis qui cuſtodiebat turrim a Simone ſibi traditã/uidens tantã crudelitatẽ humano cõſilio cũ quibuſdã ex turri Romanis ſignum dedit ſe traditurũ turrim/illi nõ credẽtes/cognito hoc a Simone illũ ex turri in foſſas proiecit/uidens hæc titus/& ioſepus ſaxo capite ptuſſ lætantẽ iudæi credentes eum mortuũ eſſe/reſpuit ioſepus uulnere/quo cognito ſeditioſos ſtupor inuadit/multi ad Romanos pfugiunt/multi ex pfugis ab Aſſyriis uentribus apertis occidunt/eo q; aurum ex uentre eorum per ſimũ uentris exire cognouiſſent/titus uero hac iniuſticia cognita omnes interfeciſſet niſi eſſet maxima multitudo noxiorum/increpat milites titus/ſed occulte multi occidebant ob inſaniam propter hoc pauci ad Romanos amplius fugiebant. cap.27.car.245.

Ioannes ad ſacrilegium ſe conuertit/Mannetus ad titum fugit/narat maximum numerũ mortuorũ fame/ex eo q; caſtra poſuit/coactoſq; ſtercore uti pro cibo. cap.28.car.245.

¶ Incipit Liber ſeptimus.

¶ Aggeres ſtruunt a Romãis quærũt iudæi incẽdere/cũ autẽ nequiſſent/admonẽt Romãi aggeres certare utring;/murus labit ea pte qua ioãnes ſuffodierat p incẽdẽdis aggeribus.moxq; aliũ murũ ſtruit quẽ nemo audebat aſcẽdere eo q; q̃ prius tẽtaſſet certiſſimũ exitiũ tẽtaſſet. cap.1.car.246.

Hortatur

Hortatur Titus cõmilitones ſuos ad aſcẽdendum murum/facta exhortatione Sabinus quidam Sy
tus ſe obtulit aſcenſurũ/ſuſceptaq; aſta cũ xi. murum aſcendit/hoſtes in fugã uertit ipſe uero ſagittis
obtutus cecidit. cap.2.car.246.

Quidam ex cuſtodibus aggerum Antoniam accedũt primos cuſtodes occidunt/facto ſigno p buc
cinam ceteri fugierũt. Titus audito ſigno armat exercitũ/pugnat ex utraq; parte ad ſeptimã noctis
horam/q; Romanis uiſum eſt ſatis pro tunc Antoniam obtinere. cap.3.car.247.

Iulianus qdã uidẽs Romãos ſupari armatus irruit i hoſtes & ad tẽplũ uſq; fuganit cũq; nõ haberet
auxiliũ multis iterfectis diu reſiſtẽs obiit. Iudæi romanos in antoniã recluſerunt. cap.4.car.247.

Titus mittit ad Ioãnẽ ſi uelit cõgredi & ſi uelit ſacra intermiſſa celebrari p electos iudæos/ cõſulit
Ioſeppum Titus/hebraico ſermone ſcripſit mandata ioſepus pro Cæſare ad ioannẽ/hortatur ut ſe de
dat/ exempla inducẽs ſed magis irritantur in eum ac capere quærunt/multi ex iudæis ad romanos fu
giunt quos a romanis occiſos iudæi dixerunt ne plures ad eos confugerent/Romani uero eos popu/
lo oſtendebãt propterea multi fugierunt. cap.5.car.247.

Increpat eos Titus q; templum polluerint/pollicetur que non paſſurum Romanos templum eſſe
polluturos. cap.6.car.248.

Ioſepus referebat dicta principis iudæis qui magis eleuabantur in ſuperbiam/ſtatuit iterum Titus
bellum gerere cõtra iudæos ipſo remanente in Antonia exercitum miſit in iudæos/Creaturq; a nona
noctis hora/uſq; ad quintam diei Tito ſpectante ab antonia/multi ex iudæis fortiter multi ex Ro-
manis fortiſſime bellũ geſſerunt. cap.7.car.248.

Septimo die reliqua manus Romanoꝝ ſubmerſis antoniæ fundamentis uiã fecerunt latam ad tẽ
plũ/admouent aggeres ad angulũ tẽpli qdã cõgregati pp famẽ/impetũ fecerũt cõtra Romanos/ co/
gnito ipſoꝝ p Romanos dimicatũ eſt undiq; fortiter/in uallẽ quãdã coacti ſunt iudæi/capit qdã
q ductus ad Titũ interficit/curatq; Titus ut aggeres mature cõſtruant. cap.8.car.248.

Porticus templi incendit/abrumpunt Romani ad uiginti fere cubitos ex muro/immittũtq; ignem
ſanctis/hiſdem diebus quidã ex iudæis de Romanis inuirat ſi quis uelit certare diuq; nemine uolen/
te/quidam ex Romanis perofus illius audaciã cũ illo certat & occidit Romanos iudæus deridet ex
Romanis quidam eum ſagitta tranſfixit/clamor excitatur maximus. cap.9.car.248.

Iudæi implent lignis aridis ſummitatẽ tẽpli/fingunt fugã ex Romanis multi aſcendentes templũ
ſubmiſſo igne p iudæos ſuccenſi ſunt/Titus eos miſeret/morientibus ſatis erat remedii q; Titus do-
lebat/Iudæi uero quidã in porticu exiſtentes obſeſſi oẽs ceciderunt. cap.10.car.248.

Iuuenis Romãus qdã q; exaſperat incẽdiũ/orat a iudæis ut ad eos deſcẽdat/ne militiæ Romãæ tã
tũ dedecus faciat ſublato enſe ſeipſũ interfecit/incẽdit q; porticus ea parte q; ad oriẽtalẽ ꝓtendit/ Mo
riebant multi fame ita ut fœnũ calciamenta corigias coacti ſunt comedere iudæi. cap.11.car.249.

Maxima multitudo erat eorum qui fame per ciuitatem peribant/qui inter ſe erant amiciſſimi pro
pter cibum/ſi quem inueniſſent/ad manus ueniebãt/ſi quis moriebatur alii ſcrutabant ſi quid cibi in
ſinu habebat/patiebantur ea comedere quæ ne ſordidiſſimum aliquod animaliũ comediſſet/multaq;
huiuſmodi deſcribuntur. cap.12.car.249.

Mulier quædã Maria noie cũ ſublata fuiſſent ſibi oĩa p ſeditioſos filiũ ſuũ fame comedit/ cogitur
oſtendere latronibus quod parauerat ꝑ cibo/cognito ſcelere tãto eos horror quidã inuaſit uehemen/
tiſſimus/nunciatur Tito tãta calamitas/q; deũ placare cœpit dicens ſe noluiſſe obliniſci iniurias eorũ
ſed illi noluerũt pollicẽ q; tantũ ſcelus non ꝓmittet impunitum. cap.13.car.249.

Admonere iubet aggeres cũ ariete muris/nihil ꝓficiẽtes cũ ſcalis tentãt aſcẽdere/unde multa cæ
des facta eſt ex Romanis/iratus titus ignẽ portis ſubiici fecit/creſcẽte igne cõſulit ꝓceres ſuos de tẽ
plo/qdã ſuadẽt ruinã tẽpli/qdã ut ſeruet/iubet reſtinguere ignẽ interim pugnat/uidẽs titus cũ militi/
bus electis iudæos ꝓfugat/in templum cõcludit oẽs ſuccendere q; templum parat. cap.14.car.249.

Quidam ex militibus Romanorum ignem portat ad templum/ſuccenditur templum hoc audi-
to titus iubet extingui ſed pro nimio clamore & quia multi ſimulabant audire eius præcepta & pro
hibitionem ipſo inuito exuritur templum. cap.15.car.250.

Templum incenditur menſe & die menſis conformi incendio templi Babylonis/in ipſa incenſio
ne etiam multæ cædes fiebat deprehenſorum/nec erat diſcretio puerorum nec mulierum cuiuſque
ætatis/clamor ingentiſſimus fiebat/duo in ingnẽ ſe proiecerũt incendunt Romani diuerſas porticus
& loca ubi iudæi res ſuas ac pecunias depoſuerant quidam pſeudo prophetæ perſuaſerat populo ut
expectaret dei auxilium. cap.16.car.250.

Quædam prodigia quæ ſuperuenerant iudæis deſcribuntur/quæ in eorum fortunam & auxilium
interpretabantur/quidam uero ſapientes hæc eſſe ruinæ prodigia indicabant. cap.17.car.250.

In ſacris

In ſacris libris erat q̄ cum templū quadratū redigeretur q̄ ciuitas erat deſtruenda/hi uero incitabā tur ad proelium dicentes propter dictum quoddam ambiguum inuentum ſcilicet q̄ eo tempore quidam eſſet ex eorum finibus orbis terre habiturus imperium/ex hoc dicto decepti ſunt quaſi propriū eorum iudicantes dictum conuenire. cap.18.car.251.

Romani Titum imperatorem declarant in templo/Iudæi prouocant Titum ad colloquium/ ipſe naturali humanitate eos recipit/alloquiturq̄ eos increpādo/tandē in diligēdo eos ſi uelint i pace uiuere noluerūt/ipſe cognita eorū nequitia eos militibus fieri prædā tradidit interim ignis ꝓgrediebat/q dā ſupplicāt ut eis fidē Cæſar dat/ſuſcipit ipſe in cuſtodiaq̄ eos recluſos tenet. cap.19.car.251.

Seditioſi in domū regiā cōfugiūt/Romanos pellūt/multi occidunt ex popularibus/Titus uero miltē quēdā qa uinus captus eſt ad ipſum rediēs ex acie pepulit/quod grauius fuit illi morte.ca.20.ca.252.

Romani conuerſis latronibus in fugam/omnia igni tradidere/illi uero in ſuperiorem ciuitatem recedebant/letantes q̄ nil eſſēt relicturi hoſtibus & alacri uultu mortem expectabant/illi undique per ciuitatem capiebantur/mortuiq̄ canibus proiiciebantur/ſpes quibuſdā erat in cloacis latere/& ignis latitantes cremabat/& qui deſcendebant necabantur. cap.21.car.252.

Cæſar proſpiciens ciuitatem ſuperiorem nō poſſe capi ſine aggeribus diſtribuit milites operibus ad occidentalē partē/legiones munit hiſdē diebus idumæi mittunt ad Titum q̄ ad eū uolunt confugere remittit legatos pollicens pacē/Simō hoc intellecto quoſdā occidit/quoſdā recludit/ multitudo tamen maxima fugit. cap.22.car.252.

Quidam ſacerdotum promittens multa donaria Tito accepta fide pro fuga receſſit/multaq̄ uaria pulcherrima donaria dedit. cap.23.car.252.

Perfectis aggeribus machinas Romani admouent/ multi deſperantes in cloacas demittunt/quidā in arcam confugiunt/quidam Romanos applicantes arietes ad muros ulciſcunt/Tyrāni priuati ſponte deſcenderūt de turribus/iudæi ad Siloam confugiūt/a cuſtodibus recludūtur/Romāi in muris ſigna ponunt/ingredit Titus admirat q̄ tantas munitiones tyranni deſeruiſſent/admirata altitudine & compagine lapidum præficit Frontonē cuſtodiæ illorum/multos in ægyptū mittit/multos uendidit/multos etiam beſtiis deuorandos tradidit. cap.24.car.252.

Captiuorū numerus per omne tēpus obſidionis numeratus fuit decies centena milia/ioannes ſempiternis uinculis ſeruatur/Simon uero ſeruat triumpho. cap.25. car.253.

Capit Hieroſolyma ſecundo anno principatus Veſpaſiani die octauo mēſis ſeptēbris/prius quinquies capta fuerat/Conditor primus eius fuit Chananæog; Rex/qui iuſtus fuit appellatus/Cæſar iuſſit ut turres & pars quædam ciuitatis pro cuſtodibus remanerent/reliquum explanarunt/ laudat Cæſar exercitum ſuum eiq̄ gratias agit de eorum uirtute & fortitudine/& pro geſtis rebus dona largit & corona & præmia multa ſingulis. cap.26.car.253.

Cæſar donatis omnibus ſecundum eorum merita/ad ſacrificia ſe conuertit/ deinde ad Cæſaream maritimam deſcendit reponitq̄ in ea multitudinem manubiarū captiuoſq̄ ſeruat/quia Hyemis tempus prohibebat in italiam nauigare. cap.27.car.253

Eo tpe quo Titus Cæſar Hieroſolymis cōmorat obſidionis cauſa Rhodū trāſmeat Titus ex Cæſarea maritima reuerſus/aduenit in Cæſareā philippi celebrat ibi oīa ſpectaculoq̄ genera. c.28.c.253

Inuenit Cæſar Simonē Gioriæ filium & quomodo captus ſit declaratur/ſeruatur ꝓ triūpho quod Romæ erat facturus Cæſar. cap.29.car.253.

Cæſar iuēit multos iudæos apud ātiochiā iuidus ātiochus irruit multiq̄ cremāt ex his.c.30.c.254.

Declaratur noua calamitas quæ accidit iudæis accuſantur iudei ab antiocho q̄ cremaſſent quadratū forū cū multis aliis/cognoſcunt nō fuiſſe in culpa p legatū Veſpaſiani. cap.31.car. 254

Accipit Cæſar litteras a patre quā deſiderabilis ipſe peruenit Romam & quo honore ſit ſuſceptus deſcribitur. cap.32.car.254

Deſcribitur defectio Germanorū facta tempore quo Veſpaſianus erat in alexandria/qui credebant ſe poſſe liberari a ditione Romanorum/his auditis a Domitiano exercitus tendebat/tunc Germani ſe ſponte ſubdiderunt. cap.33.car.254.

Scythæ conueniunt cū Germanis in deſectione/tranſgreſſi flumē iſtrū multos ex Romanis interquos Fronteiū Agrippā occiderunt/Veſpaſianus hoc audito Rubriū Gallū mittit q̄ multos occidit alii domū confugere/muniunt loca ne barbaris āplius deē locus talia faciendi. cap.34.car.255.

Titus reuerſus ex beryto ſpectacula per ciuitates Syriæ celebrabat/antiochenſes expectant cum ſummo deſiderio/petunt iudæos expelli qui non exaudiuntur/ad alias petitiones ſe conuenerunt/Titus ide Hieroſolymam proficiſcitur/miſeratur q̄ calamitatem ciuitatis curatq̄ captiuos in italiā aſportari cupiens eos triumpho prætereducere. cap.35.car.255.

Veniēti

Venienti Tito Romam pater cum tota ciuitate obuiam prodiit/ordinatur triumphus communis & pompa triumphi declaratur/& modus exeũdi in triumphum/quo ordine quæcunq; sint distributa & ostensa parantur conuiuia ab omnibus per totam ciuitatem/dieſq; gratulationis celebratur/cũ spe finis malorum ciuilium/& fœlicitatis principũ. cap.36.car.255.

Vespasianus peractis triumphis decernit ædificari templũ paci/donatq; templũ muneribus pigmẽ torum operibus oĩa quæ fuerãt iudæorũ in eodẽ templo reposuit. cap.37.car.256.

Lutius bassus in iudæam legatus mittitur/statuit bellum inferre Macheruntiis/describitur Herodii fortitudo/& situs inaccessibilis/ac Herode hoc castellum munitum est/nascitur in eius valle herba quædam mirabilis uirtutis/sunt balnea amenissima/castellum Lutius accepit/multos occidit/qui castellum tradiderunt dimisit. cap.38.car.256.

Ad saltum qui appellatur iarden ducit exercitũ Lutius/militibus cingit/bellum cõmittitur nullus ex iudæis euasit/Iudas dux eorum cloacis latenter effugit. cap.39.car.256.

Scribit Cæsar ad Liberium procuratorẽ ut iudæam uendat iussitq; singulis annis q̃ iudæi omnes binas dragmas in capitolium ferrẽt. cap.40.car.256.

Accusatur antiochus apud Cæsarem a Cestennio Pæto/q̃ deficeret a Romanis/mittit Vespasianus ut quid uideatur Pæto efficiat/capitur antiochus post longam pugnam cũ filiis suis/ducitur Romam uinctus/audiens Cæsar ligatũ antiochũ iubet uincula auferri/filii cogitant conciliaturos patrẽ Cæsari/ueniunt Romã/cum patre aduecto ex Lacedæmone ibi manserũt. cap.41.car.257.

Scythæ his tpibus cogitant Medicã terrã inuadere/colloquũtur cum hyrcanorum rege/ adhibito aditu fines omnes populantur/ad armeniam usq; peruenere. cap.42.car.257.

Mortuo Basso Flauius Siluius in administratione succedit/Castellũ quoddam adhuc rebelle super esse uidens mouit militem aduersus illud/princeps castelli erat Eleazarus cuius mores describuntur & sociorum eius. cap.43.car.257.

Flauius Siluius aduersus Eleazarum uenit/castellũ cingit licet difficillimus adeundi accessus fuerat per duo loca poterant accedere homines/declaratur difficultas accessus/admouet machinas p unam uiam/fabricat arietem cum quo murũ percutit/ignem ad muros ponit/letiq; Romani custodiunt ne quis eorum ex castello fugeret. cap.44.car.257.

Eleazarus uidens nõ posse euadere manus Romanoꝝ hortatur ut omnes combusta urbe seipsos interficiant magis q̃ seruituti subiiciantur/quibusdam placuit/quidam uero mulieres lachrymabant reiterat exhortationem Eleazarus præponens immortalitatẽ animæ/pulchrius esse pulchre mori q̃ turpiter uiuere. cap.45.car.258.

Orantem Eleazarum omnes interpellant decernũtq; sibi mortem dare/ omnes mortui sunt unus ultimus incensa regia/gladio se transfigens occubuit/clam cum quinq; pueris mulier latuit Romani mane per scalas muros ascendũt/ neminem uidentes admirant mulier illa ex cloacis exiẽs Romanis rem gestam aperuit. cap.46.car.259.

Peracto excidio Flauius siluius cum exercitu in Cæsareã proficiscitur/quidam ex iudæis in alexandriam cõfugerant/hi nouas res tentabãt ex quibus multi occisi sunt/mortẽq; potius pati maluerunt etiam pueri/q̃ Cæsarem dominum appellare. cap.47.car.259.

Lupus rector alexandriæ hæc omnia Cæsari indicat ad quem Cæsar scribit ut templum iudæorũ destruat. cap.48.car.260.

Onias unus ex pontificibus ex hierosolymis quõdã fugatus alexandriam uenit/obtinuitq; ut templũ posset fabricare iuxta morem patrium/hoc autem fuit prædictũ per Esaiam q̃ in ægypto futura esset constructio templi. cap.49.car.260.

Lupus rector ad templũ accedens ablatis denariis templũ claudit paulinus eius successor/nihil reliquit/sacerdotibus cõmitatus est fecitq; ut ne uestigiũ qdẽ diuini cultus uideret. cap.50.car.260.

Ionathas quidam ex iudæis persuasit multis ut eum sequerentur/nunciatur Catullo rectori libyæ comprehensus ipse cum multis aliis tribus milibus qui pecunia diuites erant/non conscii tamen sceleris occiduntur/curatq; Catullus ut ionathas omnes iudæos criminetur/etiam illos qui Romæ habitabant inter quos lospus erat/Vespasianus noluit ut aliud efficeretur Catullus ob iniustitiam morbo grauissimo laborauit/ita ut ipse non moreretur. cap.51.car.260.

FINIS

IOSEPHI IVDEI HISTORIOGRAPHI VIRI CLARISSIMI PROLOGVS IN LIBROS ANTIQ VITATVM VIGINTI INCIPIT FOELICITER : ET DE GRAECO IN LATINVM TRADVCTOS PER VENERABILEM.PRAESBYTERVM RVFFINVM AQ VILEIENSEM VIRVM DOCTISSIMVM.

ISTORIARVM CONSCRIBERE DISPONENtibus non unã nec eãdẽ uideo eiuſdẽ ſtudii cãm/ſed multas exiſtere:& ab alter// utro plurimũ differẽtes.Nã qdã eoꝝ ſui ſermonis pãdere uolẽtes ornatũ:& ex hoc gloriã aucupãtes:ad ptẽ huius diſciplĩæ accedũt.Alii uero illis grãm referẽtes:de qbus ipſã deſcriptionẽ eẽ cõtigerit ĩ ope eo// dẽ ultra uirtutẽ coacti ſũt laborare.Quidã ãt ipa reꝝ neceſſitate uĩ paſſi ſunt:ut ea qbus ĩterfuerũt cũ agerẽtur/ſcripturæ declaratiõe collige/rẽt.Multos ãt magnitudo reꝝ utiliũ in occulto iacẽtiũ ĩuitauit:ut hiſtoriãex his ad utilitatẽ deberẽt ꝓferre cõem.Harũ itaq; quas ꝑdixi cauſarũ:duæ nouiſſimæ mihi ẽt prouenerũt.Bellũ nãq; qd' inter Romanos & nos iudæos fuit:& q actus ei quiq; finis acceſſerit:expimẽto ipſe cognoſcẽs narrare coactus ſum:ꝓpter eos q uerita tẽ in ipa cõſcriptione corrũpunt.Præſens ãt opus aſſũpſi:credẽs ẽt dignũ ſtudiũ Græcis oĩbus aperiri.Cõtinebit itaq; oẽm antiquitatẽ nr̃am & conuerſationis ordinem ex hæbraicis lr̃is ĩterpretatum.Dudũ ſiquidẽ cum bella cõſcriberem propoſuerã declarare qui fuerint in inicio iu//dæi:& qbus ſint uſi fortunis:& p quẽ legiſlatorem ſint eruditi hoc qd' ad pietatẽ aliãq; uirtutis cõtinentiam noſcitur attingere:& q̃ longis pugnantes tẽporibus:inuiti noniſſime uenerint ad certamina Romanoꝝ.Sed qm̃ ingens erat operis eius ordo & ualde pplexus in ipſo libro diuidens diſponẽſq; principia:atq; finẽ conſcriptionem ipſam abbreuiare tentaui.Tẽpore nãq; procedente ſecundũ illud quod ſolet accidere grandia cogitantibus:mihi quoq; ſegnicies tarditaſq; ſucceſſit tantã arripiendi mãm in uiſum extraneæ qppe linguæ:& a nr̃a conſuetudine pegrinæ.Erãt ãt qui me hiſtoriæ deſiderio pro rebus talibus inuitarẽt:& præcipue horum omnium Epaphroditus uir q uniuerſas quidẽ diligere diſciplinas:maxime aũt rerũ geſtarum cognitione gauderet utiq; cũ & ipſe magnis rebus & multis modis cauſis ĩterfuiſſet:& in oĩbus mirabilem naturæ fortitudinẽ & imutabilẽ uolũtatẽ ſuæ uirtutis oſtenderet.Huic.n.uiro ſemp obediens q utiliter & bene agentiũ cooperator exiſteret:ne uideret deſidia potius q̃ optimo labore gaudere:ad hoc me protinus armaui.Illud quoq; ſup ea q̃ iã dicta ſunt nõ trãſitorie cogitãs:qa p hæc & de nr̃a ꝓſapia aliqd tradere noſtris uolui & de Græcis ſi qs eoꝝ ſcire q̃ noſtra ſunt uoluerit. Cõperi ſiquidẽ qũo Ptolomeoꝝ ſecũdus rex maxie circa diſciplinã & librorꝝ collectionem ſtudiũ habẽs in nr̃a præcipue lege opus ſuæ largitatis oſtẽdit:& cõſtituta eius feſtinauit græca uoce trãſferri.Põtifex uero nr̃ Eleazarus:nulli uirtute ſecũdus ñ iuidit/ut ꝓdictũ regẽ hac utilitate priuaret:cui oĩno reſtitiſſet:niſi pr̃iæ nr̃æ cõgrueret/ut nihil bonoꝝ eius remãeret occultũ.Ideo q; mihi ſĩpſe cõuenire putaui:ut magnanimitatẽ qdẽ pontificis imitaret:& ut regie largitati ſi militer reſpõderet' ab eis q doctrinæ amatores eẽ noſcunt'.Neq;.n.ille oẽm deſcriptionẽ a trãſlatoribus accepit:qñ ea tãtũmõ q̃ legis ſunt:hi qui ad explanationẽ miſſi fuerãt.Alexãdriã tradiderũt:cũ ſint alia ĩnumerata q̃ p ſacras lr̃as indicãtur:utpote qnq; milliũ annoꝝ hiſtoria ĩ iſtis expoſita:& diuerſe qdẽ in his cõtinẽtiæ ſunt/multæ uero ciuitatũ fortunæ:& fortia fcã ducũ:& mutabilitates cõuerſationũ:qd' totũ ex ipſa hiſtoria ꝓcipue poterit qlibet agnoſcere/ſi eã uoluerit lectitare in qua ẽt repiẽ:qũo eis q uolũtatẽ ꝓpriã nõ ſequũtur:& ea q̃ bñ ſancita ſunt trãſcendere nõ præſumũt oĩa ad terminũ fidei tẽdẽtia proſpere paguntur:& honoris fœlicitas ꝓbetur a deo.Quãdo uero receſſerit aliq ab huius diligẽtiæ ueritatæ fiũt eis oĩa ſub inopia q̃ uidebãtur in abũdantia cõſtituta & in calamitatẽ importabilẽ eis uertiẽ:qcqd q̃ſi bonũ agere feſtinabãt. Iã itaq; eos q lecturi ſunt hos libros exoro/ut uolũtatẽ ſuã deo ſubmittãt:& legiſlatorẽ nr̃m ꝓbent ſi naturã eius digne cõſideraũt & ſemp decẽtes actus uirtutis eius expoſui purã rõnẽ de illo cuſtodiẽs ab oi q̃ referẽt' ab aliis turpitudine fabularꝝ licet ex lõgitudie tpis & ætate uetuſtiore potuiſſet multã figmentorũ fallaciũ hr̃e lniam.Fuit.n.ante ãnos duo millia.In qua lõgitudie ſeculi neq; ipſorũ deorũ generationes poetæ niſi forte hoĩum actus aut leges dicere ꝓſumpſerũt integritatẽ uidelicet eorum quæ a me cõſcripta ſũt ꝓcedẽs ſermo ordie ꝓprio declarabit. Hoc facturũ me in negocio iſto propoſui ut nihil adiiciam nec iterum prætermittam. Quia uero pene oĩa ex Moyſeos legiſlatoris ſapientia apud uos penderẽ noſcũtur neceſſe mihi eſt pauca de illo ꝓdicere ne q legentiũ quærãt/cur noſtri ſermo ſtudiũ deſcriptiõis habens de dictis & factis in tantam naturæ rationem proceſſerit.Sciendũ itaq; qũo legiſlator ille omniũ rerum neceſſa/

riũ ĩdicauit ut qſqs ſuã uitã bñ gubernaturus & legẽ eẽt aliis poſiturus/dei primitus deberet cõ ſiderare nãm/operáq; eius mẽte cõtẽplaret'/& eius exẽplũ imitaret'/& q̃tũ eẽt uirtus hũc ſequi tẽtaret. Neq; n. uel ipſi legiſlatori fuit ſufficiẽs mẽs/dũ in ipſius utiq; cõtẽplatiõe deficeret/nec eis q cõſcripturi ſunt ꝓ cã uirtutis aliqs ꝓſper euẽtus erit/niſi præ oĩbus doceant' qa pr̃ omniũ & dñs deus exiſtẽs & uniuerſa reſpiciẽs/ſequẽtibus ſe uitã fœliciſſimã ꝓbet/a uirtute uero di// grediẽtes/maximis calamitatibus ſubdit. Hoc ergo docere deſideraſ Moyſes ſuos ciues ac po// pulos legis cõſtitutionẽ nõ ab ore cõi/nec a ꝓpriis placitis ĩchoauit/ſed ad deũ & mũdi fabricã eoꝝ mẽtes erigẽs & ꝓſuadens/qm̃ creaturaꝝ terrenaꝝ opus dei ꝓcipuũ hoies ſumus/dũ hũiſſet eos iã ad pietatem obedientes de rebus reliqs eis facillime ꝓſualit. Alii náq; legiſlatores fabulas ſequentes humanoꝝ delictorũ cõfuſionẽ potius in deos ſuos ſacrilego ſermõe uerterũt & mul/ tã malignis peccádi lniam ꝓbuerũt/nr̃ uero legiſlator ſũmã uirtutẽ deũ hr̃e ꝓnũcians ĩfudit ho minibus ea ꝓticipari/& eos q taliter nõ ſaperent nec crederent/iuſſit ieuitabiliter caſtigari. Se/ cũdũ hoc ergo argumentũ facere examinationem lecturos exoro/ſic. n. cõſiderãtibus nihil irra tionabile dictũ nihil ad maieſtatem dei atq; clementiã uideť icõgruũ. Cũcta náq; circa nãm re rũ affectionem cõſonã habere noſcunť alia qdem apto uel ſimplici mõ legiſlatore tãgente. alia uero cũ ſua honeſtate allegoricæ ꝓferente/qa quæ clare dici ꝓderat/hæc manifeſte declarauit. Valentibus ãt etiã cauſas rerum ſingulas cõſiderare/cõtemplatio multa nimis/& ualde philo/ ſophica reperiť. Quod ego nũc quidem dicere ſuppono/ſed deo tꝑs præbente nobis poſt hoc opus tentabo cõſcribere. Cõuertar ãt ad rerũ narrationem/reminiſcens primitus eoꝝ/quæ de mũdi fabrica Moyſes dixit. Hæc autem in ſacris libris comperi ita conſcripta.

Ioſephi antiquitatis iudaicæ liber primus incipit fœliciter.

De creatione cœli & terræ/& de operibus ſex dierum/& requie diei ſeptimi. Ca. I.

IN pricipio creauit deus cœlũ & terrã/ſed dũ terra ad aſpectũ non ueni/ ret/& ꝓfunditate tenebris celareť. & ſpũs dei deſup portareť deus fieri iuſſit lumen/quo facto cõſideraſ omnem materiã/ſeparauit lumen & tenebras/& aliæ qdem rei nomen ĩpoſuit noctem/aliud uero uocauit/ ueſpe & mane appellãs initiũ lucis & regem. Et is qdem eſt primus dies moyſes ãt eũ unũ eſſe dixit. Et licet ſufficiat cãm huius rei etiã nũc di// cere/tñ qa pollicitus ſum rõnem cãrum ſingularũ ſeorſũ tradere/ illud ad huius rei interpretationem me neceſſarium eſt differre. Poſt hæc ſe/ cũda die cœlũ ſup oĩa collõcauit/ipſũq; ab aliis diſtiguẽs: in ſemetipſo cõſtitutũ eẽ ꝓcepit/& ei chryſtallũ circũfigens/humidũ eũ/& pluuialẽ ad utilitatẽ/quæ ſit ex terræ imbribus/cõgrue fa bricaturus ẽ. Tertia die ſtatuit terrã/circa eã mare diffundẽs. Ipſa uero die repẽte uirẽs herba & ſemẽ de terra ſũt orta. Quarta ãt die ornauit cœlũ ſole & luna/aliiſq; ſideribus/motus eis tribu ens atq; curſus/quibus horarũ diſtinctiões mãifeſte deſignarent'. Quĩta die aĩalia nãlia & uola tilia/alia quidẽ ĩ ꝓfũdo alĩa uero in aere eẽ cõſtituit: copulãs ea ad cõmunionẽ atq; ꝓmixtionẽ cã prolis ꝓfuture/& ut eoꝝ nã multiplicari potuiſſet & creſcere. Sexto uero die creauit q̃dru/ pedũ genus/maſculinũ faciens atq; fœmininũ/ĩ quo etiã hoiem finxit. Ita ergo mũdũ cũctũ ſex diebus & oĩa quæ ĩ eo ſũt fcã Moyſes ait. Septimo die deũ ab opibus manuum ſuarum requieꝫ uiſſe dicens. Vnde etiam nos eo die laboribus propriis uacare dignoſcimur/eum ſabbatũ ap/ pellantes/quod nomen requiem hæbraica lingua ſignificat.

De ꝓlmatiõe ꝓtoplaſtoꝝ/& de plãtatiõe paradiſi/& de introductione Adam & Euæ in ipſum. Cap. II.

POſt ſeptimã uero diem cœpit de hoĩs nã moyſes reddere rõnem/ita dicens. Fin// xit deus hoiem/puluerem de terra ſumens/& ĩ eũ ſpm̃ ĩſpirauit & aĩam. Hic ãt hõ Adã uocatus eſt qd' nomen hæbraica lĩgua ſignificat rubeus/qm̃ cõſpſa rubea ter/ ra factũs eſt. Talis eſt. n. uirgo tellus & uera. Præſentauit quoq; deus ade aĩalia ſecũ dum genus fœmininũ maſculinũq; demõſtrãs/& his noĩa ĩpoſuit/qbus etiã nũc uo cant'. Videnſergo deus Adã nõ hñtem ſocietatem ad fœminã neq; cohabitatio// nem cũ utiq; nõ eſſet delectãs ãt ĩ aliis aĩalibus quæ copulata uidebant'/una dierũ eo dormiente auferens coſtã eius/finxit ei mulierem / & Adã ſibi iũctã/cognouit de ſe fuiſſe ꝓlmatã hebrai/ ca lĩgua mulier appellat'. Nomen uero mulieris illius erat Eua/qd' ſignificat oĩum uiuentiũ ma trem. Dicit' ãt deũ etiã ad orientẽ plãtaſſe paradiſum oĩ generatione florentem/ĩ hoc. n. eſſe & uitæ plantionem/ & aliã prudentiæ/qua cognoſceret' quid eſſet bonũ/quidue malũ/& ĩ hũc hortũ ĩtroux iſſe Adã & eius uxorẽ/ꝓcipiẽtẽ plãtationũ eos hr̃e ſimilitudinẽ. Rigat' uero hor

tus hie

tus hic ab uno flumine circa oẽm terrã undiq; pfluẽte. Hic ĩ quattuor diuidit ptes/& Phiſõ. qui/dem nomen eſt uni/qđ inundationem ſignificat/eductus ĩ Indiã/in pelago late diffunditur. qđ Ganges nũcupat a græcis. Euphrates ãt & Tigris ĩ mare rubrũ ferũtur. Vocat Euphrates qdẽ Fora qđ ſignificat diſpſiões ſeu florẽ. Tigris ãt Diglat. qđ indicat acutũ aliqd & anguſtũ. Geon quoq; p ægyptũ fluẽs/oſtẽdit eũ q nobis ab oriẽte reddit quẽ græci appellant Nilum.

De tranſgreſſione protoplaſtorum/& de electione eorum de paradiſo. Cap. III.

DEus igit adã & mulierẽ ex aliis qdẽ plãtatiõibus guſtare ꝓcepit. De prudẽtiæ uero plã/tatiõe uoluit abſtinere/ꝓdicẽs cõtigẽtibus ex ea pditionẽ eẽ uẽturã. Et dũ illo tpe cũcta aialia cõcordarẽt/ſerpẽs cohabitãs cũ adã atq; muliere iuidiã habuit/in qbus eos arbi/trabat eẽ fœlices obediẽtes utiq; ꝓceptis dei. Quos reputãs p inobedientiã calamitati ſuccũbere/ꝓſuaſit mala uolũtate mulieri/ut de prudentiæ plãtatiõe guſtaret dicẽs in ea eſſe bõi maliq; cognitionẽ. Quo facto/beatã eis uitã/& cui nihil diuinæ cognitiõis de eſſet dicebat accedere/& ſeduxit qdẽ mulierẽ/ut dei mãdata cõtẽneret. Quæ cũ ex illa plãtatione guſtaſſet/& tali epulatiõe gauderet/ẽt de exide ut ueſceret ꝓſuaſit. Quo facto/ſemetipſos cogno// uerũt eẽ nudos/cõfuſionemq; mãifeſtã hñtes/tegumẽtũ ſibimet reqrebãt. Illa nãq; plãtatio cã acu/minis erat & itellectus. Foliis ergo fici ſemetipſos opuerũt/& hæc genitalibus opponẽtes/ uidebãt ſibi in his magis eẽ fœlices q̃ prius reputabãt ſe difficilius iuenire/deo ãt in hortũ ueniẽte/Adã ne ad eius nẽiret colloquiũ/cõſcius iniqtatis ſuæ diſceſſit. Deus itaq; intendens qđ egerat/cãm reqre/bat ꝓpter quã prius eius alloqo delectaret/poſtea uero refugeret atq; cõfũderet. Illo ergo nihil lo// quẽte/eo q; ſe cognouerat dei tranſgreſſũ fuiſſe mãdatũ/deus ait. Mihi qdẽ de uobis notũ eſt/quẽad modũ fœlicẽ uitã extra omniũ malo; paſſionẽ habueritis/nulla ſollicitudie aĩum ũſm cõturbãte/cũ uobis ſpõte ad fruendũ & ad uoluptatis abũdãtiã oriret uniuerſa/me ꝓuidente uirentia ſine ũſo labore & miſeria/ſed nũc male pñtibus ſenectus uelox uobis aduenit/ & non lõga uita ſuccedit/ quoniã mihi cõtumeliã tali uolũtate feciſtis/mea mãdata ꝓuaricãdo. Neq; n. uirtutis cã taciturnita te cõſtrigeris/ſed mala cõſcia retineris. Adã uero pcĩ ueniã poſtulabat/rogabatq; deũ/ne eũ nimis affligeret/& de facto cõiugem accuſabat/dicens ſe ab ea ſeductũ deliqſſe. Quæ rurſus de ſerpente q eã ſeduxerat q̃rebat. Deus ãt adã uictũ cõſilio mulieris/pæne ſubiecit/ꝓcipiens terræ ne qcq̃ eis ſpõte ꝓferret/ſed laborãtibus & opatiõe cõtritis/alia qdem fruges daret/alia denegaret. Euã uero ptu & cõceptionũ doloribus caſtigauit/qũo Adã ĩ qbus ipa fuerat a ſerpente decepta ſeducens/ca/lamitatibus ĩplicita. Abſtulit & ſerpenti uocem/iratus eius malignitati quã geſſerat ĩ adã/& uenenũ ei ſub liġua ponens/q; eſſet hoĩbus inimicũ ꝓcepit ut mulier eius capiti plagas iferret/ille uero ia// cens hoĩbus eſſet aduerſus/& iteritũ facilem eis ꝓ uĩdicta portaret. Quem etiã pedibus priuauit/ut uolutatus in puluere traheretur, Et deus qdem hæc eos pati præcipiens/ tranſmigrauit Adam & Euam ex horto ĩ aliam regionem.

De interfectõe Abel p Cain/& de pœna q̃ mulctatus eſt Cain/& de duabus colũnis latericia & la/pidea/in qbus cõſcripſerũt filii Adã oẽm diſciplinã reꝝ cœleſtiũ q̃ p ſe adinuenerũt. Ca. IIII.

NAti ſũt ãt eis filii duo maſculi/quoꝝ unus qdem prior appellabat Cain/qđ nomẽ iter ptatũ ſignificat poſſeſſionẽ. Abel uero ſecũdus/qđ ſignificat fletũ. Quibus nate ſunt ẽt filiæ. Germãi ſiqdẽ diuerſis ſtudiis luctabant. Abel qdẽ iunior iuſticiã colebat/& in oĩbus q̃cũq; gerebat/deũ putabat eẽ pñtẽ/uirtutiq; ꝓſpiciebat/cuius erat cõuerſatio paſtoralis. Cain ãt erat circa alia maligniſſimus & ad lucra ſolũmõ ſemp itentus. Ter rã arare primus cõpit/& frem hmõi cã pemit. Nã cũ eis placuiſſet ſacrificare deo. Cain qdẽ de cul ture germiatõibus obtulerat fructũ. Abel ãt lac/& priogenita gregũ/agno deus potius ĩ hoc ſacrifi cio delectatus eſt/q; ſpõtaneis & nãliter hortis fructibus fuerat honoratus/& nõ ĩ illis q̃ ex iuentõe hoĩs anari nata uidebãt. Qua ꝓpter Cain ĩdignatus/eo q; Abel fuiſſet ei a deo ꝓpoſitus/frem itere/mit. Quem cũ necaſſet/& mortuũ occultaret/credidit latere cõmiſſũ. Deus ãt ſciens qđ erat factũ/ uenit ad Cain/de frẽ pqrẽs ubi eſſet/q; eũ diebus plurimis nõ uideret/dũ cætero tpe illũ cũ eo con/uerſari reſpiceret. Cain ãt heſitãs nec hñs qđ deo potuiſſet dicere/ipſeq; ꝑus ſe q; frem nõ uiderit di cere cogitaret/cũ dñs uehementer iſtaret & pſcrutaret/ĩdignatus ille/nõ ſe eſſe pedagogũ nec cu/ſtodem eius/nec actuũ fris affatus. eſt deus ergo repente Cain icrepauit iterẽptorem fris effectũ. & ait. Ammiror ſi de frẽ neſcis dicere qd factũ ſit/quem ipſe pemiſti? Cui tñ ſacrificiũ celebranti/ atq; poſcenti/ne ob hoc irã ſuſcipet/ſeuiorem pœnã homicidii relaxauit/maledictũq; eſſe conſtituit & eius ſobolem uſq; ad gñationem ſeptimã miatus eſt eſſe puniendã/& ex illa terra eũ cũ uxore ꝓie/cit. Quo formidãte/ne beſtiis capiendis icideret/& eo mõ piret inſſit ut nihil triſte de rali cogita/tiõe metueret/nec. n. ei ꝓpterea mali qcq̃ eueniret p beſtias/ac p oẽm terrã eũ ſine formidie ſigno ei poſito quo notus fieret/habire ꝓcepit. Multã ergo pgrãs terrã cũ ſua uxore Cain collocatus ĩ lo/co q naida nũcupat/ubi moratus ẽ quo ẽt ei filii nati ſũt. At uero pœnã illã nõ habuit p emẽdatõe

ſed ꝓ ĩcremẽto mali libidinẽq; potius nutriuit ĩ corpe/licet cũ iniuria ſecũ cõmotatiũ hãc hẽre tan/
gẽs domũ multitudie pecuniaꝝ/ex rapinis & uiolẽtia cõgeſtaꝝ. Ad luxuriã quoq; & latrocinia ſu/
os familiares ĩuitãs/quoꝝ doctor ĩ ſcœleſtis ſtudiis erat/& ſimplicitatẽ qdẽ cũ q̃ prius uiuebãt hoies
adinuẽtiõe mẽſuraꝝ & põderꝝ ꝓmutauit/ĩtegrãq;/eorũ uitã ex eaꝝ rerũ ignorãtia & magnanimita
te ad calliditatẽ corruptionẽq; ꝓduxit. Terminos terræ primus poſuit ciuitatẽq; conſtituit/ muriſq;
muniuit/illicq; cœgit ſuos cõuenire domeſticos. Hãc ergo ciuitatẽ ab Noch filio ſuo ſeniore nochã
appellauit. Noch uero Iarad filius fuit/ex quo maruel/cuius fuit filius Matuſal q̃ hũit filiũ Lamech/
cui filii & filiæ ſeptẽ & ſeptuagĩta fuerũt ex duabus uxoribus eius nati Sella & Ada. Horũ Iobal q/
dẽ q fuit de Ada. tabernacula fixit/& greges amauit. Tubal cõſãguineus eius exiſtẽs/muſica coluit
& pſalteriũ/cytharãq; laudauit. Tubalcain q ex altera natus ẽ/fortitudie cũctos excellẽs res bellicas
decẽter exercuit/ex his etiãq; ad libidinẽ attinẽt corpis enutriuit/ferrariã artẽ primus ĩuenit/habu/
itq; ſororẽ noĩe noemma. Et qm̃ lamech diuinas res ſapiẽter ſciẽs/uidebat ſe ſubiacere pœnæ. Cain
ob necẽ frĩs hoc ſuis uxoribus ĩdicauit. Adhuc ãt uiuẽte Adã cõtigit Cain ſobolẽ ꝓ ſucceſſionẽ eſſe
neqſſimã/& aliũ alio peiorẽ exiſtere/q utiq; ad bella ĩcõtinẽtes erãt & ad latrocinia ꝓperabãt. Si/
qs eoꝝ ſignis eẽt ad effũdẽdũ ſãguinẽ/aliis rebus peſſimis ĩminebat/cõtumeliã faciẽs & auarus exi
ſtẽs/Adã uero q primus de terra factus ẽ/& de quo nos exigit rõ adhuc hĩe ſermonẽ/Abel qdẽ ex/
tĩcto/Cain ãt ꝓpter necẽ eius effugato/de ꝓcreatiõe filiorũ cogitabat/& uehemẽter eũ generatiõis
amor hẽbat/agẽtẽ ãnos ducẽtos & trigĩta/ſup quos alteris uiuẽs ſeptingẽtis defũctus ẽ. Fuerũt ãt ei
& alii filii plurimi. ĩter quos ẽt ſeth/ſed de aliis qdẽ lõgũ eſt dicere/conabor uero de ſeth dicere tan
tũmõ. Is nãq; nutritus & pueniens ad ætatẽ q̃ iã poſſet ea q̃ ſũt bõa diſcernere/uirtuti ſtuduit/ & cũ
fuiſſet uir egregius/imitatores ſui filios dereliqt. Illi quoq; oẽs eũ bõi fuiſſẽt orti/ĩ eadẽ terra ſine ue
xatiõe uiuentes/fœliciſſime cõmorati/ſũt nihilq; eis uſq; ad uitæ terminũ crudele ꝓuenit. Diſcipli/
nã uero reꝝ cœleſtiũ & ornatũ earũ primitus ĩuenerũt/& ne deliberarent/ab hoĩbus q̃ ab eis ĩuẽta
fuerãt/aut anteq̃ uenirent ad cognitionem deperirent/cũ ꝓdixiſſet adã extermiationem rerũ oĩum
unã ignis uirtute/alterã aquarũ ui ac multitudie fore uenturã/duas facientes colũnas/aliã ex lateri/
bus/aliã ex lapidibus ambabus q̃ ĩuenerãt cõſcripſerũt/ut & ſi cõſtructa lateribus extermiaret ab
ĩbribus/lapidea ꝓmanens ꝓberet hoĩbus ſcripta cognoſcere/ſimul & qa lateralem aliã poſuiſſent/q̃
tñ lapidea ꝓmanet hactenus ĩ terra Syria. Et iſti quidem ſeptem generationibus pmãſerunt/deũ iu
dicantes eſſe dominum omnium/& uirtutem ſemper inſpicientes.

De inũdatiõe diluuii ſup terrã/& ubi Noe ſaluatus eſt cũ gñatione ſua ꝓ arcã. CAP. V.

EIde tpe ꝓcedente de pfnis ſolemnitatibus ad mala ꝓgreſſi ſũt/neq; legitimos hono/
res ulterius ꝓbentes deo/neq; circa hoies iuſtitiæ uerba facientes/ſed cœlũ quem prius
habuerũt ꝓ uirtute/ĩ duplã maliciã poſtea ꝓ ea q̃ gerebãt mõſtrauerunt. Ob hoc itaq;
cõtra ſe deũ irritauerũt. Nã multi ãgeli dei mulieribus coeũtes iniurioſos filios genue/
rũt/q oẽ bonũ deſpicientes ꝓpter cõfidentiã fortitudinis ſimilia his qui dicti ſũt a græ/
cis gigãtes ꝓpetrare tradunt. Noe ãt grauiter ferens eoꝝ actus/& hñs eorũ conſilia ni
mis ĩgrata/agebat ut ad meliora eoꝝ mentem actuſq; trãſferret. Cũ ergo uideret nõ acquieſcentes
ad talia/ſed uehementer eos maloꝝ libidie detĩeri/metuens ne ipm quoq; cũ uxore & filiis & ſuis
oĩbus ĩterficerent diſceſſit ab ea terra. Deus itaq; Noe quidem iuſticiã dilexit/cõdemnauit ãt non
ſolũ illoꝝ maliciã/ſed omne genus humanũ. Quod dũ ei diſpdere placuiſſet/& aliud cõſtituere ge/
nus malignitate priuatũ/& minuere hoium uitã/ãniſq; nõ q̃ntis prius uixerãt/ſed uſq; ad centũ. xx.
ãnos eſſe menſurã/tũc aridã cõuertit ĩ maria/& ſic uniuerſi inũdatiõe perierũt. Noe uero liberatus
eſt ſolus/dicente ei deo/ut ſibi fabricã ad ſalutem hmõi faceret. i. arcã q̃ttuor cameras hñtem & lõ
gitudinem cubitoꝝ trecentoꝝ/quiquagĩta uero latitudinẽ/& trigĩta altitudinẽ ĩ quã cũ matre filio
rũ/& eoꝝ uxoribus ĩtroiuit. Et alia qdẽ q̃ ſibi ꝓ ſolatio uitæ erãt neceſſaria poſuit cũctorũq; aĩaliũ
ad ſeruãdũ genus eorũ maſculos ſimul ac fœminas pariter ĩtroduxit/aliorũ uero aĩaliũ nũerũ ſeptu
plũ. Erat itaq; arca parietibus atq; cameras fortis/ut ex nulla pte fluctuaret/nec aquæ uiolẽtia uĩce/
ret. Et Noe qdẽ cũ ſuis ita ſaluatus eſt. Erat ãt & ipa qdem ab Adã decimus Iamech uero filius/cu/
ius pr̃ fuit matuſalã. Hic fuit ex enoch q fuit iareth/iareth ãt fuit ex malaleel/qui de cainan natus ẽ
qui fuit ex Enos cũ ſororibus plurimis. Enos uero ſeth filius fuit qui natus eſt ex adã. Cõtigit quoq;
hæc paſſio ſexcenteſſimo ãno natiuitatis Noe menſe ſecũdo/qui a macedõibus Dio nũcupatur/ ab
hæbreis ãt marachat/ſeu anmarſuane. Hi. n. ĩ ægypto ãnũ cõſtituerũt. Moyſes ãt Niſan menſem q
eſt xãtichus/primũ ĩ feſtiuitatibus definiuit/ĩ quo ex ægypto hæbreos eduxit. Hic ergo apud eum
etiã in cũctis muneribus diuinis ualde pollebat/ĩ uenditiõibus ãt & emptiõibus/& alia gubernatio
ne prioris ſæculi decreta ſeruauit/Pluuiã uero ĩchoaſſe dicit ſeptima & uigeſima die pñtis menſis
& uſq; ad hoc tps ab adã qui primus creatus ẽ ãni fuerũt duo milia/ſexcẽti quiquagĩta ſex. Quod
tps ĩ ſacris libris cõſcriptũ/multa ĩtegritate ſignatũ eſt/una cũ natiuitatibus inſignũ uirorũ/qui tũc

fuerunt

fuerũt ſimul & terminis/Adã ſigdẽ cũ eẽt ducẽtorũ ãnorũ &.xxx.Seth filius natus ẽ q nõgẽtos & xxx.uixit ãnos.Seth cẽteſimo & qnto ãno genuit enos.Qui cũ qnq; & nõgentis uixiſſet ãnis Cai/ ne filio ſuo diligẽtiã tradidit re; quẽ genuerat ãno nonageſimo.Hic uixit ãnis.xũ.& nõgẽtis.Cai/ nã cũ uixiſſet.x.& nõgẽtis ãnis/Malaleel filiũ dereliqt ãnorũ ſeptuagĩta.Iſte Malaleel cũ viviſſet no nagita/& octingẽtiſqnq; ãnis defũctus ẽ/Iareth filiũ derelinquẽs/quẽ genuit cũ.lx.iã & cẽtũ eẽt an norũ.Cui octo &.lx.ſup hæc & nõgẽtis ãnis uiuẽti.Enoch filius ſucceſſit/natus cũ.lx.duorũ & cen tũ annorũ pr̃ eius exiſteret.Qui uiuẽs trecẽtis.lxv.ãnis/diſceſſit ad deũ.Vñ nõ finis eius iuenit̃ eſſe cõſcriptus.Matuſalas ãt Enoch filius qnto ei & cẽteſimo ãno natus/Lamech filiũ habuit cũ eẽtãno rũ.lxxvii.& cẽtũ/cui tradidit prĩcipatũ quẽ ipſe tenuerat ãnis nõgentis ſexagĩta & nouẽ. Lamech itaq; cũ habuiſſet pricipatũ ãnis ſeptĩgẽtis & ſeptẽ.Noe filiũ ſuũ re; p̃ceptorẽ oſtẽdit q de Lamech natus ẽ agẽte/annũ ætatis ſecũdũ & octogeſimũ/qnq; qnquagĩta & nõgẽtis ãnis rerũ extitit p̃ſul. Iſti uero ãni qui collecti ſũt/tp̃s qd̃ prius cõſcriptũ ẽ cõpleuerũt.Nullus itaq; p̃ſcrutet̃ priſcorum fi nes qñ cũ ſuis filiis/eorũq; auis aut attauis ſuã qs extẽdebat ætatẽ/ſed tm̃ ortũ gn̄atiõis eorũ inten/ dat.Igit̃ decernẽte deo/& icipiẽte pluere/aqua cũctis diebus.xl. ferebat̃/ita ut uſq; ad.xv .cubitos trãſcẽderet terrã.Quod ꝓpterea factũ ẽ/ne plurimos fugæ occaſio liberaret.Quieſcente ãt pluuia aquæ uix cẽtũ qnquagĩta diebus deficere/q̃ſi mẽſe.vii.Quo iſtãte paulatim ĩchoauit latens herba/ parere.Deiceps dũ arca circa ſũmitatẽ cuiuſdã mõtis ĩ armenia cõſtituti ſediſſet/ĩtelligẽs Noe ape ruit eã/& reſpiciens modicã terrã circa eã/ĩ ſpe meliore cõſtitutus/tũc qdẽ ſiluit.Poſt paucos uero dies aqua ãplius recedente miſit coruũ/uolens agnoſcere ſi qd etiã aliud terræ fuiſſet ab aqua dere lictũ/& ad egrediendũ iã tutũ eſſe uideret̃.Qui cũcta repiens inũdãtia nõ regreſſus ẽ ad Noe.Poſt ſeptẽ ergo dies colũba/quã miſerat ut aliqd de terra cognoſceret/lutulẽta remeante ſimul & ramũ oliuæ portãte/cognoſcens terrã diluuio liberatã/manenſq; adhuc.vii.aliis diebus/aĩalia ex arca di/ miſit/& ipſe cũ gn̄atione ſua ſimul egreſſus/ſacrificãſq; deo cũ ſuis epulabat̃.Hũc aũt locũ armeni egreſſoriũ uocãt/illic.n.arcæ ſaluatæ reliqas nũc uſq; ꝓuinciales oſtendũt.Huius uero diluuii & ar cæ memoriã faciũt oẽs q hiſtorias barbaricas cõſcripſerũt/quorũ unus Beroſus chaldeus narrans de diluuio/taliter eſt affatus.Dicit̃ & nauis eius ſ/quæ in armeniã uenit/circa mõtem Cordyænum adhuc aliqua ps eſſe/& quoſdã bitumen exĩde tollere/quo maxĩe hoies ad expiationes utunt̃.Me/ minit ãt eorũ & Hieronymus ægyptius/q antiqtatem phœnicis noſcit̃ deſcripſiſſe. Sed & Mãſeas damaſcenus in nonageſimo ſexto hiſtoriar; li.ita de eis dicit.Eſt & ſup miniadã excelſus mõs i ar/ menia qui paris appellat̃/ĩ quo multos cõfugientes/ſermo eſt diluuii tp̃e liberatos & quendã ſimul ĩ arca deuectum in montis ociliæ ueniſſe ſũmitatem/lignorumq; reliquias multo tempore cõſerua/ tas.Fuit autem iſte quem etiam moyſes legiſlator iudæorum ſcripſit.

Noe poſt diluuiũ oblatis dño hoſtiis orat nullã aquarũ inũdationẽ ulterius iduci ſup terrã. Ca.VI.

NOe uero metuens/ne p ãnos ſingulos diluuiũ terræ deus iduceret/humanũ genus de/ cernens oĩno deleri/fana icedens oĩa/ſupplicabat de cætero deũ p ſtatu priori/ut nul lã ulterius hmõi uaſtationem ſup eã iduceret/quo piret genus omne aĩaliũ/ſed puni/ tis malis parceret eis q ꝓpter bonitatem fuerãt derelicti/& decreuerũt mala uitare/ nã ifœliciores.ſ.eſſent illis & peiori afflictiõe dãnati ſi nõ ſaluarent̃ ad ĩtegrum / ſed magis alteri diluuio ſeruarent̃/cũ priores qdem terrorem expimentũq; uidiſſent/po ſteri uero pditionem nouiſſimã ſuſtinerent/rogabatq; ut eius hoſtias propicius ſuſcipere dignaret̃ & nullã iracundiã ſimilẽ ulterius terra ſuſciperet/ut eius operibus impingati & ciuitates conſti// tuentes uitam habere poſſent fœliciorem/& nullo bonorũ quæ añ hymbrem adepti fuerant frau/ darentur/ad longam utiq; ſenectutem & uitæ longitudinem peruenturi.

Deus ãnuit p̃cibus noe/arcũ pluuialem deſignãs ei in teſtimoniũ fœderis. Ca.VII.

NOe ergo has effundente præces/deus pro iuſticia uirũ diligens ãnuit/ut eius uota ad finẽ uſq; pduceret/neq; defunctos dicens ipſe ſe perdidiſſe/ſed pœnã præ malicia pro pria ptuliſſe/neq; ut tales eſſent hoies qui ita pderentur fuiſſe factos cũ utiq; caſtũ eis noſſet eẽ prĩcipiũ neq; donaſſe uitã quæ corruptiõi delectaret̃/ſed p quã contumelia. iquit me pietati & uirtuti fecerũt/p eã quoq; cõpulerũt me/ut pœnã hanc eis iferrẽ. Ceſſabo nãq; de cætero poſt hãc irã ab eis p ſuis iniqtatibus pœnas exigere/& multo potius te ro gãte/& ſi in aliquo amplius aliquando peccauerit. iam non opus erit hymbrium magnitudo /neq; enim aquis ulterius terram ita rigabo.Moneo tamen ut ab humana nece omnes abſtineant/ & ſint ab homicidio puri/facientes quippe tale aliquid punituri ſunt.Vltimi uero cunctis animalibus his ut uultis/& deſiderium quiſquis habuerit/dominos enim uos omnium eſſe feci terrenorum/& na/ tatilium/& quæcunq; uolatilem habent motum/& in aere quæcunq; uegetantur abſtinentes a ſan/ guine in quo eſt anima.De ſigno autem uobis futuram requiem arcu meo.Arcus enim dei apud il/ los iris eſſe putatur.Et deus hæc quidem dicens atq; promittens ſilet.

De morte noe/& de filiis eius. Ca.VIII.

NOe uero cū uixiſſet poſt diluuiū trecētis & quinquagīta ānis/oē tps fœliciter agēs mortuus ē āno uitæ ſuæ nōgēteſimo quinquageſimo. Nullus ergo ad uitā moderna/& annorū breuitatē qbus nūc uiuimus uitā cōparās antiquoꝝ/putet falſa q̄ de illis ſūt dicta/& ex eo q̄ nūc uita tāto nō ducaꝫ tpe/credat neq; illos ad uitæ illius lōgitudinē puenīſſe. Illi nāq; cū eēnt religioſi/& ab ipſo deo facti/& cū eis pabula oportuniora ad maius tps exiſterēt p̄parata/tātoꝝ ānoꝝ/circulis rite uiuebāt. Deīde ꝓpter uirtutes & glorioſas utilitates quas iugiter pſcrutabant i aſtrologiā & geometriā/deus eis āplius uiuēdi ſolatia cōdonauit/q̄ nūq; añ addiſcere potuiſſēt niſi ſexcētis uiuerēt ānis. Per tot.n. ānoꝝ circula magnus ānus impleꝫ. Teſtes āt mei dicti ſūt/oēs q antiqtatē apud græcos & barbaros cōſcribere maluerūt. Nā & Manethō q deſcriptionē fecit ægyptio⁹/& Beroſus q chaldaica defloravit/& Mochus & Heſtiæus/ad hæc & Hieronymus ægyptius q phœniciā diſpoſuerūt/cōcordāt cū meis dictis Heſiodus quoq; & Hecateus/& Helācus & Acuſilaus & iter hos Ephorus/& Nicolaus i hiſtoriis ſuis memoriā faciūt antiquorū ānis mille uiuētiū. De his itaq; ſicut ſingulis gratū ē/ita cōſideret. Filii āt noe tres erāt Sem Cham & Iaphet/q añ cētū ānos diluuii fuerāt generati. Hi primū de mōtibus ad cāpeſtria deſcēdere rūt/ut habitaculū illic hērent/& alios ualde metuētes ꝓpter diluuiū ad cāpos deſcēdere/& ſegniter hñtes/ab excelſis locis ad iferiora uenire cogerēt/qppe ut eoꝝ fiduciæ imitatores exiſterent. Et cāpus qdē in quo prius habitauerunt Senaar appellat. Deo āt iubēte eos ad cremētū hoium puenire diſpſi ſunt/ne iter ſe diſſenſiōes efficerēt/ſed ut multa terrarū inhitātes ſpacia/abūdātia fructuū potirent. Qui cū eēnt ineruditi/& deo inobediētes exiſterēt/in calamitatibus incidētes/ſua grauiter pctā ſenſerūt. Et q̄a iuuentutis multitudie feruebāt/rurſus eos deus a ſemetipſis migrare fecit/quoniam non illius propitiatione putabant ſe bona habere/ſed propriam fortitudinem ſibi putabant cām eſſe diuitiarū. Vnde appoſuerūt ut uolūtati dei inobedientes exiſterent/putantes q̄ per inuidiam eius ab alterutris migrarentur/ut diuiſi facilius poſſent ſubiugari deo.

De Nembroth filio chā/& de ædificatione turris/& de diſcordia diuerſaꝝ linguaꝝ. Ca.IX.

TEcit aūt eos eē elatos ad iniuriā dei & cōtēptū Nēbroth filius Chā/filii Noe. Qui cū eēt audacior & manu fortiſſimus/ſuadebat eis ut nō deo aſcriberent/q̄a hoibus p illū fœlicitas eueniret/ſed quod eis ꝓpria uirtute ꝓberetur/& cognatos generis ſui adcām tyrānidis adduxit/ſolus ipe p̄ſumens hoies a dei timore reuocare/& ſpē ſuā in ꝓpria uirtute reponere/ulciſciq; ſe dementes i deū putabāt/iterminantē ferre diluuium terræ. Ob quā cām turrim altiorem ædificādā ſuadebat/ubi aquæ nō poſſent aſcendere. Multitudo āt prona erat/ut Nēbroth ꝓceptionibus obediret/graue putātes ſeruitiū obſeq deo/& turrim ædificabāt in nullo ſua ſtudia deſerentes. Sumebat ergo altitudo facilitatem/& pluſquam ſperare q̄s poſſet/multis manibus fabricata creſcebat. Latitudo tñ ita erat fortiſſima/ut ꝓpe eā reſpicientibus lōgitudo uideret iminui. Edificabaꝫ āt ex latere cocto colligato & bitumine/ne forte penetraret/ac ſolueret ags. Sic illos inſanientes deus intendens exterminare omnes nō decreuit. quō nec aliis dudū pditis formidabāt/ſed diſcordiā illis imiſit diuerſaꝝ linguaꝝ/ut p multas abſonaſq; uoces itellectu carere potuiſſent. Locus āt i quo turrim ædificabāt/nūc Babylon uocat/dicta/propter cōfuſionem quā circa locutionem ſuā tūc habuerūt. Hæbrei nāq; babel cōfuſionem appellant. De hac uero turri diuerſiſq; uocibus hoium meminit & ſibylla dicens. Cū omnes hoies unius uocis exiſterent/qdā turrim ædificauerūt excelſā/tāquā aſcenſuri p eā in cœlū. Dii uero imittentes uentos/euerterūt turrim/& uocem ꝓpriam unicuiq; partiti ſunt ꝓpterea & uocari cōtigit Babiloniam ciuitatem. De cāpo quoq; q uocaꝫ Senaar in regiōe Babylonis/meminit Heſtiæus ita dicens. Qui de ſacerdotibus ſūt erepti/iouis ſacra ſumentes in Senaar Babilonis uenerunt.

De diſperſione gentium in uniuerſas terras/poſt ædificationem turris. Cap.X.

DIuiſit aūt poſt hæc diuerſitate līguaꝝ migrationes agentes ubiq; & terrā apprehendentes unuſqſq; fœlicem/& ad quam eos deus deduceret/ita ut oīs terra p eos cōpleretur mediterranea ſimul atq; maritima. Quidam etiam nauibus trāſeūtes īſulas habitauerūt/unde & aliquæ gentes ab iſtitutoribus poſitas appellatiōes hactenus ſeruāt. Quidā uero placita ſibi noia mutauerūt/alii aūt ut inhabitatoribus clarius eſſe uiſū eſt/cōuerſationem hoium fecerūt. Græci tñ rei huius auctores/qui poſteris temporibus confortati/etiam antiquorū gloriam propriam effecerūt/exornarunt & gentes nominibus/ut eis ſapiens eſſe uidebatur/ornatum utiq; ponentes eorum reipublicæ uelut a ſe conſtitutæ.

De filiis Iaphet filii Noe/& de gentibus quæ per eos inſtitutæ ſunt. Cap.XI.

Verunt autem Noe filiis filii/quorū noia propter honorem gentibus impoſuerunt hoꝝ mines q̄ quācunq; terrā apprehēdere potuerūt. Iaphet ergo noe Filius habuit filios. xii. Iſti habitauerūt regionē a Tauro & Amano mōtibus ſcipientem in aſiam/uſq; ad flumen

Tanaim

Tanaim. In europa uero ad Gades uſq; cū nullus eoꝝ q ſupradicti ſūt ibidē habitator exiſteret/gē/tes eius diuerſis ſe noibus appellabāt. Qui nūc a græcis Galatæ nūcupanť/oli dicti ſunt Gomoritæ quos Gomer iſtituit. Magog uero Magogas a ſe nomiatos iſtituit/iſti a græcis Scythæ ſūt appella/ti. Ité filioꝝ Iaphet Madeus & Iauanus fuerūt/ & ex madeo qdē ſūt gētes q̄ a græcis Medii uocanť/ de Iauano uero oēs ionii helladiciq; deſcēdūt/q̄ & græci. Vñ & mare ionicū appellať. Cōdidit autē Iobel iobelos/q nr̄is tēporibus hyberes q & hiſpani/a qbus poſtea celtiberi nūcupati ſūt. Moga ue ro primū dicebať q̄ poſtea cappadocia. nūc āt cæſarea/a romanis ſortito hoc uocabulo. i. a cæſare. Moſchū amorochū plātati ſūt q nūc capadoces nūcupanť/quoꝝ antiquæ appellatōis ſignū oſtēdit. Ná ciuitas ē apud eos q̄ hactenus/Modica dicit/oñdēs itelligere ualētibus/eo q; aliqñ oēs gētes re giōis ipſius ita uocate ſūt. Thiras āt thirēſes appellauit ſuos quorū priceps fuit/quos græci i Thra cū nomē cōmutauerūt. Tātæ ſiqdē gentes p iaphet filios iſtitutæ ſūt. Gomer āt hñte tres filios/ Aſ/ ſenegas qdē Aſſenegos iſtituit/qui nūc regini uocanť a græcis. Riphaat āt Ripheos/qui dñr Pa// phlagones. Tyrá uero Tygrameos/q Phriges a græcis ſūt nuncupati Alanæno iaphet filio & ipſo tres hñte filios heliſas heliſeos uocauit eos quorū priceps fuit/q nūc ſūt Aeoli. Tarſis uero Tarſos ſic. n. antiqtus cilicia uocabať. Tarſus náq; apud eos maxima ciuitatū metropolis appellať thau lit tera p theta mutata. Cethim aūt Cethimá iſulá habuit/q̄ nūc diciť Cyprus & ab ea oēs inſulæ/ & maritima loca ceti hæbraice appellātur. Teſtis. n. ē ſermonis mei una i cypro ciuitatū/quæ antiquá appellationē ualuit retiere. Cithis. n. ab his q ei græcū nomē ipoſuerūt uocať/neq; ſic fugiēs ſcithii nomē iaphet itaq; filii ſeu nepotes has habuerūt gētes/q̄ forſan ignorātur a græcis. Hoc ergo p̄di// eēs ad narrationē reuertar eoꝝ unde digreſſus ſū. Nomia ſiqdē p̄pter ſcripturæ decorē græci ad de lectationē legentiū mutauerūt. Neq; n. puiciæ noſtræ ē hmōi formis uti/ſed licet unū qdē ſchema/ & finis nominum ſit unus/ultimas tamen nominū ſyllabas aliter illi declinantq;. Noe ita apud eos uochus appellatur/& Abraam abramus/& ſic hæc forma in omni ſchemate cuſtoditur.

De filiis cham filii Noe/& de gentibus per eos inſtitutis. Ca. XII

Filii āt chā a p̄uincia ſyria & Amá/& libano mōte cūctas terras obtinuerūt quæcūq; ad mare ſūt poſitæ/appræhēdētes ēt eas quæ uſq; ad occeanū ſūt/& p̄prias facientes appellatiōes tñ aliorū quidē oīno perierūt/i alias uero aliorū trāſmutatæ & tranſfor/ matæ nimis ignotæ ſūt. Quattuor. n. filiis exiſtētibus chá/chuſo quidē nihil nocuit tē/ pus. Ná ethiopes quorū priceps fuit hactenus/& a ſemetipſis/& ab oībus aſianis chu ſei uocitanť. Seruata uero ēt Meſtreis ſecūdū appellationē priſca memoria. Aegyptum ná q; Meſtrū & Meſtros oēs uocamus ægyptios. Inſtituit aūt & phut lybiá/phutos a ſe uocās p̄uinciales. Eſt aūt & fluuius in mauritania p̄uincia/qui iſto noīe nūcupať. Vnde & plurimos græcorū hiſtoriographo rū ſuenimus huius fluminis memoriā faciētes/& ex adiacēti prouincia quæ phut uocatur ei nomē ipoſitū. Mutatū eſt aūt ei nomen quod nūc eſt ab uno filiorū Meſtrain/qui lybis dictus eſt. Poſt pau/ lulū quoq; dicemus & cām pro qua cōtigit affricā nominari. Chananeus uero quartus exiſtēs filius Chá/quæ nunc iudæa uocať inhabitans regionē a ſe chananeá appellauit. Fuerūt itaq; filii ex iſtis/ chuſo quidē Sabas/ex quo Sabei/Euilas a quo Euilæi/qui nunc getuli appellať/ſabath ex quo ſa// batheni/qui nominantur a græcis Aſtabari. Condidit ēt ſaba ſabathenos. Ram uero rameos inſti/ tuit/& duos filios habuit/quorum iudas quidem ægyptiacam gentem heſperiorum inhabitans/ iudæis cognomen ſuum reliquit/ſabas autem ſabatheos. Nembroth quoq; filius chuſi perma// nens apud babylonios/tyrannidem exercuit/ſicut a me primitus etiam declaratum eſt. Porro Nē/ broth cum eſſent octo filii/omnem terram a gaza ægyptum uſq; tenuerunt. Solius autem Philiſti cognomen prouincia cuſtodiuit/cuius partem græci palæſtinam appellant. Ex aliis uero. i. Nomeo & anamia/& iabim/ſolus iabim a ſe prouinciam lybiam nominauit. Nedim autem & petroſim/& ceſſim/& cephytos/ultra nomina nihil ſcimus. Bello. n. ethiopico de quo poſtea declarabimus/eo/ rum ciuitates euerſæ ſunt. Erant & chanaan filii Sichem/qui & ciuitatem ſui nominis ædificauit in fœnice. Sydon uero a græcis appellata eſt. Amat amatheos inſtituit/quæ etiam nunc eſt/& a pro uincialibus amathi uocatur/macedoneſq; eam ephaniam ab uno priſcorum nomine uocauerunt. Aratheus aradum inſulam habuit/eruceus autem arcem/quæ in lybano poſita ē. De aliis uero. vii. ideſt Eugeo/Cytheo/Iebuſeo/Amorreo Gergeſeo Eueo Sineo Samareo/p̄ter noīa i ſacris libris ni/ hil habuimus/Hæbrei náq; eorū deſtruxere ciuitates/hmōi cā calamitatibus appræhenſas.

Noe inebriatus/nudatus/irriſus/irriſorem filium maledictioni ſubdit/fratribus eius maledi ctum patris effugientibus. Cap. XIII.

Noe itaq; poſt inundationē terra ad propriā reuertente naturā/uenit ad opera. Et cū uineá in ea plātaſſet/uidens fructum in ea p̄fectum/uindemiauit/& ad uſum uino de ducto ſacrificans erat in epulis. Inebriatus autem in ſopore reſolutus eſt/nudatuſq; i honeſte iacebat. Quem quum uidiſſet iunior filiorum fratribus irridendum oſtendit.

Illi uero operuerũt patrẽ. Quod dũ Noe ſẽſiſſet/aliis qdẽ filiis fœlicitatẽ optauit. Chã uero ꝓpter cognitionem ſui non quidem maledixit/ſed eius proli/& aliis effugientibus maledictum/deus chana nei filios emigrauit/& de his quidem dicemus in reliquis.

De filiis Sem filii noe/ſeu de gentibus per ipſos inſtitutis/& de ortu abraæ. Ca. XIIII.

SEm uero tertio noe filio qnq; fuerũt nati/qui uſq; ad occeanũ ſeorſũ habitãt aſiã ab euphrate faciẽtes initiũ. Elã ſiqdẽ elamites/q ꝑſarũ ſũt principes dereliqt. Aſſur ãt ninũ cõſtituit ciuitatẽ/& ſubiectos ſibi ſyros nomiauit q fuerũt ualde fœlices/Arphaxat aũt q nũc chaldæi uocãtur arphaxatheos nomiauit cũ princeps eor; eẽt. Aran uero aramenos ſtituit/quos græci ſyros appellãt. Quos aũt nũc lydos uocãt luth tũc ludos noiauit. aran filiis. iiii. exiſtẽtibus. Cis quidẽ iſtituit trachonitidẽ/& damaſcũ q̃ media paleſtinæ ſyrieq; cõiũcta ẽ/armeniã Otrus/geter Bactrianos/mes ãt meſeneos q̃ nũc charax uocaẽ ab oĩbus/arphaxat ãt filius fuit/Sela/de quo natus ẽ heber/a quo iudæos hæbreos in initio uocauerũt. Heber iectan genuit & phalech dictus ẽ aũt phalech/qm̃ ſecũdũ diuiſionẽ habitationũ natus ẽ. Phalech diuiſionẽ hæbrei uocant. Iectan uero q filius fuit heber/habuit filios Helinodath/Saletha/Soromoth/Iare/adorã/Vgal/Dehela/Sebal/abimahel/Sapha/Ophir/Ebila Iobal. Iſti a flumine cophino ĩdiæ/& poſita circa ſyriæ loca quædã inhabitãt. Hæc itaq; de filiis ſem dicta ſufficiãt. Faciã uero de hæbreis quoq; ſermonem. Phalech. n. filio Heber/fuit qdẽ filius Reu/huius aũt Saruch/de quo nachor filius gn̄atus eſt/cuius filius fuit Thares/qui fuit pr̃ abraã. Hũc dicimus decimũ eſſe a noe. Secũdo aũt ãno & nonageſimo ſupducẽtos poſt diluuiũ natus ẽ Thares/& ſeptuageſimo ãno genuit abraã/nachor cũ eſſet uiginti & centũ annorũ genuit Thare. De Saruch aũt nachor naſcitur/circa annos trigita centũ. Reu uero Saroch habuit cũ eſſet annorũ triginta centũ. Hiſdẽ annis habuit Phalech Reu. Heber aũt quarto & trigeſimo & centeſimo anno genuit Phalech/natus & ipſe de Sela/triceſimũ annũ hñte/atq; centeſimũ/quẽ arphaxat genuit quinto triceſimo/& centeſimo anno natus. Sem filius arphaxat natus eſt poſt annos. xii. facti diluuii/abraam aũt habuit fratres nachor & arã. Quorũ arã quidẽ filio defuncto Loth/& Sara/& Melcha/filiabus inter chaldæos mortuus eſt in ciuitate chaldeorũ quæ dicit̃ Vr & hactenus ſepulturæ eius oſtenditur. Duxerunt autem uxores fratris ſui filias/Melchan quidẽ nachor/ſaram uero abrahaam. Porro Thares dum odio habuiſſet terram Chaldæorum propter luctum aran/migrauerunt omnes in cheram meſopotamiæ ciuitatem. Vbi etiam Tharem morientẽ ſepeliunt/ cum uixiſſet annis ducentis quinq;. Recidebatur enim iam uita hominum/ fiebatq; paulatim breuior uſq; ad generationem moyſi/poſtquam terminus uitæ centum & uiginti poſitus eſt annorum/hos annos ſtatuente deo quantos & moyſen ꝓuenit uixiſſe/nachor ergo de Melcha octo fuerunt filii. Vxui. Baus. Camuel. Zachama. zaus zadephaus zadaphus. Bathuel. Iſti nachor filii fuerunt legitimi. Thabeus autem & Gadam/& That. Maubas de concubina eius nati ſũt. Bathuel autem/filio nachor nata eſt Rebecca filia/& filius Laban.

Abraam ſecũdũ præceptũ dn̄i de caldæa migrat in chananeã. Cap. XV.

ABraã uero Loth filiũ fratris ſui aran/uxoris ſuæ ſaræ germanum adoptauit filium legitimum non hñs/dimiſitq; chaldæã cũ ſeptuaginta & qnq; annorũ eẽt/deo iubente ut migraret ĩ chananeã/i q̃ ẽt habitauit eãq; ꝓli ſuæ reliqt/prudẽs exiſtẽs nimis & intelligẽs ĩ oĩbus rebus/& ſapiẽs in his q̃ audierat/& de quibuſlibet aliqd cogitaret. Propterea & uirtute & ſapia maior aliis fuit/& opinionẽ/quũ de deo tũc cũcti habebãt/& inouare & imutare ꝓualuit. Primus itaq; præſũpſit prouinciare deum creatorem unum eſſe cunctorũ. Reliqua uero licet atd felicitatẽ poſt præceptũ ꝓbentis ſingula quæq; dari/& nõ propria ſubſiſtere uirtute cõfeſſus ẽ. Hæc cõiiciebat p terræ paſſionẽ & maris & ea quæ cõtigunt circa ſolẽ & lunã/& ex omnibus quæ circa cœlũ ſemp eueniunt. Virtute. n. eis præſente & prouidentia ordinationis eorum cuncta diſponi dicebat/q̃bus quicũq; priuarentur manifeſti fierent/q; neq; ea quæ ad utilitatem nobis neceſſaria ſunt ſua poteſtate potuerunt poſſidere quæ ſecundum iuuentutis fortitudinem miniſtrãtur/cui bonum ſolummodo eſt/honorem & actionem tribuere gratiarum. Propter quæ caldæis & aliis meſopotamitis in eum conſurgentibus/migrationem eligens ſequi/per uoluntatem & adiutorium dei terram chananeam late poſſedit/ubi collocatus altare ædificauit/& hoſtias ĩmolauit deo. Meminit ãt pr̃is nr̃i abraã Beroſus/nõ quidẽ nominãs eũ/ſed ita dicẽs. Poſt diluuiũ decima generatione apud caldæos fuit qdã uir iuſtus & magnus/ĩ cœleſtibus rebus exptus. Hæcataeus ãt ẽt memoriã eius plus aliqd fecit. Librũ. n. de eo conficiens dereliqt. Nicolaus uero damaſcenus in q̃rto hiſtoriarũ ſic ait/abraã regnauit in damaſco/ueniẽs aduena cũ exercitu de terra quæ ſuper babylonem dicit̃ caldæorũ. Igit̃ poſt nõ multũ tps exurgens ẽt de hac regione cũ populo ſuo/terram quæ tũc Chananæa/ nunc uero/Iudæa dicitur habitauit/& hi qui de illo multipliciter ſunt progeniti/de q̃bus in

bus in alio libro quæ dicenda ſunt explanabo. Abraam nunc uſq; in damaſcena ciuitate nomen habetur in gloria/& uicus oſtenditur/qui ab eo habitatio dicitur Abraam.

Abraam fame opprimente chananeā/ ægyptum ingreditur/ubi dignus & clarus habetur/diſciplinam arithmetices/& aſtrologiæ/cōtradens ægyptiis/a quibus iterum regreſſus in chananeā/partitur terram cum Loth cognato ſuo. Cap. XVI.

FAme uero poſteris tpibus apphendēte chananeā abraā ægyptios uiuere fœliciter audiēs ad eos ꝓficiſci tēdebat/ut eoꝝ abūdātia ꝓticipareť/& ſacerdotum ſimul auditor eſſet/& agnoſceret q̄ de diis exponerēt/& aut meliores inueniēs ſequereť aut eos ſua prudētia in ornatū melioꝛē trāſponeret/deducēs pariter Sarā/metuēs aūt ueſaniā ægyptioꝝ circa mulieres/ne rex eū ꝓp uxoris ſpēm trucidaret hāc exq̄ſiuit artē/ut ſe fratrem eius aſſimularet/ſed & illā hoc docens rn̄dere eo q̄ ſibi ꝓdeſſe cōfideret. Qui cū ueniſſet ægyptum/ptulit Abraæ q̄ ipſe ꝓuiderat. Tunc.n.pulchritudo uxoris eius inotuit. Vnde & Pharao nō ſufficiens de his q̄ de ipſa dicebanť ēt ipſam iſpicere feſtinauit/arbitratus ſe Sarā contingere poſſe. Sed deus ipediuit deſideriū eius iniuſtū ægritudīe.ſ.& tumultu cāꝝ. Cūq; pro libertate ſacrificareť/per irā dei peſtē ſacerdotes aduenīſſe ſignificabāt/eo q̄ uxori pegrini iniuriā uoluiſſet iferre. Ille uero ptimeſcens interrogauit Sarā/ut diceret ipſa q̄ eſſet/& ille qui eā adduxerat. Qui cū ueritatē audiſſet/excuſabat ſe apud abraā/dicēs putaſſe ſororē & nō eius uxorē & feſtinaſſe circa eā cognationem facere ſibi/& nō iniuriæ cā ſuū deſideriū ꝓpetrare. Cui multa quoq; munera condonauit/& ut eſſet inter ſapiētiſſimos ægyptioꝝ inſtituit uirtutēq; eius & gloriā ex hoc contigit eſſe clariorē. Nā cū eſſent ægyptii diuerſis moribus cōplacentes/& ad inuicē leges ꝓprias reprobantes/& a ſe ꝓpea diſſidentes ſibimet cos cōparans & unūquēq; deſpiciēs/uerba eoꝝ inania/nihilq; uerū hñtia demōſtrabat. Erat igiť in āmiratione cunctoꝝ tanq̄ uir ſapiens/atq; paratus non ſolū ad intelligendū/ſed ad ſatiſfaciendū/& ad loquendū quæcūq; docere niteretť. Arithmeticā eis quoq; contulit/ & quæ de aſtrologia ſunt ipſe quoq; contradidit. Nā ante aduentū abraā in ægyptū hæc ægyptii penitus ignorabant. A chaldæis.n.hæc plantata noſcunť in ægypto/unde etiā peruenīſſe noſcunť ad græcos. Et cum ueniſſet in chananeā/partitus eſt terrā cū Loth. Dum paſtores eoꝝ iurgia inter ſe facerent propter loca paſturæ/electionē tunc atq; conditionē conceſſit Loth. Sumens itaq; ipſe partē ab eo relictam/habitauit in ciuitate Ebron/q̄ eſt antiqor annis ſeptē/ciuitate ægyptia Prothanide. Loth igiť terrā quæ eſt poſita in cāpo circa iordanē fluuiū habitauit/non lōge a ciuitate ſodomoꝝ/q̄ tūc iam etat bona/nunc aūt probatur exterminata uolūtate dei. Quā cauſam loco ꝓprio deſignabo.

Sodomitæ congreſſi cum aſſyriis prælio uincuntur/uicti captiui abducuntur/cum qbus Loth captiuus abducitur. Cap. XVII.

ILlo nāq; tpe aſſyriis aſiā obtinētibus/reges ſodomitaꝝ ualde florebāt diuitiis/& iuuētute multa/qbus erant qnq; reges/eoꝝ ꝓuinciā gubernantes/Ballas/Baleas/Sinabarus Sinoborus & Ballinoꝝ/rex Singuli nāq; eoꝝ hēbant ꝓpriū principatū. Aduerſū quos cōgreſſi aſſyrii/& q̄ttuor ptes ſui exercitus faciētes/obſidebāt eos. Dux erat unuſq;ſq; ſuis ordinatus. Cōmiſſo igiť ꝓlio uincētes aſſyrii/tributū ipoſuerūt regibus ſodomoꝝ duodecim ſiqdē annis iſti ſeruiētes/tributū ſibimet ipoſitū ſoluere paſſi ſunt/ tertiodecimo abſtinuerunt. Quapropter exercitus aſſyriorū ſup eos aduenit/ducentibus ſimul exercitum/Rabſido/Arioco/Chodorlaonio/Thadallo. Iſti nāq; & uniuerſam diripuerunt aſiam/& gigantum ſobolē ſubuerterunt. Qui cū ueniſſent ſodomis/caſtra poſuerunt in ualle quæ dicitť puteus bitumi/nis. Illo nāq; tpe putei erant in eo loco. Nunc.n.exterminata ciuitate ſodomoꝝ/uallis illa palus effecta eſt/quæ dicitť aſphaltites. i. bituminalis/de hac itaq; palude rurſus nō poſt multa dicemus. Sodomitis igiť cum aſſyriis congreſſis/& prælio forti cōmiſſo/multi quidē eoꝝ mortui/reliqui uero captiui ducti ſunt cum quibus & Loth ductus eſt captiuus qui ſodomitis aduenerat.

Abraam irruens in aſſyrios/ Loth & captiuos ſodomitaꝝ eripuit/cui regreſſo occurrit rex ſodomitaꝝ/& Melchiſedech rex ſolymoꝝ deinde accepto ꝓmiſſo diuino de poſteritate/genuit Iſmael/ipſeq; circūciſus eſt præcipiente domino/& Iſmael/totaq; domus eius. Cap. XVIII.

ABraā cū audiſſet calamitatē eius/timor ſimul de Loth cognato eius/ & miſericordia ī eū ingreſſa eſt pp ſodomitas atq; amicos uicinos. Et cū feſtinaret eis ferre ſolatiū/non tardauit ſed acceſſit/& q̄ta nocte irruēs ſup aſſyrios circa dan/ſic.n.alter iordāis fōs appellať/& inueniēs eos anteq̄armarentť/alios qdē in lectulis cōſtitutos occidit/q ne/q̄ ſuſpectionē cladis hērent/alii uero nōdum in ſoporē conuerſi/ꝑ ebrietate pugnare nō ualētes effugerūt. Abraā aūt ꝓsequēs eos expoliatos uſq; ad terrā damaſcenoꝝ/oñdens uictoriā nō ī multitudine/nec ī plurimis manibus eſſe/ſed cōfidētiā pugnatoꝝ & fortitudinē ꝓualere ī deo/cōtra totius numeri quātitatē cū tricentis decē & octo uernaculis & tribus amicis tantum exercitū ſuperauit/quicūq; igitur hoſtium manus effugerunt/inglorii ſunt reuerſi/Abraam autem captiuos

eripiens

eripiēs ſodomitaꝝ qui captꝰ fuerāt ab aſſyriis/cū pace reuerſus eſt. Occurrit ergo ei rex ſodomorū ad colloquendū in loco qui uocaꝫ uallis regia/in uia Solime ciuitatis ſuſcepitq; eum rex Melchiſe dech/qđ ſignificat rex iuſtus/& erat utiq;/& ſine dublo talis/ita ut pp hanc cām etiā ſacerdos dei eſſet ſolymoꝝ. Quā ciuitatem poſtea Hieroſolymā uocauerunt. Miniſtrauit aūt iſte Melchiſedech Abraā exercitui xenia/& multā abundantiā reꝝ opportunarū ſimul exibuit/& ſuper epulas collau dare eū cæpit ac benedicere deū/qui ei ſubdiderat inimicos. Abraā uero dante ei etiā decimas ſpo/ liorꝝ munus accepit. Rex aūt ſodomorū prædā qdem de Abraā non poſcebat/ hoīes uero qui eius eſſent recipere ꝓcabaꝫ quos ab aſſyriis eripuerat. Abraā ergo ait non hoc ſolū ſe facere/ſed nec aliā utilitatē ex illa habiturū ꝓda/niſi quæcūq; pro cibo ſeruoꝝ eius impenſa uidebaꝫ/ptem uero quā dam amicis ſuis fore ꝓbendā qui cū eo pugnabāt/quoꝝ primus/Eſcon uocabaꝫ/ Ennar alius Mam/ bre tertius. Laudans igiꝫ uirtutē eius deus ait. Nō pdes mercedes tuas dignus es pro talibus actibus habere gratiā. Et quæ putas fuit hæc retributio mercedis cum nōdum eſſet qui ei ſuccederet/erat.n. adhuc ſine filio. Deus & filiū ei ꝓmiſit generandū eſſe/& multā ex illo ſobolē/& proximā ſtellarū numero profuturā/Et ille quidē hæc audiens/deo ſacrificiū obtulit/ab eo iuſſus hoc facere. Erat.n. hmōi ſacrificiū/uitula triēnis/& capra triēnis/& aries ſimiliter triēnis/& turtur & colūba/ quæ diui di iuſſerat/auiū uero nihil diuiſum eſt/& anteq; conſtitueretꝫ ara a litibus ſup uolantibus pro concu/ piſcentia ſanguinis uox affuit diuina/ſignificans malignos proli eius uicinos fore annis quadringē/ tis in ægypto/in qbus afflicti ſupeſſent inimicis/& uincētes bello Chananæos/ habituri eſſent eorū terras & ciuitates. Abraā igitur habitauit qdem circa Luzā quæ uocaꝫ ogyſgi. Eſt.n. regio chana/ næoꝝ nō longe ab ebrō ciuitate. Et cū grauiter haberet ſuper nō pariente muliere/deprecatus eſt deum/ut ei ſobolē maſculi cōdonaret/deo igitur iubente/uti cōfideret pro aliis oībus bonis in qui/ bus a Meſopotomia eductus fuerat/etiā filios ꝓmiſit ei futuros. Tunc Sara ꝓcipiente deo unā ancil larum cui nomen erat Agar/ægyptiā genere/collocauit ei tanq; ex ea filios habitura. Et cum conce piſſet ancilla/iniurā facere Saræ præſumpſit/quaſi rex foret filius/qui ex ea fuerat ꝓcreatus. Hanc dum Abraā pro uindicta Saræ tradidiſſet/fugā meditata eſt/& afflictiones nō ſuſtinens deprecata eſt deū/ut eius miſereꝫ occurritq; per deſertū eunti diuinus angelus/iubens eā ad dnos remeare/ & uitam habiturā potiorem caſte uiuentem. Tunc nāq; eo q; in dominā ſuperba ingrataq; fuerat/ ma/ la talia pertuliſſe/quæ ſi inobediēs eſſet deo/& longius abſcederet/eam perire dicebat/ſi uero redi/ ret fieret mater pueri in illa terra poſtea regnaturi. His obediens illa/ueniā a dominis reuerſa impe trauit/& poſt nō multa peperit Iſmael/ac ſi qs dicat/a deo nobilitatē eo q; exaudierit ꝓces Abraā. Itaq; cum ſex ānoꝝ eſſet & octoginta/natus eſt ei Iſmael quē prædiximus. In nonageſimonono aūt anno eodem conſtituto apparuit deus/ꝓmittens quoad filius ei de Sara naſcereꝫ/iuſſitq; eum uocā ri Iſaac/ſignificans gentes magnas ex eo futuras/& reges/& quia pugnantes oēm terrā chananæā a ſydone uſq; ad ægypti terminos obtinerēt ꝓcepit/ut genus qđ ei naſceretur/aliis nō miſcereꝫ/ſuaq; genitali circūcidere/& hoc faciendū octaua die poſt partum. Cām uero circūciſionis noſtræ in aliis indicabo. Conſulenti aūt abraam/utrum Iſmael uiueret longæuus/ſignificauit deus eum patrē gen tium fore magnarū. Et abraam quidē in his gras agens/repente circūciſus eſt/ & oēs qui apud eum erāt/& puer pariter Iſmael q die illa tredeci erat annoꝝ/ipſe uero nonaginta & nouē annos hēbat.

De Abraā qūo tres angelos ſuſcepit/a quibus audiuit & Sarā filiū piturā/& ſodomitaꝝ euer/ ſionem/& de Loth qui & ipſe ſuſcepit angelos hoſpitio/& de euerſione ſodomoꝝ ſimulq; de eru/ ptione Loth cū tota domo eius/& qūo uxor Loth conuerſa eſt in ſtatuam ſalis/cum reſpicit ciuita/ tem pereuntem/& de cōmixtione filiarum cum patre. Cap. XIX.

EOdem ſcilicet tēpore ſodomitæ diuitiis & abūdantia pecuniaꝝ elati/ hoībus contume iam faciebant/& erant impii circa deū/ut nequaq; recordarenꝫ beneficioꝝ eius auerſiq; ſunt a ſuſceptione pegrinoꝝ/& circa eos affectus habere deſtiterunt. Exaſpatus igiꝫ in ihis deus/diſpoſuit punire eoꝝ ſupbiā/& ciuitatē eoꝝ ſubuertere/regionēq; cūctā ſimul exterminare/ita ut neq; plantatio neq; fructus ultra ex ea cōſurgeret. Cū hæc de ſodomitis deus de creuiſſet explere/Abraam reſpiciens tres angelos/dum ſederet ad ilicē Mābre circa ianuas domus ſuæ putaretq; eſſe pegrinos/cōſurgēs amplexatus eſt/& ibidē eos retinēs/rogabat q̄tenus xenia eis imptiret. Quibus annuentibus/panes repente de ſimila ꝓcepit fieri & occidens uitulū & aſſans/eis obtulit ſub quercu iacentibus. At illi ei gloriā ꝓbuerunt. Et cum adhuc comederent/de muliere re/ quirebant ubi eſſet Sara. Quo dicente intus eam eſſe/uenturos ſe in futurum eſſe dixerunt/& inuē/ turos eam iam matrem exiſtere. In hoc uero ſubridente muliere/& impoſſibile ſibi fore filium ha/ bere dicente/cum ipſa quidem nonaginta annoꝝ eſſe/uir aūt eius centū/tunc illi iam non ſe celare continuerunt/ſed pronunciauerunt ſemetipſos angelos dei eſſe/& q; miſſi ſunt ut unus ſignificaret de filio/duo uero ſodomitas euerterent. Hæc audiens Abraam doluit ſuper ſodomitis/ exurgenſq; deum deprecatus eſt/ne iuſtos & bonos ſimul perderet cum malignis. Deo uero dicente/ nullum

ſodomitaꝝ

ſodomitaꝝ eſſe bonum. nam ſi inter eos eſſent. x. ex oĩbus/remitteret peccati ſuppliciũ/Abraã qui/dem ceſſauit/angeli uero in ciuitatem ſodomã peruenerũt/quos Loth pro ſuſceptione rogabat/cũ eſſet circa pegrinos ualde humanus & Abraã benignitatis diſcipulus. Sodomite uero reſpicientes iuuenculos nimio uultus decore ꝑcipuos/& apud Loth eo ſucceſſiſſe cognoſcentes/ad uim & iniu/riam eoꝝ pulchritudinis ſunt conuerſi. Loth aũt monẽte ut caſti eſſent/& nequaq̃ ad pereginorum confuſionem accederent/ſed reuerentiã in eoꝝ ſucceſſione haberent/ꝙ ſi ita intemperantes eſſent filias ſuas pro illis concupiſcentiæ eoꝝ ſe præbiturũ dicebat/neq; ſic quieuerunt. Deus ergo eorum ꝑſumptionibus indignatus/alios eqdem excecauit/ita ut non poſſent ad ingreſſum domus accede/re/& ſodomitaꝝ oẽm populũ peſtifere morti dãnauit. Loth itaq; deo dicente ei futurã ſodomorum ꝓniciem/ereptus eſt cũ coniuge filias duas aſſumens/quæ adhuc uirgines erant/Sponſi egredi con/tẽnentes/conſuetudinem hanc uerboꝝ Loth eſſe dixerũt. Deus ergo ĩmiſit gladiũ in ciuitatem/eãq; cũ habitatoribus cõcremauit/terrãq; ſimili exterminauit incẽdio/ſicut dudũ a me dictũ eſt cũ bellũ iudaicũ deſcripſiſſem. Vxor aũt Loth deſcendens/cũ reſpiceret ſæpius ciuitatem/& eius curã habe ret/interdicente deo ne hoc faceret/in ſtatuã ſalis conuerſa dinoſcit. Vidi ſiqdem eam/ hactenus. n. manet. Fugit aũt ille cum filiabus/in paruo quodã agro ſe cõtinẽs ab igne liberato/qui locus Segor hactenus appellatur. ſic. n. hæbrei modicũ uocant. Illic igit̃ deſolutione hoĩum/& inopia ciboꝝ affli ctus habitabat. Virgines aũt omne genus humanũ exterminatũ exiſtimantes/cuicũq; miſceri uolue rint ſe licere credebant/hoc aũt faciebant ne deficeret genus humanũ. Fuerunt igitur filii de ſeniore quidem Moab/ac ſiqs dicat ex patre/iunior aũt genuit Ammõ qd̃ nomen ſignificat filius generis. Et inſtituerunt/alter qdem Moabitas/quoꝝ hactenus magna gens eſt/alter uero Ammonitas/utra q;. n. gens eſt in ualle Syriæ. Et Loth quidem hmõi eſſe cõtigit de ſodomitis egreſſurum.

Quomodo Abraam migrauit in gerara/& Abimelech adamauit Sarã uxorẽ abraæ/ſed cor/reptus a domino. reddidit eam ipſi intactam/& de natiuitate Iſaac. Cap. XX.

ABraam uero migrauit in Gerara paleſtinæ/in loco ſororis Sarã hñs/ ſimilia prioribus ſimulans pro timore. Metuebat. n. abimelech locorũ regem/qui etiam cum adamaſſet Sarã credens eam ſe poſſe corrũpere/propter concupiſcentiã in ægritudinẽ incidit dei uoluntate/mediciſq; deſperantibus eũ conſoporatus per ſomniũ ne cõtumeliã faceret uxori peregrini iubetur. Et aliquãtulũ leuigatus/amicis expoſuit/ꝙ deus ægritudinem hanc ei intulerat pro ultione pegrini/ut eius uxorem ſine iniuria cõſeruaret/qd̃ non ſororem eã ha beret idem/ſed lege iũctã uxorem/& ꝓmiſiſſet ꝑbiturum ſe ei de cetero ſoſpitatem/ſi pro uxore ille ſine timore conſiſteret. Et cũ hæc dixiſſet/ Abraã amicis ſuadẽtibus euocauit/nihilq; ulterius eundẽ cõiugi quaſi aliquid turpe paſſuram formidare ꝑcepit/deum eius habere curã dicens/cuius auxilio uxorem ſuã permanentem ſine iniuria reputaret. Deo. n. ꝓteſtante conſcientiaq; mulieris/ dicebat neq; eã ſe ab initio appetiſſe ſi uxorem eſſe ſciſſet/ſed tanq̃ pro ſorore ſeductũ rogabat/ut mitis cir/ca eum eſſet/& deum ei ꝓpitium faceret/& ſi apud eũ manere uellet/oẽm ubertatem ei cõferret/uo leuri uero diſcederet/danda munera rerum oĩum quibus ad eum indigens aduenĩſſet. Hæc illo di/cente/abraam non ſe de cognitione mulieris mentitũ eſſe dicebat/fratris eam filiam referens & eo ꝙ præter hoc figmentum aduentũ ſuum non fuiſſe ſecurum arbitraretur/nec eſſe ſuam culpã in il/lius ægritudine ꝑdicabat/& debere regem habere de ſalute fiduciã paratũq; ſe manere apud eum di cebat. Abimelech aũt & terram ei diſtribuit & pecunias conſtituerũtq; inter ſe/ut ſine dolo cõuer/ſarentur/facientes ad quendã puteũ fœ lus/quẽ Berſabee uocant/qd̃ fœdus putei poterit dici/ſic. n. hactenus a ꝓuincialibus noĩatur. Poſt non multũ uero temporis natus eſt filius Abraã de Sara/ſicut fuerat ei a deo ꝑdictũ/quẽ noĩauit Iſaac qd̃ ſignificat riſum. Nã eo ꝙ Sara riſerat dicente dño ꝙ pa reret/nec iam pro ſenectute ſperaret partũ/ideo filius ita uocatur. Hæc itaq; annos tunc agebat no naginta. Abraã uero centum. Natus eſt ergo filius utroq; ſene/quẽ repente poſt dies octo circũcide runt & ex illo poſt totidem diem mos eſt iudæorum circũciſiones efficere. Arabes autem poſt ãnos xiii. circunciduntur eo ꝙ Iſmael gentem eorum inſtituit filius Abraæ de concubina/hoc fuerit tem pore circunciſus de quo certiſſime omne tempus exponam.

Quõ Abraã monente Sara & ꝓcipiente domino emiſit a ſe agar cũ filio Iſmaele. Cap. XXI.

SAra natũ de ancilla agar primitus diligebat Iſmael/nihil in eo fauoris ĩminuens quem utiq; q̃ſi ꝓpriũ filiũ/& principatus nutriebat heredẽ. Iſaac aũt filio ꝓcreato/non digna/bat eum cũ Iſmael nutrire cũ ſenior eſſet/eũq; poſſet opprimere patre moriente. Suade/bat ergo Abraæ/ut eũ in aliã regionẽ cũ matre tranſmitteret. Ille uero in initio ſuã non appoſuit uoluntatẽ ad ea q̃ Sara fieri feſtinabat/crudele nimis arbitratus puulũ filium cum muliere & neceſſariis indigentes abiicere. Poſtea uero cũ deo placuiſſet ad quæ Sara ꝓcipiebat cõſentiens/ matri tradidit Iſmaelẽ q nõdũ a ſe poterat gubernari & aquã in utre & panẽ ferentem iuſſit abire. quo itineris neceſſitas ĩmparet. Dum ergo abeũti nece ſaria deficerent/erant in malis/cũ eſſet aqua

difficilis

difficilis/& exponẽs puerũ ſub arbore quadã ꝓtrahentẽ aiam ne ea ꝓſente deficeret/ꝓcul abſceſſit. Ad quã ueniẽs diuinus angelus dixit ei adeſſe fontẽ & monuit/ut ꝓuideret puerũ & recrearet dicẽs grãdia eſſe ei cõferẽda de pueri ſoſpitate. Illa cõfidẽs de ꝓmiſſionib⁹ & ſtudẽs alere pueꝝ adhibẽdo curã/declinauit erũnas. Cũ uero puer ad uirilẽ pueniſſet ætatẽ/uxor ei cõiũcta eſt ægyptia genere/ũ erat ipſa antiqtus oriũda/de q̃ filii Iſmaeli nati ſũt. xii. Nabaioth/Darus/Abdelius/Marſamus/ Maſmarus/Ydumas/Maſmiſus/Quodamus/Themaſus/Iechurus/Naphleſus/Cadomas. Iſti nãq; oẽm terrã ab eufrate ad mare rubrũ poſitã uſq; tenuerũt. Nabatheã noſcentes ꝓuinciã. Sũt aũt iſti q gẽtẽ Arabicã ſcdm tribũ ab eis uocãt & ꝓp uirtutẽ eoꝝ/& ꝓp Abraæ dignitatẽ. Iſaac autẽ filiũ ſuũ pr̃ abraã diligebat cũ eſſet unigenitus/eiq; a deo ꝓ munere in ſenectute cõceſſus. ꝓuocabat. n. ad faꝰuorẽ amorẽq; ſuũ ipſe potius puer parẽtes/eo qa oĩ uirtute ſtuduerit/& pentũ hr̃et ſollicitudinẽ/ & affectũ circa dei religionẽ. Abraã accepit mãdatũ a dño de imolatione Iſaac. Cap. XXII.

ABraã aũt cum fœlicitatẽ ſuam filio legittimo relicturus eſſet morti uicinus hoc dei uolũtate ꝓmeruit. Qui tentare uolẽs religionẽ eius/appuit ei/cuncta q̃ ꝓſtitiſſet diuinerãs/& qñ hoſtiũ melior fuiſſet effectus/& ꝓſentẽ fœlicitatẽ eo ſtudio ꝓcepiſſet/& Iſaac filiũ habuiſſet/eũdem filiũ eius ſibi ſacra imolatione ꝓcepit offerri/in mõte noĩe Morĩm eleuatũ/ara ibidẽ collocata/ſic. n. appitura religionẽ eius/ſi ẽt ſaluti filii ꝓponeret qd̃ deo placeret. Abraã aũt in nullo iuſtũ eſſe decernẽs nõ obediri deo/ſed cũctos ei miniſtrare debere/tãq; eius ꝓuidentia uiuãt oẽs qbus eſt ipſe ꝓpitius celans cõiugem dei ꝓceptũ/& quã ipſe habuiſſet de nece filii uolũtatem/ſed neq; ſeruoꝝ cuiquã hoc palã faciens/ne forte deo parere ꝓhiberet/ſumens Iſaac cũ duobus ſeruis/& quæ erãt ad ſacrificiũ neceſſaria ꝓponens aſino ibat ad mõtem/& duobus qdem diebus iter cũ eo ſerui fecerunt. Tertia uero cũ iam circa locũ mõtis eſſent/ reliquos in cãpo relinquens q cũ eo erant/cũ ſolo filio uenit ad montẽ/in quo tẽplũ rex Dauid poſtea collocauit. Portabant aũt cætera ſecũ ſacrificio neceſſaria/ꝓter uictimã. Iſaac uero cũ ꝓſentem fœlicitatem eius ſtudio ꝓcepiſſet/cunq; qnq; & uiginti eſſet annoꝝ/ altare cõſtructo interrogabat quid eſſet ſacrificaturus pater/cũ uictima deeſſet. Ille aũt dicebat deũ ad ꝓbendũ hoc idoneũ/qui ẽt quæ non ſunt abũdanter hoĩbus condonauit/& ea quæ ſunt ab his qui in ſemetipſis cõſiderẽt poſſet auferre daturũ & illi uictimã/ſi ꝓpitius ad ſacrificiũ ſuũ dignaret accedere. Dũ ergo altare fuiſſet conſtructum/& ligna ſuꝑimpoſita/& oĩa ꝓparata dicit ad filiũ. O puer/quẽ inumeris uotis a deo optaui mihi cõferri/& dum pueniſſes ad uitã/nihil eſt qd̃ pro alimento tuo non feci/ neq; me fœliciorẽ arbitrabat/niſi cũ te uiderem ad uirilẽ iuuentutẽ pueniſſe/& moriens te ſucceſſorẽ mei honoris/& ꝓncipatus relinq̃re cũ gauderem/q dei uolũtate tuus pr̃ ſum factus dẽnuo ſcdm eius placitũ te reꝓpono/hãc fortiter portari dicationẽ. Deo nãq; te cædo/q hũc honorem a nobis dignat̃ accipe/eo qꝺ placitus mihi fuit/ac ꝓ oĩa ſuffragator. Natus ergo fœliciter morere/ nõ cõi mõ hãc uitã egrediẽs/ſed a patre ꝓprio oblatus deo patri cunctoꝝ ob legitimũ ſacrificiũ. Reor. n. qa te dignum indicauerit/nec egritudine/nec bello/nec q̃libet alia paſſione q̃ ſolent hoĩbus accidere ex hac uita liberare/ſed cũ oſonibus & ſacrificiis aiam tuam ſuſcipere/& apud ſe nihilominus obtinere/eritq; de cetero mei curã hñs/ſenectutẽq; regẽs/qua gr̃a maxie te nutriebã/hæc mihi deo. ſ. pro te præbituro. Iſaac aũt hñs patrẽ fortiſſimũ/ſapientiaq; delectatus/& libentiſſime eius ſermones accipiens/ait/qa iuſtũ eſſet/ut initio naſceret̃/ſi dei & patris iudiciũ eſſet refutaturus/aut nõ ſe mõſtraret amboꝝ uolũtatibus ꝓparatum/qñ lieeret ſolo patre hæc uolente facere/ſi nõ obediret eſſet iniuſtũ. Hoc dicens ac ceſſit ad cedem/pariter & ad altare. Sed idem opus infirmatũ eſt/offerente deo ipedimentũ. Clamauit ergo noĩatim deus Abraã/ſuſpendens eũ a nece filii. Non. n. quaſi ſanguinem deſideraret humanum/necẽ filii ſe ei impaſſe dicebat/neq; cuius pr̃em eũ fecerat/hũc ei auferre cũ tãta ipietate poſcebat/ſed eius mentẽ ꝓbare ſe uelle/ſi ẽt talia iuſſus audiret. Cognoſcẽs uero eius obediẽtiã/ & excellentiã religiõis itendẽs delectari qdẽ ſe i his q̃ ei ꝓbuerat/nec unq̃ fraudãdũ/eũ oĩ cura dicebat/& genus eius honorãdũ futurũq; filiũ eius lõgeuũ fœliciterq; uicturũ in oĩbus bonis ꝓbiturũq; ſe magnũ ſoboli eius ꝓncipatũ/atq; genus eoꝝ/& multis gẽtibus & diuitiis eſſe cõſtituendũ/& memoriã ſempiternã gñis eius pricipibus affuturã/chananæãq; terrã filios eius armis poſſeſſuros/& exẽplũ boni futuros cũctis hoĩbus. Hæc cũ dixiſſe deus arietẽ ad ſacrificiũ ꝓduxit ex iprouiſo. Illi uero ꝓter ſpẽ ſemetipſos ãplexãtes/qppe q bonoꝝ taliũ ꝓmiſſiones audirẽt oſculabãt̃. Altero uero die ſacrificio celebrato reuerſi ſunt ad Sarã fœliciterq; degebãt cũcta q̃ uellẽt eis ꝓbente deo. De morte Sare & ſepultura ipſius/poſt cuius mortem Abraam accepit Ceturã uxorem. Cap. XXIII.

ET Sara non qdem multo tpe defuncta eſt/cũ uixiſſet annis centũ uigintiſeptẽ/ſepultaq; eſt in Hebrõ ꝓmittẽtibus chaneneis/ſepulchrũq; eius publice factũ eſt/ Abrahã ementẽ agrũ ſiclis quadringẽtis/a quodã Ephrõ de nebrõ/& ſepulchra ſibi Abraã & eius ſoboli conſtituit. Poſt hæc aũt Abraã duxit uxorem noĩe Cethurã ex qua ei filii/vi. nati ſunt & ad labores ualidi/& ſapientia cauti/Zãbri. Iezar/Madan/Magiani/Ieſuoch/& Eſue. Nati ſunt ẽt his filii/

his filii/& Eſue q̄dē Sabbati fuit & Dadā. Huic uero fuerint Aſurim & Iacuſim/& Iomni. Madā āt habuit Aphā/& Apher/& Noch/& Abida/& Helda. His oībus filiis filiorūq; natis/Abraā ex pro priis dona p̄buit/q & troglodite ap̄henderūt/& fœlicē arabiā/inquātum in mare rubrū ptingit. Dicit aūt qa dum Apher caſtra fixiſſet in lybiā/& filioꝝ eius filii habitaſſent ī ea terrā illā ex illius noīe affricā uocauerunt. Teſtat meo ſermoni alexāder qui dicit polibyſtor. i. multarū hiſtoriarꝝ/ ſic dicens. Credemus aūt p̄pheta q & malchus ſcribēs hiſtoriā iudæoꝝ/ſicut etiam Moyſes legiſlator eoꝝ retulit/ait/quia de cethura abraæ fuerunt filii multi. Dicit aūt eoꝝ ēt noīa tria/Epherā/ Surin/ Iaphan/& de Surin quidē aſſyriā nūcupatā/ex duobus aūt reliquis Iaphan & Epheran/ciuitatē abi ran p̄uinciāq; affricā nūcupatā/his auxilium p̄buiſſe herculē ī lybia/& duxiſſe uxorem/filiā Iepha ran noīe Ecbeā & genuiſſe ex ea Dodoꝝ filiū cui⁹ filius Phorō/ex quo barbari Sorophaci noiant.

Quomodo Iſaac quadragenarius duxit uxorem Rebeccam. Cap. XXIIII.

ISaac aūt iam circa. xl. annos cōſtituto a patre Abraā ut uxorē duceret Rebeccā q̄ fuit neptis fratris eius Nachor/filia Batuelis/ſeniorē ſeruoꝝ ſuoꝝ miſit ad ſponſandā eam magnis fidei ſacramentis obſtrictū/qd hoc more faciebāt/ſub fœmore manū mittentes deinde īuocātes deū/in teſtimoniū futuroꝝ. Miſit aūt & munera ibidē cōmonētibus q̄ apud illos ratiora eſſent/aut nec oīno reperirent in illa regione. Qui tp̄e multo uadens/ eo q̄ ſit iter agentibus/dira meſopotamia/hyeme qdem p̄p luti p̄funditatē/æſtate uero p̄pter aquæ defectionē/inſup etiā latronibus ibidē cōmanentibus/quos diffugere nō eſſet facile ni/ ſi p̄uidentia uiatoribus inhereret/uenit in ciuitatē carrenoꝝ. Et cū eſſet in ſuburbanis uirgies uidit plures eūtes ad aquā orauitq; deū/ut Rebecca ob quā deſpōſandā filio eū miſit abraā/ſi ſcām uolū tatē eius eſſent nuptiæ celebrāde/iter illas ita cognoſceret/ut aliis qdē aquā poſcenti negātibus illa p̄beret/& ille qdē hāc uolūtatem hn̄s/uenit ad puteū/rogauitq; uirgines/ut potū ei p̄berent. Illis āt auertentibus ſe indicātibuſq; aquā domi portare/& non p̄bere illi/q̄ utiq; difficilē poſſit auriri. una ex illis oībus increpās eas p̄ pegrino q̄ſi nō eſſet hoibus ad illas aliq̄n cōio/quia neq; aquā p̄ticipa/ rent egeno/ſola ei p̄buit abūdanter. Ille aūt in ſpē oīum reꝝ ueniens/uolens cognoſcere ueritatē lau dabat eius nobilitatē atq; benignitatē/qa etiā cū ſuo labore egentibus ſufficientiā p̄bere minime de clinaſſet/iterrogabat uero/de qbus p̄entibus eſſet/optauitq; qd illi gratiſſimū foret/ut in domū bo/ ni uiri ueniret/filios ei p̄itura germanos. Illa uero neq; hæc inuidit uolenti cognoſcere/ſed & genus indicauit/& Rebecca inqt ego dicor/p̄ aūt/Batuhel fuit/ſed ille iam defunctus eſt/ Laban uero fra ter eſt nr̄/q & domui p̄ſpicit ſimul & matri/& meæ uirgitatis ſollicitudinē gerit. Ille gaudebat de his q̄ facta fuerāt atq; dicta/deū ita uidens ſuo itineri clare p̄ſpicere/& p̄ferens redimicula/ & alia pariter ornamenta/qbus uirgies decet uti/dedit puellæ/ut ei cā pp̄li hæc retributio foret & honor/ iuſtū eſſe dicens/ut talia mereret q̄ fuerit bona p̄ter/uirgines uniuerſas. Poſcebat aūt ſuccedere ap̄d eos/qñ ad eā integrius aliter p̄uenire neqret/ſibi eſſe cautius q̄ qbus iā uidebat exptus & coniice/ re ex ea matris fratriſq; clemētiā/& q̄ nihil eſſet eoꝝ uirtuti difficile/neq; ſe eos grauaturū ſed mer cedem pegrinationis p̄biturū/& propriis expenſis uſuꝝ eſſe dicebat. Illa uero de pentū qdem ſuoꝝ clementia recte eū aſſeruit arbitratū/culpauit aūt de mercedis uerbo/cū oīa ſine mercede eſſet habi turus. Sed ut nūciaret prius Laban/quo p̄mittente accerſendū eſſe dicebat. Quod cū factū fuiſſet/ pegrinus adductus eſt/& camelos qdē ſumētes q erāt Laban famuli eis diligentiā adhibebāt/ipſe ue ro cœnaturus cū eo ingredieba t/& poſt cœnā ad eū matrem q̄ puellæ locutuſq; eſt dicens. Abraā tharæ qui eſt filius/ueſter uero cognatus. Nachor. n. horū o mulier puerorū auus ueſter ex eodē pa/ tre uel matre miſit ad uos/petens ut hāc puellā filio ſuo uxorem detis iungendā. qui ſolus eſt ei legi timus/in oībus bonis enutritus/cui poſſibile qdem fuit fœliciſſimā inde mulierē ei copulare/ ſed no luit. Honorans aūt genus nuptias poſtulat/cuius ſtudiū ac uolūtatem nolite contēnere. Dei. n. uolun tate alia nunq̄ p̄ter p̄ſpera p̄iter cōtigerunt/& puellā citius & ueſtrā inueni domum. Dum p̄ximus eſſem ciuitati/uirgines uidens plurimas uenientes ad puteū/oraui ut in iſtā inciderem/qd & factum eſt. Nuptias ergo diuina p̄ſentia deſpōſatas uos quoq; firmate. Illi uero p ea quæ eis fuerant ſecūdæ collata diſpōne diuinæ uoluntatis intellexerunt/miſeruntq; ſicut petebat uirginem quā duxit Iſaac potius omnium rerum Abraæ. Nam qui fuerunt de cethura nati/exinde migrauerunt. Abraā mo/

ritur. & ſepelitur in ebron cum Sara coniuge ſua. Cap. XXV.

POſt paululū uero tp̄is mortuus eſt etiā Abraā/uir qdem oī uirtute ſūmus & digne a deo pro ſtudio qd circa eū hūerat honoratus. Vixit aūt oē tp̄s ſuū annis centū ſeptuagita qn/ q̄/& in Ebron cū Sara coniuge ſua a ſuis filiis Iſaac & Iſmaele ſepultus eſt.

De cōceptu uel p̄tu Rebeccæ/& qūo Iſaac pegrinatus eſt in gerariis tp̄e famis/& quia cū ſenuiſſet & caligarent oculi eius/bn̄dixit Iacob cum putaret ſe benedicere Eſau. Cap. XXVI.

p Orro poſt mortē Abraā cōcepit uxor Iſaac/cuius uentre nimis intumeſcēte/hæſitans cō ſuluit deū/reſponditq; geminos parituram fore Rebeccam/& in oībus gentibus eſſe/ no/

minandos

minandos/maioris aũt primatũ eſſe minuẽdũ. Pepit ergo paulatim ſcdm diuinũ eloquiũ gemios fi/
lios/quoꝝ ſenior ut credimus a capite uſq; ad pedes erat uehemẽter hirſutus quẽ iunior ꝓcedentem
tenebat a planta. Diligebat pr̃ ſenioꝛẽ qdẽ qui uocabaꝯ Eſau ſcdm ethimologiã pilorũ hæbrei nãq;
capilaturã ſeiron dicũt. Iacob aũt iunior carus erat genitrici. Fame uero ſupueniẽte/dum placuiſſet
Iſaac/ut iret in ægyptũ ubertuoſã ualde ꝓuinciã ꝓgebat in geraris deo ꝓcipiente. Hunc ſuſcepit rex
Abimelech pro muneribus & amicitiis Abraã: Et cũ multo circa eũ fauore fuiſſet uſus initio/i hoc
ꝓmanere ſemp inuidia faciẽte eſt ꝓhibitus. Videns náq; deũ in Iſaac eſſe ꝓſentẽ/& tanto eũ fouentẽ
expulit eũ. Ille uero hmõi inuidia tẽtatus ꝑ Abimelech tũc eqdẽ diſceſſit in agrũ/qui diciꝯ Pharã. i.
cõuallis nõ. lõge a geraris/ubi cũ foderet puteũ/irruentes paſtores in lite cõgreſſi ſunt/ꝓhibentes il/
lud opus ipleti/quo nolẽte cõtendere ꝓualuiſſe uidebanꝯ. Diſcedentes aũt aliũ fodiebat/quẽ ẽt aliis
iniuriã facientibus qbuſdã Abimelech paſtoribus relinquẽs/abſceſſit expectãs bonæ uolũtatis gra
tiorem licentiam. Quod dũ eſſet ei ſponte conceſſum/ut puteũ ſine ꝓhibitione foderet. Roboth pu
teum appelluit/qꝺ nomen ſignificat ſpacioſum. Prioꝛ uero alius quidẽ Eſcon appellaꝯ/qꝺ poteſt
dici litigiũ/alius uero Suennã qꝺ nomen ſignificat inimicitias/Iſaac itaq; reꝛ magnitudine pullu/
labat. Abimelech aũt contra ſe creſcere putãs Iſaac/ꝓpter hoc q ꝑ cũ eo litigans ex incertis inimici/
tiis egerat metuens ne prior amicitia nihil ei ꝓdeſſet/econuerſo Iſaac ad ultionẽ eoꝝ quæ uidebanꝯ
eſſe ꝓpeſſus/amicitias rurſus cũ eo firmauit/& unũ ad hũc ſuoꝝ ducum Philocũ noie deſtinauit. Et
cum oia quæ popoſcerat Abimelech meruiſſet ꝓpter Iſaac bonitatẽ qui recenti iracundiæ priſcam
gratiã in ſe/inq; patrẽ ſuum habitã ꝓpoſuerat/tulit eum in ꝓpria. Iſaac uero filius Eſau circa quem
maximũ habebat pater affectũ/cum eſſet annoꝝ. xl. duxit uxores Agamidã Edonis filiã/& Alyba
min Euſebonis uiroꝝ inter chananeos ualde potentiũ/ſemetipſum faciens dñm in ptãte nuptiarũ/
& neq; patris conſiliũ ſumens/qꝺ nec ꝓmiſiſſet Iſaac ſi in eius uolũtate iaceret non. n. libenter ha/
bebat ad ꝓuinciales ſuã copulare cognationẽ. Nolens ergo moleſtus eſſe filio/ut iuberet eũ a mulie
ribus abſtinere/tacere decreuit. Cum ſenex aũt eſſet/& aſpectũ penitus nõ haberet/euocãs Eſau/&
ſenectutẽ indicans/q ꝑ & pro cæcitate & paſſione uiſus impedimẽtũ ei iam eſſet deo ſeruire iuſſit eũ
egredi ad uenandũ/ut dum caperet quodcũq; potuiſſet/ei ꝓpararet ad cœnam poſtq̃ dño ſupplica/
ret/ut auxiliator ei in oĩ uita/& cooperator exiſteret/incertũq; eſſe dicens/qñ etiã moriretur/& an/
te hoc eis ſe ꝓbiturũ/ut deũ ꝓpicium eius oſonibus habere mereretꝯ. Et Eſau quidẽ ad uenationem
egreſſus eſt/Rebecca uero deũ pro fauore Iacob rogabat/& ꝓter Iſaac uoluntatem/iuſſit hædos ei
occidere/cœnãq; ꝓparare Iacob miniſtrabat matri ei ſemp obediens. Cum uero fuiſſet parata cœ/
na hædi pelle brachia cõuoluit Iacob ut pater ꝓpter pilos eſſe crederet Eſau. Nam cũ in oĩbus aliis
ſimilarent eo q eſſent gemini in hoc tantũmõ differebant/trepiduſq; Iacob ne anteq̃ fierent oſones
reptus in hac caliditate/patrẽ ut cõtraria faceret irritaret/ꝓferebat patri cœnã. Iſaac uero ſentiens
uocẽ Iacob ꝓprio eum noie uocitabat. Illo aũt brachiũ porrigente cui pellẽ circũdederat/ cõtingẽs
eum Iſaac ait. Voce qdẽ Iacob ꝓximus ſcdm pellis uero ꝓfunditatẽ Eſau uideris eſſe/nihilq; ſuſpi/
cans mali cũ cœnaſſet cõuerſus eſt ad oſones & dei ꝓces. Dñe inquit oium ſæculoꝝ & creator uni/
uerſæ ſubſtãtiæ tu patri meo cõceſſiſti magnã fortitudinẽ bonoꝝ/& me dignũ rebus ꝓſentibus effe
ciſti/& ex me ꝓcedẽtibus ꝓmiſiſti adiutorẽ/& ꝓpiciũ/& datorẽ te ſemp melioꝝ. Hæc ergo confir
ma/& noli me deſpicere ꝓpter ꝓſentẽ neceſſitatẽ/ꝓp quã & ꝓcipue a te depoſco/& hunc filiũ ꝓpi/
cius ſerua mihi/& ab oĩ malo ſine paſſione cuſtodi/dãs ei fœlicẽ uitã/poſſeſſionẽq; bonorũ/quorũ/
cũq; tibi poteſtas eſt ꝓbere. Fac eũ metuendũ eqdẽ inimicis/amicis honorabilẽ atq; gratiſſimum. Et
ille qdẽ arbitratus pro Eſau ſe oſones efficere/rogabat deũ. Mox aũt ut ceſſauit a bñdictione/affuit
Eſau/Iſaac ſentiẽs qꝺ egerat/ceſſabat. Eſau uero petebat ſimilia q̃ frarri iã fuerãt collata. Patre ne/
gante/eo qꝺ oẽs in Iacob fuiſſent oſones expẽſæ luctũ agebat/qꝺ eẽt oſone fruſtratus/eiuſq; lachy
mis afflictus pater/eo qꝺ circa uenationẽ & fortitudinẽ corpis eſſet aptus in armis & oĩbus operi/
bus/Eſau ꝓbabilẽ fore dicebat/eũq; fructũ eaꝝ rerũ/& gloriã ſempiternã/ẽt genus qꝺ ab eo deſcen
deret habiturũ/fratri uero eſſe ſeruiturũ. Iacob timens fratrẽ fugit ad Laban in meſopotamiam/ubi
filias Laban Lyam & Rachel accepit uxores/cũ ancillis eaꝝ Balla & Zelpha/ex qbus filios. xii. ge
nuit/& unã filiã/quæ regreſſo Iacob de meſopotamia ad chananeã uiolata eſt a Sichẽ filio Emmor
regis ſcimoꝝ/q̃re indignati fratres eius totã ciuitatẽ ꝓcuſſerunt in ore gladii. Cap. XXVIII.

Iacob aũt metuentẽ fratrẽ ulciſci ſe in illo uolẽtẽ mater eripuit. Marito aũt ꝓſuaſit/ut
Iacob de meſopotamia cognitã ſuã daret uxorẽ/cũ iã Iſmaelis patrui filiã Baſamin/
Eſau uxorẽ cõiugẽ accepiſſet. Nõ. n. deuoti erãt chananei circa Iſaac i prioribus eius
bellis ualde grauati/cũ barẽati cœpiſſet/circa quã ꝓcipue laborauerat. Iacob aũt i me
ſopotamiã miſſus a matre ꝓpter nuptias filiæ Laban eius germani ꝓmittẽte Iſaac nu
ptia celebrari/eo q fuiſſet ei uxoris cõſilio perſuaſum per chananeã ꝓperabat/& ꝓpter odiũ ꝓuin
cialiũ/apud nullũ qdẽ ſuccedere uoluit/ſed ſub diuo iacebat/caput ſuũ lapidibꝰ ſubditis ſupponẽs/

ibiq; per

ſibiq; per ſomniũ uidit huiuſcemodi uiſionẽ/aſtitiſſe ſibi ſcalã a terrã ptingentẽ ad cœlũ/& p eã deſcendẽtes figuras/honeſtiorẽ naturã hñtes quã hoſes/& ad ultimum ſuper eam deum manifeſte ſibimet apparentem/noiatimq; uocantẽ. & hmõi uerba facientem. Iacob cũ patris boni ſis filius/& aui qui gloriã magnæ uirtutis inuenit fatigare te in p̃ſentibus nõ oportet/ſed ſpare meliora/etenim opulẽtiſſima tibi maximoq; bonoq; meo ſolatio erit ubiq; p̃ſentia. Abraã itaq; ex meſopotamia ego huc deduxi a cognatis expulſum/& patrem tuũ/ cunctis fœlicẽ oñdi/quorũ non minorem ptem in te quoq; reponã. Cõfidens ergo ex hoc itinere tuo ꝓficiſcere me ꝓtegẽ/te ſecuturus. Impetrabis. n. nuptias ad q̃s ualde feſtinatas/erũtq; tibi filii boni quorũ multitudo numero maior erit/& potẽtiores filios derelinquent/qbus ego huius terræ dñarũ condonabo/eorũq; filiis qui replebũt oẽm quã ſol reſpicit terrã ſimul & maria. Sed neq; ullũ piculũ timeas/nec laboq; multitudinẽ metuas/me ꝓuidente oĩa que tibi cõferenda ſunt/& p̃ntibus/& multo/magis in ꝓſperis. Hæc itaq; deus Iacob ꝓdixit/ille uero lætus effectus in his q̃ uiderat/fuerãtq; promiſſa/clarificauit illos lapides/qppe cũ tantoq; bonorũ illic factũ ei fuiſſet alloquiũ/ uotũq; fecit immolaturũ ſe ſup eos/ſi aquirẽs uitã ipaſſibilẽ remearet/deoq; ꝓmiſſum exoluit denuo re/meãs. Nã & ipſum agrũ honorãdũ eſſe decreuit/eiq; Bethel nomen ipoſuit qđ diuinas diuitias lingua ſignificat. Procedens ad meſopotamiã lõgo tpe uenit ĩ Carrã/ paſtoreſq; ĩ ſuburbãis inueniẽs/& pueros adoleſcẽtulos ac uirgines ad quendã puteũ aquã haurituros/morabaf cũ eis potũ q̃rens & uerba cũ eis faciens pcũctabaturq; ab eis ſi noſcẽt quendã laban/adhuc ſi ſupeẽt. Illi uero oẽs ſe nouiſſe dixerũt/talẽq; uirũ eſſe q ignorari nõ poſſit/eiuſq; filiã una cũ eis gregẽ/paſcere/quã mirabanf nõ eſſe p̃ntẽ/dicẽtes ei. Ab ipſa ĩtegrius agnoſcere poteris/q̃cũq; de illo audire deſideras. Hæc itaq; illis dicentibus/aſtitit puella cũ paſtoribus/q una deſcẽderãt/eiq; Iacob oñderũt dicentes. Peregrinus iſte uenit de patre tuo cõſulens illa uero læta facta p infantiã pp Iacob p̃ntiã/reqrebat eũ qs eſſet/& ad eos unde ueniſſet/& qua cã adductus fuiſſet/ orabat/q; ſimul ut eſſet poſſibile p̃ſtandi ei qbus ueniſſet egens. Iacob aũt nõ pp cognatiõis cãm/neq; pp fauorẽ p̃ntem. ſed amore puellæ uictus obſtupeſcebat pulchritudinẽ eius talẽ eſſe cõſpiciẽs ut pauce mulierũ ita florerent/& ait. Mihi ad te & patrẽ tuũ/ſi tñ tu filia es Iaban familiaritas eſt & antiq̃ mea tuaq; generatiõe cõſiſtẽs/de Thare. n. Abraã & Arã & Nachor filii ſunt pgreſſi. Batuel tuus auus filius eſt Nachor. De Abraã aũt & Sara q̃ nata eſt de Aran/Yſaac pf meus eſt. Vicinũ & notũ cognatõis pignus inuicẽ poſſidemus. Rebecca aũt mea mater Iaban tui patris ſoror eſt ex eodẽ ſimul patre & matre ꝓgenita. Cõſobrini ſiqdem ſumus ego & tu. Núc ueniens amplector nos/antiquáq; nobilitatẽ renouaturus aſſiſto. Illa uero recordata ſicut inueni/bus accidere ſolet q̃ ꝓaudiſſet a patre de Rebecca/& parentes ſciens nomẽ eius deſideráter audire/pp paternũ fauorẽ ad lachrymas adducta ẽ/& amplexata Iacob. Quẽ cũ oſculata fuiſſet/ꝓducere maxia delectatiõe optabat ad patrẽ/oĩbuſq; domeſticis memoriã matris eius eſſe dicebat/ĩtenditq; ei totius boni retributionẽ/eũq; ad patrẽ iã uenire iubebat/ & ſeq ſe ꝓcedentem/nec eius delectatiõe. fraudari amplius illo tardãte poterat. Hæc dicẽs ducebat eũ ad laban. Cognituſq; ab auũculo/& ipſe ſine formidine ĩter amicos erat & illis delectationẽ maternã confe rebat inopinabilr eis oñſus. Poſt nõ paucos ita dies Iaban gaudere ſe qdẽ in eius maxie p̃ntia/& ultra quã indicare poſſit ſermone dicebat cãm pro q̃ ueniſſet/patrem matrẽq; ſenes derelinquens/& eius p̃ntiæ ſolariis indigentes ab eo q̃rebat/ꝓbiturũq; ſe oĩa qbus opus haberet ꝓmiſit. Iacob aũt oẽm ei cãm narrabat/dicens. Yſaac fuiſſe geminos filios/ſe/ & Eſau/quẽ dum pro paternis ofonibus matris ſapia fefelliſſet/illũ ſe iterficere uoluiſſe dicebat/táq; ablato ſibi a deo regno/& bonis q̃ pf optaſſet/& hãc fuiſſe cãm ſuæ p̃ntiæ/materno mãdato factæ. Oĩbus. n. inquit nobis ſunt fratres/ſed mf amplius illius cognationẽ metuens/ita mihi ꝓſpexit/q; utiq; ſolum meæ puericiæ munimen iudicauit. Vñ deũ reſpiciens in p̃ntibus ſum ſecurus. Laban autẽ & pp parentes eius ꝓmiſit oẽm ſe ei pticipare clementiã/& pp matrẽ ꝓ cuius fauore licet abſentis ſtudiũ ſuũ circa eũ ſe dicebat oñdere/gregis. ſ. curã eũ habiturum cõſtituere ſe dicebat/& ꝓponendũ his exoptabat/uolũtatẽq; ad ꝓprios remeare parẽtes cũ talibus donis & honoribus; dimittendũ qualibus talis cognatus iuſte ꝓmeritus eſſet. Iacob libenter hæc audiẽs/donec eſſet qdẽ apud eos/hũc laborem ferre gratiſſime ſe rñdit/mercedẽ uero pro tali labore Rachel nuptias poſtulauit/cum etiã ꝓpter alia honore digno haberef/& maxime qđ miniſtra eius fuiſſet aduentus. Amor náq; puellæ eum huiuſmodi uerba facere cõpellebat. Laban gauiſus in his annuit ei puellæ nuptias/nec aliũ generũ meliorem ſibi optaſſe/ſi tñ apud eũ aliquãtum maneret tempus ad chananæos non ſe miſſurũ filiã/qñ etiã de ſororis cura pœnitẽtiã agere ſe dicebat q; eam ibidem direxiſſet. Cũ uero Iacob hoc fieri conſentiret. ſeptem ꝓmiſit annos/ tantum. n. ſo/

oero iudicauit

cero iudicauit miniſtrandũ:uirtutis ſuæ prebens expimentũ ut quis eſſet magis agnoſceret. La
bã ſuſcipiẽs ſermonẽ tpe tranſacto ꝓpoſuit epulas nuptiarũ. Nocte ergo ſupueniente ignoran
te iacob collocauit ei alterã filiarũ Lyã ſeniorẽ:& nõ decorã aſpectu/ille uero ꝑ ebrietatẽ nocte
ei ꝑmixtus.die facto apud Labã de iniuſtitia q̃rebat. Qui dandã ueniã neceſſitati poſcebat:ob
quã talia geſſerat:non.n.ꝑ malignitatẽ ei Lyã dediſſe:ſed alia maiore cã uictũ ſe hoc feciſſe di/
cebat/q̃ tñ impedire non poſſet:ſed amanti daturũ ſe eã poſt ſeptẽ annos alios ꝑmittebat. Con
ſenſit ergo iacob:nihil.ſ. aliud ei amor puellæ facere ꝑmittebat:& ꝓteteritis aliis ſeptẽ annis
Rachel accepit uxorẽ. Erãt ambabus miniſtræ quas dederat pater.zelpha qdẽ Lye. Rachel ãt
Bala nõ qdẽ ancillæ/ſed ſubdite. Et Lyæ magna erat ſollicitudo de amore uiri:quẽ hẽbat circa
ſororẽ ſperabatq; ſe exiſtentibus filiis honorandã:& exorabat continue deũ natoq; maſculo fi
lio & ꝑpter hoc cõuerſo ad eã uiro Rubẽ filiũ nominauit.eo qa dei miſericordia ei fuiſſet con
ceſſus/hoc.n.ſignificat iſtud nomẽ. Habuit aũt poſt tpa ẽt alios tres filios:Simeõ qđ nomẽ ſigni
ficat exaudibilẽ ei fuiſſe deũ:deinde Leui qualiſ firmator ſocietatis.poſt hũc iudã qđ gr̃am ſigni
ficat actionẽ. Rachel aũt metuẽs ne ꝑpter copiã ꝑtus ſororis minorẽ apud uirũ ꝑtẽ hr̃et collo/
cauit cũ iacob ſuã famulã Balã ex qua naſciẽ dan/ qđ a deo iudicatũ latina ſignificat lingua &
poſt hũc Neptalim tanq̃ ex machinatiõibus.eo q; cõtra ꝑtus ſororis copiã arte fuerat uſa. Hoc
& lya fecit cõtra opus ſororis denuo machinata:collocauit ei et ipſa ſuã famulã: & natus ẽ de
Zelpha filius Gad qđ qs potuerit appellare fortuitũ/& poſt hũc Aſer/qđ beatificũ poterit dici
q lyæ gloriã cumulauit. Cũ aũt Rubẽ ſenior filioꝝ lyæ matri mãdragore mala portatet. rachel
aſpiciẽs dari ſibi poſcebat.qa cupierat cibũ:illa nõ cõſentiẽte/ſed ſufficere ei dicẽte q; eã uiri ho
nore ꝑuaſſet:Rachel mitigãs ſororis irã cõceſſura ſe ei dicebat.ut cũ ea uir illa nocte maneret.
Qua hoc ꝓcipiẽte munus iacob cũ lya dormiuit. Rurſus ergo nati ei filii ſunt. Yſachar qdẽ qđ
ſignificat mercede factũ:Zabulõ qđ idicat fauoris pignus ad eã. Nata ẽ aũt & filia Dina. Poſt
hæc tpa natus ẽ & rachel filius ioſeph/qđ ſignificat augmẽtũ alicuius faciẽdũ. Hoc ergo oẽ tẽ/
pus qđ ſunt anni uiginti paſcebat ſoceri greges. Poſt hoc rogabat ut ſũptis uxoribus ab eo di/
ſcederet. Socero hoc nõ ꝑmittẽte latẽter hoc facere cogitabat. uxores reqrebat qd deꝑfectiõe
tractarẽt. Illis aũt diſcedere libẽter dicentibus Rachel & ſimulachra deoꝝ quos collere patria
lex erat pariter furata cũ Lya ſorore fugiebat & utriuſq; pueri/ & pullæ cũ filiis/& qcũq; poſſet
ſio eis erat. Ducebat ẽt gregũ medietatẽ nõ reſpiciẽte Labã. Rachel deoꝝ ſimulachra porta//
bat. licet docuiſſet eã iacob hmõi deoꝝ honorẽ ſpnendũ. ut ſi cõpræhẽderent̃ ſequẽte patre ue
niã illa ad hæc cõfugiẽs ipetraret. Labã aũt poſt ꝑmũ diẽ cognoſcẽs iacob diſceſſum ſimul & fi
liarũ multũ malo aĩo ꝓſequebat̃ maxĩa uirtute circũdatus/& ſeptima die in quodam colle ꝑcul
eos collocatos iuenit. & tũc qdẽ qa erat ueſpa reqeuit. Viſio ergo ei appuit monẽs. quatenus ſi/
nẽs generũ atq; filias cõqeſcere/nihil in eos ꝑ furore ꝓſumere: ſed ut pacta faceret cũ Iacob /q;
ſi eius cõtẽnẽs paucitatẽ aggrederet̃ cũ eo pugnare ei auxiliũ dicebat illa uiſio ꝓbiturã. Labã ãt
dũ huiuſcemodi ei factũ a deo fuiſſet alloquutũ. orto die Iacob euocãs & manifeſtãs ei uiſionẽ
cui credẽs ad talia declinaſſet/cœpit eũ culpare dicẽs/qũo eũ & pauperẽ ueniẽtẽ ad ſe/& omniũ
ſuſciperet idigẽtẽ/eiq; cuncta poſſeſſiõis ſuæ ubertatẽ ꝓbuerit. Nã & filias meas inqt cõiunxi
tibi/fauorẽ tuũ circa nos ꝑ hæc agẽdũ eẽ cõfidẽs. tu uero neq; matris tuæ aut cõionis quã circa
me ꝑ cognationẽ habes.neq; uxorum q̃s duxiſti pudorẽ geres.neq; filioꝝ quoꝝ ſuũ auus. lege
apud me uſus es belli/poſſeſſionẽ meã quidẽ aufers filiabus aũt genitorẽ ſuũ fugere ꝑſuadẽs ſa/
cra quoq; paterna diripiens/ domi utiq; portaturus/q̃ & a meis parentibus honorata ſunt/& a
me religiõe ipſa colunt̃. & hæc qdẽ q̃ nec expugnãtes ſuos inimicos faciũt. tu ꝑpetraſti cogna
tus. & ſororis qdẽ meæ filius. filiarũ uero maritus et cœpulator meus domui meæ talia ingere/
re nequaq̃ dubitaſti. Cũ hæc dixiſſet Labã. ita ſatisfaciebat iacob dicẽs. Ego nõ ſolũ deũ patriæ
deſideraui/ſed ẽt oẽs una cognatos & poſt tñ tẽpus dignũ eſt me ad ꝑ̃a remeare. Pro ꝑda ue/
ro qđ dicis alio indicãte tu potius inuenieris iniuſtus.cũ te deceret gr̃as nobis ſoluere ꝑ his q̃
a me cuſtodita & facta maiora ſunt/qũo in hoc iuſtitia non priuaris.cũ mihi ingratus exiſtis.
Cur patrẽ eius ꝓã abſumẽtes abſceſſimus. Filiæ uero tuæ nõ mea malignitate ſecutæ ſunt /ſed
iuſta deuotione q̃ ſcimus uxoribus legitimis circa uiros poſſe cõpetere. Sequunt̃ nõ tñ me quã
tũ filios/& hæc qdẽ ipſe dicebat.ne aliqđ gereret̃ in cõgruũ. q̃rebat̃ aũt accuſationẽ q̃ faciebat/
qa cũ matris eius uideret̃ eſſe germanus/& filias ei iunxiſſet ĩperiis eum uulneraſſet aſperrimis
xx. ãnis eũ detinẽs/& alia qdẽ nuptiarũ occaſione feciſſet/q̃ licet crudelia leuiter ſuſtinuiſſet/pe
iora tñ facta poſt nuptias/q̃ qlibet ẽt inimicus effugeret. Reuera ualde crudeliter Labã uſus eſt
Iacob. Vidẽs.n.ei deũ ad qdcũq; uoluiſſet eſſe ꝓſtabilẽ ꝑmittebat ut qcqd natũ fuiſſet ei ꝓberet.

interdũ

mine/Iacob gregũ partu aliqñ qdẽ fidẽ de præſenti non cuſtodiebat:aliqñ ãt in alteꝝ ãnũ ꝓbiturũ ſe eẽ dicebat eo ꝙ multitudine gregũ uideret eũ abũdare:cũ in futuro tñ fore potius deſperaret:fal/lebatq; rurſus in his quæ nata cõſpiceret. De ſacris aũt furatis iuſſit inq̃ſitionẽ fieri. Cũ accepiſſet ergo Labã pſcrutandi ptãtem: Rachel hoc audiens poſuit idola in ſtratorio cameli qui portabat eã: & ſedens naturalẽ ſibimet purgationẽ dicebat iminere. Et Labã qdẽ ceſſauit amplius pſcrutari: non tredẽs ꝙ cũ tali paſſione ad idola accederet/fecitq; cũ Iacob fœdus: in nullo eorũ quæ geſta fuerãt memoriã habiturus/ſed & ille filias ſuas ſe dilecturũ. Et has pollicitationes fecerũt ſup montes quoſ dã in quibus colũnã ſtatuerũt ſub climate aræ/unde collis ipſe dr galaad/ex quo hactenus terrã ga/laditen appellant. Et cum factis pactionibus imolaſſent/Laban quidem reuerſus eſt Iacob in chana næam procedente/ſubinde uiſiones apparebant/de futuro ei ſpem optimam pollicentes. Et locum illum quidẽ appellauit dei caſtra. Volẽs aũt noſſe quid cogitaret eius frater ſingula cognituruſ cũ i tegritate præmit/metuenſq; propter priſcã ſuſpitionẽ/præcepit his quos mittebat ut dicerẽt Eſau: quia Iacob putans iniuſtũ eẽ ut hic te iraſcente cõuiueret: de prouincia ſpõte diſceſſit: & nunc ſuffi cienſ ſps eẽ putans recõciliationis reuerſus ẽ ducẽs uxores & filios: cũ diuitiis acq̃ſitis: & cũ precio ſis rebus ſemetipſũ tibi traditurus: quod maximũ bonũ fore iudicat: ut cũ fratre fruaẽ his q̃ ei ſunt a diuinitate collata. Et illi qdẽ hæc ĩdicauerũt. Eſau uero lætus effectus: fratri cũ quadringẽtis occur rit armatis. Iacob audiẽs uenire eũ in occurſum ſibi cũ tãtis armatis expauit. Deo tñ ſpẽ ſalutis ſuæ cõmiſit & prouidentiã rerũ præſentiũ fecit: quatenus & ipſe ſuũ ſine paſſiõe ſeruaret: inimiciſq; præ ualeret ſi aliquod iniuſtũ facere uoluiſſẽt. Diſtribuẽs ergo qui cũ eo erãt: alios qdẽ ꝓmittebat: alios aũt poſt tergũ proxime ſeq; iubebat/ut ſi uim paterent qui præmiſſi fuerãt inſiſtente fratre refugiũ ſequẽtes haberẽt: & oẽs qui cũ eo erãt hoc modo diſponẽs: miſit quoſdã fratri munera deportãtes. Erãt iumenta quæ mittebantur: & quadrupedum multitudo uariorum quæ grata ſuſcipientibus fo rent: eo ꝙ illi rarius hæc haberent. Mittebantur aũt diuerſis uicibus ut frequẽter aduenientes multi eõ putarent. Placabat ergo p dona irã eius/ſi adhuc aliqua ĩdignatio remãſiſſet/ſed ẽt ſermonibus blãdis iubebat uti/quos mittebat ad eũ. Hæc diſponẽs p totũ diẽ nocte uenire mouebat ſuos. Cũ/q; fluuiũ quẽdã trãſiſſet noſe Labos Iacob ibi remanẽti uiſo quædã apparuit/cũ qua luctabatur/ illa uiſq; uiſiõe initiũ certaminis faciẽte/q̃ ẽt uoce uſa ẽ/ſimul & uerbis letariq; eũ in his monẽs quæ fa/cta uidebantur/nec modico ſe ꝓualuiſſe crederet/ſed grandẽ angelũ dei uiciſſe/& hoc ſignũ arbi/trari magnorũ ſibi fore bonorũ/& ꝙ nũquã eius deſereret genus/nec fortiorẽ hoium quẽquã illius ætatis/præcepitq; eũ uocari Iſrael/quod hæbraica lingua ſignificat reluctãtẽ angelo ſacro. Hæc igit Iacob poſcẽte illa uiſo prædicebat. Qui ſentiens angelũ dei eſſe/rogabat/ut quã partẽ habitu/rus eẽt ei ſignificaret. Et uiſo quidẽ cũ iſta dixiſſet diſparuit. Letatus aũt Iacob ĩ his phanuel locum denominauit. Cuiq; ei propter certamẽ dolor fuiſſet factus circa neruum latum/ & ipſe abſtinuit eo cibo/& propter illũ neq; nobis ẽ cõmeſtibilis. Proximũ iã audiẽs eẽ fratrẽ iuſſit ꝓcedere utranq; eõingẽ ſeorſũ cũ ancillis/ſuis/ut de lõge cõſpiceret opera uirorũ pugnantium/ſi hoc uoluiſſet Eſau. Fratrẽ autem ſibi proxime ueniẽtẽ ipſe ſalutauit/nihil de eo doloſe cogitantem. Et Eſau amplexus eũ requirebat de multitudine filiorũ & mulierũ. Et cũ cognouiſſet/ipſe quidem uenire eos roga/bat ad patrem. Iacob ergo excuſante eos de iumẽtorũ labore Eſau diſceſſit in ſeir/illic enim cõmo/rabatur/appellauitq; uillam de ſua. Chirſuta capillatura. Iacob autem uenit ad ſcenas. i. ad taberna/cula q̃ hactenus ſic uocãtur. Vnde in ſicimiã quoq; profectus ẽ/quæ ciuitas ẽ chananæorũ. Sicimi//tis aũt ſolẽnitatẽ agẽtibus Dina quæ fuit filia iacob/ſola trãſiuit ad ciuitatẽ/emptura ornamentum prouincialiũ mulierũ. Vidẽs ergo Sichẽ in regis Emmor filius/eã corrupit abreptã/& amore conſe ctus deprecatur patrem/ut ei puellam acciperet in uxorem. Ille uero cõſentiens uenit ad Iacob ſup plicans ut filio ſuo Sichem Dinam lege cõiungeret. Iacob igitur neq; cõtradicere ualẽs ꝓpter digni tatem ſuppliciatis/neq; legitimũ iudicans alienigenæ filiã copulare petit concedẽdũ ſibi ſpacium ut deliberaret de quibus poſcebat. Abſceſſit ergo rex ſperans Iacob nuptias filio ſuo cõceſſurũ. Iacob autẽ iudicans filiis & corruptionem ſororis & ſupplicationẽ Emmor/petebat cogitandũ eẽ qd fie/ret/& plurimi quidem tacebant/conſilium non inuenientes. Symeon uero & Leui puellæ fratres ex matre eadem nati/huiuſmodi ſibi conſtituerunt actionem adinuicem/ut cum eſſet feſtiuitas & ſici mitæ requie/& epulis uterentur/incunctanter primis cuſtodiis aſſiſtentes dormientes occiderẽt/ & uenientes in ciuitatem interficerent omnem maſculum/& regẽ cũ eis & filiũ eius/ſoliſq; parcerent mulieribus. Hæc efficientes præter cõſcictiã patris reuocauerũt Dinã. Iacob aũt factorũ magnitudi nem admiranti/& filiis iraſcenti deus aſiſtens/iuſſit eũ cõfidere/& purificantem tabernacula/ſacri ficia celebrare/quæ prius cũ iret in meſopotamiam pro ſomni apparitione deo uouerat. Cum igi//tur purgaret ſuos Laban deos inuenit/neq; n. ſciebat a Rachel furatos eſſe/& quia eos celaſſet ĩ ter ra ſub arbore quadam/hos ergo inde tollẽs ſacrificabat in Bethel ubi ſomniũ uiderat cum Meſopo tamiam prius iret/hinc enim proficiſcens uenit in Effrata/ubi Rachel ex partu mortuam ſepeliuit

quæ ſola inter cognatos. In Ebron honorem ſepulturæ hſe nō mēruit. Et ualde flens filium ex ea na tū Beniamin appellauit/propter dolorē qui ob eū matri ꝓuenerat. Iſti ſūt ergo filii Iacob oēs/maſculi quidem duodecim/fœmina uero una. Horum octo legitimi/de lya ſex quidē duo uero de Rachel/quattuor autem de famulabus/bini ex utraq;/quorum & nomina ſuperius dixi.

Moritur Iſaac in ebron/& ſepultura filiis ſuis Rebecca uxore prius defuncta. Ca. XXVIII.

VEnit ergo hinc ī ciuitatē ebrō poſitā iter chananæos. Illic āt Iſaac cōmorabať/& paululū qdē pariter uixerūt. Rebeccā Iacob uiuā nō repperit. Moriť & Iſaac/nō poſt multū q̄ filius eius aduenit/& ſepultus eſt a filiis cū uxore in Ebrō/ubi erat ſepultura eius parentū. Fuit ergo Iſaac deo uir carus/& multa eius prouidentia dignus/poſt Abrahaā ualde longæuus. Cunq; uixiſſet centum octuaginquinq; annis cum uirtute defunctus eſt.

Incipit liber ſecundus antiquitatis iudaicæ.

Quomodo Eſau & Iacob Iſaac filii habitacula diuiſerunt/& Eſau quidem Idumæam tenuit/Iacob autem chananæam.

OSt mortē uero Iſaac filii eius iuicē tabernacula diuiſerūt/& nō ea quæ acceperāt tenuerūt/ſed Eſau qdē Ebrō ciuitatē fratri dās habitabat ī ſeir & ī idumea regnabat/quā regionē a ſemetipſo ita uocauit. Edom.n. noiatus ē/quā nūcupationē hmōi uenatōis cā ſortitus ē. Aliqñ labore uenatioins eſuriens rediebat/dū adhuc puer eēt ætate/iueniēſq; fratrē lentē ꝓparantē ſibi ad prā diū rubeū colorē nimis hñtē/& ꝓpterea potius incitatus rogabat ut ꝓberet ſibi cibū. Qui uēdere ſibi primatū propter cibū p eius eſuriē cōpulit fratrē. Ille fame cōpulſus cōceſſit cū ſacramēto primatū. Quāobrē propter ruborē cibi a coetaneis ifantiæ tp̄e Edom uocatuſē. Hæbræi nāq; edom rubeū dñt. Et iō regionē ſic appellauit/quā græci honeſtius Idumæā denominauerūt. Fuit āt pater filiorū numero qnq; quorū Hieus qdem & Hielō/& chore ex una muliere ſūt geniti Oolibama noīe reliquorū uero Eliphas qdem ex Ada Rabuel āt de Baſemath ethei ſūt nati. Hieus quidē filii nō fuerūt/heliphas uero fuerūt legitimi quinq;/themā/Omat/Sepphu/Gathan/Cenes. Amalech.n. naturalis non erat/de cōcubina thāna noīe ꝓcreatus/iſti ſiquidē habitauerūt in idumæa q̄ Gobolitis ē dicta & ab Amelech Amalechitis eſt appellata. Cū.n. aliqñ magna fuiſſet idumæa/& in tota regione nomē integrorum retineret/in patribus appellationē ad habitatoribus cōſeruabat. Contigit āt Iacob/ut ad tantā fœlicitatis magnitudinē ꝓueniret/quæ facile ab aliis appræhēdi nō poſſit. Diuitiis.n. cunctis ꝓuincialibus eminebat/& filiorū uirtutibus imitabilis & cōſpicuus erat/nec ullius rei penitus indigebat/qñ illi ad opus manuū & laborū tollerātiā erāt prōpti & ad itelligētiā ꝓparati/ī tm̄ uero eius habuit diuinitas fœlicitatis curā/ut ēt ex his q̄ triſtia uidebanť eē bonorū ei ꝓberēť ſublimitas/fecerit eū/& q ex eo ꝓcreati ſūt auctores reuerſiōis ex ægipto/quo pp̄es nr̄i hmōi cā morati ſunt.

Quomodo Ioſeph iunior filiorum Iacob ſomnis ei demonſtrantibus fœlicitatem futuram in uidiam ſuſtinuerit fratrum. Cap. II.

IOſeph ex Rachel filiū ſuſcipiens Iacob/& ꝓpter honeſtatem corporis & aī uirtutē/cū utiq; aliis ſapia ꝓcelleret/eū āplius aliis filiis diligebat. Huic ſiue pr̄na dilectio odiū cōcitauit fratrū ſiue ſōnia. Quæ cū uidiſſet/patri & eis ꝓtinus īdicauit/eo q̄ ꝓfectum eius ānunciarent/cū ſepius celenť hoies/etiā ſuorū fœlicitates. Viſiōes q̄ apparuerunt Ioſeph erant hmōi. Miſſus a pp̄e cū fratribus ut colligerēt meſſes. & maturas fruges/uidit nimis præcipuā uiſionem/& ultra ea q̄ ſolent p ſōnia prouenire. Quā uiſionē dum ſurrexit fratribus ſuis tanq̄ ſibi ſōniū diſcernentibus enarrauit/dicens uidiſſe ſe tranſacta nocte manipulum ſuum de tritico ſtantem in quo eum poſuerat loco/illorum uero cōcurrētes adorare eū/ſicut dominum ſerui. Illi intelligentes uirtutem eius/& rerum magnitudinem prædicere uiſionem & contra ſe poteſtatem eius futuram Ioſeph quidem tanquam ignorantes ſomnia nihil explanauerūt cōſiliū uero fecerunt/ne ad ꝓfectū ea quæ arbitrabanť accideret/& circa eū graues amplius exiſtebāt. Impugnās āt diuinitas eorū inuidiā/ſecūdā p̄ſtitit Ioſeph uiſionē multo mirabiliorē quam primā. Vidit.n. ſolē ſimul & lunā & cæteras ſtellas ī terrā deſcēdere/& ſe adorare/quā uiſionē p̄ri nihil de fr̄ibus mali formidās/ēt his p̄ntibus īdicauit/& iterꝓtari ſibi qđ hoc ſignificare uelit poſcebat. Ille uero ſōnio gaudēs/cū expoſitionē mēte cōſpiceret/& cū ſapia nō ſine cōſideratiōe cōiiceret lætabať/magniſq; ſignificatōibus fœlicitatē filio nūciabat/tp̄ſq; largiēte deo futurū/quo a pētibus & fr̄ibus eēt honorādus/& adorari dignus/lunā qdem & ſolem p̄ri & mr̄i cōparans/eo q̄ illa augeat & nutriat uniuerſa/ille uero formet/& aliā fortitudinem præſtet/ſtellas uero fratribus/cum & ipſi. ix. eſſent/ſicut & ſtellæ uigorem a ſole & luna percipientes. Et Iacob qdem huiuſmodi non inſipienter diſcretionem protulit uiſionis/fratres uero Ioſeph uehementer ea quæ ſunt prædicta contriſtauerunt/& incitati aduerſus eum/uelut extraneum bona quæ ſignificata fuerant illis ſomniis habitu-

rum &

ram & nō quaſi de fratre gaudētes: dū ēt cum eo potuiſſent/his adipiſci bonis: nēpe qui cognatiōe cōmunicarēt: & fœlicitatis ſocij forēt/interimere adoleſcētulū ſunt aggreſſi Cūq; hoc ſtatuiſſēt: cō/ſiliū ad pficiendum illud tendebāt: in ſicimis abeuntes. Hæc aūt prouīcia paſtorū eſt omniū optima/ & gregū alimentis ualde copioſa. Quo dū gregū curā haberēt: & patrē ſcire nō fecerūt/qa ibidem remoti eēnt. Ille ignorās hæc: eo q; nullus ad eū a gregibus aduenīret: qui qd eēt uerū de filiis nun/ciaret: triſtēq; pro illis animū gerēs: & in formidie cōſtitutus miſit Ioſeph ad greges ut de fratribus ſuis agnoſceret: & qd agerent īdicaret. Illi aūt fratrē uidētes ad ſe uenire: gauiſi quidē ſunt/ſed non quaſi familiaris ſui præſentia/& a patre directi/ſed quaſi ſup inimico/& manibus eorū diuina nolū tate cōtradito. Ad iternitionē ergo eius nolētes differre pñs tps protinus acceſſerūt. Quos dum Ru bē ſenior eorū inſpiceret ita cōſpirare/& ad actū iā uideret unanimes/eos retinere tētabat magni/tudinē ꝓſumptionis: & ſcelus eis oſtēdēs: qa malignū qdē deo & hoībus eēt abhominabile ēt nō cō/ſanguineū hoīem perimere: multo magis aūt ſceleſtius cedere in fratrē ita pficere/quo. ſ. interfecto pater una perimeret: & mater i luctu ex filii nō humana lege facta priuatiōe cōſumeret. Etiam eis hoc dicebat ut uno aio pciperēt qd ipſi paterent mortuo ſibi filio/& iuuēculo/& recederēt a tali ꝓ/ſumptione deū timētes/qui inſpector ſimul & teſtis eēt/& ab hmōi actiōe recederēt/pniamq; dili//gerēt/& potius tēperātiæ deſeruirēt/ná accedētes ad hoc opus/oēm pœnā pro fratris nece pſolue//rēt/uidētes utiq; dei prouidētiā ubiq; pſentē/cui neq; qd in deſerto/neq; qd in ciuitatibus agitur ē abſcōſum/ubicūq; n. hō eſt/oportet ſcire illic eē deū/ſed ēt cōſcientiā ſuā eos habitura inimicā i his ꝓſumptionibus edicebat/quā neq; boná hntes aliq: neq; talē qualis in eis tūc habitaret poſt mortē fratris effugerēt. Adiiciebat dictis ēt hæc/quia fratrē neq; iniuſtū aliqd faciētē ſanctū eēt occidere/bonū eē uero ēt inimicis obliuiſci/ſi qd forte peccauerit/Ioſeph aūt in nullo malignū circa eos exti tiſſe/cur eū occideret/cuius ætatis infirmitatē mēſurate deberēt/qñ ipſe eorū tutelā potius expecta ret. Cauſa uero huius iteritus multo peiorē eorū actionem faceret/eo q; ꝓpter inuidiā futurorū bo/norū eū uita priuare niterent/quibus bonis ſimul cū illo uterent/eius cōmunioni pariter participan tes/cū nō extraneus ſed domeſticus eorū exiſteret/unde deberēt ſua putare/quæcūq; Ioſeph largitas diuina cōferret/ſed & iracūdiā ſuperná propterea ſeueriorē ſibimet futurā/ſi eū qui a deo iudicatus fuerat dignus/occideret/& anferret deo eū cui eēt talia donaturus. Et Ruben quidem hæc dicens & his potiora ſupplicans. eos a fratricidio conabat auertere. Cū uero in nullo eos mitiores uideret ſed feſtinantes ad necem ſuadebat ut malum ſceleris aliquatenus leuigarent. Nam ulciſci ſe uolētes prius credebat flectere. Cum uero prævaluiſſent ut fratrem occiderent/dicebat non eſſe ualde futu/ros malos/ſi in his quæ nunc hortaretur obedirent/in his. n. eſſet & opus quo feſtinarent/nō tamen hmōi/ſed leuius in cōparatiōe mali. Petebat eos manus quidem in fratrem nō iniicere/ſed proiectū in lacum uicinū eum illic deſinerent mori/& ſcelus manuum ſuarum uel ita leuigari. Illis aūt cōſen tientibus/ſumens Ruben adoleſcentulū & caute ligans eum in lacum cum quiete depoſuit/ erat. n. ſine aqua. Et ille quidem dum hoc feciſſet abſceſſit quærens loca oportuna paſture.

Quomodo idem ipſe in Aegyptum uenundatus a fratribus propter odium quod habebāt in eum factuſq; inſignis & clarus/ibi fratres habuit ſubiectos. Cap. III.

VDas aūt qui & ipſe filius erat Iacob uidēs negociatores arabes ex iſmahelitaꝝ gene re aromata/& onera ſyria portātes ægyptiis de Galaath poſt diſceſſū Ruben fribus ꝓſualit ut extrahētes Ioſeph uenderēt arabis quo lōgius cōſtituto/uel ſi morereť apd peregrinos/ipſi forent a ſcelere liberi. Hoc dū placuiſſet Ioſeph extrahētes/negocia toribus uendiderūt/ꝓcio nūmoꝝ. xxx. cū decem & ſex eſſet ānoꝝ. Ruben aūt nocte ad lacū ueniens/latens fres ut liberaret ioſeph/dum clamāte eo non reſponderet/ metuens ne poſt abſceſſum eius interimerent eum culpabat fratres. Illis quod geſtum fuerat edicentibus. ceſſauit a lu ctu Ruben. Cunq; hæc circa Ioſeph geſta uiderentur a fratribus quid agerent poſtea ut extra ſuſpi tionem patris fierent exquirebant/tunicamq; qua uenerat indutus ad eos Ioſeph quam abſtulerant dum eum in lacum deponerent/placuit eis diſcerpere/& hirci ſanguine maculatam portare/patri/que monſtrare ut ei uideretur quaſi a beſtiis deuoratus. Quod facientes uenerunt ad ſenem. Et cum ab eis de filii cognitione inquireret/dicebant ſe quidem Ioſeph neque uidiſſe neque ſi qua calami//tas ei accidiſſet nouiſſe illam uero tunicam inueniſſe ſe ſanguine maculatam atq; diruptam & arbi/trari ſe q; incidens in beſtias interiiſſet/ſi tamen ex tunica agnoſceretur/& ſi hac indutus fuiſſet de domo proficiſcens. Iacob autem cum prius in leuiori ſpe fuiſſet/tanquam forte prædato ſuo filio/hanc ſpem deſeruit/cum tunica eius mortis indicium ei faceret manifeſtum. Cognouerat enim eum ipſa ueſtitum cum properaret ad fratres/& uelut ſuper mortuum de cætero uidebať afflictus ado/leſcentem lugens/& tanquam ſi unius filii pater eſſet/ aliorumq; conſolatione priuaretur/ſic erat apud ſemetipſum male/prius fratribus eum eſtimans comparatum qui a beſtiis credebať eſſe con//ſumptus. Sedebat ſacco ueſtitus: triſtitia grauiſſimus/ut neq; a filiis conſolationem ſumens leuior

fuiſſet/neq; laborando doloribus iterdicere prævaleret. Ioſeph aũt uenditũ a negociatoribus cõpa/rans. Putiphares uir ægyptius qui erat ſup coquos regis pharaonis/hẽbat in omni honore/ doctri/náq; liberaliũ edocebat/& ali eũ meliori cibo quã cõueniret/ſeruili fortunæ iubebat/cõmiſitq; ei do meſticã curã. Ille uero cũ his frueret/uirtutẽ humilitatis quæ circa eũ erat/neq; hac mutatione dere/liquit/ſed oſtẽdit prudẽtiã cũ certiſſime affuerit prævalere poſſe rebus in uita difficilimis/nec fœli/citatibus ſolũmodo tẽporalibus inhærere. Ita dũ uxor eius dñi propter pulchritudinẽ & opportu/nitatẽ actuũ eius/eẽt illius amore cõfecta/& putaret quia ſi hoc ei faceret manifeſtũ facile eũ ſuade ret uenire ad ſuũ cõcubitũ/quaſi ille iudicaret fœlicitatẽ eo q; ei dña ſupplicaret/& ad figurã illius tũc ſeruitii/& nõ ad modũ reſpiceret caſtitatis/deſideriũ ſuũ ei prodit/& uerba de pmixtione fecit. Cuius reſpuebat ille preces/dicendo nõ eſſe iuſtũ hmõi ſibi ĩponi ſeruitiũ. unde emptorẽ a quo tan ta dignitate fuerat honoratus/iniqtatis cõtigeret iniuriã ſuſtinere/ſed rogabat eã cõprimere paſſio/nẽ/deſperationẽ qppe ei huius deſiderii ꝓponẽs/qa ſi nõ eẽt ſpes/hoc ei facile poſſit auferri/ſe uero oĩa potius ferre dicebat quã in hoc quodãmodo conſentire. Nã ſi ſeruũ inquit dñe ſue nihil facere oportet aduerſum/cõtra hæc ꝓcepta maxime cõuenit reſultare. Illius aũt amor potius augebaẽ eo q; nõ ſperaret oĩno deuiare Ioſeph. Et dũ uehemẽter obſideret a paſſione/ſecũdũ rurſus fecit experi mẽtũ. Igit dũ feſtiuitas publice celebrationis inſtaret/in qua ad cerimonias ẽt mulieres intereſſent/ægritudinẽ marito ſimulauit/captãs ob hoc ſolitudinẽ atq; ſilẽtiũ/ut exoraret Ioſeph. Qui dũ acceſ ſiſſet uberiores prioribus obtulit ei ſermones/qa bonũ quidẽ fuiſſet ut præcibus priſcis flecteretur/nec in aliquo cõtradiceret propter reuerentiã dñæ depoſcentis/& excellentiã paſſionis/qua cogere tur domina de ſua dignitate deſcendere/ſe nunc melius ageret/ſi quæ pridem contempſerat emẽda ret. Nã ſi ſecũdas preces expectaret/hoc illa etiam ſtudio maiore ſe feciſſe referebat/ægritudinẽ ſi/mulaſſe/& feſtiuitati uel cerimoniis præpoſuiſſe eius amplexum/ſibi aũt q; primis ſermõibus non credẽdo reſultauerat/nulla factum fuiſſe malicia iudicaret/ſignumq; crederet utilitatis bonoꝝ præ ſentiũ/q; ipſa in ea uoluntate perſiſteret/quæ bona iam quaſi poſſideret ſi eius amore flecteretur/& maioribus frueret obediens uindictã uero & odium eum aſſerens ſuſcepturum/ſi eius contemneret dignitatem/ſed etiã dñæ caſtitatem conferre uideretur. Neq; enim hoc illum iuuare poſſe dicebat/ſed ipſa ad accuſationem accederet illius/& tentatam ſe ab illo marito proprio mentiretur/magiſq; crediturum uxoris ſermonibus quam illius/licet eos ex ueritate proferret. Hæc dicente muliere/ſi/mul & flentẽ/nec miſericordia eum recedere a caſtitate ſuaſit/nec metus coegit/ſed & ꝓces reſpuit/& minis nõ ceſſit/metuẽs iniuſticiã ſuſtinere/& pati magis quodlibet ſæuius elegit/quam lætus uti præſentibus/in quibus etiam conſcius eſſet perditionis ſuæ. Cõmemorabat autem eam nuptias & uiri ſocietatem/& his potiora diſtribuenda/quam tẽporalis ardoris libidini ſupplicabat/nã talibus ppetratis/quæ pœnitentiam magis augerent/dolorem ſumeret & nequaquã qd deliquerat emẽda/ret/& timorẽ nimium eẽt habitura/quando cauſa huius mali nullatenus poſſit abſcondi/uiri ãt ſuæ ſocietatis adoptionẽ habitura ſine periculo/inſuper magnam conſcientiæ apud deum fiduciam ſi/mul & apud homines/tanquam in eius manens amplexibus munda & apud eum dominæ poteſta/tem/non pro peccato habitura confuſionem/multoque melius eſſe habere fiduciam in bonis q̃ co/gnoſcuntur/quam in malis quæ timore celatur. Hæc dicens/& his multo maiora/ardorem mulie/ris retinere/eiuſq; paſſionem conuertere ratione nitebatur. Illa uero ſtudio ſuo uehementius incita/ta ĩmittens manus cum uerbis ſuadere deſperaſſet/eum cogere tentabat. Cunq; fugiſſet iratus Io/ſeph/illa eius tenente ueſtem qua ſe exuerat/exiliuit domo. Quæ in formidine conſtituta / ne uiro ſuo hoc diceret/iniuriamq; uolens præuenire/quatenus aduerſus Ioſeph mentiretur / excogitauit / ut hoc modo ulciſceretur iniuriam/quæ fuerat ita ſuperbe contempta. Præcedere uero in accuſatio ne ſapientiſſimum fore ſimul & muliebre credens/ſedebat quidem deiecta atq; confuſa ob triſtitiã qua cupiditate ſua fuerat decepta/temptamentum corruptionis ſuæ cum iram frangens alias iun/gens. Veniente autem uiro/uultu turbato cauſamq; conſulenti fecit Ioſeph accuſationis initium & uelut mortua dixit marito. Seruum nequam cubile tuum uiolare uolentem caſtiga qui neq; qualis in domum noſtram uenerit recordatus timuit/neq; quantum ex tua bonitate promeruit /mente p/cepit. ſed pro his cum rebus omnibus bonum ſe præbere debuiſſet/ inſidiatus nobis eſt / ut lectum tuum contumeliis afficeret/& hæc in feſtiuitate captas abſentiam tuam . Qui licet humilis primi/tus uideretur/propter tuum quieſcebat metum non quia eſſet natura benignus. Hoc autem factum eſt/eo q; indigene/& præter ſpem ad honorem acceſſerit . Qui dum fidem totius poſſeſſionis tuæ & diſpenſationem obtinere prævaluiſſet. & ſenioribus famulis præpoſitus eſſet/tuam quoq; uiola/re tentauit uxorem. Dum uero quieuiſſet in uerbis/oſtendebat ei ueſtem quaſi dum tentaſſet ei uim facere reliquiſſet eam. Putiphares neq; lachrymis uxoris/neq; his quæ dicebat illa/uel uidebat ipſe diſcernens/& eius amori cuncta diſtribuens/examinationem quidem ueritatis fieri non permiſit: uxori tribuens caſtitatem. Ioſeph uero nequam eẽ decernens/& illum quidẽ malignorũ miſit ĩ car/

cerem

eerē uxori uero potius caſtitatis ornamētū ieſſe teſtificatus ē. Ioſeph itaq; deo oīa ſua cōmittēs neq; ad ſatiſfactionē/neq; ad ītegrā factoꝝ mānifeſtationē cōuerſus ē/ſed uiculis & neceſſitate tacitus mā ſuetuſq; ſuccubuit/meliorē eē cōfidēs deū/cām calamitatis/& ueritatē ſcientē/quā illos/q eū inīuſte poene contraderēt/cuius prouidētiæ expimenta repēte ſuſcepit. Cuſtos nāq; carceris diligētiā fidē que eius/cōſiderans/& uidēs dignitatē eius formæ ſubtraxit uincula. & quod erat peſſimū leuius ei fecit ciboque eū uti quā uinctis cōueniebat/meliore præcepit. His uero qui in eiſdē calamitatibus erāt/dū ab erumnarū onere ceſſarēt/ad colloquiū ut aſſolet cōmunionis & ſimilis calamitatis ueniē tibus/& adinuicē cās pro quibus cōdēnati fuerant requirētibus/pincerna regis & ab eo uehemēter honoratus/eiuſq; effectu deuinctus & cū Ioſeph hīs cōpedes. Familiarior ei magis effectus ē. Sapiē tia nāq; ei uidebat excellere/cūq; ſomnium uidiſſet expoſuit/petens/ut quid ſignificaret/inſinuaret accuſans qa ſupra mala regis adhuc ei diuinitas ſollicitudinē apponeret ſomniorū. Dicebat ergo ſe uidiſſe triū palmitū natos botros/ex unoquoq; pēdere/grandes iam/& ad uindemiandū ſpecioſos/ eoſq; ſe cōprimere in poculo regis muſtūq; offerre bibituro/& illum grate ſuſcipere. Quod ergo ui derat/hoc eē dicebat/poſcebatq; ut quæcūq; Ioſeph in his ſortiret intellectū/ei ſuo manifeſtaret elo quio. Ille uero exhortabat eum confidere/& ſperare in diebus ſe tribus a uinculo abſoluendū/ rege deſideráte miniſteriū eius/& rurſū in eo eſſe conſtituēdū. Fructū. n. uineæ ſignificauit in bonū deum hominibus præbuiſſe/quod etiā ipſi libatur/& fidem hoībus amicitiamq; paſcitur. Soluit ergo lites paſſioneſq; & triſtitiā aufert his qbus offertur/& ad delectationes ſpe cōuertit. Hoc ergo quod dicis inquit ex tribus cōpreſſum botris manibus ſuſcepiſſe regē tuis/bonā uiſionē ſcito tibi futurā & præ ſentis neceſſitatis indulgētiā in tot diebus prænūciantē de quantis palmitibus fructū uiſus es p ſom niū uindemiaſſe. Sed memor eſt o mei cū fueris hæc expertus/qui tibi pronunciaui bona/& in ptā// te cōſtitutus/nō obliuiſcaris in quibus nos derelinquis. Nihil. n. peccātes ad uincula uenimus/ ſed p cā ueritatis & caſtitatis/ea quæ reorū ſunt ſuſtinere dānati ſumus/qñ nec in propria delatione eū q nobis hæc intulit iniuriā ſuſtinere uoluimus. Et pincernæ quidē ut aſſolet audiente hmōi expoſitio/ nē ſōni gaudium erat/expectabatq; interpretationis finē. Seruus aūt quidam ſupra piſtores conſti/ tutus/cū pincerna uinctus in carcere/cū talem Ioſeph protuliſſet de illius uiſione ſniam/in ſpe bōa conſtitutus/cū & ipſe ſōnium uidiſſet/petit Ioſeph/ut & illi quæ præterita nocte uiderat/qd uellēt ſignificare depromeret. Erat. n. inquit hui uſmodi Caniſtra tria ſuper caput meū ferre me uidi/ duo qdē panibus plena/tertiū obſonio/uariiſq; cibis/& qualia ſolent regibus miniſtrari/ſupuolantes au tē alites/oīa conſumpſiſſe. Et ille quidē credebat ſibi ſimilē expoſitionē futuram/quā pincernæ dixe rat. Ioſeph aūt concipiens animo ſōniū/dixit ad eū/uelle quidē ſe interpretem ei fore bonorū/ & nō talium/qualiū uiſio demōſtraret/duas inquit ei uitæ ſupereſſe dies/hoc dicens caniſtra ſignificare/ tertia uero eū crucifigendū/cibumq; uolatiliū eſſe futurū/nihilque fore/quod ei auxilium poſſet fer/ re. Hæc ergo ſimilē terminū in ambobus ut Ioſeph dixerat ſuſceperunt. Prædicto nanq; die cum na talis eēt regis/nō ſicut Rex agens/piſtorē quidem crucifixit/pincernam uero uinculis abſoluens/in proprium miniſterium reuocauit. Ioſeph uero cum duobus annis uinculorū mala ſuſtineret/ nihilq; a pincerna prædictorum memoretur/deus eripere eum uolens de carcere huiuſmodi ei machinatus eſt libertatem. Rex Pharao una nocte uiſiones ſomniorum duas uidens/& cum his utriuſq; expoſi/ tionem interpretationem quidem oblitus uiſiones recoluit / affectus in his quæ uiderat/nem// pe cum ei triſtia uiderentur/die facto conuocauit ſapientes ægyptiorum/uolens agnoſcere ſōnio// rū diſcretionem. Hæſitantibus autem illis rex potius turbabatur. Pincerna uero regis uidēte confu ſionem/memoria reddita eſt Ioſeph/eiuſq; circa ſomnia ſapientiæ/& accedens ad regem / indicauit ei de Ioſeph/& uiſionem quam ipſe uidiſſet in carcere/pariter & euentum/& quia ipſe dixerit cruci figendum ea die piſtorem/& ſibi omnia ſecundum interpretationem ſomnii eueniſſe prædicēte Io ſeph/uinctumq; eum aſſerens a Putiphare principe cocorum ut ſeruum/cum diceret ſemetipſū non humilis hebræorum eſſe generis/nec gloriæ patris. Hunc inquit euocans/nec propter moderná cul pam eum calumnians/quæ tuis ſomniis indicantur agnoſcens. Iubente rege Ioſeph ad ſuum uultū adduci obediunt famuli diligentia ei præcepto regis adhibita. Rex uero eius dextram appræhen// dens/iuuenis inquit/tu mihi nunc optimus/& prudentia digniſſimus teſtimonio mei famuli nuncia tus es. His ergo bonis quibus iſte participatus eſt/etiam fac me eſſe conſortem/pandens quæcunq; mihi ſomniorum prænunciant uiſiones. Nolo autem te ullo terrore conſtrictum/ blandiri ſermone fallaci/& delectationem facere/ſi reuera ſit triſte quod uidi. Putabam circa fluuium ambulans uide/ re me boues pinguiſſimas/ſimul & magnitudine præcipuas numero ſeptem gradientes de paſcuis ad paludem/alias uero tantas numero perſpexi maximas de palude concurrere ualde tenuiſſimas & ad uidendum formes. Quæ dum deuoraſſent pingues & magnas/nihil adiute ſunt/crudeli famæ detentæ. Et poſt hanc uiſionem de ſomnis ſurgent/& turbatus quid eſſet hæc uiſio apud me conſi// derans/rurſus in ſopōrem ſolutus ſum/& uidi ſecundum ſomnium multo mirabilius priori/quæ ēt

me tenerent potius atque conturbant. Spicas. vii. uidi ex una radice natas capite grauatas & recli-
natas a fructu/& aptas ad messē/& ad hæc alias septē spicas ianes/& ifirmas nimia siccitate. Quæ
conuersæ/ut consumerent & comederent spicas speciosas/stuporem mihi fecerunt. Ioseph autē res-
pondens ait. Visio quidem ista rex licet duabus formis apparuit unum terminum tamen eundemq;
significat futurorum. Quod enim boues uidisti animal in aratri labore fortissimum a peioribus de
uoratas/& spicas a minoribus fuisse consumptas/famam & sterilitatem ægypto totidem annis præ
nunciat/e quibus scilicet primo temporibus fœlicitatem ferentibus quorum ubertas totidem po-
steriorum annorum sterilita te consumitur. Erit ergo rerum difficultas necessarium/quæ inemenda
bilis uehementer existat. Signum autem hoc est quo modo exhaustæ boues meliores consumpse-
runt/saciariq; minime ualuerunt. Deus tamen non ut tristificet/futura prædicit hominibus/sed ut p
scientibus leuiora faciat experimenta prænunciatarum rerum. Tu siquidem congregans bona tē-
pore primo futura facias/ut calamitatem uenturam/ægyptiorum terra non sentiat. Mirante itaq;
rege prudentiam sapientiamq; Ioseph/& consulente quemadmodum ubertatis tempora dispensa-
rentur/ut posterior sterilitas leuior eē uideretur huiusmodi consilium dedit/ut frugum parcitas ha-
beretur/& non affluenter ægyptios his uti permitteret/sed quantum sufficeret ad pabulum eroga-
ret/quæ uero superessent sterilitatis in tempore seruari/recondiq; monebat triticum ab agricolis p
ceptum/ut ad fata tantūmodo ministrarentur expensa alimentorum. Pharao utrunq; in Ioseph mi-
ratur/& discretionem somnii pariter & consilium/dispensationemq; eius rei ipsi cōmisit/quatenus
ageret ea/quæ populo ægyptiorum & regi sciret utilia/inuentorem scilicet huiusmodi uitæ etiam
dispensatorem optimum esse confidens. Ille uero potestate sibi a rege collata/ita ut eius frueretur si
gnaculo/& purpura uestiretur/per uniuersam terram ductus/in curru uehebatur/frumētumq; agri
colis sufficiens ad semen/& pabulum singulis mentiens/nulli significabat causam/pro qua talia per
agebat. Triginta siquidem ætatis iam annos trāsierat/& omni honore fruebatur sibimet a rege col
lato/quem appellauit psothonphanecum/uidens eius intellectum inopinabilem. Significat aūt hoc
nomen inuentorum absconditorum. Duxit autem uxorem ualde dignissimam/filiam Petefres/qui
unus fuit heliopolitanorum sacerdos/adhuc uirginem/nomine Aseneth/cooperante sibimet rege.
Ex hac fuerunt ei filii duo/ante sterilitatis tempus/Manasses quidem senior/quod nomen significat
obliuionem eo q; per fœlicitatem obliuio ei infœlicitatis accesserit/iunior uero Effraim/quod resti
tutionem significat/eo q; esset redditus libertati maiori. In ægypto siquidem secundum somniorū
expositionem. Ioseph septem annis beatissime trāseunte/fames annū iam tangebat octauum/& ex
eo q; non præsensissent casurum super se malum laborantes in eo crudeliter omnes ad regis ianuas
confluebant. Ille uero Ioseph uocabat/qui eis frumentum uendidit. factus multitudinis sine dubita-
tione saluator/& mercedem omnium non comprouincialibus tantūmodo faciens/sed etiam para-
tus uendere peregrinis/omnesq; homines secundum cognationes suas/solatium merebātur. Ioseph
fœlicitate eius utētes. His ita gestis dum Chananæa fame crudeliter uexaretē omnē deniq; terrā hæc
pestis inuaserat/misit ēt Iacob filios uniuersos in ægyptum cōparaturos frumentum/confidens lice
re tritici cōmertium fieri peregrinis/Beniamin tantūmodo retinens qui ei ex Rachel fuerat genera
tus/& erat Ioseph consanguineus. Illi in ægyptum uenientes adierunt Ioseph/frumētum emere sup-
plicantes. Nihil enim erat/quod non illius consilio generetur/nam ministratio regia tunc utilis erat
hominibus/quando Ioseph exhiberetur honor. Qui dum cognouisset fratres nihil de se cogitantes
eo q; adolescens qdē ab eis accesserit/ad hanc uero ætatē ita puenerat/ut figura ēt eis ignotus eē ui-
deretur/eū magnitudine quoq; dignitatis eis neq; suspectio proueniret/tentabat eos ut dicerēt/ quā
haberēt de rebus omnibus uolūtatē. Quibus frumenta quidē nō uenundabat exploratores uero re
rum principis esse dicebat/& ex multis quidē locis eos esse congregatos/excusatiōis uero causa se
cognatos asserere/impossibile dicens esse uiro idiotæ tales filios/& forma ita clarissimos enutrire/
cū regibus tot filiorū copia eēt ualde difficilis/ut per hæc ēt de patre quæ prouenissent latēter agno
sceret/similiter & ut de fratre suo beniamin audiret. Metuebat enim ne forsitā & in illum ut ī se pec
cauerunt/aliquid deliquissent. Illi nanq; erant in tumultu pariter & timore maximo constituti peri
culum putantes sibimet iminere/nihilq; de fratre mente sua percipientes/& astantes reddebant de
singulis rationem. Ruben ita contionante primitus/qui eorum senior existebat. Nos inquit non p
lesione uenimus huc/neq; regis negociis aliqua mala facturi/sed egentes salute & negocio/& malo
rum refugio/quæ nostram regionem obtinere noscuntur/uestram utiq; scientes clementiam/ quos
non solum subuenire ciuibus propriis/sed etiam peregrinis mercimonium audiuimus proposuisse
frumenti/ut omnibus indigentibus salutem maximam præstaretis. Quia uero sumus fratres/& cō-
munis nobis est sanguis/clarum quidem hoc facit etiam familiaritas formæ non ualde mutatæ. Pa-
ter autem est nobis Iacob uir hebtæus/cuius extitimus filii duodecim/ex mulieribus quattuor/qui
bus omnibus uiuentibus fœlices eramus uno/uero fratre nostro moriente Iosephi/res nostræ ad pe-

iora conuersæ

iora conuerſæ ſunt. Nam & pater imenſum in eo trahit luctum/& nos ex calamitate defuncti/& æruinna ſenis affligimur. Venimus igitur pro comparatione frumenti/curamq; patris & noſtrorũ prouidentiam Beniamin iuniorem fratem reliquimus. Poteris autem mittendo ad noſtram domũ gnoſcere ſi quicquam dicimus mentientes. Et Ruben quidem huiuſmodi uerbis tentabat perſua// dere Ioſeph ut de eis meliora decerneret. Ille uero Iacob cognoſcens uiuere/fratremq; Beniami mi/ nime deperiſſe/ tunc equidem in carcerem eos quaſi de uacantia alias die uacanti diſcutiendos inie cit. Tertia die deducens eos quomodo inquit aſſeretis neq; pro malignitate rerum principis huc ue niſſe & eſſe fratres & unius patris filios de quo dicitis/hæc ita eſſe mihi manifeſtabitis/ſi relinquen tes quidem unum ex nobis apud me/nihil iniuriabile paſſurum/portantesq; pabula genitori denuo reuerſi fueritis ad me/fratrem quem reliquiſſe uos uobiſcũ pariter adducentes/hoc enim erit ſignũ ueritatis. Illi in maioribus malis adducti flebant inter alterutros de calamitate Ioſeph frequenter in gemiſcentes/tanquã propter id quod in illũ cogitauerant deo ulciſcente in eis/talia ſuſtinerent. Ru ben autem nimius erat/& eos in eiuſmodi ſermonibus pœnitentiæ increpabat/ex qua nulla quidẽ generaretur utilitas de Ioſeph illos uero quicquid mali ſuſtinerent pro uindicta illius faciente deo/ fortiter tolerare poſcebat. Hæc autem dicebant ad inuicẽ non credentes ſuã linguam Ioſeph itelli// gere. Omnes aũt Rubẽ increpante/habebat deiectio/& pœnitẽtia rerũ geſtarũ/cũ ipſi nõ cogitaſ/ ſent illo rẽpore/p qbus eũ tunc punirent/iudicabant deũ eſſe iuſtiſſimũ. Videns autẽ eos Ioſeph ſic eſtuãtes per cõpaſſionẽ ceſſit in lachrymas/nolẽſq; fratribus appere diſceſſit. Et poſtquã reliqt eos iterũ uenit ad eos. Et retinens obſidẽ Simeon/pro reuerſiõe fratrũ/illos ſumentes mercimonium tri tici abire præcepit/iubens miniſtro ut pecuniam quam pro emptione frumenti detulerant oneri bus eorũ latenter imittens dimitteret eos/illã pecuniã pariter portaturos. Et ille quidẽ imperata per ficit. Iacob aũt filii uenientes in Chananæam/nũciauerunt patri quæ eis in ægypto contigerant/& qa quaſi exploratores regis illuc ueniſſent ſunt crediti/dicentibuſq; ſe fratres eſſe undecimum apud patrẽ domi reliquiſſe/creditũ eis non ſit/& qũo Simeon reliquerũt apud principẽ militiæ donec Be niamin iret/& fidẽ de his quæ a ſe apud eũ dicta fuerant perficeret/rogabantq; patrẽ nihil metuen tem/ut cum eis iuuenculum deſtinaret. Iacob uero nihil omnino placebat ex his quæ a filiis ſuis ge/ ſta ſunt/& dũ de Simeon detentione grauiter ferret/ſtultiſſimũ iudicabat/Beniamin quoq; his ma/ lis adiicere. Et ille quidẽ neq; Rubẽ ſermonibus ſupplicantis flexus eſt/ſuos filios tradentis/ut ſi qd Beniamin in itinere pateret/eos occideret auus/Illos hæſitantes in his malis/potius conturbabat ar gentum/quod in ſaccis miſſum latenter inuenerant. Tritico uero quod delatum fuerat iam deficien re/fame magis inualeſcente/coactus neceſſitate Iacob Beniamin deliberauit cum fratribus deſtina re. Non enim poterant in ægyptum uenire/niſi cũ ſua promiſſione pergerent. Cũq; famem quotti/ die angeri cõſpiceret/filiis ſupplicantibus/quod aliud de præſenti faceret non habebat. Iudas autẽ cum eſſet & in aliis uir audax/& in his apud eum fiducialiter uſus eſt/dicens/non eũ debere de fra/ tre metuere/neq; aliquid aduerſum ſuſpectionem conſpicere/quomodo nihil circa eum agendũ fo/ ret/ubi deus adeſſet/& quia ei quicquid imineret etiam apud eum manenti omnino cõtingeret/eos autem ſic palam in perditione pueri adiicere non debere/nec alimentum ex ubertate Pharaonis p/ miſſum/propter puerum irrationabiliter auferendum. cogitandum uero de ſalute Simeon/ne dum parceretur profectui Beniamin/ille perimeretur/deo autem eſſe credendum de illo. Quo exhortã/ te atq; dicente/aut ſaluum reuocare filium/aut ſe cum eo remanſurum atq; uicturum/ crẽdens ei Ia/ cob/tradidit Beniamin/& duplex tritici præcium/ſimul & quæ apud Chananæos naſcũtur/ungue/ ta balſami/& ſtacten/& therebintum/& mel/munera Ioſeph direxit eſſe portanda. Multæ uero a patre in egreſſione filiorum effunduntur lachrymæ/pariter & ab illis. Ille nanq; ſi filios ſaluos de iti nere ſuo reciperet cogitabat illi uero ſi fratrem incolumem reperirent/nihilq; pro eorũ triſtitia ma li perpeſſum/quottidieq; eis meror ingerebatur. Et ſenior quidem feſſus tolerabat/illi uero ibant in ægyptum/ſpe meliori triſtia rebus curaturi præſentibus. Cum uero ægyptum peruenirent/receſſe/ runt quidem apud Ioſeph. Timor autem eos non fortuitus perturbabat ne ꝓpter tritici præciũ cri mini ſubiacerent/uelut & ipſi furtum ſub calliditate egiſſent/& apud præpoſitum Ioſeph multis ſa tiſfactionibus utebantur/domi in ſuis ſaccis dicentes ſe inueniſſe pecuniam/eamq; nunc reportaſſe. Illo itaq; reſpondente/& ſe iam quid dicerent ignorare/releuati ſunt a timore/ſoluenſq; repente Si/ meon/cum fratribus eſſe permiſit. Veniente autem Ioſeph a miniſterio regis/ei munera proferre// bant & ſciſcitanti de patre/dicebant/q; eum incolumen reliquiſſent. Ille quoq; cognoſcens ſuperesſe Beniamin/ſi is eſſet iunior frater interrogabat quem utiq; in præſenti cerneret. Quibus reſponden tibus eum eſſe/ait deum ſemper omnium ei eſſe ſuffragatorem. Ipſe uero paſſione motus ad lachry mas diſcedebat/nolens ſemetipſum fratribus demonſtrari/ſumptoſq; eos ad cibos fecit diſcumbe/ re/ſicut erant ſoliti apud patrem. Qui dum circa cunctos recumbentes benignus exiſteret Benia// min partibus duplicibus honorabat. Dũ uero poſt cænam fuiſſent in ſoporem conuerſi/iuſſit præ/

poſito ut eis triticum menſuratum traderet/præciumq; rurſum in eorum ſaccis abſconderet in one re uero Beniamin etiam poculum argentũ quo bibere cõguadebat imitteret. Hæc itaq; faciebat/experimentũ fratrũ ſumere uolẽs/utrũ auxiliũ aliquãdo ferrẽt beniamin pro furto detẽto. & patrẽti periculũ an certe relinquentes eũ/tanquã ipſi nihil gerentes mali/ad paterna limina remearẽt. Cũ uero famulus mandata feciſſet/die facto Iacob filii nihil horum ſcientes diſcedebant/ recipientes etiã Simeon & duplici gaudio cõgaudentes/tã propter eũ quã etiã Beniamin reuocantes/ſicut promiſerant patri. Qui dum abirent/inſequebantur eos equites/ducentes famulum/a quo in ſacco Beniamin poculum uidebatur imiſſum/& inopinabili equeſtrum inuaſiõe turbatos/cauſãq; ſciſcitãtes/ quia ſic ueniſſent/illi malevolos eos appellabãt qui dũ honore & muneribus potiti a dño ſuo fuiſſẽt neq; munerum/neq; hoſpitalitatis. Ioſeph memoriã retinẽtes/præſumpſerint in eum iniqua cõmittere & ſcyphum quo ille in cõuiuio bibere congauderet auferentes/iniuſta lucra ſecum portarent/ amicitiamq; Ioſeph/ſuumq; periculum ſi inuenirentur in fraude ſecundo loco ponentes. minabantur eis ſupplicium eſſe uenturũ/quia nec deũ latuerint nec cum furto fugientes euaſerint/licet miniſterii famulum latuiſſent. Cognoſcetis igitur dicebant/quid ignorantes de poculo paſſi fuerimus ſcituri tamen repente uos eſſe puniendos. Hæc & his maiora in eo dicens famulus increpabat. Illi uero neſcientes factum eius uerba irridebant/leuitatemq; uerborum illius famuli mirabant/quod talẽ cãm præſumeret uiris inferre/qui dum præcium in ſuis ſaccis inuentũ nequaquã retinuiſſent/ ſed quod geſtum fuerat nullo ſciente reuocaſſent/multo potius ab huius maleficii uolũtate diſcederẽt/ & quia rei ſcrutationem negatione iudicabãt eẽ fideliorẽ/reqrere famulũ imperabant & ſi qſquã rapuiſſet/cũ reperiretur oẽs eẽ puniẽdos. Nihil enim ſibi conſcii fiduciam habebant/ut putabãt oĩ periculo carituram. Illi uero inquiſitionẽ fieri exigebãt/uniuſq; fore ſuppliciũ/qui in furto fuiſſet in nẽtus. Et dũ quererẽt oẽſq; iã cæteros pertranſiſſent/ſecũdum modũ inqſitiõis Beniamin nouiſſime ꝓpenerũt/nõ ignorantes/qũo in illius ſacculo poculum abſcondiſſent/ſed ſubtilẽ inquiſitionẽ ſe facere ſimulantes/aliiq; de ſuo timore liberari/uidebantur eſſe ſollicitide Beniamin/confidebant tñ/ quia nec in illo poſſent maleficium inuenire/increpabantq; eos qui fuerant perſecuti/uelut eis multum proceſſuris impedimentum itineris attuliſſent. Cum uero ſcrutãtes onus/de ſaculo Beniamin inuentum poculum protuliſſent/in luctum & gemitum omnes repente conuerſi ſunt/& indumenta ſcꝛpentes/flebant fratrem ſuum pro furti crimine puniendum/ſeq; mentitos patri de ſalute Beniamin. Creſcebat autem eis hoc malum/eo q; iam ſe credentes triſtitiam deuitaſſe/rurſus in fratris ſui malis inciderent/& paternæ ſuper illos triſtitiæ cauſam ſe fore dicẽtes/qui uim patri feciſſent/ut eũ cum eis una dirigeret. Equites ergo ſumentes Beniamin/ad Ioſeph adduxerunt/fratreſq; pariter ſequebantur. Ipſe dum cerneret illum in cuſtodia poſitum/illud autem luctuoſo ſchemate aceratos/ quod ait/o maligni aut de mea clementia/aut de prouidentia dei cogitantes/talia in peregrinum & benefactorem facere præſũpſiſtis. Illis autem in ſuppliciũ ſe tradẽtibus pro ſalute Beniamin/& rurſus recordantibus dicentibuſq;/beatiorẽ eẽ Ioſeph/qui ſi quidẽ mortuus eſſet/& a uitæ triſtitia liber exiſteret/ſi uero uiueret/certũ/quia pro illo ſuper eos deus uindictam inferret/aſſerẽtibus ſe eẽ amaritudinem patris/quia triſtitiæ quã pro illo haberet hactenus/etiã de Beniamin ipſi ei rurſus adiicerent. Ruben eos etiã uehementer increpãte. Ioſeph ergo dicente/illos quidem a ſe abſolui/a quibus ĩ nullo fuerat leſus/ſolamq; ei ſufficere pœnam fratris/neq; iuſtum eſſe illum propter eos dimitti qui in nullo delinquerant/neq; illos cum fure puniendos/ſed etiã abeuntibus præbere ſe ſecuritatẽ omnes quidẽ tenuit ſtupor/& dolore huuſmodi paſſionis obmutuerunt. Iudas autẽ qui etiã patri ꝓ ſuaſerat/ut adoleſcentulum dirigeret/& in aliis erat uir efficax/pro fratris ſalute ſe decreuit oppoꝛnere. Licet crudelia inquit opera cõmiſerimus in te. & ſupplicio digna/iuſtũq; ſit oẽs nos ſubiacere tormento. licet non ſit iniquitas omnium ſed unius iunioris/tamẽ deſperantibus de eius ſalute/ſpes relicta eſt nobis de tua benignitate & euadendi nobis te pollicente periculũ. Et nunc non ad nos reſpiciens/neq; malefacta conſiderans/ſed ad tuam naturã conuerſus/uirtutem propicius exerce non irã/qua alii cum in fortitudine pari ſint/non in maximis ſolũmodo/ſed ẽt in fortuitis ſumẽtes utuntur. Tu eſto magnanimus/neq; uincaris ab ira/ut eos perimas/qui neq; ſuam potuerint tueri ſalutẽ/ ſed a te ſumere eam popoſcerunt. Non enim modo eã primitus nobis donas/ſed dum frumentorũ ueniſſemus ad emptionem/uelociter & opulentiam donaſti ciborum/& noſtris familiaribus uberrime deferenda præbuiſti/quæ periculum ſuſtinentes a peſte famis eripuerunt. Ne deſpicias perentes egeſtate rerum neceſſarium neq; punias qui uidentur deliquiſſe/ & circa beneficium quod a te nobis ſplendidiſſime collatum eſt/ inuidiæ calamitate damnati ſunt. Permaneat tua gratia/ alio modo tantum data. Saluabis enim/ quos ob hoc etiam nutriſti/ animaſque quas fame laborare non paſſus es a morte tuis muneribus liberabis/quatenus hoc ita miſerabile ſit & magnum ſit & animas nobis dones/præbeaſque/unde poſſint indigentibus permanere. Reor enim deum cauſam hanc præparaſſe. uirtutem tuam circa nos uolentem cunctis oſtendere/ noſque in hac

ſeruitia conſtituiſſe/ut iniquitatibus in te peccantium uidearis ignoſcere/& non ſolis ob aliam cauſam indigentibus tuæ clementiæ amminicula condonares/quáquam & hoc magnũ eſt/ſi be/ne fiat inopibus principale tñ exiſtet/ſaluare quẽquã eos qui pro delicto cõmiſſo in ſe pœnas de/beant exoluere. Nam ſi paruas leſiones dimittere delinquentibus laudẽ attulit multis/ iracundiam cohibere in his/pro quibus uita peccantiũ ſit obnoxia/diuinæ cognoſcitur eſſe naturæ. Et ego qui/dẽ niſi ſcirem patrẽ quẽadmodũ in amiſſione filiorũ affligitur propter ioſeph mortẽ/nequaquam quantũ ad nos attinet ſalutis uerba proferrem niſi forſan tuis moribus hoc donaſſem/quorum ẽ ꝓ prium ẽt hos ſaluare/qui tribulant in huius morte/ſed etiã præberemus nos paſſuros quæcũq; uel/les. Nunc autem non noſtri miſerantes licet iuuenes ſimus/& nondũ fruẽtes uitæ bonis moriamur/ ſed de patre ea cogitantes/& ſenectutis illius miſerantes/has tibi præces offerimus/ & cõmenda/mus animas noſtras/quas tibi malignitas noſtra tradidit ad ſupplicia perferenda. Nam non ille malignus eſt neq; tales nos futuros genuit/ſed cum ſit benignus/& ut experiatur talia non ſit iuſtũ etiã nunc nobis ſuſpectus affligitur. Cum autem audierit perditos/etiam cauſam mortis amariſſi// me ſuſtinebit/& ob hoc multo citius uitam ſuam derelinquet/ita ut eum conuerſationis noſtræ tur pitudo corrumpat/peſſimumq; faciat de præſenti luce diſceſſum/& dum ad alios ſtuderet noſtra bona plantare/ut noſtri actus neq; ſentiantur efficiet. In hac ergo ratione conſtitutus licet te noſtra mala commoueant/tuam iuſtitiam dona patri/ut propter illius miſeriaordiam maiora poſſis quã cogeris facere pro noſtra malicia/ne ſenectus eius in deſolatione conſiſtat/aut noſtra perditione de ficiat. Verere patrum nomina hoc eis condonans munus. In hoc itaq; & tuum honorabis genito/rẽ/tibiq; præſtabis/cum iã hac appellatione potiaris/& in ea ſine paſſione ſeruaberis a deo patre cunctorũ/in qua ꝓ cõmunionẽ huius nominis pie agere cõprobaueris/noſtri patris habendo miſe ricordiã/ne fraudatus filiis aliquid patiatur. Tua ſunt ergo quæ nobis præbuit deus/hñs utiq; ptãtẽ & auferre & dare/nihilq; ab eius gratia differs. Nã dũ quilibet in utrunq; habuerit ptãtẽ/ optimũ ẽ ut hac in bonis utatur & ptãtẽ quæ in malo eſt tanq̃ ſi non ſit obliuiſcat/quaſi hoc ſolũ conceſſum ſit ut de ſalute ſit cogitandũ. Tu uero oẽs nos ſaluabis ignoſcendo fratri/in quibus infœliciter egit. neque enim uita nobis eſt hoc punito/quo defuncto/ad patrẽ non licet remeare. Supplicamus igiẽ domine/ut ſi decreueris fratrẽ noſtrũ occidi/cũ eo nos pariter punias/tanquam delicti ꝓticeps. Nõ enim patimur noſipſos quaſi propter mortui tribulationẽ afficere/ſed tanquã ſimiles eius maliciæ exiſtentes ita debemus interimi. Et quoniam ut iuuenis deliquit & non prudentia roboratus/& hu/manũ erat talibus ueniã tribui/hoc tibi relinquo/& ulterius uerba proferre ceſſabo/& ſi quidẽ nos condẽnare uolueris/ea q̃ dicta non ſunt non uidebuntur nos ad triſtitiã deducere/ſi uero abſolueris illa etiã in tuæ benignitatis conſcientia reuoluens/non ſolũmõ nos ſaluabis/ſed etiam uitã redona/bis/per quod potius iuſtior apparens/qñ plus a nobiſipſis probaris de noſtra ſalute ſolicitus. Si au tem caſtigare culpam mauis/me magis pro illo caſtigans/hunc patri remitte/ſi uero aliquẽ tibi re/tinendũ iudicas ſeruũ/ergo utilitatibus tuis potior ero miniſter/quanto aptior ad utraſq; paſſiones ſicut uides exiſto. Iudas itaq; oĩa ſuſtinere pro fratris ſalute libenter hñs/proſtrauit ſemetipſum/añ pedes Ioſeph/ſi qũo eius irã flectere potuiſſet. Proſtrati ſunt etiã fratres uniuerſi flentes ſemetipſos pro anima Beniamin tradentes neci. Ioſeph aũt animi ſui paſſionibus uictus/& nequaquam ualens ire tolerare figmentũ iuſſit quidẽ abire præſentes/ut fratribus ſe tantũmõ demonſtraret. Diſcedẽti bus igiẽ omnibus ſemetipſum fratribus indicauit dicens. Virtutẽ quidẽ ueſtrã atq; fauorẽ circa fra/trẽ ueſtrũ collaudo/& meliores q̃ ſperabã ex his q̃ in me cogitaſtis inuenio. Hæc aũt oĩa feci experi ri uolens amorẽ ufæ fraternitatis. Naturaſr ãt neq; circa me malignos uos arbitror extitiſſe/ſed dei uolũtate factũ/quo bonoꝝ ẽt nunc adeptio/& in futuro ſi ꝓpitius deus nobis fuerit/ cõferenda ſit. Patris ergo ſalutẽ inopinatã cognoſcens/taleſq; uos circa fratrẽ inueniens/neq; illoꝝ q̃ in me cõmi ſiſſe putamini ulterius recordabor. Ceſſabo aũt & ab odio malignitatis quod ſup his hẽbã/ & tanq̃ fuerint uoluntate dei cõpleta/& in rebus præſentibus uos mihi eritis occaſio gratiã me hſe profite or/uoſq; ipſos uolo illorũ ẽt oblitionẽ ſumentes delectari magis in illo/quod tunc incõſiderate feci ſtis/dũ ad huius termini qualitatẽ cã puenerit/quã cõfuſionẽ grauiter ferre ꝓp hæc q̃ putamini de linquiſſe. Non ergo uideat uos contriſtare/ꝙ aduerſum me maligná protuliſtis ſniam/nec pœnitẽ tiã eius uos afficiat/qñ impleri non potuerunt q̃ fuerant cogitata. Exultantes ergo in his q̃ a deo fa cta ſunt/ite hæc nunciantes patri nec ẽt pro ueſtra conſumptus ſollicitudine/ſplendorẽ meæ fœlici tatis obſcuret/ſi antequã ad meũ ueniens uultum/præſentiũq; rerũ potius/hac luce priuetur. Ipſum ergo ueſtraſq; coniuges/liberoſq;/& cunctam cognationem ſumentes/huc migrate. Non enim ab/ſentes bonorum meorum oportet mihi chariſſimos eſſe inſuper & fame annis adhuc quinq; men/ſura. Hæc cum dixiſſet Ioſeph amplexus eſt fratres. Illi uero in lachrymis & triſtitia conſtituti/ ſuper hoc quod cogitauerant contra illum/potius eis uidebatur eſſe ſupplicium bona uoluntas fra ris. Et tunc quidem erant in epulis. Rex autem audiens ueniſſe ad Ioſeph fratres lætatus eſt exi/

mie &

mie/& tanquam in prophiis bonis affectus præbenda eis uehicula tritico plena/aurũq; ſimul & argentum portandũ patri decreuit/ſumenteſq; dona regis/illi & ampliora fratris/alia quidẽ patri ferẽda/alia uero ſibi ſinguli donata gaudebant/maioribuſq; muneribus donato Beniamin exultantes abibant.

Iacob audito quia Ioſeph uiueret in ægypto/& clarus ibi haberetur/deſcendit ad eum cũ tota domo ſua. Capi. IIII.

QVm ergo reuertentibus filiis/iacob de ioſeph agnouiſſet/quia non ſolũ euaſiſſet mortẽ pro qua degebat in luctu/ſed ẽt uiueret clare fœlicitate/& cũ rege tota ægyptũ ſna ꝓuidentia gubernaret/nihil quidẽ horũ q̃ ei nunciata fuerant incredibile iudicabat/ cogitans de maximis opibus dei/& ipſius eqtate/& licet multo tpe afflictione defeciſſe repente tñ ꝓfectus eſt ad ioſeph.Et cũ ueniſſet ad iuramenti puteũ/ſacrificãs ibi deo/metuenſq; ne pp fœlicitatẽ ægypti filiis amantibus habitationẽ ꝓuinciæ/nequaq̃ ad chananeã ſoboles eoꝝ reuerſa teneret eã ſicut deus ꝓmiſerat/aut ne ꝑter dei uoluntatẽ in ægyptũ eoꝝ aduentus oriret/formidãs quoq; ne ꝓtius a uia recederet/quã ioſeph faciẽ ꝓueniret dũ has hꝫet cogitationes in ſoporẽ reſolutus eſt/aſtititq; ei deus/& ſecũdo noie uocãs reſpondẽti qs eẽt/ait.Non eſt iuſtũ te ignorare deũ/qui ſemp ꝓſidio tuis maioribus fuit/& poſt eos ẽt tibi.Nã cũ te/& pater ꝓmatu ꝓuaſſet/hũc tibi ego reſtitui/& meo fauore in meſopotamiã miſſus ſolus/& bonas nuptias adeptus es/& filioꝝ multitudine pecuniarũq; plenus ad ꝓpria remeaſti/ꝓmãſitq; tibi oẽ genus ꝓuidentia mea ſalubre/& ioſeph filiũ quẽ te ꝓdidiſſe putabas/ad maiorẽ bonoꝝ adoptionẽ culmẽq; ꝓduxi/& ægypto dñm ut paululũ uideaſ a rege differre cõſtitui.Adſum uero nunc dux tibi futurus in hac uia/uitãq; tuã in manibus ioſeph finiendã eſſe nunciaturus longũq; ſæculũ tuũ ſobolẽ in ꝓncipatu & gloria fore ꝓnuncians/eãq; in terrã quã ꝓmiſi cõſtituendã.In hac igiẽ uiſione cõfidens/ꝓnior in ægyptũ cũ filiis & eoꝝ oĩbus ꝓperabat.Erãt ergo oẽs ſeptuaginta.Noia uero eoꝝ ſignificare mihi non uideẽ/& ꝓcipue ꝓp difficultatem eoꝝ.Attñ attendens eos qui non arbitrantur nos de Meſopotamia eſſe/ſed ex Aegypto neceſſariñ iudicaui nominũ quoq; ferre memoriã iacob quidẽ filii erant duodecim/quorũ Ioſeph iã ꝓus abierat.Eos uero qui poſt eũ ꝓfecti ſunt eorũq; ſobolem demonſtrabo.Ruben itaq; fuerunt quattuor fillii. Enoch.Phallu.Eſrom:Charmi/Simeon aũt ſex habuit/iã uel Lamin/Aoth/Lachim/Saber/ Saul/Leui filii tres fuerũt.Gerſon/Chaath/Merari.Iudæ aũt filii fuerũt tres/Sylõ/ Phares/Zare.Duo uero nati de phares/Eſrom/& Amor.Iſachar quattuor habuit.Tholas/Furas/Iob/ſemron.Tres uero Zabulon habuit filios/Sarat/Ilon/Iachili. Hoc ergo genus de lya deſcendit cum qua aſcenderat etiam filia eius Dina.Sunt ergo iſti omnes triginta tres. Rachel filii fuerũt duo/quorũ ioſeph quidẽ fuerũt/filii/Manaſſes/& Effraim.Beniamin aũt decẽ bella/Bechor/Albelus/Iera/Naama/yſar/Mobim/Ophim/Areth/Ros.iſti decẽ ſupioribus additi/fiũt numero quadragintaſeptẽ/& legitimũ quidẽ Iacob genus hoc fuit.De Bala uero famula Rachel/fuerunt Dan/& Neptalim/quẽ ſequebantur filii quattuor/Enol/Gunis/Saris/& Sylim. Dan autem habuit unigenitũ Vſan.His itaq; additis ſuper illos quos diximus/quinquaginta quattuor adimpletur numerus.Gad aũt & Aſer nati ſunt de Zelpha/q̃ fuit famula Lyæ /fueruntq; filii Gad ſeptẽ.Gophoron Iaphim/Vnin/Zabrõ/Aurim/Rothin/Ariel.Aſer aũt fuit filia Sara & maſculi numero ſex/quorũ nomina ſunt/Iomnis/Iſus/Ioſe/Vbares/Aber/& Melchel/iſti cũ ſint ſexdecim/adiectis eis prædictis quinquagintaquattuor memoratus numerus completur/reputato cũ eis iacob.Cognoſcens autẽ ioſeph aduenire patrẽ nã iudas ꝑcedens/eius nunciauerat aduentũ/occurſurus egreſſus eſt/eiq; in ciuitate q̃ heroũ uocatur apparuit.Ille ex inopinata magnaq; leticia penꝫuſq; ad defectũ mortis peruenit/ſed eũ recreauit Ioſeph/licet nec ipſe retinere alias retineri potuerit/ut propter nimiam leticiã talia minime ſuſtineret.non tñ qua pater paſſione deuictus eſt.Deinceps illũ quidẽ cum quiete uenire iubens/ipſe quinq; fratrũ ſecũ ſuoꝝ ſumens pergebat ad regẽ/dicturus ei adueniſſe genitorẽ ſuũ Iacob.Ille lætus hoc audiuit/iuſſitq; ioſeph/ut dicere eis/quã uitam habere delectarentur ut eos degere ita decerneret.Ille uero optimos eos eſſe paſtores reſpondit/nihilq; aliud præter hoc ſolũmõ uelle ut non ſeparatim ſed ut omnes pariter habitarẽt/atq; ꝓuidentiã facerent patris/quatenus & ægyptiis gratus eſſet/& nihil quod illorũ eſſet iſtis ponereꝫ. Aegyptiis enim erat abominabilis conuerſatio paſtoralis.Veniente uero iacob ad regẽ/& ſalutãte pariter & pro regno eius orante/Pharao ſciſcitabatur/quanto tempore iã uixiſſet.Illo centũ triginta annorũ ſe eſſe dicente/longinquitatẽ uitæ iacob miratus eſt.Cũ uero dixiſſet/quia pauciores annos uixerit quã eius maiores/conceſſit ei ut cũ filiis ſuis in heliopolitana urbe cõuerſaretur. Illic.n. paſcua etiã paſtores eius habuerunt.Fames ergo ægyptiis augebatur/& peſtis eos potius ſopes faciebat/cum neq; fluuius terram irrigaret/non ei creſcebat ut mos erat/neq; pluerat deus/cũ utique per ignorantiam futura prouideri nequiuerint. Ioſeph autem ad pecunias dante frumenta/cum eis etiam hæ deficerent/de ſuis opibus & mancipiis triticum comparabant/ & quibuſcunq; eſſet pars

aliqua terræ

aliqua terræ hañe pro præcio alimenti cedebant. Sic itaq; rege omniũ paſſionũ dño facto/alii ali/bi migrauerunt/quatenus regiones eorũ fierent firma poſſeſſio regi præter ſolũmõ ſacerdotũ. His enim regio ſua ſeruata eſt. Non ſolũ ergo eorũ corpora ad ſeruitutẽ peſtis adduxit/ſed ẽt mẽtes/ita ut de cetero ad turpẽ egeſtatẽ alimentorũ uenire cogerent. Imminuente uero ſe fame/& fluuio terras inundante/& fructus abundanter ea ferente. Ioſeph ad unãquãq; ueniens ciuitatẽ/eiuſq; multitudine congregata/eandẽ terrã quã ipſis cedentibus rex habere poterat/ſoluſq; frui in toto redonabat & uelut poſſeſſionis ꝓprie laborẽ eos amare poſcebat/qntã partẽ frugũ ſolũmõ regi ſoluturos ꝑ terra quã illis dabat. Illos ergo iopinate terræ dños cõſtitutos lætitia cõprehẽdit ob quã rẽ ꝓcepta quoq; ſunt cõſtituta. Hoc igit̃ mõ dignitas apud ægyptios Ioſeph potior hẽbat̃/maiorq; fauor ab eis regi collatus ẽ/& ut qntã frugũ ptẽ ꝓſoluere deberẽt/ẽt apud reges poſteros lex iſta pmãſit.

De morte Iacob & de ſepultura qua ſepultus eſt in ebron a filiis de morte quoq; Ioſeph & fratrum eius Capi. V.

IAcob aũt decimo ſeptimoq; anno in ægypto cõmoratus/& languore confectus præſentibus ibi filius/ cũ optaſſet aliis quidẽ poſſeſſionẽ bonorũ & prædixiſſet per prophetiã quẽadmodũ ex eorũ generatione habituri eſſent poſteri chananæã/quod etiã multis poſt temporibus ẽ effectũ/cũq; Ioſeph magnis præconiis ꝓtuliſſet/quia malorum memoriã circa fratres non habuerit/ſed benignus potius fuerit in eos/ & donauerit bonis innumeris/quæ nec benefactoribus ſoleãt repenſari/præcepit quoq; filiis ſuis ut Ioſeph natos Ephraim & Manaſſe in numerũ ſuũ reciperent/diuiſuri cũ eis chananæã de quibus poſt hæc loquemur/popoſcitq; ſimul/ut ei ſepultura fieret in Ebron & mortuus eſt cũ uixiſſet oẽs annos ſeptẽ & quadraginta ſimul & centũ/in nullo maiorũ ſuorũ cultu diuinæ pietatis inferior/ retributio/nẽq; promeruit/quã iuſtũ erat ita benignũ accipere. Ioſeph concedente ſibimet/rege patris corpus in Ebron reducens/multa largitate ſepeliuit. Fratribus aũt reuerti nolentibus cũ eo/ cũ eos terror haberet/ne illos patre mortuo caſtigaret/propter nequitiã quam ei fecerant/nec ulterius circa eos mitis exiſteret/ſatiſſecit eis/ut nihil metuerent/neq; taliũ habere deberent ſuſpectionẽ/multaq; bona quæ ſecum detulerat donauit nihilq; quod circa eos benigne debuiſſet impendere dereliquit. Mortuus eſt aũt & ipſe cũ uixiſſet annos centũ & decẽ uirtute mirabilis/& omnia ratiõe diſponẽs/poteſtatẽq; ſuã humiliter agens quod utiq; huiuſmodi fœlicitatis cã fuit ei apud ægyptios/& aliũ/de.ſ.ueniente/& talẽ qualẽ dudũ diximus paſſum calũniã. Mortui ſunt ẽt eius fratres in ægypto fœliciter conuiuentes/quorũ corpora in Ebron poſt mortẽ reportantes poſteri ſepelierunt. Oſſa uero Ioſeph nouiſſime qñ hebræi egreſſi ſunt ex ægypto in chananæã reportauerunt/ſic.n. eos coniurauerat ioſeph. Horũ igit̃ unuſquiſq; qualiter ſe habuerit/quibuſq; laboribus obtinuerint chananæã ſignificabo/cauſamq; narrabo primus/pro qua ægyptũ deſeruiſſe uideantur.

De oppreſſione filiorũ iſrahel in ægypto per Pharaonem/& de natiuitate Moyſi quem eduauit filia Pharaonis & adoptauit ſibi in filiũ/& de ſacrorum ſcriba qui uoluit iterficere puerũ conculcantẽ coronã regis/quã puero rex impoſuerat. Capi. VI.

AEgyptiis ſiquidẽ delicatis/& deſidioſis in labore exiſtentibus/& aliis libidinibus uallde ſubiectis/etiã propter amorẽ lucri contingit ut peſſime circa hebræos inuidia eorũ fœlicitatis afficerent̃. Videntes.n. iſrahelitarũ genus augeri/& ꝓpter uirtutẽ & laboris ingeniũ diuitiarũ affluentia ualde nobilitatos/contra ſe eos augeri ſuſpicabant̃ obliticq; bonorũ propter longinquitatẽ temporũ quæ meruerãt ꝑ ioſeph/regnoq; trãſlato ad aliam domũ/crudeliter opprimentes iſrahelitas/ſtudebant eis uarias inferre miſerias. Fluium nãq; eos per multas deriuationes diuidere/muroſq; ciuitatibus edificare & foſſata circunducere ut eas inundare fluuius non ualuiſſet/& pyramidas edificare/præcipiebant ut noſtrũ hoc mõ genus attererent. Omnes artes ergo efficientes & in laboribus aſſueti quadringentorũ annorum tẽpus in his miſeriis extiterunt/eratq; hæc inter eos pugna/ut ægyptii quidẽ laboribus uellent iſrahelitas expendere/illos uero meliores ſemper eorũ ſe præceptionibus exhiberent. Dum uero in his eſſent rebus utriq;/cã pro qua potius ſtuderent in exterminatione generis noſtri ſemper ægyptiis huiuſmodi fuit. Quidã ſacrorũ ſcriba/cum ſint experti de futuris prædicere ueritatẽ enunciauit regi pariendum quendã illo tempore inter iſrahelitas qui humiliaret quidẽ ægypti principatum. Augeret autẽ ſuo cremento iſrahelitarũ genus uirtuteq; trãſcenderet uniuerſos/& gloriã in perpetuũ memorabilem poſſideret. Cuius conſilio iuſſit ut omne maſculinũ quod ex iſrahelitis naſceretur/iactantes in fluuio conſumerent. Cuſtodienteſq; conceptus mulierũ hebræarũ/& partus earũ obſtetricare præcipiens ægyptias obſtetrices. Ab eis enim hoc officiũ iubebat impendi/quas ꝓpter cognationẽ credebat regis non tranſcendere iuſſionem. Eis autem qui contemneret hoc præceptum/& partum earum occulte ſaluare præſumerent/perimi cum ſua generatione præcepit. Hãc ergo illi ſuſtinebant crudeliter paſſionẽ/& non tantũ dolentes q; filiis priuarentur/aut quia dũ parẽtes eſſent

ad perditionẽ

ad perditionem filiorum ſibi naſcentium miniſtrarent/ſed etiam ex illa cogitatiõe qua eorum de leretur genus/quando quidẽ nati eorũ necabantur/ ipſi uero paulatim redigebantur ad nihilum. Et illi quidẽ erant in illo malo iacentes/contra dei uero uolũtatẽ nemo poterat ꝓualere/ & ſi in numeris hoc artibus exercerent. Puer itaq; quẽ ꝓdixerat ille ſacer ſcriba/latenter regia cautela nutritus eſt/& uerax in his q̃ p eũ facta ſunt ille qui ꝓdixit inuentus eſt/quod hoc mõ geſtũ eſt. Amaramis unus hebræorũ nobilis/cũ metueret pro cuncta gente/ne defectio in nutrienda iuuentute proueniret/& grauiter hoc ferret ne eius uxor pareret/dũq; in heſitatione conſiſteret/ad dei ſupplicationẽ conuerſus eſt rogans/ut aliquã miſerationẽ haberet/qui in nullo eius religionẽ ꝓuaricaſſe uiderentur/daretq; eis rerum libertatẽ pro qbus illo nati affligebantur in tẽpore. Deus aũt miſericor diã eius hñs/& ad ſupplicationẽ aures inclinans aſtitit ei p ſomniũ/& nequaquã eũ deſperare de futuris exhortabatur/pietatiſq; eor̃ ſe dicebat habere memoriã. Et ꝓpterea retributionẽ eſſe ꝓbiturũ/& dudũ quidẽ eorũ donaſſe maioribus/ut ex paucis magna eorũ fieret multitudo. Et Abraã quidem ſolũ de meſopotamia in chananæã uenifſe/factũq; locupletã/& inter alia dũ uxor eius ad genus primitus fuiſſe ſterilis/deinde eius uoluntate ad hoc habilis facta genuiſſet filium/& reliquiſſet Iſmaheli quidem & qui ex eo erant arabiã regionẽ/Cetute aũt filiis Troglodytẽ/Iſaac uero chanaanæã. Qui dum meo fortiter pugnaſſet auxilio/ſemp uicit/Iacob ẽt contribulibus fuit ignotus q deinceps magnitudinẽ fœlicitatis qua uixit/ſuis poſteris dereliquit. Quo cũ ſeptuaginta ſolummõ in ægyptũ ueniente/ultra ſexcenta milia iã eſtis effecti. Nunc aũt me utilitatis veſtræ & tuæ gloriæ ſcito prouidentiã cõmuniter habiturũ. Is.n. puer cuius generationẽ metuentes ægyptii/cuncta perdere decreuerunt/q̃ ex iſrahelitico ſemine generantur/tuus erit/& diſperdet quidẽ eos qui eius interitũ intendebant/nutritusq; mirabiliter/hebræorũ quidẽ genus ab ægyptiorũ neceſſitate liberabit/eritq; eius memoria quantiſcunq; tẽporibus uixerit uniuerſa apud hoſes/non ſolũ hebræos/ ſed etiã alienigenas gentes/me utiq; & alia præbente tibi/& his qui de te naſcituri ſunt. Etit aũt ei etiã frater huiuſmodi/qui meũ habeat ſacerdotiũ/& ipſe & quid de eo fuerint cũcto tẽpore procreati. Dum ergo hæc uiſio illi oſtenſa fuiſſet ſurgens Amaramis indicauit hoc Iohuel coniugi ſuæ/maiorq; timor eis alloquio huiuſmodi uiſionis inſtabat. Non enim de filio/ſolummodo eſſe uidebatur eis formido/ſed etiã pro magnitudine futuræ fœlicitatis. His tamen quæ prænunciata fuerãt a deo fidem partus præbuit mulieris/qui cuſtodes latuit per conceptus ſui ſilentiũ/ex eo q̃ non uehementer ei dolores inſiſterent. Et tribus quidẽ menſibus apud ſemetipſos occulte nutriere infantẽ. Deinceps autẽ metuens Amaramis ne captus regie iræ ſuccumberet/& ipſe cũ puero deperiret/& dei prouidentiã excluderet deliberauit potius hoc modo pueri conſulere ſaluti prouidentiãq; latendi eſſe hanc iudicauit. Nam illud erat incertũ/cũ periculũ immineret/non ſolũ puero qui occulte nutrieba tur/ſed etiam nutrienti/deũq; iudicauit omniũ habiturũ cautelam/quatenus in nullo quæ promiſerat eſſet mendax. Hæc cogitantes/uas rotundũ ex uimine cõplicitum/uelut alueoli magnitudine ꝓ pararunt/quod ſufficeret ut infans ſpacioſe ibi iaceret deinde unxerũt illud bitumine/natura enim bituminis eſt/ut in uiminalibus uaſculis acceſſum poſſit aque coercere. Illic ergo infantẽ mittẽtes/& circa fluuiũ ponentes eius ſalutem deo reliquerunt. Et fluuius quidem eũ ſuſcipiens deportabat Maria uero pueri ſoror matris iuſſionem cuſtodiebat/quo illud uaſculum deportaretur itendens. Tunc itaq; deus oſtendit non humana prouidentia/ſed oĩa quæcunq; uult ipſe fieri/effectũ optimũ protinus adipiſci/nec prævalere quidẽ eos qui pro cautela ſua alios condẽnare nituntʼ interitu multoq; ſtudio hoc iplere conantʼ cũ inopinabiliter illi ſaluentur/& penitus de medio malorũ inueniant periculorũ ereptionẽ dei ſolius uoluntate. Tale aliquid ergo circa hunc infantẽ geſtũ aperta uirtute dei probatum eſt. Thermut igitur erat filiã regis quæ dũ circa litus fluminis luderet/ portari a fluuio illud uas conſpiciens præcepit ut ad ſe ille alueus portaretur. Venientibus autem qui ad hoc fuerant deſtinati cũ alueo uidens infantem ualde gauiſa eſt ꝓp magnitudinẽ & ſpeciẽ eius. Tanto ergo ſtudio deus circa Moyſen uſus eſt ut ab ipſis qui propter natiuitatẽ eius decreuerũt interimere genus hebræorũ/alimento & cura dignus haberetur/iuſſitq; mulierẽ adduci. Thermut regis filia q̃ daret infanti mamillã. Quo non accedente ad illius ubera/ſed euitante/& hoc in multis mulieribus faciente/Maria aſſiſtens his quæ fiebant/non ut quaſi uidereť ex operibus/ſed inter alias aſtare ait. Fruſtra o regina has mulieres ad nutrimentũ infantis uocas/q̃ nullã ad eã cognationẽ habent. Si uero quandã hebraicarũ mulierũ adduci præceperis/puto tanquã contribulæ ſuæ poterit ubera excipere. Cũq; putareť benedixiſſe iuſſit/hãc ire ut aliquã q̃ lactare eũ poſſit adduceret. Illa uero accepta huiuſmodi poteſtate/reuerſa eſt agens matri ſoli cognitũ/infanſq; grate quodãmodo aceeſſit ad ius ubera/& ſupplicante regina commiſſum eſt ei cum omni diligentia pueri nutrimentum. Cui ſecundum euentum rerum nomen impoſitum eſt/eo quod de flumine ſit ſanatus. Aquam enim ægyptii mos uocant yſes/uero ſaluatus. Cõponentes itaq; hæc ex ambobus/Moyſes ei nomẽ ipoſuerunt/ideſt ex aqua ſaluatus. Et erat indubitanter ſecundum dei proloquium prudentiæ magnitudine

gnitudine & laboribus ſapientũ hebræorũ nimiũ induſtrius. Huic igit̃ Abraã pr̃ ſeptimus erat. Erat .n. iſte filius Amaramis /qui fuit de patre Chaath/q natus eſt de leui/Leui uero de Iacob qui fuit ex Iſaac filio abraã. Erat aũt ei ſapientia nõ p ætate conceſſa/ſed ſua menſura multo ſupior/& ſenioꝝ huius rei facultatẽ in infantia demonſtrabat/maiorẽq; ſpẽ actio eius iã tũc q̃ uiri pfecti gerebat. Et cũ trimus fuiſſet effectus deus mirabiliter eius ſtaturæ eleuauit ſpaciũ. Nã q̃tũ ad ſpeciẽ nullus erat ita ſeuerus/ut uidens moyſen/eius pulchritudinẽ non amaret/multiſq; contingebat dũ eũ cernerent p plateã ferri/ut conuerterent̃ qdẽ ad aſpectũ pueri/& ea in qbus uidebant̃ ſtudiũ hr̃e deſererẽt/delectati potius eius uiſione. Erat .n. in eo multa infãtilis gſa/& excellenter decenter circa eũ exiſtẽs/retinebat inſpiciente. Hunc ergo cũ talis eſſet/Thermut ſibi filiũ adoptauit/dũ ſobolẽ legitimã nõ haberet. Et cũ aliqñ eũ portaſſet ad patrẽ/oñdit eũ quaſi de ſucceſſione non cogitaret/ſed uolũtate dei ꝓpriũ filiũ nõ hẽret dicebatq;. Nutriui infantẽ forma diuinũ/& prudentia ualde fortiſſimũ mirabili terq; de fluminis gratia condonatũ/quẽ meũ qdẽ filiũ eſſe decreui/tui iperii ſucceſſorẽ. Hæc dicens poſuit in manibus patris infantẽ. Ille uero ſumens eũ/& ad pectus applicans p amorẽ ꝓ filiæ gratia ipoſuit ei diadema. Moyſes aũt conuoluens illud proiecit in terra quaſi p infantiã cõculcauitq; ſuis pedibus/qd̃ regi augurii ferre uidebat̃. Cõtẽplatus aũt ille ſacer ſcriba/q eius natiuitatẽ ꝓdixerat/ita futurũ ad hũiliãdũ ꝓncipatũ ægypti/ieptũ fecit ut eũ occideret/& terribil̃r clamãs ait. Hic ẽ puer ille o rex quẽ deus nobis occidendũ oſtẽdit/ut de cætero timore careamus. Teſtimoniis. n. oſtendit̃ qa tũ ſuaſurus eſt ꝓncipatũ. Iſto nãq; perẽpto/ægyptiis qdẽ eius timor tollet̃/hebræis aũt ſpes cõfidentiæ quã pp eũ habere credunt̃ auferet̃. Quod cũ dixiſſet/uix ꝓualebat eũ abripere Thermut/cũ ẽt rex ſenior eſſet ad eius necẽ/deo hmõi pp prouidentiam ſalutis Moſaycæ faciente. Alebat̃ itaq; multa ſollicitudine/& hebræis quidẽ in eo erat ſpes optima circa cuncta/ſuſpitiõis uero eius cremẽ tum generabat ægyptiis. Et cum nullus eſſet certus/ut uel ſi occideret rex infantẽ & cognatũ ꝓpter adoptionẽ/aut aliorũ quilibet/quid amplius ad ægypti utilitatẽ prodeſſet/quo iam non metuerent de præſentia futurorum abſtinebant omnes ab eius nece.

Poſtq̃ creuit moyſes iniunctũ eſt ei bellũ æthiopicũ/ubi copulata eſt filia regis æthiopũ in matrimonio. Vnde odiũ & inuidiã magnã contraxit ægyptiorũ. Capi. VII.

MOyſes itaq; ꝓdicto mõ natus & nutritus/& tranſiens ad ætatẽ pfectã/ægyptiis formã ſuæ uirtutis oſtendit/& ad humiliationẽ quidẽ illoꝝ/augmentũ uero hebræoꝝ factũ eſt/ut hmõi occaſio proueniret. Aethiopes cũ ſint proximi ægyptiis/negocia ſua i eorũ regione portabant/& referebant ægyptiorũ. Illi irati caſtramẽtari ſunt/uindicaturi contẽptũ/ꝓlioq; cõmiſſo deuicti/alii ceciderunt/alii uero turpiter domi reuertentes euadere potuerunt. Secuti aũt æthiopes & arbitrãtes defeciſſe illos ꝓſumptione ſua oẽm ægypti ꝓuinciã optinere potius exarſerũt/guſtãteſq; eoꝝ bona/ab eis ſe non abſtinebãt. Cũq; uicinas partes adeũtibus non ꝓſumerẽt repugnare/acceſſerũt uſq; ad mẽphin/& mare nulla ciuitate. ſ. reſiſtere ꝓualente. His ergo malis obſtricti/ad reſponſa & diuinationes ægyptii ſunt cõuerſi/& deo eis ꝓbẽte cõſiliũ/ut auxiliatore uterent̃ hebræo/iuſſit rex filiæ ut daret Moyſen ducẽ a ſe cõſtituendũ. Illa ſacramentis ꝓbitis/ut nihil ei fieret malis tradidit Moyſen/ꝓ magno qdẽ bñficio iudicãs eius auxiliũ/& adnihilãs ſacerdotes/q eũ uelut hoſtẽ ꝓdixerãt/occidendũ/q̃ſi neſcientes q alliqñ utile foret eius auxiliũ. Moyſes uero a Thermut exoratus pariter & a rege/libẽter hoc ſuſcepit opus. Gaudebãt ergo ſacri utriuſq; genus ſcribæ/ægyptiorũ qdẽ tanq̃ eius uirtute hoſtes deuicerent̃. & Moyſen ipſo dolo cõprimerent/hæbræoꝝ aũt tanq̃ hæc eis occaſio foret/ægyptios oĩno diffugere/ quo Moyſes eoꝝ dux eſſet. Ille anteq̃ hoſtes cognoſcerent eius ſuaſionẽ ſumẽs ducebat exercitũ/nõ p fluuiũ iter faciens/ſed p terrã/ubi ſapientiæ quoq; ſuæ mirabile fecit indiciũ. Nã cũ terra ualde ſit ſæua iter agentibus/pp reptiliũ multitudinẽ/qa illic hæc oĩa naſcunt̃/ita ut ẽt q̃ apud alios non ſunt ſola illa terra nutriat uirtute atq; malicia/& aſpectu ſoliro differentia/quoꝝ ſunt aliqua ẽt uolatilia/ut cũ de terra nocere nequeant/ ſuperuolando non prouidẽtes occidant/pro cautela exercitus & itinere eoꝝ innoxio/hoc mirabiliter adinuenit. Plectas ex papyro fecit in modũ arcarũ/eaſq; coplẽs de hibicibus ſe cũ portabat. Hoc autẽ animal ſerpentibus inimicum eſt/fugiunt enim eas aduenientes/ & cũ ſe celare uolueriut/uelut flatu ceruorũ ab repte deuorant̃. Hibices ualde ſunt manſuetæ & generi tantum ſerpentino feroces. Et de his quidem prætereo nunc ſcribere/non ignorantibus græcis quale ſit genus hibicis. Dum uero ad terrã nutricem beſtiarum ueniſſent/ per eas ut dixi naturam ſerpentũ expugnabant/eiſq; uelut aduerſus hoſtes utebantur. Hoc ergo modo iter agens/ antequam æthiopes agnoſcerent ſuperuenit/& congreſſus cum eis pugna/deuicit/ſpẽq; quã habebant contra ægyptios & eorum ciuitates abſtulit/ibatq; ſubuertens omnia/& terram æthiopũ maxima uirtute deuaſtabat. Tunc p fœlicitatem/moyſeos cũ de labore ſuo guſtaſſet ægyptiorũ exercitus fatigationẽ minime ſentiebat/tanq̃ præter eum ſeruitutem & nouiſſimũ ſubuerſionis periculum potuiſſent ægyptii ſubſtinere. Poſt hæc autẽ inſequentibus ægyptiis cunctos æthiopes in Saba ciuitate regia ethiopiæ

quam poſtea

quã poſtea Cãbyſes Meroen denominauit/a ſororis ſuæ nomine obſidebant. Erat.n. inexpugnabilis locus ille cũ & Nilus circũdaret eũ & circuncluderet/& alia flumina Aſtabus & Aſtaboſras/fluctus difficiles obiicerent eis/qui illic tranſire tentarent. Ciuitas.n. interior exiſtens habitabat/ ut in ſula muro circundata uallo fortiſſimo/& cõtra hoſtes qdẽ propoſitus hñet fluuios. Foſſata uero grãdia inter muros & flumina ſunt/quatenus inundari non poſſit ciuitas/aquæ illic uiolentia deporta/ta. Hæc; res illa flumina tranſeuntibus difficilẽ faciebant ciuitatis ſuaſionẽ. Cũ ergo grauiter ferret Moyſes ſegnitiem exercitus/qñ hoſtiis nequaq̃ uenire ꝓſumeret ad manus tunc aliqd tale prouenit. Tharbis filia regis æthiopũ fuit. Quæ dũ Moyſen circa muros exercitũ applicãtẽ/fortiterq; uideret pugnantẽ eis efficatiã expientiãq; mirata/& deſpantibus iã pridẽ ægyptiis/libertatis autorẽ eũ exiſtitiſſe bonos ſuæ euentus fœlicitatis exſtimans/æthiopibus. ſ. exultãtibus/in his q̃ circa eos geſſerãt eũq; tunc piculis inherere conſpiciens in amorẽ eius eſt lapſa crudeliter. Et cũ paſſio ꝓualeret/miſit ad eũ fideleliſſimos ſeruos/ut ei de nuptiis loquerent. Illo uero ſermonẽ eius ſuſcipiente/ut traderet ei uiratẽ ꝓbitiſq; federibus/ut & uxorẽ eã ducere & ciuitatem obtinens/nequaq̃ pacta tranſcenderet/effectus uerba ꝓuenit/& poſt necẽ æthiopũ gẽas agens deo Moyſes/nuptias celebrauit/& ægyptios in ꝓpriã terrã reduxit. Illi uero ex qbus ſaluabãt a Moyſe/ex his odiũ aduerſus eũ hẽbãt & feruẽtioribus aduerſus eũ cõſiliis utebãt arbitrãtes/nõ ꝓp bonos actus eũ in ægypto ita creuiſſe/ſinotuerũtq; regi/qd de facta cæde ꝓuenerit. Ille itaq; apud ſe induſtriã uitæ cõtinuit/iuidia uero ducatus Moyſeos/& oppꝓſſionis ſuæ formidine tactus cõpulſuſq; a ſacris ſcribis/nitebat in Moyſeos cæde graſſari.

Moyſes cognitis inſidiis regis ægypti latenter effugit & ueniens in Madian/habitauit cũ Raguele ſacerdote/cuius filiam accepit in uxorem. Capi. VIII.

QVi dum cognouiſſet inſidias eius latenter effugit/& itineribus obſeſſis/p deſertũ fugam expleuit. Cũq; ei ciborũ eſſet inopia/uiribus tolerantiæ ꝓualebat/euenienſq; ad ciuitatẽ Madian circa mare rubrũ poſitã/cognomẽ hñtẽ ab uno filiorũ Abraã de cethura ꝓgenito ſedens ſup quẽdã puteũ/ex labore atq; miſeria qeſcebat exiſtente meridie non procul a ciuitate. Quo ei actus acceſſit hmõi ex uſu prouincialiũ cumulũ eius uirtutis oſtendẽs/& occaſionẽ ad meliora ꝓbens. Nã cũ ſint loca inaquoſa ꝓcedebãt paſtores ne forte a puteis aq̃ exhauriret ab aliis/& oues potu neceſſario priuarent. Aſtiterunt itaq; tunc ad puteũ ſeptẽ uirgines ſorores. Raguelis filiæ ſacerdotis/q multo honore apud ꝓuinciales habebat. Quæ gregũ patris curã agentes eo ꝙ hoc miniſteriũ ẽt mulieribus regionũ ſit Trogloditarũ/ſufficientẽ aquã de puteo leuauerũt/expectantes ut greges ſuos abundanti irrigatione ſatiarẽt. Supueniẽtibus uero paſtoribus & uirgines expellentibus/ut aquã ipſi occuparent. Moyſes crudele iudicans puellas deſpicere iniuſticiã patientes/uiolentiãq; uiroꝝ ſinere potiorẽ q̃ uirginũ/illos qdẽ prohibuit uiolentos eſſe/uirginibus aũt opportunũ ꝓbuit adiutoriũ. Quæ beneficio ĩpetato uenerunt ad patrẽ iniuriãq; paſtoꝝ narrantes/& ſolatiũ ſibi præbitũ peregrini rogabãt ne eius beneficiũ eſſet uacuũ/ne retributione debita priuaret. Ille aũt & filias approbauit circa benefactorẽ ita ſtudentes/& Moyſen ad uultũ ſuũ iuſſit adduci iuſtiſſime gratiæ ꝓmia meriturũ. Cunq; ueniſſet & filiaꝝ teſtimoniũ ei de ſuo ſolatio declararet/eis uirtutem admiratus/non fore eius auxiliũ ſine bona repenſatione dicebat/ſed idoneum ſe ad reddẽ dã gratiã/ita ut magnitudine repenſationis menſurã poſſit tranſcẽdere bñfacti. Fecitq; eũ quaſi filiũ & unã filiarũ ei dedit ĩ uxorẽ gregũq; ſuorũ ĩ qbus omnis erat antiquis barbarie poſſeſſio/eũ uoluit habere curam & dominum. Et Moyſes quidem dũ hæc impetraret a gechegleth iethro/hoc enim cognomen erat Ragueli/degebat ibi paſcendo eius græges.

De rubo q uidebat Moyſi quaſi arderet/q tñ nõ cõburebat/ubi audiuit mandatũ diuinũ ut reuertens in ægyptũ/liberaret filios iſrahel oppreſſiõe ægyptiorũ. Capi. IX.

POſt hæc aũt tempora dum paſceret grægem in monte q uocatur Syna/ducebat oues q mons eſt excelſus/& ad paſturas egregius optimas herbas habens. Hic dum eſſet opinio habitare deũ/primitus nemo paſcebat/qa paſtores illic minime ambulare preſumebãt quo tamen prodigium ei mirabile nimis apparuit. Ignis nanq; depaſcens rubii uiridita/tem/eiuſq; florem tranſit inoxius/fructiferoſq; ramos nullo incendio diſſipauit. Cũq; flamma uehemens & uelociſſima eſſet ille/ẽt ipſam uiſionẽ inopinabilẽ formidatus obſtupuit/& potius dũ uocẽ ignis emitteret/& noie eius uocaret uerbaq; facere uideret/ qbus etiã eius fiduciã præſumentis ad loca accedere ubi nullus hominum primitus ambulaſſet/eo ꝙ eſſent diuina redarguit eiq; ſuaſit ut procul ab igne recederet/& ut ſufficerent ei quæ uiderat/cum eſſet bonus uir magnorumq; proles uirorum nihil amplius indagaret. Prædicatq; ei futuram gloriam & honorem apud homines præſente deo/iuſſitq; ut cũ fiducia abiret/ægyptũ/dux & princeps futurus multitudinis hebræorum & cognatos proprios ab illorum iniuria liberaturus. Nam & terram inquit habitabunt hanc fœlicẽ q̃ habitauerat pater ueſter Abraam/omnibuſq; adepturi ſunt bonis/ad hæc utiq; te eos tuaq; ſapia deducẽte/iuſſitq; ut educẽs hebræos ex ægypto ſacrificiũ gratũ actiõis ueniẽs ad illa loca celebraret.

Hæc ergo

Hæc ergo ex illo igne diuina uoce prolata ſunt. Moyſes ergo obſtupeſcens in his quæ uiderat/nul/
to potius q̃ audierat uirtuti inqt tuæ non credere dñe/quã & ipſe colo/& maioribus meis apte ap//
paruiſſe non dubito/uæſaniſſimũ ſecundũ meã ſapiam eẽ puto. Verũtñ hælito quẽadmodũ uirgina
tus & nullius uirtutis idoneus/aut ſuadeã uerbis/quatenus cognati relinquentes terrã quã nũc habi
tant/me ſequant ad quã eos ipſe deducã/aut uel ſi ipſis ſatiſfiat/qũo potero exigere Pharaonẽ ut di
mittat hebræos/quoꝝ laboribus & opibus uirtus eius fœlicitatis augeť. Deus ãt eũ in oĩbus cõfide
re ſeq; adeſſe ꝓmittens/& ubi qdẽ opus eẽt ſuaſione/uerba ꝓbiturũ/ubi aũt opibus/uirtutẽ miniſtra
turũ/iuſſit ut baculo in terrã ꝓiecto fieret ſerpẽs/quo ſigno crederet ꝓmiſſa ſe ꝓceptutũ. Hoc dũ fe/
ciſſet. draco cõuolutus repebat ſpiris ingentibus/& tanq̃ cõtra ſe ꝓſequentes ſuũ caput ſæuiſſimũ ĩ
ſurgebat/q deinceps factus ẽ uirga. Poſt hoc uero mittere eũ dextrã in ſinũ ꝓcepit/obediẽſq; eã cãdi
dã & uelut coloris niuei ꝓtulit/poſt qđ tñ ad ſolitũ eſt reuerſa. Iuſſus iterũ aquã de ꝓximo ſumere/
eã in terrã proiicere/uidit colore ſanguineo factã/mirantẽq; in his cõſidere ꝓdicebat deus/& adiuto
rẽ ſibi eũ noſſe maximũ/& ſignis his ad credendũ apud oẽs uſurũ/dicebatq;/miſſus a me/ ſecũdum
mea mandata facies uniuerſa. Iubeo ergo te in nullo te tardantẽ/ad ægyptũ feſtinare/die noctuq; la/
borantẽ/ne tua tarditas maius tꝑs faciat hebræos in ſeruitutẽ cõſiſtere. Moyſes ãt non diffidẽs ĩ his
q̃ diuinitas promittebat/inſpectorq; taliũ idicioꝝ/& auditor factus orabat/ut hac uirtute eodẽ mõ
experiret ĩ ægypto/ſupplicabatq; ne nomini ſui deus noticiã ei celaret/ut dũ uoci eius participatus
fuiſſet pariter & aſpectu/inſup agnoſceret & uocabulũ/quatenus ſacrificans noĩatim eũ adeſſe ho/
ſtijs ſupplicaret. Et deus qdẽ ei ſuã ſignificauit appellationẽ/quã ꝑmitus hoĩes nequaq̃ uidebanť au
diſſe de qua mihi fas dicere non eſt. Moyſes itaq; illa ſigna non tunc ſolũmõ/ſed ſemp/& ubicunq;
contingeret faciebat. Ex qbus oĩbus plus maiorẽ ueritatẽ ſignis diſtribuens/deũq; ꝓpiciũ & ſuffra/
gatorẽ habiturũ ſe credens/& domeſticos ſe ſaluare ſperabat/& ægyptios malis afficere.

Moyſes regreſſus eſt in ægyptum ſecundũ mandatũ domini/ubi faciens ſigna & prodigia ma
xima eduxit filios iſrahel de ægypto in manu ualida. Capi. X.

AVdiẽs quoq; ægyptioꝝ regẽ pharaonẽ fuiſſe defunctũ/ſub quo ipſe defugerat/petiit ra
guel ut eius ꝓmiſſu ꝓ utilitate cognatoꝝ ĩret in ægyptũ/ſumenſq; Sephorã uxorẽ filiã
Raguelis/& filios quos hẽbat ex ea Gerſam & eliezer/tetẽdit ad ægyptũ. Nominũ ue
ro horũ Gerſa qdẽ hebræa lingua ſignificat ĩ terra peregrina. Eliezer ãt q adiutore pa
trio deo uſus/ægyptios effugiſſet. Cũ uero ueniſſet iuxta montẽ/frater Aarõ deo iubẽ
te occurrit ei. Cui moyſes ſignificauit q̃ in monte contigerũt/pariter & diuina mandata. Proceden
tibus aũt eis/occurrebãt nobiles hebræoꝝ eius ꝓſentiã cognoſcẽtes. Quibus Moyſes qũo uerbis ſua
dere nõ poterat/ſigna ſibimet oſtenſa moſtrabat. Illi ſtupore eoꝝ q̃ inopinabiliter inſpiciebant oĩno
credebant/& ex oĩbus erant in ſpe maxima conſtituti/deo. ſ. eoꝝ ꝓuidente ſecuritatẽ. Dũ uero iam
obedientes hſet hebræos moyſes/ꝓmittentes ſecuros ſe q̃ iuberet/libertatẽq; reſpicere/uenit ad re/
gẽ illũ q nup ſuſcepat ꝓncipatũ/& ĩ quocũq; iuuerat olym ægyptios ab ætiopibus cõpreſſos/cũ fuiſ
ſet eoꝝ direpta ꝓuincia declarauit/& qa militia & laboribus magnis uſus tanq̃ pro ſuis poſt diuerſa
picula nõ dignã retributionẽ accepit intimauit/piter ẽt q̃ ill̃i in mõte Syna contigerant/deiq; no/
ees & ſigna ſingula ab eo monſtrata pp fidẽ rerũ decenter expoſuit/rogauitq; ne diſcredẽs in his/ĩ/
pedimentũ faceret dei uolũtati. Deridente uero regẽ/Moyſes opẽ fecit/ut conſpiceret ſigna q̃ fuerãt
in monte Syna monſtrata. Ille ergo dedignatus/illũ qdẽ maligniſſimũ appellauit/& prius ægyptio/
rũ fugiſſe ſeruitiũ/& nũc pro ſeductione remeaſſe/& ꝓdigiorũ opus ſtuporẽq; factũ magicarũ artiũ
appetiſſe remedia. Cumq; hæc dixiſſet/iuſſit ſacerdotes eaſdẽ q̃s ille facere uiſiones tanq̃ ægyptii ẽt
in hac diſciplina ſapientes exiſterent/& quaſi non ſolus moyſes peritus eſſet rerũ/quas ipſe ꝑ deum
poſſet explere/ut qđ erat ualde mirabile/ſi ẽt ab aliis fieret oſtenderetur/quomõ humana doctrina
conſtaret. Et ponentibus illis uirgas/dracones facti ſunt. Moyſes aũt non expauit ſed ait. Nec ego q.
dẽ o rex ægyptiorũ deſpitio ſapientiã ſed tanto melius hæc a me q̃ horũ magica arte ſunt facta/quã
to humanis diuina eſſe conſtat meliora. oſtendã uero non artibus magicis/nec errore/ſed ſubſiſtere
ueritate/q̃ mihi ſunt dei prouidentia & uirtute patefacta. Cumq; hæc dixiſſet/proiecit in terrã uirgã
ſuã/ſitq; eã ut eã in colubrũ uerteret. Illa obediens ẽt ægyptiorũ uirgas q̃ uidebanť eſſe dracones de/
uorauit/inſiliens donec conſumeret uniuerſas. Quã in ſuo ſchemate redeuntẽ/ſumpſit denuo moy/
ſes. Rex autem nihil maius in hoc actu ſe uidiſſe ſimulauit/ſed iratus/& in nullo eum præferri di//
cens ægyptiorum ſapientiæ & integritati iuſſit ei qui ſuper hebræos uidebatur eſſe conſtitutus ut
nullam eis præberet requiem/ſed maioribus quã prius eos malis affligeret. Ille ergo cum prius eis ꝓ
beret paleas ad lateres/nihil ulterius dedit/ſed die quidẽ opibus eos faciebat affligi/nocte uero pa/
leas congregare. Cum eis duplex hoc malum exiſteret/& ærumna per illũ crudelior inſtitiſſet/ ille
neq; minis regis fatigatus eſt neq; increpationibus ceſſit hebræorum/ſed animam ſuam conſtituit
ad utraq; ut & laboraret/& libertatem cognatis acquireret. Venienſq; rurſum ad regem ſuadebat ei

ut dimitteret

ut dimitteret hebræos ad montē Syna/ſacrificaturus deo. Hoc.n. ꝓcepiſſe dñm dicebat/& in nullo cōtradicendū illius iuſſioni exorabat/deūq; ꝓpiciū fore cunctis/ſi eos dimitteret egrediēdi,phibē do illos ſibimet reputaret patiendū q̄cunq; patiunt̄ q ꝓceptionibus dei contradicunt/qñ eis q irā in ſe conuenerit diuiná in oībus oboriunt̄ aduerſa. Ex qbus utiq; neq; terra/neq; aer ſuauis exiſtit/nec ſoboles eoꝝ naturali mō progredit̄/ſed inimica oia & aduerſa ſētire ægyptios edicebat/& hebræo rū populū abire ex illoꝝ ꝓuincia ēt illis nolentibus affirmabat. Rege uero Moyſes deſpiciente ſer/ mones nullāq; conuerſionē ſui ad talia faciente paſſiones peſſime q̄s ſingulas explanabo ægyptios i naſcrunt/nec prius flectebant̄ quā eoꝝ experimenta ꝓciperent ſimul & qa uellet deus Moyſen in nullo eoꝝ q̄ ꝓdixerat monſtrari mendacē/& qa ꝓdeſſet hoībus/ut diſcerent obſeruare & facere ea/ in qbus non poſſet offendi diuinitas/ne ad iracundiā conuerſus/in eoꝝ iniqtatibus uleiſcatur. Fluui us.n. eis ſanguineus dei uolūtate ꝓfuit/& q bibi non poſſet/cū fontē aquaꝝ alū non haberent/ non colore ſolūmō talis erat/ſed ēt ſe contingentibus doloris amari gemitū inferebat/eratq; talis ægyp/ tiis/hebræis aūt dulcis & potabilis exiſtebat/licet naturaliter uideret̄ eſſe mutatus. In hoc miraculo rex timēs. atq; hælitās ꝓp ægyptos/abire ꝓmiſit hebræos. Cūq; malū fuiſſet aliquo mō relaxatū rur ſus ſuiam ꝓmutauit/nec eos abire ꝓmiſit. Deus aūt illo contēnente poſt calamitatis abſtinēnē/& no lente a ſua malicia tēperare aliā intulit ægyptiis plagā. Ranaꝝ nāq; infinita multitudo eoꝝ terram late depaſta eſt/plenuſq; erat his. āt fluuius/& polluebat̄ eoꝝ potus/& aīalibus ibi putreſcētibus/fe/ tor cunctis noxius exalabat ex aq̄/etatq; cuncta regio hmōi malo plena/ebulientibus ranis & mō/ rientibus/q̄ ēt domeſtica eoꝝ habitacula ualde uexabant/dū in cibis ſepius inuenirent̄ & poculis & in cubilibus eoꝝ inābulantes/fetorq; crudelis erat/& abominabilis/morientibus ranis ac putreſcen tibus. Dū his ergo malis ægyptii ꝓmerent̄/iuſſit rex Moyſen tollentē hebræos abſcedere. Cunq; di/ xiſſet hoc/repente ranaꝝ exterminata eſt multitudo/& terra ſimul & fluuius in ſuā reuerſi ſunt na/ turā. Pharao uero mox ut paſſionibus terra priuata eſt/oblitus calamitatis illius/rurſus retinuit he/ bræos/& tanquam ſi plurimas paſſiones experiri uelit/nequaq̄ dimiſit Moyſen populūq; diſcedere quē prius timore potiuſq̄ prudēti aio abire decreuerat. Rurſus ergo alterius mali ꝓcuſſione eius fal laciā diuinitas uulnerauit. Pedūculoꝝ nāq; ifinita multitudo ægyptiis pullulauit/ex iterioribus ebul liens/ex qbus mali male conſumebant̄/neq; lauacris/neq; medicamentoꝝ unguentis genus hoc ex/ terminare ꝓualentes. Ob hanc ergo peſtē Aegypti rex turbatus/metuenſq; ſimul peſtē ſui populi/li cet/fatue uerecundiā ſe deuicti uiri putaret habitusꝝ/cogebat̄ tñ a malo tēperare/hebræiſq; cōceſſit egreſſionē. Cūq; hoc iterū leuigaret̄/filios obſides & uxores reuerſionis ſuæ eos relinq̄re ſanciebat. Vñ irritauit potius deū/credēs ſe eius quoq; ꝓuidentiā fallere/ſicut Moyſen. Sed illū latere non po/ tuit ægyptū puniētē pp hebræos. Beſtiis nāq; multigenis & multimodis quoꝝ aſpectibus nullus oc/ currit/eoꝝ prius ꝓleuit regionē qbus & ipſi conſumebant̄/& terra agricolarū cultura nudabat̄. Si quis.n. primarū paſſionū ꝓditionē euaderet/hoc langore & interito hominū talia ſubſtinentiū ſuc/ cūbebat. Cunq; Pharao neq; ſic dei iuſſionibus obediret/ſed uxores qdē abire cū uiris diceret/relin quendos uero filios poſtularet/non defuit deo/unde calliditatē eius diuerſis malis & maioribus de/ nuo ſupuenientibus caſtigaret. Crudeliter nāq; eoꝝ corpa uulnerabāt̄ interius corrupta. Ita paſſim ægyptioꝝ multitudo conſumebat̄. Rege uero neq; hac plaga tēperāte grando uehemens/ cū neq; prius in ægypto aer aliqd tale ꝓtulerit/neq; ſimilis apud eos hiemis tēpore deſcenderet maiorq; q̄ apud habitatores boreæ patris & ſeptētrionalis aeris rigore deferret̄ effluxit & fructus eaꝝ uſqueq; confregit. Deinde genus locuſtarū germen quod non fuerat uexatū grandine deuorauit/ut eis ge neraliter ſpes terrenorū fructuū deperiret. Sufficiebat nāq; quēlibet ſine calliditate fatuū/ēt ea q̄ ꝓ/ dicta ſunt mala ad intellectū & cogitationē utilitatis adducere. Pharao itaq; tñ ſprudens quantū ma lignus ſentiens cām/deo tñ contradicebat/iuſſitq; Moyſen cū uxoribus ſuis hebræos abducere/ fa/ cultatē uero eius deſerere/eorū depopulandas domus. Moyſe uero non acqeſcente ita dimitti eos/ quos oporteret deo ſacrificiū de ſuis rebus offerre/cū ꝓp hanc cām multo tpe morarent̄/tenebræ ꝓ fundiſſimæ & partem luminis non hñtes/ægyptiis ſunt diffuſæ/pro qbus & uiſus eorū aeris craſſi tudine clauſi ſunt/eoſq; mori miſerabiliter cōpulerunt. Metuebāt. n. ne caligine ſimul abſorberent̄. Deinde his excuſſis poſt tres dies totidēq; noctes/dū nullatenus pœnitentiā ageret pharao pp egreſ ſum hebræorū/accedens ad eū Moyſes ait. Quouſq; inobediens es uoluntati dei? lube dimitti hebræ os/non. n. poteritis ab his malis eripi/niſi hæc uolueritis implere. Rex aūt iratus in his q̄ fuerant di cta/minat̄ eius ſe caput auferre/ſi ad eū ob hanc ꝓportunitatē denuo remearet. Tūc Moyſes neq; q̄ ſe de his uerba facturū dixit/ſed illū ipm cū ꝓceribus ægyptioꝝ deꝓcaturū fore/ ut hebræi diſcede/ rēt. Et ille qdē cū hæc dixiſſet abſceſſit. Deus āt oñdēs adhuc una plaga feriēdos ægyptios/ut dimit teret hebræos/iuſſit Moyſen ꝓcipere ppō/ut ſacrificiū paratū hērent/eēntq; ꝓſtructi a decia die xi thici mēſis/uſq; ad q̄rtādecimā q apud ægyptios qdē Parmuthi/apud hebræos aut Niſan uocatur/ macedones uero Xāthicū eū appellāt. Et egreſſuros hebræos oiaq; portaturos aſſeruit. Et ille qdē iſ

præparatos

præparatos habens ad egreſſionem hebræos. & conſtitutos per tribus ibidem retinebat. Cū aūt inſtaret quartuſdecimus dies/omnes ad egreſſionem tendentes & imolantes ſanguinem/domus proprias yſſopi frondibus emundabant. Cunq; cœnaſſent. reliquas carniū tanquā egreſſuri concremauerunt. Vnde hactenus ſecundū hunc morē ita ſacrificamus. Illāq; feſtiuitatem paſca uocauerunt/qđ ſignificat tranſcenſionem/eo q; illa die deus trāſcendere eos peſtem uoluit/quæ. ſ. ægyptios uiſitauit. Mors enim primogenitorū ita ægyptiis facta eſt/ut plurimi procerum congregati circa regalia pharaoni perſuaderent/quatenus hebræos ſub uelocitate dimitteret. Qui uocatū Moyſen abire ꝓcepit/arbitratus/ut ſi de prouincia recederent/iminentem ægyptiorū caſtigationem ceſſare/mulieri//buſq; honorabāt hebræos/alii quidem ut citius egrederentur/alii uero ꝓpter uicinitatis eorū cōſuetudinem. Et illi quidem egrediebātur/flentibus ægyptiis & pœnitentiā agentibus/eo q; fuerint eis ſic crudeles tendebātq; ad ciuitatem nomīe Licus/quæ tūc erat deſerta/ubi Babylon poſtea fabricata eſt/dū cambiſes ægyptū deuaſtaret/celeriterq; agentes iter ad locū Belſephō/tertia die ad rubrū mare deuenerūt. Et propter deſertū nihil de terra poſſent habere ciborū/fermentata farina azymis panibus ex modico tempore tantūmodo coagulatis ueſcebātur/hiſq; triginta ſūt uſi diebus/lōgiori enim tempore eis nō ſuffecerūt quæ tulerūt ex ægypto/cū etiam is cibus ſub neceſſitate cuſtodiret nec ad ſatietatem eodem uterent. Vnde ad memoriā illius inopiæ/feſtiuitatem octo dierū agimus q̄ dicitur azymorū. Omnis itaq; multitudo mulierū pariter & īfantum egreſſorū cōſiderantibus ineſtimabilis erat. Qui uero ætatem habebāt aptā ad expeditū/ſexcenta milia fuerūt/reliqueruntq; ægyptū/menſe xantico/luna. xv. poſt annos. xxx. &. cccc. q̄ pater noſter abraam ueniſſet in chananæam poſt Iacob autem aduentū in ægypto/anno. cc. & quinto. Moyſes autem erat quidē anno iam. lxxx. frater autem eius aaron tribus annis maior extabat. Portabant etiam oſſa Ioſeph/dū hæc ille ſuos filios facere præcepiſſet.

Quomodo ægyptii pœnitentia ducti q; dimiſiſſent filios Iſrahel/inſecuti ſunt eos uſq; ad mare rubrum/quod diuiſum uirga Moyſi præcipiente domino/ingreſſi ſunt filii irahel/& ſicco ueſtigio trā ſierunt illud ægyptii autem perſequentes ingreſſi ſunt poſt eos/ſed reuertente mare in ſeipſum ſuffocati ſunt fluctibus. Capi. XI.

Orro cū ægyptios hebræoꝝ peniteret egreſſus/rexq; grauiter ferret/tanquā ueneficiis Moyſeos ſigna illa facta fuiſſent/deliberauerunt ſuper eos irruere. Et ſumentes arma ꝑ ſequebant tanquā reuocaturi eos/ubicūq; cōpræhendiſſent. nec eos ulterius deo dimittere/ſeq; contra eos facillime ꝓualere iudicabant/cū & inermes eſſent illi/ & itinere fatigati. Et a ſingulis occurrētibus regrentes quo abirent/ꝓſequi cū ſtudio feſtinabant licet moleſta ſit illa terra iter agentibus/non ſolū expeditis/ſed ēt ſingulariter ambulātibus. Moyſes aūt ꝑ ea loca ꝓuide ducebat hebræos/ut ſiqđ pœniteret ægyptios & ꝓſequi uellent hebræos/ſuppliciū maliciæ ſuæ/& trāſgreſſionis indubitanter exolueret. Per paleſtinā uero grauiter ferebat tranſire/ꝓp antiquā moleſtiā/uolebatq; quolibet mō latere pgēs. Cōfinis. n. eſt ægyptiorū hæc ꝓuincia/& ꝓpterea uia qdem ducente ad palæſtinā populū nō eduxit/ꝑ deſertū uero multū iter agens/malaq; ꝓpeſſus innumera/ad chananæā ſtuduit puenire/inſup & ꝓp mandata dei iubentis adduci populū ad montem Syna/ſacrificiū illic oblaturos. Appræhenſis ergo hebræis ægyptii ad ꝓliū parabant & multa uirtute ꝓſecuti/cōcluſerant eos in puulo quodā loco. Sexcenti. n. currus eos ꝓſequebant/& equites qnquaginta milia/& ducenta milia/ pariter armatoꝝ. Et itinera qdem clauſerunt qbus hebræos fugere iudicabant/inter rupes intranſgreſſibiles eos & mare claudentes/ubi terminat mons ex aſpitate uiarū/nimis īmenſus. Et fugā eis penitus amputantes/a maritima & montis cōgreſſione hebræos militibus obſederūt/os ipſum fuge claudentes/ut egreſſum eis ad cā/peſtria denegarent Non itaq; tollerabant obſeſſionis modū hebræi/ꝓp egeſtatē neceſſariorū/ neq; fugæ facultatē hñtes/armiſq; ꝓuati qui licet ſi pugnare uellent/eis ſpes rerū omniū amiſſa uideret/niſi ſemetipſos traderent uolūtati ægyptiorū. His ita factis/moyſen in oībus culpabant/ oblitiq; figrorū q̄ eis fuerant a deo ꝑ ſua libertate monſtrata/uſq; ad hoc uenerunt/ut etiā prophetā q eis ſalutis dona ꝓmiſerat/ꝑ incredulitate lapidibus niterent obruere/ ſeq; tradere cogitarent/eratq; luctus & gemitus mulierū & infantū/ante oculos hñtiū mortem/montibuſq; ſe & mari claudentibus ſimul & hoſtibus & fugā nullatenus ex iſtis inuenientibus. Moyſes aūt licet eſſet in eū exaſpata multitudo/ipſe tñ circa prouidentiā eorū nō ceſſabat/ſed hæc oīa iactabat in deū qui eis etiā iā alia q̄ ꝑ dixerat ꝑ eorū libertate contulerat/& neq; in hoc reliquendos eſſe inimicis dicebat/neq; ſeruituros neq; pituros/ſtanſq; in medio ait. Nec hoibus quidem bñ conuerſantibus circa nos iuſtū erat nō credere/de dei uero ꝓuidentia uos deſperare opus non eſt/a quo uobis oīa ꝓuenerunt q̄cunq; ꝑ me ad ſalutem & libertatem ſeruitutis neſtræ neq; ſperantibus ꝓmiſit/cū potius inhæſitatione ſicut putaſtis uenientes/oporteret nos aditorū dei ſuſtinere/cuius opus erit etiā nūc in tali nos difficultate cō cluſos/ex deſperatione ſicut uos creditis habituros ſalutem/& ex hoſtibus libertatē qui fortitudinē

utiq; ſuam circa nos eſt oſtenſurus/& prouidentiã facturus. Non enĩ in paruis diuinitas auxiliũ ſui fauoris ſolet accõmodare/ſed potius in qbus humanã ſpem ad meliora nõ uidet accedere. Vnde tali auxiliatori credentes/cui uirtus eſt etiã parua grãdia facere/& tãtarũ infirmitatẽ rerũ ſuo munimine roborare. Nolite ægyptiorũ arma metuere/nec quia mare & poſteri mõtes uiã fugæ prohibent/propterea ſalutis ſpacia deſperare/fient enim uobis hæc quaſi cãpi dei ꝓuidentia/& pelagus cõuertetur in terrã. Cũq; hæc dixiſſet/ducebat eos ad mare ægyptiis intuentibus. Erãt enim e diuerſo poſiti/& labore ꝓſecutionis affecti/in craſtinũ differre preliũ utile fore credebãt. Dũ uero Moyſes peruenisſet ad litus ſumens uirgã rogabat deũ/& auxiliatorẽ atq; adiutorẽ inuocabat dicẽs. Neq; tu quidẽ ignoras quia effugere nobis mala ꝓſentia/nec fortitudie/nec auxilio licet humano/ſed tu præbe aliquod ſalutare exercitui/tua uolũtate ægyptũ relinquẽti. Tuũ eſt enim nos eripere/qa nũc omni ſpe & cõſilio deſolati ad tua ſolius ſubſidia cõuolamus/& qcquid ex prouidẽtia tua nobis acceſſerit/q; nos ab ægyptiorũ ira liberare nũc poſſit inſpiciamus/uelociterq; tuã nobis oſtende uirtutẽ/& populũ deſperatione ruentem in peius/ ad ſecuritatem dignare & ad fiduciã pietatis ꝓduceꝛ. Nõ enim in extraneis ſumus/ſed tuũ qdem eſt mare/ tuus eſt & mõs q nos circũdat/ita ut hic aperiri te præcipiente/& mare cõuerti poſſit in terrã. Valebimus etiã effugere per deſertũ/ ſed tuæ placeat uirtuti hac etiam nos parte ſaluare. Talia ſiqdem cũ oraſſet/ꝓcuſſit uirga mare. Quod repẽte ꝓcuſſione ĩciſum & iſe diuiſũ terrã reliquit nudã/ut hebræis uia eſſet fuga. Moyſes autem uidẽs ad deſtinatiõem dei & pelagus ceſſiſſe eis/ꝓptiã terrã ꝓmus intrauit/& hebræos diuino itinere facto ꝓpter piculũ præſentium hoſtiũ ſequi ſe ꝓcepit. Qui delectabãtur in hoc/agebãtq; deo gratias/ꝓpter ſalutem quæ ꝑ eũ ultra modũ rõnis acceſſerat/quos iã nequaquã tardãtes/ſed cũ feſtinatione ꝓgentes/uelut ſibi ꝓſente deo ueſanos qdem ægyptii primitus iudicabãt/& tãquã ad intermiationẽ manifeſtæ mortis ĩtentos. Cũ uero uidiſſent eos illeſos ab ire/nullũq; ĩpedimentũ eis nec difficultatem aliquã obuiare/ꝓſequi eos aggreſſi ſũt/tãquã & illis pelagus ita qetũ exiſteret. Præordinãtes ergo equos/ĩgrediebaꝛ totus exercitus in mare. Hebræi uero illis ſe armãtibus/atq; ad terrã cõtra poſitã puenerũt/ſine aliqua paſſiõe illos effugientes. Qua ꝓpter illi audatiores effecti ꝓſeq̃bantur/tãqnã nec ipſi aliquid eſſẽt paſſuri/tũ neſcirent hebræis ꝓprie factã & nõ eſſe cõmunem uiã. Quæ utiq; pro ſalute piculũ patientiũ fuiſſet oſtenſa/& nõ ꝓpter eos q ad ꝓditionem eorũ accedere feſtinabãt. Dũ ergo ægyptiorũ exercitus eis in mare intraſſet/rurſum effuſum ẽ/& deſcẽdẽs uentorũ procella/oẽs ægyptios cõprehendit/ibreſq; ſil & tonitrua ualde grauiſſima e cœlo deſcenderũt/choraſcatiõeſq; lãpadãtes/nihil fuit rerũ euenientiũ p irã dei ad ꝓditiõem hominũ q eis nimie tũc nõ acceſſit. Nox caliginoſa inſuper & fluctoſa appræhendit. Et iſti qdem ita ſũt ꝓditi/ut nemo ex eis reliq̃reꝛ. hebræi uero neq; retinere poterãt gaudiũ ĩopinabilis ſuæ ſalutis/& hoſtiũ ꝓditiõe firmiſſimæ libertatis/qñ defecerũt q eos ſeruire cogebãt/deũq; ſic apte ſuũ adiutorem iſpiciebãt. Et illi qdem piculũ ita effugientes iſup & inimicos puni tos ſic eſſe reſpicientes ut nulli unquã ꝓrũ hominũ poterãt reminiſci/hymnũ tota nocte dixerunt. Moyſes autem cãticũ in deũ & laudẽ gratiarũq; actionẽ ꝓpitiationis eius/ exametro cõpoſuit. Ego itaq; ut iueni in ſacris libris ita hæc ſingula quæq; tradidi. Nullus uero diſcredat uerbi miraculum/ſi antiq; hoĩbus & malicia ꝓuatis uia ſalutis licet p mare facta eſt ſiue uolũtate dei/ſiue ſponte reuelata dũ & eis q cũ Alexãdro rege macedoniæ fuerũt olim ãtiqtus reſiſtẽtibus pãphilicũ mare diuiſũ ſit/& cũ aliud nõ eſſet iter trãſitũ ꝓbuit eis/uolẽte deo p eũ deſtruere pſarũ ꝓncipatũ/hocq; cõfitentur oẽs/qui actus alexandri conſcripſerunt. De his itaq; ſicut placuerit cuilibet æſtimet. Poſtea uero armis ægyptiorum perfluctus uiolentia uentorum allatis/exercitui hebræorum/moyſes et hoc arbitratus dei ꝓmiſſione factum/ut neq; armis egerent/hæc exiit colligens/hebræoſq; his muniens duxit eos per deſertum ad montem Syna/illic immolatus deo/& pro ſalute multitudinis hebræorum ut dictum fuerat munera redditurus in pace.

Incipet tertius liber antiquitatis iudaicæ.

Quomodo Moyſes populũ ex ægypto ſumẽs duxit ad mõtẽ Syna/multo itineꝛ fatigatũ. CA. I.

Gitur inopinabiliter hebræos tali ſalutem donatos grauiter iterũ contriſtabat dum Syna ducerentur in montem/eſſetq; regio ualde deſerta/& neceſſariis alimentis egena/& aquæ difficilis/quæ non ſolum ut præberet aliquid hoĩbus indigebat/ſed etiam nec aliqua animalia ut aleret erat idonea. Eſt enim ſterilis nulluſq; nouus fructus ex ea ualet oriri. Per huiuſmodi ſiquidẽ regionem neceſſarie properabãt. unde quando irent ad aliam nõ habebãt. Portabatur autem aquæ ex locis iam tranſactis duce iubente/& ea expenſa ad effodiendos puteos cum labore ꝓp terre duriciã accedebant/& cũ inueniretur erat inoptabilis/ſed amara ſimul & parua. Hoc itaq; modo faciẽtes circa meridiana iter/ueſpere uenerũt in locum quem ꝓp aquæ maliciam Mar nominauerunt. Amaritudo enim hebraica lingua ſic dicitur. Ibi fatigati itineris uiolentia/ ĩdigentiaq; ciborum q eis de-

iecerant

ſecerant omnino mã erũt. Erat ibi puteus ualde durus/q nec ſufficere quidẽ tanto exercitui poterat/ paruam tamẽ eis cõſolationẽ ꝓbebat/ꝙ in illis locis fuiſſet inuẽtus. Audierãt enim ab exploratoribus/ qa nihil ãbulantes ulterius inuenirẽt. Illa ſiqdem aqua amara grauiter nõ ſolũ hoibus/ſed etiã ſubiugalibus exiſtebat. Vidẽs itaq; moyſes populũ in ãguſtia cõſtitutũ/& ſimul cãm cui cõſultari nõ poterat/neq;.n. inimicus erat hoſtis/q̃tenus uim iferẽti de neceſſitate potuiſſet ſua fortitudie reſiſtere. Et dũ iſto mõ eorũ deficeret uirtus ifantũq; & mulierũ multitudo debilior/nihilq; ꝓdeſſet doctrina uerboꝝ calamitatẽ oĩum ſuã Moyſes ꝓpriã faciebat. In unũ itaq; cõcurrebãt/eiq; cũcti iſtabãt mulieres qdẽ ꝓ puulis. uiri aũt ꝓ ſemetipſis ne eorũ utilitatẽ ſperneret/ſed eorũ ſaluti quocũq; ordiñe ꝓuideret. Ad hoc ergo conuerſus eſt/ut ſolũmodo deo ſuplicaret/ut aquã ex malicia ꝓſenti conuerteret eãq; illis potabilẽ cõdonaret. Et concedẽte deo tantam gratiã/ſumẽs ſummitatẽ uirgæ quã in ꝓſenti gerebat diuiſit ꝑ mediũ/& in lõgitudie ipſã inciſionẽ faciens/deinceps iactauit in puteũ/ſatiſſaciens hebræis/eo ꝙ deus eius orationes audiſſet/& ꝓmiſiſſet aquã ſe eis qualẽ concupiſcerẽt ꝓbiturũ/ſi tñ iuſſis eius nõ ſegniter ſed ꝓmptiſſime miniſtrarẽt. Illis uero dicẽtibus qđ uellet ſe facturos ſi aqua cõ uerteretur i melius/iuſſit eos qui iuuẽtute ualebãt haurire dicens ꝙ prius effuſa plurima q̃ ultima re maneret aqua poſſit eis eſſe potabilis. Illi quidẽ laudauerũt dictũ/& aqua freq̃ntibus contuſionibus exercitata/purgataq; facta eſt potabilis. Hinc itaq; caſtramẽtati/uenerũt in Helim/quæ ꝓcul quidẽ bona uidebaꝫ aſpectu. Habebat enim palmarũ arbores. De ꝓximo aũt maligna cõprobabaꝫ. Nam palmæ ille ſeptuaginta nõ amplius erãt ineteſcibiles nec multũ eminẽtes a terra/ꝓpter aquæ iopiã/ quia dũ eẽnt locus oĩs harenoſus/neq; eis ex duodecim fontibus humectatio q̃dam/aut ad rigãdum ſpes utilis habebaꝫ/ſed dũ geminare/nõ poſſent/ſteriles erant indubitãter & paucæ. Cũq; ꝑ harenã diſcurerẽt/nihil eis occurrebat/uel ſi paucũ aquæ in manibus ſumerẽt/inutile iueniebãt atq; cœnoſũ Fructũ uero ferre erãt ille arbores nimis inualidæ/ꝓpter aquæ ut dixi ſterilitatẽ. Pro hac ergo cauſa culpabãt ducẽ/clamabãtq; ſuã eẽ miſeriã/expimentũq; malorũ ꝑ eũ ſe pati dicebãt/triginta dierum ambulãtes uiã. Quæcũq;.n. portabãt cõſumpſerãt/& nihil pœnitus inueniẽtes/erãt in deſperatione rerũ cũctarum. In ꝓſẽti náq; malo animũ habẽtes & nõ recordãtes quãta eis fuiſſent a deo & Moyſe/os uirtute ſapiẽtiaq; collata/iraſcebãtur aduerſus ducẽ/& lapidare eũ ſimul aggreſſi ſũt/quaſi ipſe cã tãtæ calamitatis exiſteret. Ille uero ita multitudine prouocata/& contra eũ amare commota/de deo confidẽs/& conſciẽtia pura prouidẽtiæ ſuæ quã gerebat contra contribules ſuos/ſemetipſũ dedit in mediũ/& conclamãtes atq; ad lapides manus habẽtibus/cũ eẽt ille aſpectu gratiſſimus & ad loquendũ multitudinẽ ſuaſibilis/mitigare cœpit iras eorũ/neq; eis priorũ beneficiorũ obliuionẽ habere poſcebat/propter recordationẽ malorũ præſentiũ/nec quia nunc laborarent/ideo deberent perpetua dei munera proiicere/quorũ iã magna & inopinabilia meruiſſent. Sed ſpare potius etiam de ꝓſenti anxietate ſe dei prouidentia liberandos/qui eorum uirtutem probare uellet ſi haberent tollerãtiam & animo bono præcedentia retinerent. Quiã ſi non ad illa bona propter præſentia mala reſpicerent exercerentur in malis/& arguerentur nõ eſſe boni. Neq; circa patientiam/neq; circa priſcorũ bonoꝝ memoriam/cum ita deum eiuſq; uoluntatem contemnerent per quam ægyptum reliquiſſent & ita circa eundem miniſtrum eius affecti eſſe uiderentur/cum in nullo fuiſſet mentitus de quibus dicendum aut faciendum dei mandato iuberet. Enumerabat igitur omnia/quemadmodum perempti fuiſſent ægyptii qui eos contra domini compreſſerant uolũtatem/& quemadmodum idem fluuius illis quidam ſanguineus eſſet/ipſis uero potabilis atq; dulcis/& quomodo per mare ne longius fugientes nouam uiam aggreſſi ipſi quidem ex illo ſaluati ſũt inimici autem eorum prorſus abſorti/& qa dũ arma non haberent/etiam hoc eis deus abunde præbuerit/& alia quæcunq; ad perdendos inimicos ipſoſq; ſaluandos neceſſaria fuiſſent/eis ultra ſpem uirtutis ſuæ more contulerit. Non ergo debetis inquit etiam in præſenti de eius prouidẽtia deſperare/ſed ſine iracũdia ſuſtinere/& cogitare eius auxiliũ nõ quidem tardum eſſe/ſed ideo nũc differri ut uos hac difficultate probet utiq; credẽtes deum non ꝑ defectũ eſſe ſegnẽ/ſed pro experimento uirtutis ueſtræ & deſiderio libertatis/& cognoſcat atrũ & ciborũ inopiam/& ſteriltatẽ aquæ ꝓ eo fortiter ferre poſſitis/an ſeruire potius eligatis/ſicut iumẽta domniãtibus ſibi/& eis qui propter miniſteriũ ſuũ hæc pinguiſſime uirtute conſueuerũt adiiciens ſuper hæc/dicebat nõ ſe tantũ de ſua ſalute metuere/q̃ utiq; nihil mali pateret/ſi moriretur iniuſte/ſed potius ꝓ illis cogitare/ne ꝑ lapides quos mitterẽt ſup eũ deum iudicarent contemnere. Sic itaq; mitigauit illos/& ab impetu lapidationis abſtinere fecit/& ad pœnitentiã ſceleris cõuertit dicens eos non hoc rationabiliter/ſed neceſſitate feciſſet/cogitauitq; oportere/ut ad diuinã ſupplicationẽ ꝑceſq; ueniret. Et aſcendens quẽdã ſcopulũ/depoſcebat ut q̃ſtum populo auferret deus/& eos ab inopia liberaret/in ipſo.n. eſſe ſalutẽ ſuã/& in nulloalio atq; cõcederet ueniã his q̃ iu ꝓſenti fuerant neceſſitate populi geſta/cũ gñi hominũ res oportunæ ꝓueniẽtes/& difficile placeãt/& eius accuſatio ſit amica. Deus ãt & ꝓuiſurũ ſe cõpromiſit/& occaſiões eorũ deſideriis ꝓbiturũ. Moyſes uero adeo hæc audiẽs deſcẽdit ad plebẽ. Illi cũ uiderẽt eũ ꝓmiſſiõibus lætũ/a meſtitia ad hilaritatem

conuersi sunt/stetitq; ille in medio/uenisse se a deo dicens/ & portare eis p hæsitatiõibus p̃sentibus libertatẽ. Et post paululũ ortygũ multitudo quas p̃cipue nutrit sinus arabicus/trãscenso medio/mari superuolauit/ & post laborem uolatus quasi ad terrenam requiem descendit inter hebræos. Illi ergo tanquam alimentum sibi a deo collocatum comprehenderũt eas. Tunc Moyses ad orationes dei rẽ pente conuersus est/qui promissionis suæ compleuit auxilium. Mox autem post occasionem cibi prioris/etiam secundum eis deus emisit. Extendente nanq; Moyse manus ad orationẽ/ros descendit ex aere. Cunq; fuisset eius manibus illinitus. Moyses arbitratus est etiam hoc ad cibum eorum a deo fuisse collatum/gustauitq; & lætus effectus/ignorante multitudine/ imbrem esse credente/ & temporis esse pluuiarũ quod agebatur. Ille docebat eos/quod nõ secũdum eorum opinionem ros e coelo descenderet/sed ad salutem eorum cibumq; uenisset. Et cum gustaret fidem credendi præbebat eis. Illi uero imitantes ducem/delectabãtur in cibo. Melius enim dulcedinẽ & delectationẽ habebat ual de suauẽ. Simile autem erat aromatibus præcipuis/& magnitudo eius similis semini coriãdri. Festinabãt quoq; singuli colligere uehemẽter. Quibus præcipiebatur/ut omnes ex æquo p̃ dies singulos assari mensurã colligerẽt/ nec esset ille cibus in crastinũ relinquendus/ hocq; fiebat/ne debilibus colligendi difficultas existeret/uirtute ualentiũ/& hoc ad necem accederẽt. Qui tamẽ plus a præcepta mensura collegissent/nihil amplius quã labores habebãt cum maius nihil illic quã assariũ inuenirẽt & quod remaneret in crastinũ/nulli utilitati proficeret/quãdo uermes illud & amaritudo consumeret. Sic ergo erat ille cibus diuinus & inopinabilis/& huiusmodi ultio fiebat ipsarũ rerũ primationes seruãtibus. Hactenus autem sic rigatẽ imbribus locus ille/ sicut etiam tũc a Moyse p̃standũ diuinitas misit hunc cibũ. Vocant autem hebræi hunc cibũ Mãna. Mãna itaq; interrogatio est in nostra lingua dicẽtis/quid est hoc. Illi igit̃ gaudiũ in his quæ eis fuerãt celitus missa celebrabant. Quæ cibo. xl. annis usi sũt quãto tempore in deserto fuerũt. Cum uero inde migrassent/uenerunt in Rafidin/passi nõ minimas pro intolerabili siti miserias. Nam cum præcedentibus diebus pauca aquæ difficultatem habuissent/tunc omnino comperientes terrã inaquosam/in malis erãt/rursusq; irascebanẽ in ducẽ. Ille ergo paululũ multitudinis impetũ deuitans/dei conuertebatur ad præces rogãs ut sicut cibũ eis indigentibus præbuit/sic etiam potũ daret/cum peteret eis gratiam cibi nõ existente potu. Qui domũ diu nõ distulit/sed præbiturũ se Moysi tantã aquæ multitudinem unde non posset sperare protinus sit iussitq; ut uirga percuteret petrã quæ ibidem erat appositã/ & ex ea sumeret abundantiã rerum quibus egerent. Curabat enim ut neq; cum labore potius eis adesset. Hæc ergo Moyses a deo sumẽs ueniebat ad populũ sustinentem & in eum conspicientem/uiderãt nanq; iam eum de monte descendere. Cum uero uenisset/liberatorũ eos etiam de hac necessitate dicebat deũ/donatãq; salutẽ nõ speratã/& de petra eis fluuiũ manare promissũ. Quibus obstupescẽtibus hũc auditũ/si eis siti & itinere fatigatis necessitas ad hæc fieret/ut petrã incideret. Moyses uirga percussit petrã/illaq; scissa/ aqua mananit copiosa & ualde perspicua. Illi igitur inopinabile factũ mirati sunt. Quod cum uiderent/ iam eis etiam ipsa siti cupiditas est ablata/bibentibusq; dulcis & suauissimus erat potus/& quale donum esse deo donãte uideretur. Tunc ergo Moysen mirati sunt/qui a deo sic fuerat honoratus/& sacrificia pro dei prouidẽtia collata sibimet imperdebat. Declarat autem scriptura in templo reposita/eo quod deus prædixerit Moysi aquam hoc modo de petra manaturam.

Quomodo pugnantes cum hebræis amalechitæ & qui cum eis erant deuicti sunt/& israhael prædã hostium perceperunt. Capi. II.

CVm uero hebræorũ nomẽ iam ualde ubiq; diuulgaretur/& de his sermo crescceret in timore nõ paruo prouinciales erant/& mittentes legatos adinuicem solatia deposcebãt ut simul uiros illos interimere niterẽtur. Erant autem in hoc instantes/qui Gobothe petram inhabitant. Qui uocãtur quidem Amalechithæ pugnatores ãt maximi illarũ tũc gẽtium existebãt. Quorũ quinq; reges inuicem semetipsos/& circũ habitãtes ad bella cõtra hebræos rogabãt dicẽtes exercitũ alienũ & ægyptiorũ seruitia fugiẽtẽ/sibi suasiones inferre nec bonũ sibi fore si tale factũ despicerent/sed ut antequã eorũ fortitudo ad maiorem tenderet potestatẽ/& ipsi magis pugnare inciperẽt confidentes/eo quod illis nullus resisteret/ destruendos eos esse cautissimũ atq; sapientissimũ edicebãt. Et pœnã etiam de deserto & actibus quos illic gesserant exigẽdã/q; nõ ita possit euenire/cum ciuitatibus/atq; bonis eorũ manus iniicerẽt. Alii ergo inchoantẽ inimicorũ uirtutẽ mollire & deiicere optimũ esse/magisq; iam p̃ficientẽ prohibere credebãt. Alii uero hoc superfluũ putabãt. Alii nullã occasionẽ eis aduersus se fieri p̃mittebãt. Hæc & his similia p̃ multas p̃uincias adinuicẽ legationibus agitãtes/ deliberauerãt aduersus hebræos bella susc̃ipe. Moyses itaq; cũ nihil belli speraret hæsitationẽ & turbã habuit repẽte p̃uincialiũ/ & ad cõgressionẽ iam p̃paratã/subitaq; picula hebræorũ multitudinẽ perturbabant/quia licet oium rerũ haberent inopiam/potiorem tamen necessitatẽ pugnandi cum hominibus qui essent rebus omnibus bene conditi putabant. Moyses autem consolari cœpit eosq; confidere deposcebat/decretoq;

dei credere

dei credere quo ſæpe fuerant liberati. Et quia debellarent eos etiam qui eorũ hoſtes exiſterent/arbi/trari exercitũ quidem multũ & omnibus armis inſtructũ/ſed pecunias. alimenta/aliaſq; res in qbus ſolent homines confiſi pugnare/in auxilio diuino conſiſtere/& ſibi per deũ oia hæc adeſſe. Inimico rũ uero manũ paruã/inertem debilem tanquam nõ fuerint quæ iſtos habere conſtaret/deo uolente facile ſuperari. Scire autem eos oportere dicebat/qualis eorũ auxiliator fuiſſet in multis iam experimentis & grauioribus. Et quia in præſenti quidem bello haberent laborẽ aduerſus homines/cũ uero fuerat eis ſitis & famis inopia/& in mõtibus atq; mari periculum/ubi fugam inuenire non poterant hæc oĩa diuino ſolatio deuiciſſent. Ergo rogabat eos promptiores eſſe/tãquam omniũ rerũ facultas eis eſſet/ita ut hoſtibus preualerẽt. Et moyſes quidem populũ huiuſmodi uerbis exacuens/ad præli/um conuocauit tribuũ principes. Et poſtea ſingulos adinuicem. Iuuenes quidẽ exorabat ſenioribus obedire. Illos autem ut uerba ducis audirent. Erant autẽ eorũ anime in periculo cõſtitutæ/& ad præſentia preparatæ ſperabantq; aliquãdo a malis huiuſmodi liberari. Iubebãt quoq; moyſen/ut ad bella preiret neq; tardaret/ne dilatio eorũ fiduciã impediret. Ille uero ex multitudine pugnacẽ eligens iuuentutẽ/ſuper eos inſtituit Ieſũ naue filiũ de tribu effraim/ualde robuſtũ/& labores tolerare fortiſſimũ/ad cogitandũ ſimilis & loquendũ nimis idoneum qui noſſet decenter deum & Moyſen colere doctorẽ pietate/eſſetq; apud hebræos aptus. Paucos uero circa aquã conſtituit/& plurimos autẽ to/tius exercitus circa infantũ mulierũq; cuſtodiã/& tota nocte erant ꝑparati/quæcũq; fecerant arma ſumentes/& duces proprios intendẽtes tanq̃ ꝑliũ aggreſſuri dũ eis ꝑciperent. Inuigilabat ãt & Moyſes Ieſum docendo/quemadmodum exercitũ collocaret. Incipiente uero die iam pandi/rurſus po//ſcebat Ieſum ne minor inueniret in opere quã circa eũ ſpes eſſet uniuerſorũ/gloriam ꝑſentis militiæ in futuris nationibus poſſeſſurus. Hebræorũ uero nobiliſſimos ſeorſum rogabat/cũctãq; pariter multitudinẽ exortabat armatã. Et ille qdem cũ ita conſtituiſſet exercitũ ſermonibus & operũ ꝑparatiõibus/diſceſſit ad mõtẽ/deoq; ſimilis & Ieſum credidit expeditũ. Miſcebant itaq; hoſtes/& i manibus erat bellũ fiduciaq; & uiribus utebant in inuicẽ. Deniq; donec Moyſes manus extendebat ad cœlũ hebræi con/ꝑmebãt Amalechitas. Cũq; laborem ex defectu manuũ Moyſes ferre non poſſet/quia quotiẽs manus deponebat totiẽs hebræos ꝑdere contingebat/iuſſit fratrẽ Aaron & ſororis Mariæ uirũ noĩe Vir ſibi aſſiſtere eiuſq; manus utroq; latere continere/& adiuuãtes eũ nõ permitterent laborare. Quo facto hebræi Amalechitas fortiter deuicerũt/& oẽs interiſſent utiq; niſi nocte ſupueniente/populus receſſiſſet a cæde. Victoriã quoq; optimã atq; ꝑfectã noſtri habuere maiores/inferen/teſq; ſibi bellũ uicerũt/& circũhabitãtes deterruerũt. abũdantiãq; potiti ſũt magnorũq; bonorũ quæ ſuis laboribus hũerũt. Deuincẽtes nãq; exercitũ hoſtiũ/maximas diuitias & publicæ & ꝑuatim poſſederũt oẽs/cũ ꝑmitus ẽt alimẽtis neceſſariis indigerẽt. Fuit aũt eis nõ ſolũ in ꝑſenti/ſed ẽt in futuro bonoꝝ cã huius quã ꝑdiximus pugnæ ꝑfectio. Non tantũmodo .n. corpora hoſtiũ ſeruitio ſubdiderũt/ſed ẽt mentes/& cũctis circũhabitãtibus poſt illorũ deuictionẽ affuere terribiles. eiſq; diuitiarũ maximum culmen adiectũ eſt. Nã fugientes inimici/magnã copiã argẽtei ſimilis & auri reliq̃rũt in/caſtris/& uaſa erea qbus ad ueſcendũ utebant multãq; & inſignẽ abũdantiã utrarũq; rerum/ideſt ornamẽtorum textilium pariter & armorũ/& aliorum quæ præparabãtur ad præliũ/diuerſaq; iumẽta & q̃cũq; moris eſt ſequi iter agentem exercitum/prudentiaq; repleti ſunt hebræi ope fortitudinis & multum deſiderium uirtutis erat in eis. Semper enim laboribus inſiſtebãt/omnia ſe capere iudicãtes. Huius ergo belli hic extitit finis. Poſtea uero Moyſes exuebat mortuos hoſtium/& arma fugientium colligebat/& hæc uiris pugnatoribus exibebat ducemq; militiæ Ieſum præconis attollebat/exercitu teſtificante cuncta quæ geſſerat. Nemo ergo hebræorũ mortuus eſt. hoſtium uero tãti/quãtos neq; numero compræhendi poſſibile eſt. Pro gratiaꝝ uero actione Moyſes ſacrificans/altare cõſtruit/quod dei uictoriã nominauit/prophetauitq; omnes fore perituros Amalechitas/ nihilq; eorũ in futuro relinquendum/eo quod contra hebræos in ſolitudine dimicaſſent/& nequaq̃ poſitis in calamitatibus pepercíſſent. Tunc exercitum feſſum conuiuiorum opulentia reparauit. Hoc ergo bello contra hoſtes ſuos poſt egreſſus ex ægypto primitus ita pugnauerunt. Cum uero pacificas poſt uictoriam Moyſes hoſtias obtuliſſet/feciſſetq; non paucis diebus hebræos ceſſare poſt pugnã/ꝑduxit ordiatũ exercitũ/multa nãq; eis iã copia erat armoꝝ. Et procedẽs pauliſp tribus mẽſibus poſtq̃ mouit exægypto /uenit ad mõtẽ Syna/ ubi ei circa rubũ multas uiſiones factas fuiſſe ꝑdiximus. Quia ſoceꝝ ſuũ ietro moyſes ad ſe uenientẽ ad montẽ ſyna libenter excepit. Capi. III.

Væ Raguel ſocer audiens eius fœlicitatem/libẽter occurrit. Et Moyſes excipiens cũ eo ſephora uxorẽ ſuã & filios/delectatus aduẽtu eius facto ſacrificio epulas copioſiſſimas populo miniſtrabat iuxta rubum qui flãmas euaſerat/& multitudo quoq; per cognationes epulis ueſcebatur. Aarõ autem ſumens Raguel & qui cum eo erant/hymnos canebant in deum qui eius ſalutis & libertatis & egreſſionis auctor extiterat. Simulq; laudabant ducem/q̃ſi eius uirtute cuncta eius proſpera contigiſſent. Et Raguel quidem preconia multa plebis apud

Moyſen de eorum fortitudine dixit/quia pro cũctorum ſalute ſic laborauerint uniuerſi.
Quõ pſuaſit ei/ut diſtribueret populũ p millenarios/& cẽtenarios q ꝑus iordinatos erat. Ca. IIII.

DEinde uidens Raguel Moyſen in rerũ multitudine cõſtitutũ/cũctis ad eũ euntibus ut lites decideret poſtulãtibus/& tñmõ ſe iuſtitiã ipetrare credentibus/ſi ille eis arbiter iudicaret/eis.n.q uincebanꝫ leuius eſſe ꝓdere uidebaꝫ p iuſtitiã Moyſeos q̃ uictores ſentẽtiã cuiuſlibet auaricia ſuſtinere/tunc eqdẽ tacuit nolens ipedire uolentibus ducis uti uirtute. Cũ uero qeuiſſet a turba/ſumens eũ ſolũ ſeorſum. dicebat eũ oporteret facere/cõſiliũq; dabat q̃tenus minorẽ qdẽ rerum curã aliis cõmitteret. De maioribus aũt & ſalute plebis ipẽt tñmõ,puideret. Nã ad iudicãdũ ẽt alios hebræoꝝ dignos ineniri dicebat/cogitare uero,p ſalute tantoꝝ nõ quẽq̃ aliũ niſi Moyſen poſſe ſolũmõ. Sciens ingt uirtutẽ tuã & q̃lis fueris in miniſterio dei ad ſaluãdũ populũ/reꝝ arbitriũ cõmitte aliis examinãdũ. Tu uero ad ſolũ dei miniſteriũ retine temetipſum/in cogitãdo & regrendo quẽadmodũ populũ ab hac poſſis iopia liberare. Meis ergo cõſiliis utere de rebus humanis/& exercitũ pfecte diſpone p dena milia uiros/deinde p mille/ita poſt hæc diuides eos p qngentos/& rurſus in centũ/deinde qnquagenos/& iudices cõſtituens ſuper eos. Qui p triginta rurſum diuiſi/p uicenos & denos hẽbunt ꝓprios iudices/& eoꝝ negocia fi/nientes. Sit aũt aliqs ſup iſtos unus/uocabulũ a ꝓncipio numeri ſumẽs. Et hi ſiqdẽ ſint approbati ex oi plebe/boni & iuſti/q diuerſis rebus iudicent eos/& ſi qd eſt ſupra & maius. ad maiores ueniat dignitates/quod uero etiã apud eos difficile fuerit/hoc deducaꝫ ad te. Sic.n. fiet utrunq; quatenus & hebræi iuſtitiã ipetrare mereanꝫ & tu ſolis deo miniſtrãdo facias eũ exercitui eſſe propitium.

Quomodo hæc ſingula fecit Moyſes ſocero monente. Capi. V.

HAEc aũt monente Raguel/Moyſes libenter excepit/& ſecundũ eiuſmodi dictũ fecit/nõ celás cõſiliũ eius/nec ſuã faciens illius ſuaſionẽ/ſed iuentorẽ huius rei oĩ populo manifeſtãs. Nam in libris ſuis Raguelẽ cõſcripſit iuentorẽ ꝑdictæ rei/optimũ eſſe credens ut oĩbus notã faceret ueritatẽ/licet ei ſoli potuiſſent ꝑbere gloriã/q̃ ab alio ſunt iuẽta. Factũ ẽ itaq; q̃tenus uirtus Moyſi potuiſſet ẽt ex hac uolũtate cognoſci. Sed de his qdem oportune in ſcriptura alia declarabimus. Moyſes uero cõuocata multitudine/ipſe quidem ad montem Syna iturum. ſe eſſe dicebat/tanq̃ cũ deo mãſurus & aliqd ab eo utile ꝓcipiens/ad eos ſit remeaturus/illos uero ꝓcepit iuxta montem tabernacula ſua ponere/& uicinitatem dei tenere.

Quõ Moyſes aſcendit in Syna montẽ/acceptaſq; a deo leges/hebræis dedit. Capi. VI.

HAEc cũ diciſſet aſcendebat in mõtẽ Syna/q excellentiſſimus eſt in illis regiõibus/& pp altitudinẽ magnitudinis ſuæ & ſcopuloꝝ ꝓceritatẽ/nõ ſolũ hoĩbus iacceſſibilis/ſed ẽt q uideri ſine aſpectus labore nõ poſſit. Et cũ ſermo eſſet circa eũ deum hĩtare/terribilis oĩbus & iaudibilis erat uniuerſis hebræis. Siqdẽ ſecũdũ Moyſi mãdata tabernacula mutauerunt/& radicem mõtis apꝓhenderunt/eleuãtes manus ſuas ad deũ tanq̃ cũ ꝓmiſſiõe bonoꝝ q̃ eis ꝓmiſerat Moyſes reuerteret a deo/& feſtiuitatẽ celebrãtes ſuſtinebãt ducem/purgãtes ſemetipſos alia purgatiõe/nec nõ & a coitu mulierũ tribus diebus ſicut eis ipſe ꝑdixerat abſtinentes/rogabant deũ ut placide ſuſcipet Moyſen/& dona ꝑpararet qbus de cætero uiuere bñ poſſint. Vtebanꝫ ergo cõuiuiis opulẽtis/& ornamẽto decẽter cũ cõiugibus & filiis abſtinebãt/& duobus qdẽ diebus erãt ĩ epulis cõſtituti. Tertia uero die antẽq̃ ſol oriretꝫ/nubes opuit cũctũ hebræoꝝ exercitũ/& locũ ubi tabernacula fixerãt oẽm circũdedit/& fulgura facta ſunt uentiq; uehementes pluuiã nimiã cõcitantes undiq; ferebanꝫ/& choruſcatiões erãt uidentibus ualde terribiles/& fulgura crebro dimiſſa/dei ꝑſentiã oĩbus ĩdicabãt. Et de his qdẽ unuſqſq; legentium ſapiat ut uoluerit/mihi uero neceſſitas eſt hæc referre ſicut in ſacris libris ſcripta ſunt. Hebræos itaq; ea q̃ uiſa fuerãt/& clãgor auribus redditus ualde terrebat/etiã ſermo quo ferebaꝫ qa deus hĩtaret in mõte/retinebãtq; ſemetipſos in taberculis ſuis afflicti. Sed de Moyſen ira dei ꝓciſſe putabãt/& de ipſo ſimilia ſuſtinebat. Cũ uero ita cõſiſterẽt/appuit Moyſes lætus & nimis exultans/q & formidinem eis abſtulit/& de futuro meliora,p miſit/ſerenuſq; repente aer & ꝑus q añ paululũ fuerat conturbatus/moyſe ãdueniente reuerſus eſt. Igiẽ iter hæc cõuocabat populũ in eccleſiã ut audirent q̃ dixiſſet deus. Quibus collectis/ſtãs in excelſiori loco uñ eũ oẽs audirent ait ad hebræos. Deus eqdẽ ſicut & ꝑus ꝓpitius me ſuſcepit/ uitãq; uobis ꝓmittens fœlicẽm/& cõuerſatiõis ornatũ/ẽt nũc ipſe aſſiſtet in exercitu. Eũ ſiqdem & opa q̃ pp illũ nobis ſunt facta cõſiderãtes nõ deſpiciatis ea q̃ dicunt/nec me q hæc dico reſpicientes/nec qa p me lingua hũana deus uobis loqꝫ attendatis/ſed uirtutem eius cõſiderate/& magnitudinẽ eius excellentiæ quoq; cognoſcetis/& qũo ,p utilitate cũctoꝝ ad me loq dignatus eſt. Nõ.n.me reſpicientis moyſen Amarami filiũ & Iochabel/ſed eũ q Nilũ ,p uobis cõuerſi fecit i ſanguinem/uariiſq; plagis domuit ægyptioꝝ aſtuciã q p mare iter nobis oñdit/qq; cibũ de cœlo fecit heſitãtibus aduenire q potũ de petra eſtuãtibus manare fecit/p quem adã de fructibus terræ mariſq; cõmedit/p quẽ Noe ex ĩbribus eſt ereptus/p quem Abraã ꝓgenitor nr̃ obtinuit terrã chanaã/p quẽ Iſaac de ſenio/

ribus

nibus parẽtibus eſt editus/p quẽ Iacob. xii. filioꝝ uirtutibus eſt ornatus/p quẽ Ioſeph ptãtis ægytio rũ dñs eſt factus/ille uobis me ĩterprete hæc dignaꝫ uerba ꝓferre. Fiãt itaq; uobis amabiliora/ quã uxores & filii. Fœlicẽ nãq; hẽbitis uitã iſta ſeruãtes/terrãq; eritis potituri fructiferã ſine fluctibus maris/& ꝓle filioꝝ nãliter naſcendoꝝ/& hoſtibus ual de terribiles. Ad dei nãq; ego ueniens uultũ/icor rupte uocis auditor effectus ſum/ille ꝓ ueſtro genere ſp eius eſt æternitate ſollicitus. Cũq; hæc dixiſſet/eduxit populũ cũ mulieribus & ĩfantibus/ut deũ ipſum ſibi loquentẽ de rebus agendis audirent ne uilior uideretꝫ dictoꝝ uirtus ad aures eoꝝ hũana lingua pueniens. Oẽſq; audiebant uocẽ ex alto uenientẽ ad uniuerſos/ita ut nullũ effugeret. Et uerba qdẽ q̃ Moyſes in duabus talibus dereliqt/fas nobis nõ eſt ſecundũ unũquẽq; ſermonẽ apte depromere/uirtutes ãt eoꝝ ĩſinuabimus. Docet itaq; nos ꝑmus ſermo/qa deus eſt unus & dic ſolũmõ eſt colẽdus. Secũdus aũt iubet/nullius aĩalis factam imaginẽ penitus adorãdã. Tertius/ut p deũ in nulla re debeat aliqs fruſtra iurare. Quartus/ut ſeruã dæ ſint ſeptimanæ & ab oĩ ope ceſſandũ. Quĩtus/parentes honorãdos. Sextus/abſtinendũ a cæde. Septimus/nõ adulterãdũ. Octauus/furtũ nõ faciendũ. Nonus/falſum teſtimoniũ nõ dicendũ. Decimus aũt/nullius alieni rei hñdã eſſe cõcupiſcentiã. Et plebs qdẽ cũ hæc audiſſet ꝓcipientẽ ipſum de rebus qbus Moyſes fuerat locutus/gaudens in his q̃ ꝓdicta ſunt a cõgregatiõe diſceſſit. Succedenti/bus ãt diebus aduenientes ad tabernaculũ/poſcebat ab eo ẽt leges ſibi a deo debere ꝓferri. Ille uero & iſtas poſuit/& de oĩbus quocũq; mõ gerenda forẽt reliqs tpibus ſingula deſignauit/quoꝝ memoriã oportuno tpe ero facturus. Plurimas ãt leges in alia ſcriptura diſponã ſeorſum de ipſis expoſiturus. Igiꝫ cũ circa eos ita res agerentꝫ/Moyſes iterũ in mõtẽ Syna cõſcendit ꝓdicens hebræis/eiſq; uidentibus aſcẽdebat. Cũq; illic tardaret/qm̃. xl. diebus eis abfuit/timor iuaſit hebræos/ne Moyſes aliqd ptuliſſet/& iter mala diuerſa nihil eos ſic affligebat/q̃ q; putarẽt ſe ꝓdidiſſe ducẽ. Erat. n. tumultus ĩter hoſtes/aliis qdẽ dicentibus eũ piſſe in beſtias ĩcidẽtẽ & maxie illi hæc dicebãt q circa eũ odiũ hñe uidebantꝫ/alii uero ad deũ eũ ſeceſſiſſe narrabãt. Prudentes ãt & nihil horũ q̃ dicebãtꝫ a populo ꝓ ſua delectatiõe ſuſcipiẽtes/ſed & beſtiis incidentẽ piſſe hũanũ putãtes/aut certo/a deo trãſlatũ pp uirtutẽ ꝓpriã ueriſimile iudicãtes/minus qdẽ hæc ferre rõ faciebat/ſed ꝓſule ſe deſolatos arbitrari/atq; tutore qualẽ aliũ hẽre nõ poſſent/uehemẽter affligebãtꝫ/& neq; opinari poterãt in tanta mora uiro bono qd accidiſſet. neq; ſine triſticia aut deiectione degere ꝓualebãt exercitũ uero nequaq̃ pro mouere cõfidebãt cũ moyſes eos ꝓdixiſſet ibidẽ ſuſtinere. Cũq; iã quadraginta tranſiſſent dies totidẽq; noctes/Moyſes aſtitit/nullo cibo hoĩbus cõſueto ꝓticipatus/& gaudio apparẽs/totũ cõpleuit exercitũ/ꝓuidẽtiãq; dei quã circa eos hñet expoſuit/ſimul & ordinẽ ſecũdũ quẽ uiuentes eſſent hituri fœlicitatẽ/dicens oñſum ſibi p hos dies & tabernaculũ q̃le ſibi deus uellet fieri in quo deſcendẽs ad eos ipſe ueniret/ut ẽt migrãtes exinde illud portarent & nequaq̃ ad mõtẽ Syna egerent aſcende re/qñ ad eos ipſe deſcenderet deus/ut eoꝝ adeſſet oratiõibus. Fiat inqt tabernaculũ mẽſuris & opẽ bus q̃ ipſe mõſtrauit/uobis utiq; ad hoc opus iſegniter accedentibus. Et cũ hoc dixiſſet/ duas tabulas oñdit eis/hñtes ſcripta illa decem ꝓcepta/in utraq; qna. Erat in ea inſcriptio manus dei. Illi uero gaudentes in his q̃ uidebãt & audiebãt a ꝓncipe/quo poſſent eũ laudare ſtudii ſui munificentia nõ ceſſabãt/ſed deferebãt argentũ & aurũ/ſimul & es lignaq; & magnã ualde materiã/q̃ nequaq̃ potuiſſet putredine uiolari/ caprarũq; pilos/& ouiũ pelles/alias qdẽ hyacynthino/alias uero coccino/ alis purpureo flore tinctas alias albũ colorem ꝓbentes/lanaſq; ꝓdictis fucatas coloribus & linũ byſſinũ lapideſq; iſertos auro/qbus hoĩes ornamẽti gratia ſolent uti/pecudũq; multitudinẽ offerebãt piter. Ex tali nanq; mã tabernaculũ fabricatũ eſt/qđ migratũ/& p loca diuerſa deuectũ nihil differebat a tẽplo. His itaq; a ſingulis cũ magno ſtudio oblatis/ſupra modũ uniuſcuiuſq; uirtutis/atq; donatis architecto/mãdato dei in his cõſtituuntꝫ opibus/quos populus elegerat ſibi ptãte collata quorũ noĩa hæc ſunt/q̃ ſacris iſcripta libris iueniuntꝫ. Beſeleel. Viri filius de tribu Iuda/ & Mariæ ſororis moyſi/& Heliphas Iſamach filius de tribu Dan. Et populus ſiqdẽ tãto ſtudio in cũctis rebus obediebat/ut ẽt Moyſes eos ſuſpenderet /dicens ſufficere ea q̃ data fuiſſent. Hoc etiã artifices iã ꝓdixerãt abũdare. Accedebãt ergo ad opus tabernaculi faciendũ & Moyſes eos ſingulã quãq; menſurã ſecũdum oſtenſiões dei ſimul & magnitudinem/ quãtaq; oporteret fieri uaſa ſacrificiis miniſtratura diuinis edocebat. Mulieres aũt largitatẽ ſuã circa ſacra uelamina/& circa alia q̃cũq; hmõi opibus erãt neceſſaria/pp deũ in ornamento & ꝓcioſis lapidibus offerrebãt. Oĩbus itaq; in ꝓparatione iã cõſtitutis auro/argento/& ære & textilibus rebus/ꝓdicens feſtiuitatẽ Moyſes/& ſacrificia ꝓ uniuſcuiuſq; uirtute facienda/ad inſtituendum tabernaculi opus acceſſit/& atrium prius menſus eſt ita.

De tabernaculo qđ fecit Moyſes in deſerto ad honorẽ dei/ut templũ eſſe uideretꝫ. Cap. VII.

LAtitudinẽ qdẽ qnquaginta cubitoꝝ cẽtũ uero lõgitudinẽ/ tabulaſq; ad iſtar colũnarum ſtatuit æreas qnq; cubitoꝝ habẽtes altitudinẽ/in utroq; latere tabernaculi. xx. p lõgũ. p latũ uero. x. Anuli tabulis ſingulis ierãt/& capita tabulaꝝ argentea. Baſes aũt deauratæ & celatæ per circuitũ/& in terra confixæ/ꝓtingebãtq; funes ab anulis ducti uſq; ad capi/

ta clauoꝝ æneorũ q erãt magnitudine cubiti/& p ſingulas tabulas in terrã ualide poſiti/ut ex uiolẽ tia uentoꝝ tabernaculũ imobile cuſtodirent. Cortina uero molliſſima ex byſſo p oĩa undiq; pende/ bat a capite tabularũ deſcẽdẽs ad baſem uſq; diffuſa/& cõcludens oẽm p circuitũ locũ/ut nihil a pa riete differre uideret. Sic itaq; hũerũt tria latera atrii p circuitũ/quaꝝ uero latus fuit qnquaginta cu bitoꝝ/qđ frõs erat totius opis/ubi. xx. quidẽ cubiti erãt apti/quattuor hñtes tabulas in modũ por tarũ. oẽſq; ope argenti factas p̃ter baſes erantq; eneæ. Ex utroq; n. latere portarũ ternæ erant tabulæ cõſtitutæ/& pp portarũ fortitudinẽ incaſtratæ/& p eas cortina byſſina circũibat. Et cũ eſſent portæ xx. cubitorũ lõgitudine/altitudine uero qnq;/uelũ in eis erat ex purpura/& cocco/hycyntho/& byſ ſo factũ multis floribus & uariis/ex ceptis aĩaliũ figuris ornatũ. Intra ianuas aũt aſpſoriũ erat æneũ/ ſimilẽ hñs baſen/ex quo ſacerdotibus manus diluere/pedeſq; pfundere moris erat/& ambitus qui/ dẽ atrii erat ornatus hoc mõ. Tabernaculũ aũt ſtatuit i medio eius loco cõuerſum ad oriẽtẽ ut mox cũ ſol oriret/in eũ radios ſuos emitteret. Cuius longitudo quidẽ. xxx. cubitorũ erat/latitudo uero. x cubitoꝝ hẽbat ſpaciũ/& alter quidẽ paries erat auſtralis/alter uero conuerſus ad aquilonẽ/poſt ter gũ uero eius relinq̃bat occaſus/cuius altitudinẽ tantã oportebat aſcendere/quantã latitudinem eſſe cõſtabat. Erãtq; tabulæ ex ligno ex utroq; latere. xx. cubitorũ ſchemate quadrangulo factæ latitudi ne quidem unius & dimidii cubiti/altitudine uero quattuor digitorũ. Laminæ aũt factæ ex auro erãt p iteriorẽ exteriorẽq; ptẽ/qbus ſingulis tabulis erãt cardines bini imiſſi p duas baſes q̃ erãt argẽteæ & in ſuis foraminibus tabularũ cardines ſuſcipiebãt. Parietis uero occidentalis tabulæ ſex erãt qđ alterutris oẽs pfectiſſime copulatæ ut aptiſſime his cõpaginatis/unus earũ paries eſſe uideret/itrin ſecus & extriſecus deauratæ. Ex lateribus aũt erãt tabulæ nũero. xx. q̃rũ latitudo hẽbat mẽſurã unius & dimidii cubiti/altitudo tertiã ptẽ palmæ/& ita. xxx. cubitos adimplebãt. Poſterioris uero parie/ tis. viiii. cubitos ſex tabulæ faciebãt/qbus cõiũctæ ſũt aliæ duæ tabulæ ex medio cubito factæ q̃s an gulares poſuerũt ad iſtar maiorũ tabularꝝ. Singulæ uero tabulæ anulos hẽbãt aureos p exteriores p tes eminẽtes/uelut quibuſdã radicibus cõfixos p ordinẽ/adinuicem p circuitũ reſpicientes/& p eos deaurati uectes imiſſit/unoquoq; hñte magnitudinẽ cubitorũ. v. erantq; ad coniũctionem tabula/ rũ intrabatq; caput uectis uniuſcuiuſq; in alio uectis capite/ueluti in modũ cocleæ & poſt tergũ pa/ rietũ in longitudine poſitorũ unus erat ordo/p tabulas oẽs uadens/quo per uncinos utriuſq; parietis latera continebant in caſtrationibus factis & imiſſis adinuicem. Quod ꝓpterea ſic exquiſitũ eſt ut neq; a uentis moueret/neq; alia cã tabernaculũ cõturbaret/ſed imobile ſecura quiete ſeruaret. Intri ſecus aũt longitudinem eius tripartite diuiſit. i. decem cubitos ad iteriorẽ ptem ꝓfuturos diſtribuit. Quibus dimenſis/in medio quattuor tabulas ſimiliter opatas ſtatuit paululũ abinuicem diſiunctas ab alterutris q̃ ſeperarent. x. cubitos a reliquis. xx. & quod iterius erat eorũ aditus uocabat/ reliquũ uero tabernaculũ ſacerdotũ erat. Hanc itaq; tabernaculi dimenſionem ad inſtar rerũ naturæ conſti/ tuit. Tertia ſiquidem ps eius q̃ erat intra quattuor tabulas/quæ ſacerdotibus intranſgreſſibilis uide batur/uelut cœlũ dei erat relinqui uero. xx. cubiti ſicut terra & mare greſſibilis eſt hominibus/ ita ſoli ſacerdotibus adiacebat. Per frontem uero unde ingreſſus erat factus/colũnæ ſtabant ex auro fa ctæ/& æneis baſibus ſuperpoſitæ numero. v. Tegebatur aũt tabernaculũ cortina & byſſino & pur/ pureo/& hyacynthino/& coccineo coloribus facta. Et cortina quidem prima cubitorũ erat decem & undiq; eas tabulas obtegebat/quæ diuidentes templũ/introitũ interius habebant/& hoc erat qđ faciebat/ut a nullo uideretur. Et omne quidem templum ſanctum uocabatur quod uero erat inte/ rius & inacceſſibile/ultra quattuor tabulas ſanctum dei. Cortina autem erat ſpecioſa/quaſi floribus uniuerſis de terra germinantibus uariata/aliiſq; omnibus intexta q̃cunq; præter animalium formas poterant exornare pictures. Alia uero huic & magnitudine/ & textu & colore unicina. v. colũnas in ingreſſu poſitas obtegebat/ab angulo ſummitatis uniuſcuiuſque columnæ cortina/anulis continen tibus uſque ad medietatem columnæ depoſitam. Reliquum uero ingreſſus erat ſacerdotibus acce/ dentibus/ſuper quam linea erat alia cortina eiuſdem magnitudinis/funibus eam per anulos ducen/ tibus ac retrahentibus/ut tegeret omnia/& impediret aſpectũ intuendi ſacrificia & maxime in die/ bus inſignibus. Nam & in reliquis diebus/& præcipue quando uideretur nubilum/textus eius teg minis fortis erat/& laborem facilem ſuſtinebat. Vnde permanſit iſta conſuetudo etiã edificantibus nobis templum/quatenus uelum huiuſmodi in ingreſſu appendatur. Decem uero aliæ cortinæ erãt ſingulæ latitudine cubitorum quattuor/longitudine uero octo. &. xx. aureos habentes uncinos/ad copulandum alterutris uncinis & anulis/ut coniunctæ ſimul/unam uiderentur efficere. Quæ exten ſæ templum & quod erat deſuper obtegebant & parietes a lateribus & a tergo ſtantes a terra uno pede ſpenſe. Eiuſdem uero latitudinis & aliæ cortinæ una plus numero. i. xi. erant longitudine tamẽ excellentes. Erant enim iſte. xxx. pedũ/texte uero de pellibus/ſicut illæ de lana/ſimiles omnes ſigil/ lata uarietate contextæ erant uſq; ad terram tegmine ſuo diffuſæ/ad inſtar thalami culmen uelami/ nis exhibentes/una cortina ante frontem pendente. Vndecima nanq; cortina ad hoc erat aſſumpta/

aliæ ſuper

aliæ ſuper hac ex pellibus factæ/pro tegmine & adiutorio deſuper erant impoſitæ/propter æſtum/ aut imbrium certe diffuſionem. Multos itaq; ſtupor habebat inſpicientes a longe/nam colorē eius in nullo diferre putabant cœlo. Hæ uero ex pilis & pellibus factæ pendebant/ſicut illud uellum por tarum/& æſtuum pariter & imbriū iniuriis repugnantes. Hoc ergo modo tabernaculū cōſtitutū eſt.

De arca qualiter facta ſit: in qua tabulas legis collocauit. Cap. VIII.

Acta eſt aūt & arca deo ex lignis natura fortiſſimis/& quæ nequaq̄ putredinem ſuſtine rent/q̄ hæbraica lingua uocāt ſethi. Cuius cōſtructio erat huiuſmodi lōgitudinis qdē. v. cubitoꝝ/latitudinis triū ex auro puriſſimo. Intrīſecus aūt & extrīſecus ſic tegebaṫ/ut eius ligna celarent & aureis cardinibus tegmē cōpaginatū habuit ualde mirabile/ & ūdiq; ſiḿ eq̄le/nullaq; ps eius cōpaginationē poterat uiolare. Per utrūq; uero latus lōgitudinis eius anuli erāt aurei bini/totū lignū penetrātes & p eos uectes deaurati imiſſibiles p utrūq; latus/ut quotiens opus eēt p eos arca moueret. Nō. n. ī uehiculo/ſed a ſacerdotibus portabaṫ. Sup tegmē uero eius erāt figu ratiōes duæ/quas hebræi cherubī appellāt. Sūt. n. aīalia uolatilē habētia figurā/quæ a nullo hominū eſt iſpecta. Hæc dixit Moyſes ſe uidiſſe in dei ſede figurata. In hac ergo arca duas tabulas recōdidit in quibus fuerant decem uerba conſcripta/quina quidem per ſingulas tabulas binas/ ſemis autem p unamquamq; paginulam/& has in aditu collocauit.

De menſa ꝓpoſitionis/in qua omni ſeptimana duodecī panes azymi ponebaṫ Cap. IX.

In tēplo uero mēſam poſuit ꝓxime uelut delphicā habētē lōgitudinē duos cubitos/lati/ tudinē uero unū/& altitudinē triū palmoꝝ. Erāt aūt pedes eius ex medietate inferioris partis/facti p circuitū rotūdi & tornatiles/qđ uero ad ſuperiora tēdebat/q̄drāguli operis erat/habebatq; p circuitū uniuſcuiuſq; lateris labiū exornatū uelut q̄ttuor digitis alto li/ gno circumcūtē ſupiorē & inferiorem eius corporis partem/& per ſingulos eius pedes ſuperius la/ bio erant anuli/per quos uectes deaurati mittebantur in ligno quod eminebat. Sinum enim habe/ bant/ubi anuli erant commiſſi/& his per uiam portabatur. ponebatur aūt in templo ad aquilonem conuerſa/non longe ab aditu &. xii. panes azymos in ea ponebant/ſenos per partes mundos ualde/ ex farina duoꝝ aſſarioꝝ/quæ menſura hæbraica. vii. cotylas atticas habet. Super panes autem pone bantur duæ phialæ aureæ thure plenæ. Poſt dies autem. vii. iterum panes alii portabantur/die qui a nobis ſabbatū appellaṫ. Septimanā ſiqdē noſtri ſabbatū uocāt. Cām uero huius rei ī aliis edicemus.

De candelabro aureo/& altari interiori & exteriori. Cap. X.

Contra faciē uero mēſæ reſpiciētis ad parietē meridianū cōſtitutū erat cādelabrū ex auro factū fuſile/pōdus hñs minas cētū qđ hebræi dicūt cīchares/qđ græca līgua iterp̄tatū// talentū nūcupaṫ. Fecit āt & ſpærulas/& lilia/cū calamis/& ſcyphis/erātq; oīa. lxx. ex qui bus in una baſe cōpoſitū erat oē cādelabrū in altitudine/& ī tātas cōſtitutū partes/in quā tās diſtribuūt planetas & ſolem. Cōſumaṫq; in. vii. capita alterutra p ordinem cōſtituta/in qbus lu/ cernæ ponūtur ſeptem imitātes ſingulas planetaſ reſpiciūtq; ad orientem & meridiem: cādelabro obliquo poſito. Intet qđ cādelabrū & menſam iteriorem ſicut dixi thuribulū erat & altare/de ligno qdem uñ & p̄ora ſunt fabricā iputribili & forti/ex uno quoq; latere cubitū latitudinis hñs/altitu dinē uero duplicē/eratq; craticula aurea ī ea/facta hēbatq; p ſingulos āgulos coronas aureas puriſſi/ mas ſex/& anuli & uectes inerāt qbus p itinera a ſacerdotibus portabatur. Erat āt & altare añ taber naculū cōſtitutū/& ipſum quoq; de ligno/menſurā uniuſcuiuſq; lateris qnq; cubitoꝝ/altitudine ue/ ro triū/ſimiliter exornatū/& ex laminis aureis aĺs æreis adoptū/cui ſuberat craticula in modū rhe/ tiaꝝ factū. Suſcipiebat. n. terra ignem q de craticula ferebaṫ/qa baſes ei non erāt ſubiectæ. Diuerſæ aūt ponebaṫ fuſcinulæ/& phialæ/forcipes & ſcyphi/& quæcunq; alia uaſa ad ſacrificium fuerant facta/ omnia erant ærea/& tabernaculum quidem huiuſmodi erat/necnon & eius uaſa.

Quæ ſunt ueſtimenta ſacerdotum & pontificis. Cap. XI.

Actæ ſunt ēt ſacerdotibus ueſtes oībus aliis q̄s chananæas uocāt p̄iter & p̄ncipi ſacerdotū quē anarabachen appellāt qđ ſignificat p̄ncipē ſacerdotū: Quotiēs āt ſacrificia ſacerdos adiret purificabaṫ. Lex. n. purificationē fieri iuſſit/& aliorū qdē ſacerdotū ueſtes erāt hu/ iuſmodi. Primū qdē iduebaṫ manachaſſin/qđ cōſtrictoriū poterat dici. Eſt āt cictoriū cir ca femora ſubtile ex byſſo cōtorto cōtextū/ingredientibus p eū pedibus uelut denaſtrapis. Scindit uero ultra medietatē deorſū/& uſq; ad lūbos aſtringiṫ. Sup hoc āt lineo īdumēto duplicis ſindonis biſſine ueſtiṫ/quod cethomone qdem uocaṫ hæbraica lingua/ ſignificat uero lineū/nos. n. lineū cē/ thon appellamus. Eſt aūt hæc ueſtis tūica uſq; ad talos/corpus omne cōplectens/& manicis brachia ualde cōſtrigens/accingūtur circa pectus modice ſuper illū zonā circūdicente latā. q̄ſi digitis q̄ttuor narie ita cōtextā/ut nideaṫ/pellis eſſe uiperea/in q̄ flores intexti ſunt coccinei purpureiq; cū hyacyn tho & byſſo cōmixti. Si tñ eius zonæ eſt ſolūmō byſſus/& ſumēs initiū cincturæ a pectore/& cir/ cundare dicitur iterum ante pectus/& uſque ad crura dimittitur/ donec ſacerdos nihil operiatur

Pro decore

Pro decore nãq; uidentiũ eſt ita cõpoſitũ. Cũ uero ad ſtudia ſacrificiorũ/& miniſteriũ præparat/ne ipediat/opus in leno humero eã portat. Quod moyſes quidẽ arrabanech appellauit/nos aũt a babyloniis diſcentes/hẽſaneã uocamus/ſic.n. apud eos hæc tũica nuncupat. Sinũ uero nuſq; habet hæc ueſtis/ſed larga ẽ ad collũ eius apertura/& naſtali ex utraq; parte otã eiuſdẽ ueſtimẽti a parte pectoris & ſcapularũ aſtringũt hoc ẽt baſſabazã uocat. Sup caput aũt geſtat pilleũ in modũ paruuli calama ci/aut caſſidis qđ extẽdit ſup ſũmitatẽ capitis & modice uerticis medietatẽ excedit/uocaturq; maſnemphtis/& tale eſt ut uideat ex lini factũ textura uitias/quæ inuolutæ ſepius connectunt. ne facile dilabat. Deide aliud unũ uelamẽ deſup circũdat/deſcẽdẽs uſq; ad iferiora barbæ/celás pillei illius ligaturã/& totã capitis ſupficiẽ/aptaturq; pfecte ne laboráte ſacerdote circa ſacrificia corruat. Quales ſint cæterorũ ſacerdotũ ueſtes declarabimus. Princeps ſacerdotũ ornat qdẽ & iſtis/nihil ex pdictis ueſtibus derelinq̃ns/ſupinduit aũt tũica de hyacyntho facta/quæ & ipa talaris eſt/uocaturq; mechir ſecũdũ linguã noſtrã/quæ zona cõſtringit/coloribus pdictis & floribus exornata/auro cõtexto uariata/ornatuſq; ĩ fimbris eius ineſt ul ut meloꝝ granatoꝝ & tyntinabuloꝝ aureoꝝ multo decore ſactoꝝ/ita ut iter duo tyntinabula melũ granatũ habeat/itẽq; inter duo mela granata tyntinabulũ. Eſt aũt hæc tunica ex duabus inciſiõibus/ut ſit ſuta ſup humeros/& p latera/ſed uno uelo in lõgũ undiq; cirũtexta ad collũ hñs tãtũmõ ſectionẽ nõ e latere/ſed in longũ fiſſam a pectore ad medias ſcapulas. Vitta aũt ei cõſuta eſt/ne poſſit eius aptio turpiter appere. Similiter & unde manus egreditur apertũ eſt. Ad hæc aũt tertio induit ueſtimẽto/qđ dr ephot. Simile eſt aũt ſuphumerali græcoꝝ. Fit.n. hoc mõ ut ſit textus eius magnitudine cubiti de cũctis coloribus/auroq; uariatus. ãplectens omnẽ pectoris locũ/& ad manus eiiciẽdas aptũ ẽ/& omni ſchemate tunice ſimile eſt. Huic ueſtimento locus uacuus in medio pectore magnitudine palmi dimittit ubi inſerit eſſin/quod græca lingua logion/latina rõnale ſignificat/& cõplet totũ ephot/hoc eſt illũ locũ quẽ texẽtes ꝓpterea relique/rũt uacuũ/uniturq; ephot/cũ rõnali/anulis aureis p circulos ſingulos ſub eq̃litate cõmiſſis p uittam hyacynthinã/quæ ĩmittit p ligaturis & cõſertiõibus alterutris anuloꝝ. Ne aũt uacua eſſet medietas anuloꝝ/& rõnalis/filis hyacynthinis adinuẽtũ eſt ut ea loca cõſeruẽt. Sup humerale uero duo ſardonici lapides ĩfibulabãt p ſingulos humeros auro clauſi/habẽtes p extremitatẽ circellos aureos/in qbus ſuſcipiũt rõnales ligaturas. His lapidibus inſcripta ſunt noĩa filioꝝ iacob ꝓuincialibus lfis lingua noſtra ſena p lapidẽ/ſeniores aũt in humero dextro ſunt. Inſerti ſunt aũt in eſſin/id eſt in rõnale duodeci lapides magnitudie & decore ꝓcipui. Hoc ornamẽtũ ꝓpter eminẽtiã eius honoris ab hominibus poſſideri nõ põt. Iſti ſiqdẽ lapides p q̃uor ordines terni p ſingulos ordines cõſtituti ſunt habẽtes aureas p circuitũ coronas/qbus incluſi cõſertiq; ſũt/ne poſſit quocũq; mõ textura corupta defluere. Et in primo qdẽ ordine triũ lapidũ/inchoat ſardonix/topazius/ſmaragdus. In ſecũdo habet carbunculũ iaſpidẽ/ſaphirũ. In tertio inchoat ligurius/deinde amethyſtus. achates eſt tertius/q & poſt alios eſt nonus. In q̃rto ordine tenet chriſolitus ꝓncipatũ/poſt quẽ onix/deinde berillus/qui eſt ultimus oĩum. Litteræ aũt in omnibus iſtis ſcu]ptæ ſunt hominibus filioꝝ iacob. quos tribuũ ꝓncipes arbitramur/ſinguliſq; utiq; lapidibus eoꝝ noĩa referẽtibus ſecũdũ ordinẽ/quo nati eſſe noſcunt. Cum ergo p ſe illi quos dixímus anuli ſint infirmi/nec poſſint pondus lapidũ ſuſtinere/alii duo maiores in extremitate rõnalis quæ reſpicit ad collũ eminẽtes/ipſam texturã faciũt qui inſpiciãt catenas aureas ope plectili ueniẽtes p fiſtulas q̃ſdã ab extremitatibus humerorũ/q̃rũ catenarũ ſumitas aſcẽdẽs ꝓducit poſt tergũ/& in circulo qui eſt ad dorſum in ſuphumerali cõſerit/& hoc eſt rõnalis munimẽ eximiũ/ne poſſit aliq̃ parte diſtrũpi. Zona uero rõnalis cõſuitur de coloribus pdictis auro cõſerta q̃ ex utroq; latere circũducta/& iterũ reuoluta añ pectus ex ambabus ſummitatibus pẽdere dimittit/& habet q̃ſdã fimbrias ex aureis fiſtulis miro decore cõpoſitas in utraq; zonæ ſummitate pendẽtes. Pilleũ aũt ꝓ ori ſimilitudine operatũ habet pontifex/ſicut reliq ſacerdotes/& aliũ cõſutũ ex hyacyntho uariatũ. Circũdat uero ei & aurea corona/tribus uerſibus facta ſupra quã ſurgit in media fronte quaſi caliculus quidam aureus/ſimilis herbæ/quæ apud nos acoras nuncupatur/quam græci hyoſcyamos dicunt. Ne quis autem cum non uiderit hanc herbam per ignorantiam natuam eius ignoret/ſignifico huiuſmodi hominibus eius modum. Hæc herba frequenter ultra tres palmos oritur/radicem uero rotundam habet & quaſi rapæ ſimilem/folia uero eius mentæ propinqua ſunt. De ramis autem eius oriuntur caliculi rotundi/& in circuitu habet oculos/unde fructus egreditur. Calicem ergo quem diximus ſupra coronam auream poſitum habet magnitudinem digiti minoris/cuius cauatio rotunda eſt/quaſi crateris quem tamen latius condiſcipulis explanabo. Eſt autem quaſi ſphæra diuiſa/& circa fundum aliam habet inciſionem a radice rotundatam. Deinde paulatim cauatura colligitur/& a ſuperiore denuo decenter aperitur/& in labio ita coligitur ut ꝓprie uideatur hemiſpærium mira rotunditate tornatum. Super hunc iterum oriuntur inciſiones quaſi extremitates melogranatorum ſpinoſe/& in acutiſſimum deficientes cacumen/quia ſemper ſeruat/& fructum huius caliculi ſuperpoſitio ſeminis ſyderiditis uicium. Habet autem florem

ſemꝑ ſetuat/& fructum huius caliculi ſuperpoſitio ſeminis ſyderiditis uicium. Habet autem florem ſimilem plantagini/ & ꝑ circuitum tota corona his floribus eſt celata/ab occipicio uſq; ad utrunq; tẽpus. A fronte uero hoc quidẽ nõ habet/ſed lamina eſt aurea/ſacriſq; litteris nomẽ dei habet inſcriptũ. Hoc igit᷑ eſt pontificis ornamẽtũ. Mirari ſiquidẽ quilibet poterit odiũ hoium qđ circa nos habere nõ deſinũt/quaſi nobis hoc mõ diuinitatẽ deridentibus quam ipſi nõ quieſcũt colere. Siquis. n. tabernaculi poſitionẽ cõſideret/& ſacerdotalem inſpiciat ueſtem & uaſa qbus utimur ad ſacrificia celebrãda/& legiſlatorẽ uirũ ſacrũ agnoſcet & fruſtra nos ab aliis blaſphemari ꝑcipiet. Nã ſingula quæq; hoꝝ ad ſimilitudinẽ & formã rerũ facta repiet/ſi abſq; inuidia hæc ſapienterq; uelit cõſidere. Tabernaculũ nanq; triginta cubitorũ trine diuiſum/in quo duas partes ſacerdotibus cũctis diſtribuit/q̃ſi ꝑfanũ quẽdã cõmunemq; locũ terrã & mare ſignificat. Hæc utiq; greſſibilia cũctis ſunt. Tertiã partẽ ſoli dicauit deo eo ꝙ cœlũ ingreſſibile ſit hominibus. Sup mẽſam duodecĩ panes poſiti/ſignificant annum menſium quantitate tanta diuiſum. Per candelabrũ de partibus ſeptuaginta cõpoſitum ſeptẽ planetarũ decatemoria tetigit. Et ſup illud ſeptẽ lucernæ ipſoꝝ planetaꝝ curſum oſtendit. Tantæ namq; ſunt numero. Cortinæ ex quattuor coloribus cõtexte/elemẽtorũ deſignãt naturã. Biſſus terram declarat/eo ꝙ linũ oriatur ex ea/purpura uero mare/eo ꝙ piſciũ ſanguine coloratur. Aerẽ uoluit ſignificari per hyacynthũ/coccus uero eſt ignis indiciũ. Significat aũt & põtificis linea tunica totã terrã. hyacynthina uero ueſtis polũ quæ per malogranata corruſcationes/ꝑ tintinabulorum ſonitũ tonitrua ĩdicare dignoſcit᷑. Suphumerale ẽt ad ſimilitudinẽ naturæ totius eſt/ quãdo & illud deo placuit ex quatuor coloribus fieri/auroq; cõtextũ ꝓpter ſplẽdorẽ reor qui mũdo diffũdit᷑. Rationale uero in medio ſuphumerali in modũ tertæ cõſtituit. Hoc undiq; nãq; tenẽs mediũ locum zonæ circulo ſignificat occeanũ/qui utiq; cuncta ſuo limbo circũdat. Indicat aũt ſolẽ & lunam utercq; ſardonix quos pontifex portat in humeris. Duodecim uero lapides ſeu mẽſes/qs intelligere põt numerũ ſtellarũ/quẽ zodiacũ circulũ græci uocãt. Pileus uidet᷑ mihi cœlũ imitari/cũ ſit ex hyacyntho/nõ. n. aliter poterit ſuperponi ei nomẽ dei. Et in corona deſignat᷑ & in lamina aurea ſplẽdor quo diuinitas præcipue gaudet. Et hæc quidẽ tantũmodo declarata ſufficiant/cum ſæpius & in multis uirtus legiſlatoris oportune poſſit exponi.

Quomodo aaron eligitur in ſacerdotem/& quomodo moyſes purificauerit tabernaculum & ſacerdotes/& quẽadmodũ de feſtiuitatibus/& ſingulis diebus fuerit cõſtitutũ. Cap. XII.

Gitur cũ ꝑdictaꝝ rerꝝ terminus eueniſſe/nondũ miniſtris ſacris muneribus dedicatis aſtitit deus moyſi/& ſacerdotiũ Aarõ fratri ſuo eum dare præcepit/qui ꝓpter uirtutis opus omnibus honore iuſtior haberetur. Tũ ille colligens in eccleſiã multitudinẽ/uirtutem eius & ſtudiũ edicebat/& ꝓpter eos pericula paſſurũ eſſe. Cunque in omnibus eum populus teſtaret᷑/& eius ſtudium ualde laudaret/Moyſes ait. Viri iſraelite/fabrica quidem iam perfecta eſt/ſicut ipſi deo gratũ fuit/nobiſq; poſſibile. Quia uero tabernaculum oportet iam dedicari/decet prius fieri ſacerdotem ſacrificiis miniſtraturum/& ꝑ nobis orationes facturũ. Et ego quidẽ hac deliberatiõe mihi cõceſſa/meipſum dignũ hoc honore iudicabã/eo qđ natura omnes ſui potius amatores exiſtãt/& maxime/quia multũ mihi ſum cõſcius ꝑ neſtra ſalute laboraſſe. Nunc aũt ipſe deus Aaron dignũ hoc eſſe honore decreuit/& hũc ſacerdotẽ nobis credidit iuſtiorem/ſciẽs quia dignus induet᷑ ſtola deo deuota/& curã habebit altaris/& ad hoſtias offerẽdas & orationes faciendas ꝑ nobis libẽter auditurus/qui curã hẽt generis noſtri/uirũ quẽ ipſe magis ellegiſſe dinoſcit᷑. Hebræis itaq; placuere quæ dicta ſunt/& ordinatiõi dei præbuere cõſenſum. Erat. n. Aarõ ꝓpter genus/& ꝓphetiã & uirtutem fratris/honore hoc dignior uniuerſis/habebatq; filios illo tẽpore q̃tuor/Nadab/Abiud/Eleazar/Ithamar. Quæcũq; uero ad fabricã tabernaculi ꝓparata ſupauerãt/hæc iuſſit ad tegmen cortinæ ipſius tabernaculi/& lucernæ/& thuribuli/aliorũq; uaſorũ expendi/q̃tenus hæc piter neq; pluuia neq; puluere uexarẽt᷑/& populũ denuo colligens/ſingulos ad oblationem iuſſit offerre dimidiũ ſicli. Siclus aũt hebræorũ numiſma q̃ttuor dragmas atticas habet. Illi libẽter quæ iuſſerat Moyſes offerebat/eratq; offerentiũ multitudo ſexcentorũ qnq; miliũ & qngentorũ qnquaginta uirorũ/offerebãtq; argenti libras uiginti/ætate uſque ad quinq̃ginta ãnos conſtituti/oblatumque circa tabernaculi opus expendebatur. Purificauit autem & tabernaculum & ſacerdotes hoc modo. Myrrham electam ſiclos quingentos/ & totidiem ireos cynamomi & calami. Eſt autem & hæc ſpecies ſuauis odoris/priorem menſuram & medietatem/iuſſit horum contuſa miſceri/oleique oliuarum pondus menſuræ prouinciæ quæ dicitur bin/duas coas atticas capiens. Quibus permixtis/& coactis/facta eſt arte unguentariorum unctio ſuauiſſima. Deinde ſumens ipſos ſacerdotes/ & oẽ tabernaculũ unguẽs purificauit/offerẽs hoſtias multas & uarias i tabernaculo/deide aureũ thuribulũ/qđ magni erat oneris/& reliq̃ quorũ prætereo narrare nãm/ne multiloquiũ fiat legẽtibus. Secũdo aũt die. i. añ ſolis ortũ & occaſum icẽſum fieri oportebat oio/oleũque purgãtes/ad lũinaria cõſeruabãt. Quarũ tres eẽdẽ lucernæ ſup ſacrum cãdelabrum deo tota die lu-

cebant

cebant/reliquæ uero accedebantur ad ueſperũ. Omniũq; quæ facta ſunt optimi opifices Beſeleel/& Heliab fuerunt. Nã & prioribus artificibus ipſi ꝓpoſiti fuerant ad meliorẽ operationẽ iugiter exercendam/& intelligentiam rerũ/quarũ inſtructionẽ primitus ignorabant. Horũ itaq; Beſeleel meliorem contigit iudicari. Igitur omne tempus ad opus faciendum tranſit in menſibus ſeptem/& poſt hoc ex quo ægyptum reliquerant primus annus ſpletus eſt. Inchoante ergo anno ſecundo/menſe xanthico ſecundum macedonas/niſan uero ſecundum hebræos/in nono menſe tabernaculũ conſtrarunt/& omnia uaſa eius quæ iam declarata ſunt. Oſtẽdit autem deus ſe gauiſum in operibus hebræorum/& non fruſtra eos laboraſſe in pulchritudine illius edificii/ſed acceſſit & habitauit in eo templo. Præſentiã ſuam nãq; hoc mõdo fecit. Cœlum ſiquidem mundũ erat/ſuper tabernaculũ uero ſolũmodo caligo facta eſt/non alta nube/ſatis aũt denſa circundans illud/ut tẽpeſtas putaret eẽ neq; rurſus ita ſubtilis fuit/ut ualeret ꝑ eã aſpectus aliqd cõtueri/gratuſq; ros ex ide defluebat pãde batq; dei ꝓſentiã his q & uolebant & credebãt. Moyſes aũt cũ artifices qui talia fuerant operati dignis muneribus honoraſſet/ſacrificauit in tabernaculi ueſtibulo ſecundũ mandatũ dei thaurũ & arietem/& hædum pro peccatis. Dicturus aũt de his quæ ad ſacrificia pertinent/etiã de his quæ circa ſacrificia celebrantur indicaturus ſum ſimul & dẽ quibus iuſſit holocauſta fieri/& quæ comedẽda tanq̃ cibos laxauit. Mactatis igitur animalibus quæ prædixi ex eorũ ſanguine ueſtẽ Aarõ ipſum q; cum filiis aſpergebat/purgans eos fontium aquis & unguento/ut dei fierent ſacerdotes. Septem itaq; diebus hoc modo ipſos & eorũ ueſtes curabat/tabernaculũ ſimul & eius uaſa ex oleo præliba to ſicut iã dixi/& ſanguine hircorũ & thaurorũ imolatorum per ſingulos dies id eſt unoquoq; ſecundum genus. Octauã ergo feſtiuitatẽ denunciauit populo & quenq̃ ſecundũ uirtutẽ imolare ꝓcepit. Illi uero alterutros æmulari/& ſacrificiis ſuperare ſemetipſos certantes/ſinguli feſtinãter dictis obediebãt. Impoſitis aũt hoſtiis ſuper altare/repente ex eis ſpontaneus ignis accenſus eſt/& ſimilis flãma fulguri corruſcationis emicuit/& omnia quæ erant ſuper altare conſumpſit. Contigit aũt poſt hæc & Aaron calamitas quædã/ut tanq̃ homo ſimul & pater de ea cogitaret/quam tñ fortiter tolerauit qũo & circa caſus animo fortis erat/& hoc uoluntate domini proueniſſe iudicabat. Ex quatuor nãq; filiis eius quos iam dixi duo ſeniores Nadab & Abiuth portãtes ſup arã hoſtias/nõ quas prædixerat Moyſes/ſed quibus primitus utebantur ſubito concremati ſunt ſuper eos igne magno impetu uenientes/& pectora faciesq; eorũ inflãmante/ita ut nullus eum ualeret extinguere/& illi q dem ita defuncti ſunt. Moyſes ergo iuſſit patrem eorum & fratres portare corpa extra caſtra deducentes honore congruo ſepelire luxitq; plebs eos nimis amare ꝓp mortẽ q̃ eis ſic inopinabiliter acceſſiſſet. Solos aũt fratres eorũ & patrẽ non cogitare ex hac tribulatione Moyſes exorauit/cũ debe rent ꝓponere dei honorẽ ſuæ tribulationi. Iam. n. Aaron ſacerdotii ſtola uidebat indutus. Itaq; Moyſes oẽm honorẽ reſpuens/quẽ ſibi omnẽ multitudinem uidebat offerre/ſolũ dei miniſteriũ celebrat & aliqñ quidem ad montẽ Syna ibat/aliquando uero tabernaculũ ingrediens reſpõſa poſcebat/de quibus ſeorſum rogabat deum/& ſtola priuatus/& aliis ſe cunctis publicũ demonſtrabat/in nullo ab aliis differre ſtudebat/niſi ut eorũ curã prouidere uideretur. Inſuper ſcribebat leges ſecundũ quas deo grati uiuerent & in nullo alterutros accuſarent quas tñ dei præcepto cõſtituit. Nunc igitur de conuerſatione eorum & legibus exponã. Quod uero de ueſte pontificis prætermiſi/uolo ꝓferre/nullo modo enim malignitatibus detrahentiũ reliqui occaſionẽ. Si qui tñ tales ſint/ut conteñant dignitatem dei cognoſcere omnipotentẽ deũ ſcire negligentes derelinquunt/ſiue ad ſacra ueniant ſiue ad eſſe nolint/& hoc non ſolũ hebræis uoluit eſſe manifeſtũ/ſed etiã peregrinis iſta legentibus. Lapides aũt quos ferre ſuper humerũ prædixi pontificẽ erant ſardonices. Eorũ naturã puto amplius oium ad humanã noticiã uenientiũ effulgere. Dũ ergo & ſacrificiis deus adeſſet/alter qui in dextro humero portabat micabat/& ex eo ita ſplendor exilebat/ut etiã ꝓcul poſitis appareret/cũ ꝑs hoc lapidi nõ ineſſet. Et hoc itaq; mirabile eſt/his tamen q ſapientiã nõ adiectionem diuinorũ operum naſciſcunt. Quod uero eſt mirabilius dicã. Per duodeci. n. lapides quos ſupra pectus pontifex in eſſin ſutos. i. in rationale portat/uictoriã pugnatoris deus ꝓnũciauit. Tãtus ergo ſplendor fulgebat in eis/cũ nondum exercitus moueret/ut oĩ fieret multitudini manifeſtũ/eorũ auxiliis adeſſe deũ. Vnde græci q noſtras ſolẽnitates honorant/eo q; nihil in his contradicere ualeãt/eſſin rõnale uocãt. Ceſſauit itaq; & eſſin/& ſardonix ſplendeſcere annis ducentis anteq̃ hæc ego conſcriberẽ/cũ deus moleſte ferret tranſgreſſiones legũ/de qbus ſub oportunitate dicemus. Nũc aũt ad cõſequentia uerba cõuertar. Tabernaculo iã dicato & ornatis ſacerdotũ rebus populus deũ apud ſe eſſe cũ tabernaculo iudicauit/& ad ſacrificia ſit & regẽ ẽ cõuerſus/q̃ſi oẽm iã moleſtiã reſpuiſſet/& de futuris meliora deſiderãtes munera deo alia qdẽ cõiter alia uero ſeorſũ de ſingulis tribubus offerebãt. Principes. n. tribuũ bini & bini cõueniẽtes uehiculũ/& duos boues offerebãt/erãtq; uehicula ſex & ita tabernaculũ i itineribus deuehebãt. Ad hæc ãt unuſq̃ſq; eoꝝ phialã thuribulũq; portabat/& capſã capiẽtẽ daricos decẽ/plenã thymiamatibus. Thuribula uero & phialeæ argẽteæ erãt/hñtia utraq; ſicl̃os

ducentos.

ducētos. In phiala tamen ſeptuaginta ſolūmō ſunt expēſi. Hæc erant plena farina. oleo cōſperſa qui bus utunt ad ſacrificia. Super illas aūt oblationes uitulū & arietē cū agno anniculo ad holocauſtū ideſt totū incendendū/& cum his hircū pro oblatione peccatorū offerebant ſinguli principū/ ſed & alia ſacrificia quæ ſalutaria appellātur per ſingulos dies boues duos/& arietes quinq; cum agnis anniculis & hædis. Iſti enim ſacrificabant per duodecim dies/unus ī tota die. Moyſes aūt nequaq; aſcē debat in montē Syna/ſed ingrediens tabernaculū conſulebat deū de actu legūq; diſpoſitione. quas humanā ſapientiā præcellentes/oportet firmiſſime omni tempore cuſtodiri/& donū dei ceteris oſtendit/taleſq; fore ut eas hebræi nec in pace per epulas/nec in bellica neceſſitate tranſcenderent. Sed de his quidem legibus dicere ſuperpono aliam ſcriptionē facturus nūc tñ quarundā memorabor paucarū/de purgatione & ſacrificiis poſitarū. Etenim ſermo mihi de ſacrificiis faciendis ē. Duo ſunt ſacrificia/quorū aliud quidē ab uno quoq; priore/aliud uero celebratur a plebe/& hæc quidē duobus modis efficiuntur/aliud quando totū quod immolat incendit/& propterea ēt nomē holocauſtomatis habet. i. totū incenſum/aliud uero quod pro gratiarū actione ꝓſoluit/& ad īmolationē epularū exhibet. De priori nanq; narrabo. Vir priuatus holocauſtū faciēs/ īmolat bouē/& hædum hæc quidē annicula. Boues aūt permittuntur īmolare ēt iam maiores/ſed hæc oīa maſculini generis fiant holocauſta. His ceſis/lymbū altaris ſanguine perfundunt ſacerdotes/deinde purgantes eā mēbratim incidunt & omnia ſup altare īponunt/lignis inſtructū/& ſubiecto igne inflāmatū. Pedes cū iecore purgantes/& interim pinguedinē una cū aliis offerunt/pelleſq; ſacerdotes accipiūt. Et holocauſtomatis quidē iſte eſt modus. Pro gratiarū uero actione hoſtias celebrantes hæc aīalia ſacrificant/matura quidē & anniculis grandiora/maſculina tñ fœminis cōbinata/ īmolanteſq; hæc fundunt quidē ſanguinē ſup arā/renes aūt & adipes/& oēm pinguedinē cū reticulis iecorum/& cū his caudas agni ſupponunt a re. Pectora aūt & crura dextra ſacerdotibus præbēt & duobus diebus de reliquis carnibus epulant. Quæcunq; uero remanſerint concrematur. Similiter prædicto mō ſacrificiis ēt ꝓ peccatis hoſtiæ celebrant. Qui uero maiora ſacrificia non hñt/offerunt colūbas aut turtures duos/quorū alius quidē fit in holocauſtū deo/alius ſacerdotibus dat ad cibū. Certius aūt de ſacrificiis horū aīaliū in ſacrificiorū ſermone dicemus. Qui.n.ꝓ ignorantiā in peccatū inciderit/agnā & hædū fœminas eorundē annorū offert/& ſanguinē quidē fundit ſacerdos in arā/ non ſicut prius/ſed angulorū tangit extremitates/& renes aliūq; adipē cū reticulo iecoris ſup altare īponit. Sacerdotes aūt tollunt & pelles/& adipes/& carnes ea die conſumēdas in tēplo/lex.n. in cras relinq non ſinit. Qui uero peccati/ſibiq; conſcius eſt/& nullū habet qui eū poſſit arguere/arietē īmolat legē ꝑcipiēte/cuius carnes in tēplo ſacerdotes ſimiliter comedūt ea die. Principes in qbus peccāt ſacrificātes/ ea qdē offerūt q̄ ꝓpiati/placant uero deū offerēdo ad ſacrificia tauꝝ & hedū maſculos. Lex āt ꝓcepit ī publicis ꝓpiatiſq; ſacrificiis ēt farinā mūdiſſimā adiici/ī agno qdē aſſarii mēſurā/ī ariete uero duoꝝ ī tauro triū & hoc ſanctificāt ſup altare oleo mixtū. Nā & oleū offert ab īmolātibus/i boue qdē hin medietatē/in ariete aūt huius menſuræ tertiā ptē/& quartā in agno. Hin aūt menſura hebræorū antiqua fert choas articos duos/ſecundū quā menſurā oleū offerebant & uinū. Vinū aūt circa arā libāt Siquis ſacrificiū non celebrans pro uoto ſimile primitias offerat/unā dragmā ſup arā mittit/reliquā uero ad ueſcendum ſacerdotes accipiant aut ad coquendum. Nā & oleo fermentat aut certe ad faciendos panes ſacerdoti tollent/quodcunq; ex ea ad holocauſtū neceſſariū eſt. Prohibet aūt lex īmolari alia die natū una cum genetrice/ſed nec aliter īmolari ꝑmittit/niſi cū octaua dies nati trāſierit. Fiunt & alia ſacrificia pro lāguoribus euitandis/aut pro aliis cauſis/& equalia libamina cū hoſtiis expendunt/quorū in craſtinū aliquid remanere lex prohibet/ſacerdotibus. ſ. propriā ſumentibus ꝑ tē. Ex publico aūt ſumptu lex eſt/agnū anniculū ſingulis diebus occidi/inchoante die & terminante. Septima uero quæ ſabbatū nuncupat duos occidunt/eodē ſacrificantes modo. In initio menſis & quotidiana ſacrificia/& duos boues cū agnis anniculis ſeptē & arietē mactāt/hædū uero pro declinatione peccatorū/ſi forte ꝑ caſum obliuionis eueniant. Septimo menſe quē macedones hi peruerētheū uocāt/adiicientes his quæ ꝑdicta ſunt taurum & arietē & agnas. vii. īmolant/& hædū ꝓ peccatis. Offerunt ſuper hæc duos hædos/quorū alter quidā unus ultra terminos diſerti dimittitur futurus pro toto populo expiatio & declinatio peccatorū/alterū uero in ſuburbanis in locū puriſſimū deducentes/cū ipſa pelle totū incendūt/nihil omnino purgātes. Concrematur autem ſimul taurus nō oblatus a populo/ſed ex proprio ſumptu pontificis præparatus. Quo interfecto & allato in tēplū eius ſanguine ſimul & hirci/aſpergit digito contra menſam ſepties. Eodē aūt numero & pauimentū & totiens tēplū & aureā arā & reliquū quod eſt circa maius ueſtibulū/portans ſup hæc extremitates & renes/& adipē cū reticulo iecoris ſupponunt altari. Præbet & arietē deo pontifex ad holocauſtū. Quinta uero eiuſdē menſis & decima/tempore ad hyemē uergente/tabernacula figere iuſſit ſingulos ꝑ familias/metuētes frigus pro anni cuſtodia. Dūq; patriā peruenissent/in illa ciuitate quā ꝓpter tēplū metropolim haberent/feſtiuitatē eos ſeptē diebus agere & holocauſta facere/ & ſacrificare

crificare deo/& pacificas offerre præcipit/utq; in manibus portarẽt ramos myrrhæ & ſalicis/ ſummitateſq; palmarũ/& uirgulas maliperſici. Prima itaq; dierũ i his fit holocauſtũ hoſtiarũ ex tribus & decem bobus & agno uno aut pluribus & arietibus duobus adiecto hirco pro declinatione peccatorum. Sex aũt diebus ipſe quidem numerus agnorũ & arietũ cum hirco ſacrificatur/ ſubtrahit uero ſingulis diebus unus bos/donec ad ſeptimũ ueniatur/& ab omni tempore die octaua requieſcunt/& deo ſicut prædiximus uitulum imolant & arietẽ/& agnas ſeptẽ/& hircũ pro declinatione peccatorũ. Hæc quidẽ hebræis tabernacula figentibus celebrare patrii moris eſt. Mẽſe uero xanthicũ qui apud nos niſan appellatur ideſt anni principium quartadecima luna ſole oppoſito in ariete quo menſe liberati ſumus a ſeruitute ægyptiorũ/ſacrificiũ quod tunc egredientes ex ægypto facere/runt imolare nos annis ſingulis quod paſca dicitur/celebrareq; ſanciuit/& utiq; celebramus illud p tribus noſtras/nihil imolatorũ in craſtinum reſeruantes. Quintadecima ſuccedit feſtiuitas azymorũ quæ ſeptem diebus celebratur in qua azymis ueſcuntur/& ſingulis diebus tauri occiduntur duo & aries unus/agni ſeptem/& hæc holocauſta fiunt/hircus quoq; pro peccato adiicitur/per dies ſingulos ad epulũ ſacerdotũ. Secunda uero azymorũ die quæ eſt ſexta & decima frugum primitias quas metunt anteq̃ ex eis ueſcantur/deum indicantes iuſtũ eſſe primitus honorari/quo ſint hac ubertate completi offerunt iſto modo. Siccantes ſpicarũ manipulũ/& contundentes/& munda ad coquendũ ordea facientes/aræ dei aſſarium offerunt & unam dragmã ex eo mittentes/ reliquum ſacerdotum uſũi relinquunt/& tunc iam licebit omnibus pro ſua metere uoluntate. Immolant aũt in principiis frugũ agnũ in holocauſtũ deo. Septima uero ſeptimana trãſacta poſt hoc ſacrificiũ quorũ ſeptẽ hebdomadarũ dies ſunt quadraginta & nouẽ/pẽthecoſte celebratur/quã hebræi aſartha uocant/ quod ſignificat penthecoſten id eſt quinquageſimã. In qua offerunt deo panes de alphita ſiccata factos cũ fermento aſſariorũ duorũ/ & ad mactandũ agnas duas. Hæc quidẽ duo offeruntur ſolũmodo. Nã cenã ſacerdotibus ꝓparant/nihilq; ex his i craſtinũ relinqui ꝓmittit. Immolant aũt ad holocauſtũ uitulos tres. & arietes duos & agnas quattuordecim duoſq; ꝓ peccato hircos. Nulla uero feſtiuitas eſt in qua holocauſtũ non faciant/aut in qua ex opibus laborũ requiẽ non hẽant/ſed in oĩbus & legitima imolationis ſpecies/& certus uocationis modus eſt/& eorũ q̃ ad epulãdũ imolant/ ex cõmuni tñ ſimila coacta fermento carens datur aſſariorũ uigintiquattuor/& ad panes faciendos expendũ/tur. Coquunt enim duo diuiſi ante ſabbatũ/& ſabbato mane oblati ſup ſacrã menſam ponũtur ſibi ab alterutris conuerſi duabus patenis aureis ſuperpoſitis/thure plenis qui permanent uſq; ad aliud ſabbatum/& tunc pro illis alii deportãtur/illi uero ſacerdotibus exibent/& thure incẽſo in igne ſacro in quo omnia holocauſta fiunt aliud thus ſuper alios panes abiiciẽt. Immolat uero ſacerdos de propriis expenſis ſecundo per diẽ farinã oleo mixtã & modica coctione duratã/quo fit menſura unius aſſarii/cuius medietatẽ quidẽ mane alia uero medietatẽ meridie igni ſolent offerre. De his itaq; integrioꝛ denuo non declarabo ſermonẽ/ſufficienter uero mihi etiam nunc de his uideor enarraſſe. Moyſes aũt tribũ Leui a cõmunione populi ſegregans/ſacrã utiq; futurã ſanctificauit fontiũ aquis ualde puriſſimis/& ſacrificia pro talibus deo legitima ꝓbens/tabernaculũ eis ſacratạq; uaſa/& reliqua q̃cunq; ad tegmen tabernaculi uidebant feciſſe contradidit/quatenus præſidentibus & dicatis iam deo ſacerdotibus miniſtrarent. Et de animalibus diſcreuit ſingula quæ comederentur/& a quibus ſe penitus abſtinerent. De quibus cũ nobis occaſio huius ſcripturæ ꝓuenerit dicemus adiiciẽtes & cauſas/pro quibus motus/alia quidẽ nobis ad cibũ eſſe præcepit/ab aliis aũt abſtinere imperauit. Sanguinis aũt totius uſum ad ueſcẽdũ modis omnibus interdixit/animã illum & ſpiritũ eſſe putãs. Sed & carnes ſponte mortui animalis ab eſu omnino prohibuit/& ab adipe & rheticulo caprino & ouino/& bubalino/abſtinendũ eſſe prædixit. Expulit aũt a ciuitate ẽt leproſo corpore maculatos/& ſemine defluentes/ſed & mulieres quibus fit purgatio naturalis/remoueri iuſſit uſq; ad ſeptimã diem/poſt quam diem/quaſi purgatas remeare permiſit. Similiter aũt & mortuo facientes exequias/poſt totidem dies legitimũ eſt redire. Eos aũt qui ſup numerũ horũ dierũ in pollutione conſiſtunt/ſacrificare legitimũ eſt agnas duas/quarũ alterã quidem ſanctificare conuenit/alterã uero ſacerdotes accipiunt. Similiter aũt imolãt/& pro eo cuius defluit ſemen/quotiens hoc ꝓ ſomniũ patiẽt deſcendente eo prius in aquã friggidã. Idẽ facit qui cũ legitima uxore concũbit. Leproſos aũt oĩno expulit de ciuitate/cum nullo penitus conuenientes/& nihil a mortuis differentes. Si uero quilibet ſupplicando deo hac egritudine liberatur/ſaniq; colorẽ aliquãdo recipiat/diuerſa deo ſacrificia cõpenſabit de quibus poſt hæc dicemus. Vnde ẽt quilibet irridebit eos/qui dicunt Moyſen lepra fatigatũ/& pp hanc cãm ſimiliũ proiectorũ ducẽ factũ in chananæã ueniſſe cũ eis. Si hoc fuiſſet uerũ nequaquam Moyſes ad iniuriã ſuã hæc ſanxiſſet cũ magis rationabiliter ẽt aliis hoc introducentibus contradicere præualeret/qñ & apud gentes multas leproſi ſint/& fruantur honore præcipuo & non ſolũ iniuria & expulſatione priuent/ſed ẽt milicias mereant inſignes/& ciuilia eis ſingula cõmunitant/ & in ſacris/& in tẽplis igrediendi hẽant poteſtatẽ. Quapropter in nullo prohibeat. Moyſes ſi aliqua

ſes ſi aliqua haiuſmodi paſſione circa colorē ipſe aut multitudo quæ cū eo erat uexaret. de iſtis me
liora ſancire nullūq; detrimentū huiuſmodi paſſionibus cogebat inferre. Sed palā eſt/qūo hæc de
nobis inuidia concitati loquunt. Moyſes aūt ab his mundus exiſtens/ēt mundis contribulibus con/
ſtitutis/de languentibus hoc mō ſanciuit/& hoc pro dei honore decreuit. Sed de his equidē unuſq;
q; cogitet ut uoluerit. Mulieres uero qū pariunt/intrare in templū prohibuit/ſacrificia contingere
non permiſit uſq; ad quadrageſimū diē ſi maſculus ſit qui pariat/duplicibuſq; diebus/ ſi fœminam
generare contingerit. Ingredientes ergo poſt prædictę dilationis tēpus ſacrificia celebrabunt/ quæ
ſacerdotes ſolēniter deo diſtribuant. Siquis adulterā ſuā ſuſpicat ut uxorē offert farinæ ordeaceæ aſ
ſariū & unum pugillū ex ea mittens in altare/reliquū dat ſacerdotibus ad edendū. Mulierē uero cō
ſtituat aliquis ſacerdotū ad ianuas quæ ſunt conuesſæ ad templū/& uelamen capitis eius detrahēs
ſuperſcribi in mēbrano deo uocabulū iubeat ipſamq; iurare nihil uiro nocuiſſe/nec pudicitiæ uin/
culū diſrupiſſe quod ſi cōmiſit/ut fœmore dextro diſiūcto uteroq; putrefacto moriat/ſi uero amo/
re nimio & huius rei zelo petulanter maritus hac ſuſpitione moueat/ut menſe decimo ei puer ma/
ſculus generaret/perfectoq; iureiurando/dei nomen diluens e mēbrana/in phiala exprimat/ ſumēſ
q; terrā de tēplo circa parietē iacentē/& ſuperaſpergens mulieri dabit bibendū. Illa uero ſiquidem
iniuſte accuſata eſt/concipit/& partus eius nutrie in utero/ſi aūt de thoro maritali mentitur ēt deo
cū confuſione uitā relinquā ſuſtinebit. Nā & fœmur eius putreſcit/& uenter uertitur in hydropē. Et
de ſacrificiis quidē & purgationibus eorū. Moyſes contribulibus ſuis ita proſpexit/ leges aūt eis ta/
les expoſuit. Adulteriū quidem oīno prohibuit/fœliciſſimū eſſe credens/uiros circa thorū eſſe ſecu
ros/& ciuitatibus ſimul & domibus expedire filios eē ueraces. Sed & matribus miſceri tanquā ma/
lū maximū lex negauit. Similiter uxori paternæ & nutricibus & uxoribus/& ſororibus coire quē
quā filiorū tanquā prauā iniuſticiā nimis odiuit. Prohibuit aūt & mulieri naturaliter pollutæ miſce
ri/& iumentis & maſculis/eo q; hæc libido nequiſſima uideatur. & aduerſus eos qui hæc ꝓſumunt
mortis ſuppliciū prouenire decreuit. Sacerdotū uero duplicem fecit purgationem. Nā & ab iſtis ſi/
militer eos abſtinuit/& ſuper hæc neq; meretrices neq; concubinas eos habere permiſit/ neq; ancil
lā/neq; captiuā eis nubere uoluit/ſed & eas quæ de cauponibus & pandochiis uitā agunt/& q̄ ꝓ
maritos habentes/& pro cauſis quibuſcunq; dimiſſæ ſunt/ab eorū coniunctione prohibuit. Summū
pontificem neq; mortui uiri permiſit uxorem habere/licet hoc aliis conceſſiſſet/huic ſoli dedit nu/
bere uirginem eāq; ſeruare. Vnde neq; ad mortuū ſummus ſacerdos accedit. cū reliqui non prohibe
antur ſolemnia fratribus & parentibus & oībus ſuis mortuis exhibere/quos eſſe oportet ſimplices/
omni uera ſimplicitate. Qui inter ſacerdotes integer non eſt/paſci quidem de oblatiōibus ſacerdo/
tis conceſſit/aſcendere autem ad altare in templūq; introire prohibuit. Hos itaq; non ſolū circa ſa/
crificia mundos/ſed etiā circa conuiuia & cultū ſuū ſtudioſos/& inculpabiles eſſe præcepit. Ob quā
cauſam ſtola ſacerdotali ueſtiti imaculati & circa oīa mundi ſunt/& ſapientes exiſtunt. Bibere uinū
donec ſtola ueſtiti ſunt prohibent/ inſuper & oues integras īmolant/& in nullo pollutas. Hæc igit
& iam in tempore uitæ ſuæ geſta tradidit Moyſes/quorum quædam & in deſerto degēs admuenit
quatenus dum terram chananæam perciperent/hæc ſeruarent. i. ut anno ſeptimo requiem terræ ꝑ
beant/ab aratro & plantationibus ſicut & ipſos ſeptima die ab operibus ceſſare ſanciuit/& ut quæ
ſponte oriūtur de terra/eſſent uolentibus in uſum communia/& cōtribulis & extraneis/nihilq; ex
eis ſeruarent. Hoc autem fieri poſt ſeptimā annorū ſeptimanā iuſſit/qui ſunt anni quinquaginta/uo
caturq; ab hebræis hic annus quinquageſimus iubileus/in quo & debitores a credito relaxantur/&
ſerui liberi dimittuntur/quia dum eſſent contribuli pro quadā tranſgreſſione legū eos ſeruitii ſche
mate caſtigauit/mortemq; ſuſtinere prohibuit. Inſtante ſiquidem iubileo quod nomen ſignificat li/
bertatem reſtituunt etiam agros antiquis dominis iſto modo. Conueniunt uenditor agri ſimul &
emptor & reputantes fructus & expenſas in agro factas fructus exuberaſſe compertas/uenditor re
cipit agrum. Cum uero expenſæ tranſcendunt/hoc quod deeſt recipiens emptor/a poſſeſſione di/
ſcedit connumeratis ſcilicet ex equo fructibus & expenſis prioribus poſſeſſoribus reddit agrum.
Eandem legem uoluit etiam in domibus obtinere/quæ per uicos quoſq; uenduntur. Nā de his quæ
in ciuitatibus uenundantur aliter definiuit. Siquidem antequam impleatur annus recipiat pecuni/
as/reddere domum cogit emptorem/ſi uero completus annus fuerit poſſeſſionem confirmat em/
ptori. Hanc igitur Moyſes legum conſtitutionem dum ſub monte Syna moraretur exercitus a deo
cognouit/& hebræis ſcriptam contradidit. Cum circa legiſlationem iam putaret iſta ſufficere/ ad
exercitii militaris iura conuerſus eſt/habens in animo bellicas cauſas attingere/ præcepitq; prin/
cipibus tribuum præter tribum leui/ut numerum pugnare ualentium perfecte cognoſcerent. Leui/
tæ ſacrati erant/& miniſterio alio fungi non poterant. Examinatione itaq; facta/inuenta ſunt mi/
lia ſexcenta & tria/& ſexcenti quinquaginta/qui potuiſſent arma producere a uigeſimo anno uſ/
q; ad quinquageſimum. Pro leui tamen elegit inter principes tribum. Manaſſe filii Ioſeph/& affrain

pro ipſo

p ipſo Ioſeph. Hæc aũt fuit ſupplicatio Iacob ad Ioſeph/dũ feciſſet filios eius ſibi ꝓberi ſicut ꝓdixã. Figẽtes ãt caſtra tabernaculũ in medio ſtatuebat/& terne tribus p latera ſingula tabernaculi cũ manebãt/& plateas p mediũ hẽbant/eratq; ornatus quaſi fori rerũq; uenaliũ ſingulis in ordine cõſtitutis & opifices artiũ ſingulaꝝ in ſtationibus erãt/nulliq; alii loco/quã ciuitati cõpetẽter edificatæ & collocatæ ſimilis erat. Ea ſiqdẽ q̃ circa tabernaculũ erãt ſacerdotes tenebãt deide cũcta leuitæ. Exq; ſiti. n. ſunt leuitæ maſculi/qui ultra uigiti annoꝝ eſſent/iuentiq; ſunt uigintiduo milia/octingẽti octoginta. Quotiens ſup tabernaculũ nebulã ſtare cõtingebat/tanquã deo ibidẽ cõmorante quieſcebãt/cũ uero cõuerteret/procedebãt. Adinuenit ãt & modũ tubæ/ex argento factæ/qui ẽ hmõi/longitudinem hñs pene cubiti. Eſt aũt anguſta fiſtula cãtatoria calamo capacior/præbẽs latitudinẽ/q̃ cõueniat ori ad ſuſceptionẽ ſpũs/& claſſice ſono uicina/q̃ hæbraica lingua uocat aſofra. Factæ ſunt tales duæ/& una quidem utebant ad iuſſionẽ & collectionẽ populi in eccleſiis celebrãdã/altera uero/cũ oporteret ad cogitandũ de rebus neceſſariis principes cõuenire/ambabus ãt multitudo colligebatur. Cũq; tabernaculũ moueret hæc fiebãt/& ſonãte priore/hi qui habitabãt ad oriẽtalẽ tabernaculi ptem ſurgebãt/cũ uero ſecunda ſonuiſſet/qui ad auſtrũ reſidebant parabant/& ita in thecã inuoluta tabernaculi medietas/ꝓcedẽtibus ſex tribunus portabat/& alia media ſequentibus ſex/leuite uero oẽs circa tabernaculũ erãt. Tertia ſonante pars q̃ cõuerſa erat ad occidentẽ ferebat/& quarta/quæ circa ſeptẽtrionẽ. Vtebant his tubis ẽt in ſacrificiis hoſtias offerentes/& ſabbatis/& cæteris diebus. Sacrificauit autem tunc prius pro diſceſſu ex ægypto/quod paſca dicitur in deſerto.

Quia Moyſes procedens a monte Syna cum populo/eduxit eum ad locum qui dicitur Eſerioth/ubi murmurantibus filiis Iſrael pro deſiderio carnium dominus imiſit coturnices/& de plaga quæ ſecuta eſt eſum carnium. Cap. XIII.

ET poſt paululũ ꝓcedẽs a mõte Syna/& loca q̃dã cõmutãs de qbus dicemus ad locũ q dicit Eſerioth uenit. Vbi multitudo rurſus ſeditionẽ fecit/accuſando Moyſen/& neceſſitatẽ ꝓfectus ſui/dicendo/& qa de terra bona eis ſuaſiſſet exire/& cũ illã ꝓdiderũt p fœlicitate quã eis ſe ꝓmiſerat ꝓbiturũ/diuerſis miſeriis tenerent aſtricti/& aqua priuati/& ſi cõtingeret ut & mãna deficeret/eẽnt ſine cõſolatiõe pituri. Cũq; multa leuiora in illũ ediceret/annuq; dẽ monebat eos/ut neq; Moyſeos laborũq; eius p cunctoꝝ ſalute exhibitorũ ĩmemores eẽ deberẽt neq; de dei adiutorio deſperare. Plebs aũt ad hoc potius eſt cõmota/& cõtra Moyſen maior turba cõſurgens erat. Moyſes itaq; cõfortãs eos tali deſperatiõe deiectos/licet turpiter ab eis fuiſſet cõtumeliã paſſus/tñ ꝓmiſit carniũ eis multitudinem ſe ꝓbiturũ/nõ una die ſed plurimis. Illis ãt nõ credẽtibus/& dicente quodã unde poſſet hæc tãtis milibus quæ ꝓdixerat miniſtrare/deus ingt & ego licet mala audiẽtes a uobis nõ tñ recedimus opantes p uobis/& iſtud nõ tarde ꝓueniet. Cũq; hæc dixiſſet/coturnicibus repletus ẽ oĩs exercitus/colligebãtq; eas circũſtãtes. Deus ãt nõ tarde hãc reddidit hæbreis iniuriã & maledictũ in ſe cõmiſſum. Nõ pua ſiqdem multitudo eoꝝ mortua ẽ/& hactenus locus ipſe cognominatur. Cabrothalia/quod interpretari poteſt deſiderii ſepultura.

Quomodo exĩde Moyſes duxit populũ ad fines chananæoꝝ/unde miſit exploratores. xii. q cõſiderarent eoꝝ regiões & ciuitates qui reuerſi poſt quadragĩta dies/terrorẽ & metũ icuſſerũt filiis iſrael quaſi nõ poſſent expugnare chananæos/unde illi ĩ deſperationẽ adducti cõſilio inito decreuerũt redire in ægyptũ/Moyſe/& Aaron iterẽpto quare iratus non eos ſed filios eorum terrã repromiſſiõis intraturos/ipſos autem per. xl. annos in deſerto prædixit eſſe morituros. Cap. XIIII.

EDucẽs ergo eos exĩde Moyſes in terrã quæ uocat cõuallis iuxta chananæoꝝ terminos exiſtẽtẽ & ad habitãdũ difficilẽ populũ ĩ eccleſiã cõgregauit eiſq; ĩ cõtione locutus ẽ dicens. Cũ deus nobis duo bona ꝓmiſerit/libertatẽ/& fœlicis terræ poſſeſſionẽ/aliud deo/dãte iã poſſidetis/aliud eſtis ꝓcepturi celeriter. In finibus ſedemus chananæoꝝ/arcebit/q; nos de cætero ꝓcedẽtes/neq; rex/neq; ciuitas/ſed neq; oẽs eoꝝ gentes. Exercitum ergo præparamus ad bellũ/nõ enim ſine labore nobis hæc terra conceditur/ſed maximis eam præliis obtinebimus. Mittamus aũt exploratores qui huius terræ bona conſiderent/& quæ uirtus in ea ſit habitantium. Ante oĩa uero unanimes ſimus/& deũ qui eſt in oĩbus nobis adiutor/& pugnãdi ſocius honoremus. Hæc cum dixiſſet Moyſes/multitudo ei honorem exhibuit/elegitq; exploratores duodecim notiſſimos uiros/unum de unaquaq; tribu. Qui circũeuntes omnem terram chananæoꝝ a patribus circa ægyptũ iacentibus uſq; ad ciuitatem Emathin/ad mõtem libanũ peruenerũt naturãq; terræ & incolaꝝ hoium cõſiderantes ualidã reuerſi ſunt: quadraginta diebus omne hoc opus explerent iſuper & fructus quos ꝓferebat illa terra portãtes: eorũq; abundãtiã & multitudinem bonoꝝ terrã illã habere narrabant & a uolũtate belládi populũ ſuſpendebãt metuentes etiã ſuæ paupertatis inopiã dicenteſq; flumina impoſſibilia tranſituros: & eſſe montes inſuperabiles iter agentibus & ciuitates muris ualde fortiſſimis: & ambitus earum grandi munimine roboratos. In Ebron autem & gigantum prolem ſe inueniſſe dicebãt. Et exploratores qdẽ uidẽtes: qa cũctis quos ab ægypto egrediẽtes

inſpexerant

inſpexerant/maiores eſſent chananæi/& ipſi tabuerunt/& multitudinem hoc credere cõpulerũt. Illi aũt ex his quæ audierant poſſeſſionẽ terre illius difficilẽ ſibi iudicabãt/ſolutoq; cõcilio/cũ uxoribus & filiis lugẽtes degebãt/tãquã eis deus nihil ope/ſed tãtũ uerbo ꝓmitteret. Rurſumq; Moyſem in// crepabãt/& iclamabãt ei/eiuſq; fratri atq; põtifici/& peſſimã qdẽ licet cũ illorũ blaſphemiis habue runt noctẽ. Mane uero cõcurrerũt ad eccleſiã deliberationẽ habẽtes/interfecto Moyſe & aaron/ad ægyptũ denuo remeare. Vnus ãt exploratoꝝ Ieſus filius Naue de tribu effraim & calep de tribu iu/ da/metuẽtes in mediũ ꝓceſſerũt/tenebãtq; multitudinẽ/cõſidere ſupplicãtes eã/& neq; deũ falſitatis arguere/neq; credere his quæ pro terrore nõ uere dicebãtur de chananæis/ſed ſibi potius q ad fœli/ citatẽ & poſſeſſionẽ bonorꝝ eos decẽtius inuitarẽt/qñ nec mõtiũ magnitudo/nec altitudo fluuioꝝ/ uirtutẽ colẽtibus effectũ ipediret/maxime cũ deus ſecuritatẽ ꝓbeat/& eoꝝ ꝓpugnator exiſtat. Per/ gamus ergo inquit ſimul ad hoſtes/nullã timoris ſuſpitionẽ habẽtes/ſed duci credite deo noſq; ſeq/ mini quo uocamur. Et ille qdẽ dicẽtes hæc/nitebãtur irã populi mitigare. Moyſes aũt & Aarõ in ter rã ꝓſtrati/rogabãt deũ nõ ꝓ ſalute ſua/ſed ut qeſcere ignorãtem faceret plebẽ/ eorũq; ſedaret ani// mos pñtis heſitatõis paſſione turbatos. Aſtitit ergo & nubes/& inſtãs ſupra tabernaculũ ſignifica/ uit dei præſentiã. Moyſes uero iã cõfidẽs/in media aſtitit multitudine deũq; ꝓmotũ ꝓ eoꝝ ꝓcabatur iniuria/ꝓcepturoſq; fore ſuppliciũ/nõ qdẽ delicto dignũ/ſed q̃le patres pro correptione inferunt fi/ liis. Cunq; trãſiſſent in tabernaculũ corã deo pro futura eoꝝ ꝓditione deflebãt/cõmemorabãtq; po/ pulũ q̃ paſſi ſunt ab eo/& quantis bñficiis ꝓticipati/ingrati circa eũ exiſterẽt/qñ ẽt nũc exploratoꝝ terrore decepti/ſermones illoꝝ potius quã ꝓmiſſiones dei iudicarent ueriores/& ob hãc cãm nõ eq dẽ ꝓderet/oẽs/neq; eoꝝ exterminaret genus/qd' oĩbus hoĩbus potius apud ſe hẽrent honoratũ/cha/ nanæoꝝ uero terra nõ eos eſſe potituros/neq; eius fœlicitate lætaturos/ſed ẽt ſine domibus & ciuita tibus in deſerto q̃draginta annis eſſe uicturos/& hãc pœnã eos ꝓ iniquitate ſoluturos filiis aũt ue// ſtris dicebat/deus terrã datuꝝ ſe promiſit illoſq; participaturos bonis/& dñs eoꝝ fore quæ uoſipſi nobis inuidiſtis accipere. Cum hæc itaq; Moyſes dei uolũtate dixiſſet/in triſtitiã & erũnam cõuerſa eſt multitudo/rogabantq; Moyſen/ut ꝓpitiũ eis faceret deũ/& a deſerto libertatis ꝓberet urbes. Ille aũt dicebat deũ huiuſmodi nõ habere cõſiliũ/neq; ſecũdũ leuitatẽ humanã ductũ circa indignationẽ eoꝝ/ſed habita deliberatione in eos ſniam ꝓtuliſſe. Nõ itaq; iudicãdũ eſt oportere hæc diſcredi/ſi Moyſes cũ uir unus eſſet tãtam militiã hominũ iraſcentiũ potuit mitigare/& ad mãſuetudinis uota reducere. Deus.n. aſiſtens ei ſermonibus eius uinci multitudinẽ ꝓparauit/qppe cũ ſæpius inobedien tes inutilẽ ſibimet inobediẽtiã fuiſſe cognouiſſent/in calamitatibus utiq; incidentes. Mirabilis itaq; uirtute & fortitudine fuit uir ille ad credẽdũ ſibi de qbus cũq; populus audiret/& hoc nõ ſolum tpe quo uixit/ſed ẽt nũc eſt. Nullus.n. eſt hebræoꝝ q nõ tanq̃ ꝑſente eo/& caſtigãte ſi forte ſit moribus incompoſitus obediat ſanctionibus eius/licet alios latere poſſit. Et alia qdem idicia ultra humanam uirtutem eius exiſtũt. Olim.n. quidã trãs euphratem fluuiũ habitãtiũ/q̃tuor menſium itinere uenien tes ꝓp honorem noſtri ſacrificii cũ multis piculis ſimul & ſumptibus/ſacrificãteſq; nõ ualuerũt ĩmo latione participari/iterdicẽte hoc Moyſe qbuſlibet/q non ſint noſtris legibus eruditi/neq; nobis ex paterna traditiõe cõiuncti. Et alii qdem nec ſacrificarũt/alii uero ſemiplene ſacrificãtes reliq̃rũt. alii aũt neq; initiũ ingrediendi in templũ ualẽtes facere diſceſſerũt/obedire Moyſeos ꝓceptis potius quã ſuã uolũtatẽ facere ꝓponẽtes/& cũ ꝓhibẽtem ſe de talibus nõ metuerent/ſolã tamẽ cõſcientiã formi darũt. Sic legiſlatio q̃ uidebaꝫ dei/fecit illũ uiꝝ meliorem ſua natura putari. Sed ẽr añ tẽpus modicũ huius belli. Claudio romanis ĩperãte/yſmaele apud' nos exiſtẽte põtifice/cũ fames noſtrã regionem talis obtinuiſſet/ut q̃ttuor dragmis uenderet' aſſiriũ/allata farina ad feſtiuitatẽ azimoꝝ in choris ſe ptuagita qui modũ qdem ſinguli ſunt unus & triginta/attici aũt q̃draginta & unus/nullus ſacerdotũ ꝓſumpſit comedere cũ ſcilicet terrã inopia tãta detineret/qppe cũ metuerent legẽ & irã/quã etiã ſu per migtates hoĩbus occultas ſolet inferre diuinitas. Igit' nõ oportet admirari de his q̃ tũc geſta ſunt qñ ẽt nũc litteræ a Moyſe derelictæ/tãtã uirtutẽ habẽt ut ẽt inimici noſtri fateãt'/qa is cõſtituit rem publicã noſtrã p Moyſen eiuſq; uirtutem/ deus eſt. Sed de his qdem ut placuerit unicuiq; cõſideret.

Hic liber continet tempus annorum quadraginta.

Bellum hebræorum abſq; noticia moyſes contra chananæos geſtum atq; deuictũ. Cap. I.

Incipit liber quartus antiquitatis iudaicæ.

Aebræos itaq; deſerti moleſtia atq; difficultas cogebat etiã phibente deo ad chananæos accedere. Non enĩ Moyſes ſermonibus ecqeſcebãt obedire/ſed etiã præter illius uoluntatẽ ſuperare ſe hoſtes exiſtimãtes/ illũ qdem accuſa bant ſuſpitionem habentes/eoq; eoꝝ negociaretur inopiam/& ut ſemp eius uiderent' egere ſolatio. Prælio uero aggreſſi ſunt chananæos/dicẽtes deũ nõ ꝓpter Moyſen eis auxiliari/ſed cõmuniter genti ſuæ ferre ſolatiũ ꝓpter ma iores eorũ ſuãq; uirtutem quorum ſemper prouidentia habuiſſe uidebatur

& quō qui prius libertatem ꝓbuiſſet/etiam tunc laborare uolentibus ferre ſolatia non tardaret/di//
cebantque etiam ſolos ſe poſſe hoſtibus prævalere licet uelit Moyſes deum ab eis alienare/omni/
busq; hoc expedire/ut ipſi ſui rectores eſſent/& non ab egyptiorum iniuria digreſſi/Moyſeos tyra/
nidem denuo ſuſtinerent/& ſecundum eius uoluntatem uiuerent/nec deciperentur quaſi diuinitas ei
ſoli utilia pro eius deuotione prædiceret/tanquam non omnes eſſent de genere Abraam/ſed unus eſ
ſet his auctor omnium/cui deus omna noſſe futura præberet.qui uiderētur ſapere ſi eius ſuperbiam
contemnentes & deo credentes/obtinerent terram quam eis uolentibus promiſerat/& non propter
prædictam cauſam ſub dei nomine reſpicerent prohibentem .Ergo cogitantes inopiam atq; deſertū
propter quæ ad hoc potius urgebantur/ad chananæorum bella ſunt profecti deum ducem exiſtima
tes/& non ad legiſlatorem ſolatium ſuſtinentes/donec/ſibi meliora fore decernerent.Quo facto ho
ſtes aggreſſi ſunt.Illi autem eorum non expaueſcentes inuaſionem ſeu multitudinem eos fortiter ex
ceperunt/& hebræorum multitudo eſt interempta.Reliqua uero militia cohortis eorum ſoluta eſt
ſectatiq; in tabernaculum turpiter confugerunt/& eo q; præter ſpem tantæ calamitati occubuiſſent
omnino deiecti ſunt/& nihil utile de cætero ſperabant/cogitantes q; hæc per dei iracundiam euenis/
ſent/accedentibus ab bellum contra eius uoluntatem.Moyſes ergo uidens ſuos perditione compreſ
ſos.& metuens ne uictoria confidentes inimici/& appetentes maiora ſuper eos accederent/iudica//
uit exercitū ī deſertum procul a chananæis educere.Cunq; multitudo ei conſentiret/quæ utiq; cognō
uerat/q; abſq; præceptionibus eius prouidentiæ prevalere non poſſet/eleuato exercitu abiit in he/
remum/faciens eos ibi quieſcere/nec prius chananæos adire/donec ad hoc oportunū tempus a deo
acciperet.Igitur quod in magno contingit exertitu/& præcipue apud eos qui in ærumnis calumnia/
tores & inobedientes exiſtunt/hoc etiam iudæis/euenit.Nam dū eſſent ſexcenta milia & forte præ
multitudine conſiliis melioribus ſe minime ſubiicerēt/ inopia potius & ærumnis iraſcebantur/& ad
uerſus alterutros/& aduerſus ducem.Seditio enim talis/qualem nec apud græcos/nec apud barba/
ros factam audiuimus tunc eos apprædendit/per quā omnes deſerendos a deo atq; perditionis peri
culum ſuſcepturos eripuit.Moyſes/oblitus malorum/licet paulominus ab eis fuiſſet occiſus.Pro cu
ius præcibus deus nihil mali eos ſuſtinere permiſit/licet legiſlatorē ſuum contumeliis affeciſſent/&
mandata quæ ipſe per moyſen dederat deſpexiſſent/eripuit tamen eos/quando eis pro ſeditione ſua
mala proueniret potuiſſent/niſi ipſe eorum periculo proſpexiſſet.Seditionem uero & quemadmo/
dum poſtea Moyſes conuerſatus eſt narrabo/prædicens cauſam propter quam talia ſunt commiſſa.

Seditio chore & plebis contra moyſen & fratrem eius de ſacerdocio. Cap. II.

Hore hebræoꝝ ex genere nobilis/& abūdans diuitiis/& lingua facilis/ac ad ꝑſuadēdū
plurimis idoneus/uidēs Moyſen in maximo honore cōſtitutū p inuidiā grauiter hoc fe
rebat.Nā cū eſſet ex ea tribu erat & eius cognatus/& mordebat q̄ſi iuſtius eſſet/ut eā
gloriā ipſe obtineret/q & ditior illo/& genere apud leuitas nō uideret eſſe deterior cla
mabatq; dicēs eſſe crudelē Moyſen/gloriāq; ſibimet occupaſſe/& hāc p caliditatē quæ/
ſiſſe ſub occaſione/q̄ſi uideret deū/& cōtra leges Aaron fratri ſacerdotiū dederit non
cōi placito plebis/ſed ſuo iudicio/& ſup hæc mō tyránico honores qbus uellet/ipēderet.Sæuius au/
tē eſſe dicebat/& ultra uiolētiā qa leſionē/niteret inferre latenter/qñ nō ſolū nolētibus/ſed neq; in/
telligentibus inſidias eius honores auferre cōtenderet/qa cū ſcierint inquit hoies nō ſe poſſe uiolen
tia prevalere/hanc quidē uolentes boni uideri non inferunt/doloſa tñ arte machinant/q̄tenus deſi/
deratum perueniant/ad effectū.His & ſimilibus ſuadebat plebi/quia utile foret ut dū adhuc huiuſ/
modi latere ſe crederent/punirent/nec ſinerent ad potiorē accedere cumulū ne manifeſte fierent imi
mici/adiiciebatq; dicens.Quā rōnē reddere poterit Moyſes/ut Aaron & eius filiis daret ſacerdotiū.
Si.n.ex tribu Leui deus honorē alicui præbēdū eſſe decreuit/ ego hunc iuſtior ſum accipere genere
quidē ipſo cōſiſtens quo Moyſes diuitus aūt & forma potētior.Si uero maior tribus queritur/dignū
eſt ut Rubē tribus potius honoret/& hūc accipiāt Dathā & Abyron & Falas.Iſti.n. ſeniores erāt ī
illa tribu/& potētes facultate pecuniaꝝ.Hæc itaq; Chore dicēs/uolebat uideri qdē cōi utilitate pro
deſſe/ope uero agebat ut honorē hūc in ſe populi ſuffragatōe trāſferet.Et ille qdē hæc maliuole ple
bi cū doloſo dicebat eloqo ꝓcedēte uero ſermone/paulatī/ad multos & creſcētibus adiutoribus/cō
tra derogationē Aarō oīs exercitus eſt agitatus.Erāt.n.cōcordātes cū Chore ducēti & qnquaginta
priores uiri/ſtudētes q̄tenus fratres Moyſeos ſacerdotii iure ꝓuarēt/& p hoc eū exhonorarēt.Tunc
itaq; populus/ut ēt Moyſen lapidaret agreſſus eſt/& in eccliā iordinat & turbulēter cōueniebāt/&
añ tabernaculū clamabāt oēs.Exeat tyránus/& populus ab eius ſeruitio libereť/q ſub occaſiōe dei
uiolēta mādata ꝓcepit.Dicebāt.n.Quod ſi deus ipſe ſacerdotē futuꝝ eligeret/digniſſimū ad hūc ho/
norē ꝓueheret & nō eū multis iferiorē daret & ſi deereuiſſet hūc Aarō dari corā populo faceret/&
nō in fratris hoc ptāte reliq̄ret.Moyſes ergo cū derogationē Chore iā ex multo ꝓſiret/ēt irritatū po
pulū nō expauit/ſed cōfidēs rebus q̄s fideli deuotiōe tractabat/& ſciēs frem dei uolūtate ſacerdociū

& non

& nõ ſuo munere metuiſſe a conciliũ uenit/& multitudini quidẽ nihil oĩno locutus eſt/ad Chore aũt clamans/cũ eſſet dexter ẽt in aliis/& ad loquẽdũ nimis ingenioſus/mihi inquit o Chore & tu/& unuſ quiſque horũ oſtendebat aũt ducentos/& quinquaginta uiros/honore digni eſſe uidemini/& totum exercitum huiuſmodi honore non priuo/licet nõ habeant quæ uobis ex diuitiis & culmine aliæ dignitatis exiſtunt. Igitur ſacerdotium Aaron non eo quot diuitus præcellat/cum tu ambos nos pecuniarum multudine uidearis ſuperare neq; propter genus: quando commune nobis hoc fecit deus: eũdem progenitorem dans nobis: neq; propter fraternum amorem/quot iuſtius alter habere potuiſſet/ego hoc contuli fratri. Nam ſi nõ cogitarem de dei legibus/hunc honorem mihi potius præbuiſſem/quando plus mihi ego ſum uicinus quam alter/& mihi magis quã alteri familiaris exiſto. neq; ſapiens conſilium erat memet periculis ſubdere/& alii ex tali cauſa fœlicitatis dona conferre. Sed a malitia ego ſum remotus/deus uero ſe contemni non deſpexit/neq; uos ignorare uoluit/ſed hoc facientes ei præſtatis/& ipſe eligens ſacerdotẽ futurũ ſibi a querela uos huiuſmodi liberauit. Non enĩ Aaron gratia mea hoc/ſed iudicio diuino ſortitus eſt. Vnde ponat hoc deus in medio quaſi ad diſceptandũ/ut nunc qui dignus ad hoc inueniẽ/accedat. Quod dedit deus nõ delinquimus/ſi uolentes accepiſſe iudicamur/cũ ſit ĩpium/honorem quẽ ille præbet nõ adire/& nimis irrationabile uniuerſo tẽpore ſecuritatẽ ꝓmittente deo cõtemnere. Sed & nũc iterũ ꝓbare uult eũ qui pro uobis ei debeat hoſtias imolare/& præſul pietatis exiſtere. Incõgruũ nanq; eſt o Chore ut qlibet appetens honorẽ deo hunc ꝓbendi cui uoluerit auferat poteſtatẽ. Igitur a ſeditione & huiuſmodi murmure quieſcite/mane uero omnes q ſacedotiũ quæritis thuribula ſingula portãtes a ueſtris domibus cũ thymiamate & igne uenite. Sed & tu Chore cede deo iudiciũ/& in his eius expecta ſoĩam & nõ temetipſum deo uelis facere meliorem/ſed potius ad eſto/de hoc honore taliter iudicãdus/necnon & Abiron arbitror intereſſe iudicandũ cũ & eiuſdẽ ſit generis/& in nullo poſſit de rebus ſacerdotii iuſte culpari/conueniente; pariter coram omni populo incenſum facite/& cuiuſcunq; ueſtrum ſacrificium ſuaue iudicauerit deuſ hic uobis ordinabitur ſacerdos. & ita derogatione fraterna tanquam ei honorem ſacerdotii ego donauerim liberabor. Hæc Moyſe dicente/& a turba. & a ſua ſuſpitione multitudo ceſſauit & laudauerunt cuncti quæ dicta ſunt. Erat enim uir optimus/& loqui utilia uidebatur. Tunc ſiquidem concilium eſt ſolutum. Altera autem die cuncti congregati ſunt in eccleſia/ut adeſſent ſacrificio & electioni de ſacerdotio concertantium/eratq; populus conturbatus/cum eſſet multitudo ſuſpenſa ſpe futurorum/& alii delectabantur/ſi Moyſes maliguus oſtenderetur/ſapiẽtes uero ſi huiuſmodi ſeditione liberarentur. Metuebant enim/ne procedente turba ordinator eorum diſciplinæ potius deperiret. Omne ſiquidẽ uulgus cum naturaliter quæri congaudeat de eis qui in poteſtate ſunt conſtituti/ad ea quæ forte placuerunt ſummopere ſententiam tumultus efficiebat. Moyſes autem miſſis ad Dathan & Abiron miniſtris/eos ſecundum conſtitutum uenire iuſſit & ſacerdotium expectare. Cum uero nec obedire eos nuncii retuliſſent/nec uelle dicerent Moyſi quaſi contra omnem populum malignitate creſcente ſuccumbere/audiens hæc ab eis Moyſes ſequi ſe maiores natu præcipiens/ibat ad Dathan & Abiron/nec indignũ eſſe putabat ad ſuperos accedere. Illi uero nihil contradicentes ſecuti ſunt. Dathan autem & qui cum eo erant cognoſcentes Moyſen cum nobilibus populi ad ſe uenire/accedentes cum uxoribus & filiis ante tabernaculum reſpiciebant quæ Moyſes eſſet acturus/ erantque circa eos conſtituti famuli/ut ſi uellet aliquam uiolentiam Moyſes facere/uindicarent. Ille uero cum ueniſſet in proximum/manus ad cœlos tendens multumque clamans ita/ut populus cunctus audiret ait. Domine cœli & terræ/& maris/tu enim mihi meorũ actuum fideliſſimus teſtis exiſtis/quomodo omnia tua uoluntate feci/tu fugientibus præbuiſti obuiã miſericordiam/in omnibus ſatiſfaciens neceſſitatibus hebræorum/eſto meus & ĩ his uerbis auditor. Tibi nanque nec quod agitatur/nec quod cogitatur abſconſum eſt & ideo neque comprimis ueritatẽ ut horum contra me uelis defenſare ingratitudinem. Antiquitatem meæ generationis tu noſti certiſſime/non auditu cognoſcens/ſed uiſu his quæ facta ſunt tũc aſſiſtens. In his ergo quæ de me licet ueritatem aperte ſcientes iniuſte ſuſpicantur/te teſtem mihi præcor exiſtere. Et ego uitam ſimplicem habens/mea quidem uoluntate tua uero uirtute/hanc mihi Raguel relinquente ſocero/bonorum illorum adoptionem deferentes. meipſum tradidi ꝓ iſtorũ ærũnis/& ꝓmo ꝓ libertate eorũ/nũc uero pro ſalute maximos labores toleraui/omniũ piculo me ꝓ eis ſubieci. Nũc uero qñ ut maliguus in ſuſpitione ſum uiris quorũ uita meo labore ſubſiſtit/tu q mihi locutus es in mõte Syna & tuæ tunc uocis auditorẽ eẽ uoluiſti/& iſpectorẽ ꝓdigiorũ quæ in illo loco feciſti/& iuſſiſti ad Aegyptũ ꝓperare/& tuam uoluntatẽ his innoteſcere/q ægyptiorum mouiſti fœlicitatẽ/& a ſeruitute his præbuiſti refugium/mihique poteſtatem Pharaonis parualam demonſtraſti/& in terram neſcientibus itinera nobis pelagus conuertiſti/permixtumque mare ægyptiorum necibus conturbaſti qui nudis armorum munimina cotuliſti/qui corruptos fontes nimis heſitantibus potabiles feciſti/potumque nobis ex lapidibus produxiſti/ quia terrænis cibis inopes/maritimis ſatiaſti/qui etiam cibum cœ-

teſtem præbuiſti primitus non inſpectum/qui legum modum condidiſti/& ordinem noſtræ reipū// blicæ demonſtraſti/ueni domine omnium iudex & teſtis meus/ad quem ſuffragia ulla non redimū/ tu noſti q̄ nullum munus contra iuſticiam ab hebræis accepi nec cōtempſi propter diuitias pauper/ tatem/nec contra uniuerſitatis leſionem conuerſatus ſum qui nunc inextraneas meorum ſtudiorum ſuſpitiones incurri/tanquam te non iubente.ſed mea potius uoluntate ſacerdotiū Aaron dederim/ oſtende nunc/quia omnia tua prouidentia gubernantur & nihil fortuitu ſed tuæ uoluntatis interpo ſitione proueniunt ad effectū/& qūo geris ſollicitudinem generis hebræoꝝ/uidica in Abiron & Da than/qui de inſenſibilitate te contemnūt/quaſi mea uideanť arte compreſſi.Fac itaq; ſuper eos aptū iudicium prouenire/ita contra tuā gloriā ſauientium/nō eos cōi modo faciens tranſire de uita/nec humana lege morientes/ſæculo præſenti facias recedere/ſed deglutiat eos ſimul & generationem & ſubſtantiam eorum terra quam calcant.Hæc enim erit tuæ uirtutis oſtenſio/atq; doctrina cunctorū ſic eos caſtigabis/qui talia de te nō bene ſuſpicātur/ſic ego miniſter ꝓceptoꝝ tuoꝝ fidelis omnibus apparebo.Si aūt uere contra me derogaſſe noſcunť/illos qdem inoxios ab omni leſione ſeruato/ne cem uero quā illis optaui facito meā/& pœnā ab eo exige qui tuā uoluit nocēť plebē/ut de cætero pax concordiaq; ſuccedat.Sana multitudinem tuis præceptis obedientem/ illeſam cuſtodiens eā/& a pœna peccati huius exortem.Tu ſiquidē noſti/quoniam iuſtum non eſt ſupplicium ꝑ eoꝝ malicia cōiter ſuſtinere cunctos iſrahelitas.Hæc eo dicente ſimul & flente/repente terra cōmota eſt & uelu ti uiolētia uenti turbatis fluctibus agitata.Populus autem cunctus expauit/grauiq; & duriſſimo ſtre pitu/per eorū tabernaculū cōcitato/terra ſciſſa eſt/& omnia quæ erant illis gratiſſima/in ea ſunt ꝑ ſus abſorpta.Quibus ſic exterminatis/ut ne occurerent qdem illud agnoſcere/mox apertio terræ ſuper eos reducta eſt/& ita reintegrata/quaſi nihil hoꝝ quæ prædicta ſunt factum eſſe uideretť inſpi cientibus.Et illi ita perierūt.Probatione uero diuinæ uirtutis effecta/ cognati qdem illorū dolebant non ſolū calamitatem quæ digna gemitu uideretť/ſed ēt ꝓximitatis affecti.Sapientes aūt quos eui/ denter uoluntas latebat illorū euentus iudicii certos fecit/& decernētes/quia ueluti erratici deperiſ/ ſent/qui fuerant cum Dathan/de eoꝝ nece nō contriſtabanť.Igitur Moyſes euocauit eos qui de ſa// cerdotio cōtendebāt ad ſacerdotum probationē/ut ſcirent cuius ſacrificiū deus ſuſciperet/& illum conſtitui ſacerdotē.Conueniētibus autē ducētis quinquaginta uiris/qui & ꝑpter patꝝ uirtutē hono rabanť a populo/& ꝑpter ſuā illos ēt tranſcendebāt/ꝓceſſerunt quoq; Aaron & Chore/& ante ta/ bernaculū omnes ſanctificauit in thuribulis quæ ferebant.Ignis uero repente tantus effulſit/quātum nullus opifex uidit/nec de terra ꝑlatus uel cōcurſione fluctuū/aut uiolentia ſpiritū mā adinuicē per cuſſa ſpōte aliqñ uiſus eſt exilire/ſed qualis potuit dei uolūtate ſuccēdi/clarus & flāmeus/quo'ueniē te ſuper eos cuncti ducēti quinquaginta extincti ſunt/& Chore ſimul/ita ut nec corpora eorū alicu/ bi uiderenť.Solus autē liberatus eſt Aaron nihil ex igne læſus/qui utiq; a deo uidebať electus/Moy ſes igiť his peuntibus/uolēs pœnā eorū reſeruari memoriæ/& futuros agnoſcere/ iuſſit Eleazarum/ filiū Aaron thuribula eorū circa altare æneū collocare/ut in memoriā eſſent futuro generi/ quæ illi ſunt paſſi qui putabant uirtutem dei ſe poſſe deludere.Et Aaron quidem iam non munere Moyſe os ſacerdotium ſe habere credebat/ ſed dei iudicio patefacto/cum filiis firme ipſo honore fruebať. Seditio tamen neque ita ceſſauit/ſed multomagis augebatur/& crudelius accreſcebat/erat tumul/ tus ualde deterior/& nunquam hoc malum finiri putabatur/ſed longo tempore permanere.Homi/ nes nanque iam nihil præter dei prouidentiam geri credentes/& hæc abſq; dei gratia circa Moyſen geſta minime iudicantes/ culpabāt Moyſen/ eo q̄ tanta ira dei non tam ꝑpter iniuſticiā punitorū/ quā ꝑpter fauorē Moyſi prouenerit.Illos.n.periſſe dicebant/nihil delinquentes niſi q̄ circa dei reli/ gionē ſtudiū haberent/Moyſen uero in interitu taliū uirorū & omniū optimoꝝ populū deleuiſſe/in/ ſuper & fratri ſacerdotiū dediſſe quod auferri nequiret/nullūq; aliū ad hoc ulterius ꝓmoueri/cū pri ores uiderēt ita piſſe.Super hæc ēt & a cognatis extinctorū ſupplicatio multa fiebat ad populū/ut gloria Moyſeos minueretť/hoc.n. ad ſuā cautelā accideť iudicabāt.Moyſes aūt diu in tumultu popu lū cōſtitutū patiēter audiebat/metuēſq; ne qd iterū ſeditionis emergeret/& magnū malū aliquod ꝑ ueniret in eccleſiā cōgregauit multitudinē/& ſuſtinēs audiebat/nec ad ſatiſfactionē ueniebat/ne ma gis uulgus exacueretť auditu.Hoc uero ſolū ꝓncipibus tribuū ꝓdixit/ut noīa tribuū ſuis uirgis iſcri/ pta portarēt.Illū.n.ſacerdotiū dicebat habituꝝ in cuius uirga deus indiciū gloriæ deſignaſſet.Porta uerūt ergo omnes alii uirgas/& Aarō ſcribēs in uirga ſua tribū leui/eaſq; Moyſes i tabernaculo dei collocauit.Altera uero dei ꝓtulit uirgas/erāt.n.cognitæ.Cū uero oēs eas ſinguli uiri ſignaſſent/& corā multitudine deportaſſent/alias qdē in quo ſchemate eas moyſes accepit/i eo pmāſiſſe uidebāt/ de Aarō āt uirga germē & ramos ortos/& fructū ſpecioſū amigdale ex eo ligno ꝓceſſiſſe mirabāť Tūc obſtupeſcētes huiuſmodi uiſionē/& licet aliqd fuiſſet odiū circa Moyſen & Aarō/liquētes hoc cōtinuo/mirariq; cœperūt in illis dei iudiciū & de cætero placito diuino fauētes.ſinebāt Aarō pōtifi catū hſe.Ille ſiqdē tertio iā eū deū ordināte/hūc honorē firmiſſime poſſidebat.Hebræorū itaq; ſedi/

tio licet

tio licet multo tempore uiguerit/hoc tamen modo quieuit.

Quēadmodū Moyſes inſtituit decimas dare leuitis & ſacerdotibns/& de morte mariæ & Aarō primi ſacerdotis domini cui ſucceſſit Eleazarus filius ipſius. Capi. III.

GIē Moyſes leuitarū tribū ſeruiturā deo.a pliis & malitia ſegregauit/ne pp inopiā aut quæſtū neceſſariū ad uitā præſentē eſſent circa ſacrificia negligētes iuſſitq; ut deū ſecūdū dei uolūtatē chananæā optinerēt hebræi/leuitis octo & quadraginta ciuitates bonas & p̄cipuas diſtribuerēt/ſed & terrā ante muros duoꝝ miliū cubitoꝝ ad eos ptinere deſcripſit. Sup hæc aūt & populū cōſtituit ānoꝝ fructū decimas ipſis leuitis ſacerdotibuſq; præbere. Hæc. n. ſunt quæ accepit hæc tribus a populo. Neceſſariū āt iudicaui/ipſoꝝ ſacerdotū quæ ſunt ꝓpria declarare. Quadragintaocto qdē ciuitatū tredecim ex eis leuitis cedere p̄cepit/& decimaꝝ quas a populo p ānū accipiūt decimas eis diuidi inſup ēt primitias omniū frugū de terra naſcentiū/deo populū iuſtū eſſe offerre ſanciuit. Quadrupedū quæ ſacrificiis offerunt quod p̄mitus naſcit/ſi maſculus ſit imolādū p̄beri ſacerdotibus iuſſit/& ut ipſi cū domo tota epularent in ciuitate. Sacratorū uero quæ comedi nō p̄nt ab eis ſecūdū patrias leges/dño ſiclū & dimidiū eis p̄beri fecit/ꝓ hominis uero p̄mogenito qnq; ſiclos. Sūt aūt eis p̄mitie ēt tōſionis ouiū & meſſium/uñ panes ſacti eis ſolēniter miniſtrant. Si qs eoꝝ uouerit quos nazareos appellāt comam nutrire/& uino nō uti iſti dū capillos ſuos dedicāt ꝓpter ſacrificia ueniētes ad ſacerdotes corbā offerūt deo/quod ſignificat munus/mulier qdē trigita ſiclos uir aūt qnquaginta. De his uero q eo ſunt egeni pecuniis/ſacerdotibus licet ut uoluerint iudicare ſed ēt his q domibus imolāt epulationis cā non religionis/neceſſe eſt offerre ſacerdotibus pectus & dextrū brachiū pecoris. Et ſacerdotibus qdē Moyſes ex his quæ pro peccatis populus ſacrificās p̄bet ſicut in p̄cedenti libro ſignificauimus/hoc dari cōſtituit/omniū uero quæ ſacerdotibus offerunt/participari cōſtituit/& ſeruos & filios/& mulieres abſq; hoſtiis quæ offerunt ꝓ peccatis. Illa. n. in tēplo ſoli maſculi ſacerdotes ea die cōſumunt. Cū hæc Moyſes cōſtituiſſet/ſurgēs cū omni exercitu ad terminos idumeæ uenit/& legatos ad regē idumeoꝝ miſit/poſcens uiā ſibi cōcedi/quā ſe cōfidebat accipe/& illū cū nihil lederet ſine dubitatione p̄bere. Neceſſaria nāque exercitui ſe miniſtrare dicebat/& aquæ p̄ciū eos iubebat accipe. Ille uero his quæ Moyſes petebat nō cōſentiēs neq; uiā cedēs/ſed caſtrametatus occurrit/ꝓhibiturus eos q trāſire uiolēter p̄ſumerēt. Moyſes aūt cū deus pugnæ initiū fieri nō iuſſiſſet recedebat/ꝓ deſertū iter faciēs. Tūc itaq; ſororē eius Mariā finis uitæ accepit. cū q̄drageſimū expleſſet ānū ex quo egyptū dereliqt/decimi xāthici mēſis initio ſecūdū lunā ſepelierūtq; eā publicæ nimis ſplēdide/ſup quēdā mōtē q uocat Sin/& poſt triginta dies a fletu populū Moyſes hoc mō/purgauit. Vitulā fœminā aratro & cultura inexptā/totāq; rubeā paululū ab exercitu p̄cul ductā/in loco mūdiſſimo pōtifex imolauit/& eius ſanguie ſeptiēs digito aſpſi tabernaculū dei/deide icēſa/ut erat tota uitula cū pelle atq; uiſceribus/lignū cedrinum in medium ignem miſerunt/& hyſopum & lanam coccineam/colligenſque omnem cinerem uitulę uir mundus/poſuit in locum puriſſimum. Hi ergo qui morte polluti erāt paululū in fontem cineris mittentes & hyſopum baptizantes & hoc cinere ſpargentes tertia & ſeptima dierum/erant in reliquo mūdi. Hoc ēt uēturos ad ꝓmiſſam ſortē ſeruare præcepit. poſtq; uero propter luctum ſororis in exercitu huiuſmodi purgatio facta eſt/duxit populum per deſertum & per arabiam/uenitq; ad locū quem arabes metropolim ſuam putant. primo quidē Archim nominatum/qui nunc Petra uocitat. Hic itaq; cū eſſet excelſus mons/aſcendens in eum Aaron Moyſe ſibi manifeſtante quia moriturus eſſet/uidente cuncto populo/erat enim e diuerſo locus/ubi erat populus conſtitutus/exutus pontificali ſtola/tradit eam eleazaro filio ad quem proprer ætatem pontificatus uenit/& mortuus eſt populo eum uidente/ipſo quidem anno quo ſoror uidebatur eſſe defuncta/cum uixiſſet annis tribus &. xx. & centum. Defunctus autem eſt ſecunda luna initio menſis qui uocatur apud athenienſes hecatombæon apud macedones autem lochis/apud hebræos uero ſedebat/apud romanos nūcupat augustus. Cunque luctus ſuper eum diebus triginta fuiſſet expletus poſt hæc ceſſauit.

Quemadmodum cōmiſerunt Seon & Ogreges amorreoꝝ bellum/uicitq; eos moyſes & filii iſrahel terras eorum & ciuitates tenentes & hæreditate poſſidentes. Capi IIII.

VMens igitur Moyſes exide exercitum uenit ad fluuiū Arnon/qui de mōtibus arabiæ deſcendens/& per totum deſertum fluens in ſtagnum alfatiten erumpit/diuidens mo//abitidem/& amonitidem. Hæc autem terra eſt fructifera/& hominum multitudine nobilis/alere bonis ibi naſcentibus copioſa. Ad Seon itaque regem illius regionis Moyſes miſit/populo uiā petēs ut fœderibus qbus uellet ille crederet factis/q; in nullo lederentur/neq; terra/neque qui ſub eo conſtituti eſſe uidebantur/ſed etiam uenalia populo ſub prætio fore uendenda ſicut illorū procuraret utilitas/& aquam pregrinis ut uellent eos uenundare depoſcens. Seon autem hæc negans proprium armauit exercitum/ut hebræos Arnon fluuium trāſire ꝓhiberet. Tūc Moyſes uidēs hoſtiliter Amoreū iſiſtere/nō paſſus ut hebræi ꝓ ītertiā ꝓueniret

inopia/primitus acceſſit ad eos/& cũ eſſet difficile ut prænaleret aduerſus Seon/cõſuluit deum/ſi eũ pugnare pmitteret.cũq; deus victoriã ꝓmiſiſſet/fiducialiter ipſe ad certamẽ uenit & exercitũ totum exacuit/dicens eos belläd nũc deſiderio potituros/quod diuinitas iubebat.Illi uero ut deſiderabant poteſtate ꝓcepta/ſummẽtes arma ad prælia repẽte ꝓfecti ſunt.Amorreus itaque inſiſtẽtibus popu/lus cũ iã nõ eſſet equalis/ipſe quidẽ obſtupuit hebræos/exercitũ aũt eius fortẽ ſe nõ opere ſed timo/re reſpondit.Primã ergo cõgreſſionẽ nõ tollerãtes/nec ſuſtinere hebræos ualẽtes in fugã cõuerſi ſũt hæc ſibi potius ꝓ ſalute quã pugnare utile iudicãtes. Cõfidebãt.n.in ciuitatibus ualde munitis/in q bus cũ recluſi fuiſſent/nihil ꝓfuit eis Hebræi nãque dũ eos fuga declinare reſpicerẽt inſiſtebãt/& ir rũpẽtes eorum aciem/eos inſecutione perterruerunt.Illi ſiquidem diſrupti fugiebant ad ciuitates/ hebræi uero perſequẽtes nequaquam fatigabantur/quando & ad labores præparati/& uti fundibu lis experti/& in omnibus iaculis propter facilitatem armorum ad perſequendum uidebantur aptiſ/ ſimi/ita ut dum hoſtes longius eſſent fundibulis & iaculis ſternerentur ut proximi.Multa ergo ce// des effecta tunc noſcitur quando etiam fugientes uulneribus uexabantur/ laborabantque potius ꝓ pter ſitim quam propter pugnam.Erat.n.tempus eſtatis.Et cum multi ſitis deſiderio ad fluuium cõ currerent fugientes circundantes eos.Hebræi ꝓcutiebant/omneſq; illos iaculatos ſagittatoſque per emerunt/ita ut etiam Seon eorũ rex ſimul extingueretur.Hebræi uero mortuos ſpoliabant/prædã/ que ſummebãt/multãque copiã habuerũt ex illa terra/cũ eſſet adhuc fructibus plena.Tũc igiẽ exer citus ſine terrore iã captis hoſtibus egrediebaẽ ad epulas.Nullũ.n. eis erat ipedimentũ pugnæ/cum omnes pariter deperiſſent.Amorreos ſiquidem huiuſmodi perẽptio cõprehẽdit/qui nec prudẽtia ui debantur aſtuti/nec opere neceſſario boni quorum hebræi terram late cœperũt.Eſt aũt hic locus in ter tria flumina poſitus/quaſi naturã inſulæ tenẽs.Quẽ locũ Arnus quidẽ a meridiana parte circun/ dat.laboch ſeptentrionis circuit latus qui in Iordanis fluuiũ deſcẽdens illi ẽt nomẽ tradidit.Occidẽ/ talem uero partẽ eius regionis/Iordanis ripa cõcludi.Cũ ergo res ille ita cõſiſteret/iſrahelitis inſta/ bat Og galadene & galanitidis rex/ducẽs exercitũ copioſum/& feſtinãs tãquã ſolaciũ amico Seon præbiturus.Cũ uero eum iã cognouiſſet.extinctũ/ẽt tunc deliberauit congredi cum hebræis/putans ꝓ præualere/eorumque uirtutem experimento cognoſcere.Cumque fuiſſet ſpe ſua deceptus & ipſe bello mortuus & omnis eius exercitus eſt peremptus.Moyſes autem laboch fluuiũ tranſiens regnũ Og regis perãbulabat/ciuitates deſtruẽs/& oẽs habitatores eius occidens/qui & diuitiis omnibus in illa terra/& uirtutibus & opulẽtiæ/magnitudine ꝓcellebat.Og igiẽ regis magnitudo & pulchritudo uehemẽs erat/q̃lis eſt paucorũ.Erat.n. manu uir fortis ut operibus uirtutis magnitudo & pulchritu do corporis uideret equalis.Fortitudinis uero & magnitudinis eius ſunt experti/q lectũ eius uiderũt in ciuitate Rabbatha regni amanitidũ factũ ex ferro q̃tuor cubitorũ latitudinẽ habẽtẽ longitudinẽ duplicẽ/& uno cubito fortioré.Hoc igiẽ cadẽte nõ ad ꝓſens ſolũmodo hebræis rerũ fiducia eſt cõceſ ſa/ſed ẽt in futuro eis cã bonorum moriens eſt effectus.Nã urbes ſexaginta clare nimis munitas il/ lique ſubditas tenuerunt/prædamque copioſam & ſeorſum ſinguli & cõmuniter omnes adepti ſunt. De balach Moabitarum rege/ſeu de balaam proheta cuius aſina humana loquela uſa eſt/qui poſt be nedictones quibus benedixit filiis iſrahel cõſilium dedit balach qualiter ſeduceret populum per mu lieres madianitas/& de ultione quæ ſecuta eſt/& ſeductos hebræos:& ſeductores madianitas &,ubi Moyſes loſue ſucceſſorem ſibi conſtituit. Capi. .V.

MOyſes itaque caſtrametatus/deduxit exercitum ad Iordanem circa magna campeſtria contra hierico ciuitatem opulentiſſimam/& palmas atque balſamum quæ ſolet ferre co pioſe.Cœperunt autem proni eſſe iſrahelite/& deſiderium habere bellandi.Porro Moy/ ſes cum paucis diebus deo pacificas/ hoſtias immolaſſent populumque epulari feciſſet partem quandam armatorum miſit/qui terram madianitarum explorarent/& eorum patrias ob// ſiderent.Cauſa uero bellandi aduerſus eos huiuſmodi fuit.Balach moabitarum rex cum amicitias paternas haberet/atque ſocietatem circa madianitas/& iſrahelitas uideret tanto cremento proficere etiam de rebus ſuis in formidine nimis erat conſtitutus.Denique non credebat terram aliam hebræ os quærere niſi ſuam/cum promiſiſſet utique deus chananæam illos fore poſſeſſurus/uelociterque ſtuduit amicos de hac re ſuis temptare ſermonibus/& pugnare quidem ipſe in fœlicitate conſtitutus contra illos qui obſtringerẽtur ærumnis non iudicauit/ſed prohibere magis eos/ne potiores efficerẽ tur deliberauitque legationẽ ꝓ eis ad madianitas ꝓtinus deſtinare.At illi dũ eſſent qdam ab eufrate ꝓpheta ꝑclarus illoꝝ temporũ/eiſque nimis/amicus ad hũc miſerũt cum legatis Balach uiros de ſu is fide digniſſimos/rogantes ut ueniret ille ꝓpheta/quatenus ꝺ perditione iſrahelitaꝝ maledictões efficeret.Qui ueniẽtes legatos ſuſcepit/& largitatem eis hoſpitalitatis exhibuit.Cũq; coenaſſet/dei uolũtatem conſuluit/qui forent de quibus Madianite rogarent.Cum uero deus impedimentum eo/ rum uoluntati feciſſet/ad legatos rediit/deſiderium quidem ſuum & ſtudium eis oſtendens circa ea quæ ab eo requirerent/ſed deum reſiſtere ſuæ uoluntati dixit qui eum ad tantam gloriam propter ue

ritatis

ritatis eloquium perduxisset/exercitumque pro quo maledicendo eum uenire rogarent/ esse nimis deo amabilem/suadebatque eis simul/ut propter hanc causam inimicitias suas ab israhelitarum gẽ te suspenderent. Cunque hæc dixisse/legatos dimisit. Madianitæ uero Balach uehementer insisten/ te/& preces maximas offerente/miserunt iterum ad Balaam. Tunc ille studens aliquid uiris illis præ stare/denuo consuluit deum. Qui uolens eum rem experimento probare/iussit ne legatis in aliquo contradiceret/sed cum eis iret. Qui arbitratus deum hæc ei non pro deceptione iussisse/ cum legatis mox ibat. Angelo sancto occurrente ei per uiam quodam angustissimo loco/ quierat accinctus gla/ dio bis acuto. Asina autem in qua Balaam sedebat intelligens spiritum diuinum esse/declinauit Ba/ laam ad unam maceriam/non sentiens plagas quas ei Balaam inferrebat/dum percussus ad maceriã alias a maceria uexaretur. Cum uero angelus insisteret. asina percussa uoluntate dei/uocem loquen/ tis emisit/Balam accusans uelut iniustum/quia dum prioribus ministeriis nihil quod de ea quærere/ tur haberet/tunc ei plagas inferret/nõ intelligens/quomodo uolũtate dei prohiberetur ab his quæ festinaret implere. Cunque Balaam humana loquente asina perturbaretur/palã etiam Angelus ap/ paruit eumque increpare de plagis asinæ cœpit/tanquam non esset hæc culpa iumẽti sed q̃ eius iter contra dei uoluntatem fieri prohiberetur. Metuens autem Balaam/studuit remeare/sed deus eũ con fortauit ut iret/præcipiens/ut quicquid eius in mente poneret/hoc ille manifestaret. Et ille quidem/ cum hæc deus iussisset. uenit ad Balach. Rege uero recenter ualde eũ suscipiente petebat ut ductus ad quendam montium/consideraret quemadmodũ hebræorum exercitus esset constitutus. Balach autem ipse per se deduxit prophetam cum regio ministerio in montem qui supra eorum caput uide batur existere/aberat enim ab exercitu stadiis sexaginta. Vidẽsque eos ille/præcepit/ut septem aras rex constitueret/& totidem tauros & arietes adduci iuberet. Cunque rex celerrime ministraret/ille hæc immolauit holocausta. Quo facto cœpit e diuerso benedicere dicens. Hic populus fœlix/cui da bit deus multorum possessionem bonorum/eritque eius auxiliator i omnibus/& præsulem/prouidẽ tia sua ei concedit/ita ut nullum humanum genus sit/quod non uirtutem eius & studia iudicet opti/ ma. & ab omni malitia segregata. Hæc itaque & uos inquit habebitis/& melioribus filiis relinque/ tis. Deo quippe uos solos homines intendente/& ubicunque fueritis in omni terra sub sole posita fœ liciores habente/terram in quam uos ipse misit obtinebitis/seruituram semper filiis uestris/quorum gloria complebitur omnis terra simul & mare/& sic abundabitis in orbe terrarũ/ut omni terræ ha/ bitatores ex uestro genere præbeatis. O admirandum te atq; beatum exercitum qui tantus ex uno patre creatus es. Sed nunc quidẽ uos adhuc paucos chananæorum terra suscipiet/ scituri orbem ter/ rarum uestrum fore habitaculum in æternum. Nam multitudo uestra ita & in insulas dilabitur. & i omnes terras sicut nec in cœlo numerus est stellarum. Et cum tanti fueritis/nec ubertatem uobis ne gabit deus/in pace omnia bona ministrando/& uictoriam atque potentiam in bello largietur. & fi/ lios inimicorum qui contra uos aliqua præsumptione contenderint subiugabit. Non enim ultra re/ uerteretur aduersarius noster uictor/qui filios suos letari faciat aut uxores. Tanta uobis fortitudo p uidentia dei præstabitur/cui grandia minuere uirtus est/& latius augere quæ parua sunt. Talia siqui dem ille sua sacratione proferrebat/cum non esset in semetipso/sed dei potius spiritu uinceretur. Ba lach autem contristato & proclamante/eo q̃ pacta trãscenderet/quibus fuisset a suis amicis magnis muneribus inuitatus/& cum uenisset pro maledictione hostium/ eos dicaret/& beatiores omnium hominum ostenderet/ait ad eum Balaam. O balach/de cunctis rebus cogitare putas in nobis esse/dẽ talibus quicquam dicere seu tacere/quando dum nos spiritus dei percipiet/uoces & uerba quæ ipse uult nihil scientibus nobis emittit. Ego uero recordor/ quomodo tu & Madianitæ supplicantes me desiderabilitet huc adduxistis/propterea ueni/fuitque mihi notiuum/in nullo tuum desiderium uio/ lare. Sed melior deus/est horum quam quæ ego tibi præstare credebat. Nimis enim insani sunt/qui præsentiam humanarum rerum apud semetipsos ita suscipiunt/quatenus non ea quæ diuinitas di/ ctat edicant/sed magis illius uiolentiam faciant uoluntati. Ego siquidem hunc exercitum neque lau/ dare proposui/nec in quibus bonis genus eorum deus habiturus sit aperire/ sed deus propicius eis existens/& festinans eis fœlicem uitam gloriamque prebere perpetuam/hæc mihi uerba promissio/ num talium ministrauit. Nunc autem quomodo mihi uotum est/tibi & Madianitis præstare/quorũ preces repellere me nimis indecens est/ueni rursus erigamus aras alias/& sacrificia proxima priori/ bus celebremus. si forte flectere potero deum/ut me permittat hos omnes maledictionibus obliga/ re. Cunque Balach fieri permisisset/& secundo sacrificanti nequaquam diuinitas ut israhelitas ma/ lediceret annuisset/cadens pronus in terram/prædicebat regibus affuturas passiones & quæcunque ciuitatibus erant euentura eximiis/quarum aliquas quidem nec habitari contingeret. Quæ ẽt facta sunt/dũ hæc temporibus priscis per terrã/siue p̃ mare usq; ad memoriã meã hoibus euenissent. Et cũ hæc oia talẽ terminũ excepterint/qualẽ ille p̃dixit/qlibet cõiicẽ põt qũo & i futuro sic erit/ quẽadmo dũ p̃fatus ẽ ille. Balach ãt idignatus eo q̃ non maledicti eẽnt israhelitæ remisit Balã nullo honore re/

nuneratum. Ille uero iam deſcendens & circa tranſitum eufratis ueniens/& Balach principibuſque Ma dianitarum ualle dicens ait. O balach & Madianitæ præſentes/oportet me hæc & præter uolun tatem dei præſtare uobis. Hebræorum quidē genus nulla peſtis penitus apprehendit/nec bella nec aliqua neceſſitas/nec ſterilitas fructuum terrenorum/nec alia quælibet eos ueſſania corrumpit. Eſt enim cura deo liberare eos ab omni malo/nullamque permittere ſuper eos uenire huiuſmodi paſſio nem quatenus omnes debeant deperire. Euenient autem eis pauca/& ad modicum tempus/quibus hu miliari uidebuntur. Sed deinde intelligent/& pro timore fuerit illa eis talis uexatio. Vos quaſdā uictorias ad breue tempus aduerſus eos deſideratis/quod imperantibus/ſi hæc quæ moneo feceritis filiarum ueſtrarum ſpecioſas præcipue uirgines/quibus ſubdi & deludi caſtitas poſſit inſpicientium propter pulchritudinis honeſtatem/circa exercitum eorum proxime deſtinate/& ſupplicantibus eo rum iuuenibus/ut earum amplexibus miſceantur præcipite/quatenus dum eos concupiſcentia obli gatos uiderint/deſerant rogantibuſque manere eas/non primitus audiant/quam eos patrias leges re linquere iubeant/ſimul & honorem dei qui eas poſuit eis/& Madianitarum atque Moabitarum co/ lere ritum cogant. Sic enim illis indignabitur deus. Cunque hæc ille dixiſſet/abſceſſit. Madianite ue ro dum miſiſſent filias ſuas ſicut ille monerat/hebræorum iuuenes decepti ſunt pulchritudine puel/ larum/& ad earum colloquia uenientes/rogabant quatenus earum pulchritudine fruerentur/nec cō ſuetudinis proximitate recederent. At ille libenter hæc uerba ſuſcipientes conſenſerunt eis/obligan tes eos amore ſuo. Quibus dum concupiſcentia creuiſſet/eos illæ cepere deſerere. Dumque illos an guſtia de mulierum diſcenſſione crudeliter inuaſiſſet/uberrimis fletibus exorabant/ne eos illæ deſe/ rerent/ſed futuras uxores & dominas omnium poſſeſſionum uel ſubſtantiarum ſuarum manere po ſcebant. Hæc autem cum iuriſiurādi religione firmabant/deumque mediatorē in promiſſione facie bant flentes/& undique ſemetipſos miſericordia dignos oſtendentes mulieribus. Ille uero dum eos ſeruitute iam captos eſſe cognoſcerent & omni uinculo fœdæ conſuetudinis obligatos/eis talia cœ/ perūt dicere. Nobis quidem o fortiſſimi iuuenes domus paternæ ſunt & magna poſſeſſio bonorum parentum atque domeſticorum fauor & dilectio/nihilque horum egentes/uenimus ad ueſtrum elo/ quium/nec queſtum ſpecioſi corporis requirentes/ueſtram nobilitatem adiuimus/ſed uiros bonos & iuſtos exiſtimantes/honorare uos xeniis quibus indigetis aduenimus. Nunc quomodo dicitis cir/ ca nos habere dilectionem/& noſtro contriſtari diſceſſu/neque nos ueſtras preces abiicimus/ſed tā/ tummodo fidem uolumus fauoris ueſtri percipere/per quam nos credere digniſſimum iudicamus/ ut ueſtram conuerſationem uidentes/uxores eſſe poſſumus. Formidamus & enim/nedum fueritis ſa tietate noſtræ conſuetudinis adimpleri/deinceps contumeliis affectas/ad parentes non proprios re/ mittatis. Rogantibus autem illis/& ut uellent fidem daturos ſe pollicentibus/& ob amorem in nul lo contradicentibus/dixerunt illæ. Quomodo hæc quidē uobis placent/moribus & uita utimini/ut omnibus alienari populis ſitis/ita ut etiam cibos proprios habeatis/& pocula cū nullo communia/ neceſſe erit uolentibus uobis habitare nobiſcum/etiam deos colere noſtros nec erit indicium circa nos illud ueſtri fauoris/niſi eoſdem deos quos uos adoretis/nulluſque culpabit uos/ſi terræ ad quam ueniſtis/eius collatis & numina/cum dii noſtri ſint communes omnibus/ueſter uero in nullo ſit ta/ lis/dicebantque eis/ut aut quæ eſſent omnium ea facerēt ut aliam quærerent terram/in qua poſſent legibus propriis conuerſari. Illi autem amore earum deuicti/optima illas dicere iudicantes/& ſeme/ tipſos tradere uoluptatibus earum/patria iura tranſgreſſi ſunt/deoſque plurimos iam putantes/imo lare eis lege prouinciæ proponentes/cibis ēt extraneis cōgaudebant/& omnes ad libidinē mulierū cōtra leges proprias inſurgebāt/ita ut ēt per omnem exercitū iuuenes agerent contra legem/& ſe/ ditio priore multo peior incideret/cum oīo ſolēnitates iam propriæ deperirent. Nam dum ſemel iu uenes mores attigiſſent extraneos/eos uberius appetebant. Sed & ſi qui priorum uirorum propter uirtutes patrum nobiles erant/cum eis uitio ſubiacebant. Denique. Samarias princeps tribus Sime/ on/dum haberet/Chorami madianitidem mulierem/ducis cuiuſdam filiam/uiri inter illos ualde po tentis/uxore iubente ante ſolemnitates moſaycas quod illam magis delectaret/effecit/non immo/ lando lege patria/ſed alienigenæ nuptias eligendo. Et dum hæc ita gererentur/Moyſes metuens ne quid peius accideret/congregans populum in eccleſiam nullum equidem nominatim culpauit/ no lens quemquam deſperatione deiicere/qa dum laterent poterant pœnitere. Dicebant aūt/ quomo do non agerent digna ſe/aut ſuis partibus oportuna/dum libidinem deo preponerent/& ei placen/ tia uiolarent/oportere tñ/ut dum adhuc bene eis eſſet/reuerterentē ad fortitudinē/arbitrantes nō ad uim inferendā leges eſſe poſitas/ſed ad cōcupiſcētiā repellēdā. Super hæc adiiciebat nō eē rōnabile ut q caſti fuiſſent in heremo/nūc cōſtituti iter bona tāta peccarēt/& rerū q̄s adepti fuerāt p īdigētiā tpe ubertatis amitterēt. Et ille qdē hæc dicēs/conabaī emēdare iuuēculos/& ad pœnitentiā eorū q̄ geſſerāt reuocare. Poſt quē ſurgēs Samarias/ait. Tu qdē Moyſes utere legibus quas poſuiſti. ex ipſa cōſuetudie eis firmitatē/attribuēs/& qūo iā frequēter caſtigaſti hebræos q nō bñ ſeducunt/me ī his

q̄ tyrrannice

quæ tyrannice imperas non habebis obnoxiũ. Non.n. aliud quicquã hactenus ſub figmento legum dei/quã iugũ ſeruitutis nobis inferre machinaris/& tibimet defendere principatum/auferendo nobis deſideriũ & propriũ uiuendi arbitriũ/quod eſt liberorum & dominum non habentium. Itaque crudelior circa hebræos ut ſolus eris ægyptiorum caſtigare nos uolens/& ſecundum leges tibi placitas ſingulorum uoluntates aſtringere. Sed multo iuſtius eſt ut tu potius puniaris/quando eaq̃ omnibus inhabitanter bene ſe habere uidentur/ſolus exterminare contendis/& contra omniũ placitum tuam ualere ſniam. Mulierem itaq; peregrinam ſicut aſſeris duxiſſe me fateor. A me enim audires meos actus ſicut a libero. Non enim latere propoſui/nec pro me alter delator erit. Et ſacrificaui diis/quibus ſacrificandum non iudicatis iuſtum exiſtimans per multos me debere acquirere neritatem/& non uelut ſub tyranno uiuere & omnem ſpem ſemper ex unius conuerſatione pendere. Dum hæc aũt Samarias de his quæ ipſe/& alii male geſſerant edixiſſet/populus equidem quieſcebat formidine futurorum legiſlatorem intendẽs/nolentem illius ſuperbiã ex aduerſo litigio prouocare. Metuebat enim ne multi propter luxuriam uerborũ eius imitatores facti multitudinem perturbarent. & in his quidem dimiſere conuentum/ſed cauſa mali potius augebatur. Cumq; Samarias ex tali cauſa mortuus non fuiſſet/Phines uir & in aliis quidem rebus melior exiſtẽs multorum iuuenũ & dignitate patris tranſcendẽs coetaneos uniuerſos/Eleazari ſacerdotis filios & fratres/Moyſeos nepos/dolens in his q̃ geſſerat Samarias/& antequã per licentiam fortior efficeretur iniuria/operæ uolens ultionem iferre/& iniquitatem ne creſceret amplius prohibere/dum adhuc qui hæc arripuerant minime punirentur/animo ſimul & corpore ſic audacia confortatus eſt/ut non prius decertate quieſceret quam uictoriam in eo facto perciperet. Tunc ad tabernaculum Samariæ ueniens/ipſum enaginato gladio & Chorami ſimul extinxit. Iuuenes aũt omnes quibus erat uirtutis amor/& Phines imitatores eſſe uidebantur/perhibebant eos qui in culpa Samariæ ſimiles exiſtebant. Multi ſiquidem iniquegerentium horum uirtute perempti ſunt omneſque peſtilẽtia perierunt/deo illis poſt hæc immittente languorem & quicunque eorum cognati fuerant/& cum prohibere deberent/magis ad iniuriam dei eos exacuerant pariter ſunt extincti. Perempti ſunt itaque ex eorum cetibus/nõ minus quatuordecim milia uirorum. Hac itaque cauſa exaggeratus Moyſes ad iteritum Madianitarum miſit exercitũ/de quorũ ꝓlio poſt paululũ edicemus/narrãtes primitus quod reliquimus. Iuſtũ nãq; eſt legiſlatoris uoluntatem/nequaquã in hoc ſine laude tranſire. Balaã enim qui petitus fuerat a Madianitis/ut malediceret hebræis/& hoc quidẽ cõplere diuina prouidentia non ꝓualuit/ſed conſilium dedit/quo hoſtes utentes/hebræorũ populum pene conſumerẽt. Moyſes magnifice nimis honorauit eius diuinationis uerba deſcribens/cum poſſet huius gloriam propriam facere/qñ nullus q̃ mendacium probans argueret teſtis extaret. Illi nãq; teſtimonium reddidit/& eum memoria dignũ fecit. Et hæc quidem ſi uoluerint quicunq; conſiderent. Moyſes itaq; pro quibus prædixi rebus ad terram madianitarum miſit exercitum ex unaquaq; tribu duodecim milia uiros eligens/quorũ ducem ſtatuit Phines/cuius fecimus pauloante memoriam/qui leges cuſtodiuit hæbraicas/& Zamariam tranſgredientem eas ipſe percuſſit. Madianitæ uero uidentes exercitum cõtra ſe uenire & quãtus nunquã aduerſus eos acceſſerat/congregantes prouinciæ multitudinẽ expectabant hoſtes/& undiq; muniti excipiebant eos. Venientibus autem eis cõgreſſione facta/Madianitarũ cecidit multitudo quæ computari non poſſet/numerũq; tranſcenderet. Sed & reges eorum quinq; pariter ſũt perempti/quorũ nomina erant Och/& Sur/Obet/& Huir. Quintus uero rex eſt Arach/de cuius cognomine ciuitas in terra arabũ conſtituta/hactenus ab omnibus de nomine regis edificãtis Arachẽ uocatur/quæ apud græcos dicitur patras. Hoſtibus igitur effugatis/hebræi eorũ tenuere prouinciã multãq; ſumentes prædã/& poſſeſſores cum mulieribus perimentes/ſolas uirgines reliquerũt. Hoc enim Moyſes dici Phines inſerat. Qui reuerſus/incolumẽ reduxit exercitũ/& ꝓdã ualde copioſam ideſt boues quinquagintaduo milia/& ſexagintaſeptẽ/aſinos aũt ſexaginta milia/auri uero & argẽti uaſa innumeræ multitudinis quibus utebant in domo. Nã per longam fœlicitatẽ erant ualde locupletes. Deductæ ſunt ãt & uirgines/quaſi triginta milia. Moyſes itaq; diuiſa in duas partes ꝓda/alterius quidem quinquageſimam partem Eleazaro dedit & ſacerdotibus/leuitis aũt alterius quinquageſimam/reliquã uero uniuerſo populo diſtribuit. Viuebantq; de cætero ualde fœliciter/eratq; eis ꝓ uirtutem omniũ bonorũ copia/nullaq; triſticia eorum uoluptates ſpediebat. Moyſes igitur cũ eſſet ſenex/Ioſue ſucceſſorem ſibi conſtituit/ad prophetias/& ad militiæ principatũ/ſicubi neceſſariũ foret iubente deo/ut iterũ teneret imperiũ. Ioſue aũt omni doctrina legũ diuiniſq; miniſteriis Moyſe dicente erat inſtructus. Inter hæc duæ tribus/Gad/& Ruben/& manaſſe dimidia quadrupediũ multitudine & oĩbus aliis ualde diuites/hñtes cõmune conſiliũ/rogabãt Moyſen/ut eis ꝓcipue Amorream concederet/q̃ paſcuis optima uidebat. Ille uero exiſtimans eos timuiſſe chananæorum pugnã & occaſionẽ honeſtã quaſi pro paſcuarũ diligẽtia requiſiſſe/malignos eos appellabat/& turpẽ occaſionẽ timoris adinuẽiſſe/ipſoq; uelle ſine labore delicate uiuere/dũ oẽs adhuc in ærũna cõſiſterent/&

terram

terram ideo peterent obtinere/ne de cætero cum eis laborarent/quibus terram traditurũ ſe deus p/miſerat/trans Iordanem & aduerſas gentes interempturũ. Illi ergo conſpicientes iratum ducẽ & cõ tra ſe iuſtiſſime prouocatum/reſpondentes ſatisfaciebant non pro timore periculorum neq; ꝓpter laboris defectum hoc petere/ſed ut prædam in oportunis conſtituentes locis/expediti ad certamẽ & ad bella uenire poſſent/dicebantq; ſe præparatos/ut dum poſſiderent ciuitates ad cuſtodiam filio rum & uxorum & facultatis ſuæ/ubiq; cum exercitu properarent. Porro Moyſi dum iſte ſermo pla ceret/uocans eleazarum ſacerdotem & Ieſum/& ad ultimũ uniuerſos/cõceſſit eis Amorream/ita ut auxilia conferent cognatis ſuis/donec omnia complerentur. Accipientes itaq; iſta conditione ꝓ/uinciam/& ciuitates fortiſſimas poſſidentes filios & coniuges/& alia quæcunq; poterant circũeun/tibus impedimentum facere in eis apte conſtituerunt. Edificauit autem & Moyſes decem ciuitates quæ in numero quadraginta nouem forent/quarum tres diſtribuit/ut ad eas qui nolentes facerent homicidium confugerent/& tempus fugæ conſtituit habentes poteſtatem ſcilicet perempti cogna/ti occidere homicidam/ſi eum extra terminos ciuitatis ad quam fugerat inueniſſent/quod nulli alii ꝓmiſſum eſt perpetrare. Hæ ſiquidem ciuitates fugacibus diſtributæ ſunt/Boſor quidem in arabiæ finibus/Arimnam autem in terra galaditorum/galalim uero in bataltidem regionem. Cunq; etiam chananeorum terram obtinerent/tres alias ciuitates inter urbes leuitarum Moyſes fabricandas ad habitaculum fugacium delegauit. Moyſes autem adeuntibus eum maioribus natu tribus Manaſſe/ & dicentibus uirum inſignem in tribu ſua fuiſſe defunctum nomine Orophatim/& filios quidẽ ma ſculos non reliquiſſe ſed filias/& conſulentibus ſi earũ fuiſſet hæreditas/ait ſiquidem aliquos de tri/bu ſua ducerent/cum hæreditate ad eos irent/ſi uero ex alia tribu alicubi nuberent/hæreditatẽ ĩ pa terna tribu relinquerent & tunc manere uniuſcuiuſq; hæreditatẽ in propria tribu conſtituit.

Moyſes alloquitur populum ante mortem ſuam/& tradidit ei librum legis/& quemadmodum ab hominibus eſt ablatus. Capi. VI.

QVm uero iam quadraginta minus triginta dies ĩplerent Moyſes Congregãs ad Iorda/nẽ/ubi nunc ciuitas eſt Abilal/locuſq; palmarũ conuentũ/uniuerſo populo ita locutus eſt. O uiri cõmilitones/& ſicut deo placuit calamitatis longe participes/cẽtũ uiginti an nis ſenectute confectum oportet me ab hac uita diſcedere. In his q̃ gerenda ſunt trans Iordanẽ/iã non ero ueſter adiutor/neq; pugnabo uobiſcum/a deo ꝓhibitus. Iuſtum igit credidi neq; nunc meã deponere pro ueſtra fœlicitate curã/ſed propriã iudicare ueſtræ ubertatis adoptionẽ/& memoriã meam in abundantia bonorũ referre ueſtrorũ. Nunc igitur expla/nans quẽadmodũ uos fœlices eritis ueſtris filiis bonorũ ueſtrorũ relicturi poſſeſſionẽ ab hac uita di ſcedo dignuſq; ſum/ut mihi fides habeatur/& propter priſtinas uirtutes & eo/quod animæ ad uitæ huius terminũ uenientes/cum omni loquantur integritate. O filii Iſrahel cunctis hominibus cauſa bonæ poſſeſſionis propicius deus eſt. Hic enim ſolus dignis hoc diſtribuere/& auferre in ſe delinquẽ tibus poteſt cui uos exhibentes quales uos ipſe uult eſſe/ſimul & ego uoluntatem eius ſciens/aper/te uos moneo. Non enim eritis beatiſſimi/& omnibus mutabiles aut fœlices/ſi ex illius mãdatis ali quando ceſſaueritis. Poſſeſſio nãq; bonorũ quã nũc tenetis/firma manebit/& præſentiũ rerũ celerri mam ſecuritatem hẽbitis/ſi ſolũmodo quæ uos deus uult ſequi obediatis/neq; legum alienarũ ordi/nem proponatis/neq; pietatem quam nunc circa deum geritis ſpernentes/admodum alium conuer tamini. Hæc autem agentes fortiſſimi cunctorum eritis bella ferre/& inimicorum nulli ſuccũbere. Deo.n. uobis auxiliatore præſente/cunctos ſuos poſtponere rõnis non eſt. ꝓmia ſiquidẽ magna uir/tutis uobis ſunt poſita/quæ omni uita poſſideatis. Virtus & enim primitus bonarũ cauſarũ eſt ꝓmiũ deinceps etiã aliarũ rerum præſtat augmentum/ita ut dũ inter uos ea uſi fueritis/magnã cõferat uo bis uitam/& inter alienigenas glorioſos efficiat/& apud poſteros eminentes oſtendat. Hæc itaq; po teritis adipiſci/ſi legibus quas dictante mihi deo conſtitui obediatis/eaſq; cuſtodiatis/& earũ ſapien tiã meditemini. Ego gaudens diſcedo in ueſtris bonis/cõmendans uos caſtitatis legi/& bonæ cõuer ſationis ornatui uirtutibuſq; ducũ/qui prouidentiã ueſtræ utilitatis exhibebunt. Deus aũt qui ha// ctenus ueſtri præſul extitit pro cuius uoluntate & ego uobis utilis fui/non uſq; ad ꝓſens ſtare faciet prouidentiã ſuã/ſed quanto tẽpore ipſi uolueritis eum habere patrocinãtem/in uirtutis ſtudiis per manentes tanto præſidium eius habebitis. Conſilia nãq; uobis præbebunt optima/quæ ſequentes/ fœlices eritis pontifex Eleazarus & Ieſus/necnon & ſeniores/& principes tribuum quos audire uos conuenit/ſciens qñ omnes qui bene ſub principe conſiſtunt & principatum tenere/& libertati præ eſſe poſſunt/nec indignemini in his quæ uos agere duces ueſtri popoſcerint. Nunc & enim ut bnfa/cientibus iniuriã faciatis in hoc fiduciã ponetis/quod de cætero declinãtes meliores cauſas habetis nec huiuſmodi iram aliqñ ſumatis quali circa me uti ſæpius præſumpſiſtis. Noſtis.n. quod frequen ter peiora a uobis quã ab hoſtibus mortis pericula ſuſtinui. Et hæc non ĩproperia ferẽs uobis edico/ non.n. in exitu uitæ dolentes contra me relinquere uolens hæc ad memoriam reuoco/qñ nec tem/

pore quo

pore quo hæc patiebar iratus agnoſcor/ſed ut de futuro a talibus temperetis/& in nullo ueſtris ꝓſu
bus iniuriã ꝓp diuitias faciatis/quæ uobis Iordanẽ tranſeuntibus & Chananæã obtinentibus affluẽ
ter aduenient. Nã ſi procaces fueritis cõtẽptores effecti/& uirtutẽ deuotionẽq; ꝓdideritis/quã circa
deũ geritis/eũ ꝓmitus habebitis inimicũ & terrã quã armis obtinuiſtis iterũ cũ magnis obprobriis
amittetis/totũq; diſperſi ꝓ orbẽ/ueſtro ſeruitio omnẽ terrã & mare cõplebitis/eritq; uobis dũ horũ
omniũ experti fueritis inutilis iã pœnitẽtiæ memoria legũ non ſeruatarũ. Vñ ſi uultis hæc apud uos
ꝓmanere/dũ hoſtibus ꝓualueritis/nullũ relinquatis ex eis/ſed oẽs perire decernite/ ne uiuentibus
eis illorũ ſtudia deguſtantes a conuerſatione paterna recedatis. Sed & aras & lucos & tẽpla q̃cunq;
habuerint deſtruenda cõmoneo/& genus & memoriã eorũ igne conſumi. Sic &.n. bonorũ ueſtrorũ
uobis erit firma ſecuritas. Ne uero ignorantiã melioris rei natura ueſtra ad peiora declinet & leges
uobis dictante mihi deo compoſui/& ordinem bonæ conuerſationis inſtitui/cuius ſeruantes orna/
tum/fœliciſſimi eritis omnium rerum. Hæc dicens/dedit eis in libro leges/& conuerſationis modũ
ibi conſcriptum. Illi uero flebant/& multum quærebantur ducem memoriam periculorum eius ha
bentes/& quanta pro eorum ſalute geſſiſſet/deſperantes etiã de futuris/quaſi nullus ei princeps ſi/
milis foret/minuſq; iam deum ſui curam prouidere credentes/ eoq; Moyſes eum potius exoraſſet.
Tunc eorum quæ in deſerto ei cum ira locuti fuerant pœnitentiam agẽtes ingemiſcebant/ita ut om
nis populus in lachrymas prorumperet/& pluſquã ſermone dici poteſt/gemitus cũ dolore ꝓferret.
Moyſes autem conſolabatur eos/& licet dignus utq; magna uterentur conuerſatione poſcebat.
Tunc ergo couentus ita dimiſſus eſt.

Cap. VII.

VOlo aũt conuerſationẽ dicere primitus Moyſeos/eiuſq; dignitatis uirtutes exponere/ut
qui hæc legerint/agnoſcant/qualia initia noſtri habuere maiores/& ſic ad aliarũ rerũ ue
nire narrationẽ. Scripta ſunt hæc oĩa ſicut ille reliquit nihil nobis adiicientibus ad orna/
tũ/quod a Moyſe relictũ non eſt. Hoc tm̃ nobis placuit mõ nouitatis inducere/ut ſecũdũ
genus nobis ſingula diſponant/diſpoſæ q̃ ab illo inſcriptis relicta ſunt & quẽadmodũ deũ in ſingu/
lis qbuſq; conſuluit. Propterea nãq; neceſſariũ iudicaui hæc ꝓdicere ne aliqua nobis a cõtribulibus
hanc ſcripturã legentibus q̃ſtio generet. Hic ergo ordo eſt legũ in noſtra conuerſatione cõpetentiũ.
Quas aũt nobis cõmuniter ad alterutros dereliquit has de moribus & cauſis explanare& referre di
ſtuli/ſed adiuuante deo poſt nobis inſinuare ꝓpoſitũ eſt. Ait.n. Dũ chananæorũ terrã poſſideritis/&
ad uſum bonorũ peruenerit is/& ciuitates iã edificare cœperitis/ea facientes q̃ deo placita ſũt fortiſ
ſimũq; pignus fœlicitatis habebitis/ſit uobis una ciuitas ſacra in terra chananæorũ in loco optimo
& uirtute ꝓclaro quãcunq; deus ſibi per prophetã elegerit/& templũ unũ in ea ſit/& altare unum ex
lapidibus non manu dolatis/ſed paſſim iacentibus qui dealbati erunt/& ad decorẽ ualde puriſſimi
acceſſus aũt ad eũ ſit non per gradus. In ąlia uero ciuitate/nec altare/nec templũ ſit. Deus.n. unus &
genus hebræorũ eſt unũ. Qui blaſphemauerit deũ lapidatus ſuſpendatur per diem/& ſine honore/
turpiterq; ſepeliatur. Conueniant aũt in ciuitatẽ in qua templũ conſtruunt ter in anno a finibus ter/
ræ quã hebræi tenuerint/quatenus deo & pro illis quæ poſſident gratias referant/& de futuris ꝓces.
effundant/& conuenientes adinuicem/tunc epulantes amici ſint. Bonũ eſt enim ut ſemetipſos alter
utrũ contribuli non ignorent/ ſed ſua ſtudia ſibi cõmunicent. Hoc aũt eis ex hac ſocietate ꝓueniet/
ut & aſpectu/& loquela memoriã ſui ſemper obtineant. Si.n. alterutris ĩpermixti ſunt extranei ſibi
met putabunt. Sit & decima exceptio frugũ uobis ꝓter eã quam diſtribuit dominus ſacerdotibus.&
leuitis dare/quæ uendatur quidẽ per prouincias & ad epulas miniſtret & hoſtias/q̃ in ſacra urbe ſũt
celebrandæ. Iuſtũ eſt.n. ex his q̃ de terra naſcuntur quam deus nos poſſidere conceſſerit/ut ad hono
rẽ eius qui hæc tribuit perfruant. Ex mercede mulieris fornicariæ non ſunt ſacrificia celebrãda. Nũ
quã enim ex his q̃ de contumelia procedunt diuinitas delectat. Nihil nimirũ cõfuſione corporũ pe
ius eſt. Similiter aũt ſiquis pro coitu carnis/aut uenatu/aut cuſtodis gregum mercedẽ acceperit/nũ
quã exinde deo ſacrificandum eſt. Nullus blaſphemet eos quos principes aliæ ciuitatis eſſe putant.
Sacra peregrina non ſunt curanda neq; uas denominatũ alicui deo eſt ſumendũ. Nullus ueſtrũ texta
ex lana & lino tunica ueſtiat. Hæc enim ſolũmodo ſacerdotibus eſt conceſſa. Conueniẽte uero mul
titudine in urbe ſacra ad imolandũ/poſt. vii. annos inſtãte feſtiuitate q̃uocatur ſcenophegia. i. taber
naculorũ defixio/ſummus ſacerdos ſtans in excelſo tribunali unde poſſit audiri legationibus leges
& neq; uxor/neq; filii audire ꝓhibeant/ſed neq; ſerui. Bonũ eſt enim/ut a manibus inſcriptæ/leges
ẽt memoria conſeruent/qua nunquã deleri poſſint. Sic ergo neq; peccabunt/non uolẽtes dicere/ eo
q; decreta legũ ignorare uideantur. Leges itaq; multã habebunt contra peccantes audaciã/utiq; ꝓ
dicentes eis q̃ ſint paſſuri derelinquentes/& aĩabus eoꝝ inſcribentes q̃ ꝓcipiunt per auditũ/ qua
tenus oĩno in interioribus eoꝝ conſiſtat uoluntas legũ/in qua cum deficiunt/auctores ipſi ſuæ leſio
nis exiſtunt. Diſcant etiã pueri primũ leges/q̃ eſt doctrina optima/& cã fœlicitatis eximia. Secun/
do aũt ꝓ ſingulos dies mane & ueſpere teſtificanda ſunt dona dei/quæ libertatis de terra ægyptiaca

conceſſit

ceneſſit. Iuſta eſt.n.naturaliter gratiarū actio q̄ referē/& p cōpenſatione rerū iā factarū/& pro in uitatione futurorū. Inſcribenda uero in ianuis ea ī quibus eis deus benefecerit & brachiis ſingula q̄/q̄ declarāda/q̄ uirtutē dei ualeāt deſignare/& fauorē eius circa uos oñdere/q̄tenus undiq; circa eos illuceat dei fauor. Principes āt ſint in unaquæq; ciuitate uiri.vii. qui & uirtute & iuſtitiæ ſtudio ſint/exēpti/unicuiq; uero principatui duo uiri miniſtri p̄beant ex tribu leuitarū. In omnibus honorē quē in urbibus iudicare conſtituti fuerint habeant ita/ut illis p̄ſentibus neq; blaſphemare/neq; aſpe agere liceat aliquibus/ſic utiq; reſpicientibus pudorem dignorū hominū/tanq̄ ſibi deū in illis contēnere uideant. Iudices aūt ptātē habeant ꝓnunciandi/quodcunq; uidetur eis/niſi forte pecunias eos quiſlibet accepiſſe pro iudicii diuerſitate demonſtret/ut aliā cām proferat/per quā eos nō bene iudicaſſe cōuincat. Non.n.lucrū attendentes/aut dignitatē conuenit iudicare/ſed iuſticiā rebus omnibus ꝓponentes. Nā hoc non agens/deū quilibet contēnere putat eūq; infirmiorem credere quā illos/quibus contra iuſtitiam timore ptātis ſnīam propriā p̄ſtare contendit. Dei.n.uirtus iuſtitia eſt. Quiſquis igitur p̄ſtat eis qui aūt non iuſte q̄runt aliquod aut non iuſte in dignitate ſunt cōſtituti/illos potius deo potiores facit. Si uero iudices non intelligunt de rebus ſibi creditis iudicare/quando multa talia ſolent hoībus ꝓuenire/integrā cām in urbe ſacra remittāt/& conuenientes pontifex & ꝓpheta/& ſeniores q̄ eis uidēt iuſta/pronuncient. Vni teſti non credat/ſed tribus/aut ultimū duobus/quorū teſtimoniū uerū faciat uita prior. Mulierū teſtimoniū nequaq̄ recipiendū ꝓpter leuitatē/& procacitatē generis earū. Sed neq; ſerui teſtimoniū p̄hibeāt/pp ignobilitatē animi/quos aut ꝓpter lucrū/aut ꝓpter timorē ueriſſime p̄ōt credi/non poſſe uere teſtari. Siquis aūt falſe teſtatus/eſt convictus/ea patiat q̄ paſſurus eſſet is/contra quē teſtimoniū dixit. Si homicidio facto in aliqua regione/non inueniat hic qui fecit/ne in ſuſpitione ſit aliquis/quaſi p odiū ꝓpetrauit/quærat quidē homicida cū multo ſtudio/& de eo nunciando ꝓponant edicta. Cū uero nullus eū nunciauerit/principes ciuitatū uicinarū regionis illius in qua cedes facta eſt/& ſeniores conuenientes/mētiant a loco ubi iacet mortuus regionē/& pars quæ fuerit uicinior ciuitati/populi eius ementes uitulā/& deferentes eā ad uallē/& in locū inutilē aratro & plantationibus/incidant ceruices bouis/& ſumentes aquā lauent manus ſuas ſupra caput bouis ſacerdotes & leuite ſimul/& ſeniores illius ciuitatis/& exclament ab homicidio mundas ſe manus habere/neq; geſſiſſe neq; factori cōmunicare/& innocent deū ſibi propiciū fore/& nunq̄ tam malā paſſionē in illa terra contingere. Optima inquit eſt hmōi diſpoſitio/& conuerſatio talis/nec uobis alterius reipublicæ ſit affectus/ſed hanc diligite/dominas leges habētes & ſecundū ea oīa facientes/ſatis eſt.n.ut deus ſit ueſtri princeps. Si adheſerit uobis regis amor/ſit q̄ dē iſte contribulis/ſitq; ei iuſtitiæ prouidentia ſemp/& uirtutis alterius magnitudo. Sciat aūt is legibus atq; deo plurimū ineſſe ſapientiā/nihilq; gerat p̄ter p̄tificis ſenioruq; ſnīam/nec multas nuptias uſurpet/neq; abundantiā ſectet pecuniarū/nec ornatus equorū/quibus rebus ſibi collatis ultra leges ſupbus erit. Prohibeat ēt ſi qs horū ſtudiū habuerit fieri/ultra modū utilitatis ueſtræ potētior. Terminos terræ moueri nō licet/nec ꝓpe nec aliene/p quos uobis ſeruabit pax/ſed hēant firmi in/eternū poſiti ſicut diuina ſnīa/tanq̄ p̄liis ex hoc & ſeditionibus mūdus uexat. dū accedere ultra terminos auari uoluerunt. Nāq; ꝓcul nō eſt/ut trāſcendat leges q̄ terminos uoluerit ꝓmutare. Qui in terra plātauerit/ſi añ quartū ānū fructū attulerit neq; deo ex hoc p̄mitias offerat/nec ipſe comedat. Non.n.ſecundū tp̄s hoc illatū eſt/dū naturæ p̄ter tp̄s uim feciſſe uideat. Vñ hoc neq; deo/neq; ꝓpe domino cōpetit ad utendū. Quarto uero anno uindemiet oē quod naſcit/tūc.n.maturū eſt colligēq; ad ſacrā deportet urbē/& cū decimis aliarū frugū expendat cū amicis ꝓpriis epulando/& cū pupillis & uiduis. Quinto aūt anno/ſint domini ſui q̄ fuerint nata. Qui terrā uineis plantat non ſeminet eā/ſatis eſt.n.hanc enutrire hoc germen/laboribuſq; aratri eſſe priuatā. Bobus terra aranda eſt/& nulla cū eis altera animalia iungenda ſunt/ſed ꝓpriū hoc genus ſit ad arandum. Semina uero ſint munda & ipermixta/& non duobus aut tribus generibus ſemineť/non.n.cōmunione diſſimiliū natura lætat neq; iumenta p̄miſceant/quæcūq; cognata non ſunt. Metuebat.n.legiſlator/ne per hoc iniuria tranſiret ad hoīes/initiū a minoribus & turpibus primo ſumens. Nihil ergo hmōi debet eſſe licitū/ex quo p ſimilitudinē conuerſio quædā in cōmunibus rebus habere poſſit acceſſum. Quapropter neq; de rebus uilibus legis negligentiā habuerunt/ſcientes omnibus prouidere ne in aliquo uiderentur eſſe culpabiles. Metentes inquit & manipulos colligentes non oēm decet meſſem excutere/ſed relinquere aliquos manipulos/qui ſint egentibus alimentū. Similiter aūt & de uinea ramuſculos pauperibus relinquendos/& oliuarū quendam fructum reſeruandū colligentibus/& eſcam ꝓpriam non habentibus. Non.n.tanta abundantia ex nimia colligendi diligentia domino utilis erit/quāta gratia ex indigentiū ſatietate proueniet. Tunc diuinitas terrā ad illationē fructuum proniorē efficiet/eorum qui non ſuæ tantummodo utilitatē proſpiciunt/ſed etiam pro aliorū cibo cogitare noſcuntur. Sed & bona hora dum ſpicas terunt in area non ſunt liganda. Nō enim iuſtum eſt ut qui ſimul laborauerunt in fructu & circa natiuitatē eius fatigati ſunt partipare prohibeant. Neq; po/

nia matura contingere iter agentes arcendi ſunt/ſed tanquam de propriis eos debent permittere ſa
tiari/ſiue prouinciales ſiue ſint peregrini/& cum gaudio præbendū eſt eis ad comedendum portare
uero eis nihil liceat. Neq; uindemiantes ex his quæ ad torcular portant guſtare prohibeant ſibimet
occurrentes. Iniuſtum eſt.n. bona quæ dei uoluntate ad utēdū data ſunt/inuidere deſiderantibus ea
comedere/dum pomū ſit in maturitate ſicut deo placuit/& mox abire feſtinet. Et licet per uerecun
diā aliqui contingere non præſumant/rogantes eos cum ſint quidem iſrahelitæ tanquā ſocii/& pp
cognitionem alias cognationē pariter domi/& ex loco alio uenientes/ut munera ſuſcipiant depre/
candi ſunt/quæ deus eos uidere conceſſit. Dāna ſiquidem iudicanda non ſunt q̄cunq; per benignita
tem tranſeuntibus conferuntur quando deus ubertatem bonorū præſtat hominibus/non ut utant
ſoli/ſed ut etiam aliis largiantur/uolens hoc modo fauorem ſuū circa iſraheliticum populū & ſoli
citatis eorū adminiſtrationē aliis apparere/cum eos ſuam abundantiā aliis pticipare præcepit. Qui
uero præter hæc fecerit. xl. minus una plagas habena publica accipere uoluit/& liberū pœnā hanc
turpiſſimā ſuſtinere/quia dū lucro ſeruit/fecit iniuriā dignitati. Bene inquit uobis erit expertis erū
narū ægyptiarū atq; deſerti/ſi habetis curā eorū qui nunc in ſimilibus conſtituti ſunt/& adepti diui
tias ex miſericordia/& prouidentia dei/eaſdem ſimiliter egentibus diuitias. Super decimas aūt du/
as quas annis ſingulis prædixi celebrandas/aliā quidē leuitis/alterā uero ad epulationes/tertiā quo/
q; p annū tertiū expedit fieri/ad diſtributionem inopū/mulierūq; uiduarū/& infantū & pupillorū.
Germina q̄cunq; prius naſci contingit ad tēplū præferant/& pro terra hæc proferentes quā eis pſti/
ti poſſidere/deū benedicentes/ſacrificia quæ leges offerre eos iubent celebrantes/horū primitias ſa
cerdotibus tēpli diſtribuant. Cū uero hæc quilibet ipleuerit/& oēs decimas una cū primitiis quas le
uitis/& ad epulandum dari mos eſt obtulerit diſceſſurus domi/ſtans e diuerſo templi/gratias qdem
agat deo/qui eas ab ægyptiorū iniuria liberauit terrāq; eis magnā frui multāq; conceſſit/teſtimoniū
perhibeat/q; & decimas ſecundū leges Moyſeos obtulit/exoret deum ſibi propitiū & placidū ſemp
eſſe/& cōmuniter cū hebræis omnibus pmanere atq; ſeruet bona quæ dedit eis/& addat quæcunq;
donare poteſt. Vxores aūt ducant nubiliū tempore conſtituto/ uirgines liberas/ bonis parentibus
procreatas. Qui uero uirginem ducturus non eſt/ei non iungatur/quā diſcedere ſuaſit ab alio/ neq;
contriſtet priorem maritū eius/Ancillas liberi non ducant uxores/nec ſi per amorem ad hoc aliqui
cōpellantur. Concupiſcentia nanq; eſt decorum retinere/& congruū libera dignitate. Sed neq; for
nicariæ ſequendæ ſunt nuptiæ p quibus corporis iniuriis nuptiales hoſtias non ſuſcipit ſumma diui
tias. Sic itaq; prudentia filiorū erit libera/& ad uirtutem rectitudinis præparata/ſi non fuerit de tur
pibus nuptiis neq; de cōcupiſcentiis non legitime conuenientium procreati. Si quis uirginē deſpon
derit/deinde non eā talē inueniat cām dicturus/ipſe quidem accuſet/utens ad probationē documen
tis ſuis/reſpondeat aūt puellæ pater aut frater/aut quicunq; poſt eos genere uicinior eſſe moſtratur/
& dum iudicatum fuerit puellā non eſſe culpabilē/cū accuſatore permaneat/nullam habente uiro
ulterius poteſtatem dimittendi eā/niſi magnæ cauſæ proceſſerint/& contra quas ne reſpondere poſ
ſit. Is qui audacter aut petulāter puellæ cām uiciauerit/& derogatione intulerit multas/ condēnetur
xl. minus una plaga. &. l. ſiclos patri dare cogatur. Si conuicerit puellā fuiſſe corruptā/ſiquidem po/
pularis ſit/eo q; caſte uirginitatem uſq; ad legitimas nuptias non ſeruauerit lapidet/ſi uero de facen
dote ſit nata uina protinus concremet. Si quis duas uxores habuerit/& alia quidē in honore magno
& fauore fuerit/aut pp amorem/aut pulchritudinē/aut ob aliā cām altera uero in minori apud eum
parte conſiſtat/ſi ex dilecta filius cum ſit iunior ab illo qui ex alia procreatus eſt petat ꝓpter fauorē
patris quem circa matrem habet priuilegia ſenioris/quantus duplicem ſubſtantiæ paternæ partē ac
cipiat/ſicut in legibus diffinitum eſt/non ei concedatur. Iniuſtum nanq; eſt/ut qui natiuitate ſenior
eſt/eo q; minus mater eius a patre diligitur debita parte fraudet. Qui puellā corruperit ali deſpon/
ſatam/ſiquidē ſuadens ei & ad corruptionē ſibi conſentientē habuerit/cū ea moriat. Maligni enim
ſunt utiq; ille quidē eo q; turpitudinē puellā uoluntarie ſuſtinere ſuaſerit & nuptiis liberis hæc ma/
la præferre cogerit/illa uero q; ſemetipſam propter libidinē propriā aut propter lucrū ad contūeliā
perſuaſam præbuerit. Si alicubi eam ſolam inueniens/nullo adiutore præſente cōpreſſerit ſolus ipſe
moriat. Qui uirginē corruperit nondū alicui deſponſatā/ipſe eā ducat in uxorē. Si uero puellæ non
placeat ut habeat eum/patri. l. ſiclos præciū iniuriæ ſoluat. Ab uxore copulata ſibi uolens diſiungi
propter quaſcunq; cauſas/quæ multimode hominibus prouenire noſcuntur/ex ſcripto eo q; nunq;
poſtea cū ea cōueniat cōpromittat. Sic enim habebit poteſtatem ali copulari/nam prius illa alteri
iungi non poteſt. Si autē & illo moriēte uoluerit eam prior uir recipere/non ei liceat. Quæ ſine filiis
fuerit a marito derelicta/frater illius eam accipiat/& natum filiū mortui nomine uocans/hæredita/
tis nutriat ſucceſſorem. Hoc.n. & publicis utilitatibus ꝓderit/domibus minime deſtitutis & cogna/
tis poſſunt ſubſtantiæ conſeruari/& mulieribus reuelatio calamitatis auferri/q̄ priorū maritorum
proximus cōiungent. Si uero noluerit eā ducere frater/ueniēs mulier/apud ſeniores teſtimoniū hu/

ius rei

ius rei perhibeat/q; uolentem eã domi manere/& filiũ ex eo habere non ſuſcepit iniuriã faciens fratri defuncti memoriæ. Requirentibus uero ſenioribus pro qua cauſa nuptiis eius abſtineat, ſiue maximã cauſam ſiue paruã dixerit/ad hoc ueniendũ eſt/ut ſoluens uxor fratris caligulas illius uiri/& expuens in faciem eius dicat/hoc dignum eſſe ab ea pati/iniuriã defuncti memoriæ facienti. Et ille quidem a ſenioribus abſcedat/hoc obprobriũ habens omni tẽpore uitæ ſuæ/illa uero ſi noluerit alio cuilibet ſe petentium nubat. Si quis captiuã cœperit uirginem ſiue iam nuptã/uolẽs ei copulari/nõ primitus liceat eius cubile cõmunionẽq; contingere/anteq; illa radens caput ſuũ/& lugubre ſchema percipiens/parentes defleat/& amicos quos in bello pdiderat/quantus de eorũ triſtitia ſanata/ſic deinceps ad epulas conuertat & nuptias. Bonũ eſt.n. & iuſtũ/accepturus de qua filiũ habiturus eſt/ut eius ſatisfaciat uoluntati/& non tñmodo libidinẽ ſequens propriam quod uxori futuræ earũ poſſit eſſe contẽnat. Triginta uero in luctu diebus expletis/ſufficiunt.n. iſti dies ſapientibus ad lachrymas amatorũ/tunc procedat ad nuptias. Si uero cupiditate plenus habere eã contẽnat uxorẽ/ad ſeruitiũ eã deducere non habeat poteſtatẽ/ſed ubicũq; uoluerit mulier ire diſcedat/hanc libertatẽ hñs. Qui tunc; iuuenũ contẽnunt parentes ſuos/& eis honorẽ non præbent/aut propter uerecundiã/aut propter inſipientiam iniuriã facientes eis/primũ quidem ſermonibus eos moneãt ipſi parentes/ſufficiunt enim ad hæc h uiuſmodi iudices/dicentes non ſe pp delectationẽ fuiſſe coitu naturali permixtos/neq; pro augmento pecuniarũ/dũ eſſent facultates parenti utriq; cões/ſed ut ipſi filios haberẽt/qui eos in ſenectute gubernarent/& quibus egerent p eos haberent/quod dũ grato fiet/deo pcipue earũ eſt addiiciant etiã hæc uerba dicentes/fouẽtes ſtudio magno nutriuimus/nulliq; rei pepcimus q; ad ſalutẽ tuã tenderet/& utilitatem optime tibi eruditionis afferret/nunc aũt quoniam decet ueniã tribui iuuenũ delictis/monemus te reſpue in quocunq; pro noſtra exhonoratione minor inuentus es & ad modũ tẽperamenti conuertere/ſciens etiã deũ ea q; contra parentes præſumunt nimis ingrate ferre/qũo & ipſe totius humani generis pater eſt & una cũ illis exhonorari uidetur/qui eandem appellationẽ habere noſcuntur. Indignũ eſt ergo a filiis hæc ſuis ſuſtinere/cum & lex talium ſit ultrix ineuitabilis/cuius te filii experimentum ſumere non optamus. Et ſi in his uerbis iuuenum temperet audacia/ab obprobriis liberant q; ex ignorantia proueniũt. Sic.n. & legiſlator bonus inueniet/& patres fœlices erunt/nõ uidentes nec filiũ puniri nec filiã. Cũ uero parentis ſermones atq; doctrina ppter intẽperantiã ſuã pro nihilo eſſe uidebuntur inimicas ſine pacis fœdere ſibi faciẽs legis/cũ frequentibus contra parentes præſumptionibus incitatur/hic inquit eiectus extra urbem/ſequente multitudine/lignoq; ſuſpenſus & pmanens tota die ad uiſionẽ cunctorũ/nocte fepeliat/ſicut etiam alii/qui quocunq; modo pimi legibus decernuntur. Sepeliantur ár & hoſtes/& nullus mortuus exp- iaceat ſæpulturæ/ſoluens pœnã ultra iuſticiã. Nulli hebræoꝝ ad uſuras liceat fenerare neq; cibũ neq; potũ. Non enim iuſtũ eſt a contribuli redditus ſuſtinere/ſed ſolatium utilitatis eius lucrum eſſe decernere & gratiarũ actionẽ & recõpenſationẽ a deo referendam pro benignitate ſufficere. Qui acceperint ſiue pecunias ſiue quoſcunq; fructus ſiccos uel humidos reminiſcentes deũ hæc cũ dilectione reſtituant/tanquã reponentes in propriis loculis/& iterum cũ opus fuerit hæc tollentes. Qui uero circa redditionẽ impudẽtes extiterunt/non in domos eoꝝ introeundũ eſt/& pignus ſumendũ/antequã ex hoc cã dicatur/pignus enim a foris petẽdũ eſt/& debitor per ſe portare debet nihil reſiſtẽs ei qui cũ auxilio legis ad eũ uenit. Si quidem idoneus ſit cui pignus ablatum ẽ/teneat illud creditor/quouſq; reſtituat quod debet/ſi uero eſt paup/reſtituat antequã ſol occũbat/& maxime ſi ueſtis ſit in pignore conſtituta/ut eam habeat ad ſaporem/qñ naturaliter deus pauperi miſeret. Mola uero & uaſa ei congrua non ſunt accipienda pro pignore/ne inſtrumentis neceſſariis ad ciborũ alimenta priuent/& pro egeſtate aliquid peſſimũ patiant. In futuro hoꝝ pœna ſit mortis qui uero aurum aut argentũ abſtulerit/cõdẽnet in duplũ. Qui iumentũ rapuerit dãno quadrupli condẽnet/præter bouem/pro hoc enim quintuplũ ſoluat. Qui ad ſoluenda multa fuerit inops/ſit ſeruus eorũ quibus eſt condemnatus. Siquis fuerit contribuli uenditus/ſex annis ſeruiat/ſeptimo aũt anno liber abſedat. Si uero filio ei ex ancilla nato apud emptorẽ pp affectũ eius ex familiaritatis dilectione ſeruire uoluerit inſtante anno iubileo quem quinquageſimũ nominamus/liber efficiatur cũ uxore ſimul & filiis. Si quis aũt aurũ uel argentũ p uiam inuenerit quærat eũ qui perdidit/præconemq; mittens/in quo eũ loco inuenit reſtituat/& ex alio dãno non bonã utilitatem eſſe decernat. Similiter aũt & de pecudibus quaſcunq; in deſerto errare cõperiit/non inuento repente domino apud ſe reſeruet/teſtem habens in his deũ/q; noluit aliena lucrari. Nulli liceat ptranſire/cum iumentũ alicuius tempeſtate fatigatũ in luto uiderit cecidiſſe/ſed alleuet illud & proprio adiuuando labore/ei adiutor exiſtat/uias aũt ignorantibus demoſtrandas/& non riſum aucupantes de eoꝝ errore alienis utilitatibus liceati pedite. Nemo blaſphemet abſentẽ. Percuſſit in lite qs ubi non eſt ferrũ/repente mactet/idẽ patiẽte eo q pcuſſit q; fecit. Si uero portatus ad ppria q pcuſſus ẽ/egrotet diebus multis deinde moriat/ſit nocẽs q pcuſſit. Sanato aũt illo & multas expenſas in egritudine faciẽte/reſtituat uniuerſa pcuſſor

quæcũq;

quæcunq; in uulneris ſanandi tempus expendit & quæcũq; medicis erogauit. Qui mulierẽ ꝓgnantẽ calce percuſſerit/ſiquidẽ abortiuũ fecerit mulier/pecuniis a iudicibus condẽnetur/tanꝫ per corru// ptionem uentris/plebis faciens detrimentũ. Dent̃ ergo & uiro mulieris ab eo pecuniæ. Moriente ãt ea ex ea plaga/& ipſe moriat̃/anima pro aĩa cenſente lege ponendã. Venenũ neq; mortiferum neq; aliud qđ ſit utile leſioni/ullus iſrahelitarũ hẽat. Si uero inueniat̃ quiſquã hoc poſſidere/moriat̃ hoc patiens/qđ toleraret ille contra quẽ uenenũ ꝓbatur eſſe confectũ. Qui cecauerit quẽquã ſimilia pa tiat̃/priuet̃ quo priuauerit alios niſi forte pecunias accipere uoluerit qui creatus eſt lege uidelicet illi dante licentiã qui paſſus eſt eſtimare paſſionis ſuæ caſum/& concedente ſi ſeuerior eſſe uoluerit. Bouem eorum percutientem dominus interficiat. Si aliquem interficiat ꝓcutiens thaurus/ipſe qui dem lapidatus moriat̃/& neq; ad cibũ utilis habeat̃. Si uero ẽt culpabilis approbet̃ dominus ꝓſcius eius naturæ/nec cauens/& ipſe moriat̃/tanꝫ ipſe eius qui a boue ꝓemptus eſt auctor mortis extite rit. Si ſeruũ uel ancillã bos ꝓimat/ipſe quidẽ lapidetur. xxx. uero ſiclos eius domino lapidati domi nus dari damnet̃. Bos aũt ſi a boue ꝓcuſſus mortuus fuerit/ uẽdat̃/ & qui mortuus eſt & qui ꝓcuſſit & ꝓciũ amborũ eorũ domini ſibi diſtribuant. Qui puteũ/ſiue lacũ effodiũt/ diligentiã hẽant/ut ta/ bulare illic faciant tegumentũ/nõ ut aliq haurire ꝓhibeant̃/ſed ut nullũ ibi ſit cadendi piculũ. Et ſi in hmõi ꝓfunditatẽ nõ clauſam ĩcidens iumentũ alicuius moriat̃/eius præciũ dño ꝓprio ſoluatur. Circũdanda eſt quoq; maceria in puteis ſiue lacubus q̃ ꝓ muro ſit/quatenus non ſinat aliquos illic deuolutos extingui. Depoſitũ ſiqs accepit/tanꝫ rẽ ſacrã aut diuinã ita cuſtodiat/nulluſq; fraudare creditorẽ ſtudeat neq; uir neq; mulier/nec ſi imenſam auri lucraturus ſit quãtitatẽ/ſpnens q̃ſi nullus ſit/q eũ poſſit arguere. Generaliter itaq; cõuenit unũquẽq; ſuã cõſcientiã ſcientẽ bñ agere/& teſtimo nio ſuo ſibi ſufficientẽ uniuerſa agere q̃ ab aliis poſſint laudis ꝓmia cõdonare/& maxie reſpicientẽ ad deũ/quẽ nullus malignorũ latere pot̃. Si uero nihil agẽs doloſe/pdiderit cui creditũ eſt depoſitũ ueniẽs ad ſeptẽ iudices/iuret ꝓ deũ q; neq; eius cõſilio uel malitia periit/neq; aliqua rei ꝓditæ pte ſit uſus/& ĩculpabilis tũc abſcedat. Si uero uel in aliq̃ pte uſus fuerit rẽ ſibi creditã ipſe pdat ẽt uniuet ſam/& q̃cũq; accepit/reddere cõdẽnet̃. Sicut aũt de rebus depoſitis ſancitũ eſt/ ita & ſi qs mercedẽ fraudet opantiũ corpibus ſuis/hẽat̃ odibilis. Vñ nõ eſt fraudãda uiri paupis merces/ ſciẽtibus uni/ uerſis/qa ꝓ terra aliiſq; poſſeſſionibus ei deus hoc ꝓſtitit. Sed neq; differenda ſolutio ẽ/ſed ſub die ꝓ bẽda/tanꝫ nolente deo fraudari quãquã uſu laboris ſui. Pro iniuſticia patris nõ debere filios puniri ſed pp ſuã potius uirtutẽ eis miſericordia ꝓbenda ẽ nõ leſio/qa filii peſſimoꝝ fuere patrũ. neq; odio hñdi ſunt ab iniqs nati. Sed neq; patribus filiorũ ſunt repenſanda peccata/cũ multa iuuenes extra noſtrã doctrinã ſibimet arrogent ꝓ ſupbiã/nolentes q̃ ſunt utilia doceri & coitũ fugere/ꝓ quem una ſecũ & maſculi uirtutẽ & fructũ filiorũ ꝓcreationis amittunt/quã nobis hoĩbus ad augmentũ gñis ꝓbuit deus/qñ in nece futurorũ filiorũ agiẽ/& ꝓ hoc eorũ exterminat̃ initiũ. Nã ſicut aĩæ illorũ de/ bilitant̃/ita & q̃ ſunt corpis ꝓmutant̃. Similiter aũt qcquid putat̃ eẽ uidentibus mõſtruoſum/nõ li ceat fieri neq; de hoĩbus neq; de cæteris animalibus. Hæc ſiqdẽ uobis legũ ueſtræ reipublicæ ſit pa/ cifica cõſtitutio/& deus ꝓpicius eius decorẽ inuiolabilẽ cõſeruabit. Nullũq; fiat tempus quod in ali quo aliquis hæc inouet/& in contrariũ mutet. Quia uero neceſſe eſt humanũ genus incõſiderata pi cula aut uoluntarias turbas incidere/ẽt de his breuia colloquemur quatenus ꝓſcientes q̃ oportet fie ri ad opus ſalutis ſitis idonei/& nõ tunc regrentes quæ nos conueniat facere/minus inſtructi tpibus ſuccũbatis. Terrã quã uobis ſine laboribus ꝓbuit deus/& ſine uirtutũ exercitatione cõceſſit/ꝓſtet q dem/ut ea ſine bello fruamini/neq; aliis in ea cõtra uos ꝓliãtibus/neq; ĩteſtina ſeditione cõcuſſis ꝓ q̃ cõtraria ueſtris patribus gerentes q̃ ab illis ſunt cuſtodita ꝓdatis/ſed utentes legibus bonis q̃s uobis deus ꝓbuit perſiſtatis. Si uero caſus belli aut nunc uobis/aut ueſtris filiis poſtea forte ꝓuenerit ex tra terminos hoc agatur. Bellaturi/legationes & ꝓcones mittite ad uolũtarios hoſtes. Ante arma nã qꝫ bonũ eſt apud eos uti ſermonibus declarantibus qm̃ & militiã copioſam hñtes/ & equos & arma & ante hæc propiciũ deũ/& uobiſcũ pariter dimicãtem/tñ petite/ut nequaq̃ cũ eis pugnare debea tis/ne res eorũ auferre cogamini. Et ſiquidem conſentiũt/bonũ uobis eſt ſeruare pacem/ſi uero con fidentes in ſe/quaſi uirtute præcellant/& uos uexare conentur/exercitũ ſup eos inducite/ principe quidẽ utentes omnipotente deo ſub principẽ uero cõſtituite unũ/qui cunctos uirtute ꝓcellat. Multo rũ nãq; principatus his qui agere quicquã celeriter compelluntur impedimentum eſt/ & potius no uit ledere q̃ iuuare. Exercitus aũt ducatur mundus/& inter oẽs corpis robore & animi audacia ual de ꝓpoſitus timidi uero diſcerendi ſunt/ne dũ circa congreſſionẽ belli conuertunt̃ ad fugã/ hoſtibus magis uires adiiciãt. Eos qui nup edificauerint domos quibus tps annale non fuit ad fruendũ/& q plantauerunt/& necdum ꝓticipati ſunt fructibus in prouincia dimittendos cenſemus/ſed ẽt eos qui ſponſi ſunt/& q nup uxores duxerunt ne deſiderio earũ ꝓcentes uitæ & ſeruantes ſemetipſos ut illis fruant̃/arma tractare cõtẽnant. Cũ uero caſtra inqt ducitis/uidete ne qd mali geratis. Obſidẽtes ci uitatẽ & lignis egẽtes ad machinatiõis opus/nõ ĩcidatis arbores terræ fructiferas/ſed ꝓcite ſcientes

eas a deo

tas a deo ꝓ utilitate hominũ eſſe ꝓductas. Quæ ſi uocẽ haberent iurgiũ uobis inferrent/quia cũ nõ ſit in eis cã bellorũ iniquæ ſectionis ꝓiudicia patiant̃/& ſi uirtus eis foret/ẽt demigrarent/& in aliã terrã recederent. Vincentes aũt in pugna/rebelles occidite/alios uero ad tributa redẽda ſeruate/abſq; gente chananæa. Hos.n. cũ omni domo cunctos oportet exterminari. Cuſtodite in bello præcepue/ut neq; mulier utatur inſtrumento uirili/nec uir tunica mulieri. Huiuſmodi ſiquidẽ Moyſes hebræorũ rempublicã dereliquit. Leges aũt prius quadrageſimo anno conſcriptas tradidit/de quibus in alia ſum conſcriptione dicturus. Reliqs uero diebus frequentes bñdictiones ꝓ eccleſias eis dedit/& ſuper eos qui non legitime uiuerent/ſi quæ in eis ſunt definita tranſcenderent maledictiones impoſuit/& deinde hexametrũ eis carmen effecit/quod in libro dereliquit in ſacrario conſeruandũ eloquiũ cõtinens futurorũ ſecundũ quod omnia facta ſunt atq; fient/nullaq; ueritate priuatur. Hos igitur libros ſimul & arcam in qua decem uerba duabus tabulis conſcripta recõdidit/& tabernaculũ tradidit ſacerdotibus/& populũ adoratus eſt/ut dũ obtinerent terrã/& collocarent̃ in ea/Amalechitarũ non obliuiſcerent̃ iniuriã/ſed caſtramẽtati ſup eos pœnã de eis ſumerent/eo q; eos in deſerto poſitos afflixiſſent. Capta uero terra chananæorũ/& oẽm eius multitudinẽ perimi iuſſit & altare erigendũ/quod ad ſolis reſpiceret ortũ/tũ non longe ab urbe Sicimorũ inter duos montes/ Garizeo quidem a dextris poſito/a leuo aũt eo qui Hebal nuncupat̃/diuiſoq; exercitu per ſex tribus in duobus montibus/& cũ eis leuitis & ſacerdotibus/primũ quidẽ eos qui in mõte Garizeo eſſent orare ſanciuit/bona ſup eos accidere/q circa religionẽ dei legũq; cuſtodiã ſtudiũ haberent/nec offenderent in his q̃ Moyſes imperauit/& his fauere alias tribus/rurſumq; his orantibus/ſex alias reſpondere bñdicẽtes. deinde trãſgreſſoribus ponere maledicta/& in eorũ cõfirmatione ſibi tribus adinuicẽ cõſonare. Conſcripſit aũt bñdictiones eorũ/ut nequaq̃ longo tpe hæc doctrina deficeret. Quas ẽt moriens in altaris latere utroq; conſcripſit/ſtante populo/& ſecũ ſacrificia & holocauſta celebrante/quod nequaq̃ ulterius fecit. Hæc igitur conſtituit Moyſes/& hebræorũ gens hæc mandata ſequẽdo conſtitit. Altera uero populũ cũ mulieribus & infantibus in eccleſiã conuocauit/ita ut famuli ẽt adeſſent & ei iuſiurandũ pro legũ cuſtodia celebrarent/ut de dei uoluntate ꝓfecte cogitãtes/ neq; cognatis fauentes/neq; terrore ꝓmoti/neq; aliã quãlibet fortiorem cãm q̃ legũ cuſtodiã arbitrantes/earũ ꝓcepta tranſcenderent/ſed ſiue quiſq̃ eorũ conſanguineus temptaret huius cõuerſationis iura cõfundere ſue ciuitas foret in eis ulciſcerentur & ſingulariter & cõiter/& cũ eis prævalerent/etiã fundamenta ſubuerterent ut neq; pauimentũ cõtemnẽtiũ ſi eſſet poſſibile remaneret/ſi uero nequirẽt inferre tormentũ/hoc ipſum oſtenderent/quia non ſua uoluntate feciſſent. Et in his quidem multitudo iurabat. Docuit aũt eos quẽadmodũ ſacrificia ꝓcipue deo placerent/& quo prælïantes digni fierent utentes coniectura lapidũ/de quibus primitus declarauí. Prophetauit uero & ieſus ꝓſente moyſe. Igitur Moyſes cuncta quæ forent pro populi ſalute facienda in bellis ſimul & in pace tractans legibuſq; cõpoſitis/& diſtributis reipublicæ pariter ornamentis dicit/quia ei diuinitas ĩdicauerit ꝙ ſi tranſgrederentur eius religionẽ hebræi experirentur aduerſum/ita ut eorũ terra armis hoſtiũ cõpleretur & urbes deſtruerent̃/& concremarent̃ templũ/& uiri uenditi ſeruituri forent nullo eorũ calamitatibus miſerante/ eoſq; cũ talia ſuſtinerent/fruſtra eſſe penituros. Deus tñ ĩquit qui uos creauit & ciuitates ciuibus ueſtris tẽplũq; reſtituet/eritq; harũ rerũ calamitas nõ ſemel ſed ſæpius effutura. His dictis exortans Ieſum ad chananæos exercitũ ducere tanquã deo cooperante in his q̃cũq; tentarent/& omni multitudini bñdicens quo ergo inquit ad noſtros ꝓgo maiores/& deus hos die me ad illos ire decreuit gratias quidem ei adhuc uiuens uobiſq; præſens refero/ꝓpter ꝓuidentiã eius quã non pꝓ libertatẽ ſolũmõ ueſtrã gerens/ſed etiã ꝓ muneribus optimis ſemp exhibuit/laborãtiq; mihi & oẽm ſollicitudinẽ adhibenti ꝓ meliori ueſtra cõuerſatione ſua ſolatia nõ negauit/& in omnibus placidũ nobis ꝓbuit ſemetipſum/magis aũt ipſe fuit/qui ẽt bonã cõuerſationem dedit/finẽq; cõceſſit/me utens ſub principe pariter & miniſtro/in quo ueſtrũ populũ uoluit adiuuare. Pro quibus oĩbus bñdicere uirtuti dei cui cura erit & in futuro cogitare ꝓ uobis/moriẽs optimũ iudicaui/ & ipſe utiq; hoc debitũ deo reſtituens/& uobis ad memoriã derelinquẽs/qa colere uos ſp hũc oportet & honorare & leges rerũ oĩum q̃s ꝓſtitit/placiduſq; permanẽs adhuc ꝓbebit/tanquã optima dona ſeruare/quia peſſimus inimicus eſt & homo nequiſſimus/qui legiſlatori facit iniuriã/& legis ipſas fruſtra poſitas arbitratur. Deum ergo non prouocetis ad iracundiam legibus neglectis/quas ipſe gerans uobis dedit. Hæc aũt Moyſe ad finẽ uitæ dicente/& cũ bñdictione ſingulis tribubus futura ꝓphetãte/populus ceſſit cunctus ad lachrymas/ita ut ẽt mulieres tundentes ſua pectora/demonſtrarent in eius morte lugubrẽ paſſionem. Sed & paruuli flentes/cũ adhuc magis ad retinendã triſticiã ſualidi forent declarabãt/qũo & ipſi uirtutẽ eius & magnitudinẽ ultra ipſam ĩfantiã ſentiebãt. Erat itaq; iuuenibus ac ſenioribus ærũna magnæ triſtitiæ. Alii nãq; ſcientes/quali tutore priuarent̃/de futuro lugebãt/aliis uero maximus ob hoc erat luctus/qũo cũ nondũ bene eius uiderentur deguſtare uirtutem/tali principe fraudabantur. Nimietatẽ uero gemitus populi/atq; dolorũ/coniicere poterit

unuſq;ſq;

nouſquiſq; ex eo/q; tũc ipſi legiſlatori ꝓueniſſe dinoſcit'. Nam cũ omni tẽpore ſuaderet nõ oporte/re quẽquã ꝓ futura deiici morte/tanq; hãc uolũtate dei & legis natura ferẽte/in his tamẽ q̃ gereban/tur a populo/uictus eſt ut defleret. Igit' ꝓperantẽ quo erat auferẽdus/cũcti cũ lachrymis ſequebant'. Moyſes aũt alios qdẽ manu ſilentiũ faciẽs/ꝓcul getos manere ꝓcepit/ꝓximos uero ſuis conſulabat' ſermonibus/ne ſequẽtes lugubrẽ ei facerẽt finẽ. Illi ẽt hoc ei ꝓſtãdũ iudicãtes ut ꝓpria uolũtate diſce deret/ſemetipſos in aliis locis/detinuere flẽtes/& abeũtẽ lachrymis currẽtibus intuẽtes/quẽ ſolũmo do ſeniores deduxerũt/& pontifex eleazarus/& ꝑnceps Ieſus. Cũq; ueniſſet ad mõtẽ qui uocat' Aba rim/qui eſt excelſus & e diuerſo poſitus Hiericho terrã optimã chananæoꝝ & amplã intuẽtibus ad uiuẽdũ ꝓbẽs/ſeniores dimiſit & dũ ſalutaret Eleazarꝝ/& Ieſum/eiſq; adhuc loqueret'/nubo ſubito ſup eũ aſtãte/in quadã cõualle ſublatus eſt. Scriptũ eſt aũt in ſacris libris eũ fuiſſe mortuũ ꝓp metum ne ꝓp excellẽtiã uirtutis q̃ erat circa eũ ad diuinitatẽ abiiſſe putaret'. Vixit itaq; oẽ tꝑs annoꝝ. xx. & cẽtũ/ex qbus pte tertia ꝑnceps fuit minus uno mẽſe. Defunctus eũ aũt ultimo mẽſe ãni/q a macedo nibus uocat' diſtrus/apud nos aũt adari mẽſis initiũ eſt ſapĩa cũctos hoĩs q fuerũt quocũq; tempore ſuperãs & optime his quæ intelligebat utẽs/ad dicẽdũ uero & ad loquẽdũ populo ualde gratiſſimus & alia multa bona poſſidẽdo nimis idoneus/ſic quoq; cũctis abſtinẽs paſſionibus/ut neq; eſſe in eius aĩa putarẽt'/ſed ſolũmõ eorũ noĩa ſciret/& in aliis potius/q̃ in ſe eſſe cõſpiceret. Et dux qdẽ inter pau eos illi ſimilis fuit/ꝓpheta uero q̃lis ille/alter nullus/ita ut qcqd eũ cõtigiſſet loqui/deus putaret' au/diri. Luxit hũc populus triginta diebus/& nũq̃ triſticiæ magnitudo hebræos tãta detinuit/quanta fu it in tranſitu Moyſeos. Diligebant etenim eum non ſolum qui fuerunt experti/ſed etiam qui eius le/gebant leges/queſtioneſq; uehementiſſimas faciebant/& eius uirtutem ita conſiderabant. Finis itaq; Moyſeos declaratus a nobis hoc modo ſufficiat.

Incipit liber quintus.

Quomodo Ieſus duxit hebræoꝝ exercitum/& dũ pugnaſſet cõtra chananæos/& deuiciſſet terrã eo rum per ſortes funiculoꝝ eſt ꝓtitus/& de morte ipſius Ieſus/& pontificis Eleazari. Cap. I.

Oyſe itaq; ꝓdicto mõ ab hoĩbus abeũte. Ieſus oĩbus tã in eo legitimis finem habẽtibus/ & luctu qeſcẽte/ꝓcepit ut populus eſſet ꝓparatus ad expeditũ/ miſitq; exploratores ad Hiericho/q & uirtutẽ eoꝝ & q̃ ipſi uolũtatẽ hr̃e ui/derẽt'/agnoſcerẽt. Ipe uero diſponebat exercitũ/tanq̃ Iordanẽ oportuno tẽ/pore trãſiturus/& cõuocãs ꝑncipes tribuũ Rubẽ & Cad & ꝓſides Manaſſe nã & huius tribus mediã ptẽ in arnõ aſcripſerat habitare/quæ ẽ Chananæo rũ terræ ps ſeptĩa. cõmemorabat eis quæcũq; Moyſi ꝓmiſiſſent/atq; poſce/bat/ut ꝓſtãtes & illius ꝓuidẽtiæ q neq; dũ moreret' circa eos defeciſſet/& uti litati cõmuni ſemetipſos ad ea q̃ ꝓcipiebat ꝓniſſimos exhiberẽt & cũ eqti bus qnquaginta milibus armatorũ a loco q dr̃ Abela ad Iordanẽ acceſſit in ſtadiis. lx. Cũq; fuiſſet il/li ccaſtrametatus/repẽte exploratores aduenerũt nihil hoꝝ agebant' apud Chananæos ignorantes. latenter enim prius oẽm urbem eoꝝ licenter cõſiderauerũt ſimul & muros qcũq; fortes/& q nõ ita cauti eſſe uiderẽtur/ſed & portas/q̃ dũ eſſent fragiles oportunũ ꝓberẽt iuaſuris introitũ. Non autem curabãt ciues quicũq; uidebãt eos iſta cõſiderare putãtes uiſioĩs gratia pegrinos aptiſſima eos ciuita tis loca ſingula ꝑſcrutori/nõ uolũtate tamẽ hoſtili. Cũq; ueſpere factũ fuiſſet & deſcẽdẽtes in habi/taculũ quodã muro uicinũ ueniſſent in quo cœnaturi erant/eſſetq; eis addiſcẽdi cura nũciatum eſt re gi cœnanti/eo q exploratores qdã ex hebræoꝝ exercitu ueniẽtes eẽnt in Raab habitaculo/cũ mul/ta latẽdi ꝓuidẽtia cõſtituti. Ille uero repente eos ꝓcepit cõprehẽſos adduci/ut eos torquens agnoſce ret. qd agere uolentes adeſſens. Cunq; inuaſionẽ eoꝝ Raab agnouiſſet/nã ſupra murũ ſtipulã lini ſic cabat/exploratores qdẽ illic abſcondit. His aũt q miſſi fuerant a rege dicebat q pegrini qdã ignoti fuerint ante paululũ q̃ ſol occũberet apud eã/& cœnãtes abſceſſerũt. Quos ſi timorẽ ciuitati/& regi piculũ ferẽtes ueniſſe putarẽt ſine labore cõprehẽderẽt ꝑſequẽtes. Illi uero muliere ita loquẽte nullũ eius ſentiẽtes dolũ abſceſſerũt/neq; ꝑſcrutãtes habitaculũ eius. Cũq; exiſſent ꝑ uias ꝑ quas eos ꝓci/pue ire credebãt/& quæ ducerẽt ad uada Iordanis & nullũ ſignũ agnoſcerent/a labore qeuerũt. Tu/multu aũt ſedato/Raab deducẽs uiros & piculũ ꝓ eoꝝ ſalute faciẽs ſuũ/q̃ ſi capi in eoꝝ occultatio/ne potuiſſet/nequaq̃ ſupplicia regis euaderet/ſed cũ omni domo peſſime depiſſet rogauit ut hẽrent ſui memoriã/& dũ Chananæoꝝ terrã obtinerẽt/huius ſalutis repẽſationẽ eos ſibi cõferre poſcebat. Quo facto/dimiſit abire eos ad ꝓpria/iurãtes/ut eã liberarẽt & quæ cũ ea forẽt/dũ ueniẽtes in ciui/tatẽ uaſtarẽt eã/& oẽs hĩtatores eius/ſecũdũ ſniam apud ſe ꝓfinitã una pimerẽt. Hæc. n. illa ſcire ſe di cebat ſignis dei uirtute mõſtratis. At illi dei ꝑſentibus gratias referẽtes & de futuris iurabãt ope ſe/repẽſaturos fore/& ſuadebãt/ut dũ ſentiret capiẽdã ciuitatẽ/oẽm poſſeſſionẽ ſuã atq; domeſticos in illo habitaculo recõderet/& añ ianuas coccineũ funẽ appenderet q̃ten⁹ ſciẽs domũ ꝑnceps ne qd ei mali fieret cuſtodiret. Adiiciebãt. n. Nũciamus ei/qa tuo fuerimus ſolatio liberati/Sigs uero pugnã

do ceciderit tuoꝝ aut tu/nequaq̃ nobis hoc aſcribas/q pp deū quē iurauimus nūc tibi ꝓponimus ut in nullo debeas q̃ſi de iuriſiurādi trāſgreſſiōe dubitare. Et illi qdē hæc ꝓmittētes abibāt dimiſſi per muꝝ/& ad ſuos pueniētes nūcianerūt q̃cūq; in urbe geſtiſſent. Ieſus aūt pōtifici Eleazaro & ſenioribus dixit q̃ fuerāt ab exploratoribus iurata Raab/q iuſiurādū ſua quoq; ſnīa firmauerūt. Metuente uero duce trāſitū fluminis/cū eſſet grādis eius īpetus & ñ pōtibus trāſiretʼ/nā ꝓmitus nō erat iūctus/q ēt ſi uellēt ei pontē facere nequaq̃ ſe arbitrabāʼ pp hoſtes hēre pmiſſionē iter hæc deus & trāſibi/lē fluuiū fieri ei ꝓmiſit/magnitudinē eius īminuēs/& duobus trāſactis diebus. Ieſus trāſpoſuit cūctū exercitū/totāq; multitudinē tali mō. Precedebāt eqdē ſacerdotes habētes arcā/deinde Leuitæ tabernaculū & uaſa q̃ ad ſacrificioꝝ miniſteria ſunt neceſſaria deferētes. Seq̃batʼ aūt leuitas p tribus ſuas oīs exercitus habēs in medio infantes atq; mulieres. Metuebāt. n. pp eos/ne ui paterentʼ in flumine. Cūq; ſacerdotibus ꝓmis itroeuntibus meabilis iā fluuius uideretʼ/altitudine qdē eius īminuta/alueo uero eo q; multus nō eſſet fluctus/q̃ſi ad ſicci pauimēti iſtar expoſito/oēs iā cōfidēter fluuiū trāſmeabāt & q̃lē eū deus futuꝝ eſſe ꝓdixerat talē eſſe cōſpiciebāt. Steterūt aūt in medio ſacerdotes donec turba trāſiret/& ſecuritatē attingeret. Oībus itaq; trāſeūtibus/egreſſi ſunt ſacerdotes/liberꝝ iā fluuiū reliquētes ut more ſuo decurreret. Et fluuius qdē egreſſis hebræis denuo creuit/& magnitudinē ſuā recepit. Illis uero qnq̃ginta ſtadiis ꝓcedētibus exercitus uſq; ad decē ſtadia Hierichūtis acceſſit. Ieſus aūt altare ex lapidibus quos ſinguli ꝑncipes tribuū tulerāt de ꝓfundo Iordanis iubēte ꝓpheta cōſtituēs ꝓ futuro ſigno iterrupti flumini/ſup eū ſacrificauit deo/& feſtiuitatē paſcæ in illo loco cunctus populus celebrauit/& oīa q̃ eis deerāt ꝓmitus facillime tūc abūdabāt. Nā & meſſem iā maturā Chananæoꝝ metebant/& cætera opulētiſſima poſſidebāt. Tūc eis ēt cibus mānæ defecit/ex quo aliti. xl. fuerūt ānis. Cū hæc uero iſrahelitæ facerēt/& Chananæi nequaq̃ cōtra eos exirēt/ſed clauſi muro q eſcerēt/Ieſus eos obſidere deliberauit. Et pria die feſtiuitatis ferebāt arcā ſacerdotes/ ꝓcedebātq; ſeptē bucinis ſuis tubas mittētes/rogabātq; ſimul exercitu/ut uiriliter circuirēt muꝝ/ſenioribus ſuis ſequētibus/& tubas mittētibus ſolūmō ſacerdotibus. Quo geſto/ea die nihil āplius faciētes ad caſtra reuerſi ſunt. Cūq; hoc. vi. diebus feciſſent. vii. die oēm populū colligēs armatoꝝ. Ieſus captiuitatē urbis ānūciabat/& qa eis illa die deus eā ſine eoꝝ labore cōtraderet/muris eius ſpōte ꝓſtratis/oīa tñ occidēda q̃cūq; aīo placuiſſet hēre ꝓcepit/& nullo labore ab hoſtiū nece qeſcēdū/& ut neq; miſericordia cedēdi/neq; circa ꝓdā uacādā fugiētes cōtēnerēt inimicos/ſed aīantia cūcta pimerēt/& nihil ad uſum ꝓptie uoluptatis auferrēt/auꝝ uero & argētū quocūq; iueniretʼ iuſſit auferri/ ut deo ꝓcipue geſtoꝝ ꝑmiciæ ſeruaretʼ/q̃ ꝑmū fuiſſet ciuitate ſubacta ꝓceptæ/ſolā uero Raab liberādā decreuerūt/& generationē eius eo q; ei exploratores ꝓbuerāt iuſiurādū. Hæc dicēs Ieſus/atq; diſponēs exercitū deduxit ad ciuitatē. Circuibāt aūt iterū urbē arca ꝓcedēte/& ſacerdotibus ad opus populū commonētibus. Cūq; ſepties circuiſſent/& paulatī qeuiſſent repēte cecidit murus/neq; machīa/neq; alia uiolētia muro ab hebræis illata. Illi uero īgrediētes urbē Hiericho oīa in ea pemerūt/iopinabilē muri ruinā obſtupeſcētibus mētibus utiq; eoꝝ/ad defenſionē ſuā iutilibus ſubito cōſtitutus. Necabāt ʼ ät ꝑtinere cōſtipati/& ī domībus apꝑhēſi/nulliq; penitus parcebatʼ/ſed oēs pariter occidebāt/ uſq; ad mulieres ēt & ifantes/eratq; ciuitas plena mortuoꝝ corporibus/& nullus effugit necis īcurſū. Ciuitatē quoq; cūctā īcederūt/ſimul & regionē. Raab uero ad illud cœnaculū cū ſuis cōfugiētē explorato/res eripuerūt. Quā dū ad ſe Ieſus uenire feciſſet/ gratias egit ꝓ exploratorū ſalute/& ꝓ tali bñficio dixit nō ſe retributiōis fore minorē/donauitq; eā repēte multis agris/& rebus maximis honorabat. Siquē locū ciuitatis ptrāſiebat/ignis eū deſtruebat/& ſup habitatores eius deiiciebat. Sed & ſiqs uaſtatā poſtea uellet inſtruere maledixit q̃tenus q fundamēta murorū iaceret/ꝑore filio careret/q uero pficeret. & nouiſſimū ſimul amitteret. Hoc uero maledictū nō neglexit diuinitas/ſed ipoſterū dictus ſum paſſionē quæ pp eā factā aduenerit. Cōgregata eſt igitʼ innumera multitudo argenti ſimul & auri. necnō & æris/cū nulli placuerit aliqd exinde ſuſtuliſſe nec ad utilitatē ꝓpriam ea diripuiſſe. Et hæc quidē Ieſus ſacerdotibus theſauroꝝ recōdenda cōtradidit. Hoc ergo modo periit Hiericho. Achar uero Charini filius ex tribu iuda dū inueniſſet clamidē regiā/totā auro cōtextā habentē auri mazā/hoc eſt ſiclοꝝ pondus ducētoꝝ crudele iudicās/ſi is q piculū habuerat lucrū inueniens qdʼ in ſua utilitate cōferret/daret hoc deo/& nō magis egēti/foueā faciēs ualde ꝓfundā in ſuo tabernaculo ſupfodiēs eā/latere ſe iudicās deū/ſicut potuit latere cōmilitones. Vocatus eſt aūt locus in quo caſtrameratus eſt Ieſus galgala/qd̄ nomē ſignificat libertatē. Trāſeūtes. n. fluuiū/iā ſemetipſos ab ægyptiis/& ab ærūnis deſerti cōfidebāt eſſe ſecuros. Poſt paucos ergo dies uaſtatiōis Hiericho miſit Ieſus. xxx. milia armatoꝝ in ciuitatē Adā/poſitā ſup hiericho q̃tenus dimicarēt. Et cōgreſſis hoſtibus ceciderūt hebræoꝝ uiri ſex & trigīta. Cūq; hoc nūciatū fuiſſet iſrahelitis/magnā triſticiā & crudelē anguſtiā ꝓtinus habuerūt/& nō tñ ꝓpter cognatos amiſſos/licet oēs uiri boni & nimis exerciti piſſent/quātū pp deſperationē ſuā. Credētes. n. iā ſe terrā/obtinuiſſe/& a prælīs iā exercitū uacare/hoc deo taliter ꝓmittēte/potiores inopinabiliter uidebāt hoſtes & ſaccos ſupinducētes ſtolis ſuis/totā

die erāt

mis cõſtituti/nulla re inhærentes/nec cibo caſu ſiquidem q cõtingerat grauiſſime uidebanꝯ afflicti, uidens aũt Ieſus exercitũ ita pcuſſum/& ex oĩbus iã rebus peſſima deſpatione deiectum/audacter acceſſit ad deũ & ait. Nõ noſtra petulãtia uenimus ut hãc terrã armis ſubiiceremus/ſed Moyſe fa// mulo tuo ad hoc nos adhortãte ꝓceſſimus dũ multis ſignis poſſeſſionẽ huius terræ ꝓbitu⁹ te nobis eſſe ꝓmiſſeris exercitũq armis hoſtiũ facere meliorem. Quæ ſunt hæc q̃ nobis repẽte uenerũt. Nũc ãt ꝓter ſpẽ decepti uidemur/& tanq̃ nõ firma ſint tua ꝓmiſſa q̃ Moyſes ꝓdixit afficimur/& deteri/ or nũc de futuris metus nos diſpabiles hẽt/ꝑmũ expimento talia ſuſtinẽtes. Sed tu domine qũo tibi uirtus eſt malis his adhibere mediciną & pñti noſtræ triſticiæ ꝓbere uictoriã/ẽt de futura deſpatio/ ne tuo fauore nos libera. Sic eqdem Ieſus ꝓnus in terra iacens deꝓcabaꝫ deũ. Cui rñſio a deo data eſt/ut ſurgeret & exercitũ a ſua pollutiõe purgaret/pp furtũ reꝝ ei dicataꝝ hãc deuictiõem nũc ſu/ p eos eueniſſe dicens/ſi uero reqreret q fecerat ac puniret/uictoria eis ſemp de hoſtibus ꝓueniret. Hæc ergo populo Ieſus enarrabat/& uocãs Eleazaꝝ pontificẽ/& ꝓncipes tribuũ/fortẽ ſup eos mit/ tebat. Cũq hoc delictũ in tribu iuda factũ eſſe declararet/rurſũ p genus ſortem miſit/& ueritas/hu/ ius iniqtatis circa cognatiõem Achar illuxit. Tũc denuo p unũquemq uiꝝ iquiſitiõe facta/apprehẽ ſus eſt Achar. Ille uero cũ nõ potuiſſet negare deo/dũ eũ ita cõſtrinxiſſe ꝓbabaꝫ/futurũ cõfeſſus eſt/ ꝓtulit in mediũ ueſtem. Et ille qdem repente pemptus turpem pœnã & incũctãter cõgruã ſuæ ꝓſũ/ ptiõi ꝓmeruit ſepulturã. Ieſus ergo purgatũ exercitũ deduxit ad Adã urbem. & nocte circa ciuitatẽ iſidias cõſtituens/diluculo hoſtibus eſt cõgreſſus. Iſraeæl aũt cũ fiducia pp ꝑor em uictoriã ſup eos eũtibus/ſimuládo ſe recedere populus hebræoꝝ/hoc mõ lõgius eos ꝓſequentes traxit a ciuitate/& tanq̃ de uictoria cõfidentes. Dũ uero reſiliſſet exercitus cõtra faciem eorũ/dediſſetq ſigna quæ con ſtituerat eis/quos in inſidiis collocauerat/eoſq excitaſſet ad pugnã/tũc illi in ciuitatem igreſſi ſunt. Dũq eſſent circa muros ciues intenti/aliq uero & circa aſpectũ eoꝝ q egreſſi fuerãt mentibus occu/ pati illi qdem ciuitatem cœperũt. & oẽs occurrentes ſibimet extinxerũt. Ieſus aũt ꝓcedentibus illis ad præliũ occurrens omnes cõuertit in fugã. Cũq refugerent q̃ſi ad itegrã ciuitatem/cũ & ipam ca/ ptã inſpicerent/& incenſam cũ mulieribus & filiis agnouiſſent p agros diſpſi ſunt/defendere ſemet ipſos ſolitudine nõ ualentes. Cũ talis calamitas hoſtes apprehendiſſet/infantũ turba capta eſt atq mulierũ/& rerũ aliarũ uaſorũq inumera multitudo necnõ greges pecudũ hebræi cœp rũt ac multas pecucnias. Erat.n. locus idoneus. Et hæc oĩa Ieſus in galgalis poſitis militibus partitus eẽ. Gabaonite uero habitãtes iuxta Hieroſolymã/uidentes paſſiones quæ ꝓuenerũt Hiericho & Adanitis/& ad ſe metipſos trãſire hãc uaſtationẽ exiſtimãtes. Ieſum qdem apte rogare uoluerũt/neq. n. hoc ipetrare ſe q̃ſi aliquid mediocre putabãt/dũ in interitu potius Chananæoꝝ gentis eũ pugnare cognoſcerent. Cheſeritas aũt & Chaterimitas q̃ uicini eis erãt ad auxiliũ popoſcerũt/dicentes neq illos piculũ de/ clinare/ſi iſtos Iſrahelitæ deuincerent/adunati uero poſſent magnitudinem eoꝝ uirtutis euadere. Et dũ hæc uerba placuiſſent/miſerunt legatos ad Ieſum amicitias poſtulãtes/quos ꝓcipue iudicabant idoneos/ut agerent q̃ oĩbus expedirent. Illi uero confiteri ſe Chananæos ĩcautũ exiſtimãtes/fugere ſe huiuſmodi piculũ crediderũt ſi dicerent/nihil ſibi cũ Chananæis quolibet modo cõpetere/ſed lon giſſime ab his habitare & ueniſſe ſe p fide uirtutis eoꝝ/ambulãtes itinere multo/& p cõiectura ſer monis huius ueſtimenta mõſtrabãt. Veſtes. n. cũ nouæ fuiſſent q̃ñ egrediebanꝯ/longo itineris tpe at tritas ſibimet aſſerebãt. Cilicinis. n. ut eoꝝ uerbis crederet ueſtibus utebanꝯ. Stãtes ergo ĩ medio di/ cebãt ſe miſſos a Gabaonitis/& uicinis ciuitatibus multũ ab ea terra remotis/facturos cũ eis pacem/ more federis patriæ ſuæ agnoſcentes dei gratia atq; dono Chananæorũ terrã eis poſſidere cõceſſam his tributarios fore gratanter & ciues eorũ fieri promereri. Hæc itaq; illi decentes/& iudicia itineris oſtendentes/rogabãt hæbreos ad pacta amicitiaſq deſcẽdere. Ieſus aũt dictis eorũ credens/quod nõ eſſent de gente Chananæoꝝ/amicitias fecit cũ eis/& Eleazar põtifex cũ ſenioribus præbuit iuſiu/ rãdũ habituros amicos & ſocios nihilq; cogitare ſe aduerſus eos iniuſte populo. ſ. in iureiurãdo una cõſentiẽte. Et illi qdẽ q̃ uoluerãt callido cõſilio ꝓmerẽtes ad ſemetipſos ibãt. Ieſus uero caſtrameta tus cõtra Chananæos in cõfinio Gabaonitarũ/& agnoſcens nõ ꝓcul ab Hieroſolymis Gabaonitas inhabitare/& Chananæorũ generis eſſe/uocãs eorũ priores de falſitate culpabat. Illis aũt nõ aliã ꝓ/ ter hãc ſalutis occaſionẽ ſe hũiſſe dicẽtibus/& ꝓpterea ad hæc ex neceſſitate ueniſſet/cõuocabat põ tificẽ Eleazarũ & ſeniores/eiſq cẽſẽtib⁹ publicos eos famulos ne iuſiurãdũ trãſgrederet/eẽ ꝺcretũ ẽ. Et illiqdẽ pro calamitate cõpræhenderãt eos hãc ſui cautelã atq; cuſtodiã iuenerũt. Cũ uero rex Hie roſolymorũ grauiter ferret/eo quod Gabaonite cũ Ieſu pacta feciſſent uicinarũ gentiũ reges contra eos pugnaturos ad ſolacia rogabat. Quibus eis ꝓbentibus q̃ttuor enim erãt/cũ eo caſtrametãtibus/ circa quendã fontẽ nõ ꝓcul a ciuitate/dũ iã pararẽt obſeſſionẽ Gabaonitæ auxiliatorẽ aduocauerũt Ieſum. Ad hoc. n. uentũ erat ut a ſuis qdẽ perimi ſe putarent/& ab eis q ad interitũ Chananæorũ gen tis caſtrametabanꝯ ſaluari ſe pp amicitias exiſtimarẽt. Ieſus ãt cũ oi exercitu ad eorũ ſolacia ꝓ pera re feſtinãs/& die noctuq; perambulans/diluculo uenit ad hoſtes & fugientes ſequebatur/pergens in

deſcenſu Bethoron/ubi etiam dei quoq; operatione cognouit ſignificatā ſibi tonitruis & fulminibus & grandinis demiſſione maiore quam ſolitum eſt/inſuper etiam die creſcente ne nox ſuccedens hebræorum impetum. refrenaret Ieſus reges in quadam ſpelunca celatos circa Maceda uenit/omneſq; puniuit. Quod uero longitudine tunc dies extenſus eſt/& plus ſolito creuit/palam eſt per ſcripturas quæ ſunt in templo repoſitæ. Sic igitur exterminatis regibus qui eduxerant cōtra Gabaonitas exercitum reuerſus eſt rurſum ad Chananææ montana Ieſus/& multa cæde in ea facta ſumens prædam uenit ad exercitum Galgalis conſtitutum. Et cum hebræorum uirtute per circuitum habitantes ſermo diſcurreret/& ſtupor haberet omnes audientes multitudinem peremptorum/caſtrametati ſunt ſuper eos reges Chananæi/qui circa montem Libanum habitabāt/& Chananæi qui cāpeſtribus erāt/Palæſtinos ſecum ducentes ueneruntq; ad ciuitatem Berothi Galilææ ſuperioris & Deierſe/qui locus non procul a galileis eſt. Totius autem exercitus armatorum erant. ccc. milia & duo milia currum. Turbabat itaq; hæc multitudo & ipſum Ieſum & iſrahelitas/& ſperare meliora propter timoris magnitudinem dubitabant. Deo uero arguente timorem eorum/& ſi magis ſolatium ab eo quæ rerent/promittente ut deuincerent inimicos. & iubente equos hoſtium ſubneruare/currus incendi/audax in promiſſionibus dei factus fidens perrexit ad inimicos/& quinta die ueniens circa eos/congreſſus eſt pugnaq; fortis effecta eſt & cædes fide potior/quam poſſit audiri. Perſequens autem eos multum perambulauit/& omnem exercitum hoſtium præter paucos/extinxit/regeſq; ceciderūt uniuerſi/deficientibus hominibus ad interficiendos/eo quod Ieſus eorum equos occidit/& currus incēdit. Quo facto/prouinciam licentius poſſidebat/nullo preſumente bellū ei inferre/ſed ciuitates obſeſſione capiebat/& quicquid potuiſſet ſumere deuaſtabat. Quintus iam annus tranſierat/& nullus remanſerat Chananæorum/niſi qui munitione murorum effugerant. Ieſus autem de Galgalis denuo caſtrametatus/ſacrum tabernaculum conſtituit circa ciuitatem Sylo/locus. n. opportunus pulcritudine uidebatur/donec edificari templum quietis cā permitteret. Et inde procedens ad Sicimam cū omni populo altare conſtituit deo/ubi Moyſes quoq; prædixit/& diſtribuens exercitum in monte quidem Garizi conſtituit mediū/& in bael dimidium/in quo & altare ædificauit/necnō & Leuitas ſacerdoteſq; diuiſit. Sacrificantes uero & maledicta facientes/& eas in ara conſcriptas relinquētes/ad ſyloam denuo ſunt reuerſi. Ieſus aūt cum eſſet ſenex & chananæorum ciuitates nō facile capi uideret/tam propter locorum munitionem/in quibus erant/quam propter fortitudinē murorū/quos pro naturali ciuitatum cuſtodia circunduxerant/& credebant hoſtes deſperatione captionis ab obſidione recedere/nam propter ſuum interitum Chananæi cognoſcentes iſrahelitas egreſſos ab ægypto/omni illo tempore erant ad faciendas ciuitates fortiſſimas occupati. Congregari ergo Ieſus tūc populum in eccleſiam Sylo præcepit. Quibus cum ſummo ſtudio cōcurrentibus cōmemorans eis/& quibus fuerant iā potiti/& actus quos geſſerant/quam eſſent optimi & deo præbente digni/& p uirtute legum quas ſequebantur. xxx. & unum reges præſumentes eis bellum inferre deuicerant/& omnem exercitum quicunq; ſperauerant contra eorū ſe fortitudinē dimicare ita necauerant/ut neque eorū generatio relinqueretur/cum uero ciuitates aliæ quidem iam captæ uiderentur/apud alios autem longo tempore oppreſſione adhuc opus eſſet/propter murorum munitionem & habitantiū in eis audaciam/petebat eos qui trans iordanem erant/ut laborantes cum eis/& in periculo adiuuantes fratres ſuos fortibus propriis fruerent/grates utiq; eis pro labore reſtituēdas. Tūc ēt ſingulos ait per tribus de quibus teſtimonium daretur/eo p uirtute præcelerent dirigendos qui terrā metientes fideliter/& in nullo malignantes eius magnitudinē ſine dolo renunciarent. Et Ieſus quidem hæc uerba faciens/populū ſibi habuit fauentē/& uiros qui terrā eorum deberēt metiri direxit/dans eis aliquos terræ menſores doctos/quos propter artem ueritas nō lateret mandās eis/ut in ea mēſuras eſtimarent/& fœlicem terram & quæ minus eſſet idonea. Natura nanque terræ Chananæorum huiuſmodi eſt/ut & planicie magnā habeat/& fructus ferre ſit copioſa. Quæ cōparata quidē aliæ terræ creditur eſſe fœlix cū locis aūt Hierichuntis/& Hieroſolymarū eſtimata putat ualde uiliſſima. Licet omnino hæc ſpacia parua/& eorū multa montana ſint/magnitudine uero fructuū & ad cibos aptorum ex pulchritudine alia ſimilis nō eſt/& propterea eſtimandas potius quā metiēdas decreuit has ſortes/dum ſepius unū iugerū pro mille ſit dignū. Viri aūt qui miſſi fuerāt cū eſſent decē circumeuntes & eſtimātes terrā/ſeptimo ad eū mēſe reuerſi ſunt ad ciuitatē Sylo/ubi tabernaculū cōſtituerat. Tūc Ieſus Eleazarū & ſeniores cū p̄ncipibus/tribuū ſumēs diuiſit hæc nouē tribubus & dimidiæ tribui manaſſe/ſecūdū magnitudinē ſingularū tribuū mēſurā efficiēs. Cūq; miſiſſet ſortē ludæ qdē tri// bus ſorte cadēte elegit ſupioré idumæā. Quæ in lōgū qdē extendit uſq; hieroſolymā latitudie uero uſque ad paludē quæ ſodomæ cōſtituta eſt. In hac aut ſorte ciuitates erāt Aſcalon & Gaza. Simeon uero in ſecūda ſorte prouenit idumæa quæ circa ægyptū eſt & arabiæ montem. Beniamite uero ſortiti ſunt a iordane quidem flumine uſq; ad mare longitudinem/latitudinē uero quæ Hieroſolymis Bethelisq; terminatur. Hæc ſors anguſtiſſima fuit propter terræ fœlicitatē. Hierichon enim & Hie/

roſolymitarum

cololymitarũ tulerunt urbes. Effraim aũt tribus a Iordane flumine uſq; ad Gazara longitudinem habuit/latitudinẽ uero quamcunq; habuit Bellis quæ uſq; ad cápum maximũ terminat. Manaſſe uero medietas a Iordane quidẽ uſq; ad ciuitatẽ Doron. latitudinẽ aũt ab Bithiſanos q̃ nunc Scitopolis appellat. Poſt hos aũt Yſachar carmelũ montẽ/& fluuiũ in longitudine habuit itabiriũ montẽ uero in latitudine. Zabulonitæ uero uſq; Geneſar deſcẽdentem circa carmelũ & mare ſortiti ſunt/& cõualem quæ carmelũ nũcupat/eo q; ẽt huiuſmodi ſit. Aſſeritæ uero omnẽ terrã quæ ad Sidonẽ cõuerſa eſt habuerunt. Ciuitas aũt Arce in horũ parte fuit/quæ ẽt Hactipos nũcupat. Partẽ uero ad oriẽtem cõuerſam uſq; ad Damaſcũ ciuitatem/& galileã ſuperiorẽ Neptalite ſumpſerunt uſq; ad montem libanũ/fonteſq; Iordanis/quorũ de mõtibus eſt fluctus collectus. Danitæ aũt loca cõuallis ad occaſum ſolis poſita tenuerũt/Azoto & Doris/determinationẽq; Iamniã ſtmul & Ceth Abethoron uſq; ad montẽ/ex quo tribus iuda pendebat. Sic itaq; diuiſit Ieſus terrã/& nouẽ atq; dimidiæ tribui eã tradidit poſſidendã. Ná amorræã quæ & ipſa ab uno Chananæi filio ſic uocata eſt. Moyſes dudũ capiens tribubus duabus/dimidiæq; diſtribuit. Hoc aũt & p̃mitus indicaui. Loca uero circa Sidonem & Archeos/& Amatheos & Aritheos inculta tunc erant. Ieſus aũt cum eum iam ſenectus impediret/ut non poſſet ea quæ cogitabat efficere/& dũ qui poſt eum erat principatum ſumpturi negligenter in communi utilitate conuerſarentur/præcepit ſingulis tribubus ut nullum de Chananæorum genere in terra quam ſunt ſortite relinquerent. Hanc enim cautelam eis atq; cuſtodiam paternaq; ſolẽnitatũ fore/hanc etiã Moyſen prædixiſſe cõmemorans/& hoc ei eſſe credendũ dixit/ſed & leuitis octo & xxx. ciuitates eſſe reſtituendas/q iã prius accepant in amorrea. x. Quarum ttes diſtribuit fugacibus habitandas. i. de tribu Iuda Ebron. Sichen uero ex Effrem/& Cades de Neptalim. Eſt aũt hic locus ſupra galileã. Diuiſit eis & cũctas præde reliquias. Erat náq; terra ampla/& magnas diuitias obtinebãt. Abũdabãt. n. & cõiter oẽs & eoꝝ ſinguli auro & ueſtibus/& aliis uaſis/& quadrupedum copia/quoꝝ numerus cõprehẽdi nõ poterat. Poſt hæc aũt exercitu in eccleſiã cõuocato. eis qui ſup Iordanem in Amorræa conſtituti erant/quoꝝ exercitus quinquaginta milium armatoꝝ eſſe uidebat/ita locutus eſt. Cum deus pater & dominus generis hebræoꝝ hãc terrã nobis poſſidere cõceſſit/& poſſeſſam ſemp ſe nobis ſeruare promiſit/p̃ cuius mãdato cognatis indigentibus p̃niſſime uos obtuliſtis ad oĩa/iuſtũ eſt nulla nos difficultate ulterius detinente quiete ẽt frui ſecuris utiq; nobis de uoluntate ueſtra/quia ſi rurſus opus fuerit ad neceſſaria eã inſigniter offeretis/neq; poſt hos labores eritis aliquando tardiores. Gratias ergo agimus uobis pro periculis in q̃bus uiriſtis non mõ ſolũ/ſed etiã ſemp acturi ſumus/& quia cũ ſitis boni memoriã habebitis oĩum & mẽte retinebitis quæcũq; p uos puenerũt nobis/& quo uſum bonoꝝ ueſtroꝝ pp nos diſtuliſtis/& laborantes primitus in q̃bus nũc dei fauore cõſiſtimus poſtea ueſtra ſorte frui utile iudicaſtis. Acceſſerũt ãt ſupra ueſtra bona ex laboribus/quos nobiſcũ habuiſtis multæ diuitiæ prædã p̃cioſiorẽ augẽtes/& aurũ & argẽtũ ſup hæc omnia quod maius eſt ueſter fauor. Ob quã rẽ ita nos ad quodcũq; uolueritis in repẽſatione paratos habebitis q; nequaq̃ hoꝝ quæ Moyſes prædixit eſtis obliti/illo ẽt in oĩbus certũ habetote nõ eſt quicq̃ in quo uobis gratiarũ debita non ſolamus. Gaudentes ergo uos ad ſortes ueſtras dimittimus/& rogamus ut nullũ eſſe terminum noſtræ cognationis exiſtimetis/nec qua inter nos iſte fluuius eſt/alteros nos/& nõ hebræos nos eſſe credatis. Omnes. n. ſumus ex Abraam q hic & illic habitamus/unuſq; deus q & noſtros maiores & ueſtros ad illorũ perduxit uitam/cuius religionis habetote curam & conuerſationis/quã per Moyſen ipſe cõſtituit. Perdurantes. n. in iſtis fauorẽ dei & eius ſolatiũ ſemp habebitis/cõuerſis uero uobis ad imitationẽ gentium externarum auerſabitur ueſtrũ genus. Hæc cũ dixiſſet ſingulos maioꝝ/& cõiter eoꝝ multitudinẽ ſalutans/ipſe quidem reſtitit. Deduxit ãt eos populus/nõ tamẽ ſine lachrymis/& uix ſemetipſos abinuicẽ dimiſerũt. Trãſiens aũt fluuiũ tribus Rubem & Gad & qcũq; de Manaſſe piter ſequebant/altare ſup ripã collocare iordanis decreuerũt/ut memorabile ſignum generationis futuræ cognationis eoꝝ/q intra iordanẽ habitare uidebant exiſtaret. Audiẽtes aũt q ĩtra iordanẽ erãt/ga dimiſſi ab eis altare cõſtituiſſent. Et neſciẽtes qua hoc uoluntate feciſſent/pro nouitate tñ culturæ deorũ pegrinorũ hoc celebratũ credẽtes & ſacræ religioni derogatũ ueriſimile iudicãtes erãt armati ad ultionẽ eoꝝ qui collocauerãt altare fluuiũ trãſituri & puniturí eos quaſi p̃ paternaꝝ deſtructione ſolẽnitatũ. Non. n. uidebat eis iuſtũ ut cognationẽ reſpiceret/aut dignitatẽ eoꝝ/qui auctores fuerãt harum reꝝ/ſed dei amplectabant mãdata/& quo honorari congaudebant. Et illi quidẽ armati ſunt p furorem/retinuit aũt eos Ieſus & pontifex Eleazarus/& pariter ſeniores ſermonibus ſuadẽtes/ut prius experimẽta eoꝝ uolũtatis acciperent/deinde ſi malæ uoluntatis agnoſcerẽt eoꝝ mẽtes/tũc armis ſup eo icederẽt. Miſerũt itaq; legatos ad eos. Phineen filium Eleazari/& decẽ alios apud hebræos honoratos/cognituros ſapiẽter cur altare trãſeũtes ſuper ripã fluminis ſtatuiſſent. Cũq; illis trãſeuntibus/& ad eos uenientibus fuiſſet eccleſia cõgregata/ſtãs phines hæc dicebat. Magis equidẽ deliquiſtis quam poſſitis correpti de futuro ſermonibus emẽdari ueruntamen non ſecundũ magnitudinẽ iniqtatis nos reddituri uobis ad arma repente ultionemq;

descendimus. Cognatos náq; uerbis prius corripere uolentes hác celebrauimus legationē/quatenus agnoscerem⁹ eám pro qua accessistis/ut altare fabricetis/ne petulanter uideremur armis adire uos/ utrū uoluntate bona fecistis hoc/an re uera culpa conuincat/unde in uobis iustius ulciscamur. Non enim credimus uos ipso experimento dei uoluntatē sæpius agnoscētes/& auditores legū/ quas ipse nobis contulit existentes/diuisos a nobis/& in propriā sortem uenientes quam dei gratia & ipsius circa nos prouidentia meruistis/oblitionē eius habere/& tabernaculum arcáq; deserētes & altare quod nobis est propriū/peregrinos introducere dos/Chananæorū mala sectantes. Sed nihil inique fecisse optamus/agentes pœnitentiā/& nequaq̄ uesanientes ulterius/legū paternarū pudorē/memoriamq; sumentes. Si uero in delicto cōsistitis/nequaq̄ laborē pro legibus refutamus/sed transeuntes iordanem defendimus eas/& ante oía deum nihil uos Chananæis differre credentes/sed sicut ipsos uos quoq; similiter perimentes. Non. n. putetis q; quia transistis fluuiū .etiā a dei uirtute estis extranei. Vbiq; in his quæ sunt ipsius estis/& effugere potestatem eiús atq; iudiciū nullo mō poteritis. Si uero creditis hunc locū ubi nūc estis positi impedimentū esse correptionis/nihil prohibet denuo terram diuidere/eamq; ad pecudū pascue deputare. Sed agite tēperantes/& a nouo delicto recedite. rogamus ergo uos per filios & uxores/ne nobis faciatis necessitatem huius defensionis/ quod nec nostræ/nec ipsorum saluti aut causis expedit sic cogitare/ut nō uerbis uinci potius quam experimētum uelitis sustinere prælioꝝ. Hæc Phinee dicente/præsules ecclesiæ & oīs multitudo cæperunt de quærimoniis satisfacere & pfiteri/neq; ab eoꝝ se cognatione recessisse/neq; pro nouitate altare cō didisse/sed & deū unū nosse q hebræis est oībus cōmunis/& illud altare positū ante tabernaculum ad sacrificia facienda. Hoc aūt altare pp qđ & suspecti estis facti/dicebant nō p religione collocatū/ sed ut signū fieret/& indiciū in futuro uestræ familiaritatis. Et necesse est nobis tēperare/& in patriis legibus pmanere/nō utiq; trāsgressiōis indiciū sicut suspicamini facere. Testis aūt nobis sit deus/qa istud altare nō p tali cā cōstruximus. Vnde meliorē de his hēret opinionē nihil culpetis ulterius/ne q; nos extra sortē iudicādos esse credatis/nec eoꝝ similes q cū generis Abraā sint/ad nouas solēnitates accedūt. Hæc dicētes laudās Phinees/reuersus ē ad Iesum/& eoꝝ uerba populo nūciabat. Ille uero gaudēs q; neq; ulla pugnādi foret necessitas/nec ad sanguinē bellūq; deducerent cōtra cognatos pacificas deo p his hostias imolauit/& dimittēs post hæc multitudinē in pprias sedes. Iesus ipse in Siche cōmoratus est. Post hæc āno. xx. senior iā existēs euocabat honoratos maxime ciuitatū & pncipes & seniores/& multitudinē quātācūq; cōgregari esset possibile. Quibus in unū cōueniētibus cū acta bñficia dei/cōmemorabat. Erant enim multa per quæ ab humili forma ad hac gloriam & substantiam peruenisse seruire dei uolūtatem/quæ talis circa eos esset orabat. Et pie cūctos poscebat agere/q quā solā eis grata diuinitas pmaneret. Hoc. n. bñ se hēre dicebat ut trāsiturus a uita huiusmodi eis monita derelinqueret/poscebatq; ab illis/ut quæ ille diceret memoria retinerēt. Et ille qdē talia pſentibus loquēs/defunctus est cū uixisset ānis centum & decem quorum cum Moyse quidem pro doctrina utilium rerum commoratus est quadraginta/dux autem post illius mortem sex & uiginti annis fuit uir neq; sapientia indignus/nec earum quæ cogitabat ut multa sapienter ediceret inexpertus/sed ubiq; summus & ad opera periculaq; magnanimus audaxq; bella disponere/& in pace dexter/& in omni tempore precipua uirtute conueniens. Sepultus est autem in ciuitate Thamna in tribu Effraim. Eodem uero tempore mortuus est & Eleazarus pōtifex Phineæ filio sacerdotium derelinquens/cuius sepultura est facta in Gabatha ciuitate.

Quō moriēte duce/filii Israhel fœliciter aliquāto tpe pugnaueret cōtra Chananæos. Ca II.

POst hoꝝ itaq; trāsitu Finees pphetauit scdm dei uolūtatē ad delendum Chananæorū genus tribui iudæ præbendū esse pncipatū. Erat. n. studiū populo cognoscere qđ ēt placere deo. Tūc assumpta est ēt tribus Simeon ad pugnādū/quatenus exterminatis hostibus sub ditiōe ēt eos q in ipsa sorte cōsistebāt efficerēt. Chananæis aūt uiuētibus apud se illo tpe rebus cū magno excitu eos in Bezedin expectabāt. regi Bezidinoꝝ/Adonibezech pncipatū credentes/qđ nomē significat dns Bezedinoꝝ/adoni. n. hebræa lingua dns indicat. Sperabāt. n. uincere israhelitas mortuo Iesu. Cōgressi uero Israhelite duabus tribubus/quas pdixi/magnifice pugnauerūt/& occiderūt eoꝝ qdē. x. milia/fugātes aūt reliquos/& in sequētes/adōibezech quoq; coeperūt/eiusq; manuū ac pedū sūmitates inciderūt/nō. n. poterat deū late re. ille āt hæc patiēs ferē dixisse. Quæ cōtra uos egit/& septuaginta regibus facere nō tribui/ digna recōpēsatione hodie redditū est mihi. Et uiuū quidem illū tulerūt ad hierosolymā morientē uero sepelierūt/& egrediebant uastātes ciuitates/& plurimas capiētes. Inter hæc obsederūt hierosolymā/ sed hác quidē lōgo post tēpore capiētes/oēs in ea habitātes interemerūt. Erat aūt eis ualde grauis desup munitio muroꝝ/& loci natura resistēdo. Vñ castrametati sūt in chebron/& hāc capiētes oēs interfecerūt. Reliquebat adhuc genus gigātū/q pp corpoꝝ magnitudies atq; formas i nullo aliis hoibus pximabāt/ultra modū mirabiles/ut hactenus eoꝝ ossa mōstrāt/in nullo his de quibus fides habeē eqlia

bet eąlia/quoq; genus leuites ꝑcipue deleuerũt. Munus ẽt cũ duobus milibus cubitis terrã denuodecim runt nato Moyſeos/hic.n.fuit unus exploratoꝝ/quos miſit Moyſes in chananæã. Dederũt aũt & filiis Ietro Madianite q fuit gener Moyſi terrã ad poſſidẽdũ. Nã patriã relinquẽtes ſecuti ſunt eos/& fuerũt in deſerto cũ eis. Tribus itaq; Iuda & Simeon ciuitates qdẽ Chananæas in montanis coeperũt/ in cãpeſtribus aũt & ad mare poſitaꝝ Aſcalonẽ & Azotũ. Euaſit uero eos Gãza & Accaron. Nã dũ eſſent in cãpeſtribus/& copioſam hñt cunctũ abũdãtiã/irruẽtes ſibimet cõfligebãt. Et iſte qdẽ tribus maxime bellãdo locupletate ad ciuitates proprias receſſerunt/& arma depoſuerũt. Beniamin uero quorũ erat hieroſolyma habitatores ſuos cõceſſerũt tributa perſoluere/& ita quieſcẽtes oẽs alios q dem interfecere/alios uero pericula ſuſtinere/ad terrarũ ſe tradidere culturã. Hoc aũt eſt & reliquæ tribus imitantes Beniamitas faciebant/& eorũ tributa parcipientes ꝑmittebant Chananæos ſine ꝑ liis eſſe. Tribus aũt Effrẽ cũ obſediſſet Bethelam/finẽ dignũ tempore/& magna laborum obſeſſione inuenire nõ potuit/qñ ille licet affecti in obſeſſione omni mõ ꝑdurabant. Deinde Efframite capientes quendã in ciuitate cõmorãtem/& neceſſaria eis deferentẽ fidem dederũt/ut ſi ciuitatem traderet/ ſaluarent eũ & cognatos eriperent. Et ille in his iurabat ciuitatẽ ſe traditurũ. Qui tradens urbem/cũ ſuis hoc mõ ſaluatus eſt illi aũt interimentes cunctos inhabitãtes ibi tenuerunt de cætero ciuitatem. Quõ ꝓcedẽte tẽpore Iſrahelitæ trãſcẽdẽtes patrias leges ad grãdes ærũnas deductis ſũt/& ſeditiõe facta/adinuicẽ pugnauerũt/huiuſmodi cã ꝑ q̃ deleta eſt tribus Beniamin ꝓter ſexcẽtos uiros. Ca .lij.

IGitur poſt hæc circa hoſtes quidem molliores erant Iſrahelita/circa terrã uero & eius operam diligentiam potius exhibebant. Qui ad diuitias ſe tradentes per epulas & libidinem iam uirtute deficiebant/& in conuerſatione legum integri non erant/in his indignata diuinitas ſuſcitauit primum quidem ut ita dicam ſua uoluntate chananæos qui poſt ea ſecundum eorum actus multa contra eos crudelitate uſi ſunt. Hebræi nãq; & circa ea quæ dei ſunt negligentes erant/& circa bella difficiles/cum multa Chananæi eis obſtuliſſent/& ad labores iã erant ꝓpter epulas diſſoluti/agebaturq; ut eorum optima iam conuerſatio deperiret & ſeniores non audiebant/nec aliud præceptum/nec priorũ ulla ſolennia cõuerſabant. Erant autem in agris libidini lucrorum intenti/& propter multam requiem ſeditio eos crudelis iterum cõpræhendit/& ad hoc uſq; perducti ſunt/ut adinuicem huiuſmodi pugnarent cauſa/pro qua deleta & tribus Beniamin/præter ſexcentos uiros. Vir de populo leuita/qui erat ſortis effrem & ibi habitabat/de bethleem duxit uxorem. Hic autem locus eſt tribus iudæ. Cunq; uehementer amaret coniugem/& eius pulchritudine uictus afficeretur/quando ab illa non ſimiliter amabatur/& ille propter paſſionis eius amorem potius uteretur/lites frequenter inter eos eueniebant. Ad ultimum uero mulier his granata relinquens uirum abiit ad parentes menſe quarto. Vehementer autem graue ferens uir propter amorem uenit ad ſoceros/ ſolutiſq; litibus placatus eſt circa ea. Et quidem quattuor diebus ibidem commoratus præbentibus ei hoſpilitatem puellæ parentibus quinta die abierunt/& circa meridiem ſunt egreſſi. Tardius enim dimittebant parentes filiam/& dei iam tarditas accedebat. Vnus aũt famulus eos ſequebatur/& aſinus erat eis in quo mulier uehebatur. Cunque ueniſſent circa hieroſolymam ambulantibus ſtadiis. xxx. perſuaſit famulis ut manerent/ne & ꝓpter noctem ambulantes difficultas aliqua comprænderet/dum nec ꝑcul hoſtes exiſterent/& tempus frequenter incautum faciat ſuſpecta etiam quæ putantur eſſe tutiſſima. Illis autem non placuit apud alienigenas uiros ſuccedere. Erat uero ciuitas Chananæorum/ſed accedentes. xx. adhuc ſtadiis optabant ad propriam deſcendere ciuitatem. Cunq; hæc ſententia ualuiſſet uenit in Gabaa tribus Beniamin iam ueſper. Et cum nullus ciuium eum in manſione ſuſciperet/ſenior quidam ex agro deſcendens/qui de tribus quidam erat Effrem in Gabaa uero commorabatur/uidens eũ qui eſſet interrogabat/& propter quas cauſas non mittens cum iam eſſent tenebræ neceſſaria cœnæ requireret. Ille leuitam quidem ſe dixit eſſe/mulierem autem a parentibus reducere/ad propria remeare/habitationem uero ſignificabat habere in ſorte Effrem. Quem ſenior & pro cognatione/& eo q; eandem poſſederat tribum/& propter colloquium ad ſuum duxit hoſpitium. Quidam uero iuuenculi gabaonitarum mulierẽ in platea uidentes/& pulchritudinẽ ſtupentes/dũ apud illũ ſenem eã ſucceſſiſſe cognoſcerent/ contemnentes eorum infirmitatem & paucitatem uenerunt ad ianuas eius. Et cũ eis ſenior ut abſcederent ſupplicaret/& ut ne uiolentiã inferrent hoſpiti/nec iniuriam illi perebãt ut data ſibi muliere a rerũ mãſione recederent. Seniore uero dicente q; & cognata eſſe leuitæ/& per libidinem inique in lege delinquerent/deficientes circa iuſtitiã deridebãt/minabanturq; ſe eũ interficere/eo q; eos; cõcupiſcentiã impediret. Cunq; in neceſſitate ueniſſet uolens hoſpites in cõtumelia magna relinq̃re/ſuam eis filiã ceſſit/dicẽs minus eẽ peccati ſi cõcupiſcẽtiã ſuã in ea cõplerẽt/quã iniuriã pegrinis iferrent/ & iuſtitiã nõ pferre quos ſuſcepat/hoc mõ putabat. Cũ uero illi nequaq̃ a ſuo feruore ꝑ pegrina recederẽt/ ſed iminerẽt ut eã accipent/ille qdẽ ſupplicabat/ut nihil iniq; ꝓſumerẽt. At illi rapientes & adiiciẽtes ꝑ libidine uiolẽtiã/ad ſemetipſos mulierẽ deduxerũt/& ꝑ totã noctẽ uſq; ad ꝓncipiũ diei

in eius corpore ludibria ſunt extẽti. Illa uero defecta in his q̃ puenerãt ad hoſpitẽ rediit/& cõtriſta ta p his q̃ ptulerat/præ uerecũdia ad faciẽ mariti minime ꝓſumebat accedere. Cũq; circa ſe p his q̃ cõtigerat ĩcurabilẽ reputaret/lectulo decũbẽs aĩa dereliqt. Vir ãt eius arbitratus ſopore graui mulie rẽ detineri/ nihil mali metuẽs excitari eã tẽtabat & cõſulari/qa raptoribus nõ ſpõtanea uolũtate ſe ꝓbuiſſet iniuriis. Cũ uero certe defũctã cognouiſſet a maloꝝ magnitudie/ĩponẽs iumẽto mortuã ad ſe portare uxorẽ/& diuidẽs eã p mẽbra in ptes duodeci/p tribus ſingulas deſtinabat mãdatũ dãs por tãtibus/ut pderẽt auctores mortis eius/& eiuſmodi crudelitatẽ cũctis tribubꝰ ĩdicarẽt. Illis ãt & a ſpe ctu & auditu graui hoꝝ maloꝝ affectus nullũ ſumẽtes ꝑmitus hmõi exẽplũ ira ĩtẽperata & iuſtiſſi ma cõcitati in Sylo ſunt ante tabenaculũ cõgregati/& in arma ꝓcedere repẽte tẽtabãt/& ĩ ſilire Ga/ baonitis/ut hoſtibus. Retinuerũt aũt eos ſeniores ſuadẽtes nõ oportere/ſic cito cõtribulis ĩferre bel lũ añquã uerbis agerent de criminibus q̃ñ nec lex circa extraneos ꝑmitteret præter legationẽ iſra/ helitas bella tractare/ſi forte pœnitentiã agerent q iniuſte aliqd ꝓſumpſiſſent/bonũ eſſe ut legi obe/ dientes ad Gabaonitas mitterent/& mali auctores expeterẽt/qbus præbitis eos punirent/cõtẽnen// tes uero armis adirẽt. Miſerũt ergo ad Gabaonitas accuſantes iuuenes de muliere/& eos dari ad ſup plicia depoſcẽtes/q legitime nõ egiſſent/q̃ſi nõ eſſet iuſtũ/ut p oĩbus illi potius moreret. Gabaonitæ uero neq; iuuenes tradiderũt/& crudele iudicauerũt timore belli alienis obedire præceptis/in nullo ſe putãtes eẽ minores armis/neq; multitudine/nec belládi præſumptione. Erãt ãt nimis inſtructi/& ſup alias tribus ĩduſtrii deſpexerũq; illos/& indignati ſũt e diuerſo tanq̃ cõpreſſuri uiolẽtia faciẽtes. Cũq; talia fuiſſẽt iſrahelitis enũciata/iuſiurãdũ fecerũt/nullã ſuarũ uiro Beniamiti dare nuptiis filiã/ ſed armari ſup eos/& ãplius eis quã aduerſus chananæos reſiſtere/quos hebræi ſepius expugnaſſẽt. Repente ergo eduxerũt ſup eos exercitũ q̃dringẽta milia uiroꝝ. Beniamitæ uero habuerũt. xxv. mi lia armatoꝝ/& alioꝝ ſexcẽtoꝝ/q ſiniſtris manibus fundibularii uidebanť expti. Et cõmiſſo prælio circa gabaa fugauerũt iſrahelitas Beniamitæ uiri/ceciderũtq; ex eis. xxii. milia/fuiſſẽtq; plurimi for te necati/niſi nox eos retinuiſſet/& pugnã ſoluiſſet. Et Beniamitæ gaudẽtes abibãt ĩ ciuitatẽ/iſrahe/ litæ uero obſtupeſcẽtes ſe ita uictos/ad exercitũ remeabãt. Altera uero die rurſũ cõgreſſi Bẽiamitæ uicerũt/& mortui ſũt decẽ & octo milia Iſrahelitaꝝ/metuenteſq; exercitũ reliquerũt. Venientes aũt in ciuitatẽ Betheleẽ ꝓxime cõſtitutã/ea die ieiunãtes/altera die depcabanť deũ p Phineẽ ſacerdotẽ/ ut eius ira qeſceret/& ei in duabus eoꝝ deuictionibus ſatiſfieret/daretq; eis potẽtiã cõtra hoſtes atq; uictoriã. Deus aũt hæc fieri Phinee ꝓphetãte ꝓmiſit. Duabus itaq; partibus diuidẽtes exercitũ/me/ diã qdẽ partẽ in inſidiis circa urbẽ nocte collocauerãt/medii uero beniamitis cõgreſſi/paulatim eis ĩminẽtibus recedebãt/& Beniamitæ ꝓſequebanť. Hebræis paulatim refugiẽtibus. & oĩo uolentibus oẽs eos ab urbe ꝓtrahere/ quos q̃ſi fugientes inſequebanť/ita ut ẽt ſeniores & iuniores ĩ ciuitatẽ pro pter ĩfirmitatem relicti diſcurrerẽt/adire uolentes hoſtes. Cũ uero multũ a ciuitate receſſiſſent/fuge re qdem hebræis ceſſauerũt/cõuerſi autem ſteterũt ad pugnã/& illis q in inſidiis erant dederunt ſi/ gnum. Qui ſurgentes cum clamore hoſtes aggreſſi ſunt. Illi uero ut ſenſere ſe eſſe deceptos/in angu/ ſtia conſtituti/in quodã coacti & cõcauo loco collecti ſunt/& ibi iaculis ſauciati/ita ut omnes inter/ rent præter ſexcentos uiros. Quiq; cõuerſi & cõſtipati/& per medios hoſtes tranſeuntes effugerunt ad uicinos montes/quos tenentes ibidẽ cõmorati ſũt. Ille uero circa uiginti & qnq; milia ſunt extin/ cti. Igiť Iſrahelitæ & Gabaa ciuitatẽ igne cõcremauerũt/& mulieres & ĩfantulos maſculos pemerũt aliis Beniamitaꝝ ciuitatibus ſimilia facientes/ſicq; erãt cõtra eos infeſti/ut ẽt labitas q erãt galaditi dis regionis/eo q eis auxiliũ nõ præbuiſſent cõtra Beniamitas/mittentes. xii. milia de ſuis armatis/ iuberent oẽs interimi/occideráťq; hi qui fuerãt miſſi oẽs pugnaces ciuitatis cũ filiis & uxoribus ꝓter q̃dringentas uirgines tãta ira ſuccenſi ſunt ꝓpter paſſionem correptæ mulieris/& armorũ ab eis ele cta cõditiones. Poſt hæc aũt Iſrahelitæ p calamitate Beniamitarũ puniti ſunt/& ſup hoc ieiunare ꝓ poſuerunt/licet iuſta paſſi eſſent/eo q p in lege peccauerint/tũc ſexcentos q fugerãt euocãt legationi/ bus. Erãt. n. ſup quãdã petrã quæ Suas appellať. Legati uero nõ illis tãtũmõ calamitatẽ proueniſſet/ ſed ẽt ſibi cognatis peuntibus ingemiſcentes/ſuadebant eis ut pacienter ferrent/& ad illoꝝ cetũ cõ/ currerent/ne oĩo quãtũ ad ſe Beniamitaꝝ tribũ exterminari decernerent/dicebãtq; eis. Cõcedimus uobis terrã & ꝑdã quãtũcunq; tollere potueritis/illi uero his contra ſe dei decreto geſtis/quando in ſua iniqtate ſcientes pugnauerant ad alias contra tribũ primã obedientes uocantibus aduenerunt. Iſrahelitæ uero uxores eis quadringentas uirgines labitidas dederunt/& de ducentis reliquis cogita bant/qũo & ille haberent uxores ut filios procrearent/cum utiq; iuraſſent ante bellum/ut ſuas filias Beniamitæ coniungerent. Et alii quidem ſuadebãt illud iuſiurãdũ nõ debere ſeruari. qđ p irã nõ uo/ luntate nec iudicio proueniſſet/nihilq; foret deo moleſtum/ſi tribũ pitura ſaluare poſſent/adiicien// tes periurium non q̃ñ neceſſitate fit eſſe peſſimum/ſed q̃ñ fuerit malignitate cõmiſſum. Cunq; ſenio res piurii nomẽ ualde metuerẽt/qđ ait. Hoc conſilio & iſti uxores habebunt. & refugio iuriſiurãdi ſeruabiť. Ter in ãno ĩ Sylo ad mercimoniũ fit conuentus/ſequũturq; mulieres & uirgines. Sinant er

go Beniamitæ

go Beniamitæ ut raptu ducant uxores q̃scũq; potuerit/nobis neq; iuitãtibus/neq; phibẽtibus. Et dũ patres eor̃ q̃sti fuerint uindictam q; popoſcerint/dicemus eos potius eſſe culpabiles qui cuſtodiam non habuerunt filiarũ. Oportet. n. Beniamitas irã euadere/qua iã circa eos uſi ſumus imenſa. His itaq; conſentientes decreuerunt Beniamitas raptu nuptias celebrare. Inſtante uero feſtiuitate/illi q/dem. cc. uiri bini uel terni ante ciuitatẽ per uineas & loca/in quibus ſe latere credebant poſiti/inſi/diabantur uirginibus uenientibus. Illæ aũt cum luſu/nihilq; metuentes ſine cuſtodia ꝓperabãt. Tũc illi ſurgentes tenuere diſperſas eo mõ ducentes/uxores/ & ad opera ſe terræ dederunt ſtudentes ut ad ſecundam fœlicitatẽ denuo remearẽt. Hoc itaq; modo tribus beniamin cũ pene tota periſſet/Iſra helitarum ſapientia reparata eſt. Floruit itaq; repente/& opulentiæ magnitudine/ aliiſq; ditata re/bus eſt. Hoc itaq; bellum ita ſedatum eſſe dinoſcit̃.

Quõ poſt hanc afflictionẽ iſrahelitæ rurſus impie agentes opprimuntur a chananæis/& a Curſato rege aſſyriorũ cui ſeruierunt annis octo ſed poſtea libertas eis reſtituta eſt ꝓ Zenizẽ Belli filiũ/ꝓncipante annis quadraginta/qui apud finicas dicit̃ iudex. Capi. IIII.

EOrum uero ſimilia ẽt tribũ Dan ex hmõi cã contigit ſuſtinere. Cũ iſrahelitæ bellorũ iã ſtudiũ reliquiſſent/& ad opa ſe terræ dediſſent. Chananæi contẽnentes eos nec aliquid ſe ab eis pati credentes ſuum collegerũt exercitũ firmã hñtes ſpem/quaſi hebræos affli gerent. & de cætero ciuitates licenter inhabitarent/curruſq; faciebant/& exercebant̃ ar mis/& urbes adinuicẽ ſibi conſentiebant. Et de tribu quidẽ iuda aſcalonã ciuitatẽ/& Accarõ abſtu/lerunt & alias multas in cãpeſtribus conſtitutas/& ipſos Danitas in montana fugere cõpulerũt/nec paululũ eis locũ in cãpeſtribus relinquentes. Et dũ illi nec ad bellandũ eſſent idonei nec terrã ſibi iã ſufficientẽ haberent miſerunt de ſuis. v. uiros ad loca mediterranea/qui terrã inſpicerẽt in qua habi tare de cætero potuiſſent. Illi aũt non ꝓcul a monte Libano/& iuxta iordanis fontes circa maximũ cãpũ ſi dominus ciuitatis uiã triũ dierũ perãbulantes contẽplateſq; terrã bonã & nimis uberrimam ſignificauerunt eis. Quo cũ exercitu ꝓcedentes/edificauerũt illic urbẽ Dã cognominatã ab uno fi/liorũ iacob/ex quo & ipſa tribus appellata uidebat̃. Iſrahelitis aũt & cũ iã eſſent in labore difficiles & in diuinitatis cultu deficerent/aduerſa ꝓueniebãt. Nã dũ fuiſſet a ſua conuerſatiõe trãſgreſſi/fere bant̃ ad libidinẽ ut ꝓ ſua uiuerent uolũtate/ita ut iminentibus Chananæis/malis oĩbus iplerent̃. Ira tus eſt igit̃ eis deus/& fœlicitatẽ quã inumeris laboribus acquiſierant ꝓp epulas amiſerunt. Caſtra ſiquidẽ cõtra eos agente Cuſarto rege aſſyriorũ/multi pugnãtes perierunt/& obſeſſi fortiter capti ſunt/quidã uero ꝓp timorẽ ſponte ſe illi contradiderũt/ & maiora quã poſſent tributa ĩpoſita ſibi/met exoluebunt/& diuerſas iniurias perferebant ꝓ annos. viii. poſt quos hoc mõ liberati ſunt. Ze/nes quidã de tribu iuda uir iduſtrius/prudentiaq; fortiſſimus reſpõſo ſibi dato ne deſpiceret hebræ/os in neceſſitate hmõi conſtitutos/ſed ut potius reducere eos ad ius libertatis aderet paucos quoſdã ĩn his laboribus ꝓceptis diuinis adhibens ſibi qbus tũc in illis rebus poſitis aut pudor eſſet/aut quos ſpes confidentiæ nimis acueret primũ quidẽ Cuſarti caſtra dirupit. Cũq; plurimi hebræorũ ad cer/tamen accederet eo q; bñ eis prior confidentia ꝓceſſiſſet/cũ aſſyriis congreſſi ſunt/eoſq; ualde pſe/cuti/eufratẽ trãſmeare coegerunt. Zenes aũt cum ipſo fortitudinis opere ꝓbuiſſet effectum ꝓncipa tus accepit honorem. ut populũ iudicaret/in quo. ſ. xl. annis conuerſatus eſt.

Quõ rurſus populus noſter annis. x. & octo ſeruierunt moabitis/& a quodã aoth nomine ſeruitute priuatus ſit/eo principatũ annis. lxxx. tenente. Capi. V.

HOc aũt moriente/denuo res iſrahelitarũ ſine principe uexabant̃. Et dũ honorarem deo non referrent/ nec legibus obedirent/magis ac magis afflictionibus ſubiiciebant̃/ ita ut Eglon rex Moabitarũ deſpiciens inhoneſtã conuerſationẽ eor̃/ bellũ eis inferre ꝓſume/ret/& multis eos prælĩis obtineret ac ſubderet/& oẽm poteſtatẽ eor̃ prorſus humiliaret eoſq; iuberet tributa perſoluere. Cõſtituens aũt ſibimet regnũ in Hiericho nihil mali reliquit. quod populo non impoſuit/eoſq; ad inopiã ꝓduxit annis octo & decẽ. Miſertus aũt & deus in his q̃ patie bant̃/& eorũ ſupplicationibus inclinatus/ab iniuria Moabitarũ hoc mõ eos eripuit. Quidã iuuen/culus nomine Aoth de tribu Beniamin/ ex patre Gera audaciaq; fortiſſimus/& corpore ad opera exercenda robuſtus/in leua manu maximam fortitudinem habens/cũ in Hiericho habitaret. Eglon regi factus eſt notus muneribus eũ placans/ita ut per hæc etiam cæteris qui erant circa regem carus exiſteret. Aliquando aũt cum duobus famulis munera regi ferens/latenter gladio dextro fœmore li gato/introibat ad eũ. Erat aũt æſtatis tempus. Cunq; iam dies medius eſſet/ regiæ quieſcebant cuſto diæ/ꝓp æſtũ cunctis ad prandia recedentibus. Cũ ergo iuuenculus Eglon munera ꝓbuiſſet/cõmorã/ti in quodã loco caloris temporibus oportuno/eius ſecretũ petiit. Aderant autem ſoli famuli regis. Cũq; rex famulos abire iuſſiſſet/& cum Aoth loqueretur/& ſederet ſuper ſolium ſuum & Aoth ter ror ĩgreſſus fuiſſet/nec eum fortiſſime ꝓcutere ualeret/relaturũ ſe ei ex dei ꝓcepto ſomniũ dixit. Cũ ergo ille lætus ꝓ ſõnii recitatiõe de ſolio ſurrexiſſet/Aoth eũ in corde ꝓcuſſit/& gladiũ dereliquẽs

egreſſus eſt

egressus est clausam ianuam derelinquens. Ministri uero quiescebant/credentes regem in soporem conuersum. Aoth uero Hierichuntiis latenter hoc indicans/exortabat eos ut suã defenderent libertatẽ. At illi gratissime hoc audientes tubis utebant/mos.n.est patrius his populũ cõuocari. Ministri itaq; Eglon diu q̃ ei contigerant ignorantes/cũ iã adiuspasceret/metuentes neqd ei sopinabiliter accidisse/in eius cubiculũ sunt ingressi/eũq; mortuũ cõperientes/in stupore conuersi sunt/& anteq̃ sua castra colligerent/Israhelitarũ super eos irruit multitudo. Et alii quidẽ repente perẽpti sunt/alii in fugã uersi tanq̃ in terra Moabitida liberandi. Erant aũt pemptorũ ultra.x.milia. Viri Israhelitæ uero ꝓoccupantes Iordanis transitũ/eoꝝ multos interfecerunt/& nullus eoꝝ manus euasit. Et hebræi q/dẽ hoc mõ ab istorũ seruitute ꝓuati sunt. Aoth uero ob hanc cãm ꝓncipatu honoratus a plebe/defũctus est/dũ hanc ptãtẽ.lxxx.tenuisset annis uirtutiq; ẽt ꝓter hãc cãm maxima laude dignus existẽs. Et post hunc Sanagar filius Anath electus ad principatũ/qui primo anno uitã explenit.

Quomodo chananæis eos in seruitutẽ redigentibus ꝓ annos.xx.liberati sunt ꝓ barachũ & delborã qui eorum principes fuerunt. Capi. VI.

IGitur israhelite calamitates quas passi fuerant/nõ colendo deũ/nec legibus eius obediẽ/do/correptionẽ non assignantes deo/anteq̃ a moabitarũ seruitio respirarent/a rege chananæorũ labint noie subiugati sunt. Hic aũt ortus/quidẽ uidebat de ciuitate Aseroth/q̃ posita est super paludẽ samachonitidẽ/habebatq; armatorũ.ccc. milia/egtũ.x. milia/& curruũ tria milia possidebat. In hac itaq; militia duxerat Sysara/apud regẽ honore primus. Qui ueniens ad Israhelitas/uehementer eos afflixit/ita ut tributa eis ꝓponeret. Quæ.xx.quidẽ annis soluere passi sunt/cũ nec ipsi ꝓ infœlicitatẽ suã respiceret/& deus maiore tẽpore eos domare uellet/ꝓpter eoꝝ iniurias & ingratitudines nimis iniustas. De cætero aũt tẽperantes a malis suis/& agnoscentes has calamitates sibi pro legũ contemptu uenisse/quandã prophetissam nomine Delborã/quod nomen hæbraica lingua significant apim/rogauerunt ut deprecaret deũ/quatenus misericordiã haberet eoꝝ/ne despiceret eos a chananæis oppressos. Deus aũt annuit eoꝝ saluti/& ducẽ elegit de tribu neptalim Barach/quod nomen corruscationẽ hebræa lingua significat. Euocans igitur cũ Delbora iussit eligere iuuenũ.x.milia & ad hostes procedere/ꝑsumebat.n.ꝓdicente deo & uictoriã promittẽte. Cũq; Barach dixisset/non se exercitũ fore ducturũ/nisi & illa quoq; una ꝓcederet/irata dixit. Tu quidem cedis mulieri dignitatem quã deus tibi contulit/ego uero non refutabo. Et cõgregan//tes.x.milia uiros castrametati sunt apud Thabor montẽ. Quibus Sysara rege ꝓcipiente obuiã uenit & non procul ab eis castra fixit. Israhelitæ uero & Barach obstupescentes multitudinẽ hostiũ/cũ de fuga iã cogitarent/Delbora retinebat eos/& ipsa die dimicare ꝓcipiebat uictoresq; eos deo auxiliãte pollicebat. Congressus ergo atq; permixtis/eis imber magnus ifluxit. Et quia nimia simul & grãdo & pluuia in faciẽ Chananæorũ uersa/& uentus eorũ aspectibus iminebat/ita obcecati sunt/ut arcus eorũ & fundibulæ inutiles fierent/& armati propter frigus uti gladiis nõ ualerẽt. Israhelitas uero tẽpestas imissa/cũ eis post terga esset/minus nocebat. Qui auxilio dei sumebant ualde fiduciã/& hostes in mediũ circundantes/multos eorũ interfecerunt. Et alii quidẽ ab israhelitis extincti sũt/alii uero excussi propriis ceciderunt/ita ut etiã multi eorũ conculcati curribus morerentẽ. Sysara uero exiliens de curru cũ uideret fugã exercitus sui factã/fugiens uenit ad quandã mulierẽ cenidelarũ/nomine Ialis. Quẽ rogantẽ ut celaret eum fusc̃epit/& petenti potũ dedit lactis. Erat.n.fatigatus. Et cũ nimie bibisset/conuersus in somniũ est. Illa uero dormienti ferreũ clauũ per tẽpus imisit/& cũ malleo percussum ad terrã usq; deposuit/& hominibus Barach post paululum uenientibus eũ ostendit terra cũ fossum. Sic ergo uictoria constitit secũdũ ea quæ a Delbora dicta sunt/ut per mulierem hic triumphus accideret. Barach aũt agens exercitũ sup Assur & obuiã uenientem interemit. Iabin/& cadente principe ciuitatem usq; ad fundamenta deiiciens princeps fuit per.xl.annos hebræorum.

Quõ pugnantes Amalechitæ contra israhelitas uicerunt/eorũq; ꝓuinciã afflixerũt ãnis septẽ quos liberauit dominus per Gedeon/qui super populum fuit annis quadraginta. Cap. VII.

IN eodem tempore moriente Barach & Delbora Madianitæ rogãtes Amalechitas & Arabes castrametatis sunt sup israhelitas/& congressos sibimet uiros pugnantes interemerũt eosq; manibus alligãtes cuncta deprædabãtur. Hoc aũt facientibus illis per annos vii. israhelitarum populus per montana collectus est & campestria dereliquit/ foueas qdã & speluncas facientes ut fugientes ab illis potuissent quodãmõ liberari. Nã Madianitæ estatis tpe agentes exercitũ/per hyemẽ israhelitas colere terrã permittebãt ut laborantes cõprimere facilime possent. Erat igit fames & ciborũ maxia difficultas. Tũc ergo cõuersi ad deũ ꝓcibus hebræi ut eos eripet exorabãt. Gedeõ ãt Iasi filius de tribu Manasse paucos mãipulos spicarũ ferẽs/latẽret eos terebat in torculari/cũ metueret hoc publice in area facere pp hostes. Tũc uisio appuit ei in forma iuuẽculi/dixitq; eũ fœlicẽ & carũ deo hocq; eẽ maximũ eius ꝓpiciatiõis ĩdiciũ/eo q; tũc uteret proprio torculari. Cũq; ꝓcipet eũ fiduciã hãe & festinare q̃tenus defenderet libertatẽ/ille hoc ipossibile

esse dicebat

esse dicebat qñ tribus ex qua esse multitudine priuarent/& puer esset ad tantarũ retũ opus infirmi-
or. Deus ãt quod deerat se impleturũ esse dicebat/eoq; ducet Israhelitis se uictoriã præbiturũ. Et cũ
hoc Gedeon quibusdã iuuenibus enarrasset/creditũq; fuisset ei/ac repente ad certamina decẽ milia
uirorum uideretur preparatus exercitus astitit Gedeon per somniũ deus imbecillem naturã homi-
nũ sibi placere declarauit/& q̃ esset fortitudine p̃cipua refutauit/ut uictoriam nõ sibi/sed deo ꝑptie
reputarent/tanq̃ si multo hoc dignoq; gereret exercitu/& crederent/qa eius auxilio uictoriæ opus
fuisset impletũ/præcepitq; ut circa mediũ diem in solis ardore ad fluuiũ faceret uenire exercitũ/eos
q; qui inclinati biberent magnanimos estimaret/qui uero cum festinatione turbatam biberẽt aquã/
eos crederet hostiũ formidine detineri. Et cum gedeon secundũ dei iussionẽ hoc adimpleret/trecẽ-
ti uiri reperti sunt/qui aquam manibus cũ timore & turba lãberent/dixitq; deus ut istos duces ho-
stes adiret. Posuerunt itaq; castra super Iordanẽ die altera transituri. Et cũ gedeon cũ timore consi-
steret qũo ei prædictum fuerat/ut nocte hostes inuaderet/uolens eum deus a fortitudine reuocare/
præcepit/ut sumens unum militem iuxta tabernacula Madianitarũ accederet/ab eis consiliũ belli
confidentiãq; sumpturus. Obediens aũt & sumens propriã famulũ nomine Phara/accedẽs ad quod
dam tabernaculũ inuenit uigilantes in eo/& iuuenculũ aliquem suo commilitoni somniũ recitantẽ
ita ut gedeon audiret. Erat enim hmõi uisio/quã dicebat/quasi uidisset panẽ ordeaceũ/qui pro utili
tate sua incomestibilis esset hominibus/per exercitum reuolutum regis appræhendisse tabernacu-
lum necnon & cætera deiecisse. Ille ergo uisionem interitum exercitus significare pronunciauit di-
cens unde etiã hoc uideretur ei/omne inquit semen quod uocatur ordeaceũ constat esse uilissimũ/&
inter omnem populũ Israhelitæ uidentur abiecti uelut genus ordei & apud israhelitas nũc Gedeõ
exultat & eius exercitus. Quod uero panẽ te uidere dixisti/qui tabernacula nostra uastauit/metuo
ne deus contra nos Gedeon uictoriam condonet. Gedeon aũt somniũ audiens spem magnã habuit
pariter & fiduciã/iussitq; suos armari/narrans eis ẽt hostiũ uisionẽ. Illi uero in his q̃ dicta fuerant ꝑ-
parati sunt/& circa primã uigiliã Gedeon suũ ducebat exercitũ tripartite diuisum/portabantq; cun
cti uacuas pharetras & lãpades ardentes/quatenus grauis hostibus uideret inuasio/& in dextra ma
nu cornua ferebant/quibus pro tubis utebãtur. Multũ itaq; locũ hostiũ tenebat exercitus/habebát-
q; multitudinẽ camelorũ & secundũ gentiũ morẽ pascentes in uno circuitu erant oẽs. Hebræis aũt
prædictum fuerat/ut dũ uenissent circa hostiũ castra/signo dato tubis canerent/pharetrasq; concu-
tientes cum lãpadibus impetũ facerent iubilãtes/q; uictoriã deus gedeon conferret. Quod cũ feci-
sset/stupor cõpræhendit homines adhuc dormientes/erat enim nox/& hoc deus fieri ita præcepe-
rat/suntq; perempti pauci quidẽ ab hostibus/plurimi uero a semetipsis/eo q; linguis propriis discor
darent. Nã dum fuissent in turbã redacti/unusquisq; perimebat proximũ/dum eũ crederet inimicũ
& facta est magna cedes. Fama uero uictoriæ gedeonis ad Israhelitas/ꝑueniente/ cuncti simul ar-
mati sunt persequentes hostes/& cõpræhenderunt eos in quadã ualle scopulis ualde circũdata/quã
transire non possent/& circunstantes occiderunt omnes/duosq; simul reges Oreb & Zeb. Reliqui
uero duces relictos milites colligentes/qui erant quasi.viii.&.x.milia/castrametati sunt multo pro
cul ab Israhelitis. Gedeon aũt labore non sessus/sed persequens cũ omni exercitu/eisq; congrediens
fortes uniuersos funditus interemit/& reliquos duces Zebin & Zarnon appræhendens captiuos du
xit. Mortui sunt aũt in ea pugna Madianitarum & arabũ qui eis solatia p̃buerũt quasi centum uigin
ti milia/multasq; præda auri & argenti & uestiũ & camelorũ/& sub iugaliũ hæbraicæ tunc est colla
ta uictoriæ. Gedeon aũt uadens in Effrẽ propriã regionem/occidit quosq; madianitarũ reges. Tri-
bus autem Effrẽ ex qua erat gedeon eum grauiter ferret/q; cum ea minime dimicasset/exercitũ su-
per eũ festinabat inducere/quia eis non indicasset qñ hostes iuasserat. Gedeon uero cum esset humi-
lis animo & omni uirtute summus/dicebat non se auctoritatis suæ consilio præter eos cõtra hostes
sed deo iubente pugnasse uictoriã uero non minus eorum quã sui laboris esse fatebat. His ergo ser-
monibus eorum mitigans iram/plus hebræis profuit quã hostiũ præda/eosq; a p̃cipicio intestinæ se
ditionis eripuit. Iniuriæ tamen huius pœnam illa tribus excepit/quã scilicet oportuno tempore de
clarabimus gedeon itaq; principatum ponere uolens/coactus retinuit illum annis iugiter.xl. popu
li iura disponens & diuersis ad eius iudicia concurrentibus/quæcunq; dixisset/firmissime omnia ser
uabantur. Qui cũ senex defunctus fuisset/in Effrẽ regione sepultus est.

Quõ abimelech filius gedeonis ex concubina mortuo patre arripuit principatũ/interfectis cunctis
fratribus suis excepto uno/& de pœna quã exoluit pro fraterna cæde. Capi. VIII.

HAbuit quidem filios liberos. lxx. plures. n. habebat uxores/unũ aũt filiũ habuit ex con
cubina Dromat nomine Abimelech/q post mortẽ patris pergens. n Sychẽ ad cognatos
suæ matris unde fuerat orta/& sumens ab eis pecunias/qñ iniqtatũ magnitudine uide
batur insignis/cum eis ad paterna quoq; prædia regressus est/& omnes fratres occidit
absq; solo Ioatha. Hic enĩ fugæ beneficio est liberatus. Abimelech aũt assumpta tyrannide dominũ

se pro

ſe pro legitimis filiis in his q̃ uellet facere declarauit/quod uehemẽter iuſtitia p̃ſulibus erat acerbũ. Igit᷑ dũ quodã tpe publica in Sychẽ feſtiuitas eſſet/cũctaq; illic multitudo cõſiſteret/frater eius ioathã quẽ fugiſſe p̃diximus/aſcendens in montẽ Garizim qui Sicimoꝝ ſupeminet ciuitati/clamauit/& multitudine p̃bente ſilentiũ p̃cat᷑ ut quod diceret libenter audirent/factoq; ſilentio dixit/q; arbores facto ſui cõcilio hũana uoce petiſſẽt ficũ/ut ſupra eas regnaret. Qua denegãte/eo q; honore fructus ꝓprii frueret᷑/nec aliũ q̃rere deberet extraneũ/arbores rurſum cogitationẽ regni nõ reliq̃runt/uiſumq; eis eſt ut honorẽ uiri p̃berent. Sed & uiris electa iiſdẽ uerbis q̃bus ficus uſa reſpuit regnum. Hoc ip̃m facientibus/& oliuis/rhamus quã arbores petierãt ut regnũ ſumeret ſup eas/hoc.n.genus eſt inter ligna quod hẽt ignẽ pferendi naturã/ꝓmiſit ſe regnũ ſuſcipere & inſegniter ſpare/ita tñ ut ſub eius umbra regeſcerent. Si uero ei contraria forent/eius igne cõcremarent᷑. Hoc aũt inqt non riſus cã dico/ſed q̃o multorũ bonorũ expti Gedeonis ea q̃ nũc gerunt᷑ deſpiciũt/uidẽtes Abimelech p̃ncipẽ hi q meos cũ eo fratres interemerũt/cũ utiq; nihil ab igne differat. Cũq; talia diciſſet abſceſſit/& habitabat latenter in montibus annis tribus timens Abimelech. Hinc poſt non multũ tps/Sicimitæ pœnitentiã agentes pro nece filioꝝ Gedeon/expulerunt ub urbe Abimelech pariter & a tribu. Ille ergo cogitabat affugere ciuitatẽ. Tẽpore aũt ſupueniente uindemiæ/metuebãt colligere fructũ/ne qd eis Abimelech faceret mali. Veniẽte uero ad eos quodã p̃ncipe/Gaal nomĩe/cũ armatis cognatis ſuis/Sycimitæ querũt ſibi ab eo p̃beri munitionẽ/donec uindemias cõgregarẽt. Quo eoꝝ facientẽ petitionẽ/p̃cedebant ad opus ſuũ/& cũ eis Gaal ſuos ducebat armatos. Cũq; fructus fuiſſet cũ ſecuritate collectus/& p ſingulos choros Abimelech aperte iã p̃ſumerẽt blaſphemare/ſed & p̃ncipes inſidiis loca circa ciuitatẽ ap̃hendentes/multos Abimelech latenter interfeciſſent/Zebul q/dã princeps ſycimitarũ/cũ eſſet extraneus Abimelech eis quibus populũ Gaal exacuebat. Abimelech miſſis nunciis indicauit/& monuit ut inſidias ponerẽt añ urbẽ ſeq; ſuaſurũ Gaal ut egrederet᷑ de ciuitate/quo facto/irruere ſup eã deberet Abimelech & agere/ut in eo ſe defenderet/& deinceps populi ſibi amicitias copularet. Cũq; Abimelech in inſidiis reſediſſet/& Gaal incaute moraret᷑ in ſuburbano/& cũ eo Zebul uidens paulatim ordinatos accedere Gaal/ad Zebul ait inſiſtere ſibi uiros armatos. Quo rñdente umbraculũ eſſe petraꝝ/cũ magis appropinquaret/ uerius hoc aſpectu cõſiderãs non umbrarũ eſſe/ſed uirorũ dixit inſidias. Rñdit ad eũ Zebul. Nõne tu maliciã Abimelech accuſabas. Cur itaq; tuæ uirtutis magnitudinẽ non oſtendis/& cũ eo pugna congrederis? Gaal ergo turbatus cõgreſſus eſt cũ Abimelech/& ceciderũt equitũ aliq de eis armatis/ipſe uero fugit in ciuitatẽ/ut alios euocaret. Et denuo Zebul legit/ut Gaal expelleret᷑ ex urbe/accuſans eũ quaſi cõtra milites abimelech melios extitiſſet. Abimelech uero cognoſcens egreſſuros ad uindemiã denuo ſycimitas/loca circa urbẽ inſidiis occupauit. Quibus ꝓcedentibus/iã qdẽ ps exercitus ap̃hendit portas/ut ciuibus auferret igreſſum/alii uero diſp̃ſos iteremerũt/& ubiq; cædes effecta eſt/& ciuitatem ad fundamẽtũ uſq; ſubuertẽs/ſal quoq; ſup eius ruinas ſeminans/uictor abſceſſit. Oẽs itaq; ſycimitæ hoc mõ pempti ſunt. Quicũq; uero p̃ municiã diſp̃ſi picula fugierũt/ſup quandã petrã munitiſſimã cõgregati morabant᷑. Cũq; eã murare niterent᷑ uoluntatẽ eoꝝ abimelech p̃noſcens/ſup eos cũ exercitu uenit/col lectiſq; de ſilua lignis/iuſſit ut hæc ẽt exercitus faceret uniuerſus. Velociter autẽ ſaxo circũdato lignis ſubiectis ex ignis/& flãma ſurgente/nullus ex eo ſaxo defugit/ſed una cũ uxoribus & filiis ſunt extincti/uiri qdẽ circa mille & qngenti. Reliquã uero oẽm multitudinẽ ſycimitarũ/huiuſmodi calamitas iteremit. Quibus hæc afflictionata ẽ. eo q; ſup uirũ ſibimet utilem/eiuſq; genus mala talia ꝓtuliſſent. Abimelech aũt Iſrahelitas malis ſycimorũ p terras p̃ſumebat ẽt maiora tẽtare/& nequaq̃ uiolentiæ ſuæ modũ ponere donec p̃deret uniuerſos. Veniebat ergo ad Thebes & ciuitatẽ quidẽ facto diſcurſu cœpit. Cũq; eſſet in ea maxima turris/in qua uniuerſi confugerant/obſidere hanc uolens/dum p̃xime ueniſſet ad murũ/ſumẽs mulier q̃dã fragmẽtũ molæ caput eius repẽte p̃cuſſit. Quidẽ ceciduſſet ſaucius/armigerũ rogauit ut eũ occideret/ne mors eius opus mulieris eẽ uid᷑eret᷑. Et ille quidẽ p̃ceptũ fecit. Abimelech aũt hmõi pœna p fraterna morte/& his q̃ in ſycimitas p̃ſumpſiſſe probabat᷑ exoluit. Hæc ergo calamitas ſecundũ diuinationẽ Ioathã uidetur impleta. Exercit᷑ uero qui cũ abimelech fuit eo cadente diſperſus diſceſſit ad propria.

Quõ iſrahelitæ relinquentes legẽ dei opprimunt᷑ ab Ammonitis/quos liberauit dñs p Iepte Galaadita tem qui tenuit principatũ per ſex annos. Capi. IX.

ISrahelitarum principatum poſt eum iair galatinus ex tribu Manaſſe percepit/uir & in aliis fœlix/& filios bonos hñt. xxx. numero/& in equitatu præclaros & principatũ ciuitatũ Galadinarũ habentes. Hic duo &. xx. annis obtinens principatũ/ſenex defunctus eſt/& ſepulturam in Gamon Galadinorum ciuitate ꝓmeruit. Res equidem hebræorum ad inhoneſtam uitam/& iniuriã dei legumq; ferebantur. Quos Ammonitæ deſpicientes & Palæſtini/cum magno exercitu prouinciam deuaſtabant/omnẽq; regionẽ trãs Iordanem detinentes/reliqua comprimere præſumebant. Hebræi uero malis afflicti/ad ſupplica//

tiões dei

tiones dei conuerſi ſunt/& ſacrificia celebrabant/rogantes eũ ut placatus eorũ ꝑcibus ab ira quie/ſceret. Deus uero placatus/eis ſuũ conceſſit auxiliũ. Interea ammonitis caſtrametãtibus in terra Ga ladinorũ/prouinciales occurrerunt ad montẽ egentes duce. Erat aũt quidã nomine Iepte/uir nomie pño potens ad exercitũ diſpenſandũ quẽ ſub mercede poſcebant. Ad hũc ergo mittentes rogabãt ut cũ eis pugnaret promittentes ut ei cuncto tpe p̃ncipatũ exercitus ſui concederent. Ille uero ne/quaq̃ ꝑcibus obediuit/culpans eos quod non ei ꝑbuiſſent auxiliũ/dũ ꝑ iuſtitiã perpeſſus aperte fuiſ ſet a fratribus. Non. n. conſanguineus eis erat/ſed peregrinus. Cuius utiq; matrẽ propter amoris ar dorẽ filiis ſuperinduxerat pater. Ergo fratres expulerunt eũ/deſpicientes eius infirmitatẽ. Et ob hoc in prouincia Galaditica morabaꝫ/& oẽs de longe ad ſe uenientes/ſub mercede propria retinebat. Illis uero ſupplicantibus atq; iurantibus/oẽm ſe principatũ eidẽ fore ꝑbituros/tandẽ aliqñ cõſenſit & uelociter diligentia rerũ habita/in urbe Maſphat exercitu cõſtituto/legationẽ miſit ad regẽ Am monitarũ/cãm eius inuaſionis accuſans. Ille remittens/potius Iſrahelitarum accuſabat egreſſum ex ægypto/petebatq; ut ab Amorræo recederent/quaſi patrũ eius a tpe antiquo fuiſſet. Cui reſpondẽs Iepte ait/q̃ irrationabiliter progenitores iſrahelitarum de Amorræa culparet/ſed potius eis gratias agere deberet pro Ammonitide terra ſibi conceſſa/quia dum poſſibile fuiſſet ſecundũ Moyſi iuſſio nem ut eam tollerent/iſti eos illic degerere permiſiſſent/quã poſt annos trecentos dei auxilio repa/rauerant/ob quã rem pugnaturũ ſe fore dixit. Et hæc quidẽ effatus. legatos abire dimiſit. Ipſe uero deũ pro uictoria deprecatus/& ſacrificiũ promittens/ut ſi uiuus reuerteret quicquid ei prius occur reret ĩmolaret. Congreſſus copioſe uicit/& occidens hoſtes perſecutus eſt uſq; ad Ammonitã ciuita tem. Et inde digreſſus in Ammonitẽ multas uaſtauit urbes ꝑdãq; collegit/& a ſeruitute domeſticos liberauit quã decem & octo ſuſtinuerant annis. Reuerſus aũt calamitatẽ ĩcurrit/nullo modo priſcæ fœlicitati equalẽ. Nã eius filia unigenita & uirgo/tunc ei p̃mitus cũ uenerat occurrit. Qui grauiter ingemiſcens magnitudine tanti doloris afflictus/filiam ſibi obuiã ueniſſe culpabat/quã ſacrificãdã deo deuouerat. Quæ tñ in illo caſu non doluit/pro patris uictoria & ciuiũ libertate moritura. Petit aũt duos menſes ſibi concedi/ut iuuentutẽ ſuã cum ciuibus lamentaret/& tunc uota ꝑferat. Quo tẽ pore tranſeunte/filiã pater ĩmolauit/nec legitimũ faciens holocauſtũ/nec deo carũ non utiq; delibe rans apud animũ ſuũ/qualis apud cæteros huius facti cauſa uideret. Igitur cum tribus Effrem ſuper eũ exercitũ niteret inducere/eo q̃ bellũ Ammonitarũ eis non indicaſſet/ſed abſq; ipſis uoluiſſet ꝑ/dam habere & gloriã/hoc ſatiſſaciebat dicens/eo q̃ primo quidẽ non eos latuiſſet cognatorũ oppꝓſ ſio/ſed ẽt uocati ad auxiliũ non ueniſſent/cum oportuiſſet eos ante ꝑces occurrere. Deinde dicebat q̃ hoſtibus quidẽ iniuſte pugnantibus non ꝑſumerent reſiſtere/poſtea uero cognatis inferre bella tẽ tarent/& interminatus eſt/ ſi non temperaret a talibus/deo auxiliante ab eis pœnas exigeret. Qui/bus dum ſatiſfieri non potuiſſet/ſed contra eum cum exercitu a Galatina terra uenientes pugnarẽt amplũ eorum dilatauit interitum/& perſequens fugientes & præoccupãs exercitu p̃miſſo uada ior danis/pene quadraginta duo milia uirorũ occidit. Ipſe uero cũ p̃ncipatũ tenuiſſet ſex annis defun/ctus eſt & ſepultus in Sebaſti patria ſua q̃ eſt in terra Galadina. Moriente uero Iepte tenuit p̃ncipa tum Abſanis de tribu iuda ciuitatis Betheleem. Hic filios habuit. lxxxx. maſculos/& reliquas uirgi nes quos omnes dimiſit uiuos/filias uiris tradens/& filiis dans uxoris. Qui dũ nihil geſſit in ſeptem annis ſermone & memoria dignũ/in ſenectute defunctus eſt/& ſepulturam in patria ſua promeruit. Igitur Abſani moriente neq; his qui poſt eum decem annis habuit principatũ/nomine Chilon/de tribu Zabulon/aliquam egit uirtutem præcipuã. Poſt hunc Abdon Hilonis filius de tribu Effraim ciuitate Pharathonitorũ exiſtens principatum habuit/qui pro ſola eruditione poterat habere me/moriam/nullumq; opus propter pacem rerumq; licẽtiam nec ipſe clarum exercuit. Hic autem fil/os habuit quadraginta/& alios ex eorũ ſemine deſcendẽtes. xxx. erantq; ſimul oẽs ſeptuaginta eqis exercitũ. Quos omnes ſuperſtites derelinquens/ſenectute defunctus eſt & opinabilem in Pharathu ni promeruit ſepulturã. Hoc autem mortuo. Iſrahelitis Palæſtini præualuerunt/ita ut ab his per q̃/draginta annos tributa perciperent. a qua ſeruitute hoc modo liberati ſunt.

Prænunciatio natiuitatis Sanſon/& fortitudo eius & quantorum malorum auctor fuerit pa/læſtinis. Capi. X.

VIdam Manue de tribu Dan/inter paucos egregius/& patriæ ſine dubio p̃mus habuit uxorem pulcherrimam/& quæ inter centum comprouinciales fœminas eminebat. Et cũ filios nõ hꝫ/grauiter ferens/deũ p cara ſucceſſione rogare cœpit/ĩ ſuburbano ſuo ĩ cãpo maximo frequenter aduenies cũ uxore. Erat aũt & nimius in uxoris amore/ & ob hoc ſine tẽpatione zelus ipſius. Et quodã tpe cũ mulier eẽt ſola/appuit ei ãgelus dei pulchro iu ueni ſi/lis & ꝑcero/eiq; maſculũ filiũ futurũ dei ꝓuidẽtia nũciauit/q foret optimus & fortitudine ꝑ cipua clarus a quo creſcẽte Palæſtinos cõprimẽdos aſſeruit/monuitq; ut eius comæ minime tõde ret/nullũ potũ niſi aq̃ deo ꝑcipiẽte bibiturus. Et cũ hæc dixiſſet/abſceſſit. Illa uero marito ueniẽti in

dicauit

dicauit angeli uisionem/& admirandi iuuenis pulchritudinē atq; proceritatem ita/ut ille zelatus in eius laudibus ostupesceret/& suspitionem quasi ex eius amore extraneo cōceperit. At illa uolens ir/rationabilem eius tristiciā mitigare. rogauit deū ut angelū denuo destinaret/quatenus maritus eius eū inspiceret. Et iterū p dei gratiā angelus uenit in suburbano illor̄/& apparuit mulieri uiro remo to. Quem rogabat/ut sustineret donec maritū adduceret pmittēteq; angelo Manue uocatus uenit. Qui cū uidisset nec tunc a suspitione cessauit/rogauitq; ut q̄cunq; uxori eius dixerat/illi pariter de clararet. Cūq; dixisset angelus/sufficere ut nosset illa q̄ dixerat/rogabat eū ut ei manifestaret qs eēt quatenus filio nato/gratias ei & munus offerrent. Illo uero dicente/q̄ nihil hor̄ egeret/nec ob hanc cām futurum eis filiū nunciaret/petiit/ut expectaret/quatenus ei aliqd munus offerret. Qui dū p̄mi tus non annuisset/ postea eo p̄cibus insistente concessit/ut aliqd ei dono daret. Tū Manue occidens hædū/eūq; coquendū uxori p̄bens/dū gestū hoc fuisset p̄cepit ut poneret supra saxū & panes & car nes absq; uasis. Quo facto/uirga quā tenebat angelus tetigit carnes/& igne p̄tinus emicāte carnes cū panibus sunt absumpti. Tunc angelus sup fumum quasi in curru eis cœlū ascendere uidebat̄. Cū q; Manue metueret/ne qd ei p̄pter uisionem dei p̄ueniret aduersum eū uxor ut cōsideret cōforta/bat/& p̄ sua utilitate deū se uidisse fatebat̄. Cū uero concepisset/custodiā habuit mandatorū natūq; appellauerunt. Sanson/qđ nomen significat robustū. Crescebatq; puer uelociter/& tā p abstinentiā ciborū/q̄ capillorū remissionem propheta iā futurus agnoscebat̄. Hic itaq; ueniens cū parentibus Thamna palæstinor̄ ciuitatem/dū celebrarēt ibi festiuitas/uirginem prouincialiū cōcupiuit roga/uitq; parentes ut ei puellā peterent in uxorem. Quibus negantibus/eo q̄ esset de aliena gente p̄ge/nitā/deūq; dicentibus ei nuptias ex hebræis congruas p̄biturū/uicit eius petitio ut ei uirgo desponsa ret̄. Dūq; frequenter ad eius parentes iret/ occurrit leoni/& cū esset inermis/tenens eū manibus suf/focauit/& in silua interiore extra uiā proiecit. Rursumq; dū iret ad puellā/inuenit agmen apū/fauū mellis in leonis illius ore fecisse/& tollens exinde tres fauos mellis cū donis reliquis q̄ portabat puel læ contradidit. Cūq; Thānitæ omnes essent in epulis nuptiarū/metuentes fortitudinem iuuenis. tri/ginta circa eū pubertate p̄celsos constituerunt/sermone qdem uelut socios futuros/opere uero custo des/ne qd uellet forte cōmittere conuiuiorū sacietate crescente. Cūq; in ludo consisterent/ qualis so let tali tp̄e p̄uenire/Sāson ait. Proponam uobis parabolam/& si solueritis septem diebus propo/si/tā qōnem/lineas singulas & stolas totidem pp honorem uestræ sapientiæ/me dante p̄cipietis/& cū hac largitate gloriā quoq; & lucrū sapientiæ possidebitis. Illisq; petentibus ut diceret ait. Qui cūcta uorat/cibū genuit de semetipso suauem/licet ipse nimis sit insuauis. Illis aūt p tres dies qōnem nō ualentibus inuenire/& dicentibus puellæ ut a uiro cognoscens eis annunciaret/cui etiā minati sunt i cendiū/nisi hoc studeret ip̄lere. Sāson puella rogante ut diceret/primū qdem restitit. Cūq; illa nimis insisteret & ad lachrymas pueniss̄et & indiciū hoc osse q̄reret̄ q̄ cā Sāson minus amaret/ indicauit ei quemadmodū leonem interimeret & qūo apes in ore eius inueniēs/ tres fauos mellis portasset ei. Et ille quidem nihil dolosum metuens omnia declarauit/illa uero sermonem hunc petentibus rur / sus exposuit. Septima uero die cū t̄ps esset ut p̄posita exoluerent qōnem/anteq̄ sol occūberet cōue nientes dixerunt/neq; a leone cōp̄rehensis quicq̄ insuauius esse/ neq; dulcius utentibus melle. Qui bus Sāson respondit. Nec quicq̄ aliud muliere dolosius/ q̄ uobis idem exposuisset uerbū. Et illius quidem dedit q̄cunq; promiserat/facta p̄da Aschalonitarū qui ei p iter occurrerunt/nā & isti palæ/stini sunt. Ille ergo nuptias refutauit/& puella quæ eū prouocauit ad iracundiā/ duxit eius amicum. Pro qua iniuria exasperatus Sanson deliberat ut palæstinos oēs cū ea affligeret. Cūq; esset t̄ps esta/tis & fructus messiū p̄paratus appropinquaret/cōp̄rehendens trecentas uulpes/& caudis eas ligās ardentes lāpades/dimisit in messes palestinor̄/& hoc mō cor̄ depopulatus est fructus. Palæstini ue ro scientes esse opus Sāson & cām pro qua talia p̄petrasset/miserunt principes in Thamna uxorem q; eius cū parentibus suis interemerunt/tanq̄ qui mali huius auctores existerent. Sāson āt cū multos in palæstinorū cāpestribus occidisset/habitabat in Ethā/est. n. saxum ualde munitū in tribu Iuda. Pa læstini itaq; contra tribū Iuda castrametati sunt. Illis uero dicentibus/ iniuste eis inferri suppliciū p̄p delicta Sāson/dū utiq; tributa p̄soluerent/dixerunt ut si hoc nollent pati/ Sanson contraderent alli gatū. Qui uolentes euadere uenerunt ad saxum ubi Sanson habitabat cū tribus milibus armatorū & culpantibus eū pro his q̄ contra Palæstinos uiros egerat/qui possent omni genere hebræorū ca/lamitates inferre rogabant ut descenderet/quatenus eum ditioni illorum contraderent/poscebantq; ut hoc sponte perferret. Qui cum iusiurandū accepisset/eo q̄ nihil ei plus fieret q̄ ut hostibus trade ret̄/descendens de saxo/semetipsum contribulorum suorū p̄testati contradidit/ibiq; eū duobus fu nibus alligantes ducebant ut traderent palæstinis. Et cum in quendā locū uenissent qui nunc maxil/la nuncupat̄ pro fortitudine quæ in Sanson uidebatur/cum nomen primitus non haberet/nō p̄cul palæstinis castrametantibus & occurrentibus cū gaudio & clamore/tanq̄ ea q̄ cupiebant desidera/biliter adimplesset/disrumpens uincula Sanson/& arripiens asini maxillā q̄ in p̄senti iacebat/in/

hostes

hoſtes inuectus eſt/& percutiens eos cū maxilla quaſi mille quidē peremit/ alios uero turbatos in fugā uertit. Sanſon igiē pluſq̄ oportebat exultans/non dei cooperatione credebat hoc factū/ſed ſuis uirtutibus aſcribebat/eo q̄ p maxillā alii quidē hoſtiū ceciderūt/alii uero in fugā ſunt uerſi. Quē dū ſitis fortiſſima tenuiſſet/conſiderans q̄ nihil eſt uirtus hūana/dei cuncta eſſe teſtatus/rogabat ne pp hoc iraſcens eū traderet inimicis/ſed ut potius illi auxiliū in neceſſitate conferret/& a malis eriperet. Cuius p̄cibus miſertus deus/fontē circa quandā petrā de aſini maxilla ſuauē copioſum q̄ p̄duxit. Inde Sanſon ipſum locū uocauit maxillā/& hactenus hoc noīe nuncupat. Poſt hanc pugnā Sāſon decipiens Palæſtinos uenit in Gazā/& in quodā diuerſorio morabat. Agnoſcentes ergo Gazæ principes eius p̄ſentiā fecerunt inſidias ante portā/ut egrediens non lateret. Sanſon uero dū hoc cognouiſſet circa mediā noctē ſurgens/arripuit portas/ipſaſq̄ ſimul clauſuras & uectes/& alia eorū ligna ſup humerū tollens/ea ſup montē hebron deferrens collocauit. His itaq̄ geſtis trāſcendebat iā leges patria/& edicta propria relinquebat. Mores imitādo peregrinorū/quod ei initiū mali fuit. Cō cupiſcens. n. mulierē meretricē noīe Dalidā/ apud palæſtinos habitātē/cū ea degebat. Vñ tunc iudices Palæſtinorū uenientes ad eā/ p̄miſſionibus aſtrinxerunt/ut a Sanſon diſceret/ q̄ cā fortitudinis eius eſſet/p quā uinci non poſſet. Illa uero dū circa potū & hmōi conſuetudine eſſet cōſtituta/& mirareť eius actus/arctius agebat/ut agnoſceret/quēadmodū tanta uirtute p̄celleret. Sāſon aūt dū adhuc ſapientia fortis eſſet/fallebat eā dicens. Si ſeptē uinearū palmitibus q̄ adhuc flecti poſſunt /uinctus fuero/cunctis ifirmior ero. Illa ergo tunc quidē tacuit poſtea uero īdicans p̄ncipibus palæſtinis cælabat aliquos militū intra domū/ & dormientē hebræū/ arctiſſime palmitibus alligauit/deinde excitans/dixit inſiſtere aliquos ſup eū. Ille ruptis palmitibus tanq̄ contra inimicos nitebať inſurgere. Tunc mulier eo ſibi loquente grauiter ſe ferre dicebat/ſi pp incrudelitatē fauoris ſui & tanq̄ non celaturæ qđ ei p̄deret/nollet edicere ueritatē. Cūq̄ rogantē rurſus falleret dicens/ſeptem ſi funibus eēt alligatus p̄deret fortitudinē/dum & hoc quoq; faciēs/nihil geſſiſſet/tertio alligari comas ſuas dixit. Cum uero neq; hoc uerax inuenitur nimiū ſupplicanti/ad ultimū cū iā ei calamitas īmineret/uolēs p̄ſtare Dalidæ ait. Mei deus curā habet/& eius p̄uidentia natus/hanc nutrio comā iubēte deo ne tō dear/mea ſiqdem fortitudo in huius augmento eſt. Hoc illa cognoſcens/ab aſis crinibus eius/ eum tradidit palæſtinis/cū iā non ualeret ab eorū ſe inuaſione defendere. Qui auferentes eis oculos/ligatū/circunduci undiq̄ fecerunt. Procedente uero tp̄e/coma Sanſon creuit/& dū eſſet feſtiuitas publica/palæſtini p̄ncipes atq̄ nobiles cū ēpularenť ſimul inſano/cuius edificiū duæ colūnæ portabant/ adductus eſt ibi Sāſon ad cōuiuiū/ut ei oēs illuderent. Ille crudelius hoc arbitratus/eo q̄ ab iniuriis defendere ſe nequerit/puero ducenti ſe p̄ſuaſit /ut diceret eo q̄ poſt laborem reqeſcere opus hēt/ & eū ad colūnas reclinaret. Vbi dū aduenīſſet/cōmouit eas/ſimulq̄ cūcta deſtruxit/ſubuerſiſq; cum fano colūnis triamilia hominū ſūt extincta/ īter quos & Sanſon una defunctus eſt cū tenuiſſet p̄ncipatū iſrahelitarū annis. xx. Dignū eſt igiť laudare uirtutem & fortitudinem/& magnanimitatē huius uiri ēt circa mortem/& irā quā uſq; ad finem ſui contra hoſtes exercuit. Nā qđ a muliere captus eſt/hūanæ naturæ oportet aſcribi/q̄ eſt ad uicia facilis/uirtutis uero eius coronā memorabilia neceſſe eſt habere p̄conia. Cuius cognati ſumentes corpus ſepelierunt in ſaraſa regione cū cognatis eius. Poſt mortem Sanſon præfuit iſrahelitis Heli ſacerdos/& de Noemi uxor Elimelech/ſeu de Ruth Moabitide/quā duxit uxorem Boos/pater Obed patris Ieſſe/patris Dauid. Capi. XI.

Oſt mortem Sanſon p̄fuit Iſrahelitis ſacerdos Heli. Sub hoc prouinciā eorū ap̄phendente fame. Elimelech quidā de Betheleē ciuitate tribus iudæ famem ferre non ualens uxorem ſuā Noemi/& filios ex ea natos/Cellion & mallion ſumens migrauit in terrā Moabitarū. Dūq; ei cūcta bñ procederent/filii ſui Moabitidas duxere uxores. Cellion quidem Orfan/Malion aūt Ruth. Tranſactis aūt ānis. x. &. viii. Elimelech & filii eius in breui defuncti ſunt. Noemi amare ferens quod ei prouenerat/& deſolationē carorū non ſuſtinens filiorū pp quos & de patria ſua uidebať egreſſa/rurſus reuertebať ad Iudeā. Audierat .n. q̄ iā proſpera de ipſa regione nunciarenť. Cuius nurus deſeri ab ea non tolerabāt/ ſed nec ipſa refutando eas ſecū p̄ficiſci poterat euitare. Et cū inſiſterent/optans fœliciores nuptias eis/quā quibus fuerāt iā priuatæ/& filios/aliaq̄ bona conferri/eas illic remanere poſcebat/nec cū ea debere p̄ficiſci in rebus in cæteris & terrā propriā deſerentes. Et Orfa qdem manſit. Ruth aūt cū ei a ſe recedere p ſuadere non potuiſſet/ſociā ſibi duxit in omne qcqd emergeret. Veniente itaq̄ Ruth cum ſocru in Betheleem/Boos elimelech cognatus ſuſcepit eas. Et cum Noemi noīe ſuo uocarent ait illa. Iuſtius Mara me uocate. Significat. n. lingua hæbraica Noemi qdem fœlicitatem/ Mara dolorem Ruth ī terra tp̄e meſſis egreſſa eſt p̄mittente ſocru/poſt metētes ſpicas colligere/ut alimentū hērent/uenit q̄; in agrū Boos. Veniēs aūt poſt paululū Boos/uidēſq̄ puellā/de ea agri ſup̄poſitū reqrebat. Ille uero dū iā ab ea p̄mitus agnouiſſet/dño declarauit. Qui de fauore ſocrus atq̄ memoria mariti ſibimet copulati gratias agens/& ei experimentū rerū bonarū exoptans/ſpicas quidem eā colligere noluit:

ſed metere

ſed metere q̃q̃d poſſet ſibi portare ꝓmiſit/ꝓcipiens uillico ut nihil eã tollere ꝓhiberet/ prandiũq; & potũ ei ꝓbuit/dũ meſſores hora cõpetenti comederẽt. Ruth aũt tollens ab eo alphita ſocrui con/ ſeruauit/& ueſpe cũ ſpicis ad eã uenit. Seruauerat aũt ei Noemi ꝓtes ciboꝝ/quos ei uicini ꝓbuerãt. Narrauitq; & Ruth ea q̃ illi dixerat Boos. Cũq; illa indicaſſet q̃ cognatus eſſet & pp pietatẽ ei ſuã ꝓuidentiã exhiberet/rurſus ſequẽtibus diebus egreſſa eſt ad colligendas ſpicas cũ ancillis Boos. Ve niens aũt nõ poſt multos dies Boos cũ iã eſſet meſſis ordeacea maturata/ad areã ꝓpriã ibi dormie/ bat. Hoc cũ audiſſet Noemi cogitabat quẽadmodũ cũ eo Ruth collocare poſſet. Iudicabat aũt utile ſi Boos Ruth hꝫet uxorẽ/aitq; puellæ ut circa pedes eius clã dormiret. Illa ergo dũ nephas eſſe iudi/ caret/ut ſocrus ſue iuſſione reſiſteret/feſtinãs ad areã/tunc q̃dẽ latuit Boos/ꝓfundiſſime dormientẽ. Excitatus uero circa mediã noctẽ/reqrebat q̃ eẽt. Illa ſuũ nomen dicente/& petẽte ut tanq̃ dñs eam cubare ꝓmitteret/tũc eqdẽ qeuit. Diluculo uero anteq̃ ad opus famuli mouerent̃/excitãs eã iuſſit ut tollens ordei quãtũ poſſet/ꝓperaret ad ſocrũ anteq̃ ibi dormiſſe uideret̃ ab aliqbus dicens caſtita tẽ in talibus derogationibus eſſe ſeruandã/& maxie qñ nihil ꝓpetrat̃ aduerſum. De reliqs uero ſic ait. Eſt mihi ꝓximior genere qui te ducere poſſit uxorẽ/& ſi uoluerit neceſſariæ ſequeris illũ quo te repudiãte coniugẽ/te ego ſecundũ leges habebo. Hæc illa ſocrui referẽte/ſecuritas eas tenuit/ ſpẽ hñtes q̃ ꝓ eis Boos de cætero cogitaret. Ille ergo iã media die ueniens in ciuitatem/& ſeniores colli gens/mittens ẽt uocauit Ruth atq; cognatũ. Quo ueniente/Elimelech inqt/& filiorũ eius hæredita tẽ tenes. Illo confitente hanc ſibi ꝓximitatis lege cõpetere/Boos ait. Ergo nõ ex media ꝓte oportet legũ habere memoriã/ſed ut ſecundũ eas uniuerſa facias. Maliõis.n.uxor hic uenit/& ſi uis ꝓtẽ agri obtinere/oportet te & uxorẽ eius ſecundũ leges accipere. At ille Boos & hæreditatẽ & uxorẽ ceſſit eũ & ipſe cognatus eſſet defuncti/qui & uxorẽ hẽre dixit Senã & filios/Boos itaq; teſtificãs ſeniores iuſſit mulieri & eius calciamentũ ſolueret ſecundũ legẽ/& in faciẽ eius expueret. Quo facto/Boos Ruth duxit uxorem/eiſq; poſt annũ maſculus eſt filius/ꝓcreatus/quẽ Noemi ſumens conſilio mulie rum uocauit. Obed eo q̃ in eius ſeruitute nutriretur. Obed.n. hæbraica lingua ſignificat ſeruiens. Porro Obed habuit filium ieſſe/ex quo natus eſt Dauid/qui regnauit & principatũ ſuis filiis p.xx. & unã generationes uirorum longo tẽpore dereliquit. Hæc quidem neceſſariæ quæ de Ruth geſta ſunt explanaui/oſtendere uolens dei potentiã q̃ ei poſſibile eſt ad dignitatis culmen euehere quoſ/ cunq; uoluerit/& qualem ꝓduxit etiã Dauid/huiuſmod ortũ initiis.

De ortu Samuelis/ꝓphetæ/q̃ ꝓdixit cladẽ Iſrahelitícã/filioꝝ Heli ſacerdotis ꝓditionẽ. Cap. XII.

Ebræi itaq; lebuſeoꝝ afflictione ꝓgrauati bellũ rurſum ob huiuſmodi cãm habuerũt cũ palæſtinis. Heli ſacerdoti erant filii duo/Ofni & Finees/circa hoſtes iniurioſi/& circa diui nitatẽ ĩpii. nulliq; iniquitati parcebant/& alia quidẽ munera ab oblaturis ꝓpter honorẽ ſibimet ſequeſtrabant/alia uero rapinæ modo tollebant/ & mulieribus religionis cauſa uenientibus contumelias inferebant/aliis quidem uiolentias facientes/aliis uero perſuadentes donis nihilq; eoꝝ uita & tyrannide peſſima differebat. Quorũ pater grauiter hæc ferebat/ſed ut dicebat non corripiebat/populus aũt quanto non ſperabat uenturũ dei ſup eos fore ſuppliciũ/tãto uehemẽ tius gemiſcebat. Cunq; futuram cladem filiorũ eius deus expoſuiſſet & Heli & Samuel qui illo tem pore puer erat/tunc palam ſuper filius habuit luctũ. Volo itaq; primitus de ꝓpheta loqui/& poſtea de Heli filius enarrare/necnon & infœlicitatis caſum/quem habuit populus hebræorum Helchana uir leuita inter medios ciues Effren fortis exiſtens/& Ramatha inhabitans ciuitatem/duas uxores duxit Annam & Fenennam/ex qua etiam ei filii ſunt progeniti. Qui tamen Annam cũ eſſet ſine fi liis diligebat. Veniente ergo cũ ſuis coniugibus Helchana in ciuitatem Sylo/ubi erat dei tabernacu lum conſtitutũ ſicut prædiximus/dum earum uir per epulas uxoribus & filiis diſtribueret partes. Anna reſpiciens alterius mulieris filios circa matrẽ ſuã deſcendit ad lachrymas/eo q̃ non habuerit filios & magna ſollicitudine ingemiſcebat/dũq; conſolatione uiri contriſtari prohiberetur/uenit ad tabernaculum rogans deum/ut ei ſobolem concederet/filiiq; faceret eſſe matrem/uotum uouens/ut primogenitũ ſuũ miniſtraturũ deo dicaret/nec eum ſimilem cum priuatis hominibus uictum habe/ re permitteret. Et dum in orationibus multo tempore moraretur/Heli ſacerdos ſedens ante taberna culum/uelut ebriam ab ire præcepit. At illa dum nuſq̃ ſe bibere fateretur/nec ebriam eſſe/ ſed pro/ pter ſterilitatem filiorum afflicta rogaſſet deum fiduciam eam exhortabatur habere/deum ei filiũ donaturũ eſſe promittens. Cũ bona itaq; ſpe ueniens ad maritum/cibum laſſa præcepit/& reuerten tibus eam in patriam/concepit & peperit filium quem appellauerunt/nomine Samuel/ quaſi a deo poſtulatum. Quibus uenientibus/ut ꝓ natiuitate filii hoſtias ĩmolarent/& decimas offerrent/recor data mulier orationis ſuæ & ꝓmiſſionis quã de filio uouerat deo tradidit eũ Heli dicatũ deo futurũ ꝓphetã creſcebatq; eius coma/& potus eius erat aq̃. Et Samuel q̃dẽ nutritus in tẽplo cõmorabat̃/ Helchanæ aũt ex ãna alii filii/& tres filiæ ꝓgenitæ ſũt. Porro Samuel pleno iã ãno duodecio ꝓphe/ tauit. Quẽ quodã ꝑpe dormientẽ/nominatim deus uocauit. Ille uero putans ſe a ſacerdote uocatum

uenit ad eum

uenit ad eum. Sacerdote uero ducente eum ſe non uocaſſe/tertio deus hoc fecit. Quod dū Heli cognouiſſet/dixit ad eū. Primo quidē Samuel ſilui/nūc aūt dico tibi deū qui uocat/& nota quæ dicat. Cūq; deus iterū locutus fuiſſet audiens petit/ut quæ uellet præcipet/in nullo eius miniſterīū dilaturus. Cui deus/quō inquit ades cognoſce cladē futurā Iſrahelitis omni narratione/& crudelitate maiorē/& Heli filios una die morituros/& ſacerdotiū a domo Heli eſſe migrādū. Heli nāq; plus ſuos filios ēt cōtra eos utilitatē elegit diligere/q̄ mihi placere. Cūq; iureiurando cogeret Heli ꝓphetā Samuelē/ut hæc ei indicaret/nolebat. n. eū contriſtare Samuel de tali ſermone tamē eo dicente/certiorem magis habuit expectationē de eos ꝓditione. Samuel aūt magis ac magis gloria augebaṫ cum utiq; quæcunq; prophetabat/probarentur eſſe uerata.

Quo filii Iſrahel pugnātes cū Palæſtinis ceſi ſunt/filii Heli ſacerdotis in bello pereunt/arca dei capta abducitur/ipſe ſacerdos cōpto qđ factū ē/de ſella corruens/moruus ē/cū tenuiſſet principatū quadraginta annis. Cōtinet hic liber tēpus ānos quadringētos ſeptuaginta ſex. Cap. XIII.

EO itaq; tempore palæſtini caſtra mouerūt ſup iſrahelitas/circa ciuitatē Afech/leuiterq; hoc iſrahelitis ferentibus ad potiora uenerūt. Vicerunt Palæſtini/& occiderūt hebræos uſq; ad tria milia/reliquam uero multitudinem uſq; ad caſtra propria perſecuti ſunt. De ſumma ergo perditione formidantes hebræi/miſerunt ad ſeniores & pontifices/ut arcā dei deferrent/quæ præſente congreſſi hoſtibus prævalerent/ignorantes quomō maior eſſet ab arca/qui eis calamitatem inferre decreuerat. Aderatq; arca pariter & pontificis filii/quibus præceperat pater/ut ſi capta arca uiuere uoluiſſent/ad eius faciem non uenirent. Finees enim iam ſacerdotii fungebatur officio patre hoc propter ſenectutem ſibi permittente. Quo facto/ſecurjtas data eſt multa nimis hebræis tanquam per aduentum arcæ poſſent hoſtibus prævalere. Inimici uero ſtupeſcebant iſrahelitas. metuentes arcæ præſentiam/ſed utriq; parti non ſicut putabant acceſſit. Facta nanq; congreſſione uictoria/quam hebræi ſperabant palæſtinis allegata eſt/& perditionem/quam illi metuebant/ſuſcipientes hebræi cognouerunt fruſtra ſe habuiſſe in arca fiduciam. Repente nanq; in manibus hoſtium deuenerunt/& amiſſerunt uſq; ad triginta milia uirorum/inter quos ceciderunt quoq; filii ſacerdotis/& arca ab hoſte ablata eſt. Nunciata uero ꝓditione in Silo & arcæ captiuitate ꝑ quendam iuuenculum Beniamiten qui interfuerat bello/cūcta ciuitas luctu repleta eſt. Porro Heli ſacerdos ſedebat ad portas in altiori ſede/& audiēs ciuitatis plāctū atq; putās aliquid noui circa ſuos eſſectum/euocato iuuene dū agnouiſſet ea quæ in bello fuerāt geſta de filiis & aliis quæ de exercitu pariter dicebātur/leuiter habuit tāquā per deū preſcius futurorū/qñ ualde ea mala cōfūdūt quæ præter ſpem repēte ꝓueniūt. Cū uero ēt arcā audiſſet ab hoſtibus captā/dolore turbatus eo & ei ꝓter ſpē tā tū omnē acceſſerat/ruēs de ſede defunctus/ē/dū octo & nonaginta uixiſſet ānos/quos q̄draginta tenuerat ꝓncipatū. Ea itaq; die defuncta eſt & cōiūx Finees eius filii/dū poſt occaſum mariti nequaq̄ uiuere toleraſſet. Cui ꝓgnāti nūciatus eſt luctus uiri. pepit aūt filiū ſeptē mēſiū/quē Iccaboth appellauerat qđ nomē deſignat īgloriū/eo q; illo tēpore exercitui huiuſmodi deformitas acceſſit. Habuit āt ꝓncipatū ꝓmus Heli ex domo Ithamar/q fuit unus filios Aaron. Nā ꝓmitus de domo Eleazari ſacerdotis erāt/ex quo honorē filius a pr̄e ꝓcipiebat/& Heli Finees filio ſuo tradidit. Poſt quē Abizer eius filius hūc honorē accipit/quē Bozi ſuo filio dereliqt. Cui rurſū Ozi filius ſucceſſit ſuus/& poſt hūc Heli tēuit ſacerdotū/ā quo nūc nobis ſermo ē habitus/cuius gēus uſq; ad tēpora īperii ſalomonis hoc habuit/tunc enim ſacerdotium ex domo eleazari denuo receperunt.

Continet hic liber tempus annorum trigintaduorum.

Incipit liber. vi. antiquitatum.

Interitus palæſtinorum & terræ eorum/per iram dei propter arcam quæ ab eis fuerat capta/& quē admodum eā remiſerunt ad hebræos. Capi. I.

GItur tenēte palæſtini captiuā ſuorū hoſtiū arcā/ſicut dudū ꝓdiximus in ciuitatē Azotū portauerūt eā/& apud deū ſuū Dagon quaſi tropheū aliquod poſuerūt. Sequēti uero die diluculo ingreſſi templū ut deū ſolemniter adorarent inueniret deū ſuū circa arcā iacentē/iacebat enī euulſus de baſe ſua in qua ſtatutus eſſe uidebaṫ/quē denuo eleuantes ſtatuerūt/grauiter de eius caſu dolētes. cunq; frequēter ueniētes Dagon inuenirēt iacētē & arcā ſimiliter adorātē/in āguſtia & confuſione grauiſſima cōſtituti ſunt. Nouiſſime Azotos ciuitatē atq; ꝓuinciā diuinitus peſtis iuaſit. Moriebātur. n. crudeli paſſione diſſentire & ātēq; uelox eius interitus ꝓueniret ātēq; animæ bona reſolueretur a corpore/inteſtina eorū corrupta corporis putredine ferebant/ꝓuinciā uero coſurgēs multitudo muriū deuaſtabat/ita ut neq; arboribus neq; fructibus abſtineret. Dūq; in his malis Azoti tenerent/& reſiſtere calamitati nō poſſent intellexerūt hāc ſibi cladē ꝓpter arcā domini ꝓueniſſe/uictoriāq; eius nō ſibi ꝓ bono fuiſſe. Miſerunt ergo ad aſcalonitas/petētes ut arcā domini ipſi ſuſcipe

rent. quibus Azotoꝝ ſupplicatio nō erat ingrata/ſed eis quodāmodo gratias rētulerūt/arcam uero ꝓcipiētes/in maris ſimilibus cōſtituti ſunt, Secūdū paſſiōes nāq; Azotoꝝ/paſſionis Aſcalonitis arca deuexit. Quā denuo ad alios Aſcalonitæ miſerunt/ſed neq; apud illos māſit. Nā cū & ipſi hiſdē paſſiōibus turbarēt/eā uicinis ciuitatibus tradiderūt. Et iſto mō arca ciuitates Palæſtinoꝝ qnq; trāſiuit q̄ſi ꝑdā quādā exigēs/paſſiōbus ſingulas ciuitates quaſſans. Deſpati uero malis hi q iā uidebant' expti/& dū audiētibus hæc nota fierēt/nec arcā ulterius aliq ſuſcipere uellēt/huiuſmodi iminēte mercede/ad ultimū cogitabāt quēadmodū ea carere poſſent/cōueniēteſq; qnq; urbiū ꝓncipes/Geth & Accarō/& Aſcalo necnō & Gazeæ/& Azoti/tractabāt/qđ fieri cōueniret. Et ꝓmū qdē placuit/ut arca remitteret' ad ſuos/cū deus eā ꝓpus uindicaret/& ob hoc peſtes illis inferret urbeſq; uaſtaret. Erāt aūt q dicerēt hoc eqdē fieri nō debere nec falli/ut areæ paſſionū cauſas aſcriberēt cū ei ptās huiuſmodi aut fortitudo nō eēt/qñ ſi habuiſſet deus curā eius/neq̄quā tradita fuiſſet hoſtibus/ſed geſcēdū/& cām hanc paſſionū dicebāt leuiter tolerādā/qđ utiq; nō deberēt niſi ſolūmō reputare naturæ/q̄ corporibus/& terræ & arboribus/& omnibus q̄ ex ea cōſiſtūt/ꝓ tempoꝝ caſus hmōi mutationes ingenerat. Prædictas itaq; ſnias cōſilia uiroꝝ q ꝑcis tēporibus itellectu ꝓcedebāt atq; prudētiā ſupabāt/& maxie qñ in rebus ſuadere cōgrua uidebāt/neq; remittēdā arcā/neq; retinēdā eſſe dicebant/ſed qnq; ſimulacra aurea ꝓ unaq̄q; ciuitate dedicāda deo ꝓ gratiaꝝ actiōe/quo eoꝝ ſaluti ꝓuiderit/eoſq; uiuere fecerit/& paſſiōibus qbus ꝑualere nō poterāt liberaret/totidēq; aureos anulos & mures q eoꝝ regionū depaſti fuerāt atq; corruptā/& hæc i loculū eē mittēda & ſup arcā ponēda/faciēdūq; uehiculū nouū/& boues q nup genuerāt eſſe iūgēdas q̄rū partus claudēdos/at retinēdos ne ſeq̄ntes matres ipediret/ſed ut eoꝝ deſiderio celerrimū potius iter facerēt/tūc illas depulſas portāteq; arcam i triuio deſerēdas/eiſq; cōmittēdū quā uellēt agere uiā/& ſigdē ad hebræos irēt/& eoꝝ regionē aſcēderēt/arcā arbitrādū cām fuiſſe paſſionū/ſi uero alibi fortuitu ꝓperarēt/reuocādā eſſe dicēbāt/& cognoſcerēt/eo q̄ arca nullā uideret habere uirtutē. Hæc itaq; recte ſe hēre iudicātes repēte fieri decreuerūt. Agētes āt ea q̄ ſūt ꝓdicta uehiculū cū bobus deduxerūt in triuiū/illudq; relinquētes ibidē ſeceſſerūt. Bobus aūt recta uia uelut quodā ductore ꝓcedēte pgētibus palæſtinorū ꝓncipes ſequebant'/quo ſtarēt/aut quo uenirēt uolētes agnoſcere. Eſt aūt qdā uicus in tribu Iuda/noīe Bethſamis/in quo uenerūt boues. Cūq; in cāpū maximū deueniſſent/ulterius accedere ceſſauerūt/ſtatuēteſq; illic uehiculū/gratū miraculū habitatoribus uici illis ꝓbuerūt. Aeſtatis nāq; tēpus erat/dū oēs in agris eſſent ꝓ collegēdis fructibus. Cū āt uidiſſent arcā delectatiōe rapti/& opus manuū relinquētes/repēte cucurrerūt ad eā/& deponētes arcā & uas in quo erāt recōdita ſimulacra ſimul & mures poſuerūt ſup quādā petrā q̄ erat in cāpo/& mox imolātes deo/& uehiculū ſimul & boues holocauſtū offerētes piter epulati ſunt. Hæc uidēte Palæſtinorū iudices/ad ꝓpria ſunt reuerſi. Ira uero atq; idignatio dei. lxx. uiros Bethſamitis. & qnquaginta milia plebis occidit/eo q̄ nō fuiſſent digni arcā cōtingere/q̄ nec ſacerdotes erāt q ad eā acceſſerāt interemit. Quos talia patiētes fleuerūt ſui ꝓuiciales/& luctum in eis leuauerūt/qualē potuiſſent hēre ꝓ malo diuinitus miſſo/ſuūq; mortuū unuſqſq; lugebat & indignos ſe iudicātes ut apud eos cōſiſteret/mittētes ad oēs hebræos iudicauerūt arcā a palæſtinis fuiſſe reuocatā. Qui cognoſcentes hoc/reportauerūt eā in Cariathiarim/ꝓximā ciuitatē Bethſamitarū ubi i domū cuiuſdā leuite Amminadab noīe. q uidebāt' eē iuſtus & uita & religioſus arcā itroduxerūt/uelut in loco deo digno/in quo habitaret uir iuſtus. Miniſtrabāt. n. arcæ eius filii/& huic curæ annis. xx. ꝓfuerūt. Tātis. n. tēporibus fuit in Cariathiarim dū apud palæſtinos menſibus. vii. habitaſſet. Quemadmodum Palæſtinorum exercitus ſuper eos uenerit/& de uictoria hebræorum/quam ducatu Samuelis prophetæ adepti ſunt. Capi. II.

VMq; oīs populus illo tēpore quo ciuitas Cariathiari habuerat arcā in orationibus & ſacrificiis dei deditus eſſe uideret'/& maximū circa eā religiōis exhiberet officiū. Samuel ꝓpheta uidēs fiduciā eoꝝ q̄ſi oportunū eſſet ut talibus loquereť de libertate & bonis eius fecit alloq̄ū/ſecūdū q̄ credebat eoꝝ mētibus eſſe gratum & ait. O uiri qbus adhuc hoſtes ſunt grauiſſimi Palæſtini/& deus iā incipiēs/eſſe ꝓpitius & amicus/nō ſolū cōcupiſciēda libertas eſt/ſed ēt facienda ꝓ q̄ uobis eius bona ꝓueniat. Nō. n. optare debetis ab hominibus liberari/& agere ꝓ qbus potius ſeruiatis/ſed eſtote iuſti/& malitiā depellentes ab aīabus ueſtris/eaſq; purgātes totis mētibus iuitare deū/eūq; bonis actibus honorate. Hæc. n. uobis faciētibus bona ꝓueniēt/ſeruituſq; fugabit'/& de hoſtibus repēte triūphus afferet' quē ꝓmereri nō poteritis armis/nō robore corporū/nō multitudine populoꝝ. Nō. n. malis deus ꝓmittit ſe talia ꝓbituꝝ/ſed bonis exiſtētibus atq; iuſtis. Ego āt uobis digna gerētibus/huiuſmodi ꝓmiſſorū aſtipulator adero. Cūq; dixiſſet hæc/uniuerſus populus ei fauit/& eius exhortatiōe gauiſus ē/ſimul & āuerūt oēs obedire deo. Quo facto cōgregauit eos Samuel in q̄dā ciuitate quæ uocat' Maſphat/qđ nomen deorſum inſpicere hæbraica lingua ſignificat. Hic haurientes aquā imolauerūt deo/& tota die ieiunātes i orationibus cōuerſati ſunt. Qui tū ibidem cōgregati/Palæſtinos minime latuerūt. Nā cognoſcentes

ſcentes cõuẽtũ eoꝝ magno exercitu atq; uirtute ut nõ ſuſpicãtibus bellũ & ipreparatis iferrẽt hebræis agreſſi ſunt. Illos ãt hoc ualde terruit & ad tumultũ formidinẽq; pduxit & recurrente ad Samuel aĩas ſuas corruiſſe & morti ꝓximas iã ꝓditione dicebãt. Et ꝓpterea qeſcendũ nec uirtutẽ hoſtiũ cõmouendã qñ nobis te duce ad orationes & ſacrificia & iuramẽta ueniẽtibus ſup nudos & inermes caſtrametati ſũt inimici. Spes ergo nobis alia nulla ſalutis eſt niſi p te exoret deus ut euadere nobis cõceſſerit Palæſtinos. At ille & fiduciã habẽdã dixit & deũ allaturũ eis adiutoriũ ꝓmiſit. Et ſumẽs lactãtẽ agnũ ſacrificauit ꝓ populo rogauitq; deũ ut eos cõtra Palæſtinorũ bellũ ſua dextra tueret nec eos pituros deſpiceret q ſecũdo iã uidebãt afflicti. Exaudiuit itaq; deus oſones hoſtiaſq; placitas & auxiliatrici mente ſuſcipiẽs ãnuit eis uictoriã & potẽtiã cõferẽdã. Dũq; adhuc eſſet ſup altare dei ſacrificiũ poſitũ & nõdũ ſacra fuiſſet flãma cõſumptũ ꝓceſſit caſtris hoſtiũ multitudo & acie cõſtitit ad pugnãdũ táquã ſpe multa uictoriæ. Dũ utiq; Iudæi in ãguſtia uiderẽt icluſi qñ nec arma hẽrent nec ad pugnãdũ ibidẽ cõcurriſſent. Inciderãt. n. inopinate in rebus talibus quæ ẽt ſint ꝑ dictæ fuiſſent nõ facile cõgregarent. Palæſtinis igit ꝑmũ deus terrã mouit eãq; tremere fecit & eis ambiguã demonſtrauit ita ut ex eis baſis ſubtrahi uideret & ſciſſa in diuerſis aptionibus ſorberet. Deinde tonitruis cõcrepãtibus & igneis corruſcationibus longe micãtibus uelut incendẽs eoꝝ uultus nimis eos affecit & ex eoꝝ manibus arma diripiens nudos i fugã uertit. Quo facto Samuel eos cũ multitudine ꝓſecutus eſt & plurimos interfecit ꝓſecutuſq; uſq; ad locũ quẽdã qui uocat Correõ ibi lapidẽ fixit uelut terminũ uictoriæ & hoſtiũ fugæ eũq; lapidẽ fortitudinẽ appellauit q̃ſi eis ſignũ eẽt diuini ſolatii cõtra hoſtes adhibiti. Inimici uero poſt illã plagã nequaq̃ ſup Iſrahelitas egreſſi ſunt ſed timore & memoria rerum quæ ſup eos acciderãt qeſcebant. Fiducia ſiqdẽ quæ dudũ fuerat Palæſtinis aduerſus Hebræos poſt hãc uictoriã facta eſt Hebræorũ. Porro ſamuel ſup eos caſtra ducẽs ꝓmit multos eorũq; ſupbiã ad nihil deduxit & abſtulit regionẽ illã quã ꝑmitus uictis Iudæis rapuerũt. Hæc aũt erat uſq; ad ciuitatẽ Accaron a finibus Geth extenſa. igit illo tẽpore inter Iſrahelitas & reliquos Chananæos frequẽter agebant bella deoq; ꝓ obſeruãtia legũ ꝓpicio Iudæi ſupauerũt Chananæos. Propterea uero ſamuel diſpoſito populo eiſq; reddita ciuitate in ea eos cõuenire ꝑcepit ut de diuerſis actibus adinuicẽ diſceptarent ipſe uero ſemel in ãno circumiens ciuitates iudicabat & multo tempore equitate omnia expleuit.

Quod ſamuel cũ ꝓ ſenectutẽ eſſet infirmus ſuis filiis res diſpenſandas iniũxit. Capi. III.

Deinde ſenectute grauatus & agere ſolẽnia ꝓpeditus filiis ſuis populi tribuit ꝓncipatũ quoꝝ ſenior qdẽ dicebat Iochel iunior ãt Abia. Propoſuit ãt aliũ qdẽ in Betheleẽ ciuitate ut illic ſederet & iudicaret aliũ uero in Berſabeæ diuidẽs populũ q eoꝝ iudiciis obdirẽt. Iſti ſiqdẽ facti ſũt exẽplũ & idiciũ manifeſtũ cuiuſdã ne ſil̃es parẽtibus ſuis filii exiſteret ſed ut boni qdẽ & moderati ex malis & mali ꝓducerent ex bõis. Nã & ꝑris ſui ſtudiũ nõ recordãtes ſed uiã cõtrariã ãbulãtes & mũeribus turbibuſq; lucris iuſtitiã cõprimebãt & iudicia nõ uera ſed ſecũdũ ꝑmia ꝓferebãt & ad epulas ꝓcioſaq; cõuiuia declinãtes ꝑmũ qdẽ quæ erãt inimica deo gerebãt ſecũdo ãt ꝑri uidebant aduerſi q multo ſtudio ac ꝓuidẽtia geſſerat ut ẽt plebs ſciret ſeruare iuſtitiã. Populus itaq; dũ cõtumeliã ꝑori cõuerſationi ꝓphetæ filii facerẽt grauiter hoc ferens ad ꝑrem denuo remeauitq; i Ramatha ciuitate cõmorabat eiq; iuſtitias filioꝝ oẽs expoſuit & quo cũ ſenex eẽt & a tẽpore iã defectus rebus ꝓeſſe nõ poterat ſuplicabãt ei atq; rogabãt ut aliquẽ eoꝝ legẽ eligeret q & ꝓncipatũ gẽtis hẽret & Palæſtios affligeret q eis erãt ꝑoris iuſtitiæ debitores. Quod dũ illi pricipatũ bñ nõ regerent populus per iã petiuit regem. Capi. IIII.

Haec ergo uerba concuſſerũt ſamuel propter inſertã ei iuſtitiã & odium circa reges. Optimam. n. illius tunc conuerſationis electionem deus ualde diligebat quæ dũ eſſet ſancta beatos etiã ciues utentes ſe faciebat nimiaq; cogitatione afflictus. his dictis neq; cibi me moriã habuit neq; ſomni ſed facta nocte reꝝ cogitationes euoluẽs ſine ſopore ꝑmanſit. Cũq; talia cogitaret apparuit ei diuinitas eũq; cõſolata eſt dicens ne ꝓ petitiõe populi deberet affligi quaſi non in illo ſupbi fuerint ſed magis in ſe ne ſolus ſup eos ipſe regnaret & hæc opa ex quo egreſſi ſunt ab ægypto molitos nõ tñ poſt multũ tẽpus eos grauiſſimã eſſe pœnitentiã habituros ꝓ quã nihil equidẽ qd geſtũ fuerit ineffectũ erit. Arguent ãt eſſe cõtẽptores & cõſilia nõ pacifica circa me & circa tuã ꝓphetiã habuiſſe. Præcipio ergo tibi ut eis ordines quẽcũq; monſtrauero regẽ ꝑdices tñ eis q̃les erunt & quæ ſub rege mala paſſuri ſint poſtea qualẽ mutationẽ hẽre feſtinãt. Hæc ſamuel cũ audiſſet mox die facto cõuocatis Iudæis ait daturũ ſe eis regẽ ſed ꝑmitus qdẽ narrare eis debere quæ illis eſſent futura ꝓ reges & qbus forẽt afflictionibus atterẽdi. Scitote inqt ꝓ ꝑmũ qdẽ filios ueſtros auferrẽt & alios qdẽ curruũ agitatores eſſe iubebũt alios uero eques & armigeros & ꝑcurſores alios millenarios & cẽtenarios faciẽtq; alios armorũ artifices & opifices curruũ & iſtrorũ fabros & agrorũ ſuorũ cultores uineariũq; foſſores & nihil erit in quo nõ obediãt his quæ iubentur ſeruientes ad ſimilitudinem eorum qui precio comperantur in plebe. Sed & filias ueſtras inquit

unguentarias habebunt & conquæſtrias & molarias/efficientq; omne opus ſub neceſſitate/quaſi Samuele plagas metuẽtes & uerbera/Sed & ueſtras poſſeſſiones auferent/& eas Eunuchis ſuis & armigeris cõdonabũt/& iumentoꝝ greges eis diſtribuent. Et ut breuiter ſit dicendũ ſeruietis cũ omnibus ueſtris regi ſimiles ſeruoꝝ eius effecti hoꝝq; ſermonũ memoriã tũc habebitis/quãdo hæc paſſi fueritis & pœnitentiã ducti rogaueritis deũ ut ueſtri miſereat/& dõet a regali onere uelociſſimã liberatẽ/q ueſtras nõ ſuſcipiet ꝓces/ſed eas reſpuẽs ueſtras ſinet. ut maloꝝ cõſiliorꝝ tormẽta ſuſtineatis. Erat aũt populus in hac ꝓphetia futuraꝝ rerꝝ ualde fatuus & difficilis/ut cõſiliũ qđ ſemel in mente collocarat expleret. Nã neq; audientes talia ſunt cõuerſi/neq; eiſdẽ ſermonibus eos ꝓpheta prerruit/ſed magis uehemẽter inſtabãt & regẽ ſibi ordinari nimie poſtulabãt/nec cogitãdũ de uenturo eſſe cẽſebãt/ſed fore neceſſariũ ſecũ ꝓ afflictione inimicoꝝ hẽre pugnaturũ regẽ/qñ nulla ꝓuinciarũ intali cõuerſatione ſine rege cõſiſteret. Videns aũt eos Samuel nec in his quæ fuerãt ꝓdicta cõuerſos/ſed potius iminentes ait. Nũc eqdẽ ad ꝓpria ſinguli qque recedite/oportune uero uos euocabo/dũ quẽ uobis daturus ſum regẽ a deo cognouero. Erat igit qdã de tribu Beniamin uir nobilis moribus & laudabilis nomine. Cis Huiũs erat filius iã iuuẽculus/formaq; pulcherrimus/& corpore ualde ꝓcerus. qque multos mẽte ac prudẽtia ꝓcedebat/uocabaturq; Saul. Hic uero Cis dũ aſini ꝓcipui de grege eius errarent in quibus nimis/& ſicut in nullo alio iumento delectabat/filiũ ſuũ ad requirendos eos cũ uno famulo deſtinauit. Qui dũ tribum patriam requirendo aſinos circuiſſet/uenit ad alias/& dum neque in eis inueniſſet/diſcedere cogitabat ne patri de ſe moleſtiam cogitationis inferret. Cunq; in Ramatha ciuitate ueniſſet/& puer qui cum eo erat dixiſſet ei/in ea eſſe prophetam uerum/dediſſetq; conſilia ut ad eum irent/ac per eum de aſinis quos quærebant agnoſcerent/reſpondit nihil habere præ manibus quod euntes deberent offerre prophetæ/quoniam uiæ pecunia iam fuiſſet expenſa. Tunc famulus dixit eſſe quartam partem ſibi ſicli/& hoc ei datũ poſſe ſufficere. Errabãt. n. ignorantes/eo ꝙ nõ acciperet propheta mercedem. Cunque ueniſſent ante portas/& uirgines inuenientes ad aquam euntes/interrogauerunt eas de dono prophetæ. Quæ cum indicaſſent/adiũciebant ut feſtinarent/anteq; ad comedendũ accederet. Multos. n. eum ea die dicebant paſcere/& ex his qui uocati fuerant eum primum diſcumbere. Samuel autem propterea multos tunc ad conuiuium uocauerat. Nam dum præcedenti die deprecaretur deum ut ei prædiceret quem conſtitueret regem indicauerat ea hora altera die miſſurum ſe aliquem iuuenem de tribu Beniamin. Porro Samuel in domo ſedens/tempus quod ei promiſſum fuerat expectabat. Quo ad impleto decendens ibat ad menſas/occurritq; ei Saul/cui deus protinus indicauit hunc eſſe regnaturum Hebræis. Saul autem acceſſit ad Samuel/eumque ſalutans ſupplicauit/ut ei domum prophetæ monſtraret/quã. ſ. ut peregrinus ſe ignorare dicebat. Cũq; Samuel ſe eſſe dixiſſet/eũque duceret ad cõuiniũ/incolumes eſſe ꝓ quibus quærendis miſſus fuerat aſinos indicauit/& omnia ei bona regni eſſe conferenda ꝓmiſit. Cui Saul/minimus inquit ſum dñe mi hac ſpe/& de ultima tribu quæ regibus apta non eſt/& ex inferiori patria urbiũ ceteraꝝ/ſed tu me de hac ſpe magis illudis/& ꝓ ridiculo me fatigare contendis/de rebus maioribus quã ut mihi cõuenit nũc loquendo. Quẽ ꝓpheta deducens ad cõuiuiũ/recũbere fecit ſimul/& ſequentẽ puerũ/ſup eos q fuerãt inuitati. Erãt. n. nũero ſeptuaginta. Præcipitque ut ps ei regalis apponeret. Et cũ hora dormiẽdi adueniſſet/ſinguli quique ad propria diſceſſerũt Saul autem apud prophetã cum famulo ſuo ſoporatus eſt. Die ergo facto Samuel eum excitans duxit foras. Et cum extra ciuitatem ueniſſent/famulum quidem ꝓcedere iuſſit/illũ uero remeare/quaſi aliquid nullo alio præſente dicturus. Dumq; ſaul puerũ premiſiſſet/ſumens propheta uas olei/ſup iuuenis capud effudit/eumq; cõplexus ait. Eſto tu rex cõſtitutus a deo/& cõtra Palæſtinos uindicaturus Hebræos. Hoc aũt erit tibi ſignũ quod te uolo præſcire. Cũ profectus fueris inuenies tres uiros in uia euntes in Bethel adorare deũ. Quorũ primũ quidem tres panes efferre uidebis/ſecũdũ uero hædũ & tertiũ utrem uini. Iſti te ſalutabũt/& libenter te ſuſcipiẽt/& dabũt tibi duos panes. Tu accipiens/exinde uenies ad ſepulchrũ Rachel/ubi cognoſces eo ꝙ inuenti ſint aſini. Poſt hæc inuenies in Gabatha & eccleſiã inuenies prophetaꝝ/& diuinitus inſpiratus. ꝓphetabis cũ eis/ita ut oẽs habentes ſenſum cũ uiderint obſtupeſcant atque mirent dicentes. Vñ ad hanc fœlicitatem puenit filius Cis/ut poſſit ẽt prophetare. Cũq; hæc ſigna omnia fuerint facta/ſcito eſſe deum tecum/& ſalutabis ꝓrem tuũ atque cognatos/ueniesq; poſt hæc uocatus a me in Galgala/ut pro his deo pacificas hoſtias immolemus. Hæc autem prædicens/dimiſit eum. Porro ſaul omnia ſecũdum prophetiã Samuel euenerunt. Cũq; ueniſſet in domum/cognato ſuo Abner quem præ omnibus parentibus diligebat interrogante de profectione eius/& quid accidiſſet aliarum quidem rerum nihil abſcondit/neque ꝙ apud Samuelẽ prophetam fuiſſet/neque ꝙ ei aſinos inuentos eſſe dixiſſet/de regno autem & eius euentibus/quæ etiam ſi audirentur/& inuidiam & incredulitatem pararent/tacendum eſſe decreuit/quod nec amico & amplius ſanguinis uicinitate coniuncto cautum aut ſapiens credidit indicare/dubitans ut reor de humana natura quippe cum uerũ ſit/ꝙ perfecte nemo deuotus/nemo amicus/neque cognatus/ne

uſq; in dei

uſq; in dei donis parum aliquis ſeruet affectum/ſed circa prouectus ſublimium/malinoli & inuidio ſi eſſe noſcuntur. Samuel autem conuocauit populum ad ciuitatē Maſphat/& apud eum diuino mā dato uerba diſpoſuit dicens. Quomodo cum eis deus præſtiterit libertatem/& ſubdiderit hoſtes be neficiorum ſint eius immemores/& deum/quidem regno priuauerint/neſcientes quomodo nimis utilimum eſt/ab omnium rerum excelſo iuuari/cum deus utiq; omnium ſit ſolus excelſus/elegerint autem habere ſe hominem regem qui eis uelut iumentis ſubditis cōſilio & deſiderio ſuo aliiſq; uolū tatibus ſit uſurus & poteſtatem ſuam ſine aliqua parcitate omnibus ſit illaturus quiq; non ita ſicut deus propriam opus atq; facturā tueri genus hominum feſtinauit/quod deum ſolū ſemper conſtat ef ficere. Sed quomō uobis inquit placuit/& hæc iniuria prævaluit cōtra deū/ordinamini oēs per tri// bus & ſeptra/ & mittite ſortes ueſtras. Quod dum hebræi feciſſent/ſors cecidit tribui Beniamin. Et dum fuiſſet denuo ſors miſſa per genus/exit progenies Metri. Cunque per uiros ipſius generis ſors miſſa fuiſſet/ad Saul filiū Cis ſors regni perducta eſt. Quod dum iuuenis agnouiſſet/ſemetipſum ab ſcondit/uolens uideri ut arbitror ſponte ſuſcipere principatum/ſed tantam ſui abſtinentiam & tem perantiam demonſtrauit/ut dum multi nec in parua fœlicitate gaudium ualeant retinere/ſed omni/ no conſpicui eſſe deſiderent/ille non ſolum ſemetipſum pro tali regno/& tantarum gentium futu/ rus dīs non oſtendit/ſed ēt conſpectui eoꝝ quibus erat regnaturus eripuit/& quærendum ſe non ſi ne eorū fatigatione fecit. Quibus difficultatē patientibus & cogitantibus eo ꝙ nō adeſſet/rogauit propheta deum/ut eum ubi eſſe oſtenderet/& iuuenem manifeſtum efficeret. Dumque cognouiſſet a deo locum in quo erat celatus Saul/miſit qui eū adduceret. Et; cum inueniſſet/eū in medio populi collocauit. His.n. omnibus eminebat/& ipſa ꝓceritate regius erat. Dixitq; propheta. Hūc uobis de/ us dedit regem/uidetis ꝙ & melior cūctis eſt/& īperio dignus. Cūq; optaſſet populus regi ſalutē/ex quæ illis erant futura ꝓpheta cōſcribens/rege audiente legit/& librū in tabernaculo dei reuoluit/ob teſtimoniū eoꝝ quæ prædixerat uēturis generationibus offerēdū. dū hæc itaq;. ſamuel/celebraſſet di miſit populū ꝓpheta/& ipſi quidē in Amathin ciuitatem patriæ ſuæ ꝓfectus eſt. Cū uero ſaul iret in Gabath/ex his qui erāt multi quidē bonorū uirorum ſecuti ſunt/honorem regi debitum exhiben// tes/plurimi uero maligni/& illum contemnebant/& alios irridebant/& neq; munera offerebāt neq; ſtudio aut ſermone ſaul ſibi placere demonſtrabant.

Præliū ſaul ſuper Ammonitaꝝ gentē/& uictoria hoſtiūq; uaſtatio. Capi. V.

POſt menſem uero honoris eius initiū belli cā cōtigit cōtra Naas regē āmonitaꝝ. Hic.n. multa mala Iudæis habitātibus trans Iordanē ītulit/& cū multo ac pugnaci exercitu eos afflixit/urbeſq; eoꝝ ſeruituti ſubegit. Quoꝝ fortitudinē ui ꝓpria ad p̄ſens ſuæ ſubdit di/ tiōi/ſapiētia uero atq; tractatu ſic ifirmos reddebat/ut neq; rurſus iugū potuiſſent euade re ſeruitutis. Eoꝝ nanq; ēt qui ad eum aut fide data ueniſſent/aut quos lege bellica cœpiſſet/dextros oculos euellebat. Quod ideo faciebat/ut ſiniſtrā partē uultus ſui ſcutis celātes/ad bellādū nimis fo// rent inutiles. Et hæc quidē Ammonitarū cū feciſſet habitātibus trans iordanē/ſup Galadinos abiit/ & caſtra ponens circa ciuitatē labes/legatos ad eos miſit præcipiens ut ſe ei traderent/quatenus eoꝝ oculos dextros auferret. Quod ſi nollēt/per obſceſſionē eoꝝ ciuitatē ſe interminabat euertere/ele/ ctionē uero in ipſis eſſe/utrū uellēt patrē corporis amittere/aut certe uniuerſi pite. Galadini uero merētes in talibus/neutrū hoꝝ ꝓmittere p̄ſumpſerūt/neq; ſemetipſos tradere. neq; repugnare. ſeptē uero dieꝝ inducias popoſcerūt ut ad cōtribules legationes mittētes/ſolatiū ab eis poſcerēt. Et ſi qui/ dē auxiliū ueniret pugnarēt ſi uero huius rei foret inopia/tradere ſe dixerūt paſſuri quodcūq; place/ ret hoſti. Naas aūt ſpernēs multitudinē Galadinoꝝ/eorūq; reſponſum/dedit eis inducias/& ſolatia a quocūq; uellēt poſtulare ꝓmiſit. Illi ergo repēte ꝑ ciuitates Iſrahælitaꝝ miſerūt/īdicātes quæ eis face ret Naas/& in qua tenerent angustia. Qui uſq; ad lachrymas magnāq; triſtitiā hoc audito uenerūt. Timor aūt eis aliud quicq̄ facere nō ꝓmiſit. Cūq; legati in regis ſaul ciuitatē ueniſſent/& in qbus eſ/ ſent labite/piculis nūciaſſent/populus quidem idē fecit quod illi priores/flebant enim oēs cognatoꝝ calamitates. ſaul aūt ab opere agri reuerſus i opidū uēit/inuenitq; flētes ꝓprios ciues/& dū cām eoꝝ triſtitiæ & cōfuſionis inquireret/agnouit qđ cōtingerat a legatis/diuinituſq; inſpiratus labitas qdē remiſit/ꝓmittēs eis in auxiliū ſe uēturū die tertia/& ante ſolis aſcēſū hoſtes eſſe uicturū/ita ut uicto res eos & timore liberos ortus ſolis inſpiceret/iuſſit eoꝝ aliquos ꝓ ducatu in terris fuſtinere. Igit uo lēs populū ad Ammonitaꝝ bellū dāni timore cōuertere eis quo cicius ſubueniret/icidens boū ſuoꝝ neūos/hæc ſe facere cūctis iterminatus eſt/ſi nō armati alia die cōcurrerēt ad Iordanē/eūq; ſeqrent & ſamuelē/ubicūq; eos educerēt. Illis aūt ꝓp timorē iminētis dāni definito tēpore curētibus in ciui/ tatē Balā dinumerata multitudine/iuēit eoꝝ nūerū ꝑter tribū Iuda ſeptingēta milia fuiſſe collectos/ illius aūt tribus ſeptuagīta milia uiri fuerūt. Trāſiēs ergo Iordanē/& decē finiū tota nocte faciēs iter oriēte ſole exercitu in tribus partibus cōſtituto/repēte & iopinabiliter/ruit ſup hoſtes factaq; pugna & alios mſtos āmonitaꝝ ꝑmit ſil & regē. Hoc igit opus clarū fecit ualde ſaul/& apud oēs hebræos

cum laudabilē demonſtrauit/magnāq; fecit gloriā fortitudinis adipiſci. Nā ſi qui primitus fuerāt qui cum ſpreuerāt/tūc cōuerſi ſunt ut eū honorarēt/& melioré cūctoꝝ p̄ncipatū eius iudicarēt. Non.n. ſufficit illi ſolūmō labeſſenos eripuiſſe/ſed ét cūctā ſtuduit pugnādo Ammonitaꝝ ſubuertere regio/nē p̄dāq; exinde copioſam ſumēs. clarus ad p̄pria remeauit. Populus ergo p̄ rebus quæ geſte fuerāt a Saul/magna delectatione gaudebāt/& q̄ regē talē ordinauerāt exultabāt. Cōtra illos uero qui eū nihil rebus p̄deſſe dixerāt exclamabāt/ubi ſūt nūc illi? exoluāt pœnas/& reliq̄s ſimul a diiciebāt/ut ſolet uulgus fœlicitate detēta euomere/& cōtra illos qui in p̄ncipiis huiuſmodi rerū eſſe uident̄ au/ctores. Saul aūt hoꝝ quidē circa ſe fauorē āplectebat̄ & uolūtatē/iurauit aūt nullū ſe nocere contri/buliū/nec illa die necari p̄mittere/cū eſſet nimis icōgruū/ſi data a deo uictoria/p̄prii generis ſangui ne fœdaret̄/ſed deceret ut gratiā habētes adinuicē feſtiuitatē potius celebrarēt. Cūq; Samuel dixiſſet ſecūdā ordinationē in cōfirmacione regni Saul oportere fieri/oēs cōgregati ſunt in Galgalā ciuitatē. Illic.n. eos uenire p̄ceperat/& rurſus uidente populo propheta unxit ſaul oleo ſancto/& ſecūdo de/nūciauit regē. Itaq; iſto mō hebræoꝝ reſpublica ad regū iura cōuerſa eſt. Nam tēpore Moyſi & Ieſu eius diſcipuli/qui poſt eū dux fuit/optima ducis cōuerſatione regebant̄/poſt illoꝝ uero mortē annis x. & octo populus eoꝝ ſine p̄ncipe fuit. Poſtea ad conuerſationē priſtinā ſunt reuerſi/ei qui bello & fortitudine cūctos excelleret tribuentes iudicii ptātē/& p̄pterea tēpus cōuerſationis huiuſmodi ni/mis eximiū uocauerūt. Samuel aūt p̄pheta cōgregatis hebræis ait. Cōiuro uos per maximū deū/qui fratres illos optimos Moyſen & Aaron deduxit ad uitā/& patres noſtros ex ægypto/de domo ſerui tutis eripuit/ut neq; uerecūdiæ aliquid cōferētes/neq; timore p̄territi/neq; alia q̄libet paſſione detēti dicatis/ſiqd a me puū aut iniuſtū/aut lucri gratia/aut auaritia cā geſtū eſt/arguite me ſi cuius aliquid accepi/aut ſi uitulū/aut ouē/aut cibū recipi/aut ſi cuius iumēta ad utilitatē meā tollēs aliquē cōtriſta ui/ex his ergo oībus ſiquid abſtuli dicite corā rege. Illi uero clamabāt hoꝝ nihil ab eo factū eſſe/ſed iuſte & ſancte fuiſſe eū cū populo Hebræoꝝ. Samuel aūt cū audiſſet cūctoꝝ huiuſmodi teſtimonium fuiſſe de eo/platū ait. Quō iudicaſtis mihi/q̄ nihil incōgruū de me dicere ualeatis corā rege nūc au/dite cū fiducia me dicētē. Quō ipſe nimis egiſtis in deo petētes regē/cū uos oportuiſſet habere me/moriam/ q̄ cū ſptuaginta ſolummō noſtri generis auus Iacob p̄pter famē uenit in ægyptū/& illic multis milibus p̄creatis/quæ ad peſſimū ſeruitiū ægyptii p̄duxerunt/oīone patrū abſq; rege tātam multitudinē ex neceſſitate deus eripuit/mittēs eis Moyſen & Aaron fratres/qui uos eduxerūt in ter rā hanc quā nūc ūtiq; poſſidetis. Et his adeptis p̄ deū bonis/didiciſtis pietatē atq; religionē dei/quos ille hoſtibus ſubditis liberauit/& p̄mū quidē Aſſyrioꝝ Rege & eoꝝ fortitudine potiores effecit/de inde p̄buit uictoriā Ammonitaꝝ/nouiſſime uero Palæſtinoꝝ & hæc oīa cōceſſa ſunt nō habētibus regē/ſed cū Iepte & Gedeon duces exteterūt. Quæ uos ergo tenuit ſtulticia/ut fugiētes a deo/hoīs eſ ſe uelitis ſub regno. Et ego q̄dē hūc uobis inſtitui/quā deus elegit/ut tamē uobis manifeſtū ſit deū ira ſci/& īgrate ferre petitionē ueſtrā in regno/faciā ut deus ipſe hoc uobis oſtēdat apertis iudiciis quod nullus aliq̄n ueſtrū hic uidit factū meſſis tēpore imbrem deū deprecor effundere. Cunq; hæc ſamuel dixiſſet ad populū/tonitrua ſubito/& cornuſcationes/& grādinis impetus diuinitatis iuſſione proru pit/ueritatē p̄phetæ apud cunctos oſtendēs/ita ut obſtupeſcentes/& in formidine cōſtituti/ſeſe pec caſſe cūcti p̄fiterent̄/& in hoc per ignorātiā īcidiſſe/utq; deū p̄pheta uelut optimus pater & mittis rogaret/q̄tenus p̄pitius eſſet eis/peccatūq; quod per incuriā & iniquitatē cōmiſerāt dimitteret exo/rabant. At ille p̄miſit deū ſe rogatuꝝ/ut eis uineā cōcederet meritoꝝ/mōuit tñ eos/ut ſi iuſti forēt/ boni/& haberent ſemp memoriā eoꝝ in quibus p̄uaricationē uirtutis inciderāt/& ſignoꝝ dei & le giſlationis Moyſi/eis cū fœlicitate regia ſalutis eſſet affectus/ſi uero hæc negligerent/uenturā eis eo/rumq; regi a deo plagā maximā p̄phetauit. Igitur ſamuel dū hæc dixiſſet hebræis cōfirmato ſecun/do ſaulis regno populum remeare dimiſit ad propria.

Quēadmodum denuo palæſtini pugnantes deuicti ſunt ab hebræis. Capi. VI.

Aul igitur eligens quaſi tria milia uirorū ex omni plebe/duo milia q̄dē ipſe recipiens/ morabat̄ in ciuitatē Betheleē/lōathæ uero ſuo filio mille dedit armigeros/eūq; miſit in Gabaa/ille aūt obſidebat caſtra palæſtinoꝝ nō p̄cul a Galgalis. Palæſtini nāq; q i Gabaa morabant̄/arma Iudæis abſtulerāt/& munitiſſima loca/ſuiſq; caſtris opportūa detiebāt iterdicētes hebræis uti ferro. Propter quā cām agricolæ ſi qđ iſtrm eis eēt neceſſariū ad culturā ueniētes ad palæſtinos/fabricabāt illud. Cū ergo palæſtini cognouiſſēt caſtra ſua ab hebræis obſeſſa indignati/& cōtēptū hebræoꝝ magnā iuriā iudicātes/iudeis p̄liū iculerūt/pe deſtriū q̄dē. ccc. millia/currū uero. xxx. milia/& equitū ſexagīta millia/caſtraq; poſuerūt circa ciuita tē magnā. Quod cum cognouiſſet ſaul rex hebræoꝝ deſcendit in Galgalam ciuitatē/& in omnē p̄ uinciā miſit populū p̄p libertatē ad bellum cōtra palæſtinos inuitās/eorūq; potētiā uiliſſimā eā de/clarans & nimis indignā/ut per timorem pericula ſuſtinerent. Dūq; populi qui erant cum ſaul mul/titudinē palæſtinorum inſpicerent/ualde ſunt territi/& alii quidē in ſpeluncis & cauernis & cloacis

ſemetipſos

ſemetipſos celauerunt/plurimi uero trans Iordanem fuga dilapſi ſunt qui erant præcipue ex tribu Gad & Ruben. Miſitq; Saul ad prophetã uocans eum/ut cum eo de bello & rebus præſentibus cogitaret. Ille autem ſuſtinere eum ibi præcepit/& hoſtias præparare/poſt ſeptem uero dies uenturum ad eum/ut ſeptima die ſacrificantes ita congrederentur ad bellum. Qui ſuſtinuit quidem ſicut prophetã mandauit/mandatum uero nequaquam cum perfectione ſeruauit/ſed cum uideret prophetã quidem morari/ſe aũt a militibus derelinqui/celebratis hoſtis cum audiſſet Samuel uenientẽ eius in occurſum feſtinanter egreſſus eſt. Ille ergo non recte eũ feciſſe dixit eo q̃ oões & ſacrificia quæ dei uoluntate erant facienda pro populo/offerre petulanter ipſe præſumpſiſſet. Saul uero ſatiſfaciente & dicente ſuſtinuiſſe ſe quidem præfinitos dies/ſed pro neceſſitate & diſceſſu militum/& ꝓpter hũc timorem & inimicorum aduentum/cum in magno eſſet metu/eo q̃ auditi fuiſſent hoſtes in Galgala deſcendiſſe/ad offerenda ſacrificia ſe fuiſſe compulſum. Reſpondens Samuel ait. Sed tu quidẽ ſi iuſtus eſſes & mihi non inobediens/nunquã in his quæ pro præſentibus præcepit deus primitus defeciſſes quam in rebus neceſſariis expediret/ut tibi tuæq; ſoboli regnare plurimo tempore licuiſſet. Et Samuel quidem ferens grauiter in his quæ fuerant facta/diſceſſit ad propria. Saul autem in Galgala ciuitatem habens ſecum ſexcentos ſolummodo uiros/cum Ionatha filio ſuo uenit/quorum plurimi arma nequaquam habebant/dum ferrum utiq; in puincia minus eſſet/& qui arma facere potuiſſent. Non.n. ſinebant eos Palæſtini ſicut dudum iam declarauimus hæc habere. Igitur diuidentes tribus agminibus exercitum Palæſtini/& per totidem itinera diſcurrentes/hebræoꝝ prouinciam deuaſtabant/uidentibus ſcilicet Saul rege & eius filio Ionatha/& terram defendere cum eſſent ſexcenti ſolummodo non ualentibus. Cunq; reſideret ipſe & eius filius/& ſacerdos Achias qui erat de ple Hæli ſacerdotis/ſuper collem excelſum/terramq; populari reſpicerent/eis in maxima anguſtia cõſtitutis/Saul filius cum ſuo armigero cõſtituit/ut latẽter ad hoſtiũ tabernacula ꝓperarent/turbatiſq; eis ſequendo modũ cõmotionis inferrẽt. Dũq; armiger eius ꝓnũ ſe eũ ſecutuꝝ aſſereret/ẽt ſi mors immineret/ſumens ſolatiũ inuẽis & de colle deſcendentes/ad hoſtes pariter ibãt. Erant igitur caſtra hoſtium ſuper ſcopulum habentem ſubtiliſſimam longitudinem/tribus uerticibus acutiſſimis ꝓminentem/ſcopulis p circuitũ euntibus & q̃ſi ꝓpugnaculis inuaſiones pugnãtiũ ꝓhibẽtibus. Vnde cõtigebat ut cuſtodes minorẽ haberẽt ſollicitudinẽ caſtroꝝ/q̃ natura locus ille omnibus uidebaẽ eſſe munitus/& ad capiẽdũ ualde difficilis/eo q̃ nõ ſolũ aſcẽdere illic/ſed ẽt accedere difficile uidereẽ. Dum ergo ueniſſet ad caſtra Ionathas/armigerũ cõfortabat exacuẽs ut ad hoſtes accederent/ſignũ eis hoc uictoriæ iudicarent/ſi eos ad ſe uocarẽt/ſi uero nihil loquerenẽ/tanquã eis nõ uocãtibus reuerti deberent. Accedentibus igiẽ ad exercitũ hoſtiũ apparente iam die/uidentes Palæſtini eos alterutris dicebant. Ecce de cauernis & ſpeluncis egrediunẽ Hebræi. Et ad Ionathan eiuſq; armigerum dicebant. Venite aſcendite ad nos/ut uos digne ueſtris præſumptionibus puniamus. Quã uocẽ ſuſcipiens grate Saul filius/tanquã ei uictoriã deſignantẽ/tunc quidẽ ab illo loco in quo hoſtibus fuerãt uiſi receſſerunt/mutãteſq; locũ uenerũt ad petrã quæ erat ꝓpter munitionis locũ deſolata cuſtodibus/& ex inde quaſi reptando trahentes ſemetipſos cũ multo labore naturã loci uicerunt/ut ad inimicorũ caſtra conſcenderent. Irruenteſq; eis dormientibus/occiderunt quidem uiginti/turbam uero ſtupore uehemẽtius impleuerunt/ita ut alii quidem effugerent arma omnia relinquentes. alii uero ſemetipſos nõ agnoſcentes/eo q̃ congregati ex multis gentibus eſſent/credentes inimicos & irruiſſe ſuper ſe Iſrahelitas putantes/& non hoc duorum hominum præſumptione cõmiſſum/ad alterna bella conuerſi ſunt. Quorum alii quidem perempti moriebantur/ alii uero fugientes p ſaxa præcipites collabebãtur. Dumq; exploratores Saul dicerent regi/Paleſtinorum caſtra ualde turbati/requirens Saul ne q̃s ſuorum deeſſet/audiuit ſuum abiiſſe filium & eius armigerum/iuſſitq; ut pontifex ſumpta ueſte ſacerdotali de futuris rebus ei prophetaret. Cunq; ille conuincere eum/& hoſtibus fortiter ꝓualere dixiſſet/Palæſtinos inuaſit/& turbatos aggreſſus eſt/qui ſe inuicem peremerunt. Qui autem refugerant petriſq; ſe celauerant Iudæi audientes Saul eſſe uictorem congregati quaſi decem milia hebræorum/perſecuti ſunt inimicos/cuncta regione diſperſos. Igitur ſiue propter inopinatæ uictoriæ gaudium dum ſæpe fœlices contingat extolli/ſiue ignorantia faciente/palmæ illius decus peſſima lamentatione fœdatum eſt. Volẽte.n. Saul funditus interimere Palæſtinos & pœnã exoluere/maledixit Hebræis/ut ſi quis ſe a cæde retinens inimicorũ antequã nox futura ueniret comederet/& ab interemptione hoſtiũ/aut a perſecutione ceſſaret/maledictus eſſet. Cũq; ſaul hoc dixiſſet/ueniẽs ad quẽdã quercũ excelſam in ſorte Effrẽ conſtitutã. Ionathas filius eius dũ illic apũ cõtingiſſet eũ inuenire cubilia/& maledictũ patris ignorãs/& populi ſup eo ꝓfuſionẽ nõ agnoſcẽs expreſſo mellis fauo comedit. Inter hæc agnoſcẽs/quo nimio cũ maledicto eius pater interdixiſſet/aliquẽ guſtare cibũ añ ſolis occaſũ. comedere qdẽ ceſſauit nõ aũt recte patrẽ ꝓhibuiſſe dixit/qñ cũ maiori potius fortitudine atq; fiducia pſequẽtes cibo ſumpto plurimos inimicoꝝ capere & interficere potuiſſent. Multa ſiquidem milia Palæſtinoꝝ interficientes/circa ueſperã ad ſpolia hoſtiũ ſunt conuerſi/magnamq; prædam &

pecora ſumẽtes occidebant. Hoc ergo a ſcriba nũciatũ eſt regi/qũo populus peccaret in deum/& oc/
ciſis pecudibus/anteq̃ ſanguis bene dilueret/nondũ purgatis carnibus ueſcerent/iuſſitq; Saul uol/
uit lapidẽ magnũ in medio/& p̃dicari in populo ut ſup eũ interficerent/& carnẽ cũ ſanguine nõ co/
mederent/qũo hoc nequaq̃ deo placeret. Cunctis uero iuxta regis præceptũ facientibus/ſtatuit illic
altare Saul/& holocauſtũ ſuper illud deo celebrauit. Hoc aũt altare conſtituit primũ. Mox itaq; uo/
lens ad hoſtiũ procedere caſtra/ut quæ in eis uidebant diriperet ante diẽ/militibus inſigniter eũ ſe/
quentibus/& cũ multa fiducia eius præceptis obedientibus. uocauit rex Achitob ſacerdotẽ/iuſſitq;
ut conſuleret/ſi deus ánueret/ut euntes ad inimicorũ caſtra/hoſtibus denuo prælialerent. Dicente ue
ro ſacerdote/deum reſponſa non dare. ſaul dixit. Non ſine cauſa cõſultus deus uocem nobis non red
didit/qui primitus anteq̃ interrogaretur omnia nunciauit/ſed hæc taciturnitas ait alicuius latẽtis cã
peccati eſt. Vnde per eundẽ ipſum deũ/licet filius meus Ionathas peccaſſe reperiatur/interficio eum
& deum ita placabo/quantomagis extraneo & nihil mihi competenti perſonæ ſuplicium inferre co
gnoſcar. Cunq; hoc fieri populus exclamaſſet/repente cunctos in uno loco conſtituit/ſtetitq; ipſe in
alia parte cum filio/& eum qui dereliquerat inſtanti ſorte requirebat/inuentuſq; Ionathas peccaſſe/
interrogatus a patre eſt quid feciſſet/& quid in ſua uita non recte nec ſancte peccaſſet. Cui dixit pa/
ter/nihil aliud ſcio/niſi q̃ ignorans heſterno maledictum ac iuſiurandum a te prolatum perſequens
inimicos/fauum guſtaui mellis. Quẽ ſaul occidere ſe repente iurauit/quatenus & generi & naturæ/
ſimul amori hoc modo præponeret iuſiurandum. Qui nequaq̃ mortis interminatione pterritus/ſed
animam ingenue nimis magnanimiterq; componens/nec ego ſupplico inquit pr̃ parcendũ/mors mi
hi ſuauis eſt/quæ pro tua geriť pietate/& populi magna uictoria. Maxima ſiqdẽ mihi cõſolatio eſt
Hebræos de Palæſtinis reliquiſſe uictores. In his itaq; omnis populus doluit/& nimis ingemuit/iura/
uitq; nõ ſe mori permittere Ionathã uictoriæ huius auctorẽ. Et ipſi quidẽ abripuerũt eũ a maledi/
cto patris/oſones pro eo faciẽtes/ut ei peccatũ quoq; dimitteret deus. ſaul uero reuerſus ad p̃priam
ciuitatẽ/uſq; ad ſexaginta milia hoſtiũ interfecit/regnauitq; fœliciter/& uicinas p̃uincias/gẽteſq; bel
li iure ſubiecit. ideſt Ammonitarũ & Moabitarũ/& Palæſtinorũ/Idumeorũ & reges eorũ tributarios
fecit Fuerũt aũt ei filii maſculi qdẽ tres. Ionathas/& Ieſus/& Melchis/filiæ uero duæ. Merob & Mi/
chol/habuitq; militiæ p̃ncipẽ patrui filiũ. Abner filiũ Ner. Ner aũt & Cis pr̃ ſaul fuerunt fratres. filii
Abihel. Habebatq; ſaul curruũ multitudinẽ/& equeſtriũ & cũ qbuſcũq; pugnaret/cũ uictoria remea
bat. Hebræoſq; ad excelſum magnitudinem fœlicitatis euexerat/& aliarum gentium potentiſſimos
demonſtrarat. Iuuenes ãt p̃ceritate & pulchritudine præcellẽtes elegit/eosq; armigeros ſuos effecit.

Bellum & uictoria ſaul cum amalechitis. Capi. VII

MEniẽs igitur ſamuel ad ſaul/miſſum ſe dixit a deo ut eum cõmoneret/quia eum electum
ex omnibus regem fecit/& propterea debere eum obediẽtem ſibi eſſe/quomodo ipſe q/
dem haberet gentium principatum/deus uero & ipſius eſſet & rerum omniũ dominator
adiiciebatq; dixiſſe eum quomodo multa mala Amalechitæ hebræis in deſerto fecerunt
quãdo egredientes ex Aegypto ueniebãt in regionẽ quæ nunc eſt eorũ/iõ bello perimendos Amale/
chitas/quibus ſubditis/nullũ eorũ debere uiuũ pœnitus relinq/ſed oẽm necãdam ætatẽ/incipientes a
mulieribus pariter & infantibus/& hoc ſuppliciũ eos q̃ maiores noſtros afflixerũt ſuſtinere. Sed ne/
q̃ iumẽtis neq; aliis pecudibus ob utilitatẽ propriãq; poſſeſſionẽ ait eſſe parcendũ/ſed cũcta dicanda
deo & nomẽ Amalech ſecũdũ Moyſi mãdata delẽdũ. ſaul uero p̃feſſus ẽ ſe p̃cepta cõplere/& obediẽ
tiam non ſolũ in hoc credidit/ut contra Amalechitas pugnaret/ſed ut etiam uelociter properaturũ
eſſe monſtraret/congregauit cunctũ exercitum/eumq; dinumerans in Galgalis inuenit Iſrahelitarũ
abſq; tribu Iuda circa. xl. milia uirorum/illa nãq; tribus ſola. xxx. milia armatos habebat. Tunc ergo
ſaul Amalechitarũ regionem ingreſſus/inſidias occultas circa torrentẽ fecit/ut nõ ſolum aperte pu/
gnans/eos affligeret/ſed etiam inopinate ſuper eos per incertas uias irrueret/& circundatos deuaſta
ret. Igitur congreſſus in pugnam/fugauit hoſtes multoſq; peremit/& reliquos perſecutus eſt fugien/
tes. Cunq; illud opus propicia diuinitate cõpleſſet. Amalechitarũ urbes obſedit. & alias quidem mo
litionibus/alias uero ſuffoſſionibus cloacarũ & muris extrinſecus e diuerſo edificatis/alias aũt fame
& ſiti/alias uero modis aliis obſidens/& fortiter capiẽs ad necẽ cũctorũ infantũ & mulierũ/ſimul inue
ctus/nihil crudele. nec ultra humanã naturã ſe facere credẽs/p̃mũ q̃ in hoſtes hæc agebat/deinde q̃
p̃cepto diuino cui nõ obedire foret grãde piaculũ miniſtrabat/cœpitq; regẽ hoſtiũ Agag captiuum.
Cuius corporis pulchritudinẽ magnitudinẽq; miratus/decreuit eſſe ſaluãdũ/nõ hoc faciẽs diuina uo
luntate/ſed iudiciũ p̃priũ ſequens/& ſine cã ei cedẽs uitã q̃ſi miſericorditer/uñ illi poteſtas ſine ſuo
periculo miſerendi nõ eſſet. Deus nãq; ſic odiuit Amalechitarũ genus/ut neq; infantibus parceret/
quibus potius miſereri natura eſt. Saul itaq; regẽ Agag & malorũ quæ contra Hebræos geſta uide/
bantur/auctorẽ a morte ſeruauit/& hoſtis pulchritudinem præceptis dei præpoſuit. Peccauit quoq;
cum eo ſimul & populus. Nã & illi iumentis & pecudibus pepercerunt/eaq; ſibi diripuerunt/iubẽte

deo non

deo non eſſe ſeruanda/ſed & alias res diuitiaſq; collegerunt. Siquid uero dignum poſſideri nō erat conſumpſerunt. Cūq; uiciſſet Saul uniuerſos a Peluſio ægypti uſq; ad rubrū mare reſidentes hoſtes Sicimitarū gentem ſolūmodo dereliquit. Iſti nāq; in regione Madian in medio habitabant. Quibus ante pugnam denunciauit ut abſcenderent/ne forte Amalechitarum calamitati cōmunicarent. Nā dū eſſent cognati Raguel ſoceri Moyſi credidit eſſe ſaluandos. Saul igitur tanquā in nullo prophe tæ mandata præuaricans quæ acceperat/dū contra Amalechitas pugnaturus exiret/& uelut omni bus integre conſeruatis/deuictis hoſtibus/cum letitia reuertebatur ad propria. Deus aūt pro Ama lechitarum uita & rapina pecudum quam populus geſſerat contriſtatus eſt/qūo hæc fuerant eo pro hibente cōmiſſa. Dirum nanq; iudicabat/ut cuius fortitudine fuerant adepti uictoriam/eum ſperne ret/& nec tanquā humani regis præceptionibus obedirent/dicebatq; prophetæ penitere ſe/eo q; ſa ul ordinauerat regē/qūo eius iuſſa non faceret/ſed uteret propria uoluntate. Hæc audiens Samuel/ ualde confuſus eſt/& deū cœpit tota nocte rogare/ut eſſet propicius Saul/ſeq; ab eius indignatione ſuſpenderet. Qui ueniam ſe dare Saul ēt propheta poſcente non annuit/iniuſtum eſſe decernens/ſe tantis peccatis indulgentiā condonare/non ob aliā cauſam aſſerens mala generari/niſi cū aliqui iniu ſticiā paſſi/ad uindictam negligentiores exiſterent. Aucupant enim inquit gloriā benignitatis meæ & patientiæ/& latēter hæc pariunt. Dū ergo deus p̄cibus prophetæ denegaſſet/nec parceret/die fa cta. Samuel ad Saul uenit in Galgala/uidēſq; eū rex. cucurrit & oſculatus ē dicens. Gratias ago deo qui dedit mihi uictoriā & qa oīa pro eius uoluntate ſunt geſta. Cui rñdēs ait ſamuel. Vnde ergo au dio clamorē iumentorū & ouiū in exercitu. Cui reſpondit populū hæc ad ſacrificia reſeruaſſe/genus aūt Amalechitarum mandato diuino omne ſe deleuiſſe nullūq; fuiſſe derelictū niſi tantūmodo re/ gem/de quo quid oporteret fieri dicebat adinuicē quid cogitandū. Cui propheta dixit deū non ſup ſacrificia delectari/ſed ſuper bonos & iuſtos hmōi aūt illos qui eius mandata conſiliūq; ſequunt/& nihil aliud bene ſe agere iudicant/niſi quod pro dei fecerint uoluntate. Is. n. contēnitur/non qñ ei ſa crificatur/ſed quando in obedientiæ ſpiritus adhibet. Ab his enim qui ei ſubditi non ſunt/nec eum uera religione colunt/neq; dū multas hoſtias & magnas obtulerint/neq; dum ornamento ex auro argentoq; facta dicauerint ſuſcepit hæc libenter/ſed potius auerſatur/& magis ſtudiū hoc nequitiæ iudicat non eſſe pietatē. Ad illos autem qui ſolūmodo quod præcepit diuinitas recordātur/& mori potius eligunt q̄ præuaricari aliquid quod iubet/ſemper conuertitur & neq; ſacrificiū ab eis exqui ret/ſed dum ſacrificauerint ſiue ſimplex aliquid ſiue uiliſſimū/gratius eorū praua munera/quam di tiſſimorum maximā ſuſcipiet opulentiā. Tu ſiquidem ſcito tibi deum iratum/ſpreuiſti nāq; & negle xiſti ea quæ tibi mandauit. Quomodo igitur arbitraris eum ſacrificia reſpiceret/ex his rebus quæ decreuit ille perire/niſi forte ſimilia iudicas illa peccata/& queuis deo offerenda ſacrificia. Scito igi tur regnum tibimet auferendū & potentiā quam a deo tibi neglexiſti collatam fuiſſe/alii conferen dam. Porro ſaul fatebatur quidem iniq; ſe feciſſe/& peccatū ſe negare non poſſe tranſgreſſumq; ſe mandata prophetæ dicebat/ſed pro timore ac metu exercitū non prohibuiſſe prædam diripientem nec tantam multitudinem retinere potuiſſe/ſed ignoſce inquit/& eſto mitis nunc/ de cætero enim obſeruabo ne peccem. Rogabatq; prophetā/ut reuertens hoſtias deo pacificas immolaret. Ille ue/ ro cum deum illi non parcere præuideret/remeauit ad propria. ſaul autem uolens retinere ſamuel apprehendit eius pallium/uiolenterq; tractū/eo q; ſamuel impetu facto diſcederet/ueſtem eius diſ rupit. Cui propheta dixit. Sic tuum ſcindetur imperium/& accipiet illud uir bonus & iuſtus/qñ de us permanet in ſuo decreto/nec mutatur atq; conuertitur. Nam mutare ſententiam paſſionis huma næ/non fortitudinis eſt diuinæ/ſaul autem impie quidem ſe geſſiſſe fatebatur/infecta uero facere q̄ fuerant facta non poſſe/rogabatq; eum/ut ſe coram multitudine honoraret/& cum eo ueniens ado raret. Quod cum feciſſet ſamuel ueniens adorauit deum deductuſq; ad eum eſt Rex Amalechita/ rum Agag. Et dū diceret agag quam eſſet amara mors ait ſamuel. Sicut tu multas hebræorum ma tres pro filiis ingemiſcere luge req; feciſti/ſic ingemiſcet in tua morte genitrix tua. Iuſſitq; repente eum in Galgalis mori. Ipſe uero in Ramatham ciuitatem abiit.

Quia ꝓuaricāte ſaul mādata ꝓphetæ Samuel/alius rex Dauid iubēte deo latēter ē factus. Ca. VIII.

Rex ſaul ſentiens quæ mala paſſurus eſſet/qui ſibi deum in regno fecerat inimicū aſcē/ dit in Gaba/quod nomen interpretatum ſignificat collem/& poſt illam diem non ui/ dit ſaul ſamuelē. Cūq; propheta propterea triſtis eſſet/iuſſit deus/ut a cogitationibus quieſceret/& ſumēs uas olei in Bethleē ciuitatē iret ad ieſſe filiū Obed/& eius ungue ret natū/quē ipſe monſtraret in regē. Cū uero metueret ire/ne cognoſcens ſaul. & aut latenter aut palā eum occideret/dicente deo & dante ſecuritatē/prædictā peruenit ad ciuitatē. Quē cuncti ſalutauerunt cauſam eius inquirentes aduentus. Quibus dicebat ueniſſe ſe ut deo ſacrifica/ ret. Tunc ſacrificio celebrato uocabat Ieſſe cū filiis ad altare/& inſpiciens filium ſeniorem proce/ rum & optimatum/credidit propter pulchritudinem hunc eſſe futurū regem/ſed prouidentia di/

quod

uina fruſtratus eſt. Dum enim conſuluiſſet deū/ſi iuuenē ungueret/quē ipſe admiratus fuerat/ & di/
gnū iperio iudicabat/rñdit deus/nō ea uidere hoies q̄ deus intendit/ſed tu iquid pulchritudinē iuue
nis reſpiciens/hunc arbitraris regno placere/ego aūt nō corpis pulchritudinē ac ſpe ciē apicē facio
eſſe regalē/ſed animi ſine dubitatione uirtutē. Ille ſiqdē pfecte pulcher eſt/q pietate & iuſticia eſt ſi
mul & fortitudine/necnō & obedientia ſplēdidus/& oībus ex qbus aiæ pulchritudo cōſiſtit. Cunq;
dixiſſet hæc deus p̄cepit Samuel Ieſſe/ut oēs ei ſuos filios demonſtraret. At ille alios qnq; uenire fe/
cit/quor̄ q ſenior qdē erat Eliab uocabaṫ/ſecundus uero Aminadab Sāmaa tertius/q̄rtus uero Na
thā/qntus aūt Rachel/ſextus Aſam. Vidēs aūt & iſtos/ppheta in nullo minores pulchritudine ſenio
ris/conſuluit deū quē hor̄ eligeret fore regē. Quod dicente nullū/denuo reqſiuit Ieſſe/ſi/ p̄ter iſtos
hꝫet alios filios. Qui dixit eſſe aliū noīe Dauid paſtorē ouiū curā hñtē/iuſſitq; eū Samuel uelociter
uocari/ipoſſibile dicens eos eſſe cōmeſſuros anteq̄ ille ueniret. Cūq; ueniſſet Dauid uocatus a patre
puer colore qdē rubeus/& pulcher aſpectu/tacite Samuel dixit ad eū. Hic eſt q deo placuit ad regē
dū. Tunc & ipſe diſcubuit/fecitq; iuuenē ſub ſe diſcūbere/& Ieſſe cū reliqs filiis. Deinde uidente Da
uid/ſumens oleū unxit eū eiq; adhuc tacite dixit atq; ſignificauit/qūo regnare eū deus elegerit/ mo
nuitq; iuſtū eſſe debere/& eius p̄ceptis obedire. Sic &. n. regnū ei multo tpe fore manſurū/ domūq;
clarā ac famoſiſſimā habiturum/uaſtaturūq; pariter Palæſtinos. Sed & cū qbuſcūq; gentibus cōgre
dereṫ uinceret/& ingentē gloriā poſſideret/qđ & ipſum hſe & poſteris relinquere p̄mittebat. Sa/
muel qdē dū hæc monuiſſet abſceſſit/diuinitas aūt ad Dauid Saul relicto migrauit. Et ille qdē pro/
phetare cœpit/ſancto ſup ſe ſpū ueniente. Saul uero q̄dā paſſiones & dæmonia repente cōpræhen/
derunt/ſuffocationes ei & anguſtias inferentes/ita ut medici ei ſalutis nullū remediū inueniret. Siqs
tñ cantare eſſet peritus/& in cythara pſallere doctus/ hunc adduci iuſſerunt/ut cū eū dæmonia inua
derent & turbarēt/ſup caput eius aſtans pſalleret/& hymnos ediceret. Ille uero hæc non diſſimula
uit efficere/ſed quæri hmōi hoiem/p̄tinus iperauit. Cūq; ei qdā ſuorum dixiſſet/uidiſſe ſe in ciuitate
bethelee quendā Ieſſe filiū/adhuc ætate iuuenculū/pulchrū atq; decorū &aliis ſtudiis ualde dignum
necnon pſallere & hymnos cantare doctū/inſup & eximiū pugnatorē/mittens Saul ad Ieſſe Dauid
ſublatū a gregibus ad ſe uenire p̄cepit/mandans ei uelle ſe iuuenculū uidere/de cuius pulchritudine
ac fortitudine cognouiſſet. Ille uero miſit filiū/dans ei munera Saul portare. Quo ueniente gauiſus
eſt fecitq; eū armigerū ſuū. & bonis oībus honorauit. Delectabaṫ. n. in eo/maxime in inuaſione dæ/
moniorū/q cū ad eū accederent/ſolus erat medicus/hymnos dicendo & pſallēdo rurſus in cythara
& Saul a mentis oppreſſione reuocando. Miſit igiṫ ſaul ad patrē pueri Ieſſe petens ut apud eū Da/
uid maneret/eo q̄ eius præſentia delectareṫ/ Yſai uero ſaul non contradicendo conceſſit.

Quēadmodū denuo pugnauerūt Palæſtini aduerſus Hebræos/adhuc regnāte Saul & monomachia
Dauid cū golia/q Palæſtinor̄ erat eximius/eiuſq; peremptio & defectio Palæſtinor̄. Capi. IX.

POſt non multa ſiquidē tempora Palæſtini denuo congregati/& magnū ſup Iſrahelitas
omnes exercitū colligentes/inter Socho & azecha caſtrametati ſunt. Contra quos de/
nuo Saul produxit exercitum/& ſuper quendā montē caſtra ponens/coegit Palæſtinos
priora qdē caſtra relinquere/& ex aduerſo montis quē ſaul appræhenderat aduenire/di
uiſitq; eor̄ exercitus medius mons/qui erat poſitus inter eos. Igitur deſcendens quidā de exercitu
Palæſtinor̄ nomine Goliad de ciuitate Ged/uir ualde procerus/cuius altitudo quattuor erat cubito
rū/& palmi unius/accinctus armis q̄ pro magnitudine ſua natura eius corpis exigebat/indutuſq; lo
rica cuius erat pondus qnq; milium ſiclorum eris/galeā uero & tibi alia habebat ærea q̄ talis uiri &
magnitudine & iopinabilia potuiſſent membra protegere/haſta uero eius erat nō leuis dextræ por/
tatio/ſed quam ipſe geſtabat in gumeris/cuius ferrū ſexcentorum ſiclorū fuit/ſequebanturq; eū mul
ti arma portantiū. Hic igitur Goliad ſtans inter medias acies/uocem emiſit grandem contra ſaul &
Hebræos dicens. Apugna nunc & periculo uos abſoluo. Quæ enim neceſſitas eſt noſtrorū exerci/
tus deperire. Sed date aliquē ueſtrum contra me pugnaturū/& totum bellum unius uictoria termi/
neṫ/ſeruiatq; pars altera illis/quorū fuerit ille qui uicerit. Eſt. n. multo melius & temperantius uniꝰ
periculo promereri/quod poteſtate adeſt multorū. Hæc cū dixiſſet/caſtra remeauit ad propria. Al/
tera uero die rurſum uenit/ac eadē uerba fecit/& ſimiliter uſq; ad diem quadrageſimum hoſtes ad
prædictas conditiones prouocare non deſtitit ita ut terreretṫ & ipſe ſaul/& eius exercitus. Cōſtitue
bant equidem acies quaſi pugnaturi/ad congreſſionem uero minime ueniebat. Bello itaq; conſiſtē
te inter Palæſtinos & Hebræos/ſaul remiſit Dauid ad patrē ſuū Ieſſe/cū ei eius tres alii filii ad ſola/
tium & periculū pugnæ ſufficerent. Ille ergo tunc quidē ad ouilia/& paſturas pecudū remeauit nō
multo poſt ad caſtra reuerſus Hebræorū miſſus a pr̄e/ut neceſſaria fratribus deportaret/& qd age/
reṫ agnoſceret. Cūq; Goliad denuo reuertēs & p̄uocans exprobaret/q̄ſi nullus iter eos uir eſſet q cō
tra eū pugnare p̄ſumeret/cū fratribus loquens Dauid ea q̄ mādauerat pater/& audiens illū blaſphe
mandū exercitū/& pariter affligentem indignatus eſt & fratribus ait/paratum ſe eſſe ſolū cū hoſte

pugnare

pugnare. Cui ſenio fratrũ Aminadab interminatus eſt & ꝓſumptionẽ habere eũ ꝓter ætatẽ dicens/ & exptem huius officii/iuſſit ad patrem & ad paſcua remeare. Qui reueritus quidẽ fratrẽ diſceſſit/ & apud quoſdã militũ eſt locutus/q uellet cũ Palæſtino ꝓuocante pugnare. Illis aũt repente Saul iu uenis indicantibus uoluntatẽ/rex eũ uocauit/& dũ quæreret/ut qđ uellet ediceret dixit. Nõ deficiat mens tua rex/nec metuas/ego ſuꝑbiã huius hoſtis pugnando ꝓſternã/& ita ſublimẽ & ꝓcerũ ſub/ dam/& ſic iſte qdẽ irridebiť tuus uero exercitus glorioſus inueniet/ſi neq; a uiro bellatore habet in acie perire/ſed prouocatus a puerili ætate moriať. Saul ãt eius ꝓſumptionẽ atq; magnanimitatẽ ual de mirante/non tñ in eo hñte fiduciã ꝓp ætatẽ ſed infirmũ eſſe/ut contra peritũ hoſtẽ bellũ ſuſcipet ea dicẽte/dauid ait. Polliceor hoc/confidens in deo q mecũ eſt/cuius ẽt adiuttorio fungor expimen to. Nã dũ aliqñ leo ouiculas meas inuaſiſſet/& agnũ arripuiſſet/ſequens appræhendi eum q; agnũ q dẽ ex ore eius eripui/iꝑm uero dũ contra me ꝑrẽtũ feciſſet/a cauda cõpræhenſum/& pcuſſum in ter ra peremi. Idẽ & urſo faciente/in eo ultus ſum. Putet ergo ille hoſtis unũ ſe eſſe hmõi beſtiarũ/diu ex probrans exercitui/& noſtrũ blaſphemãs deũ qui eũ faciet mihi ſubiectũ. Saul igitur uoluntatẽ pue ri atq; ꝓſumptioni ſimilẽ orans deo terminũ dixit. Vade ad pugnã. Et accinxit eũ lorica ſua ſimul & gladio/& apponẽs ei galeã deſtinauit. Dauid aũt oneratus his armis/cũ nõ eẽt exercitatus in eis ait. Iſta quidẽ rex tua ſint ornamenta/cui fortitudo eſt hæc geſtare ꝓcipua/mihi uero tanquã ſeruo tuo concede ſicut ego uolo pugnare. Ergo poſitis armis ſumpto baculo/& qnq; lapidibus de torrente in paſtorali pera/& fundã in dextera manu portans/ibat ad Goliad. Videns aũt eũ Goliad ſic uenientẽ ſꝑuit/& iniuriã ei fecit quaſi non arma gerens hominũ pugnaturus ueniret/ſed q; bus canes repelli ſolent dicẽs. Nũ me canẽ exiſtimaſti. Ille aũt non canẽ/ſed deterius aliqd eũ ſe putare reſpondit. Cõ mouitq; Goliad ad iracundiã/ut ei maledictũ apponeret ex uocabulo dei ſui/& interminatus eſt/da turũ ſe carnes eius terrenis beſtiis/& cœli uolatilibus deuorandas. Cui rñdit dauid. Tu qdẽ uenis cõ tra me cũ gladio/& haſta/& lorica/ego aũt uenio ad te armatus deo/qui & te & oẽm ueſtrũ exerci/ tũ nr̃is manibus ꝓditurus eſt. Hodie nãq; tuũ caput abſcindemus/& reliquũ corpus tuũ ſimilibus ca nibus apponemus ſcientq; cũcti q̃o deus ꝓſul eſt Hebræoꝝ/& arma nr̃a ipſe eſt ſemp & fortitudo. Nã oĩs exercitus & reliquus appatus inutilis eſt abſente deo. Palæſtinus aũt armorũ pondere graua tus cõcurrere non ualeret/paulatim uenit ad dauid/contẽnens eũ & ſe nudũ confidens ſimul & ad huc ætate puerulũ ſine labore ꝓimere. Occurrit aũt ei iuuenis cũ deo auxiliatore ſuo/q ab hoſte non uidebať/& ſumens de pera unũ lapidũ quos de torrente collegerat/& emittens eũ de fundibula/ꝓ/ cuſſit repente Goliad in fronte/& uſq; ad cerebrũ ꝓtranſiuit/ita ut mox confracto capite Goliad ca deret pronus in terrã. Tũc ſtetit dauid & caput eius incidit. Cadens ergo Goliad factus eſt Palæſti/ nis occaſio maximæ fugæ. Nã dũ pitiſſimũ ſuorũ cecidiſſe conſpexerũt/de rebus oĩbus deſperãtes/ reſiſtere non ualuerunt/ſed uidentes ſe uictos turpiq; fugæ ſe tradẽtes/conabanť liberari. Saul ãt & cũctus exercitus Hebræoꝝ clamore facto/ſup eos exilierũt/& multos interemerunt/& ꝓſecuti ſunt uſq; ad terminos Geth/& portas aſcalonis. Mortui itaq; ſũt Palæſtinorũ. xxx. milia/ & totidẽ uulne rata. Porro Saul reuerſus ab exercitu hoſtiũ/eorũ caſtra diripuit & ſimul incendit. Caput aũt Goliæ dauid ad tabernaculũ ꝓpriũ deportauit/& haſtã dicauit deo. Porro circa dauid inuidiã atq; odium Saul regis uirgines mulieresq; ꝓuocauerunt. Occurrentes. n. uictrici militiæ cũ cymbalis & tym/ panis/delectabanť oĩ lætitia milites/ mulieres quidẽ quod multa milia Saul Palæſtinorũ interemiſ/ ſet/uirgines aũt q; multa dena milia exterminans Dauid cœpit. Hæc audiens rex q; millenario nũe ro teſtimoniũ ipſe ꝓciperet/& denũ miliũ multitudo iuuẽculo uoueret/& cogitans q; nihil poſt hũc tã clarũ fauorẽ niſi regnũ minus eſſet Dauid cœpit eũ timere/& nimis habere ſuſpectũ & a priori quidẽ officio quẽ utiq; ſuũ armigerũ fecerat eũ amouens/ne dũ nimis ꝓximus eſſet/eũ poſſet occi/ dere/conſtituit eũ millenariũ dans ei locũ quidẽ meliorẽ/ & ut putabat ſibimet cautiorẽ/ uolebatq; eum ad hoſtes/& prælia mittere/ut in his pericula ſuſtinendo periſſet.

Quẽadmodũ miratus Saul fortitudinẽ Dauid/ei ſuã filiã copulauit. Capi. X.

DAuid ergo deum habens ubiq; ducem/quocunq; ueniſſet prævalebat/& optime agere uidebatur/ita ut propter excellentiam fortitudinis & populus eum & regis filia uirgo concupiſceret/& amore detenta cũctis ita fieret manifeſta/ut hoc eius deſiderium per/ duceretur ad patrem. Ille uero quaſi percepta occaſione in morte Dauid hoc libenter audiuit daturũq; nuptiis eius ſe uirginem hæc ſibi nunciantibus ait ſi ducenta ei capi/ ta hoſtium adueheret necatorum. At ille honore ſic claro ei propoſito/uolẽs ex opere periculoſo & incredibili gloria magis procedere/tendebat ad cauſam. Saul autem cogitabat eum ab hoſtibus pe rimendum/& decenter ſua uota complere/ſi per alios & non eo faciente moreretur iuſſitq; ſuis fa/ mulis ut uoluntatem Dauid experirentur/qualis circa puellæ nuptias eſſet. Illi uero cœperunt cum eo loqui/q; diligeret eum rex Saul una cum populo/& uellet ei etiam ſuam filiam copulare. Qui dixit. Non modicum uidere putatis me generum eſſe regis. Mihi uero nihil tale ſubſiſtit/præcipue

cum ſim

eũ ſim abiectus/& a gloria uel honore ſegregatus. Saul aũt dũ famuli Dauid reſponſa dixiſſent/ait. Dicite ei non me pecuniis egere/nec honoribus/qbus rebus uendit filia potius quã nuptiis collocat ſed eligere generũ hñtẽ fortitudinẽ/aliaſq; uirtutes/quas te habere manifeſtũ eſt/& uelle me recipere ab eo pro nuptiis filiæ/non aurũ argentũ neq; ut hæc de domibus paternis eiiciat/ſed pp ſuppliciũ hoſtiũ/capita ſexcẽta Palæſtinoꝝ. Et mihi.n.ipſi nullũ potius quã hoc/nullũ clarius munus erit. Sed & meæ filiæ multo ſolẽnis honoribus eſt p̃cipuũ/uiro tali & tãto teſtimonio de hoſtiũ triũphis decorato poſſe coniungi. His uerbis delatis ad ſe Dauid gauiſus/quaſi Saul ſtuderet eũ ſibi cognatione coniungere/neq; conſiliũ expectauit/nec ſi poſſibile aut difficile eſſet/opus præſens animo cogitauit/ſed repente cũ ſociis ad hoſtes pro nuptiarũ pollicitatione profectus eſt. Deus.n.erat qui cũcta facilia Dauid & poſſibilia faciebat. Cunq; multos interemiſſet/abſcidens ſexcenta capita uenit ad regẽ. Et harũ rerũ probatione facta nuptias exigebat. Saul aũt cũ non haberet unde promiſſa refugeret/& mentiri peſſimum iudicaret/aut per inſidias eum occidere/cũ forſitan etiam in hoc fruſtrari ſuo conſilio poſſet/dedit ei ſuã filiã nomine Michol.

Quẽadmodũ poſt hæc ſuſpectũ dauid ſibi rex Saul perimere feſtinauit. Capi. XI.

CVm ergo Saul non eſſet recta uoluntate mãſurus/uidens ẽt dauid & apud deũ & apud hoĩes approbari/expauit eũ/& metũ celare non ualens/timore magnarũ rerũ.i.regni ſimul ac uitæ/ne priuaret utroq;/cogitauit eũ crudeli calamitate perimere/eiuſq; mortẽ Ionathæ filio/& reliqs familiaribus delegauit. Filius aũt admirans pmutationẽ patris circa Dauid/cũ non poſt multã eius deuotionẽ nõ mediocriter in eũ/ſed ad mortẽ uſq; ſæuiret/& cũ iuuenem diligeret eiuſq; uirtutem/dixi ei ſecreto uoluntatem patris ſui/ſuaſitq; ut die futuro ſe cuſtodiret/ipſe uero ſalutaturũ ſe patrẽ dixit/eiq; pro eo oportuno tẽpore locuturũ/cãmq; cogniturũ/& ei exprobrare/q; occidi uoluiſſet iniuſte qui tanta bona fuerat opatus q ẽt ſi ualde peccaſſet ueniã promereri debuiſſet/dixitq; ei ſe poſt hæc patris iudicare ſniam. Dauid aũt conſilio benigno obediens/egreſſus eſt a rege. Altera uero die Ionathas uenit ad Saul/& dũ eũ lætũ & exultantẽ aſpiceret/cœpit de Dauid proferre ſermonẽ dicens. In qua maiori uel minori iniq tate inueniẽs culpabilẽ dauid/p̃cepiſti eũ pater interimi/uirũ qui tibi quidẽ magnæ ſalutis cauſa fuit ſe probatus eſt. Palæſtinis aũt ualde ſuppliciũ/ab illuſione & iniuriis ſimul eripiẽs populũ Hebræorũ/quas diebus. xl. ſuſtinuit nullo utriq; p̃ſumente ꝓuocationis certamina ſuſtinere/ & qui poſt hæc iuſſione tua deferens hoſtiũ capita/ſororẽ meã præmio accepit uxorẽ/cuius mors tibi grauior erit/non propter ſolã uirtutẽ eius/ſed & iam propter ipſam cognationẽ/qñ eius morte ẽt filia tua uexabitur pene ante gaudiũ coniugi ueniens ad uiduitatis opprobriũ. Hæc ergo cogitãs pater ad clemẽtiã conuertere nihil cõmittens in uirũ/primũ quidẽ q; nobis magnũ beneficiũ p̃ſtitit tuæ ſalutis/qñ malo ſpũ & dæmonibus in reſidentibus illos expulit/pacẽq; tuæ animæ condonauit/ſecundo autẽ/quando & in tuis hoſtibus ultus eſt. Hæc etenim obliuiſci turpiſſimũ eſt. His ergo ſermonibus mitigatus ſaul/iurauit filio/nihil Dauid iniuſte fore paſſurũ. Sermo.n.iuſtus/& iracundiã regis ſubiecit & metũ. Ionathas aũt euocato dauid indicauit ei de ſua ſalute/quã ipetrata a patre/eũq; deduxit ad regẽ & erat in conſpectu eius ſicut prius. Eodẽ uero tpe/Palæſtinis bella gerentibus denuo ſup Hebræos/Saul contra hoſtes dauid cũ exercitu deſtinauit. Et congreſſus aduerſus eos multos eoꝝ proſtrauit/victorq; reuerſus eſt ad regẽ. Quẽ ſaul non ſicut ſperabat poſt bella ſuſcepit/ſed potius eius fœlicitate contriſtatus eſt/tanquã illius bonis actibus uideretur ipſe deceptus. Cũq; regẽ rurſus pueris aſtantibus dæmon ageret/ſpirituſq; turbaret/uocans dauid ia domo in qua iacebat tenens lanceã eum pſallere & hymnos cantare p̃cepit. Quo iuſſa faciente/inſurgẽs in eũ/lanceã iaculatus eſt eãq; dauid præuidens declinauit/fugitq; in domũ ſuã & in ea tota die pmanſit. Nocte uero mittens rex/iuſſit eum uſq; ad diluculũ cuſtodire/ne latenter effugeret/quatenus mane deductus ad publicũ traheretur ad mortẽ. Michol autem dauid coniunx/filia regis/cognita uoluntate patris/dauid indicauit/dubiã ſpem eius uitæ conſpiciens/& de anima ſua pariter diffidens. Neq;.n.ſe credebat poſſe habere uitam/ſi fuiſſet illius amore priuata. Et ergo dixit. Non te hic coniũx ſolis ortus inueniat/nam ulterius non uidebo/ſed fuge citius/dũ tibi præbet nox fuge p̃ſidiũ/faciatq; tibi hac dñs lõgiorem. Scito.n.te a patre meo ſi inuentus fueris occidẽdũ. Quo dicto/eũ p feneſtrã depoſuit & dimiſit. Deinde conſtituit lectulũ quaſi egrotantis/& ſub ſaga iecur ſpirans capræ ſuppoſuit. Die uero ſecundo miſit pater eius ut dauid deduceret ad eũ. Illa uero nuncians/ eo q; nocte fuiſſet factus infirmus & oſtendens eis lectulũ cooptũ/dũ iecur quod ſub ſaga iacebat palpitaret/egrotũ uere eſſe & dormire dauid qui miſſi fuerant crediderunt. Renũciantibus aũt illis infirmũ factũ eſſe nocte/iuſſit eũ ſic adduci/ſe uelle eum perimere dicẽs. Qui uenientes ad lectulũ/diſcooperientes & deceptionẽ inuenientes factã ab eius uxore/renunciauerunt regi. Quam dum rex culparet pater/eo q; eius quidẽ liberauerit inimicũ illum uero deceperit/ſatiſſecit ei ueriſimile/loquens/quaſi eã ad hæc nõ cõſentientẽ/Dauid occidere uoluiſſet/& hoc pro ſalutis ſuæ timore feciſſet/pro quo ei deberet ignoſcere/quia

re qa hoc neceſſitatis cauſa non uoluntatis efficere/adiiciens atq; dicens. Arbitror ego pater q; ita uoluiſti illum perimere/ſicut me potius liberare. Et Saul equidē ueniā puellæ dedit. Dauid ergo declinauit a periculo/& uenit ad Samuel ꝓphetā in Ramatha/eiq; regis inſidias indicauit/& q; iaculo eius pene fuiſſet extinctus/dū neq; circa eū extiterit inimicus/neq; circa hoſtiū certamen īfirmus/ſed in oibus pronus & fœlix/q̄ magis cā Dauid inuidiam generauit. Cognoſcens itaq; ꝓpheta regis iniuſticiā/Ramathā ciuitatē reliqt/& deducens Dauid ad quēdā locū noīe Galboa cōmorabant illic cū eo. Cūq; nunciatū fuiſſet Saul eo q; Dauid eēt apud ꝓphetā/miſit armatos/eūq; ad ſe cōpræhendē/dū iuſſit adduci. Qui cū ueniſſent ad Samuel/inuenientes eccleſiā ꝓphetarū participati ſancto ſpū ꝓphetare cœperūt. Saul aūt audiens hoc/ſuper Dauid alios deſtinauit/& illis idē faciētibus/denuo miſit alios. Prophetantibus aūt & ipſis qui tertio fuerant miſſi/ad ultimū iratus ipſe perrexit. Cum uero iā erat in proximo/antequā eū uideret Samuel/ꝓphetare cœpit uenienſq; ad eos Saul/ſpū uehementi cōpulſus/amens factus eſt/& exutus ueſte tota die canebat & nocte/Dauid & Samuele uidente. Ionathas uero Saul filius occurrentē ſibi Dauid/& de patris eius inſidias ingemiſcentē & dicentē quia dum nihil iniq; geſſiſſet neq; peccaſſet/eū pater eius occidere feſtinaret/rogabat ut nihil ſuſpicaretur tale/neq; derogantibus ſiq forte hmōi eſſent crederet/ſed ut ad ſe reſpiceret & ſecurus eſſet/nihil tale in eo cogitante patre. Nā ſi cogitaſſet/ei ſine dubio pandidiſſet/dum pater eius utiq; conſiliū eius omne non celaret. Porro Dauid iurauit ita eſſe/& ſuplicabat ut credens prouidentiam eius haberet/potius quā eū ſperneret quaſi mendacē/eiq; renunciaret quicquid a rege pro ſe aut cognoſceret aut audiret/dicebatq; ideo non ei de ſe dixiſſe patrē/q; ſciret illū circa ſe amicitiæ affectū habere. Contriſtatus ergo Ionathas/eo q; Dauid hmōi patris eius eſſe circa ſe crederet uoluntatē/interrogauit eum quid uelit ut faceret. Ille aūt/noui inquit oīa te mihi conferre & ꝑſtare uelle. Cras/tina die initium menſis eſt/& habeo conſuetudinē ſedens comedendi cū rege. Si tibi uidetur a ciuitate egredior & maneo in cāpo latenter/tu uero q̄renti Saul reſponde me ꝓfectū eſſe in regionem Bethleē in tribū meā/ad feſtiuitatē ibidē celebrandā adiiciens etiā q; tu me ire permiſceris. Et ſi quid ē ut aſſolet dici de canticis proficiſcentibus/cū bono uadat aut aliquid ſimile dixerit/ſcito nihil in eo circa me fore doloſum nec inimicū/ſi uero aliter reſponderit/hoc tibi erit indiciū/q̄m aduerſum me fuerit cogitatū/& renunciabis mihi uoluntatē patris miſericordiæ hoc & affectui cōmuni diſtribuens per quē fidē a me accipere/& idē tu domine famulo tuo dare uoluiſti. Si uero inuenis in me malignū aliquid/ipſe me perime/ut ſic proficiſcaris ad patrem. Quæ uerba nouiſſima a Dauid Ionathas non egre ſuſcipiens/ꝓmiſit ſe ea quæ prius popoſcit eſſe facturū. Et ſiquidem triſte aliquid/aut q; eius odium panderet pater reſponderet/ei renunciare/& ut eum potius ſecurū redderet egreſſus/ſub diuo/nihil ſe ꝑtermiſſurū pro Dauid ſalute iurauit dicens. Nunc deum quē magnum eſſe uides & ubiq; ꝑſentē/& anteq̄ mentē meā ſermonibus prodā iā ꝑſcientē eū in cōmuni pacto teſtem promiſſionis adduco. Quoniā non ceſſabo frequenter tentans patris animū cognoſcere/donec mihi eius animi ſecreta pandant/quæ cum didicero/non celabo/ſed protinus tibi nunciabo/ſiue mitis circa te/ſiue ſit ualde crudelis. Nouit aūt hoc deus qualē eū circa te ſemper eſſe exoro/qui & nūc tecum eſt/nec te derelinquit/faciatq; te inimicorū tuorū/ſiue pater meus eſt/ſiue ego/eſſe meliorē/tu autem horum eſto memor/& licet me finire uitam contingat/filios meos ſerua/& pro rebus præſentibus illis tuam retribue benignitatē. Dūq; iuraſſet hæc dimiſit Dauid & ad quendā cāpi locum ire ꝓcepit/in quo erat ſolitus ſe exercere/quæcūq; cognouiſſet a patre nunciatū ſe ei ꝓmittens hoc mō ut deduceret puerū & mitteret ſagittas tres/& ſi iuberet puero ſagittas afferre quæ ante eū iacerent/cognoſceret/nihil eſſe apud patrē maliciæ/ſi diuerſi aliquid audiret/illo dicente a rege contraria ſimiliter expectaret/ſecuritatem ſe ei præbiturū dicens/ne quid ſuſtineret incongruum/utq; fœlicitatis tempore horum memor eſſet & utilitatem eius filiis exhiberet. Dauid itaq; a Ionatha hāc fidē accipiens ad locū ꝓximū eſt profectus. Altero uero die cum eſſet mēſis initium purificatus ſolēniter Rex ad conuiuiū uenit/& ſedentibus circa eū filio Ionatha a dextris/& principe militiæ Abner a ſiniſtris/uidens eſſe locū Dauid uacuū tacuit/ſuſpicatus eum non eſſe a coitu mundū. Cūq; ſecunda die noui menſis non affuiſſet/requiſiuit a filio Ionatha/ubi iret tranſacto die/& præſenti cōuiuio leſſe filius non adeſſet. Ille uero ait abiiſſe eum ſe permittente ſecundū ſolēnitatem ad propriam regionem/eo q; tribus eius feſtiuitatem ageret/& rogatum ſe pariter/ut ēt ipſe cum eo ad ſacrificia celebranda/concurreret. Et ſi præcipis inquit pater/& ego poſt eū uado/noſti enim quō illi deuotus ſum. Tunc igitur Ionathas Saul iniquitatem circa Dauid agnouit/& apte uoluntatem eius aſpexit. Nam iratus Saul/blaſphemauit eū natūq; de muliere uirum ultro appetente/& propriū hoſtem dixit/& ſocium Dauid & cooperatorē eius & nec ipſum erubeſcere nec eius matrē talia facientē/nec uolentem intelligere/q; donec Dauid uiueret/regnū eorū eſſet incautū/dixitq; ut eū uocaret quatenus pœnas exolueret. Reſpōdente uero Ionatha/quid iniquū fecit ut puniat/non ad uerba iā & blaſphemias irāq; Saul acceſſit/ſed arepta lancea ſuper eū ut rīdentē interficeret inſiluit/& hoc quidē

non impleuit

non ꝑpleuit prohibitus ab amicis. Manifeſtū aūt appuit, Saul initiū eſſe Dauid & ꝙ eū deſideraret occidere, ita ut ꝓp illū pene ꝓpria manu filiū interficere uoluiſſet. Tunc ergo regis filius declinato piculo, & nihil aliud ꝑ triſtitia ualens, ſed deflens eo ꝙ & ipſe pene mortuus fuerit & Dauid necem definitā eſſe cognouerit, matutino facto prexit, & quaſi exercitaturus exiuit in cāpū, ut amico ſicut cōſtituerat regis ꝓderet uoluntatē. Fecit ergo Ionathas ſicut pollicitus eſt, & ſequentē puerū in ciuitatē dimiſit, ut Dauid in deſerto loco ad faciē loqueret. Quo uiſo Dauid cecidit ad pedes Ionathæ eūq; adorās, ſaluatorē aīæ ſuæ uocabat. Quē Ionathas eleuauit a terra, & alterutros amplexātes ual de, ſemetipſos oſculabant & flebant ætatē ſuā inuidiæ malignitate conſumptā, & futurā ſeparatio nem quæ nihil differret a morte. Deinde quieſcentes a gemitu, & memoriā iuſiurandi apud alteru tros conſtare poſcentes diuiſi ſunt.

Quia ſepius Dauid per Saul periculum mortis paſſus effugit, & ſecundo eum ſuper ſe uenientem habens poteſtatem noluit interficere. Capi. XII.

IT Dauid qdē fugiens Saulē & iminentē ab eo mortē declinans, uenit in ciuitatē Nobe ad Abimelech ſacerdotē. Qui dū eū ſolū uenire uidiſſet, & nec amicū, nec famulū cū eo eſſe ꝑſentē, miratus ē, & cām cur nemo eſſent cū eo q̄ſiuit. Ille uero cām ait ſibi ſecretā iuſſu regis iniunctā, ad quā nō eū hīe multos cōitatus oportere dicens, ꝙ cōſtituiſſet ad quēdā ſibi locū famulos occurſuros, petebatq; ut ei itineris neceſſaria non negaret, ꝑ q̄ opus amici faceret, & ꝑſentibus neceſſitatibus ſubueniret. Quibus adeptis, ēt arma ſibi dari ſi q̄ eſſent ꝑ mani bus poſtulabat. Aderat aūt illic ſeruus Saul, genere qdē ſyrus, noīe Doech q mulas paſcebat Saul. Tunc Dauid ſacerdos ait nihil eqdē ſe tale hīe ſed eē lanceā Golie, quā ipſe illo ꝑempto deuouerat deo, eāq; ſumens Dauid, ex oī hebræoꝝ regione fugit in Geth, q̄ eſt in regno palæſtinorū, ubi regna uit Achis cūq; cognitus fuiſſet a famulis regis, eiq; manifeſtatus illis dicentibus, qūo Dauid eſſet q multa milia Palæſtinoꝝ ꝑemiſſet, metuens Dauid ne ab eo necaret, & picu!ū ꝙ declinauerat a Sa ul ab illo ſuſcipet, ſimulauit ſe eſſe furioſum, & rabidū ita ut ſpumā ex ore ꝓiiciens, & alia q̄ furio ſi ſunt faciens, fidē regi ueræ paſſionis oſtēderet. Qui famulis īdignatus, eo ꝙ uæſanū hoiem apud eū introduxiſſent, uelociter a ſe Dauid iuſſit expelli, & ita liberatus de terra Geth, uenit in tribum Iuda, & habitās in ſpelūca circa ciuitatē Modollā miſit ad fratres ſuos eiq; ubi eſſet ipſe mādauit. Illi uero ad eū cū oī cognatione ſua uenerūt. Sed & alii qbus aut odiū aut timor erat regis Saul, ad cum piter cōcurrerēt, facturoſq; ſe q̄cūq; placerent illi dicebāt, fuerātq; oēs ſimul q̄dringenti. Tunc ille ſe curus qa auxiliū ei fuiſſet adiectū, ſurgens inde uenit ad regē Moabitarū, rogauitq; eū ut parentes eius donec ipſe de ſuo fine cognoſceret, in regiōe ſua ſuſceptus hīet. Quo annuente, parentes eius oī tpe quo apud eū fuerunt, dignis muneribus honorati ſunt. Præcipiente uero ꝓpheta ut defertū qdē Dauid relinqueret, & ad tribū Iuda ꝓgens ibidē habitaret, eidē obediit & de Moab reuerſus, ue nit in ciuitatē Sarmut, & in ea moratur eſt. Saul aūt audiens Dauid uiſum cū multitudine, non in ti morē fortuitū corruit & tumultū, ſed ſciens uiri prudentiā atq; ꝑſumptionē, ꝙ nō ex eo ſibi puus ti moris ſonus exurgeret, qa & dolū & labores inferret, conuocās amicos & ꝑncipes tribus ex q̄ ipſe erat, in collē ubi regnū hēbat & ſedens in Segete, ſic. n. locus ille uocabat, dū circa eū eſſet ordo ci uilis piter & armigeri, cūctis ait. Viri contribules, noui qdē ꝙ meoꝝ bñficiorū non eſtis īmemores, qm̄ & agrorū quoſdā dños feci, & honores populares, & officia ꝑbui. Interrogo ergo uos ſi maiora his dona & ampliora Ieſſe filiū uobis dare cōfiditis. Noui qm̄ oēs illi potius cōſentiatis, qm̄ meus fi lius ēt Ionathas ita ſapit, & uos ad talia ꝑſuaſit. Nō. n. ignoro & iuſiurādū cū Dauid & fœdera cele brauit, necnō ꝙ cōtra me Ionathas tractator eius & coopator exiſtit, nullicq; ueſtrū curæ eſt, ſed ta cētes rei exitū ſuſtinetis. Cūq; rex tacuiſſet, alius qdē ꝑſentiū nemo rñdit. Doech uero ſyrus paſtor mularū eius ait, ꝙ uidiſſet Dauid in Nobe ciuitatē ueniſſe ad Abimelech ſacerdotē, ut futura ſibi ꝓ phetāte cognoſceret, ꝓceptiſq; ab eo ſūptib⁹, & haſta Goliæ, ad ꝺs ire uolebat ab eo fuiſſe directū. Tūc uocās ſacerdotē & cunctā eius gñationē Saul ait. Quid mali paſſus a me, ſeruū inuutilē Ieſſe fi liū ſuſcepiſti, eiq; ſūptus dediſti & arma, cū mei regni nimius inimicus exiſtat. Cur ēt futuroꝝ ei re ſpōſa ꝑbuiſti. Nō. n. te latuit ꝙ me fugeret, & odio meā domū hīet, ſacerdos aūt q̄ facta fuerāt nō negauit, ſed cū fiducia ſe hæc ꝑbuiſſe cōfeſſus ē. Nec ſe Dauid ꝑſtitiſſe ſed legi dicēs, nō eū tuū no uim⁹ inimicū, ſ̄ fidelē ſociū & ꝑcipuū ſeruū & millenariū, & ꝙ hoꝝ maius ē generū piter & cogna tū, & hæc nō inimicis hoibus ꝑſtiti, ſed ei q circa te opus ſuæ deuotiōis exhibuit. Prophetaui āt ei nō mō ſolū, ſed ſepius. Dicēte nāq; cū magna feſtinatiōe fuiſſe ſe directū, ſi ei qbus agebat minime ꝑbuiſſē, nō illi putaret, ſed poti⁹ tibi reſtitiſſe. Quapp nihil doloſū aduerſū me cogitare debes, neq; ī his q̄ nūc audiſti meā tūc fuiſſe debes credere uolūtatē. Amico nāq; & regis gñō & millenario hæc ꝓpēdi, ñ hoſti. Hæc dicēs ſacerdos, neq̄q̄ ſatisfecit regi ſaul. Qui cū ēt ī magno terrore neq; uerā cō feſſionē crederet, iuſſit armatis circūſtātib⁹ ut eū cū ſua cognatiōe ꝑimerēt. Cūq; illiñ ꝑſumerēt cōti gere ſacerdotē, ſ̄ diuinitatē formidarēt, potius q̄ regi patere uellēt, tū ſyro Doech rex ſacerdotis i

perauit

perauit interitum. Qui ſumens ſuæ maliciæ ſimiles/occidit Abimelech eiuſq; progeniem. Erant au tem oēs trecenti. Quo facto iuſſit quoq; Saul in ciuitatem ſacerdotū nobam/& oēs occidit/non mu lieri/non infanti/non aliæ pepercit ætati/eāq; ſuccendit. Vnus filius inde Abimelech tātūmō Abia thar nomine liberatus eſt. Hæc ſiquidem contigerunt ſicut deus ſacerdoti Heli prophetauit/pp ini/ quitates duorū filiorū eius/dicens prolē eius radicitus euellendā. Porro Saul rex crudele ſic opus ef/ ficiens/& totā generationē ſacerdotalē interimens/& neq; infantibus miſericordiā/nec ſenibus re/ uerentiā habens/ſed & ciuitatē diſperdens quā patriā ſacerdotū prophetarūq; nutricē diuinitas ele gerat & ſolam tales uiros habere decreuerat. Hoc actū oēs fecit agnoſcere/& humano mō conſide/ rare/q; donec fuerint aliqui ſimplices & humiles nec fuerint abuſi natura/nec uoluntatem ſuā iple/ re præſumpſerint/manſueti ſunt atq; mites/ſectanturq; ſolam iuſticiā/& circa eā omnē ſtudent ha/ bere deuotionē/tunc etiā in diuinitate confidunt/quæ omnibus q̄ fiunt in hac uita præſens eſt/& nō ſolū opera/ſed etiā mentē unde procedunt hæc antequā fiant aptæ conſiderat. cū uero ad poteſtatē ueniunt/& ſuperbiæ cumulo dilatant̄ tunc omnibus illis uirtutibus exuti/& uelut inſcena/uultus & motes/& moderationē actuū reponentes/ſuſcipiunt audaciā/ſuperbiā & contēptū rerū humanarū & diuinarū/& dū præcipue pietatē iuſticiāq; ſpernunt/& in omnibus quæ cogitāt aut agunt ſibimet arrogauerunt/tunc quaſi non uideat eos deus/aut certe poteſtatem eorum nō habeat/peſſimis graſ ſantur in actibus. & qcquid aut audire metuunt/aut odio hn̄t reſpuūt/q̄ aūt irrationabiliter diligūt hæc gratia/firma uera/& hominibus placita ſimul & deo credunt. De futuris uero rebus nullus eis ſit ſermo/ſed eos qui ptulerunt multas laborū miſerias exhonorant/& eos hn̄tes odio ſimul inuidiā his conflant/deducēteſq; eos ad mediū non ſolū adeptos honores eis auferunt/ſed p calūniā ēt uitā eos priuare nitunt̄/puniuntq; non pp opa digna ſupplicio/ſed derogationibus & accuſatiōibus ne quaq̄ examinatis extinguunt nō quos oportet hæc pati/ſed in qbus iniuſte nitunt̄ ulciſci. Hoc igit̄ nobis Saul filius Ciſ q primus poſt illū ducē optimū rempublicā regebat in Iſrahel manifeſtū eſſe monſtrauit/occidens trecentos ſacerdotes ꝓphetas/p ſuſpitione quā habuit in Abimeleech/deiiciēs ēt eorū ciuitatē/& ſtudens quodāmō deus ſacerdotibus ꝓphetiſq; priuare dū tātos ſimul occideret & neq; patriā eorū manere pmitteret/ut poſt illos aliq poſſet oboriri. Abiathar itaq; Abimelech fi lius q ſolus fuerat de ſacerdotibus a Saul iterfectis ereptus fugiens ad Dauid ærūnā ſuorū omniū & patris interitū declarauit. Qui ait/non ſe hæc eis ignoraſſe futura ſed uidens Docch/ſuſpicatum fuiſſe/q; ſacerdotē regi declararet/ſeq; dolebat q̄ſi huius calamitatis auctorē/& poſcebat ut cum eo de cætero cōmaneret/tanq̄ q in alio loco latere nō poſſet. Eo itaq; tpe audiēs Dauid palæſtinos Cei lanorū,puinciā deuaſtare conſuluit deū p ꝓphetā ſi eū pugnare ꝓcipet. Quo dicente/q; diuinitas ui ctoriā p.miſiſſet/cū ſociis Palæſtinos hoſtes iuaſit/multāq; eoꝝ cæde effudit & ꝓdā tulit. Cūq; apud Ceilanos eſſet/donec areas ſuas fructuſq; ſine timore colligerent/regi Saul nunciatū eſt q; apud eos habitaret. Opus.n. illud & magnus effectus apud quos geſtū eſt celari nō potuit ſed fama ēt ad ex/ traneoꝝ auditus aduenit/& ad regē uſq; delatū eſt. Gauiſus ergo eſt Saul cū audiſſet Dauid in Cei/ la cōmorari dicens/deū illū eius manibus tradidiſſe/qn̄ coactus ſit uenire in ciuitatē/murū & por// tas/& ſeras hn̄tē/iuſſitq; omni populo/ut ad Ceilā unanimiter conuenirent/& obſidentes eā capiē/ teſq; Dauid interimerēt. Hæc itaq; ſentiens Dauid & agnoſcēs a deo qūo eum forent Saul tradituri Ceilitæ/ſumens quadringentos q cū eo erant/de ciuitate ꝓfectus eſt in deſertū Zyf. Et rex cū audiſ/ ſet eū fugiſſe de Ceila ab eius pſecutione ceſſabat. Dauid aūt ſurgens exinde/uenit in quēdā locum Zyfim/q uocat̄ Noua ubi Ionathas filius Saul ueniēs ad eū/& oſculatus ſecurū eſſe dixit & ſpē bo/ nā hēre futurorū/nec pſentibus rēbus eū debere deficere/qn̄ regnaturus foret habituruſq; ſub ſe He/ bræorū omniū poteſtatē/qūo gratiora eſſent/q̄cunq; magnis laboribus euenirent. Et rurſus iuſiuran do celebrato inter alterutros pro deuotione uita totius & fidei & deū uocans teſtē Ionathas/maledi xit ſibi/ſi tranſcenderet conſtitutū & in contraria mutaret̄. Tunc Ionathas Dauid ibidē relinquens/ paululū a timore & ſollicitudine releuatū/ad Saul ipſe reuerſus eſt. At Zyphæi uolentes gratiā pſta re Saul/indicauerunt ei/apud ſe cōmorari Dauid/pmiſeruntq; ei/ut ſi ueniret/illū cōtraderent/ quē .ſ.dū anguſtia Zyphenoꝝ apphendiſſet/nō poſſet ulterius alibi deuiare. Quos laudauit rex & gra tias egit/indicantibus inimicū eiſq; pollicitus eſt/nō tardare eorū recōpenſare deuotionē/miſitq; q q̄rerent Dauid/& deſertū oē pſcrutarent̄/dicens ēt ſe continuo ſecuturū. Et illi quidē q directi fuerāt p inueſtigando & capiendo Dauid pcedebant regē ſtudentes fauore ſuo non ſolū nūciare inimicū ſed ēt manifeſtatū in regiā poteſtatē contradere. Hi tn̄ iniuſta & maligniſſima uolūtate fruſtrati ſūt qui cū nihil mali ſuſtinere potuiſſent/ſi non hunc indicaſſent Sauli/propter blandimenta regia uirū religioſum/& ad mortē iniuſte q̄ſitū/& qui latere poterat p.liderunt/& ſe eū tradere pmiſerūt. Co gnoſcens aūt Dauid maliciā Zyphenoꝝ & regis inuaſionē/anguſtias quidē illius regionis dereliq t fugit aūt ad petrā maximā in deſerto Maon conſtitutā. Cūq; ſaul eū ibi pſequeret̄/cognouit in itine re Dauid ab illis anguſtiis diſceſſiſſe q̄ſi ad aliā petræ partē. Et cū ſaul ex alia parte conſiſteret/ut cū

pene iam

pene iam capere potuisset/audiens Saul Palæstinos Hebræosq; regionē ualde uastare/a Dauid pſecu tione discessit/& cōtra eos q naturaliter hostes erant dimicandū magis necessariū iudicauit/quā ini micū propriū pſequendo/uastationē suæ terræ despicere. Sic ergo Dauid iopinabiliter declinato pe riculo/uenit in angustias Engaddi. Cū uero Saul expulisset alienigenas/uenerunt qui nunciarent ei Dauid in Engaddi montibus habitare. Qui sumens tria milia armatoq; abiit sup eū & cū non esset procul a locis illis/uidit circa iter ſpeluncam profunda atq; rotundā multa lōgitudine & latitudine nimis apertā/in qua Dauid cū quadringentis erat absconsus. Dūq; Saul naturaliter uentris purgan/ di necessitate cogeretur/ingressus in eam solus est. Quē dum uidisset quidā hominū Dauid/& dixis set in eius inimicū tempus a deo datum/& suaderet ut ultionis cā Saul caput abscinderet/ quatenus graui persecutione & miseria priuaret/surgens Dauid abscidit quidē summitatē uestis solūmō/qua Saul erat indutus/& repente pœnitentia tactus ait/non esse iustum ut suū occideret dominū/& qui a deo fuerat regnare pceptus. Nā licet iste inquit circa nos malignus existat/me tñ apud eum nō decet esse talē. Cūq; Saul de spelunca fuisset egressus/accedens Dauid exclamauit a longe/petens ut Saul audiret. Conuerso aūt rege adorauit eū secundū morē prostratus in terrā/ & ait. O rex non te oportet malignas & falsas derogationes confingentibus aures accomodantē illis credere/& in su// spitione diligentes te uiros habere/sed magis operibus affectū considerare cunctorū. Derogatio nā q; multorū est deuotionis uero clara probatio actuū ueritate consistit/ & sermo quidē cuiuslibet in utroq; habitus/tenet similitudinē ueritatis & falsitatis/opa uero nudū hñt ueritatis intuitū. Cōside ra igit ex istis qualis ego circa te tuāq; sim domū/& q mihi oportet credi. & nō accusantibus & di/ centibus ea q̄ neq; aio cōcepi/neq; facere potui. Cur apponis pſequi aiam meā/& nihil die noctuq; cogitare nisi aiæ meæ interitū/quā iniuste pſequeris. Quō.n.non falsam opionē de me sumpsisti/q̄si occidere te uoluerim/aut quo nō ipie agis i deo occidere concupiscēs & inimicū tuū credens hoiem q ptātē hodie habuit punire te/& a te pœnas exigere/sed noluit/cū tpe ad hoc usus eēm oportuno. Quod si contra me tibi idē licuisset/nequaq̄ sic captus pterissem. Quando ei tuæ uestis incidi partē potui ēt caput auferre. Et ostēdens pānū uestis eius/rei fidē exhibuit. Et ego quidē iustā inqt ultionē retinui/te uero iniustū contra me habere odiū noueris. Sed deus hæc iudicet/& utriusq; nostrū argu at uoluntatē. Saul aūt suā inopinabiliter admiratus ultā fuisse seruatā/& humilitatē iuuenis naturā eius obstupescēs igemuit. Cūq; & Dauid hoc fecisset/tñdit cū gemitu Saul illū potius esse iustū. Tu inquit cā bonoq; mihi fuisti/ego uero tibi calamitatū/& ostēdisti hodie priscoq; te habere iusticiā. Quis.n.inimicos suos in deserto cōprāhensos saluandos esse duxerit? Confido itaq; qa deus regnū tibi construet/& omniū Hebræorū te potestas expectat/sed da mihi iurisiurandi fidē ne meū genus extermines/neq; habens malorū memoriā/studens meū nomen eradicare/sed ut meā domū & sal/ ues & serues. Iurante uero Dauid ut popposcerat/Saul quidē ad propriū reuersus est iperium. Dauid aūt cū suis absceſſit in angustias Maspha. Hoc itaq; tpe & Samuel ppheta defunctus est/uir qui nō fortuito honorē apud Hebræos habuerat/cuius uirtus ēt appuit in hoc ope qđ pro eius deuotione populus multo tēpe luctū duxit circa sepulturā eius/atq; solēnis largitatis studiū magnū cōpetenter exhibuit. Sepelierunt aūt in patria sua in Ramatha/multisq; fleuerunt eū diebus/ non incōmuniter hoc facientes/uelut in extranei morte/sed tanq̄ ppriū singuli qq; lugentes. Fuit.n.uir iustus/& natu ra benignus/& ppterea magis amicus deo/qui pfuit populo solus post mortē quidē sacerdotis He/ li annis duodecim cū Saul uero regē annis decē & octo. Et Samuel quidē hmōi habuit finē. Erat igi tur qdā Ziphenoq;/de ciuitate Maon diues & multa pecora possidens/triū nāq; miliū ouiū gregem habebat in pascuis/& mille caprarū. Has ergo Dauid illæsas/& sine uexatiōe custodire suos pcepit ut neq; desiderio/neq; egestate/neq; pro loco deserto/& ubi potuisset latere aliquis eorū uexare pſu meret. Sup hæc aūt illud seruandū dicens/ut nihil iniustū fieret/& aliena tangere pessimū iudicarēt/ neq; deū offenderent. Hoc aūt docebat eos/homini bono pstare se credens & dignū eū esse/ bñficiū hmōi pmereri. Erat.n.illi nomen Nabal/uir durus & studiis malignissimus/ hñs uitā detestabilem cui erat uxor bona/simul & casta/& specie nimis eximia. Igit ad hūc Nabal tpe quo tōdebat oues misit Dauid uiros decē ut eos salutarent/ & optabat ut hoc multis ānis efficeret & qđ esset sibi pos sibile ab eo pberi popposcit/cognoscens a suis pastoribus q nihil eos aliqñ nocuerint/sed ēt custodes eoq; gregūq; fuerūt dū multo tpe in deserto piter habitassent/& q nō eū penituerit siqd Dauid sua largitate pberet. Nabal aūt his qui missi fuerant in humane nimis & dure respondit. Dū enim inter rogasset eos quis esset Dauid/& respondissent/filiū Iesse/ait. Nūc uideo/qa ualde in semetipsis sup biunt fugitiui/& gloriant suos dominos relinquentes. Quod dū fuisset Dauid renunciatū iratus/ & q̄dringentos quidē armatos seq se pcipiens ducentis ad rerū custodiā derelictis/ibat cōtra Nabal/iu rans illa nocte domū se & oēm possessionē eius exterminare. Non solū uero ob hoc iratus ē Dauid quia uideret ingratus/& nihil dedisset eis q multā benignitatē circa eū habuerāt/sed ēt quod blasphe masset/& maledixisset eis a qbus in nullo fuerat cōtristatus. Interea qdā seruus & custos ouiū Nabal

dominæ

dominæ quidē ſuæ/illius uero cōiugi dixit/quod miſerit Dauid ad uirū eius nō ſolū nec aliquid uile perceperit/ſed etiam iniurias & peſſimas in eū dixerit blaſphemias/dū omni prouidentia & cuſtodia circa eos fuerit uſus in gregibus affirmans hoc in malū domini ſui & ipſius profuturum. Quo dicto Abigail uxor Nabal eiiciens decē aſinos/ & onerās eos multis muneribus/nihilq; marito dicēs/cū p ebrietatē ipſe ſenſu careret/ꝓfecta eſt ad Dauid. Cui aſcendēti montis anguſtias Dauid occurrit/cū quadringentis uiris ueniēs ſuper Nabal. Quē cū uidiſſet mulier de aſina exiluit/& ꝓſtrata in faciem adorauit/ſupplicās/ut nequaq̄ Nabal uerba reſpiceret/q̄ utiq; Nabal recte uocaret/quod nomē de/mētē lingua ſignificat hebræa. ſatiſfaciebat aūt dicēs/nō ſe eos uidiſſe q̄ ab eo fuerāt miſſi/& debere ſe ueniā ꝓmereri/utq; magis ipſe ageret deo gratias/q̄ eū a ſanguinis humani pollutōe ꝓhibuit exo/rabat. Nā cū tu inqt benignus ſis/ille uindicat a malignis. Quæ. n. Nabal inqt mala ſuſtineat/ſuper caput inimicoꝝ tuoꝝ eueniāt. Eſto mihi ꝓpicius qdē & iudica me dignā/p quā hæc dona ſuſcipias/ irā uero atq; furorē quē ſup maritū & eius habuiſti domū/mihi remitte. Hæc. n. te decēt/cū ſis placi/dus atq; clemēs/& quod maius eſt regnaturus. ſuceptis aūt illis muneribus ait. O mulier/ꝓpicius te hodie ad nos deus adduxit. Nō futurū uideris diē/cū iuraſſet domū Nabal hac nocte diſperdere/ut nullus ueſtrū penitus remaneret/cū utiq; ſit uirile ingratus & callidus circa me & ſocios meos/nūc præueniſti/& meū curāte deo mutaſti furorē/& Nabal qdē licet mō ꝓpter te relinquat inultus/non tamē effugiet pœnas/ſed alia cā quæ ei cōpetit eueniet. Hæc dicens dimiſit mulierē. Illa domi reuer/ſa eſt/& inueniēs uirū cū multis uino ſolutū/& in ebrietate iacentē/tūc quidē nihil hoꝝ quæ geſta fue rant indicauit. Cui altera die cuncta ſignificauit/ſiq; eum triſtem reddidit/& ad ſolutionē membro/rum/ut pœne ad mortem uſq; deduceret/& non amplius q̄ decem dies poſtea uiuens Nabal defun/ctus eſt. Dauid autē audiens mortem eius/ultum ſequidē a deo dixit. Nabal uero ꝓpria malignitate defunctū/dediſſeq; illi pœnas/& ſe ab eius cuſtodiſſe ſanguine/mūdā hñtē dextrā. Tunc ēt agnouit/ eo quod maligni diuinitus urgeant/& nullus inter homines deſpiciat a deo/qui dat quidē bonis ſi/milia/malis uero refert digna ſupplicia. Et mittens ad eis uxorē/petit/quo eā ſibimet copularet. Illa uero his qui miſſi fuerāt/dicens ſe nō dignā fore ut illius uel pedes tangeret/tamē cū omni ꝓprio ap paratu uenit/eiq; cōiuncta eſt/quæ ad hūc honorē uenire ꝓmeruit/tā pro mō caſtitatis q̄ pro ſpecie ſuæ formæ. Habuit autē Dauid uxorē/quā p̄mitus duxerat de ciuitate Ehiſar. Michol āt ſaul regis fi liā quæ fuit Dauid uxor/pater eius ſaltim filio Lais cōiunxit/qui erat de ciuitate Gallim. Cūq; hæc fuiſſent geſta/quidā Ziphenoꝝ uenientes indicauerunt ſaul quod rurſus Dauid eſſet in eoꝝ regione & poſſent uiolenter eum cōpræhendere ſi ſua præberet ſolatia. At ille cū tribus milibus armatoꝝ ſu per eū egreſſus eſt. Cūq; ſuperueniſſet nox caſtra poſuit in loco quodā qui dicit Ceila. Audiens uero Dauid cōtra ſe ueniſſe ſaul miſſis exploratoribus/iuſſit ſibimet nūciari ad quē locū iā ueniſſet. Qui/bus dicentibus in Ceila eū eſſe/ſurgens nocte. ita ut lateret ſuos uenit ad caſtra ſaul/ducēs ſecū Abi/ſai natū ſororis ſuæ Saruiæ/& Achimelech Getheū. Saul itaq; dormientes/& circa eum per circuitū armatis/& Abner principe militiæ conſtitutis. Dauid ingreſſus caſtra eius/nec ipſe peremit eum in ueniens eius ſtratū/& lanceam quæ erat fixa ad caput eius. nec Abiſai permiſit uolentē eū occidere/ & in hoc uehementer inſtantem/ſed dicens ordinatum a deo regem occidere eſſe nimis iniquum/li/cet ille ſit malus uentramq; ei pœnam oportuno tempore ab eo qui ei præbuit regnū/retinuit im/petum eum uolentis occidere/& pro ſigno q̄ cum potuiſſet eum interimere/& potius ꝗbſtinuerit/ ſumens eius lanceam & urceolum aquæ appoſitum dormienti ſaul nullo ſenciente in exercitu/cun/ctiſq; iacentibus latenter egreſſus eſt/cum omnia facere potuiſſet/quæ & ipſum tempus offerret/& conta regem digna præſumptio ſuaderet. Tranſiens uero torrentem/& in uerticem montis aſcendēs unde potuiſſet audiri clamans uoce magna militibus ſaul & Abner principi militiæ/excitauit eos a ſomno. Hunc enim uocauit & populum. Audiente uero principe militiæ/& requirente quis eum uo caſſet. Dauid ait. Ego ſum filius quidē Ieſſe/ueſter uero fugitiuus. Cur inquit cū ſis magnus/& apud regem honore præcipuus corpus eius ita cuſtodis/ut ſomnus ſit tibi dulcior/quam illius ſalutis affe/ctus. Hæc quippe digna morte ſunt atq; ſupplicio. Dudum. n. ingreſſus eſt quidā in ueſtrū exercitum ſuper regē/& ſuper alios uniuerſos/& nō agnouiſtis. Quære lanceam regis/& urceū aquæ/& agno ſces quantū malū uos latuit intrinſecus cōſtitutos. Saul autē cognoſcens Dauid uocē/& uidens quia dum eū captiuū habuiſſet ſopore cōfectū/cuſtodibus negligentibus non occidit/ſed pepercit ei/quē iuſte perimere potuiſſet/pro ſalute ſua gratias egit/& rogauit ut cōfidens/nihilq; ab eo mali iam me tuens iret/ad propria affirmans credere ſe q̄ nec ſemetipſum aliquis ita diligeret/ſicut ſaul a Dauid amaretur/& accuſans ſeipſum/q̄ eum quidem qui illum cuſtodire poſſet/& multa indicia circa eum ſui fauoris oſtenderet/perſequeretur iniuſte/& tanto tempore dubitantem de anima ſua degere in fugam compelleret/ab amicis & cognatis deſolatum/ipſe uero ab eo ſepius liberatus non quieſce/ret/ſed eius animam aperte deſideraret auferre. Quo dicto. Dauid iuſſit ut aliquis puerorum eius ue niens/tolleret lanceam/& urceum aquæ dicens. Deus utriuſq; noſtræ uoluntatis & actuum iudex ſit

qui nouit q; etiam præsenti die cum te occidere potuisset/tui misertus abstinui. Et saul quidem secun
do dauid manus effugiens ad regnum proprium remeauit. Metuens autem dauid si permanens ibi
aliquando in saul manus incideret/decreuit ad Palæstinos descendere/& illic habitare. Tunc cū sex/
centis qui erant circa eum uenit ad Achis regem Geth. Erat autem hæc una quing; Palæstinorum ur
bium. Cumq; eum rex suscepisset cum uiris/& habitaculum præbuisset/habēte eo simul & duas uxo
res Achinoē & Abigail/morabatur in Geth. Saul autem hæc audiens ulterius uoluntatem nō habu
it/ut mitteret super eum/aut ipse forsitan properaret/cū secūdo pene tale periculū pertulerit/ut ab il
lo potius potuisset cōprehendi. Porro dauid nō placuit ut in ciuitate Geth/habitaret/sed regē roga
uit qui eū clemēter exceperat/ut ei locū aliquē in ꝓuincia donaret ubi cū suis degere potuisset/pudo/
ri esse dicēs/ut si in ciuitate maneres/se ei onerosum existere. Cui dedit rex quēdā uicū Sicelech nūcu
patū/quē uicū ita dilexit/ut cū regnasset dauid/eū ipse & eius pueri quasi primā possessionē honora/
rēt. Sed de his in alio loco dicemus. Tps itaq; quod cōmoratus est dauid in Sicelech Palæstinoꝝ fuit
mēsiū q̄ttuor/& uiginti dierū. Vnde latēter insurgēs cōtra Palæstinos in uicina regione cōstitutos ser
ritas & Amalechitas/eoꝝ ꝓuinciā deuastabat/multāq; predā iumentoꝝ & camelorꝝ sumens/reuer/
rebat' ad ꝓpria/& ab hominibus abstinebat/metuētes ne eū diuulgarēt ad regē/patrē tñ ei prædo
mum mittebat. Cū uero regreret rex quos uastasset/predāq; tulisset/dicēdo eos qui ad austrū iudæos
cōuerlabant'/& in cāpestribus habitabāt se esse depopulatū satisfecit regi/sperabat enī q; dauid odio
haberet propriam gentem/& seruus eius foret donec apud eum consisteret.

Quemadmodū castrametantibus Palæstinis/iterum Hebræi bello deuicti sunt/& rex eoꝝ Saul
pugnando mortuus est una cū filiis. Capi. XIII.

IN eodem tempore Palæstinis circa israhelitas pugnare uolentibus/& mittētibus ad omnes
amicos ut eis adesset in bello in sela/ubi congregati erāt exituri super Hæbreos. Achis
rex Geth/Dauid rogauit/ut cum suis armatis ei solatium contra hebræos præberet. Illo
uero gratissime promittente & dicente inuenisse se tempus in quo ei beneficiis respondē
ret/& susceptionis munus exoluere t/promisit rex custodem sui corporis post uictoriā & belli certa/
men eū se esse facturum honoris & fidei promissione uolens uoluntatē eius augere. Saul itaq; rex He
bræorū omnes diuinos & uentriloquos/& omnē huiusmodi artē de sua expulerat regione absq; pro
phetis. Audiens autem Palæstinos iam esse præsentes/& iuxa suam ciuitatē in cāpo positā/castra fi/
xisse ad eos cū omni exercitu suo profectus est. Cūq; uenisset ante montē quendā Gelboe/& uidisset
e diuerso hostiū multitudinē/timore fortuito cōturbatus est/dum esset eorū exercitus potior/& mul
to melior deūq; cōsuluit per prophetas/ut ei de prœlio & eius fine prædiceret. Deo aūt non respon/
dente saul magis expauit/& animo corruit/malū sibi aperte iminere prospiciens/cum utiq; deum ar
bitraret' præsentem sibi non esse/iussitq; sibi quæri mulierem uentriloquam habentem spiritum/&
uocantem animas defunctorum/ut ualeret agnoscere/si in rebus imminentibus præualeret. Genus
enim uentriloquorum euocando mortuorū animas. per eas solet poscentibus futura prædicere. Cūq;
fuisset a quodam famulo ei nunciatum esse huiusmodi mulierem in ciuitate Endor/latenter omnē
exercitum relinquens/exutus ueste regali/sumens duos famulos/quos nouerat fidelissimos uenit in
Endor ad mulierem/rogauitq; eam ut diuinaret/& animam suscitaret/citius ipse dixisset. Muliere
uero repugnāte atq; dicente non se posse regem spernere/qui genus hoc diuinantium expulisset/sed
nec illum bene facere/qui dum nihil per eam fuisset Iesus/ei pararet insidias/ut prohibita facientem
pene contraderet iurauit/ne cuiquam eius diuinationem proderet/nec periculum fore. Cumq; iureiu
rando satisfecisset non eam debere metuere/si ei animam Samuel euocaret/illa nescius quis esset Sa
muel/eam ex inferno euocabat. Cumq; apparuisset uidens mulier uirum sanctum deo decibilem/cō
turbata est/& tunc eius faciem obstupescens/nonne tu es inquit rex saul. Hoc enim ei Samuel indi/
cauerat. Quo confitente/& perturbationem eius quærente/ait uidisse se uirum similem forma deo/
eoq; iubente imaginem eius/formā & statum eius quem uiderat explanare/significauit se senem iā
glorioſum/& sacerdotali pallio uidisse circumamictum. Ex quibus cognouit rex hunc Samuel esse/
& procidens in terram salutauit & adorauit. Anima uero Samuel inquirēte cur eam commouisset/
Samuel ingemiscebat necessitatem incumbere/& hostes sibi grauiter iminere/& esse/in hæsitatione
rerum præsentium constitutum adeo utiq; derelictū/& neq; responsum ꝓmereri/neq; per ꝓphetas/
neq; per somnia/& ꝓpterea iquit ad te qui mihi semp pius extitisti cōfugi. Samuel aūt uidēs eū fini
tiæ iā ꝓximū/ait. Supflue a me aliquid uis cognoscere/cū a deo sis derelictus. Sed regnū qdē tuū ad
dauid transferet'/quod in hoc bello scias esse uētur/ te uero tuūq; principatū cū uita esse finiēdū/quo
inobediēs fueris deo in Amalechitas/bello/& eius nequā mādata seruaueris/sicut uiuēs tibimet ꝓ
phetauit. Igit' scito te subdēdū/& populū inimicis/& te cū saliis tuis die crastina in bello cadētes/me/
cū esse māsuros. Hæc audiēs saul tristitia faciēte loquēdi amisit officiū & pstratus est in terra ꝓpter
dolorem qui ei fuerat indicatus potius/q̄ propter abstinētiam. Quia enim precedēti die aut nocte ci

bum nō

bum non ſuſceperat/facile non ualebat exurgere/uix tamē recipientem ſpiritum coegit mulier ugu ſtaret/hoc munus petens ſibimet repenſari pro diuinatione/quam ſui periculo ei præparabat/cū ei propter timorem ipſius non licuiſſet. Quæ licet ignoraſſet qui fuerit tamen ei prænaluit ut concede ret pro quibus rogauit appoſitum cibum ſumere/quatenus recepta uirtute/ad caſtra propria reme/ are. Cumq; ille refutaret/& nimis aduerſaretur in anguſtia conſtitutus compulit & perſuaſit ei/& ha bens unum uitulum manſuetum a ſe domi nutritū/in quo ſolo requieſcebat occiſo & carnibus præ/ paratis ei/ut comederet/eiuſq; ſeruis appoſuit. Quo facto ſaul noctāter ad ſua caſtra reuerſus eſt. Iu ſtum eſt autem laudare mulieris largitatem/quia licet eius ars a rege fuiſſet exerceri prohibita/tamē dum ueniſſent in domum eius quos nunq̄ uiderat prius non habuit mali memoriam uituperando eū qui eius prohibuerat diſciplinam/nec auerſata eſt peregrinum/& cuius conſuetudinem nequaquam habuerat/ſed condoluit/& conſolata eſt/dum eū cognouiſſet regē/& circa quem potuerat animo in grata conſiſtere/eum potius ut comederet inuitabat/& q̄ ei ſolummodo in paupertate fuerat/hoc li benter largiterq; conferebat/non aliquam retributionem eius expectans/non munus aliquod aucu pans/quippe quem proxime moriturum agnouerat/ cum plærūq; natura ſit hominum/boni aliquid aut repenſaturis beneficium exhibere/aut a quibus aliquid ſe credunt accipere/his mutuare. Bonū eſt ergo illam imitari mulierem/& bene facere cunctis egentibus/& nihil arbitrari melius eſſe/nec amplius aliquid generi humano competere potius quam hoc ut deum propicium/& boni largitorē ſemper habeamus. Igit̄ de illa muliere dixiſſe ſufficiat. Sermonē uero nunc faciamus ciuitatibus & populis & gentibus profuturum/& bonis omnibus congruū/ex quo prouocent̄ uniuerſi ſectari uir/ tutem/& eternæ decus appetere gloriæ/ſed & qui ſapientibus & regibus gentium/& principibus po pulo⁊ multū deſiderium/& ſtudium rerum bonarum adiiciat/& pro ſalute patriæ ad pericula mor/ tis libenter adducat/& cuncta quæ uident̄ grauia doceat eſſet contemnēda/Habeo rei huius aucto rem Saul hebræo⁊ regem. Hic.n. licet futura iam noſſet/& mortem ſibi īminere ꝓpheta prædicēre cognoſceret/non fugit/nec amore uitæ ſuum exercitū ꝓdidit inimicis/nec regiæ cōtumeliam intulit dignitati/ſed potius cū omni ſua domo ſemetipſum tradēs ſimul & filiis/optimū iudicauit cū eis ma gis cadere pro ſubiectis pugnādo/& filios una perire/licet boni & fuiſſent/quā eos in incerto relin/ quere/quaſi regni ſucceſſionē & generis habituros. Is ergo & iuſtus/& caſtus/& fortiſſimus ſolus mi hi eſſe uidet̄/& ſiquis fuit talis/aut fuerit cunctо⁊ teſtimonio uirtutis adoptione digniſſimus. Nam eos qui ſub ſpe uictoriæ ꝓficiſcunt̄ ad bellū/& incolumes ſe redire cōfidunt. quāuis geſſerint clarum nō uident̄ benefacere q eos fortes uoluerint appellare/quod de talibus in hiſtoriis/& aliis cōſcriptio nibus inuēit̄/quāuis & illi ſint approbādi magnanimes aūt & grādia præſumētes/& re⁊ terribilium cōtēptores/ſoli dicēdi ſunt oēs qui ſaul imitant̄. Illi nāq; qui neſciētes quod in bello futu⁊ eſt nequaq̄ animo deficiūt/ſed in certū ſemetipſos emittunt/licet aliquid grāde faciāt/nō tñ ualde mirādi ſunt. Cū uero utile nihil uenturū animo cogitat̄/ſed iā mors futura præſcit̄/& ſolummō hoc paſſuri dimi cant aliqui/& neq; terrent̄/neq; pro mortis periculo obſtupeſcunt huiuſmodi uiros pfecte fortitudi/ nis eſſe decerno. Hoc igit̄ fecit ſaul oſtendēs q̄ cūctos deſiderātes gloriæ palmā habē/poſt mortē ta lia cōuenit adimplere/& maxime reges quos ꝓpter cumulū ꝑncipatus nō ſolū malos nō licet eſſe cir ca ſubiectos/ſed neq; mediocriter eſſe bonos. Plurima quidē de ſaul magnanimitate potui dicere/maximā mihi hoc argumēto præbente mām/ſed ne diu eius laudibus uidear inherere/denuo ad ea re/ uertor/unde egreſſus eſſe agnoſcor. Palæſtinis igitur caſtra ſicut prædiximus metātibus & per ſingu las generationes & tribus & ſatrapas exercitū diſponentibus/ibat cū ſuo exercitu rex Achis/& poſt eum Dauid cum ſexcētis armatis ſequebatur. Et cum duces Palæſtinorum uiderent inter eos hebræ os/qui cū Dauid in auxiliū regis uenerant/percontabant̄ a rege/qui nā eſſet. Qui dixit Dauid eſſe q fugerat Saul dominū ſuum/quē ad ſe uenientem ipſe ſuſceperat/& nunc uelle ſibi eum beneficia re pendere/& Saul interficere/propterea in ſolatio ipſius aduenīſſe. Quo dicto culpatus eſt a ducibus Palæſtino⁊/eo q̄ uirum inimicū ad ſolatiū adduxerit/eumq; redire ſuadebāt/ne forte latenter mali aliquid circa eos efficeret/habendo tempus & cauſam/per quā ſuū dominū placare poſſet/ſed ſi uel/ let ei proſpicere/remitteret eū cū ſuis ad locū quem dederat illi ꝑus. Adiiciebant aūt. Nonne hic eſt Dauid/de quo cantabāt uirgines hebræo⁊ quia multa milia ꝑemiſſet. Et cū audiſſet rex Geth utili/ ter dicta cognoſcens uocauit Dauid/& ait. Ego quidē cū ſim teſtis ſtudii tui circa me atq; deuotionis ꝓpterea te ad ſolatiū meū adduxi/ꝑncipibus āt nō places. Sed facto die perge ad locū quē dedi tibi/ & ibi meā cuſtodi prouinciā/ne quis hoſtiū ad eā accedat/es.n. animo meo pars magna ſolatii. Da/ nid itaq; iubente rege Geth/uenit. Sicelech. Eo tempore quo fuerat egreſſus ad ſolatium Palæſtino rum gens Amalechitarum ingrediens. Sicelech fortiſſime ceperat eam/qua incenſa/multaq; præda ex ea & aliis Palæſtinorum regionibus ſumpta diſceſſerat. Inueniens ergo Dauid uaſtatam omnem prouinciam/& omnia fuiſſe direpta/& duas uxores ſuas/& eos qui cum eis erant una cum filiis in captiuitatē ductas/cōtinuo ueſtem ſcindens flens & gemens cum ſotiis & amicis/ad hoc uſq; perue

plt/ut ēt dolentibus captiuitatē uxoꝝ ac filiorꝝ lachrymæ nimiæ eoꝝ fletu deficerēt. Sed & ipſe peſſ
eulū paſſus eſt/itu ut a ſociis dolentibus captiuitatē uxorū ac filiorū pene lapidaret/ipſum enim ſolū
rei principem/ipſum unuſquiſq; malorum dicebat auctorē. Igitur ſternebatur/& mentē ſuam ad deū
conuertens/rogauit Abithar pontificē/ut indutus ueſte ſacerdotali conſuleret deum & prophetaret
ſi perſequens Amalechitas/comprænderet eos/& liberaret uxores ac filios/& ulciſceretur in ho/
ſtibus. Sacerdote uero iubente ut eos perſequeretur conſurgens armatus perſecutus eſt hoſtes. Cūq;
peniſſet ad torrentē Boſor inuenit uirum errātem Aegyptū genere Aethiopem/& fame defectum
qui tribus diebus in deſerto ſine cibo permanēs primū cibo potuq; eū cōfortans/& refici faciens in/
quirebat/cuius eſſet aut unde. Tunc ille quidem ſe genere ſignificauit Aegyptū/& propter infirmita
tem a ſuo domino derelictū/eo q; non ualeret ſequi/pariter ēt eſſe indicauit ſe ex eis qui incēdiſſent/
& diripuiſſent Iudæam ſimul & Sicelech. Hunc ergo Dauid habens ducem ſuper Amalechitas/ap/
prehendit eos in terra iacentes/& alios qdē prandentes/alios iā ebrios & uino ſolutos/& de re acta/
& de captiuitate uxorū ac filiorū gaudentibus & fruentibus/deoſq; ſuos laudantibus repente irruit
ſuper eos/& lætitia qua gaudebant fruſtrauit. Nudi.n. & nihil huiuſmodi ſuſpicantes/ſed ad potum
& ad epulum cōuerſi. oēs remiſſiores erant. Et alii quidem eorum menſis adhuc appoſitis/apprehē/
ſi ſup eas extincti ſunt/& ſanguis eorū cibo pmixtus eſt/alios uero inuicē ſe ad pocula inuitātes oc/
cidit/multos ēt in ſoporē conuerſos extinxit/quicūq; uero occurrere & armis inuolui/& ex aduerſo
conſiſtere potuerunt/hi ēt facilius quā illi qui iacebant nudi perempti ſunt. Quos ab hora prima in/
terficientes uſq; ad neſperam permanſerant ita ut Amalechitarum nō remanerent amplius quā qua
dringenti/qui tamen in camelis curracibus aſcendentes uix euadere potuerunt. Eripuit ergo Dauid
alia omnia quæ tulerunt hoſtes/ſed ēt uxores ſuas & ſociorum. Cunq; reuertentes ueniſſent ad locū
ubi ducētos q eos nō potuerūt ſequi reliquerāt ad caſtra cuſtodiēda/& illi quidē quadringenti partē
prædæ eos accipere/nō cenſebāt/qui ſecū nō fuerant/cū utiq; deberet ſufficere ſi uxores cū filiis/alia
q; ſuppellectile mererent ſuſcipere/ſeq; meliores & digniores/quippe qui laborē ſuſtinuiſſent hoſtes
q; peremiſſent præda direpta. Dauid aūt maligná hanc & iniuſtā dixit eſſe ſnīam cū eſſent digni deo
præbent/ut & ulciſcerent in hoſtibus/& omnē prædā cū his qui una ad perſequendū egreſſi fuerāt/
ex æquo diuiderent/qñ ad diuerſorii cuſtodiā remanſiſſent/& ex illo lex iſta permanſit/ut tantū ac/
cipiāt qui cuſtodiūt caſtra/quātū illi qui pugnant. Veniens aūt Dauid in Sicelech. omnibus in Iudæa
amicis/& neceſſariis partē prædæ direxit. Et uaſtatio quidē Sicelech & Amalechitarū hmōi fuit in/
teritus. Palæſtinis igit dimicātibus/& pugna graui cōmiſſa Palæſtini quidē ulciſcunt/& multos ſuo
rū hoſtiū pemerāt. Saul aūt rex iſrahelitaꝝ/& eius filii fortiter decertantes/& utētes omni fiducia tā
q; gloria eoꝝ in bona morte/& in hoſtiū dimicatione cōſiſteret/nihilq; hoc ꝓcioſius eſſe iudicantes/
oium inimicorum cohortē cōtra ſe cōuertentes undiq; circūdati/piter ſunt extincti/multos tñ Pale/
ſtinorū forti dimicatione pemerunt. Erāt uero ſaul & Ionathas/& Amminadab/& Melchis. His er/
go cadētibus hebræoꝝ populus cōuerſus eſt in fugā/& turpitudo & cōfuſio facta eſt ex interitu ſaul
& de grauiſſimis hoſtibus undiq; ſuper eos ingruētibus. Saul aūt hoc mō pemptus eſt. Dū eēt hoſtiū
multitudine cōſtipatus. Palæſtinis crebro ſup eū iacula dirigētibus/oibus pene ꝓſtratis paucis exin
de fugientibus/ipſe clariſſime decertatus eſt. qui uulnera in ſe multa ſe gerēs. ita ut nequaq; iā poſſet
tolerare. nec ferre plagas/ ſemetipſum qdē perimere erat inualidus/iuſſit aūt armigero/ut eū gladio
educto perimeret/ut nequaq; uiuū eū comprænderent hoſtes. Armigero non præſumēti dominū
ſuum occidere/ipſum gladium ſuū educens/& in terra cōfigens irruit in mucronem/& cum nequi/
ret ſibi uim ultimæ mortis inferre/nec ferrum eius membra tranſiret/conuerſus & uidēs quendā in/
nenem requiſiuit quis eſſet. Quem cum cognouiſſet Amalechitā/rogauit ut educto gladio eū mor/
te qua uellet occideret. Quod cū feciſſet ſublato auro ex eius brachiis/& corona regali fugit. Vidēs
aūtē armiger eius Saul extinctū. occidit & ſemetipſum/nulluſq; de cuſtodibus corporis eſt relictus/
ſed oēs ceciderunt in monte qui dicit Gelboe. Audientes aūt hebræi qui habitabant in cōualle trās
iordanē/& qui in cāpeſtribus ciuitates habebant/q; ſaul cecidiſſet & eius filii/& omnis cū eo piſſet
exercitus/relinquentes ꝓprias ciuitates/ad loca occultiſſima fugierunt. Palæſtini inuenientes urbes
derelictas atq; deſertas habitauerunt in eis. Cūq; ueniſſent hoſtes exuere/inuenerūt corpus ſaul & fi
liorꝝ eius. Quos expolitātes eoꝝ capita trūcauerūt/& in omnē prouinciā ꝓuulgauerūt hoſtes ſuos
cecidiſſe. Quoꝝ arma qdē cōſecrata ſunt in Aſtaroth tēplo/corpora uero ſuſpēderūt ſup muꝝ ciui/
tatis Bethſan/quæ nūc Scytopolis appellat. Cū ergo audiſſēt habitatores ciuitatis labes Galaad die
tertio q; trūcaſſent ſaul mortuū & eius filios Palæſtini/crudele iudicātes eū iſepultū deſpicer/egreſſi
uiri fortiſſimi/& ꝓſumptiōe ꝓcipui cū ipa ciuitas & corpibus/& aīalibus uiros habuerit ualde robu
ſtos/tota nocte iter agētes/uenerūt ad ciuitatē Bethſan/& accedētes ad muros hoſtiū/& deponētes
corpus ſaul & filioꝝ eius detulerūt in labes hoſtibus ꝓpter fortitudinē eoꝝ nequaq; ꝓhibere ualēti/
bus aut ꝓſumētib'. Viri āt labes cū oi populo flētes ſepelierūt corpa eoꝝ i optio loco ꝓuiciæ/quē Se

getem

getē appellāt/& ieiuñiū ſeptē dierū cū mulieribus & īfātibus ſup eos celebrauerūt tondētes pectora ac lugētes regē & filios eius/& exercitū dñi/nec cibū deſiderātes guſtare uel potū.Hūc itaq; finē Saul ꝓphetāte Samuel habuit/ga obediēs deo nō fuit ꝓpter mādata que cōtra Amalechitas accepat/ & q; Abimelech ſacerdotis generationem/& ipſam Abimelech/& ſacerdotum una peremit urbem. Regnauit ergo ſaul Samuel quidem uiuente annis decem & octo/moriente autem Samuel alios duos qui huiuſmodi habita cōuerſatione defunctus eſt.

Incipit liber ſeptimus.

Q;uo Dauid qdē ſup unā tribū in ebron ciuitate regnauit/& ſup aliā multitudinē filius ſaul .Cap.I.

Rædictū itaq; ꝓliū geſtū eſt die qua Dauid uictis Amalechitis reuerſus eſt in Sicelech.Et cū ibi duos habitaret dies/tertia die uenit quidam liberatus a pugna/que cōtra palæſtinos fuerat geſta/& qui ſaul interemerat ſciſſa ueſte & aſperſo capite cinere.Qui dū adoraſſet Dauid iterrogatus/ unde tali mō uenerit/ait ab Iſrahelitaꝝ pugna/quibus infelicē terminū ꝓueniſſe dicebat & multa quidem hebræoꝝ milia fuiſſe necata & regē piter eoꝝ Saul cum filiis interēptum/ſignificabatq; uidiſſe ſe & hebræoꝝ fugā/& fugienti quoq; regi fuiſſe pñtē/quē ēt ne cōpræhēderet ab hoſtibus ipſe ſerogatus ab eo iugulaſſe fatebatur/quia dū gladio ſuo īcubuiſſet pp uulneꝝ magnitudinē non ualebat ſe ipm occidere.Cum hæc dixiſſet ſigna mortis eius oñdit aurum brachioꝝ regis & coronā/quæ cum expoliaſſet/mortuum Saul ei detulerat.Dauid itaq; cū iam non diſcederet/ſed aperta ſigna mortis eius inſpiceret/ueſtē quidē repēte diſrupit/deflēs aūt & lugēs cū ſuis totā diē in fletu & lamētatione ꝓtraxit/cui maior triſtitia nata eſt pro morte Ionathæ/qui fideliſſimus amicus fuerat/ & ei cā ſalutis extiterat.Tantā.n.ſui uirtutē Dauid circa deuotionē Saul oñdit/ut nō ſolū finē eius luctuoſe ſatis habuerit/licet ſæpius ꝓ eū mortis ꝓicula paſſus ſit/ſed ēt puniret eius īterfectorē.Nam cū dixiſſet ei/quia ipſe ſui accuſator erat qui regē occiderat/& eū cognouiſſet/quia de genere Amalechitaꝝ eſſet repēte eū ꝓcepit iterimi.Cōſcripſit aūt epitaphiū ſicut fieri aſſolet in ſepulchris quod lamentationes cōtineret/& laudes Saul & Ionathæ/ quod ēt uſq; ad meū ꝑmanſit tps.Cū uero hoc mō regi exhibuiſſet/plāctū eius finito luctu per prophetā cōſuluit deū quā ei ciuitatē daret ad habitādū de tribu Iuda.Cunq; dixiſſet datuꝝ ſe ei Ebron/derelicta Sicelech uenit ad eam deductis duabus uxoribus ſuis/& q erāt cū eo cūctis armatis.Ad quē cōuēiens omnis populis illius tribus eū conſtituere regē.Qui cū audiſſet q; ſaul & eius filios ſepeliſſent uiri labes habitatores Galaditis/miſit ad eos/laudans & approbans eoꝝ opus/& uirtutē/& agens gratias pro ſtudio/quod circa defunctos habuerant/pariterq; dicens q; tribus Iuda eū cōſtituiſſēt regē.Abner itaq; princeps militiæ ſaul/ filius aūt Ner/uir efficax/& optimus ualde natura.cū uidiſſet cecidiſſe regē/& Ionathan/& duos alios filios eius/ueniēs ad caſtra filiū ſaul qui relictus fuerat nomine Hiſboſeth abripiens regē ſup eos q trans iordanē erāt/& totius populi pariter ordinauit/præter tribū.ſ.Iuda/ſtatuitq; regnū eius in terra/ quæ ſecūdū patriā quidē linguā uocaṫ Manaim/ſecundū græcos diciṫ caſtra.Abner ergo exinde promouit electū exercitū nimis ut cōgrederet cū tribu Iuda/ iraſcebaṫ.n.aduerſus eos a quibus rex Dauid fuerat ordinatus.Huic aūt occurit miſſus a Dauid Ioab filius Saruiæ ſororis eius de patre Sar natus/ hic.n.erat contra Abner conſtitutus militiæ princeps.Cū quo ēt fuerāṫ & ſui fratres abyſai/& aſahel & oēs armati Dauid .Itaq; ueniens ad quendā fontē in ciuitate Gabaa aciē cōſtituit ad pugnandū.Dicente uero abner ad eū uelle ſe probare/quis eoꝝ robuſtiorē haberet exercitū/cōuenit inter utroſq; ut duodecim uiros pugnaturos mitterent/& ꝓcedentes inter medias acies/qui ex utraq; parte ducū fuerant ad certamen electi/eductiſq; gladiis uri Dauid/& tenentes capita hoſtium eorū lumbos & latera ſuis gladiis perforarunt/donec omnes quaſi ex uno conſtituto perimerent.His autem cadentibus etiam reliquus direptus eſt exercitus/& dimicatione fortiſſima procedente.abner populus uictus eſt/fugientesq; Ioab perſequi non ceſſabat/præcipiens armatis ut poſt eorum ueſtigia feſtinarent/& nequaq; occidendo deficerent/Cuius etiam fratres decertati ſunt proniſſime/inter quos clarior præcipue fuit iunior aſahel/qui tantam gloriam habuit in pedum uelocitate/ut non ſolum hominēs/ſed etiam equos ad currendi certamina ſuperaret.Is igitur perſequebatur principem abner/ recto greſſu in neutram partē declinās.Cūq; reſpexiſſet abner/& conſideraſſet impetū ſe ſequentis/ & dixiſſet ut unius militis arma ſumēs ab eius perſecutione quieſceret/& rurſus ille nequaq; a ſuo conamine penitus abſtineret/monente illo denuo ut recederet/nec coactus eum percuteret/& ante eius fratres ulterius fiduciam non haberet/uerba eius illo deſpiciente/fugiens poſt tergum lāceā coactus emiſit/eūq; repente mortali uulnere penetrauit.Hi uero qui cū eo ꝑſequebanṫ Abner/cum uenīſſent ad locum ubi iacebat aſahel mortuus circūſtantes nequaq; ꝑſecuti ſunt hoſtes.Ioab aūt & frater eius abyſai ꝓtranſeūtes uiderūt cadauer illius/& maiorem iræ fomitē contra abner hēntes/ꝓ morte fratris magna ſui uelocitate uſq; ad locū quendā noīe Gabaon perſecuti ſunt Abner.Et cū ſol occūbe//

ret/aſcendẽs in quẽdã collẽ cũ tribu Beniamin expectabat hoſtes ſimul & Abner. Qui dũ clamaret & diceret ad Ioab nõ eũ oportere uiros cõtribulos tãto certamine ꝑlii exacute/ſed ẽt fratrẽ eius Aſahel deliquiſſe/q; dũ eũ moneret ut a ꝑſecutione ceſſaret nec acqeſceret/ꝓpterea pcuſſus occubuiſſet/ ſapiẽter faciẽs Ioab/& hec uerba ſatiſfactionẽ eſſe decernẽs/miſſa turba reuocauit exercitũ/& ab ue hemẽti ꝑſecutione retinuit. Et Ioab qdẽ in illo loco moratus eſt. Abner aũt tota nocte iter faciẽs/& trãſiẽs fluuiũ iordanẽ uenit ad caſtra ad Saul filiũ Hiſboſeth. Altera uero die dinumerãs Ioab corpo/ ra defunctorũ/ſepeliuit uniuerſos. Ceciderũt aũt de exercitu qdẽ abner milites q̃ſi trecẽti & ſexagita/ de dauid uero decẽ/& nouẽ & aſahel. Cui⁹ corp⁹ reportãtes Ioab/& abyſai i Bethleẽ/& i monumẽ to paterno ſepeliẽtes. ad Dauid regreſſi ſunt in Ebron. Cœpit igit̃ ex illo tẽpore bellũ inteſtinũ inter hebræos fieri/& multo tẽpore ꝓmãſit/ꝓficiẽtibus ſemp eis q cũ dauid erãt/& ãplius ad bella creſcẽ/ tibus/filii uero ſaul exercitus pene quotidie defluxit. Quo tẽpore nati ſunt dauid filii numero ſex/ ex totidẽ mulieribus. Quoꝝ ſenior quidẽ qui de achinoe matre ꝓgenitus. appellatus eſt amon/ſecũdus aũt de uxore abigail nomine eliab/tertius abſalon q natus eſt de Maacha filia Tholmai regis Geſſur/ quartũ uero habuit de muliere agit quẽ uocauit adoniã/qntũ habuit de Saphatia filiũ Habital. ſextũ etrã de Egla natũ denominauit. Cũq; inteſtina bella cõſiſterẽt/& ſæpius ad opera belli cõtra ſe uenif ſent utriuſq; regis exercitus. Abner ꝑnceps militiæ filii ſaul/cũ eſſet ſapiens/& ualde populũ uidere/ tur habere deuotũ egit ut oẽs cũ Hiſboſeth eſſent/qui ẽt cũ eo magna deuotione cõſtricti multo tem pore ꝑmanſerunt. Poſt hæc aũt abner in quodã crimine cõpræhẽſus/cuius hæc cauſa fuit/q; cũ ſaul cõcubina cõcũberet/nomine Reſpha filia Haia culpatus eſt a rege. Vnde dolens & grauiter idigna/ tus/q; nõ iuſtã retributionẽ mereret ab eo pro quo tãta inſtãtia laborãs interminatus eſt regnũ ſe trã ſlaturũ ad dauid/& oſtẽſuꝝ/q; nõ ſua fortitudine ſapiẽtiaq; regnaret Hiſboſeth ſup eos qui erãt ultra iordanẽ/ſed illius potius operibus atq; fide. Tunc mittẽs in Ebron petiit ut a dauid fidei iuſiurãdum accipere/& eũ ſociũ & amicũ haberet/ꝑmittẽs ſe ſuaſurũ populo/ut a ſaul filio recederet/& iſtm re/ gẽ totius ꝓuinciæ cõſtitueret. Dauid aũt quæ poſcebat ipleuit. Lætatus. n. in his quæ abner apud eũ egiſſet ꝓmũ initiũ fœderis hoc petiit ut ei ſuã uxorẽ reduceret/quã magnis bellorꝝ piculis cõperaſſet quippe pro qua ſexcẽta capita Palæſtinorꝝ ſaul obtulerat regi. Et uxorẽ qdẽ eius Michol ſublatam Falthi/cui tũc erat copulata remiſit abner ad Dauid. In qua re ẽt Hiſboſeth cooperator acceſſit/ſcri/ ꝑſerat. n. & illi Dauid/ut uxorẽ iuſte reciperet ſuam Cõuocatis itaq; ſenioribus plæbis & tribunis & millenariis uerba hæc abner retulit ad eos dicẽs. Sæpius quidẽ paratos ut ab Hiſboſeth recederetis & ꝓtingeretis ad Dauid/ab hac uos ego uolũtate retinui/nunc aũt ſi uultis hæc iplere/permitto/ſci/ ens q; deus per Samuelẽ prophetã Dauid promiſit hæbreorũ oĩum regnũ/& ꝓdixit q; Palæſtinos il le uaſtaret/& ſubiectos efficeret. Hæc audientes ſeniores & principes/q; & abner ꝑnceps militiæ uo lũtatẽ cum ſua quã & ꝑmitus habuerãt circa rerũ effectus haberet/unanimes conſenſerũt/ ut dauid/ ſe regno traderẽt. Cũq; ad talia cõſpiraſſent/cõuocauit abner tribũ Beniamin/oẽs enim ex ea cuſto des corporis erãt Hiſboſeth/qbus ẽt iſta locutus eſt. Cũq; nullũ uideret ſibi reſiſtere/ſed magis ad oĩa quæ uellet ipſos paratos haberet/ſumẽs ex eis. xx. uenit ad dauid ut promiſſam iuriſiurandi religio/ nẽ firmaret/fideliora. n. erũt q̃ ꝓ noſipſos gerimus quã quæ ꝓ alios ꝓ nobis agunt̃ ut hæc uerba quæ cũ eo haberet/ꝑncipibus diceret ut ad omnẽ tribũ quæ ipſe ꝓ ſe gereret idicaret/quẽ dũ ſplendide ſu ſcepiſſet/& per multos dies opulẽtis & præcioſis couiuiis refeciſſet/petiit ut dimiſſus ab eo deduce/ ret ad eũ populũ quo præſente atq; uidente/ei traderet ꝑncipatũ. Cũq; dauid dimiſiſſet abner/adhuc eo ad Ebron nõ procul abeunte uenit Ioab qui erat ꝓ eo militiæ princeps & agnoſcens quia uenif/ ſet ad regẽ abner & ante paululũ dimiſſus eſſet fœderibus celebratis ꝓ regno dauid/metuens ne illũ qdẽ in honore primi ordinis cõſtitueret/aut haberet regni ꝓticipẽ/& cũ in rebus aliis eſſet aſtutus/ & prouidus ille certis ꝓficeret tpibus/ipſe uero decreſceret/& militiæ amitteret principatũ/uiã peſ/ ſimã & maligniſſimã cogitauit/& ꝑmũ qdẽ tẽtauit/ut ei detraheret apud regẽ monẽs ut ſe cuſtodi/ ret & ꝓmiſſiones nõ reſpiceret abner/hæc facere dicẽs illũ/ut ſaul filio cõfirmaret ꝑiũ/& qa ꝓ fal latiis atq; dolo ueniſſet ad eũ & uellet ſpẽ & diſpẽſationẽ regni eius agnoſcere & ſic ad ꝓpria reme are. Cũ uero his uerbis ñ potuiſſet ꝑſuadere regi/nec eũ uideret exacui deteriorẽ ruinã rurſus aggreſ ſus eſt. Et cũ deliberaſſet. ut abner ĩterimeret/miſit q ſequerent̃ eũ/& cõpræhẽſum ex dauid nois præ ceptiõe reuocarent/tanq̃ eſſet aliq̃ ei detecturus/quæ ipſo ꝑſente uidebat̃ oblitus. Abner ãt duũ hæc audiſſet a nunciis/apprænderãt. n. eũ in quodã loco noĩe Syra/q aberat ab Ebron ſtadiis q̃ſi uigin ti/nihil metuens futuroꝝ regreſſus eſt. Cui occurrẽs Ioab añ portã & ſuſcipiẽs eũ q̃ſi maxime deuo/ tus piter & amicus/ſæpe. n. fingũt uere ſe eſſe bonos/& malignæ ſuſpitiõis extraneos/q aliqd iniqu/ um tentare ꝑſumũt/ſegregauit qdem eũ ab aliis hoĩbus/tãq̃ in ſecreto ei locuturus/& in locũ portæ deſertiorẽ ductũ/cũ eſſet ipe ſolus & abyſai frater eius/euaginato gladio eius latus effodit. Et abner qdem hoc mõ Ioab dolo emptus eſt ꝓ morte qdem ſicut ipſe dicebat fratris. Aſahel/quẽ ꝑſequen/ tẽ ſe iteremerat abner in pugna facta in Gabaon/ſed ut tũc ueritas habuit/ꝓ metu ſui ꝓncipatus &

honoris

honoris quẽ habere putauerat eũ apud regem. Ex his itaq; debet conſiderare quilibet quãta & qualia præſumũt homines ꝓpter auaritiæ zelũ/& ꝓncipatus affectũ/cũ nulli hæc cædere uolũt. Nã cõcupiſcẽtes hæc adipiſci per multa mala ad ea pueniũt. Quæ rurſus metuẽtes amittere/multo deteriori/bus actionibus/ut ea retineãt ĩplicant̃/tanq̃ nõ ſit equale malũ adipiſci uelle tantũmõ magnitudinẽ ptãtis & dũ aſſueuerit qlibet eius bonis uti/ea rurſus amittere cũ in retinẽdo potius excelſior ſit erũna/ꝓpterea crudeliora moliunt̃/& præ timore ne amittãt quæ adepti ſunt/cõmitterẽt grauiora præſumunt. Sed de his quidẽ breuiter indicaſſe ſufficiat. Porro Dauid audiens interitũ abner/animo qui dẽ grauiſſime doluit/& coram omnibus teſtificatus eſt/tẽdẽs ad deũ dextrã ſuã/& clamãs q̃ nõ fuiſſet in abner interitu cõſentiens/ne eius mãdato aut conſilio fuiſſet extinctus/& maledicta poſuit/ualde grauiſſima cõtra eũ q illũ occiderat/& domũ eius uniuerſam/& eos q hoc egerãt/ꝓ defuncto pœnis eẽ fecit ſubiectos. Erat.n. ſollicitus/ne cõtra fidẽ & iuſiurãdũ ageret qđ exhibuerat abner. Præcepit aũt deflere & lugere & lamẽtationes fieri ſup uirũ/& eius corpus ſolẽnibus honorare obſequiis/cum & ipſe ueſtẽ diſtruperit ingemiſcens/& ſacco uideret̃ indutus. Hæc quidẽ facere ꝓcepit ꝓcedẽtes locu lũ/ipſe aũt lugẽs & deflẽs ſequebat̃ cũ ſenioribus atque ꝓceribus/oſtendẽs deuotionẽ circa uiros/& triſtitiã circa defunctos/& q̃ nõ eius cõſilio fuiſſet extinctus. ſepelierũt ãt eũ in Hebron/uæ dicẽtes & cõſcribẽs lamẽtationes ſup eius ſepulchrũ/ipſe ſtãs ꝓmitus ſup monumẽtũ fleuit/& aliis hoc celebrare cõtradidit. Sic.n. mors abner aflixit/ut neq; cibũ cogentibus amicis ſummeret/ſed iuraret nihil ſe guſtaturũ uſq; ad ſolis occaſum. Hoc itaq; factũ deuotionẽ ei populi adiunxit. Nã amici Abner honorẽ collatũ mortuo gratiſſime ſuſceperunt/& Dauid cuſtodẽ fidei crediderũt/& q̃ omni dignitate/& rebus ſolẽnibus eũ tanq̃ parẽtẽ & amicũ colere potuiſſet/cui nõ ut inimico cõtumeliã fecerat/nec turpi eũ/aut neglectæ ſepulturæ tradiderit. Oẽs ergo pro optima & mitiſſima regis nã lætabant̃ unoquoq; credẽte talẽ futurã regis in ſe ꝓuidentiã/qualẽ eũ in abner morte uidebãt. In his ergo geſtis Dauid præcipuã gloriã habere uidebat̃. Vñ factũ eſt/ut nullus ſuſpicaret̃. Abner uoluntate eius occiſum. Locutus ergo eſt ad populũ. q̃ ipſi qdẽ triſtitia nõ fortuita ꝓueniſſet/optimi uiri morte ſauciato nec parua detrimẽta fore Hebræis/illius uirtute ꝓuatis q eos cõſiliis optimis & uirtute manum cõtra hoſtiũ fortitudinẽ deſcẽdere potuiſſet. Sed deus inquit cui cura eſt rerũ omniũ/nõ huius ſãguinẽ deſerat indefenſũ. Ergo nouit q̃ Ioab & abyſai ſaruiæ filius nihil ꝓualeo facere/cũ ſint me ipſo potẽtiores/ſed uicẽ eis reddat ꝓ hmõi ꝓſumptione diuinitas. Igitur hoc modo abner defunctus eſt.

Quia eo interfecto dolo amicorum omne regnum Dauid accepit. Capi. II.

AVdiẽs mortem eius Saul filius Hiſboſeth/nõ leuiter eſt afflictus/cum fuiſſet cognato priuatus/& qui eius cãm regnãdi præbuerat/multumq; cõdoluit/& mortẽ. Abner uehementer ingẽuit. Sed nec ipſe multo tẽpore ſuper eũ uixit. ſed a filiis Rẽmõ/ideſt bana & Rechab paſſus inſidias interẽptus eſt. Iſti.n. cũ eſſent genere Beniamitæ in priori ordine conſtituti cogitauerunt. q̃ ſi perimerẽt Hiſboſeth/maxia dona a rege Dauid & ꝓncipatũ militiæ/aut aliud quodã munus accipere mererent̃/ſolumq; eũ reperientes meridie dormiẽtẽ/& neq; præſentes eẽ cuſtodes/neq; puellã quæ ianuas erat obſeruare ſolita uigilãtem/ſed & ipſam labore & opere conſuetos ſimul & æſtu in ſoporẽ fuiſſe conuerſam/ingreſſi domum in qua Saul filius dormiebat/occiderũt eum/eiuſq; caput abſcidentes tota die iter egerũt & uelut fugientes eos quos leſerant/& feſtinãtes ad eum cui erant ſua beneficia ꝓbituri/ac per eũ adepturi ſecuritatẽ/uenerunt in Hebron oſtendenteſq; Dauid caput Hiſboſeth/cõmẽdabãt ſemetipſos quaſi deuotos & interfectores inimici eius imperii. At ille nõ ſicut ſperabãt eos̃ ſcelere delectatus ait. O peſſimi uiri & ultionẽ repẽte ſuſcepturi/neſciti is q̃ ego interfectorẽ ſaul pemi/q eius mihi coronã aureã deportauit/licet ille rogatus hoc feciſſet/ne ſaul cõpræhenderent hoſtes. An certe mutatũ me/& nequaq̃ eſſe huiuſmodi credidiſtis/ſed quaſi lætaret cũ malignis hominibus/& munus crederem peſſimas actiones interfectos̃ ꝓprii domini & necantiũ in ſuo lectulo uirũ iuſtũ qui nihil operatus eſt mali/& uoſipſos multa ꝓuidentia & honore glorificauit. Quapropter illi quidem nunc debetis pœnas/a me excipientes digna ſupplicia/qui putaſtis me libenter mortẽ illius habiturũ. Nõ.n. aliter gloriã meã fœdare potuiſtis/quã ut me talia uel le crederetis. Cũq; dixiſſet hæc omni eos tormẽto puniri iuſſit/caput uero Hiſboſeth in tumulo Abner honore maxio ſepeliuit. His igit̃ finitis/uenerũt oẽs maiores natu hebræos̃ ad Dauid in hebrõ/& millenarii & duces eorũ/tradiderũtq; ſemetipſos/deuotionem quã circa eũ adhuc uiuente ſaul habuerant recordantes/pariter & honorẽ quem ei cũ eſſet millenarius præbuiſſent/necnõ & quomodo per ſamuelem ꝓphetã a deo rex fuerat ordinatus & quõ Hebræos̃ prouinciam eius dimicatiõe contra Palæſtinos habita/deus liberari conceſſerit. Ille uero hunc fauorem gratiæ ſuſcipiens/rogauit ut in hac uoluntate perſiſterent/nec eos huius rei cauſa pœniteret. His ergo conuiuiis opulentiſſime ſaginatis/miſit ut oẽm populum undiq; conuocarẽt. Et cõgregati ſunt ex tribu quidẽ Iuda/quaſi ſex milia octingenti ferentes arma/& ſcuta/& lanceas/iſti nanq; Saul filio miniſtrabant/quibus præter miſſis/tribus Iuda regem fecit Dauid/ex tribu autem Symeon ſeptẽ milia centũ/ex tribu Leui/qua

tuor milia ſeptingẽti/hñtes ꝑncipẽ Iudã/eũ qbus erat ꝑnceps ſacerdotũ Sadoch/cũ uigiti & duobus cognatis & ducibus/de tribu aũt Beniamin/armati q̃tuor milia/hæc.n.tribus adhuc ſuſtinebat/credẽs quemq̃ de ſaul genere regnaturꝫ/de tribu ãt Effrẽ uiginti milia & octingẽti/potẽtiſſimi/& ſũmo robore ꝓcellẽtes/de dimidia uero tribu Manaſſẽ/ſedecẽ & octo milia de tribu ãt Iſachar ducẽti qdẽ ꝓnoſcẽtes futura/armati uero uigiti milia/de tribu aũt. Zabulõ armati electi/qnq̃gita milia/hæc.n. tribus ſola ad dauid tota cõuenit/iſti ſiqdẽ eadẽ arma habuerãt q̃ & tribus Gad/ex tribu aũt Nepta/lim/uiri iſignes & ꝑnceps mille armis utẽtes/ſcuto ſimul & lãcea/quos ſequebaꝫ tribus ſua/quæ nũero comphẽdi nõ poterat/ex tribu aũt dã/electi uigiti ſeptẽ milia ſexcẽti/ex tribu Aſſer q̃dragita milia/ex duabus aũt tribubus & media Manaſſes/q̃ trãs iordanẽ habitabãt/armati ſcuto/& lanceis/& caſſibus. & loricis/& gladiis/cẽtũ uigiti milia/ſed & reliquæ tribus gladiis utebãtur. Hæc itaque multitudo cõgregata eſt ad dauid in Hebron cũ multo apparatu panis & uini/& omniũ q̃ ad cibum pertinere noſcunt/& uno decreto dauid confirmauere iperiũ. Cunq; tribus diebus feſtiuitatem populus celebraſſet/& in Hebron epulas habuiſſet/exurgens exiit dauid cũ omnibus uenit in Hieroſolymã.

Quõ obſidens Hieroſolymã dauid/& capiens ciuitatẽ/expulit qdẽ ex ea Chãnæos/ & Iudæos in ea cõſtituit/& de amicicia facta ĩter ipſum/& Hirã Tyri regem. Capi. III.

EBuſæis aũt habitãtibus ciuitatẽ/qui erãt ex genere Chananæorꝫ/& claudẽtibus ei portas/cecos aſpectu/& claudos/omneſq; leproſos/ad deriſionẽ regis cõſtituentibus ſup murum & dicẽtibus/q̃ ꝓhiberent eũ ceci ingredi ciuitatẽ/quæ agebãt deſpicientes eũ ꝓximã munitione murorꝫ/iratus rex. Hieroſolymã obſidere cœpit/& multo ſtudio & labore conari/ut eã caperet/q̃tenus in ipſo ꝓncipatus initio ſuã fortitudinẽ demõſtraret. Interminatus itaq; & ipſius & aliis ſiqui forte haberent aduerſus eũ reſiſtẽdi conamẽ/inferiorẽ ciuitatẽ magna uirtute cœpit. Cũq; adhuc arcẽ obtineẽ nõ poſſet/cœpit honores & munera ꝓmittẽdo rex ꝓnius ad opus bellicũ cõmilitones ꝓuocare/ut q cũq; per ſubiectos colles in arcẽ cõſcenderet eãq; caperet/ꝓncipatũ militiæ totius populi poſſideret. Cũctis itaq; cõſcendere feſtinãtibus & nullo labore ꝓmuneris ꝓmiſſi retributione tardãtibus. Saruiæ filius Ioab ꝓuenit uniuerſos/& aſcendẽs in cacumine/clamauit ad regẽ exigẽs militiæ ꝓncipatũ. Expulſis itaq; rex de ſũma arcæ Iebuſæis/& redificãs ciuitatẽ eã Hieroſolymã nũcupauit/& oĩ tẽpore in ea ſui habitauit iperii. Tẽpus aũt quo ſup tribũ iuda habuit principatum in Hebron fuerant anni ſeptem/& menſes ſex. Cũq; regnũ ſuũ cõſtituiſſet Hieroſolymis/rebus potius clarioribus utebatur/deo ſemper ei meliora prouidente/& gloriã eius latius ampliante. Inter hæc aũt miſit ad eũ Hirã rex Tyri/& amicicias cũ eo ſocietatẽq; firmauit/miſitq; ei ẽt dona/ideſt ligna cedrina & artifices uiros/fabros lignarios/& iſtructores/q̃ regiã domũ in Hieroſolymis cõſtruxerũt. Dauid aũt ſuperior muniẽs ciuitatẽ/eiq; copulãs arcẽ/unũ undiq; corpus effecit/& cũcta muro circũdedit ſuper opus aũt murorꝫ cõſtituit eſſe Ioab. Primus itaq; dauid Iebuſæis expulſis hãc ciuitatẽ Hieroſolymã nũcupauit. Nam ſub Abraã noſtro pente Solima uocabaꝫ. Quodã uero dicunt/& q̃ homerus poeta. Hieroſolymã nuncupauit. Hieron.n. hebræa lingua munitio eſt. Fuit aũt hæc extrãea ab hebræis omnẽ tꝑs/ab illo quo Ieſus ꝓnceps iſrahelitarꝫ cõtra chananæos pugnauit eiſq; deuictis/terras eorꝫ diuiſit Hebræis/præter Hieroſolymã/unde nõ potuerũt Iſrahelite expellere chananæos/uſq; dũ eos dauid obſediſſet. ãnorꝫ quingentorum quindecim. Faciam memoriã cuiuſdam nomine Ofni/uiri quidem inter Iebuſæos ualde locupletis/qui tamen in poſſeſſione Hieroſolymorꝫ non fuerit interfectus a dauid/propter fauorem quem habuerat apud hebræos/& quoddam beneficiũ uel ſtudium quod etiã circa ipſum regem oſtendiſſe uidebaꝫ quæ tamen poſt paululũ oportunis declarabo. Accepit autem dauid extra eas quas habuit/alias uxores/& cõcubinas/& filios genuit numero nouem quos etiã nominauit. Amnam. Elluneban. Nathan. Salomonem/ Iebar. Helieb/ Falna. Inna Fininhas. Hellifali/necnon & filiam Thamar/quorꝫ nouem quidem ex generoſis fœmineis erãt nati/duo uero quos ultimos noĩauimus/de cõcubinis. Porro Thamar cõſãguinea fuit Abſalõ.

Quod ſecundo pugnãtes cõtra ſe Palæſtinos in Hieroſolymis uicit/& de arca dei de cariathiarim in Hieroſolymam deducta. Capi. IIII.

OGnoſcentes itaq; palæſtini regem Dauid factum ab Hebræis uenerunt ſuper eum in hieroſolymam/ & apprehendẽtes cõuallem que uocaꝫ Gigantũ/eſt ei locus nõ ꝓcul ab urbe/illic caſtra poſuerunt. Rex autẽ Iudæorꝫ. Quõ nihil abique prophetia deiq; iuſſione faciebat/uolens eius uolũtatem agnoſcere/& uelut ad ſtipulatorem eũ habere/præcepit principi ſacerdotũ/ut quid deo placeret/& qualis terminus/forte in hoc bello cõſulto prædiceret. Quo ꝓphetante uictoriã/cõtra Palæſtinos eduxit exercitũ/& habita pugnæ cõgreſſione/ipſe poſt tergũ irruens ſup hoſtes/alios robore magnæ uirtutis occidit/alios effugauit. Nemo tamẽ credat modicũ ueniſſe Palæſtinorum exercitum ſuper hebræos/eo q̃ hoſtes fuerint ſic facillime ſuperati/& aut nihil aut non forte dignum aliquid memoria fecerint/ſed cuncti ſciat omnem Syriam/& uniuerſam phœnicem/& ſuper hæc alias multas/& pugnaces gentes fuiſſe

cum eis

cum eis hac dimicatione communes. Cuius rei hoc maximum erit indicium/quia cum ſæpius iam Palæſtini deuicti fuiſſent/& de ſuo exercitu multa milia ꝓdidiſſent/ſine dubio cū maiori ueniebant uirtute ſup Hebræos. Deniq; & hoc ꝓlio uicti/denuo cū triplici manu ſup dauid uenerunt/ & in eo loco caſtra poſuerunt. Quo facto/rurſu Iſrahelitarū Rex conſuluit deū de ꝓlii huius euentu ꝓphe/ tauitq; ſacerdos/ut in ſilua q̄ uocatur Planctus/retineret exercitū/erant aūt non procul ab hoſtibus & nec primitus ſe moueret/nec inciperet dimicare donec arbores uento flante mouerentur. Cum uero ſilua concuſſa fuiſſet/& tps quod ei ꝓdixerat deus adueniſſet in nullo moratus/egreſſus eſt q̄ſi iam ad ꝓparatā certamq; uictoriā. Cuius impetū non potuit multitudo hoſtiū ſuſtinere/ſed mox ad primā congreſſionē in fugā conuerſos/paſſim ꝓſequendo proſtrauit. quos etiā ꝓſecutus eſt uſq; ad ciuitatē Gazathenā/quæ eorū terminat regionē. Diripuit aūt eorū caſtra/in quibus & multas diui/ tias cōperit & deos eorū ſimul exterminauit. Hoc igit̄ bello hmōi qualitate finito/placuit dauid habito cōcilio cū ſenioribus/& principibus/& Millenariis/ut ex omni ꝓuincia/& ex omnibus tribu/ bus cūctā iuuentutē ad ſe faceret euocari/deinde ſacerdotes atq; leuitas/& euntes ī Cariathiarim ar cā dei exinde in Hieroſolymā deducerent/& culturā ei debitā exhiberent ſacrificiis & honoribus/q bus mos eſt placari diuinitatē/quod ſi regnāte adhuc Saul egiſſent/nihil mali poterāt ſuſtinere. Igi tur oī populo congregato ſicuti tractauerant/uenit ēt Rex ad arcā. Quā portantes de domo Am/ minadab ſacerdotes/& iponētes ſup uehiculū nouū/eā ducere fratres ſuos ac filios cū bobus ꝓmiſe runt. Rex aūt ꝓcedebat arcā/& cū eo populus uniuerſus/hymnū dicentes deo/& totius ꝓuinciæ mo dulatione cantantes/cū uario ſono pcuſſionū/& diuerſæ ſaltatiōis ingenio/necnō & pſalmis & tubis ſimul & cymbalis/arcā deducētes in Hieroſolymā. Et cū ueniſſent ad quēdā locū/q uocat̄ area Che don/accedens ad arcā oza/ita dei repente pcuſſus ē. Nā cū boues declinaſſent arcam extendens ille manū ſuā & uolens eā retinere cū ſacerdos nō eſſet/qūo eā attingere ꝓſumpſit/extinctus ē. Et rex q/ dē/& populus uniuerſus/in morte eius affligebant̄. Locus aūt in quo defunctus ē/Ozæ conciſio ha ctenus appellat̄. Metuens aūt dauid & cogitans/ne forte hoc pateret̄ ipſe/ſi apud ſe ſuſcipet arcā in ciuitate qđ Oza ptulerat/q eo ꝙ ſolūmō manū ad eā ꝓtenderat/ita uidebat̄ extinctus. arcā qdē nō ſuſcepit ad ſemetipm in ciuitate/ſed ꝓcipit/ut in agro uiri cuiuſdā/noie Obidā gñe Leuitæ reconde ret̄/q̄ tribus mēſibus ibi māſit/domūq; Obidā nimis āplificauit/cui deus p eā bona multa cōceſſit. Audiens aūt rex/qūo hæc ꝓueniſſent Obidā/& ex ꝓpri pauptate/& humilitate/ opulentiæ magna ubertate polleret/ita ut zelū circa eū oēs inſpicientes hērent/ſecurus qa ꝓnihil pateret̄ mali/arcā ad ſuā regalē urbē reportauit. Quā ſacerdotes qdē deferebant/ſeptē uero chori quos rex conſtituerat ꝓcedebant. Ipſe āt ludebat in cythara atq; plaudebat/ita ut ēt uxor eius Michol Saul filia ꝓmi regis uidens eū facientē talia derideret. Deferentes aūt arcā/poſuerūt in tabernaculo/qđ ei dauid cōſtitue rat. Tūc īmolauit hoſtias copioſas utq; pacificas. & omnē populū ad conuiuia conuocauit/ita ut & mulieribus & uiris/& puulis diſtribueret colliridas panis/& aſſaturā/& liganū frixū & partē īmola tionis. Cūq; populis hmōi epulas ꝓbuiſſet/dimiſit eos ipſe uero domū ꝓpriā uenit. Cui dū aſtitiſſet filia Saul Michol uxor eius/ꝓ aliis quidē rebus orauit deū/ut ei bona ꝓberet/q̄ ipſe ꝓpitius conferre potuiſſet/culpauit uero illū/eo ꝙ tantus rex ludēdo ſaltationibus añ ſeruos & famulas fuiſſet turpi ter remudatus. Cui dauid reſpondit/non ſe uereri facere/q̄ deo placerent qui utiq; eum ꝓpoſuiſſet & patri eius/& cæteris/& ludere ſæpius & ſaltare/& nihil quod famulis eius uel ei turpe uideret̄ atten dere. Hæc itaq; Michol ex dauid quidē filios minime procreauit/iūcta uero ei cui illā pater ſuus tra diderat dauid a ꝺrepta/qnq; filios genuerat de quibus loco ꝓpo declarabimus. Videns āt rex pœne quottidie dei uoluntate ſua negocia ꝓmoueri delinquere ſe putauit/ſi ipſe quidē habitaret in domi bus cedrinis & excelſis/& optima conſtructione decoratis/arcā uero dei in tabernaculo deſpicere cōmorari. Ob quā rem uoluit tēplū edificare deo ſicuti ꝓdixerat Moyſes. De quibus rebus cū locu/ tus fuiſſet Nathā propheta/ad faciendū opus aggreſſus eſt/tanq̄ deus ei in oībus coopator exiſteret. Et cū haberet iā ꝓparatā ad fabricā tēpli materiā/illa nocte deus Nathā prophetā uiſitauit in ſōnis ꝓcipiēs/ut dauid diceret quia uolūtatē qdē eius & deſideriū approbaret/cū nullus primitus cogitaſ/ ſet ei tēplū edificare/& ipſi qdē habenti hmōi uoluntatem non concedi conſtruere templum/ eo ꝙ multis prœliis decertando eſſet hoſtiū ſanguine maculatus/poſt mortē uero eius longa ſenectute ſu ſcipiendam faciendū templum Salomoni eius filio qui ei foret ſucceſſurus in regno/cuiq; ſe ita pro ſpicere ſicut pater filio cōpromiſit & regnū quidem filiorum ſe nepotibus ſeruaturū & traditurum ipſum uero ſi delinqueret/languore terræ ſterilitate puniendū. Hæc ergo audiēs a propheta Dauid/ & lætus effectus/in eo ꝙ ſuis nepotibus regnum ſeruaturum fore cognoſceret/& ꝙa ꝓfirmiſſime eius domus clarior foret/repente uenit ad arcam & proſtratus in facie ſua/adorauit ꝺeum/ & ex omni/ bus gratias egit/tam pro his/q̄ ipſi iam ꝓſtiterat/& ex humili ac paupere tanta regni magnitudine ſublimarat & ad gloriæ culmē euexerat/quam pro regno eius nepotibus cōpromiſſo necnon & ꝓp prouidētiam quā hebræis/& eorum libertati contulerat. Hæc cū dixiſſet/& deū laudaſſet abſceſſit.

pugna

Pugna quã habuit Dauid contra Palæſtinos & Moábitas/& Adrazarũ regem/& Damaſce/nos/atq; uictoria & de amicitia facta inter ipſum & Thou regem. Capi. V.

INtermiſſo ſiqdem pauco tpe/cogitauit ut bellũ Palæſtinis inferret/ne ullã pigritiam aut deſidiã generari ſuis rebus inſpiceret/& ſicut ei ꝓdixerat deus ſubuerſis hoſtibus in pace de cætero relinqueret poſteris ſuis iperiũ/& cõuocato rurſus exercitu denun ciãs ut eẽt bello paꝛatus/cũctis rite diſpoſitis/ſurgens de Hieroſolymis/uenit ad Palæ/ſtinos. Quos dũ bello uinciſſet/& multã prouinciã tenuiſſet/adieciſſetq; terminis He/-ꝓræoꝝ/bellũ cõuertit ad Moabitas/& duas qdẽ ꝑtes eoꝝ exercitus uictas dimicãdo cõſumpſit/reli quos aũt captiuos accipiens/& ãnua tributa eis ꝑponens/rurſus cõtra Adrazarũ filiũ qdẽ Arai/regẽ uero Sophinæ cõuertit exercitũ/de cuius acie habita cõgreſſiõe circa Eufratẽ fluuiũ pedeſtriũ qdẽ ꝑmit q̃ſi uiginti milia/eq̃ſtriũ qnq; milia/cœpitq; currus eius/quoꝝ plurimos incẽdit/centũ tantũ/mõ reſeruauit. Audiens aũt Damaſci Syriæ rex Adadus/q; Dauid expugnaſſet adrazaꝝ tanq̃ ami/cus ad eius ſolatia cũ maxĩo uenit exercitu/eũ ſicut ſpabat ab oppſſione liberaturus/& cõgreſſus de nuo apud Eufratẽ cõtra Dauid/bello deuictus eſt. Ceciderũt. n. ferientibus eos Hebræis de exercitu Adadi q̃ſi uiginti milia reliq uero in fugã uerſi ſunt. Meminit aũt regis & Nicolaus in qnto hiſtoria rũ libro ſic dicens. Poſt hæc ãt trãſacto iã multo tpe/qdã ꝓuincialiũ noĩe Adadus/ualde fortiſſimus in Damaſco & alia Syria ꝓter Phœnicẽ ꝓperauit/& habuit cõtra Dauid iudeæ regẽ. Cũq; multis ꝑ ſiis dimicaſſet/nouiſſime circa Eufratẽ uictus eſt/q tunc optimus regũ robore & fortitudine uide/-baꝛ. Ad hæc aũt ẽt liberos eius dicit ga poſt illius mortẽ ſuſcipiebãt ab alterutris & regnũ & nomen his uerbis. Siquidẽ illo moriente/eius nepotes uſq; ad decimã generationẽ regnauerũt/ſingulis qbuſ q; a patre mox in ipſo ꝓncipio nomen accipientibus/ſicut in ægypto Ptolomæi quorũ tertius ualde potens/& repare uolens aui ꝓditionẽ/bello illato iudæis/uaſtauit ꝓuinciã/q̃ mõ Samaria nũcupaꝛ. Nõ eſt ãt hiſtoriographus ueritate ꝓuatus. Is ẽ utiq; adadãs/q pugnauit in Samaria/regnãte achab/apud Hebræos/de quo poſt hæc loco ſuo narrabimus. Igiꝫ Dauid caſtrametarus ad Damaſcũ/oẽm reliquã ſyriæ regionẽ ſuæ ditioni ſubiecit/& munitiones in ꝓuincia uniuerſa conſtituens/ tributaq; eos inferre decernens/euerſus eſt/aureãq; pharetrã & arma diuerſa q̃ cuſtodes corpis adadi gerebãt deo dicauit i Hieroſolymis/q̃ poſtea ægyptioꝝ rex Seſach dũ pugnaſſet cõtra eius nepotẽ Roboã cœpit/& multas alias ex Hieroſolymis ſecũ diuitias ad ꝓpa deportabat. Hæc itaq; dũ in loco ꝓpo uenerimus/ſingula q̃q; narrabimus. Rex igiꝫ Hebræoꝝ deo ſibimet coopante/& oia bella ſubdẽte ẽt cõtra alias Adraxari regis ciuitates caſtrametatus eſt. i. Bachã & Machoneas q̃s capiens magna uirtute uaſtauit. Inuentũ ergo in eis eſt aurũ multũ/necnõ & argentũ/inſup & æs/qđ auro melius eẽ dicebãt ex quo ẽt Salomõ illud magnũ uas qđ mare uocabaꝫ effecit/optimos cãtharos/cũ deo tem plũ edificaſſet. Cũq; rex Emathenus audiſſet adrazar & eius exercitũ fuiſſe uaſtatũ/metuens ne Da uid ſup eũ quoq; ueniret/amicitiis & fide eũ uoluit obligare/miſitq; ad eũ adarã filiũ ſuũ/egitq; gra/tias q; iimicus eius adarazar fuerit expugnatus/utq; ſocietatẽ cum eo & amicitias faceret exorauit. Cui ẽt magna munera direxit. i. uaſa antiq̃ opatione facta aurea & argẽtea ſimul & ærea. Dauid ãt facto fœdere cũ Thou rege Ematheno/eiuſq; dona ſuſcipiens/filiũ ipſius cũ honore cõpetẽti utriuſ q; dimiſit/ea uero q̃ ab illo fuerãt deſtinata/& aurũ aliud & argẽtũ qđ de ciuitatibus diuerſis & gen tibus habuerat ſubiugatis ſecũ portãs dicauit deo. Nõ ãt ipſi ſolũmõ dimicãti/q; exercitũ ꝓducenti uictoriã cõtulit deus/ſed ẽt miſiſſet abeſſa fratẽ Ioab cũ magna manu in Idumæã/p illũ quoq; uicto riã ei cõceſſit/Idumæoꝝ quoq; decẽ & octo milia uiros abyſai. dimicãdo pemit. Tũc. n. oẽm Idumæ am rex in ſua ditione ꝓcipiens tributa ꝓ terra & ꝓ uniuſcuiuſq; capite ab eis accipiebat. Erat aũt & nãl̃r iuſtus/& iudiciorũ cõtẽplatione ueriſſimus. Principẽ uero totius exercitus hũit Ioab/ad cõſcri ptiones aũt geſtoꝝ Ioſaphat filiũ Agilud. Inſtituit aũt de domo Phinees ꝓncipẽ ſacerdotũ abiathar q eius amicus erat/ſcribã uero fecit Saraiã Banaiæ ãt filio ioiadæ cuſtodiẽdorũ/corporũ ꝓbuit ꝓnci/patũ. Seniores aũt filii eius circa corpus & eius cuſtodiã erãt. Recordatus aũt eſt ẽt fœderis/& iuſiu randi qđ habuerat cũ ionatha filio ſaul/& amicitiarũ atq; ſtudii illius oblitus nõ eſt. Nã iter alia bo na memor ẽt erat eorũ q ei ꝓterito tpe bñficia ꝓbuiſſent. Præcepit ergo reqri/ſi aliqs de ſaul gñe ſu pereſſet/cui retributionis debitũ ꝓ ionathæ amicitiis repẽſaret. Et cũ qdã fuiſſet adductus de domo ſaul q potuiſſet ſcire ſiqs adhuc gñe ſupeſſet/iterrogauit eũ. ſi aliquẽ noſſet uiuere de cognatiõe io nathæ/ut ꝓ bñficiis illius ei ſua munera repenſaret. Qui rñdit relictũ eius eſſe filiũ/noĩe Mẽphibos neſtigiis claudicantẽ. Is. n. dũ pater eius & auus nunciati fuiſſent in bello cecidiſſe/ a nutrice ſua ra/ptus/& ea fugiẽte lapſus eius ex humeris/greſſus ualde uexauerat. Dũq; cognouiſſet/ubi uel apud quem nutriet/miſit ad Machir in ciuitatem Iodabar/apud quem Ionathæ filius alebaꝫ. Quo facto uenit Memphibos ad regem/& ꝓſtratus in faciem adorauit eũ. Dauid aũt iuſſit eũ habere fiduciã/& ſperare meliora/ deditq; ei domũ paternã/& omnem ſubſtãtiã quã Saul auus eius habuerat/fecit q; eũ conuiuium ſuum/præcipiens/ut nullo die ab eius menſa recederet. Cũq; puer adoraſſet/ & re/

tuliſſet

tuliſſet gratias pro uerbis pariter & pro donis/uocauit Dauid Syba/dicēs/paternā ſe domū & oēm Saul ſubſtantiā Ionathæ filio condonaſſe. Illi uero p̄cepit/ut operaretur terram/& collectos reddi/tus uniuerſos in Hieroſolymā deportaret/atq; quottidie ad menſam regis deduceret puer/ipſumq; Sibam & filios eius numero quindecim/& famulos nūero uiginti Mēphibos filio Ionathæ donauit. Hæc itaq; conſtituente rege/Syba famulus adorans/& cūcta ſe promittens facturū eſſe diſceſſit. Ionathæ ergo filius in Hieroſolyma habitauit/habens cum rege conuiuiū/cui omnes diligentia uelu/ti filio regis exhibebatur. Habuit uero & filium quē appellauit Micham. Ergo qui relicti fuerant de genere Saul & Ionathæ hunc honorem apud Dauid habuiſſe noſcuntur.

Quō contra Ammonitas/& Meſopotamenos pugnauerit ac p̄ualuerit. Capi. VI.

ILlo itaq; tpe Naas amico Dauid Ammonitarū rege defuncto/eiq; filio in regno ſuc/cedente/miſit Dauid ut eū conſolaret mortē patris leuiter ferre monēs atq; in amici tia quā cū patre eius habuerat pmaneret. Quod p̄ncipes ammonitarū mala uolūtate & nō ſecundū Dauid conſiliū ſuſceperūt/exacuerūtq; regē ſuū/dicētes/exploratores miſſiſſe Dauid q eos p̄uinciā & exercitū clementiæ occaſione cognoſcerent & cauē da eos colloqa ſuaſerunt/ne incaute periculū alicuius calamitatis incurrerent. Hæc itaq; credēs bn̄ tractaſſe ſuos iudices ammonitarū rex legatos qui a dauid miſſi fuerant/grauiſſimis affecit iniuriis. Radens.n. medietatem barbæ eorū & ueſtiū eorū medietatē abſcindens/relaturos opibus & nō uer bis dira reſponſa dimiſit. Rex aūt Iſrahelitarū hæc cognoſcens indignatus eſt & iniuriā factā ſibi ne quaq̄ deſpiciens/cōtra ammonitas parauit bellū/ut contumeliā q̄ fuerat legatis ſuis ipoſita/regis pi culū uindicaret. Porro neceſſarii regis ammonitarū & p̄ncipes uidentes quia fœdera diſrupiſſent/ & pœnas pro tali p̄ſumptione luere deberent/ſemetipſos ad p̄lia p̄parabant. Tū uero mittentes ad Syrū Meſopotamiæ regē mille talenta/ſociū eū ſub hac mercede fieri popoſcerunt. Habebat āt iſte rex pedeſtriū uiginti milia. Conduxerūt aūt & regē p̄uinciæ Maacha/& quartū noīe Abiſtob. Sed & iſti hēbant duodecim milia armatoꝝ. Dauid aūt non expauit/neq; hoꝝ ſolatiū/neq; ammonitaꝝ exercitū ſecutus de deo q iuſte cōtra eos erat p hmōi iniuria pugnaturus. Et cū dediſſet Ioab p̄ncipi militiæ florē totius exercitus miſit eū cōtra illos ad p̄liū. Qui circa Metropholim ammonitaꝝ Cha tan achā ueniens caſtra fixit. Igitur hoſtibus egredientibus/& aciē non ſimul/ſed in duas ptes diſpo nentibus/quoꝝ auxiliatoꝝ qdem manus in campo curio cōſtituta eſſe uidebat. Ammonitaꝝ aūt exercitus circa portas aduerſus Hebræos uidens hoc Ioab cōtraria molitione tractauit/& fortiſſi/mos qdē uiros eligens ſe oppoſuit Syro/& regibus q cū eo erant/reliquā uero partē fratri ſuo aby/ſai tradidit/ut contra ammonitarū aciē dimicaret/dicens/ut ſi uideret Syros ſibi & p̄ualere & for/tiores eſſe/acie conuerſa ferret ei ſolatia/ſi aūt illū ammonitæ cōprimerent/ipſe eū ſimiliter adiuua ret. Cūq; inuitaſſet fratrē atq; rogaſſet/ut magnanimiter & fiducialiter ageret uniuerſa/& grauē ue recundiā metuens decertaret/illū quidē cū ammōitis pugnaturū dimiſit/ipſe aūt Syros aggreſſus ē. Qui p̄mo qdē fortiter reſtiterūt/multos tn̄ eoꝝ p̄emit Ioab/oēs aūt cōuertit in fugā. Quod uidētes ammonitæ/metuenteſq; abyſai & eius exercitū nō reſtiterūt ac ſuos imitati/in ciuitatē repēte fuge runt. Hoſtibus ergo ita deuictis Ioab ad regē cū claro triūpho in Hieroſolymā remeauit. Hæc ergo deuictio n̄ p̄ſuaſit ammonitis/ut a bello q̄ſcerēt/neq; dū cognoſcerēt dauid uictorē a p̄liis abſtinue rūt/ſed mittētes ad regē Syroꝝ adadezer trās eufratē/eū ad ſolatiū cōduxerūt/q hēbat qdē p̄ncipē militiæ ſobbacoꝝ/pedeſtriū uero octogintamilia/& equitū mille. Cognoſcens aūt rex Hebræorū rurſus ammonitas tm̄ ſupra ſe exercitū cōgregaſſe/non iā aduerſus eos p duces ſuos pugnare decre uit/ſed ipſe cū oī uirtute tranſiēs Iordanē fluuiū eis occurrit/& congreſſus in pugna uicit egregie/& iterfecit milia pedeſtriū q̄draginta/eqtū uero uſq; ſeptingētos. Proſtrauit aūt in acie p̄ncipē militiæ Chadā noīe Sobach/cū quo uulnere mortuus eē noſcit. Meſopotamiæ uero dū pugna fuiſſet hoc mō terminata tradiderunt ſe Dauid/& dona miſerunt ei. Et ille qdē ſolus eſt reuerſus in Hieroſoly/mā. Cū aūt uero ichoaſſet/miſit dauid principē militiæ Ioab/ut cū ammonitarū gente pugnaret. Ille uero p̄ficiſcens/oēm eorū depopulatus eſt regionē/& ipſos in metropoli Rabath clauſos obſedit.

Quoniā Dauid concubuit cū Berſabee uxore Vriæ/& ipm Vriā fecit occidi gladio filiorum amon/& de uerbo Nathā ad eum miſſi pro peccato quod commiſerat. Capi. VII.

COntigit igit̄ ea tēpeſtate dauid peſſimū uiciū/cū eſſet nā iuſtus/atq; religioſus & patri/as leges magna uirtute ſeruaret. Is.n. dū hora meridiana iā ad ueſperā declināte/in ſupe riora regalia ſolito more deambularet/uidit mulierculā ſpē ualde pulcherrimā. & cūctis fœminis p̄ponendā in domo p̄pria aq̄ frigida ſe lauante/noīe berſaben. Cuius mulieris pulchritudine ſtupens/concupiſcentiā retinere non potuit. Quā dū uocari feciſſet/ cū ea cōcubuit. Quæ cōcipiens/miſit ad regē/& ut cogitaret iſinuauit/q̄tenus cōmiſſū ſcelus potuiſſet abſcōdi ne ſecūdū leges patrias moriret adultera. dauid āt uirū eius noīe Vriā q erat Ioab armiger/de obſeſſio ne bellica fecit euocari. Quo ueniente/de exercitu ac de obſeſſione regrebat. Illo āt referente omnia

eip̄ſpere

ti p roſpere prouenire/tollens epulas de ſuo conuiuio dedit ei/iuſſitq; ut pergens ad ſuã coniugẽ. in eius recũberet amplexibus. Vrias aũt hoc quidẽ non fecit/dormitauit aũt inter alios armigeros regis. Quod dũ cognouiſſet rex/requiſiuit/cur poſt tñ tempus propriã non ueniſſet ad domũ/nec ad uxorem/dum oẽs de peregrinatione remeantes/hanc habebant uoluntatẽ. Cur reſpondent/non eẽ iuſtũ ut dũ comilitones eius/& dux in terra caſtrorũ & in hoſtiũ regione dormitarent/ipſe cũ uxore propria requieſceret/& epulus indulgeret. Et cũ hæc ille dixiſſet/ ꝓcepit/ut illa die ibi maneret/ altera uero die pergere dimitteret ad ducẽ. Vocatus ergo rurſus ad coenam Vrias a rege/& ad ebrietatẽ uſq; perductus/inuitante eo ſtudio ſe rege frequenter ad copulã/nihilominus iterũ dormiuit ad ianuas regis/nullo deſiderio concitatus uxoris. Quo facto nimie rex contriſtatus/ſcripſit Ioab Vriã quaſi in eo deliquerit ꝓcipiens puniendũ. Significauit ẽt ultionis modũ/ne fieret ipſe in ſuo ſcelere manifeſtus dicens/ut parte qua eſſet hoſtiũ grauis manus/& poſſet pugnando periculũ ſuſtinere/ibi eũ poneret/& cõmiſſo ꝓlio iuberet cunctos ab eo recedere/ut ſolus in mortis periculo remaneret. Et cũ hæc ſcripſiſſet & ſuo ſignaculo muniſſet/epiſtolã Ioab deferendã dedit Vriæ. Ioab aũt litteras ſuſcipiens/& uoluntatẽ regis ꝓgnoſcens/ad locũ ubi hoſtes nouerat fortiter imminere Vriã conſtituit. Dedit itaq; ei quoſdã militũ optimorũ/ſeq; dixit omniũ uirtuti ſolatia ꝓbiturum/ſi forte poſſent partẽ muri deiicere/& ad internã ciuitatis intrare. Quẽ petit/ut cũ eſſet miles ualde fortiſſimus/ & haberet gloriã apud regẽ & omnẽ exercitũ/ad hoc non dedignaret ad hoſtiũ incurſionẽ accedere/ ſed potius hmõi res agere congauderet. Cũq; Vrias fiducialiter acceſſiſſet Ioab ſeorſum cũ eo pugnaturis dixit/ut eũ ſolũ facta hoſtiũ incurſione deſererent. Hebræis igitur ad ciuitatẽ accedẽtibus/ Ammonitæ metuentes/ne illo loco ubi Vrias conſtitutus erat ueniẽtes inimici muros ciuitatis aſcẽderent/eligentes fortiſſimos uiros/& repente portas aperientes magno curſu & ipetu inimicos aggreſſi ſunt. Quod dũ uidiſſent/oẽs q erãt cũ Vria ſicut eis ꝓdixerat Ioab receſſere poſt tergũ. Vrias aũt dum confunderetur fugere/aciẽq; deſerere/ſuſtinuit hoſtẽ/& impetũ eorũ ſua uiuacitate ſuſcipiens/peremit quidẽ non paucos. Circundatus aũt & captus in medio uulneratus interiit/cũ quo etiã quidã alii de ſociis ſunt extincti. His ita geſtis/nũcios Ioab miſit ad regẽ/ꝓcipiens eis ut dicerent/q; ſtuduiſſent quidem capere ciuitatẽ/& cũ acceſſiſſent ad murũ/multis ibi cadentibus abſceſſiſſent/& ſiquidẽ iraſceretur/Vriæ mortẽ pariter indicarent. Hæc igitur audiente rege/& grauiter ferente/& dicente eos incaute feciſſe/ut ad murũ urbis accederent/cũ magis deberent p cuniculos aut alias machinationes capere ciuitatẽ/dum utiq; exẽplũ haberent filii Gedeõ Abimelech/qui dũ turrim Thebes expugnare uellet/uiolenter a ſene muliere petra pcuſſus probaretur extinctus/& cũ eſſet uir fortiſſimus/pp difficultatẽ rei turpiter ſit perẽptus/qua memoria oportuiſſet eos muros hoſtiũ nõ adire/cũ ſit optimũ apud oẽs/ut ea q̃ geruntur in prœliis ſeu bene ſeu male/memoria teneantur/quatenus alia quidẽ imitanda ſint alia fugiẽda. Cũq; heſitaſſet rex/& de caſu bellico cogitaret/Vriæ mortẽ a nunciis indicata/repente ab indignatione ceſſauit iuſſitq; ut reuertentes Ioab dicerent/humanũ eſſe quod contigit & bella hmõi ſemp habere naturã mutabilem/ut aliqñ quidẽ inimici ſuperiores ſint/aliqñ uero ſubiecti/ de cætero uero in obſidione ꝓuidendũ/ne denuo in aliqua parte delinquerent/ſed uallis & molitionibus diuerſis obſiderent/& prælalentes ciuitatẽ quidẽ omnino ſubuerterent/ & habitatores omnes pariter trucidarent. Nuncius itaq; Ioab ea q̃ fuerant a rege dicta portabat. Vxor aũt Vriæ beteſaber mortẽ ſui uiri cognoſcens multis eũ diebus fleuit. Quieſcẽte uero triſtitia eius & lachrymis/mox eã accepit uxorẽ/& filius maſculus ex ea proceſſit. Quas nuptias deus non libenter inſpexit/ſed iratus contra Dauid/apparuit in ſomnis prophetæ Nathã regẽ culpãs in his q̃ male cõmiſerat. Nathã ergo cũ eſſet uir urbanus & ſapiens/& cogitaret qa reges dũ in itã inciant/amplius eã/q̃ iuſtitiæiura reſpiciunt/interminationes quidẽ dei tunc tacere decreuit/& alia uero utilia uerba loqui diſpoſuit/& dicens ei hmõi cãm/qd de ea ſentiret/manifeſtũ ſibi fieri poſtulabat. Duo inquit uiri in una ciuitate degebant quorũ unus ideneus erat/& multos greges iumentoꝝ bouũq; & ouiũ poſſidebat alter paupculus/qui unam tñ agnã habebat quã cũ ſuis filiis enutriebat cum qua etiam cibis propriis ueſcebatur/& quã non aliter/quã filiã diligebat. Cũq; hoſpes ueniſſet ad diuitẽ/nihil de ſuis pecudibus uoluit occidere/ut epulas amico ꝓberet/ſed miſit ad agnã paupis & eam ſublatã/peregrino conuiuiũ miniſtrauit. Hic itaq; ſermo uehemẽter cõmouit/regẽ/maligñũ q; pronũciauit illũ hominẽ corã Nathã/qui talia ꝓpetraſſet/& quadruplũ dixit pro agna iuſte rediturũ/& ſup hoc morte mulctandũ. Nathan aũt reſpondẽs/ait ipſum eſſe quem pati talia decreuiſſet quia opus malũ ualde cõmiſerit/reuelauit ei/& apte manifeſtauit irã dei/qui eũ regẽ cunctorũ fecerat Hebræoꝝ/& oĩum in circuitu gẽtiũ multaq; atq; magnaꝝ cõſtituerat dominũ/& a manibus Saul antea liberauerat/dederatq; ei cõiuges/qbus iuſte fuerat & legaliter copulatus/ſed qa nũc eũ ſpreuiſſet/& ipie contẽſiſſet/eo q; & alienã uxorẽ tuliſſet/& uirũ eius necandũ hoſtibus tradidiſſet/deo eum pœnas exoluere/& uxores eius ab uno dicebat filio uiolẽtias ſuſtinere/ſeq; ipſum fore eius inſidiis expellẽdum/& dũ eius peccatũ occulte fuiſſet geſtũ/illud cũctis uidẽtibus ageret/moriturũq;

pariter

pariter & puerũ/qui ex ea eſſet ꝓcreatus. In his ergo rege turbato/& ualde cõfuſo/& cũ lachrymis & triſtitia ſe ꝓpie geſſiſſe confeſſo/erat enim deicola/uir qui nil oĩno in ſua uita ꝓter in caſu uxoris Vriæ deliquerat/miſertus eſt deus/& reconciliatus ei/ſeruaturũ ſe eius uitã/regnũq; pollicitus ẽ agẽ ti pœnitentiã de his/q̃ male geſta fuerant. Cũq; Nathã regi ꝓphetaſſet/domi reuerſus eſt. Puerũ ue/ro qui de uxore Vriæ fuerat generatus/grauis diuinitus languor inuaſit. Pro quo rex nimis afflictus cũ a cibo ſeptẽ diebus abſtinuiſſet/ adhortãtibus ſæpe famulis non comedit/ ſed ueſtibus atris indu tus/atq; ꝓſtratus in cilicio iacebat in pauimento/& deo ꝓ ſalute pueri ſupplicabat/ quia ualde eius matrẽ amabat. Septima ergo die puero moriente/non ꝓſumebant hoc regi famuli nũciare/cogitan tes/quia ſi cognoſceret/& a cibo & ab alia ſui diligentia potius abſtineret/tanq̃ in luctu filii conſti/ tutus/qppe cũ eo languente/talia ꝓ triſtitiã pertuliſſet. Sentiens aũt rex famulos ꝓturbari/& ea pa/ ti q̃ ꝓcipue ſolent aliquid celare uolentibus prouenire/intelligens mortuũ puerũ/& uocans unũ de famulis/ac ueritatẽ audiens. repente ſurrexit & lauit & ſumens candidã ueſtẽ/uenit ad tabernaculũ dei/iuſſitq; cibos apponi. Quo facto/multus ſtupor eius cognatos/& famulos apprehendit/quia cũ nihil horũ puero languente feciſſet/eo mortuo/ſimul hæc omnia celebraret. Cũq; ab eo huius facti cãm requirerent/aſſerens eos nimis indoctos/ait/adhuc quidẽ uiuente puero dũ ſpẽ ſalutis eius ha/ beret hæc oĩa faciebat/credens ꝓ hæc ſe placare diuinitatẽ/quo deficiente uita uana triſticia nihil ꝓ deſſet. Quod cũ dixiſſet/regis ſapientiã laudauerunt. Poſt hæc aũt ingreſſus eſt ad mulierẽ Bethſa ber. Quæ concipiens/maſculũ filiũ procreauit/quẽ iubente Nathan propheta Salomon appellauit. Porro Ioab Ammonitas obſeſſione fortiter affligebat/aquã eis auferens/& rerũ cæterarũ ubertatẽ multũq; eos cogebat cibi & potus inopia laborare. Ex modico nãq; puteo bibebant oẽs & licet il/ lis eſſet fontis auxiliũ/ne tñ deficeret/non eo largius utebant. Quo facto ſcripſit hæc regi ſignificãs & rogans eũ ut ueniret ad ciuitatẽ quatenus eius nomini uictoriã deſignaret. Quod cũ ſcripſiſſet Io ab/approbans rex eius uoluntatẽ/& deuotionis fidẽ/ſumpto ſecũ exercitu/uenit/ut Rabath depo/ pularet urbẽ. Quã dũ bellica lege cœpiſſet/milites eã uaſtare pmiſit/ipſe uero tulit coronam regis Ammonitarũ/habentẽ pondus auri talentũ & lapides ꝓcioſos/& in medio ſui Sardonicẽ/quã ſemp Dauid geſtabat in capite. Multa ſiquidẽ alia & ꝓcioſa ſpolia in ea comperit ac rapuit ciuitate. uiros aũt eius tormentis affecit. Hoc itaq; mõ ẽt Ammonitarũ urbes quas cœpit euertit.

Quoniã Ammon filius Dauid mixtus eſt ſorori ſuæ Thamar/ꝓ qua re Abſalon frater eius in terfecit eũ/& de fuga abſalon/& reuocatione ipſius ad patrẽ. Cap. VIII.

REuertente igit in Hieroſolymã rege domus eius turpi uicio maculata eſt. Erat enim il li filia uirgo/nomine Thamar/pulchritudine ualde ꝓcipua/ita ut oẽs fœminas ſpecio ſas euinceret. Huic frater erat abſalon/ex una genitrice ꝓcreatus. Hanc ammon filio rũ Dauid ſenior concupiuit/& cũ neq; ꝓp uirginitatẽ eius/neq; ꝓp cuſtodiã ſuo potiri deſiderio ꝓualeret/crudeli ꝓcuſſus uulnere carpebatur. Dũq; eius corpus interiori lã/ guore tabeſceret/& iã dolorẽ macies ꝓmutaret/innotuit Ionade cuidã cognato eius pariter & ami/ co. Erat uir iſte ſapiens/& itellectu nimis acutus. Videns ergo quottidie ammon nõ naturale corpus hñte/accedens interrogauit ut ei cãm rei huius ediceret/dicebatq; arbitrari ſe hæc illũ amoris occa ſione ꝓferre. Cũq; confeſſus fuiſſet ei ammon paſſionẽ ſuã/& quia ſororẽ ſuã conſanguineã concu/ piſſet/conſiliũ ei ſuũ deſideriũ adipiſcendi hoc mõ dedit/monens ut egritudinẽ ſimularet & ueniẽtẽ ad ſe patrẽ peteret/ut ei ſororẽ exhiberet/ut cõpetens egrotãti miniſteriũ deſtinaret/qđ ſi fieret/ ꝓ/ uaret citius languore/ammon ergo ponẽs ſemetipſum in lectulo ſecundũ Ionadæ eõſiliũ ſimulabat infirmitatẽ/ut dũ ad eũ uiſitandũ pater ueniſſet/popoſiſſet ſororẽ ei dirigere. Quã dũ pater incũctã rer iuſſiſſet adduci/ea ueniente ꝓcepit ut ei manu ſua faceret panes frixos dicens ſuauiter ſe ex eius manibus cõmeſturũ. Illa uero uidente fratre conſpſa farina faciens colliridas/eaſq; frigẽs obtulit fra tri. Et ille quidẽ nequaq̃ guſtauit ex eis ſed iuſſit famulos ut oẽ a domo repellerent/ut quaſi facta qe te dormiret. Cũq; famuli quod iuſſerat ipleuiſſent/iuſſit ſorori/ut ei cibũ ad interiorẽ locum domus afferret. Quod dũ puella feciſſet apphendens eã/ut cũ eo concuberet ſuadere tentauerat. Puella ue/ ro clamabat dicens. Noli uiolentiã facere nec ipietante mihi frater inferre/noli leges tranſcendere/ & te iniquiſſima cõfuſiõe miſceri/ſed qeſce a re tã iniuſta & ex ſceleratiſſimo deſiderio/ex quo ob probriũ & turpitudo noſtræ domui ꝑpetua conferat/adiiciẽs quia ſi de hac re loqueret pater con iugiũ eius non denegaret ei. Et hæc quidẽ dicebat/uolens ad ꝓſens ipetũ eius petulãtẽ declinare. At ille non acquieuit/ſed nimietate amoris illius inflamatus/& robore eius paſſionis ualde pplexus ui intulit ei. Quẽ repente odiũ poſt ſtuprũ ſororis inuaſit. & iniuria ꝑpetrata/eã ſurgere & abire ꝓce/ pit. Cũq; illa in hoc deteriorẽ proclamaret iniuriã ſibi irrogatã nec uſq; ad noctẽ eã manere pmitte ret/repente eã diſcedere iuſſit in die/ut ẽt teſtimoniũ ſuæ confuſionis incurreret. Qua reſiſtente iuſ ſit famulo ut eam prorſus expelleret. Illa uero dolens iniuriam ſimul & uiolentiã diſrupto colobio quibus antiquæ uirgines utebantur/habente manicas/& ad talos uſq; profuſas/ne facile uiderentur

& cinere

& cinerẽ aſperſo capite ibat per mediã ciuitatem clamans & ingemiſcens uiolentiã ſibimet irroga tã. Quã dũ inueniſſet frater Abſalon/requiſiuit qua cã proueniente hoc ageret. Et cũ facta ſibi dixiſ ſet iniuriã/quieſcere & mediocriter ait ferte germanã/& iniuriam non putare/ q̃ corrupta eſſet a fratre. Cui dũ ſatiſfactum fuiſſet clamare/& uiolentiã ſuam multis indicare ceſſauit/& multo tẽpo/ re apud fratrẽ abſalon uidua pmanſit. Quod dum cognouiſſet Dauid doluit quidẽ ſed cũ Ammon ſeniorẽ filiũ ſuũ ualde diligeret eũ noluit cõtriſtare. Quẽ abſalon crudeliter abhorrebat/& latenter oportunum tempus ultionis delicti illius expectabat. Igitur ſecundus iã annus corruptionis ſororis eius exceſſerat/& cũ greges ſuos tonſurus aſcenderet in ciuitatẽ. Balaſoriẽ aũt hæc in ſorte tribus Ef fraim/rogauit patrẽ ut cũ fratribus ad eius cõuiuiũ conueniret. Quo recuſante/ne illi grauis uidere tur exiſtere uel fratres dirigi ſupplicauit. Quibus deſtinatis/iuſſit abſalon famulis ꝑprũs ut cũ uide rent ammon hebrietate diſſolutũ/illo annuente interficerent eũ/nullũq; metuerent. Quo facto fra// tres cũctos terror grauis & tumultus inuaſit/& de ſe quoq; ſinguli formidantes aſcendenteſq; in eqs reuertebant ad patrẽ. Quidã uero ꝓcedens nunciauit patri quaſi cũctos fratres interfeciſſet abſalon Tunc Dauid quaſi oẽs uere ſimul extincti ſint & hoc a fratre triſtitia q̃ uſq; ad mortẽ fere uideretur amara nimis inuaſit & eo dolore neq; cãm requiſiuit/nec aliud quicq̃ poſt hoc tanti mali facinus co gnoſcere uoluit/neq; ſuſtinuit/ſed repente ueſte dirupta ꝑſtratus in terra iacebat/lugens filios uni// uerſos/& qui mortui nũciati fuerãt & ſimul q eos occiderat. Ionadab uero filius Sẽmaa fratris Da uid conſolabat eũ/ut a triſticia tanta recederet/nec crederet filios alios interẽptos/quia nec cã talis extaret/ſed eſſet credibile/quia hoc feciſſet abſalon in ſolũ ammõ pp Thamar ſuæ ſororis iniuriã. Inter hæc aũt ſonus equorũ & tumultus quorũdã uenientiũ/attentos eos fecit. Erant aũt filii regis/q a conuiuio fugiebãt. His lugentibus triſtis pater occurrit/& ꝓter ſpẽ uidens quos ante paululũ periſ ſe crediderat eos amplexatus eſt. Erat itaq; cũctis luctus & gemitus/illis qdẽ ſupra mortuũ fratrem regi uero ſup filiũ iterẽptũ. Abſalon aũt fugit in Geſſur ad auũ maternũ/uirũ ꝓuinciæ illius potentẽ eſt/apud quẽ triũ annoꝝ tpe cõmoratus eſt. Cũq; Dauid uolũtatẽ haberet/ut ad reuocandũ abſalõ filiũ deſtinaret/non ad uindictã/qñ erat ira iã lõgo tpe lenigata/ad hãc rẽ ꝓnceps milicie Ioab eum potius incitauit. Præparauit.n. quandã mulierẽ iã ætate ꝓuectã/ut eũ ſub ſchemate luctus interpel/ laret/& hmõi uerba proferret. Quæ ait. Duo filii mihi rex erant quẽ in agro fuerant in cõtentionẽ conuerſi/nulloq; ꝓſente qui eos placare potuiſſet/ab altero alter ꝓcuſſus interiit. Cognatis aũt inter fectorẽ petentibus & uolentibus eũ occidere/ſupplico ut mihi ſalutẽ ꝓcipias filii cõdonari/nec reli quã ſpẽ meæ ſenectutis ſinas auferri/& ꝓhibeas cũctos/qui meũ filiũ interficere moliunt. Non.n. aliud illud poterũt ſequi niſi q̃ timor regis ſꝑetrauerit. Rege itaq; mulieris ꝓcibus annuente/ rñdẽs denuo mulier regi/gratias inquit ago tuæ benignitati/qui meæ miſertus es ſenectutis/& pene ſine fi liis deſolatã/filiũ habere feciſti. Sed ut firma mihi ſint tuæ dona clementiæ/ꝓcor tuo filio eſto ꝓpiti us/eiq; remitte delictũ. Quõ.n. creditura ſum ſecuritatis mihi in hoc ꝓbuiſſe bñficiũ/cũ te uideã in cã ſimili cũ tuo filio manere ſemp iratũ. Factũ náq; eſt ut cũ filius unus cõtra uolũtatẽ pfis mortuus ſit ſponte hac cã apponat & alius. Intellexit itaq; rex hoc conſiliũ ſtudio Ioab imiſſum/& interroga ta muliercula dũ cognouiſſet hoc uerũ eſſe rex uocãs Ioab/ãit ipetraſſe ſtudii ſui uotũ/eũq; abſalon reuocare ꝓcepit. Non.n. circa eum iã ulterius ſe dixit eſſe crudelẽ/ſed irã indignationẽq; remittere. Ille uero cũ adoraſſet regẽ/& eius ſermonibus gratias retuliſſet/repente ꝑfectus eſt in Geſſur/& aſ ſumpto abſalon/in Hieroſolymã remeauit. Præmiſit aũt rex dũ uenire filiũ cognouiſſet/ & ꝓcepit/ ut ad domũ propriã remearet/non.n. iuſtũ credidit/ut mox uenientẽ ſuſciperet/aut uideret. Ille uero patre iubente eius declinauit aſpectũ/cui tñ a familiaribus debitũ exhibebat officium. Huius itaq; pulchritudo licet in triſticia poſiti/& diligentiã cõpetentem regis filio non habenti nequaq̃ depoſi ta eſt/ſed erat ſpecioſus/& ſplendebat omni decore & corpis magna proceritate/ita ut eos qui erãt in epulis conſtituti tranſcenderet. Cuius capitis erat tanta ceſaries/ut uix octo diebus tõderi potuiſ ſet/& erat tonſuræ eius pondus ſiclorum ducentorum qui faciunt quinq; minas. Habitabat autẽ in Hieroſolymis annis duobus/habuitq; tres filios maſculos/& filiam unam nimis ſpecioſam/quã rex poſtea Roboã ſalomonis filius accepit uxorem. ex qua natus ẽ puer nomine Abias. Inter hæc mit/ tens Abſalon ad Ioab popoſcit ab eo/ut ꝑfecte placaret patrem/& peteret quatenus eum ad ſuum aſpectum & colloquium reuocaret. Negligente uero Ioab/mittens aliquos ſuorum confinem ſege/ tem eis incendit. Quod cum ille cognouiſſet/ad abſalon uenit culpans eum/& cauſam rei huius in/ quirens. Cui reſpondit. Hoc conſilium cõperi/ut te ad nos ducere potuiſſem negligentẽ uerba quæ ibi pro paterna reconciliatione mandabã. Quapropter præſentẽte ꝓcor ut mitiges genitorẽ meũ. Ego náq; penus a fuga eſſe iudicio huc me ueniſſe patre mihi hactenus iraſcente. Ioab autẽ neceſſita tem eius cognoſcens & miſertus mediator exiuit apud regem/eiq; locutus de filio egit/ut libenter eũ ſuſciperet. Quo ueniente/& in terram proſtrato/ac ſupplicante/ut peti ueniam impetraret/por rexit dextrã & alleuauit eũ & geſtorũ obliuionem ſe habere pollicitus eſt.

Quomodo

Quō dauid domeſticis contra eū ſeditionē facientibus a filio ſit expulſus. uero dum pugnaret contra ſuū patrē Abſalon cū exercitu ſuo deperiit. Cap. VIIII.

ABſalon aūt dū ei hoc fuiſſet a patre conceſſum in puo tpe multos equos/ & multos ſibi currus inſtituit/& armigeros qnquaginta/& diebus ſingulis ſurgens diluculo ad regalia ueniebat/& q cās hēbāt/& minores iueniebanť in eis delectabiliter alloq̄batť q̄ſi non hñ te bonos cōſiliarios patre/ſed iniuſtos in ſuis ſentētiis exñtes/quoꝝ iudicio grauarenť. Pro q̄ re fauorē ſibi omniū collocabat/adiciebat piter dicens/qa ſi hſet hāc ptātē ipſe/cūcta ſub le/gū eqtate diſponeret. Hæc itaq; eo agente/populo ſibi placato cū iā deuotionē cūctoꝝ ſe obtinuiſſe cōfideret poſt reccōciliationē p̄is annis q̄ttuor iā trāſactis ſuplicauit/ut ei p̄ in Hebrō ire pmitteret q̄tenus ꝓmiſſa deo ſacrificia celebraret/q̄ fugiēs deouiſſet. Dauid ergo cōcedēte ꝓfectus ē/ad quē multus populus eo iuitāte cōfluxit. Aderat aūt ei & cōſiliarius Dauid achitofel/Giloneus/& ducen ti uiri ex Hieroſolymis/neſcientes qdē conamē hmōi/ſed uelut ad ſacrificiū euocari. Hoc itaq; cōſi/lio rex ab oībus ordinatus eſt. Quod dū ſciſſet Dauid nunciatū/& inopinabiliter hoc filium feciſſe cognouiſſet/metuēs ipietatē eius ac p̄ſumptionē miratus/qa nec peccati ueniā recordatus ē/ſed ſup illa ſcelera potiora iniqora cōmiſerit/p̄mū qdē ut regnū a deo datū uellet auferre/ſecundo ut patrē uita ꝓuaret/deliberauit ut fugeret trans Iordanē/ & uocatis amicis ac neceſſariis/& de filii ſuphia eis ꝓticipato cōſilio cūctaq; cōmittēs deo/decē cōcubinas cuſtodes regaliū derelinquēs diſceſſit ex Hieroſolymis/& alia multitudine cū eo fiducialiter egrediēte/ſimul & ſexcēris armatis/q Saul uiuē te fuerāt ei in fuga ꝓori ꝓticipes. Abiathar aūt & Sadoch ſacerdotibus/ & oībus leuitis uolētibus ſi mul egredi cū arca dei/ſuaſit ut magis in ciuitate cōſiſterent cū eū poſſet deus ēt arca non portata li berare/mādauitq; eis ut latēter geſta q̄q; ei nūciarenť. Habuit aūt fideles ad oīa miniſtros/ achimaā filiū Sadoch/& Ionathā filiū abiathar Ethai aūt letheus cū eo ꝓfectus ē/licet Dauid eū manere i ci uitate uoluiſſet. Cui dūageſcere noluiſſet/ei puritatē potius ſuæ deuotiōis oñdit. Aſcēdēte āt dauid p montē oliueti pedibus nudis/& cūctis cū eo flētibus nūciatū eſt achithofel eſſe cū abſalon & eius parti fauere. Quod dū audiſſet/triſtitia eius magis accreuit/deū rogabat/& eū ſuppliciter exorabat ut abalienaret mentē abſalon a cōſiliis achitofel. Formidabat.n.ne contra ſe ei dando cōſilia ꝓuale ret. Erat.n.uir aſtutus/ad proſpiciendā utilitatē nimis argutus. Cūq; in montis uerticē pueniſſet ciui tate reſpecta cū multis lachrymis quaſi amiſſo regno/domino ſupplicabat. Occurrit aūt uir qdā fi delis nomine Chuſi/& ipſe amicus. Quē cū uidiſſet Dauid ſciſſa ueſte/& aſperſo capite cinere flētē atq; lugentē/conſolatus eſt eū/& a triſticia ceſſare poſcebat. Et poſt hæc ſupplicabat ut iret ad abſa lon q̄ſi ei conſentiens & eius ſecreta conſideraret/conſiliiſq; reſiſteret achitofel/quia ſi cū dauid per geret/tūn ꝓdeſſe non poſſet. Obediens ille Dauid eo derelicto uenit Hieroſolymā/quo ēt non poſt multū uenit abſalon. Paululū itaq; exinde ꝓcedente dauid/Syba famulus Mēphibos quē curatorem inſtituerat poſſeſſionū quas donauerat filio Ionathæ/occurrit cū duobus aſinis oneratis rebus in iti nere neceſſariis ex qbus ipſe & q cū eo erant refici debuiſſent. Requirente uero dauid/ubi relinque/ ret Mēphiboſeth/ait. in Hieroſolymis expectante ordinari regē ſe in præſenti ſeditione/ pp memo riā bñficioꝝ Saul. In his aūt indignatus Dauid/oīa q̄cūq; cōceſſerat Mēphibos/Sybæ donauit/mul to iuſtus eſſe credēs/ut hic q̄ ille potius hæc haberet. Et Syba qdē hoc facto gauiſus eſt. Igitur ueniē te Dauid in locū chorā/ꝓgreſſus eſt qdā de cognatione Saul/noīe Semei/filius gere/ & lapidabat eū/ac peſſimus ſermonibus accuſabat. Circūſtantibus aūt amicis/adhuc amplius blaſphemabat/& ſanguinariū eū/multorūq; malorū dicebat auctorē/icrepās eū q̄tenus ex illa terra ueluti pollutus ex cederet/deo gratias referēdo q eū ꝓuaſſet regno/& p ꝓpriū filiū ꝓ eo q; peccaſſet in dominū ſuū ri te pœnas exigeret. Oībus aūt ſupra modū p motā iracundiā ꝓuocatis & ꝓcipue Abyſai uolentē in terficere Semei/dauid ab ira retinuit dicens/ne malis p̄ſentibus opus nouæ occaſionis admittamus. Non.n.circa hunc rabidū canē mihi reſpectus aut pudor eſt/ſed ad deū intētio/pp quē iſte ſup nos ita uideť inuictus. Nec eſt admirandū/ab iſto me talia ſuſtinere/qñ ēt filii uideor exptus ipietatem. Sed forſan aderit nobis miſericordia dei/& ꝓualebimus inimicis/quo adiuuante ſecuro itinere ꝓpe remus. Semei aūt p aliā montis ptē currebat/& crebras ei faciebat iniurias. Cūq; dauid ueniſſet ad Iordanē/reficiebat ibidē ſuos itinere fatigatos. Igiť cū ueniſſet abſalon & achitofel conſiliarius in Hieroſolymā cū oī populo/uenit ad eū amicus dauid Chuſi/& cū adoraſſet abſalon/optabat regnū eius in ſæculo & omni tpe permanere. Illo uero ei dicente cur cū præcipuus patris eius eſſet amicus eiq; fidelis ad omnia uiderentur/non cum eo tunc eſſet/ſed illo derelicto tranſiſſet/ad eū temperate ſe facere dixit/ſequi deum/& totius populi iudicium. His iquit domine tecum manētibus/ recte & ego te ſequor. Regnū enim tibi adeo collatū eſt/quapropter eandē fidē atq; deuotionem tibi præ/bebo quā patri. Non.n.pro rebus p̄ſentibus indignari fas eſt/qñ non extraneā ad domū mutatū eſt regnū/ſed in ea ꝑmanſit filio ſuccedente patri. Hæc dicēs/ſatiſſecit cū prius utiq; uideret eſſe ſuſpe/ctus. Et uocato achitofel/quod oporteret agi tractabat. Qui ſuaſit ei ad concubinas ſui patris acce/

dere

dere/ex hoc enim populum ſciturum/creditur̃q; dicebat/quia circa patrem nulla ei iam recõcilia/
tio ſupereſſet/ex hoc cũ multa fiducia aduerſus eum omnis multitudo pugnaret/hactenus apertas
inimicitias eos habere/metuere credentes/poſſe patrem cum filio quocunq; tempore concordare.
Hoc ergo conſilio flexus/iuſſit famulis ut tentoria in ſolatio regio fierent/& uidente populo acce//
dens/ad patris ſui concubinas ingreſſus eſt. Hæc autem geſta ſunt/ſecundũ Nathan prophetiã/quã
Dauid olim de filii inuaſione ſignauerat. Cum uero feciſſet Abſolon quæ monuerat Achitofel rur/
ſus ſecundũ conſiliũ de patre contra patrem eum proferre poſcebat. Cũq; ille decem milia electos ſi
bi dari peꝛiſſet/ut & patrẽ eius interimeret/& eos qui cum eo pergeret incolumes reuocaret/ut tũc
firmũ haberet imperiũ cũ pater eius extingueꝛet/dũ hæc ſnĩa placuiſſet/uocauit ẽt Chuſi amicum
ſui patris antiquũ/ſic enim ille eũ uocabat. Cui dũ ſnĩam achitofel ĩdicaſſet/quid ẽt ei uideꝛet de ea
dem cauſa requirebat. Ille uero cognoſcens/quia ſi fierent quæ ſuadebat achithofel. Dauid in mor/
tis periculũ peruꝛeniſſet/contrariã ſnĩam nitebatur afferre. Non ignoras inquit o rex tui patris & eo
rum qui cum eo ſunt fortitudinem/quia multis prœliis dimicauit/& ſemper ſuperatis hoſtibus ẽ re
uerſus. Nunc equidem credo illum in exercitu conſtitutũ/eſt enim ſicut noſtri bellicoſus/& idoneus
omnia prouidere/& dolos ſuperuenientiũ hoſtiũ declinare certiſſimus/circa ueſperã autẽ relinque/
re ſuos/aut in aliqua aula ſe celare/aut circa petras inſidias facere dũq; contigerit/ut noſtri congre/
diant̃ ad prœliũ/illius quidẽ uiri ad modicũ ſe ſubducũt & dum ſecuri fuerint de regis auxilio/reſi/
ſtunt. Et inter hæc illis pugnantibus repente cum alio exercitu tuus pater apparens/ſuis quidem for
titudinem præbebit ad bellum tuos uero inopinabili ſuperuentu proſternet. Fac igitur operationẽ
mei conſilii/& cognoſcens eius utilitatem/achitofel refutata ſententia. mittens in omnẽ prouinciã
hebræorũ/præcipe contra patrem tuũ ut cũctus congregetur exercitus/& ſumẽs ipſe prœlii militiã
uniuerſam/eſto dux eorum/ut nulli alii committas hoc bellum. Facillime enim te credo fore uictu/
rũ/ſi eũ cũ paucis compræhẽderis/cũ tu multa milia pugnantiũ habeas deuotionem ſuã tibi præbe
re uolentium. At ſi pater tuus fuerit obſeſſione circundatus/machinationibus/aut trochlæarũ effu/
ſionibus ciuitatẽ illã facillime capiemus. Hæc cum dixiſſet probabilior apparuit quã achitofel. Nã
ultra eius conſiliũ Abſalon potius huius elegit. Deus enim erat/qui in eius mente conſilium Chuſi
melius faciebat. Quo facto feſtinabat Chuſi ad ſacerdotes Sadoch & abiathar conſilium achitofel/
necnon & ſuũ pandens/& quia placuiſſent q̃ ipſe monuerat indicauit/& exhortatus eſt repente/ut
mittentes hæc renunciarent Dauid/& q̃ ab aduerſariis tractata uidebant̃ aperirent/adiiciẽs/ut ſtu
deret uelociter tranſire Iordanẽ/ne eũ ſuus filius ꝓſequi feſtinaret/& anteq̃ illi ſe monuiſſent/poſſet
a filio cõpræhendi. Sacerdotes aũt oportune ſuos filios ad hoc officiũ extra urbẽ celatos habebant.
Quibus mandantes ꝑ fidelẽ ancillam q̃ tractabat Abſalon/ præceperunt ut Dauid cũ feſtinatione
hæc ſignificarent. Illi uero nulla dilatione tardantes/ſed mandata ſeruantes patrũ/pii fideliſq; mini
ſterii & officii uelocitatẽ & neceſſitatis inſtantiã cito iudicantes ĩplendã/feſtinabãt ad Dauid. Cũq;
duobus ſtadiis a ciuitate ꝓceſſiſſent/uidentes eos quidã equites/indicauerunt abſolon. Ille continuo
ut cõpræhenderent̃ miſit. Quod cognoſcentes filii ſacerdotũ/ab itinere declinantes in uicũ quẽdã
non longe ab Hieroſolymis/cui nomẽ erat Bochom inuenienteſq; quandã mulierculã rogauerunt
ut eos celaret/& munitionẽ metuentibus exhiberet. Illa uero iuuenes illos in puteum repente depo
ſuit/& expãſis deſup pellibus os eius apuit. Cũq; ꝓſequentes eos ueniſſent/& de eis mulierẽ requi/
ſiſſent/illa uidiſſe qdẽ ſe non negauit/dicens apud ſe eos ſumpſiſſe potũ/& continuo diſceſſiſſe/tñ
ſi cũ uelocitate ſequerent̃/facile eos cõpræhendi poſſe dicebat. Cũ ergo diu ſecuti non cõpræhẽdiſ
ſent eos reuerſi ſunt. Mulier aũt uidens eos remeantes/& nullũ iã periculũ inuenibus cõpræhenſio/
nis iminere conſpiciens/abſtractos e lacu dimiſit ad ꝓpriũ itineris opus. Qui multo ſtudio feſtinan
tes uenerunt ad Dauid & cũcta ei q̃ tractabat abſalon ſubtiliter indicauerunt. Tunc ille licet iã nox
eſſet/ꝓcepit tñ ſuos Iordanẽ trãſire cũ feſtinatione. achitofel aũt uidens ſuã ſnĩam fuiſſe reprobatã
aſcendens iumentũ ſuũ uenit ad regionẽ Gilon/conuocatiſq; omnibus ſuis/conſilium quod dederat
abſalon eis expoſuit/& qa eo q; auditus ipſe non fuerat/non eius tardaret interitus indicauit. Dice/
bat. n. Dauid poſt uictoriã in regnũ cõtinuo rediturũ/& melius ſibi fore ut libere & magnanime ab
rũperet uitã quã ſe Dauid reſeruare ad pœnas/contra quẽ abſalon talia conſilia ꝓbuiſſet. Et hæc cũ
dixiſſet/accedens in locũ domus ſuæ ſecretiorẽ/laqueo ſe ſuſpendit. Igit̃ achitofel iudicio ſuo hmõi
morte dãnatum deponentes ſui de laqueo ſepulturæ tradiderunt. Dauid aũt ſicut ꝓdiximus trãſiẽs
Iordanẽ uenit in caſtra optima/& munitiſſimã ciuitatẽ/ſuſceperuntq; eũ libentiſſime cũctæ ꝓpores ꝓ
pinciæ/& fugã illius tpis reuertentes/& honorẽ ei fœlicitatis priſtinæ conferentes. Erant aũt Bergi
leus/Galaditis/& Sypha potẽtiſſimus/& Amandias & Machir terræ Galaditis ꝓmus. Hi nãq; rege
omniũ copiã Dauid & q cũ eo erant opulentiſſime ꝓbuerunt ita/ut neq; lecti ſtrati deeſſent/nec pa
nes aut uinũ/ſed ẽt ubertatẽ pecudũ miniſtrarent/quatenus & quietẽ laborantibus & ciborũ utiliũ
copiã eis ad ſacietatẽ exhiberent. Et hi quidẽ hoc modo erant conſtituti.

Quõ poſt

Quōo poſt mortē Abſalon dauid reuerſus eſt ad regnum/& ad ſedem regni Hieroſolymā/& de ſeditione quam mouit contra eum Seba filius Bochri. Capi. X.

ABſalon itaq; cōgregato magno hebræorū exercitu ſuper patre/& tranſiens fluuiū Iorda/nē nō longe a caſtris uēit in Galaditidē regionē/cōſtituitq; p̄ncipē totius exercitus Ama/ſam in loco Ioab cōſobrini ſui/erat.n.de patre Getheo/& matre Abſgea p̄genitus. Abi/gea uero & Saruia mater Ioab Dauid ſorores fuere. Dauid uero eo q cū eo erāt cū recen ſuiſſet/& inueniſſet uſq; ad q̄ttuor milia armatorū/noluit expectare qn̄ ſup eū Abſalon ueniret/ſed cōſtituit ſuper ſuos millenarios & centenarios/diuiſo exercitu tripartite/& aliā qdē partē Ioab p̄nci pi militiæ dedit/aliā uero fratri eius Abyſai/tertiā cōmiſit Etheo q erat amicus eius de ciuitate geth. Cūq; uellet ipſe ad bellū ſimul exire/amici nō p̄miſerunt/cōſilio eū ſapiētiſſimo retinentes. Dicebāt enim quia ſi cū illo deuincerent oēm ſpē utilitatis amitterent/ſi uero una parte uicta ad eū reliq̄ re/mearēt poſſent denuo p̄liū reparare/qn̄ ēt hoſtes habitarent aliū exercitū manere cū rege. Hoc cō/ſiliū libenter accipiēs Dauid/ipſe qdē in caſtris manere decreuit/& duces & amicos ad p̄liū deſtinās rogabat ut fortitudinē ſui & fidē & memoriā exhiberēt/utq; puero Abſalon uictores parcerent/ne illo moriēte aliqd in ſe mali cōmitterent/optāſq; cūctis uictoriā/dimiſit exercitū. Ioab itaq; aciē cōſti tuit cōtra hoſtes in cāpo/hñs poſt tergū ſiluā. Eduxit aūt e diuerſo Abſalon & ſuū exercitū/& facta cōgreſſiōe belli opa p̄cipua & māuū/maxime p̄ſumptiōis ex utraq; pte gerebant/alii qdē ut regnū dauid reciperet/elaborabāt & oi magnanimitate deſudabāt/alii uero/ne & eo p̄uarent Abſalō regno/& daret patri p̄ ſua p̄ſumptione ſuppliciū in nullo ſegnes erāt/aut facere aut pati quodcūq; belli ca/ſus afferret/inſup metuebāt ēt/ne ab Ioab/& eius paucis militibus tāta multitudo ſubiugaret. Inter hæc uicit Dauid exercitus robore magnitudinis & exercitatione bellorū/fugiēteſq; p̄ ſiluas & colles. p̄ſecuti ſunt/& alios qdē cœperūt/alios aūt iterfecerūt/ita ut plurimi caderēt fugiētes q̄ in acie repu gnātes. Et illa qdē die q̄ſi uiginti milia uirorū ceciderūt. Exercitus aūt Dauid acceſſit ad Abſalō/erat enī cūctis p̄ceritate & pulchritudine manifeſtus. Qui metuēs ne eū cōpræhēderēt hoſtes aſcēdēs in mula regia fugiebat. Cū uelociter ueheret/& ipſe i toto leuis exiſteret arbori maxie & ramis extēſe eius reflexa ceſarie inopinabiliter eſt appēſus/& iumētū qdē uelocitate ſua q̄ſi dñm adhuc portaret abſceſſit/ille uero ramis comarū alligatione retinebat aſtrictus. Quē cū uidiſſet qd a militū dauid Io ab indicauit. Quo dicēte quinquaginta ſiclos ſe ei dediſſe ſe p̄miſſet Abſalon/nec ſi mille ſiclos ei p̄mitteret/occidere ille ſe filiū dñi ſui dixit/dū oibus audiētibus pater eius ei parci rogauerit. At ille oſtēdi ſibi p̄cipiēs/ubi eū uidiſſet appēſum/& locū inueniēs/in corde eū iaculās interemit. Armigeri uero Ioab circūſtātes arborē cadauer eius depoſuerūt/eūq; in foueā ualde p̄fundā p̄iiciēres/aceruum ſup eū lapidū poſuerūt/ita ut figura ſepulchri fieret/& ingētē tumulū locus ille ſeruaret. Ioab aūt ſi/gno dato/a p̄ſecutione reuocauit exercitū. p̄cens cōtribulibus ſuis. Igit abſalon cōſtituerat ſibi ſtatu am marmoreā i ualle regia/quæ duobus ſtadiis ab Hieroſolymis aberat/q̄ appellauit ſuā manū dicēs/qa ēt filiis eius moriētibus/nomē eius in ſtatua p̄maneret. Erant.n.ei maſculi filii qdē tres/fœmina uero una Thamar. Quæ cōiūcta Salomonis filio Roboā pepit filiū Abia/q patri ſucceſſit in regnū. Et de his qdē poſtea declarabimus. Igit poſt mortē Abſalon populus qdē ad p̄pria loca diſperſus ē Achimaas aūt Sadoch ſacerdotis filius/rogabat Ioab ut p̄ueniēs ipſe dauid uictoriā nūciaret/& quia dei ſolatiū & p̄uidētiā ipſius habuiſſet. Cui nō cōceſſit hoc Ioab/dicēs/qa cū ſemp boni nūcii hon.o fuiſſet/mō nō deberet regi mortē filii nūciare. Vocās ergo Chuſi/ei opus hoc iniunxit/ut quod ipſe uidiſſet regi ēt nunciaret. Cunq; iterū Achimaas rogaret/ut eū nunciare p̄mitteret dicens/quia rex circa ſolam uictoriā attentus/nequaq̄ de abſalon cauſaret/conceſſit ei ut pergeret ad dauid/tenenſq; cōpendioſam uiam quā ipſe ſolus nouerat/præuenit Chuſi. Cūq; ſederet dauid inter portas/expe/ctans qn̄ ei aliquis geſta bellica nunciaret/quidam exploratorū uidens achimaā currentem/& quis eſſe nō agnoſcēs/ait ad dauid/uidere ſe aliquē uenientē. Qui cū dixiſſet bonū fore nunciū/poſt paulu lum aliū quendā ſequi p̄nunciauit. Cunq; & ipſum bonū nunciū aſſereret/uidēs explorator p̄curre/re/iāq; uicinū eē achimaā Sadoch filiū ſacerdotis īdicauit. Qui gauiſus eū bonorū nūciū eſſe dixit/& aliquid optabile de p̄lio portatur. Cūq; hæc dicerent a rege ueniēs achimaas adorauit/& interroga tus de pugna regi uictoriā nunciauit. Quo requirente de filio eius qd cognouiſſet/ait quia mox ut uidiſſet hoſtes fugatos/rogatus ipſe ad eū pergere feſtinaſſet & audiſſe ſe magnas uoces p̄ſequentiū Abſalon/& nihil amplius potuiſſe cognoſcere/eo q̄ cogeret nimis miſſus a Ioab uictoriā nūciare. Veniēti aūt Chuſi/& adorāte regē & uictoriā nunciāte/de filio cū dauid cōtinuo req̄ſiuit. Tūc Chu ſi hæc ingt p̄ueniāt tuis inimicis/q̄ recepit Abſalon. Quod uerbū uictoriæ gaudiū nec apud ipm ma nere/nec hēre exercitū p̄miſit. Aſcēdēs.n. dauid in locu ciuitatis excellētiſſimū/flebat filiū/tūdēs cre bro pectora & capillos capitis ſui dilacerās/& oi ſe afflictione caſtigans clamabat dicēs. Vtinā mihi & non tibi o fili aduenīſſet interitus. Nā cū eū diligeret per naturā huiuſmodi mortis eius euentui po tius condolebat. Exercitus aūt & Ioab audientes/quia rex filiū ita lugeret reuerſi ſunt non triūphali

ſchemate q̃rētes ingredi eiuitatē/& dolētes & flētes & q̃ſi deuicti potius intrauerūt. Cunq; rex capi/
te uelato/relideret/& filij interitū igemiſceret/introiuit ad eū loab/& cōſolatus eſt eū dicēs. O dñe
rex apte demonſtras ex his quæ agis/qa diligētes te & p te picula ſuſtinētes nec nō & te tuáq; gene
rationē ꝓrſus abhorres/& diligis inimicos/& illos cōcupiſcis potius q iuſte pœnas ſoluētes obierūt.
Nā ſi Abſalon uiciſſet. & īperiū firmiſſimū tenuiſſet & nullius noſtrū cadauer remaneret/ſed oēs a te
īpſo & a tuis filiis incipiētes fuiſſemus ſine dubitatione ꝓſtrati/nullo noſtrorū hoſtiū flēte/ſed cūctis
potius cōgaudētibus/inſup ēt puniētibus eos ſiqs forte noſtrorū miſerati fuiſſent. Tu uero hæc age/
re ſup maxīo nō cōfunderis inimico. qui cū tuus filius eſſet/nequaq̃ in te ſpia cōmittere formidauit.
Igit̄ reſcdēs ab hac iniuſta triſtitia ꝓcede/& militibus oſtēde ſemetipſum/eiſq; p uictoria & labore
certaminis gratias age. Ego náq; optime noui/qa ſi in hoc actu permanſeris/hodie a te populus uni/
uerſus abſcedet/& alteri regnum tradet/& tunc amariſſimum ac uerū habebis. Hæc dicens Ioab/re/
gem a triſtitia reuocauit/& ad cauſas reipublicæ utilitatis adduxit. Transformatus enim a fletu Da/
uid/& oportune compoſitus pro aſpectu populi ſedit ad portas/ita ut audiens populus uniuerſus cō
curreret/omneſq; eum libentiſſime ſalutarent. Hæc itaq; talia hoc modo ſunt geſta.

De expiatione ſceleris/qđ cōmiſit Saul ī Gabaonitas. cuius cā facta eſt fames in ꝓuincia/& de
prælijs aduerſus Palæſtinos fœliciter geſtis/ſeu de fortibus Dauid. Capi. XL.

POrro qui cū Abſalon fuerāt/& de prælio fugerant/reuertētes ad ſemetipſos/ſinguli mit
tebant p ciuitates cunctas. Dauid beneficia cōmemorantes/& libertatē quam eis reſiſten
do cunctis hoſtibus præbuerat edicentes culpanteſq; ſemetipſos quia eum expuliſſent a
regno/& alium ordinaſſent/quo tūc defuncto principe qui ab eis fuerat cōſtitutus/roga/
re deberent Dauid ut ab indignatione quieſceret eiſq; faueret/& recepit regno ſuā eius ꝓuidētiā nō
negaret. Hæc itaq; dauid crebro nunciabant. Sed ēt ille nihilominus miſit ad Sadoch & Abiathar ſa
cerdotes/ut principibus loquerentur tribus Iudæ/quia turpe fuerit/ut alie tribus ante illā Dauid con
ſtituerent regem/cū illi & cognati eſſent & ſanguinis compartícipatione gauderent. Hæc eadem &
ad Amaſam principem militiæ eius præcepit edicere/quia cum filius ſororis ſuæ eſſet/nō ſuaderet
populo ut dauid reſtitueret imperiū/pro qua re nō ſolū regi reconciliari poſſet/ſed totius militiæ ꝓ
cipatū ſicut Abſalon ei ꝓbuerat obtinere. Et ſacerdotes quidē ad principes tribus Iuda locuti ſunt. &
Amaſam deflexerunt/ꝓmiſſiones regias edicētes/ut in eius ꝓcibus cōſiſteret. Hoc itaq; facto/tribus
Iuda miſit ad regē legatos/rogantes ut ad propriū remearet īperiū. Hoc aūt & oēs Iſrahelitæ fecerūt
adhortāte eos amaſa. igitur accedētibus legatis/ad eū ut uēiret in Hieroſolymā/oēs ꝓuenit tribus Iu
da ut regi ad Iordanis flumen occurreret/& Gera filius Semei eū mille uiris quos de tribu Beniamin
ducębat/& Syba libertus Saul/& filii eius quindecim & uiginti ſerui. Iſti nanq; cum tribu Iuda pon/
tem fluminis effecerunt/ut facile rex eum tranſiret cū ſuo exercitu. Cūq; uenīſſet ad Iordanē/Iudā eū
libentiſſime ſalutauit. Qui dū pōt eſt aſcēderent ꝓſtratus eſt añ eū Semei/& detinēs pedes eius/ueni
am poſtulabat in his quæ peccauerat/rogans/ut nō circa eū eſſet acerbus/nec ptāte recepta/eū iube
ret dari ſupplicio/ſed potius conſideraret/quia geſta pnīa in his q̃ prius deliqſſet ꝓmus ei occurrere
feſtinaſſet. Cūq; in his ſupplicaret atq; depoſceret. Abyſai frater Ioab ait. Nūquid ꝓpterea nō mori/
eris qui cōſtituto a deo rege nequaq̃ blaſphemare metuiſti. Tūc dauid cōuerſus ad eū ait. Nō ceſſas
Saruiæ filiolas cōmouere denuo nobis ſuperiores turbas/& ſeditiones inſtantes. An ignorās quia ini
tiū mei regni eſt hodie. Quapropter omnibus īpie in me agētibus/iuro dimitti eius ſupplicia/& nul/
li ſua delicta ſeruari. Tu ingto Semei ſecurus eſto/& nullū mortis habeto metū. Qui mox adorās/eū
cæteris præcedebat. Inter hæc aūt occurrit & Mēphiboſeth de cognatione Saul ſordida ueſte circū
amictus/comāq; gerens profuſam & hiſpidam barbam. Nam poſt fugam Dauid neq; tonſus fuerat
præ triſtitia/nec ueſtem depoſuerat ſuam/ſeq; in hac afflictione deuouerat permanere/donec regiā
uideret cōuerti calamitatē. Hunc aūt accuſauerat Syba ſeruus apud Dauid iniuſte. Qui dū ſalutaſſet
eiq; proſtratus eſſet/cœpit interrogare Dauid/cur nō fuiſſet egreſſus/& eius fugæ participatus. ille a
Syba fuiſſet dicebat ſe cōtēptum/cui dū iuſſiſſet/ut ei itineris neceſſaria præpararet curare neglexe/
rit/ſed uelut cuiuſdā ſeruulū contēpſiſſet/qui ſi greſſus habuiſſet incolumes/nō ab eo aliquo mō re/
ceſſiſſet/cū poſſet ēt pedibus uti fuga/adiiciebat pariter nō ſolū in his inquit dñe nocuit mihi/ſed ēt
apud tuā circa me pietatē derogare/& mētiri maligna uoluntate ꝓſumpſit. Sed noui/quia nihil ho/
rum tuā mens recepit/cū ſit iuſta & ueritatē diligat quā uult ubiq; ſemp ꝓualere diuinitas. Nam cū a
meo auo paſſus fuiſſes magna pericula/& omnis mea generatio p illius debuiſſet ſceleribus depire/
tu humilis & benignus exiſtēs & quod præcipuū eſt illoꝝ malorū obliuionē agens/qñ ptāte ſumpta
priora uindicare poteras/amicū me tuū eſſe iudicaſti/& immenſa quotidie regia poſuiſti/nihilq; mi/
hi defuit quod honorato parēti debuit exhiberi. Cūq; hæc dixiſſet ille/neq; Mēphibos rex uoluit ca
ſtigare/nec Sybā tanq̃ falacē abiicere/ſed eum omnia iam donaſſet Sybæ/cum Memphibos occur/
riſſet/& ueniam Mēphibos dedit/& medietatē ſubſtantiæ reddi præcepit. Cui Memphibos cuncta

inquit

inquit Syba habeat o rex/mihi uero iperium te recepiſſe ſufficiat. Beregel autē Galaditē/uirū præ/
cipuū atq; bonum/ & qui multa in caſtris ei præbuerat/& regē uſq; ad Iordanem deduxerat/roga/
bat Dauid ut cum eo ueniret ad Hieroſolymā/promittens eius ſenectutē omnino decorandā & eius
tanq̄ patris habere prouidentiam. Qui deſiderio ſuorum cū eo ſe poſſe degere refutabat/dicens ſene
ctutem ſibi ſic iminere/ut etiam in rebus ſuauibus delectari non poſſit/cū utiq; octoginta eſſet an//
norū/& de ſepulchri termino cogitaret. Qui magis e diuerſo rogabat/ut ſi ei præſtare uellet conce/
deret eum ad propria remeare/qñ temporis longæuitate/nec conuiuioꝝ epulas diſcerneret & audi
tus iam obduratos haberet nec ſonū calamorum/aut modulationum aut talium inſtrorum quæ re/
ges ſolent inter conuiuia mulcere ſentiret. Quo nimium ſupplicāte/dauid ait. Te equidem dimitto/
tuum uero filium Achimā mihi concede/ut ei omniū rerum bonarum debeam munus impendere.
Tunc Beregel dimoſſo filio adorans regem/& optans ei utilia prouenire ſicut deſiderabat domi eſt
reuerſus. Dauid itaque uenit in Galgala habens ſecum iam mediam partem populi/& pariter tribū
Iuda ueneruntq; ad eum in Galgala primi prouinciæ cum grandi pariter multitudine/& tribum Iu/
da culpabant eo q̄ ei latenter occurreret/cum omnes ad eum debuiſſent una uoluntate concurrere.
Principes autem tribus Iuda hoc modo ſatiſfaciebant/dicentes. ne ferrēt grauiter/eo q̄ illi præceſſiſ
ſent/qui tanquā eius cognati/& propterea eum potius diligentes præuenirēt/& quia nō quaſi mune
ra percepturi hoc fecerant/ne illi qui uenerant poſtea mouerent. Hæc autē dicētibus tribus Iudæ p̄n
cipibus/nequaq̄ aliaꝝ tribum principes ceſſauerunt/ſed dixerunt/ admiramur nos equidē fratres q̄
nos ſoli regem cognatū ueſtrū eſſe dicitis. Nā qui omniū noſtroꝝ poteſtatē a deo præcepit/omnium
noſtroꝝ iudicat eſſe cognatus. Quapropter populus equidē noſter undecim partes habet/uos autē
unam/& ſeniores nos ſumus. Non ergo benefeciſtis occulte & latenter ueniētes ad regē. Cū hæc igi
tur inter ſe tribuū p̄ncipes loquerent/uir quidā iniquus & ſeditione præcipuus/cui nomē erat Syba
filius Bochri de tribu Beniamin/ſtans in medio populi cū magno clamoe dixit. Nō habet aliquis no
ſtrum partem apud dauid/nec fortē apud filiū Ieſſe. Et poſt hæc uerba tuba canens bellū ſignificauit
fieri contra regem/omneſq; ſecuti ſunt eum/relinquentes Dauid/ſola tm̄ tribus Iuda cum eo reman
ſit/eūq; in Hieroſolymis regē eſſe cōſtituerunt. Qui cōcubinas qdem ſuas ad quas filius eius Abſa/
lon ingreſſus fuerat/in domū aliā trāſmigrauit/eiſq; oīa p̄cepit neceſſaria miniſtrari/ipſe uero nequa
q̄ copulatus eſt illis. Conſtituit quoq; & Amaſam principē militiæ/ & locū ei in quo Ioab fuerat de/
dit/iuſſitq; ut congregaret quantū colligi poſſit exercitus ex tribu Iuda/& poſt tres dies ueniret/qua
tenus ei militiam daret uniuerſam eūq; pugnaturꝝ cōtra Syba Bochri filiū deſtinaret. Egrediente ue
ro Amaſa & circa cōgregationē exercitus remorante/dū die tertia nō rediret/dixit rex ad Ioab. Nō
ē utile dilationē dare Syba/ ne lōgo tpe poſſit exercitū cōgregare/ & deterioris cladis exiſtat auctor
q̄ Abſalon. Noli inquit tardare/ſed p̄ntē ſumens exercitū piter & ſexcentos uiros cū abyſai germano
tuo hoſtes p̄ſequi feſtinato/& ubicūq; reperis ei cōgredere/& feſtina eū cōprāhendere/nec capiens
munitiſſimas ciuitates certamina nobis/& multos poſſit ſudores inferre. Ioab aūt nullomō moratus
ſed ſumens fratrē pariter ac ſexcētos uiros & omnē exercitū q̄ erat in Hieroſolymis/p̄ſecutus eſt eū
omni feſtinatione Syba. Cūq; in Gabaon uicū p̄cul ab Hieroſolymis ſtadiis quadragīnta ueniſſet/oc
currit ei amaſa cū nō multo adhuc exercitu cōgregato. Ioab uero accinctus gladio & lorica ueſtitus/
ueniētē ad ſe amaſam ut ſalutaret eū arte quādā q̄ſi caderē gladiū de uagina finxit/eūq; ſe de terra col
ligere/& altera manu ueniētē p̄xie amaſa q̄ſi ei oſculū daturus a barba cōprāhēſum/in p̄uido gladi
um iunxit in utero/eūq; p̄emit īpiū nimis & ſceleſtiſſimū opus efficiēs/in bono iuuēculo pariter & co
gnato/& qui nihil ei nocuerat/hñs p̄ p̄ncipatu militiæ/& eq̄litate honoris inuidiā. Pro hac.n. cā &
Abner interemit/ſed in illo ſcelere occaſione dictāte q̄ſi p̄ uindicta fratris aſahel ueniā habere uide
bat/ p̄empto aūt amaſa/nullū fomitē excuſationis potuit inuenire. Ioab tāto igit̄ perēpto duce/tri//
duo p̄ſequebat Syba/ derelinquēs unū ad eius corpus q̄ clamaret exercitui cūo amaſa iuſte perēptus
eſſet/q uero regi fauerēt ſequerent ducē Ioab/& abyſai eius fratrē. Cūq; cadauer illius iaceret in uia/
& oīs populus ſup eū cōflueret/& eū quadā defuncti miſericordia morarent/ & Ioab ſeq tardarent/
tollēs inde cadauer illius cuſtos eius portauit in quēdā locū ab itinere ſegregatū/& illic eū poſitū ue/
ſte cooperuit. Quo facto Ioab uniuerſus populus eſt ſecutus. Cūq; p̄ſequeret Syba p oēm Iſrahelita
rum p̄uinciā quidā indicauit eū in ciuitate munitiſſima abelmacha reſidere. Quo dū ueniſſet Ioab
obſidebat urbē/uallis undiq; circūductis/militibuſq; iuſſit/ut eius muros oi uirtute deponerēt. Nam
dū eū ciues loci illius ſuſcipe noluiſſent/& ſup eū crudeliter inſiſterēt tūc quædā mulier caſta ſimul &
ſapiēs uidēs patriā in nouiſſimo piculo cōſtitutā/aſcēdēs in murū/uocauit inter armatos Ioab. Quo
ueniēte/cœpit ad eū huiuſmodi uerba p̄ferre. Quia cū reges & p̄ncipes deus cōſtituiſſet/ ut hebræ/
orū hoſtibus reſiſteret/& Iſrahelitis pacis iura p̄beret/tu inqt feſtinas metropolim Iſrahelitaꝝ quæ
nihil deliquit euertere atq; uaſtare. Tūc Ioab iurauit ſibi p̄piciū deū fore/& qa nō hēret hmōi uolū
tatē/nec ullū de populo uelle occidere quātomagis tātā p̄dere ciuitatē/ſed ſi accipet ab eis rebellem

regis ad pœnā ideſt Syba filiū Bochri/ab obſeſſione exercitū continuo reuocaret/Quod dū audiſſet mulier/ab Ioab puulas idutias poſtulabat/ut hoſtis caput de muro repēte proiiceret. Quo facto deſcendit ad ciues eiſq; locuta eſt dicens/cur uellēt peſſime cū filiis & uxoribus depire ꝓpter malignū hoīem nec cognitū unde eſſet/quē regē uellent habere pro Dauid /qui eis tanta beneficia contuliſſet & una ciuitas ſtuderet tanto exercitui reſultare? Hoc dicto ſuaſit eis/ut Sybæ caput abſciſum in Ioab proiiceret exercitum. Quo facto Ioab miſſa tuba/obſeſſionem repente diſſoluit & reuerſus in Hieroſolymam/totius populi princeps militiæ cōſtitutus eſt. Ordinauit aūt rex ēt Banaiā ſuper corporis cuſtodes/& ſuper ſexcentos armatos. Adoram aūt fecit ſuper tributa/& Sybacha & Bachillā ſuper geſtoꝝ cōſcriptores. Suſā uero ſcribā. Sadoch aūt & Abiathar ſacerdotes inſtituit.

Quomodo rex Dauid iuſſit dinumerare populum contra mandatum domini/& de plaga/quæ ſecuta eſt trāſgreſſionem. Capi. XII.

IGitur poſt hæc cū fames ꝓuinciā inuaderet/rogauit dñm Dauid/ut populi miſereret/& cām ei pariter/& medelā peſtis illius indicaret. Cui ꝓphetæ dicebāt uelle deū ut Gabaonitæ uindicarent/quos rex ſaul impie interfecerat/& cōculcauerat iuſiurādum qđ eis Ieſus princeps militiæ præbuerat ſenioreſq; firmauerāt/& ſi ultro quā Gabaōitæ expeterēt pro defūctis exhiberēt eis/poſſet ꝓpitiari deus/& populus a peſte liberari/Dauid aūt audiēs a ꝓphetis hæc uelle deū/euocatis Gabaonitis/eos qd uellent fieri reqſiuit. Illis aūt ſeptem de genere ſaul filios ad ſupplicia poſtulantibus/requirēs rex dedit eis/parcēs tantūmō Mēphibos/filio Ionathæ. Sumētes Gabaonitæ uiros quos uoluerūt/punierūt eos. Quo facto/cœpit deus rēpēte pluere/& terre germina ad fructū reuocare/liberauitq; a priore peſte/& ad ubertatē Hebræoꝝ prouinciā hoc facto reſtituit. Igit nō multo poſt tēpore/rex Dauid caſtrametatus eſt cōtra Palæſtinos & cōmiſſo prælio/cū eos uertiſſet in fugā/ſolus perſequendo repertus eſt. Cunq; eſſet fatigatus/quidā hoſtiū nomine Achimon/filius Aſaphat/qui erat de prole Gigantū/habebatq; haſtā cuius pōdus erat trecētoꝝ ſiclorū/& loricā cōcatenatā & gladiū/fecit impetū quaſi regē ſuoꝝ hoſtiū pemptu rus. Erat.n. iā labore diſſolutus. Tūc ſubito exorſus Abyſai frater Ioab/& regē a repētina morte/ptexit/& hoſtē piter trucidauit. Quo facto periculū regis & pœne mortē grauiter tulit exercitus/eūq; ꝓncipes cōiurauerūt/ut nequaq̄ cū eis exirēt ad bellū ne ꝓp fortitudinē atq; fiduciā ſuam aliquid mali paſſus/& bonis quæ pp eū fuerāt ſæpius ꝓbita ꝓuarent/& quæ eo uiuente adhuc poterāt adipiſci. Cōueniētibus itaq; Palæſtinis in Gazā ciuitatē/audiēs hoc rex ſup eos miſit exercitū. Inter quos tūc bellator optimus extitit/& ꝓbatiſſime dimicauit. Saboch etheus/qui erat unus fortiſſimoꝝ Dauid. Hic.n. multos hoſtiū intercluſos interemit ex ꝓple gigātū nimis in audatia ſuæ fortitudinis exultātes/fuitq; uictoriæ huius auctor apud Hebræos. Poſt hanc uero cōpreſſionē. Palæſtini denuo pugnaue//runt ſup quos exercitū mittente Dauid fortis apparuit Ephan cognatus eius. Nā cōtra ſingulos fortiſſimos Palæſtinoꝝ ſolus pugnādo pemit eos/& alios conuertit in fugā/quoꝝ ēt multi in prælio ceciderūt. Paruo itaq; tēpore Palæſtini quieſcentes/denuo caſtra poſuerunt circa ciuitatē quæ erat non longe a finibus Hebræoꝝ/eratq; uir inter eos quidā ꝓceritate ſex cubitoꝝ/hīs ēt digitos i utroq; pede necnon & manu/uno pluſquā ſolet nā cōcedere/hoc eſt ſenos. Contra quē de exercitu dauid Ionadab filius Sāmaa pugnās deuicit/pulſiſq; hoſtibus de ciuitate/totius uictoriæ auctor effectus/maxiæ gloriæ culmē accepit. Nā & ille Palæſtinus gloriabat ſe de ꝓple gigātū exiſtere. Poſtq̄ pugnā nequaq̄ cōtra Iſrahelitas habuere certamia. Expeditus itaq; dauid a ꝓlis & piculis/cū pace iā altiſſima fruret/cantica in deū/hymnoſq; uario metro compoſuit/alios quidem trimetros/alios quidē quinq; metros/diuerſaq; faciens organa/docuit/ut Leuitæ ſecundū ea deo hymnos ederent p ſabbatoꝝ diem aliaſq; feſtiuitates. Organorum autē ſpecies huiuſmodi eſt. Canora cythara quidē decē chordis coaptata/& hæc cū plectro pcutit. Nabla uero duodecim ſonos habens digitis tangitur. Erant & Cimbala ærea/& grandia & lata. Et de his quæ dicta ſunt ſufficiant. ne oīno hoꝝ organoꝝ natura neſciatur. Circa regem igit erant oēs ualde fortiſſimi quorum inſigniores & actionibus clari/octo & uiginti fuerunt. Hoꝝ.n. quinq; tantū opera narrabo/p quos etiā uirtutes alioꝝ poterunt indicari. Erant ſic.n. ualidi/ut prouinciam regerent/& gentibus prælualerent. Primus itaq; Euſebius filius Achame qui aciem hoſtiū frequēter irrūpēs/nequaq̄ pugnando ceſſauit/donec ex eis nōgētos occideret. Poſt hunc erat Eleazar filius dodi/qui cum rege fuerat i Sarpha. Hic aliquādo Iſrahelitis formidantibus Palæſtinoꝝ exercitū/& ab hoc fugiētibus ſolus reſtitit/irruēſq; ſup hoſtes/occidit eoꝝ multos/ita ut ſanguine occiſoꝝ/gladius eius hæreret dextræ. Et cū Palæſtinos tūc Iſrahelitæ uiderēt in fugā eſſe cōuerſos/deſcēdētes de mōtibus pſecuti ſūt eos/& mirabilis ac famoſiſſmia uictoria tūc ꝓuēit/cū Eleazar tātos iterfeciſſet hoſtes/eoſq; Iſrahelitæ pſequerent/& ſumerēt ſpolia iterēptoꝝ. Tertius āt filius Heli noīe Semeias. Et.n. in palæſtinoꝝ certaminibus/dū in locū q dicit maxilla aciē poſuiſſet/& rurſus hebræi metuētes eoꝝ exercitū refugerēt/ſolus eoꝝ aciē exercitūq; portauit/quorum alios quidē proſtrauit/alios aūt non ferentes eius uim & fortitudinē pſecutus eſt conuerſos in fugā. Hæc igitur

opera

opera manuũ ac prædiotũ tres iſti demonſtrauerũt. Quo tpe rex cũ eſſet in Hieroſolymis. Palæſtinorum ad bellandũ ſupuenit exercitus. Tunc Dauid qdem in arcẽ ciuitatis aſcendit ſicut prædiximus/ ut de bello cõſuleret deum caſtra uero inimicoꝝ erãt in ualle fixa uſq; ad ciuitatẽ Bethleem/quæ ab Hieroſolymis procul eſt ſtadiis uiginti/Dauid itaq; ſociis ait. Bonã aquã habemus in regione mea. Et præcipue laudabat eã/quæ erat in puteo iuxta portã/mirabaturq; ſi eſſet qui ex eo poculũ ei præberet qđ magis optaret/quã ſiquis ei magnã pecuniã ad tps præſens offerret. Et hæc cũ audiſſet iſti tres uiri/mox occurrentes/& per mediũ hoſtiũ iter facientes/uenerunt ad Bethleẽ/& auriẽtes aquã/ denuo ad regẽ per eoꝝ caſtra reuerſi ſũt/ita ut Palæſtini eoꝝ fiduciã & magnanimitatẽ obſtupeſcẽtes/quia ſic pauci eos cõtemnerent/a dimicatione ceſſarent. Delatã itaq; aquã uoluit bibere rex/qua ſi de piculo & ſanguine hominũ ſibi fuiſſet adnecta/& ꝓpterea nõ eẽt bibẽda/libauitq; eã deo & de ſalute gratias egit uiroꝝ. Poſt iſtos aũt fuit frater Ioab Abyſai. Is.n.una die hoſtiũ nõgẽtos occidit. Quintus fuit Banaias genere ſacerdos qui ꝓuocatus a uiris inſignibus in Moabitide regione ſua eos uirtute interfecit. Rurſus aũt cũ uir ægyptus genere/ꝓceritate mirabilis eũ ꝓuocaſſet/nudus arma// tum ipſius iaculo ꝓſtrauit ac ꝓdidit/nã auferẽs eius iaculũ/& ipſũ adhuc pugnãtẽq; ſpoliãs/armis eũ ꝓpriis iteremit. Annumeret ãt & hoc ꝓdictis eius actionibus aut tanq̃ ꝑmũ magnanimoꝝ eius operum/aut q̃ſi nõ diſpar. Quadã tẽpeſtate cũ ningeret in puteũ lapſus icidit leo. Et cũ os putei eſſet anguſtũ/latebat abſconſus ne appareret/erat ei ipſm orificiũ niue dãnatũ. Nullũ ergo egreſſum Leo uidẽs/nec ſalutis exitũ rugiebat. Banaias ãt audiẽs beſtiã ꝓclamãtẽ/dũ iter tũc ageret/accẽs ad puteũ in eo deſcẽdit/& baculo quẽ portabat in manu beſtiã repẽte ꝓſtrauit. Talis igit̃ uirtute fuerũt/& reliq nũero triginta tres. Rex dauid fœliciter uiuẽs i regno Salomoni filio mãdauit de edificatiõe tẽpli & quãtũ mãm ei auri & argẽti lapidũq; ꝑtioſorũ ꝓparauerit ad tẽpli edificiũ. Cap. XIII.

Ex aũt Dauid uolẽs agnoſcere quot eſſent milia populi totius/eſt oblitus moniti moſaici/quo prædictũ fuerat/ut ſi dinumeraret̃ populus/ꝑ uniuſcuiuſq; capite deo ſiclus præberet̃. Præcepit ergo Ioab ꝓncipi militiæ/ut ꝓgens uniuerſum dinumeraret exercitũ. Quo dicẽte/nõ eſſe neceſſe hoc/nõ q̃uit/ſed iuſſit numerũ Hebræoꝝ iſigniter adipleri. Ioab uero ſumẽs tribunos & ſcribas/& pagrãs Iſrahelitaꝝ ꝓuinciã/cõſidera taq; multitudine quãta eſſet Hieroſolymã remeauit ad regẽ/poſt mẽſes nouẽ & uiginti dies obtulitq; numerũ regi/abſq; tribu Beniamin/hãc.n.dinumerare nõ poterat/neq; tribũ Leui. Penituit ãt Dauid q̃ dinumeraſſet populũ. eo q̃ deliquiſſet in deũ. Fuit ergo alioꝝ Iſrahelitaꝝ nũerus nõgenta milia uiroꝝ arma ferentiũ/& militiã exercere ualentiũ/iudæ uero tribus ꝑ ſe ſolã habuit. xl. milia. Prophetis itaq; declarãtibus Dauid/qa deus ei iraſceret̃/ſupplicare cœpit eũq; rogare/ut propicius eſſet/& ueniã peccato cõcederet. Tũc Gad ꝓphetã miſit ad eũ deus/tres ſupplicii cõditiones portãtẽ/ut earũ quã ꝓbaret eligeret/utrũ uellet famẽ in ꝓuincia generari annis ſeptẽ/an tribus mẽſibus pugnãdo uincereť ab hoſtibus/an certe morbus & lãguor accederet tribus diebus hebræis/ille uero in anxietatẽ huius electionis oĩum rerũ peſſimaꝝ incurrens tribulabaťur/& uehemẽter animo uidebaťur eſſe confuſus. Cũq; ꝓpheta diceret/hoc oĩmodis iminere/& reſponſum uelociter exigeret/ut electã ab eo conditionẽ deo renunciaret/cogitans rex/quia ſi famẽ eligeret/cõtra alios hoc facere uideret̃/qñ ipſe q dẽ hñs multa frumenta nõ pateret̃ inopiam/reliquis uero eſſet anguſtia/item ſi eligeret trium menſium uictoriã hoſtiũ/ipſe quidẽ habens circa ſe uiros fortiſſimos/& cuſtodes/nihil oĩo metuerent/neci uero eius exercitus ſubiaceret/inter hæc aũt cõem opius paſſionẽ/& regum & ſubiectoꝝ elegit/in q̃ timor oĩbus eſt equalis/dicens quia multo melius eſt in dei magiſq̃ in hoſtium manus incidere. Hæc audiens ꝓpheta/renunciauit dño. Qui morbũ & interitum miſit in exercitũ Hebræoꝝ. Moriebaňť enim nõ uno mõ/ut facile languor potuiſſet agnoſci/ſed mors quidẽ inerat multis languoꝝ occiſiõibus/& quia nõ poſſent cognoſci/facile peribãt. Alius ergo ſuper alium moriebaťur/& latenter ſiminẽs malũ uelociter ferebat interitum. Alii ſiquidẽ repente cũ uehemẽtibus doloribus/& amaro gemitu aĩma relinquebãt/alii uero ipſis paſſionibus marceſcebant/ita ut neq; curã exhibere corporibus ſua lerent/ſed præ labore deficerent/alii aũt repentinis e tenebris eoꝝ conatus abripiẽtibus ſuffocati/ꝑitinus expirabãt/alii ſup mortuos quo ſepeliebant ipſi quoq; moriebaňť/ imperfectas relinquẽtes ꝑter ſepulturas. Incipiente itaq; peſtifero languore eos ab hora matutina ꝑimere/uſq; ad horã prandi cõſumpta ſunt milia ſeptuaginta. Extẽditq; angelus manuũ ad Hieroſolymã/ut ẽt illic peſtẽ lãguoris inferret. Rex autẽ ſacco amictus ſedebat in terra/rogans deum & ſupplicans/ut morientiũ leuigaretur interitus. Tunc reſpiciens interea/& uidens angelum euaginato gladio in Hieroſolymã ꝓperantem/clamauit ad dominũ dicens/iuſtum eſſe ut ipſe puniret̃/qui paſtor erat/& greges quæ nihil deliquerant ſeruarentur/& ipſe poſcebat iram dei conuerti in ſe/& in generationem propriam potius prouenire ſupplicium/ut innoxio populo parceretur. Exaudiens uero deus eius preces/ceſſare fecit interitum/& mittens Gad prophetam/ præcepit ut ad aream Iebuſei Orna repente conſcenderet/ edificans illic altare/ut hoſtias immolaret. Audiens hoc Dauid non ſiluit/ſed mox in locum ubi præ

ceptū fuerat ꝓperauit. Orna uero terebat frumentū. Cūq; uidiſſet regē & oēs eius pueros uenientes occurrit ad eū/& adorauit/erat.n. genere quidē Iebuſæus. Dauid aūt præcipuus amicus/& ꝓptereā ei nihil mali fecit/qñ ciuitatē ſicut prædiximus deuaſtauit. Cūq; Orna interrogaret cur dñs uenisſet ad famulū ſuum/dixit/ut areā compararet ab eo/quatenus altare in ea cōſtituens dño hoſtias imolaret. Qui & areā dixit & aratri boues ad holocauſta ſe præbiturū & deū oraturū/& ſacrificiū grate ſuſcipere. Rex aūt eius quidē ſimplicitatē & magnanimitatē diligere ſe ꝓfeſſus eſt munuſq; ſuſcipere/ꝓciū uero eū rerū omniū accipere poſtulabat/dicēs nō eſſe iuſtū/gratias ſacrificia celebrare. Dicente autem Orna/ut quō uellet efficeret/quinquaginta areā ſyclis ab eo cōparauit/& ædificato altari ſacrificia fecit/& holocauſta celebrauit/& hoſtias pacificas imolabat/quibus placatus dñs/& denuo ꝓpitius ē effectus. In illo ſiquidē loco aliqñ cōtigerat offerre Abraā ſuū filiū Iſaac/qñ cū iā paratus eſſet occidere filiū/& in holocauſtū exhibere/ex iprouiſo aries apparuit & altare circunſtetit quem Abraā ꝓ filio ſicut prædiximus imolauit. Videns autem rex Dauid orationē ſuam exauditam a deo & ſacrificium grate ſuſceptū/decreuit ut ille loc̄us area potius populi uocaretur/quā uocem nimirū oportune iam tunc pro templo illic deo ædificando præmiſit. Deus enim miſit ad eum prophetam dicens/templum illic eius filium eſſe facturum/qui eſſet ei ſucceſſurus in regnum.

Q- ūo rex Dauid ſenex factus & frigidus ꝓ adoleſcētulā uirginē noīe Abiſag calefactus ē & de Adonia filio Dauid q uſurpauit ſibi iperiū/& qñ Salomon unctus ē in regē iubēte Dauid pr̄ eī/cui rurſus mādauit ædificationē tēpli dās ei deſcriptionē & cōſtitutionē edificii. C. XIIII.

POſt hāc itaq; prophetiā iuſſit rex numerari colonos & inuenti ſunt cētum & octoginta milia. Ex his iſtituit lapidū ceſores octoginta milia. Aliā uero multitudinē ut lapides ueherēt deputauit/ex qbus tria milia qngētos laborātibus ꝓpoſuit. Præpauit āt ferrū/& æs ad opa/& ligna cedria ualde ꝓcera/hæc mittētibus ſydoniis qbus mādauerat/ut ei hanc mām miniſtrarēt. Amicis uero ſuis dicebat/hæc ſe tūc gerere ut regnaturo poſt ſe filio ꝓparatā mām ad opus fabricæ derelinqueret/& nō tūc cū eſſet nouus & iexptus pp ætatē talia laboraret/ſed hīs hæc ꝓparata/citius opus ipleret. Vocās aūt filiū Salomonē ꝓcepit ei ut ſuccedens in regnū/tēplū ædificaret deo dicēs/qa eū uolētē hoc facere ꝓhibuiſſet deus bellis & hūano ſangine ſordidatū/& ꝓdixiſſet/qa Salomon iunior filius eius ædificaret tēplum/& quia ut hoc nomine uocaretur/nō ipse tā q̄ pater proſpexiſſet ſed deus/& promiſiſſet ꝓuinciā Hebræoꝝ eius tēpore fore fœlicē/& non ſolum in aliis bonis & pace quod eſt omnium ualde præcipuū/ſed & belloꝝ atq; ſeditionū inteſtinarū/futuram maximā libertatē. Tui igitur inqt qūo & ante natiuitatē a deo rex fore mōſtratus es/nitere etiā in aliis eius prouidētiæ dignus eſſe/& pius exiſtere/ſimul & iuſtus & fortis/mādata quoq; eius & leges quas nobis per Moyſen tradidit/& tu ſerua & alios nequaq̄ præuaricare permittas. Tēplū aūt qđ te regnāte ſibi ꝓcepit fieri/deo reddere feſtinato/nō paueſcas magnitudinē operis nec labore terreāris/cūcta nāq; tibi ante meū obitū ꝓparabo. Scito ſiquidē auri talēta iā collecti decē milia/argenti uero centū milia talentoꝝ ferri uero & æris pōdus quod & numeꝝ poſſet excedere ꝓparauit. Lignorū & lapidū maximā copiā. Habes aūt ſuper hæc & qui lapides poſſint cedere/& fabricas inſtruere milia multa uiroꝝ/& ſiquid his defuerit/adiicere nō moreris. Eſto igitur optimus gubernator/deū habendo patronum. Præcepit aūt principibus populi quos fabricare præceperat filiū adiuuare/& bonis oīb⁹ abundantes/circa dei uacare religionē dicens pro his futuros pace ſimul & æquitate quæ deus iuſtis/& piis oīb⁹ conſuetus eſt repenſare. Edificato ſiquidē tēplo arcā eū præcepit illic & ſancta uaſa recondere dicēs/eo q; ante multū tempus hoc templum habere debuerant/niſi patres noſtri deo inobedientes fuiſſent/cum deus utiq; ſibi templum poſtq̄ hanc terram obtinuerūt ædificare præcepit. Hæc itaq; ad principes ſuos dauid & ad filium ſuum eſt locutus.

Rex Dauid ſciens ſe moriturum/& uocans filium ſuum Salomonem/plenius inſtruxit eum de obſeruatione mandatorum dei/& de his quos nouerat pœna dignos/poſt hoc mortuus eſt & ſepultus a filio ſuo Salomone/& multæ diuitiæ cum eo ſunt reconditæ. Capi. XV.

ET cū iā eēt ſenex/& corpore frigidus/ita ut pp ætatē ſic alegeret/ut neq; multis pellibus adoptus calefieri poſſet/cōgregati medici/& cōſiliū faciētes/tractauerūt ut ex omni regione ſpecioſa uirgo eligeret quæ cū eo dormiret hoc ei cōtra frigus fore remediū ut eū puella uirgo foueret. Ad quā rē una adoleſcētula in ciuitate repta eſt/quæ mulieres pulchritudine ſua cūctas excelleret/noīe Abyſag/quæ dormiēs ſolummodo cum rege calefaciebat eū. Rex autem ad cauſas uenereas quæ iam ſenectute defecerant/& ad coitum mulieris non ualebat. Quartus igitur filius Dauid iuuenis ſpecioſus/atq; procerus/ex muliere Agit ei natus nomine Adonias/qui poſt Abſalon fuerat procreatus/habens regnādi ſuperbiam/dicebat amicis/qa ipſum oporteret in regnum ſuccedere/fecitq; ſibi currus & equites/& quinquaginta uiros præcurſores inſtituit. Quæ cū uideret pater/non corripuit eum/neq; impetū nolūtatis eius ꝓhibuit/donec agnoſceret propter quā cā talia cogitaret. Habuit aūt Adonias huius rei coopatores ꝓncipē militiæ Ioab & Abiathar

ſacerdotem

ſacerdotem/cui ſolummõ reſiſtebat Sadoch ſacerdos/& propheta Nathã/& Banaias/qui ſupra cor poris cuſtodes fuerãt/& Semias amicus Dauid/& oẽs uiri fortiſſimi. Cũq; ꝓparaſſet Adonias cœnã extra ciuitatẽ circa fontẽ qui erat in horto regali/& oẽs fratres ꝓter Salomonẽ illic uocaſſet/necnon & principẽ militiæ Ioab/& Abiathar/& ꝓnceps tribus Iuda. Sadoch tantũmõ ſacerdotẽ/& Nathan propheta & Banaiã & oẽs diuerſæ uolũtatis ad cõuiuiũ nõ uocauit. Hæc aũt mater Salomonis Ber/ ſabee Nathan ꝓphete nũciauit dicẽs. Adonias rex eſt/& Dauid hoc ignorat/deditq; ei conſiliũ ut ſa lutaret ſe/& filiũ ſuũ Salomonẽ/& ingreſſa ad dauid ſola diceret ei/quia ipſe quidẽ iuraſſet poſt re/ gnaturũ fore Salomonẽ & quia Adonias iam teneret imperiũ. Qua ad regẽ loquẽte ꝓpheta ſe aſſe/ ruit ingreſſurũ/& eius uerba ſuo teſtimonio firmaturũ. Credens aũt uerbis ꝓphetæ Berſabee introi uit ad regẽ/& cũ ſolẽniter adoraſſet/ſilenton petito/oĩa ei quæ ꝓpheta monuerat explicauit cõuiui um Adoniæ/& uocatos ab eo Abiathar ſacerdotẽ/& Ioab ꝓncipẽ militiæ/& eius filios abſq; Salo// mone/& neceſſarios eius/amicos inſinuans/dicebatq; quia omnis populus ſuſtineret/quẽ rex ordina re uellet/rogãs ut hẽret in aĩo/quia poſt mortẽ eius ille regnãs/& eam & eius filiũ una pimeret. Cũq; adhuc loqueret cũ rege mulier/nũciauerunt ei/quia Nathã eũ uidere uellet; Rege iubente ut ueniret ingreſſus Nathan interrogabat/ſi ea die regẽ feciſſet Adoniã/& ei principatũ populi tradidiſſet/di/ cens eum ſplẽdidũ ualde feciſſe cõuiuiũ/& oẽs regis filios præter ſalomonẽ ibidẽ inuitaſſe/& princi pem militiæ Ioab/qui cũ plauſu nimio epulari & ludo æternũ eius optabant effici ꝓncipatũ/adiici/ ens/neq; me inquit/neq; ſacerdotẽ Sadoch uocauit/nec Banaiã/qui ſupra corporis cuſtodes erat po ſitus/& iuſtũ eſſe ut oẽs agnoſcerẽt/ſi per eius factũ fuerit uolũtatẽ. Hæc dicente Nathan/ꝑcepit rex uocari Berſabẽ/paululũ náq; e cubiculo diſceſſerat ingrediente ꝓpheta. Cũq; ueniſſet mulier/rex ad eam/iuro inquit tibi per deũ noſtrũ excelſum/filiũ tuũ Salomonẽ eſſe regnaturũ/ ſicut & primitus iã iurauí/& hunc ſup meũ ſoliũ fore ſeſſurꝫ/& hoc hodie celebrãdũ. Cũ ergo mulier adoraſſet eũ & lon gæuã eius optaſſet uitã. Sadoch ſacerdotẽ & banaiã uocari præcepit. Quibus ueniẽtibus cũ iuſſiſſet ut ſumpto Nathan ꝓpheta/& armatis qui circa aulã regiã reſidebant/ſponẽtes eius filiũ Salomonẽ in iumento regio/foras ciuitatẽ ducerẽt ad fontẽ qui dr Geon/& unguẽtes oleo ſancto eũ cõſtituerũt regẽ & Sadoch ſacerdotẽ/& Nathan prophetã hoc celebrare præcepit/ſequenteſq; per mediã ciui/ tatẽ tuba canerent clamantes/inæternũ uiuere regẽ Salomonẽ/& eum ſedere in regio ſolio cõſtitue/ rent/ut agnoſceret oĩs populus/q; ei traditũ a patre fuiſſet iperiũ. Salomoni uero mãdauit de regno/ ut pie & iuſte circa Hebræã gentem/& tribũ Iuda uiueret. Cũq; Banaias optaſſet/ut eſſet deus Salo// moni propitius/repente inſigniter/& nullam habentes morã/impoſuerũt Salomonẽ in regi multa/ educenteſq; eum extra urbẽ ad fontẽ/& oleo eum unguentes/introduxerũt rurſus in ciuitatem/fauẽ/ tes/& regem eius longæuũ fieri deprecantes/deinde uenientes ad domũ regiã ſedere fecerunt eũ in ſolio regis. Tũc oĩs populus mox cõuerſus ad epulas/& feſtiuitatẽ lætatus in calamis: aliiſq; muſicis orgãis/delectabat/exultans/ita ut diuerſitate organoꝝ/& melodia muſica oĩs terra & aer reſonaret. Cunq; ſenſiſſet clamorẽ Adonias/& qui eius cõuiuio ꝑſentes erant turbati ſunt/ dicebatq; Ioabnon ſibi placere ſonũ tubæ quã audiebat. Dũ ergo cunctis in cõuiuio cõſtitutis/nullus guſtaret cibũ/ſed omnes diuerſis cogitationibus inhærerẽt/cucurrit ad eos ſacerdotis Abiathar puer nomine Ionathas Cunq; uidiſſet Adonias iuuenẽ & dixiſſet boni eum nũcii fore portitorẽ/ille eis pãdit uniuerſa de Sa lomone/& uolũtatẽ regis Dauid aperuit. Exilientes igit mox eo cõuiuio Adonias & omnes qui uo/ cati fuerant/ſed regali fugierunt. Metuens aũt Adonias regem pro his quæ fuerant geſta/ſupplex fa ctus eſt ei. Et dũ cornu altaris teneret/hoc feciſſe nũciatũ eſt ſalomoni/& quia rogaret/ut ab eo acci peret iuſiurãdũ/quia nõ haberet rex circa eum huius facti memoriã/nec mali aliquid ſuſtineret. Ille manſuete miſit tẽperanterq; agens/ab illo quidẽ delicto eũ dimiſit illeſum dicens q; ſi inciperet ali/ quid denuo nouitatis proferre ipſe ſuæ punitionis auctor exiſteret. Et mittens iureiurãdo ꝓbito/euo cauit eum. Qui dũ ueniſſet/& adoraſſet/iuſſit eum ad domũ ꝓpriã remeare/Nihil de cetero metuen tem/ut tamẽ bonũ ſe pro ſua utilitate maxie exhiberet admonuit. Volẽs aũt Dauid oſtendere totius populi regẽ ſe filium effeciſſe/conuocauit principes uniuerſos in Hieroſolymã/& ſacerdotes/& leui/ tas/& dinumerans populũ/inuenit ab anno triceſimo uſque in quinquageſimũ exiſtere triginta octo milia/ex qbus inſtituit curatores fabricæ templi/uiginti tria milia, iudices populi/& ſcribas eoꝝ ſex milia/& totidẽ qui hymnos dicerent deo/cantantes in organis quæ Dauid ſicut ꝓdiximus inſtituit. Diuiſit etiã eos per generationes/& ſegregãs ex tribu ſacerdotes/inuenit eoꝝ generationes uiginti/ quatuor ex domo quidem Eleazar ſedeci/& de Tamar octo & ꝑcipiens/ut unaquæq; generatio mi/ niſtraret deo per dies octo a ſabbato uſq; ad ſabbatũ/& ita omniũ generationes ſortem acciperent/ præſente Dauid & Sadoch & abiathar ſacerdotibus & principibus uniuerſis. Et prima quidem ge/ neratio conſcendens cõſcripta eſt ꝑma & ſecũda ꝑiter & tertia & cõſequenter uſq; ad uigeſimãquar tam/& diuiſo hæc permanſit uſq; ad ꝑſentem diem. Fecit aũt & de tribu leuitaꝝ partes uigiti & q̃t/ tuor/& ſortiti eodem mõ cõſcenderũt/utq; ſecundũ modũ ſacerdotũ octo diebus ipſi quoq; miniſtra

rent/instituit.Eos uero qui erãt de germine Moysi/hos eminentius honoranit.Fecit.n. eos cũstodes thesaurorũ dei atq; uasorũ/quæ reges deo dicare cõtingeret/iussitq; oĩb⁹ de tribu leui/simul & sacerdotibus/ut die noctuq; deo seruirẽt/sicut eis ꝓceperat Moyses.Post hæc diuisit exercitũ i cohortes duodecim cũ ducibus suis & centenariis & tribunis.Habebat uero unaquæq; cohors uintiquatuor milia uirorũ/quos obseruare ꝓcepit per tricẽos dies a p̃ma hora usq; ad nouissimã Salomonẽ regẽ cũ militenariis & cẽtenariis.Cõstituit ãt iudicẽ uniuscuiusq; cohortis quẽ bonũ iudicauit & iustũ/& tutores thesaurorũ/& uitiũ/& agrorũ/aliosq; iumẽtorũ quorũ nomina nõ credidit necessariũ reminiscı.Cũq; hæc singula ꝓdicto mõ distribuisset/cõuocãs i ecclesiã iudices hebræorũ/& p̃ncipes tribuũ/& duces cohortiũ/& qui in unoquoq; actu/ut qui sup possessionẽ regiã fuerat cõstitutus/ stãs excelsiore solio rex ait.Fratres cõscios uos eẽ uolo/qũo tẽplũ deo ædificare deliberans/ aurũ multũ ꝓparaui/pariter & argentũ centũ milia talentorũ.Deus aũt ꝓhibuit me p Nathan pphetã ꝓpter bella quæ pro uobis gessi/ex inimicorũ cedibus pollutã hãs dextrã/ut ei tẽplũ edificarẽ/sed filiũ mihi succesturũ in regnũ hoc implere ꝓcepit.Nũcio itaq; qm̃ dũ pater noster Iacob duodecim filios habuisset/nostris ludam fuisse regẽ/& meipsum cũ sex fratres hẽrem ꝓpositũ/& a deo recepisse regnũ/& nullũ eorũ graniter hoc tulisse/& ego deposco meos filios/ut nõ in alterutros seditiones exerceant.Salomone regnũ suscipiente/sed agnoscẽtes & deus eũ elegerit/ferãt eũ libenter ut dñm.Non eis grauis debet eẽ dei uoluntas qñ nõ extraneo seruiunt/sed magis letentur in fratre/honorẽ imperii possidẽte/eoq; una participantes.Oro itaq; ut ꝓmissiones dei pducant ad finẽ/& fœlicitas in cuncta prouincia seminet/omni itaq; tẽpore maneat sicut ẽt sub rege Salomone est ipse pollicitus prebiturũ.Erunt aũt hæc firma/& terminũ bonũ habitura/si piũ & iustũ/& custodẽ paternarũ legũ temetipsũ o fili ꝓbueris.Si uero has transcenderis/mala te scito esse passurũ.Rex itaq; dũ hæc complesset uerba cessauit. Descriptionẽ uero & cõstitutionẽ ædificii tẽpli omnibus suadentibus Salomoni tradidit/quemadmodũ fundamenta domus & supiora eius/& quãta & qualis latitudo fieret/necnõ & quãta uasa aurea & argẽtea quorum pondus ipse decreuit/monuitq; eũ quoq; sermonibus/ut oĩ instãtia imineret in opẽ/utq; p̃ceps & leuitarũ tribus cum eo piter laborarẽt ꝓpter eius ætatẽ/& quia cũ deus illũ elegerit/qui & fabricæ tẽpli/& ꝓsul esset imperii/facile illis & non ualde laboriosum ædificiũ fore dicebat/cũ ipse multa auri talẽta/plurima uero argenti & ligna/dũ & fabrorũ multitudinẽ/& lapides cedentiũ ꝓparasset/nec nõ & smaragdos & alios lapides ꝓciosos/sed & nũc oblationis primitias faciẽs/alia tria milia talẽtorum auri purissimi se ꝓbiturũ esse dicebat ad aditũ & cutrũ dei faciẽdum ex quo & cherubin essent sub quæ cõstituerat arcã.Cũq; tacuisset Dauid/p̃ncipibus & sacerdotibus atq; leuitis multũ studium oblationis habentibus & ꝓmissiones claras & magnificas exhibentibus/quæ ẽt sunt ipletæ ab eis/ obtulerũt auri quidẽ talenta quinq; milia/& stateres decem milia/ferri talenta multa milia.Sed & quinq; ꝓciosos lapides habuit obtulit/& in thesauros dedit obseruandos/quos agebat curã ꝓnepos Moyseos.Saulis.in his itaq; oĩs populus exultabat.Sed & Dauid uidens studiũ & munificẽtiã ꝓcerũ ac sacerdotũ & simul uniuersorũ/deũ benedicebat magna uoce/patrẽ & genitorem oĩum esse proclamans/sed & opificẽ rerũ humanarũ & diuinarũ/& quibus eũ ipse ꝓposuisset ꝓsulem/simul & curatorem fecisset generis Hebræorũ/& fœlicitatis eorũ/quorũ ei ꝓbuerat p̃ncipatũ.Inter hæc aũt orans & omni populo bona semp optãs/& Salomoni filio mentẽ sanã & iustã/& in cũctis partibus uirtutis incolumitatem/iussit ut etiam populus benediceret deum.Illi uero prostrati in terram adorauerũt/ egerunt; gratias Dauid pro oĩbus/quæ eo regnante potiti sunt.Altera uero die deo hostias celebrauit/ uitulos mille & totidem arietes/& agnos mille quos in holocaustis obtulerũt/sacrificauerũtq; piter & pacificas/multa milia ouium occidentes/& tota die rex festiuitatẽ habebat cũ oĩ populo.

Sed & Salomonem secundo unxerũt oleo regemq; fecerũt/& Sadoch pontificẽ uniuersæ plebis/deducentes ad regalia Salomonem/& sedere facientes in solio patris.Ab illo nanq; tempore/ei cunctus populus seruiebat.

Capi. XVI.

POst paululũ uero tempus/& Dauid ægritudine & senectute cõfectus/sciens se moriturũ uocauit Salomonem filiũ/& hæc ei locutus est.Ego qdem o fili iam ad uniuersorum debitum ad patres procedo meos/commune gradiens iter omnium qui sunt nunc/ quique futuri sunt/illic pergens unde nõ licet ulterius remeare/& quæ in hac uita gerunt agnoscere. Quapropter uiuens adhuc & iuxa mortem constitutus/ea te moneo quæ dudum & dixi. suadens tibi/ut sis quidem iustus circa subiectos/pius autem circa deum qui tibi dedit imperium/. atq; mandata serues/& leges quas ad nos per Moysen ipse transmisit/& neque gratia neque inimicitiis neque concupiscentia/neq; alia passione constrictus has forte contemnas.Dei enim fauorẽ amittis si leges ꝓuaricatus fueris/& e diuerso prouidentiam eius in te conuertis/si talis fueris/qualem esse rectorem decet imperii.Sed ego etiam deum exoro/ut genus nostrũ regnũ tpe uniuerso possideat/ nec altera domus Hebræorũ hẽat principatũ/sed ut nosipsi p sæcula æterna regnemus.Esto aũt memor iniqtatis Ioab/q ꝓ zelũ occidit duos militiæ p̃ncipes iustos & bonos/Abner filiũ ner & Amasam filiũ

ſum filiũ Iethra. Quoꝝ mortẽ ut fuerit uiſum tibi defende/quo potior me atq; potentior exiſtẽs Io ab/pœnã hactenus declinauit. Cõmendo aũt & tibi filios Berzellai galaditidis/quos i oi honore & ꝓuidentia cõſeruabis/hoc munus ꝓſtando mihi. Nõ eis. n. initiũ bñfaciẽdi cõferimus/ſed ea potius recõpenſamus/qa pf eoꝝ mihi in fugæ tpe miniſtrauit. Sed ſemei filius Gera de tribu Beniamin q multũ mihi in fuga poſito blaſphemauit/ꝓficiſcẽti/& poſtea remeãti occurrit ad fluuiũ Iordanis/& fidẽ accepit/q̃ nihil mali tũc pateret nũc cãm rõabilẽ reqrẽs/decẽter ulciſcere. Dũq; ergo filiũ hæc monuiſſet/de oĩbus/& amicis/& de his quos nouerat pœna dignos/defũctus ẽ/cũ uixiſſet ãnis. lxx. Ex qbus regnauit ſeptẽ ãnis in Hebrõ ſup tribũ Iuda/& menſes ſex/in Hieroſolymis ãt regnauit ſu ꝑ ꝓuinciã uniuerſam ãnis. xxxiii. Hic. n. uir fuit optimus & oĩ uirtute plenus quos eſſe oportet in re gibus/qbus tãtarũ gentiũ cõmittit ſalus/fortis/q̃lis non fuit alius. Nã in certaminis q̃ ꝓ ſubiectos hũit/ꝓmus ad picula ꝓperabat/laborare & pugnare milites ĩuitabat/ipſe opando potius/non ſicut dñs ĩpando/ad itelligendũ & conſiderãdũ de futuris/& ad diſpenſationẽ ꝓſentiũ nimis idoneus ca/ſtus/mãſuetus/benignus/circa eos q in calamitatibus erãt/iuſtus & nimis humanus/in his ãt q̃ regi/bus ꝓcipue cõueniũt/ i nullo penitus niſi circa uxorẽ Vriæ magnitudine ptãtis deliqt ãt & diuitias quãtas nullus alius regũ/neq; Hebræoꝝ/neq; gentiũ aliarũ. Sepeliuit ãt eũ filius ſalomõ in Hieroſo/lymis decẽter nimis/& aliis rebus q̃ ſolent circa exegas regias miniſtrari/& multas diuitias cũ eo re cõdidit. Quarũ magnitudinẽ ex his q̃ dicturus ſum poterit qlibet agnoſcere. Poſt tꝑs. n. ãnoꝝ mille trecentorũ/hircanus põtifex dũ ciuitas obſideret ab Antiocho rege q Pius cognominatus eſt filio Demetrii/uolens ei dare pecunias ut ab obſeſſiõe recederet/& exercitũ ſuũ auferret/nõ hñs unde hoc adimpleret/apuit unũ locũ ſepulchroꝝ Dauid/& ſublatis exinde tribus milibus talentoꝝ ptem de dit antiocho/& ita nimietatẽ obſeſſionis amouit/ſicut ẽt in aliis ĩdicabimus. Poſt hæc aũt multo an noꝝ tpe iã trãſacta rurſus Herodes rex aliũ locũ ãpiens/plurimas exinde pecunias tulit. Nullus aũt eorũ loculos regũ inuenit/erant. n. ſub terra mechanico modo reconditi/ut ingredientibus in monu mentum/nullatenus poſſent eſſe manifeſti. Sed de his quidem hæc modo indicaſſe ſufficiat.

Incipit liber octauus antiquitatum.

Quõ Salomon ſuſcepit regnũ/& peremit Adoniã Ioab & Semei. Cap. I

Auid itaq; q̃ uirtutũ/quãtorũq; bonorũ auctor extiterit cõtribulibus ſuis/quãtaq; bella pugnaſq; geſſerit/& lõgæuus ſit mortuus/in ꝓcedenti decla rauimus libro. Salomoni uero eius filo adhuc ætate iuuẽculo ſuſcipienti re gnũ/quẽ adhuc uiuens pr̃ dñm populi uniuerſi uolũtate dei cõſtituit/ſedẽti in ſolio patris/oĩs eqdẽ populus ſolẽniter fauit/ut aſſolet initio q̃tenus eius res optime regerent/& uſq; ad ſenectutẽ fœliciter ꝓmaneret i regno. Adonias aũt q eius ẽt pr̃e adhuc uiuente tẽtauerat regni culmẽ ſuadere ĩgreſſus ad regis matrẽ berſabee/eaq; humil'r ſalutata/reqſitus ab ea/ut ſi ꝓ aliq̃ pe titione ueniſſet ediceret/ꝓmittens ſe tota uolũtate conferre/Adonias ita q̃ locutus eſt. Noſti qdẽ & ipſa regnũ & ꝓ ætatẽ/& ꝓ populi uolũtatẽ fuiſſe meũ/ſed decreto dei/ad ſalomonẽ tuũ filiũ pueniſſe/me tñ amplecti ꝓfitẽor/& gratis ſeruire ei/& libẽter agere q̃ iuſta ſũt. His dictis pariter poſtulauit/ut apud filiũ eius ſuũ fratrẽ intercederet/eiq; ſuaderet/dari ſibi abyſag q̃ cũ eius patre dormierat uxorẽ dicens/qa ꝓ ſenectute eã pater nõ agnouiſſet/ſed adhuc uirgo cõ/ſiſteret. Berſabee uero & miniſtraturã ſe in hoc negocio ſtudio ſe ꝓmiſit/& nuptias ꝓmereri ꝓpter utrũq; quia & rex ei uellet aliqd ꝓſtare/& illa ꝓ eo prona uolũtate depoſceret. Adonias aũt ſpenu/ptiarũ lætus abſceſſit. Salomonis ergo mater repẽte prexit ad filiũ/locutura de qbus adoniæ ſuppli eanti promiſerat. Et occurrente ſibi filio eaq; cõplectente/cũ deduxiſſet eã ad locũ ubi ſoliũ erat re gni conſtitutũ/rex aliud ſoliũ a dextris matri iuſſit apponi. Cũq; ſediſſet berſabee/unũ inquit o fili munus mihi petenti concede/& ne uelis quaſi difficile denegare/triſtẽq; deſerere. Cui ſalomon ſe im plere quod uellet ait/quia ſcñ eſſet matri cuncta præbere/culpabat tñ eius petitionis initiũ/quod tanquã non hñs firmiſſimam ſpẽ adoptionis hmõi uerba proferret/& adhuc quicq̃ ſibi negati me/ueret. Tunc illa rogabat/ut uirginem abyſag adoniæ fratri donaret uxorem. Hoc uerbũ rex itacũ de ſuſcipiens/dimiſit quidẽ matrem dicens/qũo adonias cãs nimis eminentes appeteret/& mirati ſe qũo nõ ei poſceret ẽt regnũ q̃ q̃ſi ſeniori abyſag dandã rogaret uxorẽ/q potẽtes haberet amicos Ioab principẽ militiæ/& abiathar ſacerdotem/mittẽſq; Banaiã q erat ſup corporis cuſtodes fratrẽ adoniam ꝓcepit occidi. Vocans igitur & abiathar ſacerdotẽ dixit ei. Amorte quidem hoc te liberat quia & cũ patre meo ſæpius laboraſti/& arcam cũ eo in hanc regionẽ uexiſti/hoc aũt tibi propono ſuppliciũ/eo q̃ fueris cum adonia coniunctus eiq; cõſenſeris/ut neq; hic moreris neq; ad faciem me am ingrediaris/ſed pergens in tuã patriam in agris dege/& hanc conuerſationem donec uiuas exer ceto/quomodo peccaſti/& non eſt iuſtum te habere ſacerdotium. Sic ergo domus Ithamar ſacerdo tii honore priuata eſt/propter prædictam cauſam ſicut ſamuel Heli prædixerat/tranſiuitq; ad ge/

nus Phinees

nus Phinees.i.ad Sadoch.De geñere uero Phinees tpe quo ad domũ ithamar ſacerdotiũ trãſmigra uit.Heli p̃mo pontificatũ accipiente/iſti deſcendiſſe noſcunt̃ q a ſacerdotio ſunt p̃uati.Vochar fili us Ioſeph ſũmi ſacerdotis/huius filius Ioathá/ioathá ãt Meroth/Meroth Aſophi/Aſophi aũt Achi tob.Achitob ãt Sadoch/q p̃mũ a rege ſacerdos ẽ factus.Ioab igit̃ p̃nceps militiæ pẽptũ audiẽs ado niá/ualde pterritus eſt/erat.n.eius amicus potius q̃ Salomonis regis/& hoc piculũ pp illius fauorẽ nõ irrõnabil'r ſuſpicatus eſt/fugit ad altare/credens ſibi cautelá religiõis iteruentu pietate regia,pſu turã.Quod dũ fuerat regi nũciatũ mittẽs Banaiá eũ iuſſit adduci /ut i eius iudicio ſatiffaceret.Ioab ãt ait nõ ſe relictur⁹ eſſe ſacrariũ/ſed ibi potius q̃ in loco alio moriturũ.Quod dũ Banaias renũciaſ/ ſet regi/p̃cepit Salomon ibi ſicut uellet caput eius abſcidi/& hãc eũ recipe pœnã ,p duobus militiæ p̃ncipibus/quos idecẽter occiderat/& eius cadauer ſepeliri/ut peccata q̃ geſſit eius nũquã deſererẽt genus/& Ioab morte ipſe/eiuſq; pr̃ eſſet inoxius.Quod dũ feciſſet Banaias ipſe p̃nceps militiæ to/ tius exercitus cõſtitutus ẽ.Sadoch aũt ſolũ fecit ſacerdotẽ/in loco abiathar quẽ remouit. Semei ue/ ro p̃cepit/ut domũ ſibi ædificaret in Hieroſolymis/ibiq; maneret/& torrentẽ Cedrõ trãſgredi non auderet/qđ ſi trãſcẽderet/ultionẽ mortis ĩcurreret/&ſup hãc cõminationẽ iuriſiurãdi eũ religiõe cõ ſtrinxit.Semei aũt hoc p̃cepto ſalomonis gaudere ſe dicens atq; ſeruare/iſup adũciens inſiurandum relicta patria in Hieroſolymis habitabat.Trãſactis aũt annis tribus/audiens duos ſeruos q ei fuge/ rant in Geth cõmorari/prexit ut q̃reret eos.Quod cũ ei reuertẽti cognoſceret rex qa & mandatum eius & iuſiurandũ reſpuiſſet/grauiter hoc tulit/eoq; uocato/tu inqt iuraſti/nõ te me eſſe relicturum neq; ab hac ciuitate ad aliá aliq̃tenus egreſſurũ.Nõ ergo iuſiurãdi effugies ultionẽ ſed ẽt pro q̃bus patrẽ meũ fugientẽ iniuriis affeciſti/dabis nunc pœnas.Agnoſcas quia nihil lucrantur/qui non re/ pente pro ſua iuſticia puniunt̃/ſed omni tpe quo ſe putant nihil pariendos ſine timore cõſiſtere/cre ſcit eorũ pœna/& cã maior efficit̃/q̃ peccaſſe noſcunt̃.Tunc ſemei Banaias iuſſu regis occidit.

De ſapientia eius & intellectu/atq; diuitiis. Cap. II.

QVmq; Salomon iá regnũ hr̃et firmũ/punitis oĩbus inimicis/duxit uxorẽ filiá Pharaonis regis ægyptiorũ/ ædificatis muris Hieroſolymoꝝ/ multũ potioribus atq; munitioribus q̃ p̃mitus extiterũt.De cætero maxima pace gubernauit ĩpiũ in nullo p iuuentutẽ circa iuſtitiá legũq; cuſtodiá aut paternoꝝ memoriá mandatorũ minor exiſtens/ ſed cũcta q̃/ cunq; ætate ,prudenti ſapientiaq; pfecti faciũt/cũ integritate p̃cipua celebrabat/placuitq; ei ut ueniens in Hebron/in altari æreo qđ fecerat Moyſes ſacrificaret deo.Tunc itaq; mille oues obtulit in holo/ cauſtũ.Quod dũ feciſſet/p̃cipue deũ uiſus eſt honoraſſe/appuitq; illi ea nocte p ſõniũ p̃cipiens/ut q̃ uellet ſibi ,p cultu pietatis peteret dona ĩferris.Salomon aũt optima & eximia poſtulabat/q̃ & deus grate p̃beret. & utiliter hõ p̃cipet.Nõ igit̃ aurũ nõ argentũ nõ alias diuitias ut hõ & iuuenis ſibi da ri deꝑcatus eſt/hæc.n.multos ſola putant̃ magna & dei dona p̃cipua eſſe/ſed da mihi inqt dñe mẽ tẽ ſanã/& prudentiá bonã/ut circa populũ iuſtũ poſſim uerũq; ,pferre iudiciũ.His petitionibus pla/ cata diuinitas/& iá alia cũcta quoꝝ memoriá in p̃ce nõ fecerat dare ſe dixit.i.diuitias/ſæculi glori am de inimicis uictoriã/& p oĩbus ĩtellectũ ac ſapientiã/q̃lẽ nullus alter hoĩum hũit nec regũ nec p̃ uatorũ/ſeruaturũq; ſe ẽt nepotibus eius iperiũ multo tpe cõpromiſit/ſi iuſte uiueret/& ei obediret/ & pſis ſui in optimis actiõibus imitator exiſteret.Hæc ſalomõ audiens dicta a deo/repente exiliuit e ſõno/& adorãs eũ/ad Hieroſolymã remeauit/& añ tabernaculũ ſacrificia celebrauit/epulaſq; uni uerſas exhibuit.His itaq; diebus iudiciũ apud eũ deductũ ẽ/cuius criminũ erat ĩuenire difficile.Cãꝫ uero unã in iudiciũ ſalomõ puenerat/neceſſariũ iudicauit referre/ut legẽtibus iurgii nota ſit difficul/ tas/& ſi tale aliqđ cõtigerit/q̃ſi ex imagine egregii decreti/cito poſſint hmõi ,pferre ſniam.Duæ ad eũ mulieres ſocia de cõuerſatiõe cõuenerũt/q̃rũ q̃ læſa uidebat̃/p̃ma cœpit hæc uerba,pferre. Habi tabamus inqt o rex ego & hæc iñ una domo/cõtigit aũt ambabus/ut una die eadẽ hora pareremus. Trãſacta iã tertia die/dormiens hæc ſupra ſuũ filiũ ĩcubuit/& eũ uiolẽter occidit/tollẽſq; meũ ad ſe cõtulit/& mortuũ in ulnas meas dormiẽtis appoſuit.Mane facto dũ ubera porrigerẽ filio/ meũ qdẽ nõ reppi/huius aũt mortuũ adiacere mihi cognoui/& miſera certius hoc turbataq; cõſideráſ/factũ ſcelus ĩſpexi.Vñ repetens meũ filiũ & nõ ab iſto recipiens/ad tuũ dñe remediũ cõuolaui.Dũ enim ſolæ ſimus & nullũ qui nos arguat metuamus/contẽnens hæc denegare p̃ſiſtit.His dictis requiſiuit rex/quid allegare uellet & altera.Qua negante q; hoc feciſſet/& dicente ſuũ uiuere filiũ/& aduerſa riæ ſuæ defunctũ/cũ nullus poſſet huius rei iudiciũ diſcernere/ſed in eius deſcriptione oĩum mens hr̃et/ſolus rex hmõi q̃ſtione inopinabiliter exoluit/iuſſitq; deferri & mortuũ & uiuũ infantẽ/ uoca/ uitq; quendã armigerũ p̃cipiens/ut euaginato gladio/ambo diuiderent̃ infantes/& utraq; medieta tẽ & eius q mortuus erat/& qui uiuebat acciperet. In hoc ergo iudicio oĩs quidẽ populus ignorans ſniam deridebat/q̃ſi ab adoleſcente rege prolatã.Inter hæc aũt uera matre proclamante ne hoc fie/ ret/ſed potius ut infantulus eius ſociæ traderet̃/ſibi ſufficere dicens/ut tm̃ uiueret/eũq; uideret/licet ulterius eſſe putaret̃/& e diuerſo altera præparata eſſet ut diuiſum uideret infantem ſuper ueram

matrem

matrem tormẽtis affici poſtularet/cognoſcens rex utriuſq; uoces de uero fonte cordis prolatas/re/
clamanti qdẽ ne pimeret infantulus/iuſſit filiũ redonari/uerã matrẽ eã agnoſcens/alterius uero ma
liciã accuſauit/q̃ necato ꝑuo filio/ẽt ſuæ amicitiæ natũ uidere cupiebat extinctũ. Hoc itaq; magnũ
exemplũ & ꝑcipuũ ſapientiæ & prudentiæ eius indiciũ populus credidit uniuerſus/& ex illo die tã
quã diuinũ habentẽ ſenſum oẽs inſpiciebant. Iſti itaq; ꝑncipes militiæ & duces erant ei in omni pro
uincia/in tribu quidem effraim Vrias/in regione aũt Bethleẽ erat Dochis/dorenſem aũt & mariti/
morũ regionẽ Benainadab habuit ſub poteſtate ſua duxitq; filiã Salomonis uxorẽ. Cãpus ãt maxi
mus erat ſub Banaia filio Bachi cui adiecta terra eſt ad Iordanẽ uſq; protenſa. Galaditẽ uero & gau
laditẽ uſq; ad montẽ libanũ/& centũ ſexaginta ciuitates maximas atq; munitas hñs ſub ſe Gabiar
gubernabat eas. Achinadab aũt totius Galileæ uſq; ad Sydonẽ curã habebat/& ipſe duxit filiã Salo
monis nomine Baſinia. Maritima uero q̃ circa arcẽ & ciuitatẽ poſita ſũt habuit Banach. Sabath ãt
montẽ Tabirũ/& Carmeliũ/& inferiorẽ Galilæã/regionẽq; uſq; ad Iordanẽ fluuiũ conſtitutã Baſan
diſponebat. Semei aũt ſors Beniamitidis erat iniuncta Gabar aũt habuit regionẽ poſitã tranſiorda
nẽ & ſup oẽs hos unus erat poſitus ꝑnceps. Mirabile itaq; incrementũ habuit & populus Hebræo
rũ & tribus Iuda/conuerſi ad terræ culturã. Nam pace potiti/& a bellis atq; tumultibus ulterius ab
ſtracti/inſup & deſideratã libertatẽ adepti/itẽperãtes erãt circa ſubſtãtias congregatas/& eas ſemp
potius extendendas. Erãt regi & alii duces q Syrorũ terras & alienigenarũ a fluuio Euphrate diſtẽ
tas uſq; ad ægyptũ gubernabãt/tributa colligentes ex gentibus. Inferebant aũt & eius menſæ quot/
tidianæ ad regale conuiuiũ ſimilæ choros triginta/farinæ expenſæ choros ſexaginta/boues ſagina/
tos decẽ/& de paſcuis. xx. annos ſaginatos centũ. Hæc oĩa ꝑter illa q̃ de uenationibus capiebãt. i. cer
uos & uolatilia/ſed/& piſces ab alienigenis portabant. Tantã uero multitudinẽ curruũ habuit Salo
mon/ut quadraginta milia ꝑſepia equoꝝ ſubiugaliũ eſſent/& ꝑterea erant duodecim milia eque//
ſtriũ quoꝝ medietas qdẽ regẽ i Hieroſolymis obſeruabat/reliq uero p uicos regios diſpſi manebãt.
Idẽ uero dux cui cõmiſſæ erãt mẽſæ regalis expẽſæ/ẽt eqs neceſſaria miniſtrabat/deuehens hæc ad
locũ ubi rex ipſe morabat. Tantã itaq; deus ꝑbuit Salomoni prudentiã ac ſapientiã/ut ẽt hoies an/
tiquos excelleret/& nec ægyptiis q ſapientia oĩbus differre dicunt cõpatus/uel modicũ minor eſſet
quoꝝ utiq; multã nimis ſapientiã ꝑcedebat. Trãſcendit ſua ſapientia ẽt eos q apud Hebræos tũc ſa
pientia clarere uidebant/q̃ oĩa non ꝑteribo. Erant aũt Ethã/& Themã/& Chalgal/& Dardanus fi
lii Madanis. Cõpoſuit aũt & libros de cãticis & modulatiõibus qnq; & mille/& pabolarũ atq; ſimi
litudinũ fecit libros tria milia/p unũqdq; n. arboris genus pabolã dixit/ab Hyſopo uſq; ad Cedrũ.
Eodẽ mõ & de iumentis/& de reliqs terrenis/necnon aquatilibus/& aeris aĩalibus diſputauit. Nullã
nãq; naturã ignorabat/inexaminatãq; ꝑteriit/ſed de oĩbus philoſophatus eſt/& diſciplinã/pprietate
earum eminenter expoſuit. Præſtitit aũt deus ẽt ei/ut cõtra dæmones artẽ ad utilitatẽ hominũ & eo
rũ curas ediſceret/& incãtationes inſtituit/qbus egritudines ſoleãt mitigari. Modũ ẽt coniurationũ/
qbus obſtricti dæmones ne denuo redeat effugant inuenit/& hæc cura hactenus apud nos multũ ꝑ
ualere dinoſcit. Vidi etenim quẽdã Eleazarũ de gẽte noſtra ꝑſente Veſpaſiano & eius filiis & tribu
nis/alioq; ſimul exercitu/curantẽ eos/q a dæmonibus uexabant. Modus aũt medicinæ fuit hmõi. In
tulit naribus eius q a dæmonio uexebat anulũ hñtẽ ſubter ſignaculũ radicẽ a Salomone monſtratã
deinde dæmoniũ p nares odorantis obſtraxit/& repente cecidit hõ. Poſtea coniurauit eũ/iuramen/
tũ obiiciens Salomonis/ne ad eũ denuo remearet. i. cantica q̃ ille cõpoſuit ſup eũ dicenda. Volens ãt
ſatisfacere atq; probare ꝑſentibus Eleazarus hanc ſe habere uirtutẽ/ponebat ante eos aut calicẽ aut
peluim aquæ plenũ/& dæmonio ĩperabat/ut hæc egreſſus ab hoie euerteret/& uidentibus ꝑberet ĩ/
dicium quod hoiem reliqſſet. Quo facto ſapientia Salomonis cunctis innotuit pp quam ut oẽs ma
gnitudinis eius naturã cognoſcerent atq; religionẽ & ut nullius rei uirtus de oi genere ſub ſole eũ la
teret/hæc dicere ſum cõpulſus. Audiens ergo Hirã rex tyri q̃ Salomon Dauid patri ſucceſſiſſet in
regno/& ualde lætatus qũo Dauid fuerat amicus/miſit ad eũ ſalutans & pp ꝑſentia bona gaudens.
Deſtinauit uero ad eũ denuo Salomõ litteras hæc hñtes. Rex ſalomon Hirã regi. Sciro patrẽ meũ
uoluiſſe deo ædificare templũ/& bellis frequentibus fuiſſe prohibitũ/non. n. primo deſiit inimicos
extinguere/donec eos tributario ſibimet ſubiugare/ego uero gratias ago deo pro pace præſenti p/
pter cuius deuotionem non dubito ædificare domum/ipſe nanq; meo patri dixit a me hanc eſſe fa/
ciendam. Quapropter rogo/ut aliquos mittere iubeas cum meis ad montem libanum/qui ligna ſe
care poſſint/ad ſectionem nanq; ſiluarum Sydonii ſunt doctiores noſtris/mercedes uero quas de//
creueris ego incidentibus ligna præbebo. Legens autem Hiram hanc epiſtolã & in his quæ ſcripta
fuerant delectatus/Salomoni ita reſcripſit. Rex Hiram regi Salomoni. Dignũ eſt qdẽ ut bñdicatur
deus/q̃ tibi patriũ ꝑbuit principatum ſapienti uiro/& omni uirtute pollenti/ego autem in his om/
nibus delectatus/quæcunq; mandaſti libentiſſime miniſtrabo. Incidens. n. ligna procera & multa ce
drina pariter & cypreſſina p meos ad mare deſtinabo ꝑcipiens/ut ratibus factis/nauigantes ad locũ

quæcũq;

quæcũq; uoluerit ea deponant/ut tui hæc ad Hieroſolymã deferant. Sed tu pro his ꝓbe nobis frumẽ ta/eo q̃ horũ nobis eſſe uideat inopia. Quaꝓpter ſupplicamus ĩ hoc te eſſe ſollicitũ. Harũ igitur epiſtolarũ hactenus reſcripta ſeruant/nõ in noſtris ſolũmõ libris/ſed ẽt apud Tyron & ſigs hæc uo luerit integre cognoſcere/rogans cuſtodẽ monimentoꝝ publicorũ tyriæ ciuitatis/inueniet ea conſo na horũ q̃ a nobis edicta ſunt. Hæc dixi uolens lecturos agnoſcere/q̃ nihil amplius extra ueritatẽ ꝓ ferimus neq; ex ueriſimilibus quibuſdã aut fallacibus aut delectabilibus rebus hanc hiſtoriã cõpo/ nentes/examinationẽ quidem fieri non declinamus/& ut nobis credat exigimus immo in nullo po tius hæc recipi deprecamur/niſi adhibita ꝓbatione & manifeſtis inditiis uirtutẽ ipſius ueritatis ha/ beamus. Rex itaq; Salomon dũ ei fuiſſent litteræ Tyri regis allatæ eius uolũtatẽ & fauorẽ ualde lau dabat/& ei q̃ popoſcerat repenſauit/miſitq; ſingulis annis tritici uiginti milia choros/& totidẽ olei batos/batus aũt capit ſextarios ſeptuagintaduos eandẽ uero mẽſurã etiã uini præbebat. Amicitiæ ſiquidem Hirã & Salomonis ac potius largitate creuerunt/& iuranerunt has eſſe iugiter ꝓmãſuras. Rex aũt indixit omni populo tributa triginta miliũ operariorũ/quatenus opus præ multitudine ſi/ ne labore conſtaret/diuiſitq; eos ualde prudenter. Decẽ milia.n.fecit incidere uno menſe in libano monte/ut duobus menſibus remeantes ad propria requieſcerent/donec iterũ uiginti milia diffinito tpe ſuũ opus iplerẽt/itaq; contingebat quarto menſe ut priores denuo ad laborẽ remearẽt. Sup hos enim laboratores curator inſtitutus eſt adorã. Erant aũt ex his quos reliquerat Dauid ad portandos lapides aliãq; materiã ſeptuaginta milia uiri/& eorũ qui lapides incidebant octoginta milia & eorũ præpoſiti tria milia trecenti/uelociterq; ſecabant lapides eximios ad fundamenta tẽpli/quos primi tus poliebant & copulabant in montibus & ad ciuitatem deferebant/fiebantq; hæc non ſolum a ꝓ/ uincialibus ſtructoribus/ſed etiam ab artificibus quos miſerat rex iram.

Quomodo primus i hieroſolymis ædificauit templũ/& de præuaricatione qua præuaricatus eſt circa ſenectutem/ſimul & de obitu ipſius. Capi III.

COepit aũt Salomõ ædificare tẽplũ ãno quarto regni ſui/mẽſe ſecundo/quẽ macedones Artemiſia/uocant/Hebræi aũt Hyaro/anno qngenteſimo ſecundo filioꝝ Iſrahel profe ctionis ex Aegypto. Poſt mille ãt & uiginti annos aduentus Abraã ad Chananæam de meſopotamia/a tpe uero diluuii anno milleſimo quadringenteſimo/ab Adã aũt proto/ plaſto uſq; ad ædificationẽ tẽpli Salomonis ꝓterierunt ſimul anni tria milia cẽtũ/& duo/qua tempe ſtate cœpit ædificare tẽplũ. Tunc ſiquidẽ undecimũ iã in regno Tyri Hirã annũ habebat/a Tyri ue ro conditione uſq; ad ædificationẽ tẽpli fuit tps annorũ quadraginta & ducentorũ. Depoſuit itaq; rex fundamenta tẽpli in nimiã terræ profunditatẽ de lapidibus ualde fortiſſimis & qui poſſent lon/ go tpe permanere/qui æque conſtipati ſibiq; conſerti terræ pauimentũ & fortitudo ſuper ædificati tẽpli eſſent/& propter inferiorem ſui fortitudinẽ ſine defectu impoſitã magnitudinem & ꝓcioſam una pulchritudinem ſuſtinerent/quæ utiq; fundamenta non minus pondus habitura erant q̃ alia q̃ erant tanta celſitudine & faſtigio quaſi ad inſtar mundi/& ad magnificentiã fabricanda. Eleuatũ ita q; templum uſq; ad camerã ex lapide albo conſtructum cuius altitudo fuit ſexaginta cubitorum/& longitudo ſexaginta tantũdem/latitudo aũt uiginti. Super hoc aũt erat aliud ædificiũ æqua menſu/ ra/ita ut eſſet omnis altitudo tẽpli cubitorũ centũ uiginti/eratq; conuerſum ad orientẽ. Cuius ueſti/ bulũ habebat longitudinẽ cubitorũ uiginti quantã & latitudinẽ templi/latitudinẽ uero cubitorũ de cem in altitudinẽ ſurgens cubitis centũ & uiginti. Aedificauit aũt in circuitu templi uiginti puulas domus/q̃ ſui copulatione templi totũ ſpaciũ extrinſecus ambiebant. Nã & ingreſſus earũ ita fecit adinuicẽ/ut ex alia intraretur ad aliam. Harũ nãq; ſingulæ domus latitudine quidem habebant qnq; cubitorũ & tantũdẽ longitudinis/altitudinis uero uiginti. Erant aũt ſupra ædificatæ his aliæ/& rur ſus aliæ ſuper eas æquales/& menſuris/& numero/ita ut oẽm altitudinem haberent ꝓxime ſicut do mus inferior/ſuperior nanq; circũ ædificata non erat/opiebatq; eas camera cedrina/& domibus q̃/ dẽ ſingulis erat hoc propriũ/& ĩputribile tegumentũ. Aliarũ uero erat tectũ cõmune lõgiſſimis tra bibus adopertũ & cũcta tegẽtibus/ita ut medii pietes ab eis trabibus cõſtipati firmiores exiſterẽt. Cameras q̃ ſub trabibus erant de lignis eiſdẽ fecit/celatis ope laquario/auroq; ueſtitis. Parietes aũt cedrinis tebulis exornauit/eaſq; pariter deauranit/ut oẽ tẽplũ nimis effulgeret & uultus ĩgredientiũ faceret auri lumine reſplendere. Fabrica uero totius tẽpli multa arte cõfecta eſt de lapidibus politis arteq; cõpoſitis/& nimis limpide cõſtitutis/ita ut neq; mellei neq; alterius ĩſtrumenti fabrilis aliq̃ cõſiderantibus apperet indiciũ/ſed ꝓter hũc uſum ois materia cõgruenter explicita uideret/ut nãli harmonia potius quã ferramentorũ crederet neceſſitate cõfecta. Excogitauit aũt rex aſcenſum ſu/ perioris domus p latitudinẽ pietis efficere/non.n. habuit ianuã grandẽ ad orientẽ ſicut domus infe rior/ſed a lateribus erant ingreſſus ianuarũ ualde puarũ. Veſtiit aũt tẽplũ ĩtrinſecus de lignis cedri/ nis uncinis fortibus colligatis/q̃tenus hoc ꝓ munimine/& fortitudie cõſtaret magna/diuiſitq; tẽplũ in duas ut interior quidẽ domus uiginti cubitorũ aditum eſſet/quadraginta uero cubitis ſecundo

templo

templo ſecerneret. In pariete quoq; diuidēte aditū a reliquo tēplo ianuas de cedro ſtatuit auro mul
to/& diuerſis hiſtoriatū celaturis ornata/ſuſpenditq; ante eas uela ex magnis colo℞ floribus.i. hya
cinthi/& purpuræ/& cocci/& byſſi molliſſimi,ſplendidiſſimiq; contexta. Recondidit aūt in aditu
quod erat latitudine cubitorum uiginti/& totidē longitudine duo Cherubin tota ex auro puriſſimo
habebantq; utraq; altitudinē cubitorū qnq;. Duæ alæ erant in cherubin quinis cubitis extēſæ. Qua
propter non ꝓcul a ſemetipſis aberant/ita/ut aliis ſuis una tangeret pietē auſtralē/alia uero poſitū
ad aquilonē/aliæ uero alæ ſemetipſas contingentes/arcā q̄ in medio eo℞ poſita erat opiebant. Hæc
uero cherubin nullus q̄les fuerunt dicere neq; coniicere pōt. Strauit aūt pauimentū tēpli petalis au/
reis poſuitq; in portā tēpli ianuas ſecundū altitudinē pietis menſuratas hñtes latitudinē cubitorū
uiginti /eaſq; pulcherrime deaurauit/& ut breuiter dicā/nullā ptē tēpli reliqt extrinſecus & intrin/
ſecus/q̄ non eſſet deaurata/operuitq; ſimil'r ēt has ianuas ſicut interiores uelis uarie decoratis. Por
ta uero ueſtibuli nihil habuit horū. Miſit ergo rex Salomon ad hirā/& ab eo accepit artificē noīe
Chirā/hñtē matrē ex gñe Neptali/& patrē Vriā gūis Iſrahelitici/q totius qdē opis erat edoctus/ꝑ/
cipue tñ artifex ad operādū aurū & argentū & æs/p quē. ſ. uniuerſa ,p uolūtate regis in tēplo ſūt di
uerſis machinationibus adimpleta. Fecit itaq; is artifex Chirā duas colūnas æreas cū canalibus/ca/
uatione quattuor digitorū/quarū erat ,pceritas decē & octo cubito℞/& ambitus in circuitu duode/
cim cubito℞. & ſuprapoſuit utræq; colūnæ capitella fuſilia liliata/altitudine cubito℞ qnq; ſupra q̄s
erāt ærea rhetia facta/q̄ opabant lilia capitū colūnarū/de quibus pendebant bini ordines/malogra
nato℞ ducento℞. Harū ſiquidē colūnarū aliā conſtituit in pte dextra añ portā in ueſtibulo tēpli/ uo
cauitq; eā Thalamū Iachī/aliā uero in pte ſiniſtra/quā noīauit Booz. Fudit aūt & mare æneū in ſche
mate hemiſpi qd opus æreū pp ſui magnitudinē mare uocatū eſt. Erat. n. uelut Chantharus ingens
habebatq; eius Diametrū. i. ab angulo uſq; ad aliū angulū cubitos decē & groſſitudo eius erat fuſilis
digitorū quattuor/habebatq; fundū in medio aluei ſui loco/ope rotundū/decē coronis explicitum.
Huius diametrū erat cubiti unius. Circūſtabant aūt in eo mari uituli duodecim reſpicientes ſinguli
ad quattuor uento℞ regiones/hoc eſt tres uituli p unāquāq; regionē/quorū terga ītus reſpiciebāt &
ſup eos hemiſperiū incūbebat. Cuius hemiſperii rotūditas ad iteriora tendebat/capiebatq; hoc ma
re batos tria milia. Fecit aūt decē cātharis baſes æreas q̄drangulas/& uniuſcuiuſq; latitudo fuit cubi
to℞ qnq; latitudo quattuor/altitudo ſex/concluſumq; eſt opus ꝑticulariter ita ornatū. Erāt colūnel/
læ q̄ttuor q̄drāgulæ p angulos ſtātes/latera baſis ex utraq; pte in ſe hñtes īſerta erātq; trinæ diuiſæ
& ſingulæ ea℞ hēbant celaturas ſuas. i. alibi erat leo/alibi thaurus/alibi aqla/& in colūnellis ſimili/
ter p latera erāt hmōi celaturæ/quaſi criſpātibus plectulis alias petalis factæ/quarū altitudo fuit cu
biti unius & dimidii. Erat mirū uidere orbes rotarū/quē admodū erant celatæ & baſiū iunctæ lateri
bus. Angulos uero ſupiores cōcludebāt humeri expāſis utiq; manibus aīaliū/ſup quas ſedebat fun
dus cāthari reclinatus. i. incūbens ſup manus aqlæ & leonis/qd opus ita erat ſibimet coaptatū/ut na
turaliter inſertū quodāmō uideret. Inter hæc aūt erant & arbores celatæ palmarū. Hmōi ergo erāt
decē baſes effectæ. Fecit aūt ad hæc & decē cantharos rotūdos æreos quo℞ ſinguli ferebāt quadra/
genos choros/eratq; altitudo eo℞ quattuor cubito℞/& tantūdē ab alterutris eorū labia recedebant
poſuitq; decē hos cantharos ſup decē baſes q̄ uocabant melchonoth/qnq; cantharos ſtatuens a pte
ſiniſtra tēpli quæ erat ad aqlonē/& totidē a latere dextro ad auſtri ptē/reſpicientes adorientē/quod
ēt mare conſtituit aqua plenū diſpoſuitq; mare/ut ingredientes ſacerdotes tēplū in eo lauarent ma/
nus & pedes aſcenſuri ſcilicet ad altare/& cantharos ad animaliū interanea diluēda/ſimul & pedes
eorū quæ erant holocauſtis ꝑponenda. Fecit aūt altare æreū/cubitorū uiginti longitudine/ & totidē
latitudine altitudine uero decē ad holocauſta celebranda. Fecitq; eius uaſa ærea/inſup & ollas & cal
darias & trullas/& harpagones/& omnia uaſa operatus eſt ex ære/ cuius ſplendor & pulchritudo
ſimilis erat auro/obtulitq; rex multitudinem menſarum/& unā quidē ualde ꝑcipuam aureā/ſuper
quā ponebantur panes dei/& huic proximas decē milia altero mō factus/ſup quas uaſa iacebant. i.
phialæ & pateræ aureæ quidem decem milia/argenteæ uero quadraginta milia/fecitq; candelabra
decem milia ſecundū præcepta Moyſi/& quibus unū in tēplo condidit ut per diem luceret ſecundū
legē/& menſam unam ſuper quam poſiti erant panes ad partē templi reſpicientē/& ad aquilonem
ediuerſo poſitum candelabrū quod in auſtrali pte cōſtituit aureū uero altare inter hæc mediū erat.
Hæc enim omnia domus habuit quadraginta cubitorū ante uelum aditi/ubi erat archa recōdita. Fe
cit itaq; rex uini fuſilia octoginta milia/& phialas aureas decē milia argenteas uero duplici numero
pateras aureas ad offerendam in eis ſimilā conſperſam a d altare octoginta milia/& argēteas dupli
ci numero crateras in q̄bus ſimilā cū oleo fermentabāt aureas qdē qnquaginta milia/argenteas ue
ro dupliciter/mēſuras quoq; ſimiles eis q̄ Moſaicæ uocabant affarones aureas qdē uiginti milia/&
argenteas dupl'r/thurribula uero aurea q̄bus offert incenſum. xx. milia/ſimil'r & alia thurribula in
q̄bus portabāt a maiore altare igne ad minus altare qd erat in tēplo qnquaginta milia ſtolas ſacer/

dotales

dotales pontificibus cū his quæ pendebāt ad pedes & ſuperhumerales/& rationales ex gēmis mille/corona uero in qua deum Moyſes inſcripſerat/una fuit quæ ad hunc diem uſq; permanſit/facer dotales ſtolas ex byſſo contextas/& zonas purpureas ſingulas decē milia/& tubas ſecundū ꝓceptū Moyſi ducenta milia/itē ſtolas leuitarū hymnos dicentiū ex byſſo ducenta milia/& inſtrumenta muſica & ad hymnos dicendos adinuenta quæ uocāt Nabla/& Cinara ex electro cōſtituit quadraginta milia. Hæc oīa ad honorē dei Salomon copioſe & magnifice fabricatus eſt in nullo pcus exiſtēs/ſed circa ornamenta templi uſus eſt ꝓcipua largitate/quæ etiā in theſauris dei recondidit. Circundedit aūt templū per ambitū uniuerſum/quod propria quidē lingua giſon/latinæ maceria/ſeu cancellus nuncupat/tribus cubitis eius erigens altitudinem/ut ab ingreſſu tēpli cæteros prohiberet/& ſolis ſacerdotibus hoc licere ſignificaret/extrinſecus uero huius tēpli aliā edificauit aulā quadranguli ſchematæ factā erigēs maximas porticus atq; latas/&portas excelſas & amplas per quattuor mūdi partes in eo conſtituens/quarū ſingulæ ad unūquēq; uentū quattuor angulis attendebāt/ubi ianuas aureas collocabat. In hoc ergo ſacrario oīs populus quibus purgatio & obſeruatio legitimorū ierāt introibant. Si quidē mirabilis & omnino ꝓcipua fuit & populoſa ad ſuſcipiendos aduenientes/& ſi dici poteſt etiā contēplationē uiſionis ipſius excedebat aula quæ foris erat. Magnas enim effodiens profunditates quas propter infinitā celſitudinē non poterat aliquis ſine terrore cōſpicere/& erigēs fabricas in quadringentis cubitis earū altitudinē equales eas uertici montis in quo templum edificabatur effecit/& ꝓpterea aula quæ erat exterius ſub diuo/facta erat equalis templo. Circundedit aūt porticibus hanc aulā duplicibus colūnis eas ex lapide naturali portantibus/quarū cameræ erāt de/cedro & ex laquearibus ſculptis/baſes aūt in his omnibus fecit argenteas. Cū hæc igit̄ opera & magnitudine & decore edificiorū atq; ſacrorū templi miniſteriorū rex Salomon ſeptē annis expleſſet & diuitiarū magnā faciens & uelocitatis oſtenſionē/ut quilibet inſpiciens omni tpe putaret expleri uix potuiſſe qđ ſic breuiter uiſus ē quantū ad operis tēpli magnitudinē terminaſſe ſcripſit principibus & Hebræotū ſenioribus/iubēs oēm populū ad Hieroſolymā cōuenire/uiſurū ſimul & tēplū/& dei arcam ibidem portandā. Cūq; nunciatū fuiſſet omnibus ut ad Hieroſolymā properarent/uix cō ueniret ſe primo menſe/qui lingua patria Theſeri a macedonibus Hyperueretheus appellat. Eodē tpe etiā feſtiuitas concurrit ſcenophegiæ. i. poſitionis tabernaculorum q̄ ſatis apud hebræos excelſa atq; præcipua eſt. Portantes itaq; tabernaculū quod fixerat Moyſes/& omnia uaſa ad miniſteriū ſacrificiorū dei conſtructa introduxerūt in tēplū. Præcedebat aūt eā hoſtiis & ipſe rex/ & populus uniuerſus & leuitæ libaminibus & multo ſacrificiorū ſanguine inter totū implentes/& incenſum infinitum/& hoſtiarū multitudinē portantes/ita ut omnis undiq; aer impleretur/& etiā longe conſiſtentibus odor ſuauitatis occurreret agnoſcentes aduentū dei/& habitaculū ſecundū humanā opinionē. crederent in nouā domo ei nup dicata eſſe faciendū. Nam neq; hymnos dicentes neq; choros agentes donec puenirent ad tēplū aliquo mō quieuerūt. Hoc itaq; modo arca migrata eſt. Cūq; eā in aditu iam oporteret induci/alia quidē plebs ꝓceſſit/ſoli uero ſacerdotes qui portauerant iter duos cherubin eam collocauerunt/quæ eam ſuis alis amplexatæ ſunt. Sic. n. erant ab arifice fabricatæ/ut arcā uelut quoddā tabernaculū aut camerationē protegerent. Habuit aūt arca nihil aliud/quā duas tabulas lapideas quæ decē uerba a deo Moyſi dicta in mōte Syna ſcripta retinebant. Candelabrū uero & menſam/& altare aureū ſtatuerunt in tēplo ante aditū in hiſdē locis in quibus & olim in tabernaculo poſita erāt/& quottidiana ſacrificia miniſtrabant. Altare uero æreū ſtatuit ante tēplū cōtra ianuas/ita ut eis apertis ad faciē eſſent uidentiū ſacrificia & hoſtiarū maximæ opulentiæ/reliq; uero uaſa congregans/intus in tēplo recondidit. Cūq; omnia ſacerdotes circa arcā conſtituiſſent egreſſi ſunt/& repente non quidē tumens/neq; qualis hyemali tempore hymbre plena ſolet nubes aſſiſtere ſed diffuſa eſt/& tēperate effluxit/& templū omne cōpleuit/& facies quidē ſacerdotū obūbrauit/ita ut ſe inuicem uidere non poſſent mentibus aūt omniū phantaſiā quandā & opinionem ꝓbuit quaſi deus deſcendiſſet in templum/& libenter habitaret in eo. Talem equidem hanc habuerunt omnes opinionem. Rex autem Salomon de loco ubi ſedebat exurgēs/fecit ad deum uerba/quæ diuinæ naturæ credidit eſſe decentia. Tibi inquit domine perpetuam domū quam ipſe fabricatus es eſſe nouimus cœlum & terram/ſimul & mare/& cum tibi nequaquā hæc uniuerſa ſufficiant/hoc tuo nomini conſtitui templum/ut ex eo orationes ad te ſacrificantes & immolātes emittamus in aerem/& confidamus/q; cum nobis ſis ꝓſens/non a tuis ſedibus procul abes. Vt enim omnia uideas & audias uniuerſa/non a loco ubi nunc habitas recedens/omnibus uicinus/& unicuiq; noctu & die ſemp aſſiſtis. Cum ergo hæc dixiſſet ad deum/uerba conuertit ad populum/manifeſtans eis dei potentiā & prouidentiam eius q; Dauid eius pater omnia futura ſicut iam multa prouenerant/& forent uētura reliquā prædixiſſet/quod ipſe quoq; nondū nato impoſuit nomen/& q; templum ipſe edificaturus/eſſet primus poſt obitum patris regnaturus/& cū oīa ſecundū illius prophetiam fierēt/ſuppli cabat ut deo benedicerent uniuerſi/& in nullo de eius ꝓmiſſionibus deſperarent/quas pro eorū fe/

licitate

licitatè ꝓdixerat/ſed crederent hæc implenda ex his q̃ fuerant iá tranſacta. Cũq; hæc dixiſſet ad populũ expanſis manibus ait. Operibus quidẽ ipoſſibile eſt/ut ualeant homines pro his q̃ meruerunt deo munera debita cõpenſare/diuinitas.n.nullius eget/& omniũ rerũ compenſatione ſupior eſt. In quo.n.aliis animalibus per tẽ domine meliores ſumus effecti/in eo tuã benedicimus maieſtatẽ/& ꝓ his quæ ſtirpi noſtræ præbuiſti pius/neceſſariũ eſt gratias agere populũ Hebræoꝝ. Nullũ.n.aliũ magis optamus habere propiciũ/& in eo tuã circa nos deuotionẽ cognoſcimus ꝙ munera/qa ꝙ te eſt nobis uox quam ex aere habemus/& per eum iterũ nouimus aſcendentẽ. Per hanc ergo gratias tibi referimus primitus de hoc tẽplo/quod ex inuiſibili ad tantã gloriã prouexiſti/ deinde ꝙ meipſo cui omnia uſq; ad ꝓſentẽ diẽ ſicut a te ꝓdicta ſunt cõdonaſti. Supplicio ergo de cætero/ut mihi miniſtres q̃cunq; deũ hominibus honoratis ꝓbere poſſibile eſt/& noſtrã domũ omnibus bouis ad augeas/ſicut Dauid meo patri & uiuenti/& circa obitũ ꝓmiſiſti/& qũo apud nos manebit regnũ genus illius infinitis regnũ ſucceſſionibus adhonorabis. Hæc ergo nobis largire ſufficiẽter/meiſq; filiis uirtutẽ q̃ tibi ſit grata concede. Sup hæc aũt & oro/ut pars aliqua tui ſpiritus hoc tẽplũ inhabitet q̃ tenus & in terra circa nos eſſe uidearis. Tibi ſiquidem habitatio paruula eſt & omne cœlũ alueus q ſub eo eſt omniũ exiſtentiũ/non dicã hoc paruiſſimũ tẽplũ/q; ꝓcor ut cuſtodias ab omni uaſtatione bellorꝝ/& tanq̃ ꝓprie poſſeſſioni feras auxiliũ. Supplico pariter/ut ſi peccauerit populus aliqñ/deinde plaga q̃dã peſſima peccatis digna a te terris illata/aut ſterilitas/aut corruptio/aut fames/aut hmõi paſſio quã iuſte tranſgreſſoribus ſoles inferre prouenerit & congregatus ad hoc cõfugerit tẽplũ rogando te/ut a peſte ſaluetur/exaudibilis eis effectus uelut intus habitãs miſericordiã ꝓbeas/& a malo ſuæ calamitatis euellas. Hoc auxiliũ non Hebræis ſolũmõ a te rogo conferri peccãtibus/ſed etiã totius terræ finibus/qui dũ aduenerit aut de quolibet loco & pro aliquo bono preces effuderint exaudi clemens & poſtulata concede. Sic.n.oẽs agnoſcent/ q; tu quidẽ ipſe a nobis tibi domũ fieri uoluiſti. Nos aũt non inhumani naturaliter ſumus qñ non eos qui contribuli non ſunt extraneos iudicamus/ſed cõmuniter omnibus tuũ adiutoriũ & bonorꝝ effectũ adeſſe ſuppliciter exoramus. Hæc dicens/ꝓſtratus in terra/& deuotius adorans deum poſt iſta ſurrexit & in tẽplo obtulit hoſtias & replens illud ſacrificiis/manifeſte deũ uidit ſacrificiũ grate ſuſcipientẽ. ignis.n.ex aere deſcendens omnibus uidentibus ad altare hoſtias totas abripuit & abſumpſit. Hac igitur apparitione monſtrata/populus quidẽ manifeſtationẽ hanc eſſe diuinæ habitationis in tẽplo coniiciẽs procidens adorauit in terra. Rex aũt cœpit benedicere deũ cunctoſq; ut hoc facerent adhortari habentes iá circa ſe diuini fauoris indiciũ/utq; orarent ſemp ſibi ab illo talia prouenire & ut mentẽ ſuã purã ab omni malicia conſeruarent ad iuſticiã diuinãq; culturã ad ſeruanda mandata q̃ per Moyſen eis clementia diuina contulerat/quia ſic foret fœlix gẽs Hebræorũ/& totius generis humani beatior rogabatq; pariter/ut memoriã haberent/quẽadmodũ bona ꝓſentia conquiſiſſent/eaq; firmiter obtinerent/& maiora & ampliora de cætero ſuſtinerent/non enim ꝓcepta hæc ſolũmõ propter pietatẽ atq; iuſticiã/ſed etiam obtinenda per hæc præmia curarẽt ꝙ eſſet apud homines præcipuũ/ non tñ aliquid conquirere/quantũ acquiſita ſeruare/& nihil pro eorũ amiſſione delinquere. Hæc ergo locutus ad populũ dimiſit eccleſiã. cum ſacrificia celebraſſet pro ſe & uniuerſis Hebræis ideſt uitulos quidẽ. xxii. milia/oues centũ. xx. milia. Tunc enim primũ in templo ſacrificia celebrata ſunt/& in eo epulati ſũt omnes Hebræi cũ uxoribus ſuis & filiis. Inſuper etiam & feſtiuitatem quæ uocatur ſcenophegia faciens ante templũ clare nimis & magnifice diebus quatruordecim rex cũ omni populo pariter epulatus eſt. Cũq; hæc fuiſſent ſufficienter exhibita/nihilq; deeſſet circa pietatis diuinæ culturã dimittente rege/ſinguli ad propria remearunt/agentes gratias regi propter prouidentiã quã habuiſſet/& opera quæ feciſſet/& orantes deũ ut eis regem præberet longeuo tempore Salomonẽ. Agebant reuertens cum gaudio ſuum iter & cum delectatione hymnos decantantes/ita ut cum ea iocunditate ſine labore ad propria remearent. Sic itaq; dum arcã deduxiſſent in tẽplũ. eiuſq; magnitudinẽ pulchritudinẽq; uidiſſent ſacrificiis maximis & feſtiuitatibus impertitã/ad ſuas ciuitates ſinguli ſunt regreſſi. Apparuit igitur regi ꝙ ſomnium deus ſignificans q; eius exaudiſſet orationes/& quia conſeruaret templum & in eo ſemper habitaret nepotibus ſcili et eius. & omni multitudine faciente iuſticiam/ipſumq; primũ ſi in patris ſui monitis permaneret/ ad excellentiã & fœlicitatis infinitũ cum plurima ſecuritate aſſeruit/uehendum/& regnaturos ſemp in ea prouincia ex eius genere principes & de tribu Iuda ſi uero mandata contemneret/obliuioniq; mandaret/& peregrinos imitatus coleret deos eſſet radicitus abſcindendus/& neq; reliquias ex eius genere remanſuras/ſed neq; in Iſrahel ulterius nominandas populũq; terram quam patribus eorũ dederat multis iuſtificationibus eſſe priuandum/multiſq; bellis & malis exterminandum/& a terra quam eorum patribus præbuit eiiciendos incolaſq; alienæ terræ eſſe futuros/templũ quoq; edificatum incendendum diripiẽdum ab inimicis/ſed & ciuitatem hoſtium manibus ſubuertendam/& eorum ærumnas ſe facturũ fabularũ relatione digniſſimas/propter multitudinem nimiæ infœlicitatis/& incredulitatis/ita ut uicini eorum audiẽtes

rum audientes mirarent calamitates/ſed & cauſas inquirentes pro quibus ita Hebræi odio haberẽ
t ur a deo/qui primitus ab eo fuerant ad tantæ gloriæ atq; diuitiarũ culmen euecti/ ab his a quibus
requirebant/audirent quia pro peccatis & præuaricationibus legũ paternaꝝ talia ptuliſſent. Hæc
enim ei p ſomniũ deũ dixiſſe conſcriptũ eſt. Poſt tẽpli uero fabricã/quã ſeptẽ annis p̃diximus fuiſſe
perfectam edificiũ domũ regaliũ conſtruere cœpit/quod tredecim annis uix ipleuit. Non enĩ hmõi
ei erat feruens ſtudiũ ſicut in tẽplo. Sed illud quidem licet eſſet grande & opatione mirabile/& cun
ctis ſimul inopinabile/cooperãte deo cui fiebat/terminũ prædictis annis accepit/regiæ uero domus
multũ templi dignitate minores erant/cũ neq; materia tanto tempore aut largitatis fuiſſet opulen/
tia p̃parata/& eo q̃ regum habitatio/& non eſſet dei futura/tardius eſt effecta: Hæc quidẽ ſecundũ
fœlicitatẽ hæbraicæ religionis ac merito regis edificata ſunt/quorũ totã expoſitionẽ & ordinẽ dice
re neceſſariũ eſt/ut ex hoc oẽs coniiciant magnitudinẽ/ut cũ legentes uiderint huius rei deſcriptio/
nẽ. Erat magna baſilica nimis & pulchra/hæcq; innumera colũnarũ multitudine portabat. Quam
ad iudicia rerũq; cognitiones diſtribuit/ut poſſet capere populi magnitudinẽ ad iudicia uenientem.
Cuius longitudinis magnitudo erat cubitorũ centum/latitudinis quinquaginta/altitudinis triginta
colũnas quoq; quadrangulatas oẽs hẽbat/tegebaturq; cedro opere corrinthio/phialis equalibus/&
ſcutulis arte mira celatis/eratq; robuſta/ & uariis decoribus exornata. Item alia erat baſilica in me/
dio totius amplitudinis cõſtituta/habens latitudinẽ cubitorũ. xxx. & contra templũ ualidis colũnis
extenſum/eratq; in ea ſoliũ ualde decorũ/in quo ſedẽs rex iudicia p̃ferebat. Huic erat iũcta alia quo
q; regione baſilica & reliqua habitacula & ſedilia/ubi poſt cauſas explicitas reſidebat/ſtrata oĩa ta
bulis cedrinis. Et alia quidẽ edificauit ex marmoribus. x. cubitorũ/alia uero tabulis ueſtita ſectilibus
& p̃cioſiſſimis exornauit ſecundũ decus templorũ/& miraculũ habitationũ regaliũ/cuius pulchritu
do tribus ordinibus ope intexta aſſyrio. Quarta pars celaturis ornata/miraculũ artis uidentibus of
ferebat/erantq; illic ſculptæ arbores & uniuerſa poma quaſi ramis & ex eis pendentibus foliis obũ
brata/ita ut pp miraculũ ſubtilitatis agitari quodãmodo putarent/alia uero ps dealbata erat/& ua
riis picta coloribus. Edificauit aũt ſup hæc domus alias epularũ & porticus ualde protenſas ĩ domo
regali poſitas inter quas unã fecit omnino p̃clarã ad regũ conuiuia neceſſariã/& undiq; deauratam
necnon & alia uaſa quecũq; ſunt epulis oportuna/oĩa fecit ex auro. Difficile itaq; eſt numerare ma/
gnitudinẽ & uarietatẽ domũ aularũq; regaliũ quanta erant maxima/& quanta horum inferiora/ &
quanta ſub terra quæ uideri non poterant/necnon & pulchritudinẽ ſolariorũ & uiridariorũ q̃ erãt
facta delectabiliter ad aſpectũ/quo exuſta corpa poſſent ab æſtus ardore refugere. Et ut breuiter di
cã totã regiã domũ ex albo lapide & cedro/& auro & argento ſplendide nimis & opulentiſſime in
ſtruxit/cameras/& parietes ueſtiens auro/& qũo dei tẽplũ reſplẽdentes exhibuit. Fecit ẽt ex ebore
ſoliũ magnitudine nimis eximiũ/atq; celatũ ſchemate tribunalis/habebatq; ſex gradus/& in ſingu/
lis eorũ ex utraq; pte duo leones ſtabant//& in ſupioribus gradibus alii totidẽ/in reclinatione uero
manus erant portantes regẽ eratq; ipſa reclinatio in uitulo reſpiciẽte poſtergum/& ex omni pte tri
bunal auro circundatũ. Hæc Salomon uiginti annis edificauit. Cui multũ aurũ & argentũ rex Hirã
ad ædificiũ contulit/inſup & ligna cedrina & cypreſſina/quẽ Salomon magnis quoq; cõpenſationi
bus redonauit/mittens ei p annos ſingulos triticũ/uinũ & oleũ qbus maxime rebus eo q̃ habitaret
in inſula ſicut diximus indigebat. Ad hæc aũt & ciuitates galileæ regionis uiginti numero ei non p
cul a Tyro poſitas condonauit. Quas dũ circuiſſet atq; conſideraſſet diſplicuiſſetq; ei donũ mittẽs
ad ſalomonẽ dixit ſe ciuitatibus non egere/& ex tũc hæ appellatæ ſunt terra Gabolon/&. n. inter/
pretatũ linguã phœnicia/diſplicere ſignificat. Miſit itaq; p̃dictus rex Hirã ad regẽ Salomonem ro/
gans eũ/ut quædã ſophiſmata & uerba parabolã q̃ ei dixerat aperiret/& q̃ſtionũ difficultates abſol
ueret. Qui cũ eſſet aſtutior & intelligens/nihil horũ ignorans/ſed in omnibus ratione prealens/ &
eorũ cauſas agnoſcens oẽs obſcuritates eorũ pduxit ad lumen. Meminit aũt horũ duorũ & Menan
der qui ex phœnicia lingua antiquitates Sydonioꝝ in uocẽ conuertit helladicã ita dicens. Morien
te aũt Abyballo ſucceſſit in eius regnũ filius eius Hirã/qui dũ uixiſſet annis quinquaginta tribus re
gnauit triginta quattuor. Hic effodit amplũ terræ ſpaciũ/& aureã colũnã q̃ in iouis tẽplo dicauit/in/
ſuper & lignorũ materiã a monte libano incidit ad tecta tẽplorũ & deſtruens antiqua ſacraria/tem
plũ edificauit Herculi & aſtarte/& primũ Herculis hoc erexit menſe Pyrichio/& contra Eucheos
tributa nõ redentes egit exercitũ/eiſq; ſibi ſubditis denuo remeauit. Huius tpibus erat abdemodis
filius iuuenculus q ſemp p̃poſitionis q̃s iperaſſet rex Hieroſolymorũ regi Hirã ſoluebat. Meminit
illius ẽt Dion hiſtoriographus ita dicens abyballo moriente filius eius Hirã regnauit. Hic ptẽ ciui/
tatis poſitã ad orientẽ diruit/& maiorẽ urbẽ effecit/& olympii iouis templũ deſtruens/mediũ locũ
ciuitati coniunxit/& aureis anathematibus exornauit/aſcendenſq; in montẽ libanũ ſiluã maximã
ad ſacrorũ ſecuit edificia. Et adiecit hæc/regẽ Hieroſolymorũ Salomonem miſiſſe ad irã Tyri regẽ
figuras quaſdam/& petiſſe ab eo ſolutionẽ ita/ut ſi non poſſet diſcernere/ſoluenti pecunias daret.

Cunq;

Cunq; fateretur Hiram non posse se illa dissoluere/foretq; multa pecuniaꝝ detrimenta passurus/per Abdimũ quendã tyrum quæ proposita fuerant soluta sunt/& alia ab eo ꝓposita quæ si Salomon nõ solueret/Hirã regi pecunias multas daret. Et hæc quidẽ Dion sic dixit. Cunq; rex Salomon uideret muros pro munimine turribus indigere aliaq; tutione/nã secundũ ciuitatis meritum oportebat etiã copiosa firmitatẽ esse murorũ/hæc effecit/& turribus ciuitatẽ præcipuis ualde circundedit. Construxit aũt ciuitates/inter præcipuas urbes ãnumerandas/Asor/& Magedon/& tertiã Zazarũ. Quæ cũ fuisset in regione Palæstinoꝝ/pharao rex ægypti castrametatus/& obsidens eam cœpit/& oẽs eius habitãtores occidit eamq; subuertit/deditq; eã postea dono suæ filiæ Salomonis uxori. Quapꝓpter ædificauit eã rex/cũ esset natura munita/& ad bella tẽporũq; motus utiliter oportuna. Non ꝓcul ab hac duas alias ædificauit urbes/quarũ altera Bitchora altera uocabatur Balech. Vltra has aũt fecit & ad alias ad uoluptatẽ & epulas oportunas/& rerum tẽperamẽtis/pomorũq; fertilitate/& aquaꝝ frigidissimaꝝ poculis abundantes. Pergens uero & in desertũ superioris syriæ/eamq; capiens/cõstituit ibi maximã ciuitatẽ duoꝝ dieꝝ itinere a Syria superiore distantẽ/ab Euphrate uero unius/& a maxima Babylone sex mansionibus ꝓcul extãtẽ. Vt aũt hæc ciuitas a partibus habitabilibus Syriæ ita distaret/hæc cã est/eo q; in inferiori terra aq̃ nusquã inueniẽ/in illo aũt loco solũmõ fontes & putei nimis abũdẽt. Hanc itaq; ædificans ciuitatẽ & muris eminẽtibus eã circũtegẽs Thadamur appellauit & hactenus apud Syros ita dicebaẽ/quã græci Palmirã uocãt. Hæc itaq; salomon illo tẽpore rex agebat. Propter eos aũt q quærunt/quõ oẽs ægyptioꝝ reges a Mineo qui memphis ædificauit/& añ multos annos fuit quã noster ꝓgenitor Abraã/dũ iter hæc usq; ad salomonẽ mille & trigita ãni trãsierũt Pharaones uocati sunt a quodã rege Pharaone/q post priores his tpibus ipauit/ Pharaonũ uocabulum assumentes explanare hoc necessariũ iudicaui/ut & caliginẽ eoꝝ ignoratiõis auferã & cãm huius nois declarare contẽdam. Pharaonis nomẽ scẽm ægiptios significat regẽ. Reor aũt eos ab infantia qdem aliis noĩbus appellatos/ueniẽtes uero ad regnũ hoc q; lingua patria significaret ipium eos fuisse pticipatos/Nã & alexãdriæ reges cũ primitus aliis noĩbus uocarenẽ/uenientes ad regnũ uocati sunt Ptolæmi/& romanoꝝ impatores a natiuitate aliis uocati noĩbus Cæsares appellanẽ/cum potestas & principatus eis nomen iponat/& nõ hisdem/pmaneãt appellationibus/ quas a genitoribus susceperũt. Puto siqdem & Herodotũ Halicarnesẽum ꝓpterea/post Mineũ q mẽphim ædificauit dixisse trecentos triginta fuisse reges ægyptioꝝ/nequaquã eoꝝ noĩa declarasse/qa Pharao omnes cõiter uocabanẽ. Nam post hoꝝ obitũ regnantis mulieris uocabulũ posuit noĩe nicaulam eam uocitatem fuisse declarans/quia masculi qdem reges Pharao appellationẽ habere poterant/fœminæ uero nequaquã & ꝓpterea naturale huius nomen dixit. Ego aũt & in libris nostræ prouinciæ alias legis repperi/quia post Pharao socerum Salomõis nullus rex ægyptiorum hoc uocabulo nũcupatus est/& quia postea uenit ad Salomonẽ mulier quam prædixi ægypti æthiopiæq; regina de qua non post multa denuo referremus. Horum ideo nũc memini/ ut ostenderem/quia nostri libri & ægyptiorum de multis rebus cõcordare noscuntur. Rex itaq; salomon Chananæos qui in monte Libano morabantur usq; ad ciuitatem Amathi non obedientes subdidit/& tributa eis impositum/ut ei ministrarẽt ac seruile opus efficerent/& agriculturam exhiberẽt. Ex his quosdam annis singulis eligebat/ quia nullus tũc seruiebat Hæbreorum. Non enim erat rationabile/ut cum deus eis multa milia gentium subdidisse/& ex his oporteret eos hẽre seruitia/ ipsi in hoc schemate pmanerent quando omnes armati equis & curribus militabant potius quam seruitia peragebant. Chananæis autem quos ad sua ministeria tulerat/constituti principes qngentos & quinquaginta/qui super eos omnem a rege potestatem ꝓceperant/ut eos docerent opera seu negotia/in qbus necessarii esse uiderenẽ. Fecit autẽ rex etiam/multas naues in sinu ægyptiaco maris rubri/ in quodã loco qui Asyon gaber appellatur/non procul a ciuitate Hellena/quæ nunc Beronica uocatur. Hæc enim regio fuit primitus Iudeorum. Habuit uero ad ædificandas naues beneficia regis Hyram. Ipse nanq; multos uiros gubernatores/& in marinis rebus doctos misit/quos iussit nauigare cum dispẽsatoribus suis ad locum qui olim Ophyra/nunc terra aurea nũcupat/est aũt in india/ut aurum deferrent/& colligentes quadraginta talẽta/ ad regẽ denuo sunt reuersi. Igit̃ reginam ægypti & Aethiopiæ sapientia plenam/& aliis ualde mirãdam audientẽ crebro salomonis uirtutẽ atq; prudẽtiam/& hẽntem desiderium eius multũ/ & eorum quæ illi de rege quottidie dicebanẽ/ad semetipsum adduxit/ut expimento & nõ auditu potius satisfacere potuisset/quando opinio mendax sæpius inueniẽ/& ꝓferentis narratione suscipiẽ. Cum ergo ad eum uenire uoluisset/ut in pñti sapientiæ eius expimenta ꝓciperet/studuit etiam qõnes ꝓferre/& eaꝝ solutione exigere. Venit ergo Hierosolymã cum magna gloria/& apparatu multo diuitiaꝝ/cũ auro & aromatibus & lapidibus ꝑciosis/eãque rex grate suscepit/& circa eas i omnibus extitit ualde largissimus/& ꝓpositiones sophismatũ intellectu suo cito concipiens/ uelocius quam seperari poterat exoluebat. Cuius illã sapiam ita se transcedentẽ & potiorẽ quam audiebat agnoscens/uehementer obstupescebat/& maxime culmina regalia mirabatur/ eorũq; pulchritudine mira/& magnitudie

delectabatur egregia/nihilominus & diſpoſitione uãria fabricarũ/in qua multã regis prudẽtiã aſtu/
tiamq; cernebat/plus tñ eã obſtupeſcere faciebat domus/quæ ſilua Libani uocabaẽ/& quotidianaꝫ
opulẽtia cœnaꝫ/& apparatus eius & miniſteriũ & ueſtes miniſtrantiũ/eoꝝq; decens circa ſuum offi
cium diſciplina/p̃cipue tamẽ ſacrificia quæ quotidie deo celebrantẽ/& ſacerdotũ circa hæc necnon
maxima diligentia Leuitaꝫ. Hæc uidens diebus omnibus nimis admirabaẽ. Et cũ non poſſet tacere
miracula quæ uidebat uerbis uoluntatẽ ſui cordis aperuit dicẽs ad regẽ quibus ſuã mentẽ uictã eſſe
monſtrabat. Cũcta inqt o rex quæ p̃ auditũ ueniũt ad notitiã. cũ q̃dã ĩcredulitate ſue dubitatione ſu/
ſcipiunẽ/tuoꝫ uero bonoꝫ quæ & ipſe in te poſſides/hoc eſt ſapiẽtiã & prudẽtiã/& q̃ tibi p̃ſtanẽ ex
regno nõ eſt mẽdax fama/ſed uera/licet multo minor q̃ in præſenti cõſpicio. Nã opinio auribus qdẽ
aliqd ſuadere nitiẽ. dignitas uero rerũ nõ ita fieri nota/ſicut aſpectu & ipſa p̃ſentia cõprobaẽ. Ego ſi
quidẽ neq; his q̃ nũciabanẽ pp multitudinẽ q̃ magnitudinẽ credẽs/multo potiora cõſpexi/& beatũ
dico populũ Hebræoꝫ ſeruoſq; tuos piter & amicos/q quotidie tuo uultu fruunẽ/& ſapiẽtiã audire
p̃merentẽ. Qui ẽt nõ benedicat deũ/ſic hãc diligentẽ p̃uinciã & eius habitatores/ut te ad regni cul/
men euehereẽ. Oſtẽdẽs ãt poſt uerba hæc quẽadmodũ eius regis habuiſſet effectũ/ẽt muneribus apu
ĩt ſuæ mẽtis iudiciũ. Viginti nãq; auri talẽta regi dedit/& aromatũ ĩnumerã multitudinẽ/& lapides p̃
cioſos. Dicũt/aũt/qa & radicẽ. Balſami quã hactenus fert noſtra p̃uincia/ipſa dederit regi. Cui etiã e
diuerſo Salomon bona multa donauit. & maxime quæ ipſa deſideráter eligeret/nihilq; fuit quod po
ſtuláti ñ p̃beret/p̃nius dabat quæ illa petierat/quã quæ ipſe magis offerret/eã que ſuæ largitatis mu
nere p̃currebat. Regina itaq; ægyptioꝫ & æthiopiæ dãs/& rurſum dona/recipiens quæ p̃diximus/
ad p̃pria remeauit. Eodẽ tẽpore dilati ſunt regi a terra quæ uocaẽ aurea lapides p̃cioſi/& ligna pinea
quibus uſus eſt ad fortitudinẽ tẽpli/domũq; regalẽ/& ad inſtra muſicoꝫ/fecitq; ex eis cithras & nab
las/ut dicerent deo hymnũ Leuitæ. Omniũ uero rerũ quæ fuerãt quocunq; tẽpore regi delata/ea quæ
illo die denecta ſunt magnitudinẽ & pulchritudinẽ præcellebant. Nullus igiẽ arbitreẽ q̃ ligna pinea
quæ nunc propter precia uendentium ſic appellantur illis uicina ſint/illa ſiquidem uiſione rotunda
quaſi pinea ſunt/ſed multa candidiora/& ualde fulgentia. Hoc autẽ dixi ut nullus naturã uere pinus
ãgnoret. Quia uero propter utilitatẽ regis eius memoriã fecimus oportunum ẽt/iudicamus ſignifica
re allati auri illo tẽpore quantitatem/quæ fuit pondere talentorũ ſexcentoꝫ ſexagintaſex/nõ repu/
tatis eis/quæ negociatores emerant/neq; q̃ dono arabiæ toparchiæ/regeſq; mittebant. Conflauit er/
go aurum/ut ducentas lanceas faceret/quæ ſiclos ſexcentos haberẽt. Fecitq; & ſcuta trecẽta uno quo
q; habente auri minas tres/poſuitq; eas in domũ quæ ſilua libani uocaẽ/necnõ & coopcula ex auro
& lapidibus præcioſis ad cõuiuia neceſſaria p̃parauit. Dũq; uno p̃cipuo artifice hæc feciſſet/ẽt alia
naſoꝫ opa largitate auri ut faceret exq̃ſiuit. Nonemi auꝫ aut argẽtũ uẽdebaẽ aut emebaẽ/ſed mul/
tæ fuere naues quas rex in mari tharſico cõſtituerat/ut interiora gentiũ penetrarẽt/& oia cõpararẽt/
& cõparatũ auꝫ argẽtũq; regi deferrẽt/necnõ & elephãtes & pauos/& ſimias. Nauigio uero euntes
& redeũtes tribus annis ĩplebant. Tũc enĩ regis illuſtris opinio oẽs in circuitu p̃uincias circuibat/uir
tutẽ eius ſapiẽtiãq; ubiq; diuulgãs/ita ut oẽs undiq; reges deſiderarẽt eius aſpectũ/p̃pter incredulita
tẽ reꝫ quæ de eo referebanẽ/magnifq; muneribus ſuũ circa eũ ſtudiũ demonſtrabãt. Mittebãt itaq;
ei uaſa aurea & argẽtea/ueſtesq; purpureas/& aromatũ genera multa & currus & equos/& onagros
mulasq; quæ uirtute & pulchritudine regi placerẽt/ita ut curribus & equis p̃ſtinis ex his qui dirige/
bantẽ acreſceret curruũ nũerus q̃dringẽtoꝫ/erãt. n. p̃mitus mille/& ĩter equoꝫ duo milia/cũ p̃mitus
fuiſſet. xx. milia. Nutriebanẽ aũt ut eẽnt pulchri piter & curraces/& cõparatione facta/nec decentio
res alii nec uelociores inuenirentẽ. Exornabanẽ aũt & aſcenſores eoꝫ/p̃mũ decora iuuẽtute florẽtes/
habẽteſq; magnã p̃ceritatẽ/& ſatis alios excedẽtes/longãq; diffundẽtes ĩ equoꝫ ſeſſione cæſariẽ/ex
purpura tyra ueſte circũamicti/auriq; tinctura quotidie in ſuis comis adiiciẽtes/ut equoꝫ capita per
cuſſo ſole auro radiante fulgerẽt. His circa eũ armatis exiſtẽtibus/arcuſq; ferẽtibus/rex uectus in cur
ru/& alia ueſte circũamictus/ſolitus erat exire ad quẽdã locũ/qui ab Hieroſolymis duobus funiculis
abeſt nocaturq; hortus/aquaꝫ rigationibus gratus & locuples. Huc ergo cã delectationis egredie//
baẽ circa res oẽs maxia p̃uidẽtia & ſtudio ſemp utẽs/& ubiq; cultus ac decorus exiſtẽs/neq; uiaꝫ de
ſidiã habuit/ſed regias uias quoq; ad Hieroſolymã ducerẽt/lapide nigro ſtrauit/ut ẽt ãbulãtibus nõ
poſſent eſſe difficiles/& oſtenderẽt diuitiaꝫ & ĩperii dignitatẽ. Diuidẽs aũt currus/& diſponẽs ut ſin
gulis ciuitatibus certus eoꝫ nũerus eſſet/paucos qdem circa ſe retinuit/urbes aũt ubi diſperſi ſunt ci/
uitates curruũ nominauit. Argẽti uero tãtã multitudinẽ fecit rex ĩ Hieroſolymis abũdaret/quãti erãt
& lapides/ſed & lignis cedrinis quæ p̃mo nõ fuerãt/ſicut arboribus mori cãpos iudeæ ita compleuit.
Iuſſit autem & negociatoribus cõmertia ex egypto defferentibus/ut uenderent ei curruũ unũ cum
duobus equis dragmis argenti ſexcentis/quos ipſe regibus Syrie & trans euphraten habitantibus
deſtinabat. Qui dum fuiſſet omnium rerum glorioſiſſimus atque religioſiſſimus/& prudentia &
diuitiis excelleret uniuerſos/qui anteq; eum Hebræorum tenuerunt principatum/non in his uſque ad

terminũ

terminũ uitæ ſuæ permanſit qñ relinquens ſolemnitatum cuſtodiam paternæ/nõ ſine ſimili rerum quas de Dauid prædiximus conuerſatus eſt/ſed circa mulieres & uenereã intemperantiã turpiter exardeſcens nõ prouincialiũ ſolummõ delectationẽ habuit fœtarũ/ſed ẽt multas ex alienigenis gentibus duxit uxores/Sydonias/& Tyrias/ẽt ammonitidas/& Idumæas & leges eſt præuaricatus moſaicas/q̃bus ille contradixit alienigenis mulieribus Hebræas debere miſceri/& deos illaꝝ cœpit colere ut mulieribus earumq; amori placuiſſet/cũ legiſlator prædixiſſet/ne Hebræus alienæ regionis uxores duceret/ne forte illaꝝ ſolẽnitatibus mixtus/& deos earũ coleret/& a uenerationẽ ꝓprii dei pariter ſe abſtineret. Sed hæc quidẽ deſpexit Salomon irrationabili amori cõſtrictus/& ducens uxores ꝑncipiũ inſigniũ uiroꝝ filias nũero. lxx. alias ſeptingentas/& trecentas cõcubinas/ſup has autem & filiam regis. Aegyptioꝝ/repente captus ab eis eſt/ita ut eaꝝ ſectaret quoq; culturas. Et ideo cogebatur fauoris ſui præbere dilectiõis inditia/ut more eaꝝ patriæ uiueret/& quæ illis eſſent grata compleret. Aetate ſiquidem ꝓcedente/& ratione propter tempus pariter infirmante/cum iam nõ poſſet ſtudia patria retinere/deũ quidẽ propriũ nõ ſolũ illicitis uxoribus iugiter inhonorabat/ſed etiã ante hæc peccauerat/& circa legũ cuſtodiã iam deceptus fuerat qñ boũ æneoꝝ ſimilitudines fecit/quos mari ſubiecit/& leonũ quos in ſuo ſolio regali decoris cã diſpoſuit. Non. n. hæc facere fas erat/dum optimum & familiare paternæ gloriæ & uirtutis habuiſſet exẽplum/quod ei ꝓpter dei pietatẽ fuerat relictũ. Hoc ergo nõ imitatus cũ ſecũdo eũ deus per ſomniũ patrem monuiſſet ſequi/in gloria huius rei expers effectus eſt. Venit ergo ꝓpheta miſſus adeo dicens. Quia neq; iniquitas eius lateret eũ/neq; diu in his eſſet lætaturus/incriminatus ſimul/quia ei quidẽ nõ auferret ſperium qũo Dauid patri eius fuerat ꝓmiſſum/moriente uero eo/citius filiũ hoc ãmittere/nõ tñ omnẽ ab eo populũ receſſurũ/ſed decẽ quidẽ tribus eius traderet ſeruo/duas aũt nepoti Dauid huius filio reſeruaret/& pp illũ qui dilexit deũ/& ꝓpter Hieroſolymoꝝ urbẽ/in qua tẽplum habere decreuit. Hæc audiens Salomon cõtremuit/& ualde turbatus/ex omnibus pœne bonis in quibus repẽte eſt mutatus/non multo tempore tranſeunte/ex quo hæc. n. ipſa ꝓuenere/quæ prædicta fuerũt a propheta. Mox ſuſcitauit ſuper eũ deus inimicũ Adat noĩe/quaꝝ inimicitiaꝝ cã fuit huiuſmodi. Hic Adat puer erat genere Idumæus de ſemine regio natus. Qui dum Ioab ꝑnceps militiæ Dauid uaſtaſſet Idumæã/& oẽs qui armis uti poterant ſex mẽſibus remiſſet/fugiens uenit ad Pharaonẽ Aegyptioꝝ regem qui eum magna largitate ſuſcipiens/dedit ei domum & ꝓuinciã ad habitandũ. Et cũ creuiſſet dilexit eum/ita ut ei uxoris ſuæ ſororem nomine Talphim daret uxorem/ex qua natus eſt ei filius/& inter filios regis eſt nutritus. Audiens ergo in ægypto Dauid mortẽ piter & Ioab/accedens ad pharaonẽ rogauit ut eũ ad propria remeare ꝑmitteret. Cũq; requireret rex cur hoc peteret/aut quid paſſus ẽ relinquere deſtinaret/cũ ſæpius ei inoportune & nimis inſiſteret atq; rogaret/tunc quidẽ dimiſſus non eſt/ſed tẽpe quo iã Salomon in malis erat pp ꝓuarications ꝓdictas & dei piter irã/dimiſſus Adat a pharaone uenit in Idumæã. Et cũ eã non potuiſſet a Salomone exercitu retollere/quia multis ꝓſidiis ſeruabaẽ/nec eſſet facilis eius inuaſio/ſurgens inde uenit in Syriã. lũctis aũt illi cuidã Raã noĩe/qui regẽ Sophone adrazarũ dominũ ſuũ fugerat & ꝓuinciã latrociniis deuaſtabat/eiq; amicitiis copulatus/cũ haberet ille circa ſe lattonũ maximã multitudinẽ aſcendens & tendens in ſyriã/rex eius effectus eſt. Tunc quoq; diſcurrens Iſrahælitarũ ꝓuinciã affligebat & adhuc uiuente Salomõe uaſtabat. Et hæc qdẽ hebræis ꝓuenerunt p adat. Inter hæc aũt Hieroboã filius Nabath ſurrexit contra Salomonẽ & quoſdã contribules ſuos ſecundũ ꝓuinciã olim ſibimet dictã. Is cũ eſſet puer a patre derelictus & erudiret a matre uidens Salomon robuſtũ & nimis ſtrenuũ eũ ſup ædificiũ murorũ eſſe cõſtituit/qñ munitionẽ ꝓpugnaculorũ in Hieroſolymis fecit. Qui ita in hoc ope laborauit/ut rex eũ approbaret/eiq; ꝑncipatũ militiæ ſup tribũ Ioſeph conferret. Illo itaq; tpe cũ Hieroboã ueniret hieroſolymis occurrit ei ꝓpheta de ciuitate ſylo noĩe Achia. Quẽ dũ ſalutaret/deflexit eũ paululũ ex itinere ad quendã locum ubi nullus alius intereſſet/& diuidens ſuũ palliũ quo erat ĩdutus in duodecim ptes/iuſſit ut Ieroboã decẽ ex his ſumeret ꝓdicẽs q̃ deus hæc uellet/ut ſciſſo ꝑncipatu Salomonis/filio quidẽ eius pp ꝓmiſſionẽ Dauid duas relinqueret tribus/& illi decẽ. qũo ſalomon in eo peccaſſet/& mulieribus earũq; diis ſe ĩprouide ſubdidiſſet/ſciens inquit cãm pro qua deus ſuã dilectionẽ a Salomone ſubtraxit/eſto iuſtus & eius cuſtodi ꝓcepta ꝓpoſitã hñs palmã de pietate & honore dei ꝓcipuã. Talis utiq; futurus/qualem noſti fuiſſe Dauid. Elatus itaq; Hieroboã ex prophetæ ſermonibus cũ eſſet ĩnatura ferũs iuuenis/& rerũ grandiũ appetitu ĩmenſus non quieſcebat/ſed cũ ueniſſet ad exercitum/hñt memoriam eorũ quæ ei dixerat achias/repente uiſus eſt populo ſuadere/ut a ſalomone recedere/& regnum ei contraderet. Cognoſcens uero ſalomon eius uoluntatẽ & dolum quærebat ut eum compræhendens uelociter interimeret. Quod dum cognouiſſet Hieroboam fugit ad Seſach ægyptiorũ regem/& uſq; ad Salomonis obitũ ibi moratus eſt/& ne quid pateretur lucratus eſt futuro ſeruandus ĩperio Mortuus eſt itaq; Salomon/ualde longeuus/qui regnauit quidem ãnis. xl. uixit autem quatuor & nonaginta/& ſepultus eſt in Hieroſolymis/cũctos fœlicitate & prudentia & diuitiis reges/excellens/

praeter illa in quibus circa senectutem deceptus mulierum ardore praeuaricatus est/de quibus & de malis quæ propterea prouenerunt Hebræis/oportunius explanabo.

Quomodo subiectorum quendam Hieroboam fecerunt sibi regem decem tribus recedentes a domo Dauid/& in duabus tribubus regnauit filius Salomonis Roboam. Ca. IIII.

POst mortẽ Salomonis/in eius regno filio succedente Roboam/ex muliere Ammaniti/de Naama noie ꝓcreato/repente miserunt in ægyptũ principes populi/& reuocauerunt Hieroboã. Qui dũ uenisset ad eos in ciuitatẽ Sycimorũ/ẽt Roboã uenit in eã. Placuerat enim ut illic conuenientes Israhelitæ/eũ cõstituerent regẽ. Adeuntes ergo eũ ꝓncipes populi simul & Hieroboã/rogabant dicentes ut aliquid de seruitio relaxaret/& melior eẽt patre/cuius fuerant ꝓgrauati iugo/ut & ipsi deuotiores essent/& propter mansuetudinẽ potius quã timorẽ ei seruirent ac diligerent. Qui dũ post tres dies responsurũ se eoꝝ petitionibus dixisset/mox quidẽ eos suspectos fecit/cur non repente quæ petebaẽ annueret. Nã rem bonã & humanã esse iudicabãt/& magis in iuuene/attamen & in eo q̃ cogitare se dixerat/& non repente negauerat/spẽ aliquam faciebat. Qui conuocatis paternis amicis/tractabat cũ eis quale deberet populo ꝓbere responsum. Illi uero q̃ deuoti facerent naturam uulgi utiq; scientes/ monebant ut mansuete loqueretur ad populum/& cõmunius quã regibus exigeret fastus/ut ita fauorẽ sibimet obligaret dũ naturaliter diligãt subiecti potius mansuetudinẽ regũ/quã cõminationẽ. Tunc ille optimũ consiliũ forsitã deo uolente despiciens/uocãs adolescentulos seçũ nutritos/eisq; pandẽs seniorũ cõsiliũ/qđ oporteret fieri iuuenes exquisiuit. Illi uero cũ neq; iuuentus/neq; deus meliora eos tractare ꝓmittere/monuerunt ut asperius respõderet ad populũ/& inferiorẽ suum digitũ/lũbis paternis diceret uastiorẽ. Et seueritatẽ quã fuerant in illo cõperti/in se multo potiorẽ agnoscerent/& si ab illo flagellis castigati sunt/cedi a se scorpiis expectarent. In his delectatus rex/& credens dignitati regiæ cõuenire responsum/cum die tertia plebs auditura uenisset/& oĩs populus uideretur suspensus esse/ut uerba regis audiret/credens aliquid fore clementius/relinquens ille consiliũ seniorũ respondit adolescentiũ. Hæc aũt dei uolũtate gerebantẽ/ut q̃ ꝓdixerat Achias ꝓducerentẽ ad terminũ. Tunc ergo cuncti ei sermonibus uelut ope iã pcussi/& dolentes quasi iam experimento ipsarũ rerũ quæ dicerentẽ afficerentur/indignati sunt & omnes pariter uoce magna clamauerunt/nihil sibi post illũ diẽ esse cõmune ad genus Dauid uel qui erant ex eo ꝓgeniti/sed solũ tẽplũ ei cedere quod pater eius ædificasset/eũq; interminati/sunt se relicturos/& sic amare iracundiã seruauerunt/ut dũ misisset rex Roboã quendã nomine ădorã sup tributa constituti/qui eos aliquomõ mitigaret/& post sermones q̃ petulanter ab ætate iuuenili prolati fuerãt/ad concordiã reuocaret/passi non sunt/sed eũ lapidantes interemerunt. Quod dũ uidisset Roboã/credens quoq; se lapidandũ/ metuens ne & ipse tale aliquid sustineret/ascendens in currũ fugiens mox uenit in Hierosolymã. Et tribus quidẽ Iuda simul & Beniamin eũ cõstituere regẽ/reliqua uero plebs ab illa die recedens a filiis Dauid/dominũ rerũ Hieroboã esse constituit. Roboã uero salomonis filius conuentu facto duarum tribuũ in quibus regnabat/sumens ex eis electos milites centũ octoginta milia uirorũ/contra Hieroboã & contra populũ dimicare cogitabat/quatenus eũ subderet sibi bello seruiturũ. Prohibitus uero est a deo ꝓ prophetã Rameũ/ut bellũ inferret/eisq; dicebat non esse iustũ ut aduersus contribules dimicarent/cum ab eo dei uoluntate populus recessisset. Quo facto/nequaquã egressus est ad prœliũ. Diuiso itaq; regno ꝓus narrabo quæcũq; Hieroboã Israhelitarũ rex egit. Deinde quæ aroboã duarũ tribuũ rege gesta sunt explanabo. Sic enim totius ordo historiæ seruabitẽ. Igitur Hieroboam institutus in Sycimorum ciuitate regalibus/ibidẽ morabatur/quod etiam in Phanuel ciuitate fecit. Dũq; non multo post scenophegie festiuitas immineret/cogitans Hieroboam quia si permitteret populo ut deum in Hierosolymis adoraret/pergens & festiuitatẽ illic solenniter agẽs poenitentia duceretur & propter templum/& propter dei religionem forsitan metuens ne eum quidem relinqueret/ad regem uero pristinũ remearet. Et ob hoc mortis picula sibimet immineret/opus hoc malignũ sua cogitatione molitus est. Fecit duas uitulas aureas & totidem templa cõstruxit/unũ quidẽ in ciuitate Bethel/aliud circa Dan/quæ ad fontes Iordanis minoris uidetur existere/posuitque has uitulas in templis quas prædiximus ciuitatum/& inuocans decem tribus quibus ipse regnabat/his uerbis contionem fecit ad populum. Viri contribuli nosce uos puto/q̃ omnis locus habeat deum & non ostenditur locus in quo proprie præsens est sed ubique semper exaudit/& cultores suos intendit. Vnde mihi non uidetur necessitatem uos pati/ad Hierosolymã properandi ad hostium utiq; ciuitatem/ut adoretis deum longo itinere fatigati. Homo quidem illic ædificauit templum/& ego feci duas uitulas aureas/deo æquiuocans/quarum unam quidem in Bethel ciuitate dedicaui/aliam uero in Dan urbe constitui/quatenus quicunque uestrum eis urbibus sunt uicini/adorent in eis deum. Cõstituã ergo ex uobisipsis sacerdotes earumq; Leuitas/ut tribu Leui nequaquã neq; Aaron filiis egeatis/sed qui uoluerit esse sacerdos/offerat uitulum deo & arietem unum/quod & primum pontificẽ Aaron feciſſe dicunt. Quod dum dixisse/seduxit populum ut a patria religione recedens præua/ricaretur

ricaretur leges. Hoc itaq; Hebræis malo⁹ fuit initium/& qui cuncta deuicerant prœliis in alienatũ ſunt gentium ditione ſubiecti. Sed hæc quidẽ opportune narrabimus. Igitur dũ inſtaret. vii. menſe ſtiuitas/uolens & ipſe eã ita in Bethel agere ſicut uidue tribus in Hieroſolymis celebrabãt/ante ui/tulam quidẽ ædificauit altare & ipſe põtifex factus cũ ſacerdotibus ad altare conſcendit. Cunq; eſſet hoſtias & holocauſta corã populis oĩbus oblaturus/uenit ad eũ Hieroſolymis propheta nomĩe ia/dan miſſus a deo. Qui ſtans in media multitudine /ſtãte ẽt rege faciens ad altare ſermones/deus inqt futurũ quendã eſſe prædixit ex genere Dauid noĩe ioſiam/qui nõ tantũ tẽporis illius ſupra te & al/tare falſos pimat ſacerdotes/ſed ẽt oſſa eo⁹ populo⁹ ſeducẽtiũ & erro⁹ eo⁹ & ĩpio⁹ ſup te tũc ĩ/mul exurat. Vt aũt credãt hoc futuꝝ/ſignũ eis nũc prædico faciẽdũ/ſubito. n. rũpeť hoc altare/& ois pinguedo ſacrificio⁹ ſup illud poſita fundeť ĩ terrã. Hæc dicẽte ꝓpheta/indignatus Hieroboã ma/nũ extẽdit/ꝑcipiẽs eũ cõtinuo cõprehẽdi. Cuius manus mox eſt arefacta/nec ualuit eã denuo remo/care/ſed habuit eã marcidã & ſolutã. Ruptũ ergo eſt repẽte ſacrariũ/& ſicut ꝓpheta ꝑdixerat cũcta diffuſa ſũt. Cũq; uideret ueracẽ hoĩem/& ꝑſentiã diuinã hẽre cognoſceret/rogauit ut ſupplicaret deo q̃tenus eius dextera curareť. Quo rogãte deũ manũ ſibi naturaliter reſtitutã gaudebat/,pphetãq; ro/gabat enixe/ut eius cõuiuiis intereſſet. Idan uero dixit/nõ ſe pati ut ingrederetť ad eũ/nec panẽ aut aquã in ciuitate guſtaret/ hoc ſibi ꝑceptũ a deo dicẽs/ut ẽt & alio quã uñ uenerat itinere remearet. Huius igiť abſtinẽtiã rex miratus/erat in timore poſitus/& p mutationẽ reꝝ ex his quæ dicta fuerãt nõ ꝓſpera ſibimet iminere credebat. Erat aũt quidã in ciuitate ſenior/malignus hõ falſuſq; ꝓpheta quẽ hieroboã magnis ſtudiis honorabat/cũ eo dicẽte quæ illi grata forent crebro decipeť. Iſte itaq; tũc erat in lectulo pp ſenectutis infirmitatẽ. Filiis aũt indicãtibus ei ꝓphetã q de Hieroſolymis ue/nerat & de ſigni effectu/& qũo arefacta manus dextera Hieroboã/illo oráte fuerat reſtituta/metuẽs ne pegrinis eſſet melior apud regẽ/& potiori honore frueretť/ꝑcepit filiis/ut ei repẽte ad iter aſinum ſtratũ ꝓpararẽt. Quibus ꝑceptũ feſtinãter ĩplẽtibus/aſcẽdẽs ꝓſecutus eſt ꝓphetã & inueniens eũ ſub alta & umbroſa ilicis arbore qeſcentẽ/ſalutauit ꝓmũ deinde culpauit/cur apud eũ nõ ĩtraſſet/& eſſet eius hoſpitalitate participatus. Quo dicẽte/ſe a deo ꝓhibitũ/ut apud quẽquã in illa ciuitate guſtaret nõ inqt ꝓhibuit diuinatas ut meã menſulã deuitares. Nã & egro ꝓpheta ſum & in ea tecũ religione cõis/& adſum nũc miſſus a deo/q̃tenus te cõmiſſurꝝ ad me deducã. Ille uero credẽs mẽtiẽti/reuerſus eſt. Quibus adhuc prãdẽtibus & pariter epulãtibus/deus apparuit ladã/eiuſq; mãdata ꝓuaricãtẽ di/xit ſupplicia ſuſtinere/& q̃litatẽ pœnæ cõtinuo declarauit/leonẽ ei occurſum in itinere quo lacerate tur/& q⁹ ſepultura patria priuareť dixit. Hæc autẽ facta reor uoluntate diuina/ut Hieroboã nequaq̃ uerba ladã metueret/q̃ſi fallacis & ita defuncti. Remeãte ſiquidẽ ladã rurſus in Hieroſolymã/occur/rit leo/& deiiciẽs eũ de aſino peremit/& aſinũ quidẽ in nullo nocuit/ſed cũ eo ſedens & illũ & corpus prophetæ magna tuitione ſeruabat/donec aliqui iter agentium uidentes hoc/& uenientes in ciuitatẽ falſo prophetæ denunciarent. Qui miſſus filiis/eius corpus deuexit in ciuitatẽ/ac ſplendida pompa eius celebrauit exequias/præcipiens filiis ut ipſum mortuũ cum illo ſepelirent/dicẽs q⁹ omnia quidẽ uera eſſent quæcunq; ille ,pphetaſſet aduerſus illã urbem/& altare & ſacerdotes necnon & cõtra fal ſos prophetas/& q⁹ ipſe poſt mortem nõ pateret iniuriam/ſi cum eo ſepultus & eius oſſibus copula/tus/propter ſocietatem oſſium prophetæ nõ poſſet agnoſci. Sepeliens ergo propheta/& filiis iſta ꝓ/cipiens/cum eſſet malignus/& impius/acceſſit ad Hierobom eiq; dixit. Quare turbatus es uerbis fatui uiri? Cunque illi rex de ſacrario & manu ſua narraret/ſanctum uere/& prophetam egregiũ eũ uocans/cœpit deſtruere eius opinionẽ/& ueriſimilibus utens/rerum geſtarum creditam imminuere ueritatem. Nitebatur. n. ſuadere/quia pro labore portandi multa ſacrificia/eius manus obſtupuiſſet/ & deinde cum requieuiſſet/ad naturam propriam denuo remeaſſet. Altare autem cum prius fuiſſet uacuum/ſuſceptis multis hoſtiis & ingentibus/propter onus impoſitorum fuiſſe ruptum & cecidiſſe dicebat/ſignificauitque ei ſimul ita mortẽ eius qui hæc ſigna prædixerat/eo q⁹ fuiſſet a leone diſcer/ptus/& nihil eſſet quod propheta locutus eſt. Hæc ergo dicens regi ſatiſfecit/eiuſque mentem pœni/tus auertit a deo & a ſanctis operibus/& ad actus impios euocauit. Qui rex tantam deinceps contu meliã diuinitati fecit/& ita contra leges atrociter inſiluit/nt nihil aliud quotidie quæreret/quã ut ali/qd noui ſup ea quæ iam ꝓpetrauerat ſcelera cumularet. Igiť de Hieroboã hæc in ꝑſenti dixiſſe ſuffici at. Filius autem Salomonis Roboã q ſicut ꝑdiximus ſup duas regnauit tribus/ædificauit munitiſſi/mas ciuitates & magnas Betheleẽ & Icã & thecos & Bethſura & Socho & Odollã/& Hipã/& Me/reſam/& Zipha/& Adorã. Lachis. & Zecherã/& Helũ/& Ebron. Has quidẽ in ſorte Iuda ꝓmas ædi/ficauit/fecitq; & alias ꝑcipuas in ſorte Beniamin/muriſq; circũdãs/cuſtodes inſtituit uniuerſis/& ꝓn/cipes militũq; frumentũ ſimul & uinum & oleũ/& alia quæ ſingulis ciuitatibus pro cibariis eſſent ne ceſſaria largiſſima ubertate recõdidit/inſuper autẽ & ſcuta & iacula nimis innumera. Conuenerunt autẽ ex omnibus Iſrahelitis ſacerdotes ad eum in Hieroſolymã pariter & leuitæ/& quicunq; alii de populo erant boni uel iuſti/relinquentes ꝓprias ciuitates/ut culturã dei in Hieroſolymis exhibere ẽt/

minimeq; libenter audiebāt dum cōpellerent uitulas adorare/quas fecit Hieroboā/& auxerunt ipsi rium Roboā per tres annos. Qui dum cognatā quandam duxisset uxorē & tres ex ea filios suscepis/ set/postea quoq; duxit nomie Macham natam de Thamar/filiam Absalonis/quæ & ipsa uidebatur esse eius cognata/de qua natus est ei filius masculus/quem Abiam appellauit/habuitq; filios ex aliis cōiugibus/sed super omnes potius diligebat Macham. Habuit aūt lege sibi cōiūctas uxores decē & octo/concubinas uero triginta. Et filii quidē ei nati sunt octo & uiginti/filie uero sexaginta. Succesſo/ rem sui regni constituit abiā ex Macha procreatum/cui & thesaurū & minutissimas credidit ciuita/ tes. R eor.n. quia sæpius cā malorum & iniquitatis/existat hominibus magnitudo rerū/earumq; ad potiora conuersio. Videns nanq; Roboam regnū suū his cremētis augeri ad ipias & iniustas cōuer/ sus est actiōes/& spreuit dei religionē/ita ut & populus eius imitaret iniquitatē cū maioribus. Nam cum p̄cipuū moribus corrūpit cōuersatio/ledit deuotio subiectoꝝ/& cū uiderint illoꝝ luxurias/suæ castitatis merita respuētes q̄si uirtutē eoꝝ imitari nituntur illecebras. Non.n. opera p̄cipū approbare uiderentur/nisi etiam similia agerent. Hoc igitur accidit subiectis Roboam. Nam cū ille ageret im/ pie & iniq;/studebant & illi non esse iusti/ne rex uideretur offendi.

Quia Sesach ægyptiorum rex castrametatus est contra Hierosolymam/& ciuitate denicta/ diuitias eius tansmigrauit in Aegyptum. Capi. V.

QVapropter uindicē sup hebræos misit deus regē Aegyptioꝝ nomie Sesach. de quo nar/ rans Herodotus/actus prostremo eius adiūxit. Hic.n. Sesach quinto anno regni Roboā cum multis milibus exercitū castrametatus est. Sequebant.n. illū currus mille ducenti/eq/ tum uerò sexaginta milia & quadraginta milia peditum/quoꝝ plurimos habebat Liby/ as/& Aethiopes. Inuadens itaq; regionē Hebræoꝝ/munitissimas Roboam ciuitates sine dimicatio/ ne detinuit/& nouissime armatus ad Hierosolymā uenit/ubi Roboā & eius exercitus p̄pter militiā Sesach tenebatur inclusus/deūq; rogabant ut eis uictoriam salutēq; cōferret. Quos tamen nō exaudi uit deus/nec eis pugnaturus spem uictoriæ promisit. Prophera quoq; Sameas ait deū eis interminari eosq; relicturū/sicut ipi eius uidebant deseruisse culturā. Hæc audientes/animo sunt soluti/& dū nul/ lam uiderent in se salutē/confitebant omnes q̄ eos deus iuste despexerit cum ipsi circa eū impie cru/ deliterq; gessissent/& eius legitima spreuissent. Quos uidens deus ita deiectos & ad pœnitētiā fuisse perductos/nō se perditurum eos propheræ dixit/sed ægyptiis tantum fore subdendos/ut agnoscerēt utrum hominibus seruire esset infatigabilius/an certe deo. Capiens ergo Sesach nō lege bellica ciui tatem/sed pactis præcedentibus Roboam eum suscipiente propter timorē/ingressus fœdera nō ser. uauit/sed & templū expoliauit & thesauros dominicos & regios exhausit. auri & argenti multa mi/ lia & innumerabilia secū deuehens ornamenta/& nihil oio illic derelinquens. Abstulit aūt & aureas lanceas/& scuta quæ rex fecerat Salomon/sed neq; pharetras aureas dimisit quas Dauid sumptas a rege Sephone deo dicauerat. Quod cū idem sesach fecisset/ad propria remeauit. Meminit autem hu ius prœlii & Herodotus Halicarnaseus/qui solummodo circa regis nomē errauit. Sed quia & gentes alias multas inuasit & palæstinā & Syriam subiugauit/capiens sine prœlio cunctos in ea regione de; gentes unde palam est/quia nostram gentem subditam ægyptis iudicare uult. Ait ergo/quomodo & statuas eorum qui sine prœlio se tradiderunt reliquerit/& mulierum genitalia in eis celauerit. Robo. am &.n. rex noster ei tradidit sine prœlio ciuitatē. Dixit aūt Aethiopas ab ægyptiis didicisse geni/ talium circunciſionem. Phœnices aūt & Syri in Palæstina fatent hoc se ab ægyptiis didicisse & palā est/quomodo alii nulli circunciduntur Syrorum in palæstina habitantium præter nostros. Sed de his sentiat quis quod uoluerit. Igitur discedēte sesach. Roboā rex pro aureis lanceis & clypeis/ærea eius/ dem numeri fecit/custodibus regalibus seruanda tradidit/& qui cum splendenti principatu & clari/ tate rerum debuerat imperare/& sub multo silentio & timore regnauit/fuitq; Hieroboā regi cūctis temporibus inimicus. Mortuus est autem cum uixisset quinquaginta & septem annis/in quibus re/ gnauit decem & septem uir superbus/& fatuus/& nolens paternis amicis credere perdiderat p̄ncipa/ tum/sepultusq; est in Hierosolymis in tumulis regum/Roboā itaq; successit in regnum filius abia/cū Hieroboā octauumdecimum annum haberet in regno. Et quidem huiusmodi fine consumpta sunt. Consequens est nunc/ut de Hieroboam dicamus/quemadmodū & ipse fuerat conuersatus. Is.n. non quieuit iniquitates facere coram deo/sed quotidie in excelsis montibus erigebat aras/& sacerdotes de populo erigebat. Cōtra quas impietates supplicia non potest longum tempus in eius caput & to tius generationis ipsius erat relatura diuinitas. Illa siquidem tempestate cum eius filius nomine Abi/ men egrotaret/dixit uxori suæ ut mutata ueste p̄uatum schema suscipiens/iret ad achiam prophetā/ asserens eum uirum esse mirabilem/& futura prædiceret/qui etiam de regno ei significasset/& ab eo quasi peregrina requireret/si puer lāguorē posset euadere. Que mutata ueste sicut maritus ei p̄cepe/ rat. uenit in Sylo ciuitate/ubi morabat achias. Cūq; foret domum illius ingressura/cū esset iā p̄phe/ tæ uisus senectute grauatus/apparuit deus ei/utrūq; denūciās/& qa Hieroboā regis ad eum ueniret

uxor

uxor/& quid deberet pro quibus aderat reſpondere. Qua in eius domum uenięte/uelut priuata ſi mul & peregrina. Ille clamauit. Ingredere uxor Hieroboā. Quid te celas. Deū latere nō potes qui mi hi & te uēturā eſſe denunciauit/& imperauit quæ tibi dicā. Reuertere igitur ad maritū/& dic ei hæc dixiſſe deū. Quōniā te magnū ex paruulo & nihil exiſtente conſtitui regem/& ſcindens regnū a gene re Dauid tibi cōtradidi/tuq; horū nō recordatus/meamq; religionē deſerens/fuſileſq; deos efficiens illo potius honoraſti/deiiciā te denuo/& omne tuū genus exterminabo & canum uoracitati uolatili umq; præbebo/& quidam a me ſuſcitabitur rex totius populi/qui de genere Hieroboā nullū pœni/ tus remanere permittat. Participabaē aūt iſto ſupplicio ēt populus/& copioſa terra hac ꝑuabiē/& trans Eufraten ulterius diſpergeē/qūo cūcti regis impietates ſecuti/deos ab eo factos adorauerunt/& meam religionē uenerabilē reliquerūt. Tu uero mulier hæc marito feſtina renunciare/filiū uero tuū inuenies eſſe defunctū. Te nāq; ingrediente ciuitatē/ſpiritū mox amittet/ſepelieturq; planctu populi cōiter honoratus. Hic nāq; ſolus ex genere Hieroboā bonus fuiſſe uidebaē. Hæc itaq; propheta dicē te exiliens turbata mulier de morte filii lamētans/ꝑ uiā feſtināter ibat lugens & ingemiſcens/filium utiq; quem in ſpe reliquerat niuū ulterius nō uiſura/quē continuo moriturū eſſe crederet/Quæ dum ueniſſet in ciuitatē/filiū qdē ſicut propheta dixerat inuenit extinctū/regi uero cuncta narrauit.

Bellum Hieroboam regi Iſrahel cōtra filium roboam Abiam/& triumphus Abiæ. Capi. VI.

Hieroboā itaq; nihil hoꝝ cogitās/multo exercitu cōgregato cōtra Abiā filiū Roboā qui i duabus tribubus patri ſucceſſerat/caſtrametatus eſt/deſpiciebat.n.illū pp ætatē. Qui dū Hieroboā inuaſionē audiſſet/obſtupefactus eſt uerūtamē ultra prudētiā iuuētutis ad ſpē belladi roboratus/electo ex tribus duabus exercitu/occurrit Hieroboā ad quēdā locum qui uocaē mons Amorreoꝝ/& caſtra circūfugiēs/bello neceſſaria ꝑparabat. Erat.n.eius exercitus q̄/ draginta milia uiroꝝ. Hieroboā uero manus duplex erat. Cūq; exercitus ex utroq; ad opus bellicum & certamina cōmittenda eſſet iā in acie cōſtitutus/ſtans in loco excelſiore rex abia manu ſilentium impauit/& Hieroboā petit ut cū qete prius ſe audiret/factoq; ſilentio cœpit hæc dicere. Nec uos eq/ dem ignoratis/q; deus principatum Dauid & eius ſoboli in tempore uniuerſo conceſſerit/miror aūt qūo recedentes a meo patre/ſeruo ſuo Hieroboā indecenter adheſeritis/& eum eo pugnaturi cōtra eos qui a deo regnare decreti ſunt nunc aduenīſtis/ut eoꝝ regnū his prœliis auferatis. Hactenus itaq; regnum Hieroboā iniuſte detinuit/quod nō reor maiori eū tēpore poſſeſſoꝝ/q iō pœnas ēt de præ/ terito nunc ſoluens/ab iniquitatibus & iniuriis nō ceſſabit/quas ei hactenus inferre præſumpſit/ſed & uos talia perpetrare coegit qui nullā a meo patre paſſi contumeliā/& tamē quia nō quæ uobis pla cerent in cetu luctus eſt malignis hominibus credens/illū quidē ut putatis ira faciēte reliquiſtis/quod autem uerius eſt/a deo uos & eius legibus abſtraxiſtis/cum potius ignoſcendū fuerat nō uerbis ſolū/ modo durioribus uiro iuuenculo & contentionis ignaro/ſed ēt ſi ad aliquā difficultatē operis ꝑ iuuē/ tutē fuiſſet experitiāq; ꝓductus/eſſe ꝓferēdus pp Salomonē patrē illius/& beneficia uobis ſæpe col/ lata/quæ danda ſunt utiq; peccatis filioꝝ/pro beneficiis & affectu parentū. Vos aūt nihil eorū cogi taſtis/neq; tunc/neq; mō/ſed ſup nos tantus uenit exercitus. Vel in quo de uictoria cōfiditis? An in ui tulis aureis & aris in montibus cōſtitutis? quæ ueſtræ ſunt ipietatis & non religionis indicia? An certe ſpem uobis multitudo ꝓbuit? quia noſtra caſtra tranſcendit. Sed nulla uirtus illic eſt/ubi licet cū mul/ tis milibus aliquis pugnat iniuſte/ſolummō.n.iuſticia & pietate diuina ſpes uictoriæ cōſtat ímota/ quæ ſcilicet & apud nos eſt/ſeruantes a principio leges/& deū ꝓpriū uenerātes/quē nō manus de pu/ treſcibili ſilua fecerunt/nec excogitatio mali regis ꝑ populi ſeductione cōſtruxit/ſed cuius eſt opus principiū finiſq; cūctoꝝ. Vnde ſuadeo ēt nūc uobis/pœnitētiā ꝓteritoꝝ ut habeatis & meliora cogi/ tantes/dimicare ceſſetis/paternaſq; leges recolatis/& quicquid ad magnitudinē uos tātæ fœlicitatis exeuit. Hæc equidē abias eſt locutus ad populū. Adhuc aūt eo loquente/quoſdā militū Hieroboā la/ tēter imiſit/ut abiā ex aliquibus ꝑtibus circūdarent/qua exercitus nō uideret. Qui cū inter hoſtes ap paruiſſent/exercitus quidē eius cōturbatus expauit. Abias autē cōfortauit eos/& in dño ſpē hēre po ſcebat. Tunc illi piter inuocātes dei ſolatiū ſacerdotibus tubis clāgētibus/cū clamore hoſtes aggreſ ſi ſunt. Et illoꝝ qdē audaciā ac iuuētutē diſſoluit deus/exercitū aūt abiæ fecit excelſiorē. Nā quāta in illo bello refert cædes fuiſſe cōmiſſa/neq; grecoꝝ/neq; barbaroꝝ referūt hiſtoriæ. Abia aūt & filii Iuda & Beniamin de exercitu Hieroboā mirabilē & famoſiſſimā ꝓceperūt deo cōferente uictoriā. Quinquaginta milia.n.hoſtiū bello ꝓſtrata ſunt eoꝝq; munitiſſimas ciuitates diripuerūt/inſup Be/ thuliā eiuſq; regionē forti dimicatione tenuerūt. Hieroboā itaq; hac dimicatione fatigatus/nequaq̄ uires habuit/quātocūq; tpe poſt hæc abia uixit. Qui tamē poſt hāc uictoriā puo tēpore ſuperueniēs obiit cū regnaſſet annis tribus & ſepultus eſt in Hieroſolymis/in monumētis paternis. Reliquit aūt filios quidē duos & uiginti filias aūt decē & ſex/quos oēs de uxoribus uigintiſeptē procreauit. Huic ſucceſſit in regno filius aſa/cuius iuuenculi fuit mater noīe Maacha. Hoc ergo mō abiæ filii Roboā nobis geſta ſunt tradita. Mortuus eſt aūt & Hieroboam rex decē tribuū/cū uiginti & duobus annis

tenuisset imperium/successitq; ei filius Nadab/secundo iam ano regis Asa transacto/regnauitq; Hieroboam filius annis duobus/patris impietati malitieq; concordans.

Quia generationē oēm Hieroboāqdā noīe baasa perimēs/ipse tenuit pncipatū. Capi. VII.

IN his aūt duobus annis/castrametatus est contra Gebethon ciuitatē Palæstinoꝝ. Cūq; eā forte obsessiōe capturus/dolū passus a quodā amico nomīe baasa Meheli filio mortuus est. Qui post eius obitū potius īperio/oē genus Hieroboā iteremit & euenit/ut sēcūdū pphetiā dei/alii qdē cognatoꝝ Hieroboā in ciuitate mortui lacerēt a canibus aut q; consumerentur/alii uero in agris a uolatilibus deuorarentur. Et domus quidem Hieroboam pro eius impietate atque iniquitate pertulit ultionem hac uice dignam.

Bellū æthiopū cōtra hierosolymitas/regnāte sup eos asa/& cædes æthiopū. Capi. VIII.

EX aūt hierosolymoꝝ asa dū moribus ēet egregius/sēpq; ad diuinitatē respexerit nihilq; gereret neq; cogitaret/quod nō eēt pietati cōueniens/aut ad legū custodiā ptineret suū cō posuit regnū/abscidēs cūctā ab eo neqtiā/& ab oī macula emūdās. Habuit āt exercitū electoꝝ uiroꝝ arma gerētiū scuta & lāceas/de tribu qdē Iuda trecēta milia de Beniamin āt scuta arcusq; portātiū/ducēta qnquaginta milia. Cūq; iā decē regnasset ānis/castra cōtra eū mouit cū maximo nimis exercitu zara rex Ethiopiæ/ducēs pedestriū qdē ducēta milia eqstriū uero decē milia/& currus trecētos. Qui dū usq; ad ciuitatē Morisā q̄ ē ī tribu Iuda cū exercitu suo ueniret/occurrit ei asa/& castris cōtra eū positis/in q̄dā cōualle noīe sabatha/nō pcul a ciuitate/cū uidisset Ethiopū multitudinē/poscebat a deo cū clamore uictoriā/& ut multa milia hostiū ipe pimeret. Neq;n. & in alio cōfidēdū ē dicebat/quā in eo q posset ēt paucos multoꝝ potiores ostēdere/& facere īfirmos fortissimis pualere. Hæc orāte asa signū uictoriæ deus ostēdit/& cū gaudio/diuinitatisq; auxilio bello cōgressus/multos Ethiopū pcutit/& cōuersos in fugā psecutus ē usq; ad Geraritidē regionē. Relinquētes āt occisionē hostiū/ad direptionē gētiū ciuitatis Geraretine cōuersi sunt quā ceperāt/eorūq; ad castra ptinus accesserūt/ita ut tollerēt multū aur̄/multūq; nimis argētū/pdāq; deuc herēt ualde mirabilē cameloscq; & subiugalia/& pecudū greges īnumeros. Asa igit & eius exercitus sumpta hmōi a deo uictoria atq; pda/in hierosolymis remeauit. Quibus ueniētibus occurrit in uia azarias noīe ppheta/& pcipiēs ut paululū a gressu itineris abstinerēt/ cœpit ad eos dicere/q; illa uictoria fuisset eis a deo cōcessa/eo q; iustos se sanctosq; seruassent/& oīa dei uolūtate fecissent. Quos in eius mādatis pmanētes dixit sup hostibus pualere/& habituros diuina uirtute fœlicitatē relinquētes aūt eius religionē in cōtraria deuenire/futurūq; tēpus in quo nullus iueniret uerax ppheta in eo populo neq; sacerdos/qui iuste aliquid responderet/ob quā rē ita ciuitates subuertendas/& gentam īn oī terra dissemināda/& ultā miserabilē & inopē habituros/suasitq; eis/ut dū hoc haberent bn̄ agerēt/& nequaquā a diuina deuotione recederent. Hæc audiēs rex/& populus gauisi sunt multū studiū & oēs in cōe/& singuli circa iusticiā exhibebāt/misitq; rex in oēm puinciā pcipiens ut legitima diligēter ubiq; seruarēt. Sic igit asa duaꝝ tribuū regis actio gerebat. Reuertar āt ad regē Baasa q israheliticū populū possidebat/occideratq; Nadab filiū Hieroboā/& eius tenuerat pncipatū. Hic.n. iter Saulim ciuitatē degēs/& habitaculū ibi cōstituēs. Regnauit qdē ānis uiginti & q̄ttuor sed fuit malignus & īpius ultra Hieroboā & filiū eius/& populū multis malis afflixit/& deo fecit iniuriam. Qui mittēs ad eū Gimō ppetā/dixit & se & oē genus eius exterminaturū/& hisdē malis qbus domum Hieroboā pdiderat pditusq; q rex ab eo cōstitutus/bn̄ficiū nō repēsauit/ut iuste & pie pplo psideret/cū hæc pmitus ipsis pdessent/deide gratissima deo semp forēt/sed magis imitatus est pessimū Hieroboā/cuius dū deperisset anima uiueret tn̄ eius in isto malignitas/dicebatq; suppliciū malorum illius hunc habituꝝ qui ei similis extitisse uidebat. Baasa aūt quāuis p ppetā audisset futurā sibi suoque generi p cōmissis sceleribus ultionē/tn̄ de reliquo nō qeuit/neq; respexit q; male agēdo deperiret inglorioſe/si nō penitēdo p malis pteritis a deo ueniā mereret/sed tanq̄ illi qbus pmiū ponit laborare nō cessant/donec ad ppposita dona ueniant. Sic & Baasa ppheta prædicēte sibi futura tanq̄ si ad magna bona cōcurreret/in pniciē sui generis/& totius domus interitū peior fieri quotidie nō cessabat. Nāq; uelut athleta nequitiæ in his agebat malis. Nouissime uero exercitu sumpto/rursus non ignorabilē quādā Ramath ciuitatē obsederat/quæ q̄draginta stadiis ab hierosolymis aberat eamq; capiens cogitauit ut in ea exercitū derelinqueret/q̄tenus & inde pcedens/terrā asa regis inuaderet. Metuēs ēt asa conamē hostis qa posset exercitus q Ramath cœperat eius uiolare puinciā/misit ad regē Damascenoꝝ legatos/simul & aurū & argētū/petēs ab eo solatiū/& cōmemorās quia amicitiā antiquitus habuissent. Ille uero & pecuniarum opulentiam grate susceptt/& solatia præbuit/soluēs amicitiam quam habuerat cum Baasa/misitq; ad ciuitates quæ Baasan uidebantur īperio subiacere/ut eas affligeret. Qui alias qdem incēderūt/alias populati sunt. Idest Eleō/& a bella/& alias multas. Hæc audiēs rex Israhelitaꝝ/ædificare quidē Ramath atq; munire cessauit/reuerti uero cū studio festinauit/ut propriis ferret auxilium. Igit asa ex apparatu ædificiorum quem Baasa congregauerat

eōstruxit

conſtruxit in eo loco duas fortiſſimas ciuitates. quarum altera Gabaa/altera uero Maſpha uocabat'. Quia/gñatiõe Baaſa pẽpta/regnauit ſup Iſrahelitas Amari/& poſt eũ filius eius achab. Ca. IX.

ET poſt hoc tps ñ hũit iã Baaſa pugnãdi aduerſus Aſa. Perẽpt'ẽ. n. a Creõe: & ſepult' in ciuitate Therſa/cui ſucceſſit fili. Helã. Hic cũ regnaſſet duob' ãnis defũct'ẽ/ quẽ occidit Zamarias equoꝝ ordis dimidii priceps. Nã dũ epularet' apd diſpenſatorẽ ſuũ noie Oſa ſuaſit qbuſdã eqtib'ut ſubito deſerẽtib'cũ armigeris & p̃ncipib'/ deſolatũ repiẽtes occi derẽt. Illi nãq; cũcti circa obſeſſionẽ Gabathenæ ciuitatis in Palæſtĩa poſitæ occupati uidebãt'. Peri mẽs itaq; Helã regẽ priceps equoꝝ Zamarias/ ipſe regnauit/& oẽ Baaſã gen'ſcdm ꝓphetiã Gimõ iteremit. Eodẽ nãq; mõ ei'dom'pp ipietatẽ radicit'ẽ euulſa/ſicut gen'Hieroboã piſſe deſcripſimus. Exercit'q Gabathõ obſidebat audiẽs qđ de ſge cõtigerat/& qđ Zamarias occidẽs eũ iuaſiſſet ipiũ & ipſi p̃ncipẽ ſuũ amari cõſtituere regẽ. Qui a Gabathena urbe mouẽs exercitũ/uenit/i Therſa/& accedẽs ad ciuitatẽ/manu bellica eã cœpit. Zamarias ãt uidẽs ciuitatẽ fuiſſe detẽtã/fugit ad locũ au læ regiæ ſecretiorẽ/& ſuccedẽs eã ſemetipſũ piter cõcremauit/cũ regnaſſet dieb'ſeptẽ. Moxq; Iſra/helitaꝝ diſus ẽ pp'l's/& alii qdẽ Themã regnare uolebãt/alii ãt Amari. Cũq; uiciſſet ps amari iterẽ/ pt'ẽ Themã/& in toto exercitu regnauit amari Triceſimo aũt ãno regis Aſa/Amari ſuſcepit ipiũ/ & tenuit ãnis duodeci. Quoꝝ qdẽ ſex ãnis i Therſa fecit/reliquos aũt i ciuitate ea q̃ Mareon appel/latur a græcis uero Samaria. Hic aũt noſauit eam Somareõ a Somaro quodã/q ei montẽ uenũdaue rat/in quo ciuitatẽ cõſtituerat. In nullo aũt differebat a ſtudiis prioꝝ regnũ/niſi q̃ peior erat oẽs enĩ q̃rebant modũ/q̃tenus ſuis ipietatibus quotidiæ populũ facerẽt a deo recedere/ &ꝓpterea extinxit eos/& nullum p̃miſit ex eoꝝ genere ſupeſſe. Et is ergo defunctus eſt in Samaria ſucceſſitq; ei filius Achab. Ex his nãq; cognoſcit'/q̃tam,puidentiã humanaꝝ reꝝ,pbat' hẽre diuinitas/ & qũo bonos q/dem diligat/malos aũt abhorret/& a radice diſpdet. Iſrahelitaꝝ demiq; reges ꝓpter ſuã iniqtatẽ & iniuſtitiã alter ſup alterum irruentes multi puo tpe perierunt/& eoꝝ genus exterminatũ eſt.

Quõ regnãte achab ꝓphetauit helyas/& de ſignis q̃ fecit: & qa diſcipl's elegit eliſeũ. Ca. X.

ASa aũt rex Hieroſolymoꝝ q duabus tribubus p̃ſidebat/& pp pietatẽ atq; iuſtitiã ad lon gam fœlicẽq; a deo pductus eſt ſenectutẽ/& cũ regnaſſet quadragĩta duobus ãnis/bona morte defunctus eſt. Quo moriente ſucceſſit ei filius Ioſaphat/de abida matre,pcreatus/ Hunc aũt imitatorẽ ,paui ſui Dauid pietate atq; fortitudine cũcti ipſis opibus decreue/ runt. Sed de hoc rege nõ eſt mõ referrẽdi neceſſitas. Igiť achab iſrahelitaꝝ rex habitabat i Samariæ tenuitq; principatũ ãnis uiginti& menſibus duobus/nihil ãplius renouãs,q̃ priſci fecerãt reges/niſi q̃ mali magnitudine tẽderet ad peiora/ſupans oẽm eoꝝ neqtiã/& qđ ad diuinã ptineret iniuriã ui/ uaciter imitatus/& p̃cepue cõſtructas adorauit uitulas/& ſup hæc alia peiora molitus eſt. Duxit ue ro uxorẽ filiã Ionabal regis Tyri & Sydonis noie Iezabel p̃ q̃ didicit eius adorare deos. Erat. n. mu lier nimis acerrima ſimul & audax. Quæ ad tantã uenit luxuriã atq; uæſaniã/ut etiã deo tyri & ſy/ donis quẽ Baal appellabãt tẽplũ edificaret/& plãtaret oĩum arboꝝ lucos. Cõſtituit aũt & ſacerdo/ tes/falſoſq; ꝓphetas huic deo ſeruituros. Sed & ipſe rex multos hmõi circa ſe fouebat/ ſtultitia atq; neqtia oẽs priores ſuos excellẽs. Quidã igiť ꝓpheta ſũmi dei de ciuitate Theſbites Galaditidis re/ gionis ueniens ad achab/dixit ei. Quia dixerit deus/neq; ibrẽ/ neq; ros illis ãnis in ea,puincia ſe mi/ ſuꝝ niſi ipſe rurſus appuiſſet. Et i his dictis cũ iuraſſet acceſſit ad ptes auſtrales/& hitabat circa tor rentẽ quẽdã/uñ poculi hẽbat auxiliũ nã corui eibũ ei quotidie deferebãt. Cũq; fluuius ſiccitate ni/ mia defeciſſet: in ciuitatẽ Sareptã nõ,pcul a Sydone Tyroq; deuenit/q̃ ciuitas in haꝝ medio conſti/ tuta eſt. Deus enĩ p̃cepat cuidã illic mulieri uiduæ/ut cibũ ei præberet/Cũq; non,pcul eẽt a porta ui dit mulierẽ uiduã ſibimet colligentẽ ligna. Cui cũ deus ſignificaſſet hanc eſſe q̃ ei cibũ miniſtratura foret/accedens ſalutauit eã/& ad bibendũ aquã ſibi tribui poſtulabat. Quæ cũ ,pcederet/denuo uo/ cans eã/ẽt panẽ ſibi poſſit afferri. Illa cum iuraſſet nihil ſe intus in domo hẽre/ niſi modicũ farine & paululũ olei/& ꝓpterea prexiſſe ad colligenda ligna/ut cõſpſa farina/ſibi ſuoq; filio panes faceret: qbus expenſis cũ aliud nihil ſupeſſet ut fame morerent'/ait,ppheta. Cõfidens pge: & ſpe meliori cõ fiſte/faciẽs p̃mitus mihi paululũ defer. Prædico nãq; q̃ non tibi deficiet hidria farinæ/ neq; uas olei/ donec dei gr̃a ibrẽ fũdat in terras. Hæc ei dicẽte ꝓpheta ueniẽs ea q̃ dixerat fecit. Et ipſa hũit paulu/ lũ/& ex hoc filio miſtrauit piter &ꝓphetæ/nihilq; hoꝝ defuit eis/donec ſiccitas dfecerat. Meminit ẽt ſiccitatis & Menãder in geſtis Ithobali Tyrioꝝ regis ita dicẽs. Et ſiccitas ſup eos facta eſt a mẽſe hyꝑbereteo uſq; ad aliũ aĩum hyꝑberetæi. Qui dũ deoſupplicaret multa fluia ſunt emiſſa. Iſq; ciui tatẽ botrã edificauit i phœnice & aazõ i bliphſa. & hoc qdẽ ait ſub achab factã ſignificãs ſiccitatẽ. hoc. n. tẽpore Itabalus cui' menãder fecit mẽtionẽ/regnauit i tyro. Mulier itaq; quam pauloañ dixi mus pabulum ,ppheræ præbuiſſe cũ cecidiſſet eius filius in languorẽ/ita ut aĩam dimitteret & mor tuus eſſe uideretur/deflens & manibus ſemetipſam ualde diſcerpens/ nocẽſq; quas dictabat luctus emittẽs accuſabat apud ſe propheta præſente factam iniuriam/quaſi ipſe peccata eius argueret &

ideo

ꝰ puer fuiſſet extinctus. Ille uero eam equo aio eē ꝓcipiēs ſibi filiū cōtradi dicēs. uiuū ſe eum reſti/
tuer et ꝓmiſit. Qua tradente/portās eū ad locum in quo ipſe degebat & in lectulo collocans/clama/
bat ad deū dicens/ q̄ non fuiſſet bñ mulieri repenſatū quæ illum ſuſcepat & nutrierat/ cū eius filius
eſſet ablatus/rogabatq; ut denuo animum puer reciperet atq; uiuendi copia præberet. Cunq; deus
& matris habuiſſet miſericordiā/& uellet precibus ꝓphetæ rogantis annuere/ne uideret ad eā ꝓ le
ſione ueniſſe/continuo ultra oēm opinionē reuixit puer. Illa uero gratias ꝓphetæ referens/ tūc aper
te ſe cognouiſſe dicebat q̄ loq̄ret ei uere diuinitas. Tranſacto itaq; tpe quo tēpore/ex uolūtate dei per/
gebat ad regem achab ei nunciaturus imbrē. Aerūna enim & neceſſariorū inopia ꝓuinciam nimis
inuaſerat/ita ut non ſolum hoīes pp ſiccitatē/ſed ēt cætera animalia fames afficeret. Rex igit reuo
cans quendā Abdiā/q erat ſup eius iumenta/dixit ei/ut ad fontes aquaꝝ & torrentes ꝓgeret/quate/
nus paſcua aīalibus inueniret. Qui dū iam miſiſſet in cunctū orbē terraꝝ/ad quē rendū ꝓphetā He/
lyam/nec inueniſſet/præcepit ut eū ēt ipſe req̄reret. Quod dū fieri placuiſſet/& rex & Abdias p ſin
gula itinera prexèrunt. Contigerat itaq; tpe quo Iezabel regina ꝓphetas dñi occiderat/ ut centū ꝓ/
phetas iſte in ſpelūcis abſconderet/eoſq; ſolūmodo pane & aqua nutriret. Cū igitur abdias receſſiſ/
ſet a rege/ꝓpheta ei Helyas occurrit. A quo req̄ſitus qs eēt/& agnoſcēs eē ꝓphetam ꝓtinus adora//
uit. Cui ꝓpheta/ꝓge inq̄t ad regem/& dic qūo adſum. Cui ille reſpōdit. Quid mali paſſus a me illic
me dirigis/quo poſſim indubitāter occidi. An ignoras/ qūo nullū reliq̄t locū rex/ quo nō dixerit/ut
te reptum ad caſum necis adducat. Præcauebat. n. ne dum regi nūciaret/ Helya alibi diſcedente mē
tiri/uideret/ac morti ſuccūberet/cōmemorabatq; ei quēadmodū cū Iezabel ꝓphetas occideret/cē/
tum ipſe abſconſos/& multos alios in ſpelæo liberaſſet. Cui ꝓpheta/nihil metuēs inq̄t ad regem ſe
ſtinus accede/præbuitq; ei iuſiurandi religionē/qūo illa die ad achab ipſe quoq; ueniret. Dūq; regi
nunciaſſet/q̄ uidiſſet Heliā/& mox occurrit achab/req̄rens cū ira grandi/ſi ipſe eēt q̄ in populo he/
bræoꝝ ipietatis auctor exiſteret. Tūc ꝓpheta in nullo formidans ait/eum potius mala oia ꝓpetraſſe
eiuſq; genus q̄ in illā ꝓuinciam deos alienos introduxiſſet/ac deū q̄ ſolus eſt reliq̄ſſet. Sed nunc inq̄t
ōēm populū ad montē carmelū ꝓcipe congregari necnō ꝓphetas tuos piter & uxoris tuæ quocūq;
ſunt numero/ꝓphætaſq; lucoꝝ q̄ſi quadringētos. Qui dū oēs ad ꝓfatū montē achab euocāte uenīſ/
ſent/ſtans in medio eoꝝ Helyas ait. Quo uſq; diuiſam mētem & uoluntates hñtes in hac cōuerſati/
one cōſiſtitis. Si qdem putatis noſtræ ꝓuinciæ deū ueꝝ & ſolū/ eū ſeq̄mini eiuſq; mandata ſeruate/
ſi uero hoc non exiſtimatis /ſed pegrinos creditis & illis exhibenda etiā putatis eſſe culturā/eis ni/
hilominus obedite. Cūq; nihil populus ad talia reſponderet/petit Helyas pro expimento fortitudi
nis alienoꝝ deoꝝ/& ſui cuius remāſerat ſolus ipſe ꝓpheta cum illoꝝ eſſet numero quadrigenti/ut
ſumeret bouē/& eū occiſum ſup altare ponēret nequaq̄ igne ſuppoſito/ ſil'r ēt illos faciētes ꝓprios
deos inuocare/quatenus eoꝝ hoſtias cōcremarēt/hoc inq̄t facto cognoſcetis ueram dei ꝓualere na/
turā. Quod dū placuiſſet ait Helyas/ut eligentes bouē illi prius occiderēt/& deos ꝓptios inuocarēt.
Quorū dū non audiret oratio/deridens helyas magna eos uoce ad deos ſuos clamare monebat/ qa
aut ꝓfecti aliquo fuiſſent/aut fotte dormirēt. Illis aūt a matutino uſq; ad diem mediā hoc faciētibus
& ſemetipſos more patrio cultris/& gladiis incidentibus/& nihil agentibꝰ cum ipſe eſſet iam hoſti/
as oblaturus/illos qdem abire præcepit/ populū uero in ꝓximo iuſſit accedere/ ut uiderēt & cuſto/
dirent eum/ ne lignis ignē latēter ſmitteret. Cūq; populus acceſſiſſet/ſumens. xii. lapides. ſcām tribꝰ
Hebraici populi/cōſtituit ex eis altare/ & circa illud fecit foueam ualde ꝓfundā/ & impoſuit ligna
ſuper altare/& eis ſuppoſuit hoſtias/præceptiq; ut quattuor hydriæ de fonte completæ deferentur
ſup altare/donec fouea quæ aquā ſparſam exaltari ſuſcipiebat/impleta maneret. Quo facto cœpit
orare deum/atq; clamare ut ertāti populo multo iam tpe/ſuam manifeſtam faceret poteſtatē. Cūq;
hoc dixiſſet/repente ignis de cœlo uidēte populo cecidit ſup aram/& cōſumpſit hoſtias uniuerſas/
ita ut etiā aqua ipſa concremaretur & locus ad cinerē uſq; ꝓduceret/& hactenus ita ꝓdurat. Hoc ui
dentes Iſrahelitæ ceciderunt in terram & adorauerūt unū deū/ſolum/maximū uerūq; clamātes/ ali/
os uero fallaciter ſe & uana opione coluiſſe.. Tunc cōꝓhendentes ꝓphetas ſuos & cunctos helya ꝓ/
cipiente pemerunt. Dixitq; ꝓpheta regi. Perge ad cōuiuium tuū/ nihil de cætero cogitans/poſt pau/
lulū nāq; adeo ibrē largiſſimū uidebis effundi. Igr achab poſt hæc uerba diſceſſit/helyas aūt in cul/
men carmeli mōtis aſcēdēs/poſitis i terra genibꝰ/eiſq; cōiūgēs caput orauit. Quo facto iuſſit ut eiꝰ
miſter pgēs in quēdā ſcopulū ad mare reſpiceret/& ſi aliūde nubē ſuſcitari uideret/& referret. Tūc
eteni erat aer ualde puriſſimꝰ & ſerenitate ſpicuꝰ. Quo aſcēdēte ſæpiꝰ/nihilq; uidere ſe dicēte dū ſe
pties hoc feciſſet/ait ſe uidere aerē aliquo mō ñ tñ āpliꝰ quā uniꝰ hōis ueſtigio nigreſcētē. Quod dū
audiſſet helyas/miſit ad achab iubēs ut ad ciuitatē citius abiret/añq; iber ꝓrūpet. Qui mox in urbē
Iezrahel feſtinꝰ aduenit. Tūc repēte ſiqdē aere obducto caligie & nubibus adopto ſpē uehemēs or/
tꝰ ē & uberrimꝰ hīber effuſus. Propheta uero dinitus iſpiratꝰ/añ curꝝ regis ad ciuitatē Iezrahel uſq;
ꝓrexit. Audiēs itaq; uxor achab Iezrahel/& ſigna q̄ fuerāt ab helya celebrata/& q̄ ꝓphetas eiꝰ iteri/

meret

meret/indignata miſit ad eum nuncios/& per eos interminata eſt ſe eum ita interfecturum/ſicut p/
diderat ille eius pphetas. Tunc formidãs Helyas/fugit in ciuitatem noīe Berſabeæ/hæc eſt aūt in ul
timo ſortis Iudæ in terra idumæoꝝ/quo relinquẽs ſuũ miniſtrũ/abſceſſit in heremũ & orauit ut mo
reret/non enī ſe meliorẽ eſſe patrũ dicẽs/ut illis perditis ipſe uiuere aliq̃tenus exoptaret. Quo facto
circa quãdam arborẽ obdormiuit. Et cũ eum aliqs excitaſſet/ſurgẽs inuenit cibũ & aquam. Come
dens aūt & pcipiens ex illius cibi refectione uirtutẽ/uenit ad montẽ Syna/ubi Moyſes leges a deo
dicitur accepiſſe/inuenienſq; in eo ſpeluncã quandã/ingreſſus in eam cõmorabat. Cunq; eum uox
quædam ex incerto facto reqreret/ut qd illic adeēt/& cur relinq̃ret ciuitatẽ/ait/eo q̃ occidiſſet pro
phetas alienigenaꝝ deoꝝ/& pop'o cõprobaſſet: qa unus ſit deus quẽ ab initio coluiſſēt/& ob hoc
ad ſuppliciũ q̃reret a regis uxore. Rurſus aūt audiens ut ſub diuũ pcederet/& qd oporteret fieri al/
tera die cognoſceret/ex ſpelunca digreſſus eſt/& facto ſubito terræmotu/ſplendorẽ fulgentis ignis
inſpexit/facto; ſilentio uox diuina nequaq̃ eum timere præcepit/quem nullus detinere poſſet ini/
micus/iuſſitq; ut domum reuertens/ungeret populo regem Hieu/nã ſi filium in Damaſco uero Sy
riæ azahel/pro ſe aūt pphetam cõſtitueret Heliſeũ de ciuitate Abela/ut totius impios populi pime
ret/alios qdem azahel/alios aūt Hieu/Hæc audiens Helias ad regionẽ reuerſus eſt Hæbreorum/&
inueniens Helyſeũ filium Saphar arantẽ/& cum eodẽ alios uiq; ad iuga duodecim accedens/piecit
ſuper eũ pallium ſuum. Helyſeus autẽ cœpit pphetare/& relictis bobus ſecutus eſt eũ/rogans eũ ut
pmitteret/quatenus parentes pprios ſalutarent. Quo iubente ut faceret/ualedicẽs eis ſecutus eſt/&
fuit Heliæ cuncto tpe eius uitæ diſcipulus/& miniſter. De hoc itaq; ppheta hæc dixiſſe ſufficiat.

De morte Naboth & agri eius poſſeſſione iuſta/& qa Adath damaſci & Syriæ rex ſecundo
Zahab pugnauit & uictus eſt & de religiõe ſeu gloria Ioſaphat regis hieroſolymoꝝ. Ca. XI.

QVidam igit̃ Naboth de Azari ciuitate regio agro uicinus: rogante rege ut ei uicinum
agrum quolibet præcio uẽnundaret/q̃tenus eo cõiuncto poſſeſſionẽ faceret potiorẽ q̃
ſi nolet pecunias/acciperet ex eius agris quẽ uellet eligere/ Naboth dicẽte/hoc ſe facerẽ
nolle/ſed paternã ſortẽ eligere ac poſſidere cõtriſtatus rex: q̃ alienũ prædium nõ poſ/
ſet accipere neq; lauacris uſus eſt/neq; cibis/Iezabel autẽ uxor ſua reqſiuit cur ita tri/
bularet̃/cum neq; balnea neq; prandium appeteret/ neq; cœnã narrauit ei Naboth ſupbiã & quia
dum præ manſuetis ſermonibus & inferioribus a regia dignitate locutus ei fuiſſet/nõ ipetrando q̃
popoſcerat/ptuliſſet iniuriam. Illa uero rogabat/ ut puſillanimitate triſtitiaq; recederet/ ſuo corpi
ſolẽniter/puideret/ſe dicens de Naboth ſupplicio cogitare. Que miſit litteras ad iudicẽ Iſrahelitaꝝ
ex noīe achab/iubens ut ieiunarẽt oẽs/& habito cõuentu/Naboth facerent p̃ſidere/ cum utiq; iuſi/
gnis eſſet genere & inſtruerent tres quoſdã uiros audaces/q contra eum teſtimoniũ quaſi deũ blaſ/
phemaſſet & regem/& hoc mõ pimeret̃. Naboth itaq; ſcdm ſcripta reginæ/ & teſtimonio cõtra ſe
phibito quaſi deum blaſphemaſſet & regẽ/lapidatus & mortuus eſt. Audiẽs aūt hæc Iezabel/ad re
gem ingreſſa mox eſt/eiq; dixit/ut uineam Naboth gratis acciperet. Achab aūt lætatus in his quæ
acta ſunt exiliens e lecto/pergebat uineã Naboth inſpecturus. In hoc indignatus deus: miſit pphe/
tam Helyam ad agrũ Naboth/quatenus ad achab accederet/ei q̃ de his quæ fuerant geſta loquere
tur/& q̃ occidens uexꝝ dn̄m agri/Ipſe illius hereditatẽ poſſideret iniuſte. Cunq; ueniſſet ad eum/di/
cente rege quid uellet/ait qa peccato pollutũ eũ inueniſſet/in illo loco in quo Naboth mortu'a ca/
nibus uidebat̃ fuiſſe deuoratus/eius ſanguinẽ & uxoris fundendũ/& omne genus eius eſſe perituꝝ/
eo q̃ hmõi impietates effecerint/& contra leges patrias ciuem iniuſte peremerint. Contriſtatus aūt
Achab/& pœnitentiã agens/ingreſſus eſt/& indutus ſacco nudis pedibus ambulabat/ nõ appetens
pœnitus cibum & peccata ſua confitens/& deũ hoc modo placare cõtendens. Tũc deus pphetæ di
xit/Achab qdem uiuente/eius generis differendũ eẽ ſuppliciũ/ ſed eius filii tpibus iferendũ. Et hæc
qdem Helyas regi dixit/& abſceſſit. His itaq; tpibus adadus filius adadi regis Syriæ & damaſci/col
lecto puinciæ totius exercitu & triginta duorum regum ſolatiis habitantiũ trans Eufraten/contra
achab caſtrametatus eſt. ille uero cum par non eſſet exercitu ad dimicandum nõ præſumpſit acce/
dere/ſed oīa neceſſaria in ciuitatibus munitis includens/ipſe manſit in ſamaria. Hẽbat. n. hæc mu/
ros ualde fortiſſimos/& erat expugnabilis obſidẽtibus. Rex uero Syroꝝ exercitu ſumpto uenit ad
ſamariam/ & obſidens eam p̃conem miſit ad achab/petens/ut eius legatos ſuſciperet/ & qd uellẽt
agnoſceret. Quod dum rex Iſrahelitaꝝ fieri permiſiſſet/ueniẽtes legati ãte regem dixerũt/diuitias
filios & uxores achab adado regi dandas & ſi promitteret hæc ita faciẽda/ut tolleret horum quæ/
cunq; uellet/caſtra ſolueret/& ab obſeſſione ceſſaret. achab autem legatis dixit/ut euntes ſuo dice/
rent regi/quia & ipſe & omnes eius poſſeſſio forẽt. Hæc illis renũciantibus miſit denuo dicens/alte
ra die miſſurum ſe famulos/qui eius regalia perſcrutarentur/& amicorum & cognatorum domos/
& quicquid in eis optimum reperirent auferrent/& quæ diſplicerent ſola relinquerent. achab itaq;
ſecunda legatione Syrorum regis uehemẽter affectus/collecto populo in eccleſiam dixit/ quia ipſe

quidem

quidem patus fuerit pro ſalute & pace eunctoꝝ & uxores ſuas/& filios & omnem dare poſſeſſionē & quia hæc Syrorum prima legatione q̄ſiſſet nunc inqt denuo miſſa legatione petit pſcrutādas domos/ut qcqd in eis optimū inuenire poſſit auferrat/ & occaſionem hanc machinās ad pugnam/& ſciens qa meis rebus non pepciſſet/ad ueſtras acceſſit/ego uero quod uobis placuerit exhibeo. Populus aūt reſpondit/ei nō obediendū/ſed potius contēnendum eſſe/ & ad pugnandum ſe præpatos exiſtere. Legatis itaq; rex reſpondit/ut abeuntes dicerent/qa primæ qdem petitioni eſſet patus obedire manere autē pro ciuiū ſecuritate ſe ſollicitū dicens/ nec ſcām petitionē poſſe implere/dimiſit eos. Adadus aūt audiens hæc potius indignatus/tertiā legationē miſit ad achab in terminādo atq; dicendo/q; altiorē terræ cōgeriē muris de qbus ille præſumebat erigeret/ſingulos terræ pugillos de exercitu eius unuſquiſq; portaret/& his eū in teriationibus deterrebat. Achab aūt rīdente qa non deberet gloriari q eſſet accinctus/ſed q bello ſuperior demonſtratus/legati uenientes/ & regē cū triginta duobus regibus qui in eius ſolatio uenerant inuenientes in epulis/ei renūciauerunt reſpōſum. At ille repente p̄cepit circundari ciuitatē/& aggeres circa eam extolli/& nullo mō obſeſſionem relinq. Achab aūt his geſtis/erat cū omni populo in anguſtia cōſtitutus. Tunc tñ ſecurior factus eſt/ a formidineq; releuatus/cū ad eum qdem ꝓpheta uenuret atq; dixiſſet: ꝓmiſiſſe deū/ut tanta hoſtiū milia eius ditioni cōtraderet. Quo regrente p quos hæc uictoria ꝓueniret/p filios inqt principū/te ſ. eoꝝ imptiam præcedēte. Conuocās aūt filios principū rex: inuenit quaſi centū triginta duos: agnoſcenſq; Syrum ad cōuiuium fuiſſe cōuerſum/aperiens portas/ filios principū mox emiſit. Explorātoribus aūt renūciantibus adado qd gereret/deſtinauit q eis occurrerent p̄cipiens ut ſiqdē ad prœlium uenirent/eos ad ſe ligatos adducerent/ſi uero pacifici eſſent/ idē efficerent. Achab aūt exercitum habuit aliumi intra murū in ſubſidiis. Porro filii principū cōgreſſi ſyrorū cuſtodibus/ multos eorum interemerunt/& alios uſq; ad caſtra ſecuti ſunt. Videns aūt eos rex Iſrahelitarū/uincentes/ etiam alium exercitū dimiſit exire. Qui repente in Syros irruentes/prævaluerūt eis. Non enī Syri ſperabant eos ſup ſe ſic inopinabiliter fuiſſe uēturos. Quos ꝓpterea inuenientes nudos & ebrios/ita perſecuti ſunt/ut illi etiam relinquerent fugientes/ & uix in equo rex potuiſſet euadere. achab autē multos in itinere p̄ſecutos interfecit ſyroꝝ/& eoꝝ caſtra diripuit/ & inueniēs in eis diuitias auri & argenti nō ꝓuas & currū adadi/& equos quæ ſumens in ciuitatē denuo remeauit. Dicēte uero ꝓphe ta/ut ꝓpararet exercitū/qa futuro anno denuo ſup eum Syri reuertētur/achab in ciuitate hæc agebat. adad aūt cum quāto potuit exercitu de prœlio liberatus/cum amicis/ꝓpriis cogitabat/quemad modum cū Iſrahelitis denuo dimicaret. Qui in mōtibus eqdem nō pugnandū eē dixerunt/ q̄ſi deus eoꝝ in locis talibus præualeret/& ꝓpterea tunc ab eis eſſent uicti ſed ſi in cāpo gererēt bella deuincerent/Sup hoc cōſilium dabant/ut reges q uenerunt in ſolatiū/ad ꝓpria remeare dimitteret/& eorum exercitum ad prœliū retinēs/ſatrapas ordinaret/ & in loco occiſoꝝ exercitum de ꝓuincia eoꝝ eligeret/& equos/currusq; ſuppleret. Credens hæc ſibi bñ fuiſſe dicta rex Syroꝝ/ diſponebat exercitum/uerſiq; tpe caſtra mouens: accedebat ſuper Hebræos/uenienſq; in ciuitatē apheca/in magno campo caſtra cōſtituit. achab uero occurrēs ei cum ſua uirtute e diuerſo tabernacula ſua fixit. Erat aūt quantū ad Syrum ꝓuus ualde eius exercitus. Tunc rurſus acceſſit ad eum ꝓpheta/& uictoriam deum dare ꝓmiſit/ſuamq; uirtutē oñdere/ qui non ſolum in mōtibus/ ſed etiam in cāpis uictor exiſteret/quod apud Syros non ita cōſtaret. Igitur diebus ſeptem caſtris poſitis qeſcebant ſeptima uero diluculo p̄cedentibus hoſtibus aciemq; conſtituētibus/ad pugnandum e diuerſo/& achab ſuum egit exercitum. Tunc congreſſi robuſtiſſima dimicatione cōmiſſa/ hoſtes conuertit in fugam & ad eorum interritū proſequens iminebat. Illi uero ſuis curribus impediti ab inuicem ſunt extincti/pauciq; diffugere ualuerunt in ciuitatem aphecath. Sed & ipſi ſunt mortui/muris enim cadentibus ſup eos uigintiſeptem milia defecerunt. In prælio aūt centum milia ſunt occiſa. Rex aūt Syrorum adadus fugiens cum qbuſdam fideliſſimis ſeruuloꝝ/ ſubterraneo loco eſt celatus. Cui dum dixiſſent ſeruiga clementes eſſent & miſericordes Iſrahelitæ/& poſſent modo cōſueto roganti ſalutē ei cōferre/ſi euntes rogarent achab/dimiſit eos hoc agere. Tūc illi induti ſaccis & teſtibus capita ſua alligātes/ſic enim olim captiui rogabant Syri/ad Achab uenerunt petentes eū/ ut adadus rex mereretur ſalutem quæ gratia eius proprius foret ſeruus. Ille uero dicens/ſe libenter eum ſuſcipere ſi uiueret/ nec in prœlio defeciſſet/honorem quoq; atq; deuotionē exhibiturum ſe ei ut fratri debitam promiſit. Tunc illi accipientes iuſiurandū/ut nihil pateretur aduerſum/eduxerunt eum de loco/in quo uidebatur eſſe celatus/& ſedenti in curru achab obtulerunt. Qui cum adoraſſet eum/dans ei Achab dextram leuauit eum in currum/ & oſculatus eſt eum/iuſſitq; eſſe ſecurū dicens/ ut nihil mali deberet de cætero formidare. Adad āt gratias egit/& nullo tēpore ſe obliuiſci hæc beneficia compromiſit/ſed etiam ciuitates Iſrahelitarum quas abſtulerant reges ante eum redditurum ſe dixit & Damaſcum: ut ita rex Hebræoꝝ egrederetur ad ſua/ſicut maiores eoꝝ in Samariā. Celebratis itaq; fœderibus inter eos achab multis muneribus donatum Adadum. ad propriū dimiſit imperiū. Igitē bellū

adadi

Adadi regis Syroꝝ/quod habuit aduerſus achab/& Iſrahelitas/hoc mō teſtatū eſt. Interea qdam ꝓ pheta noie micheas/accedens ad unum Iſrahelitaꝝ/petit ut eū in capite pro uolūtate dei ꝑcuteret. Quo nolente/prædixit ei/qa eo ꝙ inobediēs eſſet deo/eiuſq; præcepto/leone occurrēte ꝑimeretur. Quod dū illi hōi cōtigiſſet/acceſſit ꝓpheta rurſus ad aliū/& idē ut faceret impauit. Qui dū ꝑcuſſiſ ſet eū & eius uerticē crucitaſſet/alligato capite acceſſit ad regē dicēs/qa dū eſſet in exercitu cōſtitu/ tus accepiſſet a quodā tribuno ſeruādū captiuū/ſibiq; ab eo dictū/ut ſi captiu⁹ fugeret/ipſe moreret quo fugiente is q eū tradiderat mortē ei minaret inferre. Tūc rñdente achab mortē ei ĩmiere iuſtiſ/ ſimā/ſoluēs caput agnitus ē Micheas eē ꝓpheta. Hac.n. parabola utebat/ꝓp ſermones quos erat ei dicturus. Ait nāq; qa cū deus ei cōceſſiſſet ut ſuppliciū hoſtis euadetet/ipſe inimicū eius Adadū qui deū blaſphemauerat dimiſiſſet/ꝓpterea deus decreuiſſet ipſum qdē ab illo perimi/populū uero ab eius exercitu ĩuaſiōe cōſumi. Iratus ergo achab/ꝓphetæ/illū qdē clauſum ſeruari iuſſit. Confuſus aūt Micheæ ſermonibus/ad ſuā domū remeauit. Igitur de achab hæc dixiſſe ſufficiat. Reuertar aūt ad regem Hieroſolymoꝝ Ioſaphat/is enī agens ſuū ꝓpium & exercitū in ciuitatibus/& ſubiectoꝝ ꝓ uinciam uniuerſā cōſtituēs/nō minores quā auus eius Abiastpe quo Hieroboā ſuper decē tribus re gnauerat munitiōes ubiq; collocauit. Habuit enī ꝓpiciā & coopatricem ſibi diuinitatē/ cum eēt iu/ ſtus & pius/& qđ boni corā deo faceret/ſingulis diebus ingreret. Honorabant aūt eū reges in circui tu cōſtituti conferēres pecunias/ita ut diuinitas haberet ampliſſimas/& glotiā ualde ꝑ claram. An/ no ſiqdem tertio regni ſui/conuocās ꝓuinciæ principes & ſacerdotes iuſſit ut peragrātes ubiq; oēm populū ſub eo cōſtitutū/docerent ꝓ ſingulas ciuitates moſaicas leges/ut eas ſine ꝑuaricatione ſerua rent/& circa eius religionē deuoti ſemp exiſterēt. In is etenim cūcta multitudo ita gauiſa eſt/ut nec amplecteret potius/neq; diligeret q̄ ſeruare leges. Sed ēt cōfines nimis amabāt Ioſaphat. Cumq; ēt pacis fœdera celebrarent/eiq; Palæſtini ſolita tributa redderēt/& arabes annis ſingulis miniſtrarēt/ agnas duo milia & totidē arietes/muniuit maxias ciuitates atq; fortiſſimas/& exercitus in eis cōtra hoſtes & arma præpauit. Tūc enim erat ei ex tribu qdem iuda armatoꝝ exercitus trecēta milia ui/ rorum/quoꝝ principatū habebat Edorus/Ioannes aūt ducentoꝝ miliū princeps erat/hos ipſe duxi Tribū Beniamin habuit acharius/ducēta milia. Alter aūt princeps militiæ noie Gozonat armatoꝝ hēbat centū milia/& poſt hos alia cētum milia q regi fabulant/quos direxit ad munitiſſimas ciuita tes is filio ſuo Ioſaphat accepit uxorē filiā achab. q decē tribubus ĩpabat/noie Gotholiā. Cūq; poſt tp̄us ad Samariā prexiſſet/opulēter eum achab ſuſcepit/& populo q eū ſecutus fuerat/ clarā ualde largi tatē hoſpitalitatis exhibuit. i. tritici & uini & pecudū ubertatē/rogauitq; ut cōtra regē Syroꝝ ei ſo/ latia non negaret/q̄tenus Ramoth ciuitatē in Galaad cōſtitutam auferret/quæ eius patris primo fu erat/& a patre tūc regis Syrie uideret ablata. Promittens uero Ioſaphat ſolatia ſe datuꝝ/quāuis nō ab illius minor erat eius exercitus/& euocante ex Hieroſolymis ad Samariā ſuū populū/egreſſi fo/ ris ciuitatē ambo reges & in ꝓpriis ſolis utriq; reſidentes/ſuū exercitū diſponebāt. Ioſaphat aūt ĩter hæc iuſſit/ut ſi ꝓphetaꝝ qdam adeſſent/euocati cōſulerent/ſi eſſet eo tp̄e præliū cōtra Syrum agē/ dum. Fuerat nāq; tunc pax achab una cum Syro ꝑmanens annis tribus/ ex quo eum poſt captiuita tem dimiſerat ad ꝓpria remeare uſq; ad illum diem. Vocās ergo achab ꝓphetas ſuos quaſi numero quadrigētos/iuſſit conſulere deū/ſi ei uictoriā contra adadū pugnandi concedere/ & captionem ci/ uitatis ꝓp quam bellū præpararet iferre. Prophætis aūt dicentibus pugnare ſimul & uincere/& Sy/ rum eſſe captiuandū ſicut & prius/intelligens in eoꝝ ſermonibus Ioſaphat qa ſunt falſi ꝓphetæ/re qrebat achab regem/ſi alter aliqs eſſet ꝓpheta dei ut certius de futuris agnoſcerēt. achab aūt eē q̄n dam dixit/ſed inuiſum ſibi hoiem/eo ꝙ mala ꝓphetaret/& ꝑdixiſſet eū moritur⁹ a ſyroꝝ rege deui ctum/quapp tunc in cuſtodia teneret/cuius nomen erat Micheas filius Obedi. Cunq; petiſſet Ioſa/ phat eum uocari/miſit eunuchum & eduxit eum. Et dum eunuchus iſſet indicauit ei oēs alios ꝓphe tas regi uictoriam prædixiſſe. Ille uero dicens nihil ſe aliud de rege fore dictuꝝ/niſi qđ deus in ore eius potuiſſet/cum ueniſſet ad achab eumq; cōiuraſſet ut/id qđ uerum eſſet ediceret/ ait oſtendiſſe ſibi deum fugientes iſrahelitas/& eſſe in ꝑſecutione Syrorum/ & ab eis cunctos diſpergi ꝓ montes ſicut greges paſtoribus deſolatos dicebatq; ſignificatum ſibi eo ꝙ alii qdem reuerterent ad ꝓpria/ ipſum uero ſolūmodo in prælio perimi. Cunq; Micheas hæc dixiſſet. ad Ioſaphat. achab ait. Nōne Panloante ſignificaui tibi/qualis ſit circa me hominis huius affectus & qđ peſſima prophetaret. Et cum Micheas diceret ꝙ eum oporteret omnia quæ a deo prædicebantur audire/ & ꝙ falſi quidem prophetæ eum exacuerunt/ut ſpe uictoriæ egrederetur ad bellum/ immineret autem caſus eius in prælio erat achab triſtitia remiſſus. Interea Sedechias quidam falſus propheta accedens ad regem ait/non eſſe reſpiciendū Micheam qui nihil diceret ueritatis/& indicio ſimul utebantur. Helyā pro phetaſſe in Iezrael ciuitate in agro mathei ſanguinem eius a canibus labendū/ ſicut & nabuthei/q per eum a populo fuiſſet occiſus. Quibus ab illo ſic prophetatis/ Micheam dicebat eſſe mendacē/ qñ meliori prophetæ dicere uidebatur cōtraria/ & ꝙ rex tertia die moreret. Cognoſcetis inqt re/

pente

pẽte/ſi uera ſunt q̃ dicit iſte/aut ſi põt ſp̃ūs ſcī hẽre uirtutẽ. Ceſus a me palmis nõ nocebit meæ ma nui/ſicuti ladã dextrã regis Hieroboã aridã fecit/dũ eũ cõphẽdere uoluiſſet. Hoc.n. oĩbus notũ eſt. Cũq; pculiſſet Micheam & nihil fuiſſet paſſus cõfortatus Achab in ſemetipſo/cõtra ſyros mouit exercitũ. Vicebat arbitror illud qd̃ iminebat/& falſi pphetæ uerba plus q̃ erat ueritas credibiliora faciebat/ut ex occaſiõe pueniret ad finẽ. Tũc ſtãs ſedechias & faciẽs cornua ferrea dixit ad Achab unũ ei manifeſtaſſet deus/in illis oẽm ſyriã ſubuertẽdam. Michea uero dicẽte/qa Sedechias poſt nõ multos dies in cubiculo ſe celaret & q̃reret pœnã declinari ſui mendacii/iuſſit rex Micheã in cuſto/diam duci Amon & Ioas/principũ ciuitatis & nihil aliud ãplius ei præter panẽ & aquã miniſtrari. Quõ Achab contra Syros pugnãdo deuictus eſt & ipſe diſperiit. CAPI. XII.

Gitẽ Achab & Ioſaphat hieroſolymoꝝ rex ſumẽtes exercitũ/ uenerũt in Ramoth Gala ditis ciuitatẽ. Rex uero Syroꝝ audiẽs eoꝝ aduẽtũ/ſuis eis obiecit exercitũ/& non pcul a ramoth caſtra fixit. Cõſtituerũt ãt inter ſe achab & ioſaphat/ut achab regiũ ſchema de/poneret hieroſolymoꝝ rex/ppria ſtola ueſtitus aſtaret ĩ aciæ. Et illi q micheæ dicta con/tẽpſerat/p̃ter hitũ regiũ & qd̃ debebat euenit. Adad nãq; ſyriæ exercitui p̃cepat uniuerſo poſt p̃nci pes ſuos/ ut nullũ aliũ pimerẽt/ niſi tãtũmõ iſrahelytaꝝ regẽ. Syri uero fcã cõgreſſiõe uidẽtes ante aciẽ regẽ ioſaphat aſtatẽ/& eũ credẽtes eẽ regẽ achab ĩpetũ fecerũt/eũq; circũdederũt. Dũq; appro/pinquãtes ipm nõ eẽ cognoſcerẽt/receſſere poſt tergũ. Ab ortu nãq; diei uſq; ad ueſperã pugnantes & p̃ualẽtẽ mãdato regis neminẽ occiderũt/q̃rẽtes achab iterficere ſolũ/ & inuenire nequerũt. Qui/dã uero adadi regis puer noĩe adã cũ ſagitaſſet iter hoſtes/regẽ achab p̃ loricã in pulmõe percuſſit. At ille caſum ſuum exercitui manifeſtare noluit/ne timore cõuerteret in fugã/ſed aurigæ p̃cepit/ut cõuerſo curru a p̃lio declinaret. Grauiter enĩ & mortal'r fuerat ſagittat⁹/& uſq; ad occaſum ſolis fa/ctus exãguis ĩteriit. Igitẽ ſyroꝝ exercitus nocte ſupueniẽte ſignum dante p̃cone diſceſſit a caſtris/& agnoſcẽtes cuncti mortuũ Achab/ad ppria ſũt reuerſi. Corpus aũt achab ſui ad Samariã referẽtes ſepelierũt currũq; eius abluerũt in lazara fõte Samariæ regis ſanguĩe cruẽtatum/ & tunc cognoue/runt. Heliæ pphetiã fuiſſe uerã. Canes namq; eius lixerũt ſãguinẽ/& meretrices ad fontẽ qd̃ erat re liquũ diluerũt. Mortuus ẽ nãq; in Ramoth/michea hũc p̃dicente caſu⁊. Dũ ergo hæc achab regi a/duobus pphetis p̃dicta uideat/op⁊ magnã iudicari diuinitatẽ/& honorari ſp & coli & q̃ uera ſunt/ recipi/quã ea q̃p cuiuſq; libidie dñr cõpleti & arbitrãdũ/q̃ nihil utilius ẽ q̃ uiroꝝ taliũ pñtia/p̃bẽ/te ſcm̃ deo/qd̃ unuſq̃ſq; debeat obſeruare/& cogitãdũ ex his q̃ regi ꝓuenerũt/qa qd̃ debeẽ neq; dũ p̃ſcitũ fuerit euitaẽ/ſed repit in aĩas hoĩum iutili ſpe blandiẽdo/& hoc mõ ſeducẽdo/donec a deo de bita paſſio cõpleaẽ. Hoc ergo mõ uideẽ ẽt achab deceptus/ ut p̃dicẽtib⁹ qdẽ pditionẽ ſuã non crede ret/pphetãtib⁹ aũt ea q̃ delectabaẽ de ſe credendo morereẽ. Cui Ochozias ſucceſſit filius in regnũ.

Continet hic liber tempus annorum centum qnquaginta/& menſium. vi.

Incipit liber. viiii. antiquitatis iudaicæ.

Quemadmodum caſtrametatus eſt Ioſaphat contra moabitas/& domino pugnante mirabili ter ſine prælio uicerit eos. Capi. I.

Oſaphat itaq; rege ad Hieroſolymã ĩmeãte/ poſt bellũ quo ſolatiũ p̃buerat Achab cõtra adadũ regẽ Syroꝝ/ſicut p̃dixim⁹/occurrẽs hieu pphetа cul/pauit eũ/cur achab ſolatia p̃buiſſet/hõi impio piter & maligno/deũ dicẽs moleſte qdẽ hoc ptuliſſe/⁊ licet peccaſſet ualde tñ pp naturã ei⁹ optimã/ab icurſu hoſtiũ pepciſſe. Et tũc qdẽ ad gr̃aꝝ actionẽ rex/& ad ſacrificia dei cõ uerſus eſt. Poſt hæc aũt cœpit oẽm ſuã puĩciã circuire/ & ppl'm edocere ut leges p Moyſẽ a deo datas oĩno ſeruarẽt/& pietatẽ circa deũ nihilomin⁹ ex hiberent. Cõſtituẽſq; iudices in unaq̃q; ſui ipii ciuitate/p̃cepit ut p nulla re ita cogitarẽt/q̃ ut iuſtitiã populis exhiberẽt/& neq; munera/nec cuiuſpiam dignitatẽ pp iudicialẽ fcm̃ aut diuitias aut gen⁹ cõſideratẽt/⁊ oĩb⁹ eq̃ iura tribuerent: ſciẽtes qa ẽt q̃ occulte geruntẽ/a deo nõ ignoraẽ. Hæc cũ docuiſſet in unaq̃q; ciuitate duaꝝ tribuũ/in Hieroſolymã denuo remeauit cõſtituitq; ẽt ibi iudices a ſacerdotib⁹/& leuitis/atq; p̃matib⁹ monẽs/ut diligẽter/& iuſta iuſticia cũcta diſponerẽt/ſin ãt de reb⁹ maiorib⁹ qdã cõtribuliũ ex aliis ciuitatib⁹ eos cõſulerẽt/ cũ maxĩo ſtudio eis & iuſtiſſime rñderent/qñ rectũ deberet eſſe iudiciũ in ea ciuitate cõſtitutũ/ubi & tẽplũ dei & hitaculũ erat ipatoris. Hoꝝ aũt p̃ncipes cõſtituit Amaſiã ſacerdotẽ/& ſabadiã q erat de tribu Iuda. Rex igitẽ hoc mõ cuncta diſpoſuit. Eo nãq; tpe caſtrametati ſunt aduerſus eũ Ammo nitæ & Moabitæ/ſumẽtes ſecũ Arabũ maximã legionẽ & caſtra poſuerũt apd̃ Gaddi ciuitatẽ quæ eſt circa paludẽ Aſſaltidẽ trecentis ſtadiis pcul ab hieroſolymis/in q̃ naſcit palma p̃cipua ſimul & opobalſamũ. Audiẽs autẽ Ioſaphat/qũo hoſtes trãſeũtes paludẽ/in ei⁹ puinciã deueniſſet/& metuẽs cõuocauit in cetu pp̃l'm Hieroſolymoꝝ in dĩno ſacrario: & ſtans cõtra faciẽ tẽpli orabat/& ĩuoca/bat deũ ut ſibi ſuũ auxiliũ p̃beret & robur/q̃ten⁹ hoſtib⁹ p̃ualeret/dũ & is q tẽplũ ipſum ædificaue

rat hoc

rat hoc rogaſſet ut ipſe contra hoſtes dimicaret/& ꝑſumētes cōtra eos manus inferre cōprimeret
q utiq; ob hoc uenerūt/ut terrā quā eis ipſe ꝑbuerat/molirent auferre. Hæc aūt orauit deflēs/ſim ul
& populus uniuerſis cū uxoribus atq; filiis ſupplicauerūt. Quo facto/qdam Iezel ꝓpheta ꝑgre ſſus
in mediū cetum/clamauit ad ppl'm dicēs & regē/ qa deus eoꝝ præces audiſſet/& contra hoſte s ſi/
ne dubio debuiſſe dimicare/ ꝑcepitq; ut altero die electo exercitu occurrerēt hoſtibus/ eoſq; in ue/
nirent ab Hieroſolyma in accenſu Caddi/q lucis dī culmen/& cōtra eos qdem non dimicarēt/ ſed
tantūmō ſtarent/uidentes qūo diuinitas eos expugnaret. Hæc uero dicente ꝓpheta/ rex eqdē & po
pulus in terra ꝓſtratus/deo gratias retulerunt/ Leuitæ aūt in organis ſolēnibus inceſſanter dicebant
hymnos. Die itaq; facto/ꝑcedens rex in deſertū ſub ciuitate Thecua/dixit ad populū qa oporteret
ꝓphetæ audire uerbū/& ad bellū die illa nō congredi/ ſed ꝓponi debere ſacerdotes cum turbis & le
uitas ut hymnū dicentes/ſic deo grās agerent/quaſi Hæbreoꝝ ꝓuinciam ab hoſtibus liberaſſet. Pla
cuit ſnīa regis/& q̄ ꝑceperat agebant. Deus aūt terrorem maximū & tumultū ſup āmonitas imiſit/
& credētes inter ſe hoſtes ſuos/mutuis ſe uulneribus occiderūt/ita ut ex tāta militia nullus pœnit⁹
euaſiſſet. Ioſaphat aūt reſpiciēs in cōuallē/ubi hoſtiū erat exercitus/& uidens eā plenam corpibus
mortuoꝝ/lætatus eſt in dei ſolatio ſic inopinabiliter euidenterq; allato/ut non laborātibus illis ipſe
uictoriā contuliſſet/iuſſitq; ut exercitus hoſtiū caſtra diriperet/& mortuos expoliaret/diebuſq; tri/
bus exeuntes eos pœne defecerūt/tanta erat multitudo utiq; peremptoꝝ. Quarto uero die oīs po/
pulus cōgregatus in q̄dam conualle/de uirtute & ſolatiis bñdixit deū/ ꝓ qua re ēt locus ipſe uoca/
tus eſt conuallis bñdictiōis. Exinde ducens exercitū ad Hieroſolymā rex/multis diebus ad hoſtia⁹
eſt cōuerſus & epulas. Igit' poſtquā hanc eius uaſtationē alienigenæ gentes audiebāt/oēs ualde ſunt
territæ/deū eius auxiliatorē eſſe aperte uidentes/Ioſaphat itaq; ex illo tpe cum magna gloria & iu/
ſtitia/diuinæq; pietatis amore ꝺgebat. Fuit aūt amicus & Achab filio Iſrahelitaꝝ regi. Cū quo cōio
ne facta in cōſtructiōe nauiū quæ a portu nauigarēt in Ophir Tharſis/neq̄q̄ aīum ſuū iplere ꝑualu/
it/naues.n.ꝑ magnitudie ꝑierūt/& ꝓpterea naues ulteri⁹ñ iſtruxit. Circa ioſaphat igr hæc ſūt geſta.

De Ochozia rege Iſrahelitarum/quæ de mirabilibus Heliæ ꝓphetæ/& q̄ ſublatus eſt ab homi
nibus relinquens diſcipulum Heliſeum. Capi. II.

Achab uero filius regnauit in Iſrahel in Samaria degēs malign⁹homo/ & per omnia ſi/
milis utriq; parenti/& Hieroboam/ qui prius iniqtatem fecerat/& populū decipere in/
choauerat. Cūq; iam in regno ſcdm haberet annū rex Moabitaꝝ rebellauit ei/& tribu/
ta quæ Achab eius pater reddebat/miniſtrare ceſſabat. Cōtigit aūt ut Ochozias cū de/
ſcenderet de ſupioribus domus ſuæ caderet: & cum lāgueret: miſit ad deū Acharon muſcā/hoc enī
erat nomē illi deo/& cōſuluit de ſalute ſua. Apparuitq; deus Heliæ ꝓphetæ præcipiēs ut miſſis a re
ge nūciis occurreret/eoſq; reqreret ſi deū ꝓprium Iſrahelitaꝝ populus non haberet/& ideo miſiſſet
rex eorum ad alienū deū: ut de ſalute ſua conſuleret: ſimul & ut faceret eos ad regem reuerti/eiq; di
cerent/q̄ non euaderet hunc languorē. Helia uero dei faciente ꝑcepta/audiētes nūcii ad regem ſunt
cōtinuo regreſſi/admirantiq; reuerſionis uelocitatē/& reqrenti cām/ dixerunt occurriſſe ſibi q̄ndā
hoiem/&, phibuiſſe qdē eos ulterius, ꝑcedere/reuertentes aūt nos tibi dicere ex mandato Iſrahelita/
rum dei mandauit/& nō poſſis ab hac ægritudine liberari. Rege præcipiente/ut ei hoiem q talia
dixerat indicarent dixerunt eſſe uiꝝ hirſutum/ & pellicea zona circundatū. Ille uero per hæc agno
ſcens Heliam eſſe quē nuncii deſignabant/miſit ad eū tribunum/& qnquaginta armatos/ut eū ad/
ducerent. Tribunus aūt qui miſſus fuerat inueniēs Heliā in montis uertice reſidentē/petebat ut de/
ſcendens ueniret ad regē qūo ille iuſſiſſet/q ſi nollet/duceretur inuitus. Cui Helias/ut agnoſcas. inqt
me ꝓphetam uerum exiſtere/deſcendens ignis e cælo conſumat & milites tuos & te. Continuo ue/
niens flamma/cōſumpſit & tribunū/& qui cū illo pariter erant. Hac ꝑditione regi denunciata/ni/
mis iratus ad Heliam tribunū alium cum totidem miſit armatis. Qui cum ueniſſet ad ꝓphetā/ cre/
dens ſe eum uiolenter adducere/ſi noluiſſet ſponte uenire/orans iteꝝ ꝓpheta & eum ſicut priorem
fecit igne conſumi. Agnoſcens hoc rex/etiam tertiū deſtinabat. Ille uero cum eſſet ſapiens & more
ualde mitiſſimus/ ueniens ad locum ubi erat Helias/ei nimis blande locutus eſt/dicens q̄ iuitus re/
giæ iuſſioni parens ueniret ad eū/& priores nō uolūtariæ ſed coacti neceſſitate ueniſſent/rogabatq;
ut illius & qui cum eo uenerāt armatoꝝ hēret miſericordiā/& deſcendēs ueniret ad regem. Helias
aūt ſuſcipiens manſuetudinē: & uerboꝝ eius urbanitatē/deſcendens ſecutus eſt eū. Cunq; ueniſſet
ad regē/ꝓphetauit ei dicēs/hæc ſibi indicaſſe deū eo q̄ rex eū ſp̄uiſſet quas nō eēt de⁹ & nō uere de
eius languore ꝑdicere ualuiſſet/ac miſiſſet ad deū Acharon ut cōſuleret q̄lis ei terius languoris ac/
cederet ob quā rem inqt cognoſce te moritur. Et ille itaq; puo tpe tranſacto/ ſicut ꝑdixerat Helias
extinctus ē. Cui ſucceſſit in regno ff eius Iorā/ nā ſine filio mortuus eſt/hic uero Iorā par fuit achab
malignitate/regnauitq; annis. xii. hō iniqtate circa deū & impietate plenus. Nam relinqns culturā
ſui dei deos ueneraba' extraneos/erat eni in aliis nimis acerbus & peſſimus. Illo ſiqdem tpe Helias

ab hominibus

ab hominibus eſt ablatus/& uſq; ad hodiernū diē nullus finem eius cognouit. Diſcipulū uero ſicut ꝓdiximus reliquit Heliſæum. De helia tamē & Enoch qui fuit ante diluuiū in libris ſcriptum eſt/qa ſublati ſunt quorum mortem nemo cognouit.

Rex Iorā/rex Ioſaphat/& rex Idumeæ caſtra monētes contra Moabitas/depopulati ſūt terrā eorum & de morte Ioſaphat/deq; mirabilibus Heliſæi prophetæ. Capi. III.

VScipiens itaq; regnū Iorā/contra regē Moabitarū mouit exercitū/q ſicut ſupradixi/mus ab eius fratre receſſerat/dū pater eor̄ Achab tributa ſolueret/ouiū cū lanis ſuis du centa milia. Congregans ergo Iorā exercitū/miſit ēt ad Ioſaphat/ rogās eū cū eſſet oli eius patris amicus/ut ei ſolatiū cōtra ammonitas pugnaturo ꝓberet qui ab eius receſ/ſiſſet īperio. Tunc ille non ſolū ſe adiutorē eſſe cōpromiſit/ſed ēt regē Idumeæ qui ſub eo erat cōpulſurū/ut ei quoq; ad pugnā occurreret. Iorā aūt talibus ꝓmiſſionibus ſola tiorū ab Ioſaphat rege ꝓceptis/ſumpto exercitu uenit in Hieroſolymā/& clare nimis ab hieroſoly mor̄ rege ſuſceptus eſt/placuitq; eis ut itinera ad hoſtes p deſerta facerēt Idumeæ/nō credentibus inimicis/qa exinde eis fieri potuiſſet inuaſio. Tres ergo reges ab Hieroſolymis ꝓperabant/ hoc eſt rex Hieroſolymorū/& Iſrahelitarū & Idumeæ/& dū ſeptē diebus pagraſſent iter/ad inopiā aq̄ exer citus & iumenta uenerunt/cū duces eor̄ ignorantia itineris oberraſſent. Et oēs hi quidē erant in an guſtia conſtituti/ꝓcipue tñ Iorā/qui nimia triſtitia faciente clamauit ad dominū. Quid mali facien/tes deduxiſti tres reges/ut ſine bello tradantur regi Moabitarū. Quem Ioſaphat confortabat cum eſſet iuſtus. Qui mittens in omnem exercitū/requirere ꝓcepit/ſi quis in eo eſſet dei propheta ut per eū audiret uolūtatē dei/ & cognoſceret quid faciendū eſſet. Et dū quidā famulus Iorā dixiſſet ſe illic Heliæ diſcipulū Heliſæū filiū Sapha monētē Ioſaphat/ad eū pariter reges tres aduenerunt. Dūq; ad ꝓphetæ caſtra ueniſſent/habebat aūt in habitaculū ſuū extra tabernacula conſtitutū/ cōſulebāt eū de futura militia ꝓcipue tñ Iorā. Qui dū diceret/ut illi moleſtus non eſſet/ſed potius ad ꝓphetas pa tris ſui matriſq; ꝓperaret/quos illi uenerarent quaſi ueri eſſent/rex rogabat & ſupplicabat/ut ꝓphe taret/& a piculo eos liberaret/illo uero iurante p deū qa non rñderet/niſi pp Ioſaphat ſanctū & iu/ſtū/deducto ad mediū quodā hoie ſciente pſallere/diuinitus iſpiratus/ꝓcepit regibus/ut in torrente multos lacus effoderent/dicens. Neq; nube neq; ſpū aliquo flante. neq; ibre diffuſo/uidebitis fluuiū aqua plenū/ita ut hoies & iumenta ubertatis poculo facient/& id uobis non ſolū deus donabit/ſed ēt hoſtes ſupabitis/& urbes Moabitarū munitiſſimas capietis/& arbores quidē incidentis pomife/ras/& uaſtabitis ꝓuinciā/fontes aūt fluuioſq; dānabitis. Hæc ꝓpheta dicente/altera die p̄uſq̄ ſol orie tur/torrens uehemēter influxit. Contigerat aūt ut tribus diebus Idumæa uehemēs īber effunderet/ita ut exercitus & iumenta abundantia nimia irrigarent. Cūq; audiſſent ammonitæ tres reges p de/ſertū contra ſe uenientes collecto exercitu rex eorū iuſſit/ut montana exercitus eius aggrederet/ne latenter hoſtes ꝓuinciā inuaderent. Et cū non eſſet Hebræorū Moabitis procul exercitus/ reſpicien tes Moabitæ orto ſole aquā in torrente ſanguini ſimilē/ſuſpicari ſunt/tres reges ſe inuicē ꝑemiſſent & fluuius eor̄ ſanguine redundaret. Quod cū arbitrati fuiſſent petierūt a rege ſuo/ut eos ad ſpolia hoſtiū deſtinaret. Et īpetu facto quaſi ad diuitias ꝓparatas ad inimicor̄ caſtra uenerunt/ & ſpe ſua decepti ſunt. Nā circundantes eos Iſrahelitæ/alii quidē eorū pempti/alii p uniuerſam ꝓuinciā ſunt diſpſi. Tres ergo reges ingredientes Moabitarū ciuitates & eas ſubuerterunt/& agros eor̄ depopu lati ſunt/& uehemēter exterīauerunt/replentes eos ex lapidibus torrētis/& arbores optīas abſcide/runt/& fontē aquarū piter obſtruxerunt/ac muros uſq; ad fundamenta depoſuerunt. Rex aūt Moa bitarū dū pſecutionē/& obſeſſionē nimiā patereť & uideret ciuitatem capi poſſe/īpetū fecit cū ſep/tingentis uiris/ut inter hoſtiū caſtra quoquo poſſet mō effugeret quod tñ implere nō potuit. Nam ad quendā locū ueniens ualde munitū dū fugere non ualuiſſet/ reuerſus in ciuitatē/opus deſperatio nis/& crudelis neceſſitatis impleuit. Filiū. n. ſenioē qui erat ei ſucceſſurus in regnū/eleuans ſup mu rū ita ut a cunctis hoſtibus uideret/deo īmolauit holocauſtū. Reges aūt uidentes hoc factū/eius ne ceſſitatis habuerunt miſericordiā/& humana cōpaſſione detenti/obſeſſionē ſoluerunt/& ſinguli ad ꝓpria remearunt. Ioſaphat aūr reuerſus in Hieroſolymam in pace degebat/ & cū paucū tp̄is ꝓſt il lud prœliū uixiſſet/defunctus eſt. Qui uixit ānis quidē ſexaginta/ impauit qnq; & uiginti magnifi/cāq; meruit in Hieroſolymis habere ſepulturā/ſimiliſq; fuit magnor̄ oper̄ Dauid. Reliqt aūt filios multos/ſucceſſorē uero habuit ſenioē filiū Iorā. Is. n. nomē hēbat fratris matris ſuæ regis Iſrahelita rū filii Achab. Veniens aūt de regione Moabitide rex Iſrahelitarū in ſamariā. hēbat Heliſæū ſicut ꝓphetā cuius actus uolo narrare. Sunt. n. ualde ꝓcipui & hiſtoria digni/ſicut ex libris ſactis dať agno ſci. Ad hunc. n. cū acceſſiſſet uxor abdiæ diſpenſatoris Achab/eiq; dixiſſet quia non ignoraret/qō uir eius liberaſſet a morte ꝓphetas dum requiſiuit achab/uxor Iezabel eos occidere/& cōtracto ex debito/centū ex eis occulte pauiſſet/& poſt eius mortē a creditoribus urgereť/ atq; eius filii ad ſer/uitiū deducereť/ob quam cauſam rogabat ut eius meritis miſereť ꝓperibus & aliquod ſolatium ad

neceſſitatem

neceſſitatē præberet. Qui dū requiſiſſet ſi quid haberet in domo/aliud nihil eſſe ſibi reſpondit/niſi paruū uas olei. Tūc ꝓpheta præcepit/ut multa uaſa uacua ſibimet a uicinis accōmodaret/& clauſis ianuis domus ſue/ex illo oleo in omnia uaſa diffunderet/qa deus ea cūcta ipleret. Quod dum mulier feciſſet/& eius filii unūquodq; obtuliſſent/cū ipleta fuiſſent oīa/& nullum uacuū remāſiſſet/ueniens ad ꝓphetā/nūciauit hoc ei. Ille uero cōſiliū dedit/ut oleū uenderet/& ꝓciū creditoribus daret/& ex ipſo olei ꝓcio quod remaneret/ad alimētū filioꝝ eius efficeret. hoc ergo mō Helyſeus mulierē a debito & a creditorū iniuria liberauit. Inter hæc aūt miſit Helyſeus ad Iorā. ammonens/ut cuſtodiret locū quēdā in quo eſſe Syroꝝ uolētiū eū occidere dicebat inſidias. Tū rex ad uenationē præparatā nequaq̄ egreſſus eſt/obediens ꝓphetæ. Adadus aūt rex Syroꝝ/dum ſe uidiſſet fuiſſe deceptū/q̄ſi aliquis hominū eius. Iorā regi ſua conſilia ꝓdidiſſet indignatus ueluti ꝓditores ſecretoꝝ regis occidere minabat/cū utiq; hoc nulli alii niſi illis tātummō credidiſſet. Et dū ei quidā præſentiū dixiſſet/ne falſa opinione tenerent/nec crederet qūo aliqui inimico eius cōſiliū ꝓdidiſſent/ſed Helyſeū ꝓphetam oēs regi factas inſidias indicaſſe/miſit requirens/in qua ciuitate habitaret Helyſeus. Illi uero qui miſſi fuerant reuertentes/indicauerunt eū in Dothai ciuitate cōmorari. Tūc Adezer qui & adadus miſit ad ciuitatē multū nimis exercitū equeſtriū ſimul & curruū/ut caperent Helyſeū. Qui tota nocte circūeūtes urbē/nihil egerūt. Die itaq; facta/cognoſcens hoc ꝓphetæ miniſter quia hoſtes Helyſeū cōprænderē niterent/ꝓphetæ quod agebat aſſeruit. Ille uero ſecurus de auxilio dei cōtēnebāt hoſtes/miniſtrūq; metuentē crebro fiduciā hēre ꝓcipiebat/ſuperās qūo oſtēderit deus uirtutis & ptātis ſuæ ꝓſentiā. Tūc deus ꝓphetæ oīones exaudiens multitudinē curruū & armatoꝝ Helyſeū circūſtantiū ut miniſter uideret oſtendit. ita ut ille remoto timore illa uiſione cōfortatus aſſiſteret. Poſt hæc aūt Helyſeus rogabat deū/ut ēt hoſtiū aſpectus obcecaret/& nebulā eis imitteret/ꝑ quā eū iſpicere non ualerēt. Quo facto/ueniēs inter medios hoſtes requiſiuit/quē quæreret. Illis aūt ꝓphetā ſe quærere reſpondētibus Helyſeū/ꝓmiſit ſe eū traditurꝝ/ſi ad ciuitatē in qua eſſet illū ſequerent. Qui ꝓcedente ꝓpheta deo. Leoꝝ mente obcecāte/cū feſtinatione ſequebant. Tūc helyſeus deducēs eos in Samariā ad Iorā regem/ꝓcepit ut clauderent portæ & regis exercitus circa Syros aſtare. Quo facto/rurſus orauit deū/ut hoſtiū oculos apiret/& caliginē ab eis auferret. Tū repēte ab illa cecitate reuocati/inuenerūt ſe inter medios inimicos exiſtere. Et obſtupeſcentes Syri/in nimia ſūt anguſtia conſtituti/& cogitabāt qualis utiq; liberatio potuiſſet eis ſic inopinabile & diuino opere ꝓuenire. Tūc rege Ioram cōſulēte ꝓphetā/ſi eos iaculari ꝓciperet/hoc fieri ꝓhibuit helyſeus/dicēs iniuſtū eſſe/q lege bellica nō capiunt occidi/illos aūt nihil mali feciſſe in eius ꝓuincia/ſed neſcientes ad eū ueniſſe uirtute diuina. Dedit uero cōſiliū/ut & hoſpitalitatē eis ꝓberet & mēſa eius abſq; leſiōe fruerent. Iorā ergo obediēs ꝓphetæ/dū cōuiuia ꝓbuiſſet opulentiſſima Syris/dimiſit eos ad ꝓpriū remeare regē/

Cap. IIII.

Illis uero redeuntibus. & quæ prouenerant indicātibus/admiratus Adezer inopinabilem Iſrahelitaꝝ dei ꝓſentiā atq; uirtutem/pariter & ꝓphetā/cui ſic adeſſet aperte diuinitas/latenter iā nequaquā uoluit cōtra regem Iſrahelitaꝝ aliqd attentare/metuens Helyſeū/ioram uero palā ꝓpugnare diſpoſuit/multitudine militiæ & exercitus ſui magnitudine ſe credens hoſtibus ꝓualere. Caſtra itaq; metatus eſt cū magna uirtute cōtra Iorā. qui credens nō ſe ſufficiens nō ſe ſufficere ad reſiſtendū Syri/ſemetipſum in Samaria clauſit de muroꝝ munitione cōfidens. Adezer autem cogitans quia ſi nō poſſet machinationibus capere ciuitatem/tñ inopia ciborū Samaritas obſtringeret/ad obſidionem ciuitatis acceſſit/& tanta fuit apud Ioram neceſſarioꝝ inopia/ut ꝓpter magnitudinē famis in Samaria octoginta argenteis numiſmatibus caput aſini uenderet/quinq; uero argenteis numiſmatibus ſextariū ſimi colūbaꝝ ꝓ ſalute cōparabat hebræi. Inter hæc timebat Iorā/ne ꝓp famem traderet ciuitas inimicis/& muros quottidie circuibat atq; cuſtodes/ne quis ab eis itus occultaret & actus ciuitatis hoſtibus idicaret. Quod dū faceret/quadā die clamatē aliqua muliere/dñe miſerere putans eam aliquid cibi petiturā/iratus maledixit ei/ꝑ deū dicens nec areā ſibi eſſe nec torcular/unde aliqd poſſet ei præbere. Cūq; illa nihil hoꝝ ſe diceret poſtulare/nec ꝓ cibo depoſcere/ſed ut eius cām dignaret audire/iuſſit ut loqueret atq; diceret quæcunq; uellet. Tunc illa feciſſe ſe dixit cū altera muliere uicina & amica ſua hāc pactionem/ut qūo famis inopia talis eſſet/interficerent filios ſuos utræq; maſculos/& in ſingulis diebus comederent eos. Et ego inquit meū occidi/& ꝓterito die meū ambe comedimus hæc autem nō uult hoc facere/ſed pacta trāſcendit/& filium ſuū ne comedat abſcondit. Hæc cū audiſſet Iorā/uehementer afflictus eſt/& ſciſſa ueſte/crudeli uoce clamauit. Deinde iratus. Helyſeū ꝓphetā iterficere uoluit/qa nō ſupplicaret deo cū potuiſſent omnes hoc mō a malis ꝓſentibus liberari/& repente miſit/q eius caput auferret. ille itaq; ad necem ꝓphetæ pgebat. Helyſeū uero regis ira non latebat. Sedens aūt in domo ſua cum diſcipulis ſuis indicauit eis/quia Ioram homicidæ filius miſiſſet qui caput eius auferret ſed uos inquit dum uenerit qui miſſus eſt & intrauerit/obſeruantes ianuas claudite/eumq; paululum retinere/ſecuturus eſt nanque ueniens ad me rex eo q; eum pœnituerit ſui præcepit. Tunc illi Helyſei dicta fecerunt. Ioram uero

penitentia ductus/ob iram ſuã circa ꝓphetam & metuens ne eũ qui miſſus fuerat occideret/feſtinauit ut necẽ ꝓhiberet/& ꝓphetã a morte reduceret/uenienſq; culpabat eum/cur a deo abſolutionem malorũ præſentiũ minime poſtularet/ſed ſic eos interire deſpiceret. Helyſeus aũt altera die ea hora q̃ uenerat rex ad eum promiſit multã ciborũ copiã affuturã/ita ut uenderẽt in publico duobus ſyclis ſatum ordei & uno ſyclo ſimilæ ſatũ. Hoc aũt dictũ & ioram & qui cũ eo erant conuertit in gaudia/ꝓphetæ nãq; nõ poterãt diſcredere ueritatẽ/ꝓpter rex ꝓcedentium cõfirmationẽ. inopiãq; illius dei atq; miſeriã/ſpes iã futuræ abundãtiæ lenigauit. Princeps aũt ptis tertiæ cũ regi amicus eſſet/ſupra quẽ tunc ipſe rex incũbebat/incredibile eſt inquit o propheta qd̃ dicis/& ſicut impoſſibile eſt/ut de cataractis cœli ordeũ pluat deus aut ſimiliã/ita nõ põt credi qd̃ a te nunc dicit̃ adimpleri. Ad quem propheta hæc inqt uidebis hoc modo fieri/ſed non guſtabis ex eis. Quæ ſcilicet ſicut ab helyſeo fuerant prædicta completa ſunt Lex igit̃ erat in Samaria/ut habentes leprã/a tali paſſione mundi non eſſent corpore ſed extra ciuitatem manerent. Quattuor ergo uiri ꝓp hanc cãm manẽtes ante portã/cũ nullus eis pro famis nimietate aliquid deferret/& in ciuitatẽ ingeredi ꝓp legis mãdata nõ poſſent/quibus uel ſi liceret ingredi pro fame ibi necarent̃/cogitauerunt inter ſe dicentes/qa ſi illic manerẽt/propter inopiã deperirẽt/& ꝓpterea tradere ſe hoſtibus magis eligerent/quia aut parcẽdo aut necãdo famis eos neceſſitatibus liberarẽt. Hoc apud ſe cõſiliũ cõfirmãtes nocte ad caſtra hoſtiũ deuenerunt. Incipiebat aũt deus iam terrere & conturbare Syros/& ſonũ currũ & armorũ eis inferre/tanq̃ exercitus ſup eos grandis accederet/& paulatim tubarum fragor eorũ auribus increpitaret/qui ita repente turbati ſunt/ut relinquentes caſtra propria/cõcurrentes ad regem dicerent/quia Ioram rex iſrahelitarũ cõducto ſolatio regis Aegyptiorũ & inſulaꝝ ſup eos accederet/quibus uenientibus ſonum tubæ uehementis audirent. Hæc eis dicentibus/ẽt Adezar cũ ad eius aures ſonus ſimilis aduenirẽt populo credidit/& cũ multa turba atq; confuſione relinquentes in caſtris equos atq; iumenta innumeraſq; diuitias/repente cõuertunt̃ ad fugã. Leproſi ãt qui diſceſſerãt a Samaria/ad caſtra Syrorũ uenientes/& in eorũ tabernaculis multũ ſilentium taciturnitatẽq; repperiẽtes/ingreſſi ſunt in unũ tabernaculũ/dũq; nullũ prorſus inſpicerent comedẽtes & bibẽtes/portanteſq; multas ueſtas & aurum/& extra caſtra celãtes/deinde in aliud tabernaculũ accedẽtes ſimiliter res exide ſibi placitas tolẽtes/dũ hoc q̃ter feciſſent/& nullus eos oio uideret/arbitrati hoſtes abſceſſiſſe/culpabãt ſemetipſos/cur hæc Ioram regi & ciuibus minime nũciarẽt. Tũc illi ueniẽtes añ ciuitatis muros & cuſtodibus clamãtes/indicauerũt eis quæ de hoſtibus cõtigiſſent. Illi aũt hæc regis cuſtodibus indicarũt/a qbus audiens rex/hæc Ioram/uocauit amicos ſuos & ꝑncipes/qbus ait ꝙ inſidiis arte calidiſſima ſyrorũ diſceſſiſſe regẽ/eo q̃ deſperaret fame capi poſſe ciuitatẽ/ut q̃ſi fugientibus illis/& egreſſis ad caſtrorũ direptionẽ nobis latenter irruerent & interficerent/& ciuitatẽ pariter deuaſtarent. Vñ uos moneo inquit/ut cuſtodiatis urbẽ/& nuſquã abire tentetis/hoſtes abiſſe credẽtes. Tũc dicẽte quodã optime arbitratũ regẽ/& cõſiliũ dãte/ut duos equites uſq; iordanẽ fluuiũ mitteret/qui cũcta ꝙuirerent/ut ſiqdem illi capit ab inſidiis hoſtiũ deperirent/ſecuritas exercitui fieret/ne cũcti aliqd ſuſtinerent. peuntes aũt paucos annumeraret illis quos uaſtauerat fames. Hoc dictũ cũ placuiſſet/rex exploratores miſit. Qui iter q/dem hoſtibus inuenerũt/uacuũ/plenũ uero cibis armiſq; quæ reliquerãt/ut leues eſſent ad fugã. Hæc cum audiſſet rex/ad direptionem caſtrorũ miſit exercitũ. Qui nihil tulerũt uile/nec paruulũ/ſed aurum multũ pariter & argentũ gregeſq; diuerſos iumentorũ & ordei multa milia/quantũ nec in ſomnio ſe uidere credebãt. Quo facto/a malis ꝑſtinis liberati/maximã copiã habuerũt/ita ut emerentur duo ſata ordei ſyclo uno/& ſatũ ſimilæ duobus ſyclis/ſecũdũ ꝓphetiã hominis dei Helyſei. Satũ itaq; fert modiũ unũ & ſemis italicũ. Horũ itaq; bonorũ ſolus ille ꝑnceps tertiæ partis quẽ ꝑdiximus potitus nõ eſt. Nã cõſtitutus a rege ut ſtaret ad portã/q̃tenus turbã moderate ab ingreſſu ciuitatis emitteret/ne alterutros cõprimentes ad pericula ꝓuenirent. qd̃ alios pati ꝓhibebat/ipſe ſuſtinuit/& oppreſſus hoc mõ/ne guſtaret ex illis quæ fuerãt ꝓpheta defunctus eſt. Helyſeo ꝑdicẽte eius mortẽ/dũ ea quæ ubertate ciborũ ille ꝓphetauerat ſolus ille nõ crederet. Adezer aũt Syrorũ rex cũ peruenĩſſet ad Damaſcũ/& agnouiſſet quia diuinitas ei & eius exercitui timorem ĩmiſiſſet & fugã & inuaſione hoſtium non fuiſſet hoc factum/nimis afflictus/eo quot ita deum haberet iratum/corruit in languorem. Illo itaque tempore dum propheta Helyſeus ueniſſet in Damaſcum cognoſcens hoc Adezer fideliſſimum ſeruulorum Azahel nomine miſit/ut ei occurreret/& dona portaret/præcipiens ab eo requiri/ſi egritudinis eius periculũ poſſet euitare. Azahel itaque cum quadraginta camelis quæq; forent optima ac præcioſa in damaſcena prouincia & domo regia dona portabat/& ueniẽs ad Helyſeum/& decenter ſalutans/ait miſſum ſe a rege Adezer ad eum ut dona portaret/& de languore cõſuleret ſi poſſet euadere. Propheta uero Azahel quidem iuſſit ut nihil ei mali denunciaret/dixit autem regem eſſe moriturum. Et famulus quidem hæc audiens/triſtabatur. Helyſeus autem flebat/& multas lachrymas effundebat/præuidens mala quæ populus paſſurus eſſet poſt mortem Adezer. Dumque Azahel cauſam eius confuſionis inquireret/deſleo inquit iſrahelitarum populum dolens

in his

in his malis quæ paſſurus abſte eſt. Interficies. n. optimates eorꝝ & munitiſſimas ciuitates incendens & paruulos lapibus alliſos crudeliter trucidabis/& mulieres habentes/in utero/ſeua morte diſtrum// pens. Azahel aũt dicente/quæ mihi uirtus eſt/ut per me poſſint talia prouenire/ait deũ ſibi indicaſ/ ſe hæ/quia eſſet regnaturus in Syria. Azahel itaq; ueniens ad regẽ illi quidẽ bona renunciauit/altera uero die infuſo laqueo uinciens eũ ſtrangulauit /ipſeq; apicẽ regie ptãtis abtinuit. Erat. n. uir efficax/ multaq; Syrorꝝ & populi Damaſcenorꝝ deuotione florebat/ita ut hactenus & ipſe adezer & azahel qui poſt eũ regnauit q̃ſi dii colerent̃/ꝓpter bñficia & tẽplorꝝ ædificia/quibus Damaſcenorꝝ exorna/ uere ciuitatẽ. Iſti nãq; ſoli in pompa quottidie quaſi ꝓ honore regio deferunt̃ & Syri de eorꝝ antiq/ tate gloriant̃/ ignorantes quia ſunt nouelli/& nõ habent iſti reges ultra mille & centũ annos. Ioram uero rex iſrahelitarꝝ audiens Adezer eſſe defunctũ/a timore & formidine quã propter eũ habebat/ aliquomodo reſpirauit/& pacẽ gratãter accepit. Capi. V.

IGit̃ Ioram hieroſolymorꝝ rex/q & ipſe idẽ ſicut ꝓdiximus nomẽ hẽbat/reꝝ apice poti/ tus/mox ad necẽ fratꝝ ſuorꝝ/& paternorꝝ pariter amicorꝝ & ꝑncipũ eſt conuerſus/& malitiæ ſuæ hoc fecit initiũ/in qbus malis differẽs a regibus q ante eũ iniqtatẽ ferãt in ſolẽnitatibus Hebræorꝝ/& in religiõe diuina docuit quoq; uulgus & in aliis eſſe malũ/ & extraneos adorare deos per athaliã. Achab filiã uxorẽ ſuã. Et deus qdẽ ꝓp Dauid re gis ꝓmiſſionẽ genus eius noluit exterminare/ioram uero nihil ꝓtermittebat quo minus aliqd quotti// die nouæ ipietatis efficeret/& quod nõ ad uaſtationẽ paternæ traditionis attẽderet. Illo itaq; tpe ab eo recedẽtibus idumæis/& ꝑmo quidẽ interficiẽtibus regẽ/q erat eius patri ſubiectus/& cõſtituẽti/ bus quẽ ipſi uoluerãt/ioram cũ eqtibus & curribus noctãter in idumæã uenit/& eos qdẽ q uicini eius regno eſſe uidebant̃ occidit. Longius aũt nõ abiit/nihil tñ dũ hoc feciſſet utilitatis exhibuit. Nã oẽs ab eo receſſerunt ſimul & qui ꝓuinciã Lobennã habitabant. Erat aũt ita ueſanus/ut ẽt populũ coge/ ret in excellentiſſimos montes aſcendere/& deos alienos adorare. Cũq; hæc ageret/& oĩno leges pa trias a mente ſua repelleret/delata eſt ab Helya ꝓpheta ad eũ epiſtola in qua pandebat̃ magnã pœ/ nã eũ fore paſſurũ/qñ patrũ ſuorꝝ non eſſet imitator/ ſed iſrahelitarꝝ regũ ipietatẽ ſequeret̃/ inſuper & cogeret tribũ Iuda & ciues Hieroſolymitas relinquere ſancta patrii dei culturã/& ad idola cõuẽi/ re/quæ Achab rex iſrahelitarꝝ in ſuo regno feciſſet/& quia fratres interemiſſet/& bonos uiros & iu ſtos pariter occidiſſet/ſuppliciũq; quod pro his ſuſcepturus erat/ꝓpheta in litteris ĩdicabat/ideſt cla dẽ populi/& corruptionẽ uxorũ regis & filiorꝝ & qa ipſe quoq; morereť ægritudine longa nimis af/ flictus/uiſceribus ꝓp nimietatẽ internæ corruptionis effuſis/ita ut uideret ſuã calamitatem/nec ſibi poſſet ullatenus ſubuenire. Et hæc qdẽ epiſtola ſignificabat Helye. Poſt breue itaq; tẽpus/ exercitus Arabũ iuxta aethiopiã habitãtiũ & alienigenarꝝ/ioram regnũ aggreſſi ſunt/& ꝓuinciã uaſtauerũt/& regis domũ/ inſuper & eius filios occiderunt pariter & uxores/& unus quidẽ ſolũmõ filiorũ eius no/ mine Ochozias/hoſtes effugiens derelictus eſt. Qui poſt hanc calamitatẽ ꝓdictã ſibi a ꝓpheta lan/ guorẽ incurrens/multo tẽpore fatigatus diuino nutu/eius uiſceribus iminente miſerabiliter ſuperna indignatione defunctus eſt cũ uiſcera ſua diffuſa uidiſſet. Quẽ ẽt populus mortuũ cõtumeliis multis affecit/ut reor credentes ita mortuũ ira fuiſſe diuina peremptũ. nec exequiis regalibus eũ facere di// gnum. nec in paternis ſepeliri munumentis/nec alium ei exhibuerunt honorem/ſed ueluti priuatum tumulo tradiderunt. Qui uixit annis quadraginta/regnauit octo/tradiditq; principatum eius Hiero ſolymorum populus filio eius Ochoziæ. Capi. VI.

IGit̃ Ioram rex iſrahelitarꝝ poſt mortẽ Adezer ſperãs Ramoth cape ciuitatẽ/& eã Syris auferre/cũ magno apparatu caſtrametatus eſt ſup eos. In qua obſeſſiõe a quodã Syro nõ mortifere ſagittatus abiit in ciuitatẽ iezraelẽ/ut uulnus ſuũ poſitus in ea curaret/de relicto ĩ Ramoth oĩ exercitu ſimul & duce noĩe Hieu/qui filius erat Nãſi. ut poſt curã reuertereť ad pugnã. Helyſeus uero ꝓphetã unũ diſcipulorꝝ ſuorꝝ dato ei oleo ſancto miſit in Ramoth/ungeret Hieu/eiq; diceret/qũo eũ regẽ diuinitas elegiſſet/cui & alia pariter indica ret ꝓcipiens ei/ut ſub mõ fugæ faceret iter/quatenus cũctos illic ꝓficiſcendo lateret. Qui dũ ueniſſet in ciuitatẽ. Hieu quidẽ inuenit cũ ꝑncipibus militũ reſidentẽ in medio ſicut ei ꝓdixerat Helyſeus/& accedẽs ad eũ/ait/quædã ſe ei fore dicturꝝ. Qui dũ ſurrexiſſet & in cubiculũ ſecutus eũ fuiſſet/ ſeorſũ ſumẽs eũ iuuenis oleo eius caput infudit dicẽs eũ unctũ a deo rege ad Achab generis pemptionẽ/& ad uindicãdũ ſanguinẽ ꝓphetarꝝ/qui ab Iezabel nequiter fuiſſet effuſus/ut domus eorꝝ ſicut Naboth nabuthei & Baaſa ꝓpter impietatẽ ꝓpriã radicitus deperiret/& nullũ ſemẽ de achab genere rema/ neret. Et ille quidẽ cũ dixiſſet/hæc de cubiculo ꝓtinus exiliuit/ne ab aliquo in exercitu uideret̃. Hieu aũt uenit ad locũ uñ ſurrexerat/& cũ aliis ꝑncipibus reſidebat. Quibus requirentibus ut eis diceret/ cur ad eũ iuuẽculus adueniſſet inſup & ueſanũ eũ eſſe dicẽtibus/recte inquit iudicaſtis/nã uerba uæ ſanie locutus ẽ. Quibus feſtinãtibus/ut ea audirẽt/atq; rogãtibus/ait eũ dixiſſe/qa ipſe fuerit electus a deo rex. Hæc itaq; cũ dixiſſet unuſquiſq; exuẽs ſe quod habuerat ueſtes ei ꝓprias ſubſternebant/&

mittentes tubas. Hieu regem esse clamabant. Illo uero exercitu congregato/pergebat ad iorā in ci/uitate iezrahel/in qua sicut prædiximus pro uulnere curandus abierat/quā cœperat cum obsideret Ramoth. Contigit aūt/ut eo tempore Hierosolymitarum rex Ochozias uenisset ad loram erat enī filius sororis eius sicut dudū diximus/ut uisitaret eum propter uulnus quod in obsessione acceperat. Hieu ergo subito uolens super lorā irruere/rogauit ut nullus militū discedēs/regi iorā quæ gesta fue/rant nunciaret dicens/hanc esse maximā eorū circa se deuotionē/si eum regem hoc ordine demon/strarent. Illi uero in his quæ fuerant dicta gratanter itinera conseruabant/ne quis latenter pergens/quod gestum fuerat indicaret. Et hieu quidem sumptis equitibus electis/sedens in curru ibat in iezra el. Cunq; proximus fuisset ciuitati/explorator quem rex constituerat iorā ut ad ciuitatem uenientes ăspiceret/uidens cum multitudine uenientem Hieu nunciauit iorā regi uidere se equites uenientes. Il/le uero repente aliquem mitti iussit equestrium qui ei occurreret/& quis esset agnosceret. Qui dum uenisset ad Hieu/de exercitu requisiuit/dicens a rege se missum. At ille nihil de his respondens re/quirenti sequi se iussit. Quod dū explorator uidisset/indicauit loram/q; qui missus fuerat equestris/mixtus multitudini ueniret una cum eis. Iterū rege mittente & alium. ēt is multitudini admixtus est/hoc.n. eum facere Hieu imperauit. Quod dum explorator loram indicasset/nouissime in curru ipse conscendens/cum Ochozia Hierosolymoꝝ rege in eius occursum egressus est. Hieu autem cū mul/ta moderatione & diciplina agebat inter. Cunque ioram uenisset in agrum Naboth requirebat/si in exercitu recte omnia gererentur. Et cum ei Hieu amarissime malediceret/matremque eius uenefică ac meretricem/clamaret metuens rex/& nichil eum cogitare quod esset salubre credēs/cōuerso cur/ru suo ut poterat/fugiebat/dicens ad Ochoziam eo q; insidiis & dolo fuisset captus. Hieu uero sagit/tam post eum mittens/eius cor suo laculo penetrauit/& loram quidem repente cadens flexo popli/te animā dereliquit. Hieu autem continuo iussit uadacro principi tertiæ partis ut corpus loram in agro proiiceret Naboth/recordans prophetiam Helyæ/quā patri eius qui fuit interfector Naboth prædixerat/quomodo & ipse & eius genus in illius agro perirent. Hæc.n. cum sederet tunc post ter/gum currus achab/uidisse se propheta narrante dicebat/quod etiam secundum illius prouenit eloq/um. Igitur cadente ioram/mentens Ochozias de sua salute/currum in aliam itineris partem conuer/tit credens q; taliter effugeret Hieu. Ille uero persecutus est eum ad quendam ascensum/comprahē/densque sagitta emissa eū percussit. Qui derelicto curru/ascendens in equo/fugit Hieu in Magedon/ibiq; curandus/post paucum uulneris illius tempus & ipse defunctus est/portatusq; in Hierosolymo/rum ciuitatem/illic sepultus est/cum regnasset anno uno. Fuit autem malignus & plus ualde quā pa/ter eius. Cum autem Hieu intrasset in Iezrahelem urbem/iezabel ornata stans supra turrim/bonus inquit seruus qui occidit dominum suum. Ille uero respiciens ad eam/quæ esset interrogauit. & descē dentem ad se uenire præcepit. Nouissime uero Eunuchus imperauit/ut eā de turre deicerent. Quæ dum præcipitata fuisset/murum. sanguine suo aspersit/& conculcata equorū pedibus expirauit. His ita gestis/Hieu ingressus palatium cum suis amicis/& semetipsum reficiebat & illos conuiuiis aliisq; rebus præcepitq; famulis qui iezabel peremerāt/ut eam propter decus generis sepelirent/erat enim ex regibus. Sed nihil de eius corpore quibus hoc imperatum fuerat inuenerunt/nisi tantummodo summitates manuū/aliud uero corpus a canibus est absumptum. Hæc audiens Hieu. Helyæ prophe tam obstupuit/is enī min Iezrahel prædixerat/hoc eam interitu fore perituram. Interea dum achab filii septuaginta in Samaria nutrirent/misit Hieu duas epistolas/aliam prædagogis ec; aliam prin cipibus Samaritanoꝝ/dicens/ut fortissimum filiū achab constituerent regem cū & currus haberent multos & equos/& arma ad militiā & ciuitates munitas/quod dum facerent/domino suo repensa/rent. Hæc aūt scripsit/uolens Samaritanoꝝ mentes agnoscere. Relegentes ergo litteras principes ac prædagogi. timuerunt excogitantes/quot nihil possent contra eum facere qui magnis duobus præ/ualuisset iperatoribus/scripseruntque profitentes/se eum habere dominū/& facere quæcunq; præci/peret. Ille uero ad hæc rescripsit/præcipiens/ut si obedirent filioꝝ achab abscidentes capita destina rent. Tunc principes euocantes nutritores infantū iusserunt ut occidentes eos/capita eoꝝ abscideret & mitterent ad Hieu. Hæc illi nihil resistentes egerunt/& componentes in quibusdā uasculis de ui/mine factis eoꝝ capita destinauerūt. His aūt allatis ad Hieu cū amicis cœnanti/nunciatū est/quot ca/pita filioꝝ achab uiderentur esse allata qui iussit ante portam ex utraq; parte ex eis capitibus agge/res fieri. Factoq; die ad ea uidenda processit & inspiciens/dicere cœpit ad populum/quia ipse quidē cōtra suū dñm militasset & illū pemisset eosq; cognoscer depoſcebat de generatiōe achab/qa oia se cundū dei prouidentiam fuerant gesta & domus eius sicut Helyas prædixerat deperisset. Cunq; ne/cassent eos q apud Iezrahelitas ex achab genere sunt inuēti cū equis ad Samariā pperabat. piter aūt inueniens aliquos fratres Ochoziæ Hierosolymitarum regis/interrogabat eos quo properarent. Illis uero dicentibus/quia uenerant ut loram salutarent/& regem suum Ochoziam/nescientes quot am/bo ab eo occisi fuissent/Hieu eos comprehensos præcepit occidi. Erant enī numero quadraginta &

duo Post

duo. Poſt hæc occurrit ei uir quidã bonus & iuſtus /Ionadab olim amicus eius. Qui cũ ſalutaſſet eũ/ cœpit laudare eũ q̃ omnia cũ dei uolũtate feciſſet/& Achab genus exterminaſſet. Hieu ãt rogabat/ ut aſcendens in currũ ad Samariã cũ eo ueniret/ei ſe demonſtraturũ dicens q̃ nulli parceret malignã tiũ/ſed & falſos prophetas & falſos ſacerdotes & ſuadentes plebi/ut magni quidẽ dei religionẽ deſe/ rerẽt/& extraneos adorarẽt ipſe puniret/cũ eſſet utique optima nimis hæc iſpectio/atq; gratiſſima/ ut bonus & iuſtus uir uideret malos tormentis affligit. His cõſentiens Ionadab/ aſcendens in currũ/ ueni pariter in Samariã. Hieu aũt requirens oẽs cognatos Achab /interfecit/uolenſq; nullũ de falſis prophetis/neq; ſacerdotibus idolorũ Achab ſuppliciũ declinare/deceptione quadã & dolo compræ hendit uniuerſos. Congregato ſiquidẽ populo dixit/uelle ſe duplices deos ĩtroductos quã Achab co/ lebat adorare/rogans ut eoꝝ ſacerdotes/& ꝓphetæ/& ſerui pariter aduenirent/quatenus copioſa ſa crificia/& præcipuas diis Achab hoſtias imolarẽt/& eſſet morte mulctandus ſacerdos qui tunc non fuerit inuentus. Deus A chab Baal appellatur. Conſtituit itaq; diem/quo uellet ſacrificia celebrare miſſis in omnem Iſrahelitarum regionem nũciis/qui ad illum Baal ſacerdotes adducerent. Quibus pariter congregatis iuſſit Hieu pontificibus ut darent omnibus ueſtes/eiſq; ſumentibus ingreſſus in domũ cũ amico ſuo Ionadab/præcepit/ut cũ diligentia quereret ne quis inter eos alienigena aut peregrinus inueniret/cũ nollet/ut ſacerdotibus idoloꝝ alius intereſſet fideliũ/ illis uero dicentibus/ nullũ intereſſe peregrinũ/& inchoantibus ſacrificia celebrare/cõſtituit a foris octoginta nũro mili/ tes armatos/quos nouerat fideliſſimos/iuſſitq; eis ut falſos ꝓphetas occiderent/& ipſi in paterna ſo lẽnitate ꝑmanerent/a qua multo iã tẽpore deſtitiſſent/& ſimul interminatus eſt/ut ſi qui effugerent pro illis animas eoꝝ auferret. illi ergo & oẽs uiros iteremerũt/& domũ Baal igne cõcremauerũt/& hoc mõ a peregrinis ſolẽnitatibus Samariã liberauerũt. Hic itaq; Baal tyrioꝝ fuerat deus/achab ãt nolens parere ſocero Iobal/qui rex Tyrioꝝ tũc erat/& Sydonis tẽplũ ei fecerat in Samaria/ſacerdo teſq; iſtituit & oẽs eos cultura religiõis honorauit cũ hic igit deus fuiſſet exterminatus/aureos tãmẽ uitulos Iſrahelitas Hieu adorare ꝑmiſit/hæc uero dũ feciſſet & ꝑ ipioꝝ caſtigatiõibus cogitaſſet de ꝑs ei ꝑ prophetam ꝓdixit/q̃ in q̃ttuor generationibus ſuper Iſrahel eſſent eius filii regnaturi. Igitur circa Hieu talia gerebantur.

Interfecto ab Hieu Ochozia Athalia mater eius Hieroſolymis ĩperauit/quã poſtea pontifex Io iadas perimens ochozie filiũ Ioan conſtituit regem. Capi. VII.

AThalia uero achab filia/audiens lorã fratris ſui mortẽ & Ochoziæ filii. & totius generis regũ unã perditionẽ/ſtuduit/ut nullũ de Dauid domo relinqueret/ſed oẽ genus extermi/ naret/ut nullus ex eis ad regnũ ulterius ꝑueniret/& hoc quidẽ ſicut potuit fecit. Euaſit ãt unus filius Ochoziæ mortẽ hoc mõ diffugiens. Ochozias ex uno patre habuit ſororem nomine Ioſabeth cui copulatus erat põtifex Ioiada. Hæc ingreſſa regiã domũ/ubi erant interfecti fi/ lii regũ infantulũ nomine ioas anniculũ celatũ inueniẽs cũ nutrice/& portans in cubiculũ clauſit/& latenter aluit ipſa & uir eius Ioiada in templo ſex annis/quibus in Hieroſolymis ſup duas tribus a// thalia/regnauit. Septimo uero anno Ioiada hũc ſermonẽ pãdidit quinq; uiris centurionibus/eiſq; ſua ſit ut ei cõſentirent cõtra ea/quæ ab athalia/fuerãt ꝑpetrata/& regnũ iſanti traderent. ꝓcepturus ab eis iuſiurandũ/q̃ ſecuritas talia gerentibus ꝓpararet/ꝓdidit eis quæ gerenda forent atq; cõplenda. Tunc uiri quibus ſacerdos Ioiada ſuũ cõſiliũ cõmiſerat/circumeuntes omnẽ ꝓuinciam ſacerdotes & leuitas congregantes ex ea ſimul & ꝓncipes tribuũ/oẽs Hieroſolymis ad pontificẽ deduxerunt. Qui mox fidẽ ab eis cũ iureiurando petit/ut quod ab eo cognoſcerent cũ taciturnitate ſeruarẽt/do/ nec niſus eius intentionis potuiſſet impleri. Quibus iurantibus ſecurus effectus deducens eũ quẽ de genere Dauid nutrierat/iſte inquit uobis rex ex alia domo erit quã noſtis deũ ꝓphetaſſe ſup nos om ni tẽpore regnaturã. Moneo itaq; ut tertiã partẽ ueſtri eũ cuſtodire faciatis in tẽplo/tertiãq; in omni/ bus templi ianuis ſtatuatis. reliq̃ uero pars teneat portã quæ ducit ad tecta regalia/alia maxima mul titudo cõſiſtat in tẽplo/nullũq; armatũ permittatis intrare/niſi tantũmõ ſacerdotes. Eis quoq; præce pit/ut pars aliqua ſacerdotũ & leuitarũ circa ipſum regẽ aſſiſteret cũ cuaginatis gladiis circũdantes/ ut ſi quis armatus in templum intrare præſumeret/repente perimeretur/& nihil metuentes regem tam fortiter obſeruarent. Illi uero conſilio pontificis obedientes /ſuã uoluntatem opere declararũt. Interea Ioiada aperiens armamentarium quod erat in templo a Dauid conſtitutum diuiſit centurio/ nibus & ſacerdotibus/pariter & leuitis arma quæcũque illic inuenit/lanceas & pharetras & quod/ cunque aliud appræhendit genus armorum/armatoſq; circa templum ſtatuit/ut manu ſua totum cõ ſtipare uiderentur ingreſſum/& quaſi murum habita teſtitudine molirentur/percipienteſque in me dio puerum/ ei regium diadema impoſuerunt/& ungens eum Ioiada/regem ſolenniter ordinauit. Populus itaque gaudens clamauit. Viuat rex. Porro Athalia tumultum & laudes inopinabiles repẽ te cognoſcens uchementer perturbata cum ſuo exercitu de regalibus exiliuit. Et cum ueniſſet ad tẽ/ plum/ſacerdotes quidem eam protinus exceperũt/armatos uero qui ſequebant introire ꝓhibuerũt

Erant enim a pontifice præpoſiti ſicut dictum eſt ut templi aditus obſeruarent. Tunc Athalia uidēs puerum ſtantem ſupra tribunal regium eiq; diadema regale ſuperimpoſitū/ſciſſa ueſte ſua uehemen ter exclamās iuſſit occidi qui ei fecerat inſidias & principatū auferret tentauerat. Ioiada uero uocās centuriones/iuſſit ut educentes Athaliā in cōualle Cedrone/eā ibi perimerent/ne tēplū occidentes illic ueneficiā uiolarent/unū præcipiens/ut ſi quis ei ferre uellet auxiliū/pari ſorte perimeret. Tunc quidā cui fuerat eius iniuncta peremptio/ſumens Athaliā deduxit eā ad portā mularū regis/& illic interfecit. Cūq; hæc circa Athaliā fuiſſent geſta/cōuocās populū & armatos Ioiadas in templū/con iurauit omnes/ut regi fauerent/& eius ſaluti proſpicerent qñ in deuotione regia deū potius honora rent/& ne tranſcenderēt Moſeas leges/iuſiurandū quoq; compulit exibere. Poſt hæc cōcurrentes ad domū Baal/quā Athalia & iorā uir eius inſtruxerant ad iniuriā paterni dei & honorē Achab/eam funditus euerterunt/& ſacerdotē eius mathā nomine peremerūt/diligētiā uero atq; templi cuſtodiā ſacerdotes & leuitas Ioiada habere pmiſſit/& ſecundū regis Dauid præceptū iuſſit eos ſecūdo ideſt bis in die colocauſta & ſacrificia ſolenniter īmolare/ut ſecundū legē incenſum offerrent. Fecit autē & quoſdā leuitarum portarios ad templi munimen/ne illic ſordidum aliquod latenter intraret. Hæc itaq; uniuerſa diſponens cum centurionibus & omni populo/ſumens puerū de templo Ioiadas eum cum uniuerſis ad regalia uſq; perduxit. Quo in regio ſolio reſidente/ cunctus populus cum fauore ſolēniter acclamauit/ & ad epulas conuerſi ſimul feſtiuitatē multis diebus egerunt. Ciuitas ergo eq dem habebat pacem. Athalia de rebus humanis ablata. Ioas itaq; adeptus regnum erat annorum ſe ptem cuius mater fuit nomine Sebia ex regione Berſabe multāq; habuit cuſtodiā legū/& culturam diuinæ religionis exhibuit omni tempore quo uixit Ioiada. Aetate congrua duxit uxores duas dan te ſibi pontifice/ex quibus & maſculi ei & fœminæ natæ ſunt. Igitur de rege Ioas/& quemadmodū inſidias Athaliæ diffugerit/regnūq; percepit/his indicaſſe ſufficiat.

Expeditio Azahel regis Damaſcenorum aduerſus Iſrahelitas qui deuaſtata eorū regiōe urbeq; Samaria mox contra hieroſolymitas conuerſus multum ab eorum pecuniarum accipiens Da maſcū rediit. Inde etiam reliquum geſtorum Helyſei prophetæ. Capi. VIII.

AZahel autem Syriorum rex/dum pugnaret cōtra Iſrahelitas/& cōtra regem eorū Hieu uaſtauit prouinciam trans Iordanem/quæ erat ad orientē tribus Ruben & Gad & Ma naſſes/& Galaath/& Bathaneam percurrens ubiq;/& cuncta diripiens/& uim reſiſtentiā bus inferens uniuerſis. In quo non potuit quidem ulciſci Hieu/dum cunctam prouinciam deuaſtaret/ſi circa diuinitatem ſuperbus & contemptor exiſtens/& legitima ſancta deſpiciens/mor tuus eſt/cum regnaſſet ſuper iſrahelitas annis ſeptem &. xx. ſepultus eſt autem in Samaria/ſucceſſo rem principatus ioacham filium derelinquens. Regem uero Hieroſolymorum ioas quoddam deſi derium appræhenderat/ut templum innouaret. Quadam ergo die uocans pontificem ioiadam/iuſ ſit ut in omnem mitteret regionem/& leuitas & ſacerdotes exigeret pro uniuſcuiuſq; capite dimidi um ſicli argenti ad fabricam & renouationem templi/quod a ioram & athalia & eorum filiis uide batur eſſe deſtructum. Pontifex autem hoc equidem non fecit/ſciens q nullus conferret argentum. Tertio uero & uiceſimo anno regni ſui ioas euocans/& ioiadam ipſum & leuitas. & quaſi inobediē tes ſui præcepti culpans iuſſit ut pro hac re in futuro āno pro renouatione templi ꝓſpicerent. Quo facto conſilio pontifex uſus eſt pro congregatione pecuniarum/quod populus libenter habuit/& gratanter impleuit. Fecit nāq; ligneam archam & undiq; muniens eam/unum foramen aperuit quā ponens in templo iuxta ſacrarium/iuſſit ſingulos quantum uellent in eam mittere per foramen pro templi reparatione. Ad hoc igitur opus omnis populus libenter acceſſit/& multum argenti/multū q; auri largitus eſt. Quo facto euacuantes archā rege præſente/ſcribæ ſimul & ſacerdotes gazophy laicos; dinumerates/quod fuerat congregatum/deinde eandem archam in ipſo loco repoſuerūt/& hoc diebus ſingulis faciebant. Cūq; populus quod ei uiſum fuerat obtuliſſet/miſerunt pontifex ioia da/& rex ioas/ut ceſores lapidum inſtructoreſq; conducerent & ligna maxima de optima ſilua de ponerent. Templo itaq; reparato/aurū quod remanſerat/& argentū non paruum ad pateras/& ui ni fuſoria & coopercula/& uaſa reliqua deputarunt/ſacrificiiſq;/quottidie adolendis altare tegebāt. Et hæc quidem tempore quoad uixit ioiadas competenti ſtudio gerebant. Cū uero is mortuus fuiſ ſet qui uixerat annis centum triginta iuſtus & per omnia uenerandus/& ſepultus fuiſſet in hieroſo lymis in regūs monumentis/qūo generis Dauid repararat imperiū/ rex ioas curā perdidit diuinæ religionis/cum quo etiam primates plebis pariter incitati ſunt/ut circa ſolennitates & legitima iu ra delinquerēt. Deus autem dure ferens tranſgreſſionē regis & alioꝝ miſit prophetas qui cōteſtarē tur/eos ut ab huiuſmodi geſtoꝝ malignitate recederēt. Illi uero in tali maloꝝ more & deſiderio p manſerunt ut nec alios qui ante ſe propter legitimorū iniurias fuerant caſtigati/neque prophetas q prædicabant ut pœnitentiā agerent & conuerterent ab iniquitate reſpicerent. Nā & Zachariam filiū pontificis ioiade lapidibus in templo rex iuſſit occidi beneficiorum patris eius oblitus. Quem

cum

cum deus prophetam conſtituiſſet ſtans in media multitudine ſuadebat eis ſimul & regi ut iuſticiã facerent & quia magna ſupplicia ſuſciperent ſi nollent dei præceptionibus obedire. Qui tamen cũ moreretur ſuarum paſſionum teſtem deum & iudicem proclamauit quia pro bono conſilio & pro his quæ pater eius præſtiterat regi Ionas ille amare & uiolenter occũberet. Rex autẽ non poſt multum temporis ſpatium iuſtiſſimas pœnas hoc in quibus præuaricatus eſt exoluit. Veniente nanq; Azabel Syrorũ rege in eius ꝓuinciã & Geth deuaſtante atq; depopulante cum eſſet iã ad hieroſolymã deducturus exercitum metuens Ioas obſeſſionẽ euacuatis omnibus dei theſauris atq; regalibus & miniſteriis templi miſit Syrorũ regi his redimens eum ne ciuitas pateret oppreſſionẽ aut periculũ rerũ omniũ ſuſtineret. Cui dum ſatisfactum fuiſſet ingenti multitudie pecuniarũ nequaquam ad Hieroſolymã caſtrametatus eſt. Ionas tamen cũ peſſimũ languorẽ incurriſſet inſtantes amici qui mortã Zachariæ Ionadæ filii defendebant ei inſidias faciẽtes interemerunt eũ & ſepultus eſt quidẽ in Hieroſolymis nõ aũt i monumẽtis patrũ quia fuerat inimicus diuinæ religionis. Vixit autẽ annos quidem. vii. & .xl. in eius uero imperio ſucceſſit filius eius amaſias. Viceſimo autẽ & ꝑmo anno regni ioas iſrahelitarũ principatu potius eſt ioachãz filius. Hieu in ſamaria quẽ & habuit annis ſeptẽ & decẽ patris quidẽ ſui nec ipſe imitator exiſtens impie uero gerens ſicut & primi reges qui deũ ſpreuiſſe uidebant. Hũc aũt humiliauit azabel & cũ extenta poteſtate cõtriuit dum aduerſus eũ decem milibus armatis & quinquaginta milibus equitũ caſtra mouiſſet. Nã & ciuitates ei plurimas & maximas abſtulit & eius milites trucidauit. Hæc itaq; paſſus eſt iſrahelitarũ populus ſecũdũ Helyſei ꝓphetã qñ azahel qui occidit dñm ſuũ regnaturũ eſſe prædixerat ſuper Syros & Damaſcenos. Cũq; Ioachã in his anxietatibus teneret ad præces dei ſupplicationeſq; cõfugit rogãs ut eũ de azabel manibus liberaret nec pateret ut ſub illius eũ ditione uideret. Deus aũt pœnitentiã pro uirtute ſuſcipiens & corripere magis q̃ perdere hominẽ hmõi uolens conceſſit ei quatenus belli pericula declinaret. Pace itaque ꝓuincia rurſus ad ſtatũ priſtinũ copiã quæ regreſſa eſt. Poſt mortẽ uero Ioachã filius eius Ioas ſuſcepit regnũ. Cũ ſeptẽ iam & .xxx. annos haberet in regno ioas ſup tribũ Iuda tenuit ꝓncipatũ iſte ioas in ſamaria ſuper populũ iſrahel. Nã & ipſe idẽ hẽbat nomẽ quod Hieroſolymoꝝ rex tenuitq; regnũ annis ſedecim fuitq; bonus & in nullo paternæ naturæ cõſimilis. Illo quidẽ tempore dũ Helyſeus propheta iã in ſenectute cõſiſteret & ægritudinẽ incurriſſet uenit iſrahelitarũ rex uiſitaturus eũ. Et dum eũ in nouiſſimis inueniſſet flere cœpit eo uidente & ingemiſcere patrẽ eũ uocãs & ſcutũ ſui regni propter eũ dicens nũquã contra eũ hoſtes armis egiſſe ſed ſe proſpere ſine dimicatione uiciſſe qui dũ a uita diſcederet. Hebræos ſyris relinqueret & aliis inimicis captiuãdos. Quapꝓpter nec ipſam uitã ſecurã ulterius fore dicebat ſed gratũ ſibi eſſe ut cum eo a ꝑſenti lucæ recederet. Hæc dicẽte atq; gemẽte rege. Helyſeus cõſolabat eũ iuſſitq; allatũ ſibimet arcũ extendere. Qui cum ꝑparaſſet arcũ cõtingẽs manus eius ꝓpheta iuſſit ut ſagittaret. Cũq; tres ſagittas dimiſiſſet atq; ceſſaſſet ait. Si plures dimiſiſſes eradicaſſes Syroꝝ regnũ. Quia uero in tribus ſolũmõ quieuiſti totiẽs cõgreſſus Syris pugnãdo prælabis & regionẽ quã obſtulerũt a tuo patre rurſus obtinebis. Et rex quidẽ dũ hæc audiſſet abſceſſit. Poſt nõ multũ uero tẽporis & propheta defunctus eſt uir iuſticia fa moſiſſimus & in dei ſtudiis ualde præclarus. Miracula nãq; & inopinabilia opera per ſuas ꝓphetias oſtendit & apud Hebræos memoriã clarã & magnificã ſepulturã hẽre ꝓmeruit & qualẽ uiro ita religioſo dicebat ipendi. Illo ſiquidẽ tẽpore cõtigit ut quidã latrones in Helyſei ſepulchrũ mortuum quẽ ipſi uidebant interfeciſſe ꝓicerẽt. Cuius cadauer dũ eius fuiſſet corpori ſociatũ cõtinuo ſuſcitatũ eſt. Et de Helyſeo quidẽ ꝓpheta & quæcũq; ꝑdixit & quõ poſt mortẽ uirtutẽ diuinã habuit hæc declarata ſufficiant. Defuncto itaq; rege Syroꝝ. Azahel ad filiũ eius addã ĩperiũ puenit cõtra quem Ioas iſrahelitarũ rex cũ dimicaret & tribus congreſſionibus eum uincens omnem prouinciã ab eo retraxit & quaſcunq; ciuitates & uicos eius pater axahel de iſrahelitarum regno ſubtraxerat liberauit. Hoc itaq; ſecundum prophetam Helyſei prouenit. Cunq; contigiſſet ut etiam Ioas moreretur ille quidem ſepultus eſt in Samaria regnum uero ſuo filio Hieroboam nomine dereliquit.

Amaſias Hieroſolymorũ rex aduerſus Idumæos caſtrametatus & amalechitas deuicit eos contempſitque dominum. Cap. IX.

ANno ſecundo ioas regis iſrahelitarũ regnauit ſuper tribum Iuda in Hieroſolymis Amaſias. Cuius mr erat nomine Iodam. Genere uero ciuis & iuſticiæ ꝓuiſione mirabilis q cũ iuuenis eſſet ueniens ad regnum cogitauit ut inimicos qui patrem eius occiderant puniret & comprehenſos omnes occidit filius autem eorum pepercit ſequens Moſeas leges qui non ſanciuit propter peccata parentum filios occidendos. Deinde eligens exercitum de tribu iuda & Beniamin qui in flore iuuentutis & circa triginta annos exiſterent & ex his congregans quaſi trecenta milia conſtituit ſuper eos centuriones mittenſque ad regem iſrahelitarum conduxit argenti talentis centum milia armatorum. Deliberauerat enim ut amalechitarum gentibus & idumæis & Gabaonitis inferret bellum. Cunq; præpararetur ad prœlium & iam uideretur poſitus in

procinctu/ſuaſit ei propheta/ut diuitteret iſrahelitaꝝ exercitū/quia eſſet impius/& deus eū uinci ꝙ diceret/utq; ſuoꝝ ſolūmodo ſolatio uteretur/& hoſtibus præualeret cum paucis contra eos uolente deo pugnandum. Cū ergo grauiter hoc ferret rex/ꝙ mercedes iſrahelitis iã præbuiſſet ingẽtes/monebat propheta ut ageret quod deo placeret/cū poſſent pecuniæ ex ipſius muneribus abūdare. Et illos qdẽ dimiſit/cedens ẽt quas dederat rex mercedes/ipſe uero cū ſuo exercitu ad prædictas gẽtes acceſſit. Et ꝓlio geſto uincẽs.x.qdẽ milia occidit/& totidẽ uiuos cœpit/eoſq; deducẽs ad magnã petram quæ eſt in Arabia conſtituta/prædã autẽ & diuitias ex his gẽtibus abſtulit infinitas. Dum itaq; in his Amaſias conſiſteret/iſrahelitæ quos cum mercede data remiſerat indignati ſunt/& credentes iniuriam ꝙ quaſi ꝑ uituperatione fuiſſent ab eo remiſſi/eius regni terras aggreſſi ſũt/& uſq; Bethoron procedentes diripuere ꝓuinciã/& multa quidẽ abſtulere iumẽta & tria milia hoĩum occiderũt/Amaſias in victoria ex his quæ geſta fuerant eleuatus/deum quidem qui ei hoꝝ oĩum auctor extiterat cœpit ſpernere/ac deos illos quos de Amalechitaꝝ ꝓuincia uexerat adorare. Tũc accedẽs ꝑphẽta mirari ſe dixit/cũ eos deos rex arbitrarẽt adorãdos/qui ſuos/& a quibus honorabant iurare non potuiſſent/nec ab huius manibus liberaſſent/ſed peũtes defendere cõtẽpſiſſent/& ipſi quoq; in hieroſolymam ad inſtar hoſtiũ captiuoꝝ uicti deducti fuiſſent. Hæc itaq; regi mouerũt irã/& ꝙcepit ut deberent dicere ad prophetã interminantes eum ſe punituꝝ ſi amplius loquerent. Et propheta quidem tacere ſe dixit/prædicens nõ eſſe præbiturum deum ea quæ rex facere moliretur.

Ioas iſrahelitarũ rex Amaſiam prœlio uicit captumque Hieroſolymas perduxit/dirutaq; parte muri theſauros abſtulit Samariaq; regreſſus eſt. Capi. X.

AMaſias uero dum ſe abſtinere non poſſet in rebus fœlicibus conſtitutus/quas ad deo perceperat/eiq; faceret iniurias/ſcripſit ad regẽ iſrahelitarum Ioas/ut obediret ei & ipſe & populus uniuerſus/ſicut & prius obediebant parentibus eius/Dauid & Salomoni. Qui parere nollent/ſcirent/ꝙ bellum terminum cauſe perciperet. Cui ioas rex ita reſcripſit. Rex ioas regi Amaſiæ. Erat in libano monte cipreſſus omnino potens/& carduus exinde miſit ad cipreſſum/potens ut filiam eius filio ſuo daret uxorẽ. Et dum hæc agerentur beſtia quædã trãſiẽs carduum cõculcauit. Hoc ergo erit tibi exẽplũ/ut maiora non appetas/nec qũo Amalechitas uiciſti/in hoc exultans tibi & tuo regno uidearis inferre picula. Hæc legens amaſias/ad bellũ potius incitatus eſt/ideo ut arbitror ad hoc eũ impellẽte/ut ꝑ his quæ fuerant ab eo cõmiſſa pœnas exolueret. Cũq; produxiſſet exercitũ contra ioas eſſetq; iam prœliũ cõmiſſurus/milites amaſiæ repentinus terror & ſtupor inuaſit/qualem nõ propicius deus ĩmittit/& anteq̃ uenirent ad manus in fugã animi pauore conuerſi ſunt. Illis igit̃ terroribus diſperſis contigit ut amaſias deſolatus ab hoſtibus caperetur/eiq; Ioas mortem interminatus eſt. ſi Hieroſolymitis nõ ſuaderet/ut aperiẽtes portas/eum cum exercitu in ciuitatem ſuſciperent. Et amaſias quidẽ mortis terrore compulſus ſuſcipi fecit hoſtẽ. Qui deſtruens partem muri quaſi quadringentoꝝ cubitorũ/curru ingreſſus eſt Hieroſolymã amaſiãq; captiuũ ducẽs/& dñs hoc modo Hieroſolymitaꝝ ciuitatis effectus/& dei theſauꝝ abſtulit/& auꝝ argẽtũq; quod in amaſiæ erat regalibus exhauſit/& ita eũ a captiuitate reſoluens/regreſſus eſt ad Samariã. Hæc itaq; geſta ſunt circa Hieroſolymitas anno quattuordecimo regis amaſiæ. Qui poſt hæc paſſus inſidias amicoꝝ/fugit quidẽ in ciuitatẽ Iachis/interfectus eſt autẽ ab eis mittẽtibus/qui eũ illic interimerẽt. Cuius corpus referẽtes.in hieroſolymam regaliter tumulauerunt. Igit̃ amaſias hoc modo finiuit uitam ꝓpter ſuperbiam & contẽptum quem habuit circa deum/qui uixit annos quidem quattuor & quinquaginta/regnauit autem uiginti nouem. Huic ſucceſſit filius ſuus nomine Ozias.

Bellũ Hieroboam regis iſrahelitaꝝ aduerſus Syros. Hyſtoriaq; Ionæ prophetæ/& de ozia amaſiæ filio rege hieroſolymorum qui gentes in circuitus poſita ſubegit mox ut uendicans ſibi pontificium honorem lepra percuſſus obiit. Capi. XI.

ANno quintodecimo regni amaſiæ regnauit in iſrahel filius Ioas Hieroboã in Samaria annis undecim. Hic autem rex circa deum quidem iniurioſus/& iniquus extitit uehemẽter/idola colendo/& multa incongrua/& opera extranea faciendo/populo uero iſrahelitarũ multorũ bonorũ operũ occaſio fuit. Huic quidẽ Ionas prophetauit/quot oporteret eum Syros uincere dimicantem/& regnũ propriũ dilatare in partibus aquilonis/uſque ad Emath ciuitatem a meridie uero uſq; ad Aſphaltiden paludẽ. Antiquitus.n.termini Chananæi iſti fuerunt/ſicut princeps Ieſus ea loca determinauit. Igit̃ Hieroboã caſtrametatus cõtra Syros/oẽm eoꝝ ꝓuinciam ſicut Ionas ꝑphetauerat deuaſtauit. Neceſſariũ uero iudicauit integritatẽ reꝝ cõtradere/ſtudẽs quæ cũque & de iſto ꝑpheta in ſacris libris inueni coſcripta oĩa declarare. Hic.n.iuſſus a deo ut iret ad Niniue regnũ/& ibidẽ prædicaret/quod eſſe amiſſura ciuitas principatum/metuens non perrexit/ſed fugit deũ Ioppe/& inuenta naue ingreſſus in Tharſum ciuitatum ciliciæ nauigabat. Cum tempeſtas immineret aſperrime/& nauis ſubmerſionis pericula ſuſtineret/nautæ quidẽ & gubernatoꝝ & ipſe nauclerus fundebãt orationes/quatẽus piculũ maris euaderẽt. Ionas aũt operiẽs ſemetipſum

iacebat

iacebat/& nihil metuebat horum quæ uidebat eos afficere. Cum ergo tempeſtas potius augeretur/ & uiolentibus uentorum nimietate mare attolleretur in cumulum/cogitãtes ſimul/quia aliquis na/ uigantium huius tempeſtatis auctor exiſteret/conſtituerũt ut quinq; is eſſet ſorte proderetur. Qui/ bus hoc facientibus ſors cecidit in prophetam. Interrogantibus autem illis unde eſſet/ & quid age/ ret/genere ſe quidem dixit Hæbreum/prophetam uero ſummi dei/ eiſq; ſuaſit/ut ſi uellent præſens periculum declinare/eum in pelagus proiicerent/quia tempeſtatis eorũ auctor exiſteret. Et illi qui/ dem prius non hoc facere præſumpſerunt impium indicantes/ſi peregrinum hominem/ & qui eis/ ſuam commiſerat ſalutem/ad hæc mala compellerent/ cum utiq; nondum nauis ſubmerſio proue/ niſſet/a propheta uero poſt hæc compulſi/& timore ſuæ ſalutis aſtricti eum in pelagus proiecerunt & tempeſtas quidem remota eſt. Ille uero ut ſermo eſt/q; a ceto deuoratus poſt tres dies totidemq; noctes in Euxino ponto unius euomitus eſt in nulla parte corporis maculatus/ qui ſupplicans deo/ ut ei ueniam concedere pro delicto/ad Niniue profectus eſt ciuitatem/& aſtans in medio prædica/ nit/q; poſt breuiſſimum tempus Aſiæ perderent principatum. Hæc ergo eis indicans eſt reuerſus. Hanc itaq; narrationem explicui/ſicut ſcriptam inueni. Igitur hieroboam rex cum omni fœlicita/ te uitam degens/ & regnãs/annos. xi. defunctus eſt/& ſepultus in Samaria/ cui ſucceſſit in regnum eius filius Zacharias. Eodem modo & Ozias amaſiæ filius quarto & decimo iam anno regni Hie/ roboam duabus tribubus in Hieroſolymis imperauit/cuius mater fuit athelamas nomine/ genere uero ciuis. Erant autem hic bonus & naturaliter iuſtus atq; magnanimus/& ad rerum prouidentiã nimis induſtrius. Caſtrametatus contra palæſtinos/eoſq; bello deuincens/ ciuitates eorũ cœpit poſt Geth/& Iamniam/ſed & muros earum deſtruxit. Poſt hanc militiam aggreſſus eſt arrabas uicinos ægyptiis/& ædificans ciuitatem circa mare rubrum/cõſtituit in ea cuſtodiam. Deinde ammonitas ſubdens/ & tributa eis imponens/& omnia uſq; ad terminos ægyptiorum/ſuæ ditioni ſubiiciẽs cœ pit de cætero Hieroſolymitarum habere curam/nam quicunq; muri fuerant longo tempore/aut regnum priorum deſidia iam deſtructi/eos rurſus ædificauit/& reparauit/necnon & quoſcunq; de ſtruxerat Iſrahelitarum rex quando patrẽ eius Amaſiam captiuum tenens ingreſſus fuerat ciuita/ tem. Aedificauit autem & turres multas/ſingulis quibuſq; centum & quinquaginta cubitos haben tibus altitudinis. Fecitq; & in deſertis magna/ualde munitiones/& multos aquæ ductus inſtituens. Hẽbat aũt iumentorũ & aliorum aialium ĩnumeram multitudinem qñ & prouincia fertilis erat ad paſcua/eratq; præcipue terræ cultor/& curam hẽbat circa plantationes/& ſemina fructuum diuer ſorum. Exercitum circa ſe habuit electorum trecenta octoginta milia uiroꝝ/quoꝝ duces/& mille/ narii erant ualde fortiſſimi: & q ſuo robore poſſent ferri numero duo milia. Conſtituit aũt p cohor tes totũ exercitũ/& oẽs armauit/dans unicuiq; iaculaturã & ſcutũ & loricas æreas/& arcus & ſphẽ donas. Super hæc aũt & machinamenta multa ad oppreſſiones inſtituit/qbus petræ dimitterentur & iacula & arpagones: & hic ſimilia præpauit. Dunq; hæc ita cõſtituiſſet mentis elatiõe corruptus & ſubſtantia mortali ditatus/contra ĩmortalem oĩ tpe ager nitebatur. Eſt aũt immortalis ſubſtan/ tia/pietas circa deum/& cuſtodia mandatorũ. Lapſus eſt itaq; fœlicitas euentu/ & ad paterna pecca ta deſcendit/quæ etiam illum poſtquam claritatem bonorum & rerum magnitudinem dereliqt ap præhenderunt. Hic enĩ inſtante inſigni die & generali feſtiuitate indutus ſtola ſacerdotali intrauit in templũ/oblaturus incenſum in aureo altari deo. Põtifice uero Azaria cum aliis octoginta ſacer/ dotibus eum ꝓhibente ne faceret/qũo hæc ſolummodo his adiacerent/ qui ex genere aaron erant/ & clamantibus ei ut exiret/& non ageret contra dei leges/iratus interminatus eſt eis mortẽ niſi ta cerent. Inter hæc autẽ terræmotus factus eſt magnus/& ſtupeſcẽte populo claritas ſolis nimis efful/ ſit/& incidit in faciem regis/& illi quidẽ lepra continuo ꝓuenit. Ante ciuitatẽ uero in loco q dicitur Eroge ſciſſa eſt media pars montis ad occidentẽ/& ſua uolubilitate per quattuor ſtadia ꝓcedẽs/ad orientalem reſtitit montẽ/ita ut ei uias clauderet & regios hortos opprimeret. Cunq; ſacerdotes re gis faciem leprã appræhẽdiſſe cõſpicerent/pandebat ei calamitatẽ ſuam/hortantes ut tanquam pollutus exiret a ciuitate. Ille uero cõfuſione huius euentus affectus/& dum illi iam nulla eſſet fidu cia tremefactus qđ iubebat impleuit. Qui licet fuiſſet ultra humanas mentes elatus/ & ꝓpter hæc impie geſſiſſet in deo miſerabilem tñ hanc & utilem ptulit paſſionẽ/& tps qdem aliquod extra ci uitatem cõmoratus in uita priuata degens/filio eius ſcilicet ſuſcipiẽte regnũ/deinde meſticia faciẽ te defunctus eſt. Qui uixit qdem annos octo & ſexaginta/ qbus regnauit qnquaginta & duobus/ſe pultus ẽ aũt in hortis ſolus. Zacharias aũt filiꝰ Hieroboã dum mẽſibus ſeptẽ regnaſſet in iſrahel do lum paſſus occiſus eſt a quodã amico nomine Sellum filio Iotauis/q poſt eus regno ꝓcepto nõ am/ plius quam diebus triginta tenuit regnum. Princeps. n. militiæ Manaen illo tpe/cum eſſet in ciuita te Tharſo/& audiret quod de Zacharia fuerat geſtũ/ſurgens inde cum omni militia uenit in Sama riam & cõmiſſo prælio Sellũ ꝑemit/& ſemetipſum cõſtituit regẽ/ſurgenſq; exinde in Thabrain ci uitatẽ uenit cuius ciues obſeruantes portas eius/regẽ ſuſcipe noluerunt. Ille uero ulſcicens in eis &

quæ foris

quæ foris erant depopulatus est & ciuitatē obsessione fortissima accepit: & grauiter ferēs/quod se rerunt eius ciues/oēs simul occidit/nec̄ puulus parcens/& qcqd ad culmen ptinebat ferocitatis & sęuitiæ nō reliqt. Nā qđ nec̄ alienigine capētes eos facere potuissent, hoc iste de suis cōtribulibus operatus est. Itaq̄ Manaen hoc mō regnauit annis.x. fuitq̄ puersus & rea oium ualde sæuissimus.

Mala quæ Israhelitis sub diuersis regibus prouenere ab assyriis. Ioathā Oziæ filii regnū ꝓphetiaq̄ Naum. Capi. XII.

QVnq̄ aduersus eū castra mouisset Phulus Assyriorū rex/ad certamina qdem pugnæ cōtra Assyrios non accessit/sed mittens ei mille argenti talenta/egit ut bello discederet. Ad hāc itaq̄ cām, fuit populis regi Manaen. Nā unusq̄sq̄ ꝑ capite suo qnq̄ginta præbuit dragmas/post hæc defunctus est/& sepultus in Samaria/Phaceiā uero suū filiū sue cessorē regni, ꝓprii dereliqt. Qui sequens pnam crudelitatē duobus tantūmodo regnauit annis/deinde in cōuiuio dolo cū amicis, ꝓpriis pemptus est. Phaceias. n. millenarius fili⁹ Romeliæ ei fecit insidias/q & ipse Phaceia tenuit ānis principatū. xx. Fuit aūt ipius & iniquus. Rex uero/assyriorum Teglatphalasser noie castrametatus aduersus Israhelitas/& cunctā Galaditem regionē uastās/& trāsiordanē/& q̄ Gabbani nūcupant̄/& Thrasa & asarā hītatores una captiuos ducēs eos in regnū suū migrauit. Igit̄ & de assyrioꝝ rege hæc nos declarasse sufficiat. Ioathā ita q̄ filius regnauit in Hierosolymis sup tribū iuda cuius mr fuit ciuis illius ciuitatis q̄ uocat̄ Itrasis/is rex nulla uirtute minor fuit/sed & rebus qdem diuinis pius. apud hoies aūt extabat iust⁹/hūitq̄ cuiam reꝝ ciuitatis/& q̄cūq̄ repatione & ornatu piter idigebāt/hæc largissime, ꝓcurabat/fecitq̄ porticus in tēplo/& ei⁹ ingressus ornauit/muros quoq̄ q ceciderūt rursus erexit/turresq̄, ꝓceras & iuicibiles in eis ædificauit/& in reliqs oībus q in regno neglecta uidebant̄/opus fabricatōis exhibuit. Qui dū āmonitis intulisset bellū atq̄ uicisset/eos annis singulis tributa ꝓcepit exoluere talenta auri centū & tritici decē milia choros/tantūdē & ordei. Sic aūt, ꝓpriū auxit regnū/ut hostib⁹ qdē eēt ualde terribilis/familiarib⁹ uero ꝓcipue fœlix. Eo itaq̄ tpe fuit, ꝓpheta qdā noie Naum/q de Assyrioꝝ subuersiōe & Niniue urbe, ꝓphetans hoc dicebat. Niniue q̄si piscina aquæ cōmota/sic & ppūs oīs turbatus/& fluctuās cōmouebit̄ fugiēs cūctis dicētibus: ad alterutros state & manete/aurūq̄ nobis & argētū diripite/& nullus hāc uolūtatem agēdi hēbit/cū aīas suas oēs magis q̄ facultates salutare festinent. Crudelis. n. alterutros decertatio hēbit/& luctus & solutio magna mēbroꝝ/& uultus eoꝝ terrore palescunt. Vbi tūc erit hītaculum leonū/& mater catuloꝝ leonū. Dicit aūt tibi deus Niuine qūo exterminabo te/ut nequaq̄ leones, ꝓgredientes ex te impent mundo. Sup hæc aūt & multa alia ꝓdixit iste, ꝓpheta de Niniue/quæ dicere necessariū nō putaui/ne legentibus uideret iportunus oñdi. Hæc aūt oīa, puenerūt in niniue post annos centū &. xv. De his ergo nūc a nobis sufficiēter expositū est. Porro Ioathā mutauit uitā cū uixisset annos unū & q̄dragita, ex qbus regnauit sedecī/sepultusq̄ est in regiis monumētis/uenitq̄ regnū ad ei⁹ filiū achā/q ipius circa deū exñs & pfnæ ꝓuaricator legis/reges Israhelitaꝝ imitatus/in hierosolymis idoloꝝ aras istituit/& sup eas sacrificauit/i q/bus ēt suū in holocaustū obtulit filium more Cananæoꝝ/& sup hæc multa alia scelera ꝓpetrauit.

Dāna cladesq̄ q̄ israhelitis euenere ipante eis achā Syrorūq̄ inter & assyriorū ꝓlia. Cap. XIII.

QVnq̄ circa hæc ita uælanus existeret/castrametatus est aduersus eū Syroꝝ & Damascenorum rex Rasin/& Phacēias Israhelitaꝝ/erant enim amici & recludentes eum in hierosolymis/multis eam tpibus obsidebant, ꝓpter muroꝝ munitionē eam capere nō ualentes: Syrorum uero rex capiens ciuitatem Ailach ad mare rubrum positam & habitatores eius occidens in ea uiros statuit/& aliis in circuitu ciuitatibus ita fecit/pimens ubiq̄ Iudeos qui multam deuehens ꝓdicta/in damascū cum suo remeauit exercitu. Rex aūt hierosolymoꝝ cognoscens syros ad, ꝓpria remeasse/& cedens ꝓualere se cōtra Israhelitarū regem/exercitū suū aduersus eum armauit/& congressus bello faciente ira deī deuictus est, ꝓpter ipietates suas multas & maximas/Ea nanq̄ die centū &. xxx. milia eius militum ab Israhelitis occisi sunt/& amasias princeps militiæ Zachariam filium regis acham in bello peremit/& tutorē totius regni Ericam constituit/& principem militiæ tribus Iudæ nomine Elicam captiuum tulit/& ex tribu Beniamin mulieres & infantes/multa mquæ simul diripiens prædam/in Samariam sunt reuersi. Quidam uero Odidas illius temporis propheta cum esset in Samaria exercitui ante muros occurēs magna uoce clamauit dicens uictoriam eis non propria uirtute collatam/sed propter iram deī q̄ habuit super achā regē culpauitq̄ eos cur eis non sufficeret sua fœlicitas/sed etiam ꝓsumpserint ex tribu Iuda & Beniamin cognatos suos captiuos abducere/suasitq̄ illis ut eos cōtinuo sinerent ad propria remeare/q̄ si non obedirent deo subderent̄ repetiti prælio. Populus igit̄ Israhelitaꝝ in cetu cōueniēs/quid de his fieret cogitabat. Tunc quidā Barachias noie cum eēt in republica, ꝓbatissimus/surgēs in medio/& eū eo tres aliis dixerunt. Non est permittendū ut captiui in urbem introducantur: ne omnes a deo patiter pereamus

riter pereamus. Sufficiant prima peccata ſicut prophetæ domini/& non nouas impietates adiicia/mus. Hæc ergo milites audiẽtes/permiſerunt eis ut facerent quodcunq; crederent expedire. Sumẽ/tes ergo prædicti uiri captiuos lauanteſq;/& diligentiã exhibẽtes/& itineris dantes expenſas inno/xios ad propria remiſerunt. Nihilominus quattuor uiri uenere cum eis & uſq; ad Hiericunta dedu/cẽtes eos nõ procul ab Hieroſolymis in ſamariam ſunt reuerſi. Rex aũt Acham hæc paſſus ab Iſra helitis mittens ad regẽ Aſſyriorũ thadaphaſar/popoſcit ab eo belli ſolatium aduerſus Iſrahelitas & Syros/& Damaſcenos/multas pecunias ſe ei daturum eſſe promittẽs miſitq; ei & munera ualde ꝓclara. Ille uero legatis ad ſe uenientibus. uenit in auxiliũ regis Achã/& caſtrametatus aduerſus Sy ros/& regionem eorũ depopulatus eſt/& Damaſcũ bellico iure cœpit/inſuper & regẽ Raſin occi dit. Damaſcenos aũt in ſupiorem mediam deſtiauit/& quoſdam Aſſyriorũ in ciuitate Damaſcena conſtituit. Iſrahelitarum uero terram nimis affligens multos ex ea captiuos abduxit/dum hæc con tra Syros egiſſet rex Hieroſolymorum auferens aurum quodcunq; erat in regalibus theſauris pari ter & argentũ/& qđ erat in tẽplo dei/& qcqd fuit optimũ ornamẽtum in tẽplo/deuehens hæc uenit in Damaſcum/& ſecundum promiſſiones dedit hæc Aſſyriorũ regi/& gratias ei pro omnibus refe rens/in Hieroſolymã remeauit. Hic aũt rex fuit ſtultus: & circa modũ ſuæ utilitatis a ratiõe alienus quia neq; dum bello cõprimeretur ab aſſyriis deos eorum adorare ceſſauit/ſed in eorũ ueneratione permanſit/ qua ſi poſſet ei conferre uictoriã/& deuictus aſſyriorũ denuo cœpit colere deos/& oẽs potius uidebatur honorare/q̃ paternũ uerumq; deũ cuius ira fuerat eius perditiõis cã. Qui ad tantã inſaniam/contẽptumq; dei peruenit/ut oĩno clauderet tẽplum/& ſolẽnes offerri hoſtias prohiberet & ornamenta eius auferret. His igitur rebus iniuriam faciens deo. mortuus eſt cũ uixiſſet annis ſex & triginta ex quibus regnauit ſedecim. Cui filius Ezechias mox ſucceſſit in regno. Eodẽ tempore mortuus eſt etiã rex Iſrahelitarũ Phaceia/dolo cuiuſdam amici nomine Ozias/q̃ tenuit regnum an/nis nouem/fuitq; malignus dei contemptor.

Ozias Iſrahelitarum rex tributa aſſyriis pendit. Ezechiaſq; Hieroſolymorum templum ſacri ficiaq; religioſe inſtaurat & Palæſtinos ſubdit. Cap. XIIII.

Ontra hunc aũt caſtrametatus eſt Aſſyriorũ rex Salmanaſſar/ eũq; cũ utiq; Ozias deũ non haberet propicium nec adiutorem ſecit ſibimet ſubditum/ & tributa definita cœ/pit exoluere. Anno itaq; quarto Oziæ regis/regnauit in Hieroſolymis Ezechias filius Achã/& Abiæ qui fuit ex genere ciuis. Erant aũt huic uiro natura benigna iuſta & ual de religioſa. Nihil. n. ob aliud ſe credidit ueniſſe ad regnũ/neq; aliud neceſſariũ/nec uti lius ſibimet eiq; ſubiectis arbitratus eſt eẽ q̃ ut coleret dei religionẽ. Et cõuocans oẽm populum pariter ſacerdotes & leuitas/contionẽ habuit apud eos dicens. Non ignoratis/ quomodo patris mei peccato qui tranſgreſſus eſt dei ſanctã honorabilẽq; culturã/multa & maxima mala eſtis experti/& ab eo ueſtra mens corrupta eſt/& qũo ſuaſit/quos ipſe colebat uos deos ſuos pariter ado rare. Hortor itaq; uos poſtq̃ opere cognouiſtis/quomodo peſſimũ eſt agere impie/ut illorũ obliuio nem habentes/purgetis/uos a priore pollutione/& cum ſacerdotibus atq; leuitis conuenientes ape/riatis tẽplum/& purgantes illud cum ſolẽnibus ſacrificiis/ad honorẽ antiquũ & patrium reuoceris. Sic enim deus uobis propitius erit/& iraſci ſup ueſtra peccata ceſſabit. Hæc dicẽte rege ſacerdotes apuerunt tẽplum/& eiicientes pollutões/uaſa dei & ſolẽnia ſacrificia ſup altare impoſuerũt. Mitẽs aũt rex in prouinciã ſibi ſubiectam populũ ad Hieroſolymã cõuocauit/ut feſtiuitatem celebrarent azymorum/ multum nãq; præterierat tẽpus propter iniqtatẽ prædictorum regum quod nõ fuerat actum. Miſit uero pariter ad Iſrahelitas/inuitans eos/ut relinquẽtes malam cõuerſationẽ & cõſue tudinẽ reuerterentur ad priſtinam dei culturem/dicens concedere ſe uenientibus in Hieroſolymam ut azymorum feſtiuitatem agerent/& cum eis pariter epulas exercerent. Hæc dicebat/ mouens tan tum non ſibi eos ſubiectos facere ſtudens. ſi tamen nollent/quod ſi quidem uoluiſſent/utiq; beati fu iſſent. Iſrahelitæ uero uenientibus legatis/ & eis regis proprii mandata nunciantibus/nõ ſolum nõ acquieuerunt ſed etiam legatos tanquam fatuos irriſerunt. Pariter etiã prophetas hæc mouẽtes/ & prædicantes quæ paterentur/ſi ad pietatem dei conuerti nollent/ſpreuerunt/& ad nouiſſimum eos compræhendentes interemerunt. Et neq; in his ſolis iniquitatibus perſtiterunt/ ſed horum quoq; peiora faciebant nec prius quieuerunt donec deus uindicãs in eis/hoſtiũ eos ſubderet ditioni. Et de iſtis qđẽ poſtea declarabimus. Multi tamẽ de tribu Manaſſe & Zabulon/& iſachar obediẽtes mo/nitionibus prophetarum/ad pietatis iura conuerſi ſunt. Et iſti omnes ad Ezechiam in Hieroſoly/mam concurrerunt/ ut adorarent deum. His autem uenientibus rex Ezechias aſcendens in tem/plum cum principibus & omni populo/ ſacrificauit pro ſe tauros ſeptem & totidem arietes & agnas ſeptem. & totidem hircos. imponenteſque manu ſuper capita pecudum ipſe rex & princi/pes & ſacerdotibus ſolennia ſacrificia facere permiſerunt. Et illi quidem ſacrificabant & holocau ſta faciebant/leuitæ uero circunſtantes cum muſicis organis cantabant hymnos in deum atq; pſal

lebant

lebant/ſicut docti fuerant a Dauid:reliqui ſacerdotes tenentes tubas cum hymnis dicentibus con//crepabant.His itaq; factis proſtratus in faciem/& ipſe rex & populus uniuerſos adorauerũt deum/deinde ſacrificauerunt boues ſeptuaginta tauros centum/agnas ducentas. Populis uero ad epulas condonauit/boues quidem ſexcentos/reliqua quæ pecora tria milia/&omnia quidem ſacerdotes ſe cundum legis cõſuetudinem complebant.In his itaq; rex delectatus epulabat cum populo gratias agens deo.Inſtantem uero azimorum feſtiuitatem celebrãtes ideſt paſcalia de cætero ſacrificia die/bus ſeptem exhibuerunt. Populo uero præter illa quæ imolata ſunt donauit rex tauros qdem tria milia/pecudum diuerſorum ſeptem milia.Idem aũt fecerunt & principes/mille nanq; tauros dede/runt ei/& pecora mille,& quadraginta.Et dum hoc modo a Salomonis regis tẽpore celebratio nõ fuiſſet effecta/tunc primum ſplẽdide & largiſſime probatur exhibita. Cunq; feſtiuitas fuiſſet iple/ta/egreſſi in prouinciam purgauerunt eam/ſed & ciuitatem ab idolorũ omnium pollutione mun//dauerunt.Conſtituitq; rex ut quotidiana ſacrificia ex eius propriis celebrarẽtur impẽſis ſecundum legẽ/& ſacerdotibus atq; leuitis dicatas daria plebe decreuit primitias frugum/ut ſemper circa reli gionem obſeruarent/& a dei cultura ſeparari neqrent/ & populus quidem offerebat omnis fructus ut moris erat.Domus enĩ & cubicula rex ædificãs/ſingulis ſacerdotibus diſtribuit/& leuitis/eorũq; filiis & uxoribus/& ita ad antiquã dei culturã denuo ſunt reuerſi.Hæc itaq; prædicto modo rex ſta tuẽs bellum egit aduerſus Palæſtinos/eiſq; deuictis tenuit oẽs ciuitates hoſtiũ a Gaza uſq; ad Geth. Rex aũt Aſſyrioꝝ mittẽs interiatus eſt/oẽm ſe eius ſubuertere ꝓncipatũ/niſi tributa quæ pater ei⁹ dabat pri⁹exolueret.Ezechias aũt de interiationibus non curabat/ſecurus de pietate dei &ꝓphetia Eſayæ a quo futura oĩa certiſſime cognoſcebat.Et de hoc qdem rege hæc in pñti dicta ſufficiant.

Salmanaſſar aſſyrioꝝ rex Samariã tribus annis obſidens cœpit Oziãq; regem captiuã abdu xit & decẽ tribus iſrahel i Mediã & pſiã abire iubẽs alienigenas gẽtes in ſamaria poſuit. Ca.XV.

SAlmanaſſar autem aſſyriorum rex/dum ei nunciatum fuiſſet/quia Iſrahelitarum rex Oſias latenter miſiſſet ad Suſam ægyptiorum regem/petens contra eum ab eo ſola/tia iratus caſtrametatus eſt in ſamariam anno ſeptimo regis Oſiæ.Et dum eum rex ſu ſcipere noluiſſet/annis tribus obſidens Samariam/cœpit eam nono quidem anno re//gni Oſiæ ſeptimo Ezechiæ regis Hieroſolymoꝝ/& Iſrahelitaꝝ regnũ uehemẽter ex/teriauit/& omnem populum tranſmigrauit in Mediam& perſida.Inter quos & regem Oſiam uiuum cœpit atq; migrauit/aliaſq; gentes & quodam loco nomine Authi/ qui ex flumine perſico ita uocatur in Samaria & Iſrahelitica regione conſtituit. Migrauerunt ergo decem tribus Iſrahelitarum de iudæo poſt annos numerꝰ nongentos quadraginta & ſeptẽ/a quo tempore egre/dientes ex ægypto maiores eorum hanc tenuere prouinciam ſub principe Ieſu/ ex quo autem rece dentes a Roboam qui fuit ex genere Dauid/regnum Hieroboam tradiderunt/ ſicut & prius a me ſignificatum eſt/anni tunc erat ducenti & quadraginta/ & menſes ſeptem & dies ſeptem. Hic ergo finis appræhendit iſrahelitas tranſgredientes leges/& prophetis non obedientes/qui eis hanc præ/dixere calamitatẽ/nec ab impietatibus recedentes.Cœpit autem malorum eorum cauſa fabricare/ ex quo ſeditione facta circa Roboam nepotem Dauid Hieroboam eius ſeruum fecerũt regem qui in deum peccando fecit eum uniuerſis populis inimicum imitantibus ſuum malum. Et ille quidem quam dignus erat exoluit pœnam.Rex autem aſſyriorum inuaſit pugnando cunctam Syriam/& Phœnicem uniuerſam.Nomen uero huius regis in archiuis Tyri conſcriptum eſt.Pugnauit is ad//uerſus Tyrum/cum in ea regnauit Hyly ſeus.De quibus teſtatur & Menander qui temporum facta conſcripſit/& Tyriorum antiquitatem in græcam linguam conuertens ſic ait/Hyly ſeus nomine re gnauit annis triginta & ſeptem/hic recedentibus Cetheis nauigans reduxit eos contra quos denuo Salmanaſſar aſſyriorum rex inſurgens cunctam Phœnicem bellis inuaſit.Qui facta pace cum om nibus poſt terga ſua reuerſus eſt.Receſſit autem a Tyro ciuitas Sydon/& arce & ãtiqua Tyrus/& multæ aliæ ſimul urbes/quæ ſemetipſas aſſyriorum regi tradiderunt. Quapropter Tyriis nõ ſubie ctis denuo rex aduerſus eos egreſſus eſt Phœnicibus exhibentibus ei naues ſeptuagita/ & remiges octoginta.Cõtra quos Tyri nauigãtes cũ duodecim nauibus/diſpſis hoſtiũ nauibus cœpere capti nos uiros quingẽtos. Vnde honor Tyriorum propter hæc creuit eximie.Reuertens autem aſſyrio rum rex diſpoſuit cuſtodiam ſuper fluuium/& aquæ ductus ciuium/ut Tyrios haurire pocula ꝓhi berent.Et dum hæc quinq; annis fuiſſet factum/tulerunt de effoſſis puteis bibẽtes aquã. Hæc itaq; in archiuis Tyriis de Salmanaſſar aſſyriorum rege conſcripta ſunt.Igitur dum fuiſſent in Samaria tranſmigrati Chuthei.hoc enim uocabulo hactenus utebãtur/ eo q; a prouicia Perſida/& a quodã flumine quod Chuta uocatur migrari uiderentur. ſinguli eorum ſecũdum gentem propriam deos in Samariam portauerunt/erant autem quinq;.Et cum eos more proprio colerent/ ad iracundiam & furorem deum maximum prouocarunt/ uenitq; pæſtilẽtiam ſuper eos/ per quam corrupti/cum nullam malorum medicinam inuenire poſſent/deum maximum colere pro ſalute cœperũt. Mittẽ/

tes itaq;

tes itaq; ad regem Aſſyriorum legatos/ſupplicauerũt/ ut ſacerdotes eis ex captiuis Iſrahelytarum/ quos pugnando tenuerat deſtinaret. Quo mittente ſacerdotes/leges & dei culturam eos edocue/ runt. Et cum cœpiſſent eum in ſũma deuotione uenerari/ pæſtilentia repente ceſſauit/& hactenus ipſas ſolennitates celebrare noſcuntur. Hic ſiquidem ſecundum eloquium hæbreorum Chuthei ſe/ cundum genus/græce aũt Samaritæ uocantur/& propter rerum motum ſeperati ſunt/& quãdo ui/ dent Iudæos eſſe fœlices cognatos appellant/& q̃ſi de Ioſeph nati uideant/& ex illo cũ eis hẽant ſo cietatis initiũ: qñ uero deiectos uidẽt nequaq̃ eis deuotione aut genere cõicare nolunt/ ſed & tranſ/ migratos & alienigenas ſemetipſos dicunt. Sed & de his quidem oportunius edicemus.

HAec inſunt in decimo libro Ioſephi hiſtoriæ Iudaicæ antiquitatis. CAPI.I.
Bellum regis Aſſyriorꝫ Sẽnacherib cõtra Hierolymaꝫ/& Ezechiæ regis oppſſio. ca.ii.
Quemadmodum deperiit aſſyriorum exercitus una nocte/& rex eorum domi reuerſus filiorum inſidiis interemptus eſt. Cap.iii.
Quõ Ezechias infirmatus uſq; ad mortem quindecim annis adiectis ſibi a domino ſupuixit cũ pa/ ce degens poſtea defunctus reliquit ſucceſſorem regni manaſſen. cap.iiii.
Quia caſtrametati cõtra eũ Chaldæi & Babylonii reges/& captũ agẽtes duxerũt in Babyloniã/& multo tpe ibidẽ retinẽtes/miſerũt rurſũ eũ i regnũ & d̃ Ioſia rege/quã religioſus & iuſt⁹ fuerit. c.v.
Quomodo ægyptiorum regem Nechaon agentem exercitum contra Babylonios/& per Iudæam iter facientem prohibuit rex Ioſias/pugnaq; cõmiſſa uulneratus reductus in Hieroſolymam defun ctus eſt/cuius filium Ioahcã regem Hieroſolymæ fecerunt. Cap.vi.
Quẽadmodũ cõgreſſus eſt Nechaon contra Babyloniæ regem circa Euſratem fluuiũ/ & reuertens in ægyptum uocatũ ad ſe Ioachã regẽ Hieroſolymoꝫ filium Ioſiæ uinctũ duxit in ægyptum. Fratrẽ uero eius Helyachim in hieroſolymis conſtituit regem/mutans ei nomen Ioachim. Cap.vii.
Bellũ Nabuchodonoſor regis Babylonioꝫ cõtra Nechao regẽ ægyptii/quo deuicto/ & oĩ Syria ſi bi ſubiugata/quæ ante ſub rege ægypti erat/uenit Hieroſolymam/& regem eius Ioachim fecit ſibi tributarium. cap.viii.
Quomodo tertio anno poſt diſceſſum regis babylonis/Ioachim denuo Aegyptios eſt ſecutus/cui prophetauit Hieremias de perditiõe ſua & ciuitatis futura p regem Babylõis/quæ & euenit/ nam non poſt multum tẽpus Nabuchodonoſor caſtrametatus contra eum/& ſuſceptus intra ciuitatem Ioachim quidem peremit/filium uero eius Ioachim cõſtituit regem/& multos captiuos duxit in ba bylonem/inter quos erat Ezechiel propheta. cap.ix.
Quõ pœnitẽtia ductus rex babylonis/eo q̃ Ioachi feciſſet regẽ/miſſo exercitu/eũ in hieroſolymis obſedit/q̃ accepto iureiurãdo ut nihil pateret mali/nec ipſe/nec ciuitas mẽ & amicos tradidit ob/ ſides/ſed rex babylonis rupit iuſurãdũ/nã regem cũ mẽ & amicis/ſimul ẽt cũ oĩ iuuẽtute ciuitatis uinctũ p̃cepit ad ſe adduci/patꝫ uero eius Sedechiam regem conſtituit in Hieruſalem. cap.x.
Quomodo ẽt hunc audiens ægyptiis p̃bere ſolatia/& amicitias cum eis habere caſtrametatus con tra hieroſolymam: forti eam obſeſſione cœpit/& incenſo templo ſedechiam & popolum migrauit in Babyloniam/in qua tranſmigratione fuerunt/Daniel ananias/azarias/miſael/uaſa quoq; ſancta/ quæ erant in miniſterio templi aſportata ſunt. cap.xi.
Quõ Godoliã p̃fecit puĩciæ rex Babylõis/quo peuſſo a quodã Iſmaele/timẽtes ſelige Iſrahel regẽ Babylonis/intrauerunt ægyptũ qd̃non ceſſit eis inpſpeꝫ/nam rex Babylonis poſt tps itrauit ægy ptũ cũ manu ualida/& ſubuertit eã/Iudæos uero q illo fugerãt/captiuos duxit ad Babyloniã. ca.xii.
Viſio ſomniorum Nabuchodonoſor & interpr̃etatio eorum per Danielem/ trium quoq; puerorũ in fornacem immiſſio/ſed nulla læſio. cap.xiii.
Regum Babylonicorum inuicem ſucceſſio/& per mortem ablatio regni babylonici ſub Baltha/ zare per Cyrum & Darium ſubuerſio. cap.xiiii.
Daniel ſub dario i lacũ leonũ imiſſio/ſed nulla læſio honor & claritas & Daniel & p̃phetiæ eius.
Continet hic liber tempus annoꝫ centum/& octoginta duoꝫ menſium ſex dierum.

Incipit liber decimus antiquitatum.

VM Ezechias duaꝫ tribuũ rex quartũdecimũ annũ haberet in regno Aſſy riorꝫ rex noĩe Sẽnacherib cũ maxia manu aduerſus eũ caſtrametat⁹. forti brachio oẽs tẽuit ciuitates tribuũ Iuda & Beniamĩ. Cũq; hieroſolymã tẽde ret/ p̃uenit eũ miſſis legatis Ezechias/p̃mittens & obedire ſe ei/ & tributa q̃ iparet exoluere. Sẽnacherib uero cognoſcẽs q̃ legati ferebãt dignũ iudica/ uit bello deſinere: & p̃cantiũ ſuſcipere dignitatẽ tũc promiſit. Qui accipiẽs trecenta argẽti talenta/& auri. xxx. amicus diſceſſit/ dans legati iuſiurandi fidem/ quia ei nihil diſcedendo noceret. Ezechias autem credens & euacu/ ans theſauros miſit ei pecunias ſperans ſe a periculo belli & regni ãmiſſiõe

liberari

liberari. Aſſyrius aũt hæc ſumens/ex his quæ pmiſerat nihil cogitauit/ſed ipſe profectus ad ægypti/os & æthiopas/principẽ militiæ Rapſachem cũ multo exercitus robore & duobus aliis ad uaſtãdã Hieroſolymã dereliqt/quoꝝ noia erant Tharatha & Arachiris. Tũc itaq; ueniẽtes añ muros caſtra fixerunt/miſeruntq; ad Ezechiam petens/ut cũ ipſo poſſent hẽre colloqm. Ille uero p ſe qdem pp metũ non abiit/tres aũt neceſſarios ſibi miſit amicos hoc eſt Helyachim tutorẽ regni/ & Sobaneã & Ioan/q ſupra ſcribas erat. Iſti pcedentes e diuerſo principiũ militiæ Aſſyrioꝝ ſteterunt. Quos dũ ui/diſſet Rapſaches princeps militiæ petit/ut euntes dicerẽt Ezechiæ. Rex magnus Sẽnacherib regrit ab eo de quo præſumens atq; cõfidens refugit dñm ſuũ/& obedire nõ uult/neq; ſuſcipere exercitum eius. An certe pp æhyptios ſperãs exercitum ſuũ illoꝝ ſolatio ſubleuari. Si hoc expectat fatuus eſt/& ſimilis hoi incũbenti calamo fracto/q cum ceciderit ſup eum/manu uexata ſentiet plagam. Sciat aũt qa ẽt uolũtate dei cõtra eũ caſtrametatus eſt/q cõceſſit ei Iſrahelitaꝝ uaſtare regnũ ut eodẽ mo/do ſubiectũ ei diſpderet regnum. Dum hæc Rapſaches Hebraica lĩgua diceret/habebat eni linguæ huius expimentũ/helyachim metuens ne populus audiens metu corruerat/popoſcit ut Syro magis loqueret eloqo. Ille uero intelligens ſuſpitionẽ eius: & metum maiore uoce ãplius clamans rñdit he braice dicens. Audiãt oẽs præcepta regis/& qd utile eſt eligant/& ſe nobis tradant. Palã. n. eſt qa rex & uos populũ ſpe uana decipitis/& repugnare ſuadetis. Si uero ſumitis & exercitum noſtrũ uos re pellere dicitis dãte me duo milia equos de exercitu mihi cõmiſſo/totidẽq; aſcẽſores ꝑbentes/ ueſtruꝫ exercitũ nobis oſtẽditæ/ſed nõ hẽtis tot hoies. Quid igit tardatis tradere uoſmetipſos maioribꝰ/qui uos capturi ſunt & inuitos dum ſpontanea traditio ſecurior uobis ſit/inuita uero ualde periculoſa/ut cauſa calamitatis exiſtat. Hæc audientes & populus & legati/ dicente aſſyrioꝝ principe/ Ezechiæ renunciauerũt. Ille ergo hæc audiẽs exutus ueſte regali & indutus ſacco & hitu miſerando lege ꝑſia/ꝑſtratus in faciẽ rogabat deũ ut ſe adiuuaret/nullã aliã hñtem ſpem ſalutis/mittẽſq; & amicos quoſ dam & ſacerdotes ad Eſaiam pphetã/popoſcit ut oraret/& factis ſacrificiis p ſalute cõi rogaret deũ/q̃tenus ſpem hoſtiũ frangeret/& populo ſuo miſericordiã cõdonaret. Propheta hæc faciens mõitus a deo confortauit regem/& eius amicos prædicẽs/quia ſine bello deuicti hoſtes turpiter ab urbe re/cederent/& nõ cum fortitudine illa/quam ſe hẽre credebant/deũq; puiſuꝝ ut fortiter uaſtarent. Sed & ipſum regẽ aſſyrioꝝ Sẽnacherib nõ ꝑualentẽ aduerſus egyptios cũ ad ꝓpria remearet ferro pitu/rum eſſe ꝓdixit. Ipſo ſiqdem tpe ſcripſerat Ezechiæ aſſyrius epiſtolas: in qbus fatuũ eũ eſſe dicebat/credẽtem q eius ſeruitiũ poſſet euadere: q multas gẽtes & maxias ſubdidiſſet/ & interminabat ſun ditus ſe eum diſpdere dum capet urbẽ/niſi portas apiens ſponte in hieroſolymis exercitũ eius exci/peret. Quæ dum religiſſet Ezechias/ſpreuit pp ſpem quã hẽbat in deo epiſtolã uero replicãs in tem plo repoſuit. Rurſus aũt cũ deo uota & oꝛones effunderet p ciuitate & p ſalute cũctoꝝ. Eſaias ꝓphe ta eum aſſeruit exauditũ/& nec in pñti tpe eſſe ab Aſſyriis obſidendũ/& in futuro oẽs q ab illo ia capti fuerant eſſe reuerſuros/& in tertio anno cũ pace opus ſuũ facturos/& ꝓpriaꝝ poſſeſſionũ ſine timore diligentiã hituros. Interea quo tpe tranſeunte/Aſſyrioꝝ Rex bello quod ægiptiis intulerat fruſtratus ab hmõi cauſa ſine effectu remeauit ad ꝓpria. Is enim cum multo iam tempore fuiſſet cõ/moratus in obſeſſione. Peluſii/& dum aggeres contra muros eleuari fuiſſent /quibus ciuitati nitebã tur inſiſtere/audiuit Aethiopum regem Tharachem cum multo exercitu ad ægyptiorum uenire ſo latium/& per deſertum iter facere/ut ſubito in Aſſyriorũ caſtra irrueret. Turbatus ergo eſt rex Sen nacherib ac ſacerdotem qui uulcani caſtrametati quaſi rex iſte ad eum regem ægyptiorum ueniſſet qui eſſet uulcani ſacerdos/ & obſeſſionẽ Peluſii hmõi cauſa diſſoluit. Cap. II.

QRante itaq; rege Hieroſolymoꝝ ad deum/& deus exaudiens maximam plagã miſit in eum/& multi perempti ſunt. Herodotus autẽ errorem ideo facit/quia non Aſſyriorum dicit regem/ſed Arabum/adiiciens quia ſoricum multitudo una nocte arcus & arma re liqua comædit aſſyriorum/& ꝓpterea cum non habuerit rex arcus/exercituꝫ epulſio re uocauit. Et hæc quidem Herodotus. Beroſus autem qui chaldaicam conſcripſit hiſtoriam meminit regis Sẽnacherib/& quia regnauit ſuper aſſyrios/& caſtrametatus eſt in oẽm Syriam & ægyptum/ita dicens. Reuerſus autem Sennacherib a prælĩis ægyptiacis ad Hieroſolymam/cũ inueniſſet exer citum quem Rapſaci dimiſerat in periculo peſtilentiæ cõſtitutum/deus enim morbum populo eius immiſerat. ita ut prima nocte eorum qui obſidebant deperirent centum octoginta quinq; milia ui/ri cum iudicibus & tribunis ꝓpter calamitatem hanc in nimio timore & anguſtia conſtitutis de cũ/cta iam militia metuens effugit cum ſua manu ad propriũ regnum in ciuitatem quæ appellat Nini ue. Et dum modicũ tempus ibidem cõmoratus fuiſſet/dolo a ſenioribus filiis adramelech & Seleu/ſtro eſt peremptus in proprio tẽplo quod dicitur araſci. Et illi qdem ꝓcede patris effugati ad arme/niam diſceſſerunt/ſucceſſit aũt in regno eius aſaracodas. Terminus obſeſſionis aſſyrioꝝ contra Hie roſolymitas tali occaſione prouenit. Cap. III.

Ezechias

EZechias aũt inopinabiliʒ a terroribus liberatus gratificãs hoſtias cũ oi populo celebrauit deo/& cognoſcẽs/qa nulla alia eã hoſtes alios qdẽ pemiſſet/alios uero timore mortis ſimul effugaſſet ab Hieroſolymis/niſi dño ſolatio oi ſtudio & largitate uſus eſt circa dei cultũ. Non poſt multũ uero graui languore detentus a medicis qdẽ deſpatus eſt/nihilq; nec ipſe de ſe/nec eius amici ſpei ulterius ſuſtinebãt. Adiiciebaʒ aũt & alia anguſtia magna regi/ eo q; filios non hẽret/& q; moriturus eſſet deſolatã relinquẽs domũ/nec ſucceſſorẽ ſui generis hiturus. Dũq; nimis in hac pte fatigareʒ/rogauit deum ut ei quo tpe uitã cõcederet/ donec filios hẽre poſſet/& non prius aĩa priuareʒ añq; fieret pater. Cui miſertus deus petitionẽq; ſuſcipiens/qa nõ dolebat/eo q; priuãdus eſſet bonis impii/ſed ut filios hẽret/q in eius principatũ ſuccederẽt. mittens Eſaiam iuſſit ei dicere qa poſt tertiã diem euaderet caſum languoris/poſt hæc annis qndecim ſuperuiueret/& filios generaret. Et dum hæc mandata dei ꝓpheta dixiſſet ꝓpter nimietatẽ lãguoris/ & ea q; inopinabiliter ꝓmittebaʒ non credens ſignũ aliqd & indiciũ petit ut faceret Eſaias/q̃tenus hæc dicenti ſibi crederet/& a deo eũ miſſum uere cognoſceret. Nã ea quæ ultra rõnem ſunt/& ſpe fortiora uideaʒ hmõi rebus crediuʒ eſſe ueracia. Et dum ꝓpheta interrogaſſet eũ/ qd̃ uellet fieri ſignum/ umbrã ſolis petiit decem gradibus ad ea loca uũ uenerat remeare. Et dum ꝓpheta rogaſſet deum ut fieret/ audiens rex ipletum eſſe quod uoluit/repente diſſolutus a languore conſcendit in templum/ & adorans deũ uota debita celebrauit. Eo ſiqdem tempore cõtigit Aſſyriorum regnũ a mediis ſolui qd̃ tñ in aliis ĩdicabo. Rex itaq; babyloniorũ Baladas miſit legatos ad Ezechiam portãtes munera/& ab eo popoſcit ut ei eſſent ſocius & amicus. Ille uero legatos libẽter excipiens/ & theſauros eis oſtẽdẽs/& armoꝝ inſtructionẽ & aliã copiã quã in auro & gẽmis hẽbat/ſimul etiã munera præbens regi Balado deferenda dimiſit eos. Tunc Eſaias ꝓpheta uenit ad regem/& reqſiuit uñ fuiſſent q̃ uenerant. Qui dixit de Babilonia eos a ſuo rege uenieſſe/& oñdiſſe ſe eis uniuerſa/ ut uidentes diuitias & uirtutẽ regni cognoſcerẽt & regi ſuo renũciarẽt. Cui ꝓpheta reſpõdens. Scito inqt nõ poſt multũ tp̃s ad Babyloniã filios tuos/& diuitias trãſmigrandas/inſup & nepotes tuos eunuchos eẽ faciendos & amiſſuros uirile nomen/& regi Babyloniæ ſeruituros. Hæc enim prædixit deus. Ezechias cõtriſtatus in his q̃ dicta fuerãt/ait nõ ſe qdem uelle ſuã gẽtem in talibus ærumnis incurrere/ſed qa ĩpoſſibile eſt q̃ apud deũ deliberata ſunt poſſe mutari/rogabat ut uſq; ad uitã ipſius pax ꝑmaneret. Meminit aũt Baladi regis babyloniorũ Beroſus. Cũ itaq; ꝓpheta. Eſaias indubitãter & mirabiliter de ueritate cõfideret/& nihil falſi pœnitus loq̃reʒ/oĩa q̃cũq; ꝓphetauit/ſcribẽs dereliq̃t in libris ut ex effectu poſtea oĩbus appareret. Et nõ ſolus iſte ꝓpheta/ſed & alii numero duodeci/idem fecerunt/& oẽ ſiue bonũ ſiue cõtrarium quos apd̃ nos fit/ſcd̃m illoꝝ dictũ ꝓuenire dinoſcitur. Sed hoꝝ ſingula denuo declarabimus. Ezechias aũt rex dũ ſup uixiſſet tp̃s qd̃ ꝓdiximus/ & oẽ illud ſpacium in pace deguiſſet/mortuus eſt ãno uitæ ſuæ qnquageſimo & quarto/in qbus regnauit uiginti & nouem. Cui ſucceſſit regno filius ꝓprius nomine manaſſes/de matre qdem noie Abhiſida/ q a patris uolũtatibus abſciſſus/& ad diuerſa cõuerſus/oẽ genus malignitatis oñdit/& nihil ipium dereliq̃t/ſed iniq̃tates Iſrahelitaꝝ imitatus eſt/qbus in deũ delinquẽtes affligebãtur. præſumpſit ẽt tẽplũ dei polluere ſimul & ciuitatẽ oẽmq; pariter regionẽ. Nam ſpernẽdo deum & ad hoc uſq; ꝓuenit/ut omnes hebræoꝝ iuſtos occideret/neq; ꝓphetis ꝑceret. quoꝝ quotidie ſingulos ꝓimebat/& eoꝝ ſanguine Hieroſolymoꝝ plateas irrigabat. In his iratus deus miſit ꝓphetas ad regẽs & populũ ꝑ quos interminatus eſt eaſdẽ ei futuræ calamitates/in qbus incurrerant fratres eoꝝ iſrahelitæ/cum ei iniurias intuliſſent. Illi uero nõ credidere eorum uerbis quibus lucrari potuerunt ut nihil mali paterenʒ operibus autem cognouerũt fuiſſe uera quæ a prophetis prædicta ſunt. Capi. IIII.

IGitur dum in eis pſeuerarent. bellũ ſuper eos intulit rex Babyloniorũ & Caldeorũ. Is. n. miſſo exercitu in iudeam & regionẽ eoꝝ depopulatus eſt/& regẽ Manaſſen dolo captũ & ad ſe deductum habuit ad ea q̃ uoluit tormenta ſubiectũ. Manaſſes aũt tũc intelligẽs in qbus malis eſſet/& hoꝝ oium ſe arbitratus auctorem/ſupplicabat deo ut ei hoſtẽ ſuũ elementẽ faceret atq; miſericordem cui⁹ oſonem deus exaudiens/hoc ei cõceſſit/& remiſſus a rege Babyloniorũ ad ſua regna reuerſus ẽ. Cunq; uenieſſet ad Hieroſolymã/prioꝝ qdem delictoꝝ q̃ circa deum geſſerat pœnitens/ſtudebat ẽt memoriã ſi eſſet poſſibile ab aĩo ſuo repellere. & ad ſeruitutũ ei⁹ & oẽm cultũ diuinæ religionis accedere/tẽplũ quæ purgare & ciuitatem/& ad hoc ſolũ erat decaetero cõſtitutus/ut gratias deo pro dono ſalutis exoluereʒ/quatenus in omni uita eius ei ꝓpitius ꝑmaneret. Hæc autem ipſe & populum agere docui/agnoſcẽs i quibus calamitatibus incidiſſet propter ritum qui ſancte cõuerſationi erat aduerſus. & ædificãs rurſus altare ſolẽnes hoſtias immolabat ſicut Moyſes diuinam exponẽdo culturam. Eodẽ itaq; mõ & pro Hieroſolymoꝝ cautela cogitauit/ ita ut etiaꝫ muros ãtiquos cum multo ſtudio reparet/& alios ultra eos erigeret/ & turres eminẽtiſſimas exaltaret/cuſtodias uero q̃ añ ciuitatẽ fiunt multa munitione firmauit/& ſic in oĩbus a priori conuerſatiõe mutatus eſt/& poſthæc hũit beatiſſimã uitã/ut multi imitatores eius eẽnt/ ex quo cœpit dei

pit dei colere pietatē. Qui cū uixiſſet ānis. lx. & ſeptē, & regnaſſet qnq̄ginta & gnq̄ defunctus eſt, & ſepultus i hortis ſuis. Cuius regnū puenit ad eius filiū Ammō, & nomen eius matris fuit Maſſel mis de ciuitate Iechabath. Qui dū imitaret opa pris eius quæ ille in iuuentute ſua præſumpſerat, dolum paſſus a ſuis in domo ſua pemptus eſt, cū uixiſſet annos quattuor & uiginti, & in regno fe, ciſſet tres. Populus aūt eius peremit iterfectores, eūq̄ cū patre ſepelierūt, regnūq̄ Ioſiæ eius filio tra, diderunt cū eſſet annoꝝ octo. Cuius mater qdē de ciuitate fuit Voſcheti nomie Ezi. Erat uero ille natura benignus, & ad uirtutē uiriliter ꝓparatus, & in ſtudiis Dauit regis & intētione & regula to, tius diſpōnis eius itentus. Cunq̄ ad duodecimū ætatis ueniſſet annū, pietatē & iuſtitiā in ſe mirabilē eſſe mōſtrauit. Cunctūq̄ nāq̄ populū correxit & monuit, ut derelicta idoloꝝ ſecta, quaſi nō eſſent dii colerent pīium deū, & opa ſiī maioꝝ patrum in qbus deliq̄rant uelut ſenior emēdabat, q̄ uero bñ & oportunæ facta cognouerat, obſeruabat, & hoꝝ imitator erat, & ꝑ ſuam ſapiam & intellectū naturalē ſimilia celebrabat, cōſiliis utiq̄ & bonis & traditiōibus tradens ſenſum. Sequēs. n. leges ue lut ordinē ciuitatis, & pietatē circa deū gerens, oia ꝓſpere gubernabat, & maxime ꝙa priorum re, gum iniqtate recedebat. Qui & oēm ciuitatē & ꝓuinciā purgauit, & lucos extraneos q facti fuerāt abſtulit, & ornamēta quæ in eis a ꝓoribus fuerāt ad iniuriā dei oblata depulit, & tali mō populū ab hmōi ſecta retractū ad religionis diuinæ iura cōuertit. Qui & legitimas obtulit, & holocauſtoꝝ ſa, crificia altari ſolēniter rurſus exhibuit, & in unaq̄q̄ cā iuſtitiā nō minus q̄ aīæ ſuæ colnit medicinā, miſitq̄ in totā ꝓuinciam iubens ut q uellent auꝝ & argentū deferrent ad repatiōem tēpli ꝓ ſua uo, luntate atq̄ uirtute. Dum itaq̄ pecuniæ allatæ fuiſſent ad ſollicitudinē tēpli & eius expēſas ꝓpoſuit Amaſiā q erat & ſupra ciuitatē ſcriptorē & Saphan, & ſcribam monumētoꝝ Ioan, & pōtificē He, lyachim. Qui dilationē nulla ſegnitie faciētes, ſed inſtructores, & oia quæ erant neceſſaria ꝓpabant & hoc mō repatione tēpli celebrata pietas regis oſtenſa eſt. Qui dū octauūdecimū īpii hēret annū miſit ad Helyachim ſacerdotē, iubens ut pecuniæ q̄ remāſerāt cōflarētur, & fierēt exinde crateres, & libatoria & phialæ ad miniſteriū dei, inſup & q̄tūcūq̄ auꝝ & argentum eſſet in theſauris, ēt hoc ꝓferret ad crateras, & ad uaſa hmōi facienda. Proferrens aūt Helyachim pōtifex auꝝ, inuenit libꝝ ſacrū Moyſeos in templo poſitū quē ſimul eiiciens dedit ſcribæ Saphæ. Qui dū relegiſſet uenit ad regem, & dū oia quæ iuſſerat fieri, terminū ſignificaſſet, relegit ei & librū illū. Tunc ille cū uerba li, bri eius audiſſet, ſciſſa ueſte ſua uocauit pōtificem Helyachim, & ipſum ſcribā, & neceſſarios ſimul & amicos, miſitq̄ eos ad quādā mulierem ꝓphetiſſam noie Holdā uxorem Salomi cuiuſdā inſignis uiri & nobilitatē ꝓclari: iuſſitq̄ ut euntes cōſulerent eā, ſi ꝓpitius fieret deus, cū metueret ne ꝓuari, cando Moyſeos leges & mandata maioꝝ piculum tranſmigratiōis incurrerēt, & ad extraneas ter ras uenientes uitā agerent miſerabilē. Audiens aūt ꝓphetiſſa quæ fuerant a rege mādata, iuſſit ut re meantes dicerēt regi: qa diuinitas qdē decretū quod iā cōtra eos ꝓtulerat præcibus īfirmari nō poſ, ſet. i. ut populus nō ꝑiret, aut nō de ꝓuincia pelleret, aut bōis tunc pñtibus mīme ꝓuarētur, dū trāſ, greſſi fuiſſent, leges, & tanto tpe pœnitentiā non egiſſent, ꝓphetis utiq̄ monentibus ut ſobrie uiue rent, & in pietatis ſupplicia deuitarēt, quæ faciēda dicebat ut crederent, qa deus eſt, & nequaq̄ mē, titus in uerbis q̄ ꝑ ꝓphetas ſuos ꝓnunciauit, ꝓpter iuſtitiā tñ regis retinēdas iſtas ærumnas, & poſt eius obitū definita ſupplicia populis iferenda. Igitur illi q miſſi fuerant muliere ꝓphetante, remeā, tes nunciauerūt regi. Tunc ille mittens ubiq̄ iuſſit populū ad Hieroſolymā cōuenire, & ſacerdotes atq̄ læuitas, & oēm ætatem ſimul adeſſe ꝓcepit. Quibus cōgregatis, primū qdem eis ſacros legit li bros: & ſtans in tribunali in multitudine mædia, coegit cūctos fidē & iuramēta ꝑbere, ut apud deuꝫ fierent, & Moyſeos leges ꝑ oia cuſtodirent. Illi uero ꝓmptiſſime & iurauerūt, & ꝓcepta regis ſple, re ꝓmiſerunt. Mox itaq̄ ſacrificia celebrantes, deū ſibi poſcebant eſſe ꝓpitiū. Rex aūt ſacerdoti ꝓ, cepit ut ſi qđ aliud uas a parentibus eius oblatū idolis aut diis extraneis inueniret ut tēplo ꝓferret. Et dum fuiſſent multa collecta, cōburens ea cineres eoꝝ diſperſit in fluuiū, & ſacerdotes idolorum qui ex genere non erant Aaron interfecit. Dum hæc ergo feciſſet in Hyeroſolymis, ꝓceſſit in uni, uerſam ꝓuinciam, & lucos qui ab Hieroboam rege ad honorem deoꝝ extraneoꝝ facti uidebant ex terminauit, & oſſa falſoꝝ ꝓphetaꝝ ſuper altare qđ prius Hieroboā cōſtruxerat cōcremauit. Ea igi tur quæ ueniens ꝓpheta ad Hieroboā, cū ille ſacrificaret, & populus audiret quæ futura eē prædixe rat mō terminū ꝓceperunt, quando ex genere Dauid Ioſias nomine fecit ea quæ prædicta ſunt an, te annos trecentos ſexaginta & unum. Poſt rex Ioſias ꝓfectus eſt ad cūctos Iſrahelitas q captiuitatē & ſeruitiū Aſſyriorum effugerūt, eiſq̄ ſuaſit: ut impios actus, & honores deorum extraneorum re, linquent, & patrium maximūq̄ colerent deum, eiq̄ dicarent & domos & uicos. Perſcrutatus eſt aūt & ciuitatem, ne quod forte idolum habentes intra ſua tecta celarent, neçnō & currus q ædifica ti fuerant a prioribus regibus, & quæcq̄ alia huiuſmodi erant quæ uelut deos adorabant, pariter cū, cta amputauit. & hoc modo purgata omni prouincia ad Hieroſolymam omnem populum conuo, cauit, & ad azymoꝝ feſtiuitatem quæ paſca dicit, eos adduxit, donauitq̄ populo in paſca nouellos

edos & agnos

edos & agnos triginta milia/boues autem ad holocauſta tria milia. Præbuerũt aũt & primi Iudæoꝝ propter paſca ſacerdotibus agnos quinq; milia & leuitis agnos duo milia/ſexcentoſq; eorũ præſules obtulerunt/boues uero quingentos. Et dum eſſet hæc abundantia quadrupedum ſacrificia facie/bant Moyſeos legibus hoſtias ſingulas enarrantibus ac miniſtrantibus/nec fuit alia ſimilis feſtiuitas apud Hebræos a Samuelis propheta temporibus. Cauſa uero eius feſtiuitatis hæc erat/ut omnia ſe/cundum legis antiquam traditionẽ paternæ ſolennitatis efficerent. Capi. V.

POſt hæc aũt dũ Ioſias in pace atq; diuitiis & gloria ſuper oẽs excelleret. Nechao rex ægyptiorũ, caſtra poſuit ad Eufratẽ fluuiũ ut contra Medos & Babylonios dimicaret/qui aſſyriorũ ſoluerunt principatum. Habebat. n. deſiderium ut regnaret in aſia. Et dum ueniſſet ad ciuitatem Medin/quæ erat de regno Ioſiæ/prohibebat eum rex Ioſias per ſuã prouinciam contra medos iter efficeret. Tunc mittens legatos ad eũ Nechao/ſignificauit non ſe cõtra exercitum ducere/ſed ad Eufraten fluuium properare/adiiciens q; eũ nõ deberet ꝓuocare ad ſua bella/prohibendo ue aliena iret ad prœlia quo tendebat. Ioſias uero nõ aquieſcebat uerbis Nechao/ſed inſtabat ne iter ſuum per eius faceret regiõem reor urgebat eum/ut quod imminebat accideret. Nã dum aciem exercitus ſui componeret/& in curru uectus a cornu tranſiret a cornu/quidam iaculatus eum ægyptiorum ꝑ belli feſtinatione ſuſpendit. Mox enim uulnere nimis affectus/iuſſit exercitũ reuocari ad Hieroſolymamq; remeauit. Qua plaga defunctus eſt/ſepultuſq; magnifice in patriis monumentis. Qui uixit annis triginta & octo/regnauit autem ex eis unum & triginta/omniſque populus eum multis diebus magno luctu gemituq; defleuit/ſed & Hieremias propheta mortis eius carmẽ lamentabili modulatione compoſuit/quod hactenus noſcitur permanere. Hic uero propheta etiam futurã ciuitatis cladem prædixit/ſcripto reliquit ſimul & captiuitatẽ nunc apud nos habitã/& Babyloniorũ una migrationem. Et non ſolum iſte prædixit hæc populo eſſe uentura/ſed & propheta Ezechiel primus de his duos libros cõſcribens/plebi reliquit. Erant autem ambo genere ſacerdotes/ſed Hieremias quidẽ in hieroſolymis eſt cõmoratus a tertiodecimo anno regis Ioſiæ uſque dum ciuitas uaſtaretur & templum. Quæ uero ꝺ hoc propheta prouenerunt loco proprio declarabimus. Mortuo ſiquidem Ioſia ſicut prædiximus ei ſucceſſit in regnum filius Ioacham cum trium & uiginti eſſet annorum. Et hic quidem regnauit in Hieroſolymis/matrem uero habuit Amital de ciuitate Abana/fuitque impius & ſceleſtus. Capi. VI.

REx igitur ægyptiorũ dũ fuiſſet a pugna reuerſus euocauit Ioachã ad ſemetipſum de ciuitate Syriæ quæ dicit Emath. Qui dum ueniſſet eum repente uinxit/& ſeniori fratri eius ex eodem patre progenito nomĩe Eliachim. tradidit regnum mutãs ei nomen ioachim. Prouinciæ uero tributum poſuit centũ argenti talenta/& unum auri. Ioachim ergo has pecunias exoluebat. Ioachim aũt deduxit in ægyptũ/qui etiam mortuus eſt in ea dum regnaſſet tres menſes/& dies. x. Ioachim uero mater uocabatur Zabud de ciuitate Abunia. Hic uir erat natura iniuſtus & ualde nequiſſimus/& neque circa deũ ſanctus/neque circa homines mãſuetus Cap. VII.

DVmq; quartum regni haberet annum. Babyloniæ principatum quidam nomine Nabuchodonoſor accepit eodemq; tempore cum magno apparatu ad Circamin ciuitatẽ uenit/quæ eſt iuxta Eufraten/pugnaturus contra regem Aegyptiorũ Nechao ſub hoc enĩ Syria erat uniuerſa. Dumq; cognouiſſet regis Babyloniæ uoluntatem. Nechao pœnitus non expauit/ſed cum magno brachia ſuper Nabuchodonoſor ad Eufraten uenit. Qui facto cõgreſſione deuictus eſt/& multa milia uariis rebus belli amiſit. Tranſiens autem Eufraten babyloniæ rex omnem Syriam uſq; ad Peluſium cœpit præter iudæam. Quarto igitur anno Nabuchodonoſor/qui erat octauus ioachim regis Hebræorum contra iudæos cum magno exercitu caſtrametatus eſt rex Babyloniæ tributa exacturus ab ioachim/aut certe dimicaturus. Ille uero metuens eius minas/& pacẽ hẽre deſiderãs/præbuit ei tributa quæ præceperat annis tribus. Capi. VIII.

TErtio anno audiens Aegyptios denuo cõtra Babyloniam pugnaturus tributa nõ reddidit/ſed ſpe ægyptiaci belli deceptus eſt. Nã pugnare cõtra eum ægyptii minime præſumpſerũt. Propheta itaq; Hieremias quottidie ꝓdicabat/quia fruſtra ægyptioꝝ ſpe teneren̄t/& quia imineret ciuitati ut a rege Babylonio uaſtaret̄/& rex Ioachim ſubderet̄ ab eo. Sed hæc nulla utilitate dicebat/qñ qui crederet nullus erat. Nã & populus & ꝓnceps audientes hæc negligebãt/& indignãtes ſuper his quæ dicebant̄ quaſi augurium aduerſus regẽ ꝓpheta ferret/accuſabant eum & ſubiectũ iudicio ut ad ſuppliciũ quoque traderet̄/cõtra eum dari ſententiam poſtulabant/quod multi quidẽ aduerſus eũ fieri decreuerũt/ſeniores autẽ receſſerunt. Qui ea uoluntate qua iuſtæ prophetã abſoluerant/& ipſa etiam aliis ſuadebant ne quid mali fieret Hieremiæ dicentes/quia nõ ſolũ iſte ciuitati prædiceret futura/ſed & Micheas ante eũ olim talia prædixiſſet/& multos ſcirẽt hmõi uerba dixiſſe/quorũ nullus a regibus aliquid ptuliſſet/ſed quaſi ꝓphetæ dei honorati fuerãt. His itaq; uerbis mitigãtes turbas eripuerunt Hieremiã a diffinito ſupplicio. Qui omnes

prophetias ſuas ſcribens/ieiunãte populo/& in eccleſiam cõgregato in templo menſé nõ/quto anno regis Ioachim/relegit librũ quẽ de futuris rebus ciuitati & populis & templo conſcripſiſſe uidebatur. Audiẽtes itaq; ꝓncipes tulerunt ab eo librũ/iuſſerũtq; eũ & ſcribã Baruch de medio tolli/neq; buſdã forẽt manifeſtati. Ipſi uero librũ portãtes regi dederunt. Qui ꝓſentibus amicis iuſſit ſcribã ſum relegere/& audiens quæ ſcripta noſcebant in libro/iratus rex diſrupit eũ & igne cremauit/& requiſitos Hieremiã & Baruch iuſſit ad ſe puniendos adduci. Illi ſiquidẽ eius tũc irã declinauerũt/nõ poſt multũ uero tempus uenientẽ cõtra ſe eũ magno exercitu regẽ Babyloniorũ fœderis iure ſuſcepit propter metũ eorũ/quæ dicta fuerant a propheta credens nihil ſe fore paſſurũ/neq; per obſeſſionem neq; per pugnã. Dumq; rex Babyloniæ itraſſet in ciuitatẽ/fidem nequaquã ſeruauit/ſed & iuuenes fortiſſimos & pulchritudine decoros Hieroſolymitaorũ occidit una cũ rege ioachim. Quẽ etiã añ muros inſepultum proiici iuſſit/filiũ uero eius Ioachim conſtituit regẽ uniuerſæ ꝓuinciæ. Eos aũt qui erant in dignitatibus cõſtituti numero tria milia captiuos duxit in Babyloniam inter quos erat propheta Ezechiel cum eſſet adhuc puer. Hic ergo finis habuit Ioachim regem/qui uixit quidem annis ſex & triginta/regnauit autem duodecim. Succeſſor uero eius regni ioachim de matre nomine Onas regnauit menſibus tribus & diebus. x. Capi. IX.

REgem ergo Babyloniorũ qui ioachim conceſſerat principatũ repente timor inuaſit. Formidatus eſt enim ne forte habens mali memoriam pro nece paterna prouinciam eius inuaderet. Et mittens exercitum regẽ ioachim in hieroſolymis obſidebat. Ille uero cũ eſſet natura benignus & iuſtus noluit ciuitatẽ propter ſe uidere pericula ſuſtinere ſed ſumẽs matrem & cognatos tradidit obſides ducibus qui fuerant a Babylonia regeq; directi accipiẽs ab eis iuſiurandum ut nihil mali pateretur nec ipſe nec ciuitas/quorũ fides nequaquam manſit inuiolata. Non enim ſeruauit eam babyloniæ rex/ſed præcepit principibus ſuis/ut omnes qui erant in ciuitate iuuenes captiuos ſumerent pariter & artifices eoſq; ad ſe ligatos adducerent/qui omnes fuerunt decem milia & octingenti triginta & duo/ſimul & ioachim cum matre pariter & amicis/quos deductos ad ſe habuit in cuſtodia. Patrum uero ioachim nomine Sedechiam conſtituit regem. accipiens ab eo iuſiurandum ut ei prouinciã cuſtodiret & nihil hoſtiliter ageret/nec faueret ægyptiis. Sedechias autem erat quidem annorum uiginti & duorũ quãdo accepit regnum/& nomen matris eius Amias. Fuit. n. contra iuſticiam ſuperbus. circa quem impii locũ maximũ hẽre uidebantur. Quapropter & propheta Hieremias ad eum ueniẽs crebro teſtabatur dicẽs/ut reliquas quidẽ impietates & iniquitates deſereret/& iuſticiæ prouideret/& neq; duces qui eſſent maligni reſpiceret/neq; falſis ꝓphetis eum ſeducentibus crederet/quaſi nequaquam contra ciuitatẽ babyloniæ rex dimicaret/quia Aegyptii contra eum bella rurſus inferrent & uincerent/quaſi hæc uerba non eſſent/nec hoc modo uentura forent. Sedechias ãt dũ audiret prophetam hæc dicẽtem conſentiebat ei per oĩa tãquã uera loquenti/& q̃ſi ꝓdeſſent ei/ut eius crederet uerbis/ſed rurſus eius amici ſubuertebãt eius mentẽ & a ꝓphetæ dictis ad ea quæ uoluerãt adducebãt. Prophetauit ãt Ezechiel in babyloniæ futuras populi calamitates/& hæc miſit in Hieroſolymã/ſed Sedechias eorum prophetiis nõ credidit ꝓpter huiuſmodi cauſam. Alia ſiquidem uniuerſa conſona a prophetis edicta ſunt quomõ & ciuitas uaſtaretur. & ipſe Sedechias duceretur captiuus in babyloniam/diſcordabat autẽ Ezechiel dicens quia Sedechias babyloniam non uideret eum Hieremias dixiſſet/quia uinctum eum rex babyloniæ duceret/& eo ꝙ non idem uterq; dixiſſent/etiam illa quæ cõcordabant nõ eſſet uera dicebat/licet ei omnia ſecundum eorum euenirent prophetias/quæ tamen opportunius declarabimus. Igitur ſocietatẽ Babyloniorum quam habuit annis octo/diſſoluit/& ſemetipſum ad ægyptios tranſtulit/ſperans cũ illis contra babylonios præualeret. Capi. X.

INterea dum hoc cognouiſſet Babyloniæ rex caſtra mouit aduerſus eum/& afflicta prouincia/& munitiones eius una diripiens/ad ipſam Hieroſolymorũ ciuitatẽ obſidẽdam cũ magno ueniebat exercitu. Rex ergo Aegyptius audiens qa Sedechias eius amicus eſſet obſeſſus/ſumpta uirtute maxima bellatorũ uenit ad iudæam quaſi eius ſoluturus obſeſſionem. Babylonius autẽ receſſit ab Hieroſolymis/& occurit ægyptiis/eiſq; cõgreſſus prœlio ſuperauit/& eos in fugam uerſos de Syria coegit exire/Dumq; diſceſſiſſet babyloniorũ rex ab hieroſolymis/deceperunt falſi prophetæ Sedechiã dicentes/quia neq; babylonius rex denuo pugnaret/& cõtribuli eorũ quos de prouincia ad babyloniã demigrauerat cum dei uaſis omnibus quæ rex tulerat ad hoc templũ reuerterentur. Sed Hieremias his cõtraria atq; uera tranſiens in mediũ prophetauit/dicens/quia male quidem facerẽt illi qui regi talia ſuaderent qñ præ Aegyptios nihil iuuari poſſent quos utique deuincens babyloniæ rex in hieroſolymã remearet/eamq; fortiter obſideret/& populũ fame corrũperet ac reliquos captiuos abduceret/ſubſtantiaſq; diriperet/ſimul & tẽpli diuitias exhauriret/& illud inſup cõcremaret/ciuitatẽq; ſubuerteret/& eẽnt ſeruituri babyloniæ regi/eiuſq; nepotibus ãnis. lxx. A quoꝝ ſeruitio nos inquit tũc remouebunt Perſæ & Medi babyloniorum deſtruẽtes

imperiũ

imperium & ad hanc remeantes urbem/ædificabimus templum rursus/& Hierosolymam denuo re parabimus.Hæc dicente Hieremia plurimi quidē crediderunt/principes aūt & impii excessisse eum a sua mente dicebant/eumque sub hoc fomite deridebant.Igit cum ei placuisset ad patriam propē rare/quæ dicitur Anathoth/uiginti stadiis procul ab Hierosolymis cōstituta inueniens eum in itine/re quidem principatū cōprænensum detinuit/calumniā faciens ei quasi ad Babylonios iret.Illi mē/tiri quidem illum & calumniari sibi/crimenq; inferre/se uero ad patriā properare dicebat.Qui ad hæc uerba non flexus uictum deduxit ad iudices magistratuū/a quibus omnia uerbera & tormenta perpessus/ad necis supplicia reseruabatur/qui quoddā per tempus hæc quæ prædiximus iniuste su/stinuit.Anno nono Sedechiæ regis/decima die mensis decimi.Babyloniæ rex ad Hierosolymam ca stra metatus est/& sedens circa eam decem & octo mēses cū studio magnæ uirtutis obsedit/obsessos que hierosolymitas duo mala alia & maxima deprimebant morbi languor & fames eis uehemen/ter insistens.Hieremias uero propheta cum esset in custodia non cessabat/sed clamabat prædicebat que aperte monendo populū ut regē Babyloniorū portas aperientes exciperent/hoc.n.facto eos cū omni domo posse salutari/alioquin radicitus asserebat euelli/prædicebatq; pariter quō si qui mālo rint in ciuitate omnino perirent/aut fame consumpti aut gladiis hostiū.Si uero ad hostes cōfugerēt/ & inimicos & mortē quodammodo declinarent.Principes hæc audientes inter ipsa mala consisten/tes non patiebantur eius uerba animo suo percipere/sed cum ira uenientes indicauere regi/& accu/santes eum quasi uæsanū occidendū esse prophetam poscebant qui eorum animos frangeret/& ma/lis promissionibus audaciā populi ualde molliret/qñ dū parati essent oēs pro eo & patriæ salute pu/gnare ille moneret ut ad hostes fugerent uniuersi/quia ciuitas capienda foret/& oēs in ea pariter pe rituri.Rex uero ipse quidē pro bonitate & iusticia iratus non est.Sed ne principibus tali tempore ui deret esse contrarius/permisit eis ut facerent prophetæ quod uellent.Qui hoc sibi agere concesso/ mox ingredientes in carcerē/& sumentes eum in quendam lacum plenū cœno deposuerunt/ut mor te propria suffocatus extingueretur.Ille ergo usque ad guttur in luto depositus in his uigebat angu/stiis.Quidā uero seruorū regis honoribus decoratus genere æthiops erumnas prophetæ regi nun/ciauit.dicens nō recte amicos & principes eius fecisse ut ꝓphetā in cœno submergerēt/quod opus omni morte & uinculis esset amarius.Hæc cū audisset rex pœnitentia ductus/quia prophetā princi/pibus tradidisset iussit æthiopi/ut sumptis triginta regis ministris & funibus/& quicquid expediret ad salutis eius utilitatē/cum festinatione Hieremiā abstraheret.Ethiopus aūt sumens quod præcepe/rat/rex prophetā de lacu reduxit/& sine custodia esse permisit.Euocante uero eū rege latenter/& re quirente siquid ei diuinum in rebus præsentibus posset edicere/ille habere quidē se quod diceret as/serebat sed nō sibi fore credendū/nec dum moneret audiendū/qñ iam quasi malū aliquid agentem amici perdere decreuissent.Vbi sunt inquit nūc qui Babyloniū nequaquā dimicaturū esse dicebant/ audientesq; fallebant.Sed & si nūc ueritatē dixero/morte me condemnabis.Cunq; ei rex iusiurandū præbuisset/quia nec ipse eū pimeret/nec principibus supplicii iure cōtraderet/data fide securus/sua/ debat ei/ut babylōiis traderet ciuitatē.Hæc.n.dicebat ei deū p se ꝓphetare si liberari uellet/& præ/ sentia pericula declinare/& neque ciuitatem usq; ad fundamēta deiici/ nec templū ab hostibus con cremari/quod si nō fieret ipse malorū auctor & sibi & ciuitati huius calamitatis existeret.Hæc audi ens rex/uelle se quidē quæ monebat facere dixit/& expedire sibi/sed metuere cōtribules/qui ad re/ gem babyloniæ perrexissent/ne accusantibus eum periculo subiacerent.Quem propheta cōforta/ bat/& frustra suppliciū suspicari dicebat/nihil mali passurum/si Babyloniis traderet ciuitatē/nec ip sum/nec filios/nec uxores eius/insuper & quia templū maneret illesum.Et Hieremiā qui deum cum hæc dixisset dimisit rex præcipiens/ut nulli ciuiū quæ locuti fuerant proderet/sed neque ꝑncipibus aperiret/qui si cognoscentes eū a rege uocatū requiterēt/ut quid cū eo locutus fuisset/eis quoque nar raret diceret quia popposcisset/ne in uincula aut in carcerē denuo traderet.Qui scilicet eis hoc dice/ bat/dum uenientes ad prophetā requirerent quid locutus fuisset ad regē.Hæc quidem ita sunt gesta. Babylonius aūt obsessionē grauius inferebat/faciens turres cū magnis ædificiis/& aggeres ingen/ tes exaltans ex quibus resistebat de muris pugnare nitentibus multasq; machinationes erexit æquās muris per circuitū ciuitatis.Illi siquidē qui intra urbē erant fortiter & ꝑmptissime resistebant/neque fame/neque languore fatigati/& licet intus his passionibus augerent animo/tñ fortes uidebant/ad prœliū/in nullo adinuentiones inimicorū & machinamēta expauescentes/sed cōtrarias machinatio/ nes in omnibus quæ faciebant illis opponere cogitātes/ita ut magnū certamē esse babyloniis simul & Hierosolymitis uelocitatis atq; prudētiæ/his quidē nihil arbitrātibus amplius cōmodi quam cap/ tionem illius ciuitatis/his autem salutem suam non in alia causa ponentibus/nisi ut magno studio la borarent/& non desperarent excogitare quibus modis hostium machinamenta destruerent.Et hæc passi sunt mensibus octo & decem donec fame uastarentur & iaculis quæ turribus iaculabantur ad/ uersus eos hostes.Capta est ergo ciuitas undecimo anno sedechiæ regis quarto mense/die nono/ cœ/

peruntq; eā principes Babyloniorum quibus obſeſſio a rege Nabuchodonoſor uidebatur eſſe com-
miſſa. Ipſe aūt in Reblatha ciuitate cōmorabat. Nomina principum qui hieroſolymam ſubdiderūt
hæc ſunt. Hergella. Sarrare. Matuſe. Megarus. Nabuzardan. Saris. Capta itaq; ciuitate circa mediam
noctem/& principibus hoſtiū ingreſſis in templū/agnoſcens hæc Sedechias rex ſumptis uxoribus/
& filiis/& principibus/& amicis/de ciuitate fugit p deſertum ualde tutiſſimum. Quod dū a quibuſ-
dam traditiis principibus babyloniog; indicatū fuiſſet diluculo eum perſequi ſunt egreſſi. Quē dum
circa Hiericuntē apprehendiſſent/eum circundederunt. Amici uero & principes Sedechiæ fugiebāt
dum hoſtes proximos eſſe conſpicerent/diſperſiq; ſunt relinquentes eum/alter ad aliū locum fugiēs
& unuſquiſque ſe liberare contendens. Quem comprehenſum cum paucis/hoſtes cū uxoribus atq;
filiis duxerunt ad regē. Venientem quoque ad ſe regem. Nabuchodonoſor impium & infœlicem uo-
care cœpit/& iuſiurandi immemorem quod præbuerat ut ei prouinciam cuſtodiret. Super hæc aūt
eum obiurgauit eum ingratum/quia dum ab eo percepiſſet imperium quod ab eius fratre tulerat &
illi tribuerat/contra munificum largitorem egiſſe uidebat hoſtiliter. Dixitque poſt hæc. Magnus de-
us/qui habens tuam nequitiam odio/noſtro te ſubiugauit imperio. His igitur uerbis uſus aduerſus
Sedechiam/filios eius iuſſit pariter & amicos cōtinuo pimi ipſo ſcilicet Sedechia & aliis captiuis in
ſpicientibus deinde oculos eruens Sedechiæ eumque uinciens/perduxit in babyloniā. Hæc uero pro
uenerunt ei quæ Hieremias & Ezechiel propheтauerant/quia comprehenſus duceretur ad babylo-
nicum regem/& loqueretur ei ex ore ſuo & uideret ſuis oculis eius oculos ſicuti Hieremias dixit. ce
catus autem & ductus ad babyloniam/eam non uidit/ſicut Ezechiel prædixit. Hæc igitur quæ ſuf-
ficienter poſſunt dei manifeſtare naturam neſcientibus explanauimus. quomodo diuerſa eſt atque
multimoda & uniuerſa ordine ſuo conſpiciens & quæ congruant agi prædicens ignorantiāque ho-
minum & in fidelitatem redarguens per quæ curari nequiuerunt ab his quæ erant paſſuri. Nam cū
ea quæ prædicabantur cuſtodire nollent/calamitatibus noſcuntur eſſe contraditi/ita ut eſſet impoſ-
ſibile uti ab ea declinarent. Igitur qui de genere Dauid regnauerunt huiuſmodi conuerſationem ha-
bere noſcuntur. Fuerunt autem uiginti & unus uſque ad ultimum regem/regnauerūtque omnes an-
nis nongentis/& quatuordecim menſibus ſex diebuſque decem. Ex quibus principatum tenuit pri-
mus eorum Saul annis uiginti/non tamen ex ea tribu conſiſtens. Porro babylonius miſit principem
militiæ ſuæ Nabuzardam in Hieroſolymam/ut expoliaret templum præcipiens/ut & illud incende-
ret/& regalia pariter/& ciuitatem ad pauimentum uſque deponeret/& populum in babyloniā mi-
graret. Qui dum ueniſſet ad Hieroſolymam undecimo anno Sedechiæ regis/& templum ſubuertit/
& uaſa dei aurea argenteaque tulit necnon & maximum cantharum/quē impoſuit Salomon/inſup
& columnas æreas/& capita earum/aureaſque menſas/& candelabra/& hæc auferens/templū quo-
que ſuccendit/menſe quinto/initio mēſis/anno undecimo ſedechiæ/octauo decimo autē Nabucho-
donoſor. Succendit autem & regalia/ciuitatemque deſtruxit/& templū ita cōcrematū eſt/poſt trecē
tos & ſeptuaginta annos/& menſes ſex/dieſque decem/ex quo illud cōſtat ædificatū/ab egreſſu aūt
populi/tunc erant anni mille ſexaginta/duo mēſes ſex/dieſque decē a diluuio uero uſque ad uaſtatio
nem templi/omne tēpus fuit annorū mille/nongentorū quinquaginta ſeptē/menſium ſex/dierū de-
cem/ex quo uero factus eſt Adā uſque ad ea quæ prouenerunt tēplo/anni ſunt tria milia quingenti
tredecim/menſes ſex/dies decē. Tantus ergo numerus annorū erat. Quæcunq; geſta ſunt ſingula ut
prouenere manifeſtauimus. Princeps itaq; regis Babylonis poſtquā Hieroſolymā & templū ſubuer-
tit/ſumens captiuos migrauit eos & pontificē & Zardā & ſacerdotē Ioſedech ſecundariū eius & cu
ſtodes templi/& tres eunuchos qui erant ſuper armatos/& amicos ſedechiæ ſeptē & ſcribā eius/&
alios principes ſexaginta/quos oēs cū uaſis quæ deprædatus eſt deduxit ad regē in Reblatha ſuin-
ciæ ſyriæ ciuitatē. Rex aūt pontificis quidē & principū ibi capita iuſit abſcidi/ipſe uero oēs capti-
uos & Sedechiā deduxit in babyloniā/uinctū quoq; circūegit & Ioſedech pontificē filiū Sacræ pon-
tificis/quē occidit babylonius in Reblatha ſyriæ ciuitate/ſicut dudū iam deſignatū eſt. Igit quia ge-
nus regū explanauimus/& qui fuerant. & eog; tēpora cuncta narrauimus/neceſſariū iudicaui/ēt no
mina referare pontificū qui pontificatum regum tēporibus habuerunt. Primus ſiquidē Sadoch pon-
tifex templi fuit/quod Salomon ædificauit/poſt eum filius Achimaas in eius honore ſucceſſit/poſt
Achimaā Zarias/poſt hunc autem Ioram & poſt eum Anxi Ioram/deinde Fideas/poſt fideam Sude-
as/poſt hunc Bilus/Bilo uero ſucceſſit Ioatham/cui rurſus Vrias Vriæ uero Nerias/poſt Neriam
Odeas fuit/poſt hunc Sallom/deinde Belchias poſt hunc Zaroch/& poſt hunc fuit Ioſedech/qui ca-
ptiuus in Babyloniam ductus eſt. Iſti itaque omnes in pontificatum filius patri per ordinem ſucceſ-
ſerunt. Veniens autem in Babyloniam rex. Sedechiam habuit donec aduixit in carcere. Quem dū
regaliter ſæpeliſſet/uaſa quæ in Hieroſolymorum templo fuerat deprædatus/diis dicauit ſuis & po-
pulum in Babyloniorum regione conſtituit/pontificem uero ſoluit a uinculis. Capi. XI.

Princeps

PRinceps itaq; militiæ Nabuzardan dum captiuaſſet populum Hebræorũ/pauperes & eos qui tradiderunt dereliquit/conſtituens eis principem nomie Godoliam filiũ Aicham de nobilibus natum/manſuetum & iuſtum/iuſſitq; ut opus in terra prouinciæ facientes/ regi de finita tributa perſoluerent. Hieremiã uero prophetã ſoluit de carcere/eiq; ſuaſit/ ut ad Babyloniã cum eo ueniret/fuerat.n.ei hoc a rege iuſſum ut illi per oĩa placida miniſtraret/qui ſi nollet hoc facere/ut indicaret ubi mãere uellet/quatenus hoc regi ſignificaret. Propheta ergo nec ſequi uoluit/nec alibi cõmorari/ſed libenter ſe abire dixit in deſerta patriæ/& cumm iſerrimis habi tare reliquiis. Cognoſcens autẽ eius uoluntatẽ militiæ p̃nceps Godoliæ quẽ conſtituerat in hieroſo/ lymoꝝ urbe præcepit/ut eius prouidentiã in omnibus haberet/eique miniſtraret quibus egeret/& donans prophetã multis præcioſiſq; muneribus dimiſit ad ꝓpria. Et Hieremias quidẽ manſit apud Godoliã in ciuitate prouinciæ quæ dicit Maſphat/rogabatq; Nabuzardan/ut cum eo dimitteret di ſcipulum Baruch filiũ neriæ/ex magna ualde familia/& qui lĩgua patria præcipuæ fuerat eruditus. Hæc dũ feciſſet nabuzardan in babyloniã profectus eſt. At illi qui obſeſſa Hieroſolymoꝝ urbe dif/ fugerãt diſperſi per certa loca/dũ receſſiſſe Babylonios cognouiſſent/& quaſdam reliquias in Hie// roſolimoꝝ terra reliquiſſe/& qui eam incolerent ſupereſſe/undique collecti uenerunt ad Godoliam in Maſphat. Erant aũt principes eoꝝ Ioab filius Zariæ/& Zareas/& Iezomas ſimul & alii. Porro de genere regio erat quidã Iſmahel uir malignus & callidus qui dum obſideret Hieroſolyma/ad regẽ euaſit Ammonitaꝝ nomine Bachalim/& ibi illo tempore moratus eſt. Igitur qui ad Hieroſolymã cucurrerant/fecit eos Godolias ibi manere/nequaquã Babylonios metuentes collenteſq; terrã/nihil mali paſſuros eſſe dicebat & hæc iuramẽto firmauit/adiiciens quia ſolatiũ cunctis præberet/& ſigs ab aliquo grauaret illius mereret auxiliũ/ſuaſit ut ſinguli in qua uellent ciuitate morarent/& ut mit teret cum eis qui eoꝝ habitacula repararent/& ipſe quoque faceret dũ tempus eſſet ut triticũ/& ui/ num/& oleum reconderent/quatenus hyemis tempore pabulo nõ egerent. Hæc cum dixiſſet dimi ſit eos ad prouinciæ loca quæ unuſquiſq; uoluerat. Fama uero diſcurrente ad gentẽ Iudeæ/quia ueni entes ad ſe de fuga Godolias clementiſſime ſuſciperet/& ad terram colendã oẽs habitare permitte/ ret:ut regi Babylonis tributa perſoluerent/cõcurrerunt oẽs ad Godoliam/& in prouincia habitarũt conſideranteſque prouinciã in pace regi/& Godoliæ benignitatẽ atque clementiam. Ioannes & prin cipes qui cum eo erant ualde dilexerunt eum/dicebãtque mittendũ ad regem Ammonitarũ Bacha lim/ut Iſmahel latenter occideret/quatenus ipſe ſecurus eſſet in Iſrahel/quia ille erat de regio gene/ re/qui ſolus poterat debellare. Cuius dolum dicebant poſſe declinare/ſi potius Iſmahelẽ ipſe perime ret ut metum de cætero nõ haberet/adiiciẽtes inſuper ſe timere/ne Godoliam magis ab illo perem pto:funditus Iſrahelitarum reliquiæ deperirent. Ille uero acquieſcere noluit/dicens. non eſſe rectum contra uirum qui adhuc nihil malignitatis geſſerat/inſidias exercere/ nõ.n.ueriſimile eſſet/quia in tali deſolutione huiuſmodi malitiam exerceret/& quem in tanta neceſſitate fouerat/& ab inimicis aliis eripuerat/ipſe perimeret/ſed & ſi e diuerſo faceret ille dolum/melius eſſe ut ipſe perimeret ab illo/quam homo qui ad illum confugerat/ſuamque ſalutem ei tradiderat/& cõmendauerat uitam/ dolo perimeretur iſtorum. Et Ioannes quidem/& principes qui cum eo erant cum nõ potuiſſent per ſuadere Godoliæ/protinus receſſerunt. Tempore itaque dierum.xxx. tranſacto/uenit ad Godoliam in ciuitatem Maſphat Iſmahel cum uiris decem/quos Godolias ſplendidis epulis muneribuſque ſu/ ſcepit. Tunc Godolias inter cõuiuia Iſmahel ſæpius ut aſſolet inuitato/deebriatus eſt. Quem Iſma// hel uidens ita uino repletũ & uelut inſenſatum/& in ſoporem ebrietatis conuerſum/ſurgens cũ de// cem ſuis amicis eum occidit & qui cum eo in cõuiuio recũdebant. Et poſt hoꝝ peremptionẽ egreſ/ ſus per noctẽ/cunctos pariter in ciuitate Iudæos & milites trucidauit/qui a babyloniis fuerãt dereli cti. Altera uero die cũ muneribus ueniebant ad Godoliã de prouincia octoginta uiri/nihil ſcientes/ quod de eo fuerat geſtum. Quos cũ ueniſſet Iſmahel/eos quaſi ad Godoliã acceſſuros/interius euo/ cauit. Quibus ingreſſis aula clauſa cunctos occidit/eoꝝq; corpora in lacũ ꝓfundiſſimũ ne uiderent abiecit. Ex his itaq; octoginta uiris aliqui reperti erepti ſunt/qui ſe rogauerunt nõ ꝓus occidi/ante/ quã occultas in agris diuitias & pallia ſimul & neſtes reconditas/ & frumẽta mõſtrarẽt. Hæc audiẽs Iſmahel/pepercit eis. Populũ uero q erat in Maſphat cũ uxoribus & filiis captiuũ duxit/inter quos & filias Sedechiæ regis quas nabuzardan babyloniꝝ p̃nceps Godoliæ reliquerat cõſeruãdas tulit. Et dũ hæc egiſſet/uenit ad regẽ Ammonitaꝝ. Audiẽs aũt Ioannes & p̃nceps qui cũ eo erant quæ in Maſphat fuerant geſta ab Iſmahel/mortẽq; Godoliæ nimis exaſperati ſũt:aſſumẽteſq; ſinguli arma ſua. egreſſi ſunt/ut iſmahel uiriliter expugnarẽt. Quẽ dũ appræhẽdiſſent/circa fontẽ Chebron/illi qui ab Iſmahel captiui ducebant/uidentes Ioanẽ & principes/& ad ſolatiũ ſibi ueniſſe iudicãtes/rele uati ſunt/& relinquẽtes eũ q illos cœperat/ad Ioanẽ ſe cõtulerũt. Iſmahel itaq; cũ iuris octo ad regẽ fugit Ammõitaꝝ. Ioanes ergo ſumẽs/quos de manibus eripuerat iſmahel/& eunuchos/& mulieres/ & iſantes/uenit ad quẽdã locũ quẽ Caulas appellãt/& illo die ibi mãſit. Deliberauerãt autem ut inde

ſurgentes/abirent in Aegyptum/metuentes ne eos Babylonii perimerẽt ꝑpter Godoliæ mortẽ/qui ab eis dux fuerat inſtitutus. Et dũ in tali cõſilio permanerent/petierũt Hieremiã prophetã ioãnes & principes qui cum eo erãt ut deũ cõſuleret/quatenus eis in anguſtiis cõſtitutis quid deberent facere demonſtraret/facturos ſe iurãtes/qcquid eis Hieremias diceret. Cunq; ꝑpheta oratu⁹ ſe ꝑ eis apud deũ cõpromiſiſſet/poſt dies decẽ apparuit ei deus dicens/ut indicaret Ioanni & principibus ſuis/& uniuerſis/qũo conſiſtẽtibus eis in illa ꝓuincia ferret ꝓuidẽtia diuina & ſolatiũ & a babyloniis quos metuebãt ſeruaret illeſos/proficientes aũt in Aegiptũ pituros/& ab ægyptiis illa paſſuros quæ olim fratres eo⁹ conſtat eſſe paſſos. Hæc cũ dixiſſet Ioanni & populo deũ propheta prædicere/nõ ei credebant/quia deus eos ꝓuinciã habitare præceperat/ſed ut præſtaret Baruch ſuo diſcipulo/mentire/tur quidẽ de diuino mandato/ſuaſerit aũt eis ibi manere .ut a babyloniis interirẽt. Populus ergo & Ioannes nõ obedientes conſilio dei quo eos monuerat per prophetã diſceſſerunt ad ægyptũ/ducentes/& Hieremiã pariter & Baruch. Dunc; illic eſſent indicauit ꝓphetæ diuinitas uenturũ regẽ Babyloni⁹ ad Aegyptũ/iuſſitq; prædicere populo. Aegypti uẽturã captiuitatẽ/& quia alios quidẽ eorũ occideret/alios captiuos ſumens in babyloniã perduceret. Et hæc ita cõpleta ſunt. Quinto ſiquidem anno captiuitatis Hieroſolymo⁹ qui eſt tertius & uiceſimus regni Nabuchodõoſor caſtrametatus eſt idẽ Nabuchodonoſor in inferiorẽ Syriã/eamq; detinẽs/expugnauit & ammonitas & Moabitas. Cunq; ſubdidiſſet has gentes/perrexit ad ægyptũ eamq; ſubuertit/& regẽ qui tunc erat ibi occidit/aliumq; ei in ea cõſtituẽs/denuo iudæos captiuos duxit in Babyloniã/& Hebræo⁹ qdẽ genus hmõi terminũ Eufraten tranſiſſe percepimus. Igiẽ per aſſyrios corruit populus decẽ tribuũ de Samaria cũ regnaret apud eos Oſias deinde duar⁹ tribuũ multitudo Nabuchodonoſor rege babylonio⁹/& caldæorũ captis Hieroſolymitis eſt uaſtata. Salmanaſar tranſmigrans Iſrahelitas/in eo⁹ regione inſtituit Cutheo⁹ gentẽ qui prius in interiori parte Perſidæ & medie morabanẽ/tunc tamen Samaritæ uocati ſunt/uocabulum prouinciæ ſumentes/in qua habitare uidebantur. Babyloniorum uero rex cum duas tribus captiuas duxiſſet/neq; gentem aliam in eorum habitare fecit prouincia/& propterea deſolata omnis iudæa & hieroſolymam & templum annis ſeptuaginta permanſit. Omne itaq; tempus a captiuitate iſrahelitarum/uſq; ad duarum tribuum tranſmigrationem/fuit annorum centum triginta menſium ſex/dierumq; decem.

Viſio ſomniorum Nabuchodonoſor/& interpretatio eoruñ per Danielem/trium quoq; puerorum in fornacem immiſſio/ſed nulla leſio. Capi. XII.

P Orro rex babylonio⁹ Nabuchodonoſor ſumẽs oẽs iudæo⁹ nobiliores/& cognatos regis eo⁹ Sedechiæ/qui & pubertate corporũ & aſpectus pulchritudine reſplẽdebãt/prædagogis eos pro diligentia exhibenda contradidit/eoſq; caſtrauit quod ẽt eis quoq; quos/cœperat ex aliis gentibus quas uaſtauerat cũ eſſent in ætatis huius pulchritudine cõſtituti feciſſe dinoſcit/iuſſitq; eis miniſtrari de menſa ſua cibos/& erudiri ꝓuincialibus litteris pariter & Chaldæis. Erant aũt iſti ſapientia quidẽ idonei habentes exercitũ iocundũ. Inter quos erant aliqui de genere Sedechiæ quattuor optimi & natũra benigni/quorum alius quidẽ Daniel/alius aũt ananias/alius Miſahel/quartus uero uocabaẽ azarias. Ho⁹ babyloniorũ rex nomina cõmutauit/& aliis iuſſit appellari uocabulis/& Danielem quidẽ uocabat Balthazar. Ananiã Sydrach. Miſahel Miſach. Azariam uero abdenago. Hos autem rex cum eſſent nimis ingenioſi/& circa litterarũ doctrinas aſſidui/habebat in honore & dilectione præcipua. Placuit uero Daniel cũ cognatis ſuis/ut ſe a cibis regiæ menſæ ſuſpenderent/& ab omnibus animatis generaliter abſtinerent. Et accedentes ad aſchanẽ eunuchum/cui eorum diligentia fuerat a rege commiſſa/rogauerũt eum/ut ea quæ rex inſſerat eis expendi ipſe perciperet/& eis legumina comedenda præberet/uel quid aliud inanimatum uellet/ad iſtos cibos ſe eſſe dicentes deditos/& alios ſibi ualde cõtrarios. Ille uero paratum quidẽ ſe eẽ dicebat eorũ uoluntatibus obedire ſed metuere regẽ/ne ꝑ corporis maciẽ uultuſq; mutationẽ proderenẽ regi/eo q; ab epulis abſtinerent/dicẽs eſſe cõſequens/ut pro qualitate ciborum eo⁹ quoq; color & corpora mutarentur/ut dum alii pueri bene refecti a rege uiderenẽ. iſti.n. periculi & ſupplicii auctores exiſterent. Dum igitur aſchanis formidinẽ hãc haberet/perſuaſerunt ei/ut pro experimento decẽ diebus hæc miniſtraret illis/& dum habitus eorum corporis minime uerteretur ad peius/in his ſine dubio ꝑmanerent/tanq; ex hoc ledi non poſſent/ſi uero eos ſubtiliores inſpicerent/& deteriores ab aliis/ad priora cõuiuia reuocaret. Quos dum non ſolum cibus ille non noceret/ſed etiam magis q; aliorũ pinguiora atq; decentiora eorum corpora reperiret/ita ut illi quibus regalia cõuiuia præparabanẽ inferiores eſſent. Daniel aũt & qui cum eo erant crederenẽ in magna copia epulaꝝ cõuiuari/ex illo tempore audacter Aſchanis ea quæ quidem de menſa regis quottidie illis pueris mittebantur ipſe ſumebat & illis quæ dicta ſunt miniſtrabat. At ille dũ & aĩæ eo⁹ ꝑpter hoc eſſent limpidæ & ad doctrinas euecte corporaq; eo⁹ ad laborẽ acta cõſiſterẽt/nõ.n. aut animas hebetes habebant/& ꝑ cibo⁹ uarietate cõfuſas/aut corpa ꝑ eas epulas molliora/oẽs uelociter didicẽ doctrinas quæcũq; & apud

barbaros

barbaros erant/& apud Chaldæos præcipue tamen Daniel ſapiẽtia erat idoneus/& ad ſomniorum interpretationes expertus/eiq; reuelabat aperte diuinitas. Igit' poſt annũ ſecundũ ægyptiacæ uaſtationis rex Nabuchodonoſor uidit ſomniũ ualde mirabile/cuius explanationẽ ipſe ei p ſomniũ deus aperuit. Quã dum euigilauit oblitus mox Chaldæos uocauit & magos/atq; diuinos/ſeq; uidiſſe dixit ſomniũ & expoſitionẽ eius/& hæc ſimul oblitũ/iuſſitq; ut dicerẽt & ſomniũ/& quid ſignificare uideret'. Illis uero dicẽtibus hoc inuenire eſſe hoĩbus ĩpoſſibile/ſed ſi uiſionẽ exponeret/ſomni explanationẽ ab eis audiret/interminatus eſt eis mortẽ/niſi ſomniũ edicerẽt. Et dũ faterent' nõ poſſe quod uidebat fieri oĩs una p̃cepit occidi. Daniel aũt audiens/quia oẽs ſapientes rex iuſſiſſet interim/inter quos & ipſe cũ ſuis cognatis piculo ſubiaceret/acceſſit ad quẽdã Ariochi cui fuerat p̃ncipatus commiſſus ſup regis armigeros/eũq; rogauit/ut ei cauſam ediceret/pro qua re rex oẽs ſapientes & chaldæos/& magos iuſſiſſet occidi/& dũ de ſomnio cognouiſſet/& quia iuſſiſſet rex indicari ſibi quã uiderat uiſionẽ/quod dum nõ potuiſſent faceret/ad ſuum interitũ prouocaſſent regẽ rogauit Ariochim/ut ingreſſus ad regẽ unã noctẽ peteret/ut a magorũ nece ſe retineret/ſperare dicẽs q̃ ea nocte ſupplicans deo/ſomniũ/regis agnoſceret. Ariochis uero nũciauit regi indutias quas popoſcerat Daniel. Tunc ille puer cum ſuis cognatis ad habitaculũ p̃prium uenientes/tota nocte rogauit deũ/ut ei ſomnium indicaret ne magi/& chaldæi/& inter eos & illi perirẽt/ſed ut eos potius ab ira regis eriperet/atq; oſtẽderet uiſionẽ/quã rex reuelatã ſibi nocte p̃terita noſcebat' oblitus. Deus aũt miſericordiam hñs illoꝝ qui piculo ſubiacebãt/ſimul & Danielis/& ſomniũ ei & modũ eius explanationis inuituit/ut ab eo rex ẽt q̃ ſignificareť cognoſcere. Daniel ergo a deo ſibi reuelata cognoſcẽs gauiſus ſurrexit & hoc fratribus indicãs/illos qdẽ qa de uita iã deſperauerãt/& parati uidebant' ad mortẽ ad ſecuritatẽ & ſpẽ uitæ reduxit/deo aũt gratias p̃cipuas egit/q miſericordiã eoꝝ ætatis habuiſſet. Facto quoq; die uenit ad Ariochim/petẽs/ut eũ introducere deberet ad regẽ/ac dicẽs/debere ſe ſomnium quod uiderat tranſacta nocte narrare. Ingreſſus igit' ad regẽ Daniel/hoc p̃mo popoſcit/ne ſapiẽtior putareť aliis chaldæis & magis/qa dũ illi ſomniũ nequaquã inuenire potuiſſent/ipſe indicaturus accederet/qñ nõ experimẽto humano nec qa maiori ſtudio mẽte p̃pria laboraſſet ut hoc ſciret/ſed miſeratus iquit deus omniũ q ĩ mortis uidebant' piculo cõſtituti/& mei ſit' & q eiuſdẽ ſũt gẽtis/ſomniũ & eius explanationẽ mihi aperuit. Nõ. n. minus p̃ illis quã p̃ nobiſipſis uitæ termino te iubẽte mul ctatis ſolicitus erã/dũ utiq; iniuſte uiros bonos & optimos mori p̃cepas/quos nihil quod ſit humanæ ſapiẽtiæ p̃cepiſti facere/ſed quod dei ſolius eſt ab eis exigere uoluiſti. Tibi itaq; cogitãti qui poſſent mũdi totius p̃ncipatũ tenere/uolẽs deus regnaturos oſtẽdere/hmõi ſomniũ reuelauit. Vidiſti. n. ſtatuã ualde p̃cerã/cuius caput quidẽ erat aureũ/humeri & brachia argẽtea/uenter aũt & fœmora ærea/crura pedeſq; ferrei. Deinde uidiſti lapidẽ de monte abruptũ cecidiſſe ſup ſtatuã eãq; p̃ſtratã/cõtriuiſſe totã/& nullã eius ptẽ integram reliquiſſe/auꝝ & argẽtũ/& es/plus farina cõtritũ & ſpũ uehemẽte flãte direptũ/atq; diſperſũ/lapidẽ uero creuiſſe tantũ/ita/ut oĩs terra ab eo uideret' impleta. Somniũ itaq; quod uidiſti hoc eẽ/cuius iterpretatio hũc hẽt modũ. Caput quidẽ aureũ te ſignificat/& qui añ te in gente babylonia regnauerũt. Duæ inquit manus & humeri ĩdicãt/qũo a duobus regibus ueſter poſſit deſtrui p̃ncipatus. Illoꝝ denuo alter quidẽ ab occidẽte erit deſtructurus ĩperiũ/ſimilis æramẽto cuius rurſus regnũ ceſſare facit qui ferro uideť equalis. tenebitq; oĩa/quia ferri nã eſt robuſtior auro & argẽto ſimul & ere. Significauit quidẽ & de lapide regi/quod mihi nõ placuit indicare/ſed p̃terita quæ ſunt iã facta deſcribere/nõ futura tractare. Siquis aũt integritatẽ deſiderãs uult hæc p̃ſcrutari/& de incertis utrũ fiãt ſtudet agnoſcere/feſtinet librũ legere Danielis/quẽ inueniet inter litteras eẽ diuinas. Rex itaq; Nabuchodonoſor hæc audiẽs & ſomniũ ſuũ agnoſcẽs obſtupuit in geniũ. Danieli/& p̃cidẽs in faciẽ eo mõ quo deus adorat' ſalutauit Danielẽ/eiq; ſacrificari q̃ſi deo p̃cepit. Cui ẽt p̃prii dei ĩpoſuit nomẽ/& curatorẽ totius regni eẽ cõſtituit/cũ cognatis ſuis/qui p iuic iam & dolũ picula ſuſtinuerũt & regẽ ex hmõi cã offendiſſe uidebant'. Interea rex dũ feciſſet ſtatuã aureã/altitudine ſexaginta cubitoꝝ/latitudine ſex & eã ſtatuiſſet in maxĩo cãpo babyloniæ/dedicaturus eã cõuocauit ex oĩ terra cui p̃erat p̃ncipes uniuerſos eis p̃mo p̃cipiẽs ut dũ audirẽt tubæ ſonũ/p̃ſtrati ſtatuã pariter adorarẽt qui uero hoc nõ facerẽt/eos in ignis cãminũ ĩtermiatus eſt eſſe mittẽdos. Oibus ergo poſt tubæ ſonũ adorãtibus ſimulacrũ. Daniel & cognati eius minime hoc feciſſe diciť/nolẽtes utiq; leges p̃uaricate paternas. Qui dũ uincti fuiſſẽt repẽte & in ignẽ miſſi iopinabiliter diuina p̃uidẽtia liberati/mortis picula fugierũt. Nõ. n. cõtigit eos ignis. Reor itaq; eo q̃ nihil iniuſte feciſſent in cãinũ miſſi/nõ ſunt ab igne cõtacti/& facta eſt flãme nã debiliot/habens in ſe dei miniſtros qui eoꝝ corpora eſſe talia p̃parauit/ut nõ potuiſſent ab igne cõſumi. Hoc ergo factũ oſtẽdit eos apud regem iuſtos atq; religioſos/p quo habebant' ab eo in honore præcipuo. Poſt paululũ uero tempus denuo uidit in ſomnis rex aliam uiſionem/quia caſurus de regno cũ beſtiis eſſet habiturus & cum degiſſet hoc modo annis ſeptem in deſerto/reciperet denuo principatũ. Hoc cũ uidiſſet ſõnium magos denuo conuocauit/eiſq; referens quod uiderat/interpretationẽ cõgruã exigebat. Et

allos qdem nemo potuit uirtutē sōnii cōprehēdere neq; rem manifestare/ daniel uero solus & hoc exposuit/& sicut ei ꝑdixerat/ita ꝓuenit. Nā cū hitasse ꝑdictū tēpus in heremo/ & nullus septē ānos spatio ad regnū ausus eēt accedere/supplicans deo ut regnū recipet/denuo reuersus ad illud est. Nullus igit culpet me eo q ita narraueri singula sicut in antiqs libris inueniunt scripta. Nam ipso historiæ meæ principio pp eos q qstiones faciunt/ut in aliquo culpare nitunt/astruxi dicēs trāslatus me libros hæbraicos in eloqū Græcū/& hos uolētib' apire neq; adiicere ipse aliqd seorsum/neq; subtrahere me ꝓmittens. Porro Nabuchodonosor dum uixisset ānis qdraginta defunctus est/uir industri'/ & prios regū ualde fœlicior. Meminit hui' actuū & Berosus in libro tertio historiæ chaldæos/ ita dicēs. Audiēs aūt eius pr Nabuchodonosor/qa satrapa q cōstitutus fuerat in ægypto & locis syriæ inferioris & phœnicis/recessisset ab eo/cū ipse iā fatigati nō posset/cōmittens filio Nabochodonosor iuueni quādā ptē exercitus/misit aduersus eū Nabuchodonosor aūt filius cōgressus aduersus eū q ab eius pre recesserat/facta dimicatiōe & eū uicit/& ꝓuinciā ex isto prīcipio suo subiugauit ipio.

Regum babylonicorum inuicem successio/& p mortem ablatio regni Babylōici sub Balthazare per Cyrum & Darium subuersio. Capi. XIII.

IO itaq; tpe cōtigit/ut pater eius Nabuchodonosor egrotaret in babylōe ciuitate & a uita recederet/q regnauit ānis uigīti & unū. Nabuchodonosor fili' nō post multū tps morte prīs agnoscēs/& disponēs cās ægypti reliquāq; ꝓuinciā & captiuos eius & phœnicū & Syros/& gentiū ægyptios/& ꝓcipiens pricipibus qbusdā amicis /ut cum magna uiri tute & ostilitate ad Babyloniā cūcta deferrēt/ipse cū paucis p desertū uenit ad Babyloniā & post' regs q gubernabant tūc a Chaldeis a quodā uiro optio sibimet reseruāti totius regni pfni dns est effectus. Captiuis aūt ueniētibus hitationē cōstituit in locis oportunissimis Babyloniæ ciuitatis/ ipse uero de diuitiis qs accepat de manibus hostiū & tēplū Belis & reliq largissime nimis ornauit/ & antiq ciuitati alia quoq; cōtulit/& prisca repauit/ita ut neqq obsidētes ualerēt fluuiū cōuertere/& ciuitati aliquo mō ꝓualeā/erexitq; tres porticus itrīsecus/& tres extrīsecus ā latere cocto/ decēteq; muniēs eas & exornās ualde magnifice/pfnis quoq; regalib' alia ꝓxie regalia fabricat' ē/quos spacia/ & reliq pulchritudinē dfe credo supuacuū. Verūtn hoc sciēdū/qa dū eēnt hæc magna & nimis eximia/dieb' tn. xv. cōsumata sūt. In istis uero regalibus lapides posuit/quos similitudo erat instar mōtis: & plantauit diuersas arbores/fecitq; hortū quod suspensile dicebat/eo q uxor eius positionē regionis ꝓpriæ uidere desideraret quæ nutrita fuerat in locis Medie. Hos itaq; meminit ēt megasthenes in quarto indicos libro/ubi nitie approbare hūc regē fortitudinē & actuū magnitudine herculem transcendisse. dicit aūt eū uastasse libye ciuitatē/& Hiberiā. Sed ēt diocles in secundo Persicos libro meminit huius regis & Philostratus i idicis & Phœniciis historiis dicit/qa iste rex obsedit Tyrum annis tribus & decē mēsibus/cū illo tpe Tyro regnaret Ioathabules. Hoc mō ergo diuersi scriptores huius regis fecere mēoriā. Post mortē uero Nabuchodonosor Amilmadapacus q & Abimaradocus filius eius suscepit regnū/& Hierosolymitas regem Iechoniā q & Ioachim soluit a uinculis/eūq; inter amicos necessarios habuit/& multa ei dona cōcessit/fecitq; eum in Babylonia inter reges haberi. Nā pater eius fidez nō seruauerat Iechoniæ/q se utiq; cū uxoribus & filiis & oi cognatione spōte tradiderat ꝓ ciuitate/ne sicut prædiximus obsessione capta uastaret. Moriente uero Amilmadapaco post annos octo & decē sui regni. Egressarius filius eius tenuit principatum. xl. annis. Eo quoq; mortuo/ad eius filiū Labosordachum ꝓuenit impium. Quod dum nouē mensibus habuisset/ regnū eo defuncto transit ad Balthazar q Naboar nuncupat'/ Contra hunc iraq; regē castrametati sunt Cyrus Persas rex & darius Medos. Qui dum obsiderent eū in Babylonia/mirabile quodā ꝓdigium cōtigisse dinoscitur. Iacebat nāq; cœnans in domo maxima & cōuiuiis regalibus oportuna cum suis cōcubinis pariter & amicis placuitq; ei/ut de ꝓprio tēplo uasa dei deportarent'/ quæ hierosolymis ādpredatus Nabuchodonosor/usus qdem eis nō fuerat/sed i tēplo suo dicauerat. At ille sup bia ductus est/ut eis uteretur ad pocula/& hoc modo blasphemaret in deo. Tunc itaq; uidit de muro uenientē manū/& in piete quasdā syllabas scribentē. Qua uisiōe turbatus cōuocauit magos atq; Chaldæos/& oē genus similiū qd inter barbaros somnia & hmōi signa discernere ꝓualebāt. ut ei q fuerant scripta manifestarēt. Cunq; magi nihil pœnitus inuenire neq; intelligere se posse dicerent in angustia rex cōstitutus/& multa tristicia pp hanc sic inopinabilē cām/in oi ꝓuincia ꝓdicari fecit ut qui lras illas & quæ per eas significarent' posset exponere/ei torquē aureū uestēq; dari purpureā sicut regibus Chaldæis mos erat uti/& tertiā ptem ei sui pariter principatus offerret. Quo facto dum multi magni concurrerent/ut propositam munificentiam regis haberent/inuentionem aut significationem litterarum nequaq; inuenire poterant. dumq; regem uideret in anxietate sua auia constitutū. cœpit eum confortare ac dicere eo q esset quidam de iudæa captiuus/ex eorum genere quos deduxerat Nabuchodonosor cum Hierosolymam deuastasset/cui nomē erat daniel/uir sapiens & argutus/ut posset res inuenire difficiles/& quæ soli deo nota uiderent'/qui etiam Nabuchodonosor/regi

cum nullus

cum nullus alter potuiſſet dicere quibus egebat/ad agnitionis lumen adduxerat quod q̄rebat adii/ciens/ut eum euocaret & peteret/quatenus de litteris eo narrante cognoſceret/quod nullus poterat inuenire/ſi triſte aliqd ſignum ſignificaret a deo. Hæc audiens Balthazar/ Daniel ad ſe uenire p̄ce/pit. Cui cū dictū fuiſſet de eo/eiuſq; ſapia/qa ſanctus ei ſp̄us ineſſet/& ſolus ſuenire poſſet quæ alii nec mente cōceperant/poſcebat/ut ei q̄ ſcripta fuerant & quæ ſignificare poterant īdicaret. Quod ſi faceret/purpura ueſtiendū/& torquē auream circa collum eius dandā eē ꝓmiſit/inſup ei & tertiā ꝑtem regni ꝓ honore ſapiæ conferendā ut ex eis inſignis uidentibus appareret. Quo facto/ Daniel dona qdem eū retinere apud ſe dixit/ſapiam nanq; & diuinitatē ſine ſuffragiis ſemp exiſtere/& gra tis ꝓdeſſe q̄rentibus/ea uero q̄ ſcripta uidebant ei ſignificatuꝝ ſe eſſe ꝓmiſit/dicens/ hæc eius uitæ indicare ſubuerſionē/eo q̄ neq; ex his ex q̄bus parens eius ꝓpter iniurias dei fuerat caſtigatus/illi di dicit eſſe prius & nihil ultra humanā cogitare naturā/q̄n & Nabuchodonoſor mutatus in beſtiam ꝓpter ea quæ impie geſſerat/poſt multas præces ac ſupplicationes mīam potuit ꝓmereri/ & ad hu/manam redire cōuerſationē: ac regna priſtina repare/q ꝓp hæc ſolū deū oēm hēre uirtutē & huma no generi ꝓuidere donec aduixit aſſeruit. Tu inqt obliuionē hoꝝ hn̄s multūq; diuinitati blaſphe/mans/in eius uaſis una cum tuis cōcubinis tibi miniſtrari feciſti. Quæ uidēs deus/& iratus/ꝑ ea que ſcripta ſunt ꝓnunciauit/q tibi terminus ſit futurus. Ille uero litteræ deſignabāt hæc. Mane quod lati na lingua ſignificare p̄ot numeꝝ/qa uitæ inqt tuæ deus tp̄s/& regni dinumerauit & puū tibi ſup/eſſe decreuit. Techel & idem hoc ſignificat pondus. Apponderans inqt deus tuæ uitæ tp̄s/iam il//lud declinare ꝓnunciat. Phares ſed & hoc fragmentū ſignificat līgua romana. Frangit inqt deus re/gnum tuū/ & Medis illud p̄ſiq; diſtribuit. Cunq; Daniel hæc indicans/dixiſſet quæ fuerat in pariete cōſcripta Balthaſar eqdem regiam triſticiam q̄li poterat ꝑ tantæ calamitates ſignificatione ꝓueni re detinuit/non tn̄ ꝓpheæ quaſi malaꝝ reꝝ indici dona q̄ ꝓmiſerat denegauit/ ſed cūcta conceſſit/ cogitans/qa illa qdem ꝑ q̄bus darent propria eius/& no ꝓphetantis eſſent/ illū uero qui hæc uere diſcreuerat uirum bonum dicebat ſimul & iuſtū. Igitur nō poſt multū tp̄is & ipſe eſt captus/& ciui/tas Cyro Perſaꝝ regi aduerſus cū fortiſſime dimicanti tradita. Balthaſar. n. is eſt ſub quo capi cō tigit Babyloniā/cū regnaſſet iā decē & ſeptē annis/nepos Nabuchodonoſor regis/cui talē fuiſſe ter minum p̄cepimus. Darius aūt aſtyagis filius q Babylonioꝝ principū deſtruxit cum Cyro cognato ſuo/annū hēbat ſexageſimū ſecundū/cum Babylon fuiſſet inuaſa/q tn̄ alio noīe uocabat a græcis/ quiq; Danielē ꝓphetam ſumens ad ſe in mediā duxit/ & oī honore eum cœlebrauit/eratq; unus īter tres Satrapas quos darius ſuper trecentos ſexaginta Satrapas inſtituerat.

Daniel ſub Dario ī lacū leonū īmiſſio/ſ̄ nulla leſio honor & claritas Daniel & ꝓphetiæ ei⁹. ca. xiiii.

DAniel itaq; dū eſſet apud Dariū in honore p̄cipuo/ita ut/q̄ſi ſoli cuncta uiderent eſſe cō miſſa/inuidiæ apud cæteros crimine laborabāt. Mordent enim/q quoſdā apud princi/pes pluſq̄ ſe ualere cōſpiciunt. Et dum quererent occaſionē/& derogationis fomitem/ui dentes eum apud Dariū eſſe ꝓbabilē nullū inueniebāt cām. Nam dū eſſet & ſup theſau/ros & oē ſuffragiū oblatū a quocunq; deſpiceret/cui turpe uidebat aliqd etiam ꝑ bonis rebus accipere nullā criminis cām accuſatores inuenire faciebat. Illi uero cum nihil hērent qđ cō/tra Danielē dicentes/regio eū poſſent honore priuare/aliū q̄liuere modū quo eū minorē apud gra tiam regis oſtenderet. Vidētes nanq; eum tertio in die orantē ad deum/occaſionē/ſe inueniſſe puta/uerūt ꝑ quā ꝓderēt/Dāielē. Et ueniētes ad dariū nūciauerūt ei/qa ſatrapis & eius p̄ncipibus placuiſ ſet/ut triginta diebus populus regeſceret q̄tenus neq; ipſū aliqs neq; deos eoꝝ adiret/ ſi'r nec exo/raret/& hoꝝ ſiqs ſnīam tranſcenderet in lacū leonū periturus includeret. Rex aūt eoꝝ neqtia⁊ nō intēdentes /nec hæc quoq; contra Danielē arbitratus facta molimina/dixit placere ſibi quæ ab eis decreta uidebant/& eoꝝ ſnīam cōfirmare ꝓmiſit/ꝓpoſuitq; decretū in populo/qđ ſatrapū placita deſignabāt. Etcæteri qdē iuſſa cuſtodientes ne tranſcēderent quæ p̄cepta uidebant a rege geſcebāt. Danieli uero nulla fuit in iſtis cura/ſed ut erat ſolitus/ſtans deū cunctis inſpiciēt ib⁹ adorabat. Satra pæ occaſione ſumpta/quā contra Danielē inuenire querebāt/mox uenerūt ad regē accuſantes tanq̄ ſolus Daniel eius præcepta tranſcēderet/qa dum nullus alter apud eos orare præſumeret/quod non qdem ꝓpter ꝑietatē/ſed ꝓpter cuſtodiā fieret p̄ceptorū ille contēnens p̄cepta/ad ſuū oraret deum. Credentes eteni/qa ꝓpter magnū fauorē quo eū Darius diligebat/etiā illoꝝ decreta cōtēnens Da nieli ueniā daret/in hoc potius hn̄tes inuidiā/magis inſtabant/& ad nullā manſuetudinē recedebāt ſ̄ eum ſcām legē datā in lacū leonū ꝓiiciendū eſſe poſcebant. Spans aūt Darius qa eū eripet deus/ & nihil a beſtiis ſuſtineret aduerſum: cōſolabat eū ut fortiter ferret euentū. Rex itaq; dū fuiſſet in lacū miſſus Daniel/ſignato lapide/q ꝑ ianuis in eius poſitus erat ore diſceſſit/& incœnatus totā no ctē duxit inſōnē/meſtus & ꝑ Danielē nimis afflictus. Die uero facto/ſurgens uenit ad lacū & inue/niens eū ſanū/ſingnaculū quo lapidē obſignauerat apiens/clamauit uoce magna Daniel/regrens ſi ſanus eſſet. Quo rn̄dente regi/qa nihil paſſus fuiſſet mali: iuſſit eum repente de lacu ꝓtrahi beſtiaꝝ

Inimici

Inimici ergo uidentes nihil mali ptuliſſe Daniel/dicebant regi/non eũ diuina ꝓuidentia cuſtoditũ/ ſed ſaciatos leones corpus eius cõtingere noluiſſe. Ille uero eorum nequitiam uidens/ iuſſit leonibus multas carnes apponi/ eiſq; ſaciatis inimicos Danielis in lacũ ꝓcepit imitti/ut ſi reuera p ſacietatẽ ad eos minime leones accederent/hoc apte cognoſceret. Quo facto & ſatrapis in lacũ depoſitis/ da rio manifeſtatũ eſt qa diuinitas ſalutauerit danielẽ. Leones enĩ nulli eoꝝ pœnitus pepcerũt/ſed oẽs piter diſcerpſerũt q̃ſi rabida fame pleni/& nulla cibi copia ĩcreati. Arbitror.n.qa nõ fuerũt ad hoc fame ꝓuocati leones/qui utiq; pauloañ uidebant carnium abundantia ſaciati/ſed hoĩum neqtia ẽt irrõnabilibus erat aĩalibus manifeſta/ſimul & qa dei uolũtate uocabãtur ad pœnã. Peremptis itaq; hoc mõ Daniel inimicis/rex clarius qđ actũ fuerat diuulgauit in oĩ ꝓuincia/laudãs deum quẽ Da/ niel colebat/eũq; ueꝝ & oĩpotentẽ aſſerẽs eſſe ſolũ. Habuit aũt ẽt daniel in honore ꝓceſſo/principẽ eũ ſuoꝝ faciens amicoꝝ. Cũ ergo daniel ſic eſſet inſignis & clarus/eo q; religioſus exiſteret/ædifica uit in echbathanis Mediæ mauſoleũ ualde ꝓclaꝝ/& mirabiliter nimis iſtructũ/qđ eqdẽ manet ha/ ctenus & uidẽtibus creditˇ nup ædificatũ/ita ut ea diæ q̃ cõſpiciˇ putetˇ eẽ cõſtructũ. Sic eiꝰ pulchri/ tudo noua uĩ/& ſolida/nullaq; ſenectute tã magni tpis lõgæuitate cõfecta/cũ eadẽ ædificia q̃ ubi hoies ſpaciãtur/& ad uetuſtatẽ ueniãt/& ſua fortitudine longæuitatæ careant/ac ꝓprii decoris amiſ ſione marceſcant. Hactenus enĩ ſepeliunˇ ibi Medoꝝ reges atq; pſaꝝ piter & Parthorũ/& cui hæc cura cõmittiˇ/ſacerdos eſt Iudæoꝝ/ & hoc fit uſq; ad pñs t ꝑs/Dignũ eſt.n.de daniele dici qđ maxi me qlibet audiens debeat admirari. Qui dũ mirabil'r & q̃ſi uno quodã loco maxĩo poſitis oia ꝓphe taſſe/& uitæ ſuæ tpe apud reges & plebem in honore fuit/& gloriã & memoriã poſſidens ſempiter nam. Oẽs itaq; libri quoſcunq; cõſcribens dereliqt/legunt hactenus apud nos & ex his credimꝰ/qa Danieli loq̃batˇ deꝰ. Nõ ſolũ enĩ futura ſicut alii quoq; ꝓphetæ ꝑdixit ẽt/ſed tꝑs diffiniuit/quo hæc neceſſe ſit adĩpleri. Prophetis nãq; prioribus mala ꝑdicẽtibus/& ꝓpterea a regibus & populo nõ be ne ſuſceptis. Daniel bonaꝝ reꝝ ꝓpheta fuit apud eos/& ꝓp famã reꝝ quas ꝑdicebat/fauorẽ uideba tur hẽre cũctoꝝ/p euentũ uero cãꝝ ueratius acqrebat dictoꝝ fidẽ & opiõnẽ dĩnitatis hẽbat in po/ pulo. Reliqt .n.nobis ex his q̃ cõſcripſit/uñ ĩtegritas eius ꝓphetiæ/& nulla mutatio poſſit agnoſci. Ait.n.qa cũ eſſet in Suſis in metropoli. Perſidæ/cũ ſuis ſodalibꝰ exiuit in cãpum/ & repẽte terremo/ tu facto: relictus ſit ſolus amicis eius p diuerſa diffugẽtibꝰ/ cõturbatuſq; in faciẽ ſup ãbas ceciderit manus. Tum quodã tãgente eũ/& inter hæc ut ſurgeret impante/q̃tenus ea q̃ erãt poſt multas gñã/ tiones ciuibus euẽtura cõſpiceret/dum ſurrexit oñſum ſibi dixit arietẽ magnũ multa qdem cornua hñtem/nouiſſimũ uero eoꝝ ꝓcelſum/deinde reſpexiſſe qdem ad occidentẽ/ & uidiſſe hircũ exinde ferri p aerẽ/cõgreſſumq; arieti/& eũ ſcđo cornibus impetu ꝓſtrauiſſe in terrã/ & undiq; cõculcaſſe deinde ſe uidiſſe hircũ de fronte cornu maximũ ꝓduxiſſe/quo facto: orta ex eo loco cornua q̃ttuor & ad uentos ſingulos eſſe cõuerſa/inter q̃ aliud puulũ ortũ fuiſſe cõſcripſit. Quod dũ creſceret dice bat deus q hæc mõſtrabat: hoc expugnatuꝝ fore eius gẽtem/& ciuitatẽ fortiter eẽ captuꝝ/ tẽplũq; cõcrematuꝝ/& ſacrificia fieri ꝓhibutuꝝ diebus mille/ducentis/ & ſexaginta ſex. Hæc qdem in cã/ po q eſt i Suſis Daniel ſe uidiſſe cõſcripſit/& tali mõ deũ ſibi hác apuiſſe uiſionẽ expoſuit/ arietẽ q/ dẽ regnũ Perſaꝝ & Medoꝝ ſignificare dicẽs/cornua eos q regnaturi forẽt/nouiſſimũ uero cornu ſi/ gnificare dicẽs ultimũ regẽ/& hũc diuitiis & gl'ia prioꝝ eẽ ꝓcipuũ. Hircũ aũt ſignificare narrabat/ qa aliqs de Græcis regnaturus eẽt/q ſcđo cõgreſſus aduerſus Perſam/eũ bello deuĩceret & oẽm glo riam eius principatus auferret/& maxĩo cornu qđ erat in hirci fronte primũ ſignificari regẽ & or/ tum quattuor cornuoꝝ illo cadente/ qui ad quattuor partes terre uidebatur aſpicere: ſucceſſionem uniuſcuiuſq; poſt obitũ primi regis dixit ãnunciare/& diuiſionẽ regni inter eos eſſe faciendã/dũ il/ le prior nec filios/nec cognatos hĩturus eſſet/multiſq; ãnis in terraꝝ orbe eſſet regnaturus/& ex eis quendã oriri regem/& expugnaturũ gentẽ eius/& leges atq; cõuerſationẽ pariter ablatuꝝ/ & tẽplũ deꝑcatuꝝ & ſacrificia cœlebrarˇ/tribus ãnis eẽ ꝓhibituꝝ. Et hæc utiq; gens noſtra ſuſtinuit p Anti/ ochũ q appellatus eſt. Epiphanes hoc eſt ꝑclarus/ſicut uidit Daniel & ãte multos cõſcripſit/q̃ oĩa il li deo ſibi monſtrante cõſcribens reliqt/uti legentes & quæ iã ꝓuenere cõſiderantes/credent in ho/ nore diuino fuiſſe Danielẽ/& p hæc q̃ ſunt ita ueriſſima epicureos errare cognoſcant/q & ꝓuiden/ tiã uitæ negant/& deum res humanas curare non exiſtimant: neq; a beata incorruptibiliq; ſubſtan tia pro ſtabilitate cunctoꝝ gubernari iudicant uniuerſa/ ſed hunc mũdum ſine rectore/& ſine cura aliqua ferre ſponte confirmant. Quæ ſi ita ſunt ſine ꝓſule/ſicut naues gubernatoribus deſolatas uẽ torum uiolentia ſubmergi conſpicimus/aut currus ſine aggitatore cõfringi/ita & mundus ſine ꝓ/ uidentiæ regimine olim potuit deiici & perire quaſſatus. Ego itaq; Daniel dicta hæc reſpiciens/ual de puto a uera opinione recedere eo qui nullam prouidentiam humanarum rerũ dicũt habere deũ. Non enim ſi hæc ſponte gererentur ſecundum illius prophetiam omnia prouenire conſpiceremus. Ego ſiquidem ut de his inueni & legi ita conſcripſi. Si quis autem ꝗlt opinionem aliam ſequi: cri/ men pro diuerſa ſententia non habebit.

Hæc eõtinentˇ

HAec continentur in undecimo libro Iosephi historiarum antiquitatis iudaicæ.
Qualiter Cyrus persarum rex Iudæos a Babylonia ad propriá redire terrá/ & templũ re/ ædificare præcepit/dans eis pecunias. capi.i.
Quibus prohibuerũt eos præsides regis templũ reædificare impedientes. cap.ii.
Qualiter defuncto Cyro filius eius Cambyses accipiens regnum interdixit omnino iudæis templũ reconstruere. cap.iii.
Quia Darius rex persarum Hystaspis filius honorauit gentẽ Iudæorum/& tẽplũ eius ædificauit. ca.iiii.
Quia post ipsum filius eius Xerxes familiariter iudæos tractauit. cap.v.
Quomodo regnante Artarxerxe/gens iudaica pœne cuncta delera est. cap.vi.
Qualiter Vagosus dux artarxerxis iunioris multa in iudæos iniuriosa misit. ca.vii.
Quáta Iudæis rex macedonum Alexander bona fecit/postq̃ iudæam obtinuit. cap.viii.

Continet hic liber tempus annorum ducentorum q̃nquagintatriũ/mensiũ q̃nq;.

Incipit liber undecimus antiquitatum.

Qualiter cyrus persarum rex iudæos a Babylonia ad propriam redire terram: & templum reædificare præcepit/dans eis pecunias. Cap.I.

PRIMO imperii ano regis persarum Cyri. Qui septuagesimus cõcurrebat/ex die quo nostrũ populũ cõtigit ex propriis finibus ad Babyloniã migrare/misereatus ẽ captiuitatis deus/& illius calamitatis infœliciũ iudæorum/& sicut p Hieremiã pphetã añ ꝓdixerat q̃ ciuitas euerteret/ postq̃ seruierunt Nabuchodonosor/& nepotibus eius/& hãc sustinuerũt seruitutẽ p annos fere septuagita/rursus eos ad propriá restituit terrá/ & templũ reædificare/& ꝓterita frui fœlicitate decreuit. Cõcitas igit aium cyri/fecit eũ p oem asiam scribere. Cyrus rex hæc dicit. Quõ me maximus orbis terrarum deus regẽ cõstituit credo hũc eẽ quẽ genus israhel adorat. Is.n.& meũ ꝓdixit nomẽ p pphetas quo teplũ eius ædificaturus eem in Hierosolymis in terra iudæa. Hæc aũt cognouerat Cyrus legẽs libru quẽ inter suas ꝓdicationes Esaias reliq̃rat añ ducentesimũ & decimũ annũ. Sic.n. in archano ꝓdicauerat dixisse deũ. Quo uolo Cyrum quẽ multarum & magnarum gentiũ regẽ cõstitui mittere populum meũ ad propriá terrá & tẽplũ mihi cõstruere. Hæc Esaias ꝓdicauerat/añ annos centũ. xl. destructionis tẽpli. Quæ dũ legeret Cyrus/& miraret nomẽ dñi ipetus eũ qdá accepit: ut magnificá scripturá impleret. Cõuocans át clarissimos iudæorum/qui Babylonæ hitabant/dixit se cõcedere ad propriá Iudæos remeare prouinciá & ciuitatẽ Hierosolymá/& tẽplũ dei reedificare se eos. s. adiuuáte. Tũc scripsit suis ducibus illius terræ uicinis/ut aurum cõferrent & argentũ ad tẽpli renouationẽ/insup ad imolandũ pecora. Hæc Cyrus cũ Israhelitis/dixisset egressi duarum tribuũ principes/Iudæ ac Beniamĩ/una cũ leuitis & sacerdotibus/ ad hierosolymá proenerũt. Multi uero residerũt Babyloniæ/minime passi possessiões suas relinquere. Quo dũ uenissent/oẽs amici regis adiuuabãt eos/& cõferebant ad tẽpli renouationem alii aurum/alii argẽtũ/qdá aũt & equos/ac iumẽtorum multitudinẽ/& uota deo reddebãt/& cõstitutas scdm ueterẽ consuetudinẽ imolationes cœlebrabant/tanq̃ recreatá & antiquá religionis cõsuetudinem rediuiuam. Transmisit etiam cyrus uasa dei/quæ auferens a tẽplo Nabuchodonosor ad Babyloniam usq; portauerat. Quæ reuehenda tradidit Mitridati custodi suo thesauros præcipiẽs ea dari seruanda Abãssaro/donec templũ redificaret/perfecto aũt eo/ traderet sacerdotibus & principibus ulgi reponenda in tẽplo/Direxit etiam epistolam rex Cyrus assyriæ satrapis: hæc continentem. Rex Cyrus Sisinnio. & Satrabanæ salutẽ. Iudæos terrá meá inhabitantes q uoluerunt ad suam patriá redire/pmisi/& ciuitatẽ renouare tẽplũq; dei in Hierosolymá rursus ædificare in eodẽ loco in quo prius fuerat cõstitutũ. Misi aũt & Mitridatẽ pecuniarum mearum custodẽ/& Zorobabel principem iudæorum/ut fundamenta restituant/tẽplũq; recõdant. Cuius altitudo sit cubitorum sexaginta/eorundẽ & latitudo & faciãt tres parietes lapideos ex lapide polito/ & unũ parietẽ ligneũ ex materiis ipsius prouinciæ/similiter & altare/sup quod immolẽt deo. Sumptus uero de meis in his oĩbus uolo fieri. Transmisi etiam uasa quæ de tẽplo rex Nabuchodonosor abstulerat/tradens a Mitridati pecuniarũ custodi/& Zorobabel principi Iudæorum/quatenus ea ad Hierosolymá reportent/ & tẽplo dei restituant. Quorum numerus est tantus/ Refrigeratoria aurea. l. argenta. lx. situlæ aureæ. l. argenteæ qngẽtæ libatoria aurea triginta/argentea duo milia/pateræ aureæ quadraginta/ argenteæ quadringentæ/& uasa alia maxima mille. Cõcedo etiam eis honorẽ quo potiebant pentes eorum/præterea p iumentis: & uino/& oleo/dragmas ducentas/qnq; milia qngẽtas/& ad similiam tritici/uigintiqnq; milia/quorum artabas. quæ iubeo ꝓberi de tributis Samariæ faciantq; ei imolationes in Hierosolymis sacerdotes scdm leges Mosaycas/& offerẽtes supplicẽt deo p salute regis & gnis eius/ut regnũ Persarum p/maneat. Eos uero q hæc cõtẽpserit. uel ifirmauerit/iubeo crucifigi substãtiasq; eorum eẽ rgales. Et epla qdẽ hæc hũit. Hi át q ex captiuitate ad hierosolymá cõuenerũt/fuerũt milia q̃dragita duo/q̃dringẽti

sexagita

ſexagiuta. Quō phibuerūt eos ꝓſides regis tēplum reædificare ipedientes. Cap.II.

SEd dum mitterent tēpli fundamenta/& nimis circa ædificia feſtinarēt oēs in circuitu gē tes/ꝓſertiꝫ Cuthei quos a Medica & ꝓſica terra Salmanaſſar rex aſſyrioꝝ migrās/hita re fecit Samariā/cū exide populū iſrahel tuliſſet.perebant ſatrapas & eos q ædificia cu rabant/ut ipedirēt Iudæos/ne inſtauratēt ciuitatē tēplumq; cōſtruerent/q pecuniis cor rupti uendiderūt Cutheis negligentiā & ſocordiā ædificationū. Hæc Cyrus ad bella oc cupatus ignorabat/q exercitum ducens contra Maſſagetas uita priuatus eſt. Ca.III.

CAmbyſe aūt filio Cyri principatū ſuſcipiēte/q in aſſyria/& Phœnice/& Amonitide & Moabitide ac Samaria morabanť/epiſtolā mittūt hæc continentē. Domine ſerui Mira bimus oīa accidentia ſcribēs/& Semelius ſcriba/& curia ſyriæ/ iudiceſq; phœnice. Co gnoſcere te rex oportet iudæos q ad Babyloniā deducti fuerant ad nos rediſſe & ciuita tem rebellē ac malinolā ac fora eius/ac muros ædificare tēplumq; recōſtruer. Scito aūt his ꝓfectis/neq; tributa eos pati reddere/neq; obedire/ſed ēt regibus reſiſtere & magis impare q̄ ob ſequi feſtinare.Dum ergo ædificatur tēplum & fieri feſtinať optimū nobis uiſum eſt/reſcribere tibi quatenus monumenta pentum tuoꝝ inqras/in qbus inuenies rebelles iudæos & regibus inimicos/ ideoq; ciuitatē eoꝝ fuiſſe deſtructā.Propterea uiſum eſt nobis & uobis certum facere qđfortaſſis ne ſcię/ qūo ſi ciuitas renouata/& undiq; muris munita fuerit/uia tibi claudeť ad iferiorē ſyria & phœ nicem.Poſtq̄ uero cābyſes hanc legit epiſtolā/natura maliuolus exiſtens mouetur/& ſcripſit hæc di cens.Rex cābyſes Rathymo accidentia ſcribēti/& Belle ſemio/& Semelio ſcribæ/& reliqs cōſtitu tis & hītantibus phœnicem & ſamariā hæc dicit.Legens miſſos a uobis apices/iuſſi parentum me/ orum inqri uolumina/& innēta eſt ciuitas inimica regibus ſemp exiſtere/& ſeditiones/ ac bella ha/ bitarores eius cōmouiſſe/regeſq; eoꝝ cognouimus potenter & uiolenter tributa inferioris ſyriæ & Phœnicis exigiſſe.Igitur præcipio minime concedi Iudæos ciuitatē ædificare. ne plus creſcat eorū malitia/qua ſemper contra reges uſi ſunt.Cum has litteras legiſſent. Rathymus & ſemelius ſcriba & qui cum eis erant/ſtatim equis deuecti/propere ad hieroſolymam ducentes ſecum multitudinem aduenerunt/& ciuitatem & templum ædificare Iudæos uetabant. Quæ qdē opa per annos nouem ſunt impedita/uſq; ad ſecundū annum darii regis perſarum. Nam Cambyſes ſex annis regnauerat. Qui cum ſubiectis ægyptiis reuerteret/defunctus eſt in Damaſco. Capi.IIII.

POſt magorum uero interitum/qui defuncto cambyſe principatum perſarum tribus an/ nis tenuerunt hi qui ſeptem domini nuncupātur apud perſas/filium Hyſtaſpis Darium regem ordinauerunt.Qui dum priuatus eſſet deum orauit/& ſi fieret rex omnia dei ua/ ſa quanta Babyloniæ inuenirētur/ad templum Hieroſolymitarum mittere ſe promiſit. Contigit autem eodem tempore proficiſci Zorobabel ducem captiuorum Iudæorum ab hieroroly mis ad Darium.qui regi quondam amicus extiterat. Vnde etiam corporis eius cuſtos cum aliis duo bus dignus iudicatus:quē ſperauerat honore potitus eſt. Primo uero imperii anno Darius ſummo apparatu cœnā exhibuit amicis/& uernaculis ſuis/& ſatrapis perſarū/ & præfectis Indiæ/ & æthio piæ/magiſtratibuſq; centum uigintiſeptem prouinciarum.Cum autem completis dapibus unuſq̄ſq; ad dormiendum rediſſet/rex darius ad cubiculum ueniens.paucum noctis requieſcens/expergeſa// ctus quod noctis reſtabat/reliquum inſomne protraxit/ſermonēq; ad tres corporis ſui cuſtodes con uertit/promiſitq; ſummo honore ſulciendum/qui eius interrogationi ſapienter & uere reſpōdere ua luiſſet/& ueſtimento purpureo indui/& in poculis aureis bibere/& ſuper aurum dormire/curruque frenis aureis ornato/ & tidari byſſina ac torque aurea uti/ & poſt ſeipſum ſedere propter ſapiētiam affinemque ſuum eſſe nocitandum. Cum igitur hæc illis dona promiſiſſet/ primum conſuluit/utrū fortius ſit uinum/ſecundo utrum rex/tertio utrum mulieres/aut ſi his omnibus magis fortior ſit ue/ ritas.Has cum illis propoſuiſſet quæſtiones/requieuit.Luceſcente autem die/conuocauit omnes ma giſtratus/& ſatrapas/& præfectos perſarum/& medorum/ ſedenſq; in ſolio quo ſolebat unumquēq; corporis cuſtodem corā oībus iuſſit,pnunciare/qd eis de,ppoſitis qōnibus uideret. Tunc primus ex cellentem uini fortitudinē oīdens ait.Cum uini fortitudinē coniicio. oīa ipſam hoc modo uincen// tem inuenio.Nam mutat & decipit bibentiū mentes & animos.Reges etiam pupillis & infantibus ſimiles facit/ſeruo quoq; ac libero audaciā concitat pauperes diuitibus ſimiles parat. Conuertit eni & reformat animas:& calamitatibus cōpreſſas reficit/mæſticiā extinguit/ alienæq; debitores pecu/ niæ ad obliuionem perducit/ita diſponens eos/ut ſe oībus ditiores putēt/nihilq; uile loquantur/ſed memores diuitiarum/fœlicibus utantur uocabulis. & reges magiſtratuſq; contemnant. Amicorum quoq; ſolitam expellit memoriam.Nam ſcit homines etiam contra amiciſſimos armare/ ſocietates diſſoluere/& ad ſobrietatem cum per noctem uino relinquente peruenerint/ excitantur nihil pœni tus de his quæ in ebrietate cōmiſerunt cogitātes.Hæc ergo cōſiderans omnibus fortitudinem uini comperio potiorem/& uiolenter omnia uincētem.Poſtq̄ hæc primus quæ dicta ſunt de fortitudine

uini

uini differuit/ſcds dicere cœpit de regis fortitudine/oñdens eum ſupiorem ac potentiorem his quæ ualida dñr. Modum aũt ꝓbationis hinc aſſumpſit/& dixit. Dum oĩa ſub hoĩum coherceant poteſta te. q maria ac terras cogunt cõpet enter ſibi ſeruire/ac ẽt ipſi hoĩes ſub manu regum ac ptãte degũt. Qui ergo ſup tam potens & ualidũ aĩal dñantur/cur nõ inſupabiles illi uirtute ac fortitudie iudicẽ/ tur. Illi & bella/& picula ſubiectis ĩponentes audiũtur/& eos contra inimicos dirigentes pp ſuã for titudinem hñt obedientes/montes quoq; dirui/muros ac rures deponi iubentes/ pr æterea occidi ac interfici faciũt/ne regum ꝓcepta tranſcendere uideant. Vincentes aũt ꝓdam quam ipſis abſtulerint bellis regi reportant. Hi quoq; q nõ militant/ſed terram colunt arantes/ cũ p laborauerint/ & oẽm opeꝝ miſeriã tollerauerint/meſſe facientes/ ac fructus colligentes/tributa regibus offerunt/& quod uel dixerint uel iuſſerit ſine dilatiõe complẽt. Qui cũ omni luxuria uel libidine ſaturati dormierint aliis uigilantib⁹ cuſtodiunt/tanq̃ ipſo timore uicti/minime audẽt dormientẽ relinq̃re uel diſcedere/ ac ſibi ꝓuidere/ſed unũ opus hoc exiſtimãt neceſſariũ/ꝑmanẽtes cuſtodiãt regẽ. Cur itaq; nõ uideꝫ rex cunctos fortitudine ſupare/cui tot populi obſecũdare ꝓcipiuntur. Iſto quoq; tacente de mulieri/ bus & ueritate tertius Zorobabel cœpit docere dicẽs. Sic eqdẽ forte uinum & rex fortis eſt. cui oẽs obaudiũt/ſed his potentior pulchritudo mulieris exiſtit. Nã regẽ enixa mulier ad uitã edidit/ & eos q uites plãtauerunt unde ꝓfluit uinũ mulieres creauerũt & aluerunt. Nihil aũt eſt/qd̃ non ab his hẽa mus. Nam & ueſtes nobis ab his texunt: & domus nr̃æ p has curant atq; ſeruant/ & nõ poſſumus a mulieribus ſegregari. Sed ẽt auꝝ multũ & argentũ ſi poſſideamus/ & qcqd aliud fuerit ꝓcioſum/ & ĩduſtria dignum/cũ uidemus decorã mulierẽ/oĩa relinq̃ntes/ſpẽm eius obſtupeſcimus/ & patimur oĩa cõcedere quæ poſſidemus ut deſiderata pulchritudine potiamur. pr̃es & altricem terram/ſepius & amicos obliuiſcimur pp uxores/ & aĩas una cum ipſis ꝓdere non timemus. Sic ergo ꝓcipue conſi derate mulierũ fortitudinẽ. Nõne laborãtes & oẽm tollerãtes miſeriã p mare ac terram/cum aliqd per labores acqrimus/totum offerentes uxoribus/tanq̃ dñis tradimus. Regẽ quoq; uidi aliq̃n tanto rum dñm a filia Rabezaci Themaſi noĩe Apama cõcubina eius alapis percuti/& diadema tollentẽ capitis eius ſibimet ĩponentẽ/& hæc oĩa tollerantẽ ridebatq; cũ illa riſiſſet/& cum irata fuiſſet meſti tia cõfuſus/bl̃dimentis placabat mulierẽ/rogãs eã & ſe nimis humilians/ſi q̃n triſtem uidiſſet. Poſt hæc inuicẽ reſpicientibus ſatrapis & ducibus. Itẽ Zorobabel diſputare de ueritate cœpit: euidenter/ qdem oñdens/q̃tuꝫ mulieres fortes exiſtũt/ debiles tñ & iſtæ/ ſimul & rex ad compationẽ ueritatis apparent. Nam ſi terra maxima eſt cœlum altum & uelox/hæc oĩa uoluntate dei mouentur. Verus autem deus & iuſtus eſt/ & ex eadem cauſa oportet ueritatem fortiſſimam iudicari q̃ nihil cõtra eã iniquitas ualet/inſuper & cætera quidem quæ fortia uidentur mortalia & citius deficientia proban tur. Veritas autem & immortalis eſt & ſempiterna/nobiſq; non pulchritudinem tempore tabeſcen tem accõmodat/neq; ſubſtantiam caſibus auferendã/ſed iuſta & religioſa diſcernens ab his quæ in/ iuſta uel iniqua mõſtrant. Cum terminaſſet Zorobabel de ueritate ſermonẽ/ laudante multitudine optime eũ dixiſſe/qũo ueritas fortitudinẽ imutabilẽ & nõ ſeneſcentẽ ſola poſſidet ĩperauit ei & rex petere preter ꝓmiſſa quæ uellet/nam præſtaturũ ſe dixit/eo q̃ ſapiẽtior & prudẽtior aliis apparuiſ/ ſet. Iuſſitq; etiam ſecum eum ſedere/& affinem uocari. Tũc Zorobabel admonuit eum ut uotum qd̃ deuouerat ſi regnum perciperet adimpleret. Votũ autem quod ꝓmiſerat hoc erat reedificare. Hie// roſolymam/tẽplumq; conſtruere/& uaſa reſtituere/quæ auferẽs Nabuchodonoſor ad Babyloniam portauerat/& dixit hãc eſſe eam petitionẽ quã nunc me iubes poſcere/propter quod iudicatus ſum prudẽs ac ſapiens. Rex aũt in hoc lætatus ſurrexit: & eum oſculatus. Toparchis & Satrapis ſcripſit ꝓcipiens ut deducerẽt Zorobabel/necnõ & eos qui ad templi renouationẽ cum eo profecturi eẽnt. Præterea mãdauit Syriæ ac Phœnicis magiſtratib⁹ ligna cedrina a libano deciſa Hieroſolymã tranſ mittere & cum eis recondere ciuitatẽ. Scripſit ẽt liberos eẽ oẽs iudæos/ qui a captiuitate redierũt ad terrã iudæam ꝓhibuitq; Satrapas & curatores ſuos iudæis opera impare regalia. Super hæc ꝓcepit & oẽm terrã quã colere ualuiſſent/ſine tributis eos poſſideres iuſſitq; etiã Idumæos & Samaritas/& eos qui humilem ſyriam habitabant/reddere uicos Iudæorum quos tenebant inſup ad templi ædifi cationem qnquaginta milia dari talenta mandauit/ſacrificare quoq; eos legitimas ĩmolationes pmi ſit oẽm aũt ĩpenſam & ſacram ueſtẽ q̃ ſeruiunt in tẽplo principes ſacerdotũ & relig ſacerdotes a le/ uitis inſtrumenta in qbus domino cãtent. de ſuo fieri præcepit/cuſtodibus quoq; ciuitatis & templi/ iugera terræ per ſingulos annos/& pecunias ſtatutas ad neceſſaria uitæ dari decreuit. Tranſmiſit ẽt uaſa/& omnia quæ Cyrus ante ipſum de Iudæorum reſtitutione facere uoluit/eadem Darius defini uit implere. His oĩbus a rege donatis/ Zorobabel exiens de regia domo. reſpexit ſurſum ad cœlũ & cœpit agere deo gratias ſapiæ: p quam uictoriam Dario pñte ꝓcepat dicẽs. Nequaquam his dignus fuiſſet/niſi te domino propitio. Ita deo gratias agẽs de præſentibus/petebat ut ei futuris adiutor exi ſteret. Peruenit autem ad Babyloniam/& contribulibus ſuis regis mandata patefecit. Audientes il/ li deo gratias offerebant/qui eos patriæ ſuæ reſtituebat/& ad potum cõuiuiaq; conuerſi/per ſeptem

dies ſũma

dies ſumma lætitia fruebantur/reſtaurationē regreſſionēq; patriæ feſtiua gratulatione cælebrabāt Poſtea oēs ptincipes tribuum ad Hieroſolymā ꝓfecturi cum uxoribus & filiis ac ſubiugalibus ele/gerunt hoies Darii/quos cum cum eis rex uſq; ad Hieroſolymā deſtinauit/ & cum lætitia & iocūditate cum cantibus tubiiſq; ac ſonātibus cymbalis ibant. Præcedebat aūt eos & reliqua multitudo in dæoꝝ cum ludis. At illi ad Hieroſolymā cōſcendebant/ab unaquaq; ꝓfum tribu certus numero exiſtens. Sed mihi minime uiſum eſt noīa ꝓfum recenſere/ ne legentiū aīos a reꝝ cōſequētia ſuſpendens obſcurā illis facere narrationē. Septuaginta cātores & cātatrices ducētæ. xlv. cōſcendūt cameli quadringēti. xxx. Sūma uero multitudinis euntiū/q circa duodecimū ānum ætatis hēbātur/ex tribu iuda & beniamī/fuerunt q̄ter mille milia/& ſexcenta. xx. & octo milia leuite. iiii. milia. lxx. Mulierum aūt infantiūq; cōmixtū corpa fuerunt. xl. milia. ſeptingenti. xlii. Præter hos leuitæ cantores fuerunt centū. xxviii. ianitores centū. x. ſerui templi trecenti nonaginta duo/inſup & alii ſexcenti. lii. dicentes qdē ſe Iſrahelitas/nullo modo tñ ualentes ſuū oſtendere genus. Repulſi uero ſunt qdē a ſacerdotali honore/q uxores ſibi copulauerāt alienigenas. Hi nec ſuū genus dicere ꝓualebant/nec in gñatione leuitaꝝ uel ſacerdotū/q inuēti fuerunt q̄ſi qngenti. xxv. Mancipioꝝ uero multitudo ſeq̄bat eos q ad Hieroſolymā pergebant/numero ſeptē milia trecēti. xxxv. Subiugalia qnq; milia/qngenti. xxv. Dux uero dinūeratæ multitudinis/Zorobabel fuit filius ſalathiel/ex filiis dauid genitus de tribu Iuda/& Ieſus filius Ioſedech: princeps ſacerdotum/ necnon & Mardocheus: & Iſrebeus qui a populo principes fuerunt cōſtituti & cōtulerunt/auri qdē minas cētū/argenti aūt qnq; milia. Sacerdotes ergo & leuitæ parſq; totius populi Iudæoꝝ q̄ta in babylone fuit ad Hieroſolymorū reſidens ciuitatē ibidē hītauit/reliqua uero multitudo ad ſuas patrias diſceſſit. Cunq; ſeptimus ueniſſet mēſis/ex quo de Babylone egreſſi ſunt/mittens Ieſus princeps ſacerdotū/ & Zorobabel iudex cunctos ex ꝓuincia Hieroſolymis congregauit. Qui ſine dilatione cōſtruxerunt altare in loco quo prius ædificatū fuerat/& legitimas ſuper ipſum hoſtias obtulerunt ſcdm legem Moyſi. Dumq; hæc facerent/gētes oſfendebant eē uicinæ quæ eis odioſæ erāt. Cœlebrauerunt aūt illo tpe dies tabernaculoꝝ/quēadmodū legiſlator Moyſes præceperat. Præterea & oblatiōes dñi: & quas dñt endehelciſmus/ & hoſtias ſabbatoꝝ/& oīum ſanctoꝝ dieꝝ ſacrificabant uota reddētes. A primo die ſeptimi menſis/cœperūt ēt renouare tēplū/multas ꝓſtantes pecunias lapidū ceſoribus & ædificatorib⁹/inſup & alimēta opantibus miniſtrabāt. Sydoniis uero leue & ſuaue uidebaē a Libano ligna cedrina deponere/quæ ligantes in modū ratiū/ad portū Ioppe tranſferebāt. Nā ſic ante ꝓceperat Cyrus/ſed iubēt Dario fiebāt. Quæ ſcdo anno ꝓfectionis Iudæoꝝ ad Hieroſolymā uecta ſunt mēſe ſcdo/cū & tēpli renouatio urgereē: & fundamentis reſtitutis ſup ædificareē a primo die ſequētis menſis/annis ſecūdi. Opibus uero ꝓpoſuerunt leuitas/uiceſimū iam ānum ætatis agētes/& Ieſum & filios/& fratres eius & Obdōi lum frēm Iudæ/& Aminadab/& frēs eius. Itaq; tēplū oi ſtudio fabricātibus eis q ædificationē curabant ꝓpere cōſumatio quā ſpabatur euenit. Perfecto aūt tēplo/ſacerdotes cū tubis/ornati hītu ſolēni/& leuitæ & filii aſaph ſurgentes laudauerūt dñm laudibus quas Dauid primus ei oñderat. Cūq; ſacerdotes/& leuitæ & ſeniores ꝓuinciaꝝ uetus recordareē templū/ingenti magnificētia cōditum/& nouū uiderent ꝓ inopiam nō ita cōſtructū/arbitrari quātū præterita fœlicitate miores exiſterēt/triſtes ac dolorē tenere minime ualentes/ad lachrymas lamentationeſq; proruperunt. Populus uero ꝓntia diligebat/ & de templi edificatione letabaē/ quia nullā prioris memoriam faciēs/nec antiquā compatione cruciabatur. Vincebant ergo tubaꝝ ſonos/& populi lætitiam ſacerdotum & ſenioꝝ lamentationes eo quod uidebatur minor templi cōſtructio inſtitiſſe. Cūq; clangores tubaꝝ audiſſent Samaritæ/odium erga tribum Iudæ & Beniamin hñtes/cōcurrereut cām tubæ uolentes agnoſcere uidenteſq; ꝙ captiui iudæi a Babylone redeuntes templum ædificaſſent/petierunt Zorobabel/& Ieſum/& principes tribuum ut ipſis quoq; ꝓmitteretur una cum eis templum renouare &/ cōmune adorare. Nam non colimus dicebāt minus illis deum/qūo & religionis cupidi ex illo tpe ſumus/ex quo nos hic Salmanaſſar rex aſſyrius a Chutia Media migrauit. Poſtq̄ hæc ſūt locuti/Zorobabel & Ieſus principes ſacerdotū/& duces tribuū iſrahel. rñderunt quidē impoſſibile eſſe ſe eis cōicare/qūo ipſis ꝓmiſſa eſſet templi innouatio/ priuss quidē a Cyro/nunc aūt a Dario/adorare uero ſi uellent licere/& hoc ſolum illis eſſe commune/& omnibus hominibus uenientibus in templum adorare deum. Cum uero hoc audiſſent Cuthei/nam hac appellatione Samaritæ uocabantur. indignati perſuaſerūt gentibus Syrie petere ſuos ſatrapas eodem modo quo prius ſub Cyro & Cambyſe ut cum ipſis templi renouationem prohiberent/feſtinantibus Iudæis ne moram afferent ac tarditatē. Per idē tempus aſcenderūt ad Hieroſolymam Siſinnius Syriæ ac Phœnices præfectus/ & Sarobazanes cū aliis/& interrogauerūt Iudæorum magiſtratus/quis eis cōceſſiſſet templum ſic ædificare/ut magis caſtrum uideretur eē quam tēplum/uel cur porticus & ciuitatem tam munito circundediſſet muro. Zorobabel & princeps ſacerdotum Ieſus ſeruos quidē ſe eſſe maximi dei dixerūt/ hoc uero tēplum ipſi deo quondam a rege ſuo fœliciſſimo/& qui omnes uirtute uicerat fuiſſe conſtructum/ multiſq;

temporibus

tpibus pmãſiſſe/ſed cum ſui pẽs iniqtatẽ corã deo geſſiſſent. Nabuchodonoſor rex Chaldæoꝝ & Babyloniæ ſua potentia ſupans ciuitatem euertit tẽplumq; populatus incendit/& populũ captiuũ ad Babyloniã migrauit. Cyrus aũt q poſt ipſum Perſaꝝ & Babyloniæ rex impiuꝫ ſumpſit/ſcripſit ut tẽplũ redificaret/& oĩa quæ exinde Nabuchodonoſor extulit ornamenta & uaſa/Zorobabel & Mitridati cuſtodi pecuniaꝝ tradidit ꝑcipiens/ut hæc iteꝝ ad Hieroſolymã reportarẽt/& in ꝓprio renouato reſtituerent tẽplo. Hoc enim mãdauerat feſtinanter fieri ideoq; Sabaſſiriũ aſcendere iuſſit ad Hieroſolymã & opi faciendo oĩmodis ĩminere. Qui poſtq̃ a Cyro litteras accepit: ueniẽs ſtudioſe fundamenta depoſuit/& ex illo tpe hactenus hoc cõſtruxit ſed ꝓp malosꝝ inuidiã ĩpfectum adhuc remanſit. Igit̃ ſi uultis ac ꝓbatis: ſcribite dario: ut inqrat imperatoꝝ monumẽta & iueniet nihil nos pœnitus fuiſſe mẽtitos. Hæc dicente Zorobabel & principe ſacerdotũ/Siſinnius & q cũ eo erant ædificationẽ uetandã iudicauerunt/donec regi dario ſcriberẽt/Stati uero ꝓp hæc ei cõſcripſerunt. Tunc iudæi timentes & exterriti/ne aliud q̃ prius iuſſerat regi uideret̃ de templi cõſtructiõe fiduciã a duobus ꝓphetis qui ꝑ idẽ tp̃s apud eos erant Aggeo & Zacharia acceperũt. dicẽtib⁹ nihil pœnitus a Perſis durũ eſſe metuẽdũ/cũ deus tẽplũ ꝑdixerit innouari. Qui cũ credidiſſent ꝓphetaꝝ ſnĩis ædificationẽ curabãt nullũ ꝑmittẽtes diem/Dario uero ſcribẽtibus ſamaritis & accuſantibus p epiſtolãa iudæos. qa ciuitatẽ munirẽt/& tẽplũ caſtello magis ſimile q̃ tẽplo cõſtruerẽt & dicẽtib⁹ nõ ea quæ fiunt ei ꝑdeſſe inſup epiſtolas oñdentibus p quas cãbyſes tẽpli ædificationẽ fieri uetuiſſet cognoſcẽs rẽpublicã ſuã non eẽ tutã hieroſolymis reſtitutis/cũ lr̃as legiſſet a Siſinnio & q cũ eo erãt directas: iuſſit in monumẽtis regalib⁹ de his ingri: & iuẽtus eſt in Echathanis cõſtructa turre in regione Mediæ codex in quo hæc cõſcripta leguntᵉ. Primo impii ſui anno rex Cyrus iuſſit tẽplũ in Hieroſolymis renouari cuius altitudo eſſet cubitoꝝ ſexagĩta/latitudo eorũdẽ ex tribus parietibus lapideis lapide polito & ligneũ pietẽ unũ ex materiis ipſius regiõis & altare. Sũptus aũt a rege fieri diſpoſuit/& uaſa q̃ abſtulit Nabuchodonoſor/& ad Babyloniam portauit reddi Hieroſolymitis. Quoꝝ cura ſua ſub Aſſaro Syriæ & Phœnice præfecto & magĩratibus collegis eius iniũxit/ut ipſi quidem a locis illius recederent/ſeruis uero dei iudæis & magiſtratibus eorum templum ædificare permitterent. Iuſſit quoq; ut adiuuarent eos ad opera/& ex tributis prouinciæ quam curabant darent iudæis immolationis cauſa tauros & arietes/& agnos ac ædos & ſimilam oleumque & uinum/& alia quæcunq; peterent ſacerdotes/ut orarent pro ſalute regis atq; Perſarum/eos uero qui mandata contemnerent/crucifigi præcepit/& eorum ſubſtantias regiæ domui deputari deprecatuſq; eſt orationibus deum/ut ſi quis auderet ædificationem templi fedare: hunc talem percuti cũq; a ſua iniquitate ſuſpendi. Hæc inueniens in commentis Cyri Darius. reſcripſit Siſinnio & collegis eius dicens. Rex darius Siſinnio equitum præfecto & Sarabateno/& collegis eius ſalutem. Exemplar epiſtolæ quã in monumentis inuenimus tranſmiſi/& iubeo omnia fieri quæ in ea continentᵉ. Valete. Igitur per epiſtolã cognoſcẽtes Siſinnius & qui cũ eo erant/regis uoluntatẽ de reliquo cõpetentia faciebant/& inſtabant ſacris operibus adiuuantes ſeniores & magiſtratus iudæoꝝ/& procedebat ſummo ſtudio tẽpli conſtructio/prædicentibus Aggeo & Zacharia ſecundũ mandata dei & cum uoluntate Cyri & Darii regũ templum ædificatum eſt ſecundo ſeptem annis. Nono autem imperii anno Darii/uiceſimatertia die mẽſis undecimi quẽ hebræi uocant Adar/macedones Diſtrios/ſacerdotes & leuitæ/& reliqua Iſrahelitarum multitudo poſt captiuitatẽ pro reuocatione ueterum bonorum & dedicatione obtulerunt hoſtias tauros centũ/arietes ducentos/agnos quadringentos/& hircos duodeci p. xii. tribubus. Nã tãtæ ſunt tribus iſrahel pro ſuis unaquæq; peccatis. Sacerdotes uero & leuitæ ſecundum legem ordinauerunt ianitores per ſingulas ianuas. Nam ædificauerant iam iudæi templi porticus/in circuitu interioris ſacrarii. Veniente autem die feſto azimorum primo menſe quem macedones Xanticum/nos autem Niſan nominamus/omnis populus ab agris in ciuitatem confluxit/dieſq; feſtos ſanctificati/cum ſuis uxoribus & filiis ſecundum patriam legem celebrauerunt. Sacrificium etiam quod paſcha dicitur quartadecima die eiuſdem menſis immolauerũt/& per ſeptem dies nullis abſtinuere delitiis. Holocauſtum quoq; offerentes/deo ſacrificabant/agentes ei gratias q̃ iterum eos terræ patriæ ſuæ legibuſq; reſtituiſſet/mentemq; regis perſarum propiciam eis præbere dignatus eſt. Quibus rebus admoniti/deo munifice nimis & locuplebiliter immolabant. Habitabant autem in Hieroſolymis/& optimatum gubernatione regebantur. Nam ſacerdotes tractabant eorum negotium/uſq; quo regnare contigit nepotes Aſamonei. Et enim ante captiuitatem & tranſmigrationem/a Saul & Dauid qui primi imperium gentis iudaicæ ſuſceperunt/alia illis erat forma reipublicæ per quingentos triginta duos annos/mẽſes ſex/dies decem. Ante hos autem reges/præſules eos regebant/qui appellabantᵉ iudices & monachæ. Et hac republica uſi/ſunt annis plus quingentis poſt mortem Moyſi & ducis Ieſu. Hæc quidẽ reductis a captiuitate Iudæis/tẽporibus Cyri & Darii ita cõtigerũt. Samaritæ uero iuidi uel moleſti aduerſũ eos erecti/mala multa in Iudæos operati ſunt diutius cõfidẽtes & cognatione Perſarum/qũ ex his fuerãt ꝓgreſſi. Nã

quãta

quanta iubebãtur a rege imolatoĩs cã de uectigalibus ꝑberi nullatenus dare uolebant/&ꝑfectos eq tum fauẽtes ſibi in hoc & coopantes hẽbant aliaq; multa qbus nocere iudæis ꝑ ſe/aut ꝑ alios potu iſſent/non eos pigebat efficere. Placuit igit' Hyeroſolymitis/mittere legationẽ ad regẽ darium/quo accuſarent Samaritas. Legatus itaq; miſſus eſt Zorobabel/& alii quattuor de magiſtatibus. Cũ uero crimina & cãs q̃s contra Samaritas ferebãt a legatis rex cognouiſſet dedit eis epl'am reportãdã ad eqtũ ꝑfectos/& curiã Samariæ/quæ hmõi erat ſcripta. Rex darius Tangane & Sãbaſe ꝑfectis eq// tum/& Sadracæ/& uelueni Samaritis/& reliqs cõſeruis eorũ in Samaria conſtitutis. Zorobabel & Ananias/& Mardocheus legati Iudæorũ uos accuſant/tanq̃ moleſtos & ipedientes tẽpli cõſtructio/ nem/& nullatenus uelle præſtare ad hoſtias quos nobis precepimus ſumptus. Volo igitur/ut legẽ/ tes pñtem epiſtolã ꝑbeatis his ex regalibus theſauris & tributis Samariæ oĩa quæ illis ad imolatio nem ſunt utilia/quẽadmodum ſacerdotes uobis indixerint/ut nõ ꝓtermittant diurnis ſacrificiis/& pro me & ꝑ perſis ſuppplicare deo. Epiſtola qdem hæc continebat. Capi. V.

DArio aũt defuncto/filius eius Xerxes regnũ ſuſcipiẽs/uolũtatis paternæ colẽdi & hono rãdi deũ hæres appuit. Oĩa nãq; faciebat quæ religionis erãt patrẽq; ſecutus/& Iudæis li beraliter utebat'. Per illud tẽpus ꝓnceps fuit ſacerdotũ fili' Ieſu noĩe Ioachi. Erat & i Ba byõle uir iuſtus/& gloria magna potius apud multitudinẽ/primus populi ſacerdos no mine Eſdras. Qui cũ legũ Moyſeos itegrã hẽret expientiã Xerxi regi amicus eſt fact⁹. Ad Hieroſolymã aũt aſcendere deliberãs & ducere ſecũ quoſdã a Babylõe Iudæos a re ge popoſcit epiſtolã ſibi ad Satrapas Syriæ dari/ꝑ quã noticiæ eorũ qs eſſet intimaret. Rex aũt ad ſatrapas hmõi direxit epiſtolam. Rex regũ Xerxes Eſdræ ſacerdoti/& lectori legis dei ſalutẽ. Op⁹ eſſe meæ clemẽtiæ putans/apud eos q uolũt ex Iudæa gẽte uel ſacerdotes uel leuitas ſub nro regnó cõſtitutos ꝓgere ad Hieroſolymã ꝓcipio/ſi q deſiderãt ut eant/quẽadmodũ mihi & ſeptẽ meis cõ/ ſciliariis uiſum eſt quatẽus uiſerẽt Iudæã ſcm̃ ritus legũ dei/& portarent dona deo Iſrahel/quæ de uoui ego & mei amici. Aurũ ẽt & argentũ quãtũ inuentũ fuerit in terra Babyloniæ deo dicatũ/ hoc oẽ ad Hieroſolymã deportet' ꝑ ſacrificiis dei necnõ & quodcũq; uolueris uel ex auro/& argẽto cõ ſtruere/liceat tibi cũ tuis fratribus facere. Vaſa quoq; ſacra quæ tibi tradita ſunt depone/ & quicqd mente cogitaueris ut fiat/impendi i his iuſſimus/ut ex regalibus theſauris effĩcias. Scripſit ẽt cuſto/ dibus pæcunias Syriæ & phœnices: ut diligentiã hẽant circa ea quæ per Eſdrã ſacerdotẽ uel lecto rem legũ dei mãdata noſcunt'. Igit' ne quã de me aut de nepotibus meis irã de⁹aſſumat/oĩno ꝓcipio ad uſq; tritici modios cẽtũ/deo ſcm̃ legem dari. Et uobis dico ſacerdotibus leuitis/ac ſacris cãtori bus & ianitoribus/ſacriſq; ſeruis & tẽpli ſcribis/ut nullo mõ aut tributa põatis/aut aliqd captioſũ/ aut oneroſum. Sed etiã tu Eſdra ſecũdum dei ſapientiam cenſores ordina/qui omni ſyriæ & Phœ/ nice tuãq; legẽ ſcientibus indicẽt/eãq; diſcedã ignorãtibus trãde. Et ſiquis ex gente tua dei ſui legem uel ĩperatoris tranſgreſſus fuerit puniat'/ut nõ tanq̃ ignorãs uideat' tranſgredi/ſed cognoſcens/auda cter negligere cõprobet'. Ergo hmõi contemptores/aut morte/aut pecuniis cõdẽnent'. Valete Tunc Eſdras hãc epiſtolã accipiens/letatus deũ adorare cœpit/& regiæ beniuolẽtiæ ipſum cõfidebat' au/ ctorẽ. ideoq; oẽs ipſi gratias dicebat eſſe referendas. Legẽs aũt epiſtolã/iudæis babyloniæ cõſtitutis/ eã deſignauit. Exemplũ quoq; eius ad oẽs Iſrahelitas & Mediã habitãtes tranſmiſit. Hĩ uero cogno/ ſcẽtes regis circa deũ pietatẽ & fauorẽ quẽ in Eſdrã habere ꝓbatur oẽs eũ dilexerũt. Multi itaq; fa/ cultates ſuas deportãtes/ad babyloniã uenerũt/cupientes ad Hieroſolymã deſcendere. Totus aũt po pulus iſrahel in illa prouincia permanſit/ideoq; duæ tãtũ tribus cõſiſtunt per aſiam & Europã obſe/ quentes romanis. Decẽ ãt tribus hactenus trans Eufratẽ cõmorari ꝓbant'/quarũ multitudines ineſti mabiles/minime poſſunt nũero cõpræhẽdi. Venerũt ẽt ad Eſdrã multi ſacerdotes & Leuitæ/& iani toreſq; ac ſerui ſacri/quos congregans de captiuitate/trãs Eufratẽ tribus diebus moratus ieiunia eis impoſuit/ut deo uota pro ſalute ſoluerent ne quid in uia paterent' aduerſum aut per hoſtes/aut ꝑ ali am quãdã difficultatẽ forſitã accidentẽ. Nã Eſdras regi prædicẽs/q; deus eos ꝓduceret/iã nõ petiit q eos ꝓcederẽt eqtes/ſed poſtq̃ uota præfecerunt ab Eufrate ſurgentes/die duodecimo primi meſis/ſe/ ptimo ĩperii anno Xerxis ad Hieroſolymã puenerunt/qnto menſe eiuſdẽ anni. Et illico Eſdras cuſto dibus pecunias de ſacerdotali genere exiſtentibus reſtituit ſacras pecunias/argenti talẽta ſexcẽta qn quaginta uaſa argẽtea talẽtorũ cẽtũ/uaſa aurea talẽtorũ uiginti' & uaſa ærea auro meliora/habẽtia pondo talẽta duodecim. Hæc nãq; rex & conſiliarii eius & oẽs Iſrahelite babyloniã habitãte dona// uerũt. Cũq; Eſdras tradidiſſet ea ſacerdotibus/obtulit deo legitimas hoſtias i holocauſtũ tauros tre/ decim/ꝑ cõmuni uero populi ſalute arietes nonaginta/agnos ſeptuagintaduos/ædos ꝑ purgatione delictorũ duodecim/Regis quoq; diſpenſatoribus & præfectis oĩbus Syriæ ac Phœnicis/regias litte ras obtulit/q denũciationẽ eius agere cõpellebant'/gẽtẽq; honorabãt/& oẽ opus bonũ cũ eis elabora bãt. Hæc igit' quẽadmodũ & ipſe Eſdras deliberauerat ꝓceſſerũt/deo eo ut arbitror dignũ i his quæ uoluit iudicãte ꝓpter iuſticiã ac benignitatẽ eius. Quẽ pauco tpe trãſeũte aliqui adierũt accuſantes

q; quidam

q̄ quidā ſacerdotū & leuitarū trangreſſi ſunt p̄cepta leges uxores alienigenās ducentes/& genus ſacer dotale cōfundētes/petebantq; ut legibus ſubueniret/ne cōis ſup oēs ueniens ira calamitatibus iterū eos inuolueret. Quæ cū audiſſet/mox præ merore ueſtē diſrupit/& caput barbāq; cōtumelioſe dila/cerans/ſeſe pſtrauit in terrā/q̄ tale facinus populi primates cōmiſiſſent/exiſtimans/qa ſi præciperet eis uxores cū eaꝝ filiis deſerere/nemo obediret/& ideo pmanebat in terra iacens. Cōcurrebant aūt oēs mediocres eoꝝ ad eū: & dolorū eius in his quæ facta ſunt p̄cipes erant. Cum aūt Eſdras a terra ſurrexiſſet/& manus ad cœlū tetendiſſet/ dicebat. Confundor qdē a deo pp populi delicta ueniā ſu/ſcipere q̄ēt de ſua miſericordia/parentū nr̄oruꝫ iniqtatem remiſit. Rogabat uero deū q ſemen aliqd & reliqas ab illa eoꝝ calamitate/uel captiuitate ſeruauerat/& rurſus ad Hieroſolymā & p̄priā terrā reſtituerat/q & reges perſaꝝ impendere eis miſericordiā præpabat/ueniā ſolita pietate cōcedere/ſe uero morte qdē digna cōmiſiſſe/bonitatis aūt dei eſſe hos tales a tormētis eripi. Qui poſtq̄ orando cōticuit cunctis lugentibus q cū uxoribus & filiis ad eū cōuenerūt: qdā Achanonius nomīe. primus Hieroſolymitanus/accedens ad eū dicebat ipſos qdem peccaſſe/ cohitantes cum alienigenis uxori/bus. pſuadebatq; oēs iurare/quatenus ſuas uxores cū eaꝝ filiis amouerēt/& eos punirēt/ q legi obe/dire cōtēnerent. Flexus igitur Eſdras/fecit principes tribuū ſacerdotū/& leuitaꝝ/ & Iſrahelitarū iu/rare q̄ uxores ſuas & filios ſcām Achanonii conſiliū iuxtāctanter abdicarent. Suſcipiēs ergo ſacra/ſtatim egreſſus eſt tēplum/hītaculum uero loānis ingreſſus filii Eliab/& nihil pœnitus illo die pp me rorem comedens ibidē cōmoratus eſt. Facta aūt p̄dicatione/iubens oēs q ex captiuitate redierāt ad Hieroſolymā colligi/& hos q ante biduū/aut tres dies occurriſſent alienari a multitudine & ſubſtā/tias eoꝝ auferri decernens: ſcām iudicia ſenioꝝ/cōuenerunt ītra tertiā diem ex tribu Iuda & Beniamin/in uiceſimo die noni menſis/q ſcām hæbreos Caſleu ſcām macedones Appelleos uocāt. Cūq; in ſupiori loco templi cōſediſſent/p̄ntibus ſenioribus/& pp zelum uehementer afflictis. ſurgens Eſ dras/criminabatur illos q præter legis conſuetudines alienigenas duxiſſent uxores nūc uero factu/ros eos rem deo gratā/& ſibi utilem dicebat/ſi uxores eiicerent. Cū ergo oēs ſe id pfecturos clama/rent/ſed abundantē eſſe multitudinē/tēpuſq; hiemale/& hoc opus nō huius aut duoꝝ eſſe dieꝝ/ſed oportere ut duces & alii q cū alienigenis hītabant uxoribus tp̄s acciperent dilationis/& ſeniores co habitantes cum alienigenis uiſitare multitudinem/cum hæc decreuiſſent/ cœperūt quærere a primo die menſis decimi eos qui cum alienigenis/habitabant uſq; ad primum diem ſecundi menſis/& in/uenerunt multos ex nepotibus principis ſacerdotum Ieſu/& fratrum eius ſacerdotum & leuitarum & Iſrahelitarum/qui uxoribus filiiſq; earum dilectionem magis legum ſuarum præponentes/ eas ilī co refutarent. Quo facto hoſtiis placātes deum/immolantes arietes obtuleruut. Quorum nomina minime uiſum eſt/nobis dicere neceſſarium. Igitur prædictum nuptiarum peccatum ſic Eſdras pur/gauit/ut de cætero hæc conſuetudo non pmaneret. Septimo uero menſe ſcenophegiam cœlebrātes & toto tunc populo cōgregato/aſcendentes ad ſuperiora templi ad orientalē portam Eſdram roga bant/ut leges eis Moſaycas legeret. Qui ſtans in medio populi/a ſolis ortu legit uſq; ad medium di/em. Et cum audiſſent recenſitas leges/ iuſticiam quidem ad præſens: & impoſterum docebantur/ de p̄teritis autem gemebāt: lachrimaſq; fundebant & recordati ſunt/q̄ ſi legem cuſtodiſſent/nihil ex tot ſupradictis malis perpeſſi fuiſſent. Cūq; uideret Eſdras ſic eos afflictos præcepit ad ſua diſce/dere/& lachrymis abſtinere propter feſtos dies/in quibus minime liceret affligi/hortabaturque ma gis ad epulationes eos conuerti/& facere quæ ſunt grata & conuenientia cœlebrationi præſenti pe nitentiam & meſticiam de prioribus peccatis habendam & obſeruandum/ne quid impoſterum eis ſimile proueniret. Poſtquam uero eos Eſdras hortatus eſt/cœperunt habere lætitiam. Cūq; hoc per dies octo in ſuis tabernaculis egiſſent ad propria diſceſſerunt/laudantes deum/ pro emūdatione con munium peccatorum Eſdreque gratias referebant. Cui contigit poſt gloriam quam habuit deum in ſenectute ueneranda finire uitam/& Hieroſolymis cum multa ſepeliri liberalitate. Sub idem tem pus & Ioachim defuncto principe ſacerdotū filius eius Eliaſib in principatum ſacerdotalem ſucceſ/ſit. Quidam autem ex captiuis iudæis: Xerxe regis pincerna nomine Neemias occurrens quibuſdā peregrinis ante metropolim perſarum Suſi/ex longo itinere ad ciuitatem intrantibus & audiēs eos adinuicem hæbraice loquentes/conſulebat unde eſſent profecti. Illis autem reſpondentibus/ſe a Iu/dæa ueniſſe/rurſus interrogabat/qualiter haberet ſe eorum multitudo/& metropolis Hieroſolyma. Cunque dixiſſent/male habere ciuitatem/& depoſitis in ſolum muris multa mala gentes in circui tu poſitas inferre iudæis/& die tota percurrere/deuaſtantes prouinciam/& nocte tanta mala confer re/& multos a prouincia uel ab ipſis Hieroſolymis captiuos abducere/ & omnes uia/ſingulis diēb⁹ cadaueribus plenas inueniri occiſorum: tunc Neemias propter ſuorum calamitatem fleuit. & exten dens palmas ad cœlum dixit. Domine uſquequo deſpicis quæ noſtra patitur generatio. Sic rapi/na uel ſpolia ab omnibus ſumus effecti. Remoranti autem eo in porta/ & hæc deflenti quidam nun/ciauit iam regem accumbere præparatum. Qui ſtatim ſicut erat illotus adminiſterium poculi re/

gis festinauit. Vt aũt rex cœnauit/suauitatẽ plenus ad iuueũ respexit mestũ/& quærebat cur tristis esset. Tunc ille deum deprecatus ut grãm ei quandã postulanti præstaret/quo inqt possum tibi rex nõ talis appere/qualẽ memorẽ in corde teneo/dum audieri3 patriæ meæ Hierosolymoꝝ in qua & monumenta & sepulchra meoꝝ sunt parentũ muros in terra iacẽtes/& portas eius incẽsas. Sed præsta mihi pfiscisceti muros restituere/ptemq; tẽpli cadentẽ denuo recõstruere. Tunc rex annuit dare se donationẽ ei quãcunq; supplicasset/& ad satrapas lras deportandas quatenus eũ honorarent/& oia quæ opus hẽret ꝓberent ei dicens. Repelle tristitiam/& dereliquo gaudens nobis ministra. Igit' Nemias deum adorans & regi gratias agens/mesticiã uultus confusionẽq; suam pollicitatiõis hilaritate mutauit. Postea aũt die cõuocans eũ præbuit ad Syriæ Phœnicis & Samariæ præfectum Addo epistolã deferendã/in qua de honore iuuenis/& de impẽdiis ædificationis mandauerat exhibendis. Veniens ergo ad Babyloniã & multos gentis suæ sponte eum secutos adducens ad Hierosolymam peruenit/uicesimoqnto anno regnante Xerxe/& demõstrandas epistolas porrexit Addo & aliis pfectis egtum: & congregãs oẽm populum ad Hierosolymã stetit in medio tẽpli talẽ ad eos fundens oõnem. Vos scitis uiri iudæi deũ qdem in memoria pfum Abraã & Ysaac & Iacob pmanere/& p illoꝝ iusticiam non derelinquere pudentiam nostri. Vnde & adiuuit me/ut accipem a rege pmissum muros uestros refabricare/ac reliquã ptem templi pficere. Volo aũt uos uicinaru3 gentiũ certe scire inimicitias/& qa si cognouerint magnificenter nos ædificia repare resistent & multa molientur/ut nos impedire ualeant. Primũ ergo in deum cõfidere debemus/q illoꝝ inimicitiis põt resistere nec die uero nec nocte studiũ ædificandi relinquere/dum tps oportunũ existit. Cumq; hæc dixisset/iussit & magistratibus muros metiri & opa eius diuidere populo p uicos & ciuitates scdm uniuscuiusq; possibilitatẽ/pollicitus & semetipsum cũ suis seruis ædificatiõem adiuuare. Solutaq; contõe/Iudæi statim opus aggressi sunt. Iudæi uero diæi sunt ex die qua a Babylone pfecti sunt ex tribu iuda/quæ prior ad illa loca peruenerat. Vnde & ipsi & prouincia a tali appellatione uocitantur. Audiẽtes uero murorum ædificationem accelerari Ammonitæ & moabitæ/uel samaritæ & omnes qui inferiorem Syriam habitabant/molestе ferebant/& meditabantur insidias contexere/quatenus uoluntatem eorũ impedirent multosq; interficiebant Iudæos/ipsum etiam Neemiã dilacerare querebãt quosdam alienigenas conducẽtes/qui eum perimerẽt. Propterea in timorem & turbam dispersis rumoribus eos mittebant tanquã multis gentibus paratis contra eos arma proferre/quibus turbati rumoribus cõstructionem pene relinquerunt. Neemias aũt nullo modo his permotus studium operis dereliquerat sed custodie causa corporis sui armis satellitum circumseptus/sine uulnere permanebat/operis desiderio tribulationem non sentiens. Ita siquidem intentus agebat ac prouidebat suæ saluti non timore mortis sed cognoscens post suum interitum minime concedi suis ciuibus muros construere. Vnde præcepit imposterum/ut armis ædificatores cincti fabricarent. Igitur ædificatores uel impensarum portitores gladios habebant/clypeos autem iuxta eos poni decreuit. Bucinatores etiam quingentis pedibus statuit/præcipiens/ut si hostes apparerent/significarent populo/quatenus armati resisterent/ne eos nudos inermesq; oppugnarent. Ipse uero nocte circuiens ciuitatem/minime aut opibus aut somno/aut cibo fatigabatur/nihil autem horum suauiter/sed sub necessitate utebat. Quos labores sustinuit per annos duodecim/& menses quattuor. Nam tanto tempore Hierosolymorum sunt muri perfecti/octauo & uicesimo anno/& mense nono imperii Xerxe. Sed postquam muri pfectionem acceperunt/Neemias & reliqua multitudo sacrificaueruntdeo pro eorum ædificatione ac per octo dies sunt epulati. Gentes igitur quæ Syriam habitabant audientes factam cõstructionẽ murorum/grauiter augebantur. Neemias autem in ciuitate uidens paucos homines habitare/rogauit sacerdotes & leuitas/ut uicos relinquentes/ad ciuitatem migrarent/& in ea manerent/fabricans eorum domicilia propriis expensis. Populum etiam agros colentem decimas fructuum ad Hierosolymam iussit offerre ut habentes sacerdotes & leuitæ alimenta/perpetua religionis iura non derelinquerent. Et hi quidem libenter sequebantur decreta Neemiæ. Ciuitatem uero exinde contigit hominum multitudine compleri. Multa etiam alia bona laudibus digna cum summa feciſſet magnificentia Neemias/ad senectutem perueniens/defunctus est/uir benignus & natura iustus atq; magnificentissimus erga propriam gentem qui in memoria æterna sui muros Hierosolymitanos reliquit. Hæc ergo imperii Xerxe sunt anno. xxviii. mense nono.

Quomodo regnante artarxerxe gens iudaica pœne cuncta deleta est. Cap. VI.

DEfuncto uero Xerxe/regnum ad eius Filium Cyrum/quẽ græci Artarxerxen uocant cõtigit transferri. Quo regente Persarum imperium periclitata est tota gens iudæorum ut cum mulieribus & filiis deperiret. Causam uero paulopost demonstrabo. Nam decet primum de rege differere/quẽadmodum Iudæam duxit uxorem de regio genere: quam nostram dicunt seruasse gentem. Nam cũ regnũ artarxerxes accepisset/& ordinasset ab India usq; ad æthiopiam centũ & uiginti septẽ satrapas/tertio imperii sui anno/amicos suos & gẽtes

persis

p erſis ſubiectas/cum ducibus earum magnifice pauit/ſicut regem oportuit/qui diuitiarum oſtenta/
ti onē per centum & octoginta dies parauerat. Poſtea gētes ac legatos earum in Suſis per ſeptē dies
delitiis ſaginauit/quoꝝ cōuiuiū hmōi erat inſtructū. Tabernaculū.n.fixerat ex aureis argenteiſq; co
lumnis/uela purpurea ſup eas extendens/ut multa milia diſcūbentiū opirent. Miniſtrabaꝯ ergo po/
culis aureis/& lapidibus præcioſis ad delectationem ſimul & ſpectaculū ꝑparatis. Præcepit itaq; &
miniſtris/ne cogerent bibere eos/potionem eis offerentes qđ apud perſas fieri ſolet/ imo cōcederēt
cuiq; diſcūbentiū/ut quēadmodū uellet epularet. Miſit aūt p oēm puinciā/denuncians/ut opa relin/
querent/multiſq; diebus p eius ipio letarent. Regina quoq; mulieꝝ cōuiuiū in aula collegit. Quam
rex prudentibus uolens oñdere/ad cōuiuiū iuſſit accedere/pulchritudine cūctas mulieres ꝑcedentē.
Quæ p legū cuſtodia Perſaꝝ/phibentiū ab extraneis alienas cōiuges uideri/non acceſſit ad regem.
Cūq; ſæpius eunuchos ad eā mitteret inuitandā/nihilominus ſuū denegās pmanſit aduentū. Vñ rex
ita cōmotus ſoluit cōuiuiū & ad ſe cōuocans ſeptē Perſas/apud quos legū mandata ſeruant/ accuſa
bat uxorem/dicens q̄liter fuiſſet ab ea cōtemptus/cum ſæpius ad cōuiuiū uocaret/& nec ſemel puiſ
ſet. Præcepit ergo/ut pnnuciarent contra eam quandam legis definitionē. Tunc unus ex his nomie
Nocheus locutus eſt dicens/non ipſi ſoli hanc iniuriā factā fuiſſe/ ſed oībus Perſis piculum uitæ pa/
tientibus/ut turpiter a ſuis cōtēnantur uxoribus/nullo.n.iā pudore tenebūtur/exemplū reginæ ſup/
biæ aduerſum te oīum rectorē hñtes/& hortatur/ut eā quæ ſic iniuriata fuerat regē maximis dam/
nis afficeret/& hoc facto/cunctis gentibus denūciaret: quæ ſunt in regina decreta. Placuit ergo/ut re
gina Vaſthi piiceret/& honor eius aliæ mulieri ꝑberet. At ille amore coniugis detētus/grauiter diſ
iunctionem eius ferebat/& cōciliari qdem ꝑpter legē non poterat/ triſtis tñ in ſollicitudinibus per
manebat. Quem uidentes amici nimio merore cōfectum/ꝑſuadebant/ut memoriam qdem uxoris/
& amorē nihil pro futuꝝ deponeret: & quæreret p uniuerſam terram uirgines decoras/ ex qbus pul
chriorem haberet uxorem/extingui.n.prioris ſic poſſe cupidinē/alia introducta/& paulatim deſide
rium a muliere proiecta ſubtractū/ad cohītantem poſſe conuerti. Hoc flexus conſilio ſtatī qbuſdam
iuſſit de palatio/eligere ꝑcellentes uirgines pulchritudie/& ad ſe deducere. Cū uero cōgregatæ mul
tæ fuiſſent/inuenta eſt quædā puella in Babylonia ambobus orbata pentibus/quæ apud auūculum
nomine Mardocheū nutriebat. Is.n.fuerat ex tribu Beniamin. Oēſq; primas iudæoꝝ Heſter/hoc.n.
nomen ei erat/pulchritudine ſupabat/& gīa uultus ſui reſpicientiū magis delectabat aſpectū. Quæ
traditæ cuidā eunucho p diligentia/cūncta reꝝ prudentia fruebant/affluentia aromatū/odore & lar
gitate unguentoꝝ qbus corpa utunt irrigabātur/& his fruebantur per mēſes ſex/numero q̄dringen
tæ. Cunq; putaſſet uirgines p ꝑdictum tꝑus diligentiæ ſatis habuiſſe/ & dignas iam regio factas cu/
biculo/per ſingulos dies ad cōcubitum unam regi mittebat. Qui poſt cōcubitum ſtatim eā ad eunu
chum remittebat. Veniente uero ad eū Heſter delectatus eſt in amorēq; incidens puellæ/ legitimam
etiam duxit uxorē/& nuptias cœlebrauit impii ſui anno duodecimo/menſe q dicitur Adar. Deſtia
uit aūt per oēs gentes eos q aggarii dñi/præcipiens eis p ſuis nuptiis feſta cœlebrare. Ipſe āt Perſas
& primos gentiū paſcebat p totū menſem p nuptiis ſuis. Quā cū introduxiſſet ad aulā corona eam
induit. Hītauitq; cum eo Heſter/minime ei ꝑdens/ ex qua eſſet natione. Tranſiēs autem & auūculus
eius a Babylone/ad perſicam Suſin & hītans illic/ſingulis in palacio commorabatur: reqrens quali
ter puella conuerſareť/quam tanquā filiam diligebat cum legem rex poſuiſſet/ ut nemo familiarius
ad eum non uocatus accederet: cum ſuper ſolium ederet. Sedebat itaq; etiam rex uirgam auream fe
rens. Q̄uam cum aliquem liberare uoluiſſet/horum qui non uocati uenirent/porrigebat ei/& cum
tetigiſſet uitabat periculum mortis. De his quidem ſufficienter a nobis dictum eſt. Interiectio uero
tempore inſidiantibus regi Bagatha/ & Theodeſto/ Bargani eunuchus ſeruus alterius eunuchi/ge/
nere Iudæus/cum intellexiſſet inſidias/reginæ auunculo indicauit. Mardocheus autem per Heſter
manifeſtans inſidiatores prodidit regi. Rex autem turbatus ueritatem inueniēs/eunuchos quidem
crucifixit. Mardocheo autem tunc nihil præſtitit/ quanuis ſalutis eius nuncius extitiſſet/nomen ta/
men eius annalibus monumentis inſeri præcepit/& in palatio eum permanere/ut amicus regi neceſ
ſarius exiſteret. Quo tempore aman Amadathii filium genere Amalechitam/ad regem introeun/
tem peregrini & perſæ ſalutabant. Nā hunc ei honorem Xerxes ab omnibus iuſſerat exhiberi. Mar
docheum uero propter ſapientiam & patrias leges non adorantem aman/cuſtodiri fecit/ & interro
gauit eum ex quo genere eſſet. Audiens autem Iudæum eſſe indignatus dixit. Omnes liberi perſæ
adorant me/hic ſeruus exiſtens/hoc facere dedignatur. Et punire uolens Mardocheum/ ipſum qui/
dem a rege petere/ad tormenta paruum putauit/gentem autem eius decreuit totam una perimere.
Nam iudæos in odio ſatis habebat/ quoniam amalechitarum genus e quibus ipſe fuerat ab ipſis
omne perierat. Audiens ergo regem accuſabat dicens/gentem eſſe malignam diſperſam per uniuer
ſum orbem/qui eius ſeruiret imperiis/nec mixtam/nec aliis gentibus coadunatam/nec eādem cum
cæteris religionem colentem quæ nec legibus inquit ſimilibus utitur/& inimica moribus & profeſ/

ſionibus tui populi & hoſtibus cunctis exiſtit. Sed ſi uis aliquot ſubiectis bñficium cõmodare/iube ra dicitus eam perire: nec eius reliqas aliquas remanere/nec aliquos eoꝝ ad ſeruitutẽ aut ad captiuita/ tem ſeruari. Verũtñ ut nullũ patiaris damnũ/tributa eoꝝ de ꝓpria ſubſtantia ipſe me præbere polli ceor/quadraginta millia pecuniaꝝ talenta ubicunq; præceperis. Has aũt pecunias libenter offero/ſi peccatũ ab his malis tuũ fuerit imperiũ. Poſtq̃ amã hæc intimauit/rex ei & pecunias & hoſtes dona/ uit: qcqd de his uellet efficere. Deſiderio aũt adepto. Aman ſtatĩ mandat tanq̃ a rege ꝑ omnes gẽtes præcepta hunc modũ continẽtia. Rex maximus artarxerxes ab India uſq; ad æthiopiã/ centũ uigin ti ſeptẽ ꝓuinciaꝝ principibus & iudicibus/q eius ĩperio ſubiecti ſunt ſalutẽ dicit. Cũ pluribus gen/ tibus ĩperaſſem & uniuerſum orbẽ meæ ditioni ſubiugaſſem uolui/neq̃q̃ abuti potentiæ magnitudi ne/ſed elementia & lenitate gubernare ſubiectos/ut abſq; ullo timore uitam ſilẽtio trãſigẽtes/opta/ ta cũctis mortalibus pace fruerẽtur. Querẽte aũt me a cõſiliariis meis: quo hoc poſſet impleri/ unus q ſapia ac fide cæteros præcellebat/& erat poſt regem ſcdus aman noĩe/indicauit mihi in toto orbe terraꝝ populũ eẽ diſpſum/q non nñis uterẽ legibus/& cõtra oĩum gentiũ faciens cõſuetudinẽ regũ ĩuſſa cõtẽneret/& uniuerſaꝝ cõcordiã nationũ ſua diſſenſiõe uiolaret. Quod cũ didiciſſemus/uiden tes unã gẽtẽ rebellẽ aduerſum oẽ genus hoĩum puerſis uti legibus/nñiſq; iuſſionibus cõtraire/ & tur bare ſubiectaꝝ nobis ꝓuinciaꝝ pacẽ atq; cõcordiã/iuſſimus ut quoſcũq; aman q oĩbus ꝓuinciis præ poſitus eſt. & ſecundus noĩs mei eſt pater mõſtrauerit/cũ coniugib⁹ ac liberis deleanť ab inimicis ſu is/nulluſq; eoꝝ miſereat quartadecima die menſis adar anni p̃ntis ut nefarii hoſtes uno die ad infe/ ros deſcendẽtes/reddant pacẽ impio noſtro qđ turbauerunt. Hoc p ciuitates & ꝓuincias ueniẽte ꝑ/ cepto oẽs ad interitũ ludæoꝝ cõſtituta die parabãť. qđ etiam in Suſis parabať. Rex uero & Aman epulationibus uacabant/ciuitates uero turbabantur. Quod Mardocheus cognoſcens ueſtem/rupit & ſacco indutus/cinereq; ꝑfuſus/ciuitatẽ circuibat/clamans interimi gentem quæ nihil peccauit. Et hoc dicens ad aulã puenit/& ante ipſam ſtetit. Nã minime ei licebat ingredi/tali circũamictũ hĩtum Idẽ etiã oẽs fecerunt iudæi p ciuitates qbus de hoc lr̃æ ꝓponebanť/lugentes & plãgentes nunciatas ſibi calamitates. Cũ uero qdã regina nũciaſſet Mardocheũ in tã miſero ante aulã hĩtu ſtãtem/audito ſermone turbata/miſit q eius ueſtimentũ mutarent. Quo nolente ſacco exui/q nondũ erat malũ fini tum/ꝑ quo ſaccũ iduerat/uocãs aſſiſtentẽ eunuchũ acratheon/ad Mardocheũ deſtinauit/ interrogãs qđ ei triſticiæ cõtigiſſet/q; hũc hĩtum nec ea petente deponeret. Tunc Mardocheus indicauit eunu/ cho cãm/& litteras cõtra ludæos p oẽs ꝓuincias ſub rege cõſtitutas tranſmiſſas. & ꝓmiſſionẽ pecu/ niaꝝ ꝑ quã a rege ꝓditionẽ gentis cõpauerat aman. Haꝝ ẽt exemplũ ad Heſter tradidit reportãdũ/ quæ ꝓpoſita in ſuſis fuerãt/mandãs ei/q̃tenus de his regi ſupplicaret/nec recuſaret ꝑ ſalute gẽtis ha/ bitũ humilẽ accipere: ꝑ quẽ regi oñderet/ludæis piculũ imminere. Aman inqt q ſcđm honorẽ poſt regẽ obtinet/accuſando iudæos/regẽ aduerſum eos incendit. Hæc cũ regia cognouiſſet/rurſuꝫ mittit ad Marchodeũ/dicens q; nõ eſſet a rege uocata/& ſiqs ad eũ non uocatus intraret moreretť/ niſi uolens quendã ſeruare/porrigeret ei uirgã aureã. Nã inuocato & ad eũ intranti/ ſi hoc rex fecerit/ hic ſolus non interimeretť/ſed ueniã accipiens liberať. Mardocheus uero ea uerba deportãti ſibi ad Heſter eu nucho renũciare ꝓcepit/nõ ſuæ ſaluti ꝓuidere/ſed totius gẽtis piculum amouere. Nã ſi nunc ipſa cõ tempſerit/adiutorẽ qdẽ genti deũ oĩbus modis futuꝝ/ipſam uero & paternã eius domũ ab illis quoꝝ contẽpſerat pituram. Heſter aũt denũciauit Marchodeo ꝑ eundẽ miniſtrũ/ut ꝓgens ad Suſis cõſtitu tos illic iudæos ad cõtionem cõgregaret: & ieiunare cũctos triduo ꝑ ipſa ꝓciperet/qđ & ipſa cũ ſuis agẽs ancillis/ꝓmiſit ſe ꝑter legẽ adire regẽ/& ſi mori oporteret nõ recuſaret. Mardocheus ãt ſcđm Heſter mandata ppĺm fecit ieiunare/ deũq; ſuũ petere/ut nec eã/nec gentẽ eius peritura contẽneret/ ſed ut ſeculi ſalutẽ ꝓuidit/& peccãti ueniã cõceſſit/ & nunc a denũciato dudũ interitu liberaret. Nõ eni ꝓp aliqđ peccatũ ita cogebať ſine gloria deperire/ cũ & ipſe dñs noſſet cãm furoris aman q; eu nõ ſaluabat. Neq; n. inqt honorẽ quẽ tibi dñe offerebã hunc illi quoq; patiebar offerre/ideoq; ira/ tus contra eos q tuas leges nõ tranſgrediunť talia machinatus eſt. Eaſdẽ ẽt uulgus uoces emittebat/ petens deũ ꝓuidere ſuæ ſaluti cũctoſq; iſrahelitas ꝑ oẽm liberare terrã a futura calamitate/nã iã præ oculis eam ſpabant/& ſimul hẽbant. Rogabat ẽt Heſter deũ ꝑ patria ſe lege ꝓſternens in terra lugu briq; ueſte circũamicta. Cibũ aũt & potũ/oĩaq; ſuauia renuebat per tres dies deum petens ut adiua ret eã quatenus regi uideretť ſupplicãs ſuauis eloqo/ſpecie uero pulcherrima/ut ex utroq; ſuſtẽta/ & ipſa periculũ euitaret/& gentis ſuæ ſalutẽ acqreret/in Aman quoq; regis odiũ cõcitaret. Sic deũ per tres dies deꝓcans. lugubrẽ ueſtẽ depoſuit & hĩtu mutato ornata/ſicut oportebat reginã/ibat cũ dua/ bus ancillis/quoꝝ una leuiter eã incũbentẽ ſuſtẽtabat/altera uero ſequẽs lõgitudinẽ ueſtis/ quæ uſq; ad terrã ꝓfuſa erat/ſumens eã digitis deportabat. Quæ ita facie rubore plena/ uerecũdum ac mode/ ſtum hñs decorẽ adibat regem ẽt cũ timore. Cum uero ad faciẽ eius ſedentis in ſolio deueniſſet/& ui diſſet eum circundatũ ornatu/q ex uaria ueſte/uel auro ac lapidibus præcioſis ualde fulgebat/terri/ bilioremq; magis eum propter hæc intuens/cunq; & ille aſperius eam: uultuque iracundo aſpiceret

membrorum

me mbroꝝ eam debilitas cõpræhendit: & ſup ancillas quæ ꝑpe latera eius erãt, repente collapſa eſt. Rex aũt uoluntate arbitror dei mentẽ mutauit, & timens ne qd mali uxor eius timore pateret, ſur/rexit a ſella, ſuoq; eã gremio colligens fouebat & oſculabat blandeq; loq̃bat, cõfidere petens eã, ne aliqd metueret q; ad eũ nõ uocata ueniſſet, nã legem iſtam pp ſubiectos eſſe poſitã, ipſam aũt ſil'r cũ eo regnantẽ, oẽm hẽre lniam. Hæc dicens ſceptrũq; in manu eius ponens uirgã ſup cernicẽ tetendit eius, pp legem, liberãs eam a mortis diſcrimine. Illa uero reſpirans, dñe inqt, nõ hẽo facultatẽ expla nandi, quæ mihi ſubito contigerũt. Nam ut te uidi maximũ & pulchrũ atq; terribilẽ, ſtati ſpũs meus receſſit, & a mea aĩa ſum relicta. Vix illa cũ debilitate hæc loquẽte ẽt regẽ anxietas hũit, deinde cõ/fidere, melioraq; ſperare Heſter inuitabat. Nam medium ei regnũ ſe cõcedere ſi hoc peteret ꝑmitte bat. Heſter uero ad cõuiuiũ eum cũ Aman amico ad ſe uenire ſupplicabat, paraſſe ei coenã ſe dicẽs. Cunq; annuiſſet, & adueniſſet, inter poculoꝝ leticiã iuſſit rex Heſter aperire qd uellet, nihil. n. ſe ne/gatuꝝ eẽ ꝑmiſit, ẽt ſi mediã ptem regni poſcere uoluiſſet. Tum illa in poſteꝝ diem explanatuꝝ ſe ſuũ cõſilium ꝑmiſit, ſi rurſus ad cõuiuium cum Aman cõueniret. Cunq; rex ꝑmiſiſſet, Aman egreſ/ſus eſt gaudens, q; ſolus apud Heſter cũ rege meruit epulari, dum nullus alius talẽ honorẽ potuiſſet adipiſci. Videns uero in aula Mardocheũ, nimis ĩdignatus ẽ, q; nõ aliquã ab eo ueneratiõem ſibimet exhiberi ſenſiſſet. Tunc ingreſſus ad ſemetipſum, uxorẽ Zaraſam cum amicis uocauit. Quibus pñ tibus honorẽ expoſuit, quo frueret, nõ apud regẽ tantũ, ſed & apud reginã, & qualiter illo die ad eã eum rege ſolus accitus eẽt, & in poſteꝝ diẽ rurſus inuitaret. Dicebat aũt, nõ ei placuiſſe, q; Mardo/cheum uiderat in aula Iudæũ. Cui rñdit uxor ſua Zaraſam. Iube lignũ ſecari ququagita cubitoꝝ & mane pete Mardocheũ a rege crucifigendũ. Cuius cõſiliũ laudans, ꝑcepit famulis lignum patum in atrio cõſtituere, qđ ad poenam Mardochei ſeruarent. Deus autẽ ſpem malignã Aman deridebat, & accidentia ꝓuidens, de futuris delectabat. Nam regi ſomnũ ꝑ illã noctẽ abſtulit. Qui nolens in ocio nigilias ꝑdere, ſed ad gubernationẽ ſui principatus eas hẽre ſcribã iuſſit libros afferre ꝓdeceſſoꝝ ſu orum, & factoꝝ eoꝝ moniméta relegere. Cunq; detuliſſet, & recenſeret, inuenti ſunt qdam, qui uir tute ſua prælium agros acciperãt quoꝝ & nomẽ ſignatũ erat, alter uero ꝑ fide donationẽ ipetraue/rat. Poſt hæc legendo uenit ad Bagathan & Theodeſtũ eunuchos, inſidiatores regis, quos Mardo/cheus indicauerat. Et cũ hoc tantũ ſcriba, pnunciaſſet, & ad alterius tráſiſſet actus, rex eum detinuit, cõſulens ſiqd ei, ꝑ remũeratione datũ ſcriptũ hẽretur. Scriba rñdit. Nihil. Tũc rex iuſſit eũ tacere, & interrogabat eos qbus hoc cõmiſſum fuerat, quæ ſit hora noctis. Audiens aũt iam diluceſcere, præ/cepit, ut quẽ inuenirent amicoꝝ ante aulã pñtem nunciarent. Euenit aũt Aman inueniri. Nã præter ſolitã horã maturius ꝓceſſerat mortẽ Mardochei petiturus. Cunq; ſerui renũciaſſent Aman añ ædẽ ſtare, ꝑcepit eũ uocari. Cũ ergo intraſſet, amicũ inqt te ſciens ſolũ fidelẽ, peto ut cõſilium mihi præ/beas, quẽadmodũ debeã ſecundũ meã magnificẽtiã honorare quẽdam ualde chariſſimũ. Aman ue/ro putans, cõſilium qđ dediſſet hoc ſibi, ꝓfutuꝝ: nam amari ſe ſolũ credebat a rege, quã exiſtimabat optimã eſſe ſniam, regi declarabat & dixit. Si uis quẽ dicis hoiem dilectũ & gloriæ meritis honora/ri, fac eum ſup equũ ꝑcedere, tua ueſte indutũ, & torquẽ aureã hẽre, & præcedere unũ ex tuis neceſ/ſariis amicis, clamantẽ p totã ciuitatẽ, q; tale bñficium merebit, quẽ rex honorificari uoluerit. Igit Aman hmõi largitatẽ arbitratus ad ſe uenturã, talia ꝓſuaſit. Rex uero delectatus hac ãmonitione, ualde ait hñs equũ, & ſtolã, & torquẽ, regre Mardocheũ Iudæũ, & his illum induens, antecede equũ eius. Nã tu inqt amicus es mihi præ cunctis. Ergo ꝑfice cõſilium cuius utilis ꝓſuaſor extitiſti, & hæc ſi a nobis donẽtur, q; meã aĩam liberauit. Poſtq̃ hæc præter ſpem oẽm audiuit, mente cõfuſus & me ſticia ꝓcuſſus exiit, equus ducens, cũ purpurea & auro & Mardocheũ reperiẽs, ante aulã ſacco indu tum, iuſſit exutũ, purpura circũdari. Tum neſciẽs ille ueritatẽ, ſed deludi ſe putãs, peſſime inqt oĩum hoĩum, ita calamitatẽ meã derides. At uero certe cognouit, q; ei rex hunc honorẽ donauerit ꝑ ſalu/te quã illi ꝓuerat, inſidiatores eunuchos redarguẽs purpura, induit quã rex ſæpe ueſtitus gerebat & torquẽ ceruice circũdatus, & ſup equũ ſedẽs, totã circuibat undiq; ciuitatẽ, ꝓcedente Aman & ꝓ/dicante, q; hmõi fruit donis, quem rex amauerit, & dignũ honore, ꝓbauerit. Cunq; totã circuiſſet ci nitatẽ, Mardocheus ad regẽ ingredit. Aman aũt ex cõfuſione ad ſe recedens, cũ lachrymis uxori & amicis quæ cõtigerant, indicauit. Illi nequaq̃ puniri poſſe Mardocheũ dicebãt, deum. n. eẽ cum ipſo credebant. Dunq; hæc aduincẽ loquerẽtur, uenerũt Heſter Eunuchi, Aman urgẽtes ad coenã. Sabu/thadæus uero unus ex eunuchis, uidens crucẽ fixã in domo Aman quã Mardocheo pauerat, cõſuluit aliquẽ ſeruoꝝ, cuius cauſa eam paraſſet, & audiens reginæ auunculo, quia Aman a rege eum petitu rus erat ad poenam, tunc quidẽ tacuit. Cunq; rex una cum Aman epulans iterrogaret reginã, quam uellet ab eo donationẽ impetrare, cõpletorum enim ſe eius deſiderium ꝑmittebat, tunc regina pro populi deprecabatur periculo, eo q; tradita fuiſſet ad perditiõem cũ ſua gente, iõq; ſermones ad eũ facere decreuiſſet. Neq; enim moleſtum ſibi dicebat, ſi amaram eius ſeruitutem impõeret, paruum enim ei hoc eſſe malum, ſed ſupplicabat hæc amoueri. Itaq; interrogãte rege, a quo hæc ſancita fuit

ſent/accuſabat iam manifeſte Aman/& malivolum cõtra eos exiſtentẽ has molitum inſidias argue bat. Tunc rex ad hoc turbatus/a cõuiuio ad hortos egredit. Heſter uero reginã Aman petere cœpit ut ueniam p̃ peccatis expoſceret/nã intellexerat/in qbus iam malis eſſet. Cunq; ſup lectũ p̃cidens re ginam peteret ſũpuenit rex/ & hmõi uiſu magis incitatus dixit. Peſſime oĩum uxori meæ iam uiolẽ tiam irrogare cõaris. Ad qđ Aman obſtupuit/& nihil potuit rñdere. Tunc Sabuchadas eunuchus cœpit Aman accuſare/quẽadmodũ inueniſſet in atrio eius patam crucem ad mortẽ Mardochei/nã hoc illi interroganti ſeruus indicauerat/cum ad ipſum iuitaturus eum ad cœnam ueniſſet/ crucem autem dicebat eſſe altitudĩe cubitorũ qnquaginta. Quod rex audiens/in illa eum pœna tradere de/ creuit/quã contra Mardocheũ ipſe tractauerat ſtatimq; iuſſit cruci ſuſpenſum interimi. Vñ mihi cõ tigit mirari nomen dei/& ſapiam/& iuſtitiam eius agnoſcere/q̃ nõ ſolum malivolentiã Aman pu/ niuit/ſed q̃ excogitata contra aliũ tormenta in eum cõuertit/& cætero hoc ſentire p̃miſit/qũo q cõ tra alĩum quædã molitus fuerit hæc in ſe primũ parata cognoſcat. Itaq; Aman honorẽ quem a rege perceperat ſupra modũ abuſus/hmõi cruci cõfixus eſt. Rex aũt ſubſtantiã eius reginæ donauit/ & Mardocheũ aduocans/dedit ei anulũ quẽ Aman ipſe p̃ſtiterat. Nã iam Heſter ad notitiã eius p̃duxe rat cognationẽ quã ad illũ hẽbat. Donauit uero & regina Mardocheo Aman poſſeſſionẽ/& ſuppli/ cauit regi liberari a mortis metu gentẽ iudæoq;/cito nota ei faciens/quæ per uniuerſas p̃uincias ſcri p̃ſiſſet Aman filius Amatdathi. Nam patria gente ſua pempta/nullatenus ſe uitã poſſe tolerare di/ cebat. Cui rex promiſit/nihil eã fruſtra petere/nec ſtudio eius aliqd contrariũ p̃uenire. Vnde præce pit ut ſcriberet q̃ uellet de Iudæis noĩe regio/ſignaretq; eius ſigillo/& tranſmitteret p oẽ eius impiũ ut ſiquis legeret ſignatas epiſtolas ſigillo regio/minime ſanctionibus obniaret. Scribas ergo regales uocans/iuſſit ſcribere gẽtibus & p̃fatibus/& magn̄atibus p̃ iudæis/ ab india uſq; ad æthiopiam cen tum uiginti & ſeptem p̃uinciarũ. Epiſtolæ aũt hunc ordinẽ cõtinebant. Rex magnus artarxerces ab india uſq; æthiopiam: centũ uiginti & ſeptem p̃uinciarum ducibus ac p̃cipibus/ q noſtræ obediũt ditioni ſalutẽ dicit. Multi bonitate principũ & honore q in eos collatus eſt abuſi ſunt in ſup̃biam & non ſolum ſubiectos regibus nitunt̃ opprimere/ſed datã ſibi gloriã nõ ferentes in ipſos q dederunt moliuntur inſidias agitare/nec contenti ſũ gratias nõ agere bñficiis/ & humanitatis in ſe iure uio lare ſed dei quoq; cuncta cernentis arbitrant̃ ſe fugere poſſe ſniam/ & in tantũ uæſanie p̃rupere ut eos q credita ſibi officia dĩligenter obſeruant/& ita cuncta agũt in oĩum laude ſint digni mendacio tum funiculis conentur ſubuertere/dũ aures principũ ſimplices & ex ſua natura alios exiſtimãtes ca lida fraude ſubuertunt. Quæ res & ex ueteribus p̃batur hiſtoriis/ & ex his q̃ gerunt̃ quottidie/ qũo malis qbuſdam ſuggeſtionibus regũ ſtudia depranant̃. Vnde p̃uidendũ eſt paci oĩum p̃uinciarũ/nec putare debetis ſi diuerſa iubeamus ex animi noſtri uenire leuitate/ſed p̃ qualitate & neceſſitate tem porum/& ut rei publicæ poſcit utilitas ferre ſniam. Et ut manifeſtius qđ dicimus intellegatis/ aman filius Amatdathi/& aio & mente Macedo/alienuſq; a Perſarum gente/ pietatẽ noſtrã ſua crudelita/ te cõmaculans/peregrinus ſuſceptus eſt a nobis/& tantã in ſe exptus eſt humanitatẽ/ ut pater noſter nocaret̃/& adoaret̃ ab oĩbus poſt regem ſecundus. Qui in tantum arrogãtiæ tumorem ſubleuatus eſt ut regno nos priuare niteretur & ſpiritu. Nam Mardocheum cuius fide & beneficiis uiuimus/ & conſortem noſtri regni Heſter cum omni gente ſua nouis quibuſdam atq; in auditis machinis expe/ tiuit ad mortem hoc cogitans/ut illis interfectis/iſidiaretur noſtræ ſolitudini/ & regnum Perſarum tranſferret in Macedonas. Nos autem a peſſimo mortaliũ iudæos neci deſtinatos/ in nulla pœnitus culpa reperimus/ſed econtrario iuſtis utentes legibus/& filios altiſſimi & maximi ſemperq; uiuẽtis dei eſſe/cuius beneficio/& patribus noſtris/& nobis regnum eſt traditum/& uſq; hodie cuſtoditur. Vnde & eas litteras quas ſub noĩe noſtro ille direxerat/ſciatis eſſe irritas. Pro quo ſcelere ante por/ tas huius urbis. i. Suſis/& ipſe qui eſt machinatus/& oĩs cognatio eius pendet in patibulis/nõ nobis ſed deo ei ridddente quod meruit. Hoc autem edictum quod nunc mittimus/in cunctis urbibus pro ponatur/ut liceat iudæis uti legibus ſuis. Quibus debetis eẽ adminiculo/ut eos qui ſe necem eorum parauerãt poſſint interficere. xiii. die menſis duodecimi/ q uocatur Adar. Hanc. n. diem oipotens de us meroris & luctus eis uertit in gaudiũ. Vnde & uos inter cæteros feſtos dies hanc habetote diem/ & celebrate eam cum omni leticia/ut & impoſterum cognoſcatur/oẽs qui fideliter p̃ſis obediũt di gnam pro fide recipere mercedẽ/qui aũt inſidiãtur regno eorum/ perire pro ſcelere. Oĩs autem pro uincia & ciuitas/q̃ noluerit ſolẽnitates huius eſſe particeps/gladio & igne depear/ & ſic deleatur/ ut non ſolum hoĩbus/ſed etiam inuia ſit beſtiis in ſempiternum pro exemplo cõtemptus & inobedien tiæ. Igitur equites eplans deportantes exierunt/& uiam propoſitam peregebant. Mardocheus uero regia indutus ſtola/& corona aurea & torque p̃ceſſit ornatus. Quẽ uidentes ita honorificatum a re ge iudæi in ſuſis habitantes/cõem exiſtimauerũt eorum fœlicitatem. Præterea gaudium & ſalutare lumen propoſitis regalibus ſanctionibus per ciuitates & prouincias Iudæos circũdedit ita/ut etiam multæ gentes p̃ timorẽ Iudæoq; perterrerẽtur/libertatem ex periculo eorum cõpatã inſpicientes.

Nam

Nã duodecim mẽſis q̃rtodecimo die/q apud hebræos Adar/apud macedones Diſtrios uocat/ por/titores regaliũ lr̃aꝝ nunciabãt/quẽadmodũ deberẽt die quo ipſis piculũ iminebat inimicos cõſume/re. Tunc Perſidis Satrapæ & tyrãni/& regis ſcribæ ſũmũ iudæis reddebãt honorẽ/qm̃ timor mardo chei eos ad tẽpantiam coaceruabat. Poſtq̃ edictũ regis p oẽs ꝓuincias lectũ eſt/in ſuſis iudæi inimi/coꝝ qngentos interemere. Cunq; rex pemptoꝝ in ciuitate numeꝝ Heſter nunciaſſet/ & in ꝓuincia qđ factũ fuiſſet ãbigeret/ſiqđ amplius uellet interrogauit eã. Illa uero petiuit eũ/ ut ꝑciperet iudæis/ & in poſteꝝ diẽ ita facere in reliquos inimicos ſuos & ut. x. Aman filii crucifigerent. Quod qdẽ iu cdæis rex cõceſſit/neq̃ q̃reſiſtere uolẽs Heſter. Iudæi uero parati. xiiii. die menſis occiderunt rurſus aduerſarioꝝ trecentos/ nihil pœnitus poſſeſſionis eoꝝ tãgentes. Interfecti ſunt etiã p ꝓuinciã aliaſq; ciuitates a Iudæis ſeptuaginta ſex milia inimicoꝝ/quos ſtrauerũt tertiadecia die mẽſis/ quẽ feſtũ cœ lebrauerũt. Sil'r aũt & Iudæi in ſuſis collecti die. xiiii. &. xv. eiuſdẽ menſis epulati ſũt. Vñ hacten°ois in orbe terraꝝ iudæi hos cœlebrant dies ꝓticulas de cõuiuiis inuicẽ mittẽtes. Scripſit etiam Mardo cheus oĩbus ſub iperio artarxerxe degentib° iudæis/q̃tenus hos obſeruarẽt dies ſemp eos cœlebran/tes & nepotibus traderent p oĩa tpa cœlebrãdos/ne alicui obliuioni traderent/q; in his fuerant ab aman ꝓituri: iuſtũq; eſſet/ cum uitaſſent piculũ/& inimicos puniſſent/honorare eos/ gratias agentes deo. Vñ ꝑdictos dies iudæi cœlebrãt/appellãtes eos cõſeruatores. Mardocheus aũt magnus erat & clariſſimus apud regẽ principatũq; eius regebat/& potiebat cõi cõuerſatiõe cũ regina. Tunc iudæi ſuper omnes libertatis licentia fruebant. Hæc quidem ſub imperio artarxerxe geſta ſunt.

Qualiter Vagoſus dux artarxerxis iunioris multa in iudæos iniurioſa cõmiſit. Cap. VII.

Efuncto aũt Heliaſib principe ſacerdotũ. Iudas filius eius ꝓncipatũ ſacerdotalẽ ſuſcepit. Defuncto uero & hoc. Ioannes filius eius honorẽ ſucepit. Propter quẽ Vagoſus dux al/terius artarxerxis tẽplum uiolauit/& tributa iudæis ĩpoſuit/ nec prius dimiſit quottidia nas offerri hoſtias/quã ꝓ unoquoq; ãno uectigal exigeret/dragmas qnquaginta. Hoc ãt ex hmõi cã cõtigit. Frater erat Ioãnis Ieſus/cui Vagoſus amicus exñs/ꝓmiſit ei ſacerdo tii principatũ dare. Qua cõfidentia Ieſus altercatus in tẽplo aduerſus Ioãnem incitauit frẽm/ut eum interficeret/& tantũ in templo facinus Ioãnes in frẽm cõmitteret. qđ nunq̃ prius/ nec apud græcos/ nec apud Hebræos/alias Barbaros ita crudeliter uel ſcelerate factũ eſt. Vnde nec deus hoc ĩpune di miſit/ſed populũ pp hãc cãm ad ſeruitutẽ redegit/& tẽplũ uiolari a Perſis/ dimiſit/dicente Vagoſo. auſi eſtis homicidiũ in ueſtro tẽplo cõmittere. Ego ꝑptore illo in tpe mũdior ſum. Et hæc uerba fa ciens/in tẽplũ ingreſſus eſt. Hac igit uſus occaſiõe Vagoſus/ãno ſeptio Ioãnem ꝓ nece Ieſu puniuit. Finiẽte uero uitã Ioãne ſucceſſit principatui ſacerdotũ filius eius Iaddus. Erat aũt ẽt & huic fr̃ manaſ ſes noĩe. Cui Sanaballath miſſus a Dario ad Samariã/Satrapa gñe Cutheus/ex qbus Samarite de/ſcenderũt audiens clarã eſſe ciuitatẽ Hieroſolymã/& reges eius multa aſſyriis/ & habitatoribus hu/milis ſyriæ pericula feciſſe: libenter Manaſſe copulauit ſuam filiam nomine Yſacha/arbitratus ꝓ af finitatem obſidem ei futuram ad fidem gentis iudæorum.

Quanta iudæis rex Macedonũ Alexander bona fecit, poſtq̃ iudæam obtinuit. Cap. VIII.

Et idẽ tp̃s & Philippus rex macedonũ ab Egeſia Pautania/filio Ceraſte/Genus ab oreſte trahẽte/inſidias paſſus pimit. Succedẽs uero filius eius alexãder ĩpio/trãſit/ helleſpõtũ/ & duces Darii deuicit/ſup Granicũ flumen cõfligẽs cũ eis. Cũq; ꝑcurriſſet Lydiã & io/niã captiuaſſet Phrygiãq; ꝓdaſſet/ad loca pãphiliæ puenit/qđ alibi explanatũ eſt hiero ſolymoꝝ uero ſeniores ĩdignabant/qđ principis ſacerdotũ laddi fr̃ Manaſſes alienigenæ cohitans uxori ſacerdotii ꝓticeps exiſtebat. Arbitrabant. n. hoc cõnubium initiũ fieri occaſiõis ꝓſtande uolẽ/tibus leges tranſgredi ꝓ uxoꝝ copulatiõib°/q̃s ab alienigenis ſibi coniũgere feſtinabant. Nã extitiſ/ſe ẽt priorẽ captiuitatẽ p hæc coniugia mala putabãt/q; multi in his peccaſſent dũ nõ uxores ꝓuin/ciales ducerent. Iubebãt ergo manaſſe diſiũgi ab uxore/aut nõ introire ſacrariũ. Prĩceps quoq; ſacer dotũ cum populo hoc ĩdigne ferebãt. Manaſſes aũt ꝓhibitus a frẽ ad altare accedere/ad ſoceꝝ Sana ballan puenit amare ſe dicens filiã eius iſacha/ſacerdotalẽ uero honorẽ maximũ eẽ apud gentẽ & ci uitatẽ/& genus iudæoꝝ/nec uelle pp hmõi cõiũctũ ſacerdotii iure priuari. Itaq; Sanaballath non ei ſolũ ſacerdotiũ/ſed ẽt principatũ ſacerdotii & potẽtiã ac honorẽ oĩum locoꝝ ſibi ſubiectoꝝ dare ꝓ miſit/uolens ſuã apud eũ filiã ꝑmanere. Dicebat ẽt tẽplũ ei ædificare ad inſtans hieroſolymoꝝ ſup mõtem Garixin/q altior oĩbus Samariæ mõtibus appebat. ſed hoc facere cũ regis Darii ſnia. His ꝓ miſſiõibus eleuatus manaſſes/ꝑmãſit apud Sanaballath principatũ ſacerdotii arbitratus ſe acceptu rũ Dario cõferẽte. Nã iã Sanaballath uergebat in ſeniũ. Multis uero ſacerdotib° & iſrahelitis hmõi ſibi ſubiectis uxoribus ñ pua ſeditio hieroſolymitas hẽbat/dũ ꝑ les ad manaſſen trãſirẽt. Quibus ſa naballath pecunias miſtrabat/& terrã colendã/hitationẽq; deputabat: oĩb° modis genero ſuo cõcor dans eodẽ tẽpore Darius aũt Alexãdrum helleſpõtum tranſiſſe/Satrapaſq; ſuoss ſup Granicũ flu uiũ pugna uiciſſe/& ulterius acceſſiſſe/exercitũ equitũ peditũq; colligẽs occurrere ſtatuit macedo/

nibus/priuſq̃ oēs ꝓcurrentes Aſiā deuaſtarent. Tranſiēs ergo fluuiū Eufratē & montē Ciciliæ Tau⁹ hoſtes in ipſo ciciliæ ſuſtinebat/illic ſperans eos expugnare. Tunc Sanaballath ꝓpter deſcenſum darii gauiſus illico Manaſſen dicebat/ꝓmiſſa cōpleri/dario poſt captiuitatē hoſtiū reuertēte. Nā credebat non ipſe tantū/ſed ēt oēs Aſiam hītantes/nec ad manū belli Macedonas cū pſis pp multitudinē eſſe uenturos. Aliter uero quā ſpabatur euenit. Nā cōgreſſus cū Macedonib⁹ rex eſt uictus/multāq; ptem exercitus pdens. & captis matre piter & uxore/ſimul & filiis ad Perſas fugiens remeauit. Alexander aūt ad ſyriā ueniens damaſcū cœpit/& ſubiugata ſydone/Ty⁹ obſidebat. Lr̃as uero ad principem ſacerdotū iudæo⁹ direxit inuitās eū auxilia ſibi mittere & uenalia exercitui præpare/& quā/ta prius dario cōſecrabat ei præberet/eūq; inuitauit amicitiā Macedonū eligere/ne ipoſte⁹ pœnitēret. Cunq; princeps ſacerdotū lr̃a⁹ portitoribus rn̄diſſet ſacramēta dario ſe dediſſe/ne cōtra eum arma portaret/nec poſſe uiuente dario cōſtituta tranſcēdere Alexander incitatus Tyrum qdē relinq̃re non decreuit/paulopoſt capi futurā qua uicta/minabat contra principē ſacerdotū gentis iudæo⁹/exercitū mittere/ut oēs p eū diſcernere/q̃bus deberēt cōſtituta ſeruare. Quapp intētius in obſidiōe pſeuerās/uaſtauit Tyrum. Cūq; eā cœpiſſet ad ciuitatē Gazam puenit eāq; cū duce ſuo Habimaſin obſidebat. Arbitratus aūt Sanaballath oportunū inueniſſe tp̃s/dario iā deſpato/eligens de ſuis octo milia ad Alexandrū ꝓficiſcit/quē repit inchoātē Tyri obſidionē. Cui ēt ꝓmiſit dare loca ſub ſua poteſtate cōſtituta/magiſq; ip̃m dn̄m libēter hēre quā dariū. Cūq; ſe intellexiſſet/grate ſuſceptū/confiſus iam & de p̃ntibus fretus/uerba ꝓferebat/dicens ſe gene⁹ hēre Manaſſen. frēm laddi principis ſacerdotū iudæ gentis/multoſq; alios cū eo p̃ntes ex eadē gente/quos uelle aiebat ſub eo tēplum locis cōſtitutis ædificare/hoc aūt & ipſi ꝓfutu⁹ dicebat/ſi diuideret in duas ptes iudæo⁹ potētia. ne eadem cōcordia gens cōiuncta debellaret/aut in aliquo regib⁹ obuiaret/quēadmodū prius & aſſyrio⁹ regibus cōtingebat. Concedēte uero Alexādro/oī ſtudio adnixus Sanaballath ædificauit tēplum & ſacerdotē Manaſſen cōſtituit/maximū arbitratus præmiū ex filia nepotibus futu⁹. Septē aūt menſibus in obſidiōe Tyri tranſactis/& duob⁹ in Gaza Sanaballath defunctus eſt. Alexander aūt capta Gaza/ad ciuitatē Hieroſolymita⁹ aſcēdere feſtinabat. Quod princeps ſacerdotū Iaddus audiens/in pauore & timore cōſtitutus/moliebat quēadmodū macedonibus feſtinus occurreret rege indignante/& putante timorē eſſe cōtumaciam. Præcipiens igit populo ſupplicationē & imolationē offerre deo ipſe depcabat ſubuenire genti/a uenturiſq; eā liberare periculis. Obdormiēte uero eo poſt ſacrificium deus p̃cepit ut cōfideret: ſertiſq; ciuitatem ornaret portaſq; ꝓtinus apiret/& alios qdē cū ueſte alba/ipſum aūt & reliquos ſacerdotes cū legitimis ſtolis iuſſit occurrere/nihil ſæuū ſpantes pati deo ꝓuidente. Cunq; a ſopore ſurrexiſſet/ualde cōgaudens/nocturnū oraculū oībus idicauit/& quæ uidit in ſomno cunctis facere demandās/regis p̃ntiam expectabat. Quē audiēs nō longe eē a ciuitate/pceſſit/cū ſacerdotibus/& ciuili multitudie/ſacrā & maiorē aliis gentibus ei ꝓpans occaſionē/ad aliquē & q Saphin appellat/qđ nomē latine trāſlatū ſcopulū ſignificat/ex quo loco hieroſolymā tē plūq; potuiſſet uidere. Phœnices uero & Chaldæi regē ſecuti/putabāt/qa qcqd potuiſſent furor impialis ꝓmittere in ciuitatē/ipſe cōmitteret/& principē ſacerdotū ſūmis afficeret contumeliis. Quod e diuerſo cōtigit euenire. Nam alexander ꝓuidens multitudinē ueſtibus albis indutā. antiſtites uero cum byſſinis ſtolis/& principē ſacerdotū hyacinthinā & aureā ſtolam/ſup caput hn̄tem cidarī/& ſup laminā aureā/in qua ſcriptū erat dei nomen/adiit eū ſolus/& nomen adorauit/& principē ſacerdotum primus ueneratus eſt. Oībus uero iudæis una uoce Alexandrū ſalutātibus Syriæ reges/& reliqui/hoc facientē ſtupuerunt corruptāq; regis mentē putauerunt. Parmenion uero ſolus eū interrogauit dicens/cur oībus eū non adorantibus ipſe adoraſſet principē ſacerdotū gētis iudæ. Cui ille nō hunc inqt adoraui/ſed deum cuius principatu ſecerdotii functus eſt. Nam p ſomnium in hmōi eum hītu conſpexi/adhuc in Odio ciuitate Macedoniæ cōſtitutus. Dūq; mecum cogitaſſem/quēadmodum poſſem aſiam uincere/ſcitabat me nequaq̃ negligere/ſed cōfidenter tranſire. Nam ſemp ductu rum meum dicebat exercitū & Perſa⁹ traditurum potentiam/ideoq; neminē alium in tali ſtola uidens/cum hunc animaduertiſſem/habens uiſionis & ꝓbationis nocturnæ memoriā ſalutaui. Exinde arbitror diuino iuuamine me directū/Dariumq; uiciſſe/uirtutēq; ſoluiſſe Perſarū. Propterea ſimul etiam oīa quæ meo corde ſperant/ꝓuentura confido. Poſtq̃ hæc parmenioni lqcutus eſt principem ſacerdotū honorans occurrentibus/reliqs ſacerdotibus ad ciuitatē uſq; peruenit/& ad tēplum aſcendens/ſacrificauit deo/ſcām ſacerdotis oſtenſionē. Ipſe aūt ſacerdotū principi/& reliqs ſacerdotibus munificenter multa donauit. Allato uero ei uolumine Danielis/in quo ſcriptū erat/quendā græcorum regem perditurū perſarum potentiam: arbitratus ſeipſum eſſe quē ſcriptura ſignificabat/gauiſus eſt/& tunc qdem multitudinem dimiſit. Poſtera aūt die cōuocans eos iuſſit petere/& quas uellēt donationes accipere. Principe ergo petente/ut liceret patris uti legibus/& ſeptimū annū ſine tributis eſſe/mandauit/& oīa cōceſſit. Cunq; ab eo poſtulaſſet ut iudæos in Babylonia & Media gēte ꝓpet ſuis potiri legib⁹/ꝓmiſit libēter facere q̃ poſcebat. Dicēte uero ipſo ad multitudinē ſiqs elegerit

ei militare

ei militare/permanens in patris legibus/& ſecundū eas uiuens/paratū ſe eos ducere/ſe pugnaturos cum eo dixerunt. Igitur alexander ita diſponens Hieroſolymam/duxit ad reliquas exercitum ciuitates omnibus eum ad quos peruenit amabiliter ſuſcipientibus. Samaritæ uero metropolim tunc Sicimam nomine habentes/poſitam iuxta Garizin montem/in quo tranſgreſſores habitabant Iudæi/uidentes ab alexandro ita magnifice Iudæos/honoratos/coacti ſunt ſe fateri iudæos. Nam huiuſmodi Samaritæ naturæ ſunt/ſicut prius alibi demonſtrauimus/in calamitatibus merſos iudæos negant eſſe cognatos/ueritatem confitentes/& cum uiderint erlarū eis aliquod allatum/tūc ſocios ſe iudaici generis profitentur/originē ſuam a nepotibus Ioſeph/ Effraim & manaſſe recenſſentes. Tunc ergo claritatem & multū animi ſui affectum oſtendentes/occurrerunt regi paulominus quā Hieroſolymitæ. Cūq; laudaſſet eos alexander. Sicimitæ adierunt eū cū militibus/quos ad eū Sanaballath trāſmiſerat petentes/ut ad ciuitatē peueniret: & tēplum apud eos poſitum honoraret q reuertēs/ad ipſos ſe uenire promiſit. Petentes autem tributorū ſeptimi anni conceſſionē/nam neq; ipſi ſeminant in eo cō ſuluit/qui eſſent qui talia poſtularent. Cunq; reſpondiſſent Hebræos ſe quidem eſſe ſicimitas autem a Sydoniis nuncupari/iterum interrogauit eos utrum Iudæi eſſent illis autem dicentibus nō eſſe/at ego inquit hæc Iudæis cōceſſi/ſed reuerſus quidē & a uobis certius edoctus/quæ uiſa fuerint agā. Et Sicimitis quidem ita poſtulationem negauit. Similiter uero amicos Sanaballath ſe ſequi præcepit ad Aegyptum/ibi datutum ſe eis iugera terre promitttens/quod & poſtea fecit. Thebaidam cuſtodire prouinciam eis iniungens. Igitur defuncto Alexandro/& principatu a ſucceſſoribus eius diuiſo/templum ſuper Gazirin montem permanſit. Et ſiquis culpā habuiſſet apud Hieroſolymitas/aut de cibo illicito/ſeu de tranſgreſſione ſabbatorum/aut de huiuſmodi peccato ad Sicimitas recedebat dicens ſe iniuſte culpari. Defunctus eſt autem illo tempore princeps ſacerdotum Iaddus/& Onias filius principatum ſacerdotalem ſuſcepit. Et in his conſtituti Hieroſolymitæ degebant.

Continet hic liber geſta centum/ſeptuaginta annoꝝ.

Incipit liber duodecimus antiquitatis iudaicæ.

Vt ptholomeus filius Lagi fraude uel dolis capiens Hieroſolymam uel Iudæam multos migrauit ad ægyptum. Capi. I.

ALexander rex Macedonū ubi regnū Perſaꝝ diſſoluit. Iudæamq; diſpoſuit ut prædictū eſt a uita diſceſſit. Cunq; multos principatus ſui ſucceſſores reliquiſſet. Antigonus quidē aſiā apprehēdit. Seleucus aūt Babylonē: gentesq; uicinas obtinuit. Lyſimacho ceſſit Helleſpontus. Macedoniā rexit Caſſander. Ptholomeus filius Lagi ægyptū poſſedit. Qui dū aduerſū ſe ſeditiones haberent/ſuūq; dilatare contenderent pricipatū/diuturnis bellis ciuitates cōcuſſæ/multis ciuibus inter certamina pereuntibus ingemiſcebat. Tūc & oīs Syria ſub Ptholomeo filio Lagi q ſaluator nuncupat/ cōtraria ſui nominis eſt perpeſſa. Nāq; hic ēt Hieroſolymā depugnauit/fraudibus & dolis ciuitatem die ſabbatoꝝ ingreſſus ſub ſpecie ſacrificii nequaquā iudæis reſiſtentibus qm̄ hoſtile nihil exiſtimarēt/& iō ocioſi ueluti nihil ſuſpecti ſegnes erāt. Qui cū ſine labore ciuitatē apprehēdiſſet crudeliter eis dominabat. Teſtis eſt oſonis meæ Ouidius Sabatarcides/qui ſucceſſoꝝ alexandri acta conſcribens ſuperſtitionē noſtrā pro qua libertatē amiſimus exprobrauit/cū hæc diceret. Eſt gēs quæ Iudæa dicit ciuitatē munitā & magnā Hieroſolymā detinēs/quæ cōtēpſit ſub Ptholomeo cōſtituta dū arma capere deuitaſſet/& ꝓpter ſuperfluā ſuperſtitionē ſæuiſſimū dominū pertulit hēre. Sabatarcides quidē hæc de gente noſtra cōſcripſit. Ptholomeus uero multos captiuos a montanis Iudeæ/uel a uicinis locis Hieroſolymoꝝ. i. a Samaria uel a Garizi trahēs ad ægyptū cōmigrauit. Sed cū cognouiſſet eos quos ab Hieroſolymis abſtraxerat firmos iuſiurādi uel fidei cultores exiſtere cū alexādro legationē ad eos mittenti ſic reſpondiſſent Dario uiuēte cōtra eū arma nequaq̄ ſumere/poſt Darii expugnationē multos ad caſtella deputauit/& pares cū macedōibus alexandriæ ciues ſtatuit/fidēq; ab ipſis recepit/ut nepotibus ſuis ſocietatem cuſtodirent/cum & alii non pauci iudæi ſponte ad ægyptum perueniſſent opulentia locorum. Ptholomeiq; munificentia inuitati/quorū nepotes ſeditiones contra ſamaritas dū ſuæ gentis patriā oblationē ſeruare feſtinarent excitabant. Nā Hieroſolymitæ defendebant/dicentes ſuum templum ſanctum exiſtere/& immolationes illic tranſmitti oportere. Sicimitæ uero ad Garizim montem deſtinari iubebant.

Qualiter filius eiuſdem ptholomei qui Philadelphus appellatus eſt/leges Iudæorum in græcā tranſtulit linguam/multoſq; captiuos Eleazaro principi ſacerdotum donauit/& ornamēta deo deuouit. Capi. II.

POſt decimum & ſecundum annum imperii Alexādri/& poſt quadrageſimum ptholomei ſaluatoris/regnū ægypti philadelphus obtinuit p ānos trigītanouē/qui & legem Iudæoꝝ interpretatus eſt/& famulātes in ægypto Hieroſolymitas a ſeruitutis uinculo reſoluit

reſoluit uſque centum uiginti milia ex huiuſmodi cauſa. Demetrius Phalereus ſuper Bibliothecam regis conſtitutus dum ſtuderet omnia per uniuerſam terrá inuenta uolumina congregare/& acquirere ſi quid audiſſet dignum induſtria uel uoluntate regis quem erga collectionem codicum munificenter accendi cognouerat/interrogatus a Ptholomeo/quot milia codicũ haberet/ cũ uiginti milia iam reſpondiſſet. Sed tempore poſt pauco uſque ad quinquaginta milia poſſe peruenire/& nunciatum ſibi diceret/multa apud Iudæos legum eorũ eſſe conſcripta/ſtudio uel bibliotheca regali digna quæ figuris litterarum uel ſermone illorum/compoſita/laborem non paruum præberent/ſi in græcum mutarentur eloquium/cum uideantur Syrorum litteris ſimiles eorũ eſſe figuræ/equa ꝓnunciatione uocis/nihil ergo inquit prohibet tuarum pecuniarum ſumptu eas interpretari/ dũ in bibliotheca tua illorum quoque leges contineantur. Igitur ex optima Demetrii ſententia delectatus/poſtquam ſtudium ſuum multos colligendi codices demonſtraſſet/ſcripſit ad principes ſacerdotum gentis iudeæ hæc fieri demandans. Ariſtenus autem amicus regi neceſſarius/propter humilitatem morum ab eo dilectus/cum ſæpius ante niſus eſſet Ptholomeũ petere/quatenus dimitteret captiuos Iudæos qui ſub imperio eius eſſent tempus hoc petitionis proſperum arbitratus/ante loquitur primatibus cuſtodum regis corporis. Soſibio. Tarentino & andreæ ut ſimul laborarent/de quibus petiturus regem accederet. Quorum ſententia confirmata/cum huiuſmodi ſermonibus regem adiit dicẽs Minime rex oportet una nos ſpe negligenter decipi/ſed ueritatem intimare. Nam ſi legem Iudæorũ non tantũ reſcribere/ſed ẽt interpretari ꝓ tua gratia ſtudemus. qua ratione poſſit hoc fieri/tot iudæis in regno tuo ſeruientibus. Quos benignitate tuæ munificentiæ decet a præſenti iugo ſeruituti abſoluere/ac deo qui leges expoſuit pro tui regni tutela remittere. Nã cũ multa ſæpius indagaſſem/cognoui factorẽ eos omniũ deũ colere/quem nos zena. i. Iouem nominamus/quot omnibus indulget Zena. i. uiuere. Quapropter ad honorem dei quem maxima religione placant/liberos eos patriæ & moribus ſuis reſtitue. Cognoſce tamẽ ꝓnceps me nec affinem eſſe eis/nec ab eadem gentiũ natione/ut pro illis hæc ſuggeram/ſed dũ omniũ hominũ factorem deũ ſcirem ſuauiter ſuo benefactores amplecti. ad hanc petitionẽ perueni. Poſtquã hæc ariſtenus locutus eſt & rex in eũ hilari uultu ridentiq; conſpexit/quanta inquit arbitraris milia poſſe dimitti. Tunc andreas reſpondit dum interfuiſſet/dixitq; pauloplus quã centum milia poſſunt exiſtere. Non paruam inquit a nobis ariſtene donationẽ poſcis. Soſibio uero cum præſentibus dicente dignũ eſſe munificentiæ ſuæ. ſi deo qui regnum ei donauit has gẽtarũ uices offerret/ rex ſapiẽti uſus cõſilio /ne cõtra eos milites captiuauerãt facere uideretur/& quorum ſtipendia captiuorum abſolutione minui uiderent/ de ſuo eos ærario redimere ſtatuit. dum militibus merces annonæ præſtaretur/& pro ſingulo captiuo apud eos conſtituto dragmæ centum uiginti darentur. De quibus etiam præcepta preponere promiſit/per quæ munificentiam ſuam. & ariſteni petitionem confirmaret. Præterea uoluntas dei affuit/ per quam non tantũ illos qui a patre eius uel exercitu illius tranſlati fuiſſent/uerum etiam illos/qui ſub regno eius præextitiſſent abſolutioni donaret uel ſi qui poſtea ſuperueniſſent/pro quorum redemptione pluſquã quadringenta talenta ſunt a rege largita. Vnde & exemplum ſanctionis ad manifeſtandam poſteris regis munificentiam cuſtodiri decreuerunt quod erat huiuſmodi. Quicunque ſub noſtri patris imperio militãtes Syriam & Phœnicem cum eo iudæamque uaſtauerunt/& captiuos adductos ad noſtras ciuitates & prouincias uendiderunt/hos & qui olim ſub meo regno exiſtunt/& ſi quos nunc ſuperduxerunt dimittant pro ſingulo corpore accipientes dragmas cẽtum uiginti/ & milites quidem cum annonis ſuis/reliqui uero a regali mẽſa redemptionis præcium accipiant. Arbitror enim eos ſine uolũtate mei patris cõtra iuſticiã deprædatos/prouinciamq; eorũ fuiſſe uaſtatam. Vnde & multos milites profectos eſſe cognouimus/dum ad ægyptum eo traducerent. Iuſtum ergo conſpiciens miſereri eis/iubeo conſtitutos in ſeruitute Iudæos omnes dominis eorum antedictam accipientibus ſummá abſolui/nec quenquã in hac re fraudẽ aliquam agere/ſed his potius conſtitutionibus obedire. Diſpoſitiones aũt meas præcipio/ex quo miſſæ ſunt per tres dies proponi/ q̃tenus ad iudices domini cõueniant/corpora ſtatim oſtendentes/hoc enim meo credo profuturum imperio. Contumaces uero licet cuiq; uolenti nunciare/quatenus eorum ſubſtantiæ regis poſſeſſionibus ſocientur. Cum hæc ſanctio regis lecta fuiſſet/& uiſa eſſent oĩa iuſte decreta/tantũ uero deeſſe de abſolutione ꝓ& hoꝝ qui poſtea ducti Iudæi fuiſſent/ipſe de his ſua liberalitate ꝓcepit. Præterea ſciens/ſubitancã diſtributionẽ difficilẽ exiſtere iuſſit rerũ miniſtris & regiis. ſacellariis pecunias ſeponere. Quo facto intra ſeptimũ diẽ omnia regis præcepta ipleta ſunt/& talenta ſup quadringẽta/ſexaginta pro redemptione partita noſcunt/dum & pro infantibus domini centum uiginti dragmas exigerent/ſicut rex pro his demandaſſet/ſcribendo pro ſingulo corpore prædictã exhiberi. Cũ hæc ſecundũ regiã uoluntatem munificenter diſpoſita fuiſſent/iuſtum uiſum eſt Demetrio de iudaicis codicibus tranſcribendis/eius allegare decretũ. Nam nihil fruſtra a regibus diſpenſat/ſed omnia cum multa diligentia geruntur.

Quapropter allegationes/uel epiſtolarum exemplum deſignauimus & ornamentorum

tranſmiſſorum

tranſmiſſorum multitudinē/& quicquid in uno quoq; conſtructū eſt. Vnde poteſt optime opificum ars proſpici/& uaſorum omniū excellentia agnoſci. Allegationis aūt exemplū hmōi probatur. Maximo regi Demetrius. Præcipiēte te o princeps de his quæ hactenus ad conſumationē bibliothecæ deſunt/quatenus colligantur/& de his quæ corruerunt ut debitā diligentiam impetrarent/omni ſtudio uſus in his/ad noticiam ueſtrā pduco legiſlationis iudaicæ uolumina nobis cū aliis deeſſe. Nam figuris hebraicis/& uoce gentili conſcripta/inexplicabilia nobis exiſtunt. Contigit etiam minus diligenter ea quæ habent tranſferri/dum regalem prouidentiam minime percepiſſent/neceſſarium tamen eſt hæc apud te cautius expoſita reponi. Nam ſapientiſſima & integra legiſlatio/ſic a deo data uidetur exiſtere. Quapropter inquit Acatius abdiripetas/ſeu conſcriptores hiſtoriarū nullatenus meminiſſe eius/nec uiroꝝ qui ſecundū eiuſdem legiſlationis præcepta uixerunt/eo quod caſta nimis exiſteret/ac nō oporteret eam ꝑphanis linguis exponi. Si uidetur ergo tibi rex/ſcribe principi ſacerdotum gentes Iudeæ/quatenus tranſmittat ſeniores ab unaquaque tribu legum peritos/ut cum eis codicum explanationem & conſonantiam cognouerimus/& interpretationis rerum cautam expoſitionē acceperimus/dignos codices tua uoluntate reponamus. Igitur tali ſuggeſtione facta/præcepit rex/ut ſcriberent de his Eleazaro principi ſacerdotū gētis Iudeæ. ſimul ēt de abſolutione ſeruientiū apud eos Iudæoꝝ/ præterea mādarēt ei quia tranſmiſiſſent ad faciendas crateras & libatoria/. pondus auri talēta quinquaginta/lapidū uero præcioſoꝝ ieſtimabilē multitudinē/denūciās ēt cuſtodibus arcaꝝ/in quibus lapides ſeruabant' ut electionē illoꝝ darent opificibus/quatenus quos uellent ad ſpeciē operis tollerent necnō iperauit ut pecuniæ ꝑ imolationibus & reliquis cauſis centū talēta ſacerdoti darent'. Narrabo igit' factas & modū cōſtructiōis eoꝝ. cū declarauero exēplū epiſtolæ ꝑncipi ſacerdotū Eleazaro a rege cōſcriptæ/q ꝑncipatus honorē pro tali cā ſuſcepit. Defuncto ꝑncipe ſacerdotū Onia filius eius Symon ſucceſſor extitit/qui iuſtus eſt appellatus proptet pietatē quā in deū/& fauorē quē erga regē habuiſſe uidebat'. Quo mortuo & filiū infantulū relinquente nomine Oniā frater eius Eleazarus de quo ſermonē fecimus ꝑncipatū ſacerdotii ſuſcepit/ad quē Ptholomeus hmōi litteras deſtinauit. Rex Ptholomeus Eleazaro pricipi ſacerdotū ſalutē. Multis habitātibus imperio meo Iudæis/quos per ſe cū potētes fuiſſet ad captiuitatē traxere quoꝝ aliquos pater noſter ad militiā maioribus ſtipendiis deputans honorauit aliis aūt in ægyptū cū eo ambulantibus caſtella & eoꝝ cuſtodiā demandauit/ut ſint ægyptiis in terrorem. Cum uero ego principatum ſuſcepiſſem/omnes clementer tractaui præſentes ciues tuos/quoꝝ plus centū milia captiuos & ſeruientes remiſi/poſſidentibus eos pro redemptione pecunias perſoluens/ætatibus aūt uigentes numeris militaribus deſignaui multoſq; qui mihi uel aulæ potuiſſent fidem ſeruare in palatio conſtitui/arbitratus deo iocundum pro mea prouidētia uotum ei hoc maximum deuouere. Porro uolens & iſtis & omnibus ꝑ uniuerſam terrā Iudæis præſtare/leges ueſtras litteris græcis ab hæbraicis trāſlatis/in noſtra biblio/theca decreui reponere. Bene ergo facies/eligendo uiros optimos ſeniores ſex/ab unaquaq; tribu dirigere/qui per ætatem legum ſunt periti/ualebuntq; iterprætationem earum caute nobis exponere. Nam opinor his perfectis/maximā nobis gloriam præparare. Trāſmiſi uero qui deberēt de his uobiſcum diſputare. Andreā primatē cuſtodum mei corporis/& Ariſtenū mihi dilectiſſimos/per quos etiam primitias uotorum ad templum/& pro imolationibus/& aliis rebus/ tranſmiſi talenta centū. Tu autē manda nobis quæ uolueris fieri/quod gratius amplectimur. Cū regis epiſtola Eleazaro fuiſſet porrecta/nimium liberaliter ad eum ita reſcripſit. Princeps ſacerdotū Eleazarus. Ptholomeo regi ſalutē. Valentibus uobis cum Arſinoe regina/uel filiis/bene nobis omnia cōſtat. Cū uero epiſtolam ſuſcepiſſemus/ſatis dictua uoluntate ſumus gauiſi. Congregantes aūt multitudinē legimus eam quatenus oſtēderemus/quā pietatē erga deū habeas. Demonſtrauimus ſecū dū eas pateras quas miſiſti aureas uiginti/argenteas triginta crateras quinq; ad mēſā dedicādā/& quæ directa ſunt pro imolatione uel renouatione eorum quæ templo deſunt/talenta centum deportata per andreā & ariſtenum chariſſimos tibi amicos/uiros optimos/& doctrina præcellētes/tuaq; uirtute dignos. Cognoſce uero nos ꝑ tuis utilitatibus/& præter naturā aliquid uelle pati dū reddamus tuis beneficiis quæ multipliciter in noſtros ciues largiris. Statim ergo pro te/tuaq; uxore/uel filiis hoſtias obtulimus/& multitudo uota perſoluit/ut uobis eueniant quæ deſideratis/& tuus ꝑncipatus ī pace cuſtodiat'. Ad interpretandā uero legē quā pro tuis cōmodis accipere poſtulas/elegi uiros ſex ab unaquaq; tribu/quos direximus legē ferentes. Erit aūt ueſtræ pietatis uel iuſticiæ. ut poſt legis tranſcriptionē ad nos eam caute cum portitoribus remittatis. Vale. Hæc quidem priceps ſacerdotum reſcripſit. Mihi uero non eſt neceſſarium uiſum/ſeptuaginta ſeniorum ab Eleazaro miſſorum nomina declarare/licet inſtimata fuiſſent ſub epiſtola. Vaſorum tamen magnificentiam ad conſtructionem quæ deo rex direxit/non incongruum exponere putaui/quatenus omnibus munificentia regis erga deum dilucidetur. Siquidem ipſe largos ſumptus præſtitit/ & ſemper opificibus opera tranſmitebat/ nihil conſtrui deſidioſe concedens/quorum de ſingulis qualis fuerit magnificentia narrabo/ quamuis

hiſtoria

hiſtoria narrationē eorū minime depoſcat/regis enim diligentiā uel munificentiā ita legentibus ar/bitror aperiri. Primus aūt de menſa diſſeremus. Igitur habebat rex in propoſito ſuo ualde maximā menſam conficere. Præcepit aūt dedicaræ in Hieroſolymis menſe quantitatē cognoſci ſi poſſit ma/ior fieri. Cunq; percepiſſet qualis eſſet illic coſtituta/& quia nihil ꝓhiberet maiorē cōſtrui dixit qn/tuplā magnitudinē uelle ſe facere/ſed timere ne ad miniſteriū pro magnitudinis quātitate inutilis fi/eret. Nam nō eā tātū ad ſpectaculū deuouere/ſed ēt miniſteriis/habilē uoluit dedicare. Quapropter arbitratus mediocrē ꝑorē mēſā auri iopia cōfectā/magnitudine quidē ſuperare priorē noluit/uarie/tate uero uel pulchritudine materiali clariorē conficere iudicauit. Sagax ergo ad diſcernendū uaria/rum rerum naturā erat/& inuenire nouas ammirandaſq; facturas/quæ ſine deſcriptione fuiſſent. Ha/rum ipſe prudenter inueniebat effectum/& oſtēdens artificibus/ita perfici enūciabat/ut quæ deſcri/pta fuiſſent/eorum cautam ſimilitudinē euidenter opifices imitarentur. Promiſſa ergo complentes/menſam deſcribere feſtinamus. Huius duorum ſemis cubitorum longitudinem/latitudinem unius ſe/mis conſtruxerunt/totam de auro formantes eam. Coronā quidē in palmā cōferunt/frontiſpicia ue/ro uerſatilia/ſculpturā habentia/ornatam in ſpeciem reſtis ex tribus partibus mare ſimilantis. Tri/gulis enim exiſtentibus frontiſpiciis unuſquiſq; angulus eandem forme diſpoſitionē habebat. Quæ/dum uerteretur/unam & non diuerſam ſpeciem demonſtrabat coronæ. Porro pars quæ ſub menſa/erat incluſa/pulchre conſtructa fulgebat/pars autem quæ de foris apparebat/artificii decore plus/cuncta ſplendebat/quia uiſui uel ſpectaculo patebat. Vnde proceritate partium ambarum acutarū/fieri contigerat/ne ullus angulus trium ut prædiximus exiſtentium in tranſductione minor uidere/tur. Diſpoſiti uero erant in modū funium torno factorum præcioſiſſimi lapides/aureis ſperulis per/foramina concluſi. Partes autem quæ per latera coronæ cernebantur/in ſpeciem ouorum optimo la/pide factorum figurate nitebant/ſculpture uirgulas imitatæ/que ſpiſſe circa menſam uoluebantur. Ouorum autem diſpoſitionem circunduxerunt opifices/ornatamq; omniū fructuū naturā/uuas pē/dentes/ariſtas ſurgentes/mala grana concluſa. Lapides autem ſecundum genus prædictorum fructu/um ad ꝓpriū uniuſcuiuſq; colorem formatos/circa totam menſam ex auro ligauerunt. Sub corona/quoq; ouorū ſimilis ordo/ſeu uirgaꝝ cōſtiterat/ut ex ābabus partibus eādē operis uarietatē cauāq; ſpeciē mēſa cōſtructa ꝓferret/ne frontiſpicii uel coronæ poſito in alterā partē mēſæ cōuerſa/fieret/ diuerſa/ſed eadē uſq; ad pedes facies opis extenderet. Nā ductile aurum quattuor digitis latū/ſecū/dum totam menſæ latitudinem ſuper quod pedes eius imponerent/fecerunt/deinde ſperulis & clau/ſuris eos cum corona menſæ conſtruxerunt/ut eundem artificii/uel magnificentiæ uiſum præberēt: in quacunq; partem menſa conuertaretur. Super menſam aūt Mæandrū fluuium ſculpſerunt/lapi/des præcioſiſſimos in medio eius tanquam ſtellas uario colore ponentes. Nam carbunculū uel ſma/ragdum iocundo aſpectu fulgentes miſerunt/aliorumq; genera labidum qui uel induſtria uel emula/tione digni per excellentiam naturæ cunctis exiſtunt. Poſt mæandrum autem completum/in ſpeci/em funis quiddā circunferebat/in medio figuram ſublongā & rotundā habens/ſuper quod chryſtalli/nus lapis erat electrum impoſiti pari pœne formarum aſpectu: qui delectationē miram intuentibus/ præſtabant. Capita uero pedum eius ſimilia liliis fabricauerant/curuationē brachioꝝ habentia ſub/ menſa reflexā/intus uero rectum inſtar lilii germē uidebat/quæ lapis carbunculus in palmū factus/ figurā crepidinis oſtēdens/& latitudinē octo digitoꝝ habens ſuſtentabat. Nā ſup eum pedū omne/ pondus innitebat. Sculpſerunt ēt tenuiſſimo uel laborioſiſſimo torno unūquēq; pedū in quibus he/deræ nel uitis palmites cū uuis exiſtentibus eminebāt/ut mihil a ueris diſcrepare putarent. Siquidem/ ad aure flateū per tenuitatē & extenſionem ſummitatis ſuæ cōmotæ/imaginationē naturalium arte/ præbebant. Verūetiam figurā totius menſæ tribus tabulis conſtruxere/compagine ptium in inuicē/ ita colligata: ut inuiſibilis exiſteret/nec intelligeret eoꝝ inſertio. Groſſitudo uero menſæ non minus/ dimidio cubito fuiſſe dinoſcitur. Talis ergo totiua menſa multa regis munificentia/uel præcioſitate/ materiæ/ac uarietate pulchritudinis/& induſtria artificū ſtudioſe perfecta eſt/& licet magnitudine/ prioris deo denotæ menſæ nō deſtinaret. artificio tamen & nouitate/uel claritate facturæ/ualde me/lior & ſplēdidior elimata fugebat. Crateras etiā aureas duas fecerunt/ſculpturā uiperā ab inferiore/ parte uſq; ad cingulū habentes/lapidibus uariis in ſquāma cōcluſis. De hic ſup eos fecerūt Meandꝛ/ altū cubito/cōpoſitione lapidū diuerſoꝝ/ſpecie magna fulgentē/in quo uirgaꝝ ordo inſtabat/de q/ bus cōplexionibus ſimul uſq; ad labrū protrahebat. Per mediū quoq; quattuor digitorum ſculptura/ pulchris lapidibus inſerta/decorē craterū oſtendebat: quoꝝ labra lilioꝝ foliis/& uuaꝝ floribus in/ orbē ꝓductis corona cōplectebat. Et aureas qdē crateras duas/capientes utraſq; āphorā huiuſmodi/ coſtruxerunt. Argentei uero clariorem ſpeculis ſplendorem emittebant/ut certius in his facies aſpi/cientium uiderentur. Inſuper fecit rex pateras triginta ex auro necnon lapide præcioſo/& circum/date foliis hederæ/uel auratis bratteis/quaſi uitis cœlatura artificioſe obumbrabantur. Hæc ideo/ ita fiebant quod per ſcientiam opificis arte mira reliquos anteirent/& multomelius ſtudio uel mu/

nificentia

nificentia/regis formabantur. Non enim tantum inceſſanter & large artificibus ipendia præſtabat/ quanto ēt publicoꝝ negociorꝝ relictis regiminibus/ipſe operantibus ſemp inſtabat & frequēter ar/ tifices uiſitabat. Quapropter opera opificum diligētia regis & induſtria feruente propenſius imine/ bat. Cunq; hæc ad Hieroſolymā tranſmiſſa Ptolomei uoto fuiſſent/& princeps ſacerdotū Eleazarus, ea deo dicaſſet/porticores eoꝝ honorans/donaq; regi deportanda præſtans ad eū remiſit. Ergo poſt quam Alexandriā peruentū eſt/& Ptolomeus præſentiā eoꝝ cū ſeptuaginta ſenioribus audiuit/ſta// tim Andreā & Ariſtenū legatos euocari præcepit. Qui uenientes/epiſtolas quas a principe ſacerdo, tū deportauerunt obtulerūt/& ea quæ uerbis eos diſſerere iuſſerat edixerunt. Studens aūt colloqui ſenioribus ab Hieroſolymis pro iterpretatione legū directis, diuerſos quidē qui pro ſuis cauſis adē// rant denunciauit dimitti mirabilē hāc & præter cōſuetudinē faciens dimiſſionē ut qui ꝓpter hmōi cauſas ducebant̄/poſt quintum diem eum adirent. Legati uero poſt menſam a rege tunc dimiſi/illos ab Eleazaro deſtinatos expectabat. Dūq; ſeniores illi cum donis quæ regi deportanda p̄nceps ſacer/ dotum eis dederat aduenīſſent/cū uoluminibus tranſierunt/in quibus litteris aureis cōſcriptæ leges cōtinebant̄. Et rex eos de codicibus percunctabat̄. Cū uero reuelarent/& oſtenderent tenuitatē mē/ branæ/uel in cōprāhenſibilē eoꝝ cōpaginem rex miratus eſt/q; ita fuiſſent cōpacta. Dūq; hoc diu feciſſet gratias inquit ago/uobis quidē q; uenīſtis maiores uero illi qui uos deſtinauit/ſed ante om// nia deo/cuius hæ leges uenerandæ probantur. Cunq; clamaſſent ſeniores uel hii qui præſentes erāt/ orantes proſpera regi diuinitus euenire/nimiū delectatus prorupit ad lachrymas. Nā ſæpius natura hoc ſummo gaudio patit̄/quod ēt dolentibus ſolet accidere. Tunc iuſſit Codices primatibus officii deſignari/uiros aūt oſculatus æquū dixit eſſe/primū ad eos facere ſermonē pro quibus eſſent uocati/ imo & diem quo ad eum deducti fuiſſent/clarū ſingulis annis per totū uitæ ſuæ tempus celebrare ſe promiſit. Nam euenit eundem eſſe primū præſentiæ illorū & uictoriæ diem/quo Antigonū nauali prœlio uicerat Epulari etiam ſecum eos præcepit hoſpitiaq; in arce denūciauit eis omnia deputari. Nicanor aūt ſuper ſuſceptionem peregrinorum cōſtitutus. Dorotheū uocans qui de his curam ha/ bebat/iuſſit ſingulis neceſſaria præparare. Nam ita diſpoſitum a rege fuerat/ut alimenta quibus ſin gulæ ciuitates utuntur/exhiberentur diligenter conſuetudini peregrinoꝝ ad eos uenientium/& eis omnia ad nutum eoꝝ pararentur/quatenus cibis ſolitis magis delectarentur/ne forſan corrupti ex/ traneis grauarentur/quod & circa iſtos effectum eſt. Dorotheo uero q̄ē pro ſinceritate uitæ ſuper hæc rex conſtituerat/per quem/& præparauerat omnia/quæ ad hmōi cōuiuia hæc im/ plente/partem quidem mediā eoꝝ ad dexterā ſuam/reliquos autem poſt eius accubitū/nihil præter mittens/quod ad eoꝝ honorificentiā pertineret. Poſt quam aūt ita diſcubuerunt iuſſit Dorotheo ſo lita miniſtrare/quibus oēs ludæi ad eum uenientes utebantur. Tunc itaq; ſacros præcones & imola/ tores & alios qui uota faciunt recuſauit/& unū e ſenioribus nomine Hielyſeum ſacerdotē exiſtentē/ rex petiuit facere orationē. Qui in medio ſtās regi bona & ſubiectis eius optauit/& poſt plauſus cū gaudio & clamore omniū ſurrexerunt & reſidētes ad epulationē & delitias paratas ſe cōtulerūt. Præ terea rex quātū ſatis ei uiſū eſt cœpit philoſophari & unūquenq; eoꝝ naturales percunctari ſermo/ nes & ad cōtēplationē queſtionis accendere/cauteq; illis ad omnia reſpondentibus quæ eis obiecta eſſent & explanantibus gauiſus/per duodecim dies hoc cōuiuiū inſtruxit. Et qui uult ſingula cogno ſcere/quæ in cōuiuio præparata ſunt/legat uoluminа Ariſteni quæ ꝓpter hæc cōſcripſerat/& agno ſcet. Mirante uero eos nō tantū rege ſed ēt Menedemo philoſopho/dicente omnia per prouidentiā diſpenſari/ideoq; uirtutem & pulchritudinē uideri/deſtitit rex quidem de his facere ſermonem dice bat aūt maxima ſibi bona per præſentiam eoꝝ fieri/nam profuiſſe ei quod didiciſſet ab illis/quem/ admodum deberet regnare/iuſſitq; dari ſingulis talenta tria/& deputauit illis/qui eos perducerē ad diuerſoria deberent. Poſtquā uero tres exceſſerunt dies/congregans eos Demetrius/tranſiit ad ſtu/ dium maris & unū tranſiens poteſtatē. adiit partes aquiloni cōiunctas cōciliūq; fecit in domo ꝓpe, littus ſtāte/& apta ſecretis ad cognitionē negociorꝝ. Vbi eos perducens/petebat omnia quæ opus habebant ad legis interpretationē ut ipſis præſentibus diceret̄/& inceſſanter opus iplerent. Cūq; illi munificenter/& laborioſe cautā interpretationē facerēt/uſq; ad horā nonā in hoc ſedētes/ad curam corporis uertebant̄/ita inuitante eos Dorotheo/uel opulēter cōuerſationis ſalubria ꝓbente. multaq; etiā ex his quæ regi parabant̄. Mane aūt ad aulā ueniētes. Ptolomeū ſalutabāt & rurſus ad eundē lo/ cum rediebant/& manus in mari lauantes/& ſeipſos purificantes ita legis interpretationi uacabāt. Itaque tranſcripta lege & opere interpretationis ad effectū per. lxxii. dies tranſacto. Cōgregans De metrius ludæos omnes ad locum in quo tranſlatæ leges fuerant/præſentibus etiam interpretibus le/ git eas. Cūq; multitudo amplexa legem. uel ſeniores eius interpretes. Demetrium eo quod magna/ rum rerum inuentor eſſe uideret̄ laudaſſet rogauit ēt ut & præſidibus ſuis daretur legenda/& petie runt omnes ſacerdotes interpretes/ſeniores/& præpoſitos gētis/ut bene interpretata/pmaneret im/ mobilis. Cum uero omnes ſententiā laudaſſent/iuſſerunt/ut ſi quod aut ſuperfluum/aut minus ali

quid

quid ſcriptum uiderent in lege/hoc deſpicerent/& manifeſtum facientes emendarent/hoc caſtigantes/ut quod ſemel iudicatū fuerat bene ſe habere/ſempiterna memoria remaneret. Gauiſus ergo rex/& uidēs uoluntatē ſuam ad utilem rem eſſe profectam/& delectatus relictis legibus & ſenſum/& ſapientiam/& legiſlatores obſtupeſcens/ad Demetrium ſermones facere cœpit/q̄ ita mira exiſteret legiſlatio q̄ nemo neq; hiſtoriographus/neq; poeta meminiſſet eius. Cui Demetrius reſpondit/ne/minem fuiſſe auſum/harum legum tangere conſcriptionem q̄ diuina & uenerabilis eſſet/& quia leſi ſunt quidam a deo hoc præſumentes. Significabat uero/qualiter Theopompus uolens in hiſtoria aliquid de his conſcribere/ſit mente turbatus/plus triginta diebus/& cum ad ſe reuerſus cum humilitate a deo ueniam ſupplicaret/dei ſibi clementiam factam ſuſpicatus eſſet/necnō & in ſomnis uiderit/q̄ ei ideo accidiſſet/quia diuina ſcrutatus eſſet/& proferre ea ad homines impuros uellet/cū conſcribere quieuiſſet recepit ſenſum. Referebat autem & de Theotecto tragœdiarū poeta dicens/qa cum niſus fuiſſet in aliquo dramate eorum meminiſſe/quæ in diuino uolumine cōtinētur/oculis obſcuratis recognouit cauſam ſuæ cecitatis/& ita liberatus eſt a paſſione deo ueniam indulgente. Hæc ergo rex pure ſuſcipiens petiuit interpretes/frequenter ad ſe de Iudæa proficiſci/hoc enim eis ad honorem & ad donationem ab eo profuturum dicens/nunc uero iuſſum eſſe eos dimitti dicebat/ſponte autem ad eum uenientes omnia quæ æquum eſſet ſapientiam eorum impetrare/& pro ſua maieſtate dignum largiri promiſit. Et quidem tunc remiſit eos donans unicuique optimas tres ſtolas/& auri talenta duo & calicem unius talenti/totumque conuiuatorium. Principi autem ſacerdotū Eleazaro deſtinauit per eos lectos cum aureis pedibus decem/& conuenientem eis ſuppelectilem/& calicem talentorū triginta/ſuper ſtolas decē/& purpurā/& coronā decorā & lineas de byſſo centū/præterea & pateras/& trullam/& libatoria/& crateras aureas duas deuouendas. Petiuit autē & per epiſtolas/ut ſi quis de his uiris uoluiſſet reuerti ad ſe eum permitteret/dum nimium delectaretur cum eruditis habere ſermonē & diuicias ſuas libenter talibus impartiri. Huiuſmodi quidem cauſam ad honorem & gloriam Iudæorum Ptolomeo nomine Philadelpho fieri contigit.

Quemadmodum honorauerunt reges aſiæ gentem iudæorum/ciueſque multos ex ipſis in ſubiectis ſuis ciuitatibus ſtatuerunt. Capi. III.

IMpetrauerunt aūt & a regibus Aſiæ honorem/quō cū eis caſtrametati ſunt. Nam Seleucus nomine Nicanor in ciuitatibus quas per Aſiam ædificauerat/& inferiore ſyria & in ipſa Metropoli Antiochia republica ſua dignos eos effecit & æquū eis honorē cum habitatoribus Macedonibus & Græcis deputauit. Hactenus in eadē conuerſatione eos aliquando manſiſſe ſignum eſt/q̄ Iudæi nolentes alienigenaꝝ uti oleo/accipiunt diffinitā quādā a principibus olympiaci certaminis pro præcio olei pecuniā/populoq; Antiocheno in præſenti bello uolenti ſoluere cōſuetudinē. Mutianus præfectus tunc ſyrie cōſtituta ſeruauit/& poſt hæc imperatoribus Veſpaſiano & Tito orbis terrarum/ſupplicauerunt Alexandrini & Antiocheni/ut eis ius reipublicæ de reliquo cum iudæis non deberet eſſe cōmune/nec impetrauerunt. Vnde pōt conſiderari romanoꝝ modeſtia/& potius magnificentia Veſpaſiani & Titi. Qui cū multa pericula bellando cōtra iudæos ſuſtinuiſſent. Acerbe ferentes q̄ ſe tradere noluiſſēt/ſed uſq; ad finem pugnantes permanſiſſent/nihil pœnitus eis de hoc quod dudum præſtium fuerat abſtulerunt/ſed ſimul & priorem irā & petitionē magni populi Alexandrini & antiocheni uiuaciter expulerunt/dum nihil neq; pro amicitiis ad gratiam iſtorum/neq; pro inimicitiis deuictorum concederent/quatenus perſolueretur aliquid priſtinæ Iudæoꝝ utilitatis/dicentes eos in pugna dediſſe pœnas/qui arma cœperunt/inſontes autem non eſſe iuſtū ſua poſſeſſione priuari. Simile uero & marcum agrippam erga Iudæos ſenſiſſe cognouimus. Nam motis contra eū Gretenſibus/& petentibus Agrippā/ut conuerſationē quā eis Antiochus Seleuci nepos/q apud græcos deus nuncupatur/dederat ſoli poſſiderent & dicentibus/ut ſi cognati eſſent eoꝝ Iudæi colerēt p̄rios eoꝝ deos/habito iudicio Iudæi uicerunt/ut ſuis utanē moribus defendēte eos Nicolao damaſceno. Nā Agrippa interlocutus eſt nihil inouare eis licere. Siquis aūt certius hæc uult noſſe/legat nicolai centeſimā & uiceſimātertiam & quartā hiſtoriā & Agrippæ quidē iudiciū nō eſt forſitā admirādū. Nō. n. pugnabat tūc gēs noſtra aduerſus romanos. Veſpaſiani ēt & Titi magnificētiā qlibet decētius obſtupeſcit/q poſt tot bella totaq; certamina q̄ cōtra nos habuerūt tā pie diſpoſiti fūt. Repetā āt oſonē/uñ ad hæc uideor eē digreſſus. Iudæos igit̄ ſub iperio magni Antiochi regētis Aſiā cōſtitutos cōtigit multa tollerāſſe/dū terrā eoꝝ diuerſis calamitatibus ſubiaceret/cū illis q humilē Syriā hītare uidebant. Nā cū antiochus pugnaſſet cōtra Eupatorē ptolomeū/& ei⁹ filiū ptolomeū/cognomine Epiphanē/laborare cōtigit eos cū uicēte & uicto/& eadē pati ut ps exiſterēt/naues turbatæ & tēpeſtatibus fluctuātes/dū iter fœlicitatē & calamitatē ātiochi fuiſſēt cōiter cōſtituti. Cūq; uiciſſet ptolomeū. antioch⁹ iudeā recepit. De fūcto uero ptolomeo filio eupatore/fili⁹ ei⁹ magnā uirtutē militū miſit/& ducē ſcopā noīe/cōtra humilē ſyriā/multaſq; eoꝝ ciuitates cœpit. Ex quo nr̄a gēs expugnata adiecta ei ē/& ñ poſt multū Antiochus

tiochus Scopã uicit/cõfligẽs contra eũ iuxta fontẽ Iordanis/& multos ab exercitu eius proſtrauit. Poſtea uero Antiocho capiente Syriæ ciuitates quas Scopa tenuerat/ex Samaria ſponte gens Iudæorum ad eũ trãſiens/in ciuitatẽ oẽm eius exercitum ſuſcepit/& elephantis abundanter alimẽta præbuerunt/& obſidente eos qui ab ſcopa in arce Hieroſolymoꝝ relicti ſunt cuſtodes prono aĩo auxiliũ præſtiterunt. Igit᷑ Antiochus iuſtũ arbitratus Iudæoꝝ erga ſe ſtudiũ liberaliter remunerãdũ/ſcripſit magiſtratibus & amicis teſtimoniũ exhibẽs q᷒ ab eis bene tractatus eſt/ſed & donatiões quas eis pro gratia retribuere cogitauit/manifeſte illis innotuit. Referã uero epiſtolas quas magiſtratibus de ip//ſis ſcripſerat/præponens teſtimoniũ quod nobis ꝓbet Polibyus Megalopolitanus in undecima hiſtoria ſua ita dicens. Ptolomei dux ſcopa ad ſuperiora uadens loca/ſuperauit hiemis tempore gentem Iudæoꝝ. Dicit nanq᷒ & in eodem uolumine/qualiter ſcopam Antiochus deuinceus. Bythyniã & Samariã/& Abella/& Gadera cœpiſſet. Paulo poſt uero tradiderũt ſe ei Iudæi/qui circa templũ habitabant. Facte aũt apparitionis in templo ad aliud tẽpus narrationẽ differamus. Polybius quidẽ hæc in hiſtoria conſcripſit. Nos aũt reducamus orationẽ ad narrationẽ priorẽ/intimantes epiſtolas regis Antiochi. Rex Antiochus Ptolomeo ſalutẽ. Iudæi mox ut prouinciã eoꝝ ingreſſi ſumus/liberalitatem circa nos ſuam oſtenderunt/& uenientes ad ciuitatẽ clare nos ſuſceperunt/cũ ſenioribus & principibus occurrentes/& abunde miniſtrauerunt militibus/& elephantis uictualia & nobiſcũ ad arcẽ pugnauerunt cõtra cuſtodes ægyptioꝝ. Ergo dignũ & nos iudicamus eos remunerari/& reficere ciuitatẽ deſtructã/& rurſus in eam habitatores congregare diſperſos. Et primũ cõſtituimus ꝓpter pietatẽ eis ſtari ad imolationes uictimarũ/& uini & olei & libaminis ſciũ argẽtoꝝ uiginti milia. & ad ſimilã ſecũdũ ꝓuincialẽ legẽ tritici modios mille quadringẽtos ſeptuagintaquinq᷒. Præberi aũt hæc inquit eis uolo ſecundũ mea mandata/& opus tẽpli cõſtrui/& porticus & ſi quid oportet aliud reſtitui. Materies aũt lignoꝝ deponatur ex ipſa iudæa/& ab aliis gentibus/& a libano nullo pro his exigente uectigal. Similiter & in aliis in quibus oportet clariſſimã/tẽpli fieri uolumus ædificationẽ. Cõuerſet᷑ omne genus eoꝝ ſecũdum proprias leges relaxent᷑ & ſacerdotes & ſcribæ tẽpli & cantores ſacri a tributis/quæ pro ſuo capite dabant/& regio uectigali/uel ab aliis cũctis oneribus/ut pro opere eoꝝ ciuitas habitationibus hominũ apta reddat᷑. His quoq᷒ q uel nũc habitant/uel habitaturi cõueniunt/donamus tributa uſq᷒ ad menſem hyperberetheũ/& per tres annos liberamus a tertia parte fiſcaliũ/quatenus eoꝝ leſio releuet᷑. Et quicunq᷒ ab ipſa ciuitate ad iuga ſeruitutis abſtracti ſunt/ex ipſis genitos libertati donamus/& ſubſtantias eis reddi præcipimus. Epiſtola quidẽ hæc cõtinebat. Ornato aũt tẽplo/edictum per omne ſuum tranſmiſit imperium/in quo continebatur neminẽ alienigenarum intra muros templi ingrediendi habere licentiam nec iudæos niſi quibus mos eſt purificatos ſecũdũ patriã legẽ/neq᷒ iferri ciuitati equinas carnes/neq᷒ mulaꝝ neq᷒ ferarũ mãſuetarũ uulpiũ/aut luporum/aut leprorum/aut pardorum & generaliter omnium animalium quæ iudæis iterdicta ſũt: ut nec pelles eorum liceret afferri/neq᷒ horum aliquid intra ciuitatem paſcere/ſed ſolitis parentum uictis/ex quibus & deo oportet ſacrificare/ut permiſſum eſt. Qui autem aliquid horum tranſgreſſus fuiſſet/iuſſit ut mulctatus pecuniæ præſtaret ſacerdotibus dragmas tria milia. Scripſit etiã teſtimonia noſtræ pietatis: & fidei præbens/cũ rebelles Phrygas & Lydos adiſſet/eo tempore/quo ad ſuperiores Perſarum ierat prouincias iubens Zeuſidi cariſſimo/ut mitteret quoſdam noſtrorum/a Babylone ad phrygiam/ita per epiſtolam ſuam mandans rex Antiochus Zeuſidi patri ſalutẽ. Si ſani eſtis bene eſt ſanus & ego ſum. Audiens autem phrygas & Lydos rebellare magna cogitatione per motus conſilium animo percepit quid oporteret fieri. Placuit autem ad caſtella uel neceſſaria loca Meſopotamiæ & babyloniæ iudæorum domus duo milia cum apparatu ſuo deducere/credens fideles nobis eos cuſtodes futuros propter pietatem/quam circa deum habent. Nam teſtificantur parentes noſtri fideles eos/& pronum animum habere in his quæ petiti fuerint. Volo igitur liẽt difficile eſſe credam migrari/ut permittas eos legibus propriis uti & cũ eos ad prædicta loca migraueris/ad ædificandas ſibi domos locum unicuiq᷒ diſtribui/terramq᷒ colendam dari/& uicium plantationes & tributa fructuum terræ concedere per annos decem. Accipiant uero uſquequo fructus colligant triticum ad cibum ſeruorum quod eis ſufficiat/ut noſtram imperrantes clementiam/proniores ſeipſos erga nos præbeant. Præterea prouidentiam faciens eorum gentis ſecundum poſſibilitatem/quatenus a nullo moleſtiam patiantur. De amicitia quidem magni antiochi & iudæorum hæc a nobis pro teſtimonio dicta ſunt. Poſtea uero ut amicitiam & fœdus Ptolomeus cum Antiocho compoſuit/dedit ei filiam ſuam Cleopatram ad nuptum/concedens ei humilem Syriam/& Samariam/& Iudæam/& Phœnicem dotis nomine. Diuiſis autem in utrunque regem tributis uuuſquiſque ſublimiſſimus patriæ ſuæ colligens uectigalium ſummam ſtatuam regi offerebat. Eodem uero tẽpore Samaritæ infœliciter agentes/multa cõtra Iudæos mala fecerũt terrãq᷒ eoꝝ depopulãtes/multos ide captiuos trahebãt/q᷒ facta ſũt ſub ꝓncipe ſacerdotũ Onia. Nã defũcto Eleazaro ꝓncipatũ ſacerdotii patruus ei⁹ manaſſes ſuſcepit: cui⁹ poſt finẽ uitæ onias eo i honore ſucceſſit filius exiſtẽs

Simonis

Simonis cognomine iusti/qui Simon frater Eleazari/ sicut prædiximus/erat.

De infœlicitate Iudæoꝝ quam postea emendauit Ioseppus filius Tobiæ/cõponens amicitias cum Ptolomeo cognomine Epiphane. Capi. IIII.

POst autẽ Onias parulus mente/& pecuniis auarus existens/pro populo regibus nectigal quod patres eius ex ꝓpriis dabant ideſt uiginti talenta pecuniarũ nõ reddens ad iracundiã regẽ Ptolomeũ cõmouit/qui & legatũ transmittens ad Hierosolymã/culpabat Oniam non reddentẽ tributa/& interminabat/ut si nõ acciperẽt tributa/terrã eoꝝ ad iugera metiret & mitteret ad habitandũ illic millites. Audientes uero mandata regis iudæi turbabant/hũc autẽ Oniã nihil horũ flectebat ꝓpter auariciã suam. Ioseppus aũt quidã iuuenis ætate/sed ꝓpter castitatẽ & suã prudentiã iusticiæ gloriã hñs apud Hierosolymitas/patre Tobia/& ex sorore Oniæ ꝓncipis sacerdotũ ꝓgenitus mandante matre legati præsentiã dũ ille esset ad ficulã uicũ/ubi natus erat ueniensin ciuitatẽ increpabat sacerdotẽ/nõ ꝓuidentẽ innocentiæ ciuium/sed ad pericula mittere uolentem gentẽ propter pecuniarũ priuationẽ dum per ipsum populum dignitatem accepisset/& ꝓncipatum sacerdotalis honoris impetrasset. Si aũt cupiditate haberet pecunias/ita ut ꝓpter ipsas & periculũ fieri patriæ & ciues suos afflictos uidere pateretur/suadebat ei ad regẽ ire & petere/ut ei aut oẽs pecuniæ aut pars cõcederetur. Tunc Onias neq; principatũ uelle se gẽtis hêre respondit imo & sacerdotalẽ honorẽ si esset possibile paratũ se esse deponere/ne tantũ ad regẽ accederet. Et dũ nihil ad se de his pertinere dixisset. Ioseppus interrogauit eum/si sibi concederet legationẽ ad Ptolomeũ gerere pro gente. Cunq; cõcessisset Onias/ascendit ad tẽplum ioseppus/& conuocata multitudine ad cõtionem nihil turbari eos uel timere suadebat propter auunculi Oniæ circa eos negligentia sed ro//gabat/ut deponerẽt cordis mesticiã/qua pro regis mãdatis affligebant. Nã legationẽ facturũ sed ad regẽ promisit/ut flecteret eum/quo nihil iniquitatis in eos efficeret. Multitudo quidẽ hæc audiẽs. Ioseppo gratias egit/ipse aũt a tẽplo descẽdẽs/in hospitiũ suscepit Ptolomei legatũ/donauitq; ei magnificentissima munera/& per multos dies munificentissime eũ pauit/& ad regẽ remisit/ꝓmittẽs ei ut & ipse sequeret. Nã ꝓnior factus erat ꝓficisci ad regẽ legato inuitante & cõcitante eũ ad Aegyptum puenire/& promittẽte omnia quæ a Ptolomeo peteret p se eũ ipetraturũ/quia modestiã moxeius nimis amabat. Cũq; legatus ad Aegyptũ puenisset/& regi nunciasset in deuotionẽ Oniæ & utilitatẽ Ioseppi/ quẽ uentuꝝ ad eũ dicebat/& satisfactuꝝ pro excessu Oniæ q ẽt regẽ patronũ esse cõfideret/tanta laudũ magnitudine ꝓ adoleſcẽte utebat/ut regẽ & uxorẽ eius Cleopatrã prius familiarem faceret habere Ioseppũ quã eũ haberent præsentẽ. Ioseppus aũt mandãs amicis ad Samariã/& mutuã ab eis accipiẽs pecuniã/& parãs cõueniẽtia ꝓfectioni uestes & pocula & subiugalia/quæ oia ad uiginti milia dragmas essent ad Alexandriã usq; puenit. Cõtigit aũt p illud tẽpus oẽs ꝓmatus & magistratus ascẽdere ciuitates Syriæ & Phœnice/ut uectigaliũ susciperent exactionẽ. Nã singulis annis potẽtibus per ciuitates eã rex cõmittere cõsueuerat. Videtes aũt hi per uiã ioseppũ deridebãt eius paupertatẽ & inopiã. Cunq; ad Alexãdriã puenisset/in Mẽphis Ptolomeũ esse cognouit cui occurrere festinauit. Sedẽt aũt sup currũ rege cũ uxore & amico Athenione/qui eũ legatione ad Hierosolymã destinatus/& a ioseppo hospitio clementer exceptus est. Videns athenio mox regi inotuit dicẽs hũc esse/de quo ab Hierosolymis ueniens nunciauit/quã bonus inquit iuuenis & liberalis. Ptoloneus uero primus eũ salutauit/& ascendere sup currũ fecit. Postq; uero sedit cœpit rex Oniã accusare. Tũc ioseppus ait. Veniã ei queso præsta propter senectutẽ. Nõ. n. uos latet q; senes & infantes eandẽ mẽtẽ cõtigit habere. A nobis aũt reddit tibi ratio/ut ei pœnitus irasci ñ debeas. Gauisus autẽ rex de prudẽtia atq; beniuolẽtia iuuenis/plus eũ quippe iã expertũ diligere cœpit/iussitq; in aulam regiã suscipi/& quotidie suæ mensæ esse cõuiuã. Cunq; uenisset ad alexandriã rex uidentes Syriæ ꝓores cõsedentẽ ioseppũ/ægre ferebant. Instante uero die quo suscipi habebãt uectigaliũ solẽniter exactiones diuersaꝝ ciuitatũ nobiles data pecunia suæ patriæ exigẽda fiscalia cõducebãt/quæ usq; ad octo milia talẽta humilis Syriæ & Phœnicis & iudeæ & samariæ coligebat. Audiẽs ergo ioseppus culpabat eos qui cõducebant/tanquã paruo munere exigenda regi uectigalia ꝓmisissent. Ipse autẽ duplũ darepollicitus est/& fisci iuribus peccãtiũ substãtias applicare. Nã & hoc cũ uectigalibus tradebat. Rexitaq; libenter audiuit q ad eius ærarii spectaret augmentũ/& petẽte ioseppo cõfirmari sibi uectigaliũ cõductionẽ interrogauit si secundũ ꝓmissionẽ suã uades idoneos habere potuisset. Ille uero facile respondit. Dabo inquit homines bonos & optimos de quibus cõfidas. Cunq; diceret rex/qui sunt isti uades/quos te dare ꝓmittis. Ioseppus te inquit o rex & tuã uxorẽ ꝓutraque parte sponsores ꝓbebo ubi. Cuius uerba libenter suscipiens Ptolomeus sine fideiussore uectigalia eũ habere permisit. Quod factum nimis contristauit eos qui de ciuitatibus Syriæ ad ægyptum uenerant/quod simili non fuerant benignitate tractati/unde cum magna confusione ad suas unusquisque prouincias recessere/Ioseppus uero accipiens a rege duo milia peditum/petiuerat enim aliquod auxilium ut uires haberet contra contumaces ac rebelles exigere/tunc mutuans propter expensas suas ab

amicis

amicis regis qngenta talenta de Alexandria in Syriam eſt pfectus/q poſtq̃ uenit in Aſcalonẽ uecti/galia exigens Aſcalonitas qm̃ nihil dare uolebant/ſed ẽt cõtumeliis eũ grauibus afficiebant/ capiẽs priores ipſoꝝ uiginti trucidauit/& ſubſtantias eoꝝ uſq; ad mille collectas talenta regis utilitatibns applicauit/intimans ei quæ contigerunt. Miratus aũt Ptholomeus prudẽtiã eius/ & laudans q̃ facta fuerant/pmiſit ei agere quæ uellet. Hæc audientes Syrii obſtupuerũt Aſcalonitaꝝ cõtumaciæ exem pla/metuentes ciuitatibus ſuis/& ideo foribus ciuitatũ reſeratis deuotis animis aduentũ Ioſeppi ſu/ſtinebant. Nitentibus uero Scitopolitanis contumeliis eũ afficere/& uectigalia denegare quæ prius ſine dilatõe/reddebãt hoꝝ quoq; ꝓres interfecit/ſubſtãtiaſq; eoꝝ fiſci iuribus applicauit. Colligẽs uero pecunias multas/ & maximũ faciens lucꝝ ab exactõe uectigaliũ abutebat collecta pecunia/ut ei potentia pmaneret/occaſionẽ ſibi & cãm fœlicitatis ſeruare putans ex his quæ congregauerat/& multa large regi & Cleopatræ uel amicis eoꝝ bona dirigebat patrocinia ſibi eoꝝ fauorẽq; concili/ans. Potius uero hac fœlicitate p annos uiginti duos/& pf factus ab una qdẽ uxore ſeptẽ filioꝝ/ ha/buit ẽt ex filia fratris ſui ſolini unũ noie Hyrcanũ/quã accepit ex tali cã/cum ffe quõdam Alexãdri am pgens/ducente ẽt ſecũ filiã nuptiis iam maturã/ut eã cõiungeret alicui ſublimi iudæoꝝ/dũ apud regem cœnaret/& intraſſet Pantomima ad cõuiuiũ cõcupiuit eam/fratriq; nunciauit deſideriũ ſuũ/ petens eum celare ſuũ peccatũ. Naꝫ apud iudæos lege,phibetur alienigene cõuenire mulieri/quapp petebat/ut fideliter cãm eius cupiditatis expleret. Frater aũt eius lib̃ter miniſteriũ ſuſcepit ornãſq; ſuam filiam/nocte adduxit ad eũ & collocauit. Ille ex ebrietate neſciens ueritatẽ cum fratris filia cõ cubuit/quo ſæpius facto ualde dilexit eam/dixitq; ad frẽm qđ uita eius pclitaretur ſi rex ei minime cõcederet Pãtomimã. Fratre uero petente nihil eũ debere metuere/qa licebat ei frui muliere uxorẽ/ q; hẽre/& ueꝝ aperiens ei/ac dicens magis ſe uelle filiã iniuriam ſuſtinere quã illũ uidere ad cõfuſio nem deteſtabilẽ puenire/laudans eũ Ioſeppus de cõcordia fraternitatis filiam eius duxit uxorem & filium ex ea genuit Hyrcanũ ut prædiximus. Qui cũ adhuc tertiũdecimũ annũ agens demõſtrabat naturalẽ fortitudinẽ & prudẽtiã/ut etiã acerbam emulationẽ frĩbus ſuis excitaret. Ioſeppo uero uolẽ te cognoſcere qs de filiis ſuis uirtute melior exiſteret/unũquẽq; ad doctoꝝ ſublimiũ ſtudia deſtinauit. Et cæteri qdem deſidia diſciplinarũ indocti fatuiq; redierunt. Poſt illos aũt adoleſcentulum Hyrca num direxit: danſque ei trecenta iuga boum/tranſmiſit uiam duorum dierum ad ſolitudinem ſemi/nare/celans lora quibus ligarentur/quæ non habens Hyrcanus/aratorum quidem ſentẽtiam repro/bauit ſuadentium/ut ad patrem mitteret quoſdam deferre lora. Tempus autem non arbitratus non oportere ſe perdere dum expectaret illos qui tranſmittendi erant/ excogitauit uirile quoddam & maius ætate ſua. Occidens enim decem iuga/carnes quidem operaris diſtribuit/pelles uero eorum incidens retinacula fecit: per quæ iuga liganit/ & hoc modo ſeminans terram quam ei præceperat reuerſus eſt ad eum/quem pater ſuſcipiens nimis dilexit propter prudentiam & argutiam mẽtis/& fiduciam eius laudans tanquam ſolum proprium filium diligebat/propter quod fratres eius contri/ſtabantur ut uero nunciauit quidam Ioſeppo per illud tempus filium regi Ptholomeo gẽtium & qđ omnes priores Syriæ/& ſubiectarum prouinciarum cœlebrarent natalis pueri diem/cum apparatu maximo ad Alexandriam ire ipſo quidem ſenio prohibebatur/filios autem interrogauit quis illo// rum ad regem uellet ire/maioribus uero recuſantibus/& ad tales conuentus indoctos ſe eſſe dicenti bus/fratremque Hyrcanum poſſe ad regem ire firmantibus conſuluit eum. Qui cum ſe promiſiſſet iterum dicens ſe in uia non multas opus habere pecunias: dum ſoleret bibere modeſte/ & ei decem/ milia dragmæ abunde ſufficerent/gauiſus eſt de ſobrietate filii. Deferens autem parum puer patri ſuadebat dona quidem exinde ipſi regi non mittere/dare uero epiſtolam ad diſpenſatorem in alexã driam/quatenus ei præberet pecunias ad comparationem eorum quæ optima uel præcioſa poterat inuenire. Qui opinatus decem talenta ſufficere ad ſumptum regii muneris/ filium collaudans/ut be ne admonentem ſcripſit diſpenſatori Arioni qui omnes per alexandriam eius diſpenſabat pecuni/as/non minus tria milia talenta exiſtentes. Nã ioſeppus a Syria pecuniam ad Alexandriam mitte/bat. Et conſtituto die ueniente/in quo aſſignari regi oportuiſſet. Arioni ſcribebat ut eas redderet. Igitur Hyranus ſuggerens patri/accepit epiſtolam ad alexandriamq; perrexit. Egreſſo autem eo fra tres eius ſcribunt omnibus regis amicis/ut eum occiderent. Qui ut peruenit ad alexandriam/porre xit arioni epiſtolam. Quo interrogante eum quanta uellet accipere talenta/nam ſperat eum quære/re decem tantum/aut his/pauco plus/cunq; dixiſſet mille opus habere iratus increpabat eam/quaſi uolentem luxurioſe uiuere/& dicebant quemadmodum pater eius ſubſtãtiam collegiſſet labore uel abſtinentia/& imitatorem fieri genitoris inuitabat. Dare autem non plus niſi decem talenta ſe dice/bat: & hæc ad regiam donationem. Tunc furore commotus adoleſcens in uincula arionem miſit/cu ius uxor ad Cleopatram demandans petiit quatenus puerum increparet/nam ualde arion apud eaꝫ honoribus præcellebat/quod etiam ad regis notitiam Cleopatra perduxit Ptolomeus ad Hyrcanũ mittens admirari ſe dicebat q; a patre ſe tranſmiſſus non eum uidiſſet/inſuper & diſpenſatorem li/.

gaſſet. Veniret ergo eum/& cām ſibi pro qua uēniret indicare ꝓcepit quē ferunt nuncio regis ita rñ diſſet legē eē penes iudæos/quæ phibet cōmunes epulas prius attingere/quam in tēplo dei īmolare. Et ideo diſtuliſſet ne ſine donis a patre tranſmiſſis ad regē pueniret. Propter hanc cām nō ad cū ueniſſe/ſeruū aūt puniſſe nō obſecutū inſſionibus ſuis dum nihil diſtaret inter magnū & minorē dñm: ſed ſi taliū cōtumacia nō emendatur/& tu inqt ſpera ſil'r a ſubiectis cōtemni. Quæ Ptholomeus audiens ad riſum cōuerſus magnanimitatē adoleſcentis miratus eſt. Cūq; audiſſet Arion qđ ita rex reſponſum accipiens nullū ei auxiliū præberet/dedit adoleſcēti mille talenta/& a uinculis eſt ſolutus. Tres uero differens Hircanus dies regē regināq; ſalutauit/ quē illi libenter ſuſcipientes uiderunt/& amicabiliter pauerunt pp honorē patris. Qui latenter ad negociatores accedens cōpauit ab eis pueros centū lras ſcientes unūquenq; talento uno/& centū uirgines ſingulas eodē prætio. Cunq; inuitatus ad regis cōuiuium diſcubuiſſet cum prioribus ꝓuinciæ/ultimus oium & tanq̄ puer ab his q locа ſcām dignitatē hēbant cōtemneretur. Cunq; oēs cōuiuæ regis oſſa cibos ante Hircanum in mēſa ꝓiicerent/ipſo tacente Tryphon q ad cōuiuia & ad riſus cōuiuiæ erat aptus/rogantibus ſe cōuiuis iuxta menſam aſſiſtens regi ait, Vides dñe antepoſita oſſa Hyrcano. Ex hoc coniice qđ & pſ eius ſic oēm Syriam denudauit/quēadmodum hæc oſſa iſte carnibus expoliauit. Ridente uero ad uerba Thryphonis rege/& interrogante Hyrcanū/cur tanta ante eum oſſa iacerēt/apte inqt dñe/nam carnes ſemp oſſa cū carnibus deuorant/ſicut iſti fecerunt. Idē de accūbentibus dicēs/qm iſta añ eos minime oſſa iacebāt/hoies uero carnes comedūt/oſſa aūt iactant qđ & ego tanq̄ homo tunc feci. Rex aūt miratus eius rñſum tam ſapienter dictū oēs plaudere iuſſit/uerbū eius laudantes. Poſtea uero die ad unūquenq; regis amicū pergens/& ad potentes aulæ hos qdem ſalutabat/famulos aūt interrogabat/quæ dona daturi ſunt regi die natalis filii eius. Illis uero dicentibus/quoſdā decem daturos talenta/alios aūt nobiles plus ſcām magnitudinē ſubſtātiæ ſuæ/cōtriſtari ſe ſimulauit quaſi non ualens talem donationē offerre/nam pluſq̄ qnq; talenta ſe non hēre affirmabat qđ ſerui audientes dñis nunciauerunt. q gauiſi ſunt ſperantes loſeppū regem offendere: pp munerū paucitatem/inſtāte uero die cæteri qdem regi offerentes talenta non plus uiginti/q magnā uidebant offerre munerū quātitatem Hyrcanus/quos cōpauerat pueros centū & uirgines totidem. unicuiq; dans talentū portare/obtulit pueros qdem regi puellas aūt Cleopatræ reginæ/oibus munerū magnificentiā admirantibus & ipſis regibus & amicis eorū/inſup & regis ſeruientibus/ qa digna dona multis talentis obtuliſſet/ unde ēt & mortis pericula declinauit Hyrcanus/quæ fratres eius zelo ducti pauerūt. Tunc Ptholomeus magnanimitatē adoleſcentis miratus impabat ei donationē quā uelle accipere/ille nihil plus petiuit ab eo in ſe fieri quā ut patri eius ſcripta dirigeret. Honorans ergo liberaliter & donationes copioſas ꝓſtans patri & fratribus & omnibus magiſtratibus ſcripta tranſmiſit. Audientes autē fratres eius Hyrcanum a rege talia meruiſſe/magnoq; cū honore redeuntē in occurſum eius ſe egredi ſimulantes interficere illum etiam pſe ſciente oīmō decreuerunt/iraſcebaē.n. ei pater propter pecunias quas regi obtulerat/& nō curabat ſalutē eius. Et irā qdem quam circa filium loſeppus habebat regem timens celabat. Cōmittentib'uero aduerſus eum fratribus pugnā/ multos eorū q eos ſequebātur occidit cū duobus fratribus ſuis. Cæteri aūt ad patrem Hieroſolymā confugerūt/qui poſtq̄ ad ciuitatem uenit nullo ſe ſuſcipiente diſceſſit trans Iordanem fluuiū: ubi remoratus uectigal a barbaris exigebat. Per idem autem tempus regnabat in aſia Seleucus q Soter nominabatur filius magni antiochi/ tūc moritur & pater Hircani Ioſeppus uir bonus & magnanimus qui populum Iudæorum a paupertate & debilitate ad clariſſimas rerum cauſas uſq; perduxit his etiam uiginti & duobus ānis Syriæ & phœnicis & Samariæ tributa diſpenſauit. Defunctus eſt uero & auunculus eius Onias pricipatum ſacerdotii Simoni filio derelinquens.

De amicicijs Lacedæmoniorū factis cum onia princeps ſacerdotū iudeæ gentis. Cap. V.

MOrtuo quoq; & iſto/filius eius Onias in honorē ſucceſſit/ad quem rex Lacedæmoniorū Arius legationē direxit & epiſtola//quarū huiuſmodi continebatur exemplar. Rex Lacedæmoniorū Arius Oniæ ſalutē. Legentes ſcripturā aliquam inuenimus ex uno genere iudæos & Lacedæmones extitiſſet/& familiaritatē cum abraā ſocialiter habuiſſe. Iuſtū eſt ergo cum fratres exiſtatis trāſmittere ad nos & petere quæ uobis neceſſaria indicatis facinus uero & nos idem & neſtra propria ſimul/& noſtra cōmunia reputamus. Portitor litterarū Demoteles epiſtolas uobis defert quadrangulo ſcriptas ſignaculum habentes aqlam/ draconem unguibus deportantem. Epiſtola igit̄ a Lacedæmoniorū rege deſtinata textū hmōi continebat. Defuncto aūt Ioſeppo populū cōtigit ſeditionē pati pp filios eius. Nam maioribus bellum gerentibus contra Hyrcanum ultimū filiorum ioſeppi/diſſenſit abiuicem multitudo/plureſq; maioribus auxilium ferebāt eum principe ſacerdotū Simone qui cognatus eorum & affinis extabat. Hyrcanus autem redire q// dem ad Hieroſolymam minime iudicauit. Sedens uero trans iordanem frequēter arabas debellabat. Aedificauit ergo turrim fortiſſimam ex lapide albo conſtruens eam & totam uſq; ad terrā ſculpēt

ajalibus

diuerſis/& in circuitu fecit magnum & altum curipum/ ideſt piſcinas. Ex petra autem contrapoſiti montis cuius incidens ſiniſtram extenſiõem ſpeluncas multorum ſpatiorum in longitudinem ibi cõ ſtituit. Deinde domos quaſdam in ea ad conuiuia & ſomnum/ & conuerſationem fecit aptiſſimam multitudini/cameratas ẽt currentiũ aquarum delectatione gratiſſimas ad ornamentuꝫ totius aulæ. Hoſtia uero ſpeluncarum aperuit minora/ ut unus & non multi per ea poſſint intrare/& hoc cuſtodiæ gratia cõdidit/ut obſeſſus a fratribus minime periculo ſubiaceret. Inſup ædificauit & atria magnitudine excellentia/ & padiſis ornauit egregiis/& talẽ perficiens locũ Tyrum eum noſauit/qui locus eſt inter Arabiã & iudæam poſitus trans iordanẽ non longe a Sebenitide regione præfuit ergo partibus illis p annos ſeptẽ oĩ tpe/quo Seleucus Syriæ regnauerat. Hoc.n. iam defuncto/poſt frater eius Antiochus q epiphanes uocabaꝫ regnũ obtinuit. Moritꝫ ẽt Ptholomeus rex ægyptioꝝ/q ſimilr Epiphanes nuncupabaꝫ/reliquens duos filios minores ætate/quoꝝ unus q & maior erat. Philometor dicebaꝫ/minor uero fiſcon. Hyrcanus aũt uidens magnã Antiochũ uirtutẽ hñtem/ & timens ne tentus ab eo tormentis affligereꝫ p his quæ contra Arabas egerat uitã ꝑpriæ manus interitiõe conclusit/cuius ſubſtantiam Antiochus ſuis cõmodis applicuit.

Seditio potẽtium in inuicẽ iudæoꝝ: quoꝝ qdã tranſierũt ad antiochũ Epiphanẽ leges patrias relinq̃ntes: & ipſe aũt Antiochus exercitũ ducẽs/& Hieroſolymã ciuitatẽ/tẽplũq; uaſtauit. Ca. vi.

PEr idem tempus defuncto Onia principe ſacerdotũ/fratri eius Antiochus ſacerdotii cõtulit principatum. Nam filius quem Onias reliquerat adhuc ĩfans erat. Demonſtrabimꝰ autem ſingula in loco proprio quæ ad hũc pueꝝ pertinere uidebunt. Ieſu uero nam hic frater erat Oniæ principatum ſacerdotii rex abſtulit iratus/ & dedit cũ iuniori fratri eorum nomine Oniæ/Symoni aũt tres filii hi fuerunt/q ad tres principatus ſacerdotii ſicut ꝓdiximus peruenerunt. Et Ieſus quidem Iaſonem ſe nominauit. Onias autem Menelaus eſt nũcupatus. Seditionem itaq; prius princeps ſacerdotũ Ieſus aduerſum Menelaũ concitauit/& diuiſa in utrunq; populi multitudine/pro parte Menelai filii Tobiæ cõſiſtebant/populi uero pars plurima Iaſonem adiuuabat. Vnde & Laborantes Menelaus & filii Tobiæ ad Antiochum diſceſſerunt. ad notitiã eius pdu// centes quod uellent patrias relinquere leges/& conuerſationẽ & mores obſeruare græcorũ. Rogauerunt ergo eum ut ꝑmitteret eis ædificare Gymnaſium Hieroſolymitis. Cunq; conceſſiſſet circuciſionem ſuã uelauerunt/ut non apparerent in denudatione græcis eſſe diſſimiles/ cæteraq; oĩa relinquentes/quæ illis mos patrius imponebat/aliaꝝ facta gẽtium rituſq; ſequebant. Antiochus aũt pro ſuo fœliciter imperio exercitum ducere deliberauit ad ægyptum tractus deſiderio eius cõtemnens filios Ptholomei ut debiles/ac neq̃q̃ tanta negocia regere prævalentes. Perueniens igitꝫ cum magna uirtute ad peluſium/& dolo philometorẽ Ptholomeũ circũueniens ægyptũ occupauit. Et cum adiſſet loca Memphiticæ ciuitatis/eam capiens contra Alexandriam ut obſidendo Ptholomeũ caperet ambulauit. Expulſus uero eſt/non ab alexandria tantum ſed ẽt a toto ægypto/ Romanis ſibi denunciantibus ut diſcederet a prouicia/ſicut prius & alibi demõſtrauimus. Exponam ergo p ptes de hoc rege quemadmodũ iudæam & templum pariter occupauit. Nam in patria mea cõſcriptione capitur latim eoꝝ memoriam fecit/nunc neceſſariũ putaui ad certiorem eorum narrationẽ denuo remeare. Reuerſus ergo propter Romanorum timorem ab ægypto rex Antiochus ad Hieroſolymoꝝ ciuitatem ducit exercitum/quo ꝓueniens anno centeſimo quadrageſimotertio/ poſt regnum primi Seleuci centeſima qnquageſimatertia olimpiade/uiceſimo & qnto die mẽſis caſleu quem macedones appelleon nominant/capit eam ſine conflictione cuiuſpiam apientibus ei portas his q uolũtati eius conſentiebant. Ingreſſuſq; ciuitatem Hieroſolymoꝝ multos interemit ſibi contraria ſapiẽtes/necnõ etiam eos q portas apientes ciuitatem ei tradiderunt pp templi diuitias interfecit/multaſq; ab eo auferens pecunias ad antiochiam reuerſus eſt. Poſtq̃ ergo expoliauit templũ ita ut uaſa dei aſportaret & lucernas aureas/& aram auream/& mẽſam/& ſacrariũ neq; de uelis abſtinuit/quæ ex byſſo & coco erant. Exhauriendo autem & theſauros nihil pœnitus relinquens: ad maximum iudæos luctũ/pter hæc uſq; perduxit. Nam & quottidianas immolationes quas deo ſecundum leges offerebãt cœſſare prohibuit. Depredans uero totam ciuitatẽ/quoſdam iterfecit/alios captiuos cum uxoribus & filiis deduxit/ita ut numerus multitudinis captiuorũ uſq; ad decem milia exiſtere uideretur. Incẽdit etiam optima eius loca/& deponens muros arcẽ ædificauit interiori ꝑte ciuitatis/nã alta & eminentior erat prius a templo & pp hoc muniens muris altis & turribus cuſtodiam macedonũ ibi diſpoſuit. Manebat ẽt in arce nihilominus hoĩes impii & moribus maligni a qbus ciues multa & acerba ſubinde patiebant. Aedificans uero & in ſacrario aram/ſuper eam porcos ĩmolauit/hoſtias non legittimas/nec patriæ religioni iudæorum congruas. Coegit itaq; eos relinquentes religionẽ ꝓpriam idolum uenerari/ædificare etiam in unaquaq; ciuitate & uico templa deoꝝ/& aras collocantes immolare ſuper eas porcos oĩ die præcepit/& ne qs circũcideretur/aut ne filii eorum. Interminatus eſt & tormenta grauiſſima/ſiquis præter hæc facere inueniretur.

Qualiter ætate Antiocho iudæos patriis uti legibus Mathathias filius Ioānis regem cōtempſit/ & ducem antiochi interemit. Cap. VII.

Onſtituit itaq; ꝓpoſitos/q cogerent impialia mandata perficere. Et multi qdem iudæorum ſponte: alii uero propter timores iminētes/regis præcepta ſequebant/ ꝓbatiſſimi aūt & generoſi. deteſtabile facinus execrantes/patriis legibus adheſerunt. ꝓpterea die/bus ſingulis pœnis afflicti/& amara paſſi tormenta trucidabātur. nā & uerberati/& diuerſis cruciatibus fatigati/adhuc uiuentes crucis patibulo figebatur. Vxores uero & filios quos circūciderunt præter uoluntatē regis laqueis ſuffocabant/ parentum eos cervicibus illigantes. Nam & ſi apud aliquē uolumen inuentū fuiſſet ſacrū/aut lex/& his quoq; crudeli ſorte moriebat'. Videntes Samaritæ iudæos hæc pati/dereliquo negāt ſe neq; cognatos ipſorū/neq; templū ſuper Garixim maximi dei ut prius eſſe fatebantur/cōſuetudinē ſuæ faciētes naturæ/de qua ſuperius cōſtat expreſſum/ſed dicebant ſe Medorū Perſarūq; colonos. Mittentes ergo ad Antiochū legatos & epiſtolam quæ ſubter ſunt ſcripta ſignificauerūt. Regi ātiocho Epiphani relatio & Sichimitis ſydonioꝝ. Noſtri maiores propter crebras ꝓuinciæ peſtilentias ſecuti priſcam quādam ſupſtitionem cōſuetudinem fecerunt/colendi quæ dicitur apud iudæos ſabbatoꝝ dies/ ædificanteſq; ſine numine in Garixim monte templū offerebant in eo deuotas imolationes. Vobis aūt malignitatē iudæorum digne rependētibus: ueniētes iudices ueſtri/ & arbitrari ꝓ cognationem illorū nos eaſdem facere/ſimilibus nos pœnis afficiunt/dum ab initio Sydonii eſſe noſcamur quod manifeſtū eſt publicis conſtat ānalibus/petimus ergo te bñficium & ſaluatorē denunciare Apollonio nfaꝝ ptiū iudici & Nicanori regalia tractanti negocia/ut nihil nos debeāt moleſtare/quaſi iudæis aliqua ſupſtitione coniunctos cum genere & moribus ab eis probemur alieni. Tēplum uero ædificatum/qđ adhuc ſine cuiuſquā dei nomine cōſtat/græci iouis illud appellatiōe petimus dedicari. Quo facto uitamus importunas moleſtias ſuſtinere/opibuſq; ſedulo uacantes/tibi ſoluimus reddituū quātitatem. Hæc petentibus Samaritis/rex iſta reſcripſit. Antiochus rex Nicanori. Sichimitæ ſidonii porrexerūt mihi publicam relationē. Sed qa cogitantibus nobis de ſtatu regni cum amicis/docuerunt ab eis miſſi. q̄ criminibus iudæoꝝ in nullo probant' eſſe ꝓticipes/quando moribus græcoꝝ uiuere potius elegerunt/abſoluimus eos a iudæorum pœna nocenti nm/& tēplum eorum quemadmodum petierunt græci iouis appellatione dedicetur. Eadē & Apollonio ꝓtium iudici ſcripſit/ſexto & quadrageſimo anno. menſe echato octauodecimo die. Eodem tempore erat habitans aliquis in Modin uico iudeæ nomine Mathathias. filius ioannis. filii ſymonis. filii Samoni/ſacerdos de uice ioab Hieroſolymitis. Erant autem ei filii qnq;. Ioannes q uocatur Caddis. & Simon q dictus ē Thaſi. & iudas/q uocabat' Machabeus & Eleazarus/q dictus eſt Apphus & Abaron q dictus eſt ionathas. Iſte ergo Mathathias plangebat apud filios ſtatum rerum/& ciuitatis rapinā & templi nuditatē/& calamitates plebis/dicebatq; melius illi eſſe/pro patriis mori legibus quā ita ſine gloria uiuere. Venientibus aūt ad Modin uillam a rege directis ut cogerent iudæos facere/quæ præcepta uidebant' a rege/ & iubētibus illic cōſtitutis idolis immolare/ſcđm regis iuſſionem/& primū Mathathiam/q doctrina uel fama gloriæ reliquos anteibat ſacrificare cōpellentibus Mathathias recuſabat hoc facinus dicens. Licet alii omnes iuſſionibus antiochi ꝓ timore obtēperent/mihi tñ & meis filiis tale ſcelus nullatenus imponitur. Cunq; tacuiſſet accedens qdam ex iudæis imolauit in medio ſicut præcepit anthiocus iratuſq; Mathathias irruit ſup eum cum filiis ſuis hñtibus gladios/eius ſanguinē ſuper aram effudit: & iudicem regis appolonū q eos ad talia cogebat/cū ſuis paucis militibus interemit/ & aram deponens clamauit. Si qs æmulatur patrias leges & dei religionē/ſequtur me. Et hæc dicens cū filiis ad ſolitudinem exiit/relinquens oēm ſuam poſſeſſionē/idem multi facientes cū filiis & uxoribus ad ſolitudinē confugerunt. Audientes uero iſta iudices regis auxilia conuocantes quæ in arce Hieroſolymorū pro cuſtodia permanebant/prius quidem conabantur uerbis eos flectere/ut ad pœnitentiam ꝓuenirent & eligerent potius illa quæ proſunt/ne aliqua neceſſitate cogente eis tanquam hoſtibus uterentur. Quibus nō accipientibus uerba/ſed contraria ſapientibus: cōfluxerunt die ſabbatoꝝ/ & ſicut erant in ſpeluncbis ibi eos atroci incendio cremauerunt dum repugnare propter diem feſtum noluiſſent/ ne in malis ſuis honorem ſabbati tranſgredi uiderentur. Nam uacare in eo nobis legitimū eſt Mortui ergo ſunt cum uxoribus & filiis in ſpelūchis/globis fumiferis ſuffocati numero mille. Multi autē liberati ſunt adiuncti Mathathiæ. & illum ſibi iudicem ordinauerūt: qui & ſabbatis eos docebat pugnare dicens. Quod ſi hoc non fecerint obſeruantes legem/ſibimetipſis erunt hoſtes/ in illo die contra eos uenientibus inimicis. Hoc dicens perſuaſit eis & hactenus permanet nobis conſuetudo pugnandi etiam ſi tali die bella conſurgant. Colligens ergo ſibi Mathathias armatā multitudinē/ aras depoſuit idolorum peccantes in eos quantos manu capere potuit interemit. Nam multi eius timore diſperſi ſunt ad gentes ꝓpinquas. Et pueros non circūciſos iuſſit circuncidi/expellens eos qui ut talia prohiberent fuerunt conſtituti.

De morte

De morte Mathathiæ/q ualde ſenex defunctus/filiis ſuis gubernatiõem reliquit/ex quibus Iudas Machabeus principatũ adeptus/adiuuantibus inimicos a prouincia expulit/trãſgreſſores iudæos puniuit terram ſuam ab omni malo purgauit. Cap. VIII.

IGitur eo magiſtrante uno ãnno/dũ morbo grauiſſimo ꝑmeretur cõuocauit filios ſuos & circũſtantibus. Ego qdem inqt o filii decretũ ꝓficiſcor uiam. Cõmendo aũt uobis patrias leges obteſtans/ne eas trangreſſores/ſed potius cuſtodes eſſe debeatis. Paternæ uero uoluntatis memores/ritus patrios cuſtodiræ/& piclitantẽ antiquã conſuetudinẽ reſtaurate: non ſeducti ab his q ſponte aut neceſſitate cadunt/ſed digni meo inſtituto oẽm uiolentiã & neceſſitatem tollerãdo ſuperate. Ita nos præparantes/ut ſi oporteat pro legibus grata mente moriamini. Scientes hoc qa deus tales non deſpiciet ſed ueſtram uirtuem inſpiciens reddet uobis & libertatem/& tribuet quãdoq;/ut cum ſecuritate ueſtris moribus perfruamini. Nam corpora noſtra mortalia & temporalia ſunt/factorum uero monumenta imortalitatis ordinem conſequũtur. Quod deſiderantes uos decet appetere gloriam/quæ nullo ſit ſine claudenda. Concordiam uero uos habere cõmoneo & in quo aliqs melior exiſtit/altero cedente uobis inuicem propriis miniſtrare uirtutibus/& ſy monem fratrem ſapiam ãcedentẽ uobis ꝑem putare. Et qcqd ille ꝓſuaſerit cuſtodite. Machabeũ uero militiæ ꝓpter uirtutẽ & fortitudinẽ hẽbitis ducem. Nã gentẽ defendens hoſtes uiriliꝫ expugnabit. Suſcipientes uiros iuſtos & religioſos: ueritatẽ eoꝝ fouere. Iſta filiis locutus eſt deũ orans adiutorem eis fieri. Et ut populo leges ꝓpriæ cõſeruent: fideli corde ſupplicans uiuendi finẽ cõi ſorte ſuſcepit. Et ſepelitur in Modin/magnũq; luctũ oĩs populus ſup eũ pagens ſuſcepit gubernationẽ reꝝ filiꝰ eius iudas q/& Machabeus centeſimo & ſexageſimo ſexto anno/& adiuuãtibus ſe prono animo fratribus/cæteriſq; religioſis/inimicos a prouincia expulit. Et trãgreſſores legum paternarũ iudæos occidit/& purificauit ab omni malo ſuam terram.

Quẽadmodũ duces Anthiochi Appollonius & Seron congreſſi cũ Iuda/ uicti iterierunt/& qa antiochus Lyſiæ cuidã gubernationẽ regni reliquẽs/ipſe abiit in Perſidã cõgregare pecunias. Ca. IX.

HAec cũ audiſſet Appollonius dux Samariæ/colligens exercitũ egreſſus eſt cõtra iudã. Ille cum aũt occurrit ei. & cõmittens cũ eo pugnã uicit/& multos eoꝝ iterfecit. Inter quos & ducẽ appolloniũ armis exuens interemit multãq; prædã ab exercitu hoſtiũ auferẽs/diſceſſit. Seron ergo dux inferioris Syriæ audiens q; multi tranſierent ad Iudam. & magna iam uirtute circũſeptus ad bellũ accederet/ſtatuit cõtra eum dimicare & colligens ſub ſe cõſtitutos uel tranſgreſſores iudæos/cõtra Machabeũ ꝓduxit exercitũ. Perueniens uero uſq; ad Bethoron/uicum iudeæ ibi exercitũ locauit/iudas aũt occurrens ei/& cõfligere diſponẽs/qa milites ad pugnã uidebat ꝓp paucitatẽ & ieiuniũ deſides/hortabat dicens. Non ꝑ multitudinẽ uincendos hoſtes aut expugnandos eſſe credatis/ſed pietate/& hoc euidentiſſimũ hẽmus exemplũ/maiores noſtros/q ꝓp iuſtitiam & ꝓprias leges certantes multa ſepius milia deuicerunt. Nã nullũ leſiſſe maxima uirtus exitit. Hæc dicens ſuaſit eis cõtemnere multitudinẽ. Cõfligens ergo cũ Syris/duce eoꝝ interfecto cunctos ad fugam uertit. Secutus aũt eos uſq; ad cãpum/cecidit octo milia/reliq fugati/ad maritima loca diſceſſerunt. Quæ audiens rex antiochus/maximo furore cõmotus//oẽm ꝓpriam uirtutẽ cõgregans/& multos ab inſulis mercede cõducens/ꝓbat circa ueris initiũ dimicare contra iudæã. Ad uero militibus ſtipendia diſtribuens/uidit theſauros deficere/nõ. n. oĩa uectigalia ei reddebãtur ꝓp ſeditiones gentiũ. Nam cum magnanimus eẽt/ei mĩme ſufficiebant quæ dudum colligerat. Deliberauit itaq; primũ ad Perſidã ire tributaq; ꝓuinciæ cõgregare. Relinquens aũt ꝓ regni gubernatione quẽdam Lyſiam gloriã apud ſe maximam poſſidentẽ/ut regeret ꝓuincias a fluuio Eufrate uſq; ad fines ægypti & inferioris aſiæ/& partẽ exercitus/& elephantes ei tradẽs præcepit ei filium ſuũ antiochũ diligenter nutrire/& uaſtare iudæam/& hĩtantes in ea ducere captiuos/& euerte Hieroſolymam/& genus eoꝝ oĩno diſpdere. Hæc qdem ꝓcipiens Lyſiæ rex antiochus/abiit ad Perſidam/centeſimo & quadrageſimo ſeptimo ãno/& tranſiens Eufraten ad ſuperiores aſcendit prouincias.

Quẽadmodũ Gorgiæ uel Lyſiæ exercitus cõtra iudã ueniens uictus periit/poſt quem triũphum iudas ingreſſus Hieroſolymã/tẽplum purgauit/altare ſtatuit. hoſtias deo imolauit/cũ iam tres anni/præteriſſent uiolationis templi ſub antiocho. Cap. X.

YIas uero eligens Ptholomeũ dorimenis & Nichanorã/& gorgiã uiros potẽtes amicos
I regis/& tradens eis peditũ quadraginta milia/eqtum uero ſeptẽ milia trãſit contra iudæos. Qui uſq; Emaus ciuitatẽ uenientes/in campo exercitũ locauerũt. Supuenerũt uero eis ad auxilia de Syria uel a finitimis locis/& multi tranſfuge iudæi/necnon & negociatoꝝ ꝙdam ſpantes iudæoꝝ ſe emere captiuos/argentum & augꝝ ꝓ eoꝝ præciis deportantes. Exercitum autẽ & multitudinem aduerſarioꝝ iudas intendens/ſuadebat ſuis militibus confidere/hortabaturq; ſpem uictoriæ in deũ hẽre/& ut patria lege cũ ſacchis induti rogarent & ſolitum habitum petitiõis oſtendentes ſupplicarent/quatenus præberet eis contra inimicos auxiliũ. Quo facto diſponens eos

ſcd'm antiquū & patrium modum p̄ millenarios & illos dimittens/q̄ pauloante uxores duxerat/ & eos q̄ poſſeſſiones pauloañ acq̄ſierant/ne p̄ eoꝝ deſiderio minus audacter pugnarent/ reſiduos tali bus hortabat' affatibus. Tēpus qdem uobis nō aliud inqt neceſſarium eſto ſocii/niſi ut fortiter cōtē natis pericula. Nunc.n.licet uiriliter certando accipere libertatē:quā & p̄ ſeipſam uobis curā & p̄ diligentia colendi deū plus deſiderabilē eſſe cōfido. Tanq̄ ergo in hoc ſolo uobis poſitis/ut accipiē/ tes eā fœlicē & beatā renouetis uitā/& ut ſcd'm leges & cōſuetudies cōuerſemur/agite ne forte per negligentiā ueſtrā iudaicæ gentis ſemen intereat. Ita ergo pugnate/mortē p̄ maximo lucro putātes ut ſi uiceritis cū libertate & p̄ris legibus æternā gloriā cōgratis. Parate ergo uos craſtina die/audaci bus animis bellū p̄ lege patria cōmittentes. Iudas q̄dā incitans ſocios/ita locutus eſt. Hoſtibus uero tranſmittentib⁹ Gorgiā cū q̄ngentis peditibus & mille eq̄tibus/quatenus p̄ noctē irrruerēt ſup̄ iudā & ad hoc præuios eis dantibus aliquos defugientibus iudæorū. Sentiēs filius Mathathiæ/ ſtatuit & ipſe caſtra hoſtiū latenter inuadere. Cunq̄ cœnaſſet/focos plurimos derelinquens/ tota die,pficiſcēs in aduerſarioꝝ caſtra ad locū Emaus peruenit. Gorgias aūt exploratus caſtra iudæoꝝ/ nec eos inue niens arbitratus in montibus eos diſceſſiſſe/ubi eſſent q̄rere decreuit. Luceſcente uero die apparuit hoſtibus in Emaus iudas cū tribus militibus plus/minus armatis ut cunq̄ p̄ pauptatem. Qui reſpi ciens aduerſarios optime ſeptos/& ſtudio militari diſpoſitos:inuitauit iudæos dicens: ēt nudis cor/ pororibus pugnare debemus/& deū inuocare/q̄ ſepius nos inermes contra plures & armatos uicto/ riam fecit acq̄rere. Sermone finito iuſſit tubicines clangore ſignificare militibus ſuis/quatenus ino/ pinatos hoſtēs inuaderent. Quorū multos reſiſtentes occidit/reliquos p̄ſecutus eſt uſq̄ ad Gazara. Et campos idumeæ/& Azoti/& iāniæ/Proſtrati ſunt aūt tria milia eoꝝ. Iudas ergo iubebat militib⁹ ſuis hoſtiū prædā cōtemnere/dum adhuc certamen eis & pugna Gorgiæ ſupeſſet/ q̄bus expugnatis eſſet præda licentia. Adhuc eo dicente hæc ad milites/reſpexerunt illi q̄ cū Gorgia erant/exercitum quē in caſtris reliquerunt eē deuictū/caſtraq̄ incenſa. Nam fumus a longe ei quæ accederant indica/ bat. Vt ergo hæc ita eſſe q̄ erant cum Gorgia cognouerūt/& eos q̄ cū iuda erāt ad aciē paratos attē/ derunt mente ad fugā cōuerſi ſunt. Iudas aūt ſine pugna deuictis Gorgiæ militibus/reuerſus tulit ho ſtium ſpolia/multūq̄ auꝝ & argentū & purpureā & hyacynthū auferens/ad p̄pria remeauit cū leti tia/laudans deū de his quæ potuit obtinere. Nam hæc uictoria deſideratā eis cōtulit libertatē. Tunc Lyſias cōfuſus de p̄ditione exercitus quē direxerat/ſtatim alia ſexaginta electoꝝ milia peditum/& q̄nq̄ milia eq̄tum cōgregans/uenit,ptinus ad iudæā. Et aſcendens ſup̄ mōtana Bethſure/uillā iudeæ caſtrametatus eſt. Occurrit aūt ei cū decem milibus iudas. Et multitudinē hoſtiū uidens/adiutorē ſi/ bi deum fieri poſtulauit. Et confligens cū p̄cuſſoribus aduerſarioꝝ/ ſine aliqua dilatōe ſupauit. Pro/ ſternenſq̄ q̄nq̄ milia eoꝝ/factus eſt reliqs in timorē. Attendens ergo Lyſias audaciā iudæoꝝ/q̄a pa ratī ſunt mori/ niſi eis uiuere cū libertate/licuiſſet/& timens eoꝝ deſpationē tanq̄ fortē colligens re/ ſiduum exercitū rediit ad antiochiā/ & remorabat' ibi præſidia congregans pegrinoꝝ/ut cū maiori expeditiōis appatu cōtra iudæos uenire potuiſſet. Totiens igit' uictis antiochi regis ducibus. Iudas cōtionē faciēs ſuadebat/ut poſt tātas donatas ſibi dīna diſpēſatiōe/uictorias aſcēderent ad hieroſo/ lymā & tēplum ab idolis expiarent/legitimaſq̄ hoſtias īmolarent. Qui dū cum tota multitudine ad Hieroſolymā peruenīſſet/templum deſertum inueniens/& incenſas portas/& ſyluas in templo p̄ lō gam ſolitudinem pullulaſſe Lugere cœpit cum propriis ſociis pro templi uiſione. Eligens aūt quoſ/ dam milites. iuſſit eis expugnare eos. qui arcem cuſtodiebant. Dum ipſe templum a ruinæ fœditate purgaret. Quod diligenter emūdans/introduxit noua uaſa/candelabrū/ & menſam aramq̄ ex auro factam. Recōpoſuit aūt & uela in ingreſſu/& ianuas iſpas reſtruxit. Deponēs quoq̄ altare/ex lapidi bus nouis aliud ædificauit. Quinta uero & uiceſima menſis Caſleu/quem Macedones Apelleon uo cant/accenderunt lumina ſuper candelabrū/& adoleuerūt holocauſta in nouo altari. Hæc autem fa/ cta ſunt poſt tres annos/eodem die quo mutata eſt eorum religio ad,pphanam idolorum cōſuetudi nem. Nā tēplum deſtructū ab Antiocho/ſic tribus annis p̄manſit. Quīto ergo anno & q̄drageſimo/ & centeſimo/in templo facta ſunt hæc/quinto/& uiceſimo die Appellei/mēſis Olimpiade cēteſima & q̄nq̄geſimatertia. renouatū uero in eodē die q̄nto & uiceſima Appellei mēſis/octo & q̄drageſimo & centeſimo anno/olimpiade cēteſima q̄nquageſimaquarta. Deſolationē ergo templi contigit fieri ſcd'm Danielis prædicationē/q̄ ante quadringentos & octo ānos prædixerat:p̄ quam ſignificauit/q̄ Macedones illud deſtruerent. Celebrauit itaq̄ Iudas cū ciuibus pro renouatiōe templi ſacrificia per dies octo/nullum genus dæliciarum relinquens/ſed præcioſiſſimis dapibus eos paſcēs/ deū aūt laudi bus & pſalmis glorificabant/ſeſeq̄ mutuo cantibus delectabant. Pro renouatōe uero ſolēnium/poſt multum tēpus inſperata religione recepta legē poſuerunt/ut poſteri per octo dies hanc renouationē templi celebrarēt. Vnde & ab illo tpe hactenus hanc feſtiuitatē celebramus/uocantes eā lumina/eo quod præter ſpem hoc nobis ſplēdidū lumen colendæ religionis apparuit. Murū aūt in circuitu ciui tatis cōſtruxit/& aduerſus īcurſiōes hoſtiū turres ædificauit altiſſimas:cuſtodes in eis deputans/ſed

& Bethſuram

& Bethſurā noīe ciuitatem muniuit/quatenus pro caſtello ea aduerſus neceſſitates hoſtiū uteretur.

Vt Iudas bellū gerens contra idumæos & contra Ammonitas triumphans ſubiecit eos. Cap.XI.

His ita factis/gentes finitimæ p repatione uel fortitudine iudæoꝝ hæc indignæ ferebant. Quapp inſurgentes/multos iudæoꝝ p incurſiōes & inſidias opprimebāt. Aduerſus quos frequenter bella Machabeus educens/ab incurſiōibus & a malis q̄ iudæis inferebant eos arcere tentabāt. Et ſup filios Eſau idumæos aduenies p ſūmitates / in ea multos eoꝝ in/cendit uiroſq; pſtrauit. Deinde contra ām̄onitas prexit exercitum magnum habentes/ quorum dux erat Timotheus. Subiicientes aūt & iſtos/& azotorum coepit ciuitatem & uxores/& filios eoꝝ du/cens captiuos & ciuitatem incendens reuerſus eſt ad iudæam.

Qualiter Symon frater eius militans cōtra Tyron ac Ptholomaidē edomuit eas/& qa ipſe iudas bis cōgreſſus cum Timotheo duce Antiochi fortiter triumphauit. Cap.XII.

Audientes ergo eū uicinæ gentes reuerti: cōgregantur in galaditiden cōtra iudæos ſibi fi/nitimos. Qui fugientes ad Themā caſtellū/tranſmiſerūt ad iudā/mandantes ei q̄ feſtina/ret Timotheus capere locū in quo cōfugerant. Cumq; legerent epiſtolæ/ a galilæa nuncii quoq; ſupuenerūt/indicātes cōgregari eos q in Ptolomaide/& Tyro:& Sydone/& aliis erant galileæ gentibus. Ergo ex utraq; pte hoſtibus nūciatis/cogitans iudas qd deberet fieri. Symo/nem qdem frēm p̄cepit tria milia electos accipe/& in ſolatiū Galilæoꝝ exire/ipſe uero cū ionatham fratre ſuo & octo milibus militū exiens in Galaditiden/reliqt ſup cæteꝝ exercitū ioſephū filiū Za/chariæ/& Azariam/p̄cipiens eis ſeruare diligenter iudæam/& cū nullo hoſtiū bellum cōmittere/do nec ipſe reuerteret. Igitur Symon pueniens ad Galilæā & cōfligens inimicis/ad fugā eos cōuertit & uſq; ad portas Ptholomaidas pſequens/occidit tria milia eoꝝ/& ſpolia tollens pemptoꝝ captos ab eis iudæos: & ſarcinullas eoꝝ auferēs ad ꝓpria remeauit. Iudas uero Machabeus & frater eius iona thas/tranſeuntes Iordanē fluuiū/& uiā trium dieꝝ ambulantes. Nabutheos cū pace occurrentes in/ueniunt. Qui narrātes/q̄ in Galaditide contigiſſet & q̄ multi eoꝝ tribularent p caſtella & ciuitates Galaditidis/ſuadentesq; eiꝫpperare contra alienigenas/ut poſſit a piculis iudæos eruere/flexus reuer titur ad ſolitudinē/& irruens primum ſup habitantes Bethſurā/& oēm maſculū ætate ualidum tru/cidauit/& ciuitatē incendit. Facta aūt nocte/nec ſic abſtiuit. Sed ꝓfectus in caſtellū quo Timotheus iudæos obſidebat/mane ad eum puenit. Et inuenientes iam ad muros accītes aduerſarios: & quoſ/dam ſcalas ut aſcenderent apponētes/alios alia ferentes machinamēta/ iuſſit tubicinē ſignum dare. Adhortatuſq; milites p ffribus & ꝓpinq;s ꝓno aīo laborandū/in tres ptes diuidens exercitū/hoſtes a tergo inuadit. Sentiētes ergo hi q cum Timotheo erant/ qa Machabeus eſt/expti iam prius p bella uirtutes & fœlicitates eius/ad fugam cōuerſi ſunt. Secutus aūt eos iudas: interfecit octo milia eoruꝫ/ Deueniens quoq; ad Modollā ciuitatē alienigenā/coepit eam & oēs maſculos interfecit. Ciuitatē ue ro ipſam incēdit. exienſq; inde Caſtomachi & Boſor/ac multas ciuitates Galaditidis euertit/interie ctio uero tpe/ Timotheus maximā ꝓparans exercitū/aliaq; p̄ſidia colligens: & Arabas mercede cō/ducens/uenit trans torrentē ꝓpe Rephon ciuitatē/exhortatuſq; eſt milites dicens. Si pugnā cum in dæis cōmiſeritis/prono certate aīo/neq; torrentē tranſeatis. Nam ſi tranſieritis/ pditionē uobiſipſis iminere cognoſcite. Iudas aūt audiens ꝓparatum ad pugnā Timotheū/cū uniuerſis ſuis militibus fe/ſtinabat ad bellū. Et tranſiens torrentē irruit ſup inimicos/& quoſdā eoꝝ occurrentes occidit. Aliis aūt timores incutiens/arma ſua ꝓiicere coegit. Quoꝝ qdam ad locū q dicit Graua fugientes/ſpa//uerunt ſalutē. Iudas uero ciuitatē capiens/eos interfecit/& locū incendit/uaria uſus ſpecie ad hoſtiū necem. Cumq; hæc pgiſſet/colligens eos q in Galaditide erant cum uxoribus & filiis/ & oī eoꝝ ſup/pellectile decreuit ad iudæam reuerti. Cū ergo ueniſſet ad aliquā ciuitatē q̄ dicitur Efron in uia po/ſitam/dum nec aliud iter pgere potuiſſet/nec reuerti uellet/miſit ad ciues in Efron rogans eos/qua/tenus liniam daret ei p ſuā ciuitatē tranſire. Nam illi portas lapidibus obſtruxerūt/ & exitus itineris occupauerūt. Quibus minime acqeſcentibus/iudas adhortatus ſuos circundedit obſidione ciuitatē. Quam una die uel nocte expugnans coepit/& oēm maſculū in ea occidit/incendens totam. Quo fa cto p eam ſibi uiā appuit uniuerſam. Tanta aūt pemptoꝝ erat multitudo/ut ēt ſup mortuos ambu/larent. Tranſeūtes uero Iordanem/uenerunt ad magnū cāpum/cuius in ꝓſpectu iacet ciuitas Bethſa mis/quæ græce dicitur Scitopolis. Inde ad iudæam prexerunt/cantātes & laudantes/& ſolitos p ui/ctoriis ludos agentes. Ibiq; ubi imolauerunt ſacrificia/ gratias agentes pro his quæ pegerunt/ & pro ſalute exercitus. Nam nullus iudæorum in his prælliis eſt defunctus. Ioſeppus uero Zachariæ filius & Azarias/quos præſides reliquerat iudas/tempore quo Symō in Galilæa Ptolomaidem expugna/bat. Cum & ipſe iudas cum fratre ſuo ionatha in Caladitide debellarent/uolētes & ipſi gloriam ac/quirere ducum fortiſſimorum. Omne ſub ſe conſtitutum auxilium colligentes/ad laminam uene//runt. Et Gorgiæ duci iamniæ occurrentes/prælioq; facto/ duo milia ſuorum militum amittentes/ad iudæam fugierunt. Euenit uero his hæc calamitas/quod non obedierunt præceptis iudæ dicentis: ut

contra nemi nem pugnam ante ſuum aduentum cõmitterent. Nam ſuper oēs alios eius bellicos tractatus in hoc mirandus extitit, quod ioſeppi & Azariæ peccatũ futurum prædixerat, ſi trãſgrederẽtur eius præcepta, iudas aũt & fratres eius pugnare contra idumæos nõ ceſſabant, ſed undiq; eis imminebant. Et Chebron ciuitatem capientes munimina eius depoſuerunt. Et turres incendentes, deprædabant terram oẽm alienigenarũ, ad Mareſan uero ciuitatẽ & Azotum uenientes, tenuerunt eas q; multa ſpolia exinde ducentes, ad iudæam reuerſi ſunt.

Qualiter Antiochus cognomine Epiphanes apud Perſas defunctus eſt Cap. XIII.

EOdem tempore rex antiochus ſupiorẽ, puinciam percurrẽs, audiuit ciuitatem perſarũ, diuitiis excellentẽ Helimaidã noie præcioſiſſimũq; tẽplum in ea Dianæ & oĩ ſpecie ornamentorũ plenum, inſuper & arma, & loricas, quas reliquiſſe ibi audierat filium Philippi regem macedonũ Alexandrũ. Cõmotus ergo egreditur contra Helemaidam, & obſidebat eam. His uero qui in ea erant minime territis impetu eius, neq; obſeſſiõe, ſed ptinaciter repugnãtibus, ſpe deſceptus diſceſſit. Nam exeuntes ciuitatẽ fugauerunt & pſequebantur eũ uſq; ad Babyloniam. Vbi cum poſt multã ſuorũ militum amiſſionẽ ueniſſet, qdam ei nunciauit & ducũ pditionem, quos pugnare contra iudæos reliquerat, & creuiſſe fortitudinem iudæorũ. Super priorẽ itaq; curam hoc creſcente malo incurrit in ægritudinẽ. Qua diu eũ tenẽte, & creſcẽtibus paſſionib' intellexit q; moreret, cõuocanſq; amicos morbũ ſuũ eis atrocẽ indicauit, cõfeſſus hæc ideo ſe pati, q; iudæorũ gẽtem affligens tẽplum expoliaſſet, deumq; contẽpſiſſet. Quo dicto ilico expirauit. Vnde miror polybium megalopolitã, q; uir bonus exiſtens, dicit ideo piſſe Antiochũ, qa uoluit templũ Dianæ in perſida deuaſtare. Nam q nullatenus egit peccatũ, ſed tantum cogitauit, nullo reatu facti tenetur. Si aũt polybio uidet ideo antiochũ uitã finiſſe, multo plus ueriſimile creditur pp tẽpli Hieroſolymitani uaſtationem ſacrilegũ regem periſſe. Sed ob hoc non reſiſto megalopolitæ, cum noſtra opinio uera uideatur. Antiochus ergo priuſq; moreretur, conuocans philippũ unum ex ſociis ſuis, tutorem eum regni conſtituit, & dãs ei diadema, & ſtolam & anulum, filio ſuo antiocho iuſſit deportare, & cenſuit ut prouideret eius educationem: & cuſtodiret ipſius imperium. Defunctus uero eſt Antiochus nono & quadrageſimo, & centeſimo anno.

Quẽadmodum antiochus Eupator ſucceſſit patri in regnũ: q militiam contra iudæos cum Lyſia pducens iudã in templo cõcluſit multoq; obſidionis tpe tranſacto, audita fama inuaſionis regni ſui per Philippum quẽdam amicitias cum iuda fecit, & ita decenter ab iudæa diſceſſit. Cap. XIIII.

YSias autem mortem, eius nunciãs multitudini, filium eius antiochum quem ipſe nutriebat, regem conſtituit uocans eum Eupatorem. Eodem tempore hi qui erant in arce Hieroſolymorum cuſtodes Macedonum, & tranſfuge iudæorum multa in iudæos aduerſa fecerunt. Eos enim qui aſcendebant in templum immolare, repente ſuadentes hoſtiliter imprimebant. Nam arcis culmen templi altitudinẽ ſuperabat. His igitur accidentibus, iudas deuaſtare cuſtodiam arcis deliberauit, & colligens oẽm populum, arcem inſtantius obſidebat, anno principatus ſeleuci centeſimo & quadrageſimo. Cõſtruens igit machinamẽta, & aggeres accumulans, capere arcem laborabat. Multi ergo ex tranſfugis ea nocte egreſſi ad prouinciã: & aliquos ſimiles & impios congregantes ad antiochum regẽ uſq; uenerunt, petentes non debere ſe deſpici, dum a cõtribulibus ſuis atrocia paterentur, quæ ideo ſuſtinerent, quõ religione ſua relicta, patris eius impio obediſſent, & tunc pericula ſuſtinerẽt per iudam & uiros eius, necnõ & cuſtodes a rege deputati, niſi aliqđ ab eo præſidium mitteret. Hæc audiens adoleſcens antiochus ualde iratus, & duces & amicos cõuocans, præcepit colligendum exercitum, ſiue peregrina ſolatia. Congregatuſq; eſt exercitus peditum qdem centum milia, equum uero uigintimilia, & elephantorũ triginta duorũ. Qui pducens exercitum egreſſus eſt ab antiochia cum Lyſia habente totius exercitus gubernationẽ, & ueniens ad idumæam, exinde Bethſurã aſcẽdit ciuitatẽ nimis fortẽ & munitam, & circũdans ciuitatem obſidebat inſtanter. Reſiſtentibus ergo Bethſureis ac pparatiõem machinamentorũ eius incẽdentibus, multũ temporis in obſidione cõſumptum eſt. Iudas uero audiens regis aduentum, deſtitit quidẽ ab obſidione arcis. Occurrit aũt regi caſtrametatus in anguſto quodã loco qui dicitur Beduſcarit, decem milium ſtadia ab hoſtibus diſtante. Rex quoq; egreſſus a Bethſura, per anguſta duxit exercitum ad caſtra Machabei, factoq; diluculo: milites ordinauit in acie, & elephantos qdẽ ſeq; ſeipſos iuicem fecit propter locorum anguſtiã, non ualentes in latitudine collocari. In circuitu uero uniuſcuiuſq; elephãtis properabant pedeſtres quidem mille, equites quingenti. Geſtabant autem elephanti turres excelſas, & arcarios in eis, reliquamque uirtutem ex utroque latere mõtis fecit aſcendere, amicos exercitui præponens, & iubens clangorem fieri, & ad hoſtes acceſſit aureos enudans clypeos ſimul & æreos, ut nimium fulgorem ſuæ claritatis emitterent, monteſque eis frementibus reſultarent. Hæc iudas inſpiciens territus non eſt, ſed fortiter excipiens inimicos ex eorum præcurſoribus uſque

ad ſexcentos

ad ſexcentos occidit. Eleazarus autem frater eius quẽ Mauronem uocabant/uidens ſublimorem elephantum ornatum loricis eſſe regalibus/& putans in eo ſedere regem acceſſit ad eum uirtute & multos circa elephantum perimens/alios diſperſit & fugere compulit/ & ſub uentrem elephanti ingreſſus eum percuſſit. Qui mortali plaga percuſſus moriens cecidit/& Eleazarum ſuis compreſſum ponderibus interemit. Sic.n. magnanimiter multos inimicorum diſperdens uita priuatus eſt. Iudas igiť hoſtium fortitudinem contemplatus diſceſſit ad Hieroſolymam/& obſidionis neceſſaria præparabat. Antiochus inter hæc partem expeditionis in Bethſuram miſit/ut eam deuaſtaret. Cum reliq̃ autem multitudinis uirtute/ipſe ad Hieroſolymam profectus eſt. Bethſuritæ ergo territi fortitudine aduerſariorum/& ſua uidentes neceſſaria defeciſſe/ſeipſos accepta fide tradiderunt. Antiochus itaq; capiens ciuitatem/oẽs ciues nudatos abiecit/& ſuos ibi cuſtodes reliquit multo uero tempore tẽplũ obſidens in Hieroſolymis ſedebat pertinaciter intus repugnantibus ciuibus. Nam ad ſingula quæ contra eos ſtatuerat rex machinamenta/& illi econtrario ad ſuã defenſionem inſtrumenta bellica requirebant. Quibus & alimenta defecerunt/fructibus prioribus omnibus conſumptis. Et terra illo anno non erat culta quia ſeptimus annus inſtabat/in quo ſecundum legalia inſtituta relinquebant uacuam terram. Multi uero obſeſſorum refugiebant/propter inopiæ neceſſitatem. Vnde relicti ſunt in tẽplo pauciſſimi. Et his quidem qui in templo obſidebantur/ tales res accidebant. Lyſias uero dux & rex Antiochus/ quomodo philippus a perſida ueniẽs nunciatus eſt eis cõmendatũ ſibi præſumpſiſſe imperium/& rempublicam Antiochi ſibi uelle defendere/prætermittentes obſidionẽ ire aduerſũ Philippum decreuerunt. Quod conſilium nequaquam manifeſtum cæteris ducibus facere uoluerũt/ ſed iuſſit rex Lyſiam ducibus dicere diuturnam obſeſſionem nihil eis proficere poſſe quando/& locum aduerſarium conſtaret eſſe munitum/& ſibi uictualium neceſſitas irrogetur/& expediret pacẽ facere cum iudæis/eoſque relinquere propriis uti cerimoniis. Vnde a nobis hactenus prohibiti exiſtere uidentur aduerſi. Hæc dicens de philippi tyrannide tacendum eſſe decreuit/ne exercitus ſui dubia corda perciperet. Hæc Lyſia dicente exercitui & ducibus ſententiam placuit. Tunc mittens rex ad iudam/pacem promiſit obſeſſis/& patriis legibus eos uiuere pollicetur. Hi uero ſuſcipientes uerba/& confirmatis ſacramentis & fide exierunt a templo. Intrans uero Antiochus/& aſpiciens munitum locum/impudenter ſacramenta tranſgreſſus eſt iuſſitque omnem exercitum in circuitu ſtantem/deponere muros uſque in ſolum. Poſt hæc reuerſus eſt ad antiochiam/ducens Oniam principẽ ſacerdotum/qui & Menelaus dicebatur. Nam Lyſias perſuaſit regi Menelaum occidere/ſi uellet iudæos eſſe pacatos/dicens hunc fuiſſe initium malorum/qui flexit patrem ſuum cogere iudæos religionem patriam relinquere. Mittens ergo rex Menelaum ad Veriam ſyriæ ciuitatem/ interfecit eũ poſt decimum annum principatus ſacerdotii eius/& ut ipſe principatum obtineret/impulit iudæos tranſgredi leges. Princeps uero ordinatus eſt poſt Menelai interitum Alchimus/qui & ioachim uocatus eſt. Rex aũt antiochus inueniens philippũ iam rebus imperantem/debellabat eũ. Quem ſub ſua faciens poteſtate/occidit. Filius aũt principis ſacerdotum Oniæ/de quo prædiximus adhuc puerulus defuncto patre relictus uidens q̃ auunculum ſuum Menelaũ rex interfeciſſet/ & principatum ſacerdotii Alchimo dediſſet/non exiſtenti de genere ſacerdotum/ſed a Lyſia flexus/ut tranſponeret honorem ab ea familia ad aliam domum/fugit ad ptholomeum regem ægypti/& honorem meruit ab ipſo/& uxore eius Cleopatra/ locumque petiit in regione Heliopolitana/ubi ſimile Hieroſolymorum ædificaret templum. De his quidẽ tempore oportuno exponemus.

Demetrius Seleuci filius fugiens a Roma/& perueniens Tyrum/impoſuit ſibi diadema/interfecto Antiocho. Eupatore/cum duce ſuo Lyſia/& de bachide quem miſit Demetrius cũ exercitu compræhendere iudam. Capi. XV.

EOdem tempore fugiẽtes Demetrius Seleuci filius a Roma/& perueniens ad Tyrum impoſuit ſibi diadema/& colligens quoſdam mercede conductos ſatellites/ingreſſus eſt aulam/omnibus libẽter eum ſuſcipientibus. Cõpræhẽdentes uero & antiochum regem cũ Lyſia/uiuentes pducunt ad eum. Qui ſtatim iubente Demetrio interẽpti ſunt/ cũ regnaſſet Antiochus annis duobus/ſicut iam & alibi demonſtratũ eſt. Conuenerunt autem ad eum multi iudæorum maligni & tranſfugæ/cum quibus & alchimus princeps ſacerdotum accuſabát uniuerſam gentẽ/& iudã/& fratres eius/dicẽtes q̃ oẽs amicos regis interfeciſſent/omneſq; eius fautores pdidiſſent/ſeipſos quoq; a ꝓpria terra iactatos/extorres patrio ſolo factos & rogabát ẽt mitti aliquẽ ex iudæis amicis eius/q tertius de facinoribus iudæ renũciaret. Demetrius ergo cõmotus/miſit bachidẽ/amicũ regis ãtiochi epiphãis/cui oĩs Meſopotamia credita/erat dãs ei exercitũ/& ꝓncipẽ ſacerdotũ alchiũ cõmẽdãs ꝓcepitq; primi iudã/ & eos q cũ illo erãt. Egreſſus itaq; de antiochia bachides/puenit Hieroſolymã/direxitq; nũcios ad iudã & fratres eius de amicitia uel pace loquẽs/dolo uolens illũ capere. ille uero minime credidit/uidens cũ tãta multitudine exercitus eum ad eſſe/quanta ad bellũ/& non ad pacem ueniſſet. Sed quidam ex populo attendentes quæ Bachi-

des

des concionabatur/& existimantes nihil se ab alchimo seuum pati/cõsanguineo existente/ad eos trã sierunt/& sacramentum ab utrisq; acceperunt/nihil eos pati/neq; illos qui eiusdem fuerunt voluntatis. Bachides uero transgressus sacramentum/sexaginta ex eis interfecit/& alios qui ad eum transire cogitabant remorari fecit/prioribus fidem non custodiens. Descendens autem ab Hierosolymis/cũ ad uillam quæ dicitur Birzitho uenisset/multos cœpit transfugas/& aliquos populi. Quos omnes occidens/denunciauit prouincialibus cunctis/ut Ioachim obedirent. Cui aliquam militum partem relinquens ad prouinciam custodiendam/ad regem Demetrium Antiochiam reuersus est. Ioachim uero principatum suum uolens confirmare/& credens: q; si fidem præpararet multitudini/ tutiorem sibi magistratum acquireret/omnes seducebat uerbis & ad libitum unicuiq; loquens nimis uelociter manu ualida transfugarũ circumseptus est. Cum quibus ministris circuibat prouinciam/ & quantos in ea iudæos non sibi consentientes inuenisset/occidebat. Videns autem iudas ioachim magnum fieri/multosq; interfecisse uiros bonos & uenerabiles/ipse quoq; circuiens prouinciam occidebat partium eius fautores. Quod cum uidisset ioachim/& intellexisset minime se contra iudã ualere ad auxilia regis Demetrii conuertitur. Veniens igitur ad antiochiam incitauit eum iudã accusans/quasi multa ab eo mala perpessus esset & ampliora toleraturus nisi citius uindicaretur.

Qualiter dux Nicanor post bachidẽ destinatus aduersus iudã/cũ exercitu pugnat. Capi. XVI.

IVnc Demetrius hoc & suis rebus noxium putans esse/si negligeret tanta iudæ facinora. Nicanorem fidelissimum amicum cum exercitu destinauit/qui cum eo a Roma ciuitate fugerat/præcipiens ei nullatenus genti parcere iudæorũ. Nicanor uero perueniẽs ad Hierosolymam/pugnare mox aduersus iudam minime decreuit. Dolo autem opprimere eũ cupiens/mittit ei uerba pacifica dicens/nulla necessitate pugnandi uenisse/sed sacramentum præstare/q; nihil sæuissimũ a rege pateretur. Hæc dicẽte Nicanore. Iudas & fratres eius flexit/nulláq; fraudem suspicati/ data fide suscipiunt Nicanorem cum exercitu. Qui salutans iudam/dum sermocinatur dedit signum propriis militibus. quatenus iudam cõpræhenderẽt. Qui cum insidias intellexisset/exiliuit & ad suis confugit. Patefacta uero uoluntate sua/& apertis insidiis. bellare Nicanor contra iudam decreuit/& pugnam præparans conflixit cum eo in uico Cafarsamala. Quem uictũ cõpulit ad arcem Hierosolymorum confugere. Cui descendenti ab arce ad templum occurentes aliqui sacerdotum & seniorum salutabant eum/& immolationes ostendebant/quas p rege deo offerri decebant. At ille interminatus est eis templum se deponere/nisi redeunti sibi traderent iudam. Et hæc quidem interminatus/exiit ab Hierosolymis. Sacerdotes autem propter dictorum eius merorem/in lachrymas proruperunt/& deo supplicabãt eos ab interminatis periculis liberare. Cunque Nicanor ab Hierosolymis egressus/in aliquo uico qui bethoron dicitur peruenisset/ibi castra cõstituit/ubi & alia præsidia de Syria destinata suscepit. Iudas autem in adasis altero uico/stadiis distante triginta a Bethoron castrametatus est/mille tantum socios pugnæ habens quos hortatus ne ptimescerent multitudinem aduersariorum/sed qui sint & de quibus præmiis pericula paterentur cogitantes unanimiter hostis inuaderent/procedit in pugnam/& committens fortissimum proelium cum Nicanore/aduersarios ualde contriuit. Deinde ipse Nicanor cum atrociter decertaret occisus est. Quo cadẽte/decem perdens exercitus terga uertit ad fugam. Quos persequens iudas interficiebat/ & sono tubarũ in circuitu positis significabat q; hostes proelio superati discederent. Quod audiẽtes armati exiebãt & fugientibus occurrentes occidebant eos. Ex quo proelio nullus euasit dum nouem milium numerus extitisset. Quæ uictoria contigit tertiadecima mensis qui dicitur apud iudæos Adar. apud macedones Distris. Hanc celebrant per omnem annum festum colentes diem. Et ex illo quidem tempore breui spacio gens iudæorum ab illis calamitatibus requieuit/sed postea ad certamina rursus & pericula redierunt. Principem autem sacerdotum ioachim uolentem deponere murum sanctuarii ueterem/& constructum ab antiquis prophetis/plaga quædam dei repentina percussit/ex qua mutus in terram cecidit/& tortus per multos dies detestabiliter expirauit/ principatum sacerdotii tenens annis quattuor. Quo defuncto sacerdotum populus iudæ contradidit.

Iudas mittens Romã/rogabat p nũcios. Romanos sibi auxiliatores eẽ & amicos. Capi. XVII.

QVi audiens uirtutem Romanorum q; expugnassent Gallias/& Hiberniam/& Chartaginem lybiæ/necnon & Græciam subegissent/& reges Perseum & Philippũ & magnũ Antiochum deliberauit cum eis amicitias copulare/mittens Romam amicos suos. Eupolemum filium Ioannis & Iasonem Eleazari/rogabatque per eos Romãos auxiliatores sibi & amicos esse/& Demetrio scribere quatenus non confligeret cum iudæis. Cũque uenissent Romam legati iudæ/senatus eos libenter excepit/& ea quæ petierunt celeriter annuit. Faciens ergo ob hoc senatusconsultum exemplum quidem ad iudæam transmisit/ipsum uero tabulis æreis scriptum in capitolio collocauit. Erat autem huiusmodi senatusconsultum/de auxiliis & de fide circa gentem iudæorũ. Neminem subiectorũ Romanis debellare contra gentem permitti-

mus

mus iudæorũ/nec alicui bellanti præbendum auxilium cenſemus/triticum aut naues/aut pecunias/ & ſiquis contra iudæos putauerit eſſe bellandum/ſciat eis nos auxilia præſtaturos/ & rurſus ſi Ro/manorum quilibet inuaſerit terram/iudæos eis omnibus modis obſtaturos. Et ſi quid de hoc pacto gens iudæorum uoluerit uel addere/uel auferre communi ſententia populi Romani faciendum eſſe conuenit. Scriptum eſt autem hoc ſenatuſconſultum per Eupolemum ioannis filium/& iaſonem Ele azari/ſub principe ſacerdotum iuda/duce Symone fratre ipſius. Hæc quidem prima inter Roma/nos & iudæos amicitia cognoſcitur contigiſſe.

Quod rurſus poſt mortem Nicanoris ad iudæam Bachides tranſmiſſus triumphauit/& quem admodum pugnans proſtratus eſt. Capi. XVIII.

DEmetrius autem nunciata ſibi morte Nicanoris/& perditione militiæ/rurſus ad iudæ/am bachidem cum exercitu deſtinauit. Qui ab antiochia egreſſus: peruenit ad iudæam & in arbellis ciuitate Galileæ caſtra conſtituit/& eos qui ibi in ſpeluncis habitabant cũ multi ad eas confugiſſent captos ſuis partibus aggregauit/exindeque mouens/ad Hie/roſolymam properabat. Qui audiens iudam in aliqua uilla nomine Barziton caſtra lo/cantem/contra eum alacriter feſtinabat cum peditum uiginti milibus/& equitum duobus milibus Iudæ uero fuerunt omnes duo milia. Qui multitudinem Bachidis timentes tentoriaque relinquen/tes/fugerunt omnes præter octingentos. Iudas autem propriis militibus deſtitutus/& hoſtibus im/minentibus/nec tempus habens congregandi exercitum non dubitabat eum octingentis pugnam contra bachidem committere hortatuſque ſuos/ut hoſtes inuaderent/& pugnam uiriliter ſuſtine/rent/cum illi dixiſſent/ſe non eſſe ad tantam magnitudinem exercitus idoneos/& ſuaderent nunc q dem diſcedere/& a periculis liberari poſtea uero inimicis collectis uiribus obuiare/ non hoc inquit uideat ſolis aſpectus ut terga mea hoſtibus nudem/ſed licet omnimodo immineat perire pugnantẽ/ fortiter ſtabo/omnia uiriliter perferens futura pericula. Bachides uero producens de caſtris exerci/tum ad prœlium/præparabat equites in utroque cornu diſponenſque fundibularios leuiores & arca rios ante omnem aciem/ipſe in dextro cornu conſtitit. Qui cum ſic aciem ordinaſſet/iuſſit tubicinẽ ſignum dare. Hoc idem faciens & iudas/committit cum hoſtibus pugnam/& conſtanter ambobus certantibus/prœlium uſque ad occaſum/ſolis extenſum eſt. Videns uero iudas bachidem cũ electis ſuis in dextro cornu ordinatum congregans animoſiores uiros inuadit illam partem exercitus/& cõ fligens ibi ordinem eorum dirupit/& medios ad fugam conuertit/ſecutus eos uſque ad Gazara. Vi/dentes ergo fugam dexteræ partis in ſiniſtro cornu erãt/circumuenerunt/& iudam ſequentẽ in me/dio eum obſederunt. Qui fugere minime ualens/circumſeptus ab hoſtibus ſtans pugnabat cum ſu/is. multoſque interficiens aduerſariorum/percuſſus interiit. Iuda uero interfecto ſocii eius tali duce priuati/terga uerterunt. Cuius corpus ab hoſtibus ſub pacto Symon & ionathas fratres redimentes perduxerunt ad Modin uillam/ubi & pater eorum ſepultus erat/lugente eum per multos dies popu lo Hebræorum/& honorante ſecundum communem & legitimam conſuetudinem. Fines quidem ta lis iudam inuenit/uirum fortem & magnum & bellicoſum/& mandatorum patris ſui memorem/& omnia pro libertate ciuium & facere & pati paratum. Tali ergo uirtute plenus/magnam ſibi glori/am & monimenta ſeruauit/liberans gentem a Macedonum ſeruitute. Qui cum principatum ſacer/dotii tribus ãnis habuiſſet/defunctus eſt.

Incipit liber tertiuſdecimus antiquitatis iudaicæ.

Qualiter ionathas frater iudæ/defuncto eo ducatum ſuſcepit. Et quemadmodum Bachidẽ de/bellans/facere eum amicitias ſecum/& a prouincia coegit ab ſcedere. Capi. I.

VIbus modis gens iudæoꝝ Macedonibus in ſeruitute eam tenentibus liber tatem recepit/& quod per tanta certamina dux eoꝝ iudas tranſiens defun/ctus eſt/pro ipſis bellans uolumine ſuperiore monſtrauimus. Poſt interitum uero iudæ/iterũ quicunque erant ipii & tranſgreſſores patriæ legis/uenerũt cõtra iudæos/& undique eos peſſime moleſtabãt. Adiuuabat aũt eoꝝ mali/tiam fames quæ tunc prouinciã omnẽ occupauit/ut multi ꝓpter inopiã ne/ceſſarioꝝ nõ tolerantes ãbas calamitates famis. & inimicoꝝ/tranſfugerent ad Macedones. Bachides interea iudæos qui patria relinquerent ſolennia/& cõmunem uitã eligerent cõgregans/cuſtodiãeis prouinciæ tradidit. Qui te/nentes amicos iudæ bachidi prodebant/quos torquens crudeliter occidebat/Tantis ergo iudæi ca/lamitatibus opreſſi/reliq ex amicis iudæ uidẽtes miſerabiliter gẽtẽ peuntẽ ad eũtes fratrẽ eius iona/than/rogabãt eũ/ut imitaret fratrẽ ſuũ/& illius erga ſuã gẽtẽ ꝓuidẽtiã hortabant: adhiberet/& ne deſpiceret populũ ſine defenſore peũtẽ. Ionatha uero ꝓmittẽt paratũ ſe eẽ mori/ꝓ cũctis/& credẽtes eũ ſuo fratri parẽ exiſtere/ducẽ iudæoꝝ ordinauerũt. Quod bachides audiẽs & timẽs/ne regi uel ma cedonibus cõcitaret bella ionathas/ſicut olim iudas dolo eũ interficere ſtatuit. Cuius uolũtas nõ latu

it ionathã

ti onathan neque fratrem eius Symonem. Qui colligentes ſocios omnes ad deſerta confugierũt & uenientes ſuper aquam quæ dicit lacus Aſſar ibidẽ cõmorabant. Bachides aũt ſentiens eos diſceſſiſſe & in illo loco conuerſari contra eos omni cum ſua uirtute progreſſus eſt & trans iordanẽ caſtra ponens refouebat exercitũ. Ionathas cognoſcens bachidẽ cõtra ſe ueniſſe mittit fratrẽ ioanẽ q Gaddi dicebatur ad Nabutheos arabas ut apud ipſos deponerẽt ſuppellectilẽ uſque quo pugnarent cõtra bachidẽ erãt. n. amici. Ioannem ergo euntem ad Nabutheos inſidiis collocatis in Nabath ciuitate filii Amri capiunt eũ una cum ſuis & rapientes oĩa quæ portabant occidunt ioanẽ & oẽs ſocios eos. Vindictam uero quã pro hoc receperunt a fratribus eius poſtea demonſtrabo. Bachides aũt cognoſcens ionathan in nemoribus iordanis caſtra poſuiſſe obſeruans ſabbatoꝝ diem contra eum uenit tanquam non in ea pugnaturũ propter legẽ. Ille ſocios hortatus & animæ eos pericula pati dicẽs in medio cõpræhenſos fluuii & hoſtium & quia aufugere non haberent dum hoſtis ante faciem fluuius a retro prohiberent orans ad deum ut uictoriam ſibi præſtaret cõmittit pugnã cum hoſtibus. Quoꝝ multos occidens cum uideret temerarium ſe bachidẽ appetentẽ dextrãq; ad feriendum extendentem præuidens plagamq; deuitans cum ſociis in fluuiũ exiliuit & pernatans trans iordanẽ periculũ mortis euaſit. Nam bachides fluuio relicto ad Hieroſolymoꝝ arcem diſceſſit uſq; ad duo milia ſuorum amittens. Qui etiam multas iudeæ ciuitates capiens muniuit Hiericho & Amatutem & Bethoron & Bethulã & Phamnathan & Faratonem & Thochoã & Gazara & turres in una quaque ciuitate conſtituens & muros circundans eis ualidos & magnitudine præcellentes cuſtodiã in eis ſtatuit ut exinde iudæos affligeret. Arcem uero Hieroſolymoꝝ cautius muniuit & tollens filios nobilium iudæoꝝ obſides in arce concluſit. Eodẽ tempore ueniens quidã ad ionathan & fratrem eius Symonem nunciauit filios Amri celebrare nuptias & nouã nuptã nobilẽ duci a Madaba ciuitate & arabas cum pompa munificentiſſima. Ionathas tunc & Symon tempus putantes proſperum ſibi ad fratris ioannis apparuiſſe uindictã cum multa potentia ſotioꝝ egrediunt ad Madaba & inimicos inter montes inſidiis collocatis præſtolabant. Vt autẽ uirginẽ & ſponſum uiderũt & multitudinem amicorũ cum eis ſicut in nuptiis exilientes ab inſidiis omnes occiderunt & ornatũ cum omni præda tollentes reuerſi ſunt pœnã pro fratre ioãne a filiis Amri talẽ exigentes. Nam ipſi cum ſequentibus amicis & uxoribus uel filiis numero quadringẽti perempti ſunt. Symon itaq; & ionathas ad horam iordanis reuerſi ibidem permanebant. Bachides autẽ oẽm iudæam muniens ad regem reuerſus eſt. Iudæi uero duobus annis a bellorũ tumultu requieuerunt. Tunc tranſfugæ uel impii uidentes ionathan cum ſuis multam licentiam habere libertatis dixerunt ad regem demetrium petentes mitti Bachidem ut ionathan debellaret quod facilius euenire pollicebantur ſi una nocte inopinabiliter eum inuaderent. A rege ergo bachides deſtinatus perueniens ad iudæã omnibus ſcripſit amicis & iudæis auxiliari ſibi quatenus ionathan cõpræhenderent. Feſtinantibus autem eis & non uolentibus ionathan tenere quia nimis ſe caute tractabat. Bachides ira cõmotus tranſfugarũ primos quinquaginta qui ſibi & regi mentiti ſunt occidit. Ionathas uero cũ fratre uel ſociis aduithalagam uillã timens Bachidem abſceſſit ædificanſque turres & muro circundans eam habebat ualde munitam. Quod audiens bachides milites ſuos cum iudæorum auxiliatoribus perducens cõtra ionathan peruenit & ad eius munimina accedens per dies multo obſidebat eum. Qui obſidioni fortiter reſiſtens. Symonem quidem fratrem ſuum expugnaturum Bachidem ĩ ciuitate dimiſit ipſe uero furtim egreditur in prouinciam & congregans manum multam nocte bachidis inuadit exercitũ & multos occidens. Symonẽ fratrẽ fecit aduentũ ſuum cognoſcere. Qui ſentiens hoſtes interimi egredit & machinamenta obſidioni præparata ſuppoſitis flamis incendit & multos eorum uiriliter interfecit. Videns autẽ Bachides ab inimicis ſe circũſeptũ quorũ alios quidẽ ante ſe alios aũt retro cõſpiciens turbatus hæc inſperate ſibi eueniſſe in tranſfugas tanquam in deceptores ſuum furorem cõuertit uolebatque ſi poſſet obſidione ſoluta ſine dedecore ad propria remeare. Cuius uoluntatẽ cognoſcens ionathas legatum ad eum pro amicitiis deſtinauit quatenus redderent inuicem ſibi quos cœperant utrique captiuos. Putans autem hanc honeſtiorẽ bachides diſceſſionẽ paciſcitur cum ionatha & iurauerunt utrique nunquam contra ſe arma præſumere & captiuos dantes & recipientes in Antiochiam Bachides receſſit. Quid poſt hanc diſceſſionẽ nequaquam ad iudæam deinceps peruenit. Ionathas uero hanc libertatem acquirens in machina ciuitate populorum negocia diſponebat & maliuolis uel impiis cruciatis. Iudæorum gentem purgabat.

De alexandro Epiphanis Antiochi filio ueniente a Syria & ducente bellũ contra Demetriũ. Et qualiter demetrius legationẽ ad ionathan tranſmittens cõponit cum eo amicitias donaque ei multa præbuit. Ca. II.

a Nno ſexageſimo & centeſimo Epiphanis Antiochi filiũ contigit Syriã aſcendere & Ptholomaidam capere ciuitatem per proditionem militum intus comorantium. Erant enim ingrati circa Demetrium propter ſuperbiam ſuam quia dum ſe

clauſiſſet

clauſiſſet in quadã turre regali quã nõ longe ab antiochia conſtruxerat: a nemine uidebaẽ/ſed & tẽ publicã ut ſeditioſus negligebat. Vnde & odiũ ei a ſubiectis exortũ eſt ſicut iã alibi demõſtrauimus. Igiẽ in ptholomaidẽ Demetrius audiens alexandrũ peruenisſe oẽm cõtra eum produxit exercitum. Direxit aũt & ad ionathan legatos pro auxiliis/nam præcedere alexandrum ſtatuit/ueritus ne ille prius auxiliũ eius poſtularet/aut ionathas memor malorũ ſeſe cũ inimicis cõiungeret. Denũciauit ergo eũ multitudinẽ congregare/obſideſq; iudæorũ recipere quos bachides in arce Hieroſolymorũ cõcluſerat. Talibus inter hæc a Demetrio ionathas ad ſe nunciis uenientibus ad Hieroſolymã puenit/ & epiſtolas regis audiẽte populo uel arcis cuſtodibus hilaris intimauit. Quibus relectis traſſugæ uel ipii trepidauerũt. ꝓcipiẽte rege quatenus ionathas exercitũ cõgregaret/& obſides reciperet. Quos cum accepiſſet/ſuis unúquemq; parentibus reddidit. Equidẽ ionathas in Hieroſolymis manſionẽ faciebat/renouans ciuitatẽ/ſuaq; uoluntate ſingula conſtruens/& ædificans muros ciuitatis lapidibus quadratis/ut forent aduerſus hoſtes munitiſſimi. Quæ uidentes cuſtodes muniminũ. Iudææ relinquẽtes oẽs in antiochiã fugerunt præter illos qui in bethſura ciuitate & in arce Hieroſolymorũ erãt/quorum plurima pars impiorum ꝙ tranſfugarũ fuit iudæorũ. Quapropter caſtra non relinquerunt.

Quomodo alexander hæc audiens/& uincens Demetriũ/principem ſacerdotũ ionathan ordinauit. Capi. III.

Cognoſcens aũt alexander promiſſiones quas Demetrius fecerat ionathæ/ & fortitudinẽ eius/& quanta diſpoſuerat bellans cõtra Macedones/& itẽrũ qualia ipſe ptulerat a Demetrio/& bachide duce Demetrii/& melius nihil inuenire quã ionathæ ꝑſidiũ/ad amicos dicebat ĩ ꝑſenti tpe. Ionathas qui & cõtra hoſtes fortis exiſtit/& odiũ hẽt ꝓpriũ in demetriũ a quo multa mala perpeſſus eſt ſi uideẽ amicũ eũ facere cõtra Demetriũ nũc debemus/nõ rogare eũ ad auxiliũ conferendũ. Cunq; ei & amicis placuiſſet/tranſmiſit ad ionathan ſcribens talẽ epiſtolã. Rex alexander ionathæ fratri ſalutẽ. Fortitudinẽ quidẽ & fidẽ tuã iam dudũ audiuimus. Et iõ tranſmiſimus ad te pro auxiliis/& ordinauimus te hodie principẽ ſacerdotũ iudeorũ/& amicũ noſtrorũ uocari ꝑcipimus. Iccirco ẽt deſtinauit tibi pro munere purpureã ſtolã & aureã coronã & peto honoratũ te a nobis/ſimilẽ erga nos fieri. Suſcipiens epiſtolã ionathas/induitur quidẽ ſacerdotali ſtola celebratione tabernaculorũ inſtante/poſt quartũ annũ mortis iudæ fratris ſui. Nã neq; per ipſum tps principes ſacerdotũ aliquis cõſtitutus eſt. Collegit uero & multũ exercitũ/& armorũ copiã quã ipſe cõſtruxerat. Quod factũ ut peruenit ad Demetriũ. nimis eum multũq; cõtriſtauit/ſuamq; cœpit accuſare tarditatẽ/ꝙ nõ ante alexandrũ eſſet ipſe clemens erga ionathan. Verũtamẽ nec ſic diſtulit ſcribere ad ionathan/& ad populũ eius Cuius exemplar taliter exiſtebat. Rex Demetrius ionathæ genticq; iudæorũ ſalutẽ. Quomodo noſtrã ſeruaſtis amicitiã tẽptantibuſq; uos inimicis nõ cõſẽſiſtis. Hãc ueſtrã quidẽ laudo fidẽ & in his permanere queſumus/recipientes a nobis uicẽ uel gratiã/ꝙ quã mereamini uectigaliũ ueſtrorũ releuationẽ. Et quicquid ꝓdeceſſoribus meis regibus uel mihi hactenus ꝓbeatis/oĩa noueritis noſtra uobis largitate cõceſſa. Sup hæc ẽt prætiũ ſalis uobis & coronarũ quas nobis offerebatis uel quod pro tertia parte frugũ/& medietate fructus ligõrũ quod parti meæ cõpetebat/uobis ab hodierno die remitto. Sed & cenſum ſingulorũ habitatiũ in Iudæa/qui noſtro ærario proficiebat. Necnõ & triũ finitimarũ uobis prouinciarũ. Samariæ uel Galilææ/& trans iordanẽ. uniuerſa uobis concedo/a nũc per oĩa tpa. Ciuitatẽq; Hieroſolymorũ ſacrã & iuiolabilem priuilegia ſua poſſidere/liberãq; cum ſuis confinibus a decima parte uectigalium eſſe præcipio. Arcẽ uero cõmitto ſacerdoti ueſtro ionathæ/ut quos ipſe probauerit fideles amicos/cuſtodes in eam deputet nobis ſeruanda. Captiuoſq; Iudæorũ & ſeruientes apud nos/liberos eos eſſe cõcedo. Nec poſt hanc ſanctionem iudeorũ iumenta uiolentiis angariorũ ſubiaceant. Sabbatum aũt uel omnes dies feſtos & tres ante eos dies/ſine uectigalibus eſſe denuntio. Eodẽ mõ iudæos noſtram terram habitantes/liberos ac ſine leſione dimitto. Licentiãq; mihi militare uolentibus uſq; ad triginta milia ꝑſtamus/eadẽ quibus & meus utitur exercitus/ubicunq; ierint accepturi. Ordinabo ergo quoſdã eorũ in caſtris/ quoſdã cuſtodes mei corporis/& duces in aula mea conſtituã. Præcipio uero magis ueſtris uti legibus eaſq; cuſtodire/& tribus propoſitis in iudæa legibus obedire Principemq; ſacerdotũ diligentiam habere uolo/ne quis iudæorũ aliud templum niſi Hieroſolymitarũ uenereẽ. Præbeo ẽt ad ſumptus ĩmolationũ per ſingulos annos/centũ quinquaginta milia dragmas/quæq; ſuperfuerint pecunias ueſtas eſſe uobis. Decem milia aũt dragmas quas reges a templo accipiunt uobis cedo/quia ſacerdotibus miniſtrãtibus templo competunt. Quicunq; itaq; ad Hieroſolymorũ tẽplum uel intra eius fines confugerint/debitores regaliũ pecuniarũ ſiue qualibet cã faciente/licentiã eis indemnitatis concedo. ſaluaſq; eorũ poſſeſſiones eſſe. Renouari uero templum impendiis ex meo factis muroſq; ciuitatis ſpondeo fabricari tureſque altas conſtruere. Et quicquid ad munimen ueſtrũ neceſſe fuerit/meis ſtipendiis reſtaurare polliceor. Tantum eſt ut quas cœpiſtis amicitias nobiſcum & fœdus/ſine ſimulatione ſeruetis. Hæc quidem promittens & blandiens Demetrius iudæis ſcripſit. Rex uero Alexander magnũ col-

ligens

ligens conductũ exercitũ/& milites qui de Syria tranſierunt ad eũ cõtra Demetrium duxit:pugnaq; cõmiſſa/cornu ſiniſtro Demetrii aduerſarii ſunt fugati/& perſecutione diuina multi eorũ occiſi ſunt caſtraq; direpta/dextrũ quoq; cornu in quo Demetrius præliabat deuictum eſt/& alii quidem omnes receſſerunt.Demetrius aũt fortiter pugnans nõ paucos hoſtiũ proſtrauit.Cũq; fugans alios equus eius cæni baratro inheſiſſet minime fugere ualens occiditur.Nam uidentes hoſtes quod ei contigiſſet/reuerſi circundederunt eum/& omnibus in eum iacula deſtinantibus/cum ille pedeſtris fortiter reſiſteret/poſtea multis perfoſſus uulneribus/nec ualens ſuſtentare cõllapſus eſt.Demetrii quidẽ talis extitit finis/qui regnum per undecĩ annos rexit/ſicut & alibi demonſtrauimus.

De amicitiis Oniæ cum philometore Ptholomeo/per idem factis tempus/& ut ædificauit templum quod Oniæ dicitur/ſecundum illud quod Hieroſolymis erat. Capi. IIII.

ONiæ uero principis ſacerdotũ filius/eodẽ nomine quo pater nuncupatus/quẽ alexandri am fugiſſe ad ptholomeũ regẽ cognomine Philometorẽ diximus uidẽs Iudæã a regibus Macedonum mala pati/uolẽſq; memoriã & gloriã æternã ſui relinquere ad ptholomeũ regẽ & reginã Cleopatrã tranſmiſit/petens licentiã quatenus tẽplũ ædificaret in ægypto ſimile Hieroſolymoꝝ/leuitaſq; uel ſacerdotes de genere ſuo cõſtitueret quod deſiderabat cõfidens in propheta Eſaiæ/qui ante ſexcentos ãnos prædixerat q; oporteret in ægypto templũ ædificari maximo deo per uirum iudæũ.Iccirco elatus Onias ptholomeo uel Cleopatræ hmõi deſtinauit epiſtolam.Multa uel maxima uobis bellorũ cõficiens opera/& cum dei auxilio perueniens ad humilẽ Syriam/& phœnicẽ & in lenonum ciuitatem Heliopolim/perq; alia loca multa ueniens præter conſtitutiones templa iudæos cõſtruxiſſe reperi/quapropter & perfidos extitiſſe quod etiã ægyptiis accidit/propter templorum multitudinẽ uariarũ regionũ.Oportunum aũt locũ inueni qui dicit agreſtis Bubaſte caſtrũ plenũ uaria mã/uel ſacris animalibus/& peto cõcedendũ mihi eũ dominio tuo ſegregatum/quatenus purgare templum ibi dirutũ & ædificare maximo deo poſſim menſura eadem & ſimile Hieroſolymoꝝ pro te/tuaq; cõiuge/uel filiis/quatenus habeant ægyptũ habitãtes iudæi/quo cõuenientes ſecundũ cõcordiã quã adinuicẽ habent/poſſint tuis utilitatibus miniſtrare.Nam & Eſaias propheta prædixerat eſſe in ægypto dño deo ſacrificiũ multaq; talia de ipſo prædicauit.Hæc quidem Onias regi Ptholomeo ſcripta tranſmiſit.Cõſiderent tamen aliqui pietatẽ eius & Cleopatræ ſuæ ſororis uel coniugis ex epiſtola quam ſcripſerunt.Nã peccatũ & legis tranſgreſſionẽ ſup caput Oniæ poſuerunt ſcribentes hæc Rex ptholomeus & regina Cleopatra Oniæ ſalutẽ.Legimus tuam petitionẽ in qua ſuggerebas permitti tibi in Lenonũ ciuitate templũ Heliopolitanũ dirutũ purgare quod appellat agreſtis Bubaſte.Quapropter miramur ſi deo gratũ ſit tẽplũ quod ædificaturus ſis ĩ tam luxurioſo loco/plenoq; ſacris animalibus.Sed qũo dixiſti Eſaiam prophetã iã dudũ hoc prædicaſſe cõcedimus tibi/ſi cõtra legẽ ueſtrã nõ eſt/ut nihil nos in deũ peccaſſe uideamur.Accipiẽs igiẽ locũ Onias ædificauit tẽplũ araq; deo ſimilẽ Hieroſolymoꝝ minus tamẽ & pauperrimũ.Menſura uero eius & uaſa minime uiſum eſt mihi nũc deſcribere.Nã in ſeptimo libro Iudaicæ antiquitatis inſerta ſunt.Inuenit & Onias quoſdã ſui ſimiles Iudæos ſacerdotes & leuitas ibi religiones colẽtes.Sed de hoc tẽplo late narrauimus.In alexandria uero iudæos & ſamaritas qui tẽplum temporibus alexãdri macedonis ſuper Garizim montẽ conſtruxerunt/cõtigit cõtra ſe ſeditionẽ excitare/& propter templa corã ipſo ptholomeo certare.Iudæis quidẽ dicentibus/ſecũdũ legem Moyſi templũ ſe in Hieroſolymis conſtruxiſſe.Samaritanis aũt in Garizim/& ſupplicauerunt ut cũ amicis rex conſederet audiens de his altercationẽ uictoſq; morte multaret/cũ pro Samaritis Sabbeus & Theodoſius intimaſſet/pro iudæis uero & Hieroſolymitis andronicus meſalamis/iurauerunt per deum coram rege ſecundũ legem dicta ſua probare/petiueruntq; ptholomeũ quatenus iuſiurandi tranſgreſſores pimeret.Rex uero multos ſecũ amicos in conciliũ congregans/ſedit ptes audire.Tunc iudæi alexandria cõſtituti timebant nimis de uiris qui p tẽpli Hieroſolymitani pte diſſerebant/nã atrociter ferebant/ſi hoc tã antiquum & nobile p uniuerſum mundũ templũ ſolueret.Cũq; Sabbeus & Teodoſius cõceſſiſſent ut primus andronicus uerba faceret/idem andronicus approbationẽ facere ſuam cœpit ex lege uel prædeceſſoribus prĩcipũ ſacerdotũ quis ex eo genere honorẽ ſacerdotii a patre ſuſcepiſſet/& qũo oẽs aſiæ reges tẽplum uariis oblationibus & clariſſimis donis honoraueruntde Garizi uero templo neminẽ ſermonem feciſſe.Quæ dicens andronicus/& his multa ſimilia/regem flexit ſniam/pnũciare decernendã/tẽplũ Hieroſolymitaꝝ ſecũdũ leges Moyſi fabricatũ fuiſſe.Sabbeũ ãt & Teodoſiũ iterficiẽdos.Hæc ſũt q cõtigerũt iudæis in alexadria tẽporibus ptholomei philometoris.

QUẽadmodũ alexãder defũcto Demetrio/accepit regnũ Syriæ/iũcta ſibi in matrimoniũ filia ptholomei/& qa aĩcitias cũ ionathã faciẽs magnifice eũ honorauit.Capi. V.

Taq; Demetrio in pugna pempto/ſicut ſupius indicauimus.Alexãder accipiẽs regnũ Syriæ/ſcripſit ptholomeo/ut acciperet i matrimõio ſuo filiã eius/iuſtũq; hoc dicebat eſſe/cũ paternũ obtinuiſſet p̃ncipatũ/& per dei prouidentiam in eo perductus fuiſſet

poſt

poſt perditiõem demetrii/ſed ẽt per alia multa dignum ſe eius familiaritate/uel cognatione dicebat. Ptholomeus uero libenter ſponſalia accipiens reſcripſit dicens/gauiſum ſe eſſe q̃ paternum ſuſcepiſſet p̃ncipatũ/daturũq; ei ſuã filiã ꝓmiſit/& occurrere iuſſit eũ ad Ptholomaidã/ quatenus ei filiã ſuã iure traderet nuptiali. Tũc ipſe puellã ad ptholomaidã ab ægypto ꝓducendã/ibiq; cõiugẽdã eſſe cõſtituit. Ptholomeus quidẽ hæc ſcribens/ꝓpe ad ptholomaidã puenit/filiã Cleopatrã ſecũ adducens/ ubi ſecundũ cõſtitutũ. Alexandrũ reperit filiamq; ſuam ei cõiunxit/dotem argento uel auro ſecũdũ regiam quantitatẽ complens. Cunq; nuptiæ celebrarent̃ ſcribens alexander ionathæ principi ſacer/ dotũ/iuſſit eũ ad ptholomaidã feſtinare. Qui perueniens ad reges/munificenter eis offerens dona/ claro apud eos honore potiebat̃. Tunc alexander compulit eũ propria ueſte exutum purpura indui ſimulq; ſuper tribũal ſecũ ſedere/iuſſitq; duces cũ eo ꝓcedere/pq; mediã ciuitatẽ clamare/ nemini cõ tra eum quicquã dicere/uel cauſas licere connectere. Quod cum duces feciſſent regis/erga ionathæ inuidẽtes hi qui parati fuerant eũ accuſare/ſimul cũ inimicis eius ꝓfugerunt ueriti/ne qd peſſimum paterent̃. Tãto uero ſtudio rex alexander dilexit ionathã/ut primũ eũ ſuoꝝ deſcriberat amicorum.

Vt Demetrius Demetrii filius/nauigans in Syriam a Creta cũ exercitu cõturbauit alexandrũ fama aduentus ſui/Et de apollonio duce alexandri/qui bellum mouit aduerſum ionathan/ipſo tamen ionatha triumphũ obtinente. Capi. VI.

Enteſimo & ſexageſimoquinto ãno. Demetrius Demetrii filius cũ multis cõductis quos ei Laſthẽtes cretenſis præſtiterat a Creta ad Ciliciam nauigauit. Quod alexander audiẽs in pauore turbataque conſtitutus continuo de phœnicia ad antiochiã feſtinauit ut prius q̃ huc peruenireꝫ Demetrius/eam tute diſponeret. Reliquit uero humilis Syriæ ducem Apolloniũ/cognomine Titum/qui cũ multo exercitu ꝓfectus ad Iamniã. Ionathæ principi ſacerdo/ tum mandauit dicẽs. Iniuſtũ eſſe eũ ſolũ cum licentia uel poteſtate uiuere/non obediẽtem regi ſibiq; dicebat hoc magnũ obprobriũ ab omnibus inferri/q̃ eum nõ ſubigeret regi. Non ergo te inquit in montibus abſcondas/arbitratus fortitudinẽ te habere/ſed ſi cõfidas tuæ uirtuti deſcende/quatenus per campũ noſtri milites confligant/& fortiſſimi belli euentus demonſtret uictoriã meis uel tuis. Sci to tamen optimos ab unaquaque ciuitate mihi cõmilitones iunctos/qui ſemper tuos proauos euice/ runt. Nobis autem in tali terra certandũ eſt ubi nõ lapidibus ſed armis decet fortiſſime præliari/ ne ſit locus tibi quo ualeas deuictus effugere. His incitatus ionathas decẽ milia militũ eligens ab Hiero ſolymis egreditur cum fratre Symone/perueniensque ad ioppẽ/caſtra iuxta ciuitatẽ diſpoſuit. Nam Ioppenſes portas concluſerant/intus habentes cuſtodias ab appollonio conſtitutas. Cunq; ionathas obſidere paraſſet eos/timentes ne ſuam ciuitatẽ deuaſtaret portas aperiunt. Apollonius uero captã audiens ioppem a ionatham/tria milia equitum ſumens/& octo milia peditum ad azotum peruenit/ & exinde tacite paulatimq; uiam ſibi perfecit. Cum ergo ueniſſet in ioppem tanquã ꝓcedens. Iona/ than trahit ad campum/confidens equitibus & ſpem in eis habens ſuæ uictoriæ. Cũq; ꝓceſſiſſet io/ nathas/ſequebat̃ eum ad azotum appollonius/qui cum ad campum uidiſſet hoſtem ueniſſe/conuer ſus pugnam cum eo cõmiſit. Mille itaq; equites appollonius ad inſidias in aliquo torrente diſpoſue/ rat/qui retro inimicis inſiſterent. Quod ſentiens ionathas/non eſt turbatus/ſed ordinans in quadro exercitum/ut per ambas partes inimicos exciperent/hortatus eſt/ut fortiter ante uel retro pugnan/ tibus ubiq; reſiſteret. Prœlio autem uſq; ad ueſperam procedente dans fratri Symoni partem exer/ citus/iuſſit aduerſarioꝝ eum aciem inuadere/ſuiſq; præcepit/teſtudine facta ſagittas equitum exci/ pere. Qui cum præcepta feciſſent nihil ledebantur/quamuis hoſtes ſuper eos frequẽtia tela librarẽt/ uſquequo ſuas euacuaſſent pharetras. Nã ſagittæ corpora clypeis ſepta/ minime contingebant/cũ conſtipatione teſtudinis tela uenientia refugarentur. Cum uero a primo mane uſque ueſpere iaculan tes aduerſarii defeciſſent/intelligens Symon laſſos eos/inuadit aciem/fortiterq; cum ſuis militibus dimicans/fugauit inimicos. Videntes autem equites pedites ad fugam conuerſos/& ſpe eoꝝ decepti ſine decore & turpiter abſceſſerunt/& per omnem captũ diſperſi fugerũt. Quos ſecutus ionathas uſ que azotum multos occidit eoꝝ. Qui de ſua ſalute deſperãtes/ad templũ Dagonis cõfugerũt/ quod erat in azoto. Capiens aũt incurſione ſua ciuitatẽ ionathas/incendit eã/& oẽs circa eam uicos/neq; pepercit templo Dagonis/ſed etiã flammis conſumpſit/& eos qui ibi confugerãt interfecit. Multitu/ do uero quæ in illo cõcidit prœlio una cũ illis qui in tẽplo confugerant/octo milia fuerunt. Vincens ergo tantũ ionathas exercitũ/ab azoto diſceſſit/& ad aſcalona uenit/& foras ciuitatẽ caſtra cõſtituẽ ti/territi aſcalonitæ/in occurſum ei exierunt dona portantes. Qui laudanseoꝝ uoluntatẽ reuerſus eſt ad Hieroſolymam/multam prædam ferens/quam uidebatur a uictis hoſtibus abſtuliſſe. Alexander autem deuictum audiens ducem ſuum apollonium/ſimulauit gaudium quot præter eius ſententiam cum ionatham conflixiſſet/qui eius amicus erat/mittitque teſtimonium ionatæ/præbens præmium & honorem/& torquem aureũ/ſicut ſolet affinibus regis dari/eique commiſit accaronis prouinciæ magiſtratum.

Drenſidiis

De insidiis quas alexander parauit Ptholomeo/quas deprehẽdens Ptholomeus/iratus ablatã eius matrimonio filiam suam iunxit demetrio filio demetrii cum quo etiam duxit exercitum con// tra Alexandrum/quo deuicto ipse quoq; periit/demetrio Asiæ principatum obtinente/qui & amici tias fecit cum Ionatha/confirmans ei principatum sacerdotii. Capi. VII.

EOdem tẽpore rex ptholomeus Philometor dictus/naualẽ ducens exercitũ & pedites/ad Syriã ueniebat, Alexandro suo genero solatia præbiturus. Quẽ oẽs ciuitates studiose alexandro præcipiente suscipiebant/& deducebant usq; ad azotũ/ubi oẽs proclamabant/accusantes ionathan q; tẽplũ incẽdisset/& destruxisset/prouinciãq; uastasset/multosq; eoꝝ interemisset. Quæ ptholomeus audiens tacuit. Ionathas aũt in ioppen occurrit ptholomeo dona clarissima uel honorẽ ab eo percipiẽs/& ꝓducẽs eũ usq; ad fluuiũ qui Eleutherus appellaꝫ ad Hierosolymã/remeauit. Peruenies ergo ptholomaidẽ/præter oẽm spẽ paulominus habuit interfici ptholomeus insidiis alexãdri quas ei per ammoniũ amicũ parauerat. Manifestis aũt factis insidiis ptholo// meus alexandro scribit/ad pœnã Ammoniũ petens/& dicens insidias se ab eo passum/& uindictam sumere iustũ esse. Alexandro uero nõ concedente ptholomeus intellexit illũ cãm insidiaꝝ extitisse. Quapropter ei factus est odiosus. Antiochenis aũt & prius erat odibilis alexãder propter ammonium/multa nãq; per eũ passi fuerãt/& pœnã quidẽ ab ammonio pro eius delictis exegerũt/occidẽtes eũ qui tanq; mulier se properabat abscondere habitu circundatus fœmineo/sicut alibi dictũ est ptholomeus itaq; accusans eũ ut ꝓditorẽ nuptiaꝝ filiæ suæ/trãsgressoresq; auxilii quod ei cõtra Demetrium deduxisset/soluit affinitatẽ. Nã & auferens suã filiã/ad Demetriũ legationẽ direxit/amicitiã cũ eo cõponẽs/filiãq; daturũ se illi uxorẽ & restituere paterno eũ ꝓncipatui cõpromittẽs. Demetrius uero gaudẽs/suscepit legationẽ & nuptias. Tũc nimius iã ptholomeo labor restabat/flectere antiochenos/ut Demetriũ susciperẽt/nã inimici eius fuerunt/eo q; a patre eius Demetrio multa pessima passi fuissẽt & alexãdro tñ antiocheni ꝓpter ãmoniũ irascebanꝫ/ut ꝓdiximus. Qui pulsus ab antiochia/in Ciliciã usq; peruenit. Ptholomeus ergo ad antiochenos ueniẽs/rex ab illis & militibus ordinatur/coactusq; duo sibi diademata superposuit/unũ asiæ/alteꝝ ægypti, Benignus aũt & iustus existẽs/nec cõcupiscens aliena/sed & futura ꝓuidẽs/recusare regnũ decreuit/ne romanos offenderet/ideoq; antiochenos in cõtionẽ cõgregans/flectit eos ut demetriũ susciperẽt/dicẽs eũ nequaq; pro patre dolorẽ seruaturũ/si bene mereretꝫ ab eis/doctorẽ aũt ibonis & ducẽ se illi esse/nec se fallacibus negociis immiscere/sibi aũt dicebat ægypti regnũ sufficere. Quæ disserens flectit antiochenos demetriũ susciperẽ Alexãdro uero cũ magna militia uel apparatu ad Syriã a cilicia profecto/terrãq; antiochenoꝝ præ dante ptholomeus cũ genero cõtra eũ duxit exercitũ. nã iã filiã suã matrimoniali iure demetrio contradiderat/& uincens alexãdrũ/ad arabiã fugauit eũ. Cõtigit aũt in prœlio/ut equus Ptholomei uocẽ elephãtis audiens. Ptholomeũ iactaret. Quod cũ uidissent hostes/ impetũ sup eũ fecerũt/multisq; uulneribus caput eius pforantes/ad periculũ mortis eũ adduxerũt, Sed custodes corporis eius rapiẽtes eum liberauerunt/& ita per quattuor dies defectus iacuit/ut nec loqui nec intelligere potuisset. Alexandri uero caput arabũ potentissimus Zabilus abscidens ptholomeo transmisit, Qui die quinto releuatus a uulneꝝ dolore/suauẽ sibi rem summũq; spectaculũ alexandri morte simul & capite uidit/q tamẽ paulopost uitã finiuit/pro alexãdri morte gaudio summo cõpletus. Regnauit ergo asiæ alexander qui dictus est balans annis quinque/ sicut in aliis demonstratũ est. Suscipiens uero principatũ demetrius qui Nicanor appellabaꝫ/frandibus corrumperẽ cœpit ptholomei militiã oblitus/& q; socer eius & auxiliator fuisset/& affinis per cõnubiũ Cleopatræ. Quapropter milites ptholomei ad alexandriã cõfugierũt. Elephantos aũt demetrius cõprehendit. Ionathas interea ꝓnceps sacerdotũ ex omni Iudæa sibi milites congregans/arcẽ Hierosolymoꝝ obsidebat/ubi custodia Macedonũ/& transgressoꝝ multitudo iocata uidebaꝫ. Et hi quidẽ cõtẽnebant ionathan facientẽ machinamẽta/confidentes loci munitionibus. Noctu uero quidẽ maliuoli iudæi exeuntes/uenerunt ad demetriũ/arcis obsidionẽ nũciantes. Qui nuncio incitatus/exercitũ cõtra ionathan ab antiochia eduxit. Cũq; ad ptholomaidẽ peruenisset/scripsit ionathæ/præcipiens ad ptholomaidẽ eũ citius occurrere. Ionathas aũt obsidionẽ quidẽ minime soluere decreuit/seniores uero populi & sacerdotes eõgregans/& aurum & argentũ & uestẽ/cum multitudine donoꝝ deportans/ad demetriũ usq; peruenit. Quæ cũ obtulisset/iram eius molliuit/& honoratus firmum ab eo principatũ sacerdotii susciperit/quẽ a regibus ante ipsum donatũ possidebat/accusantibusq; eum transfugis. Demetrius eis non credidit/sed & petenti quatenus pro omni iudæa/uel tribus prouinciis, Samaria/uel ioppe/uel Galilea/trecenta tãtum daret talenta pro omnibus his epistolã ei præstitit/quæ uerba hmõi continebat. Rex Demetrius ionathæ fratri/gentiq; iudæoꝝ salutẽ. Exemplũ epistolæ quã Lastheni cognato nostro scripsimus transmisimus uobis/ut eam noueritis. Rex demetrius Lastheni patri salutẽ. Iudæoꝝ gẽti nobis amicæ/nostraq; iussa seruanti/pro fide decreui dona præbere/& tres possessiones afferema. Belscelida/uel Ramathe quæ additæ sunt iudæis de Samaria/& his attinentia/quantacunque ad imolantibus

Hierosolymorum

Hieroſolymoꝝ reges accipiebant ante me/uel quæcũq; de fructu terræ/uel plantatis/oiaq; alia q̃ no ſtro cõpetunt iuri/uel paludes ſalis uel ꝑ coronis quæ nobis offerebãtur eis concedo/ & nihil extor/ queatur ab his amodo & ipoſteꝝ. Curæ igit̃ ut huius epiſtolæ fiat exemplar & detur Ionathæ/qua/ tenus in nobili loco tẽpli reponat̃. Hæc ſcripta fuerant. Videns ergo Demetrius pacẽ nullũq; ſupeſ/ ſe periculũ/nec belli timorẽ/ſoluit exercitũ ſtipendiaq; eoꝝ iminuit: & ſolisillis ſumptus præbebat/ q cũ eo a creta uel aliis inſulis uenerãt. Vnde odiũ uel inimicitiæ militũ cõtra eũ cõflatæ ſunt. qb⁹ ipſe qdẽ nihil ꝓbebat/reges uero añ ipm eis ãnonas ẽt in pace ſubminiſtrabãt/ut eos i certamib⁹ ſi opor teret ꝑ ſe fideles & ꝓnos hẽrent/atq; patiſſimos in re bellica & pacis cũ oi hẽrẽt cõfidẽtia expetere.

De Tryphone Apameno/q bellans contra Demetrium/Antiocho filio alexãdri tradidit prin cipatum componens amicitias cum ionatha. Cap. VIII.

INtelligens itaq; odium militũ circa Demetriũ alexandri qdam dux/ apamenus gene/ re/Diodotus noĩe/q & Tryphon dicebat̃/uenit ad Malchũ arabẽ/ qui filiũ alexandri antiochũ nutrierat/mãifeſtanſq; ei inimicitias exercitus quas cõtra demetriũ hẽbant dari ſibi petebat antiochum/nam regẽ eum facere/uel paternũ principatũ ei ſe reſtitu ere dicebat. Qui primũ reſiſtebat/minime credens/poſt uero multo tpe tryphõe pe// tente/uincitur. Malchus/flexuſq; uoluntate ſua eſt ad ea quæ Tryphon petebat. Princeps aũt ſacer/ dotum ionathas capere uolens arcẽ Hieroſolymoꝝ/& iudæos tranſfugas/ uel impios oẽſq; q ꝑ totã ꝓuinciam cuſtodes erant/tranſmittentes ad demetriũ legatos cũ donis/rogabat ut de caſtellis iudæ cuſtodes eiiceret. Cui rex non hæc tantũ ſe ꝓbere/ſed etiã his maiora ꝓmittebat/poſt finem belli qd̃ præ manibus hẽbat/petebat uero eũ & auxilia tranſmittere/mandans q; exercitus ſuus ab eo receſ/ ſiſſet. Tũc ionathas tria milia militũ eligens deſtinauit. Antiocheni uero Demetriũ ꝓp hæc quæ paſ ſi fuerant abhorrentes/& ꝓp ꝓrem eius/q multa contra eos mala cõmiſerat/tps ſeruabant quo po/ tuiſſent eum ĩuadere/uidenteſq; auxilia ueniſſe Demetrio ab Ionatha/arbitrariq; q multa congre/ garet auxilia niſi ꝓcederent eum arma cœperũt/& circũſtantes aulam obſidionis mõ: coacto exerci tu parati regem conabant̃ opprimere. Ille ergo uidens populũ hoſtiliter ſe cũ armis inuadere colli/ gens cõductos & ab ionatha tranſmiſſos iudæos/cũ antiochenis cõfligit. quoꝝ uim non ferens uin citur. Videntes aũt iudæi ſic antiochenos atrociter expugnantes: ſup palatii culmen aſcenderunt uñ illos uulnerantes/ipſi qdem ꝓp altitudinem tectoꝝ minime ledebãtur/illos uero telis ꝓſternebant q̃ de ſupioribus ad ĩferiora iactabãt/& ſic eos de ꝓximis domibus repulerunt. Deinde igne ſuppoſito flãma totam ciuitatem ex lignis conſtructã tectoꝝ ſpiſſitudinẽ deuorauit. Antiocheni uero nequaq̃ ualentes extinguere ignẽ/ad fugam conuerſi ſunt/& cũ iudæi de tecto ad tectũ deſilirẽt/& ita eos p/ ſequerent̃/admirabilẽ contigit fieri antiochenſiũ depulſionẽ. Rex aũt ut uidit antiochenos filios ſu os/& uxores ſuas uelle ſaluare/q̃propter & pugnã reliqſſe/per anguſtas uias inuadit eos/ & cõfligẽs cum eis multos interfecit/ita ut cogerẽtur armis proiectis ſe demetrio tradere. Qui ueniã eis ꝓ faci/ noribus conceſſit ſeditionẽq; cõpeſcuit. Donauit ẽt iudæis prem prædæ. Cãm item uictoriæ ſuæ fa/ ctos eos ꝓfeſſus/gratias agens ionathæ ad Hieroſolymã tranſmiſit/laudans eum pro auxiliis deſtia/ tis. Poſt aũt maliuolus cõtra eum extitit/ꝓmiſſioneſq; fraudauit/bellũq; minatus eſt/niſi cuncta red/ deret tributa/quæ iudæoꝝ prioribus regibus Syriæ ꝓſoluebat. & hæc feciſſet/niſi Tryphon ĩpetuꝫ eius ꝓhibuiſſet/& appatũ eius contra ionatham/erga ſuas uertiſſet curas. Reuerſus enim Tryphõ ex arabia cum puero antiocho/imponit ei quãuis adoleſcenti diadema. Cũq; oẽs milites tranſiſſent ad eum/Demetrium deſerentes/bellum cõtra Demetrium producit/ & confligens cum eo uictoriã obtinuit/& elephantos cum antiochenſium ciuitate ſubiecit. Demetrius uero uictus ad Ciciliam re ceſſit. Antiochus aũt legatos ad ionathan deſtinans & litteras/amicum eum ſibi parauit/ & princi// patum ſacerdotii confirmauit & quattuor prouincias quæ terræ iudæorum additæ fuerant/inſup & aurea uaſa uel pocula/& purpureã ueſtem ei tranſmiſit/hiſq; oibus ei uti permiſit: & fibulam aureã ei donauit primumq; amicũ ſuum uocauit. Simonẽ autem fratrẽ eius ducem ſuper omnem militiaꝫ a regione Tyri uſq; ad Aegyptum conſtituit. Ionathas ergo de donationibus antiochi gauiſus mit/ tens ad eum/& ad Tryphonẽ legatos amicum ſe eis proceſſus eſt/& pugnare cum eo cõtra Deme/ trium inſinuans ꝓ ꝓmiis laborum nõ parua mala a Demetrio ſe eſſe perpeſſum. Concedente igit̃ an tiocho a Syria uel Phœnice ut congregaret exercitum: quatenus cum ducibus demetrii confligeret ſtatim ad ciuitates exiit. Quæ cum eum ſplẽdidiſſime ſuſcepiſſent: exercitum dare non diſtulerunt. Veniens ãt ad aſcalõe ciuitatẽ: & munificẽter cum donis ſibi occurrẽtibus/hos ipſe petebat/& unã/ quãq; humilis Syriæ ciuitatẽ a demetrio deſiſtentẽ ad partes antiochi trãſire/ac ſecum bellum ꝓdu/ cere pro ultione demetrii: ex his q̃ quondã in eis peccaſſet/eſſe dicens dignas occaſiones ꝑ quas hæc cogitare deberent. Cũq; flexiſſet ciuitates auxilium antiocho mittere peruenit Ad Gazã: ſperans ſe & hoꝝ fidẽ ad antiochum cõuertere. Multum uero præter quod ſperauerat aliter Gazæos inuenit/ qui duriſſima obiectione nõ eum ſuſcipere nec demetrium relinquere decreuerunt. Quod dũ Iona/

thas/concitatus esset/ad obsessionē eoꝝ & afflictionē ꝓuinciæ paratꝰ.Nā partē militiæ circa Gazam disponens cū reliq̄ ipse percurrens/cuncta prædabat uel incendebat.Quæ cum uidissent Gazæi/nul lumq; auxiliū a demetrio sibi uenisse cōspicerent/& periculū ꝑsens/adiutoriū uero longe & incertū esse utrū ueniret optimū esse decreuerunt/hūc dimittētes illi obedire.Facientes igit̄ ad ionathā amicitias auxilia ꝓmiserunt.Hoies.n.ante malorū peritiā utilitates nō intelligunt suas sed cū in malis fuerint constituti/tunc mente percipiunt & agunt/quæ nihil lesi facere debuerunt.Ionathas cōsentiēs eis de amicitiis/tollensq; obsides ad Hierosolymā transmisit/ipse uero totā ꝓuinciā percurrit usq; ad damascum .dū demetrii duces audisset ad Cedessam cum multa manu uenisse.Cedessa inter Tyrum Galilæam consistit.Nā hoc desiderabant duces demetrii/ut de Syria eum ad Galilæā traherent/putantes minime eū pati Galilæos sibi subiectos affligi.Cunq; ionathas eis occurrisset/Symonē fratrē in iudæa ducē reliquit.Qui multū exercitū de prouincia cōgregans.Bethurā obsedebat: locū iudeæ munitissimū. nam tenebat eam demetrii custodia/sicut & prius a nobis demonstratū est.Vt ergo aggerē cōposuisse Symonē uiderunt/& machinamēta cōstituisse/multaq; usum industria cōtra Bethsuræ obsidionē timuerunt custodes ne capto loco interirent/& mittētes ad Symonē/petebant fidē accipere/ne quid ab eo pessimū paterent̄.Qui cū fidē dedisset/illos quidē de ciuitate tulit/suāq; custodiā ibi cōstituit ionathas itaq; exiēs a Galilæa ab aquis quæ Genisaron dicunt̄/nam ibi sua castra posuerat/ad campū qui dicit̄ Asor peruenit/nescieus illic hostes existere.Demetrii uero duces cū ante unum diē cognouissent cōtra se ionathā uenire/insidias ei per montē collocauerunt/ipsiq; cū electis militibus in cāpo ei occurrerunt.Quos cū uidisset ionathas ad pugnā paratos/hortabat̄ suos.Illi uero quia demetrii ducibus per insidias erant locati/a retro iudæos inuadūt.Qui cū timerēt ne in medio capti perirent/ad fugā se dederūt.Et ibi quidē oēs reliquerunt ionathan/pauci uero cū eo numero quinquaginta remanserūt/& Mathathias Salomoni/& iudas calfi/qui duces erant totius exercitus.Hi audacter & insperate sup inimicos irruētes/atrociter eos fugauerunt.Tūc uero milites ionathæ qui discesserant ut uiderunt hostes ad fugā uersos congregati persequebant̄ eos & hoc fecerunt usq; ad Cedessam/quo castra hostiū erāt.Victor igit̄ ionathas in illa pugna refulsit duo milia ꝓsternens inimicoꝝ/& ad Hierosolymā reuersus est.Qui cū uidisset oia sibi dei ꝓuidentia secundū suam accedere uolūtatē/legatos Romā destinauit/reuocare cupiens olim cū gēte iudæoꝝ amicitias celebratas/suisq; legatis præcepit/ut redeūtes ab italia/ p Spartiatas transirent/quos deberēt ad memoriā amicitiæ uel cognationis reducere.Qui cū romā uenissent & ingressi ad senatū.mandata principis sacerdotū ionathæ dixissent q eos mitteret amicitias renouare/quæ prius per senatū de iudæoꝝ amicitiis fuissent statutæ.Senatus dedit eis reportandas epistolas ad oēs Asiæ reges/& magistratus ciuitatū. quatenus per eos illesi ad ꝓpria remearent.Reuertentes aūt ad Spartiatas uenerunt/& epistolas ionathæ eis porrexerūt/ cuius exēplū hmōi fuerat.Ionathas ꝑnceps sacerdotū gētis iudæoꝝ/ uel curia & collegiū sacerdotū/præsidibus & senatui/& populo Lacedæmoniorꝝ salutē.Si salus uobis publica uel priuata bene procedit/sic est ut uolumus. salui aūt sumus & nos in prioribus tamen temporibus epistola nostro pricipi sacerdotū Oniæ a uestro rege Areo/& ab omni populo missa est de uesta simul & nostra cognatione/cuius exemplū subiacet epistolæ/quā quidē libenter suscipimus & populo & areo fautores facti sumus/nō egentes huius rei approbatione/quia per sacras nostras litteras hoc esse credimus.Initio ergo recognitiōis nō credidimus nos primi facere/ne præripere uideremur uestrā gloriā.Multo uero transacto tēpore/ex quo familiaritas cōmunis extitit/in sacris & cōstitutis diebus deū pro uestra salute uel uictoria sacrificiis deprecamur/& cū multa nos circūstetissent bella per auaritiā uicinoꝝ nec nobis nec aliis propinquis molestos nos esse decreuimus.Postquā autem hostes expugnauimus/legatos ad Romanos trāsmisimus.Numeniū antiochi/& antipatrū iasonis senatorio apud nos septos honore/quibus dedimus ēt ad uos epistolā/quatenus renouēt uobiscum cognationē.Bene igit̄ facitis si & uos rescripseritis & mandaueritis siquid forsitan idigetis minime dubitantes/nos erga uestrū affectū ipigros existere.Lacedæmonii uero libenter legatos susciꝑiunt/& componentes pacta cū eis de amicitiis dimiserunt.Eodē tēpore tres hæreses iudæoꝝ fuerant/quæ de rebus humāis diuersa credebāt/ quaꝝ una Pharisæa dicebat̄/altera Sadducæa/tertia Essenorū.Igit̄ Pharisæi dicebant:fata nō omnia/sed aliqua gubernare/altera uero quæ accidunt per se consistere/genus aūt Essenoꝝ omnia sub fato esse confirmat/& nihil esse/quod hominibus nō illius decreto ꝓueniat.Sadducæi fatū quidē nihil esse estimant:neq; per eū humana cōcludi/sed omnia nostræ supponūt potestati/bonorumque nosipsos autores fatentur/& peiora per nostrā elegi dementiam.Sed de his quidem certius in secundo hystoriæ iudaicæ libro demonstrauimus.Demetrii autem duces cum uellent pugnam in qua uicti sunt restaurare/ampliores priori exercitu uires congregantes/contra ionathan uenerunt.Qui cum audisset hoc/citius eis ad amathitidem occurrit/neque tradere decreuit/usquequo ingrederentur iudæam/castraque disponens nō longius ab hostibus quinquaginta ſtadiis mittit ſpeculatores qui castra deberent hostium perscrutari.Cunque omnia enūciassent

sent

ſent/& aliquos nocte cœpiſſent/qui aduerſarios ſupuẽturos indicabãt/cuſtodias extra diſpoſuit/& exercitũ p totã noctẽ armatũ hẽbat ꝓcepitq; ut forti animo eſſent/& ſi oporterẽt ẽt nocte pugnarẽt/ ne repẽtino ipetu turbarentur. Demetrii uero duces cũ audiſſent ionathan cognouiſſe ſuum cõſiliũ/ perturbati q; inimici mãifeſtati fuiſſent/ nullomodo ualebant per inſidias eos inuadere. ex eo q; ſe credebant non eſſe pares ionathæ. Nã militibus fugam meditati ſunt multaq; facientes incendia di/ ſceſſerunt/ita ut hæc uidentes iudæi/putarent eos eſſe manſuros. Ionathas aũt cum ad caſtra eorum mane ueniſſet/inuenit eam deſerta. Cũq; intellexiſſet eos fugiſſe perſequebatur/quos nullatenus ua/ luit cõpræhendere. Nam iam Eleutherũ noĩe fluuiũ trãſierant. Vnde reuerſus ad arabiã. Nabutheos expugnabat/multamq; eoꝝ ꝓdã abigens/captiuoſq; duces/peruenit ad damaſcum/ubi oĩa illa repo ſuit. Per idem tps frater eius Symon oẽm peragrans iudæã & palæſtinã/uſq; ad ſcalona muniuit ca/ ſtella. Quæ cũ ædificiis & cuſtodiis tuta feciſſet/ad ioppẽ puenit/& occupans eã/ magnã introduxit ibi cuſtodiã. Nã audierat ioppẽſes uelle ducibus Demetrii tradere ciuitatem. Hæc ergo poſtquã io/ nathas & Symon tractauerunt/ad Hieroſilymã ſunt reuerſi. Cũq; oẽm populum ad templũ congre/ gaſſent. ſuadebant muros Hieroſolymoꝝ refabricandos/& dirutam partẽ muri tẽpli reconſtruendã altiſq; turribus muniendam/necnõ & in media ciuitate alium ædificare murum/ut cuſtodibus arcis alimentorũ copia negaretur/ inſuper ẽt caſtella quæ ſunt in prouincia facerent tutiora uel fortiora. Cui dum & populus de bene propoſitis conſenſiſſet/ipſe quidẽ mænia ciuitatis ædificabat. Symonẽ uero miſit prouinciam cõmunire. Demetrius autem tranſiens ad Meſopotamiam peruenit. Quã cũ uellet cũ Babylone & ſuperioribus prouinciis obtinere/ut exinde occaſiones de toto acciperet ipe// rio/tunc Græci uel macedoniã habitantes ut eis propemodũ cõuenirent legationẽ ad eũ miſerunt/ promittentes ei ſubuenire ſi ad illos tranſiret/& tradere ſe/uel expugnare cum eo regẽ Parthorũ Ar ſacẽ. Qua ſpe ſubito egredit ad eos/ut ſi parthos deuinceret uireſq; reſumeret/regẽ Tryphonẽ po/ ſtea debellaret/lõgeq; eũ a Syria pelleret. Quẽ cũ pno ſuicepiſſẽt aĩo puinciales: multos cõgregaſſet uiros/bellũq; & militiã oẽm aduerſus arſacen ꝓduxiſſet ipſe uiuus capitur/ſicut alibi iã retulimus.

Quemadmodum Tryphon Demetrio a Parthis capto/contra fœdus fraudibus ionathan cõ/ præhendens interfecit. Fratremq; eius Symonem cui gens iudæorum principatum tradidit/fraudi// bus circũuenire uolens minime præualuit. Capi. IX.

TRyphon autem cum mortem Demetrii cognouiſſet/perfidus antiocho cœpit exiſtere. Inſidiabatur enim/qualiter eum interficiens/ipſe regnum teneret. Impediebant uero im/ petum eius & uoluntatem amicitiæ ionathæ/quas cum antiocho habebat. Vnde primũ Ionathan ſtatuit occidere/& tunc aduerſus antiochum accedere. Fraudibus ergo uel do// lo cogitans ionathan conſumere/ad Bethſuram ab antiochia uenit/quam græci Scitopolim appel/ lant/ubi cum electis quadraginta millibus ei ionathas occurrit/putans ad bellum eum ueniſſe. Try/ phon uero cum ionathan uidiſſet ad pugnam paratum/donis eũ pacauit/ſuiſq; ducibus ut ionathæ obedirent præcepit/per hæc fidem ſuam uolens confirmare cũctamq; ſuſpitionem depellere/quate/ nus confidentem/& incautum/nihilq; preuidentem caperet/& perſuaſit ei ut exercitum dimitteret/ quem fruſtra dicebat eſſe fatigatum ab eo nequaquam bello exiſtente/& undique pacem rebus ha// bentibus/ſed tenere paucos & ptholomaidem ſimul uenire ſupplicabat/nam tradere ei ciuitatem/& omnem prouinciæ moderationem/ſe ueniſſe profitebatur. Ionathas ergo nihil mali ſuſpicatus/ſed uera fide uel uoluntate Tryphonem hæc ſuadere credens exercitum dimiſit/ tria milia ſecum ſola tenens. Ex quibus in Galilæa duo milia relinquens/cum mille tantum militibus ad ptholomaidem Tryphonem comitatus ſuperuenit. Vt uero intrauit ptholomaidẽ/portas ſtatim ciues ſeruauerunt/ ſecundum q; eis a Tryphone erat præceptum/& ionathan uiuũ capientes/oẽs qui cum eo erant in/ teremerunt. Miſit quoque Tryphon ilico ad Galilæã/qui relictos duo milia interficerent. Sed hi cũ fama perueniente captionem ionathæ comperiſſent/antequã uenirent a Tryphone miſſi armis cir/ cundati prouincia proceſſerunt. Tunc ſatellites Tryphonis cum uidiſſent eos pro anima decertare/ nullã eis moleſtiam inferentes/ad Tryphonẽ reuertunt. Hieroſolymitæ aũt cum audiſſent ionathan captũ/& cũ eo milites periſſe/flebãt illius interitũ/& ſũma de ipſo queſtio apud oẽs fiebat/ magnuſ// que timor eos inuadens/cõtriſtabat ne eis uirtute nel prouidentia ionathæ priuatis/uicinæ gẽtes ini/ micæ/& propter ionathæ mortem iniquitate/contra ſe bellũ cõſtituerent/& ad mortis pericula per/ uenirẽt/quæ ſicut ſuſpicabant euenerunt. Nã gentes mortẽ ionathæ cũ audiſſent/cõtra iudæos bella re cœperunt tanq; indigentes duce. Tryphon ergo exercitũ multũ cõgregans/ad iudæã aſcendere ſta tuit/ut Hieroſolymam debellaret. Symon autem uidens Hieroſolymitas metuentes cœpit eos allo// quio cõfirmare quatenus forti animo eſſent/nec pertimeſcerent Tryphone ſuperueniente. Et cõuo/ cans in templo populum alacriorem eum ſuis uerbis effecit hinc allocutionis initium ſumens. Pro ueſtra inquit libertate o uiri iudæi me dudum cum patre uel fratribus mori paratũ/quis ignoret. Si/ quidẽ exempla mihi plurima nõ deſunt. Mori enim pro legibus uel patria religione noſtram fami/

ſiam nullus timor inuadit qui hanc uolũtatẽ ab anima noſtra poſſit eiicere/ſed introducat magis de/ſideriũ uitæ uel gloriæ. Quapropter nõ uti indigentes duce magno qui laborare/uel pati ꝓ uobis re/cuſet/ſequimini me ꝓno animo ubicũq; perduxero/nec.n. melior meis fratribus exiſto ut meæ pec/cata animæ/neq; peior/ut quod illis uiſum eſt optimũ pro patriis interfici legibus/uel ꝓ dei religio/ne deuitẽ/ſed in quibus me oportet ꝓpriũ illis fratrẽ oſtendere/in his me demonſtrabo cõſimilẽ. Cũ fido.n.in deo ultionẽ ab inimicis expetere/uoſq; oẽs cũ uxoribus uel filiis ab eoꝝ uiolẽtia liberare tẽ/plũq; incolume cũ dei auxilio reſeruare. Nã uideo gentes cõtempſiſſe uos/tanquã ducẽ nõ habentes/bellaq; ꝓparaſſe. Cũ hæc Symõ uerba ad plebẽ feciſſet/cõfeſtim depulſo populus animis metu auda/ciam ſumpſit deſperanſq; ad ſpẽ bonã repente mutatus eſt/& unanimiter exclamauit nutu dei eſſe/Symonẽ ducẽ & iudæ uel ionathæ fratrẽ ꝑncipatũ tenere dignũ/ſe quoq; omnibus eius ꝓceptis obſe/cuturũ ꝓmittens/ducis ei cõtulit dignitatẽ. Tũc Symon cõgregans oẽs ſui exercitus bellatores feſti/nauit ciuitatis muros reconſtruere/turribuſq; altis & fortibus eã munire. Deſtinauit ẽt ionathan quẽ/dã amicũ ſuũ/filiũ abſalonicũ militibus ad ioppẽ/imperãs habitatores eius eiicere/nam timebat ne/ciuitatẽ traderent Tryphoni/ipſe uero hieroſolymã tuebat. Tryphon autẽ exiens ab ptholomaide/cum multo exercitu ad iudæã uenit/ionathan ligatũ ducens. Cui Symon occurit ad ladã ciuitatem/quæ ſuper montẽ iacet/unde ẽt Iudeæ cãpi pateſcunt. Cũ uero Tryphon a iudæis audiſſet/ducẽ Sy/monẽ cõſtitutũ/direxit ad eũ/fraudibus uel dolo cupiens hunc quoq; circunuenire/iubetq; ei ſi uel/let fratrẽ ionathan redimere/ut mitteret argenti talenta centũ/duoſq; filios ionathæ quatenus fides/illi haberet poſt dimiſſionẽ ne iudæã inſua ditione redigeret/quia & tunc nõ pro alia re/niſi pro de/bito uectigaliũ eum ſe ligaſſe confixerat. Tum Symon intelligens artẽ Tryphonis/quia ſi & argen/tum mitteret/ille tamẽ fratrẽ eius minime laxaret/ſed & filios eius hoſti tradi fruſtra cognoſcens:ta/men territus ne a populo accuſaret/ſe cãm fraternæ necis extitiſſe/q; nõ pecunias/nec filios pro ip/ſo cõtraderet/colligens exercitũ mandata Tryphonis indicauit dicens/q; hæc dolo uel inſidiis ple/na ſint/tamẽ optabilius eſſe pecunias/ſed & filios eius tranſmittere. q̃ propoſitis a Tryphone non/obediens/putaret nõ uelle fratrẽ abſolui/initoq; cũ ſuis Symon tractatu/filios ionathæ pecuniaſque/tranſmiſit. Quas Tryphon cũ accepiſſet/nec fidẽ ſeruare/nec ionathan abſoluere uoluit/ſed mox/exercitũ colligẽs/ad ꝓpria remeauit/ordinatoq; itinere per idumæã ad Hieroſolymã aſcendere cupi/ens/uenit ad Dorã ciuitatẽ iudeæ. Præcedebat uero cũ exercitu Symon/caſtra cõtra eũ ſemper diſ/ponens. Quod cognoſcentes hii qui in arce erant Hieroſolymitana ad Tryphonẽ dirigũt/rogãtes eũ/ad ſe ociusꝓperare/quatenus alimenta eis præberet. Ille ergo per noctẽ illã equitatũ parauit q̃ſi hye/roſolymã aſcẽſurus ſed niue uehemẽti ea nocte cadẽte/iter inuiũ reperit eqs uel peditibus ſuis. Qua/cauſa obſtante/nequiuit ab hieroſolymã Tryphon aſcendere/ſed reuertens ad Ciriem & prope Ga/laditidẽ ingreſſus/ionathan ibi perimi & ſepeliri iuſſit/& ita ad antiochiã peruenit. Symon autem/ab laſca ciuitate tranſferens oſſa fratris ſepeliit in patria ſua/luctum maximũ omni ſuper eum popu/lo faciente. Tunc Symon ĩgens mauſoleũ fabricans/patri ſuo/fratribuſq; ſepulturã ex albo & polito/lapide conſtruxit/opus mirabile/conſpicuumq; faciens/cuius q; portam undiq; colũnis ſuſtentanti/bus ex uno lapide uiſu mirabilem ſtatuit. inſuper pyramidas ſeptem parentibus/uel unicuiq; germa/norũ ſingulas ſuperpoſuit magnitudine uel decore lucentes/quæ hactenus ſeruantur. De ſepultura/quidem ionathæ/ & de ædificatione monumentoꝝ/hoc ſtudiũ Symonis agnouimus. Defunctus er/go eſt ionathas/principatũ agens ſacerdotii/perq; annos quatuor gentẽ continuit iudæoꝝ. Et de la/bore quidẽ mortis eius in mutuis documentis publiciſq; monumentis primi anni Symonis benefa/ctoris/& iudæoꝝ principis ſcriptum eſt. Itaq; iudæi fœliciter aduerſarios uicinos ſuperauerunt/ cum Symon Gazaram ciuitatem/uel ioppẽ/uel lamniam deuaſtaret/arcemq; Hieroſolymoꝝ deponeret/ ne forte inimicis refugium eſſet unde percurrentes ledere eos poſſent. Quod cum feciſſet/optimum/ & utile putauit ẽt montem ſuper quem arxs conſtituta erat deſtruere. Quo multitudo cunctiq; in/greſſi/montẽ deſtruebant/& nec die de nocte ceſſantes per tres annos/depoſuerunt eum ad ſolum/cã/pumq; planiſſimũ fecerunt/ita ut eminentius tẽplũ excelleret/arce uel monte depoſitis. Ea quæ tem/poribus Symonis geſta ſunt/hunc continet modum.

Quomodo Tryphon occiſo ionatha/perfidus exiſtens antiocho alexandri filio/qui Theos no/minabatur/ipſum interemit/ & obtinuit principatũ eius/cuius inſolentiã declinans exercitus/ contulit ſe ad Cleopatram uxorẽ Demetrii/quæ uiduata morte eius/fratrẽ ipſius antiochum/ qui pius dicebatur/ad nuptias ſuas & ad ĩperium inuitabat. Capi X.

POſt captiuitatem demetrii/nõ multo poſt alexãder filiũ antiochũ qui Theos noĩa bat Tryphon iteremit tutor eius q̃rto impii eius ãno/aĩcos ãt & familiares ſuos ad mili/tes trãſmiſit/ & multas dare pecũias pollicẽt:ſi eũ regẽ ordinarẽt. Nã demetriũ a pribus ca/ptũ nũciabat teneri. frem uero eiꝰ ãtiochũ ſi ꝑncipatũ obtineret/multa peſſima eis factuꝝ/ eẽ dicebat dũ ꝓditionẽ eoꝝ ulciſceret. Qui cũ ſpaſſẽt affluẽtia pecũiaꝝ ſub regno try/

phonis

phonis frui/ꝑncipē eū cōſtituūt. Tryphō ergo ut regni inſigniā ſuſcepit/cōtinuo nequitiā ſuā patefe cit & inotuit oibus/qa q ꝑuatus humiliter multitudini obſequebaꝫ/nō hoc uolūtate bona/ſed ipoſ ſibilitate faciebat. Poſtq uero regnū adeptus ē/exuēs ſe ſimulationē uerus tryphō apparuit/cœpit/ q potius extraneos q clientes diligere. Pro q re exercitus eius recedēs ab eo ad cleopatrā Demetrii uxorē cōtulit ſe/q tūc in ſeleucia cū filiis erat cōcluſa. Errātē uero fratrē demetrii antiochō q Sother dicebaꝫ/nullaq ciuitate eū admittēte tryphōis timore/mittit cleopatra ad ſuas eū nuptias/& ad im/ periū iuitās. Quē ad hoc iuitauit ſuadēt̄ib⁹ amicis/& timore uolētib⁹ tryphōi ciuitatē ſeleuciā aperīt

Quomodo Antiochus cognomētō pius/potius nuptiis Cleopatre uxoris fratris ſui Demetrii & creſcens indies exercitū ꝑduxit aduerſus Tryphonē/quē obſidens in Dora caſtello/accepit auxiliū & ſolatiū a Symōe principe ſacerdotū & de morte Tryphonis. Capi. XI.

c Vmq intraſſet Seleuciā Antiochus/& fortitudo eius p ſingulos dies creſceret/exiit pu/ gnaturus contra tryphonē. Quem uincens/a ſuperiore Syria repulit ad phœnicē/& in Dorā caſtello munito concluſum obſidebat/mittitq ad Symonem principē ſacerdotū Iudæoq legatos pro amicitiis uel auxiliis. Qui cū libenter petitionem ſuſcepiſſet/pecu/ nias multas cum alimentis/militibus doram obſidentibus large ꝑbuit: ut antiochus eū inter neceſſarios amicos pauco tpe pateretur. Nam Tryphon dum a caſtello dora ad apamiam fuge re/captus in ea concluſione peremptus eſt. tertio ſui regni āno.

Quēadmodū Tryphone interēpto. Antiochus oblitus beneficioq Symonis Cēdebeū cū exer citu miſit ad expugnandū eum/quē tamen Symon pugnās fortiter deuicit. Ca. XII.

Ed antiochus auaritia uel prauitate ſua Symonis obliuionē una cū miniſtratis pecuniis & alimētis cōcepit uireſq militares cuidā Cēdebeo amico tradēs ad deꝑcationē iudeæ ca/ f ptiuitatēq. Symonis miſit. Sed cū ſymon audiſſet antiochi ꝑuaricationē licet ſenex eēt/ tamen eo q nihil ab antiocho iuſtū fieri uideat/cōcitatus ad audaciā ſup ætatē ſuā iuueni lē fortitudinem accepit/& diſpoſuit quidē filios cū belicoſiſſima pte militū ipe uero p aliā ptē militū cū reliqs uiribus prexit ad bellū/multoſq ī ualibus montiū ad inſidias locabat/nulluſq cōatus ei⁹ eua ſit/ſ oēs hoſtiū uicēs exercitū/i pace reliquā uitā agebat. nā & ipe cū romāis de auxiliis cōpoſuerat.

Quod a genero ptholomei in conuiuio dolo peremptus eſt Symon. Ptholomeus aūt uinciens uxorem/& duos filios eius principatū ipſe tenere conatus eſt. Capi. XIII.

IGitur annis octo principatū ſacerdotii Iudæoq regens. moritur in cōuiuio per inſidias Ptholomei generi/& uxorē eius cū duobus filiis capiens/& uinctos hīs miſit/ut ter tiū ioannem q & Hyrcanus uocabaꝫ/apprænderet. Quod cū ſenſiſſet iuuenis/ eua// ſit periculū/& ad ciuitatem feſtinauit/cōfidens de populo pp patris ſui beneficia. Ptho lomeiq odiū. Properātem uero per aliam portam ptholomeū intrare/populus expu// lit/nam Hyrcanū receperat. Hinc ptholomeus ad aliquod caſtellū noie Dagō in Hierico diſceſſit.

Vt nouiſſimus filiorum Symonis Hyrcanus ducatum accipiens/obſedit multo tēpore ptholo/ meum in caſtello quod Dagon uocatur. Capi. XIIII.

ACcipiens aūt paternū ꝓncipatū Hyrcanus deū hoſtiis placauit/& ira cōtra ptholomei mi litiā ꝑduxit exercitū. Et cū ad locū pueniſſet/in aliis oibus hoſtē circūueniens ꝑualebat/ uincebaꝫ tn matris & fratrū amore/quos ſup murū ptholomeus trahens in cōſpectu eius torquebat: & ꝓcipitare minabaꝫ ſi nō ab obſidione diſcederet. Hyrcanus aūt quantū re// mitteret de obſidionis induſtria/tantū cariſſimis putabat offerre ſubſidia/nedū male paterent/eius crudelitati reputaret. Mater aūt ꝑtendens manus petebat/ne pp eos differret/ſed multo magis ipe/ tu caſtellū inuaderet/inimicoq ſuæ ꝑti ſubacto/pro cariſſimoq tormentis rederet retributionem/ ſibi quoq extimans hoc eſſe utiliſimum ſi per ſuam mortem hoſtes atrocius deperirent. Hyrcanū er/ go petitionibus matris incenſum caſtellum capiendi furor tenebat. Rurſus uero cū uidiſſet matrem cedi uel diſſipari ſoluebaꝫ/& pro ingeſtis matri tormentis/impetum deponebat obſidionis/taliq ne ceſſitate obſidionis protractus ſeptimū annum expleuit/in quo ſp iudæi uacant. Nā per ſeptem hūc obſeruant/ſicut in ſeptimis diebus. Quapropter ptholomeus a bello ſolutus/occidit matrem & fra/ tres Hyrcani & fugit ad Zenonem qui Cotilas appellabaꝫ in philadelphia tyrānidem exercentem.

Quemadmodum antiochus exercitum ducens cōtra Hyrcanū caſtra ſoluit accipiens ab hyr cano talenta trecenta & amicitias cum eo compoſuit. Capi. XV.

ANtiochus aūt in feſtus Symoni de interitu ſui exercitus contra iudæam acceſſit quar to āno ſui ꝑperii ꝑmo uero Hyrcani olympiade cēteſima ſexageſima ſecūda. Cūq de uaſtaſſet/ꝑuinciā. Hyrcanū in ciuitate incluſit. quā ſeptē aciebus circūdedit nihil tamē ꝑficiebat pp muroq munimina & pp obſeſſoq uirtutem necnō & aquarū iopiā qua pp ſiccitatē domabaꝫ. In pte uero planiſſima turres ſtatuit celſiores nūero centū tres/ tecta unaquaq habente ſup q̄s militares ordines diſpoſuit multoſq quotidie labores cōgreſſus infe/

rebat/foſſáq; latâ & altiſſimâ cõſtruẽs/muros ciuitatis depoſuit. Iudæi ergo multas incurſiones cõtra moliebanť/& ſiqdẽ icautos aduerſarios inueniſſent/peſſime eos cõterebant ſi uero ꝓſenſiſſe eos cognoſcerent/inocui rediebant. Vt uero noxiã multitudinẽ intra ciuitatẽ hyrcanus attendit cõſumẽdis citius neceſſariis: nihilq; populo prodeſſe cõſpexit in utilẽ eius partẽ ſecernens foras ciuitatẽ emiſit/quæ uero bellicoſa & fortis erat: hãc tantũ retinuit. Antiochus aũt ꝓiectos egredi uetabat. Qui dũ inter muros erratẽt/ſeuiſſimis tormẽtis miſerabiliter aĩas exalabãt. Cũ uero feſti dies tabernaculoꝝ ne niſſent miſerati eos intra ciuitatẽ denuo receperũt. Hyrcanus itaq; ad antiochũ legatos direxit/petẽs inducias ſeptẽ dierũ/ꝓp feſtiuitatẽ deiq; ſupplicationẽ. Qui cũ audiſſet/reſpondit legatis/Immolate. Necnõ ẽt ad ſacrificiũ magnificentiſſimũ deſtinauit taurũ/cornibus inauratis & pocula plena oĩbus aromatibus aurea uel argentea/quod ſacrificiũ adductũ ſuſceperũt/qui ante portas ſtabant & ad tẽplũ duxerũt. Antiochus aũt iſte exercitui melius antiocho Epiphanæ claruit/nã ille capiens ciuitatẽ/porcos ſup arã ĩmolauerat/& ius carniũ ꝓ totũ tẽplũ ſparſerat: ẽt leges iudæoꝝ paternáq; religionem confuderat/ꝓp quæ gens rebellauit/& minime reconciliari paſſa eſt/hũc uero Antiochũ ꝓp pietatẽ religionis/oẽs piũ uocauerũt/laudantq; modeſtiã eius. Hyrcanus ẽt aĩaduertẽs ſtudiũ ipſius erga deũ/petiuit eũ ut patriã eis cõuerſationẽ reſtitueret. Qui cũ refutaſſet peſſimũ cõſilium/ſuadẽtiũ gentem capere legibus diſſonantẽ/ad oẽm pietatẽ flexus/legatis reſpondit/ſi traderẽt arma/partẽq; tributoꝝ Ioppe aliarũq; ciuitatũ circa iudæã exiſtentiũ ſoluerẽt/& cuſtodias in ciuitate ſuſceperũt/ cõfirmans pactũ/finiret bellũ. Iudæi uero oĩa pferre ꝓter cuſtodiã cõſentiebãt/quã nõ ꝓp aliud niſi ꝓ diſſimili cõuerſatione recuſabãt/pro cuſtodia tñ obſides dare ꝓfitebanť/& talẽta argenti qngenta/ex qbus ſtatim trecẽta cũ obſidibus obtulerunt inter quos erat Hyrcani. Quæ cũ ſuſcepiſſet rex antiochus & corã ciuitatis depoſuiſſet obſidionẽ ſoluens diſceſſit. Hyrcanus uero ſepulchrum Dauid aperiẽs/qui multo ditior quondã regibus fuit/tria milia talenta pecuniarum exinde ꝓtulit/ex quibus primus iudæorum cœpit peregrinos alere. Compoſuit etiam cum antiocho amicitias ſuſcipienſq; eum intra ciuitatem/munificenter abundeq; militibus oĩa neceſſaria miniſtrabat. Cunq; exercitum antiochus contra Parthos duceret/cum eo Hyrcanus egreſſus ẽ. De his eſt teſtis Nicolaus Damaſcenus/ſic in hiſtoria docẽs. Trophæum ſiſtens antiochus iuxta fluuium Lycum/ubi uicerat indathim parthorũ ducem/ibi duobus diebus remoratus eſt/petente Hyrcano iudæo/ꝓp aliquam patriam iudæorũ celebrationẽ/in qua non erat legitimum eos proficiſci. Et quidem hæc non eſt mentitus. Nam quinquageſima feſtiuitas poſt ſabbatum inſtabat/in qua minime licet nobis uel in ſabbatis uel in feſto die uiam conficere. Tunc.n. Antiochus cũ arſace parthorum rege confligens/& multũ perdẽs exercitum interiit. In regno autem Syriæ frater eius demetrius ſuccedit. Arſace eũ a captiuitate ſoluente eo tpe quo antiochus parthorum terram ingreſſus eſt/ſicut prius demonſtratum eſt.

De Hyrcani militia poſt mortem antiochi apud parthos defuncti contra Syriam/& ꝙ multitas potẽtes ciuitates obtinuit. Capi. XVI.

HYrcanus uero antiochi morte cognita/ſtatim ad Syriæ ciuitates expeditionẽ pauit arbitratus ĩparatas eas & deſertas pugnatoribus defenſoribuſq; iuenire/qđ ẽt euẽit. Nã Medabam cũ multũ exercitus eius laboraſſet/ſexto mẽſe capit: poſt ẽt Samogã/uel illas quæ uicinæ fuerũt/necnõ ẽt Sicimã. Garizim/gentẽq; Cutheoꝝ quæ tẽplũ ædificatũ ad ſimilitudinem Hieroſolymitani poſſidebat/quod alexandri mandato Sanaballath dux cõdidit: ꝓp Manaſſen ſuum generum: fratrẽ Iaddo principis ſacerdotũ/ſicut ſuperius intimauimus. Contigit uero templũ hoc dirui poſt annos ducẽtos. Hyrcanus ergo ciuitates idumeæ Aboracũ. Mariſſam: cũctoſq; cũ domuiſſet idumæos pmiſit eis ꝓuinciam habitare/ſi circũciderenť/ legibuſq; iudaicis uterenť. Qui deſiderio patriæ terræ circunciſionẽ & aliã conuerſationẽ iudæoꝝ prætulerunt/ideoq; ex illo tpe cœperunt eſſe iudæi. Quo facto Hyrcanus princeps ſacerdotum ſocietatẽ romanoꝝ renouare cupiens legationẽ ad ipſos direxit. Cũq; ſenatus ſcripta eius ſuſcepiſſet/compoſuit amicitias hoc mõ. Fánius Marci filius/cõſul ſenatũ oẽm octauo idus februarias/in cãpum inſſit cõuenire ꝓſente Lucio Mãlio. Lucii Mentinii filio/& Gaio Sempronio Falernæ filio/ꝓp hoc quod legati iudæoꝝ petiuerũt. Symõ filius Doſithei/& Apollonius alexandri/& diodorus iaſonis/uiri optimi a populo iudæoꝝ deſtinati de ſocietate uel auxiliis exhibẽdis quã cũ romanis de publicis rebus habuerũt ut ioppe/& portus/& zora uel fontes/& ciuitates/ inſup & uillas quas antiochus pugnãs cõtra ſenatuſconſultũ tenuit reſtituanť/& quatenus nec regii milites p terrã eoꝝ cum ſubiecti ſint tranſeant ut ẽt illa quæ p antiochũ geſta ſunt/cõtra ſenatuſconſultũ cenſeanť/& legatos mittant/quatenus recipiant quæ ab antiocho ablata ſunt/& ꝓuinciã æſtimẽt uaſtatã/utq; eis ad reges & populos liberos litteræ darentur/quatenus ad propriam domum illeſi reuerterentur. Placuit igitur amicitias & auxilia cũ ominibus bonis/& a bono populo uel amico tranſmiſſis eſſe renouandas. De rebus autem ablatis reſponderunt conſulares/cum a ſuis negociis ſenatus uacauerit/feſtinabit in poſterum nullam in eos iniquitatem ab aliquo fieri/decernentes dare cõſulem Fannium publicas pecunias expendẽdas/dũ ad patriã remeaꝛ

reat

rent: Et Fānius quidē legatos iudæoꝝ remittit/pecunias publicas eis pstās ex senatusco̅sulto/p quod debuisset cū tutela ad suā redire patriā. In his qdē p̄cipes sacerdotū Hyrcanus erat. Interea rex Demetrius cū exercitū aduersus Hyrcanū colligeret: nec tps ei/nec occasio data est/cū milites/& Syri malitiā eius abhorrerent/& p legationē peterēt ptholomeū Fisconē cognominatū/q̄tenus de genere Seleuci transmitteret eis/qui deberet accipere p̄cipatū. Ptholomeus aūt cū alexandro Zebēna exercitū mittēs/pugnaq; cōmissa Demetrius superat. Qui dū fugeret ad cleopatrā suā uxorē in ptholomaide ab ea nō susceptus/tyrū recedens/tētus multaq; passus ab inimicis/interiit.

De amicitiis alexandri Zabine cognomine cū Hyrcano & quō deuictus ab Hyrcano ātiochus cizycenus amisit iudæā/& de fœlicitate uel pace iudæoꝝ hyrcano p̄cipatū agente. Ca. XVII.

Lexāder aūt regnū accipiēs/& amicitia cū Hyrcano p̄cipe sacerdotū cōponēs: interiecto tandē tpe/expugnatus ab antiocho filio Demetrii Crispi noīe occidit. Cūq; ātiochus imperiū Syriæ tenuisset cōtra iudæā exercitū destinare timuit. Audiens uero germanū suū & ipsum noīe antiochū ex eadē matre pgenitū multas uires cōtra se a Cizyco cōgregasse/eū intra p̄uinciā statuit expectare quatenus obuius icursionibus fratris antiochi resisteret/qui cizycenus dicebat/q̄ in illa ciuitate nutritus esset filius aūt fuerat antiochi qui soter nūcupabat/& uitam bello parthico terminarat. Hic ēt frater erat Demetrii crispi patris/Cōtigit uero ambos fratres una uxorē Cleopatrā duxisse quēadmodū & alibi retulimus. Cizycenus aūt antiochus ad Syriā p̄ueniens/diu cū fratre bella cōmisit. Interi Hyrcanus oī tempore illo pace fruebat. Nā & ipse post mortē antiochi a macedonibus destitit: dū neq; ut amicus/uel subiectus aliqd eis p̄buisset. Cuius res abūdæ creuerunt tpibus Alexādri Zebēnei/& magis tunc qñ hi fratres cōtra se pugnabāt. Nā dū bello occupati fuissent. Hyrcanus Iudæā cū licentia possidebat/multāq; pecuniarū summā collegit/āboſq; inter se dimicātes contēnēs/expeditionē cōtra Samariā ciuitatē ualde munitā p̄duxit/de qua suo loco referā qualiter ab herode sit cōdita/& sebasta noīata/Accedēs igit ad eā studiose obsidebat/memor malorū quæ Samaritæ cōtra Marissenos colonos & auxiliatores iudæoꝝ cōmiserunt/obedientes Syrorū regibus. Cum ergo moenia undiq; circūdedisset/duplici muro cincta stadiis octoginta filios suos obsidioni præposuit. Antiogonum & aristobulū. Quibus iminentibus in tantā necessitatē famis Samaritæ inciderunt/ut ēt illicita tāgerent/& uocarent adiutorē antiochū cizycenū. Qui statim ueniens ad defensionē/uincit ab aristobulo/fugatusq; a fratribus/usq; ad Scitopoli currens euasit periculum. Hi rursus ad Samaritas reuersi: concludunt eos intra murū/ut secundo necessitate coacti Samaritæ adiutorē uocarent antiochum/qui dum a ptholomeo Lathiro sex milia uiros petisset quos ptholomeus inuita matre direxit/nam necdum a principatu eum expulerat primum prædatorio mō inuadit Hyrcani prouinciā cum ægiptiis/non audiens apte pugnā cōmittere. Nam uires suas sciebat impares sed sperans populatione & terræ cogere Hyrcanū a Samariæ obsidione recedere. Cūq; multos milites p̄deret insidiis circūuētos discessit ad Tripolim. Calimandro & Epicrati bellum iudaicū cōmittens. Callimander ergo aduersariis fugā simulantibus/& post reuersis statim consumitur. Epicratis aūtē manifeste pecuniis seductus. Scitopoli cum uicinis locis prodidit iudæis. Samariæ uero obsidione soluero non potuit. Igit Hyrcanus sub anni conclusione capiens ciuitatē/non hoc solo cōtentus est/sed totam deleuit Samariam. Nā sic eam uertit/ut uallū magis quā ciuitatem fuisse illic quisq; iudicaret. Mirabile tamen aliquid de principe sacerdotū Hyrcano dicit/quemadmodum ei deus locutus est. Nā referunt illo die quo filii eius cū cizyceno cōflixerāt/dū ipse in tēplo solus sacerdos adoleret thura/audisse uocem q̄ filii eius uicerent antiochum. Qui cū a tēplo p/cessisset/hoc oī populo manifestum fecit/quod ita cōstanter euenit. Hyrcanus quidē in his degebat. Per idē uero tps nō solum Hierosolymoꝝ iudæi/sed & prouinciales & alexādriā habitantes & ægyptū/& cyprū fœliciter agebant. Nam Cleopatra regina cōtra filiū ptholomeū Lathirū seditionem mouens/ordinauit duces Chelchiā & Ananiā filios Oniæ/quē superius retulimus tēplū ædificasse in terra Heliopolitana ad similitudinē sacrarii hierosolymoꝝ. Cleopatra tamen cū audisset his exercitum/sine sniā eoꝝ nihil tractabat/sicut testatus est Strabon Cappadocus/ita dicens. Nā plures & q cū eis descenderunt/& quos postea cleopatra mittebat/in Cypro statim ad ptholomeū transiebant/soli uero iudæi qui Oniæ dicebant apud cleopatrā permānsere reg/nā/pp Chelchiā & Ananiā. Hæc Strabō disseruit. Hyrcano aūt inuidia mouit apud iudæos fœlicitas magis aūt pharisæi. Nā mala eū nolebant pati/qui tantum apud populum ualebant/ut siquid contra regem & principem sacerdotū dixissent/facile crederetur. Discipulus tamen & Hyrcanus fuerat/& nimis ab eis diligebatur. Sed cū eos ad conuiuiū uocaret & amicabiliter pasceret/nimisq; delectari uidisset/dicere cœpit. Scitis me uelle iusta oīa agere per quæ deo & uobis placeam. Rogo autem/siquid me peccantem uideritis & recta uia deuiantē/reuocate atq; corrigite. Qui dum ei testimonium præberent/omni uirtute ornatū esse lætatus est. Tum unus ex accūbentibus. Eleazarus nomine maluolus/& seditionibus gaudens quoniā inquit dixisti/te uelle ueritatē cognoscere/uis iustus esse/depone p̄cipatū sacerdoti & tātū

ſufficiat tibi populi regere magiſtratũ. Hyrcano uero cauſam cõſulente/quapropter depõ neret ꝓ cipatũ/qñ inquit audiuimus a ſenioribus captiuã fuiſſe matrem tuã ſub antiocho Epiphane/quod falſum fuerat. Contra quẽ irritatus Hyrcanus: oẽſq; phariſæi ualde indignabant. Tũc ionathas qui/dam de Saduceoꝝ hæreſi/quæ cõtraria phariſæis exiſtit/ualde Hyrcano amicus dicebat/ſciẽtibus oĩbus phariſæis Eleazarũ blaſphemiã feciſſe & hoc manifeſtũ illi fieri poſſe ſi requireret illos: q̃ di/gnus eſſet pœna pro uerboꝝ qualitate mulctari. Cũq; Hyrcanus phariſæos interrogaſſet/qua iudi/carent eũ pœna meritũ nõ. n. credo inquit cũ ueſtra ſuã facta iniuriã/tũc illi cũ eũ honorari uellẽt/dicebant ad menſurã pœnæ plagas & uincula ſufficere nã nõ uidebat digna cõtumelia morte mul/ctari/& quia moleſti ſunt naturaliter ad tormenta phariſæi ualde cõtriſtabat/unde illoꝝ ſniam ma/ledictiones Eleazarũ putabat ſibi feciſſe. Incitator uero ire eius ionathas flexit eũ/relictis phariſæis/ad Saduceoꝝ partẽ trãſire/ut & leges ab eis populo diſpoſitas ſolueret/cuſtodeſq; eoꝝ puniret. Vñ ſũmũ ei uel filiis odiũ a multitudine cõcitatũ eſt. Sed de his quidẽ iterũ diſſeremus. Nũc aũt uolo de/monſtrare/quas leges populo patrũ ſucceſſione tradidiſſent phariſæi/quæ nõ ſunt inter Moſaycas le ges cõſcriptæ/ideoq; Saduceoꝝ gens has expulit/dicens illas debere tenere leges quæ cõſcriptæ ſũt/illas uero quæ a patribus traditæ fuiſſẽt minime cuſtodiri. Et de his multa queſtio/uel altercationes maxime fiebant/& Saduceos copioſi uel diuites ſequebant/populares uero nõ eis obſequebant/ſed phariſæos unanimiter adiuuabãt. De his tamen duabus hæreſibus atq; eſſenorũ in ſecundo uolumi/ne iudaicæ iſtoriæ diſſeruimus. Hyrcanus aũt poſt ſeditionẽ ſedatam fœliciter uixit/& principatum optime rexit annis trigintauno/defunctuſque reliquit filios quinque/qui maxime his tribus rebus di gnus a deo iudicatus eſt/magiſtratu populi principatu ſacerdotii: & prædicatione prophetiæ. Nam deus cum eo erat. & futurorum præſentiam ei donauit ita enim cognoſcebat & prædicabat/ut etiã duobus filiis prædiceret/q; rerum domini non diutius permanerent. Quorum interitum opere præ cium eſt narrare/quatenus ſentiamus: quantum indigni fœlicitate patris fuiſſent.

Quod defuncto Hyrcano/filius eius Ariſtobulus ſuſcipiens principatũ/primus ſibi diadema impoſuit/fratribus ſuis præter antigonum in uincula coniectis/qui etiam matrem ſuam uinculis & penuria conſumens/ipſum quoq; Antigonum fratrẽ ſuũ quem conſortem regni habebat accuſatio/nibus inuidorum alienatus ab eo iuſſit interfici. Capi. XVIII.

DEfuncto. n. pater/maior ariſtobulus magiſtratũ ad regiã dignitatẽ trãſferre decreuit/pri muſq; ſibi diadema impoſuit/poſt quadringẽtos octoginta & unũ ãnos/& tres menſes/ex quo de captiuitate Babylonica populus liberatus ad propria remeauit. Amans aũtẽ fratrẽ ſuũ ſecundũ antigonũ/ſimili dignitate eũ ordinauit/alios uero uinculis tenebat aſtrictos/incluſit etiam & matrẽ pro magiſtratu altricantẽ/nam illã Hyrcanus dominã eſſe relique/rat/qui ad tantã crudelitatẽ perductus eſt/ut uinculis eam penuriaq; cõſumeret/inſuper addidit ma tri & antigonũ quẽ amare uidebat/& cõmunis regni habere conſortẽ/accuſationibus alienatus ab eo/quibus primũ quidẽ nõ credebat/aliqua amore nõ admittente aliqua uero per inuidiã arbitratus dicta. Sed cum antigonus clarus ab expeditione rediſſet/tpe quo feſtiuitatẽ tabernaculoꝝ deo cele/brant/contigit Ariſtobulũ quidẽ morbo teneri. Tũ antigonus agens dies feſtos ad tẽplũ aſcẽdit/ual de ſplendidiſſime ornatus cũ ſuis armatis/& multũ pro ſalute fratris orauit. Maliuoli uero cupiẽtes eorũ ſeparare cõcordiã/occaſionẽ ſe cœpiſſe pompã antigoni putauerũt/& uictoriã eius corã rege/pompãq; maliuole dilatabant/quo in celebratione tabernaculoꝝ ſublimis apparuit/ut nõ hæc a pri uato fieri uiderent/ſed regiæ munificentiæ oſtentatio crederet/eumq; cũ multitudine militũ uentu/rum ad fratris interitũ nũciabant. Ariſtobuls aũt cũ his accuſationibus inuitus credidiſſet/timẽs ne in fratris ſuſpitionẽ incideret/ſimulq; ſuã cuſtodiã curãs/diſponit cuſtodes ſui corporis/in ſubterra/neo uel tenebroſo loco. Iacebat aũt ipſe in turre quæ antoniana dicebat & præcepit ut inermẽ occi/derent nullũ fratrẽ aũt antigonũ ſi armatus intraret interficerent/mandauitq; antigono/ut ſine ar//mis ueniret. Regina uero inſidiatoribus antigoni pſuaſit mandata portãti cõtradicere/qa frater tu/us inquit audiens cõſtruxiſſe te arma/ornatũq; bellicũ/petit ut ingrediaris cũ armis/quatenus uide/at eoꝝ factũ. Quo nũcio antigonus nihil arbitratus doloſum/ſed cõfidẽs de fratri affectu/ſicut erat armatus ad ariſtobulũ ingredit ut armoꝝ demonſtraret ornatũ. Cũq; ad turrẽ quæ Stratõis dici tur peueniſſet/ab eis qui in tenebroſo loco fuerant collocati proſternit. Cuius mors oſtendit/nihil in uidia/nihil accuſatione ualidius neq; magis aliud ſecernit fidẽ/ſeu nãlẽ familiaritatẽ quã iſtæ paſſio/nes. Ammirari põt qlibet & iudã Eſſem genere/q nunq̃ in his q̃ ꝓdixit mentitus eſt. Nã hic cũ uidiſ/ſet antigonũ per tẽplũ trãſire clamauit ſociis ſuis & notis/qui gratiã ꝓdicẽdi futura doctrinæ eius ob ſeruabant. Melius eſt mihi inquit mori/quã ſi mortẽ fuero mẽtitus antigoni/quẽ hodie uideo peritu rum inturres Stratõis. Locus uero ſtadiis ſexcẽtis diſtabat/ubi eũ ꝓdixit interfici. Diei quãplurima pars trãſierat/ut ẽt dubitare uaticinatiõe uideret. Cũq; hæc dixiſſet/triſtiſq; eẽt/nũciat ei antigonũ eſſe defunctum in ſubterraneo. Nam & ipſa turris Stratonis dicebatur/eodem nomine quo maritima

Cæſarea

Cæsarea nuncupat. Igit̃ natẽ hoc perturbauit. Aristobulũ aũt fraternæ cedis pna flectusq; possedit/ necnõ ẽt ægritudo mentẽ eius celeri dolore peruasit. & intollerabilẽ passionẽ corruptis uisceribus sũ stinebat/copiã quoq; sanguinis euomebat. Quod dum puer aliquis portaret/ lapsus est in loco quo maculæ sanguinis adhuc antigoni permanebant/ut arbitror de prouidentia disponente. Quo facto/ clamor uidentium fusum sanguinem eleuatus est/ dum existimarent hoc puerum sponte fecisse. Cla/ morem uero cum aristobulus audisset/causamq; requisisset tacentibus amplius minabat discere uo/ lens clamoris cãm/homines. n. suspicant in his quæ tacent/ & semp esse peiora putant. Vt uero cogẽ ti & interminanti ueritatem aperuerunt/cõfundit eius mẽs/ percussa conscientia sua/gemẽsq; cũ la/ chrymis ex alto pectore dixit. Nũquid latere deũ potui in tam impiis & crudelibus factis/ut nõ scele re fraternæ cedis ueloci pœna cõsumeret. Vsquequo iprobum corpus phibes animã ad umbras fra/ tris & matris accedere. Cur non eam celeriter reddis/ sed paulatim libo sanguinẽ interremptis. Quæ cum dixisset: moritur regni suo primo anno qui etiam dictus est Philellen/ ideſt amator græcorum. Multum uero patriæ profuit. Nam subegit Ituræos/plurimamq; eorum prouinciam iudæis adiecit/ & compulit habitantes in ea/ut si uellent in prouincia permanere/circunciderentur secundum leges Mosaycas. Erat autem naturæ ualdæ moderatæ/uel pudoris ingenui: sicut testimonium præstat Stra bon nomine Timagenis/ita dicens. Modestus fuerat hic uir/& nimium iudæis utilis. Nam prouinci/ am eis acquisiuit/& partem gentis Ituræorum sibi circuncisionis uinculo coniunxit.

Quemadmodum defuncto aristobulo/frater eius alexander succedens in principatu/cõtra Sy riam & phœnicem/& arabiam exercitum ducens/multas gentes subegit/& de ptholomei La/ tiri contra Alexandrum pugna & uictoria. Capi. XIX.

DEfuncto tñ aristobulo. Salomon uxor eius quæ apud græcos alexandra nominat sol/ uens fratres eius quos legatos aristobulus tenebat/ut ꝓdictũ est/ Ianneũ q & Alexãder dicebat. regẽ ordinauit ætate maiorẽ/qui nunquã ad faciẽ patris uenit. Cã uero huius odii/talis fuisse dicit. Cũ diligeret priores filios suos Hyrcanus antigonũ q aristobu// lum/& apparuisset ei deus in somnis/& interrogasset eũ/quis filio; successor eius exi steret/deo demonstrante multum istius/cõtristatus q omnium bonorum suorum hic hæres existeret genitum in Galilæa nutriri dimisit. Deus uero nequaquam mẽtitus est Hyrcano. Namq; regnũ post Aristobuli finem iste suscepit. Qui unum fratribus suis intendentem regnum præsumere interfecit/ alterum uero uolentem innocenter uiuere honorabiliter tractabat. Is enim dum principatum suũ si/ cut & ei uidebatur utile disposuisset/expeditionem contra ptholomaidã egit/pugnaq; cõmissa/ui// ctor in ciuitatem hostes concludens/ obsidebat eos. Nam ex ciuitatibus maritimis. Ptholomais & Caza solæ ut subiicerentur restabant/necnõ ẽt Zoili tyranni Stratonis/& Dora. Sed philometore Antiocho fratreq; eius antiocho Cizyceno inuicẽ decertantibus/suasq; uires perdentibus/nequaquã Ptholomaitæ sperabant ab illis auxilium. Quibus obsidione exhaustis. Zoilus qui turrẽ Stratonis Doraq; tenebat/agmen militare nutriens/tyrannidẽ meditatus est: dum reges cõtra se bellarent/ & paululũ ptholomaitis subueniebat/quia nec reges talẽ familiaritatẽ circa eos habebant/ut cõfiderẽt ab eis mereri solatia. Vterq;. n. tolerabat/quod sepius athletis cõtigit/qui cũ uiribus diffidunt/erube scẽtes credere otio uel quiete certamina differunt. Reliq; ptholomaitis spes erat in rege ægyptiorũ. Ptholomeo Latiro qui cum a matre depulsus a regno fuisset/cyprũ habitabat. Igit̃ mittentes ad eũ Ptholomaitæ petebant auxilio uenire quatenus eos a manibus alexãdri piclitantes eriperet. Spem uero non minimã ẽt ei legati excitauerunt dicẽtes/si transiret ad Syriã/haberet Gazeos & Zoilũ/in/ super & Sydonios ac multos alios pro ptholomaitis secũ pugnantibus. Quibus incitatus nauigare festinauit. Per idẽ tẽpus Demetrius orator eloquentissimus/persuasit eis sniam permutare/ melius esse dicẽs/incertũ iudæoꝝ sustinere periculũ/quã manifestã suscipere seruitutẽ/dũ se traderent domi// no quo facto non solũ præsens haberent bellũ/sed multo maius ab ægypto sparent. Nam & Cleopa tram nequaq̃ patri filium uicinũ exercitũ aggregare dicebat sed uenturam cum maximo contra eũ exercitu/quæ ꝓperabat & a cypro filiũ eiicere/& cum ptholomeus nihil proficeret/rursus cyprum fugeret/ipsi uero nouissimum haberẽt periculũ. Ptholomeus uero q̃is per uiã cognouisset ptholo// maitarum uoluntatem mutatam/non minus tamen nauigauit/& applicuit in Sycamina/ ibiq; uires suas deposuit. Omnis uero exercitus eius erat cũ equitibus & peditibus triginta milia. Quos cũ iux/ ta ptholomaidã ꝓduxisset & applicuisset/ualde cogitabat/quo neq; legatos eius susciperẽt/neq; uer/ ba audirent. Sed cum uenisset ad eũ Zoilus & Gazi/appeterentq; auxiliũ sibi præberi/q; terra eorũ a iudæis & alexãdro depopularet/ soluit obsidionẽ alexãder ptholomei timore reuersusq; ad ꝓpriã terrã/deinceps bella disponebat latenter quidẽ Cleopatrã contra ptholomeũ inuitans/aperte uero amicitias & auxilia cũ eo se cõponere simulãs/& q̃ttuor milia talẽtoꝝ argẽti se dare ꝓmisit/ si Zoi/ lum tyrannũ depelleret/terramq; eius iudæis traderet. Tũc ergo ptholomeus alexandri amicitias su scepit/& Zoilũ subegit. Deiceps cũ audisset latẽter ad Cleopatrã matrẽ eius mãdasse/soluit pacta q̃

cum

cum eo fecerat atq; fidē/& ad Ptholomaidā quidē accedens obſidebat q; cum non ſuſcepiſſent ibiq; relinquens duces/& partem ſui exercitus ut obſeſſos cuſtodirēt/cum reliq; pte iudæam populaturus inuadit. Alexander uero cum ptholomei ꝓuaricationē audiſſet/cōgregauit ꝓuincialiū quinquaginta milia. ut autē aliī hiſtoriarū ſcriptores dixerunt octoginta milia. Cū ergo collegiſſent exercitum:occurrit Ptholomeo. Ptholomeus itaq; ſubito inuadens Aſachron ciuitatē Galileæ die ſabbatorū uiriliter cœpit eam/unde decem milia corporū/& aliā multam prædam abſtulit. Cūq; tentaſſet Sephorim ciuitatem/pauco diſtantem ſpacio a ciuitate capta multos amiſit. Poſt aūt cū alexādro bellatorus perrexit. Cui cū alexander iuxta Iordanem fluuiū occurriſſet/in loco qui Aſaphon dicit nō longe a Iordane fluuio caſtra ſua diſpoſuit/habens octo milia pugnatorū/quos hecatōtamachos uocabat/ideſt cōtra centū pugnantes qui æreis ſcutis utebant. Verum ēt fuerūt & ptholomeo propugnatores/cum clypeis æreis/ſed minus iudæis ornati ideoq; milites ptholomei timidi ad prœliū acceſſerūt. Sed nō paruā audaciā eis īmittebat/philoſtephanus/qui ſtratēgematū peritus/eos fluuiū tranſire prohibebat/ſupra quē caſtra ſua poſuerat. Alexandro inter hæc minime uiſum eſt tranſitū eorū uetaret/dum putaret: quia ſi poſt dorſum fluuiū haberent nequaquā poſſent a pugna diſcedere. At in ꝓncipio prœlii ex utraq; parte fortiter pugnatū eſt. pari aīoſitate uel ſtudio/ut ab utroq; exercitu multi proſternerent. Sed cum alexandri exercitū ſuperiorē philoſtephanus uidiſſet/milites diuidit/& defectos ſuos fortiter adiuuans/nulloq; ſubueniente iudæis partē illā cum eis qui ꝓpe ſtabant ab fugā cōuertit. Quod cū uidiſſent milites ptholomei ſecuti iudæos interficiebant. Poſt aūt reuerſi reliquos ad fugam uerterunt/& tandiu ꝓſtrauerunt eos/uſquequo & ferrum & manus eorū defeciſſent. Triginta ergo milia occiſa fuiſſe dicunt. Timagenes uero qnquaginta milia retulit. reliquos aūt captos/paucos uero ad ſuā fugiſſe prouinciā. Tūc ptholomeus poſt uictoriā ꝓuinciā pagrās ueſpere facto in gbuſdā iudeæ uillis īgreſſus ē/q̄s plenas mulieribus & infantibus ſueniēs iuſſit militibus ſuis ut occiderēt & laniarēt/mēbraq; eorū ī cacabis mitterēt ad quoquēdū. Hoc āt ſimulauit/ut hi q fugerāt a pugna putarēt hoſtes ſuos carnib⁹ humanis ueſci/& exinde eos ualde metuerēt. Cœpit uero & ptholomaidā/ſicut alibi retulim⁹. Sed cleopatra cū reſpiceret filiū ſuū creſcere. & iudæā licēter deuaſtare/ciuitatēq; Gazæorū ſubiectā hēre/negligere recuſauit dū iā in portis ſuis eū ꝓſentē ſperaret eſſe futurū/& amari ab ægiptiis ꝓp uirtutē eius putaret eū/ſtati cū nauali & pedeſtri exercitu cōtra eū egredi/duces totius militiæ Chelchiā & Ananiā iudæos ꝓponēs/pecunias uero multas/nepoteſq; ſuos & te ſtamēta apud ſocios alias choos inſulā cōmēdans. Cūq; iuſſiſſet filiū ſuū alexandrū cū maxīa claſſe nauiū ad phœnicē nauigare/ꝓp refugia oēs ſuā expeditionē Cleopatra ī ptholomaidē depoſuit. Cū uero eā nō ſuſcepiſſent Ptholomaidæ/ciuitatē obſedit. Ptholomeus tñ a Syria cōtra ægyptū feſtinauit/putans ſubito eā ſine militibus exiſtētē occupare/ſed ſpe ſua deceptus eſt. Per idē tēpus & Chelchias unus ex ducibus Cleopatræ/circa inferiorē ſyriā ptholomeū ꝓſequēs moriē. Cleopatra ergo cū audiſſet filii conatū/& q; nullatenus ægyptii eū ſicut ſperabat ſuſcepiſſent/tranſmiſit militiæ partem/quæ de ꝓuincia ptholomeū depellerent. Qui reuerſus ab ægypto/iterū in Gaza hiemabat. Interiecto uero tēpore. Cleopatra cuſtodiā ptholomaidis cū ciuitate obſidione cœpit. Ad quā alexander ſumma dona deportans ueniſſet/dixiſſetq; mala de ptholomeo ſe paſſum refugiumq; non alibi niſi apud eam habiturum/quidā amicorū perſuadebant ei ut prouinciā iudæorū ꝓcurrēret & obtineret/neq; contēneret tā optimā multitudinē iudeorū ſibi ſubiicere. Cūq; anānias cōtradicēs ſuaderet iniuſtū eē/ſi hoiem auxiliatorē ꝓuaret ꝓpria ptāte. uerū ēt & cognatos ſuos eſſe/nec te minime uolo inquit ignorare regina quō ꝓpter hāc iniquitatē inimicos oēs iudæos habebis. Hæc ergo Anania pſuadēte Cleopatra flectit nihil pœnitus alexandrū ledere/ſed ſocietatē cū eo cōpoſuit in Scitopoli Syriæ. Qui cū a ptholomei timore liberatus eſſet/exercitū ſtatim cōtra humilē Syriā ꝓduxit & expugnauit Gadara decē mēlibus opꝑſam/& Amathūta magnū ꝓpugaculū habitātiū ſup iordanē/ubi optima uel induſtria digna Theodorus Zenonis præſidebat/qui inſupate iudæos inuaſit/& decē milia interfecit ſarcinaſq; Alexandri diripuit. Quo facto nequaquā ꝑturbat alexander/ſed mox iuxta maritima loca ducit exercitū/& Raphiā & anchidonā expugnauit quā poſtea Herodes agrippiadā nominauit. Cunq; uideret ptholomeū a Gaza ad cyprum rediſſe/matrēq; eius Cleopatram ad ægyptum Cazæis iratus/quō Ptholomeū auxiliatorē cōuocaſſent. ciuitatē obſedit/ꝓuinciāq; ipſorum deꝑdauit. Sed aplodotus dux Gazæorū cū duobus milibus pegrinis/& decē milibus ciuiū in exercitū irruit iudæorū/& quandiu nox erat. Gazæi uincebant. Arbitrantibus iudæis rurſum ptholomeū ſuperueniſſe. Poſtero aūt die facto/cognoſcentes iudæi ueritatem/reuerſi Gazeos inuadūt & proſternunt mille. Quibus adhuc reſiſtentibus. neq; multitudine moriente perterritis/geſſere prœliū/& qc quid aduerſi accidiſſet tolerare paſſi ſunt/ne hoſti ſubiicerentur. Exhortabatur aūt eos rex arabum Aretbas magnanimus uir/qui ſperabatur in auxilium eorum uenturus. Sed contigit antequam ueniret aplodoto peremꝑto/ciuitatem capi. Nam Lyſimachus frater eius inuidens/q; ei magna gloria a ciuibus præbebatur/interfecit eum/militaremque congregans phalanga/ciuitatem alexādro prodidit

didit/qui ſtati cū ingreſſus fuiſſet geuit. Poſt aūt milites Gazæis īmiſit/ut eos cruciarent/& p diuerſa loca ꝓſternerēt/ nec tñ Gazæi animas debiles/ſed paratas habentes/ ueniētibus iudæis reſiſtebāt/& non paucos dilaniabāt/alii uero deſolatio domos ſuas incendebāt/ne aliqua ſpolia aduerſarii poſſēt inuēire/alii & liberos cū uxoribus ſuis manibus interficiebāt/quatenus ſeruitutē inimicoꝝ uel taliter euitarent. Cūq; quingēti ex ꝑmatibus eoꝝ in tēplū apollinis cōfugiſſent quoꝝ cōſenſu ꝓdicto facta erat/hos abſtrahens alexāder occidit/ciuitatēq; poſt anni obſidionē deponens/ad Hieroſolymā remeauit. Eodem tēpore & antiochus qui criſpus dicebaꝫ moriē inſidiis Heradiani/ anno uitæ ſuæ quadrageſimoquinto. īperii uero uiceſimonono. Cuius ꝓcipatū cū filius eius Seleucus ſuſcepiſſet/ bellauit ēt cōtra fratrē patris antiochū qui cizycenus noiabaꝫ/quē cū uiciſſet & cœpiſſet interfecit. Nō multo uero poſt. Cizyceni filius antiochus/& Antonius pius cū peruenīſſent in arodo/coronāq; ſibi īpoſuiſſent cōfligūt cum Seleuco/quē poſt uictoriā ex omni ſyria depulerunt. Qui cū fugeret in Ciliciā/& peruenīſſet Mopſueſtiā/iterū ab eis pecunias exigebat. Tū populus Mopſueſtenus īdignatus palaciū eius incendit/eumq; cū amicis extinxit. Antiocho uero Cizyceno adhuc Syriæ regnāte. Seleuci frater antiochus bellū cōtra eū produxit/uictūq; cū ſuo proſtrauit exercitu. Poſt ipſū uero & frater eius Philippus cū īpoſuiſſet ſibi diadema/in parte alia Syriæ regnabat. Ptholomeus uero Latirus quartū fratrē eoꝝ Demetrium/qui Ceraunus dicebatur a Gnido deducens/in Damaſco regem conſtituit. His aūt duobus fratribus ptinaciter antiochus reſiſtens/citius occiditur. Nā Laoditiæ Gaminoꝝ reginæ contra parthos bellanti cū ſocius aduenīſſet/uiriliter pugnans occubuit. Syriā uero duo fratres eius tenuerunt/Demetrius & philippus ſicut alibi demonſtratū eſt. Alexander aūt dum cōtra eum ſui ſeditionē mouiſſent in die qua feſtiuitas tabernaculoꝝ agebaꝫ/& ſup arā ſtaret īmolaturus/uirgis cedrinis iaculabanꝫ eum. Nā legitimū eſt apud iudæos in ſcenophegiis unūquēq; portare uirgas ex palmis cedrinis. Demōſtrauimus aūt hæc ēt in aliis. Nec ſolū hac iaculatione cōtēti. uerum cōtumelioſe eū aggreſſi ſunt cū īgreſſi fuiſſēt tēplū dicētes/de captiua gētiū & honore ſacrificii indignum. Iratus ergo ſex milia eoꝝ occidit/parietē uero ligneū circa arā & ſacrariū cōſtituens uſq; ad altare/in quo ſolis ſacerdotibus licet ingredi/multitudini introitū ꝓhibebat ſimul & peregrinos Piſidas/& Cilicas/nā Syris inimicus exiſtens/non eis utebaꝫ. Cūq; arabas Moabitas/& Galaditidas uiciſſet/tributoꝝ incremētum eis impoſuit & amathunta expugnauit/nō audēte Theodoro cū eo cōfligere. Cū uero conſeruiſſet pugnā cōtra abidā regē arabum/incidit ex inſidiis in altiſſimā uallē iuxta Galaditidē. Inde cum fugeret ad Hieroſolymā: ſup infœlicitatē ſuā habuit ēt gentem iudæoꝝ inimicam/contra quam annis ſex pugnantes/interfecit quinquaginta milia. Rogante ergo eos/ut odium quod in eum haberent ſoluerent/magis horrebant cum propter quæ acciderunt. Cunque interrogaret eos/quid uellent fieri/omnes clamauerunt/ mori eū.

Quomodo pugnans demetrius Ceraunus contra alexandrum/uicit eum. Capi/ XX.

HVnc ad Demetriū Ceraunus deſtinauerūt/ut eū auxiliatorē rogarēt/q maxio cū exercitu dū pueniſſet ad eos q eū iuitauerūt circa Sycimā ciuitatē caſtrametatus eſt. Alexāder aūt cōductis militibus ſex milibus ducētis/& iudæis uigīti milibus q ei fauebāt cōtra demetriū ꝓrexit/cui æquites fuerūt tria milia/pedites quadragīta milia. Multa ergo ex utraq; ꝑte gerebanꝫ. Demetrio qdē uolēte ſe ducere cōductos milites alexādri tanq; græcos. Alexādro āt tē tante iudæos demetrio ſociatos auellere. Cūq; neuter ualuiſſet ꝑſuadere/ſed pugnā cōmiſiſſent uicit demetrius/& oēs alexādri cōducti milites occiduntꝫ fidei ſimul & uirtutis ꝓbationē oſtēdētes. Multi ēt a parte demetrii milites occiderūt. Cū uero ꝓ mōtana fugiſſet alexāder miſericordia ruinæ eius flexi colliguntꝫ ad eū ſex milia iudæoꝝ/& tūc qdē recedit timore demetrius. Poſt āt iteꝝ iudæi cōtra Alexādrū bella monētes ſupantꝫ ab eo multiq; eoꝝ in pugna extincti ſunt. Quoꝝ ēt potētiſſimus in Bethomis ciuitate cōcluſos obſedit. Cūq; cœpiſſet ciuitatē & tenuiſſet eos/duxit ad Hieroſolymā/ & crudeliſſimā in eos pœnā exercuit. Nā dū cœnaret cū cōcubinis ſuis in excellēti loco/crucifigi ex ipſis octingēros ꝓcepit/liberos uero & uxores eoꝝ corā ipſis adhuc uiuentibus occidi. Et hæc quidem ad ultionē fecerat pro his quæ male paſſus erat/ſed tātū humanā uindictā exceſſit/ q̄uis multū ſudaſſet/& laboraſſet in bello cōtra eos: & in nouiſſimū piculū animæ regniq; ueniſſet. Non. n. ſufficerat cōtra ſe inuicē certare/niſi ēt aduerſus eū alienigenas ꝓuocaſſent/& ad talē neceſſitatē pduxiſſēt/ut terrā Moabitidis/& Galaditidis/& uicos regi arabū traderet/quatenus nō auxiliaretꝫ cōtra ſe iudæis. ſed & alia multa cōferret/q̄propter uideꝫ hæc iuſte feciſſet/ideoq; propter hanc crudelitatis exaggerationem/ uocatus eſt trucida. Aduerſarii tamen eius octo milia noctu fugierunt/& q̄diu uixit alexander exulabant. Et iſte quidē liberatus a ſeditione eorū/cum omni quiete in poſterū regnauit/Demetrius autem cum a iudæa in Beroeam deſcendiſſet/obſidebat fratrem ſuū philippum/ cui decem milia peditū erant/& mille equites. Straton etiam beroeæ tyrannus phillippo auxilium præbebat/& Titicuū principem arabum conuocabat/necnon ēt Mitridatē ſynachē præfectū parthoꝝ. Qui cum ueniſſent cū multa expeditione/& obſediſſent demetriū intra caſtra/ſagittiſq; & ſiti eū an

guſtaſſēt/

guſtaſſent/compulerunt milites eius ut eum traderent. Cūq; depopulaſſent prouinciā/& Demetriū/ cœpiſſent hunc quidē mitridati parthoꝝ regi tranſmiſerunt/captiuos uero antiochenos gratis antiochenis reddiderunt. Mitridates itaq; parthoꝝ rex/demetriū maxime honorabat/uſq; ad uitæ terminum. Philippus uero a pugna ſtatim ab antiochiam perrexit/eāq; tenens/Syriæ regno potitus eſt.

Antiochi qui liber pater dicebaꝫ militia cōtra iudæā/itēq; plīū Arethæ regis cōtra alexandrū quē & deuincēs/cū pactis a iudæa diſceſſit/& de morte alexandri. Capi. XXI.

POſt uero antiochus frater eius q nūcupabaꝫ Liber pater/ſibi uēdicās p̄ncipatū ad damaſcum puenit/ibiq; regnauit. Cūq; cōtra Arabas exercitū duceret/Philippus frater eius ad Damaſcū prexit. Tū mileſius qui cuſtos arcis relictus erat/ſimul cū Damaſcenis ciuitatē Philippo tradidit/Ingratus uero mileſio philippus extitit/cū nihil oīno p̄ traditione ciuitatis ei donaret/nā timore putabat Mileſiū p̄didiſſe. Quapropter in ſuſpitiōe eū hēbat/q; rurſus Damaſco depellīē. Nā cū philippus ad circū exiſſet. Mileſius clauſit Damaſcum/ & antiocho ſeruauit. Quod factū cū audiſſet de Philippo antiochus/reuerſus ad Arabiā/expeditionē ſtatī cōtra iudæam parauit/pedites. quidē octo milia equites āt octingētos. Cuius alexāder cōgreſſione timēs foſſam altiſſimā fodit/circa Cafarſalā/quæ nūc antipatris uocaꝫ initiū eius faciens & uſq; ad ioppen. Cūq; murū ædificaſſet/& tures ligneas erexiſſet p̄ ſtadia cētū quiquaginta. Antiochū expectabat. Ille āt hæc incēdio cremās: exercitū ſuū ad arabiā exinde trāſduxit. Cui rex arabū cedēs p̄mū deīde ex iprouiſo cū decē milibus equitū aduenīēs/occurſionē antiochi ſortiter debellauit. Dūq; uinceret. Antiochus occidīē auxiliū parti laboranti ferendo. Poſtq; uero cecidit antiochus/milites eius ad Canā uillā confugiunt/ubi plurima ps eoꝝ fame cōſumīē. Poſt hūc iperat inferioꝝ ſyriæ arethas/exceptus in p̄ncipatu a damaſcenis/pp ptholomei iuuenis odiū. Qui cū militiā cōgregaſſet cōtra iudæā & circa Idida uicū plīo uiciſſet alexādrū/cū pactis a iudæa diſceſſit. Alexāder āt iteꝝ cū iuaſiſſet diē ciuitatē/cōtra Eſſemon p̄duxit exercitū/ubi plurimæ uel mirādæ res Zenonis fuerant/quā tribus aggeribus circūdās/pugnādo iuaſit. Exinde cōtra Gaulā & Seleuciā pgit/& has cū cœpiſſet/ſubegit ēt uallē quæ Antiochi diciē caſtellū quoq; Gamala. Sed cū multi Demetriū ducē locoꝝ illoꝝ accuſarēt/ nimis eū indignatus dānis affecit/& tertiū ānū cōplēs/ſoluta expeditione ad ſua reuerſus eſt quē iudæi grate oīno pp fœlicitatē eius accipiūt. Per idē tp̄s iā Syroꝝ & iudæoꝝ & phœnicū ciuitates iudæi poſſidebāt iuxa mare qdē ſtrationis turrē apolloniā. Ioppē iamniā. Azotū. Gazā. Antidonē Raſiā. Rinocora/in mediterraneis uero p̄ Idumæā. Aborā. Mariſſā oēmq; Idumæā. Samariā/Carmelū/& Ithaburiū mōtes. Scitopolī. Gadarā. Gaulanitidē. Seleuciā. Gabala. Moabitidē. Sebō. Midabalē. Baoronæa/magna/& Onzora. Cilicū. Aulonē. Pellātē hāc ēt deſtruxerūt cū nō p̄miſiſſent habitātes in ea patrios iudæoꝝ ſeniores ſuſcipere/alias quoq; ſyriæ ciuitates euerterūt. Poſt hæc rex alexāder crapulæ multū indulgētes/in ualitudinū īcidit/& tribus ānis q̄rtano typo laborās nec ſi ab expeditione quiuit/donec in laboribus expiraret. Mortuus ē āt in mōte Geraſenoꝝ. Rabagā caſtellū trās iordanem obſidēs. Quē cū uidiſſet regina p̄pinquātē lætō/nullāq; ſpē ſalutis habētē. deplorās futurā deſolationem ſuā & filioꝝ ait. Cui me ita relinqs cū filiis/alterius auxiliis egētē/dū ſic ſcias aduerſariā tibi gētē exiſtere. Tūc ille p̄ſuaſit ei mādata ſua cuſtodire/q̄tenus certū cū filiis regnū tutaret/& ut mortem militibus eius celaret/uſquequo caſtellū capet/dehinc ut ad hieroſolymā uictrix & ſplēdidiſſima rediret/& phariſæis ptātē daret qd uellēt agere/eoſq; honore p̄ferret/q̄tenus illi laudātes eā pp honorem ſibi illatū/fidelē ei gētem cōſtituāt. Nā poſſe hos multū apud iudæos dicebat/& lædere ſi quem abhominarenē/& p̄deſſe cui fideles exiſterēt/cū nimiū eis a populo crederēt qcqd uellēt de aliquo ſeuiſſimū referre/ſeq; iō offendiſſe multitudinē aiebat/q; phariſæos aliq̄n cōtriſtaſſet. Tu igiē inquit cū ad hieroſolymā pueneris/cōuocatis militibus eis meū corpus oſtēde/& p̄mitte eis q̄liter uelint uti meo cadauere/ſiue cōtumelioſe uelint & in ſepultū relinquere/q; a me iniq; ppeſſi ſunt/ſeu aliqd in corpus meū deſeuire/cōcede/neq; ſine illoꝝ cōſilio uelis aliqd i tuo regno decernere. Q̄ d ſi hæc ad eos dixeris/ego qdē clariore dignor ab eis funere/quā a te hēbor/cū ita poſt mortē in aliquo nō ſeruēē/ut uero firmū tibi cōficies p̄ncipatū. Hæc cū ſuæ p̄ſuaſiſſet uxori/deceſſit īperii ſui uicēſimo/ſeptīo ānō: ætatis uero q̄drageſimonono. Alexādra itaq; cū caſtellū cœpiſſet/ſecūdū mariti mādata Phariſæos alloquīē/& illoꝝ ptāti mariti corpus: & regni gubernationē cōmēdat/& ita irā qdē eoꝝ quā in alexādrū hēbāt/extinxit/fideles uero eos amicos ſibi parauit. Qui ſecūdo populū ad recōciliationē cōuocātes/res geſtas alexādri explanauerūt/regē ſe iuſtū dicētes & magnū p̄didiſſe/& tātum populo luctū & mæſtitiā laudibus regis itulerūt. ut exeqas ei meliores quā cæteris regib⁹ exhiberēt.

QUemadmodū poſt alexandri mortem uxos eius alexādra īperiū p nouem annos prexit & uiuens cum pace gloriaq; defuncta eſt. Capi. XXII.

ALexander aūt liberos relinquens hyrcanū & ariſtobulū/uxori alexandræ regnū tradidit & ex filiis eius alter Hyrcanus rerum gubernationem ignorans/uitam ocioſam elegerat/ poniſſimus uero Ariſtobulus efficax & audax erat. Igitur a populo mulier diligebaꝫ/eo q; uideba

contriſtari

cõtriſtari/de qbus maritus eius peccaſſet. Quæ ꝓncipẽ qdẽ ſacerdotũ Hyrcanũ ꝓp ætatẽ magis aũt ꝓp inocẽtiã ordinauit. Phariſæis tñ oĩa facere pmittẽs/qbus obedire multitudini ꝓcepit/& ſi qd legũ hyrcanus ſocer eius ſoluiſſet/quod Phariſæi ſecũdũ patriã traditionẽ introduxerãt/hoc itez reſtituit. Nomen regiũ tãtũ ipſa ferebat/oẽm uero ptãtem phariſæi poſſidebãt. Nã & tráſfugas educebãt & legatos ſoluebãt/& nihil a dominis pẽitus differebãt. Verũetiã regina ꝓuidentiã ſui faciebat: dum multos cõductos milites cõtineret/ſuaſq; uires duplas oſtẽderet: ut iã in circuitu reges terreret/& caperet obſides ab eis miſſos. Pacẽ uero oĩs hẽbat ꝓuincia ꝓter phariſæos. Nã hi rẽpublicã conturbabãt/reginã flectere moliẽtes: q̃tenus occideret cõſiliarios alexãdri/q eũ hortati eẽnt octingẽtos iterfi cere/ex qbus ipi unũ occiderũt Diogenẽ & poſt ipſũ alios multos/uſquequo potẽtiſſimi eoz in aulã intrarẽt cũ ariſtobulo/cui uidebanť moleſta facta phariſæoz. Apparebat aũt/q uellet occaſione accepta matrẽ a regno deponere. Qui cũ ĩgreſſi fuiſſent/ãmonebãt eã/quãta feciſſent/ꝓ quæ firmã fidem ſuo domino cõſeruaſſent/ꝓ qbus ẽt multa ab eo merita accepiſſent/& petebãt/ne oĩo ſpẽ eoz euerteret. Nã cur fugerẽt aduerſarioz picula ſi domi ab inimicis ultionẽ tãq̃ pecora tolerarẽt. Dicebãt ẽt/ſi cõtẽti eẽnt aduerſarii mortuoz interitu/ꝓp mortuoz fidẽ ſe patiẽter ea q̃ cõtigerunt ꝓferre ſi uero in hiſdẽ phariſæi ꝑmanſerint/petebãt dari ſibi licentiã recedẽdi. Nã ꝓter iuſſionẽ eius nulla tenus aiunt pati ſaluti ſuæ ꝓuidere. ſed libenter in aula eius morari/ne pfidos eos poſt diſceſſum putaret/obpropriũ uero reginæ eſſe ſi neglecti ſocii/mariti eius aduerſariis traderenť. Nã gaudiũ arethæ arabi erit/tot & tales uiros a te alienari/quoz ꝑus terribile fuerat nomẽ auditũ. Si uero phariſæos ꝓponere iudicas: unũquẽq; in caſtellis diſponere/& ſi ita aduerſarios uis erigere ſine nos in humilitate cõſiſtere. Multa talia cũ ei dicerẽt/& ad miſericordiã mortuoz & piclitantiũ umbras alexãdri inuocarent/oẽs qui aſſiſtebãt lachrymis cõpleti ſunt/ſed amplius ariſtobulus: qui dũ ſuã oſtẽderet uoluntatẽ/multa cõtra matrẽ locutus eſt. Sed illi qdẽ ſuæ calamitatis cã fuerunt/dũ ambitioſe furẽti mulieri/ꝓter cõſtituta regni cõmitterẽt moderamina. Quæ dũ nihil ſciret qđ ageret/ad poſtulationẽ eorũ cuſtodiã caſtelloz illis credidit ꝓter hyrcaniã/& alexãdriã & Macherũta/ubi plurimæ & ꝓcioſiſſimæ res eius repoſitæ uidebanť. Nõ multo poſt tñ ſuũ filiũ ariſtobulũ cũ exercitu deſtinauit ad Damaſcũ cõtra ptholomeũ q mineus dicebať/q nihil ſtudio dignũ agentes/ad hieroſolymã reuerſi ſũt. Eodẽ tpe nunciať Tygranis cũ trecẽtis milibus armatoz cõtra Iudæã uẽturus/qđ nimis reginam & gentẽ ꝓterruit/ut dona multa nobiliſſima p legatos deſtinaret/quẽ obſidẽtẽ ptholomaidẽ inueniũt. Nã regina ſuaſit habitatoribus ptholomaidis/ut Tygranẽ excluderẽt. Qui cũ peterẽt eũ ꝓ ſua regina/ꝓq; ſua gẽte laudat eã Tygranis/q ex longinquo legationẽ ei cũ donis tranſmiſiſſet/ſpem ẽt eis bona ꝓmiſit. Capta uero ptholomaide nũciať Tygrani/q Mithridaten dũ ſequereť Lucullus/illum quidẽ fugiẽtẽ ad hiberos minĩe potuiſſet cõpræhẽdere. Armeniã uero depopulatus obſediſſet. Quæ cũ cognouiſſet Tygranis/domũ reuertiť. Interiecto uero tpe alexandra regina cũ in ualitudinẽ ſæuiſſimã incidiſſet/placuit ariſtobulo rẽpublicã inuadere/& p noctẽ cũ uno famulo egreſſus ad caſtella prexit ubi paterni ſui amici degebãt. Nã olim de actibus matris ſuæ cõquerebať. Tũc uero magis ueritus eſt/ne matre defuncta/& phariſæis tenẽtibus oẽ genus ſuũ deperiret. Prouidebat. n. futura/q non poſſet ꝓncipatui ſuccedere/dũ frater eius maior extaret. Cõſcia uero facta uxor eius fuerat: q̃ illic cũ ſua generatione dimiſit. Cũq; ꝑmũ pueniſſet in gabatha/ubi potentiſſimus Galeſtis eius amicus erat a quo ẽt ſuſcipiť/& poſt diẽ regina cũ ariſtobuli fugã ſenſiſſet/diuq; putaſſet diſceſſionẽ eius non ꝓ rebellione fieri/uenerũt qui nunciarẽt iã tenuiſſe ille ꝓmũ caſtellũ & ſecũdũ/& reliq̃ oĩa. nam uno cõpræhẽſo/ſimul ad illius uolũtatẽ oĩa feſtinabãt. Tũc cũcta gẽs iudæoz cũ regina in maxis coepit eẽ terroribus. ná ſciebant non longe eẽ ariſtobulũ/q̃tenus ſibi ꝓncipatũ defenderet/timebãt ẽt/ne ultionẽ exigere de illatis ſibimet cõtumelius. Placuit igiť uxorẽ eius cũ genere in ſupiori cuſtodia tẽpli cõſtitui. Ariſtobulũ aũt cũ multi frequẽter nũciaſſent regio circũdatũ ornatu/& intra quindecim pœne dies loca uigintiduo occupaſſe/unde ẽt militiã cõgregaret a Libano uel Traconitide: uel Monarchis/tũc ſeniores iudæoz & hyrcanus ad reginã intrantes/petebãt ut ſnĩam de rebus ferret inſtãtibus. nã ariſtobulus iã pœne cũcta poſſederat/tãtis locis occupatis. Inhoneſtũ. n. putabãt q̃uis ĩ ægritudine laboraret/ſine ea aliqđ conſiliũ capere/iminere uero ſibi nõ lõge piculũ clamitabant. Cunq; illa ꝓcepiſſet eis agere/q̃ exiſtimarent/pdeſſe/multas quoq; cãs eis utiles adeſſe demõſtrabat. i. gentẽ ualidã/exercitũ potẽtiſſimũ pecuniaz copiã/ſibiq; deficiente iam corpe uanũ eſſe/ꝓ talibus laborẽ ipendere. Hæc cũ dixiſſet/nõ multopoſt deceſſit/ãno ſui regni nono/ætatis uero. lxxiii. mulier q̃ debilitate ſui ſexus nũq̃ ſuccubuit/calida circa regni detentionẽ/qđ ex ipſis opibus euidẽter oſtẽſum ẽque ꝓponeret futuris ꝓſentia/& quæ potẽtiæ nihil ꝓponeret ꝓncipali/cũ nec bonũ aut iuſtũ attẽderet/ad ſũmã calamitatẽ negocia domus ſuæ ita pduxit/ut poſt multa picula & labores ptãtẽ quem poſſedit nõ multo tpe/tracta cupiditate pderet. Inimicis. n. generis ſui quã habuit tradidit ptãtẽ/& ꝓncipatũ potẽtiũ amicoz gubernatiõe ꝓuauit/& miſeriis regnũ poſt ſuã mortẽ cõpleuit ꝓp malam diſpoſitionẽ. Sed q̃is ita regnaſſet/gentẽ tñ in pace cuſtodiuit. Alexãdra ergo ſinẽ inuenit hmõi.

Incipit

Incipit Liber. xiiii. antiquitatis Iudaicæ.

Quemadmodum post mortem alexandræ nouissimus eius filius Aristobolus/contra Hyrcanū fratrem pro regno bellauit. Capi. I.

Lexandræ reginæ morte in superiori uolumine demonstrata/sequentia referamus/nihil festinantes aliud nisi minime quicq̄ de gestis rebus memoriæ quidēdo ꝓterire. Nā qui cōscribūt hystorias/& res uetercs indicāt oportet eos pp antiquitatē narrationi decus imponere uel explanationi rerū studere pp legētes. q̄tenus cum aliqua gratia uel delectatiōe experientiā possint regi cōcipere. Sup oia uero certius cōscriptores debent & ueritatē dicere ut rerū ignari possint credere lectioni. Cētesima octogesimatertia olympiade. Q. Hortēsio: & Metello Cretico cōsulibus bellū cōtra Hyrcanū aristobulus ꝓparauit/pugnaq; facta ꝓpe Hierichūta multi milites Hyrcani ad fratrē eius trāsfugerūt. Quo facto. Hyrcānus ad arcē ubi aristobuli uxor & filii a matre eius erāt cōclusi cōfugit. Cui aristobulus de recōciliatione uerba faciēs inimicitias deposuit/ut ipse qdē regnū teneret/frater aūt priuatus uiueret/in sua possessione cōtentus. Cūq; hæc dispositissent in tēplo/& iusiurandū & dextras dedissent omni populo uidēte/discesserūt/ille quidē in aulā regiā. Hyrcanus uero ut priuatus in Aristobuli domum.

De antipatro patre Herodis q iuuabat patrē Hyrcani/aduersus aristobulū. Capi. II.

AMicus igit̄ quidā Hyrcani genere iudæus Antipater dictus multas possidens pecunias & uir efficax. Aristobulo suspectus hēbat̄ pp Hyrcanū. Nicolaus tamē Damascenus ait hūc genere nobilissimū iudæoꝝ fuisse/ex illis q ad iudæā a babylone reuersi sūt. Hæc āt refert ad gratiā Herodis filii eius quē regē iudæorum contigit posteā fieri de quo apto tpe dicemus. Hic ergo Antipater q ꝑus antipas appellabat̄/& eodē patris noīe uocabat̄. cū eū alexāder rex/& uxor eius ducē totius Idumeæ ordinassent/amicitias iisse cū finitimis arabis/& Gazæis/& ascalonitis phibet̄/multis & maximis donis illos sibi coniungens/& cū Aristobuli potētiā iunior Antipater formidaret/timens ne qd ab eo pateret̄ pp inimicitias latēter existat cōtra eū iudæoꝝ ualidissimos uiros iniustū esse dicēs negligere/dū uiderēt aristobulū inicꝭ ꝓncipatū habere/fratrēq; eius ꝓorem eiectū/cui magis pp ætatē imperiū debebat̄. Et cū hæc ad Hyrcanū uerba frequēter faceret/& diceret piclitari uitā suā/nisi ꝓuideret sibi/fecit eum discedere. Nā indicabat aristobuli amicos nullum tps ꝓtermittere in quo nō ꝑsuaderent eū interfici/q̄tenus firmū sibi gereret ꝓncipatū. His Hyrcanus uerbis minime credebat/dū natura bonus esset/& accusationē facere nō admitteret/faciebat autē eum innocētiā & mentis remissio/ut debilis & inualidus putaret̄ cum cōtrariæ naturæ aristobulus esset. Nā facinorosus & arrogans erat. Sed cū antipater uidisset Hyrcanū non attēdere uerba sua/nullatenus parcebat singulis diebus accusationes fictas de aristobulo illi inferere/tanq̄ eum interficere festinaret. Quem uix impulit ad arethā arabum regē cōfugere/nam ꝓmittebat ei auxiliatorē illū quoq; futurꝭ. Igitur cū hæc audisset Hyrcanus/arbitratus ꝓdesse sibi ad finitimā iudeæ arabiā discedere/ꝓmittit ātipatrum ad arabum regem fidē ab eo acceptuꝝ q̄ refugientē ad se nō traderet inimicis. Cum uero accepisset fidē. Antipater ad Hyrcanū Hierosolymā remeauit/cum quo pauco post/noctu de ciuitate egredit̄. Cūq; multā fecisset uiā ad Petrā ciuitatē pueniūt/ubi palatiū arethæ erat.

Cum suscepisset Hyrcanus exercitum/& contra aristobulū ꝓduxisset/& in pugna uicisset/ad Hierosolyma eū persecutus est/ubi cū exercitu obsidebat ciuitatem. Capi. III.

ANtipater autem dum multum amicus regis esset & rogaret eū ut Hyrcanum ad iudæam deduceret: & hoc singulis diebus sine ulla intermissione facere/sed ēt dona ꝓmitteret flectit aretham. Necnō ēt hyrcanus pollicitus est si restitueretur patriæ regnūq; susciperet/omnem terram & decem ciuitates q̄s suus pater alexander ab arabis acceperat reddere. Fuerunt autem Medaba. Labias. Nabalota. Arabata. Galathone. Iazora. Mōsimgō. Ediſſa. Ribda/Iusa Oriblo. Cū has promissiones audisset/contra aristobulum exercitum quinquaginta milia eqtū & peditū ꝓduxit. Sed cū in prœlio uicisset/& multi post uictoriam ad Hyrcanū refugissent/desolatus aristobulus ad hierosolymā secessit. Arabum autē rex oēm agens exercitū. & applicās ad tēplū/Aristobulū obsidebat/& adiecto populo iudæoꝝ Hyrcano ꝑiter obsidente/soli sacerdotes cū aristobulo ꝑmanere. Igit̄ arethas cū exercitu arabū & iudeoꝝ circundās ciuitatē fortiter obsidioni īminebat. Quæ cū fierēt/tēpore celebrationis azimoꝝ quæ pascha dicit̄ ꝓbatissimi iudæoꝝ ꝓuinciā relinquētes/in ægyptū recesserunt: Onias uero quidā uir iustus deoq; amabilis/qui dū non plueret/orauit deū quatenus solueret siccitatē/& audiēs deus pluit/dū tunc celatū eā haberent pp seditionē abstraxerunt/& in exercitum iudæoꝝ produxerunt/petentes/ut similiter oraret contra aristobuli milites ut soluerent̄/sicut soluta est pluuia. Cūq; diu resisteret recusās a multitudine cōpulsus in medio stetit ita orando dicens. Deus omniū rex/quō hii qui mecū consistūt tuus existit populus/& qui obsi

duntur

dantur tui ſacerdotes ſunt peto/ut neq; iſtos exaudias contra illos petẽtes neq; illos cõtra hos oran// tes. Cunq; hæc oraſſet/maliuoli iudæi adorti interfecerunt eũ. Deus aũt ſtatim ab eis ultionẽ crude litatis exegit. Nã pœnã exegit pro morte Oniæ hoc mõ/obſeſſis ſacerdotibus/& ariſtobulo/celebra tio paſchæ prouenit/in qua ſolemus multas deo imolationes offerre. Cũq; indigerẽt uictimis ariſto/ buli ſocii & petiſſent iudæos/ut pro uictimis acciperent quantas uellent pecunias/tunc illi mille dra gmas pro ſingulo capite dari dixerũt. Cũq; libẽter ariſtobulus & ſacerdotes ꝓmiſiſſent/ꝙ muros pe cunias depoſuerũt/quas illi cũ accepiſſent nequaq̃ uictimas reddiderũt/ ſed maliuolẽtia tracti fidei trãſgreſſores & ipii corã deo pro fraudatione hoſtiaꝝ extiterũt. Sacerdotes aũt orauerũt ad deũ q̃te nus hoc illis ipune non cederet. Qui non remoratus pœnã procellam uehementẽ acerrimãq; in fru/ ctus totius prouinciæ mittens cõſumpſit eos ita ut modius tritici/ dragmis.xi.emeretur.

Qualiter Scaurum ab Armenia magnus Pompeius ad partes Syriæ tranſmiſit & ꝙ legati ue nientes Hyrcani & Ariſtobuli/auxilia petierũt. Capi. IIII.

INterea Scaurũ pompeius dũ in Armenia adhuc Tigranẽ ipſe debellaret/ ad Syriã deſti/ nauit. Qui cũ damaſcũ ueniſſet & a Iolio & Metello nuper captam ciuitatẽ inueniſſet in iudæam prexit. Quo dũ ueniſſet ad eũ legati ariſtobuli uel Hyrcani ingrediunt̃/petentes auxilia ſed dum ariſtobulus promitteret quadringẽta ſedare talenta/& nihilominus hæc etiam eadem Hyrcanus offerret. Scaurus magis ariſtobuli promiſſa ſuſcepit. nam & diues & magna nimus. Ariſtobulus erat & oino puum ei erat/quod dari poſtulabat̃/alter uero & pauper & tenax/& de maioribus perfidã promiſſionem protendebat. Nam & ſimile non erat ꝙ petebant idem uirtute ciuitatem nimis munitiſſimã & potentiſſimã capere & tranſfugas cum multitudine Nabutheorum bello depellere ꝑdictis ergo cauſis flexus ſcarus cum pecunias accepiſſet ſoluit obſidionẽ/ꝑcipiens Aretham recedere/ne romanis hoſtibus appareret. Igit̃ Scaurus ad damaſcum iterum diſceſſit. Ari/ ſtobulus autem cum multis uiribus contra aretham & Hyrcanũ parauit exercitũ. Quibus confligẽs circa locum qui Capiron dicitur uicit eos/multa milia hoſtium proſternẽs/inter quos ẽt & Celaphõ frater Antipatri cecidit. Sed non multopoſt cum pompeius in damaſcum perueniſſet/& inferiorem Syriam percurriſſet uenerunt legati ab ægypto/& ab omni Syria uel iudæa/per quos miſerat ei do/ num maximum. Ariſtobulus autem auream miſit coronam quingẽtorum talentorum cuius mentio nem fecit etiam Strabon capadox ita referens. Venerunt uero ex ægypto legati cum corona aurea quatuor milia ſolidorum/& a iudæa uitis uel torques aurea/quem nominabant terpnon ideſt delecta bile. Hoc uero donum nos quoq; uidimus in templo romæ Capitolini Iouis ſacratum fuiſſe titulum habens ariſtobuli filii alexandri regis iudæorum quod eſtimatum eſt quingentis talentis. Igitur ari ſtobulus iudæorum potentiſſimus/hoc donum dicitur miſiſſe. Interiecto uero tempore/rurſus legati ad eum uenerunt ideſt antipater pro Hyrcano Nicomedes pro ariſtobulo qui ẽt accuſabant Cabini/ um & Scaurũ ꝙ pecunias accepiſſent/ille trecenta talenta/alter quadringenta.

Quẽadmodũ ariſtobulus cũ intellexiſſet põpei conſiliũ/ad ſua diſceſſit/ aduerſus quẽ indignatus Põpeius exercitũ ꝓduxit/& ariſtobulũ in alexandriũ caſtellũ fugauit. Capi. V.

VNq; iuſſiſſet pompeius certantes ad damaſcum uenire inſtante tpe ueris/cõgregãs pom peius apamenum exercitum de locis hiemalibus ad damaſcũ properauit qui in tranſitu ſuo mox apamenam arcẽ euertit/ quam antiochus muniuerat/cizycenus dũ ptholomei Minei prouinciã conſiderauit/uiri maliuoli/& pœne dionyſio tripolitano deterioris/qui ſecuri fuerat percuſſus. Et dum morte dignum inueniſſet/acceptis ab eo mille talentis ex quibus ſti/ pendium militibus ſuis donauit/abſoluit eum/necnon & Lyſiden opidum cœpit ubi tyrannus Silas iudæus erat. Cũq; ciuitates Heliopolim & Calſidem tranſiſſet in medio poſitum montẽ aſcendit/& ad inferiorẽ Syriã damaſcũq; puenit. Vbi & cõperit/ꝙ iudæi cum ſuis principibus Hyrcano & ari// ſtobulo haberent diſcordiã/ motãq; audiuit gentem/contra utroſq; dicẽtem nõ debere ſub regali di/ tione eſſe/ſed patrio ritu ſacerdotibus obedire quos deus uenerari præcepit. Hii nãq; dũ nepotes exi/ ſterent ſacerdotũ/nõ contenti eo honore ad aliũ magiſtratum cupiebant gentem tranſducere/& ſer/ uitutis uinculis obligare. Hyrcãus autem accuſabat/ꝙ maior frater eſſet. & ariſtobulo pattem paruã prouinciæ datã teneret/aliam uero ariſtobulũ uiolentia cœpiſſe confirmans/necnõ ẽt incurſione cõ tra finitimos & latrocinia illũ perpetrare criminabatur/neq; gentẽ iudæoꝝ a ſe niſi per illius uiolenti am ad ſeditionem deſcendiſſe. Cui etiam hæc alleganti teſtimonium plus mille optimates iudæi præ bebant/antipatro ſuadente. Ariſtobulus autẽ ꝓncipatu dicebat eũ recidiſſe ꝓpter ſuam naturalẽ & inefficacem ſegniciem/ pro qua contemptibilis uidebatur/ſe quoq; aiebat/nõ tantum pro regni am/ bitione ſũpſiſſe principatum/quantum metu ne forte ad alios migraret. Appellari autem ſe regem patris ſui nuncupatione & teſtes conuocabat iuuenes promptiſſimos quorũ cultus purpuræ/uel co/ mæ/necnõ & falere/aliuſq; ornatus ſic ei aſtipulabat̃/ut nõ ad iudiciũ intrare/ſed ad pompam proce dere putaret̃. Pompeius tamen cũ hæc audiſſet. Ariſtobulũ/de uiolentia culpans dimiſit eos/leniter

allocutus

allocutus. Nam dixerat ad prouinciam eos sese uenturū/quo certius singula posset agnoscere/cum Nabutheos primum prouinciam puideret/& iterum eos pacē habere ꝓcepit. Aristobulo aūt blādiebatur/ne ꝓuinciam faceret rebellare/aditusque uiæ concluderet/quod euenit.

Quēadmodū Aristobulus grauiter ferēs ꝙ ꝓter spē sibi a Pompeio euenisset/bellū parauit sed postea pœnitēs pacē postulauit/pecunias offerēs/quas tamen minime soluit. Capi VI.

ARistobulus.n.a pompeio regressus/nec aliquid eorū quæ ille monuerat curās/indelō ciuitatē puenit/exinde iudæā prexit. Quapropter iratus Pompeius expeditionē quā contra Nabutheos parauerat in Damasco a Syria/legionesq; Romanorū cōtra aristobulū pduxit. Cūq; peltā & Scitopolim trāsisset/i Coreas puenit quæ initiū ē iudeæ mediterraneæ unde munitissimū oppidū sup montē positū uidet alexandriū nomine quo aristobulus confugerat. Tūc pompeius destinans ad eū/iussit descēdere/multisq; suadētibus romanis nō rebellare/descēdit. Cūq; disputasset cōtra fratrē de ꝓncipatu rursus i oppidū pōpeio cōcedēte discessit & hoc bis & tertio fecit/sperās regnū obtinere: ad oia q̄ pompeius ꝓceperat obedire se simulās donec recederet ad munimina sua/timēs ne regno spoliaret & Hyrcano ꝓncipatus traderet. Pōpeius aūt cū iussisset ei ut castella traderet/& custodib⁹ ꝑa manu scriberet/q̄tenus eū susciperēt/noluit obedir hæc scribe.

Qualiter irritatus pōpeius aristobulū ligauit/& ad ciuitatē obsidēdā accessit. Capi. VII.

DEscēdens autem ad Hierosolymā bellum parauit/interiectoq; tpe pompeio exercitum contra eum ducente/quidā ex ponto ueniens nunciauit Mithridatē hausto ueneno defunctum/quod illi filius suus pharnaces cōfecerat. Cunq; in Hierico castra posuisset/ubi maxime nascitur Opobalsamum/cuius cū flos acuto lapide incisus fuerat distillat/mane Hierosolymis ascendit. Tunc aristobulus pœnitens ad pōpeiū descendit/pecuniasq; offerens/in Hierosolymis eum susceptt/rogabatq; bello desinere/& quæ uellet cum pace disponeret. Pompeius aūt ueniā ei petēti præstitit/& mittit Gabiniū cū militibus ad ciuitatē ut pecunias obtineret. Sed cū nihil horū pœnitus egisset/Gabinius redit/negatisq; pecuniis de ciuitate excluſus ē. Nā aristobuli milites pactis minime consenserunt.

De modestia Pompei & religiositate/ qa nullatenus passus est tāgere tēpli pecunias/licet multæ fuissent/& quia aristobulum Romam uictum cum filiis perduxit. Capi. VIII.

QVapropter pompeius iratus. Aristobulum reclusit in carcerem/& ad ciuitatem peruenit undique munitissimam/præter septentrionalem partem. Circuit enim eam uallis altissima/intus templum concludens/lapideo muro fortissime constructum. Seditio itaque in/tus hominum de præsentibus rebus erat/quibusdam dicentibus. Pompeio tradi ciuitatē. Aristobuli uero socii excludere eum & expugnare persuadebant/& illum haberi uinctū. Qui cum in templo refugerent/ponte abscisō qui ciuitati iungebatur/sese ad opsidionē parabant/alii aūt exercitum pompeii susceperunt/& aulam ei tradiderunt. Pompeius ergo Pisonē legatum cum exercitu destinauit palatium custodire/& domos uel templum obseruare. Qui prius quidē uerba pacifica in/templo concluſis offerebat/sed hii dum non obedissent/loca iuxta tēplū posita muris circundedit/ad omnia Hyrcano ministrante. Pompeius āt mane circa tēplum a parte aquilonis/unde expugnare eos potuissent milites collocauit. Fuerant nāq; per illā partē turres altissimæ/& fossæ altissimæ quæ ualle circundabantur. Ponte nāq; deciso munitior extiterat/in qua ualle pompeius cum aggerem in circuitu siluam incidentibus Romanis imponeret/& uideret satis fossam coæquatam/machinamēta uel instrumenta bellica Tyro deportata superimposuit/per quæ ēt templū deposuit. Sed si nobis patrius mos non fuisset septimo die uacare nullatenus aggerē construere iudæis repugnantibus potuissent. Nam bellantibus & occidentibus resistere lex concedit/si quid uero aliud aduersarii uellint facere/nulla nobis datur licentia sabbatis eos prohibere. Quapropter nō certantibus iudæis/nec manus armantibus turres erigere/uel machinamenta Romanis licuit fabricare/quibus postero die utebantur. Vnde potest nostra erga deum pietas legisq; custodia cognoscit/q; nihil timore obsidionis ad īmolandū impediti fuissent/sed secundo in die mane & circa nonā super arma īmolabant/& neq; inflictione belli sacrificium remittebant. Nā cū capta ciuitas fuisset tertio mense ieiuniorū/cētesima septuagesima olympide. C. antonio/& M. Tullio Cicerone cōsulibus/hostes tēplū īgressi cūctos peremerunt/qui sacrificiis occupati nullatenus sacra ruperunt/haud timore animæ conturbati/haud dolore morientiū expulsi/sed omnia uoluerunt circa ipsas aras pati/putantes melius esse mori quam sacrificia imperfecta relinquere. Et hanc non esse laudem mendacem per quā pietas nostra appareret/sed ueram extitisse cuncti testantur qui pompeii gesta conscripserunt/interquos sunt & Strabon/& Nicolaus. necnon & Titus Liuius romanæ conscriptor hystoriæ. At cum machinamentū primum illatum fuisset/turris maxima commota cecidit/& aperuit partē templi/per quam hostes irruperūt. Quorum primus Cornelius Faustus Syllæ filius cum suis militibus super murum ascendit/post eū etiam per alterā partem Furius Centurio cū suis/in medio aūt Flauius & ipse Centurio cū turba fortissima

rissima. Tūc ola cēde iudæoꝝ cōplebātur. Quidā. n. a Romanis/alii uero semetipsos occidebāt. Erāt qui & ꝑcipites/sese flāmis inter domos iniicerent/minime ualentes uiolentiā sustinere. Cunq; ꝑstrati uiginti duo milia Iudæoꝝ romanoꝝ uero pauci defuncti fuissent/capitur etiam Abscaloni patruus: simul & socer Aristobuli. Nō ergo parua in tēplo cōmissa sunt/dum ea quæ priori tēpore inuisibilia uel inaccessibilia erant adisset pompeus/& cum eo non pauci uidissent quæ non liceret nisi sacerdotibus intueri. Inuenerunt āt mensam auream: & circa eam candelabra uel libatoria non pauca/necnon & aromatum multitudinem/in thesauris uero sacras pecunias duo milia talenta.

De modestia pompei & religiositate/quia nullatenus passus est tāgere tēpli pecunias/licet multæ fuissent/& quia aristobulum romani uictū cū filiis perduxit. Capi. IX.

QVas pompeius pœnitus contingere noluit propter pietatē/& hoc dignū sua uirtute fecit. Cūq; in posterū ministris tēpli ꝑcepisset illud pugnare & legitima offerre deo. Hyrcano principatū sacerdotii donauit/eo q; ei utilis apparuisset: & ꝓuinciales ꝓhibuisset aristobulo auxiliū ꝑstare/auctores quoq; belli securi percussit. Faustū uero cū aliis q ꝓpensius murū ascēderāt/ꝓmiis dignis honorauit/& Hierosolymā sub cōditione fiscaliū Romanis exposuit. Ciuitates ēt quas prius iudæi de inferiori Syria ablatas subegerant sub suo ꝓncipatu esse constituit/& oēm gentē ꝓpus nimis extensam/suos ītra fines astrinxit/necnō & Gadarā pauloante dirutā ædificauit. Demetrio donās Gadarenos suo liberto/reliqs aūt ioppen & Scitopoli: & pella uel Dion/& samariā & insup Marissā & Azotū: & lāniā/& arethusam habitatoribus reddidit/quæ mediterraneæ fuerāt ꝓter alias dituras. Gazā uero maritimā/& ioppen & dorā/& Stratonis turri quā postea herodes magnifice condidit/& cū porticibus uel tēplis eā ornasset. Cesareā eā cognominauit. Pompeius liberas reliquit: & a ꝓuincia discessit. Hoꝝ malos Hierosolymis auctores Hyrcanus & Aristobulus exisserunt/cum inuicem inter se bella gessissent. Nam tunc libertatē deposuimus & subiecti Romanis sumus & prouinciam/quam armis possidemus a Siriis ablatam. Hanc Syris compulsi sumus denuo restituere. Et insup decē milia talenta pauco tempore. Romani a nobis exegerūt & regnū quod antiquitus secundum generationem principibus sacerdotum dabatur/populare factum est. De his q dem competenti loco dicemus. Pompeius autem cum inferiorem Syriam usq; ad Eufraten fluuium & Aegyptum Scauro tradidisset/& duas legiones Romanas/per Ciliciam romam perrexit. Ducebat cum sua generatione aristobulum uinctum; cui duæ filiæ uel totidem filii fuerunt/quorum alexādēr euasit/ nouissimus autem antigonus cum patre uel sororibus romam deportatus est.

De Scauro q militiā cōtra petrā urbē tūc Regnū arabū absentē ꝓduxit. Capi. X.

SCaurus itaq; contra Petram arabiæ cum exercitum produxisset/propter difficultatem ciuitatis in/circuitu terram deuastabat. Sed exercitui romano fame fatigato. Antipater obediens præceptis Hyrcani/a iudæa triticum uel quæcunque erant necessaria destinabat. Cunque missus ab scauro legatus ad Aretham perrexisset pro amicitiis quas cū eo habere debuerat/flexit eum pecuniis ne prouinciam prædaretur. Qui etiam fideiussor eius pro trecentis talentis extitit & in his bellum scaurus sedauit. Siquidem non minus & ipse quam aretha cōcupiuit idem fieri.

Quēadmodū aristobuli filius alexander fugiens pompeiū ad iudæam puenit/ubi multo exercitu congregato/bellū contra Hyrcanum & antipatrum produxit. Capi. XI.

INteriecto uero tpe cū alexander aristobuli filius iudæam inuasisset: dux exercitus Gabinius de roma ad Syriam usq; peruenit. qui inter alia quæ miranda fecit/contra alexandrū produxit exercitum/nullatenus ualēte Hyrcano uiribus illius resistere/cum etiam erigere Hierosolymoꝝ murum festinaret quem pompeius deposuerat quod ne faceret/ prohibuerunt eū Romani ibi constituit. Circuēs āt prouinciā/multos iudæoꝝ armauit/& maturius q̄ sperabatur collegit decem milia pedites: & mille quingentos equites alexandrium etiam castellum ualde munitum & Machærunta iuxta montes arabiæ cœpit. Igitur Gabinius contra eum ueniebat/cū iam Marcum Antonium cum Romanis/aliosq; duces præmisisset. Qui cum Romanis militibus & subiectis iudæis quos Phitolaus & Malchus ducebant/adonantes sibi & antipatri societatem alexandro obuiam ueniret/quos sequebatur etiam Gabinius cum legatione. Alexander autem prope Hierosolymam accessit: ubi cum hostibus prœlio facto/peremerunt Romani tria milia. Iudæorum/capiunt etiam non minus tria milia uirorum. Interim Gabinius cum alexādrium peruenisset castrū/ inuitabat conclusos ad pacem/ueniamq; de prioribus suis delictis pollicebatur eis. Vbi cum plures hostium foras uallorum starent. Marcus Antonius fortiter decertans/in congressione multos prostrauit. Gabinius uero exercitus partem cum ibi reliquisset: & castellum uastaret/ipse reliquā iudæā circuibat/q̄ntasq; inuenisset diutas ciuitates renouari præcepit/& cōstructæ sunt Samaria uel azotus. Scitopolis & antidona. Rafia uel Dora. Marissa & Gaza/& aliæ non paucæ. Cunque omnes Gabini præceptis obsedissent/ciuitates multo tempore desertæ suos habitatores acquisiere.

Quemadmodum cum flexiſſet Alexandrũ mater ſua tradere ſe cum caſtellis. Gabinius Alexandrum dimiſit. Capi. XII.

QVæ cũ ageret p ꝓuinciã rediit in alexãdrũ caſtellũ. Vbi dũ obſidionẽ ſtatueret/ legationẽ ad eũ alexãder deſtinauit/ueniã ſibi de ꝓribus cõmiſſis poſtulãs/& tradere caſtella. Hyrcãiã uel Macherũta/poſt ẽt alexãdriũ pollicẽt. Quæ Gabinius accepta euertit. Mater uero alexãdri cũ ad eũ pueniſſet/ná fauebat Romanis/marito eius & aliis filiis Romã abductis cõceſſit ei Gabinius quæ poſtulaſſet. Cũq; diſpoſuiſſet pacẽ cũ ea. Hyrcanũ ad Hieroſolymam reduxit habiturũ templi diligẽtiã. Quinq; tñ curias cõſtituit/æqualibus turmis gentẽ diuiſit/ quarũ una Hieroſolymis degebat/alia in Gadaris/tertia in amathunte/q̃rta uero in Hierichũte/quinta in Feſſoris galileæ/qui regia poteſtate liberati/ſub optimatum gubernatiõe uiuebant.

De ariſtobulo qui cum a Romana ciuitate ad iudæam fugiſſet/tẽtus a Gabinio/rurſus captiuus tranſmiſſus eſt. Capi. XIII.

Ed cũ ariſtobulus roma ad iudæã cõfugiſſet/& alexãdriũ quod nup dirutũ fuerat renouare deſideraret. Gabinius milites cũ ducibus Siſinnio & antonio & ſeruilio mittit/ut eum oppidũ recõſtrui ꝓhiberẽt/ſimul & caperẽt. Multi itaq; iudæi ad ariſtobulũ trãſiebãt: propter ueterẽ eius gloriã nouis rebus ſtudẽtes/necnõ & Pthitolaus dux Hieroſolymoꝝ cũ mille ad eũ uenerat/qui tñ inermes erãt/quos decreuit in Macherunte ponere. Ariſtobulus ergo eos qui armis inopes erãt dimiſit armatos aũt octo milia exeũtes cũ collegiſſet/prexit ad bellum. Quos Romani fortiter inuadentes/prœlio facto uicerunt. Et licet iudæi ꝓpenſius decertarẽt/tñ atrocitate hoſtium ad fugã cõuertunt' quoꝝ quinq; milia proſternunt'/reliqui uero diſperſi ut unuſquiſq; ualuit/per fugã ſibi ſalutẽ quæſiuit. tamẽ plus mille ariſtobulus habens in Macherunte munitiſſimũ oppidum receſſit. Cũq; male pugnaſſet/nihilominus ſpem ſibi bonã ꝓmittebat. Per duos tamẽ dies obſidioni reſiſtens/multis perfoſſus uulneribus/captiuus cũ antigono filio/qui de Roma/cũ eo fugerat ad Gabiniũ trahit'. Ariſtobulus quidẽ his caſibus uſus/rurſus ad Romanã ciuitatẽ trãſmittit'/quo ligatus tenebat'/cum regnũ & ſacerdotii ꝓncipatũ tribus annis & ſex mẽſibus geſſiſſet/uir clarus & magnanimus/filios aũt eius ſenatus matri remiſit. Gabinio ſcribente hoc ei promiſſũ fuiſſe ꝓ caſtelloꝝ ꝓditione/& ſed hi quidem in iudæã remearunt. Gabinius ãt cũ cõtra Parthos exercitum duxiſſet: & Eufraten fluuiũ tranſiſſet/placuit ei ad ægyptũ reuerti/q̃tenus ptholomeũ ibi reſtituerẽt. Hæc uero & p alios hyſtoriaꝝ cõſcriptores demonſtrata ſunt. Gabinii deinde militibus antipater miniſtrauit triticũ & arma & pecunias & Iudæos prope peluſiũ auxiliatores effecit/qui cuſtodes ægyptorum adituũ fuerant. Cũq; ex ægypto remeaſſet/& ad Syriã pueniſſet/ſeditionibus & turbis eã inualeſcẽtẽ inuenit. Siquidẽ alexander ariſtobuli filius recipiens rurſus p uiolentiam principatũ/multos Iudæoꝝ ſubtraxerat/magnoq; cum exercitu prouinciam inuadens/omnes romanos quantos inueniret occidebat/refugientes ad montem Garizim. Gabinius autem hæc audiens/antipatrum ut prudẽtem præmittit ad illos qui rebellabant/ut eorum ſedaret amentiam/ quatenus ad meliorem ſenſum redirent. Qui cum perrexiſſet/multos quidem caſtigauit: & ad competentia reſtituit. Verũtamẽ alexandrũ cõpræhendere non potuit/dũ exercitũ haberet triginta' milia iudæoꝝ/quinq; cum Gabinio confligens/uincitur/decẽm milibus ſuis ꝓpe Itabyriũ montem proſtratis. Gabinius itaq; cum diſpoſuiſſet Hieroſolymorum ciuitatem/antipatri uoluntati obediens/contra Nabutheos expeditionem produxit/quos eum in pugna uiciſſet/parthoꝝ tranſfugas mithridatẽ & Orſanẽ dimiſit/qui fidem non ſeruata/ad proprios remearunt. Sed Gabinius cum opera maxima uel clariſſima in expeditione feciſſet. Romam rediit Craſſo tradens ducatum. De pompei & Gabinii contra iudæos expeditione conſcribit Nicolaus Damaſcenus & Strabo Capadox nihil unus altero amplius exponens.

De Craſſi ſucceſſoris Gabinii contra parthos expeditione/& aſcenſus eius in iudæam/pecuniarumque templi de populatione. Capi. XIIII.

Craſſus ãt cũ cõtra parthos militiã ꝓduceret/ad iudæã puenit/& pecũias tẽpli q̃s Pompeius nõ tetigerat/duo milia talẽtoꝝ abſtulit necnõ & totũ reliquũ auꝝ uſq; ad octo milia talentorũ. Tulit ẽt & trabẽ aureã uerſatilẽ/ trecẽtas minas pẽſãtẽ. Mina uero apud nos duæ & ſemis libræ extimant'. Tradidit ei ergo hãc trabẽ cuſtos pecuniaꝝ Eleazarus noĩe ſacerdos nõ maliuolo aĩo/ná iuſtus & bonus erat ſed dum cõmiſſa fuiſſet ei cuſtodia ueloꝝ tẽpli/quæ mira pulchritudine uel cõſtructiõe ꝓcioſiſſima reſplẽdebãt in hac trabe pendẽtia & craſſũ uidiſſet cũctũ tẽpli ornatũ auferre/aureã ei trabẽ ꝓ redẽptiõe oĩum ꝓſtitit/dũ & iuſiurãdũ ab eo accepiſſet/nihil aliũd a tẽplo tollẽdũ/ſed ſolo cõtẽtũ eẽ auro ab eo tradito quo multa milia põdo poſſet inuenire. Hãc ãt trabẽ alia lignea circũdabat/ideoq; latebat. Craſſus uero licet iuraſſet nihil aliud de templo tangere/poſt acceptã tamẽ trabẽ tranſgreſſus/omne tẽpli aurꝝ depoſuit. Nemo itaque miretur/ſi tantæ diuitiæ in noſtro templo fuiſſent dum has omnes per diuerſam terram iudæi deum colentes ibi ex antiquis temporibus obtuliſſent. Nec magnitudo prædictarum pecuniarum

teſtimonio

teſtimonio caret/nec arrogãtia noſtra per tantã magnitudinẽ diuitias extulit/ſed multi & alii con/ſcriptores nobis teſtimoniũ ferũt/necnõ & Strabon capadox ita dicens. Tranſmittentes mithrida/tes in. Choo: tulit pecunias/quas ibi Cleopatra regina depoſuerat/uerũ ẽt & iudæoꝝ octigẽta talen/ta. Nobis itaq; pecuniæ publicæ nõ ſunt/niſi dei tantũ. Vnde manifeſtũ eſt iudæos p aſiã conſtitutos, ueritos Mithridatẽ/has pecunias in choo tranſmiſiſſe. Non. n. ex iudæa fuerũt in choo pecũiæ dum ciuitatẽ & tẽplũ munitiſſimũ haberent/ſed neque alexãdriã habitantes iudæos ueriſimile eſt hoc fe/ciſſe: dũ nihilo Mithridatẽ timerẽt. Teſtis eſt nobis idẽ ſtrabon & alio loco qui tẽpore quo trãſiit Sil la in bellada cõpugnaturus Mithridati. Lucullũ tranſmiſiſſe fertur in cyrenæã ciuitatẽ/ꝓpter noſtræ gentis ſeditionẽ/quæ totũ orbẽ cõpleuit ita dicens. Quattuor in ciuitate cyrenæoꝝ ptes exiſtunt/ci/uiũ & agricolarũ/tertia uero colonorũ/& quarta iudæoꝝ. Hæc per oẽs ciuitates iam diſperſa eſt & nullus locus mundi facilis inueniẽ quo non hanc gentẽ uidemus. Nam ægyptus & cyrænea dũ ſub uno regno fuiſſent/oẽm cõuerſationẽ hoꝝ emulate ſunt/ ita ut ſcripturis eoꝝ uterenẽ & ꝑſertim pe cunias ſecundũ patrias leges iudæoꝝ cõgregarẽt. In ægypto ergo ſũmã ptẽ habitaſſe iudæoꝝ demo ſtraẽ/& alexandriæ ciuitatis maxima pars huic genti deputata eſt. Ordinaẽ uero ẽt ꝓnceps qui cau/ſas eoꝝ & inſtĩa publica debeat curare/& ꝑcepta dare tanq̃ ꝓnceps perfectæ reipublicæ. In ægypto, tamen hæc generatio cõualuit/eo q̃ initio iudæi ægyptii fuiſſent/& qa iuxta ꝓuinciã iudææ. Aegy/ptus iacet/necnõ & ꝓpter illos qui ex ide ad ægyptũ ꝓuenerũt. Ad cyrenã aũt iõ trãſiit/eo q̃ ipſa fi/nitima ægypto extitiſſet: quẽadmodũ & iudæa/& q̃ ſub uno regno ꝓus fuiſſẽt. Strabõ qdẽ hæc retu lit. Craſſus aũt cũ oĩa diſpoſuiſſet quẽadmodũ uellet/cõtra parthos egrediẽ/ubi cũ toto ſuo defecit exercitu/ſicut & alibi demonſtratũ eſt. Sed Caſſius dũ ad Syriã ꝓueniſſet/& uindicaſſet eã ex incur/ſionibus parthicis/qui nimis p craſſi pditionẽ audaciores fuerãt/rurſũ ad Tyrũ ꝓuenit: & exinde ad iudæã aſcendit. Iarachenã uero ciuitatẽ inuadẽs ſtatim ꝓdauit/& trigĩta milia uiroꝝ captiuauit. Pyto laũ ẽt ſeditiõis ariſtobuli ſucceſſorẽ cœpit: antipatro iuitante. Qui ẽt dũ apud eũ multũ ualuiſſet: idu mæis amicus erat de qbus & uxorẽ nobiliſſimã noĩe Cyprin ſibi cõiunxit/ex qua q̃ttuor liberos ꝓ/creauit/faſelũ & Herodẽ/qui poſtea rex fuit/&ioſippũ/& Ferorã/filiã quoq; ſalomoni. Hic aũt anti/pater dum cum aliis potentiſſimis amicitias & hoſpitium. copulaſſet/arabi potius ſe ſociauit/cui eti am filios ſuos dum bellaret commendauit. Igitur Caſſius cum expeditionem ſuper Euſraten duxiſ/ſet ꝓhibuit illam deuaſtari prouinciam/ſicut & ab aliis relatũ eſt.

Vt Cæſar Ariſtobulum ſoluere cupiens: & cum duobus agminibus in iudæam tranſmittere a pompeianis ueneno necatus eſt. Capi. XV.

INteriecto uero tẽpore cũ Cæſar Romã teneret/poſt põpeii uel ſenatus fugam/ſoluẽs a uinculis ariſtobulum ad Syriã tranſmiſit/duas ei tradens legiones quatenus paratam illi ut poſſet facere iudam. Ariſtobulus aũt potẽtia a Cæſare donata minĩe potitus eſt. Nã põpeiani ꝓoccupates ueneno eũ corruperũt/& ſepelierũt eũ Cæſaris ſocii: q̃ multo tpe ita iacuit uſq; quo ãtonius eũ ad iudæã remitteret & i regis mõumẽtis poni ꝑcipet.

Qualiter Scipio alexandrum Ariſtobuli filium ſecuri percuſſit. Capi. XVI.

SCipio ãt mandat põpeio alexandrũ ariſtobuli filiũ occidendũ/dũq; culparet eũ de his quæ prius contra Romanos egiſſet ſecuri eũ percuſſit. Quo in antiochia defuncto: fra tres eius ptholomeus Minei filius/qui habitabat apud calcidem/prope libanum montẽ conſtitutam detinuit. Qui cum filium ſuum Philippionem in aſcalon ad ariſtobuli uxo/rem direxiſſet/iuſſit eam deſtinare filiũ antigonũ cũ eius ſororibus. e qbus alterã philip pino cum dilexiſſet/uxorem eam habuit: Quẽ poſtea ptholomeus pater eius occidẽs/ matrimoniali iure eam duxit uxorem/& prouidentiam fratribus eius impendebat.

De expeditione Cæſaris ad ægyptum/& quemadmodum auxilium ei Hyrcanus & antipater dediſſe nt. Iudæoſque auxiliatores ei feciſſent. Capi. XVII.

POſt mortẽ uero põpeii/dum Cæſar contra Aegyptum pugnaret. Antipater iudæorum potentiſſimus mandatis Hyrcani obediẽs multũ illi utilis apparuit. Nã Mithridates per p gamenus dũ per Coricũ trãſiret/& minime potuiſſet p peluſiũ uiã cõficere: ſed i aſcalo/ne cõmoraret. Antipater ei tria milia armatos Iudæos adduxit/necnon & arabũ nobi/liſſimos auxiliatores illi parauit/& ꝓpter eũ oẽs Syri ꝓpẽſius Cæſaris partes adiuuabãt. Verum ẽt & ãplicus potẽtiſſimus/& ptholomeus filius eius libanũ montẽ habitãtes cũ oĩbus ciuitati bus eãdem p Cæſare mentem habebant. Mithridates aũt ſurgens a Syria/cũ ad Peluſiũ peruenĩſſet/ & eam non ſuſcepiſſent/ciuitatem obſidebat/cuius maxima uirtute ãtipater ꝓmus partem muri de/iecit/& reliquis uiam ingredi ciuitatem pauit. & peluſium quidẽ ita deuaſtatur. Antipatrum deinde & Mithridatem euntes ad Cæſarem cum Aegyptii iudæi tranſire prouinciam uetarent quæ oniæ di citur Antipater eos flexit ad Cæſaris amicitiam/& principis ſacerdotum litteras eis oſtendit. Quas cum audiſſent Mẽphitidem habitantes/ſimili mõ Mithridatem ad ſe inuitarunt. Ad quos cũ profe/

ctus eſſet/& ad locũ q dr Delta puenisſet/cõfligit cũ hoſtibus circa loeũ q dr iudæoꝝ expeditio. Hẽ bat ãt dextrũ cornu Mithridates/leuũ uero antipater. Sed ꝓlio cõmiſſo iclinat cornu/quo Mithrida tes pugnabat q piclitatus eẽt niſi p ripã fluuii cũ ſuis militibus antipater currẽs deuictis iã aduerſa// riis/mortis eũ piculo liberaſſet. Ná uictores ægyptios ad fugã cõuertẽs/& ꝓſecut' caſtra eoꝝ/deuaſta uit. Mithridatẽq; fugientem retinuit. Cuius ceciderũt milites octingenti/antipatri uero octoginta.

Quẽadmodũ antipater cũ bñ pugnaſſet/amicitiã Cæſaris acquiſiuit. Capi. XVIII.

Sed cũ Mithridates Cæſari demandaſſet uictoriã ſimul & ſalutẽ quam per antipatrum meruiſſet/antipatrũ quidem tantum dilexit/ ut etiã uteret eo per oia belloꝝ pericula. Quapropter & uulnerari antipatrũ ſeuiſſime cõtigit. Ergo bello finito Cæſar cũ in Syriam nauigaſſet. Hyrcano quidem principatum ſacerdotii firmum indulſit/ antipatrũ uero ciuem Romanum & ſine cenſu conſtituit. Dicit autem Hyrcanus huic quoq; militiæ in ægypto ſocius extitiſſe/ſicut teſtatur Strabon capadox. ex nomine aſinii ita refe/rens. Poſt Mithridatis & Hircani principis ſacerdotum in ægyptũ profectionem. Idem Strabon alibi ex nomine Hypſicratis rurſus ita retulit. Mithridatẽ ſolũ exiſſe/uocatũ aũt ſecundo/ cui antipa/ter iudææ tutor in aſcalone tria milia militum præparaui/& alios potentiſſimos inuitauit ſociatum etiam Hyrcanum principẽ huic militiæ dicens. Hæc quidẽ ſtrabon expoſuit. Sed cũ ueniſſet antigo/nus ariſtobuli filius tũc ad cæſarẽ/& patris ſui calamitatẽ defleuiſſet/q̃liter pp ipm ueneno fuerit in/tereptus/fraterq; ſuus ſecure a ſcipiõe ſit ꝓcuſſus/petebat ſe miſereri a regno depulſũ ꝓterea Hyrca/num & antipatrũ accuſabat/q; male gentẽ regerent/ & ĩ ſe crudeliter egiſſent. Antipater aũt cum af fuiſſe/ſatisfaciebat de illatis ſibi criminibus/rebellẽ antigonũ cũ ſuis ſociis diſſerens/& narrabat quã ta ipſe laboraſſet in expeditione coram ipſo Cæſare/& dicebat ariſtobulum romæ tractũ: q; ſemper Romanus hoſtis extitiſſet/fratrem uero eius latrocinii cauſa pœnam a ſcipione meritam ſumpſiſſe.

Vt cæſar antipatro tutelam iudeæ credidit/& epiſtolæ cum ſenatuſconſulto de amicitiis iudæ/orum directe ſunt. Capi. XIX.

Vm hæc antipater uerba feciſſet. Cæſar Hyrcanum quidem principem ſacerdotũ or dinauit antipatro uero poteſtatem donauit quam ipſe eligeret/tutorem eum totius Iu
d deæ conſtituens. Hyrcano quoq; conceſſit patriæ muros reſtituere/cum hanc ille gra tiam ab eo petiſſet/nam adhuc diruti iacebãt/ex quo pompeius eos depoſuerat/unde. a conſulibus in capitolio ſenatuſconſultum hoc modo prolatum eſt. L. Valerius Lu/cii filius cõſul/cõuenière ſenatus ĩdibus decembris/in tẽplo cõcordiæ/ꝓſente. L. copinio. L. Collinæ filio/& cepario Quirini. De his quæ alexander iaſonis/& Miminius antiochi/& alexãder dorothei iudæoꝝ legati/uiri optimi uel auxiliatores locuti ſunt/renouãtes cũ romanis gratias/& amicitias ex hibentes clypeũ aureũ pro inditio auxilioꝝ deuouerunt quinquaginta miliũ ſolidoꝝ/ & petierunt litteras ſibi dari ad oẽs liberas ciuitates/quatenus ꝓuinciæ uel portus eorũ nullã uiolentiã paterẽtur. Placuit igit amicitias & ſocietatẽ cũ eis cõponere/& omnia quæ ſupplicauerunt cõcedere/clypeũq; ſuſcipere. Hæc acta ſunt ſub Hyrcano principe ſacerdotũ & rectore gentis. ix. anno/ menſe Panefo. Hyrcanus ãt etiã ad athenienſiũ populo laudatus eſt/cũ multũ ei apparuiſſet benignus/nã miſerũt ei ſcriptũ hmõi decretũ/ſub iudice uel ſacerdote dionyſio/filio aſclepiadis/menſe panefo/ uiceſimoqn to die latũ eſt magiſtratibus decretum athenienſiũ ſub præſide athode quod eucles Menãdri laimuſi us ſcriba expoſuit Nunichionis undecimo die cõſilio iudicium facto in theatro/ſuffragiũ tulit doro theus ꝓnceps ſacerdotũ cũ quo aſſidens dionyſius dixit. Quomõ Hyrcanus alexandri ſacerdos & rector iudeoꝝ pmanet cum populo noſtro uel ſingulis ciuibus fidelis exiſtit/& oi circa eos utitur in duſtria/ibiq; uenientes athenienſes uel legationis cã/ſeu priuati munificẽter ad ſe ſuſcepit/& ꝓuidet q̃tenus illeſi redeant: decretũ qdẽ de his & prius factũ eſt nũc uero dionyſio dorothei ſuniẽſi ſuggerẽ te & de uiri uirtute populũ admonente/quõ uolũtatẽ habet bñ nobis ſp quod potuerit facere/placet honorare uirum aurea corona optia ſecundũ legẽ/& dedicare ei imaginẽ aureã in tẽplo populi uel gratiaꝝ/decernere uero coronã in theatro cum libro patri tragediæ ſolẽnia celebrant/& in Pana// theneis & eleuſiniis/& in gymnicis certaminibus/diligentiã uero magiſtratus hẽat: ut ſi pmanſerit & ſeruauerit fauorẽ noſtrũ oẽ quod excogitemus ꝓ gratia uel honore uiri munificẽter cõpleat/ q̃te/nus/cũ hæc ita facta fuerint appareat/populus noſter optimus eũ amplecti/uiceſq; reddere gratiaꝝ/ ut ille noſtꝝ ſtudiũ iam honoribus affectus imitet/imo ẽt debemus eligere ab omnibus atheniẽſibus qui decretũ ei deportent/ut cũ honorẽ ſuſceperit feſtinet benefacere noſtræ ſp ciuitati: Romanorũ/ ergo uel populi athenienſiũ erga Hyrcanũ merita demonſtrauimus. Cæſar ãt cũ iudæã diſpoſuiſſet, Syriã nauigauit. Antipater uero ut Cæſarẽ ad ſyriã deduxit/in iudæã reuertiꝰ/& ſtatim muros a põ pero dirutos reconſtruxit/ſeditionẽq; prouincialium ſedauit interminationibus ſimul & perſuaſio/// nibus requieſcere/eos inuitans cum diceret. Siquis Hyrcano conſenſerit/ fœliciter uitam ſuam po/// teſt peragere. Qui uero ad ſpem rebellandi peruenerit/& lucro priuatur/& meipſum pro patrono

dominum

dominũ. Hyrcanũ aũt ꝑ rege tyrannũ ſentiet. Romanos uero & Cæſarẽ pro rectoribus amaros ho ſtes/nã minime patiunt amoueri/quẽ ipſi ꝓcipẽ cõſtituerunt. Quæ cũ diceret prouinciã pagrauit. Qualiter Antipater filiis ſuis Hyrcano & Herodi gubernationẽ hãbendã ꝓmiſit. Capi. XX.

Ed cum tardũ & ſegnẽ Hyrcanũ uidiſſet/priorẽ filiũ ſuũ ducẽ in Hieroſolymis ordinauit/ ſecundũ uero herodẽ Galileæ tutorẽ demonſtrauit/adhuc oĩno iuuenem/nã quindecim annoꝝ erat/cui nihil obfuit iuuentus/dum prudentiam ſuper ætatem haberet. Qui cum occaſionem inueniſſet/ſtatim ad uirtutis oſtentationem prorupit. Siquidem Ezechiam principem latronum compræhenſum. qui Syriam cum magna turba uexabat/fecit interimi cum multis prædo nibus. Quo facto nimium a Syris amplectitur/unde & in amorem eius exarſerunt/q̃ a latrociniis ꝓ uincia eorum eſſet erepta. Laudabant ergo eum per ciuitates & per uicos/q̃ pacem eis præſtitiſſet: & tuitionem prædiorum ſuorum iueniſſent. Quapropter & Sexto Cæſari cognato magni Cæſaris tũc totam regenti Syriam/amicus factus eſt. Cum uero æmulatio pro factis herodis Faſelum fratrẽ eius intraſſet ſtuduit non minor tali gloria reperiri/& hieroſolymitas fauore ſibi parabat/dum & ciuita/ tem haberet/& populi negocia non ignare tractaret. Quæ ita antipatrum extollebant ab omni gen te tanquam eſſet oĩum dominus. Honorari igitur ex tali claritate cum cœpiſſet/qualis ſepius contin gunt Hyrcani fidem tranſgreſſus eſt. Potentiſſimi uero iudæoꝝ antipatrum uidẽtes cum filiis extol/ li per fauorem gentis/& redditus iudeæ uel pecunias Hyrcani nimis inuidebant ei. Nam antipater amicitiam cum imperatoribus Romanorum compoſuerat/& cum flexiſſet Hyrcanũ pecunias tran ſmittere/tanquã ſuas & non Hyrcano præſtante eas romanis principibus deſtinabant. Vnde manife ſte antipatrum accuſabant/dicentes Hyrcano. Vſquequo iſta pateris/aut non uides antipatrũ cũ fili/ is principatu præcinctos teq̃ nomen tantũ regium poſſidere. Sed nec te lateat/nec putes ſine pericu lo tuo negligere negocia/dum antipater & filii eius totam nunc auctoritatem contineant/& hanc ſi ne tuis iuſſionibus diſponant. Nam herodes filius eius Ezechiam & eos qui cum eo erant peremit/ noſtramq̃ legem trãſgreſſus eſt/quæ hoiem prohibet occidi licet malignus ſit niſi prius in concilio condẽnatus ſit. Ille uero dum nullam a te ſuſcepiſſet ptãtem/hæc auſus eſt cõmittere. Quæ cum hyr canus audiſſet flectitur/plus autẽ irã eius incenderũt matres eoꝝ/quos herodes interfecerat/ dũ per ſingulos dies in tẽplo eũ peterent/ut herodes ante cõcilium de actis ſuis redderet rõnem. Cõmotus igitur Hyrcanus herodem uocauit ſatiſfacturũ de criminibus ſibi illatis. Qui ſuaſionibus patris im/ pulſus uenit. Nã ſic ei ꝓceperat ut nõ priuatus/ſed cum tutella & cuſtodia corporis aduceniret. Qui cum & Galilæam ut putauit ꝓdeſſe ſibi diſpoſuiſſet/militũ parua manu circundatus uiam ſecabat/ ut nec terribilis uideret Hyrcano cũ maxima ueniens multitudine. Nec nudus uel incautus corã iu/ dicibus eſſet/imo & Sextus Syriæ rector ſcripſit Hyrcão ſupplicans ut liberaret a iudicio herodem ſimul & interminabat ei/ſi nõ obediret/ſed Sexti litteræ occaſio fuerant/ne quod pateret a ſnia con cilii herodes/ſed magis abſolueret. Nam diligebat eum Hyrcanus tanquam filium. Herodes autem cum in medio una cum ſuis militibus aſtitiſſet/omnes perterruit/nec auſus eſt aliquis ex his eum ac/ cuſare/qui primũ contra eũ exclamabant/ſed omnes ſub quiete & ſilentio rei exitũ ſuſtinebant. Qui cum ita ſediſſent/unus quidã nomine Sameus uir iuſtus & propter hoc omne deuitans periculũ/ſur/ gens ita locutus eſt. Viri iudices & rex neminẽ ſcio ad iudicium a uobis uocatum ita conſtitiſſe/ ne/ que uos noſſe quicquam ſimile opinor/ſed oĩs quicunq̃ in hoc iudicio peruenit exquirendus/humili ter aſtitit/miſericordiam a uobis expetens/capillis prolixis/& ueſte nigra indutus/hic autem hero/ des optimus iuuenis/reus pro homicidio ſatiſfacturus/de tali crimine uocatus inter eſt purpura cir/ cundatus/& caput ornatũ habens cõpoſitione crinium/ſtipatuſq̃ armis/ut ſi condẽnatus ſecundum legẽ fuerit/nos quidẽ interficiat/ipſe uero uim faciens ueritati liberetur. Sed Herodẽ de his nõ culpa bo ſiquidẽ ſuũ cõmodũ pluſq̃ legẽ fecit/ſed uos uel regem accuſo qui tantã ei licentiã dediſtis. Scito/ te tamen maximũ eſſe deũ: q̃ hunc/quẽ nũc pp Hyrcanũ uultis abſoluere/qui quandoq̃ uos & ipſum regẽ torquebit. Nihil aũt hæc dicendo mentitus eſt. Nam herodes cum regnum accepiſſet/oẽs occi/ dit in concilio tunc inuentos cum ipſo Hyrcano/præter Sameum/quem nimis dilexerat pp iuſtitiã eius/& q̃ ciuitate poſt hac obſeſſa ab herode uel Soſio perſuaſiſſet populo ut herodem acciperent/ dicens propter peccata eum nõ poſſe deuitari. De his quidẽ ſuo loco dicemus. Hyrcanus aũt cum ui/ diſſet ꝓpenſiores iudices ad necem herodis/iudicium in poſtero die diſtulit/& mittens ad herodem furtim perſuaſit ei ciuitatem relinquere/ut poſſet periculum declinare. At ille cum diſceſſiſſet in da/ maſcum fugiens regem/& ad Sextum Cæſarem peruenisſet/ apud ſe ita decreuit ut ſi uocandus ad iudicium eſſet non obediret. Indignabantur autem iudices Hyrcano dicentes quomodo hæc omnia contra eum eſſent. Illum uero cum nihil lateret. nihil agebat amẽtia uel imbecillitate ſua.

Quemadmodũ ſextus Cæſar cognatus magni Cæſaris dona cepiſſet ab herode duce Galileæ. & maximum eum inferioris ſyriæ principem ordinauit. Capi. XXI.

Ed cū Sextus Herodē ducē inferioris Syriæ ordinaſſet/nā hoc ei pecuniis uendidit. Hyr/
f canus timebat eū nequando cōtra ſe exercitū duceret. Non multis aūt tranſfactis diebus
hoc euenit. Herodes. n. aduerſus eū expeditionē deducēs iraſcebat eo q̄ ad iudiciū uel uo
catus ſatiſfacturus eſſet. Prohibuerunt tñ eum obuiā uenientes pater Antipater/& frater
impetūq; eius retinuerunt rogantes ne accederet prope Hieroſolymā/& aliquod opus niteret face/
re cōtra eos: qui cōceſſerunt ei ad talē peruenire dignitatem. Deprecabant ēt ut indignationē depo/
neret/q̄ uocatus ad iudiciū eſſet/ſed abſolutionis gratiā potitus recordaret/nec ita dolo; cōſidera/
ret/ut ſaluti ingratus exiſteret animaduertendo q̄ & bello; caſus deus diſpenſat/qua pp uictoriam
non oīno ſperaret/expugnando regē & amicū qui multū ei profuiſſet. nihilq; ſponte in eū cōmiſiſſet
aduerſi/ſed per maliuolos ſuaſores actum. quod difficultatis umbrā p̄ſtiterit. Flexus his herodes/&
arbitratus ſatis ſibi factū q̄ ſuā fortitudinē genti demonſtraſſet/reuerſus eſt. Per iudæā ergo taliter ſe
ſe res habebant. Cæſar aūt cū Romā ueniſſet/parabat ad africā nauigare/quatenus Scipionē uel Ca
tonē expugnaret. Ad quē Hyrcanus dirigens legatos/petiit cōfirmare cū eo amicitias. Videtur mi/
hi neceſſariū ex hoc exponere/qualiter Romano; p̄ncipes cum noſtra gente ſunt pacti/ne lateret
aliquo/quia & aſiæ & Europæ reges ſtudiū habuerunt ſociare noſtrā ſibi fortitudinē/dū eo; fidem
dilexiſſent. Sed q̄o multi pp odiū noſtrū minime credunt Perſicis uel Macedonicis cōſcriptionibus
de nobis/eo q̄ nō eadē ubiq; in publicis locis demonſtrant/ſed apud nos tantū & alios quoſdam ex
barbaris/de Romanis tamē decretis non eſt ambigendū/nam & publicis locis repoſita hactenus &
in Capitolio tabulis æreis cōſcripta continent. Nam & Iulius Cæſar Alexandriæ iudæos p æream
tabulam demonſtrauit Alexandrinos ciues exiſtere. Vnde initiū approbationis faciā dum pando ſe/
natuſconſulta/& iulii Cæſaris de hyrcano uel gēte noſtra decreta. C. Iulius Cæſar. Imperator & pon
tifex & Dictator ſecundo magiſtratibus Sydonio;/uel curie/uel populo ſalutē. Si ſani eſtis bene eſt
& ego ſanus ſum cum meo exercitu. Exemplū facti de Græcia ad hyrcanū filiū alexandri principem
ſacerdotū & rectorē gentis iudæo; uobis deſtinauit quatenus in publicis ueſtris annalibus repona/
tur. Volo uero uos Græce uel latine in ærea tabula cōſcriptū/hoc ponere/quod hmōi eſt. Iulius Cæ/
ſar ip̄erator & pontifex/ſecūdo dictator. Cū deliberata ſnīa decreui/q̄o hyrcanus alexandri iudæ/
us: & nunc/& in prioribus annis in pace uel bello fidē uel ſtudiū ſuū demōſtrauit/cui multi etiā cōſu
les teſtimoniū p̄bent/inſuper & in propinquo alexandriæ loco: cum mille quingentis militibus auxi
liatoribus nobis occurrit & ad Mithridatē a me deſtinatus cū omni deuotione fidelis apparuit/pp
has ergo cās hyrcanū alexandri filioſq; eius rectores iudæo; eſſe/uel principatū ſacerdotii gentis iu
daicæ ſemper hēre ſecundū mores patrios p̄cipio/ipſum quoq; filioſq; eius auxiliatores nobis inter
uiros amiciſſimos eſſe cenſendos/& quantacunq; ſacerdotalia iura ſunt/eum uel filios eius poſſidere
decerno. Si qua uero iterfuerit queſtio de iudaicis rebus/placet nobis iudiciū de his adhibere/exhie
matōes uero militū/aut pecūias exigēdas ab eis minie p̄bauit. C. Cæſaris Dictatoris Cōſulis/da/
ta cōceſſaq; decretaq; ſic ſe hēnt/ut filii eius p̄ncipatū gētis iudæo;/& donata ſibi loca poſſiderēt/
ut p̄nceps ſacerdotū idē & rector gētis iudæo; uim paſſis adeſſet & qa tranſmiſiſſet ad hyrcanū ale
xandri filiū p̄ncipē ſacerdotū/iudæo; legatos q̄ de amicitiis uel auxilio cū eo loquerent/& dedicaſ
ſent tabulā æreā in Capitolio in Sydone uel Tyro/uel aſcalone/& in tēplis apicibus ſcriptā græcis
uel latinis quæ infra expoſita cōtinent. Vt uero hoc decretū oībus p ciuitates curatoribus & iudici/
bus & amicis innoteſceret/& hoſpitia legatis p̄ſtarent: & ſāctiōes ubiq; deſtinarent p̄cepit. C. Cæſar
Imperator cōſul honoris uel uirtutis/uel clemētiæ cā cōceſſit p cōmodis ſenatus & populi romani/
hyrcanū alexādri filiū/liberoſq; ei⁹ p̄ncipes eē ſacerdotū/uel antiſtites hieroſolymo;/gētis/iure quo
& ꝓaui eo; ſacerdotiū ſuū geſſerūt. C. Cæſar qnqes cōſul decreuit hos hēre uel munire hieroſoly/
mo; ciuitatē & gubernare eā hyrcanū Alexādri filiū p̄ncipē ſacerdotū iudæo; rectorē gētis ſecūdū
ſuā uolūtatē ut iudæis in ſecūdo āno locatiōis ex reditibus chori. i. trigīta modii ſubducāt: neq; ut ali
qui eis calūnient/neq; tributa ab eis exigant. C. Cæſar ſecūdo dictator ſanxit ut p ſingulos ānos iop
pēſes tributa hieroſolymo;/ciuitati p̄ſtēt excepto ſeptīo āno/quē ſabbaticū ānū appellāt/ q̄o in eo
neq; fructū agro;/colligūt neq; ſemināt necnō ēt hyrcāo & filiis eius decias p̄bēāt/q̄s & ꝓaui eis p̄/
bebāt/ut nullus uel p̄ſes/uel dux/uel legatus i finibus iudæorum auxilia colligat/uel militibus liceat
pecūias exigeſ ad exhiemādū/aut p nomie alicuius/ſed eē undiq; liberos. Quæcūq; poſtea habuerūt/
uel emerūt/uel tenuerūt/uel poſſiderūt oībus his eos potiri/& ioppe ciuitatē/quā ab initio habuerūt
iudæi/& cū amicitias cū romāis feciſſēt eo;/eē ſicut & nobis p̄us placuit ip̄eram⁹. Ex q̄ ciuitate hyr
canū alexādri filiū liberoſq; eius a poſſeſſoribus terræ/uel a portu tributa cōſeq; iubemus/de Sydone
modios. xx. milia ſexcētos ſeptuagītaqnq; p ſingulos ānos excepto ſeptīo āno quem ſabbaticum uo/
cant/in quo neq; arant neq; fructū arborū colligunt. prædia aūt in maximo cāpo/q̄ hyrcanus & ꝓaui/
eius prius poſſidebāt placeat ſenatui hæc hyrcanū & iudæos hēre eodē iure quo & prius po ſſiderūt/
manere quoq; iura quæ ab initio inter iudæos uel p̄ncipes ſacerdotum fuerūt/& inſtitutiones quas

populo

populo uel ſenatu decernente habuerunt: præterea eodē iure liceat illis uti. Et in Lydia loca etiam uel terras quas pro hoſpitalitate reges Syriæ uel phœnicis p donationē Romanoꝝ poſſederūt/ eas ſenatus probauit Hyrcanū rectorē gētis Iudæoꝝ hēre/dari ēt licētiā Hyrcano/omnibuſq; ab eo miſſis ut cū ſenatoribus in ludo monychoꝝ & beſtiaꝝ ſedētes ſpectent & ſi petierint dictatorē uel magiſtrū equitū ut in ſenatū eos introducant/& reſponſa eis tradant intra decimū diem/hoc fiat poſt ſenatuſconſultū. C. Cæſar q̄ter Imperator quinquies Conſul imperpetuū dictator hmōi uerba fecit de iure Hyrcani Alexandri principis ſacerdotū/& rectoris gentis Iudæoꝝ. Prædeceſſores mei iperatores in prouinciis cū teſtimoniū Hyrcano principi ſacerdotū Iudæorū/& Iudæis corā ſenatu uel populo Romano præbuiſſent/cunq; gratias ei populus & ſenatus egiſſet/bene nobis uiſum eſt memoriā habere & prouidentiā/quatenus hyrcano & Iudæoꝝ genti filiiſq; Hyrcani a ſenatu & populo Romano/pro ſuo erga nos fauore/gratiæ retributionis redderent. C. Iulius. Dictator & Conſul romanorum magiſtratibus Parianoꝝ curiæ ac populo ſalutē. Interpellauerunt me Iudæi in Delo & quidam de colonis Iudæoꝝ præſentibus ueſtris legatis/& demonſtrauerunt decretū per quod uos eos prohibetis patriis moribus & ſacrificii uti. Ergo mihi nō placet in noſtros amicos & auxiliatores talia fieri decreta/uel ꝓhiberi eos ſecūdū ſuam uiuere cōſuetudinē/ſeu pecunias ad conuiuia & ad uictimas inferre/qñ hæc facere nec Romæ quidē ꝓhibent. Nam Gaius Cæſar noſter Conſul dū in ſanctionibus ſuis ueraret collegia p ciuitates congregati: hos ſolos nō prohibuit/ſed pecunias ad cōuiuia pare iuſſit/& ego quoq; alios ꝓhibens/iſtis ſolis ꝓcipio ſecūdū p̄nos mores & leges cōuenire. Bene ergo facitis/ſi ꝓlatā ſniam cōtra noſtros amicos uel auxiliatores ꝓpter noſtrū erga eos ſtudiū & fauorem aufertis. Poſt. C. mortē. M. antonius/&. P. Dolabella cōſules cum ſenatū cōgregaſſent & Hyrcani legatos introduxiſſent/locuti ſunt de quibus petierunt/& amicitias cum eis fecerunt & omnia hæc cōcedi eis ſeuarus decreuit/quæcunq; poſtularent/ſubiuncto ēt ſenatuſcōſulto/quatenus ꝓbationē dictoꝝ hēant q hanc hiſtoriā relegant/& tale fuit ſenatuſconſultū ab ærario conſcriptū de tabulis publicis ſub. Qu. Rutilio ærarii cuſtode/datū. iii. Idus aprilis/in tēplo cōcordiæ/dum ſcribere tur præſente. L. Calphurnio uel reliquo ſenatu. P. Dolabella/&. M. Antonius Conſules dixerūt. De his quæ per ſenatuſconſultū. C. Cæſar pro iudæis decernens in ærario deponere occurrit/ſic placet nobis/ſicut & ſenatui uiſum eſt/ut hæc in tabulis æreis deponant/& per ſingulas ciuitates tranſmittantur/quatenus curēt &illi in tabulis reponere quod decretū eſt/quinto idus Februarias/in tēplo cōcordiæ. Legati aūt principis ſacerdotū fuerunt Lyſimachus Pauſanie. Alexander Theodori. Patroclus Cereæ ionatha oniæ. Miſit quoq; ex his legatis unū hyrcanus ad Dolabellā/tunc Aſiæ ꝓconſulem petēs eū ſoluere iudæos a militia/ut patriā cuſtodirēt cōſuetudinē/quod facilius ipetrauit. Siquidem Dolabella cum ſuſcepiſſet litteras Hyrcani nihil remoratus/ſcripſit per totā aſiā ꝓ iudæis/& ad Epheſinā ciuitatē primā totius aſiæ/quæ hmōi legebant/ſub iudice Artemione/menſe limonis die p̄ma. Dolabella imperator Epheſioꝝ curiæ/& magiſtratibus uel populo ſalutē. Alexāder Theodori/legatos Hyrcani filii Alexandri p̄ncipi ſacerdotū & rectoris Iudeoꝝ/intimauit mihi/q̄ nō poſſent ciues ſui militare/dū nec arma portare poſſint/nec iter facere diebus ſabbatoꝝ/nec alimētoꝝ ſecundū patrias leges copiā habere/iccirco ego ſicut p̄deceſſores mei imperatores p̄beo eis militiæ remiſſionē & cōcedo patriis uti legibus ſecūdū ſolēnes & ſacras imolationes/& cōgregare ſicut ſolēt ꝓ ſacrificiis pecunias/& uolo uos hæc p ſingulas ſcribere ciuitates. Hanc quidē Dolabella Hyrcano legationē mittēte noſtris donauit licētiā. L. aūt Lētulus cōſul dixit Ciues romanos Iudæos tēpla habētes Epheſi ante tribunal religionis cauſa a militia dimiſit. xii. Kal. octobris. L. aūt lētulo cōſule/& C. Marcello cōſulibus p̄ſente ſenatus. Baldus legatus & uicarius. Epheſioꝝ magiſtratibus/ curiæ populoq; ſalutē. Iudæos p aſiā cōſtitutos. L. Lentulus cōſul me ꝓ ipſis petēte a militia dimiſit. Poſtulās uero poſt hæc & Fānū tribunū plebis/&. L. ātoniū ærariū ipetraui. Vos aūt cupio curare ne quis eis moleſtiā inferat. Decretū Delioꝝ ſub p̄ſide Biuito/mēſe Thargelione/uiceſima attitulatiōe iudiciū. Marcus phiſon legatus aduenies in ciuitatē noſtrā ꝓ delicto militū cōuocās nos & multos ciuiū ꝓcepit/ut ſi q ſunt iudæi ciues Romanis/nequaq̄ militare cogant. eo q̄ Cornelio Lētulo cōſuli religionis cā iudæos dimittere placuit. Quapropter obedire uos cōſuli oportet. His ſimilia Sardiniāi quoq; de nobis decreuerūt. C. Fānius. C. filius dux & cōſul magiſtratibus chooꝝ ſalutē. Volo uos ſcire: quō legati iudæoꝝ adierunt me petēdo accipere ſenatuſconſulta ꝓ ipſis cōſtituta/quæ ēt ſubiūcta ſunt. Igitur uolo uos curare uel ꝓuidere his hoibus ſecūdum ſenatuſconſultū q̄tenus p ueſtrā ꝓuinciam ad patriā incolumes reuertant. L. lētulus cōſul dixit. Ciues Romanos iudæos q tēpla iudaica habere Epheſi uidentur/religionis cā dimiſit. Hoc factū eſt. xii. Kal. Iulii. L. Antonius. M. filius uicarius ærarii uel ꝓconſul/ſardinioꝝ magiſtratibus curiæ/populoq; ſalutē. Iudæi ciues noſtri adeuntes probauerunt nobis conſilium habuiſſe ꝓprium ſecundū patrias leges ab initio/& locū ꝓprium in quo negocia uel iudicia inuicē mouerunt/& hoc petierunt/quatenus liceat illis hoc facere: quod cuſtodiri uel permitti decreui. M. publius/publii filius/&. M. lucius. M. publii filius dicunt. Lentulum procōſulem

adeũtes ītimauimus ei de qbus Doſitheus cleopatræ filius Alexãdrinus uerba fecit/ ut ciues romaõs Iudæos tẽpla iudaica facere ſolitos ſi illi uiſum fuerit religionis cã eos feciſſe dimittat/& dimiſit. xii. Iulii. L. lẽtulo &. C. Marcello cõſulibus/ lẽtulus decretũ ꝓtulit. Ciues romanos iudæos ſacraria iudaica ſolitos facere. Epheſi ante tribunal religionis cã dimiſit. Laodicẽſium ꝓncipes. C. Yrabili Gaii filio cõſuli ſalutẽ. Soſipater Hyrcani ꝓncipis ſacerdotũ legatus porrexit nobis epiſtolã tuã/ꝑ quã deſignauit nobis/ ab hyrcano ꝓncipe & ſacerdote iudæoꝝ deſtinatos quoſdã cũ litteris quæ ꝑ ſua gẽte cõſcriptæ ſunt: q̃tenus ſabbata iudæis liceat ſecũdũ patrias leges celebrare/ ut ne ps eos quicquã ipediat: qũo amici & auxiliatores noſtri ꝓbant̃/ aut ne quis eis uiolentiã inferat in ueſtra ꝓuincia/ & licet Traliani palã cõtradicant nõ ſibi placuiſſet quæ ꝑ his decreta ſunt tamẽ præcepiſti hæc ita fieri. Poſtulamus aũt/ ut & nobis eadem de his ſcribas obſequentibus tuis præceptis. Epiſtolam aũt porrectã ſuſcepimus/ quã repoſuimus inter publica noſtra monimẽta/& de reliquis quæ præcepiſti prouidimus/ quatenus in nullo culpemur. P. Seruilius. P. Galbæ filius procõſul/ mileſimoꝝ magiſtratibus curiæ/& pòpulo ſalutẽ. Pritanis Mercurii filius ciuis ueſter dum in Tralibus negocia tractarem/ inſinuauit mihi præter noſtrã ſniam iudæis uos inquietudinẽ inferre/& prohibere eos ſabbata celebrare/ uel templa patria perficere/ fructuſq; ſua cõſuetudine colligere. Volo igit̃ uos ſcire/ qũo audiens uerba eius uel eoꝝ qui cõtra ipſum differebant/ decreui ne ꝓhiberent̃. Decretũ Pergamẽoꝝ/ ſub iudice Cratippo mẽſe illo ſniaq; ꝓncipũ. Quomõ Romani ſequentes ſuos maiores ꝑ cõmuni oĩum hominũ tutela periculã ſuſcipiunt/& ſtudent auxiliatores & amicos ſuos in fœlicitate uel firma pace conſiſtere/ cum tranſmiſiſſet ad eos Hyrcanus princeps ſacerdotũ gentis iudeæ legatos. Stratonẽ Theodori. Apolloniũ alexandrini antipatri. Ariſtobolũ aconite. Soſipatrũ philippi uiros optios/& hii ſingula demonſtraſſent/ decreuit ſenatus de his q̃ poſtulauerũt/ q̃tenus nequaq̃ rex antiochi antiochi filius legatos iudæoꝝ auxiliatores romanorũ noceret/ imo & caſtella/& portus: uel prouinciam/& ſiquid ab eis abſtulit redderet/& liceat eis a portubus deportare q̃ uolunt/& ut nullus rex uel populus a portubus iudæoꝝ uel uectigalibus aliquid auferat excepto ptholomeo rege alexandrino: qa & ipſe auxiliator his & amicus noſter exiſtit imo ẽt cuſtodiã ab ioppe depelli ſicut petiuerunt. Noſtræ uero curiæ. L. Pecus uir optimus iuſſit ut hæc curemus ita fieri/ quemadmodũ ſenatus decreuit & ꝓuideamus/ quatenus incolumes legati ad propria poſſint redire/ necnõ etiã Theodorũ in curia/ uel cõuentũ ſuſcepimus. Qui cũ nobis epiſtola ex ſenatuſconſulto porrexiſſet uerba faciens/ demonſtrauit Hyrcani uirtutẽ & liberalitatẽ: quæ publice uel ꝓuatim cunctis prodeſt qui ad eum conuenerint/ litteras uero inter publica conſcripta repoſuimus/& nos quoq; oĩa pro iudæis agere tanquã auxiliatores Romanoꝝ ſecũdũ ſenatuſconſultũ decreuimus. Quippe ẽt poſtulauit Theodorus dũ epiſtolã nobis porrigeret/ quatenus a magiſtratibus noſtris mittatur ad Hyrcanum exemplar decreti/ intimantis noſtri populi ſententiã/& petentis cuſtodiri uel ampliari noſtras cũ ei amicitias/ ut meminerit. temporibus Abraam/ q oĩum iudæoꝝ pater extitit noſtros maiores amicos ei fuiſſe ſicut & in publicis cõſcriptis inuenimus. Decretũ Halicarnaſeoꝝ ſub ſacerdote Mẽneo ariſtidis filio/ Placuit populo Marco alexãdro inſinuante. Quomõ iudæi pietatis omni tempore ſtudiũ habẽt/ populi ro// mani oĩum hominũ benefactores ꝑ iudæoꝝ amicitiis uel auxiliis ad noſtrã ciuitatẽ ꝓcepta miſerunt/ quatenus permittant̃ imolationes ſolennes efficere. Placuit igit̃ & nobis concedere iudæis uiris uel mulieribus ſabbata celebrare/ uel ſacrificia producere ſecundũ leges iudaicas. Siquis uero hos prohibuerit/ militiæ reus & debitor ciuitatis exiſtat. Decretũ Sardinianorũ. Placuit curiæ: uel populo/ ducibus intimantibus/ qũo noſtram ciuitatem habitantes iudæi/ multa uel maxima beneficia populo ſæpe meruerunt/ nunc quoq; cum ingreſſi fuiſſent in curiam a populo petere/ quatenus reſtitutis ſuis legibus uel libertatem a Senatu populoq; Romano ſecundũ conſuetudinẽ cõgregent̃/& iudicia ſua diſponãt: datus eſt illis locus in quo cũ uxoribus uel filiis poſſint celebrare deo patrias orationes. Igit̃ uiſum eſt curiæ uel populo: concedere eis conuenientibus certis diebus agere ſecũdũ ſuas leges/ deputari ẽt eis locũ quem aptũ ædificationibus uel habitaculis putauerint. Habeant etiam curatores ãnonæ ciuitatis diligentiã/ ut ſi qua opus habuerĩt alimenta: faciãt eis introduci. Decretũ Epheſiorũ ſub iudice Menofilo mẽſe artemio/ ꝓma die nicanor Euphini dixit. Placuit populo ītimãtibus ducibus qũo interpellauerunt in ciuitate iudæi Marco Iulio Bruto ꝓconſule/ quatenus agerẽt ſabbata & omnia facerent ſecũdũ patrias leges/ nemine penitus ĩpediente ꝓconſul cõceſſit. Placuit igit̃ populo ꝓpter Romanos nõ ſolũ illũ idem ĩmo concedere eis omnia facere/ ſecundũ iudaicas ſuas leges. Multa quoq; talia decreta ſenatũ uel ĩperatores Romanos ad Hyrcanum pro gente noſtra deſtinaſſe cognouimus/ necnon & aliorum ciuitatum iudicata: uel litteras a magiſtratibus recipro/cas noſtris epiſtolis/ ex qbus hæc quæ demonſtrauimus flectere ſine inuidia legentes putauimus. Nã euidẽtiſſima ſigna de amicitiis romanoꝝ & noſtris demõſtrant̃ æreis tabulis/ hactenus in capitolio ꝑmanẽtibus & in poſteris ꝑmanſuris. Omniũ uero expoſitionẽ tanq̃ ſupfluã & faſtidioſam recuſaui/ nullũ credens tã difficillimũ inueniri/ qui uel opinet̃ Romanoꝝ humanitatem minime circa nos

extitiſſe

extitiſſet/quã ſepius oſtẽderũt/nos quoq; de qbus retulimus nequaq̃ mẽritos eẽ eos cognouimus. De amicitiis quidẽ romanoꝝ & noſtris illis tpibus factis retulimus. Eodẽ uero tẽpore ſeditionẽ per Syriam ac occaſionẽ cõtigit fieri. Baſſus Cecilius põpeianoꝝ partiũ fautor/inſidias ſexto cæſari faciẽs iterfecit eũ/ipſe uero cũ ſuis militibus regẽ gũbernacula tenuit. Tũc ẽt maximũ bellũ circa Apamiã cõmiſſum eſt cũ ducibus Cæſarianis/quibus & antipater auxilia cũ filiis deſtinauit: memoriã habẽs beneficiorũ cæſaris. Quapropter & punire pemptores eius iuſtũ putauit. Bellũ uero contraheretur, Marcus quidẽ nẽit a roma a ſexti ſucceſſionẽ. Cæſar autem interficitur a Caſſio uel Bruto in ſenatu/cum principatũ tenuiſſet tribus annis/& menſibus ſex/q; & per alios conſcriptores dictum eſt.

Vt Caſſius defuncto Cæſar cum cõtra iudæã aſcendiſſet/& prouinciam deuaſtaſſet ſeptingẽta talenta ab eis exegit/& qualiter Herodes pactionem pecuniaꝝ Caſſio ſtudioſus apparuiſſet/& mors Malchi: qui contra Herodem ſeditionẽ excitauit. Capi. XXII.

POſt Cæſaris aũt internitionẽ/cum bellũ cõflatũ fuiſſet p̃cipibus romanoꝝ/oibus pro exercitu cõgregãdo diſpſis. Caſſius ad Syriã puenit. Qui cũ Apamenũ exercitũ accepiſſet obſidionẽ ſoluens: ambos ſibi cõiũgit. Baſſum & Marcũ/& ciuitates circumeũdo: militesq; cũ armis cõglomerabat/& fiſcalia grauia eis iponebat/a iudæa uero populus q̃ ſeptẽ genta talenta pecuniarũ exegit. Antipater aũt cũ uidiſſet in maximo timore uel turba negocia cõſtituta: diuidit pecuniaꝝ exactiones/utroq; filio eas tradens/ herodi quas difficilius exigi putabat/reliquas uero aliis præcepit colligere. Cũq; primus Herodes a Galilæa collegiſſet quãta fuiſſent ei ſtatuta/necantius iter amicos a caſſio recipiẽt. Nã ſtatuerat romanis obſeq/& fauorẽ eoꝝ ſibi laboribus alienis parare. Alii aũt procuratores ipſas ciuitates cũ habitatoribus uẽdebant quaꝝ Caſſius q̃ttuor maximas captiuauit. i. Goſnã/& amathũtẽ/necnõ & Lyddã & thãnam/qui ẽt Malchũ pœne pdiderat/niſi hyrcanus per antipatrũ cẽtum talẽta de ſuo ei miſiſſet/& ita ipetũ eius fregiſſet. Sed cũ Caſſius cum multis pecuniis a iudæa diſceſſiſſet Malchus inſidias Antipatro parabat: dum interitũ eius principatui Hyrcani tutelã fore putaret. Quod antipater intelligens/diſceſſit trans iordanẽ/ubi exercitũ arabicũ/ſimul & p̃incialẽ cõgregauit. Malchus aũt callidus exiſtẽs/iureiurãdo iurabat ſe inſidias ipſi/uel filiis eius nõ feciſſe/ſatiſfaciens ei. Nã Faſelo hieroſolymã regente. Herode uero tenẽte armoꝝ cuſtodia nequaq̃ ſe talia facere uel in aio habuiſſe dicebat. Vnde recõciliabaẽ cũ antipatro. Sed cum Marcus Syriam procuraret/audiuit nouis rebus per iudæam Malchũ ſtudere/& uenit/quatenus eum interficeret. Quod paulominus contigiſſet/niſi antipater eũ petendo liberaſſet/neſcius q; ſuum interfectorẽ Malchũ liberaret. Igiẽ Caſſius & Marcus exercitu cõgregato ducẽ herodẽ totius Syriæ fecerũt naues ei cum toto exercitu cõmendãtes/ p̃miſerunt ẽt regẽ eũ iudeæ poſt bellũ ordinare quod iam tunc cõtra antonium & iuuenẽ Cæſarẽ imineret. Tunc magis ueritus Malchus/antipatrũ repellere cogitabat. Cũq; hyrcani pincernã pecuniis redimiſſet/nã uterq; apud eũ epulabaẽ uenẽno hunc uiꝝ interfecit/& milites armatos habẽs ciuitatẽ obtinuit. Et cũ inſidias Malchi cõtra patrẽ ſuum herodes uel Faſelus intellexiſſent & uindictã inferre cogitaſſent. Malchus iureiurãdo antipatri negabat interitũ. Cuius uita ſummis laboribus patriã p̃tegens/ita finẽ inuenit. Filius uero eius herodes/ultionẽ qdẽ patris exigere cogitauit/& cũ exercitu cõtra Malchũ uenit. Faſelo uero p̃ori plauit dolo magis hoiem ſupare/ne belli ciuilis initiũ facere putarentẽ/& ſatiſfactionẽ Malchi ſuſcepit/& credere ſimulauit/nihil eũ ad patris interitũ cõmiſiſſe. Sepulchrũ ẽt patris ornatiſſimũ cõſtruxere. Sed cũ Herodes ad ſamariã pueniſſet & inueniſſet eã afflictã refouebat/& ita inter eos certamen eſt diſſolutũ. Interiecto deinde breui tpe celebratione tabernaculorũ inſtãte/cũ militibus ſuis herodes in ciuitatẽ aduenit. Quod eũ Malchus cognouiſſet ueritus hyrcanũ flexit/ut nequaq̃ p̃mitteret eũ ingredi ciuitatẽ. Hyrcanus quidẽ paruit/cãq; talẽ interdictionis p̃poſuit/q; nõ deberet multitudinẽ alienigenarũ ieiunãti populo ſuperinducere. Sed Herodes p̃cepta negligens/noctu ciuitatem ingrediẽt. Tũc Malchus licet metueret/ diſſimulationẽ tamẽ non refutauit/ſed antipatrũ ut amicum antiquũ manifeſte plangebat/cuſtodiã uero corporis ſui latenter habebat. Placuit uero ẽt herodi nõ redarguere diſſimulationẽ eius/ſed cõtrario muneribus ei blãdiebaẽ Caſſius tamen de patris interitu herodi mandauit/q̃tenus Malchi crudelitatẽ cognoſceret. Qui ſcripſit p̃cipiens ei patris obitum nindicare/millenariis quoq; intro mãdauit. Herodis ſequi uoluntatem. Tẽpore uero quo caſſius Laodiciam cœpit/acceſſerunt ad eum optimates pariter coronas ei/uel pecunias deportantes. Herodes itaq; ſuperat Malcho ibi ueniente ſe ulciſci. Sed cũ ad Tyrũ phœniciæ perueniſſet Malchus/ eam ſamque opinatus eſſet/maius quidem conatus eſt agere/ita ut filium in tyro obſidem conſiſtentem/in ciuitatem ingreſſus furtim uoluiſſet auferre/& ad iudæam reuerti credent gentem iudæorum cõtra Romanos excitaturum/& deiecto hyrcano regnaturum/dum bello caſſius ab Antonio occupatur. Conſiliis tamen eius deus reſtitit. Herodes quoq; eius intelligens uoluntatem/tranſmiſit famulum/quaſi hoſpitalia paraturum quia cunctos ad conuiuium inuitauerat. Et licet hoc ſimularet/ad milenarios tamen uere dixerat/quatenus ammoneret eos contra Malchũ cũ gladiis exire. Qui cum

exiſſent

exiſſent/& iuxta ciuitatē eum cōueniſſent/per latus hominē uulneribus cōfoderunt.Hyrcanus uero eum factū intellexiſſet/obſtupuit/rediens ad ſe cōſuluit Herodē quod eſſet factū/uel qui Malchū interfeciſſent.Cūq; herodes reſpōderet Caſſiū hoc iuſſiſſe/laudauit factū ná maliuolū & nimis patriæ eum puaſorē eſſe criminabat.Hanc ergo pro iniquitate in Antipatro cōmiſſa Malchus pœná ſoluit.Caſſo uero diſcedēte de Syria/maxia per iudæá cōcitat turba i hieroſolymis/cū Ecelix cōtra Faſelū una cum militibus armaret.Herodes át ad Fánīū rectorē damaſci proficiſcēs/cū hoc audiſſet/& in fratris ſolatiū feſtinare cuperet/egritudine prohibet.Faſelus tamen Fœlicē ſuperans/in aliqua eū turre cōcludit/quem poſtea ſub pactionis fœdus dimiſit.Hyrcanū pœne accuſans/q; multa ſub beneficia ptermittens/inimicis ſuis fauorē ipenderet.Itaq; frater Malchi multa tūc occupans loca obtinuerat/&Maſadam omnium munitiſſimā/contra quem herodes inualitudine liberatus exercitū duxit/& auferens omnia loca quæ cōpræhenderet ſub pactionis lege eum dimiſit.Antigonus aūt ariſtobuli filius ut militiam congregauit/& Fánium pecuniis redemit:ptholomeus Mineı eum propter cognationem ad iudæam ducebat/auxiliūq; etiam ei præbebat Marīō quem reliquerat Caſſius tyriorū Tyrannū.Nam hic Syriam oēm potentiá capiens cuſtodiuit.Marion aūt Galileæ finitima inuadēs/tria eius caſtella occupauit.Cōtra quē herodes cum uenisſet/oia quæ ille tenuerat abſtulit. Tyriorū uero cuſtodes cū humanitate dimiſit/quibuſdá ēt & dona præſtitit/propter ciuitatis fauorē.Cū hæc ergo egiſſet obuiauit antigono/& proelio cōmiſſo uicit/& pœne altiora Iudeæ tenentē fortiter expulit/uictoriaq; potitus ad Hieroſolymā uenit/ibiq; coronas ei tá hyrcanus quam populus ob uirtutis ꝓmium offerebát.Ná cognatus hyrcani per affinitatem credebat/ideoq; magis defendebat eum uelut ductuq; neptem ſuam fratris ariſtobuli filiá/ex quatriū maritum extitit/& duaq; fœminarū pater.Habuit ſiquidē priorē uxorē noie Doir populārem ex gente noſtra/ex qua prior filius ei concipitur antipater.Caſſium itaq; cū antonius & Cæſar in philippenſi campo uiciſſent/ſicut & ab aliis demonſtratū eſt:poſt uictoriā cæſar ad italiá reddiit.Antōius antē ad aſiá regreſſus eſt.Cūq; uenisſet in bithyniā/legationes undiq; obuiauerunt ei.Tunc & iudæoq; nobiliſſimi accuſabant Faſelū & herodē/dicētes noie tantū hyrcanū regē extare/hos uero oēm patentē ui poſſediſſe.Herodē tamē antonius maxime honorauit/cū ad eum ueniſſet ſatiſfacere pro accuſatiōibus/pp quod accidit aduerſarios eius nec ſermone aliquid ipetraſſe/nam hoc acquiſierat pecuniis herodes ab antonio.Sed cū Epheſi peruenisſet antonius/deſtinauit hyrcānus ꝓncipes ſacerdotū noſtraq; gens legationē ad eū/auream deportantē coronā & ſupplicantē/quatenus iudæos a Caſſio abductos nō extante bello ſcriberet ad prouinciá liberos relaxari/terrāq; tpibus caſſi ſubreptā reſtitui. Antonius uero iuſtas Iudæoq; poſtulationes cōſiderans/reſcribit iudæis & hyrcano mādās ēt ſimul & Tyris decreta hmōi cōtinētia.Marcus antonius iperator/hyrcano ꝓncipi ſacerdotū & rectori gentis iudæoq; ſalutē.Si ualetis lætamur/ualeo & ego cū exercitu meo.Lyſimachus Pauſanie/uel Ioſippus mineı uel Alexāder theodori legati.Epheſi ad me uenientes/porē Rome confectā legationem renouarunt/& hanc quoq; ꝓ te tuaq; gente ſedulo diſpoſuerunt/dum demonſtrarēt tuū erga nos fauorē.Quod dum intellexiſſet ex decretis & ſermonibus familiaritatē erga nos ſeruare/moreſq; optimos ueſtros/& religionē confideraſſe/ꝓprium te nobiſcū eſſe iudicauimus.Sed cū totā aſiam noſtri populiq; romani aduerſarii percurriſſent/qui nec ciuitatibus nec templis pepercerunt nec iuſiurandū quod ſtatuerant quicquá ſeruauerunt/nos nō tam pro eoq; tantū crimine/ſed uelut pro cōmuni oium ſalute in auctores ſceleꝝ quæ in iudæos uel alios cōmiſſa ſunt uindicauimus.Quoq; facinore ſolē auerſū extimauimus/q; talia in cæſare cōmiſerunt.Impias uero eoq; inſidias Macedonia tanquá in ſuo nefandiſſimo receptaculo ſuſcepit cum ſceleratiſſimas eoq; malignitates partes philippenſes cāpi obtineant/quæ loca maxima uſq; ad mare/monteſq; munitos occupauerāt/ut pœne cunctos tranſitus ſicut unū introitū cuſtodirent/quos ad eorum damnationem pro conatibus iniuſtis grauatos deuicimus.Sed & Brutus cum philippis confugiſſet:circumſeptus a nobis/eiuſdem perditionis merito cui Caſſius parti/ceps inuentus eſt.Quibus oppreſſis/impoſterū pace frui licebit & aſiam reſpirare a bellorum aſſlictione liberatam.Igitur cōem pacem facimus cum auxiliatoribus a deo nobis donatam/& tanq; de maxima peſte Aſiam releuatā/per noſtram fefouemus uictoriam.Memores ergo ueſti gentē iudaicam curauimus reddere lætiorem.Litteras quoq; per ciuitates propoſui/quatenus ſiqui liberi ſeu ſerui nenundati ſint/ſub.C.caſſio/ſeu per duces eius abſoluantur.Super hæc & donationibus a me uel Dolobella clementer oblatis/uos uti cupio/necnō & Tyrios uiolentos uobis eſſe prohibeo/uel quācunque poſſident iudæi competentia/reſtitui præcipio/coronam uero quā deſtinaſtis accepi.Marcus antonius imperator.Tyriorum magiſtratibus curiæ populoq; ſalutem. Cum mihi occurriſſent Epheſi Hyrcani principis ſacerdotum/& rectoris Iudæorum legati/dixerunt prouinciam uos eorū tenere/quam inuaſiſtis ſub aduerſariorum noſtrorum Tyrannide.Quod uos pro imperio bellum ſuſcipientes/iuſta & pia prouidentia uindicauimus/obliuioſos gratiæ/uel tranſgreſſores iuſiurandi punientes. Volo ergo & ueſtram pacem cum auxiliatoribus noſtris cōſtare/ quæ ab hoſtibus

accepiſtis

accepistis/hæc nō cōcedimus nisi restituant. Nā neq; puincias/nec exercitū qsquā illoꝝ senatu præ/stante suscepit:sed uiolēter surripuit:dū auxiliū eis præberent q iniqua cōcupiscūt. Quapropter cū illi pœnā dedisset:nostros auxiliatores ꝓcipimus sine mora recipere q̄ ꝑus possedisse noscunt. Vos quoq; siq̄ ꝓdia Hyrcani rectoris Iudæoꝝ pauloante. C. Cassio bellū illicitū ꝓducēte cōtra nostrā ꝓ/uinciā ablata possidetis reddite/nec aliquā uiolētiā eis ingeratis/unde lædi possint. Siquid uero iustū/contra eos habetis/dū ad locū uenerimus/liceat allegationibus uti/nos aūt auxiliatoribus singula iu/sta cōsideratione seruauimus. M. Antonius iperator. Tyrioꝝ magistratibus curiæ populoq; salutem. Edictū meū uobis destinaui/de quo curā uos habere ꝓcipio/quatenus in tabulis publicis describatur litteris latinis uel gæcis/& loco eminentissimo descriptū ponat/unde ab oībus relegi possit. Marcus Antonius iperator ac triūphator dixit. Quomodo. C. Cassius aliena ꝓuinciā sub exercitu cōstitutā & auxiliatores dep̄dauit/& deuastauit Iudæoꝝ gētem/amicissimā populo Romano/arrogantiā il/lius armis cōculcantes/edictis & decretis ab illo deprædata renouamus/ut restituant hæc nobis no/stris auxiliatoribus/& quāta corpora Iudæoꝝ uenūdata sunt sicut ꝑus libera remittant/& possessio nes ꝓoribus dominis resignent. Siquis aūt his nostris edictis nō obedierit/ulcisci in eo satisfacientes causæ promittimus. Hæc eadē & Sydoniis/& Antiochenis/& arabibus conscripsit/quæ tpe oportu no referemus/ut signa prouidētiæ Romanorum circa nostrā gentem extitisse clareant.

De morte legatorum iudeæ/qui cum ad Antonium post uictoriam Macedonicam/in Syriam uenissent/indignantem inuenerunt/q herodem accusarent. Capi. XXIII.

POst hæc aūt dū Antonius ad Syriam pergeret. Cleopatra ei per Ciliciā obuiauit & amo/re suo detinuit/ubi iterū cētum potentissimi iudæorum ad eū perueniunt accusantes He/rodem cū Fasselo. Contradicebat aūt eis Messalla defendendo iuuenes Hyrcano ꝓsente/qui socer iam herodis erat. Cūq; ambas partes antonius audisset:consuluit hyrcanū/qui magis gentem obtineret. Illo uero respondente herode/& fratre eius Antonius familiaritatem cū eis habens propter paternam hospitalitatem/quā cum Gabinio pater eorum præsens fecerat/hos q dem ambos tetrarchas ordinauit/& cōmisit eis iudæorum negocia. xv. autem ex resistentibus liga/uit ut eos occideret/nisi recusaret herodes. Sed neq; ita de relegatione reuersi requiescebant. At cum Antōio rursus in Tyro occurrissent/multis iam corruptus pecuniis ab herode uel fratre eius antoni us/præsidibus locorū præcepit legatos iudæorū nouis rebus studentes torquere/& herodi præbere principatum. Mox autem herodes sedentes ante ciuitatē cum hyrcano nunciauit/& petiuit eos rece dere/ne ad certamen uenirent:ne magnum malū eis eueniret. Cui dum quidam nō consentirent re/cedere/& quasi contrarii restitissent. Mox Romani milites decurrentes cum armis eos inuadunt/& quibusdam ex ipsis peremptis/multos uulneribus laniabant/residuiq; fugientes cum nimio metu ad propria redierunt. Clamante uero populo contra herodē incitatus Antonius uinctos interfecit/Se/cundo tamen anno Syriam obtinuit pacorus regis filius & Barzafranes satrapa parthus. Quo tpe & ptholomeo minei defuncto filius eius lysanias in regno succedens/componit amicitias cum anti gono Aristobuli filio. Satrapamq; prædictum sibi cōiunxit/cuius & amicitiis nimis cōfidebat.

De expeditione Parthorum contra syriam:per quam Aristobuli filius Antigonus regno resti/tuitur. Capi. XXIIII.

ANtigonus autem promittit mille talenta/& quingentas mulieres Parthis offerre/si hyr/canū ꝓncipatu priuarent & ipsi traderent/herodemq; cū suis interficerent. Quod nō cō/pleuit/licet parthi cōtra iudæam expeditionē parassent ducente eos antigono. Nam Pa/corus per maritima. Satrapa uero Barzafranes per mediterraneam īgreditur. Tunc Ty/rii excludunt pacorum. Sydonii autem uel ptholomenses suscipiunt turmam equitū quam idem pa corus in iudæam destinauerat:uexatura prouinciā & antigonē adiuturā ducē pincernarū regis eis proponens. At cū a Carmelo mōte quidā iudæorū ad antigonū uenissent parati ad auxilia/per quos sperabat partē aliquā ꝓuinciæ Antigonus capere. i. ad locū qui ꝓmi nuncupat/dūq; ei quidā occur/rissent/ad Hierosolymā cū suis ascendit/ubi ēt cōgregatis multis/contra reginā aulā puenire statuit/& hanc expugnare/nisi Fasselus & herode/prælio p forū cōmisso eos uicissent/& cū eum in templo concluisissent dirigūt armatos ut ꝓpinquas domos tenerent/quos populus cū ipsis domibus igne cō sumpsit/quā iniquitatē paulopost herodes a resistentibus ultione exegit. Cūq; singulis diebus inter se iacularentur/expectabat populus multitudinē de prouincia in quinquagesima celebratione uen/turam. Instante ergo festiuo die/cū in ciuitatē multa milia hominū armata uel inermia congregaren tur/compleuerunt templum cum ciuitate qui uenerunt/præter aulam quam herodes cum paucis mi litibus custodiebat. Cunq; Fasselus murum seruaret. Herodes cum suis excurrebat super hostes. Qui cum fortiter pugnaret/& multa milia fugaret/multi ad templum/quidam etiam ad exteriorem ual/lum confugierunt. Nam & Fasselus fratrem adiuuabat. Pacorus autem dux parthorum cum paucis equitibus Antigono petente ad ciuitatem peruenit/in prospectu quidē tanq; seditionē soluturus/ue/

tum antigono

rum antigono principatum præſtaturus. Cui dum Faſelus occurriſſet/ & hoſpitio ſuſcepiſſet. Paco/
rus dolum aliquem meditatus flectit eum legationem ad Barzafranē deducere. Faſelus itaq; nihil ſu/
ſpicatus acquieuit/licet herodes minime approbaret propter Barbaroꝝ perfidiā. Sed tamē Pacoro
aliiſq; properare hortantibus perrexerunt legationē ferētes Hyrcanus & Faſelus. Pacorus uero cum
ducentos equites & decē hoꝝ qui liberi dicunt eis reliquiſſet præceſſit. Cunq; Galilæam intraſſent/
cum armis eis occurrunt prouinciæ cuſtodes Barzafranis/ & primum quidē eos ſtudioſe ſuſcepit. ac
munera præſtitit/ poſt uero eis contexebat inſidias. Faſelus tamē ſuis prope mare reuertebat. Vbi cū
audiſſet Antigonum ꝓmiſiſſe Parthis mille talenta & mulieres qngentes/ in ſuſpitione iam barba/
ros habebat. Necnon & noctu inſidias ſenſerat/ dum quidam nunciaret ei ſubito cuſtodiā circunda/
tam. Tunc quidem capi habuiſſent/ niſi expectaſſent Parthi uſq; quo hieroſolymis Herodes cōpræ/
henderet/ ne his prius interfectis/ ille ſentiens diffugeret. Faſelo ergo cum perſuaderent quidā fugiē/
do periculum euitare/ propenſius aūt Ofellius quia hoc a ſaramalla ditiſſimo tunc ſyriorū audierat/
haueſq; ad fugā tunc promitteret. nam iuxta mare fuerant/ ille minime Hyrcano relicto fratrē adiu/
uare paſſus eſt. Cūq; ad Barzafranē acceſſiſſet/ nō æqua inquit te facere uideo/ dum talia de nobis co
gitas. Nam ſi pecuniis eges/ plures tibi ab hyrcano proferentur quā antigonus promiſit: imo ēt ni//
mis acerbū eſt. ſi legatos qui ad te cū fide uenerūt interfeceris. Tunc Barbarus eo dicente hæc/ iura/
bat nihil uerū eſſe/ ſed falſa eum ſuſpitione turbari. Et hæc dicens/ ad pacorū prexit. Quo eunte. Par
thi quidā hyrcanū & Faſelū ligauerunt multa de periurio Parthos increpantē. At ille pincerna qui
contra herodē deſtinatus fuerat hēns mandata ut eum foras murū ꝓcedentē cōpræhenderet/ anteq̄
hoc faceret nuncii miſſi a Faſelo indicauerūt parthoꝝ pfidiā. Cūq; audiſſet herodes ab hoſtibus eos
ligatos/ cū q̄relis accedit ad pacoꝝ. Parthorūq; nobiliſſimos/ q oēm cām ſcientes diſſimulabāt/ & di/
cebāt eū oportere exire foras murū ad occurſū litteras deportātiū/ ne ab aduerſariis tenerent/ nam
ueniſſe dicebant ut demonſtrarent quantū Faſelus ꝓfeciſſet. Quibus herodes minime credidit/ audi
ens ab aliis fratris cōpræhēſionē/ necnō & ſuaſionē filiæ hyrcani quā ſibi deſponderat/ de Parthis ſu
ſpicabatur. Quā cum alii nō attenderēt/ ipſe obediebat mulieri ſapientiſſimæ. Dumq; parthi cogita
rent/ quid fieri oporteret/ nam nō eis uiſum eſt palē tam maximū principē cōpræhendere/ & ī poſte
rum diſtuliſſent. Herodes credens magis quæ de fratre uel de parthoꝝ inſidiis audierat/ quā aduerſa/
riis conſentire/ ueſpere ueniente deliberauit euitare aduerſarioꝝ pericula. Igit̄ egreſſus eſt cū arma/
tis. Cūq; mulieres ſup iumēta ꝓpoſuiſſent. matrē ſuā & ſororē/ & quā matrimonio ducturus erat ale/
xandri filiā/ qui fuit ariſtobuli filius & huius matrē hyrcani filiā/ & nouiſſimū fratrem/ omniaq; ī uia
neceſſaria/ & reſiduū popolū ad iudæā feſtinauit hoſtibus ignorantibus. Quorum nullus tā duriſſi
mus natura reperiri potuit/ q nō cū præſentia cerneret miſeraret̄ eoꝝ/ uidendo mulieres cum infan
tibus duci lachrymantes & cōgementes q̄ a patria diſcederēt: & nihil iā de ſe bonū expectarēt. Sed
herodes fortiter atrocitatē rei ſuſtinens/ & magnanimus contra omne periculum/ per uiam unum
quemq; confidere hortabatur ne traderet ſe meſticiæ quæ poſſet eius fugæ nocere in qua ſola ſpes
ſalutis eoꝝ depoſita eſſet. Et illi quidē Herodis perſuaſionibus calamitatē ſufferre tentabant/ ipſe ue
ro pene ſeſe interemit: dum iugo cōuerſo mater eius mortis periculū ſuſtineret. Cuius ꝓpter paſſio/
nem & timorē ne hoſtes eos perſecuti: remorantes/ circa paſſionis cutā cōpræhēderēt ſuū gladium
euaginauit/ ſeque perimere conantē tenuerunt ꝑſentes uiri dū dicerent/ nō oportet inimicis ſatisface
re. Nā nō hoc eſſe fortis/ ſi quidē ſe de periculis liberās/ amatos traderet inimicis. Quibus uerbis cō/
pulſus/ facinus quod in ſe cogitauerat ꝑtermiſit: matremq; curans pergebat uiā ꝓpoſitā/ & celerius
ad maſada caſtellū peruenit. Cūq; multas pugnans contra Parthos excurrentes egiſſet/ totas obtinu
it. In fuga uero nec indæis pepercit/ qui eū a ciuitate. lxx. ſtadis ſunt hoſtiliter perſecuti. In illo ergo
loco ubi iudæos confudit/ poſtea regnū accipiens/ aulā optimā coſtruxit/ ciuitatēq; ædificauit/ quam
Herodion appellauit. Cunq; ad idumæā in Riſa uico peruenisſet/ frater eius ioſippus obuiauit ei/ cū
quo conſiliū de omnibus quid fieri debuiſſet aſſūpſit: nam magna multitudo eum ſequebat̄ præter
peregrinos conductos milites. Oppidū uero maſada in quo propoſitū eis erat effugere/ paruum erat
ut tantum ſuſciperet populū/ e quibus pluſquam nouem milia dimiſit/ præcipiēs per idumæa ſeſe li
berare/ præſtans eis uiæ ſtipendia/ neceſſarios uero in oppidum adducens peruenit. Cunq; ibi depo//
ſuiſſet mulieres quæ octingente fuerunt/ tritico uel aqua/ uel aliis oportunis aſſumptis in oppido ſuf/
ficienter conſtitutis: ipſe ad petras arabiæ receſſit. Parthi uero mox die facto/ cum uniuerſam Hiero
ſolymam/ & palacium deprædaſſent. Hyrcani tantum pecunias non tangebant: quæ uſque ad trecē/
ta talenta fuerunt. Sed & mulieres herodis euaſerunt: ille magis quas deportauerat per prouidentiā
ſuam ad iudæam. Dumque Parthis ciuitatis pecuniæ non ſuffeciſſent/ prouinciam exeuntes uaſta//
bant: & Mariſſam potentiſſimam ciuitatem expugnauerunt. Antigonus itaque cum ſic ad iudæam
a parthorum rege introduceretur/ faſelum & hyrcanum uinctos ſuſcepit/ nimis autem cruciabat̄ q̄
mulieres fugiſſent/ quas hoſtibus dare promiſerat. Nam has pro mercede cum pecuniis pactus eſt

Veritus autem ne multitudo Hyrcano quondã regnum reſtitueret/dum adhuc a parthis cuſtodiret/aures eius amputauit/molitus ne poſſit rurſus ad eum principatus ſacerdotii peruenire propter hãc diminutionẽ/dum lex hunc honorem iuſſiſſet integros tantum obtinere. Sed Faſeli miret quiſq; fortitudinẽ. Qui cum ſciret ſe occidendũ/non mortẽ putauit atroce eſſe. Sed ſub inimico perire amariſſimum iudicauit. Cũq; nõ haberet manus a uinculis ſolutas/& aptas ad interficiendũ ſe ipſum/ſaxo caput ſuum percutiens: uitã finiuit. Dicunt aũt: q; uulnere maximo cõfectũ ꝓcipiens antigonus medicis tanquã curandum interemit: mortiferis medicaminibus ſuperpoſitis in uulnere. Cũ itaq; necdũ ad integrũ animã amitteret Faſelus/a quadã muliere audiens fratrẽ Herodẽ aduerſarios uitaſſe/ſatis interitionẽ uiriliter & prone ſuſtinuit/dum reliqueret mortẽ ſuam uindicaturũ/& ſuper inimicum ulciſci ualentem. Herodẽ interea magnitudo circũuenientium malo; non ꝑterruit/ſed faciebat eum ſagatiorem. Nam ad malchum Arabum regem multa prius ſibi beneficia debentem/ remunerationem accepturus perrexit/& quot magis opus habuiſſet tua pecunias ſumere/ſeu ſibi debitas/ſeu per donationem dãdas/quia multa impetrauerat Malchus ab eo. Qui dũ fratris interitum nõ audiſſet/eſtimabat eum ab hoſtibus redimere Tyriis argenti trecenta talenta promittendo. Adducebat aũt & Faſeli filiũ/ſeptimũ annũ ætatis ducẽtem/quatenus pignus eum Arabis deponeret. Sed cũ nuncii obuiaſſent/& dixiſſent ei Malchũ iuſſiſſet ut a prouincia ſua diſcederet/quodq; parthi præcepiſſent nequaquã Herodẽ ſuſcipi/quæ occaſione uſus eſt ne debitum ſolueret/nam & nobiliores Arabes ad hoc eũ irritabãt/quatenus pecunias lucrareť depoſitas/uel acceptas ꝑus ab antipatro reſpondit Herodes/nihil eos grauare uehiſſet ſe/ſed locuturum rem tantũ neceſſariam ſuis negociis. Poſtq; autem ei uiſum eſt diſcedere/caute pergebat cum paucis ad ægyptum/uenienſq; in quoddã templũ remoratus eſt. Poſtero uero die cũ Andrinoco rura perueniſſet/interitum fratris ſui audiuit. Malchus aũt pœnitens ꝓſequebať Herodẽ/cui minime ꝓpinquauit ad peluſiũ feſtinantẽ. Cunq; inueniſſet claſſem applicatam ꝓhibebant eũ Alexandriã nauigare. Ille uero præſides appellauit/a quibus cum multa ueneratione perductus in ciuitatem/a Cleopatra ſuſcipiť/quæ nullatenus eum potuit ibidem detinere Romã feſtinantẽ licet tẽpeſtas eſſet & Italia plena ſeditionibus nunciareť. Vnde cum nauigaſſet ad pamphiliã hieme atrociſſima/uix ad Rhodũ deduciť. Quos duos ſibi amiciſſimos occurrere cũ uidiſſet. Sabinũ & ptholomeũ & inueniſſet ciuitatẽ bello Caſſii deuaſtatã/quamuis inops eſſet/tamẽ benefacere eum nõ piguit/ſed & ſuper uires ſuas largitus ad eam renouandã donauit pecunias. Cunque triremes conſtruxiſſet & nauigaſſet cũ amicis ad italiã in Brunduſiũ deduciť/& exinde Romã perrexit. Vbi ꝑus antonio retulit quæ cõtigiſſent ei per iudæã & qualiter frater eius Faſelus a parthis interemptus/& Hyrcanus captiuus teneretur/& q; antigonum regem ordinaſſent mille talenta promittentem/& mulieres quingentas quæ ex prioribus & de genere ſuo fuiſſent: & q; ſuas noctu perduxiſſet & uitaſſet inimicorum manus/multas paſſus calamitates. Poſt uero deflebat periclitari ſuos familiares dum obſiderentur/& quemadmodnm hieme nauigaſſet/contemnens pericula/dũ feſtinaret ad eum/in quo ſolo ſpes ſuas & auxilium firmum poſſideret.

Quemadmodum Herodes cum Romam ueniſſet/multaſque pecunias promiſiſſet/& a ſenatu uel Cæſare rex iudeæ pronunciatus eſt. Capi. XXV.

ANtonius autem miſericordia mouetur pro Herodis calamitatibus deflẽs/q; in tali dignitate conſtitutis hominibus fortuna dominetur/necnõ & memor amicitiæ patris eius antipatri/& promiſſionis pecuniarum: quas Herodes præbere promiſerat/ſi rex ẽet/quẽadmodum & prius Tetrarcha ordinatus/multomagis tamen ꝓpter odiũ antigoni/dum ſeditioſum & a romanis eũ inimiciſſimũ arbitrareť ꝓpenſior erat Herodes apud eũ. Cæſar quoq; ꝓp Antipatri expeditiones quas ad ægyptũ patri ſuo ꝓduxit & hoſpitiũ uel omnibus fauorẽ quẽ exhibuit/præſtans antonio nimis pro Herode ſtudens ad petitiones & ad auxilium de ꝙbus herodes pertierat/paratior erat. Cunq; ſenatũ congregaſſet Meſſalla & Atratenus Herodẽ præſentãtes/de patris eius rebus geſtis intimabant/& quem circa Romanos ipſe habuiſſet fauorẽ/ſimul ẽt antigonũ accuſabant hoſtem eum manifeſtũ pronunciantes/non ſolũ ex his quæ prius cõmiſerat/ſed quomodo & nunc a Parthis ꝓncipatũ Romanis neglectis acceperat. Cũ uero Senatus pro his cõmotus/ fuiſſet. Antonius inſinuabat quẽadmodũ & contra parthos pugnam Herodem regnare prodeſſet. Cunq; hoc omnibus placuiſſet/decreuerunt eum creari regem. Summũ tamen fuerat antonio erga Herodẽ ſtudium/quomodo ei & tantum principatum inſuperate acquiſiuit: quem minime petiturus aſcenderat. Nunquam enim putabat Romanos ſibi daturos regnum/quod ſoliti erant generi ſacerdotali donare/& ideo fratri ſuæ uxoris id præbere uolebat/qui nepos per patrẽ quidem ariſtobuli/per matrem uero hyrcani fuerat/quẽ poſtea interfecit: quod apto tempore referemus. Sed cum intra ſeptimum diem contuliſſet ei ſenatus quod nullatenus ſperauit/& ab Italia diſcedere feciſſet/ſenatu dimiſſo. Herodem medium habentes antonius & Cæſar exierunt præcedentibus aliis cõſularibus/imolaturi & depoſituri ſenatuſconſultũ in Capitolio. Herodem autẽ primo die regni pauit Antonius/cu-

ius initiũ

ius initiū fuit centeſima uel octogeſimaquarta olympiade/cōſulibus.C. Demetrio Albano ſecūdo/ &.C.aſione.Quo tēpore Antigonus Maſada obſidebat/plenā omnibus ꝑſperis/tm̄ uero deficientē aquis.Quapropter & frater Herodis ioſippus dū cū ducētis familiaribus fugere cogitat ad arabas/ dum audiret Malchū ſui pœnitere pro his quæ in Herode cōmiſſerat/ꝓhibuit eū deus/q̄ nocte tantā pluuiā miſit/ut receptacula ciſternaꝝ cuncta complerent.Qua copia recreati exeūtes cōtra antigo nū cōfligebāt/qbuſdā palā/aliis uero furtim/quorum ēt multos in cōgreſſionibus ꝑſtrauerunt.Ven/ tidius aūt eodē tempore Romanis dux tranſmiſſus quatenus parthos a Syria prohiberet. Iudæam peruenit/manifeſte quidem tanquam ioſippū adiuturus/omnis uero eius machinatio erat/ut ab anti gono pecunias acciperet.Igitur cum prope Hieroſolymam caſtra poſuiſſet/& ſatis pecuniarum ab Antigono ſumpſiſſet/ipſe quidem cum ampliori malitia diſceſſit/& ut non manifeſtaretur pecunia/ rum acceptio.Silonem cum quadam parte militum ibi reliquit:quem ſimiliter Antigonus remune/ rabat/ut nihil ſe moleſtaret/ſperans rurſus ſibi parthos adiutores.

De nauigatione Herodis ab Italia in iudæam pugnaque contra Antigonum/militiaque Roma na/& Sylano duce. Capi. XXVI.

HErodes aūt ab italia cū ad ptholomaidā nauigio uēiſſet/& cōgregaſſet n̄ paruā expeditio nem ex peregrinis ſimul & iudæis ꝑ Galilæā cucurrit ſup antigonū.Cōueniebat ēt cum eo Sylo/& uentidius ꝑ dolū cōpulſi/q̄ tranſmiſſus ab antonio fuerat/ut Herodē deduce/ ret.Ventidius ergo dū cōponeret turbas quas ꝑ ciuitates parthi cōmouerant/in iudæa pecuniis ab antigono corruptus degebat.Herodi uero quotidie uires creſcebant/cui ſe pœne oīs Ga lilæa tradiderat.Cūq̄ impetū feciſſet.Herodes in Maſadā/neceſſariū putās circūſeptos in oppido co gnatos liberare/fit illi ipedimēto ioppe.Nā aduerſariā eā exiſtentē oportebat prius apprehēdere:ne habere poſt ſe relictū oppidū inimicoꝝ ad Hieroſolymā ꝓgens.Cūq̄ Sylonis uolūtate rebellarēt iu/ dæi.Herodes cū paucis militibus eos muadit/& ad fugā cōuertit.Sylonē uero incaute confligentē a periculo liberauit.Ioppē quoq̄ expugnās/de Maſada familiare ſuo ēripere feſtinabat.Tūc q̄dā pro uincialiū ꝓp paternā amicitiā ſubueniebāt ei/multi uero ꝓp eius gloriā/imo ēt & alii ꝓp remunera// tionē bn̄ficiorū quæ ex ambobus acceperāt/plures uero ꝓp ſpem quā in eū tanq̄ in regē habebāt.An tigonus aūt oportunos tranſitus eius inſidiis & fraudibus ꝓoccupans/nihil/aut ꝑ paruū hoſtes lede/ bat.Herodes ergo de Maſada familiares ſuos eripiēs:& Riſan caſtellū capiēs/ad Hieroſolymā ꝓpe/ rauit una cū exercitu Sylonis.Et cū multi fortitudinē eius caſtraq̄ ad occidētalē partē poſitas ciuita/ tis cernētes metuerēt/patris illius cuſtodes ſagittarii eius impetū amouebāt/quidā uero excurſiōe fa cta cū hoſtibus decertabāt.Herodes ꝑmū quidē iuſſit ꝓconari circa murū/q̄ bono populi ptæſto eſ/ ſet pro ſalute ciuitatis/nec manifeſtoꝝ aduerſarioꝝ malitiā recordaret:ſed ēt inimiciſſimis abolitio nem delictoꝝ quæ in ſe cōmiſerāt repreſtatuꝝ eſſe ꝓmiſit.Antigono uero cōtra dicta Herodis cla// manti Syloni uel exercitui romanoꝝ/qa ꝓter ſuā iuſtitiā egiſſent/dū Herodi ꝓuato & idumæo.i.nō integro iudæo regnū darent/cum ſoliti fuiſſent hoc gn̄ii præbere digno/nam & ſi nunc de ſe uel de re gno ſuo grauiter ferrent/tamē ſacerdotes qui nihil in Romanis peccauerunt iniuſta paterent/ſi de honore deiicerent.Cū hæc ad inuicē dixiſſent & ad blaſphemias peruenīſſent. Antigonus repellere prope murū uenientes ſuis præcepit:quia iaculādo uel propenſius pugnādo facile procul a turribus eius depulerūt.Tunc & Sylo pecuniaꝝ acceptionē reuelauit.Nā multos ex propriis militibus re// miſit/dū indigentiā ſumptū reclamarent & pecunias ad alimenta poſtularent/quoſdam uero ad hie/ malia loca deſtinauit.Nam circa ciuitatē loca deſerta erāt/eo q̄ a militibus antigoni oīa diruta fuiſ ſent/nouitq̄ exercitū & diſcedere tentabat.Herodes autem petebat duces Sylonis uel milites ut nō ſe relinquerent a Cæſare uel antonio uel a ſenatu honoratum/nā prouidere eorum inopiæ & facile ꝓ bere quæcunque quærerent ſe promiſit.Poſt petitionem autem ſtatim ad prouinciam egreditur/nul lam occaſionem diſceſſionis Syloni relinquens.Siquidem multitudinem quanta nemo ſperabat ne/ ceſſariorum deportauit a Samaria/familiaribus ſuis aminiſtrantibus triticum uel uinum & oleū & pecora ſimul & alia diuerſa in Hierichunte deducentibus/prænuidens ne per ſex dies aliquid militi// bus deeſſet.Quæ cum non latuiſſent Antigonum/ſtatim miſit per prouinciā/qui deberēt inſidiis ꝓ/ hibere deportatores alimentorum.Cūq̄ præceptis antigoni peruenīſſent/ grandem multitudinem armatorum circa hierichuntem congregantes/ſuper montes locati/ cuſtodiebant alimenta dedu// centes.Sed dum hæc aguntur herodes non ocioſe degebat/ſed.x.turmas ſuſcipiens quarum quinq̄ iudæorum erant.aliæ uero mercede cōductæ/necnō & Aequites paucos:ad hierichunta peruenit. Cūq̄ ciuitatem deſertam inueniſſet/quingentos uero excelſa præoccupaſſe cum uxoribus & cogna tionibus/hos quidem ipſe dimiſit.Romani tamen irruentes ciuitatem deprædauere/dum plenas do mos pecuniis reperiſſent.Igitur cuſtodiam rex in hierichūte relinquens reuertit/& romanorum mi litiam ad hiemalia dimiſit in iudæam uel Galilæa/uel Samaria.Imperauit aūt & antigonus a ſylone pro pecuniarū munere/ut partē exercitus Romani in Liddis ſuſcipet pro antonii ſatiſfactiōe.Ro/

mani itaq̄

manĩ itaq; in deliciis erant: & ab armis quieti. Herodi uero minime uisum est otiũ hẽre/sed ad iudæ am fratrẽ Ioſippũ cũ duobus milibus peditũ/& quadringentis equitibus deſtinauit. Ipſe uero cũ ad Samariã pueniſſet/& ibi depoſuiſſet matrẽ & alios cognatos a Maſada deductos ad Galilæã uſq; p/ uenit/capturus quædã loca/quæ cuſtodes antigoni præoccupaſſent. Perueniens aũt in Sephori/cuſto dibus antigoni fugatis/in abũdanti proſperitate erat. Poſtinde cõtra quoſdã latrones in ſpeluncis ha bitantes equitũ alam & peditũ tria agmina tranſmiſit/quatenus ꝓhiberent eos/ne latrocinĩ exerce rent. Hæc autẽ iuxta uillã uocabulo Arbilon fiebant ubi ipſe. xl. die cũ omni expeditione profectus eſt. Hoſtes uero cũ cõflixiſſet uerterunt leuũ cornu agminis eius/quos ipſe inuadens fugauit/ ſuos aũ fugientes eo loco cõſtituit/permanſit uero cõtrarios perſequens uſq; ad iordanẽ fluuiũ/cũ p alias & alias uias diffugerent. Itaq; cũ totã Galilæã cœpiſſet/præter eos qui in ſpeluncis habitabant: & diui/ ſiſſet pecunias unicuiq; uiro centũ & quinquaginta dragmas præbẽs/ducibus aũt multoplus/ad hie malia eos loca remiſit. Sub idem tẽpus & Sylo cum ſuis ducibus ad eum uenit/eo ꝙ uoluiſſet Anti/ gonus alimenta p hiemalia conſtitutus præbere. Nam plus menſe non eos pauit/ſed & miſit in cir/ cuitu per prouinciã præcipiens/ut omnia diſſipaſſent/& per montes cõfugerent/quatenus de neceſ/ ſariis nihil habentes Romani fame cõſumerent. Herodes uero prouinciã eorum fratrẽ ſuũ habere præcepit/ſimul & alexandriũ oppidũ muro circundare. Qui celerius abundantiã neceſſariorũ mili/ tibus præparauit & aldxandrium olim dirutũ reconſtruxit. Eodem tempore antonius quidem athe nis morabatur. Per Syriã aũt Vẽtidius Silonẽ accerſens cõtra parthos/primũ quidẽ mandauit He/ rodem adiuuare/deinde uero ad ſe auxiliatores conuocare. Cũq; Herodes contra latrones in ſpelun/ cis feſtinaret. Siloné quidẽ ad Ventidiũ tranſmiſit/ille uero cõtra illos expeditionẽ ꝓduxit. Erant. n. latronũ cubilia in montibus abruptis conſtituta/& per mediũ altiſſimos hẽntia tranſitus ſaxis acu/ tiſſimis circũdatos/ubi cũ omnibus ſuis familiaribus latebant. Rex aũt archas cõſtruens/ ferreis ca/ thẽis ligans/per machinã de uertice montis ſuper eos deponebat/dum nec ab inferioribus aſcende/ re propter acutum montẽ potuiſſent/neq; de ſuperioribus contra eos aſcendere. Arce uero militibus armatis plene erant/falces longiſſimas habentibus/cũ quibus reſiſtentes latrones abſtractos occide re prævalerent. Sed depoſitionẽ arcarũ contigit incaute diſponi: dum nimis ad alta deſcẽdiſſent. Ha bebant uero intus ẽt neceſſaria. Cum itaq; arcæ depoſitæ fuiſſent/nec auderent quidẽ ab ſpeluncis exire: unus ex militibus gladio accinctus/& ambabus manibus cathenã tenẽs ex qua arca pẽdebat/ deſcendit in ſpelunca. abho rrens morã nõ audentiũ exire latronũ. Cũ uero prope unam ſpelunca ſue niſſet/primũ quidẽ iaculis multos fugauit poſt aũt falce reſiſtentes ĩpellebat ad præcipitia ruere. Cũ/ que intus ingreſſus eſſet/multos occidit/& reuerſus in arcã quieuit/timor uero reliquos gemitũ au// dientes/& ſalutis deſperatio comprehendit. Rei autẽ terminũ nox prohibuit/& multi rege concedẽ te ſeſe ſubiectos tradiderunt. Sed & eo modo altera die in cõflictionibus uſi ſunt/ut ab ſpelũcis la// trones exirent. & ante ianuas pugnarent. Milites aũt in circuitu ſiluæ ignẽ miſerunt/& ita multos in cenderũt. Tunc ſenex quidã intus cũ. vii. filiis & uxore relictus eſt/quibus petentibus quatenus eos dimitteret ad hoſtes exire ſtans ſup hoſtiũ ſpelũcæ/unũquẽq; filiorũ ſuoꝝ exeũtẽ ꝓſternit/uſquequo cunctos ĩteremit poſt aũt & ſuã uxorẽ. Cũq; in præcipitio cadauera iactaſſet/ſup illa ſe quoq; dedit/ mortẽ pro ſeruitute ſuſtinẽs/multaq; ꝓbus in Herodẽ uociferatus & infirmitatẽ exprobrans/licet rex dexterã ei tetendiſſet/& oẽm licentiã promiſiſſet. Igitur his actis iã oẽs ſpelũcas obtinuerat rex. Vbi ducem ptholomeũ ordinans/ad Samariã cũ ſexcentis equitibus & tribus milibus peditũ diſceſſit/ tã quã antigonorũ expugnaturus. Ptholomeo uero non bene ceſſit hæc militia ſiquidẽ hi qui prius Ga lilæam turbabant/inuadẽtes eũ interemeret. Cũq; hoc feciſſent in nemoribus & in difficillimis locis confugiunt/ꝓdantes & rapientes omnia/quos reuerſus herodes puniuit. Nã multos tranſgreſſores interfecit/& eos qui in munitiſſimis locis cõfugerant/obſidione capiẽs occidit/& caſtella depoſuit. Multauit ẽt ciuitates rebellibus extinctis/centũ talẽtis. Interea Pacoro bellis ruente/cũ parthi fugiſ/ ſent/mittit Vẽtidius Machæra adiutorẽ Herodi cũ duabus cohortibus & mille equitibus/antonii ꝓ/ ceptis obſecutus. Machæra itaq; antigono uocante præter ſniam Herodis pecuniis corruptus ꝓpera bat exploraturus eius negocia. Cuius negocia ſuſpecta habens Antigonus aduentum eius nõ ſuſce/ pit/ſed fundus eũ ꝓhibuit/& demonſtrauit eius uoluntatẽ. Quod ubi Machæra ſenſit/& Herodem optime ſibi pſuaſiſſet cognouit/ſeq; peccaſſe nõ audientẽ ãmonitionẽ illius/ad Samau ciuitatem di/ ſceſſit/iudæos uero p uiã occurrẽtes amicos uel inimicos ꝓſtrauit/iratus in his quæ paſſus eſſet. Rex autem his incitatus/ad Samariã prexit. Vnde ad antoniũ cũ pp hæc deliberaret ꝓficiſci/& ſuggere/ re/ꝙ talibus auxiliatoribus nõ egeret/qui magis ei quã hoſtibus nocerent/ſeq; ipſum ſufficere ad ex pugnationẽ antigoni. Machæras ſecutus ſupplicat ei ut ꝑmaneret/ſi tamẽ omnibus modis iturus eſ/ ſet/fratrẽ ſuũ Ioſippũ ſibi ꝓponeret/ut debellaret ãtigonũ. Itaq; peritus a Machæra reconciliatur ei. Cũq; reliqſſet Ioſippũ cũ militia/ pſuaſit ei ne piclitaretur/neq; Machæræ aduerſaretur. Ipſe porro ad antonium feſtinauit/qui Samoſata oppidũ iuxta Eufratẽ obſidebat/cũ equitibus & peditibus au/

xiliatoribus

xiliatoribus. Cunq; ad antiochiã puenisset/inuenisset; cõgregatos/qui ad antoniũ pergere festina/bant/timore tamẽ ꝙ in uia barbari multos inuaderẽt & interimerẽt nõ audẽtes trãsire ipse eos adhor tatus dux itineris factus est. Sed eũ tamẽ duas mansiones Samosatoꝝ ueniisset/ insidiæ barbarorum ibidem locatæ/ euntes ad Antoniũ inuadebant. Nam spinis obstruebant cáporũ aditus ubi ẽt equitũ non paucos ocioſe ſedere Barbari diſpoſuerunt: ut cum ad cãpum peruenirent/ impetum ſuper eos facerent. Sed ut primi tranſierunt/& retro obſeruaret Herodes/barbari ſubito ab inſidiis quingenti ſecuti ꝑmos ad fugã uerterũt. Tunc rex impetũ cum ſuis militibus in eos faciens/ſtatim hoſtes inua/dit. Quos cum in fugam uertiſſet. audaciam ſuoꝝ excitauit/& confidenter eos fecit reuerti/qui ꝑus fugiebant. Tunc rege a tergo pugnante/undiq; barbari circundati ꝓſternebant. Sed cũ multa iam di repta fuiſſent uaſa uel ſarcinulæ uel mancipia/uniuerſa rex hæc eripiens pergebat. Porro tamẽ cum multi de ſilua propinquante eo cãpis cõtra eũ exiſſent/his confligens ipſe cũ cohorte fortiſſima/uer/tit eos in fugã/multos interimens: oportunamq; ſequentibus uiam ꝓſtabat qui ſaluatorẽ & ꝓpugna/torem eũ uocauerũt. Cũ aũt prope Samoſata perrexiſſet/tranſmittit Antõius exercitũ cũ ornatu ad occurſum Herodis/hunc ei honorem retribuens auxilii cauſa/nam barbarorum inſidias & impetũ cõtra eos factum audierat. Cunque præſentem alacriter uidiſſet & cognouiſſet ab eo quæ in uia acci derant/amplectebatur. & uirtutem eius laudibus efferebat/& oſculabatur eum/ & præponebat ſibi quem pauloante regẽ ipſe monſtrauerat. Sed cum antiochus non multo poſt oppidum traderet/& a bello deſineret. Soſſio quidem antonius præcepit auxilium Herodi præbere/ipſe uero ad ægyptũ diſceſſit. Tunc ſoſſius duas legiones cum Herode præmiſit ad iudæã/ipſeq; cũ ãpliore exercitu ſequebatur. Contigit Ioſippũ ẽt in iudæa tali modo perire. Hic immemor præceptorũ fratris ad antoniũ eũ/tis/exercitum per montes produxit. Nam quinque cohortes in Machæra dederat ad Hierichuntem properanti/dum uellet triticum merere/& romanis militibus nouis adhuc & bellorum inexpertis exiſtentibus quorum multi a ſyria delati fuiſſent/aduerſariis eum inuadẽtibus relictis in difficillimis locis/fortiter pugnans interimitur/cunctum pœne exercitum perdens/ſiquidẽ ſex turmæ extinctæ ſunt. Antigonus autem cum inimicos uiciſſet/caput ioſippi incidit/quod quinquaginta talentis fra/ter eius Ferora redemit. Sed ẽt poſt hæc deſerentes Galilæi potentes gentis ſuæ/ſocios Herodis in pa lude mergebant/multi quoque & in iudæa rebellauerunt. Machera autem oppidũ Gutam munitiſſi/mum capit. Nuncii uero cũ regi in Daſne antiochiæ nunciaſſent fratris caſum/& ipſe quidẽ hoc ſpe rante propter uiſiones quas euidenter in ſomnis de morte fratris ſui uidiſſet feſtinans ꝓficiſcebatur. Et cũ ad montem Libanum perueniſſet/octingentos exinde ſumens/hñs etiam Romanum exercitũ ad ptholomaidem peruenit/unde noctu ſurgens/cum expeditione Galilæã adiit. Cui cum hoſtes oc curriſſent/& prœlio uicti fuiſſent/in aliquo oppido cõcluduntur/unde & prius egreſſi ſunt. Dumq; congreſſiones facerent/multa tempeſtate cõmota: nihil ualens conficere exercitum ad uillas propin quas perduxit. At cum ab antonio ſecunda legio ueniſſet/& qui oppidum tenebant/territi nocte ip/ſum relinquunt/& rex ad Hierichuntẽ urgebat: ultionẽ exacturus pro fratre. Vbi cum profectus eſ/ſet potentiſſime ſuos pauit. Poſt conuiuiũ ãt cũ ad ſuperiorẽ domũ aſcendiſſet/ dimiſit oẽs qui ꝓſen/tes erant/ubi miranda affuit dei circa regẽ prouidentia. Nã tectũ domus ſubito cecidit/& neminem compreſſit. Vnde omnes crediderunt Herodem dei amatorem eſſe/dum tam maximum & mirãdũ periculum uelociter euitaſſet. Poſtremo die aduerſarii cum a ſummitate montium ſex milia ad pu/gnam deſcenderent/timorẽ Romanis imiſerunt. Qui cum acceſſiſſent: iaculis lapidibuſq; regis ſoci os exeuntes uulnerabant/& ipſum quidam telo circa præcordia percuſſit. Antigonus aũt ad Samari am ducem mittit Pampũ nomine/cũ aliquanto exercitu/cupiens hoſtibus opinionẽ de ſe/tanquã de bellatore ꝓſtare. Machera uero duci Pampo aſſidebat. Herodes inter hæc quinq; ciuitates cũ cœpiſ/ſet/relictos ibi duo milia exiſtentes interfecit ipſaſq; ciuitates incendens/rediit cõtra Pamphũ: q ca/ſtra ſua cõtra uillã adſunã uocabulo diſpoſuit. Dũq; multi cõfluerẽt ad eũ ab hierichũte/& ab iudæa iuxta hoſtes acceſſit/eoſq; audacter percurrentes cũ eis cõfligens deuicit. Quos ꝓſequens/ꝓ fratris ſui uindicta occidebat. Quorũ multi dũ in domibus armati cõfugiſſent/tectis auulſis/lapidibus eos deſuper oppreſſit. Quod factum aduerſarioꝝ magis animos confregit/ſperantium futura deteriora exiſtere. Nam non latuit multitudo ad uillã fugientiũ/& niſi tũc tempeſtas grandis deſcendiſſet/& rex ad Hieroſolymam exercitum de uictoria confidente deſtinaſſet/omne opus tunc perfeciſſet/an/tigono iam fugam meditante/& a ciuitate diſcedere. Rex autem ueſpere facto/cœnare milites pre/cepit. Ipſe uero cum aliquam domum laſſus intraſſet quo balneum erat pœne maximum periculum incidit/quod prouidentia dei uitauit. Nam dudum & cum uno ſequente puero lauantem/ hoſtium quidam qui armati in eadem domo pro timore celati fuerant inuadunt. Quorum unus exiit gladiũ tenens/& per ianuam currit/& poſt hunc ſecundus & tertius ſimiliter armati nihilq; tamen regem leſerunt. Poſtero die interempti pampi caput Ferora decidens/pro ultione fratris. Herodi trãſmiſit. Nam is manu ſua illius interfector exiſterat. Deſinente uero hieme regreſſus/inde ꝓpe Hieroſoly/mã ꝓuenit

mã peruenit/& iuxta ciuitatẽ caſtra ſua locauit: tertio regni ſui ãno/ex quo Romæ ordinatus erat. Poſtea rurſus ſua caſtra iuxta murũ accedẽs trãſmigrauit: unde potuiſſet añ tẽplũ ciuitas expugnari ſicut & ꝑus a Pompeio/& tribus aggeribus locũ circũdans/turres erexit. Cũq; multa manu ad opus uſus fuiſſet/& ſiluã decidiſſet/& oportunos operãtibus ꝓpoſuiſſet/ipſe ad ſamariã ꝑ nuptiis diſceſſit ducturus alexandri filii ariſtobuli filiã/nã hanc ſibi deſponderat/ſicut & prius retulimus/

Quẽadmodũ Hieroſolymã Soſſio uel Herode obſidẽtibus. Antigonus iteriit. Capi. XXVII.

Oſt nuptias aũt uenit Soſſius per Phœnicẽ cũ exercitũ ꝑ mediterraneã ꝑmiſiſſet uenit ẽt ꝑ multitudo equitũ & peditũ. Tunc rex quoq; regreſſus eſt a Samaria/nõ paruã ſuꝑ priorem expeditionẽ ꝓducens/ſiquidem triginta milia fuerant. Oẽs aũt prope Hieroſolymorum muros cõgregabant/ubi circũſedebant ꝑ aquilonis partẽ muros ciuitatis. Quoꝝ exercitus erat undecim cohortes peditũ & ſex milia equitũ necnõ & auxiliatores Syri & duo duces Sylo & Soſſius/q & ab antonio miſſus eſt auxiliator. Herodes ãt decertabat ꝑ ſe q̃tenus ab antigono principatũ reciperet/qui Romæ dudũ hoſtis fuerat iudicatus/& ꝑ illo rex Herodes per ſenatuſ conſultũ ordinatus. Cum multa aũt alacritate uel certaminibus iudæi q intra muros cõcluſi fuerãt. Herodi repugnabãt multaq; pro tẽplo diuulgabãt multa ẽt pro ſolatiis populi/tanq̃ liberante eos a periculis deo & oĩa foras ciuitatẽ diſtrahebant/nequid ad alimentũ uel hoĩum uel iumẽtoꝝ relinqueretur/& latrociniis furtim uſi/inopiã eis parabant. Quæ cũ herodes ꝑſpexiſſet aduerſum latrocinia quidẽ in oportuniſſimis locis inſidias parauit. de expenſis aũt longius agmina militũ tranſmittens. uenalia congregabat: ut intra paucũ tꝑs multã affluentiã eis neceſſarioꝝ faceret abundare/ manuq; multa frequenter operãtes/tres aggeres citius eriguntꝫ. æſtas. n. erat/& nullũ uel ab aere/uel ab operãtibus ĩpedimentũ fiebat/ſed machinamenta inferentes/murũ ꝓmouebant/& oĩbus experimẽtis utebantꝫ/nec tamen terrebant intra ciuitatẽ exiſtentes. Nam illi reſiſtentes/contra iſtos nõ pauca excogitabant/quædã adhuc ĩperfecta inſtrumẽta/alia uero perfecta cõburentes. Cũq; ad manus ueniſſẽt/non minores Romanis audendo fuerunt/niſi qa diſciplina deerat militaris aduerſus machinas. Náq; muros cõſtruebant/iã prioribus ædificiis euerſis/& ſub terrã fodientibus occurentes cõfligebant/& deſperatione tamẽ potius quam prouidentia belli uſq; ad ultimũ ꝓmanebant/licet magna expeditione obſeſſi/uel fame magna fatigati/uel inopia neceſſarioꝝ fuiſſent exhauſti. Nam ſeptimus tunc annus acciderat. Interea aſcendunt quidẽ ſuper murum uiginti priores/poſtea uero centuriones Soſſii. Nam primus murus captus iam fuerat diebus quadraginta/ſecundus autẽ quindecim/& aliquæ circa templũ porticus incenſæ ſunt/qas Herodes antigonũ incendiſſe dicebat/odium ei mercatus iudæorum. Sed poſt dum ibi capta exterior pars tẽpli fuiſſet/& inferior ciuitas/ad interius ſacrarium/& ad ſuperiorẽ ciuitatẽ iudæi cõfugerunt. Cũq; timuiſſent ne prohiberent eos Romani deo quotidianas imolationes offerre per legatos ſupplicant/permitti uictimas ſolitas ĩtroduci. Herodes aũt dum putaret eos iam quieuiſſe conſenſit. Sed cum nihil uideret fieri quæ putaſſet/imo fortiter repugnare pro antigoni principatu inſtanter accedens/ciuitatem expugnabat/& oĩa ſtatim ĩternitionibus ſunt completa. Siquidem Romani pro mora obſidionis iraſcebantꝫ. Herodes aũt nullos ab iudæis aduerſarios relinqui uolebat. Occidebant igitur per uicos & per domos quoſcũq; inueniſſent/fugantes eos & in tẽplo concludentes/neq; infantibus neq; ſenibus neq; infirmitati mulierum meſericordiã ꝓſtantes/ſed & rege deſtinante & petente ut parcerent: nemo fuit qui dextram retineret ĩmotam/ſed furioſi cunctam ætatem extinguebant. Vnde & antigonus nec priorem nec præſentẽ ſortunam conſiderans/a turre deſcendit/procidens ante pedes Soſſi. Ille nequaq̃ eum miſertus pro calamitate/ſed plauſibus incõtinenter uſus/antigonam eum tanq̃ fœminã nominauit/quẽ non ut mulierem ſine cuſtodia remiſit. Et ille quidẽ ligatus cuſtodiebatꝫ. herodes uero prouidebat prohibẽdo alienigenas auxiliatores/Nam feſtinabat multitudo peregrina tẽp'lum uidere/& ſancta in ſacrario cõſtituta. Rex autẽ quoſdam petens/aliis interminatus multos aũt & armis uetabat/perditionẽ priorẽ uictoriã eſtimans. ſiquid inuiſibiliũ uiſum fuiſſet. Reſecabat ẽt rapinas ciuitatis multũ contra Soſſiũ altricatus dicendo. Si pecuniis & hoĩbus romani ciuitatẽ euacuauerint/deſertæ regionis me regẽ relinquent/ſed & ante ciuibus ꝓſtratis/breuẽ uniuerſi iudæi principatũ iudicari pro repenſione necis huiuſmodi. Ille uero cum pro obſeſſione. militibus iuſte prædam permitti dixiſſet: reſpondit ipſe ſe pecunias de ſuo mercedẽ ſingulis præſtaturũ: & ita reliquam ciuitatem promiſſionibus completis liberauit. Nam ita munificenter ſingulis militibus & ducibus merito regali/& ipſi Soſſio donauit ut oẽs pleni pecuniis abirent. Hæc paſſio Hieroſolymorũ ciuitati cõtigit/conſulibus. M. Aggrippa & Candidio Gallo/centeſima & octogeſima quinta olympiade tertio menſe/in celebratione ieiuniorum/tanquã reuerſa calamitate quæ ſub Pompeio iudæis illata eſt. Nam tunc eodem die captiuitatis uigintiſeptẽ anni eſſe noſcũtur. Soſſius uero cũ aureã deo coronã denouiſſet reuerſus ab Hieroſolymis/antigonũ ligatũ ad antigonũ ꝓduxit. Herodes quoq; ueritus ne cuſtoditus antigonus ab antonio/& Romam

perductus/ allegationibus ſuis ſenatui demonſtraret ſe quidem ex regalibus deſcendentem. Hero/ dem autem priuatū/& ꝙ oporteret filios eius regnare propter genus ſi ipſe romanis peccaſſet/mul/ tis pecuniis compulit Antonium/ut Antigonus interficeretur. Quod cum factum fuiſſet. Herodes q dem depoſuit. Deſtitit autem hoc modo Aſamonei principatus poſt centum uiginti annos. Nam de familia clariſſima genere uel honore ſacerdotali fuerat. Cuius cum multa pro gente iudaica paren/ tes egiſſent/propter mutuam ſeditionem principatum amiſerunt. Tranſiit autem ad Herodem anti patri filium de familia populari/uel genere priuato/& ſubiecto regibus. Nos igitur hunc terminum cognationis Aſamoneorum accepimus.

Incipit Liber. xv. antiquitatis Iudaicæ.

Qualiter capta ciuitate per Soſſium & Herodem. Antonius quidem antigonum in Antiochia interemiſſet. Herodes autem quadragintaquinq; ex amicis illius primates Hieroſolymorum reuer/ ſus extinxerit. Capi. I.

Oſſius quidem & Herodes qualiter Hieroſolymam cœperunt/necnon & Antigonum captiuum in ſuperiore uolumine demonſtrauimus/ſequentia uero nunc explanabo. Cum totius iudeæ principatum Herodes ſumpſiſſet/ quantoſcunq; priuatus ſui fautores inuenit/in dignitatibus eos conſtituit/il/ los autem qui contraria elegerant: non deſtitit tormentis ſingulis diebus af/ fligere. Honorabantur apud eum Polion Phariſæus/& Sameas diſcipulus illius. Siquidem obſeſſis Hieroſolymitis/iſti perſuadebant Herodē ſuſcipi/ pro quo & recompenſatione gratiarum fruebantur. Nam hic erat Sameas qui quondā in iudicio dum Herodi peperciſſet Hyrcanus/ predixerat indi/ cans ei uel iudicibus/ꝙ Herodes liberatus eos omnes perſequeretur/quod & factum eſt/deo ſermo/ nes illius adimplente. Eodē tempore cum Hieroſolymam tenuiſſet Herodes/omnem ornatum ciuiū auferens/in aula colligebat. Ex quo multum pondus argenti uel auri Antonio/uel amicis eius dona/ bat. Interfecit etiam quaragintaquinq; priores partis Antigoni. Nam cuſtodes per portas muri di// ſpoſuerat/ne quid deportari poſſet cum defunctis. Mortui uero cum excrutarentur/ ſiquid argenti/ aut auri/aut aliud neceſſarium fuiſſet inuentum/regi deferebatur/nullus uero malorū terminus erat. Nam auaritia rectoris male conquiſita deterius expendebat. Prouincia autem inculta permanſit/ſe ptimo anno cogente/in quo aggriculturam exercere/illicitum nobis eſſe probauimus. Antonius ita que cum captiuum antigonum ſuſcepiſſet/deliberauit ligatum in triumpho ſeruare. Sed audiens gē tem rebellare antigono fauentem/doniſque Herodis redēptus/iudicauit in antiochia illum perime/ re/quia nullatenus iudæi quieſcerent. Quod teſtimonio Strabonis Cappadocis confirmatur: ita di/ centis. Antonius antigonum iudæum in antiochia perductum interfecit. Et uiſus eſt hic primum iu/ dæorum regem occidiſſe/dum nō æſtimaret/alio modo ſententias iudæorum flectere/quatenus ſu// ſciperent pro illo conſtitutum Herodem. Nam nec tormētis ſubditi/regem eum appellari patieban/ tur/tanquam magnum aliquid de priore principe retinentes. Infamiam igitur uel odium herodis ita minuere putauit. Hæc quidem Strabo locutus eſt.

Quomodo hyrcanus primus rex iudæorum/& princeps ſacerdotum a Parthorum rege arſa/ ce dimiſſus/ad Herodem reuerſus eſt. Capi. II.

DVm uero herodem principatum tenuſſe hyrcanum princeps ſacerdotum audiſſet/qui captiuus apud Parthos tenebatur/rediit ad herodem/de captiuitate tali modo ſolutus. Barzafranes & pachorus parthorum duces cum captiuos hyrcanum principem ſacer/ dotum prius conſtitutum/poſt autem & regem/& fratrem herodis Faſelum ad parthos perducerent. Faſelus non tolerans uinculorum obprobrium/& omni uitæ præponens mortem glorioſam/ ipſe ſuus peremptor ſicut prædictū eſt apparuit. Hyrcanum uero ad Parthos perductum/fratres parthorum princeps modeſtius attēdebat/dum nobilitatem de proſapia eius au diſſet. Quapropter remiſſum a uinculis/Babyloniæ ſeruari conceſſit ubi & multitudo iudæorum hyrcanum tanquam principem ſacerdotum & regem/& omnes uſque ad Eufraten iudæi habitātes honorabant. Qui dum his frueretur/& audiret herodem principatum ſuſcepiſſe mutauit ſpem ſuā/ ab initio ei amiciſſimus exiſtens/quem & gratiæ memorem putauit/ꝙ eum a quæſtione & mortis damnatione/uel periculo tormentiſque liberaſſet. Sermones ergo iudæis proferebat/feſtinando ad eum proficiſci. Qui uetabant & rogabant eum pmanere dicentes/ꝙ officiorū ſimul & honoris in ſacerdotali uel principali dignitate nihil apud eos minus habuiſſet/præſertim dum nihil ab hieroſo lymitanis poſſet ꝓmereri pro diminutione corporis/quā ab antigono ptuliſſet. Retributiones au/ tem nō ſimiles a regibus dantꝰ q̄s priuati a benefactoribus accipiunt/ nā mutatꝰ eos fortunæ ꝓuētus/ Talia cum ei ſuggerent/hyrcanus deſiderio eundi tenebatur. Cui ſcribens herodes petebat fratrē &

illic iudæis ſupplicare/quatenus non inuiderent ei una ſecũ cõmune regnũ poſſidere. Nam extitiſſe dicebat/quo ipſe gratias ei redderet pro beneficiis/cũ eo nutritus & ſaluatus eſſet. Hæc ſcribẽs Hyrcano/mittit ad fratrẽ legatũ Saramallã/& dona multa: ſupplicans/me impediret gratias reddere q̃s beneficio deberet. Erat aũt ſtudiũ eius nõ pro hoc/ſed quo præter meritũ principatũ obtinuerat: timebat ne illi rationabiliter auferet/& Hyrcanũ properabat ſub poteſtate ſua redigere/uel penitus eũ diſperdere/quod & poſtea fecit. Tũc tñ flexo Partho/pecuniaſq; iudæis ei dãtibus ut ueniret/cũ omni eũ honore ſuſcepit & in cõuentu p̃mũ ei locũ & in cõuiuiis p̃mũ ei lectũ cõcedebat: quẽ ẽt decipiebat patrẽ uocãdo/& oĩbus modis inſidias inopinatas ei parabat. Diſponebat ẽt reliquas cũ eo ſui p̃ncipatus utilitates/uñ & familia eius ſeditio exarſit. Nã dũ obſeruaret ne nobiliſſimus qdã p̃nceps ſacerdotũ dei haberet/inuitauit aliquẽ ex ignobiliſſimis ſacerdotẽ de Babylone/noĩe Ananelũ & huic p̃ncipatũ ſacerdotii deſignauit. Quod nõ ptulit alexandra filia hyrcani/uxor alexandri filii Ariſtobuli regis/ex quo filios habuit/unũ qdẽ pulcherrimũ ariſtobulũ noĩe & herodis cõiugalẽ Mariãnem/formã nobiliſſimã. Turbata ergo & moleſte ferens infamiã filii q̃ illo ſuperſtite/alter adue// na p̃ncipatũ ſacerdotii meruiſſet: ſcripſit Cleopatræ/ſodali ſuo litteras de portãte/ut peteret Antoniũ p̃ncipatũ ſacerdotii filio ſuo p̃ſtare. Sed antonio negligente petitionẽ/amicus eius Gellius ad iudæã pp aliq̃s cauſas perueniſſet/& uidiſſet ariſtobuli pulchritudinẽ & magnitudinẽ & iuuẽtutẽ: mirabat/nõ minus ẽt Mariannem regi cohabitantẽ ſtupebat. Vnde alexandrã bonoꝝ liberoꝝ matrẽ exiſtimãs/& ad ſermones eius ueniẽs flectit eã pingere amboꝝ imagines/& antonio deſtinare dicẽs cum eas uiderit/petitiones eius modis oĩbus adimplebit. His elata uerbis/alexãdra imagines antonio direxit. Cui Gellius referebat dicens/nõ ab hoĩe putari/ſed a quodã deo eſſe liberos alexandræ/dum uellet ad libidines antoniũ emolire. Qui puellã quidẽ erubeſcens herodi nuptã accerſire/uerũ/etiã cleopatram metuẽs contriſtare/ſcripſit ergo puerum tranſmitti cum honore/addens ſibi gratũ iuuenem uiſum fore. His deportatis ad herodem litteris/nõ cautum extimauit/iuuenem excellẽtem ariſtobulum: & tũc iam ſexdecim annos ducentẽ/genere nobiliſſimo: ad antonium deſtinare potentiſſimũ romanoꝝ/& paratũ ſuæ luxuriæ ſupponere puerũ. qui ẽt libidinoſus per potentiam exiſte// bat. Reſcripſit ergo dicens/ſi puer exierit a prouincia/ſtatim oĩa bello uel ſeditionibus complebuntur/iudæis ſperantibus rerum nouaꝝ mutationem. Quibus reſcriptis cum antonium excuſaſſet/iudicauit non ultra puerum uel alexandram humiliare/ſed etiam uxore ſua Mariãne ualde petente/quatenus fratri ſuo principatum ſacerdotii redderet/quod prodeſſe arbitratus eſt/dum nec ad antonium proficiſci poſſet tali præditus adoleſcens honore. Conuentum itaq; faciens amicoꝝ/multum alexandrã accuſabat/dicendo/latenter inſſidias egiſſe pro principatu dum per Cleopatram ageret q̃tenus ipſe quidẽ regno priuaret/puer autẽ p ipſo rerũ gubernationẽ ab antonio ſuſciperet/& hæc quidẽ illa nõ iuſte poſtulaſſe/q̃ & filium ſuũ a poſſeſſo iam honore priuaret/& ſeditiones in regno moueret/cum mulum ipſe laboraſſet ut poſſideret multis & non fortuitis periculis/uerũ etiam nulla tenus memor ipſe malorum illius/ſed beniuolus circa eos eſſet/& nunc puero principatum ſacerdotii præberet/ideoq; olim ordinaſſe dicebat ananelum q̃ ualde puer eſſet ariſtobulus. Cum tamẽ hæc non incaute dixiſſet/ſed pro deceptiõe mulierum & p̃ſentiã amicoꝝ/læta & non ſperans alexandra cũ lachrymis ſatiſſecit/dicens/& pro ſacerdotio quidẽ oĩa/& pro infamia feſtinaſſe/regnũ uero nec deſideraſſe inquit/nec ſi oblatum eſſet cupide ſuſcepiſſe/cum & nunc nimiũ honorem habeam propter principatum eius & tutelam/cuius uirtute totum genus meum effulget honoribus: nunc quoq; beneficiis uicta ſuſcipio filii honorem/& impoſterum ad omnia ero ſubiecta. Petebat ergo/ut ſi qd pp genus & p̃ſentem ſibi fiduciam temerarium pro indignatiõe feciſſet ignoſceret. Poſtquã aũt locuti ſunt dextris datis reconciliantur omni ut uidebatur ſublata ſuſpitione.

Quemadmodum herodes ariſtobulum uxoris ſuæ Mariannæ fratrem/principem ſacerdotum ordinauit/& paulopoſt occidit. Capi. III.

Taq; rex herodes ſtatim p̃ncipatu ſacerdotii ananelũ p̃ter legẽ exiuit/ſeditiones domeſticas pacãdo: nã nõ licebat aliquẽ honore ſemel accepto fraudari/quod p̃us antiochus Epiphanes deſtruxit/dum auferret ab Ieſu ſacerdotiũ: & ordinaret fratrẽ eius Oniã/ſecũdus autẽ ariſtobulus hyrcanũ fratrẽ ſuũ p̃uauit/tertius herodes p̃ncipatũ ſacerdotii adoleſcenti tradidit ariſtobulo. Tũc quidẽ putabat ſedaſſe cõtẽtionẽ/& licet recõciliati fuiſſent/nõ tñ ſecurus degebat/dũ alexãdrã ex p̃teritis cõatibus ne tẽpus nouaꝝ rerũ ceperet ualde timeret. Quapp p̃cepit eam ita in aula cõuerſari ut nihil ſub poteſtate ſua hẽret/diligẽter ẽt cuſtodiebat occulte ne qd p̃ter quotidianã cõuerſationẽ niteret q̃ paulatim magis illã exacerbabãt/& in odio ſuſcitabãt/nã ſupbia mulieris diligentiã cuſtodie indignabat habere/dũ oĩa potius uellet pati q̃ fiducia p̃uari/& fucoſum honorẽ cũ ſeruitute uel metu poſſidere. Ad Cleopatrã igitur in quibus exiſteret frequenter ſe lamentando deſtinabat/poſtulãs ſibi auxiliũ p̃beri. Quæ iuſſit ei furtim cũ filio in ægyptũ ad ſe cõfugere. Cũq; hæc ei placuiſſet/tale aliqd excogitauit. Duo locula tanq̃ p mortuoꝝ exeqis parauit/in q bus

ſeipſam & filium mitti dixit præcipiēs cōſciis famulis ea noctu deferre/& exinde uiam ad mare facere ubi nauē/in qua nauigarēt ad ægyptū præparatā habuiſſet. Hæc Sabbioni amico Alexandri æſopus ſeruus eius edixit. Quod cū ſabbio audiſſet & inimicus Herodis eſſet q̄ inter inſidiatores antipatri de ueneno cōſcius putaret/odiū lenire per indicationis fauorē ſperauit/& regi nūciauit inſidias alexandræ. Qui cū eā uſq; ad conatū p̄cedere dimiſiſſet/in ipſo facinoris opere detinuit/ſed initus cōceſſit culpā/dū putaret nullatenus Cleopatrā ceſſare/ſi cōtra ſe cauſam inueniſſet. Palā ergo magnaminitate uel modeſtia ueniā ei largitus eſt. Propoſuit t̄n oībus modis adoleſcentē pimere/ſed tacito pp ueriſimilē diſſimulationē. Cū ergo tabernaculoꝝ feſtiuitas ueniſſet quæ apud nos cū ſumma uenerationē celebrat'/tūc quidē diſtulit/& in ꝺelitiis ipe & reliq̄ multitudo mouit tamen eum feſtinare uoluntatē ſuā cōficere inuidia. Nā cum adoleſcens ariſtobulus octauū & decimū ānū ducens ſecundū legē ſup aram aſcenderet uictimas imolaturus & ornatu ſacerdotali circūdatus celebraret religionis cōſequentia/magnitudinē ſup ætatē oſtēdēs necnō & generis dignitatē/populi ſui excitauit fauorē/& ariſtobuli aui ſui p̄ſens memoriā eis reduxit. Qui paulatim ꝓuocati/ uoluntates ſuas iam demonſtrabant/gaudētes ſimul & letitia pfuſi/uoceſq; laudabiles in eū oratiōibus mixtas emittebāt/ut manifeſtus fieret populi fauor & temerarius/ſub regno itaq; cōſtituti/cū aliox̄ prætrita beneficia memoraret. Inter hæc oīa ſtatuit herodes uoluntatē quā in adoleſcentē habuiſſet iplere. Celebratione aūt trāſacta dū in Hierichunte maneret/& in cōuiuiū eos alexandra peteret/ herodes adulabat' adoleſcenti/& illicebat ad affluentiā potiōis/paratus cōcludere/uel iuueniliter ad gratiā illius iocari/& loco æſtiuo illic exiſtente/collecti ſimul exierunt refrigeriū captantes. Cūq; fontibus aſſiſterēt/calorē meridianū aura tēperare/prius quidē natātes ſeruos & amicos p̄ſpiciebāt/ poſt aūt adoleſcens cum irritaret'/herodis amici qbus hoc p̄ceptū fuerat tenebris iā tenētibus ſæpe eum mergentes/tanq̄ ludētes nō emiſerūt uſquequo eū preſſum fontibus ſuffocarent. Ariſtobulus itaque extinctus eſt/decimū & octauū annū agens ætatis/cū p̄ncipatū ſacerdotii āno amplius tenuiſſet/quē rurſus Ananelus ſuſcepit. Quo malo mulieribus nunciato/inceſſabilis eas ſtatim defuncti dolor inuaſit. Ciuitas ēt rumore delato lamētis cūcta cōpleta ſunt oībus calamitatē tanq̄ ꝓpriā & nō alienā dolentibus. Alexādra uero plus cōſumebat' cōſcia perēptionis/nā dolorē ampliorē ab ipſo funeris actu furebat. Sed ſuſtinere neceſſariū putauit/licet ſæpius ſua manu uitā finire niteret'/ deſiit tamē ſi poſſet uiuēs ſufficere ad ultionē inſidiarū perēpti. Vnde potius ſuā uitā tenebat/ne daret ſuſpitionē filiū ſuū inſidiis periſſe/p hāc.n. diſſimulationē ſperauit ſatius ſe oportuno tpe uindicare. Illa quidē ſic cōtinenter dolorē tolerabat: herodes aūt oībus ueriſimilis uidebat'/nō inſidiaꝝ adoleſcentis auctor extitiſſe. Nam nō t̄n quæ ad funus pertinerent peragebat/ſed ēt lachrymis uſus animæ cōfuſionem uerā eſſe monſtrabat. Interdū ēt & dolore uincente/eum ex aſpectu pulchritudinis plangebat/ & licet adoleſcētis mors pro eius tutela putaret': manifeſtus tamē erat q̄ pro ſatiſfactione iſta faceret. Siquidē munificenter exequias eius honorans. multū apparatū circa locellos/& multū aromatū fecit/nimiūq; ornatū ſimul ſepulturæ ut dolorē mulierū plene deleret/& conſularet' eas per iſtā partem. Alexandrā tamē nihil tale deuicit: ſed ſemper mali memorē meſticia incitabat/& ſcripſit Cleopatræ herodis inſidias/& filii perditionē. Quæ dū feſtinaret petenti ſubuenire/calamitates alexandræ miſerata propriā oēm cauſam cōfecit/& petere antoniū uindicate adoleſcentis interitū nō ceſſabat/cum diceret nō eſſe dignū herodē per eum regem ſtatutū in regno quod nō ad eum pertineret/ in ueros reges tales iniquitates oſtendere. Quibus cum flexus antonius eſſet/ad Laodiciā pueniens mittit præcipiens herodē ad ſe proficiſci. ſibiq; pro morte ariſtobuli ſatiſfacere/nam nō recte inſidias confectas eſſe ſi per eum extitiſſent. Qui cum cām timuiſſet/ad Cleopatræ contrarietatē quæ nō ceſſabat antonium ſuadere/quatenus eū damnare: ſtatuit quidē obedire/iam.n. nihil aliud erat quod ageret. Cūq; patruū ſuum ioſippum procuratorem regni & rerum reliquiſſet/demandauit ei ſecrete ut ſi quid ab antonio paſſus eſſet/continuo Mariannā occideret. Nam dilexiſſe uxorem profitebat'/ & timuiſſe/ne contumeliam poſt eius mortem pateretur/dum pulchritudo illius ab aliis deſiderari poſſet/per quæ demonſtrabat impetum antonii quem in eam habuiſſet/cum olim de pulchritudine illius audiſſet. Herodes quidem hæc præcipiēs ſpe incerta ad antonium perrexit. Ioſippus autē cum indiſpenſatione rerum regni ſtatutus eſſet/& propter hoc frequenter Mariannem conueniret/& de negociis honoris cauſa regiam percontaretur fauorem uel amorem circa eam herodis inſeruit. Mulieres autem cum illum adulationibus emoliſſent/plus autem ab alexandra ſeductus ioſippus/ ſentē tiam redis demonſtrauit/& mandatum explanauit/dum fidem illis uellet facere q̄ poſt mortem ſine ipſa non poſſet uiuere dum diceret ut ſi quid acerbum ab antonio pateretur/ non ſufferret ab ea nec poſt interitum ſeparari. Hæc quidem ioſippus/mulieres autem non hoc amorem affectus Herodis putauerunt/ſed timuerunt/ne reuerſus tyrannica crudelitate ſibi mortem inferret/ideoq; de uerbo ſuſpitionem non paruam perceperunt. Eodem tempore rumor in ciuitate Hieroſolymox̄ ab inimicis Herodis diſperſus eſt q̄ antonius tormētis eū affeciſſet & occidiſſet. Quæ fama cūctos qdē in

aula

aula turbauit plus uero mulieres. Cum alexandra ioſippum flectit ut cum ipſis ad romana ſigna cõ fugeret nam Romanum agmen tunc iuxta ciuitatẽ ſub duce iulio pro regni cuſtodia caſtra poſue rat dicens primum ſiqua turba in aula concurreret ipſe in tuto exiſterent dum romanos propicios haberẽt præterea ſi Mariãnem antonius preſpexerit & ꝓncipatũ recipere ſperamus nec in aliquod poſtea ſeruitiũ de propagine regii generis deſcendemus. Cum has ratiões fuge cogitaſſet litteræ ab Herodæ de oĩbus ſuis cauſis deportant priori rumori contrariæ. Nã cũ ad antonium peruenĩſſet cõ feſtim cum donis de hieroſolymis deportatis reconciliauit & ſermonibus dicere cõpulit ut nequaq̃ contrariæ quidẽ de ſe haberet & Cleopatræ uerba nihil aduerſus ſuã ſatiſfactionẽ ualere. Nam non inquit iuſtũ eſt antonius ut rex de ſuo principatu depoſitus pœnam luat quia qui honorẽ ei dederũt ipſi ei uti poteſtate permiſerunt. Quo dicto flexa eſt cleopatra ſciẽs nequaq̃ alienũ principatũ ſeru tari prodeſſe. Cum de his ſcribere Herodes alioſq; narraret honores quos ab antonio in conuentu uel in cõuiuiis quotidianis haberet & hæc obtineret licet in accuſationibus Cleopatra nimis mole ſta exiſteret quæ prouinciæ deſiderio oĩbus modis perite illũ feſtinaſſet ſed quia antoniũ iuſtum cir ca ſe cognoſceret nihil iam difficillimum ſperaret ꝙ aũt tardaret fauorẽ firmiorẽ circa ſe Antonii ſperaret Cleopatræ conciliari animo poſſe & ſe hoc facere dicebat nam antonium petitiones ſuas adimpleſſe & ſibi inferiorẽ Syriam conceſſiſſe denunciauit & per hoc ſolatium refutaret uel reiice ret appellationes quas Cleopatra pro iudæa feciſſet cum hæc litteræ peruenĩſſent deſierũt ab impe tu quem tanq̃ de mortuo habuiſſent ut ad romana ſigna confugerent non tamẽ latuit earum uolun tas. Nam præceſſit antonium rex ad parthos euntem & ad iudæam reuertitur ſtatimq; ſoror eius Salome materq; eorum concilium quod habuiſſet alexandra cum ſuis apperiunt. Solome uero & cõ tra maritum ioſippũ accuſationem protulit dicens ꝙ cum Mariãne frequenter conueniſſet. Hæc ue ro dicebat inimicitiarum cauſa eo ꝙ frequenter ignobilitatem generis eius iniurgio deprauaret. He rodes autem callidus ſemper & nimis Mariãnem amans licet ſtatim conturbatus fuiſſet non tamen patitur amore Mariãne aliquid temerarium in ea conficere ſed in utroq; anxius ſecrete eam inqui rit utrum uera eſſent de ioſippo quæ audierat an falſa. Illa uero cum iuramento affirmante & ſatiſfa ciente ꝙ in nullo peccato fuiſſet ei cõmixta paulatim rex deflectit & ira deleta coniugis amore ſu peratꝰ. Et ut iam ſatiſfactum ſibi de his crederet quæ audiſſet honeſtati eius multas agere gratias fa uorem quoq; quem erga ipſam uel amorem haberet pandebat uel qualia ſæpe amãtibus contingũt conlachrymabant inuicem magno ſuo ſtudio ſeſe pariter diligentes. Cũ uero rex ſuũ affectum iam prætermiſſa æmulatione firmaſſet nom amantis eſt inquit Mariãne ꝙ mandaueras ioſippo ut ſi qd patereris ab antonio moleſtum me perimeret quæ nihil tibi peccaſſem. Quo uerbũ ut audiuit He rodes exardeſcens in furorem ſtatim eam ab amplexu dimiſit clamans & ſuos capillos dilaceras dicendo manifeſtum ſignum cœpiſſe ioſippum cum ea habuiſſe cõionem nam nullatenus prodi diſſet quod ſecrete audierat niſi maxima fides illis interfuiſſet credenſq; de crimine pœne ſuam in terfecit uxorẽ niſi uictus amore furoris impetũ refrenaſſet ſeipſum cõſumẽs. Ioſippum tamẽ ulteri us nec ad ſuã faciẽ uenire permiſit alexandram uero tanquã totius mali cauſam reſeruari præcepit.

De Cleopatra ut iudæorum & Arabum regnis inſidiata partem eorũ ab antonio poſtulauit & ad iudæam peruenit. Capi. IIII.

INterea per Syriã turba cõmouebatur. Cleopatra nõ deſiſtente antoniũ flectere q̃renus oppreſſis regibus potentiã ſingulorum ablatam ſibi donaret multũq; ualebat deſiderio ſui illo inflamato quæ cum in nã auara exiſteret nihil iniuſtum reliquit. Siquidẽ fratrem ſuum quem iam habiturũ regnum ſciret uenenis aggreſſa conſumpſerat quintũ & deci mum ætatis annũ agentem ſororem aũt Arſinoen Epheſi ad templũ dianæ confugientẽ per antoni um extinxit. Iam pecuniarũ gratia & templũ uel corpora uiolabat neque ſacrarium tam caſtũ fuit aut Aſili priuilegiũ tutũ cuius ornatũ ipſa non abſtulit nec tam ꝓfanum uel inceſtum erat quod ſo lum potuiſſet auaritiæ illius ſatiſfacere. Et cũ omnia expoliaret fœmineis cupiditatibus nullatenus ſatiſfaciebat ſiquidem cuncta deeſſe ſuis deſideriis ſemper putabat. Quapropter & antoniũ cõpel lebat aliquid ab aliis auferentem ſibi donare. Nam cum tranſiſſet & ad Syriam cum eo & eam co gitaret poſſidere lyſaniam quidẽ Ptholomei filium accuſans quia parthos contra rempublicã duxiſ ſet occidit. Petiuit autem ab antonio ẽt iudeæ uel arabiæ reges occidi. Antonius aũt cum ex omni bus amore fœmine uictus eſſet ut non tantum uerbis ſed ẽt uenenis uideretur obedire manifeſtam quidem iniquitatem uidens petebat eam ne ſe tantum ut peccaret compelleret ne cuncta negaret ei & ne quanta illa præcepiſſet perficiens palam iniquus uideretur. Ideoque partes prouinciæ uniuſ cuiuſque retollens donauit ei præſtãs etiam ciuitates quæ intra fluuium Eleutherum uſque ad ægy ptum erant excepto Tyro uel Sydone quas a maioribus liberas eſſe cognouerat licet multum eum illa ſibi & tas ꝓbere ſupplicaſſet. Cum hæc Cleopatra obtinuiſſet & deduxiſſet antoniũ uſq; ad Eu fratẽ cõtra armenios euntẽ reuertit & intrat Apamiã & Damaſcum inde ẽt ad iudæam peruenit.

Quã cum herodes ſuſcepiſſet/conduxit ab ea reditus hierichuntis/nam Balſamum terra illa gene/rat/quod ꝓcioſiſſimũ eſt/& nuſquam alibi naſcitur/& palmas multas/uel optimas. Et dũ multũ tem pus faceret cum herode/tentabat cum eo concũbere/nam naturaliter & euidenter libidinibus exar/deſcebat: forſitã & aliquod amatoriũ paſſa eſt/ſed quod ueriſimilis eſt regno eius inſidiabatur/ſi quo iniuriam a ſe factã poſſet per accuſationẽ adipiſci/deſiderio uero uictã ſe eſſe mõſtrabat. Herodes ãt licet olim nullatenus faueret Cleopatræ/dum ſciret eam oĩbus eſſe moleſtã/tunc tamẽ & ampliori odio eius detentus/q; per luxuriã uellet illa inſidias ei parare/uerba quidẽ eius in ꝓſenti refutauit/cõ ſilium uero cũ amicis ſuis ſumpſit/ut eam ſub ptãte ſua poſitã occideret/ut & ſe & multos malis eius liberaret/quibus iã grauis facta uel fieri poſſe putabat. Nã hoc ipſum & antonio prodeſſe/quia neq; illi fidelẽ eam eſſe dicebat. Cum hæc cogitaſſet prohibebant eũ amici primũ quidẽ ſuggerentes: q; non deberet maximũ periculũ & manifeſtũ pro re tanta ſuſcipere. Cũq; pmanſiſſent ſupplicantes/ ne quid temerarie conaret/nam nullatenus antoniũ poſſe pati dicebãt quanuis eũ mulieribus redi/mere putaret/cum amore eius potius incenderet/& uideret uiolentia/uel inſidiis illius ſe eius amore priuatũ/nec mediocre quidã pro ſatiſfactione poſſet edicere/ſi cõtra fœminã hoc ageret: quæ per il lud tp̃s oẽs dignitate ſuperabat/utilitatẽ aũt quã antonio dicit futurã uerẽdũ eſſe ne potius ille temeritatẽ exiſtimet q; affectu tali eũ ꝑuaret/unde nõ eſt incertũ dicebãt q; maximis uel continuis malis principatus eius uel generatio cõpleret/refutare uero cõcubitũ/quẽ illa poſtularet pro tpe honeſte ſuadebant/qui cũ hæc deſignarẽt/& pericula merita demonſtrarent/ conatus eius cõpreſſerunt. Tũ herodes Cleopatræ donis & mulieribus ſatiſfaciens/deduxit eã ad ægyptũ. Antonius aũt cũ armeniam cœpiſſet. Artabazin Tigrani filiũ cum ſatrapũ filiis ligatum in ægyptum deſtinauit/ donans eos Cleopatræ/cum omni regio eorum ornatu. Armeniæ uero principatũ tenuit Artaxias maior illius filius qui tunc euaſerat. Quem cum Archelaus & Nero cæſar expuliſſent. Tigranum nouiſſimum eius frattrem ordinauerunt/Hæc quidem poſtea contigerunt. Vectigalia uero quæ debuiſſet de terra donata ab antonio Cleopatræ ꝓbere herodes iuſtum iudicauit/ne occaſionem ei odii præſtaret.

Quemadmodum herodes debellaſſet Aretham tempore quo antonius a Cæſarie in antiochia pugna deuictus eſt. Capi. V.

ARethas aũt cum herodes reditus eius cõduxiſſet tpe quidẽ aliquãto reddebat duo milia talẽta poſt aũt ideuotus extitit/uix partẽ aliquã præbens. Herodes quidẽ hoc mõ defrau/dantẽ/nihilq; ſecundum iuſticiam facere uolentem/perſequi deliberauit/ſed interim pro pter bellum Romanum hanc diſtulit exactionẽ. Nam dum in Actiaco littoræ ſperaret pugna quæ centeſima octogeſimaſeptima olympiade contigit/& cæſar cũ antonio de republica de certaret/herodes ex opulenta prouincia ſua multo tpe redditibus & uiribus collectis Antonio de/putauit auxilia diligenter præparare. Sed antonius nihil auxilio eius egere ſe dixit/arabẽ autem perſequi ꝓcepit. Nam iam audierat Cleopatra perfidiam eius. Petebat enim hoc cleopatra dum ſibi putaret prodeſſe/ſi unus ab altero/ſterneretur. Cum hoc ab antonio iuſſum fuiſſet/Herodes milites cõgregauit tanquam confeſtim arabiam ingreſſurus/parataq; equitum & peditum multitudine/indio, alias chio ciuitatẽ peruenit. Cũq; illic & arabes occurriſſent/pugna maxima cõmiſſa eſt/in qua uicerunt iudæi. Poſtea multum exercitum arabum in Chana uico congregatũ qui eſt in inferiori ſyria/audiens Herodes uenit ſuper eos/ducens maiorem partẽ ſuæ militiæ/& prope calon ſua caſtrameta tus eſt unde oportunæ pugnaret. Cũq; hæc diſponeret populus iudæorum clamabat mora dimiſſa contra arabas impetum facere/dum crederent ſe in hoc paratos eſſe qa in priore pugna uictores extitiſſent. Igit̃ ſuum ſtudium milite oſtendente/rex ſtatuit magnanimitatem eorum non remorari/dicens non ſe deeſſe uirtuti eorum & primus ſe armans omnes produxit ad aciem. Statim autẽ terror arabis incidit. Contra quos modicum reſiſtentes/ut uiderunt inexpugnabiles omniq; plenos uirtute plurimi fugerunt fuiſſentq; perẽpti niſi Athemon Herodẽ & Iudæos inuaſiſſet/nam hic erat dux Cleopatræ ibi cõſtitutus/& inimicus herodis futuraq; non imprudenter proſpexit/ut ſi quid clarum agerent arabes/ipſe quieſceret uictis autem eis quod & contigit ex propriis paratis militibus inuaderet iudæos/quos tunc laſſos/& iam uiciſſe putantes ſubito ſuperueniens proſternebat. Nã alacritatem animi contra manifeſtos inimicos aſſumentes iudæi: & poſt uictoriã remiſſiores/citius a recẽtibus hoſtibus obteruntur/in locis aſperis & ſaxoſis/quorum noticiam inimici amplius habuerũt. Arabes ergo prius uicti ſe recuperantes reuerſi occidebant: fiebatq; diuerſa pnities. Rex aũt herodes ꝑ actione pugne uectus equo ducere tẽtauit auxiliũ/ſed nõ ualuit licet feſtinaſſet ſubuenire. Sed caſtra iudæoꝝ cum arabes cœpiſſent nõ mediocrem fœlicitatem & ſine ſpe tenuerunt/nam uictoriam quas prius perdiderãt/poſt obtinuerunt/plurimũ aduerſarioꝝ proſternentes exercitum. Exinde latrociniis utebatur Herodes: multamq; arabum terrã diſcurrens/uexabat/dum ſuper montes caſtra diſponeret/& oĩno recuſaret manus cũ eis ex æquo conferre/frequenter tamen laborũ diligẽtia lucrum ſibi acquirebat/nam & proprios milites omnibus modis fouebat/ruinam cupiens emẽdare.

De

De terræmotu per iudæam facto/& internitione hominum uel iumentorum/& de ſermone Herodis quẽ ad iudæos de inſtauratione belli contra Arabas fecit. Capi. VI.

ANterea actiaco bello iter Cæſarẽ & antoniũ geſto ſeptimo iperii ãno Herodis terrã iudæorum cõmota eſt/q̃liter nunq̃ animaliũ peſtilentia per prouinciã geſta/perempta ſunt a ruinis/ẽt hominũ decẽ milia. Milites uero cũ ſub diuo degerẽt/nihil ab oppreſſione ſunt leſi. Quæ cum Arabes inquirerent: & pluſquã in ueritate erat/audirent/quæ facta fuiſſent tanquam prouincia hoſtium euerſa/& hominibus peremptis nihil ulterius ſibi aduerſum credebant ſurgere. Quo cum legati iudæoꝝ perueniſſent pacem propter hæc quæ euenerant facturi. Arabes pereme/runt eos/& cum alacritate cõtra milites eorũ præparabantur. Qui nec inuaſionẽ Arabũ ſuſtinuerũt/licet calamitatibus oppreſſi/& bellare decernunt/dũ nõ pars ſeſe prœliis eoꝝ putarent/neque auxilium haberent rebus ſuis domi ſubuerſis. Quos ita diſpoſitos rex flectere ſermone tentauit/ut recuperaret aĩs antiquã alacritatis animũ/& exortatus aliquos optimatũ/auſus eſt iam & ad populũ ſermocinari/nam prius pigebat eum/ne male propter calamitates ſuſciperẽt ab eis. Petebat ergo talẽ orationẽ pferens. Non ignoro ſocii qũo multa per hoc tempus facta ſunt contra noſtrã rempublicã/& fortaſſe nec hi mõ de ſe confidunt/qui multũ uirtute ꝓcellunt/ſed quomodo cõpellimur pugnare/nec eſt aliquid quod ſemel factum/non poſſit rurſus bene tractatũ emendari/petere uos elegi ſimul & docere/per quæ poſitis in proprio alacritatis animo permanere. Volo tamen prius uobis oſtẽdere/quod iuſte bellũ id conamur cõmittere/propter iniurias aduerſarioꝝ/nam maxima magnanimitatis hæc cauſa nobis exiſtit: poſt uero declarare quod nihil ſint quæ nunc nobis mala ſuperuenerunt/ſed multas nos ſpes uictoriæ poſſidere. Exordiar autem principia/teſtes uos faciens mei ſermonis. Nam arabũ iniquitatem noſtris/& circa alios oẽs/ita perfidam tanq̃ barbaroꝝ/& quia nec deũ cogitent/ſæpius. n. nos offenderunt auaritia uel inuidia ſua. Et quod multa dicimus dũ ĩmineret eis/ut a proprio principatu deciderent/& Cleopatræ ſeruirẽt/quis alter eos de hoc timore liberauit/niſi mea amicitia quam cum antonio poſſidebã. Et illius circa nos affectus nihil hos importunũ ſuſtinere dimiſit/nam antonius cauebat agere quod poſſet nobis in ſuſpitione peruenire. Tamen & cum uellet Cleopatræ partes aliquas ab utraq; prouincia præbere hoc quoque ego diſpenſaui/multaque munera ſecretius offerens tutelã utriſq; acquiſiui. Expenſas autem ipſe ſuſcipi ducenta præſtando talenta/duo milia uero fide dicendo/quæ ẽt pro reditibus adimpleui/unde nos nihil ab eis ſuſcepimus/& oportebat quidem nulla tributa prouinciæ iudæos debere/quod & ſi præbendũ eſſet pro nobis/non ẽt pro arabis daret/qui nobis & gratias agunt/nam pro beneficiis iniqua circa nos egerũt/prius quod nos amicos non hoſtes redditibus priuauerunt. Nam ſi fides hoſtibus neceſſario ſeruat/multo melius amicis/ſed non apud nos eſt ita/qui modis omnibus optimũ putant iniquitatẽ eligere/ſi ſolum lucrum eis poſſit acquiri. Eſt ergo queſtio nobis utrũ oporteat iniuſtos punire/dum hoc etiã deus deſideret/& præceperit ſemper iniquitates & contumelias execrari/quæ non tm̃ uerbo ſed etiã iuſſit per bellũ ulciſci/nam quod uideꝫ iniuſtũ apud græcos & barbaros/hoc ſi dici fas eſt/in noſtros legatos cognoſciẽ perpetratum. Græci ſiquidẽ ſacros & inuiolatos dicũt eos eſſe/nos aũt optimũ & beatum decretum ĩ leges a deo dicimus. Hi nanq; & homĩbus deum placant/& aduerſarios hoſtibus reconciliant. Qualis igit̃ poſſit iniquitas peior agi/quã ſi legati qui pro iuſticia loquũtur intereant. Quemadmodum aũt poſſint uitam ſuam innoxiam cuſtodire/ſeu circa bellum fœliciter agere/dum talia perpetraſſent/mihi quidẽ non uideꝫ. An forſitan rectum & iuſtũ nobiſcũ eſt/illi uero fortiores ob hoc putantur. Sed primũ quidem indignum eſt uos hæc credere. Nam ubi iuſtũ eſt/ibi deus/deo uero præſente/multitudo cum fortitudine præſto eſt. Vt ergo de nobiſipſis requiramus/uicimus primo prœlio/in poſteriore uero nõ ſubſtiterunt/ſed ſtatim ceſſerunt/nõ ſuſtinentes noſtræ alacritatis impetum/uincentes nos Athenio inuaſit/bellũ inferens non prædictũ. In primo uero ꝓlio nomen & foſtitudo noſtra apparuit/in poſteriori autem iniquitate uel inſidiis concidimus. Cur igitur minora ſapimus in his ubi maiores ſpes poſſidemus. Quomodo autem ſtupeſcimus eos qui cum palam decertant/ſemper uincunt/cum uero ſic uincuntur ab iniquitate: illis hoc euenit. Virtus ergo non inexpugnatione debilium/ſed in oppreſſione fortium appatent. Si tamen quenquam illa tenerent/quæ domi contigerunt/& in terræmotu acciderunt/primum quidem ſciat/quomodo hoc ipſum & arabas decepit/dum maiora quam contingerunt/putarent. Præterea non debent hæc aut illis audaciã/aut nobis timorem immittere. Illi nanque noſtris laboribus uel calamitatibus ſpes ſibi aſſumunt/quas nos egreſſi cõtra eos uiriliter auferemus. Vos autem accipite alacritatem pugnandi/neq; enim in tantum ſumus contriti/neque ita dei uulnerati: ut quidam putant/quæ potius accidentia ſunt dicenda. Quæ ſi dei ſententia prouenerunt liquet/quod iam ſecundum illius iudicium ira deſiit/dum ſatius uindictã de factis noſtri accepit. Nam ſi uellet amplius nobis nocere/nequaquam flexus fuiſſet. Bellum aũtem quia & uult fieri/& iuſtum eſſe cognouit/& nobis oſtendit/quod multis per prouinciam terræmotu peremptis/nullus armatus interiit/deo euidẽter oſtẽdente/quod ſi omnes eum

filiis uel uxoribus militarent/nihil penitus eis in oportunũ accepiſſet. Hæc ergo reputantes/quod in omni tẽpore dei patrocinium poſſidetis pſequimini fortitudine iuſta iniquos: amicis pfidos maliuo/los circa legatos ſemperque ueſtra uirtute deuictos. Cũ hæc audiſſent iudæi multũ audaciæ ſumẽtes/& ad pugnã parabant. Herodes aũt hoſtiis celebratis cũ magno ſtudio/eos cõtra arabas tranſiens ior danẽ fluuiũ pduxit/& prope aduerſarios caſtra diſpoſuit. Tũ uiſum ei eſt caſtellũ in medio poſitũ oc cupare/quod ſi multũ pdeſſe putauit uolenti maturius prœliũ uel cõmittere/uel differre/nã oportu/no uel munito loco cõſtiterat. Cũq; idẽ prouiderent arabes/ bellũ pro caſtello cõmittit/& primũ qui dem protelatio/deinde uero/multis ex utraq; parte ad manũ uenientibus. Arabes afflicti recedunt. Quod ſtatim ſpes iudæis nõ minores erexit uirtutẽq; accendit. Dumq; magis oia uellent arabes pa/ti/quã decertarent/& iudæi caſtra eoꝝ inuaderent. Arabes coacti recedũt nullas uincendi ſpes habẽ tes. ſed tantũ/a multitudine audaciã ſumentes. Itaq; pugna maxima facta/multiſq; ab utraq; parte ca dentibus arabes recedunt/quoꝝ plurimis mors fugiendo euenit. Nam nõ tm ab aduerſariis terreban tur/ſed ipſi fugientes/ſua multitudine cõtriti moriebant. Vnde quinq; milia defuncta ſunt/reliqui ue ro ad caſtra cõfugerunt/minime ſpes ſalutis firmas habentes neceſſariorũ inopia/& quod peius erat aquarũ indigentia. Iudæi autẽ licet perſequerent/tamen inuadere caſtra minime permittebant/ſed obſidentes erga uias eorum fugere uolentes arcebãt. Igitur in his arabes conſtituti legatos ad herodẽ dirigunt/primum quidem diſſolutionem belli petentes/nam ſitis eos urgebat omnia pati/dum tan/tum in præſenti licentia aquas reciperent hauriendi. Qui nec legatos/nec dona ſuſcepit/neque me/diocre quidem pactus eſt/dum obſtinate permaneret ulciſci tranſgreſſiones in ſuos ab illis factas. Qui ſiti compulſi nimia ſemetipſos tradiderunt/ut p quinq; dies quattuor milia caperent/ſexto ue/ro die reliqui de caſtris egreſſi/decertare cum aduerſariis nitebantur/eligentes omnia pati/ne paula tim ſine gloria deperirent. Quæ cum deliberaſſent nullatenus decertare uoluerunt/ nam animo uel corpore in calamitatibus afflicti pro lucro mortem eſſe putauerunt/ne in tribulati omnibus uitam extenderent/quorum ſeptem milia priori prœlio conſternuntur. Cum his ergo caſibus uterentur/ar rogantiam priorem deponunt/miratiq; Herodis prudentiam ceſſerunt/patronum eũ ſuæ gentes p/nunciantes. Qui cũ multa fœlicitatis gloria reuertit/maximam acquirens ſua fortitudine dignitatẽ.

Quẽadmodũ herodes neceſſario pfecturus ad cæſarẽ uictorẽ. Hyrcanũ extixit. Ca. VII.

Igitur licet optime per bellũ herodes res ſuas diſpoſuiſſet/tamen in periculum incidit. Si/quidem pro republica decertans antonius/in actiaco littore a Cæſaræ uincit. Tum inde/ſperationem ſui herodes uenit/dũ amici & inimici putarent nõ ipune amicitias ei proue/nire q̃s cũ antonio habuiſſet. Quapropter amici qdem deſperabant/inimici uero licet in proſpectu contriſtarentur/tamen clã nimiũ letabant/ſperantes meliora ſibi rer; mutatione uẽtura. Herodes ãt hyrcanũ ſolum uidens in dignitate regia conſtitutũ/prodeſſe ſuis rebus opinatus eſt mor tem illius ne iminẽte ſibi a Cæſare periculo/ille daret occaſionẽ/qui ſolus/regio uidebat ex genere. Cum hæc cogitaret/nec daret occaſionem hyrcanus/nam modeſtia morũ illã rerum gubernationẽ curabat & rebus ſtudebat nobis/oia concedens fortunæ. Alexandra nimis ptinax/& ſpem rerũ mu/tationẽ incontinenter credens/uerba ad patrẽ fecit/ne ſuſtineret herodis iniquitatẽ/in familiã ſuam procedere/ſed cuſtodiret ſpes eorum/petebat ut & Malcho arabiã tenenti ſcriberet: quatenus ſuſci/peret eos ad ſe refugientes/nam ſi mors uenerit inimico Cæſari herodi ad ſe principatũ uenturũ & propter populorum fauorẽ & propter generis dignitatẽ. Dum his tum flectere uerbis uiteret hyr/canus uerba depellebat. Sed pertinacia muliebri dũ illa permanens/nec noctu/uel interdiu deſinẽs Herodis erga ſe inſidias accuſaret/compellit eũ epiſtolã dare Doſitheo cuidã amico/in qua ſcriptũ erat/ut arabas equites qui deberent eum ad ſe perducere mitteret prope paludẽ bituminis quæ di/ſtat ab Hieroſolymis ſtadiis. cc. Credebat enim Doſitheo/dum nimis eum ſibi ipſe & alexandra exi ſtimarent propter inimicitias/quas cum herode haberet/ut ioſippi cognatus quã ille peremerat qa & illorum qui Tyro proſtrati fuerant ab antonio/prior frater exiſteret. Sed hæc Doſitheũ nullate/nus Hyrcano fidum in miniſterio parauerunt. Nam præponens illis regis amicitias/porrigit Herodi epiſtolam/qui eum pro fide nõ tantum laudauit/uerum etiam iuſſit ei/ut miniſtraret reliquæ cauſæ/quatenus epiſtolam traderet Malcho/litteraſque ab illo reciperet cum non paruum putaret & illius/ſententiam cognoſcere. Quæ cum Doſitheus alacrius miniſtraret. Arabs reſcripſit & ipſum Hyrca/num ſe ſuſcipere uel omnes qui cum eo uenirent. Deſtinauit etiam qui deberent eos caute perduce/re. Vt uero & hanc epiſtolam Herodes ſuſcepit/confeſtim uocato Hyrcano/de factis eius cum Mal/cho pactis requirebat. Cunque ille negaſſet: epiſtolas coram concilio demonſtrans/uirum interfecit. Hæc nos conſcripſimus quæ in annalibus regis Herodis continebantur. Alii uero non ita exiſtimãt/ſed magis Herodem inſidias contra Hyrcanum contexiſſe/quatenus eum interficeret/dicunt ita ſcri bentes/in aliquo conuiuio ſine ſuſpitione quædam ſermonẽ Hyrcano intulit/ſi quas epiſtolas a Mal cho ſuſcepiſſet. Qui dum ſe cõfeſſus eſſet/ſalutatorios apices accepiſſe/ille rurſus interrogans/ſi qua

ſuper

ſuper hæc etiam dona recepiſſet/nihil amplius reſpondit quam.iiii. iumenta tranſmiſſa ſuſcepiſſe. Occaſione hac inuenta/dona eſſe corruptionis/uel proditiõis uociferans/uirum iuſſit occidi. Signa uero ſunt minime Hyrcanũ peccaſſe/quatenus termino tali occumberet/modeſtia morũ eius/q; nihil in iuuentute ſua atrocius aut acrius egiſſet: quia & cum ipſe regnũ habuiſſet/ plurimã gubernationẽ Antipatro cõmiſerat/cum iam octogeſimũ duceret annũ:& cũ multa tutela ſcire Herodẽ regnũ poſſidere/& Euſraten tranſiſſe/honorantes eum:quæ omnia deſpexiſſe eum/& aliquid nouitatis moliri/tum/nimis incredibile eſt/quia nec naturæ illius aptũ erat/ſed molitione Herodis occiſus eſt. Ita quidem finem uitæ inuenit Hyrcanus/diuerſas & uarias calamitates expertus. Nam in principio ut mater eius alexandra regnauit/principatus ſacerdotii gentis Iudæorum nouem annis honorẽ obtinuit/materq; defuncta cum imperiũ ſuſcepiſſet/& hoc tribus menſibus gubernaſſet: depellit̃ ab ariſtobulo fratre/reſtituit̃ aũt iterum a Pompeio:& quadraginta annis honore uſus/ſecundo regnũ per antigonum perdidit/& corporis diminutionem paſſus/apud parthos captiuus perductus eſt/& exinde ad propria poſt tempus remeãs propter ſpes ab Herode promiſſas/nihil ſicut ſperauit executus eſt. Itaq; multis uitæ paſſionibus inuolutus/& quod peſſimũ eſt ut diximus in ſenectute/nõ dignũ uitæ terminum imperauit. Siquidem modeſtus & mediocris in omnibus exiſtebat/& plurima ſui imperii ſub diſpenſatoribus innocens tractabat/neq; callidus regnũ diſponere. Antipatro Herodiq; uſq; ad hoc conamẽ aperuit iter. Herodes ãt hyrcano iterfecto/a cæſaræ nihil optimum ſperans de rẽbus ſuis propter amicitias quas cum antonio habuiſſet laborabat. Cunq; in ſuſpitione alexãdram haberet ne tempus nanciſcerentur:& multitudinẽ & turbam in regno uel rebus ſuis concitaret/commendauit omnia fratri ſuo Feroræ/matrem autem Cypriam cum ſorore/& cognationẽ cunctã in maſada conſtituit iubens/ut ſi quod de ſe periculum audirent/principatum ſibi aſſumerent Mariãnẽ uero ſuam uxorem/quod nõ potuiſſet ut inimica cum ſorore uel matre conuerſari/in alexandrio cum alexãdra matre ſua depoſuit. Ioſippũ & ituracum ſœnium ſuper eas dimittens fidos ſibi amicos:quos ſub ſpem honoris cuſtodire mulieres reliquit. Quibus etiam mandauerat/ut ſi quid de ſeipſo periculoſum audirent/ambas interficerent/regnum uero filiis ſuis cum fratre Ferora cuſtodirent. Cum hæc mandaſſet:ipſe Rhodeo ad cæſarem properabat. Cunq; in ciuitatẽ delatus eſſet/depoſuit quidẽ diadema/aliud uero nihil de dignitate ſua diminuit. Vt uero cõmunem ſermonem cũ Cæſare inſeruit/tum multo potius ſuam magnitudinem/ſuæq; maieſtatis honorem ſeruauit/dũ nec ad præces/neq; ad petitiones conuerteretur tanquam de peccatis ſatiſfaciens/& ratione actum ſuorum confidens ſine dubitatione cæſari dicebat amicitias ſibi maximas cum antonio fuiſſe/omniaque pro uirtute ſua egiſſe quatenus ille rerum potentiam ſortiretur militiæ tamen eius nullatenus cõmunicaſſe/eo quod occupatus arabas expugnaret tranſmiſiſſe uero & pecunias & frumenta/non tamen minus ad dignitatem ſuam. Nam qui fatetur amicum uel benefactorem aliquem habere debet utribus animæ uel corporis aut ſubſtãtiæ participem etiam ad periculum exhibere/quod ego non minus inquit quam oportebat effecit. Illud uero integre geſſi/quia quamuis uictum in actiaca pugna non reliqui/neque manifeſte/tranſiui/cum & ipſa tranſiret fortuna/ſed ſeruani ei fidem quanquam non oportunus auxiliator/tamen conſiliarius fideliſſimus exiſtens. Nam cauſa ſalutis & rerum poteſtas qualiter prodeſſet oſtendi/dum Cleopatram hortarer occidi/q; ſi peremptа illa fuiſſet/nullatenus a rerum principatu concidiſſet/immo magis & tuas facilius indignationes euitaſſet. E quibus nihil ille agendo/ſibi quidem incommode/tibi uero utiliter profuturam præponendo dementiam periit. Nunc ergo ſiquidem pro antonii ira noſtram fidem fuiſſe iudicas/non ſum denegaturus/quia parui neque meum erga illum fauorem euidenter prædicans recuſabo/ſi uero perſona ablata.quis ſim circa benefactorem/uel qualis amicus requiras/poteris a factis me cognoſcere. Nam licet nomen ablatum fuerit/nihilominus amicitiarum firmamentum in nobis poterit approbari.

Qualiter a Cæſare regnũ accepiſſet /cui per Syriam in ægyptum eunti aduerſus antonium & Cleopatram ſuſceptionẽ parabat. Capi. VIII.

Vm hæc dixiſſet/& oĩbus ſuæ animæ libertatẽ oſtẽdiſſet/nõ mediocriter cæſaris liberalitatẽ /uel indulgentiã meruit/intantũ ut criminũ cauſas ꝑ fauore eius uindicari depoſceret & tũc diadema rurſus ſibi repoſuit. Cæſare inuitãte:dũ nihil ſecus circa eũ:quã pus erga antoniũ appareret. Tũc cæſar oẽm ei honorẽ addidit/cæteris regibus ſcribẽs/cũ oi alacritate herodẽ ſibi occuriſſe. Poſtquã uero hãc ſatiſfactionẽ ꝑter ſpẽ ſuſceptã cognouit/uidenſq; ſicut prius firmiorẽ ſibi principatũ a cæſare datũ decretũq; romanoꝝ ſibi ꝑ ſtabilitate ſua mercatũ/ſecutus eſt cæſarẽ ad ægyptũ ambulantẽ. Cũq; ſup uires ſuas amicis dona obtuliſſet/liberalitatẽ magnanimitatẽq; ſuã oſtendẽs:petebat ne alexãder amicus antonii aduerſi aliquid pateret. Sed hoc nõ impetrauit/qa iam inreiurando cæſar præoccupatus fuerat. Rediit aũt itez ad iudæã cũ ampliore honore/& ſperantibus cõtraria/ſtuporẽ cũ metu incuſſit/q; clariora periculis dei ꝓuidentia remeaſſet. Confeſtim ergo ſuſceptionem Cæſari per ſyriã in ægyptũ eũti parabat. Itaq; cũ eũ ſuſcepiſſet cũ oĩ

regio

regio apparatu Ptholomaide/ꝓbuiſſet exercitui ſumptus affluenter:oīno inter fideliſſimos reputatus eſt. Dūq; expeditionē. Cæſar deputaret/in centū quinquaginta domibus ornatis eū cū amicis ſuſcepit. Præbuit aūt per loca arida tranſeuntibus neceſſariā humanitatē ita ut nec uinū nec aqua/quæ potius militibus acceptabilis erat/alicui deficeret/ipſi ēt Cæſari octingenta talenta donauit/omnibuſq; demonſtrauit/q; plus clarior in regno ſuo remunerādo cū apparuiſſet/ut magis fidē eius & alacritatē cæſar probaret. Cui & redeunti rurſus Herodes ab ægypto nō minus priorē largitatē exhibuit. Tunc quoq; cū ad regnū ſuū rediſſet/turbatā oēm domū inuenit/ac grauiter ferentē uxorē ſuā:& matrē eius Alexandrā/dum putarent nō pro corpoꝝ tutela in illo oppido ſe poſitas/ſed tanq̄ in carcerem/cū nihil illæ neq; de ſuo/neq; de alieno in poteſtate haberent. Mariānes quidē amorē regis/diſſimulationē & deiectionē putubat. Augebaṫ aūt/q; ſi quid ille piculoſum pateret/nec ſpē uitæ poſſet habere/mandataq; ioſippo data recordaret. Quapropter cuſtodes cū nimia diligētia mitigabat/magis uero Soemū dū illi putaret oēm poteſtatē creditā. Someus aūt in initio fidelis/nihil penitus demandatis Herodis palā fecit:ſed cum ſermonibus uel donationibus mulieꝝ flexus paulatim deuictus eſſet in ultimo cuncta regis mandata dilucidauit/dū tū non oīno ſperaret eū cum eadē ptāte reuerſurum/ſed & potius periculū fugeret/ne rediret inſignior/ideoq; nō parua mulieribus putauit ꝓſtare/utiq; ampliorē beneficioꝝ retributionē ſe acceptuꝝ/ſi regnarent/q; ſi proſpere cuncta regens Herodes reuertereṫ/nequaq̄ contra uoluntatē uxoris eum poſſe facere ſciret/dum cognoſceret omni ratione regis amorē erga Mariannē ampliorē exiſtere. Itaq; cum hmōi illū fefeliſſet ſpes/ſecreta omnia indicauit. Mariānes hæc grauiter audiens/nec finē ſibi de periculis Herodis inuenire putās/cui & infeſta fuerat: nullatenus eū æquitatē impetrare orabat/& licet difficilē uitam ſuam poſt mortē illius putaret/nihil tamen de ſui animi paſſionibus cælauit/nam cum ille maximas res præter ſpē impetraſſet/nauigauit/& primū uxori ſuæ de his bonis nunciauit/ſolamq; ꝓponens omnibus propter amorem & conſuetudinem quam cū ea habuiſſet ſalutauit. Cui dum fœlicitatem ſuā referet/ nullatenus gaudentē/ſed & potius grauiter ferrentē intellexit. Non hæc celare dolorem poterat/ſed pro decore nobilitatis ſuæ ad obſcula gemebat/narratiōibus uero eius nequaq̄ letabaṫ/ſed potius cōtriſtari ſe demonſtrabat. Vt uero nō ſuſpecta tm̄/ſed etiā manifeſta herodē facta turbarent/cōtriſtabaṫ animaduertens irrationabile circa ſe uxoris odium non celatū:iccirco duriter tolerabat/dumq; amorem ferre non potuiſſe/nec in ira/nec amore permanebat/ſemper ab altero in alterum tranſiens/in utroq; inconſtans erat. Sic ergo inter odium uel amorem deſtitutus:ſepius parauit uindicare in illa ſuperbiam/ſed timuit/ne præoccupatam ſuam animā cupide debilitaret & nullatenus occidere eam pertulit/dum uereret ne perempta illa/maiorem pœnam pro amore illius interitus ſuſtineret. Intelligentes ergo eum ita de Marianne ſoror eius & mater optimum putauerunt tempus pro illius odio recepiſſe/& loquebantur non pauca Herodem incitantes in odium/qui nec inſuauiter hæc uerba attendebat/neq; facere quicq̄ in uxorem tanquam credulus præſumebat. Peius ergo dolorum paſſione ſuccendebaṫ:dum neq; illa odium cellare/neq; iſte amorem. Confeſtimque aliquid nefandiſſimum actum fuiſſet/niſi Cæſar nunciatus eſſet contrarios uiciſſe/& ĩteremptis Antonio & Cleopatra cunctam Aegyptum poſſediſſe. Quapropter feſtinans ad Cæſarem/reliquit domum ita diſpoſitam. Cui proficiſcenti Mariannem Soemo commendans/multas habere gratias ei pro diligentia profitebatur/& partem magiſtratus a rege promeruit/& ille quidem honorem hunc obtinuit.

Quemadmodum herodes cū in ægyptū peruenīſſet a cæſare multipliciter honoraṫ/& de interfectione uxoris ſuæ/uel alioꝝ de genere Hyrcani/& de miris cōſtitutionibus/cōſtructionibus/ad inuentionibus more gētilitio/quibus corrupit legem Iudaicam. Capi. IX.

HErodes uero cū in ægyptū pueniſſet. Cæſari cū ampliori fiducia ſermonē inſeruit/tanq̄ iā amicus. Sigē de ſatellitibus gallis cleopatræ q̄dringentos ei donauit/& terram ei rurſus reddidit/quam per illā pdiderat. Addidit ēt regno eius Gadara/uel Ioppem & Samariā necnon & maritimā Gazā uel antidonē/& Stratonis turrim. Cūq; hæc acquiſiſſet/& Cæſarē comitatus uſq; ad antiochiā eſſet:reuertiṫ/& quātū res ſuas extrinſecus fœliciter tractabat/tm̄ domeſticis laboribus affligebaṫ/ꝑſertim circa cōiugē de q̄ potius fœlicitatē quondā uidebaṫ habuiſſe/nā amorē non minorē illis pertulit/quos in hiſtoriis cognouimus cupidine retentos. Sed hæc merito Mariānem dilexit/quæ cum in aliis caſta uel fidelis eſſet/muliebre uel modeſtū quiddā nāliter habebat. Nā dominabaṫ marito ſeruienti libidini/& ſepius cōtumelioſe eū aggreſſa eſt. Quod ille diſſimulans portabat blandiebaṫ tm̄ licet matris eius uel ſororis ignobilitatē illa derideret & detraheret. Illo uero tēpore maioribus accuſationibus a ſuſpitione nutritis/anni ſpatium compleṫ ex quo a Herodes cæſare reuerſus erat/& cū iamdudū culpa uolueret/tunc erupit alia occaſione data. Meridie nanq; dum uoluiſſet requieſcere accerſit Mariannem amore quem in ea ſemper habebat aſtrictus. Quæ cum intraſſet/non cum eo concubuit/ſed feſtinanter eum depulit/& improperauit ei ſui patris uel fratris interitum. Qui cum grauiter tuliſſet contumeliam/& paratus ad facinus eſſet/

ſentiens

ſentiens ſoror regis Salome paratom olim pincernam regiũ intromittit/præcipiens dicere/ qualiter ſnaderet ei Mariãnẽ amatoriũ confeciſſe regi/& ſiquidẽ ille turbaretur/& interrogaret quale hoc fu iſſet reſponderet/uenenũ illã tenuiſſe/petentẽq; ſeipſum ſubminiſtrare. Si uero nullatenus de amato/rio rex cõmouereť/dimitteret uacuũ: dum nequaq̃ hoc ei periculũ ferret. Hæc dicens/eum hoc tem/pore locuturũ intromittit. Qui tanq̃ ueriſimilia ducturus cum ſtudio ingrediť/aſſerẽs Mariãnẽ præ/mia ſibi p̃ſtitiſſe dum flecteret amatoriũ regi porrigere. Cũq; ad hoc rex cõmotus fuiſſet/ uenenũ in quit erat/quod illa monebat dari. Cuius uirtutẽ ipſe ſe nõ ſciſſe fatebať ideoq; nunciaſſet/ quatenus ipſe requireret. Itaq; cum talia uerba herodes audiſſet/& dudũ iam furibundus/tunc potius excitať/ & eunuchũ qui Mariãne fideliſſimus erat/de ueneno torquebat cognoſcens/q̃ ſine illo tale aliquid non feciſſet. Qui cum neceſſitatibus intereſſet nihil quidẽ tortus de ueneno dixit/uxoris aũt odium quod in eũ hẽret ꝓpter ſermones quos Soemus explanaſſet/manifeſtauit ei. Cum hæc dixiſſet ira// tus rex exclamauit dicẽs: nullatenus Soemũ ſibi fideliſſimũ p̃oribus tp̃ibus hæc ꝓdidiſſe mãdata/ niſi quid amplius inter eũ & Mariãnem ꝓueniſſet. Et Soemũ quidẽ ꝓtinus interimi p̃cepit/uxori ue/ro indicium colligens/familiariũ accuſationẽ parauit/ſtudioſeq; executus eſt de relationibus amato/rii uel ueneni. Eratq; ſermone incontinens/& iracunda: quã ita ſentientes qui p̃ſentes erant/mortife/ram in eam ſniam ꝓtulerunt. Dũ hæc ſnia ꝓnunciareť/ſubuenit quidã ei uel aliquibus p̃ſentibus/ nẽ ita temerarie illã interficerent/ſed deponerent eam in aliqua regali cuſtodia. Tunc Salome cũ ſuis ſe ſtinauit e medio mulierẽ abducere/quæ potius regẽ impulit/caue inquiẽs ſeditionẽ multitudinis/ſi illa uixerit. Mariãne interea ita trahebatur ad necẽ. Conſiderans aũt alexandra tempus/& q̃ paruã ſpem haberet/eadẽ ab Herode paſſura cõtra priorẽ ſuam fiduciã nimis ualde cõmutabať. Nam uo/lens oſtendere ſe ignoraſſe cauſam exiens multa mala cõtra filiã uociferata eſt/& omnibus audienti/bus clamabat/malã c[illegible]ca maritum/& ingratã extitiſſe. Quapropter iuſte pati/q̃ audactter ei reſtitiſ ſet/nec retribuiſſet beneficiorũ tantorum remunerationẽ. Inter hæc talia & inhoneſta ſimulantẽ/& audentem ẽt capillos ſuos euellere/multa quidẽ in ea ab aliis uituperatio deformis diſſimulationis apparuit. Quod potius a pereunte cõprobatum eſt/cũ nec uerbum in initio dediſſet/nec ad illius im properationes turbata reſpexiſſet ſed q̃liter animi grauitate peccatũ matris ferret/euidenter demon ſtrabat. Ipſa ſiquidẽ non timido greſſu neque mutato corporis colore ad mortẽ ducebatur/ genero/ſitatem ſuam nequaq̃ in extremitate demutans. Et illa quidem ſic interiit/fœmina quæ ad continen/tiam & magnitudinẽ animi optima erat modeſtia uero ei non defuit/pulchritudine aũt corporis & affabilitatis dignitate magiſq̃ ſiquis exiſtimare poſſet oẽs mulieres anteibat/occaſio tamẽ exide ma ior prouenit/ne cũ gratia regis uel delectatione uiueret. Nam dũ ſemper potiretť illius amore/& ni/hil difficile ab illo ſperaret/fiduciam imoderatam habuit cõtriſtabant aũt eã quæ erga ſuos euene// rant. Hæc omnia ei quemadmodũ paſſa fuiſſet dicendo/ad ultimũ inimicas ſibi parauit matrẽ uel ſo rorem regis: & illum ſimul in quo tm̃ confidens nihil quod moleſtum ſibi oriretť ſperabat. Poſtquam interiit/regis potius deſiderium exarſit/ut ſæpius nomen illius inuocaret. Moliebať aũt omnia face/re quæ potuiſſent ſolatium afferre/conuiuia colloquia/quæ nihil ei profuerunt/ gubernationes etiã regales recuſabat/& tm̃ doloribus tenebatur/ut aliquando Mariãnem uocare miniſtris tanq̃ uiuen// tem ualentemq; p̃cipere. Cũ ſic haberetur/ſuperuenit egritudo peſtifera/quæ plures populi uel ami/corum eius extixit: & omnibus præbuit ſuſpicari p iram dei hæc cõtigiſſe/pro iniquitate erga Ma/riãnem confecta. Ideoq; ad peiora rex peruenit/ut ultimo ſolitudines eligeret/ſub occaſione uenatio nis. His confectus cogitationibus: non potuit multos dies protrahere/ſed incidit in difficillimã iua// litudinem. Nam inflamatione uel aſtrictione gutturis/mentiſq; mutatione tenebatur/& quæ potuiſ ſent curam exhibere/nihil pœnitus ꝓfuerunt/ſed contraria inueniebanť. Vnde poſtea deſperatione facta medici dum nequaq̃ medicaminibus allatis egritudo decreſceret/& rex nihil potuiſſet accipe/re/omna quæ ille uellet iuſſerũt ei præbere deſperationẽ ſalutis caſui deuouentes. Et ille quidẽ in Sa/mar ia Sebaſta nominata inualidus iacebat. Alexandra uero in Hieroſolymis habitans/eum audiſ/ſet in quibus eſſet herodes/feſtinauit cuſtodia ciuitatis obtinere/quæ duæ fuerant/una quidẽ ipſius ciuitatis altera uero templi/quas ſiquis ſub poteſtate ſua cõprehẽdiſſet/oẽm gentem ſibi ſubdebat. Nam imolationes nullatenus ſine his/fidebant: quas non exercere impoſſibile ludæis uidebať/para ti utiq; magis uitam amittere/quam religionis dei ſolitum ſacrificium non implere. Igitur cuſtodi// bus earum Alexandra obtulit/quod oportuiſſet ipſi uel filiis herodis eas tradere ne quis eas alter præoccuparet/illoque defuncto/rerum poteſtatem teneret/dicens quia ſi a morbo quo detineť eua/ſerit/tutius eas poterit cuſtodire. Cum hæc uerba feciſſet/non pariter tulerunt ſed fideles prioribus temporibus extiterunt: tunc magis & propter odium alexandræ putantes non ſe optime Herode ui uente deſperare. Quorum unus conſobrinus regis nomine Mane/confeſtim nunciauit regi alexan/dræ ſententiam. Qui nihil remoratus: interfici eã præcepit. Ipſe uero uix & multo labore cum ægri/tudinẽ ciuitaſſet/animo uel corpore debilitatus ſimul/& faſtidioſus in omnibus cauſis factus/ad pœ

nam

nam peccátiũ paratior erat/iccireo & amicos ſibi neceſſarios ſteremit. Cuſtodibatũ/uel Lyſimachũ/ uel Antipatrũ. Gadiã uocatũ/necnõ & Doſitheũ/ex hac occaſione. Cuſtodiebarus genere quidẽ idu mæus/erat inter primos dignitate/quia a proauis ſacerdotes uidebanť/Goze/quẽ deũ idumæi arbi/ trabanť. Hyrcano uero rẽpublicã eoꝝ ſub iudaicas leges redigẽte cũ herodes regno ſucceſſiſſet/indi cem Cuſtodibarũ idumeæ uel Gazæ declarauit/& dat ei ſororẽ Salomonẽ. Ioſippũ occidens porem eius maritũ ſicut demonſtrauimus. Cũ hæc Cuſtodibarus ꝓter ſpẽ libenter impetraſſet/elenatus fœ/ licitatẽ paulatim excedebat/putans nõ eſſe bonũ/ſe iudicẽ Herodis præcepta pficere neq; Idumæos ſub lege iudaica exiſtere. Quapropter deſtinauit ad Cleopatrã/dicẽs. Idumæos ſemp illius maiorum fuiſſe/hac propter hoc iuſtũ eſſe/ut peteret ꝓuinciã ab antonio. Nam ſeparatũ cõfirmabat tranſfer/ re fauorẽ ſuũ ad illã. Agebat tñ hæc/nõ ꝙ potius Cleopatrã dominari deſideraret/ſed æſtimabat/ſi pluribus uiribus herodes priuaretť/facilius iam poſſet ſibi gentis Iudæoꝝ principatũ uẽdicare/occa ſione generis & pecuniaꝝ quas perpetuo/per illicita lucbra acquiſierat. Et Cleopatra quidẽ antoniũ petẽs/prouiciã minime obtinuit. Nunciantť aũt hæc uerba herodi. Qui paratus Cuſtodibaꝝ iterfi/ cere/matris petitionibus uel ſororis/neniã ei donauit/ſed nõ in ſuſpectũ eũ in poſteꝝ ꝓ ꝓoribus cõa tibus dereliquit. Tẽpore uero interiecto/cũ contigiſſet Salomẽ a cuſtodibaro diſcordare/ mittit ſta/ tim ei repudiũ/cõnubiũ rẽnuens/nõ ſecundũ leges iudæoꝝ. Nã marito quidẽ apud nos licet hoc fa/ cere/uxori uero nullatenus ſeparare & ducere aliũ niſi prius a priore marito dimittať. Salomone tñ non generali lege/ſed ptãtis ſanctione cõnubiũ ſeparauit/& ad fratrẽ Herodem dicebat/pro illius fi de maritũ ſe reliquiſſe/dũ cognoſceret eum cum antipatro uel Lyſimacho uel Doſitheo nouis rebus ſtudentem: fidem uero ſermoni de Babe liberis ꝙponebat ꝙ ſeruarenť apud eũ duodecim annis/quæ multũ ſtuporẽ regi ꝓter ſpem uerba fecerunt. Nã Babe liberos deſtinauit olim pſequi ꝙ inimica ſui fuiſſent/tũc uero per tpis longitudinẽ de memoria eius exciderant. Quoꝝ inimicitiæ & odiũ hinc ortũ eſt. Cũ antigonus regnũ hẽret/& herodes ciuitatẽ Hieroſolymoꝝ obſideret/neceſſitate uel ma/ lis quanta obſeſſis aſſiſtunt plures inuocabant herodẽ/& ad illũ clamabant. Babe aũt filii dignitati/ bus ꝓcellentes & apud populũ ualidi/permanebãt/cũ antigono/& herodẽ accuſabant/& ſeruandũ regio generi ꝓncipatũ ſuadebant. Ciuitate uero capta/cũ herodes rẽpublicam tenuiſſet/Cuſtodiba/ rus exitus ciuitatis obſtructurus ordinať/quatenus nõ recederẽt ab ea/qui ciuiũ rei aut regi cõtrarii extitiſſent/ſciens in opinione uel in honore populi Babe liberos eſſe/& putans magnã partẽ ſibi eoꝝ fore in reꝝ mutatione. Qui illoꝝ ſaluti ſtudens/abſcondit in ꝓpriis pſidiis/tũc qdẽ iureiurãdo hero/ dem flexit nihil de illis ſciſſe ſe. Quare liberatus eſt a ſuſpitiõe. Rurſuſq; edicto a rege poſito/& om nem modũ excogitãte ut eos inueniret/nõ eſt cõfeſſus. Sed cũ primum negaſſet/ non ſine pœna fui putauit poſtea uiros oſtendere/& non fide iam tñ: ſed & neceſſitate eos clare feſtinabat. De his cum nunciatũ a ſorore fuiſſet/rex deſtinãs ad loca ubi cõmorabanť ſimul cũ aliis accuſatis illos occidit/ ut iam nihil eſſet reſidui de genere hyrcani/ſed regnũ ſuo poſſideret arbitrio/nemie in dignitatibus exiſtente/qui iniquitatibus eius reſiſteret. Iccirco potius a patriis moribus excedebat/peregrinis in/ uentionibus ueterẽ ſtatũ corrumpebat/qui nullatenus maculari debuiſſet/unde nõ minora nobis in poſterũ mala ꝓuenerunt/diuerſis recedentibus maioꝝ pietate corruptis/& primũ quidẽ certamẽ qn quennale Cæſari cõſtituit/& theatrũ in hieroſolymis cõdidit/& rurſum in cãpo maximo Amphite atrum/utraq; cõſpicua/moribus uero iudaicis aliena. Siquidẽ uſus aut apparatio taliũ nequaq; tradi ta fuerat. Celebrationẽ quidẽ illã clariſſimã per quinquenniũ cõſtruebat/nũcias finitimis/& conuo/ cans ab omni gente athletas/& oĩa certamina & de tota terra inuitabat/ut ſpe propoſitoꝝ ꝓmiorũ & uictoriæ gloria cõuenirent. Igiť collecti ſunt capitales artifices/nõ tñ hii q exercitationibus cor/ poris prævalerẽt/ſed & muſica ꝓcellentes quos Tymelicos uocãt/proponẽs maxima uictoriæ præ/ mia/omneſq; nobiliſſimos ad cõflictionẽ cõuenire uocitabat. Cõſtituit quoq; q̃driugis & biugis/& unius equi curſui nõ parua dona/& oĩa quæ munificentia uel decore apud ſingulos ꝓfulgebant/ uo/ lens habere clariora/ſpectaculũ liberalitate cõpoſuit/theatrũ uero circa Cæſaris imagines habebat/ & Trophæa gentiũ quas belläd̃o ille deuicerat/auro. Luel argento puro cunctis inſtructis/& neq; de ueſte neq; de uaſis aut lapidibus ꝓcioſiſſimũ aliquid defuerat: quod nõ certantibus offerebat. Appa/ ratus ẽt ferarum fuit. Nam leonibus multis cõgregatis: & aliis quæ eminerent ferocitate/& raro in/ ueniuntur/quorum inter ſe altricationes & pugnæ cõtra hoĩes excogitabantur/ peregrinis quidem ammiratio ſumptuum/& delectatio ſpectaculi uidebatur/prouincialibus autem euidentiſſima ſolu tio morum/qui apud nos coluntur. Impium.n. eſt feris hoĩes pro hominum ſpectaculo ſubdere/ ini/ quum ẽt peregrinis moribus ſolita pẽmutare/ſuper oĩa uero contriſtabant eos trophæa/dum puta/ rent imagines eſſe armis obſitas: quia non patrium illis fuerat talia colere. Quod nec herodem late/ bat/ qui uiolentiam quidem eis inferre oportunũ non putauit/loquebatur aũt & conſolabatur ut ſu/ perſtitionẽ eorum auferret/ſed nullatenus ꝓſuadebat/dũ grauiter illi tuliſſent ea quæ uidebãt ſoluta lege cõmitti. Illi uero unanimiter clamabãt dicẽtes. Licet oĩa exiſtimemus tolerabilia/tamẽ homitũ

iam

imagines uel trophæa non eſſe patrium in ciuitate admitti profitemur. Herodes autem turbatus & intelligens nō facile eos reſiſtentes deuinci ſine ſolatio/accerſit quoſdā primos eoꝝ ad theatrum & oſtendens trophæa conſuluit quid illis hæc uiderent. Qui cū clamaſſent hominū imagines præcipi/ens auferri ornatū impoſitum/oſtendit ligna nuda/quæ ſtatim ſpoliata riſum plurimū ſpectantibus incuſſerunt. Tali modo multitudinis impetum mitigauit Herodes/ut iam plurimi mutati non offen derentur. Quidam uero permanebant in difficultatibus ſuis/q̄ ſolita minime contuebantur/& puta bant initium patriis legibus deſtruendis. Vnde optimum exiſtimauerunt magis pericula pati quam mutatam rempublicam negligi/dum Herodem proſpicerent uiolenter introducere quæ non ſolita fuiſſent/& uerbo quidem regem/operibus autem hoſtem omnium demonſtraret. Vnde coniuraue/runt omne periculum ſe ſubire decem ciues/& gladios ſub ueſtimento portabant. Inter quos fuit qui dam oculis captus/qui per indignationē eorum quæ audiebat fieri/ſe ipſum pati quæ & illi firmabat, qui nō mediocrē eis impetū in conatibus periculoſis imiſit. Quod conſiliū cū deliberaſſent/ex com/poſito ad theatrum pergebant/ſperantes nō poſſe Herodē fugere/ſi ſubito eum inuaderent. Cunq; parati cum audacia ꝓperarent: unus eorum qui perſcrutantes ſingula renunciabāt regi/eoꝝ cōſpira tionem intelligens/parato regi theatrū ingredi indicauit. Qui cōfeſtim ſciens odium q̄ plures in eū habuiſſent/& ſeditiones quotidianas/diſcedens ad aulā/nominatim accuſatos uocauit. Qui cū a mi niſtris euidenter capti fuiſſent/ſcientes q̄ nō euitarent periculū ornauerunt neceſſariū uitæ finē/nul/lam deponentes animi ſui fiduciā. Nec. n. negauerunt actū ſed & demonſtrauerunt gladios/cōfeſſiq; ſunt bene/& pie coniurationē ſe feciſſe/lucri quidē nullus cauſa neq; pro ſuis doloribus: ſed pro com munibus cauſis/quas ſeruare aut pro his mori cūctis dignum uideret. Talia quidē illi de uoluntate inſidiaꝝ fiducialiter ꝓlocuti/a regalibus miniſtris circūſepti ducebant/omnēq; pœnā paſſi perimun tur. Non multoplus eum qui talia nunciauit odio quidā rapientes non tantum interfecerunt/ſed & membratim dilacerantes/canibus appoſuerunt. Videbant autem multi ciuium quæ fiebāt/& nemo nunciauit/uſquequo Herodi acerbiorem & cerciorem facienti inquiſitionem quædam mulieres tor tæ confeſſæ ſunt quæ hæc uidiſſent. Herodes uero eos qui facinus commiſerunt ſimul cum tota do/mo peremit. Concurſus uero & audacia populi quam pro legibus habebant/non remiſſionem facie bant Herodem/ſed multo potius cautiorem qui ſtatuit undiq; ſeſe munire/ut ſiqui nouis rebus ſtude rem/manifeſta fieret eorum conſpiratio/dum ciuitas ab aula qua cōuerſabatur/& a templi cuſtodia tutaretur qua antonia dicebatur. Samariam quoq; deliberauit muris circundare/quam mutato no/mine Sebaſtiam appellauit putans etiā prodeſſe prouinciæ locum munire qui de hieroſolymis abe/rat unius diei uia/& olim uocabat Stratonis turris etiam eum conſtructum Cæſariā nominauit/& in maximo campo electos equites deputans/locum ædificauit/qui in Galilæa Gaba uocat/& trans fluuium Sebonitidē. Hæc ergo paulatim ſemper pro tutela ſua molitus perfecerat/circūdans cuſto/diis totam gentem ut nequaq̄ poteſtatem haberet ſeditiones promptas agere/quibus paruo motu fa cto frequenter utebant/nec laterent ſi mouerent/aſſiſtentibus ſemp in ꝓximo qui cognoſcerent: & multos quidē auxiliatores ſuos/plures āt ex finitimis inhabitare illic fecit/dū munificentia ductus tē plum cōſtrueret quo ſimile ꝓus nec in nobiliſſimis ciuitatibus exiſtebat/quod magis pro tutela ſua conſtruens in honore auguſti cæſaris Sebaſten appellauit/& prouinciæ partē meliorē quæ ꝓpe fue/rat diſtribuit habitatoribus ut prono aīo cōuenientes in ea cōuerſarent muroq; firmiſſimo circūdās altiora loca/cuſtodiis cōmuniuit/ne magnitudine minor eſſet maximis ciuitatibus. Nā uiginti ſta/dia habuit itus/in medio uero mēſura unius & ſemis ſtadii locū ſtatuit undiq; decoratū. In quo tēplū altitudine uel publica pulchritudine excellēs ædificauit/paulatimq; totā ciuitatē exornās/munitio/ni quoq; ꝓſpexit: eius cuius pulchritudinē ob memoriam poſteris uoluit ſuæ relinquere largitatis.

De fame p iudæā & Syriā facta/& ut ſeruauit populos & ciuitates Herodes & rurſus mira & clara opera eius ſeu fœlicitas/& de Eſſeno quodā q diuinationis habuit noticiā. Ca. X.

EOdē tēpore tertiodecimo āno regis Herodis inſtante/magne calamitatis ꝓuiciā occupa/uerunt/ſiue de ultione/ſeu caſu ſic occurrēte. Siquidē ꝓus gelu percuſſa terra/fructus nul latenus inferebat/præterea & ciues per inopiā frumēti morbus & paſſo peſtifera poſſide bat. Qui continue malo; diuerſitate cōpræhenſi/dū indigerent cura uel alimentis/plus peſte moriebant/morbus ita pereuntiū & uiuentiū ſolacia auferebat. Nā corruptis frugibus terræ/horreiſq; exhauſtis/nulla ſpes alimentoꝝ ꝓp peſtilentiæ malū nullatenus ſpectabat. Neceſſitas er/go plurima inopiæ nō minus ipſi regi quā populo iminebat. Siqdē uectigalia q̄ de terra ſolitus erat accipere/minime colligere ꝓualebat/& pecunias cōſumpſerat/largiſſime ciuitates ædificando nec erat quod dignū auxilio uideret. Interea deliberabat tēpori cōferre ꝓſidiū quod difficillimū fuerat/dum nec uicini habuiſſent unū alimēta præberent/qa nec ipſi leuiora toleraſſent/& pecuniis deficien tibus licet potuiſſēt pauca plurimis cōparare bñ tñ arbitratus/nequaq̄ auxiliū negligere/ornatum regium incidit/neq; præcioſiſſimis uaſis/neq; artificio præcellentiſſimis parcens. Mittebat autē pe/

cuniā

cuniam ad ægyptum Petronio præſida Cæſare conſtituto/& cum non pauci ad eũ confugiſſent pro
pter eãdem neceſſitatẽ/& amicus Herodis priuatim exiſteret/uolens ſubiectis eius ſubuenire primis
ipſis deportare triticum conceſſit/per oĩa eos & in emptione & in nauigatione releuans ut maxima
pars ipſe huius auxilii fieret. Nã herodes his deportatis/non tm̃ ſententias inhorrere ſe p̃us habẽtiũ
mutauit/imo maximã oſtentationẽ ſui fauoris & patrocinii iudicauit. Siquidẽ primũ his quantũ po
tuiſſent per ſe panificare triticũ diuiſit. Præterea multis exiſtentibus qui ſenio uel altera infirmitate
tenti nõ ſufficerent alimẽta ſibi præparare/prouidebat eis conſtituendo piſtores/qui paratos panes
uenderent. Diligentiã aũt ne cũ periculo hyemarent habuit/cũ cõprehendiſſet eos ẽt ueſtiũ inopia.
Nã corruptis & oĩno cõſumptis pecoribus/neq; lanæ/neq; aliorũ ueſtimẽtorum copiam habuerunt.
Quæ cũ iam procuraſſet:& ciuitatibus finitimis conabaẽ prodeſſe/ſemina Syris præbendo. Quod
multum ẽt ei profuit:dum gratiã exinde ſibi acquiſiſſet. Terra.n.poſt hæc fructus ſuos uberius oſtẽ/
dente/nõ minus quinquaginta milia hominũ quos ipſe pauerat ad propria deſtinauit. Cum hoc mõ
calamitatibus oppreſſum regnũ omni munificentia uel induſtria recuperaſſet/nõ parũ & in circui/
tu finitimos ſimilibus paſſionibus afflictos releuauit. Nam nõ fuit qui per neceſſitatẽ ad eum ueniẽs
non eius auxiliũ inueniret ſecundũ ſuã dignitatẽ. Sed & populi/uel ciuitates & priuati ad eũ cõfugiẽ
tes ſolatiũ impetrarunt/in tm̃ ut æſtimareẽ indigentibus extraneis plus decẽ milia tritici choros ex/
pendiſſe. Chorus aũt habebat modia attica decẽ. In ipſo uero regno ſuo. lxx. milia expẽdit. Hãc eius
diligentiã & ſolicitudinẽ apud iudæos tm̃ cõtigit præualere/& diuulgari apud alios ut antiqua in eũ
odia cõmota pro præuaricationibus legũ:p̃ quas ẽt regno totius gentis pœnæ p̃uari putareẽ/libera/
litate ſua prorſus extingueret/animi ſui magnificentiã præter opinionẽ demonſtrans/populũ aũt in
tantum mutauit/ut talem eũ arbitrarentur/non qualẽ experti ſunt dudũ/ſed qualẽ in neceſſitatibus
probauerunt. Eodem tempore & auxilia Cæſari quigentos electos ſui corporis cuſtodes deſtinauit/
quos Elegiſeus Gallus ad mare rubrũ perduxit. Poſt hæc ad meliora rebus ſibi ꝓueniẽtibus palatia
in ſuperiore ciuitate conſtruxit/magnas exigens domos & ornatu p̃cioſiſſimas ut plures uiros am/
miratione ſui capere potuiſſent/ſecũdum menſuram autem & appellationes eis impoſuit/nam una
Cæſaris/alia agrippæ uocabatur. Deſiderio deinde commotus/cum nihil præponeret ſuæ libidini
filiam Symonis ſibi coniunxit/qui Hieroſolymita filius Buti cuiuſdam Alexandrini ſacerdos inter/
nobiliſſimos cum filiam haberet optimam/& tunc hieroſolyma nominatã/huius pulchritudo ani/
mum Herodis inflammauit & ne ſuſpicaretur uiolentia uel tyrannide hoc agere/melius arbitratus
eſt nuptiis puellam ducere. Ideoq; Symonem dignum regia cognatione iudicans/dum ſuũ deſideriũ
complere uellet per honores euexit/ſtatimq; Ieſum Ioſabetis filiũ a principatu ſacerdotii depoſuit/
& Symonem ordinauit/atq; affinitati ſuæ coniunxit. Cum uero nuptiæ perfectæ fuiſſent/ædificauit
caſtellum in loco quo prius iudæos cũ a principatu per antigonũ pœne decidiſſet euicerat/quod eſt
ab Hieroſolymis ſexaginta ſtadiis natura munitum/ad ædificationem oportuniſſimum/inſtar collis
manu factum/ut eſſet in rotundo circuitio eius. Concluditur aũt in circuitu turris rectũ hñs aſcenſũ
ducentis gradibus ædificatũ/intus aũt domus regiæ præcioſiſſimæ & ad munimẽ & ad ornatum ſi/
mul effectæ. Circa initium ergo collis habitacula cõſtructionis p̃ſpicuæ/& aquæductus fecit/nã non
ille locus proprias habuit aquas/ſed longe pplurimis ſumptibus deductas. Circa campum uero ciui
tas erat ædificata/quæ collem pro arce habebat. Cũq; oĩa ei ſecundum ſpẽ eueniſſent/ſeditiones con
tra regnũ nequaq̃ ſperauit oboriri duobus modis ſubiectos regens/timore quidẽ/& eſſent ad pœnã
non meritis/diligentia uero q̃ in neceſſitatibus magnanimus appareret. Circundedit aũt tutelã ex/
trinſecus tanq̃ murũ ſubiectis parans/nam & ciuitates extraneas diuerſarumq; regionũ reges patriis
muneribus ad amicitias ſuas flectebat. Vnde magnificentia ſua Cæſarem/& Romanos potentiſſi/
mos placabat/tranſgrediendo leges/dum tẽpla erigeret ritui noſtro contraria. Nam nobis interdi/
cta ſunt delubra uel figuras more paganorũ honorare/quæ foras ꝓuinciã Iudeæ pro Cæſaris fauore
faciebat in ciuitatibus/pro quarũ cõſtructione multas pecunias expendebat. Attendens uero prope
mare locũ oportunũ ciuitati/quæ quõdam Stratonis turris dicebatur/nõ qualẽcunq; urbem illic ſed
lapide albo palatiiſq; præcioſiſſimis ciuitatẽ cõſtruxit. Portũ quoq; trãquillũ magnitudinẽ/ſimilem
Pireto totumq; confugium nauibus præbentem conſtituit. Quæ ciuitas iacet in phœnice ſecundum
pelagus ad ægyptum inter ioppen/& Dora oppida maritima/quæ ſtationẽ nauium difficilimam ha
bent propter Africi procellas. Cui difficultati remediũ præſtans:deſcripſit in circuitu portũ/qui ſuf/
ficeret maximis claſſibus locum p̃bere refugi/lapides ingentes in altum ulnis uigitiquinq; deponẽs/
quoũ longitudo. xxv. pedum erat/altitudo autem non minus decem & octo. latitudo nouẽ/ſuper
quos turres diſpoſuit/quarum maxima Druſus nominaẽ a Druſo Cæſaris priuigno/hoſtia uero por
tus contra aquilonem extabant/in medio aũt turris erat/ſuper quam templum cæſaris poſitum/na/
uigantibus apparebat/habens ſtatuas/unã qdẽ Romæ/alteram aũt cæſaris/ciuitas uero Cæſarea uo/
cabaẽ/quæ ſubtus cloacas nõ minores ſuperioribus ædificiis habet/quas aliæ quidẽ modicæ ſpatio

non

non longo ad portū & ad mare fundūt/una uero media eſt:omniū receptaculū purgamentoꝝ/ quæ imbribus & mare influēte diluunt'.Edificauit ēt theatrū ab auſtrali latere portus/amphiteatrū quoq; multa milia hominū capiens:in cōſpectu pelagi conſtruxit.Itaq; perfecta ciuitate/duodecio āno/cū nec ab re laſſeret'/neq; rex ſumptibus deficeret/deliberauit filios ſuos Romæ tranſmittere ad cæſarem.Alexandrū & Ariſtobulū.Qui cū aſcendiſſent/& in domo Polionis/uiri nimis ſtrēnui/& herodis amici conuerſarent'.Cæſar eos cū omni humanitate ſuſcepit/pollicitus licentiā Herodi præſtare quē uellet ſibi ſucceſſorē relinquere/inſup & ꝓuinciā Traconē & Betaniā uel Auranitē ei cōceſſit/hmōi occaſiōe.Zenodorus qdā cōductor domus lyſaniæ fuit/cui dū reditus nō ſufficerent/de latrociniis per Traconē amplius acquirebat.Quæ loca habitant latrones Damaſcenoꝝ prædā agentes. Hos Zenodorus minime ꝓhibebat propter cōmunionē lucri.Cū ergo mala paterent' finitimi. Varronē tunc præſidē interpellabant/rogantes/ut cæſari pateſaceret inquitatē Zenodori. Cæſar autem delata ſuggeſtione reſcripſit latorocinia exterminari/ꝓuinciā aūt deputari Herodi/tanq̄ illius diligētia indigentē/quia difficillima domicilia & aquaꝝ receptacula/& depoſita frumēta habētes poſſent diu ſuſtinere pericula/muniti ſpeluncis.Cum hæc gratia Cæſaris Herodes accepiſſet ad ꝓuinciam Traconē pergens/maliuolos latrones oppreſſit/& in circuitu deſideratā pacē omnibus ꝓbuit.Zenodorus aūt cōtriſtatus/primū ꝙ a magiſtratu depoſitus fuiſſet/magis aūt inuidia/quod ꝓfutura Herodi tradita eſſet:aſcēdit Romæ accuſaturus eū unde nihil agens reuerſus.eſt.Interea Agrippæ ſucceſſori cæſaris trans ioniū miſſo/circa Mitylenē locuturus Herodes occurrit/priſtinaq; amicitia renouata rediit ad iudæā.Gadarenſiū aūt quidā ad agrippam peruenerunt accuſantes Herodē quos ille nullo reſponſo dato:ligatos rege tranſmiſit.Arabes quoq; iam dudū infeſti p̄ncipatui Herodis/ ſeditionē conabant' rebus eius inferre/occaſione hmōi nata.Zenodorus.n.cū iā de ſe diffideret/ præfecturæ ſuæ ptē aliquā Auranitidis/quinquaginta talētis uendidit/quæ cū in donatione Cæſaris habere't/tanq̄ iniuſte ea ſublata contendebāt ſæpius quidē incurſionibus uiolētiam inferre/necnō & inopes milites flectebāt expectantes rebellionē quā deſiderāt:qui ſtudent male uitæ ſuæ cōſulere.Quæ cum cognouiſſet Herodes de prouincia ſua ſeditionū auferebat occaſiones.Igitur ſeptimodecio anno regni herodis.Cæſar ad ſyriā peruenit ubi Gadarenſiū plurimi herodē accuſabant/grauē eum ſibi/& tyrannū in ꝓceptionibus intimantes.Hæc aūt dicere cōpellebat Zenodorus/cū iuraſſet/nullatenus eos relinquere uſq;quo ab herodis iperio eos auferret.Quibus cōmoti Gadarenſes/ & cōfitentes ꝙ nihil paſſi fuiſſent ab herode/cui eos agrippa tradidiſſet/qui crudelis qdē improprios/ humanus aūt erat in alioꝝ peccatis/accuſabāt rapinas & cōtumelias/ꝓbantes & euerſiones tēploꝝ.Et herodes quidē indignatus/paratus erat ſatiſfacere.Cæſar aūt amplectabat' eum/nihil de fauore ſuo dicens p ſeditionē multitudinis cōmutandū.Et in primo quidē die de his ſermones prolati ſunt/ impoſterum uero nulla ꝓceſſit cognitio.Siquidē Gadarenſes uidentes Cæſaris & cōcilii intentionē/timore territi/ne regi traditi afficerent'/quidā ſeſe noctu gladio percuſſerunt/alii præcipites ſeſe dederūt/quidā in fluuio ſponte ſubmerſi defecerunt/quæ uidebant' temeritatis/non peccati fuiſſe ſupplicia. Quapropter nequaq̄ Cæſar remoratus/herodē a reatu ſoluit necnō occurrit ēt nō mediocris ei fœlicitas/Nam Zenodorus ꝓcordiis ruptis malo ſanguine ꝓfluēte/in antiochia Syriæ uitā finiuit/Cæſar aūt & huius poſſeſſionis partē non paruā herodi cōceſſit/quæ inter Traconem & Galilæā erat. Vlatha/uel Paniada/& in circuitu terram.Dimiſit autem eum/& curatoribus Syriæ præcepit/ut ſecundum illius ſententiam omnia tractarentur/ & in tantum fœlicitatis proceſſit/ut cū duo iſti romanorū imperiū regerent.Cæſar uel agrippa/tertium ſibi amicū cōiunxerunt herodē.Qui cum in tanta fiducia cōſiſteret/fratri ſuæ Feroræ petiuit Tetrarchiā a Cæſare cētū talentorū fideiuſſor exiſtēs/ita ut ſiquid ille pateret' filii eius īmunes euaderent.Sed cū Cæſarē cōmitatus eſſet uſq; ad mare/rediens in terra Zenodori pulcherrimū ei tēplū cōſtruxit/iuſta paniada/ubi ſpelūca pulchra in monte cōſiſtit/ſub qua terræ altitudo inacceſſibilis eſt:aquis īmobilibus plena/indeq; fontes iordanis fluuii naſcuntur.Quem locū templo conſtructo.Cæſari deuouit.Tunc ēt tertiā partē tributorū cōceſſit ſubiectis ſuis.occaſione ſterilitatis/plus aūt reconcilians eos/ne aduerſarēt' ulterius.Nā in talibus pietate ſoluta moleſte de præuaricatis legibus referebant adinuicē.Qui dū his incitarent'/diligentiā habuit hæc ſedare/auferens quidē ociū & præcipiens ſemper in laboribus eos occupari.Nam neq; communis deambulatio fiebat/neq; conuentus in ciuitate/ſed omnia cuſtodiebant' & ſeuiſſima tormenta captis inferebantur/cum multi palam uel furtim in carcerē hyrcani tracti illic extingueren//tur.& intus in ciuitate pariter & in uiis.nam erant qui conuenientes in unū ſpeculabantur eos.Dicūt eſſet nec ipſum hoc neglexiſſe/ſed ſæpius priuatū accipiēs habitū:nocte cū populus cōuerſabant'/experimētū faciens/quid de principatu ſuo ſentirent/& ſi quos oīno atroces nec approbātes ſua opera inueniſſet/oībus modis ꝓſequebat'/& reliquam multitudinem ſacramentis imppellebat ſibi fidelem exiſtere/& cogebat fauorem cum iureiurando ſibi/uel principatui cuſtodire.Quorū multi placantes eum/uel timentes/ueniebant ad quod poſtulaſſet/alios uero ſeruantes ſuam opinionē/& gra/

niter

uiter ferẽtes ꝙ cogerent/modis oĩbus occidebat. Flectebat ãt & Pollionẽ grauiter phariſæũ/& ſame am/ſocioſq; illoꝝ ſibi iurare. Qui licet nõ obtẽperaſſent/tamẽ nõ ſunt torti. dũ uenerationes eius ꝙ pollionẽ ſpetraſſent. Liberati ſunt ẽt de hac neceſſitate hi qui dicunt apud nos Eſſeni. Genus ãt hoc eſt/quod conuerſatione utitur/quã apud græcos Pythagoras tradidit. De his itaq; in aliis certius ex planabo. Eſſenos aũt ex hac cã ſic honorabat/ꝙa maius quiddã de his ſentiebat/quã de mortali na/tura dicere puto. Nam nõ inhoneſtus ſermo uidebit/in hiſtoriarum genere de his talibus intimare. Quidam Eſſenoꝝ nomine Manaemus fuit/per oẽm uitam benigna uoluntate probatus præſcientiã a deo futurorum habens. Is dum adhuc Herodem puerum ad doctorem euntem uidiſſet/ut regem Iudæoꝝ ſalutauit. Qui illuſum ſe reputans cõmonebat eũ ſermonẽ adhuc priuatus. Manaemus hic ridens/& feriens manu poſteriora eius/regnabis inquit fœliciter nam iã a deo dignus iudicatus es/re cole Manaemi plagas/ut hoc tibi ſit ſignũ de peccatis in regno cõmittendis. Iam optima eſt rõ/ſi iu/ſtitiã & dei pietatẽ dilexeris/& modeſtiã circa ciues habueris/ſed nõ talem te futurũ intelligo dum omnia cognoſcam. Fœlicitate nanq; omnes præcellis/& habebis gloriã æternã/obliuionẽ uero pie/tatis uel æquitatis poſſidebis. Hæc non latebunt deũ in ultimo uitæ pro tuo facinore. Quibus nulla/tenus animum intendit/dum ſpes Herodi deeſſet/paulatim uero/cum eleuatus uſq; ad regnũ fuiſſet/& fœliciter principatũ ægiſſet/accerſiit Manaemũ/& de tempore quantum regnaret conſuluit eum Manaemus autem cum omnino nihil dixiſſet/ſed tacuiſſet/interrogauit ſi decem tãtum anni regni ſui eſſent/reſpondit. &. xx. &. xxx. ſed finẽ non addidit. Herodes autem iſtis contentus. Manaemum cum honore dimiſit/& omnes Eſſenos propter illum honorabat. Hæc ſibi licet miranda legentibus demonſtrare feſtinauimus/& oſtendere/multos apud nos talem diuinationis habuiſſe noticiã.

Qualiter tẽplũ poſt ſexcentos ãnos depoſuit/& aliud duplũ cõdidit. Capi. XI.

INterea decimo & octauo ãno regni Herodes poſt prædicta ædificia/opus nõ minimũ in choauit. Siquidem dei templũ maximũ cõſtruere & murũ altũ & decorũ erigere iudica/uit/dum putaret id nobilius oĩbus ſuis factis perficere/& ad æternã memoriã peruenire. Sed dum non facile populo perſuaderi cognoſceret/propter operis magnitudinẽ conuo/cans eos hac oratione mulcebat dicẽs. Alia quæ a me in regno ſunt facta o uiri contribules ut de his laudem proferã/credo ſuperfluum/tanquam mihi quidẽ minorem licet uobis utilitatem maiorem ferre uideantur. In difficultatibus. n. nec neglexi quæ ad ueſtra cõmoda pertinerẽt/neq; in extructio/nibus mihi magis/quam uobis oĩbus feſtinaui tutelam impendere/& puto ꝙ dei cõſilio ad hanc fœ licitatẽ euectus ſum/ad quantã non ꝑus gens Iudæorũ aliquãdo peruenit. Cõſtructæ nãq; ſunt per ꝓ uinciã ciuitates/quas habitatoribus plenas/munitionibus ornãtes/genus noſtrũ exaltauimus/ quas operoſum uideẽ mihi ſciẽtibus enumerare. Quod autẽ nitor efficere/omni pietate ꝓcellentius/ex/planabo. Bene enim noſtris/ꝙ iſtud maximo deo templũ noſtri patres ædificauerunt cũ a Babylo/nia remeaſſent/& quia deſunt ei ad magnitudinẽ in altum cubiti. lx. ſecundũ inſtar illius quod Salo mon conſtruxerat. Nemo negligentiã pietatis parentũ noſtroꝝ accuſet: nõ culpa illoꝝ factũ eſt bre/uius tẽplũ/ſed cyrus & Darius Hyſtaſpe filius huiuſmodi menſurã ædificationis fieri præceperunt. Quibus illi ſeruiẽtes/uel ſucceſſoribus eoꝝ/& poſt illos Macedonibus non habuerũt aptũ tps quod ad eiuſdẽ antiqui formã iſtius mẽſurã ꝓducerẽt. Nũc aũt qũo nutu dei principatui meo pax larga cõ/ceſſa eſt & diuiciarũ poſſeſſio & multitudo reddituũ: & quod maximũ eſt: amicitia fauorꝙ Roma/norũ/qui omniũ rerũ domini exiſtũt/cur nõ ſtudemus relictũ neceſſitate ſeruitutis tpe opus corri/gere/& integrũ deo ꝓbere pro beneficiis eius in meo regno collatis. Talia concionãte Herode/mul/tis ammirationẽ ſermo pronũciatus præter opinionẽ ipoſuit: nec aliqua deſperatione cõmoti ſunt ni ſi ꝙ anxiabant/ne eo ſoluto aliquid emergeret/& opus moraretur ad finẽ uſq; perduci ictirco ma/ior illis & difficilis putabatur magnitudo conaminis. Quos cum Herodes cerneret dubitãtes adhor/tabatur eos dicens/ſe non prius deponere templũ niſi omnia præpararentur/quæ ad perfectionem eius pertinerẽt. Nã neq; mentitus eſt ex hoc quod ꝓmiſerat. Ille. n. plauſtra parauit/quæ lapides ue/herent/decẽ milia elegit peritos artifices & mille numero ſacerdotes/ quibus & ſtolas ſecundũ eoꝝ honorẽ habitũq; parauit/ſed & quoſdã cemẽtarios/alios aũt fabros/alios lignarios eruditos ad tem pli fabricã hortabat. Cũq; omnẽ apparatũ alacriter aggegaſſet antiquis fundamẽtis ſolutis noua im poſuit ſuper quæ templũ ærexit/longitudine centũ cubitorũ/latitudine centũ cubitorum/ altitudine centum uiginti. Qui uiginti cubiti per tps fundamentis deſiccatis reſederunt/quod poſt hæc tpibus Neronis renouare deliberauimus. Edificatũ eſt uero tẽplum ex lapidibus albis & tenaciſſimis/ quo/rum magnitudo in longitudine uigintiquinq; cubitorum/altitudine octo latitudine duodecim erat. Totius namq; templi circuitus & porticus undiq; humillima/altiſſimũ uero mediũ fuit/ut a multis ſtadiis cõſpiceret & in ꝓuincia cõſtitutis/& cõtra habitãtibus aut accedẽtibus cerneret/ ianuas aũt introitus & ſupliminaria/necnõ & uela/iuxta tẽpli magnitudinẽ uario ornatu decorauit. Aureos flo res ambientes colũnas fecit/ſuper quaꝝ capita uitis tẽdebatur/botros aureos habens pendẽtes/qui

mirãdam

mirandā magnitudinē & artificii claritatē uidentibus exhibebāt ꝓpter materiei pulchritudinē. Circundederat ēt & porticibus maximis omne templū/& ſecundū quantitatē uniuſcuiuſq; rei ſumptibus omnia priora ſuperauit. Porticus uero duæ maximis parietibus fulciebant/ipſi autem parietes opere inaudito conſtructi erant. Nam collis erat ſaxoſus/paululū erectus a parte orientali ciuitatis prorus ſuper arcem/quæ dudū rex ſolomon per dei prouidentiā magnis operibus muro circundederat/ab inferioribus partibus incipiens/quē uallis altiſſima circūdabat. Saxa uero ab affrico expoſita plūbo ligauit/ut interiora loca cōplecterentur multum ſpaciū ſtructura cōprehendente/& in alto quadrangulo facto/ut uaſtitas lapidū a fronte uideretur/ab interiore uero parte ferro ligati/compaginē munirent īmobilem per omnia tēpora. Cunq; ita factum opus continuaret uſq; ad ſummitatē collis perduxit/& foſſas circa murū poſitas complens/planū ſuper equalemq; confecit/quadriporticus in circuitu/unaquæq; porticu longitudinem ſtadii concludente/& intra hanc porticū/circa ipſam ſummitatē alius murus ſuperius ſaxoſus ambiebat omnia. Ad orientali uero parte pari longitudine porticū duplicem habebat contra templi ianuas conſtitutā/quam multi reges priores conſtruxerant circa omnē uero ſacrarii orbem ſpolia barbarorū fixa/quæ rex herodes deuouit addēs etiā quæ & ipſe a barbaris cœperat. Per latus autem aquilonis turris alta/angulosa/munita ualde fuerat quā ante Herodem reges & ſacerdotes generis Aſamoneorū conſtruxerunt/& Barin denominauerant/ut illic ſacerdotalem ſtolam deponerent/qua cū opus habuiſſet ut immolaret princeps ſacerdotum induebatur. Hanc rex herodes ſuo loco reſeruauit/poſt cuius obitum/ſub romanis fuit uſq; ad tempora tyberii cæſaris/ſub quo uitellius ſyriæ procurator cum profectus hieroſolymis/& ſuſceptus a populo clariſſime fuiſſet/uolens eis uices retribuere/ut ſacerdotalem ſtolā ſub ſua poteſtate haberent/ſcripſit Tyberio cæſari/& ille conceſſit. Et permānſit ſtola ſub poteſtate iudæorū/uſq; quo obiſſet rex agrippa. Poſt quē caſſius longinus cui tūc ſyria parebat/cū cuſpio fado iudææ procuratore imperauerunt iudæis in antonianam turrim eam deponere/dicētes/romanis oportere dominos eſſe/ſicut & prius. Deſtinauit igit legatos ad claudium cæſarem/ut de his peterēt. Qui cum peruenīſſent/iuuenis agrippa romæ rex conſtitutus petens ab imperatore poteſtatem eius accepit/ſcribente uitellio ſyriæ procuratore. Prius aūt ſub ſygillo principis ſacerdotum/& cuſtodum pecuniarū fuerat/qui ante unum diē celebrationis ad principē cuſtodiæ romanoꝝ aſcendentes/& requirentes ſuū ſygillū ſtolā tollebant/tranſeunte uero feſtiuitate in eodē loco deportantes/& principi cuſtodiæ oſtendētes/ſimiliter cū ſygillis deponebat. Hanc aūt barin/ideſt turrē/iudæorū rex Herodes munitiorē cōſtruens pro tēpli cuſtodia ad gratiā antonii amici quidē ſui/principis uero romanoꝝ/antoniam nominauit. A pte aūt occidentalis muri quattuor porte ſtabant/quarū una ad aulā tendebat interpoſita ualle quæ erat in medio eius uiæ/die aūt ad ſuburbana/quarta uero ad ciuitatē/multis gradibus ad inferiorem uallem tendentibus/& exinde rurſus ad ſuperiora aſcendentibus. Nā ex aduerſo templi ciuitatis in modū theatri iacebat/circundata ualle altiſſima/per omnē auſtralem tractū. Quarta aūt frons quæ ad meridianū ſola alias ſolem poſita erat/habuit & ipſa quidē in medio portas ſuper quas regia porticus triplici longitudine terminata/ab oriente ualle incipiens/ad occidentalē finita amplius tendi nō potuit. Opus aūt fuerat dignum narrari omnibus q ſub ſole ſunt. Siquidē altiſſima uallis ſic erat/ut nullatenus uideri potuiſſet/ſiquis eius altitudinem attēdiſſet/ſuper quā porticus ille ſteterat. Ex qua ſiquis a ſummo/ideſt a tertio tecto notaſſet/& profunditatē edificioꝝ uidere uellet/tenebris profundebatur/ita ut non poſſet uiſus ad immenſam altitudinem peruenire. Columniarū aūt ordines conſiſtebant in quadra lōgitudine/nā quartus paries colligebatur pariete lapideo/groſſitudo uero uniuſcuiuſq; columnæ tres cōiunctas ulnas habebat/lōgitudo autē pedes uigintiſeptem/duplici ſpina ſuppoſita/multitudo autem omniū centū ſexaginta duæ fuerunt. Capita uero columniarū ſecundū modum corinthium ſculpta ammiranda propter magnitudinē operis. Cunq; quattuor ordines fuiſſent/tres quidem media loca tenebāt/quoꝝ duo eodē modo facti/latitudinē habebant pedū triginta longitudine/ſtadia tres altitudine quinquaginta pedibus tēdebant/medius uero ordo latitudinē uiginti pedū habebat/altitudinē centū/nā dupla ſup utrūq; fuerat. Tecta uero lignis ſculptis in figuras diuerſas apparebant/mediæ uero porticus altitudo in īmenſum tendebant/habēs colūnas cōpoſitas politas undiq; quaꝝ cōpago incōprehenſibilis omnibus uidebat. Talis qdē primus murus fuerat/a medio uero nō multum ſecundus diſtabat/gradibus paucis aſcendendus/quem paries circuibat lapideus/titulū habens/qui ꝓhibebat alienigenas ingredi morte interminata. Interior autem murus per auſtralē partem & aquilonis tractum/tres in pariete ianuas habebat a ſeſe diſtantes/per orientalem uero unam maximam per quam tranſiebamus/purificati cum mulieribus. Inacceſſibile autē ſacrarium fuit/intra quod tertium erat/ubi ſacerdotibus ſolis ingredi licebat. Ante quod ſacrarium ara erat/ſuper quam immolationes & holocauſta deo imponebantur. Hoꝝ atriū nullomodo rex herodes intrauit. cū utiq; prohiberetur quia ſacerdos nō exiſteret/ſed operibus muros & porticus exteriores curabat. Quæ cū octo annis edificaſſet/templo per ſacerdotes in uno anno/& quinq; men/

ſibus peracto/olis populus letitia eōpletus eſt/ & primū quidem pro celeritate gratias deo agebant/ deinde de alacritate regis quā in dedicatione habuit laudibus eum extollebant. Rex aūt trecentos boues optulit deo/ & alii ſecundū uires ſuas/quoꝝ numerus nullatenus æſtimabatur. Nā cū occurriſ/ ſet templi dedicatio/regiſq; natalitius dies quo principatū aſſumpſerat/in ſignis eſt celebrata feſtiui/ tas. Conſtruxerat/ & effoſſam uiam ad aulam ab Antonia intra templū ducentem per ianuam orien talem/ſuper quam & turrem ædificauit/quatenus & ſubterraneum haberet aſcenſum/ propter po/ puli ſeditiones. Dicitur aūt per illud tempus dum templum conſtrueretur/quia in die quidē nō plue ret/nocte uero imbres deſcenderent quatenus templi conſtructio non prohiberetur. Quod uerbum noſtri patres tradiderunt/nec eſt incredibile/ſi & aliā dei prouidentiam aliquis conſideret. Templū quidem huiuſmodi conſtructione finitum eſt.

¶ Incipit Liber. xvi. antiquitatis Iudaicæ.

¶ Quemadmodū Herodes filios ſuos Alexandrū & Ariſtobulū de Roma in domū ſuā reduxit/ q reuerſi/uidicare cogitabāt mortē matris ſuæ in Solomæ & cæteris quoꝝ accuſatiōe mater eaꝝ dā nata fuit/& qa pater eoꝝ hoc diſſimulās/uxores nobiliſſimas eis iunxerat. Cap. I.

IN amminiſtratione regꝝ ſtudiū Herodes habens rex oēs iniqtates prohibere quæ p ciuitates & ꝓuincias fiebant/legē ſtatuit nullatenus priori ſimilem in qua ipſe firmauit fures uendi. Quæ res non pœna tantū gruis/ſed ad confu/ ſionē patriæ/ſolutionēq; conſuetudinis exiſtebat. Nā alienigenis & nō eum/ dem uitæ modū habentibus ſeruire in his quæ imperaſſet/peccarū in religio nem/nō pœna excedentium erat/dū in prioribus cautū fuiſſet de hac pœna. Nā iubebant leges quadruplū fures reddere/non habentē uero tantū uenun/ dari non tamen alienigenis/ neq; i perpetuū ſeruire iudeū/ſed ſexto anno ab ſolui. Ergo ꝓter conſtitutionē & præter legē reddi hanc pœnā ſuperbū uide batur/nec regis ſed tyrāni in uniuerſos ſubiectos tormentū atrociſſimū excogitatū/quod populi pa rabat diſcordiā. Eodē tpe herodes ad Italiā nauigauit Cæſarē deſiderans ſalutare/& uidere filios ſu/ os romæ degentes. Cæſar quidem amicabiliter eum ſuſcipiens/perfectos ei doctrina filios reddidit/ quos & ad propriā domū reduxit. Cū uero ab Italia rediſſent/ſtudiū populi circa iuuenes erat/ & p ſpicuos eos omnibus fecit magnitudo corporis/& regius ornatus/forma non deficiente. Et inuidioſi ſtatim uſi ſunt Solomæ ſorori regis/& illis qui accuſationibus mariānem damnauerāt/dum putarēt/ ſi prævalerēt ultionē exigerent de his quæ in matrem ſuā cōmiſſa uidebantur. Cauſam uero timoris ad illorū criminationē tranſferebant/dum dicerent/nō libenter cū patræ eos cōmorari propter ma/ tris interitū/& quia iniuſtū eis uideret ſimul/cū interfectore genitricis manere/& ex ueritate ſumen tes initiū ad ueriſimilitudinē deſcendentes affligere eos tentabant/& fauorē patris quē erga filios ha bebat auellere. Quod non manifeſte ei dicebāt/ſed in multitudinē rumorē ſpargentes/ Herodi nun/ ciati credebāt/unde odiū in eos patris exarſit. Interea omni ſuſpitiōe uel accuſatiōe prætermiſſa/rex amore filiorū honores largitus eſt & uxores eis nobiliſſimas iunxit. Ariſtobolo quidā filiā Solomæ beronicē/alexandro uero archelai regis capadocium filiam Glafiram.

Qualiter Herodes ad agrippam uenies/inuitauit eum ad Iudæam uenire/ & profectio agrippæ ad Oniam. Cap. II.

CVm hæc diſpoſuiſſet/& audiſſet Marcū agrippam nauigaſſe rurſus ab Italia ad aſiam/ feſtinauit ad eum/a quo petiit/ut ad regnum eius accederet/ut obtineret quæ oportebat ab hoſpite uel amico. Qui cum flexus eēt/lætus ad iudæam peruenit. Herodes autem ni hil quod eiſplacuerit reliquit/in nouis ciuitatibus eum ſuſcipiendo ædificia demonſtran do ampliſſima/& omni deliciarum apparatu reficiēdo eum cum amicis in ſebaſtia/uel cæſareæ por tu a ſe conſtructo/& in oppidis alexandrio/& Herodio/uel Hyrcanio. Ducebat etiā eum ad ciuita/ tem hieroſolymorū occurrente cuncto populo cum laudibus. Agrippa aūt deo quidem certum bo/ ues immolauit/pauit etiā magnifice populum. Qui licet multos dies illic uellet remorari: tamen pro pter tempus nauigationis feſtinauit rurſus ad Oniam/muneribus ab Herode multis donatus/ una cum ſuis amicis nobilibus peruenit.

At Herodes multis nauigationum circuitionibus ſecundo uenit ad agrippam. Cap. III.

REx autem poſt hyemē ueris tpe ꝓperauit rurſus ad eum/ſciens exercitum ad boſforum ꝓducturum. Cunq; per rhodum/& choo nauigaſſet/putauit eū in leſbo inuenire. Flatu uero aquilonis in chio remoratus eſt/ubi multos ſibi occurrētes donis regalibus hono/ rabat. Cunque ciuitatis porticum uidiſſet dirutam/quam in bello mitridatico depoſi/

tam/non

tam/non facile propter magnitudinem & pulchritudinē reſtaurari contigerat/pecunias præbēs quā te ſuperabundare potuiſſent ad operis pfectionē/præcepit ciuibus/ut non negligerent/ ſed citius ornatū ſuæ ciuitatis erigerent. ipſe uero ceſſante procella/ad mitilenā acceſſit/& exinde ad byzantium profectus/cū audiſſet ultra cerulas cautes iam agrippā nauigaſſe/feſtinauit & ad ſinopē ponticā deſcendens/ſubito illi inſperatus apparuit. a quo libenter exceptus/honoribus fruebatur. Cū quo & totius expeditionis tēpore labores partitus eſt. Cunq; prouincias ponticas ordinaſſent/per paflagoniā & capadociā/& exinde p maximā frigiā ꝓfecti/epheſi ꝓuenerunt/unde ad ſamū nauigauerūt. Multa uero per ciuitates ſingulas beneficia regis ſecundū petitiones interpellantiū fiebant/dū largitionibus minime parcerent. ſed & ſi qui aliquid ab agrippa petiſſent/arbitrio ſuo poſtulata cōplebat. Cū q; bonus & largus præſtando petētibus eēt/nullūq; cōtriſtaret/agrippā ſimiliter ad beneficia prouocabat. Nā iliēſibus alias militēſibus eū recōciliauit iratū/ꝓſoluit & pecunias quas procuratoribus cæſaris chii debebāt/aliorū quoq; petitiōes munificenter cōplebat.

Interpellatio iudæorū ad agrippā in onia ꝓſente herode/de qbus græcos accuſabāt. Cap. IIII.

VMq; ad oniā ꝓueniſſent/iudæorū populi p ciuitates habitantes/tēpus & fiduciam nacti uiolentias referebāt quas patiebāt dū & legibus ꝓpriis uti nō ſinerent/dānata etiā p calūniā exactoꝝ in feſtis diebus darēt/& pecunias quas ad hieroſolymā alias ab hieroſolyma trāſmittebant/& multis calamitatibus opprimerent/romanis ſemp præcipientibus eis ſecundū ꝓprias leges uiuere. Quæ cū ſuggeſſiſſent herodi/præſentauit eos ut audiret agrippa eorū allegationes/nicolaū aūt quendā ex ſuis amicis dedit/qui ꝓ eis poraret. Agrippa uero romanorū nobiliſſimos/& reges & potētes q tūc præſto erāt cū ad cōciliū ſecū pduxiſſet/nicolaus ita ꝓ iudæis locutus eſt. Omnes quidē o maxīe agrippa indigētes oportet ꝓ neceſſitate cōfugere ad eos/q uiolentiā poſſint auferre. Hi uero q nunc interpellant/fiduciā prius a uobis datā quā ſæpius optauerūt/nullatenus ſe pdere p uos poſtulant qui dediſtis. Petūt enim ut hæc quæ acceperūt a uobis qui ſoli poteſtis præſtare ſeruentur. Nā damnis afficiuntur/nō ab aliquo meliore ſed ab his quos pariter ſecum ſubiectos uobis eſſe cognoſcunt. Et ſiquidē maxima ſunt quæ a uobis meruerunt laudabiles uidentē/q; ita ſe ꝓbauerunt beneficiis dignos/ſi uero minora ſunt/inhoneſtū eſt ſi nec hæc firmauerunt q ꝓſtiterunt. Hi q uiolentiā iudæis ingerūt niſi putarent bonos eos eſſe/q; a uobis talia meruiſſent/nō eis inuiderent/& ueſtra beneficia ceſſare niterentur. Quod ſiquis interroget/utrū uelint patriis legibus ipſi priuari ideſt immolationibus & pompis qua factis alias fictisdiis offerunt/ſcio libēter eos omnia pati/quā patrias leges ammittere. Nā & bella propter hoc multi amplectuntur uerentes/ne transgrediantur patrias leges/& libertatē quibus nūc uniuerſum hominū per uos potitur / quod nos etiā petimus ut liceat nobis per prouinciā ſeruare ſolēnia. Cur ergo hi quæ pati uolunt/in alios cōmittūt illud uero conſideremus. Nūquid eſt populus/aut ciuitas/aut gens aliqua hominū/ quibus maximū bonū apparuit continentia ueſtri imperii uel potentia romanorū/uel audet aliquis eorū beneficia infirmare/licet ſit amens. Nā nemo eſt/qui nō horū particeps/uel publicæ uel priuatim exiſtat. Quod & ſiquis auferat quæ uos donaſtis: nihil firmū/neq; ſibi quod per uos habuerit obtinebit. Veſtra enī beneficia quis enumerare prævaleat. Si recordatus fuerit regnū antiquū & modernū imperium/multa exiſtunt/quæ a fœlicitate ueſtra conceſſa ſunt. Noſtra uero licet clara ſunt/non tamen inuidioſa/ꝓpter uos qui donaſtis. Hoc tantū perfrui poſtulamus/ut ſine impedimēto patriam religionem ſeruemus. Quod & per ſe inuidioſum eſſe non debet/ſiquidē deus letatur honoratus. Ex noſtris uero ſolēnis nihil inhumanū eſt: omnia enim religioſa & iuſtitia ſalutari deuota. Neq; celamus mandata/quibus utimur monimentis pietatis & humanaꝝ ꝓfeſſionum. Septimum uero remittimus doctrina noſtrorum ſolemniū imbuti. Quapropter nullatenus peccamus/bone nāq; probantur leges quas colimus ſiquis per ſe eas reqrat/& antiquæ exiſtentes/licet & aliquibus non ſic eſſe uideantur/ut earum honor p longitudinē temporis non facile repellat ab his qui & eas caſte cuſtodiunt/quibus non priuant per uiolentiā. Pecunias nāq; quas deo cōferimus/rapientes manifeſtū ſacrilegiū cōmittunt. Vectigalibus uero grauantes nos in feſtis diebus/ad iudicia & ad mercemonia nō neceſſaria nos pertrahunt/pro contumelia religionis qua nos colere cognoſcunt/de qua nō iuſtū odiū habent. Siquidem ueſtrum imperium q; omnibus dominatur probitatem quidem laudat/contumelias autem fortiter abhorret. Poſtulamus igitur maxime agrippa uiolentias auferri / ut non prohibeamur legitimis noſtris in ſolennitatibus perfrui/& ne ſubſtantiæ noſtræ rapiantur ab his quibus nullam uiolentiam inferimus. Nam petimus non tantum iuſta/ſed etiam a uobis primo donata/poſſumuſq; pro his ſenatuſconſulta/& tabulas in capitolio poſitas legere quas certum eſt experimento noſtræ circa uos fidei datas. Et ſi nullatenus fideles uobis apparuiſſemus/deberent tamen firma eſſe quæ donaſtis/ & nō tantum nobis/ſed etiam omnibus hominibus præſtatis/eos beneficioꝝ largitionibus ampliātes/quoꝝ ſingula ſiquis enumerat/poſt immenſam orationem longo ſermone conficere. Nos uero hæc iuſte impetraſſe ſi uelimus oſtendere/ſufficiat nobis ut priora taceamus hic noſter rex/q uobiſcum

ꝑſens reſidet. Qualiter eius fides erga neſtrã familiã claruit. Quis enĩ fauor eius/aut qs in uos nõ coĩ gitatus eſt honor/aut cauſa qua defuit. Quis cohibet neſtra circa nos numeranda beneficia explana/re. Sed bonũ puto/prius patris eius antipatri res geſtas explicare. Qui cũ ægyptũ cæſar intraſſet/ cũ duobus militibus armatis ei auxiliaturus occurrit/nec ĩterreſtribus certaminibus/neq; naualibus mi nor apparens. Et quid oportet dicere/quantũ profecit illo tpe/tot donationibus cæſaris accumula/tus. Singulas uero memorare cæſaris epiſtolas quas tũc ſenatui pro ipſo deſtinauit/publicos etiã ho nores/q; ciuẽ romanũ antipatrũ ordinaſſet/ſuperfluũ puto referre. Sufficit enim me demonſtrare/in ſte nos beneficia neſtra poſſediſſe/qua p uos poſtulamus confirmari/ quæ etſi prius non extitiſſent ſperabamus affectũ circa uos noſtri generis & neſtri erga nos acgrere. Nunciat̃.n. nobis ab hieroſo lymoꝝ iudæis/qualiter ꝓuinciã ingreſſus eſſes & deo pfectas ĩmolationes honorãdo eũ integris ſup plicationibus pſoluiſſes/& qũo populũ pauiſſes & ab illo munera ſuſcepiſſes/quæ p gẽtes & ciuita/tes ſigna uel iudicia hoſpitalitatis & amicitiæ neſtræ putantur/quæ meruit iudæoꝝ gens p herodis prouidentiã. Hæc admonentes una cũ iſto tĩbi confidente rege petimus te nihil ſupfluũ / ſed ut quæ uos dediſtis ne concedatis ab aliis auferri. Cũ hæc nicolaus diſſeruiſſet/nulla eſt facta a græcis cõtro uerſia. Nõ eni in iudicio hæc/ſed in cõuentu uentilabant̃/hac tamen occaſione pro ſatiſfactione uſi ſunt dicentes/q; inqlini per ꝓuinciã iudæi uiolentiã habitatoribus eius ingererẽt/dũ illi indigenas ſe demonſtrabãt / & licet ſuis ſolẽniis uſi/tamen nil lederent eos.

Quẽadmodũ agrippa confirmauit eis leges/Herodeſq; ad propria rediit. Cap. V.

ERgo intelligens agrippa uiolentiã eos pati/hæc reſpondit/ꝓpter herodis amicitiã uel fa uorem/paratũ ſe eſſe cuncta iudæis concedere. Tamen inquit qua poſtulant p ſe iuſta p/ſpicunt̃/& ſi amplius petiſſent/non me piguiſſet/quæ nõ lederent romanũ imperium eis concedere. Sed qũo hæc & prius acceperunt/infirmari nullatenus cõcedo/quos uolo ſine moleſtia propriis ſolẽnis potiri. Cũ hæc interlocutus fuiſſet/cõciliũ dimiſit. Herodes aũt affectui eius gratias exoluebat. Ille pariter eum amplectabatur/& ita tunc diſceſſerunt.

Qualiter allocuturus eſt Herodes hieroſolymitas/& quartam partem eis fiſcalium præteriti an/ni conceſſit. Cap. VI.

EX aũt domi reuerti uolens/nauigauit/& ad cæſarẽ ductus/nõ multis diebus proſpero fla tu uentorũ ad hieroſolymã ꝑuenit. Vbi cõciliũ totius popoli cõgregans/cũ multi ex pro uincia cõueniſſent contõne habita/orationẽ totius ſuæ pfectionis explanauit/& quæ iu dæis in aſia p eũ ꝓueniſſent/ut ſine uiolentia im poſterũ poſſent degere. Narrauit etiam quæ fœlicitas uel gubernatio ſui ꝓncipatus eis ꝓfuiſſent/necnõ & quartã ptẽ fiſcaliũ ꝓteriti anni cõ ceſſit. Qua illi oratione uel gratia lætati/cum ſumma exultatione/bona orantes regi receſſerunt.

Vt perturbatio domus herodis facta eſt/alexander & ariſtobulus filii herodis indignationẽ habẽ tes aduerſus ſalomæ ſororẽ regis/& ferora fratrẽ eius/propter mortem matris ſuæ/& illi ecõtra ma/liuolis in eos accuſationibus utentes. Cap. VII.

PRocedebat aũt ſeditio domeſtica/& acerbiorẽ accipiebat prouectũ/cũ tanq; hereditariũ odiũ ſuſcepiſſet circa adoleſcẽtes ſalomæ/& ſumpſiſſet de matris eorũ morte audaciam/ dumq; uellet neminem illis relinquere qui poſſet mortẽ eorũ uindicare. Cunq; adoleſcen tes a genitore diſcordarent/memoria matris quæ falſis accuſatiõibus fuerat interẽpta/& imperii cupiditate/rurſus ſimile malũ priori ortũ eſt/dũ derogationes ab illis circa ſalomæ & ferora fierent/inſidiæ uero ab his circa adoleſcentes. Nã odiũ par pro alterutris fuerãt/modus aũt odii nõ ſimilis dum illi qdem manifeſte detraherẽt/inhoneſtum putantes irã celare illi uero non tali modo/ ſed callide & maliuolis accuſationibus uterentur/ſeducentes ſemper adoleſcentes/quorũ audaciam putabãt ad necẽ poſſe fieri genitoris. Qui nullatenus p matris flagitio confundebant̃/nec eã crede/ bant iuſte periſſe/imo magis feſtinabãt in auctorẽ homicidii uindicare. Deinde cuncta ciuitas iſtis ſermonibus completa miſerabat̃ innocentiam adoleſcentium/diligentia uero ſalomæ creſcebat / & ab illis occaſiones accipiebat/dum ſic contriſtarentur propter indignum matris interitum. Dicebãt eni miſere quidem contigiſſe matris obitum /ſe uero miſeriores/qui compellerentur cum interfecto ribus matris cohabitare. Hæc autem ad peiora abſentia regis procedebant.

Quemadmodũ herodes idignatus filiis alexandro & ariſtobolo/præpoſuit eis antipatrũ de priua ta uxore gentium/ipſos autem ad cæſarem deducens accuſauit. Cap. VIII.

VM ergo herodes rediſſet/& populo interlocutus eſſet ſicut prædiximus/ſtatim ſermo/ nes ad eum per feroram & ſalomen proferebantur/magnum ei ab adoleſcentibus peri/ culum imminere/q; minime ſuſtinerent inultum matris interitum. Addebant etiam/q; archelai cappadocis ſpe niterentur/tanquam per illum ad cæſarem pfecturi/& patrẽ he rodem accuſaturi. Per quæ confeſtim conterritus herodes obſtupuit / quod & alii eadem nunciaſ/ ſet. Recordabatur autem priſcas calamitates/q; nec uxore priuatus/ ſeditionibus liberata domus

eius

eius fuiſſet/quæ priorũ graniora & peiora pateret. Quapropter contriſtabat/q; omnia præter ſpem fœliciter ei forinſecus deus præſtituſſet/& domeſticis calamitatibus uinceret. Turbatus ergo & huiuſmodi calamitatibus afflictus/in deiectione adoleſcentiũ antipatrum filium ſuum ante principatũ ſibi genitũ deprimata uxore illis præponens/omnia in eum tranſtulit/dũ putauit ſic conterere filiorum fiduciam marianne/ & temeritatem eorũ damnare/dũ illi crederent alium præter ſe patri ſuccedere depoſitoq; de antipatris prouectione ſupcilio poſſet eos ad meliora conuertere. Quod non ſicut putauit euenit/nã pueris omnino ſua deiectio grauis apparuit. Qua antipater fiducia potius quã prius non habuit feſtinauit fratres affligere/eorũq; accuſatoribus conſentire quibus pater facile credebat/ alienatus a filiorũ amore. Sodalibus ergo miniſtris uſus ne ipſe in ſuſpitionem ueniret/patris animũ in fratres accedebat/nam multos iã acquieſcerat ſuæ uolũtatis miniſtros propter ſpem quã de regno iam habuit/fide uero patris putabatur hæc facere/unde plus triſtitiæ adoleſcentibus occaſiones creſcebant. Nã ſæpius ab eis lachrymæ pro contẽptu ſuo & matris recordatiõe fundabant/parrẽq; manifeſte apud amicos tanq̃ iniuſtũ accuſabant. Quæ malinoli per antipatrum herodi renũciantes/ nõ paruam in aula ſeditionem cõmouebãt. Quare exacerbatus rex accuſationibus & humiliare nimis mariãne filios uolens/maiora in honorẽ antipatri excogitabat/adeo/ut & matrem eius dudũ cõtemptam reduceret/& cæſari ſæpius pro eis ſcriberet. Agrippa uero poſt diſpenſationẽ decennalẽ aſiæ romã aſcendente/rex a iudæa nauigans ad eũ ſolũ antipatrũ ſecum duxit. Cui eũ cũ multis donis/cõmendauit/quatenus romæ cæſari amicũ faceret/ut iam omnes crederent contemptis adoleſcentibus in illum regnum patris tranſferri. Ipſe quoq; ſcribens romæ/ multis amicis antipatrum cõmẽdabat. Qui contriſtabatur/q; abſens fratres ſuos ſolite accuſare minime prævaleret timebat enim/ne mutatus pater modeſtius filios marianne diligeret. Cunq; hæc cogitaſſet/ſua maligna uoluntate uſus/ex inde incitare patrẽ ſperabat/unde cõtra fratres frequẽter ſcribens/ uereri patris interitũ ſimulabat/ uſqueq; ro herodem ad tantã iram uel furorẽ perduxiſſet/ut iam a patre contra filios niteretur. At ille ne tantũ facinus perpetraret/melius putauit romã nauigare/& filios apud cæſarẽ accuſare/nihilq; ſibi tale permittere/quod propter magnitudinẽ impietatis periculoſum exiſteret. Cũ uero romã perueniſſet/& ad aquileiam ciuitatem perrexiſſet/cæſarem cõpellare feſtinãs/tẽpore apto de maximis ſuis calamitatibus intimauit/filioſq; ſuos præſentans/inſolentiã & audaciam eoꝝ accuſauit/q; feſtinaſſent patrem ſuum perimere/regnumq; tyrannico more inuadere/dũ ipſe licentiã haberet nõ neceſſitate/ſed recto iudicio tradere regnũ permanenti filio circa paternã pietatẽ quã a cæſare præcepiſſet/ut quem uellet ſibi ſucceſſorem relinqueret/cũ illi nõ ſolũ regno ſed & uita mererent̃ priuari/ qui tale facinus hi patrẽ moliri ſunt/quorũ temeritatẽ diu portans/nũc cogeret̃ cæſaris aures talibus uerbis polluere/cũ nihil paſſi ſint moleſtũ aut grauare a patre/cur uero iniuſtũ eius uideret̃/ſi principatũ quẽ multis laboribus uel periculis ſuis acquiſiuit cõcederet & præberet ei quã meritũ eſtimaret. Nã hoc inquit præmiũ cum aliis iuſticiæ donis exiſtit/ſi meritis quiſq; gratiã præcedentẽ recõpenſauerit ei qui talẽ diligentiã habuerit/ut retributione tanta dignus exiſtat. Impium enim eſt uel de hoc ipſo cogitare/dũ nõ poſſint ad regnũ niſi patre perẽpto accedere/quibus hactenus pater honores uel diuitias adminiſtrauit/coniugeſq; nobiliſſimas genere copulauit/ariſtobolo quidẽ filiam ſuæ ſororis alexãdro uero filiam archelai regis cappadocũ. Pro quibus cõmiſſis dum talia feciſſent/poteſtatẽ habens non in eos ſe uindicaſſe dicebat/ſed ad cõmunẽ benefactorẽ cæſarẽ adduxiſſet. & auferens a ſe totũ quantũ aut pater leſus/aut rex inſidiatus potuiſſet agere/pariter eos in iudicio ſecũ fecit aſtare/ & reliquũ eſſe/aut eos occidi/ne cũ timore maximo ipſe uiueret/aut ſe opprimi/ quatenus utrig; fabula hominũ uel obprobrium forent.

De alexandri ſatiſfactione coram cæſare/& reconciliatione cum patre. Cap. IX.

CVm hæc herodes apud cæſarem filios ſuos accuſando dixiſſet/ inueneſq; eo dicente lachrymarent̃/& confuſi de tali accuſatione licet liberum ſermonẽ ac fidelẽ a conſcientia poſſediſſent/tamẽ patris criminationibus difficilem ſatiſfactionẽ putabãt fore/ dũ arbitrarent̃ honeſte & cũ fiduciã patrem redarguere. Erat ergo eis inopia dicendi & lachrymæ cum gemitu/dum timerent/ne putarentur mala cõſcientia ſatiſfactionẽ nõ inuenire. Turbationẽ aũt eoꝝ cæſar attendens/ſicut erãt innoxii/credidit/q; cõſcientia nõ facinoroſa/ſed imperita modeſtia minime ſeſe prævalerent purgare. Vnde etiam facti miſeratione digni cunctis præſentibus patrẽ commouerũt ad ueram miſericordiã uiuẽteſq; propitiũ eũ & cæſarẽ: & alios præſentes/ unus eoꝝ alexander accuſationes diſſoluere niſus eſt. Pater inquit/tuus quidem erga nos affectus euidenter manifeſtus/ex ipſo iudicio apparuit. Nam ſiquid in nos crudele recogitaſſes non nos ad omnium ſenatorẽ cæſarẽ deduxiſſes/dũ tibi quod uelles liceret ut patri. Nemo enim quẽq; uolens interficere/ ad tẽpla eũ ſacrariaq; producit/unde uita congrue/quæ morte nobis peior exiſteret/ſi tale aliquid in parte cogitaſſemus. Siqu dẽ ſermonem fiducia ueritatis inuenit/cum beatos nos fore ſciamus/ te minitantes/& pericula fugientes/ſi uero accuſatio prævaluit/ſolẽ iã uidere ſupfluũ iudicamus. Quod

ergo dicis regnū deſiderare nos ueriſimilis contra iuuenes cauſa uideť & q̄ de miſere matris interfectu ſubiungis a priori calamitate argumenta pcipiens/nobis ingeris ctimē. Cōſidera tamē quia nec cō munia cunctis exiſtunt & ſimiliter in aliis dici poſſunt/dū nihil prohibeat ſi regis filii ſint iuuenes/ & matre eorū defuncta/omnes in ſuſpitione patris eſſe tanq̄ inſidiatores. Sed opinio eorū ad talem crudelitatem nō ſufficit. Dicat uero quiſquā ſi tale aliquid præſumptum eſt a nobis unde credibilia hæc appareant. Nunqd hoc manifeſtis indiciis poterit approbari/ aut uenēni confectio/aut equalīū cōſuratio aut ſeruorū corruptio aut litteræ contra te deſtinate/dū & hæc poſſent licet nō facta cri/ minationibus cōfingi domo regia nō cōcordante. Principatū etiā quem tu dicis præmium eſſe pie/ tatis. ſæpius euenit cauſam fieri maligne rei. Culpā nāq̄ noſtrā nullus probabit. Accuſationes uero quemadmodū ſoluat/qui excuſatiōes nō uult audire. Locuti ſumus quiddam ſed non contra te nam hoc iniuſtū eſſet/ſed in eos/q ſiq̄d dictū fuerat minime tacuerunt. Matrem uero quidē noſtrā planxi mus/nō q̄ defuncta eſſe ſed qa derogabať ei ab indignis/uolentibus principatū inuadere. Scimuſne patrem poſſidere quicquā & nos nō poſſidemus. Et dū regis honoribus fruamur/ fruſtra feſtinamus/ ſi te occidendo regnū tenere uoluerimus quibus pro hoc facinore nec terra peruia/nec mare nauiga bile uideť. Nunqd ſubiectorū pietas & gens religioſa cōcedere habuit patricidas rempublicā obti/ nere aut ſanctiſſimū a te cōfectū igredi tēplū. Vt uero hæc omnia omittā homicidiū multū uiuente cæſare poſſet dimitti. Sed neq̄ filios impios creaſti neq̄ ſtultos/ſed infœlices teq̄ indignos. Si uero neq̄ cauſas habes neq̄ inſidias iuuenis/qd tibi ad fidem ſufficit in tali crudelitate. An putas de ma/ tris interitu coniecturā ſumere quæ nos non incitare ſed magis mitigare poſſet. Amplioré quidē ſa/ tiſfactionē uolebamus ſermone inſerere/ſed non recipiunt prolixiorem orationē/quæ minime com miſſa cernuntur. Quapropter ante omniū dominū cæſarem præſenti tēpore paciſcimur ſi ſine ſuſ/ pitione tua cū ueritate circa nos tuū affectū oſtendis/pariter poſſumus uiuere licet non fœliciter/qa maxima mala fæpius ex falſo crimine generantur pmanente utiq̄ in te aliquo merore culpæ noſtræ. Nā nobis uita iocunda non uideť/ſi tu eā ut immeritis largiaris. Cū hæc dixiſſet/& cæſar/ nec prius magnitudinē criminationis crederet tunc magis placabatur/& frequenter Herodē attendens uide/ bať mitigare. Cunq̄ præſentiū miſeratione rumor in aula diuulgatus eſſet/regē facietat inuidioſum incredibilis accuſatio. Nā adoleſcentū ætas corporis pulchritudo mirandū eis auxilium conferebat plus uero quia oratio conuenienter & ſapienter in alexandri uerbis occurrerat. Cæſar aūt modicum remoratus/ad adoleſcentes quidē licet ab accuſatione extranei uiderentur/hoſpiciū tamen peccaſſe eos pronunciauit/q̄ non tales ſe patri præbuiſſent/ut non darent criminationi occaſionē. Herodem uero petebat/ut omnē opīnionem abiiciens reconciliareť cū filiis dū non eſſet credibile ab eis ſcelus hoc potuiſſe committi. Cum hæc perſuaſiſſet/iuuenibus inuit ad ueſtigia patris ſeſe proiicere. Qua ſupplicatione pater eos lachrymabiliter & flebiliter eſt amplexus/ quod cernentes qui aderat flexi miſeratione in lachrymas facile prorupерunt Illi aūt gratias cæſari agentes pariter diſceſſerunt/ & una cū his antipater ſimulans letitiā pro eorū reconciliatione celebrata. Poſtero die Herodes quidē cæſari donauit trecenta talenta/ad ſpectacula & munera populo romano tribuenda. Cæſar aūt me/ talli ei eris ciprii dimidios reddītus & dimidiā pcutationē præbuit & hoſpitalitatibus eū & muneri bus honorauit/& de regno poteſtatem conceſſit/quē uellet filiorum ſucceſſorem relinquere/uel par tiri unicuiq̄ regnū ut ad omnes peruenireť illo tamen uiuente hoc agere non permiſit dicens/ opor tere eum dum uiueret & regni & filiorū donationē poſſidere. Hæc dū ordinaſſet rurſus reuit ad iu/ dæam. In cuius abſentia non parua pars regni defecerat traconitidis quos relicti iudices iterum ſub imperium eius redegerunt. Herodes aūt cum filiis dū nauigaret & peruenīſſet in eleuſiā ciliciæ quæ poſtea ſebaſte dicta eſt/inuenit cappadociæ regem archelaum expectantem/& de filiorum reconci/ liatione gaudentē/& q̄ alexander qui filiā eius habuit ab accuſatione ſolutus eſſet/ donationeſq̄ ſi/ bimuicem ut reges dederunt. Vnde cū herodes ad iudæā peruenīſſet & ingreſſus in templū fuiſſet/ de ſuis proſperis actibus allocutus eſt populū cæſaris in ſe munificentiā explanans. In fine uero ad perſuationē filiorū ſermonē conuertit/ut in aula/& in aliis cunctis concordarent quos & poſt reges futuros demōſtrauit/primū antipatrū/poſtea uero filios mariāne/alexandrū & ariſtobolū/hortaba/ turq̄ eos dū ipſe uiueret ſibi in omnibus obedire/qa nec per ætatē impediretur nec per ſenectutem ſuam rempublicā gubernare. Cū hæc dixiſſet/contione dimiſſa multi ſub expectatione filiorū eius nouis rebus ſtudebant.

Quemadmodum Herodes celebrauit quinquennale certamen in honorem Cæſaris/ & mira ueſ clara opera eius. Cap. X.

EOdem tēpore perfecta eſt cæſarea/quā edificauit decennalia tēpore/uicesimooctauo an no regni ſui/olympiade centeſima/& nonageſimaſecūda/cuius in dedicatiōe celebratio uel apparatus munificētiſſimus fuit. Nam præceperat carmina muſica uel paleſtras con uenire. Præparauerat ēt feras uel gladiatores curſuſq̄ equoq̄ & reliqua mirāda ſpectacula

in honorē

ſu honorē ququēnalis cæſaris. Cui cæſar cū ſua uxore iulia p dedicationē ciuitatis maxima liberali tate ſummū direxerāt apparatū/quoꝝ ſumma gentis talētis eſtimata eſt. Cūq; multitudo ad ciui/ tatē conueniſſet pro ſpectaculis & legationes quas populi deſtinauerant beneficiis eius gratias agen tes pariter occurriſſent/cūctos ſuſcepit in diuerſoriis & cōuiuiis per dies quidecim ac ſpectacula uel delitias miniſtrauit/unde inſignis eius magnanimitas potuit diuulgari. Quapropter perhibent cæſa rē uel agrippā ſæpius dixiſſe/q; magnitudini Herodis imperiū eius deeſſet/& e dignū eum eſſe ſyriæ uel ægypti regnū poſſidere. Poſt huius urbis dedicationē in campo q cafarſalā uocabaꝫ/loco aquoſo & optima terra arboribus/& fluuio circūdata ciuitatē edificauit/q̄ noīe antipatri antipatridā nuncu pauit/pulchritudine uel amenitate decoratā/necnon & noīe matris locū iuxta hierichuntē ædificās munitione uel domiciliis optimū cyprū nominauit/īmo & noīe fratris faſelli/propter amorē quam in eū habuerat cōſtruxit turrim in ea ciuitate non minorē faro alexandrino p munitione ciuitatis/ quā in fratris memoriā faſelum uocauit. Appellationis uero eiuſdē & ciuitatē circa hierichūtem cō/ didit. Beneficia ipſius quæ aliis ciuitatibus per ſyriā & ellada uel apud quos eū contigit ꝓficiſci do/ nauit minime poſſumus explanare/nobiliſſima uero uel maxima facta eius in rhodios extiterūt. Si/ quidem pithium ipſe ſuis ſumptibus conſtruxit/& præbuit multa talenta ad nauiū confectionis. In nicopolitana etiā ciuitate/quā in acciaco cæſar edificauerat multa publica loca condidit. Antioche/ nis magnā ciuitatem ſyriæ habitantibus plateā longā in media ciuitate poſita ex utraq; pte portici/ bus ordinauit/& uiā lapide polito ſtrauit/ad ornatū & uoluptatē habitantiū/ necnon & olympiacū certamen appellatione dignū propter pecuniarū inopiā melius redditibus deputatis effecit/& īmo/ lationibus uel reliquo ornatu celebrationē eius inſignē reddidit. Pro qua munificentia ꝑpetuus ago/ nitheta nominatus eſt. Aliis quidē mira uidetur differentia uoluntatis naturæ eius. Nā ſi largitiones conſiderentur/qua omnibus donauit hominibus/quis poteſt negare/ munificentiſſime naturæ eum fuiſſe. Si uero tormenta & iniquitates in ſubiectos uel domeſticos eius attendantur/duriſſimus & fe/ rus omniq; pietate alienus putatur. Vnde inconſtantem & ſibi contrariā eius uoluntatē eſtimabant. Quod ego minime puto/dum unā cauſam in utroq; dominantem conſidero/nam dū ad immenſam largitionē munificentiamq; perduceret/ſi alicubi præſentis gloriæ ſpes occurriſſet uel futuræ / ſum/ ptibus profuſis/alacriter eā emere feſtinabat. Quapropter compellabaꝫ ſeuus in ſubiectos exiſtere/ dū præſentibus conſumptis pecuniis/alias uellet acqrere. Cūq; cognoſceret propter uiolētias ſuas ſe ſubiectorū odio teneri/corrigere quidē uitia nō facile poterat/conabaꝫ aūt odiū ſuū occaſione pecu niarū ulciſci. Familiariū uero qui eū uerbo nō placuiſſet/ſe ſeruū dicendo/aut ſi ſuſpicatus fuiſſet ali/ quē de principatu cogitare/nullatenus ſe poterat moderari ſed perſequebaꝫ & cognatos & amicos: tanquā hoſtes. Et dū uellet ſolū ſe honorari/talibus delictis ſuccubuit. Teſtimoniū eteni perhibēt hu iuſmodi paſſionis eū fuiſſe/in cæſarē uel agrippā/uel in alios amicos honores exhibiti. Nā qualiter ipſe adulabaꝫ maioribus/ſimiliter ſibi a ſubiectis fieri expetebat. Sed gens iudæorū lege hoc agere ꝓhibetur/& cōtenta inani gloria/ſolā expectat iuſtitiā. Vnde rex eos exoſos habebat/q; non potuiſ ſent eū tēplis uel imaginibus honorare. Huius rei gratia arbitror in ſuos quidem ſeuiſſimum / in ex/ traneos uero munificum paruiſſe.

Oppreſſio iudæorum per aſiam & libyam/& legatio ipſorum pro hoc ad cæſarē / exēplar quoq; cæſaris & agrippæ/quod pro ipſis ciuitatibus ſcripſerunt. Cap. XI.

INterea iudæi per aſiam & libyam atrociter affligebantur/dum non eiſdem legibus ſicut ſub antiquis regibus uterent/ſed uiolentia paganorum opprimerentꝫ/ut pecunias ſacras uiolenter amitterēt/ideoq; ad cæſarem pro his legationem deſtinauerunt. Qui ſcribens p ꝓuinciam/ſuis eos legibus uti præcepit/quaꝝ exempla ſubiungimus quæ demonſtrant uoluntatem quā ab initio pro nobis romani imperatores habuerūt. Cæſar auguſtus pontifex/ tribu/ nitiæ/ptātis dicit. Quōo gens iudæorū fidelis non ſolū præſenti tempore/ſed etiam priori/ & magis patri meo dictatori & cæſari populoq; romano/& princeps Hyrcanus apparuit/placuit mihi & ſenæ tui/cum ſententia populi romani iudæos ſuis legibus/& patrio iure frui ꝓmittere/ſicut ab Hyrcano principe ſacerdotum altiſſimi dei/& ſacraria eorum inuiolata permanere/& pecunias ab eis ad hie/ruſalem tranſmiſſas/reddi cuſtodibus pecuniarum/ neq; uadimonia ſabbato uel ſexto die ab ho// ra nona exigi. Siquis autem inuentus fueris auferens ſacros eoꝝ codices/aut pecunias a ſynagogis/ huiuſmodi ſacrilegiis teneatur/& ſubſtantia eius publico romæ deputetur. Suggeſtionem uero eo/ rum pro pietate mea quā habeo ſuper omnes hoies/per. C. Martium cēſorinum mihi porrectā/ & hoc decretum præcipio proponi in nobiliſſimo loco/quē omnis aſia meo nomini dedicauit. Siquis aūt tranſgreſſus fuerit hanc conſtitutionem/non mediocrem pœnā exſoluat. Scriptum eſt in tēplo cæſaris. Cæſar norbano flacco ſalutem. Iudæi qui antiqua conſuetudine ſolent pecunias ſacras ad hieroſolymam tranſmittere ſine impedimento hoc faciant. Hæc quidem cæſar iuſſit / agrippa uero ſcripſit pro iudæis hoc modo. Agrippa magiſtratibus/ſenatui/populoq; æpheſiorum ſalutē. Pecu//

niasꝫ ſacrasꝫ quæ in hieroſolymorũ tẽplũ tranſmittunt̃/diligentiã & cuſtodiã in aſia iudæos habere præcipio ſecundũ patriũ morẽ.Hos aũt q ſacras pecunias iudæorũ auferũt/& ad aſylũ cõfugiunt in beo retrahi/iudæiſq; tradi/quos iure etiã ſacrilegii retrahunt.Scripſit uero ſilano magiſtratũ gerenti ne ſabbato iudæi compellant̃ uadimonia præbere.Marcus agrippa/cirenenſiũ magiſtratibus/ſena/tui & populo ſalutẽ.Iudæi qui per cirenẽ habitãt/pro quibus iam auguſtus ſcripſit in libya fabio magiſtratũ gerenti/aliiſq; ibi prouinciæ procuratoribus/quatenus ſine impedimento pecuniæ hieroſo/lymis ſecundũ morẽ ſuũ tranſmittant̃/nunc me interpellauerunt/qui ab aliquibus calũniatoribus affligunt occaſione tributorũ quæ nequaq̃ debent/& prohibent̃ ſolẽnia ſua peragere/quod nullo mo/do impedire admoneo.Sed & ſi quas ſacras pecunias ciues ab eis abſtulerunt/has ipſis reddi præci/pio/& in reliquo corrigi/ne talia cõmittantur.Gaius norbanus flaccus proconſul/ſardinenſiũ magiſtratibus & ſenatui ſalutẽ.Cæſar ſcripſit mihi præcipiens nequaq̃ iudæos prohiberi patria conſuetudine pecunias colligentes ad hieroſolymã tranſmittere.Scripſi ergo uobis/ut ſciatis quoniã cæſar & ego ſic uolumus.Nihilominus & iulius procõſul ſcripſit ita.Epheſiorũ magiſtratibus/ſenatui & po/pulo ſalutẽ.Per aſiam iudæi habitantes idibus februa.epheſum mihi iudicanti/demonſtrauerũt cæ/ſarẽ auguſtũ/& agrippã cõceſſiſſe eis propriis uti legibus/imo & primitias qua ſinguli eorũ ſua uo/luntate pietatis cauſa quã in deũ habent ſolent tranſmittere/habeant licentiã ſine impedimẽto hoc agere.Petierunt aũt ut ego ſimiliter cũ decretis a cæſare uel agrippa meã ſententiã confirmare.Volo igitur uos cognoſcere/quomodo decretis auguſti & agrippæ parens/præcepi eos uti & ſeruare ſine impedimẽto ſua ſolemnia.Hæc ideo explanauimus/quomodo cõſcripta noſtra amplius apud græ/cos uentura ſunt/ut demonſtrem eis/quia cunctũ honorẽ ab initio impetrantes/nihil ex patriis legibus prohibiti ſumus a magiſtratibus agere/ſed & defendebamur religionẽ & honores in deũ ſeruantes quorũ factio ſæpius mentionẽ/ut mutatis ſæculi odiis cauſæ quæ nobis ob hoc uel illis irrationabiliter inferræ ſunt euellantur.Nã legibus hiſdẽ nulla gens ſemp utitur/dũ & per ciuitates multa religionis differentia ſeruetur iuſtitiæ uero a cunctis hominibus ſimiliter ſtudeatur quæ cõmoda græcis uel barbaris exiſtit de qua noſtræ leges multã rationem habentes omnes homines debent nos ut amicos & hoſpites amplecti.Nã oportet non differentia religionũ nos alienos facere/ſed non ſeruatus benignitatis affectus/quæ omniũ hominum cõmunem uitam poterit cuſtodire. Redeo uero ad reliqua monumenta conſcriptionis.

Quemadmodum egens herodes pecuniis/deſcendit ad ſepulchrũ dauid/& terrore imaginũ territus/tumultũ deſuper ſtatuit/& rurſus de perturbatione magna domus herodis/qua etiã alexandrum filium ſuum iecit in uincula. Cap. XII.

IGitur herodes ſicut prædixi conſumptis ſuis pecuniis audiens Hyrcanum ante ſe regem aperuiſſe tumulũ dauid/& tria milia talentorũ inueniſſe/multoplus credẽs depoſita/quæ ad omnes ſumptos ſuos ſufficerent tumulũ ingreditur noctu/dũ nequaq̃ uellet hac ciuitatẽ ſentire.Vnde fideliſſimos amicos tantũ ducens/pecunias quidẽ depoſitas ſicut Hyrcanus nõ inuenit/ornatũ uero/& uaſa aurea plura tulit.Dumq; omne ſtudiũ poneret/& inquiſitionem diligentiorẽ faceret/ac uellet interius ingredi ad urnas/in qbus dauid uel ſolomonis corpora poſita erant/duo eius ſatellites flammis exuſti ſunt ab interiori pte occurrentibus.Tunc ille timore perteritus egreditur/& pro piaculo monumentũ ex laide candido ante ianuã magnificentiſſimus conſtruxit expẽſis.Cuius & Nicolaus hiſtoriographus meminit/ſed deſcenſum regis obticuit/dum inhoneſtũ hoc factũ cognoſceret/quod ſemper in ſuis egit conſcriptis.Nã uiuente rege/& cũ eo degens ad gratias eius & fauorẽ illa tantũmodo dicebat quæ ad gloriã eius pertinebant/multas uero iniquitates eius mutabat/& cũ multo ſtudio celabat.Nã marianne filiorũq; eius mortes crudeliter factas ad ſatiſfactionẽ cupiẽs pducere ut luxurioſam illã/& adoleſcẽtes patris inſidiatores accuſauit.Rex geſtas aũt regis/amplioribus laudibus extollens delictis eius ſtudioſe ſatiſſecit.Cui uenia danda eſt/qa nõ hiſtoriã ſed laudẽ cõſcripſit.Nos uero genere aſamoneorũ regũ propinqui/& cũ honore ſacerdotiũ habẽtes/aliquid mẽtiri fœdũ putauimus ideoq; cũ ueritate geſtorũ memoriã recẽſemus. In domeſticis uero malis Herodes cõſtitutus affligebat̃/nã multi ex regis ira capientes audaciã/accuſabant propinquos & amicos eius.Quibus ita inter ſe diſpoſitis nulla requies erat.Siquidẽ ſalomæ inimica filiis mariãne/ariſtobolo ſuã filiã coniunctã nullatenus fidẽ eius ſeruare dimittebat/dũ flecteret eam ut quicqd locutus ſecrete fuiſſet nũciaret ſibi/& in altricationibus quæ inter cõiugales ſæpius cõtingunt/cogebat puellã dicere/quæ de matito ſciebat.Illa uero dicebat/q; ſæpius memoriã ſuæ matris mariãne faceret/& q patrẽ odio haberet/frequenter aũt interminaret̃/quia ſi principatũ obtineret/filios quos herodes ab aliis uxoribus habebat traditos magiſtris litteraꝫ/in agris conſtitueret/dum magis apti eſſent ad hoc opus/quam haberent circa ſtudia diligentiam/uxores uero ſi quando uiderent maternum indui ornatũ/pro præſentibus ornamentis cilitiis intercludi/ne ſolem uiderent. Quæ confeſtim per ſalomen regi nunciata/dolorem eius inflammabant. Vrgebatur uero multo peius

omnibus

omnibus credens/& inuicem ſe accuſantibus. Tũc autem filiis interminatus/ſatiſfactionibus eorum ad præſens molitus/impoſterũ atrocius exarſit. Nam ferora cum ad Alexandrũ ueniſſet filiam Archelai Glafiram ſicut prædiximus habentẽ Salomen inquit dicentẽ audiui/ꝙ Herodes in amorem Glafiræ ſuæ nurus incidiſſet/& minime deſiderii ſolacium poſſit inuenire. Quod ille audiens adoleſcentia uel emulatione commotus/quæ honoris cauſa circa puellam ab Herode fiebãt/propter amorem hæc eũ facere ſuſpicabat. Dolorem ergo minus tolerans/ patri nunciauit cum lachrymis/ quæ ferora dixiſſet. Herodes autem multomagis feruens/& mendaciũ impudice criminationis non ferẽs/ turbabatur/& ſæpius exclamans maliuolentiam familiariũ/qualis ipſe erga eos fuiſſet/& quales eos inueniſſet cõuocauit feroram. Quẽ huiuſmodi agreſſus peſſimæ inquit omnium/in quo ad tam immenſam uel infandam indeuotionem perueniſti/ut talia de nobis exiſtimes aut loquaris. Nonne uideo tuam uoluntatem/ quã non in meã iniuriã te talia uerba producere/ſed inſidias & uenena immittere filio ꝓ mea ꝓditiõe feſtinaſti. Quis enim alter niſi bonitate dei retentus quã hic puer in ſe habet portare potuiſſet in patrẽ non uindicare tam crudelẽ opinionẽ. Primus enim gladũ in dextra/quam hoc uerbum in animo eius debebas immittere contra patrẽ. Quid autẽ canaris male loquẽdo de me niſi ut eorum fauorem fraudibus tibi concilies. Nam talia dixiſti qui tuæ tantum impietati fuiſſent cogitanda. Abſcede iam peſſimæ circa fratrem ac benefactorem/& tecũ quidẽ hæc malitia conſcientiæ cõuiuat. Ego uero uindico ſicut ſoleo i meos/nec uindicãs merito in eis/ſed magis beneficiis exornans/quibus indigni eſſe noſcuntur. Talia quidem rex. Ferora ſtatim meſtitia plenus/ Salomẽ inquit hæc perſuaſit/& ab illa ſermones audiui. Quæ mox ut audiuit nã præſens erat/ exclamauit/ ꝙ nihil tale ab ipſa dictum fuiſſet/& ꝙ feſtinarent omnes ad odiũ regis eã perducere/cunctiſq; modis eã occidere/propter fidem quam erga eum ſemper habere cognoſcerent in præſenti ſibi inſidiari/quia ſola reflecteret fratrẽ/ne uxorem quam nunc haberet repudiaret/regiſq; filiam in matrimonio ſibi coniungeret. Qua propter me falſis inquit accuſationibus eſt aggreſſus. Cum hæc dixiſſet crines ſuos dilacerans/& pectora manibus tundẽs/ueriſimilis ad negationem eſſe conſtabat/maliuolẽtia uero morum/diſſimulationem redarguebat. Feroras autem in medio reſtitit/nullã habens ſatiſfactionem. Nã Alexandro ſe dixiſſe cõfeſſus eſt/audiſſe uero a Salomæ minime comprobauit. Vnde diu confeſſione ſermonũ inter eos facta/rex fratrẽ uel ſororẽ auerſatus/filium pro conſtantia laudauit/ꝙ ſibi ſermones feroræ nunciaſſet. Hac lite facta/Salomæ ut accuſationis commotæ caput omniũ odio tenebatur/quam uxores regis ut maliuolã abhorrebant/ꝙ natura malignã eam cognoſcerent. Occaſione ergo data/ſemper eam accuſabant Herodi/quarũ fiducia ex huiuſmodi cauſa magis accreuit. Rex arabum oriadas nomine naturaliter regnis & regni negociis pœnæ inefficax/ habebat diſpenſatorẽ regni ſui aſtutum iuuenem/& in omnibus nimis ornatum/cuius edictioni omnis arabia ſubiacebat. Is pro cauſa quadã cum ad Herodem perueniſſet/& cœnaret cũ rege/uidit Salomẽ & deſiderio eius captus eſt/audiens præſertim ꝙ uidua eſſet/amplius inflammatus loquitur de nuptiis eis. Salomæ uero male tunc a fratre tractata/iuueniſq; accenſa decore/libenter conſentit ad nuptias. Et cũ rurſus ad cœnam conueniſſent/monſtrabantur non mediocria ſigna cupidinis eorũ. Quæ mulieres regi nunciauerunt/deridentes impudentiã illius. Herodes uero cum ferorã interrogaſſet & obſeruare præceſſet in cœna quid illi facerent inter ſe/nunciauit ei ꝙ nutibus uel oculis non laterent de ſuo pudore. Poſt hæc arabs quidem in ſuſpitionem ueniens receſſit. Cunq; tribus menſibus remoratus eſſet/ruſus rediit/ad hoc ipſum ſermonem Herodi facturus/poſtulans dari ſibi matrimoniali iure Salomen/dum non incommoda ei foret affinitas eius/cum arabum principatu/quem iam ſibi nunc adeſſe/magis uero futurum explano alias exemplo credebat. Cunq; hunc Herodes ſermonem ſorori retuliſſet interrogans/ſi ad nuptias conſentiret/illa ſine mora conſenſit. Tum illum quoq; inquirit/ſi uellet inſcribi legibus iudæorum & circunſcidi/eo ꝙ aliter non poſſet Salomæ pœnitus ſibi iungi. Ille reſpondit/nullatenus iſta cõſentire/quia ſi actum fuerit/ſe ab arabis nõ ſolũ regno/ſed & uita priuari. Quo dicto receſſit. Salomen autem ex illo die feroras iam de luxuria criminari cœpit/nec tamen tantum quantũ regis uxores/quæ dicerent eam cum adulteria commiſiſſe. Puellã nauq; quãfratri ſuo ferore rex deſponſauerat/ipſe quidẽ non accepit uictus amore/ſicut prædiximus/ uxoris abſentis. Salomæ autẽ rogabat filio ſuo de cuſtobaro nato eã coniungere/& diſuadetur rex a ferora/dum adoleſcentem ſuſpectum haberet propter patris interitũ/iuſtius aũt eſſe /ut duceret eam filius ſuus/q magiſtratus tetrarchiæ ſucceſſor extabat. Cunq; priore pacto ſoluta puella duceretur/a filio ferore/ præſtitit rex dotẽ centum talenta. Itaq; diſſenſiones familiares nõ ceſſabant/ſed maiores ei turbæ creſcebant & incidit tale aliquid ex cauſa nõ honeſta/& citius ad difficultatem uſq; proceſſit. Fuerũt enim eunuchi regi propter pulchritudinem non mediocriter acceptabiles/quorũ unus pincerna/ alter inferior alter uero lectuli regis creditarius qui & conſilio eius intereat. De quibus nunciauit quidam regi/ꝙ hi ab alexandro multis pecuniis corrupti eſſent. Qui requirenti regi de facta quidem communione uel permixtione confeſſi ſunt/aliud uero nihil acerbum ſcire de patre dixerunt. Cunque magis torquerentur

querentur /& in neceſſitatibus eſſent/ſemperq; miniſtri atroces in eos inſiſterent ad gratiam antipa/tri/hoc confeſſi ſunt/quod odium circa patrem & inimicitias Alexander haberet/& perſuaderet eis Herodem ſpernere/uelut ſuperfluum/& cooperiētē ſenectutis ſuæ tpa/dū annos ætatis celaret/& ad ſe iam reſpiret /tanq̄ regnum habētē inuito patre/& quod alii nullatenus ſed ſibi citius primus locus uenturus eſſet/non pp genus tantū/ſed præparationibus patratā ei dominationē eſſe/ quia plures ex ducibus & amicis ſecū haberet/qui cūcta pro ſe pati uel facere eſſent parati.Hæc cum herodes audiſ ſet totus in furore metuq; tractus/ea quæ ad contumeliam dicta cognouit moleſte tulit. Aliā uero ſu/ſpitionē periculoſam ſuſcepit.Vnde ex utriſq; incitatus timebat/ne pro ueritate conflata fuiſſet in eum coniuratio fortior priore/& cuſtodias undiq̄ cōmuniens/ſecrete quæſtionē fecit. Speculatores autem eis de quibus ſuſpicabatur oppoſuit/& dū in opinione uel odio cūctos haberet/arbitrium pro tutela concipiens/multū contra inſontes acerbus factus eſt.Sed magis ac magis ualidi uidebant ei & terribiles quos non frequenter nominabat/propter inſolitam conuerſationem/& ſi forte uocaſſet ſtatim de interitu ſuo ſecuri non erant. Poſtea uero omnes propinqui dum nihil habuiſſent firmum ad ſpem ſuæ ſalutis/contra ſe conuerſi exiſtimabant utile/ſiquis anticipans alium accuſaſſet/ & hoc ſibi ſalutē poſſe conferre/ſi ſuis facinoribus alios onerarent & eo cadebant in quo cæteros inſidiabā/tur immittere.Nā regis penitentia ne filios occideret q̄ non manifeſte peccaſſent intercedebat/ ipſi uero quod peius eſt non deſiſtebant ſimilia cōmittere/ſed ad pœna currebant parē/dum ulciſcerent in eos qui prius eos accuſaſſent.Talis ergo dū fuiſſet in aula turbatio/multis amicis rex palatiū inter dixit.Quam interdictionē maxime conſtituit his/qui fidutiā potiorē habebant.Siquidem Andro/machum & Gemellū uiros ab initio amiciſſimos/qui multū in republica eius legationibus & conſi/liis domeſticis profuerunt/eiuſq; filios docuerant/& qui præ filiis primū fiduciæ locū haberent recu/ſauit ſuſcipere Andromachū quidē/q̄ filius eius Demetrius amicus Alexandri eſſet/Gemellū uero fidelem illi ſciens/quia & in conuiuiis & in ſtudiis romæ cū ipſo degebat.Quos honeſte quidem ex/pulit ne indecens aliquid contra uiros nobiliſſimos conſtituere uideret/ſed caute agens/fiduciam eo rum cū honore amputauit/ne per potentiā aliquid in eū cōmitterent.Horū autē omniū malorū au/ctor erat antipater/qui patris in conſtantiā intellexerat/cū iam dudū ei cōſediſſet.Vnde magis ſuade re uidebatur/ut auferetur unuſquiſq; potentiū.Tunc ergo rex Andromacho cū cæteris expulſo de colloquio uel fiducia/reliquos fideliſſimos Alexandri cum tormētis interrogabat/ut ſiquid cōtra ſe conflatum ſcirent edicerēt.Et quidem moriebantur dum non haberent quod dicerent.Ille uero con/ſumebatur/quia tales quales exiſtimabat nō inueniebat.Callidus autem antipater/ q̄ ex ueritate ad conſtantiam & fidem deducere non ualebat/plus incitabat requirendo a pluribus latentem coniura tionem.Proinde cū aliqui ex pluribis retuliſſent/q̄ cognoſcerent adoleſcentē cū laudaret corporis ſui magnitudo uel ſagittandi pitia/cūq; alia quæ ad uirtutē ſuper oēs haberet/hæc ſibi dixiſſe potius bona naturæ officere/dum pater inuideret/& iccirco ambulando cū eo ſeſe humiliare/ne longior ap pareret/in uenationibus uero cū ſagittarent illo præſente non recte iaculari ppter genitoris inuidiā quam de gloria ſua haberet.Cūq; uerbum ſcrutaretur/& remiſſio pœnarum corporis interueniſſet/ addebat q̄ fratrē Ariſtobulū conſcium haberet/ut in uenatione patrem perimentes/ad romam con/fugerent/regnūq; peterent/repertas uero & litteras adoleſcētis ad fratrē Ariſtobulū/in quibus patrē accuſabat non iuſte feciſſe/dum terram tribuiſſet antipatro ducentorū talentorū reditus.Quibus di/ctis putauit Herodes uerum exiſtere/quod de filiis ſuſpicabatur/& ſtatim apprænhendēs Alexandrū ligauit.Deinde uero remiſit ſuam attrocitatem/dum nec quæ audiſſet crederet/& æſtimaret nihil di gnum pro inſidiis ex his conflatum apparuiſſe/ſed quærela eſſet uel iuuenilis temeritas/& q̄ eū ma/nifeſte interficientes romæ confugerent/non ueriſimile uidebatur,Et maius aliquod ſperans inuenire iniquitatis filii ſignum dicebat non ſibi placare temerarie filium colligaſſe.Torquens autem amicos nobiliſſimos Alexandri non paucos/nihil pœnitus de quibus ſuſpicabatur confeſſos inuenit. Cunq; in hoc multus apparatus exiſteret/& terrore uel turba palacium plenum eſſet/unus quidam iuuenis ut in neceſſitates peruenit/romam dixit tranſmiſiſſe Alexandrū & petiſſe/ut citius euocaretur a cæ/ſare/habere ſe manifeſte cauſam ſuggere contra patrem q̄ regem parthorum mitridatum contra ro manos ſibi reconciliaſſet/addens quia uenenum etiam Alexander in Aſchalonæ ei paraſſet. Tum Herodes hæc audiens/& credens q̄ ſolacium temeritatis inueniſſet ſtatim de ueneno præcepit inqui ri quod tamen nullatenus potuit inuenire.Magnitudinem ergo malorum Alexander uolens confir/mare/negare quidem diſtulit incitando temeritatem patris ad multo maiora delicta/ forſan autem & per hoc amputare uolens fœlicitatem eius quam in accuſationibus credendis habebat/tamen nul latenus obtinuit/dum omne regnum cōcutere uoluiſſet.Siquidem litteras in quattuor libris deſtina uit dicens/q̄ non oporteret torqueri quēquā nec ulterius hoc procedere/ quia reuera inſidiæ factæ eſſent/in quas coniuraſſe feroram uel fideliſſimos amicos eius aſſerebat/ſalomē autē noctu ſuper ſe/ingreſſam/& cum inuito concubuiſſe/cunctoſq; ſimul illic contra eū iure uenturos, q̄tenus eum oc//

cidentes

cidentes/perficerent/quod ſemper inexpectatione medinalſent. Inter hos etiam Protomæus & ſapinius fideliſſimi regis accuſantur. Nam nihil aliud uidebatur/quam ſi rabies quædam inciditſſet belua rum more/aut amiciſſimi cõtra ſe armarẽtur. Iccirco nec ſatiſfactio ueritatis habebatur ſed indiſcrete perditiones pronunciabantur. Cum aliquibus uincula/& aliis mortes/aliis uero inſperatos dolores infligeret turpiter regnum a priore fœlicitate dehoneſtatum eſt. Et ſæuiſſima erat Herodi uita/dum turbatus nemini crederet/magnumque expectationis tormentum haberet/quod ſæpius ſu peruentorum ſibi filium crederet. Itaque noctu uel die turbatus/in furorem & inſaniam pœne lapſus eſt.

Vt Archelaus rex Cappadociæ reconciliauit Alexãdrũ patri/& ipſe ad cappadociã Herodes autem Romam profectus eſt. Cap. XIII.

ARchelaus autem rex cappadociæ/cũ hæc de herode audiſſet/territus pro filia/uel de adoleſcente contriſtatus/pro tantis amici turbationibus in iudæam uenit/nec in cõtentu quæ contigerat ponens diligenter prius cuncta percunctatus eſt/nec tamen in aliquo quaſi culpam Herodem/q̃ temerarie feciſſet aggreſſus/uerens ne pro reconciliatione ad furorem eum perduceret/ſed alium ordinem tenens emendare quæ acciderant cœpit. Nam iuueni interminabatur/Herodem autẽ mitẽ dicebat/dum nihil temerarie feciſſet/martir omnium quoq; filiæ ſolucre promittens/& nec ipſi parcerẽ/ſi in aliquo reperta illi conſcia nõ indicaſſet. Cum talem præter expectationem Herodes Archelaũ uidiſſet/& quia plus ipſo furorẽ ſuum demonſtraſſet/rex mutatus ad iracundia ſua/dum putaret iuſte acta quæ feciſſet/paulatim ad patris affectũ rediit. Miſericordia ergo inter utroſq; apparuit cũ aliqui pro iuuene ſatiſfeciſſent/& Herodes ab ira mutaretur. Tum Archelaum ſimiliter increpantem attendens petit ne nuptias ſolueret quod minatus eſſet/quia q̃uis parum ire adhuc habebat in his quæ iuuenis cõmiſerat/Archelaus tamen ut modeſtiorem eum faceret/criminationes in amicos referebat/dicens illorum eſſe quod iuuenem malignitate ſua corrumperent/fratremq; regis in ſuſpitionem mittebat. Nam dum Herodes iram contra ferorã habuiſſet/& ferora indigeret regis reconciliatione/ſimulq; credens/quam eum Archelaus flectere poteſſet/acceſſit ad eũ cũ neſte nigra petens/ut fratrẽ pro eo peteret. Quẽ Archelaus nec ſpreuit/nec confeſtim ſe Herodi ſuadere poſſe promiſit/immo hortatus eſt ad regẽ eũ accedere/& ſupplicando cõfiteri ſe omnium malorum auctorem extitiſſe/quia prodeſſent hæc ad eius indignationem mitigandam pluſq̃ ſua ſuggeſtio. His flexus ferora quæ inter ſe ambo cõſtituerant/præter ſpẽ adoleſcentis accuſationes abſoluit. Cũq; & ferorã Archelaus reconciliaſſet/ad cappadociam reuertitur/gratus tanq̃ nemo alter illo tempore factus Herodi. Quapropter & muneribus eum munificentiſſimis ornauit præomnibus magnifice/& inter neceſſarios amiciſſimũ arbitratus eſt. Cõſtituit & romã proficiſci quomodo de his cæſaris ſcripta ſuſceperat. Et uſq; Antiochiam eis ſimul euntibus ſyriæ procuratorẽ ticiũ inimicum Archelai/ei Herodes amicũ fecit. Cũq; romæ fuiſſet/& inde reuertitur/factũ eſt bellũ inter ipſum & arabas/ex huiuſmodi cauſa. Qui traconem alias traconitidẽ habitant regionẽ quam Cæſar a Zenodoro tollens/Herodis prouinciæ addidit/latrocinandi licentiam non habebant ſed agrum colere/uel ſub quiete uiuere cogebantur/quod illis minime commodum erat/multaq; Herodi gloria p̃ hac diligentia ſua ſurrexerat.

Diſceſſio habitantiũ tracone a regno herodis & uaſtatio p̃ duces eius/& de trãſfugis q̃ de tracone p̃uincia ad arabiã receſſerũt/quos recepit ſylleus procurator regis arabiæ. Cap. XIIII.

EGitur quãdo nauigauit romæ/ut filiũ Alexandrũ accuſans/cæſari antipatrũ cõmendaret/fama uulgauit mortuũ eũ eſſe. Qua comperta traconitide habitantes ſubtrahentes ſe ab eius principatu/rurſuſq; ad ſolitum reuerſi morẽ finitimos agros depopulabantur/cõtra quos egreſſi procuratores regis/oẽs domuerũt. E quibus q̃draginta principes latronũ cũ cognatione ſua a tracone prouincia ad arabiam receſſerunt/ſylleo ſuſcipiente eos/pro cauſa ire quã habebat/negatis nuptiis Salomæ. Quibus cũ locũ munitũ dediſſet/illi non tantũ iudæã ſed & inferiorem ſyriam deprædabantur/tefugia ſibi præſtante ſylleo.

Qualiter Herodes a Roma reuerſus in arabam tranſfugas poſtulabat/quos cũ non obtinuiſſet exercitum contra eos produxit/arabas quoq; debellauit. Cap. XV.

EHerodes autẽ roma reuertẽs/comperit plurima regni ſui a latrõibus male tractata/nec poſſe duces ſuos latrones cõpræhẽdere nec habere qualiter tutelã ſuã munirẽt/illis arabũ patrociniis fultis. Cũq; grauiter ferret/ipſe tracone pœniẽs familiares eorũ pemit. Vnde illi potius ad iracundiã incitati legẽq; habentes ut in eos uindicarẽt/qui familiares eorũ occiderant/cunctã herodis terrã uexabãt/& deprædabant. Ille uero referebat hæc Cæſaris ducibus ſaturnino & uolũnio/uolẽs latrones ad pœnã petere. Nã illi fortiores & plures facti/oia pturbabant/affligẽdo regis Herodis prouinciã/& uillas deprædando/& captos homines interemendo/ut bello ſimilis eſſet uiolentia quam faciebant nam iam plus mille extabant. Herodes autem latrones quidem petebat/& debitum quod per Syllenm mutuaſſent Obado alias Ouado talenta quingenta/iam conſtituto

constituto die transacto in quo statutum fuerat pecunias reddi. Sylleus aũt obadũ alias ouadum despiciens dum ipse gubernaret/ latrones quidẽ deneganit per arabiã esse/ de pecuniis uero differebat. Quapropter cognitiones corã saturnino uel uolũnio procuratoribus syriæ cõmittebantur. Qui statuerunt intra triceſimũ diem Herodẽ pecunias debere recipere/ & eos qui de utroq; regno confugissent inuicem reddere. Et apud Herodẽ quidẽ arabũ nullus pœnitus est nec p affectionẽ/ nec alio modo tentus. Arabes aũt passi sunt latrones apud se teneri. Cũq; constitutus dies trãsisset/ nec sylleus de quo statuerat aliquid composuisset/ romã ascendit. Redditionem uero pecuniarum uel latronũ Herodes exequebat. Cum saturninus & uolũnius præcepissent in deuotos persequi exercitum assumẽs herodes/ arabiã ingressus/ tribus diebus septem mansiones fecit. Cũq; prope castellum ubi latrones erãt peruenisset/ cœpit quidem omnes eos insidiis/ euertit uero castellum quod repta uocabatur/ cũ nemine pœnitus lesisset. Itaq; arabis ad auxilium uenientibus cũ nacebo duce pugna cõmittitur/ in qua pauci quidem Herodis nacebus autem dux arabum cũ uigintiquinq; suis ceciderunt/ reliqui uero ad fugam conuersi recedunt. Puniens autem horum rex tria milia circa traconẽ idumerorũ locauit exercitum/ & latrones ibi constitutos arcebat/ & de his ducibus circa fœnicem existentibus mandauit demonstrando/ quia mihil amplius in indeuotos executus arabas quẽ oportebat egisset. Quæ illi quidem requirentes/ inueniebant nequaquã mendaciũ esse.

Quemadmodum Sylleus accusauit coram cæsare Herodem de incursione quam in arabia fecerat & q indignatus Cæsar dura uel grauia rescripsit ei/ quare Herodes placare uolens cæsarem/ misit romam Nicolaum damascenum. Cap. XVI.

NVncii uero Sylleo cum romæ gesta indicassent & magis singula exaggerassent & ille in aula permanerent tunc inter cæsaris amicos statim hæc audiẽs/ mutata nigra ueste ad eũ ingressus/ suggessit q bello cuncta arabia conflicta/ totumq; regnũ commotũ ab Herodis exercitu fuisset/ & lachrymis fusis/ quingẽtos quidẽ cum duobus milibus/ arabũ primates periisse dicebat/ interfectũ autẽ & ducẽ eorũ nacebũ propinquũ & affinẽ sibi/ diuitias autẽ reptis castello constitutas depredasse/ dũ pro egritudine contentus obadus alias ouadus ei non suffecisset occurrere quia nec ipse nec exercitus arabũ interfuisset. Talia sylleo dicente/ & inuidiose insuper addente/ q nec ipse rediret ad prouinciã/ nisi crederet/ quia/ cæsar de pace oĩum cogitaret/ neq; si præsens fuisset cõmodum esset cum Herode bellũ cõmittere/ his dictis cæsar irritatus/ præsentes hærodis hoies pcontatus est/ qui tunc a syria uenissent si exercitũ Herodes ad Arabiã deduxisset. Qui cũ ei hoc dicere cõpellerentur nec causam facti suggererẽt ira cæsar cõmotus scripsit Herodi cũcta quidem grauia/ summa uero epistolæ huius erat. Olim amico nunc uero subiecto. Scripsit aũt de his sylleus arabis. Qui relaxati neq; latrones ad se fugientes reddiderunt nec pecunias restituerunt/ sed etiã & pascua quæ mercede tenebãt minime solito reditu possidebant/ iudæorũ rege cæsaris furore humiliato. Tunc quoq; traconitide habitantes cũ arabis aggressi custodiã iudæorũ/ afflixerunt eos/ nõ tantum pro sua utilitate/ sed & memoria prioris belli p Herodẽ sibimet irrogati. Quæ rex ferebat pdita fiducia quam in cæsaris amicitiis habuerat/ dum secundo legationes suas satisfacturas pro culpis non susceptas cognosceret. Estuabat etiã de sylleo/ cui credebat a cæsare/ qui præsens romæ conabat defuncto obado alias ouado rege arabũ in regnũ succedere/ multis cæsari promissis pecuniis/ aliisq; in aula potentibus. Interea obado alias ouado moriente/ dinea/ qui post arethæ dictus est/ regnũ arripuit. Cæsar autẽ arethæ minabatur q regnare præsumpsisset/ priusq; sibi de hoc scriberet. Ille uero cũ donis multis Cæsari coronã aureã multorũ talentorum destinauit/ & epistolã per quã sylleũ criminabatur ut maliuolũ seruũ/ & obadũ alias ouadũ ueniẽs eius peremptum uxoresq; arabũ ab eo adulteratas/ dũ causas reipublicæ rege uiuente gubernaret/ immo & ere elieno sibi uellet p pecunias principatũ acquirere. Quibus nullatenus animo cæsar intẽdens/ remisit dona. Arabia uero uel iudæa pluribus malis affligebant/ dũ regũ unus quidẽ quia nec dũ firmũ imperiũ habebat prædatores nullatenus prohiberet/ Herodes autem iratũ cæsarẽ pro sua uindicta uidens/ omnes illorũ iniquitates portare cogebat. Deinde tantis circũ instantibus malis/ iudicauit iterũ romã transmittere/ si posset mediocriter p amicos cæsarẽ placare. Direxit autẽ Nicolaũ damascenũ. Domus aũt eius uel filii sui multo peius illo tpe erãt dispositi/ & licet sine suspitiõe nũq; fuisset/ malũ tñ ex hmõi causa ꝓualuit.

Criminationes euricleri lacedæmonis cõtra filios ad patrẽ Herodẽ/ & quia ligasset eos pater/ & ad cæsarem scripsisset. Cap. XVII.

MAcedonius euricles nobilis domi/ malus autẽ aio luxorioso; q/ ad herodem ueniens/ multis donis eius fauorẽ cõparauit/ ut inter necessarios amicos eius deputaretur. Qui manẽs apud antipatrũ/ aditum uel consuetudinẽ cũ alexandro habebat. Nam archelai cappadoci se se dicebat hospitem/ & ideo per glaphirã ualde honorabat eum/ cunctisq; blandiebatur. Semper autem dicta uel facta notabat/ ut exinde posset accusationibus conſertis gratias Herodis conquirere

dis conquirere/unde ſinguli exiſtimabant multũ ſibi fidelẽ exiſtere. Quapropter Alexander ut ado/leſcens & dolens de his quæ paſſus fuiſſet/narrauit/quã pater alienatus fuiſſet/& mater ſua interfecta ab eo periſſet/antipatrũ autẽ ſibi præpoſuiſſet/& quẽadmodum ille intolerabilia de eo patri dixiſſet & ad odiũ illũ incitaſſet/ut nec in conuiuiis eum/nec conuentu dignaret adeſſe. Cũ uero talia dolens defluiſſet/ſtatim euricles antipatro oĩa nunciauit dicens. Nõ pro mea utilitate tibi hæc nuncio/ſed tu is iam uictus honoribus & rei magnitudine præcipio cauere Alexandrum. Nam hæc non ſine dolo/re dicens/ineſſe ſuis uerbis audaciam demonſtrabat. Igitur antipater cũ eum ſibi fidelẽ eſſe exiſtimaſ ſet/magnas ei donationes optulit/& deinde flectit herodi eadẽ explanare. Qui non ſicut ab alexan// dro audiuerat intimauit/ſed uerbis ſuis aliquã ueritatem accuſationi addens aĩum regis immutabili odio filiorũ cõpleuit. Quia a rege donationẽ quinquaginta talentorum accipiens ad archelaum regẽ cappadociæ profectus/Alexandrũ modeſtũ/uel bonum referebat/multũq; laboraſſe/ quatenus eum recõciliaret pater. Quapropter ab illo quoq; multa dona ſuſcipiẽs receſſit. Qui nec in lacedæmonia talia facere deſiſtens/multis iniquitatibus immerſus/patria priuatus exceſſit. Rex autẽ iudæorũ non ſicut prius contra Alexandrum uel Ariſtobulum tantũmodo accuſationes audiebat/ ſed & ſi nullus aliquid ei nunciaſſet ipſe perſcrutabat licentiãq; dedit uolentibus quiddã contra eos refere. Tum ue ro euaredũ quendã licet uellet tamen non libẽter accuſantẽ audiuit/quia & ipſum ut cõſcium abhor/ rebat. Superuenit autẽ contra adoleſcentes aliquid peius/dũ oẽs præmiorum promiſſione dicerent aliquid acerbũ contra hos nunciare/& tanq; pro ſalute regis dicentes/etiã falſa ſuggerebãt. Duo eni fuerunt Herodi fortitudine uel magnitudine corporis præcellentes/iocundus & tyrannus noĩe. Qui cum offendiſſent regem expulſi/Alexandrum ſecuti in exercitationibus ab eo honorabantur/pecu/ niaſq; & donationes accipiebãt. Quos ſtatim rex in ſuſpitione ductus/torquebat eos. Qui cũ multo tpe ſuſtentaſſent/poſt uicti/dicebant q; eis ſuaſiſſet Alexander Herodẽ in uenatione feras ſequentẽ ab æquo deiicere/ut ita facile eum ſuis perfoderent. Quod olim ei cõtigebat. Demonſtrauerunt etiã aurum in oppido celatũ/& præpoſitũ uenationis conuincebant q; ſibi tela regalia Alexandri iuſſio/ nibus dediſſet. Poſt hæc princeps cuſtodiæ Alexandri oppidi appræhenſus torquebat/ quaſi uellet ſu ſcipere cuſtodiam adoleſcentiũ/& præbere eis in caſtello poſitas regales pecunias. Et ille quidẽ nihil tale confeſſus eſt/filius uero eius iſta facta fuiſſet dicebat/ litteraſq; porrexit/ quaſi manu Alexan// dri factas/quæ ita continebant. Cũ dei auxilio quæ propoſuimus oĩa cõfecta ſunt. Ergo ueniemus ad deos/ſed ſicut pmiſiſtis in caſtello nos ſuſcipite. Poſt hanc epiſtolam Herodes quidẽ de filiorũ inſi// diis credidit. Alexander autẽ dyofantum inquã ſcriptorẽ imitatum ſuã manũ/& has propter antipa trum litteras aſtute ſcripſiſſe. Diofantus enim talis erat. Quapropter in huiuſmodi & aliis rebus con iunctis interiit. Rex autẽ cum corã multitudine produxiſſet in hierichunte filios & accuſatores eorũ hos quidẽ multi manu iaculantes interemerunt. Cunq; impetũ & ſuper alexandrũ occidendũ feciſ// ſent rex eos per Ptholomeũ & ferorã prohibuit. Cuſtodiebãtur autẽ/ne quis ad eos ingrederetur & ſpeculabantur ne quid facerẽt uel dicerẽt. Et quid amplius. Cum dãnatorũ infamia tenerent horum unus Ariſtobulus/exiſtimas ſuã ſocrũ condolere ſuis calamitatibus/& regẽ in odio habere/& tu in// quit periculo pditionis coĩcas/dũ accuſata de nuptiis ſyllei/cuncta putaris prodere. Hæc autẽ illa ſta tim fratri nunciauit. Qui nullatenus ſeſe continens ligari eos & diſtractos ab inuicẽ quæ male de pa/ tre ſenſiſſent/ſcripto porrigere præcepit. Qui præceptis coacti/ſcribũt inſidias quidẽ cõtra eũ nec co gitaſſe nec inſtruxiſſe/fugã uero meditatos & hanc propter neceſſitatẽ/dũ in ſuſpitione uel difficul/ tate uitã ſuã haberent. Eodẽ tpe cũ ab archelao de cappadocia legatus mela nomine nobiliſſimus p ueniſſet/Herodes uolens erga ſe perfidiã archelai manifeſtã facere/uocauit Alexandrum ſicut in uin culis erat/& rurſus conſuluit de fuga qualiter/& ubi ſtatuiſſet diſcedere/cũ Alexander ad Archelaũ dixiſſet/& ab eo pmiſſum ſibi fuiſſe/ut romæ deſtinaret/nihil uero aliud neq; importunũ/aut acer// bum in patrẽ cogitaſſe nec ea quæ per malinolentiã aduerſariorũ conficta eſſent uera exiſtere/ac uel le ſi adhuc tyrãnus uideret/ut quæſtione cautiore facta/ueritas appareret/ſed hunc citius periſſe/an tipatro per amicos populũ incitante. Cum talia retuliſſet iuſſit melam cũ Alexandro ſimul ad Gla// firam duci ut interrogaretur/ſiquid ea cognouiſſet de inſidiis in Herodem conſtructis. Qui cum ue/ niſſent/ſtatim Glafira ligatũ Alexãdrum uidens/caput ſuũ percuſſit/& ſtupefacta nimis ingemuit. Fuerunt autem adoleſcẽtis & præſentium lachrymæ/& ſpectaculum dolore plenum/nec diu potue/ runt interrogare uel reſpondere. Dein multo pſt Ptolomæo qui iuſſus erat eos perducere interrogan te Glafirã/ſiquid de his quæ fiebant cognoſceret/Alexander reſpondit. Quid meum hæc ignoraret quæ anima mea plus mihi diligitur/dum & communes filios haberemus. At illa clamauit/ q; nihil cognoſceret importunum/ ſi tamen aliquid ſaluti eius prodeſſet non recuſaret etiam mentiendo cõ fiteri. Alexander autẽ nihil impiũ inqt/nec quod pater ſuſpicabat/quia nullatenus hoc ipſe cogitaui. Tu uero mulier qd aliud ſcis/niſi q; archelaũ fugere deliberauimus/& exinde romã aſcendere. Eadẽ & illa confeſſa eſt. Herodes autem in archelaum de perfidia ſuſpitionem habuit deditq; olympho

& uolumnio

& uolūnio litteras/præcipiēns eas trāſmittēdo per Eleuſiam ciuitatē ciliciæ archelao tradere/ culpās eū q̄ inſidiarū particeps cū filiis ſuis eſſet/& exinde romā nauigarēt/ubi ſi Nicolaū inuenirent aliqd profeciſſe ne Cæſar in eadē difficultate permaneret/darent litteras uel argumēta/quæ cōtra iuuenes cōſtructa deſtinauerat. Archelaus aūt litteras accipiēs/ſuſcipere ſe quidē adoleſcētes cōfeſſus eſt/ qa prodeſſet eis uel patri/ne qd per eius diſcordiā eueniret/ad Cæſarē autē tranſmittere/uel aliud perfi/dum cōtra illū agere/nihil adoleſcētibus pœnitus promiſiſſe. Legati uero cū hæc audiſſēt/& romā p ueniſſent/litteras porrexerunt/quia cæſarē placatū inuenerunt. Nā de legatione Nicolai taliter euē// nit/ut hic ad aulā aſcēdit/primū quidē non pro quo uenerat/ſed ſylleum accuſare deliberauit. Quod multi intelligentes/Nicolaū adeūtes/iniquitates oēs ſyllei nunciabant/& q̄ multos obadi alias ouadi peremiſſet. Quorum indicia manifeſta ex litteris eius demonſtrabantur.

Vt per Nicolaum accuſatione liberatus Herodes eſt apud cæſarem/Sylleus autem accuſator He/rodis morti adiudicatus eſt. Cap. XVIII.

Nicolaus fœlicitatē quendā ſibi exiſtimans oblatā/moliebat̄ p accuſationē ſyllei cæſarem Herodi reconciliare. Sciebat enim/qa ſi uellet ſatiſſacere de factis eius non permitteret̄/ ſi uero ſylleū accuſaret/tēpus pro Herodi dicendi poſſet inuenire. Conſtituto ergo die ni colaus præſentibus legatis arethæ accuſabat ſylleū & cum cæteris addebat regis multo/ rumq; arabū ſimul interitū/& pecunias quas mutuas acceperiſſet pro nullo reipublicæ commodo/nec non & adulteria/nō tantum per arabiam/ſed ēt romanarū mulierū. Addebat aūt/quod acerbius con citaret regis aīum/nihil uerū docuiſſe de factis herodis. Cūq; ad hunc locum pueniſſet/cæſar quidem interrogauit/ſi Herodes exercitū contra arabiā non duxiſſet/nec duo milia quingētos occidiſſet/nec captiuos traxiſſet/prouinciāq; deuaſtaſſet. Ad quē Nicolaus reſpondit/pro his magis ſe uelle ſugge/ rere/q̄ nihil/aut multo minus ut audierat factū fuiſſet. Sed tu inquit ut iuſtus hæc attrociter eſtima// ſti. Quod cū præter opinionē cæſar audiſſet/& iuſſiſſet ut diceret/Nicolaus ſatiſfaciendo/quingento rū talentorū conſcriptionē ꝓduxit. In qua cautū fuerat/licere herodi conſtituto die tranſacto pecuni/ iſq; nō redditis totā arabiā inuadere. Introductā uero per prouinciā militiā nō expeditionē dicebat/ ſed multitudinē ſuas pecunias uolentē exigere nec conſtituto die/ſed multo poſt introductā. De quæ re cū ſæpius quidē ſaturninū & uolūnium procuratores ſyriæ interpellaſſet/deinde corā illis in beri// tho cū ſylleus p tuā fortunā iuraſſet/intra triceſimū diē pecunias ſe præbere/necnō & eos q a regno Herodis trāſfugiſſent/nihil horū eo faciente/rurſus ad procuratores herodes peruenit. Cui cū præ// cepiſſent pignora ſumere/ſtatim ꝓuinciā cū ſuis ingreſſus q̄ iſti bellū dicit ad inuidiā ꝓcuratoꝝ tuo/ rū qui hoc fieri denunciauerūt ſecundū conſcriptionū ſtatuta. Iſte uero inquit nō tantū deos/ſed & tu um numen piurans decepit/Reſtat mihi tā de captiuis differere. Latrones traconē habitantes/ qua// draginta primū/deinde multi tormēta factorū timentes/refugiū ſibi fecerunt arabiā/quos ſylleus cū ſuſcepiſſet/contra oēs hoſtes uaſtabat terrā/quā eis habitandā/& lucra latrocinii cū eis ptiebat̄. Spo/ pondit aūt per eadē ſacramēta & eos reddere/die quo promiſerat ſe debitū ſoluturū. Quid ergo? Po teſtne monſtrare in præſenti quēq̄ aliū ex arabū prouincia quā hos abſtractos quos refero/nec cun/ ctos ut ait/ſed qui nequaq̄ latere potuerūt. Ita ergo calumnia de captiuitate declarata/ maximū cæ/ ſar intellige mendaciū/& falſitatē ad tuā excitandā irā ab iſto confictā. Nā cū ingreſſus arabiam no ſter exercitus fuiſſet/& unus uel alter de ſociis herodis cōcidiſſēt/coactus reſiſtere/nacebū ducē eorū cū uigintiquinq; proſtrauit. Quorū pro uno quoq; centū iſte referens/ duo milia quingentos periſſe dixit. Hac oratione cæſar permotus/& an ſylleū cōuerſus/furore plenus/interrogauit ouanti arabum periſſent. Qui cōturbatus/erraſſe ſe dixit. Deinde pacta debiti legūtur/litteræq; imperatorū & c iui tatū quæ latrocinia criminabant̄. Mutatus ergo cæſar/ſylleū quidē mortis ſententia dānauit/Herodi uero reconciliat̄/ ſatiſſaciens q̄ ex falſa criminatione atrociter ei ſcripſiſſet. Nā ita ſylleo reſpondiſ/ ſe phibet̄. Quis eſt iſte/qui me impulit mendoſā ſuggeſtionem uirū mihi amicū offendere. Sylleus qdem pecunias creditoribus redditurus & poſt puniendus deſtinatur. Cæſar autē adhuc iraſcebatur arethe/quia principatū nō ſuis præceptis/ſed propria ꝓſumptione cœpiſſet. Cogitabat ergo & ara/ biam Herodi tradere ſed impedierūt litteræ quas rex miſerat per olymphiū & uolumniū. Qui cū cæ ſarem audiſſent placatū/ſtatim præcepto herodis litteras uel probationes quas de filiis miſerat por/ rexerunt. Quas cū cæſar legiſſet/principatū alium addere ſeni & male ſentiendi de filiis non æſtima uit. Videns ergo legatos arethæ & improperans q̄ temerare niſus eſſet nō ab ſe regnū accipere/ do na ſuſcepit/& principatum ei firmauit.

Qualiter cæſare ptātē ꝓbente/cōcilio in beritbo habito accuſauit filios herodes. Ca. XIX.

Herodi uero ſcripſit q̄ placatus ei fuiſſet & de filiis eius contriſtaret̄/ præcipiens ut ſiquid acerbū contra eū præſumpſiſſent/ꝓſequeretur tanq̄ in patris præuaricatores/ nam hmōi ptātem ei dedit/ſi uero fugā tantummodo cogitaſſent/ut improperans mitigaret eos/ ne aliquid crudele peragerent. Admonuit uero/ut concilio in beritho cōgregato/quo multi

romani

romani habitant/& ſimul imperatoribus ſyriæ & archelao rege cappadociæ/quantoſq; alios exiſti/maret amicitiis eius uel honoribus clariſſimos/eorum ſentẽtiis quod oporteret impleretur. Herodes autem cum litteræ ueniſſent/lætus pro reconciliatione/& q; ſibi poteſtas ſup filios fuiſſet cõceſſa/ſtatim accerſiit cunctos a cæſare conſtitutos ad concilium/quem præter archelaũ/quem propter offen/ſam noluit intereſſe/nequid uoluntati ſuæ impediret. Cunq; in beritho imperatores & alii conueniſ/ſent/filios non permiſit ad concilium accedere/ſed in uilla quadam ſydoniorum paleſtum nomine iu xta ciuitatẽ reliquit/ut uocati ad concilium præſentarentur. Solus autẽ ingreſſus. cl. uiris conſidenti// bus/accuſabat filios/& cauſa quidem non erat accerba/quãtũ ad ueritatis/indicia/multũ uero diſſi// milis patris filios criminantis. Nam uiolenter perorabat/& approbatione cauſa turbabatur/& ma// ximi furoris uel ferocitatis ſigna mõſtrabat. Defendebat ẽt tanq; uera quæ in odio filiorum dicta fue/rant/& quæ ipſe contra filios ſcripſerat legebat in quibus inſidiarum nulla cõſcriptio fuit/tantũ uero q; fugere cogitaſſent & derogationes quædam/& obprobria propter odium quod in eos habebat. Quæ cum legiſſet/clamauit iurando/q; melius uita priuaret/quã talia uellet audire. Deinde cũ dixiſ ſet/q; & natura & cæſare concedente poteſtatem haberet/addidit & patriam legem ſibi præcipere/ſi quando parentes filios accuſarent/& ſuper capita eorũ manus ſuas imponerẽt/neceſſe populos cir cunſtantes eos lapidare & huiuſmodi morte perimere/quam legem ipſam paratam in patria quidẽ uel in regno facere uoluiſſet/ſed expectare illorũ iudicia/cognitores autẽ inueniſſe eos in manifeſtis filiorũ & non paruis criminibus/ut tempus habentes dignũ/nullatenus deberẽt negligere/ne aliis ta/lia prouenirent. Cũ hæc rex itaq; dixiſſet nec adoleſcentes ad ſatiſfactionẽ tranſiſſent/uidentes iudi/ces q; modeſtiam uel reconciliationem minime aſſumeret rex/poteſtatẽ ei confirmauerunt. Et pri// mus quidem ſaturninus/uir conſularis/& in dignitatibus clariſſimus/mitte ſententiam protulit di// cens. Damno filios Herodis interfici uero non iuſtũ arbitror/quia & ipſe filios habeo/& regem puto ſic uelle/q̃uis infœlices filios ſe habere conſentiat. Poſt quẽ ſaturnini filii tres qui eius erant ligati/ſen tentiã eãdẽ cũ patre ꝓtulerũt. Volumnius autẽ ecõtra morte puniendos filios herodis reſpondit/ita circa patrẽ iniquos inuẽtos. Eadẽ cũ plures dixiſſent/ut nihil ambiguũ eſſet quo minus intelligeretur morte dãnatos adoleſcentes/ſtatim Herodes ad tyrũ uenit/ducens miſeros adoleſcẽtes. Cũq; nicola us ad eũ roma delatus eẽt/& prius ipſe ſentẽtias in beritho de filiis ꝓnunciatas audiſſet/herodes cõſu lu t qd amici eius de hoc romæ deliberaſſent. Ille ait. Quod & mihi uideꝰ/ſcilicet impia eſſe q̃ illi de te' ſenſerãt/oportere uero legatos & cuſtoditos cohercere/& ſi qd tibi aliud uiſum fuerit. Prouide tñ ne plus iracũdia quã modeſtia uſus eſſe uideris. Nã minime dimitti ſolutos puto/ne talia cõmittant quæ nullatenus poſſent corrigi. Multi etiam tuorũ amicorũ eadẽ romæ deliberauerunt. Herodes autẽ cũ tacuiſſet meſticia tentus/poſt iuſſit nicolaũ ſecũ nauigare. Moxq; ut ad cæſareã delatus eſt/rumor a populo de filiis eius euolabat/cunctis ſuſtinẽtibus ubi cauſa eueniret. Dũ ſic periclitarenꝰ & dolo/loribus eorũ cõdolerẽt dicere aliqd palã/aut dicẽtẽ audire ſine piculo nõ erat. Vnde miſericordiã cũ dolore cõcluſam ſine uoce cõprimebãt. Vnus aũt miles nomine tyro/cũ filio ſuo equeno uel amico alexãdri/cũcta q̃ alii timore tacita dolebant cũ libertate loquebaꝰ/& ſæpius clamabat inter multitu/dinẽ dicẽs/q; periſſet ueritas/q; iuſtitia ab hominibus receſſiſſet. Vigent inqt mẽdacia uel malignitas tãtamq; nebulã humanis negociis intulerunt/ut maxime calamitates uel miſeria ꝑ nihilo iudicenꝰ. Cũ talia ſæpius exclamaſſet/licet non ſine diſcrimine/ueritas tamẽ oẽs mouebat. Quapropter ſingu li timentes ſe occultabant/ſed hæc illũ dicentẽ libenter audiebãt. Qui cũ regem petiſſet/ut ſolus ſoli quæ uellet ediceret/cõceſſumq; ei nõ fuiſſet/nõ poſſum inqt rex cõtinere pro tali dolore fiduciã uel audaciã meam neceſſariam quidem tibi & cõmodam/ſi quid utile uellis ab ea ſuſcipere/ meæ uero tutelæ contrariã. Deinde ſubſecutus ait. Quo tua mens ſagaciſſima receſſit/aut cur ſuperabundãs ſa pientia ſenſu multatur/quo plures uel maximos acqſiſti triumphos. Quid eſt q; cognati uel ami// ci remorantur petitionibus tuam flectere pietatẽ/quos tibi minime iudico eſſe cognatos uel amicos ſi deſpexerit tale ſcelus in tuo beatiſſimo fieri principatu. Tu uero nõ præuides quid eueniat ſi duos adoleſcentes ab uxore tibi regia creatos: & in omni ſummitate uirtutis præcellentes occidis/teq; ſo/lum in ſenectute relinquis/cũ uno filio male uitam tuam diſponente/ & cum cognatis quos totiens iam morte damnaſti. Nonne cogitas/q; multitudo tacens crudelitatem tuam conſpicit & odit/exer/citus quoque cunctus & primatus eius miſericordiã qdẽ de infœlicibus/odiũ uero in te hæc faciente concupiuit. Cum hæc rex in initio non libenter audiſſet/& cõmouiſſent eum uerba tyronis/per quæ manifeſte familiarium pfidiam exprobrauerat/paulatim imẽſa & militari fiducia uſus tyro cõcidit/& turbatione cõpleuit herodẽ. Qui cũ magis increpari q̃ admoneri ſe putaſſet/& quia milites eum abhorrerent/& primatus eorũ indignarentur/præcepit nominatos cunctos cum tyrone ligatos in cu ſtodia detineri. Cum hoc factũ fuiſſet/ & triphon quidam tonſor regis inuenta occaſiõe regẽ adiſſet ait. Suaſit mihi tyro ſæpius dicens/ut regem tõdens/guttur eius inciderem/nam inter primos apud alexandrum poteris eſſe/magnaſq; donationes ab eo accipere. Quæ cũ dixiſſet/eũ rex cõpræhend

præce pit

præcepit/& tormentis tyronē/& eius filiū/atq; tonsorē subdi. Cūq; tyro ita cōsisteret/uidēs filius pa/trem suū crudeliter laceratū/nec habentem spē salutis/futurumq; sibi iudicium ex tormētis paratum intelligens/se inquit ueritatem nunciare/si uerbo confirmaret tormenta patris & sua remittere. Cū/q; rex fidem dedisset/dixit sibi constituisse tyronē manu sua regem adire & occidere si copia daretur ut solum eum inueniret/multaq; pati quatenus Alexandro præstaret. Quæ cum ille dixisset/ patrem a necessitate soluit. Incertum autem est/utrum hæc ueritate an necessitate retulerit/ut aliquod perfu/gium in præsentibus malis inueniret.

Mors iuuenum & sepultura corporum eorum in Alexandrio. Cap. XX.

Herodes autem licet deliberasset iam dudū filios interimere/tunc tāmen festinauit crudeli/tati suæ finem imponere/& in contione producens/trecētos priores militū reos factos cū tyrone filioq; eius/& accusatore tonsore/criminabatur coram omnibus. Et illos quidem multitudo peremit/Alexander autem & Aristobolus in cæsaream tracti patræ præcipien te laqueo perimuntur. Corpora uero noctu Alexandrium ponūtur quo matris eorum pater/pluresq; cognati/uel proaui positi esse uidebantur.

Incipit Liber. xvii. antiquitatis Iudaicæ.

Qualiter antipater odio habitus est ab oi gēte ꝓpter interfectionē fratrū suorū. Cap. I.

Antipatro autē postq; fratrū extitit accusator/& in primis facinus extremæ impietatis & crudelitatis impulsor/haud sane pro uoto spes uitæ sequentis aperitur. Nā quis amittēdi regni metu fuerat liberatus/q; iā uidelicet illud cū fratribus se cōmunicaturū fore nō cernere/oposius tamē & ambiguū regnū sibi fieri magis magisq; sentiebat. Siquidē odiū uniuersæ gētis/aduersus illū erat exortū. Fuit uero illi etiam hoc ualde contrariū/q; totam contristabat mi/litiam/dum aduersam ab ea gereret protinus uoluntatem/in qua proculdu/bio omnia regni munimenta consistunt/& maxime quotiens gentem aut po/pulum uniuersum nouarum rerum cupidine perturbari contingeret. Tantum etenim periculum ei fratrum procurauit interius. Verumtamen cum patre pariter participatur regnandi negocium/ non aliter quam si rex etiam ipse consisteret/amplioraq; ei negocia credebantur/& unde perire debuisset firmitatem magis fauoris inuenerat/q; quasi pro Herodis tutella fratrum suorum proditor extitisset & non inimicitia qua circa illos & circa patrem ipsum detinebatur. Talibus enim eum maliloquiis induxerat. Quæ omnia machinationes erant uiam constituentes qua aduersus Herodē tēderet/ut an tipater accusatores non haberet de his quæ patrare cogitabat/Herodes autem omni refugio nudare tur/nō habens qui sibi auxiliaret/cum antipater hostis manifestus existeret. Proinde odio paterno illas fratrū insidias perpetrabat. Pulsabat autem amplius ut ab inceptо nō desisteret/q; cernebat mo riente quidem Herode certe sibi principatū esse uenturum/prolixius autē uiuēte/multa sibi surrepturа pericula/si eius factio proderetur cuius extabat ipse compositor/& quæ sit palā fieret hostem illi patrem compellebat existere. Propter quæ ad donandum erat largus & affluens/& etiam eos qui cir ca patrē erant lucris pulsabat in gentibus ut aduersus eum hoium odia concitarent/& maxime illos quos romæ possidebat amicos missionibus magnorum numerū sibi beniuolos comparabat. Ante omnes autem saturninum qui tunc curam syriæ gerebat inducere magna spe incitabatur/ sed etiam saturnini fratrem promereri festinabat. Ad hæc sororem regis uiro inter primos apud Herodē con/iunctam/suo modo utens/ad se uolebat attrahere. Erat quippe ad fingendas amicitias colloquenti/bus secum callidus & ad odium dissimulandum ualde credibilis/& ad celandū semetipsum satis astu/tissimus. Non tamen decipe ualebat suam nutricē quæ illum iam ante abunde cognouerat/ & ab eo falli non poterat. Siquidem omnibus eius factionibus iam antea fuerat reluctata/ob morum eius im probitantem/quāuis eius filiam hēret uxorē prouidentia matris antipatri/& eius ipsius instantia illā suscipiens/quæ primo fuerat Aristobuli sociata cōnubio. Nam alteram calleas filius uiri eius habe/bat uxorem sed nullum hoc ei tutamē erat/quo minus eius intelligeretur iniquitas/sicut nec prius co gnatio quicq; obstiterat/quominus odibilis haberetur. Interea Salomæ festinantem syllео árabo con iungi corporali libidine concitatam. Herodes compellit cum alexa inire connubium cooperāte quo q; illi Iulia/& persuadente Salomæ/ne illius remoreret nuptias/nec inimicitiæ inter eos maturius ori/rentur. Iurabat quippe Herodes/nūq; si circa Salomæ beniuolum fore/nisi coniugium alexe susci pe/ret/& obediret Iuliæ utpote cæsaris coniugi/ad hæc etiam utilia suadenti. Interim filiam archelai re/gis Herodes ad suum destinat patrem/quæ fuerat Alexandro iugata/dotem etiam restituens/ut nul/lum inter eos certamen oriretur.

Qualiter

Qualiter Herodes rex filios Alexandri & Ariſtobuli filiorũ ſuorũ adoptans: filiam Ferorę illis deſponſauit & Antipatri/& q̃liter antipater pſuaſit patri deſpõſationẽ in ſuos trãſferre filios/& q̃liter Herodes aduerſus Tracõitas uolẽs munitus exiſtere/& Zamari iudæũ q de Babylõe diſceſſerat & in antiochia degebat euocãs ibi cõſtituit/& utebat illo oppoſito aduerſus Traconitas. Cap. II.

Pſe autẽ enutriebat filios̄ filios diligẽter admodũ. Erãt.n. Alexãdro qdẽ ex Glaphyra uirilis ſexus duo/Ariſtobulo aũt ex Beronice Salomes filia maſculi tres/puellæ duæ & ſæpius amicis p̃ſentibus corã ſe Herodes eos cõſtituẽs/filiorũ quoq; fortunã cauſamq; deplorans/orabat/ne tale quicq̃ filios̄ filiis accidiſſet/ſed & cũ uirtute creſcẽtibus uiciſſitudinẽ illi nutricationis & educatiões exoluerẽt. Deſpõſabat aũt eis maturo iam tpe decurrẽte maiori natu quidẽ alexãdri filios̄ filiã Ferorę/Ariſtobuli uero filio filiã antipatri filiã uero ariſtobuli denominat antipatri filio/alterã uero ex filiabus ariſtobuli herodi filio ſuo/fuerat aũt is regi natus ex filia põtificis. Paternus qppe mos erat/ut ſimul plures haberemus uxores. Agebat/aũt filios̄ deſponſationẽ rex mirã infantulos̄ parẽtibus orbatos̄ ad beniuolentiã eos̄ p ſocietatẽ cõiugalẽ antipatrũ ꝓuocare deſiderãs. Antipater aũt nõ ceſſabat circa infãtulos ea uolũtate uerſari/qua circa fratres quoq; fuerat agitatus. Incitabat aũt eũ ſtudiũ patris quod circa infãtulos gerebat/ſperãs eos maiores ac meliores ſuis fratribus fore/p̃ſertim cũ in uirilẽ ætatẽ ꝓruperent/archelao ẽt auxiliũ nepotibus præbituro/uiro in regni culmine cõſtituto/& Ferora in nurũ unã ex eis ſuſcepto filiã/Tetrarches enim erat iſte. Excitabat aũt eũ uniuerſa quoq; multitudo/quæ circa infantulos quidẽ miſericordi mẽte mouebat/aduerſus eũ odiũ aũt in omnibus gerebat/pp quod claruerat tantæ in fratres iniquitatis aſtructor. Machinabat quoq; diſſoluere quæ patri placuerãt aduerſum ſibi reputãs ſi tanta cõtra ſe taliũ adunaret potentia. Et differebat quidẽ herodes ſequi poſtulationes antipatri/ut ipſe quidẽ ariſtobuli filiã in cõnubio ſuſciperet/Ferorę uero filius fratris eius alexandri filiã. Et ſponſiones quidẽ nuptiaꝝ huiuſmodi gerebant/rege tamẽ inuito. Herodi uero ea tẽpeſtate uxores erant nuẽ/antipatri mater & filia pontificis/ex qua ẽt homonymus illi filius fuerat ꝓcreatus. Erat aũt ei ẽt fratris filia cõiuncta/& cũ ea neptis altera/ex his quidẽ ptoles nulla germinauerat. Erat ẽt in uxoribus ex gente ſamareoꝝ una/ex qua filii extiterãt Antipas & Archelaus & filia olympias nomine/& hanc quidẽ poſtea loſippus ſuſcepit uxorẽ/q regi fuerat fratruelis. Archelaus aũt & Antipas Romæ apud quẽdã familiarẽ educabant. Cõiuncta illi erat ẽt Cleopatra ſed Hieroſolymites/& filii ex ea fuerãt nati/Herodes & Philippus/qui ẽt romæ educabant. Erat in uxoribus ẽt Pallas/quæ Faſelũ ei peperat filiũ. Sup has quoq; Fedra/& Helpis erãt uxores/ex quibus duæ filiæ fuerant procreatæ. Examana nomine/ac Salome. Filiæ aũt maiores natu ex una matre ꝓcreatæ cũ Alexandro quaꝝ in tuebat ferora nuptias/cõiũctæ erãt una quidẽ antipatri ſororis filio/altera uero Faſelo/& iſte quoq; fratris herodis fuerat filius/& hoc quidẽ ex diſpoſitione factũ erat Herodis. Tunc aũt uolẽs aduerſus traconitas munitus exiſtere/cogitauit uicũ iudæis edificare nõ diſtantẽ magnitudine ciuitatis ut p hoc inacceſſibiles hoſtibus faceret limites ſuæ ꝓuinciæ. Et cognoſcens uirũ quẽdã iudæũ ex babilonia cũ equitibus quingẽtis & ſagittariis plurimis/cognatoꝝ etiã multitudinẽ uſq; ad centũ ferme numerũ uiroꝝ. Eufratẽ fluuiũ trãſmeaſſe/& in antiochia in loco q dicit Daphne Syriæ conuerſari cũ Saturnino/q tunc ibidẽ imperator militiæ cõſiſtebat/illũ ei locũ ad habitãdũ benigna largitate cui Balatha nomẽ erat cedere ꝓmiſit. Euocabat ergo eũ cũ tota multitudine oĩum q eũ fuerãt cõſecuti/ſpondẽs daturũ ſe tetrã in regione quæ dicit Bathanea. Deſtinauerat.n. eũ intra Traconitidẽ cõſtituendũ uolẽs eius habitationẽ obſtaculũ cõtra hoſtes habere. Promittebat itaq; illã regionẽ ſine tributis eſſe daturũ & liberos fore quæ moris erat illius regiõis habitatoribus exhibere/imminnẽq; eis terrã & nullis illationibus obnoxiã præbiturũ. His pſuaſus babilonius uenit/& ſuſcipiẽs regionẽ/oppida & municipia plura cõſtruxit. Et uicũ Bathyra noĩe cõſtituẽs/obſtaculũ erat & oppoſitũ quoddã ille uir aduerſus Traconitas iudæis de Babylonia Hieroſolymam p ſacrificioꝝ tpa uenientibus/ne quis eoꝝ latrociniis Traconitarum inſidiiſq; lederetur & aduentabant ad eum plurimi/maximæq; illi undiq; concurrebant/a qbus paternus mos iudæoꝝ & inſtituta celebrantur. Quibus rebus illa regio breui populoſa facta eſt/pp quod immunis ab oĩbus fũctionibus pmanebat/uiuẽte dũtaxat herode. Cæterũ poſtquam Philippus filius eius principatũ regni ſuſcepit/modicas paruo tpe illis functiones ipoſuit. Agrippas ueto maior & filius eius qui homonymus quoq; illi conſtabat eos admodum grauauere/non tamẽ eis de libertate ipſoꝝ cum poſſent ullam intulere moleſtiam. Sed romani deinde dominatũ illius regionis adepti/libertatis quidẽ eorum ẽt ipſi ſeruauere dignitatem/impoſitionibus aũt eos functionum uſquequaq; grauauerunt. Et hæc quidẽ oportuno tpe diligenter exequar oratione ꝓcedente. Zamaris ãt Babylonius inter hæc uita defungitur/qui ad poſſidẽdam illam regionẽ ab herode fuerat acq̃ſitus/quiq; cum uirtute uiuẽs/filios quoq; optimos reliq̃rat/lacimum q dẽ qui fortitudine clarus extabat/is eqtes Babylonios qui ſub illo fuerat continebat/& Hely/quos nõ afficiebat abunde muneribus. Sed lacimus in ſenectute defũctus Philippum filium dereliq̃t/&

manu bonũ/& aliis uirtutis artibus usui supra quẽlibet accõmodum. Ob hoc fida illi amicitia/& firmissimus fauor cũ Agrippa rege prouenerat/militiamq; totam quã rex habebat/iste curabat/& ubi cunq; deducendam rex postulabat/eius regimine ducebatur.

Qualiter Antipater oblectabatur eos qui circa Feroram erant/uolẽs per illos insidiari patri & q̃liter agnoscens soror regis Salome/clanculum denunciauit fratri/& de interfectione pharisæorum regi aduersantium. Cap. III.

h Erode autẽ in quibus retuli constituto/in Antipatrũ spectabant cuncta negocia/ppte/rea quia utilis ac promptus a rege putabatur/& rex hanc firmitatẽ nõ amiserat potestatis/quã ei pater prõptius indulgebat/spe quasi fauoris eius ac fidei. Ad hæc erat etiã ad deriuandã in se audacissimus/quomodo incognita erat patri eius nequitia/& qũo ad fidem faciendã in dicẽdo callebat. Erat ẽt cunctis terribilis/non tantũ magnitudine potestatis/quantũ peruersitate morũ/& quod erat ad male loquendũ procacissimus. Maxime autẽ eũ Feroras accurabat/uicissimq; curabat. Nã eũ callide ualde circũuenerat antipater/& maxime p mulieres ad occupandos eius aios ambigerat. Deditus quippe fuerat Feroras uxori matriq; eius atq; sorori/licet mulierũ genus horreret/ob iniuriã filiarũ suarũ uirginũ/uerũtamẽ has patiebat/ab hisq; ducebat/& nihil ab eo sine illis mulieribus agebat. Ná hoiem illũ ẽt medicaminibus accurabant/sed & sibimet inuicẽ cooperari nequaquã mutuo fauore cessabãt. Ita enim eas omnimodis antipater induxerat/partim p semetipsũ/partim ẽt p propriã matrẽ. Ná idẽ hæ quattuor mulieres sẽtiebãt/idẽq; loquebant. Feroræ tamẽ circa Antipatrũ in nõnullis minimis sane rebus sua habebat. Erat aũt illis in contrariũ nitẽs regis soror iã diu cũcta circũ inspiciẽs/& amicitiã eoz in pnicẽ herodis cõstrui cernẽs/& annũciãdo nõ abstinẽs. Illi aũt sentiẽtes molestã esse regi suã adinuicẽ beniuolentiã/cõsiliũ inuenere/ut manifesta eoz amicitia nõ esset neq; palã cõtentũ facerẽt/odiũ autẽ & maliloquia ubi tẽpus exigeret cõtra semetipsos cõfingerẽt/maxime aũt sub Herodis præsentia/ut ad eũ de semetipsis talia deferrent/secrete uero beniuolẽtia inter eos firmior certiorque cõstaret. Et sic quidẽ illi gerebãt/Salomẽ autẽ nihil prorsus latebat/neq; primũ eoz ppositũ ad huiusmodi negocia festinare neq; tũc/quãdo secretas machinationes cõstruebant. Cunctaq; quippe illoz mulier indagabat/quæ amplificãs & atrociora faciẽs/ad fratrẽ propriũ pferebat secretos eoz cõuentus insinuans/& cõiuria/& cõsulationes occulte immotimque cõsertas quæ ad eius interitũ tenderẽt/nisi maturius proderent. Indicabat quoq; illos in manifesto quidẽ aduersarios suimet quasi cõstare/& ad lesiones mutuas ficte loqui/finẽq; festinare/secrete & ab alterutris remoti beniuolentiã in se confirmare maximã & quotiẽs in gbusq; negocis singulis fierẽt illud agere quod amicitia postularet/& polliceri sibi etiam pugnare cõtra quos opus esset/modo ut illud astu uel fauore mutuo nõ sentiret efficere. Illa quidẽ hæc & huiusmodi inuestigabat oĩa/& integra ad fratrẽ cõueniẽs cuncta deferebat/sentiẽtẽ quidẽ iã ẽt ipsũ plurima p semetipsum/sed ad audiendũ aliquid licet excitatus esset fororis accusationibus retardãtẽ. Erat n. porcio quædã iudæoz hoium de scrupolositate & subtilitate paternæ legis gloriantiũ/& culturã diuinitatis simulantiũ a quibus inducebant mulieres ille supra memorare. hi dicebant Pharisæi/q posset maxime regi nõ modicũ afferre præsidiũ. Erat n. procaces ad bellũ gerendũ legionesq; inferedas immaturius eleuati. Cũ igit cuncta gens iudaica iureiurãdo iurasset Cæsaris se propriã fore/& oĩbus regis regionibus fauere/isti uiri nõ iurauerũt. Erant aũt numero supra sex fere milia/quos rex pecuniario dãno mulctauerat. Quod dãnũ uxor p eis Feroræ cõtulerat. Illi uero beniuolentiã quasi p uicissitudine referẽtes/futuroz sibi agnitionẽ nutu diuinitatis infusã esse p dicabãt/qa herodi uidelicet terminus regni iã esset ex superna maiestate decretus/tã ipsi/q̃ uniuersæ cognationi eius/illã aũt regnũ possessurã/atq; ferorã uel filios/q ex eorũ semine descẽderẽt. Et hæc qdẽ regi miciabant. nõ. n. Salomẽ ista fugiebãt/& qũo plurimos regalis aulæ corrũpere niterent. Rex aũt interfecit Pharisæos/q causa seditionis extiterãt/& Vagoan eunuchum/& sibi carũ quẽdã/q tũc primatum inter eos habebat honestatis dignitate decoratum filiosq; eius peremit/omnesq; ei cognatiõe uel familiaritate cõiunctos/quibus ille Pharisæus præsagabat. Magnificabatur apud etiam Vagoa situri pater & pluribus rebus bene meritus ac profuturus apud regẽ futurum. In manibus enim eis cuncta fore prædicabat/præbente illi & cõiugi firmitatem/& filiorum/ueluti propriis filiis.

Qualiter rex Herodes pcepit fratri suo Feroræ/ut excluderet uxorem suã aut eius regno discederet/& q̃liter antipater suspectus pri factus timẽs eũ scribebat amicis in Roma/ut scriberet patri eius ac persuaderent/ut mitteret eum ad Cæsarẽ cum pecuniis quod persuasum est herodi filiumq; transmisit/& de morte Feroræ fratris Herodis. Cap. IIII.

h Erodes itaq; ultus ex Pharisæis qui fuere conuicti/conuocatum congregat amicorum & accusationẽ Feroræ coniugis/iniuriamq; uirginum/& audaciam illius mulieris expõnens & crimen uxoris ad diminutionem dignitatis illius referens & honoris q̃ ei cer-

taminum

taminum ſeditiones aduerſus fratrē/& bellū ex illius ingenio ac uerbis operibuſq; conſurgerēt/quan tū poterat hortabat/ut illa inter eos ſimulatio ſolueret/quod fore firmabat/ſi ſocietatē illius effuge ret pp illa quæ geſſerat. Nihil.n.cū fratre Ferora gratiæ pmanere poſſe definiebat/ſi ſecū illā habe// ret/quæ bonū ingeniū circa ſe fratris euerteret. Iubebat igitur uxorē abiicere/quæ inter fratres cauſa belli cōſtaret/& ſi magni precii cōſanguinitatē ſuā diceret/illā cōiugaret/ ſic enim poſſet nullomō caritas fraternitatis īminui. At Ferora licet illo ſermone moueret/tamen affirmabat neq; aliquid iu/ris ex germanitatis neceſſitudine detracturū/neq; dilectionē coniugis abnuere/eligere ſe potius mo ri dicebat/q̄ illa muliere priuati quæ ſibi grata cōſtaret. Heredos uero differebat circa Feroram ſup hoc iracundiā quāuis cuperet ſumere pro rebus geſtis ultionē. Antipatro tamen interdixit & matri eius/cū Ferora miſcere colloquiū/uel cum illis mulieribus/quæ cū illo erant/obſeruarētq;/ſi in unum aliquatenus cōuenirent. Illi uero profitebant quidē/cōueniebāt tamē quādo tēporis oportunitas ꝓ/ uocabat/& ſimul etiā cōuiuabant Feroras & Antipater. Ferebat ēt ſermo/ꝙ antipater Feroræ cōiu/ gi miſceret/eo operāte illis ad cōuentus faciendos antipatri matre. Suſpectū aūt patrē habens & ti/ mens antipater/ne circa ſe amplius eius odiū ꝓceſſiſſet ſcribit amicis Romæ poſtulās ut ſcriberēt herodi/quatenus celeriter Antipatrū mitteret/ſimulq; cū eo munera digna/mandaret teſtamentū ēt in quo poſt regē declararet antipatrū quo iam defunctus erat Herodes/ qui ei ex filia pōtificis fuerat ꝓcreatus. Quo facto/peregit una quoq; cū antipatro/& Sylleus arabs/nihil ex his quæ præceperat Cæſar peragens/unde quoq; antipater ante Cæſarē eius accuſator extiterat/ꝓ quibus Nicolaus pa/ tiebat iniuriā. Accuſabat ēt & ab aretha Sylleus/eo ꝙ plures occideret in Petra caſtello benemerito rū hoīum præter ſuā cōſcientiā/maxime aūt Sondū uirū omni uirtute decoratū/ iuſticiaq; pollentē/ ſed ēt Fabatū Cæſaris ſeruū. Sylleus aūt cauſas habuit ex hiſdē criminibus ꝓpagatas. Erat quidē Co/ rynthus herodis regis unus cuſtodū corporis/cui maxime cura plurima cōmittebatur. Huic ꝓſuadet Sylleus pecunias maximas pollicēs ut Herodē occideret/hoc ēt ꝓmiſerat. Quod agnoſcēs Fabatus Sylleo indicāte/ſtatim regi denūciauit. Ille uero Corynthum tormētis examinans fecit oīa depalari. Detinuit aūt ſecū duos Arabas/cōfeſſioni corynthi credēs/& philarchū ꝙ ſyllei fuiſſet amicus. Qui ēt ipſi/nā eos rex tormētis affecerat/cōfeſſi fuerāt/quod eos exortaret/nunciās Corynthum nō age re molliter/& ſicubi opus eſſet rei/ferro cooperarent ad ꝓpetrādū facinus inter eos complicitū. Ad hæc ēt Saturninus oībus ei ab herode denunciatis Romā eos deſtinat. Ferorā uero fortiter in amo// re cōiugis pmanentē/diſcedere ad ꝓpria herodes præcepit. Ille uero gratanter accipiēs ad ſuā tetrar chiā nō moratus abſceſſit/plurimū ſe iureiurādo cōſtringēs/nō prius reuerti/antequā mortē herodis aduerteret. Proinde ab Herode morte cōſtricto petitus/ut ueniret ꝓ aliquibus ſibi mādatis ſi mors cōringeret iniungendis/nullo modo ꝓſuaſus eſt aduenire ne iuriſiurandi uiolator exiſteret. Non ta// mē Herodes in his rebus imitatur illius exemplū/meliorē circa Ferorā uoluntatē ſuæ mētis oſtēdēs. Nā paulopoſt/ipſe cœpit egritudine laborare. Ad quā herodes nō ſolū non euocatus aduenit/ſed ēt mortuū eū recepit atq; ad Hieroſolymam detulit/& iuxta morē exequias ei honorabiliter/ magnifi/ ceq; celebrauit/ingentēq; luctū ſuper eū ſupra q̄ quiſquā ratus erat expoſuit. Hoc antipatro licet ro// mam nauigaſſet/malorum tamen extitit aduerſitatūq; principium/ex hinc enim iam cœpit fratrici/ dii factio denudari. Narrabo itaq; oēm ſup hoc hoīs rationē exemplū generi humano in futura tēpo ra pmanſurum/ad utilitatē his qui uoluerint uirtutis eſſe cultores.

Accuſatio uxoris Feroræ a filiis Feroræ/ꝙ ueneno periſſet/& qualiter herodes exquirens reperit cōtra ſe uenenū paratū a filio Antipatro/& ꝓſcrutatus antipatri cognouit inſidias Cap. V.

Ferora igitur mortuo/humatoq; celebritate magnifica/duo ex liberis eius/qui ab eo in ho/ nore habebantur/ad herodem ueniunt poſtulantes/ne inultam mortem fratris relinque// ret/quin potius inquiſitionem faceret acerbæ mortis & calamitoſæ repentinæq; trāſlatio/ nis. Illo aūt attonito facto liberorum ſermonibus fidelia nanq; narrabant apud cōiugem die proxima antequam egritudinem incurreret eū cœnaſſe retulerunt/uenenum autem in cibo ſum/ pſiſſe/ex eoq; piſſe/quod uenenū allatū eēt ab arabica muliere/amoris faciēdi gra. Amare ſe nāq; fin gebat/reāt uera ad interitū erat feroræ petitū. Sunt qppe ad uenena conficiēda artificioſiſſime Ara bicæ mulieres. Perſuaſum.n. illi dicebant/ut uenenū uenundaret/ad loca qppe illa ueniſſe referebant matrē Feroræ cōiugis & ſororē/unde illud uenenū ad portātes/cœnā illi præparauere in quo ille ue neno ſumpto periit. His uerbis ꝓtinus excitatus/ancillas eaꝝ mulierū tormētis examinat/inter quas ēt aliquas liberaꝝ. Et adhuc in occulto remanente negocio/quia nulla eaꝝ aliquid depalauerat/ no/ uiſſime quædā inflictis ei magnis ex tormēto doloribus/nihil quidē aliud dixit/niſi deum inuocans/ ut talibus ſuplicīis antipatri matrem traderet iprecata eſt/q̄ oīum illorum malorum cauſa cōſiſteret. Hæc ad inſtandum herodē magis magiſq; coegerūt/ut cuncta mulierū illarum ſecreta tormētis erue ret. Tūc oīa palam facta ſunt/& cōuiuia & conuētus ſecreto facti ſepiſſime/ſed etiā ſermocinatiōes/ quæ ad ipſos & ad filium ſolum fuerant factæ/uel illa q̄ ab eo ad mulieres Feroræ deferebant. Erant

autē munera centū talentoꝝ/ut ſecreto Feroræ perſuaderēt/qequid Antipater impetraret. Prodebat' etiā odium quo in patrē concitarentur/& lamentationes/quas ad matrē propriā frequentabat/quod tam prolixe pater aduiueret/ſibi iam iminere ſeniū/ut ēt ei ſi regnū uenire/ nō liceret iocunde iam uiuere per ætatis grauitudinē atq; moleſtiā/ad hæc ēt multos ſibi fratres in regno illo coaleſcere/& fratrū plures filios/ex quibus oībus minus ſpem ſuā tutā haberet. His etiā addebat' dixiſſe q; p idem iam tēpus fratri potius in regno ſuo licentiā habere cōcederet/crudelitatē quoq; plurimā regis accuſare/& filiorū cedes/ſe quoq; timere/uſq; ad ipſum hoc malū pertingeret. Artē quoq; Romā p/gēdi cōſiliūq; narrabat/Ferorā quoq; ad ſuā tetrarchiā ex eius diſceſſiſſe inia. Quibus herodes audi/tis/cognoſcebat ſororis ſuæ ſermones quos ad ſe ſæpe detulerat. Incitabatur aūt rex ſuper antipatri nequitia/iuſſitq; matrē eius ornamenta ſua cuncta cōtradere quæ multorū præcio cōſtaret talento/rum. Quæ poſtquā abſtulit/reiecit eā/& in amicitiā mulierū Feroræ pro dānatione dicauit. Amplius aūt aduerſus filiū iracundiā regis incendebat uir Samarites antipater nomine q filio regis antipatro curator extabat. Nā cum alia quidē ei in tormentis apperuiſſet illud quoq; prodiderat quō uenenū mortiferū confecerat/dederatq; Feroræ iubens/ut poſt eius abſceſſum cū iam ſpaciū aliquanti temporis cucurriſſet ubi ratio prouocaret/patri protinus propinaret & dicebat attuliſſe illud uenenum ex ægypto antifalum unū ex amicis Antipatri/tranſmiſſum aūt Feroræ p Theudionē fratrem matris antipatri/& hoc mō ad uxorē Feroræ deueniſſe dāte marito ad cuſtodiēdū. Quod illa quoq; fatebat' rege ſcrutante negociū & ꝓcurrēs tanē uenenū allatura/miſit ſe de tecto deorſum non tamē interiit/quomō cadēs in pedes/terra ſuſcepta ſit/ac deinde poſtquā recreauit aīam ꝓmittit ei hero/des ſalutē eiuſque'domeſticis dūmodo ab ea nequaquā occultaret ueritas/ neq; ſe illi malū ꝓ ingratitudine redditurū iurabat/ſi cūcta cū ueritate ꝓderet/uel modū quo geſta cōſtanter. Ad hæc illa dicebat iſta ab aliis enūciata/firmabatq; allatū eſſe uenenū ex ægypto ab antifalo/modicū qppe eſſe fratrē eius aiebat a quo prouiſū fuerat/ꝓ Theudionē aūt uiro ſuo tranſmiſſum ſe uero cuſtodire illud a Ferora ſuſceptū aduerſum ipſū ſane ab antipatro præparatū. Cū igit' Feroras egritudine inquit teneret'/& eū aduentu tuo cōſolationeq; curares/uidēs circa ſe beniuolentiā tuā cōdidit mēte directa & me cōuocās/o mulier inqt induxit me antipater aduerſus patrē ſuū fratrē meū/cōſilia iniqua cōſtituens. Nā uenenū in eius pniciē nūdinatus ē. Nūc itaq; qūo frater erga me nec ante iniquū aliqd geſſit & nunc ꝓpoſitū bonæ uolūtatis oſtēdit/me aūt nō poſſ multū de hac luce ſentio receſſurū/age ne cū cōſcientia fratricidii ad noſtros ꝓgenitores abierim/illud uenenū adportās/ epiſtolāq; antipatri/me uidēte cōbure. Ego aūt plurimū eius igni cōtradēs/aliquantulū reſeruaui/ut Ferora defuncto/ſi meo rex male fortaſſis attēderes/illo uſa ſeculi huius neceſſitates effugerē. Hæc dicens & uenenū & pyxidā in mediū ꝓtulit. Sed & frater antifali & mater eius eadē fatebant'/tormentoꝝ uehementia cōpulſi/& pyxidā illā quoq; nihilominus agnoſcebāt. Accuſabat' quoq; filia pontificis/uxor regis tanquā oium cōſcia fuiſſet/ſed ea celare maluerit. Ob quæ illā herodes emiſit/filiū aūt eius ex teſtamēto deleuit in cæteris ꝓmanente/ſed ēt ſocerū pōtificatu priuauit Symonē Boeti/ſubſtituit uero Mathiam Theophili hieroſolymitē genere. Dū ea gerunt' Bathillus quoq; libertus antipatri uenit ex Roma & tormētis examinatus inuenit' uenenū aliud attuliſſe quod matri antipatri daret/ab illa Feroræ tradēdū ut ſi primū uenenū minus fortaſſe regē ꝓmiſſet & hoc maturius uterent'. Apportabat ēt litteras ab amicis herodis Romæ cōſtitutus cōſilio antipatri & dictatiōe cōpoſitas accuſationē habētes archelai atq; Philippi/q; quaſi de patre quæreret' ꝓ nece ariſtobuli & Alexādri ſemetipſos quoq; herodi miſereri nūciabāt/& euocabant' quidē a patre/ueluti nō ob alias res/niſi ut ēt ipſos extingueret. Hæc quippe magnoꝝ munerū amici gerebāt opitulātes antipatro. Scripſit ēt antipater patri de fratribus/culparū genera magna cōfingēs omni mō eos adiudicās ætatē eoꝝ auſam aſcribens qua impelli poſſet nequitiā ſui patrare ꝓpoſiti. Ipſe uero certamini quod eoꝝ Syleo gerebat magno ſtudio fuit intentus & accuſationi primoꝝ uiroꝝ Romæ cōſtitutoꝝ ſe totū dederat. Monilia quoq; præcioſa ducētis talētis empta parauerat. Miret' fortaſſe aliquis/quoniā tātis aduerſus eum in iudæa motis turbinibus ferme. vii. menſiū tpe decurrente nihil illi fuerit nunciatū. Cauſa uero huius rei erat obſeruatio uiarū atq; cuſtodia & odiū hoium quo circa eū execratione tenebant'. Nullus etenim erat q ꝓ/nus eſſet proprio periculo illius tutamen ſalutemq; conquirere.

Nauigatio antipatri de roma ad patrē & ql̄iter a Nicolao Damaſceno herodis aīco fuerit accuſatus/ꝓſidētibus in iudicio Varone qntilio & ipſo herode cū amicis utrorūq;/i quo iudicio Antipater multifariæ cōnincit' de facta cōſpiratiōe in patrē intantū ut uenenū pri a filio ꝓparatū in mediū proferet' quod ad experimētū iuſſu Varonis bibēs unus dānatoꝝ/ſtatim moriē. Cap. VI.

HErodes ſane antipatro ſcribente q; cuncta quæ oporteret peragens/maturius adueniret celans ſuam indignationē reſcribit iubens ne ulla deſidia præpediretur ne quid in eius abſentia ipſe forte pateretur. Et ſimul quoq; de matre ipſius minimū qdā expoſtulāua cauſatur/ꝓmittens tamē ei ſe recōciliatū iri/cū ipſe ꝓtinus adueniret/& in oībus erga cū dile/

ctionem

etionem ſuæ mentis apiebat/formidans/ne forte quicq̃ ſuſpicãs differret ineundæ uiæ negociũ. atq; Romæ demorãs/aliquas ſibi difficultates pararet. & in regno Romano rumoris alicuius fieret ad/miniſter. Has itaq; in Cilicia litteras accepit/alias aũt Tarẽto/i quas/textu Ferore declarabaṫ caſus. Quibus lectis ægre ſatis tulit & aſpere/nõppter Feroræ gratiã ſed quia patris interitu ut ꝓmiſerat/nõ peracto defecerat. Circa Celendeꝛ aũt Ciliciæ uenies/cœpit de cauſa nauigatiõis ambigere/utꝛ deberet domũ ſicut iſtituerat tendere/abiectione matris adductus in dubiũ. Tũc ex amicis pars ſua/debat expectare/donec agnoſceret/quæ domi mota geſtaq; fuiſſent. Alii uero hortabanṫ ne nauiga tionẽ domi differret/ſolutuꝛ.n.ſuo aduẽtu oẽs cãs aduerſitatis aiebãt nã neq; tũc aliũde illos fluctus eueniſſe/niſi ꝙ eius abſentia facultatẽ accuſatoribus uirtutẽq; præbuiſſet. His ꝓſuaſis protinus naui/gauit/& exceptus eſt portu noie Sebaſta/quẽ herodes magnis opibus cõſtructũ/Sebaſtã ad honorẽ Cæſaris appellauit. In apertis aũt iã malis erat Antipater/nullo ad eũ cominus accedẽte/nullo collo quẽte/ſicuri cũ fuiſſet egreſſus notis eũ ac ſecũdus precibus ꝓſequebanṫ nũc ecõtra aduerſis eũ male dictis nõ ꝓhibeanṫ excipere. Verebanṫ.n.cũcti/quod pœnã eſſet fratribus ꝓ ſua ꝑietate ſoluturus. Ea tẽpeſtate cõtigerat forte Varũ Quintiliũ in Hieroſolymis agere. q ſucceſſor Saturnini ad Syriæ regionẽ fuerat deſtinatus. Venerat qppe cõſultatũ Herodi/ab eodẽ poſtulatus/ꝓ cauſis in quarũ di/ſpoſitionibus heſitabat. Quibus una cõſeſſum habitãtibus uenit Antipater/cũctis illis rebus ĩcogni tis. Quique cũ ingreſſus eſſet aulã regiã/indutus purpura ipſum qdẽ ianitores excipiunt/amicos aũt q circa illũ erant/autẽ accedere ꝓhibebãt. Cœpit itaq; ꝑturbari/in q̃ mala deueniſſet manifeſto co gnoſcens. Deniq; pater ſalutatũ accedentẽ repulit/fratricidii ſimul accuſans/& cõſilia obiectans ſuꝑ ſuimet ipſius interitũ/quorũ omniũ adiutorẽ ac iudicẽ in craſtinũ Varũ fore cõfirmat. Et ille qdẽ tã/to malo audito pariter atq; iminente/ipſa magnitudine fatigatus abſceſſit. Cui mater & uxor accur rũt/quæ reſidue fuerant de filiabus Antigoni q ante Herodẽ in iudæa regnauerat. ex qbus uniuerſa cognoſcens/cœpit ſe certamini iudicioq; præparare. Sed die poſtera cõſeſſum faciunt Varus ſimul atq; rex/amici etiã utrorũq; cõuocanṫ. Aderant quoq; regis cõſanguinei/& Salome ſoror/& ſi q nũ ciaturi forent/quæ prodiderant examinationẽ tormentorũ ſerui deniq; Antipatri ex materno illi iu re conuenientes/q ante fuerant cõpræhẽſi. epiſtolã deferentes Antipatro quæ fuerat in hanc præſcri pta ſententiã ne ad patriã repedaret ꝙ cũcta uidelicet ad patris noticiã reuelata pueniſſent/ſolumq; illi ſuffugiũ remãſiſſe/uel apud Cæſarẽ/& ſub patris poteſtate nõ cadere. Antipatro uero patris ge/nibus ꝓ ſoluto/atq; deſperanti/ne iudiciũ de illo rebus incognitis promereṫ quin potius facultate ſibi auditoris cõtributa purgatũ iri ſe apud patrẽ poſſe firmabat/quẽ iubens Herodes in mediũ ꝓduci/ip ſe lamẽtari primitus cœpit ꝙ tales illi filios habere contigiſſet/ꝓ quos ei fortunæ tales exurgerẽt aut inde tantam diuinitatis indignationem comparuerat/ut ſua ſenectus in Antipatri nequitias incidiſ/ſet. Memorabat etiam enutritiones & educationes/quas filiis ſtudioſe præbuerat/opum quoq; & fa/cultatum affluentiam in quibuſcunq; temporibus ipſi cuperent/ſemper illis protinus ádiacere/& ꝙ nullum eſſet impedimentum quo eorum conſilio periculum mortis incideret/dum illi regnum im/pie rapere feſtinarent/antequam ipſe legi naturæ concideret. Vnde ſe ualde mirari dicebat Antipa/trum/quorum ſpe ſubleuatus auderet ſine ulla refrenatione ad talia tantaq; prorumpere quandoqui dem eum regni ſucceſſorem etiam ſcribendo declaraſſet/ſed etiam uitæ ſuæ tẽpore in nullo minor exiſteret non claritudine dignitatis non uirtute potentiæ/quinquaginta deniq; illum talenta ex re/ditibus ſumere/ad hæc trecenta talenta Romam eunti dono dediſſe. Increpabat etiam illum de fra/tribus ꝙ ſi uelut malignos accuſauerit/cur eorum imitator extitiſſet/ſi uero innocẽtes fuiſſent/iniq; aduerſus conſanguineos crimina confeciſſet/nam illa omnia quæ de illis nunciata fuiſſent/a nullo alio niſi ab illo ſemetipſum protinus aduertiſſe/conſilioq; eius geſſiſſe cuncta/quæ aduerſus il'os fue rint geſta/quos nunc prorſus abſolueret/iſto illis in parricidii facinore ſuccedente. Hæc ſimul dicẽs profundebat & lachrymas/quæ illum intercluſa uoce loqui amplius non ſinebãt. Verum Nicolaus Damaſcenus/regis amicus/& in omnibus cũ eo una ſemper uerſatus/& modum quo res geſtæ fue/rint aſſecutus/rogabatur a rege/ut ipſe reſidua loqueretur/quæcunqueṫ ad demonſtrationem cauſæ redarguitionemq; proficerent. Sed antipater econtra conuerſus ad patrem/ſemetipſum excuſare ni tebatur. Emuniebat itaq; cuncta ſuæ circa illum benignitatis exemplo/honoreſq; ſibi a patre cõceſ ſos/quos minime percepiſſet/niſi uirtute dignus & officiis erga illum meritis/haberetur enim uero prouidiſſe ſe ſemper quæ uſui neceſſaria forent/conſiliumq; ſemper circunſpectis rationibus antece piſſe. ac ſi quando ad rem explanandam manu opus eſſet/ſuo labore negocia cuncta peregiſſe/neq; credibile conſtaret/ut qui ſæpius ex aliorum inſidiis patrem ſtrenue liberaſſet/nunc ipſum inſidiato rem patris effici/ut deleret omnia ſuæ uirtutis uetera monimenta molimine repẽtini facinoris/præ/ſertim/cum ſucceſſor iam regni fuiſſet oſtẽſus & ſimul etiam bonorum rerum honorumq; potireṫ/quæ uſq; ad præſens tempus eum habere conſtaret/neq; illud eſſe ueriſimile prorſus aiebat/ut q cun ctarum rerũ dimidiũ ſine ſui piculo/& cum uirtutis honeſtate teneret/uelle totum cum crimine atq;

periculis appetere/incertus utrũ ne ualeret affectũ ſuæ cupidinis obtinere/ꝑſertim cũ pro tali cauſa ſuos fratres uidiſſet extinctos quorũ facinoris & nunciatorẽ & accuſatorẽ ipſum eſſe cõſtaret/quod niſi ab ipſo ꝓderet occultũ proculdubio ꝑmaneret/quorũ etiã poſtmodũ quod eſſet malignitas eoꝝ circa patrẽ ad fidẽ ꝓducta punitor extaret. Et ibi qdem hæc ſua dicebat eſſe monumenta/qbus conuerſationẽ ſuã cũ magna beniuolentia circa patrẽ agitaſſe ꝓbaret. Romæ uero quæ geſſerit teſtem Cæſarẽ cõuocabat/quẽ iuxta ac deũ fallere nemo poſſet/quorũ fidẽ facere litteras ab eodem Cæſare deſtinatas/qbus litteris haud recte eſſe fortiores aut fideliores reputare accuſationes hominũ uolẽtiũ iter eos turbas & iurgia cõcitare/q̃s accuſationes a ſuis inimicis cõfictas aiebat/quas ſe reuerſo ultra iã habere nõ poſſent. Cauſabatur etiã de tormentis/quod eorũ uiolentia factũ eſſet ut falſa dicerent doloris quippe ac neceſſitatis eã eſſe naturã/ut doceat eos q ſubiecti ſunt illa loq quæ uiderint gratæ dominantibus quorũ ſe poteſtate tormentis adigi ſentiunt. His dictis mutatio eſt totius facta conſeſſus. Satis etenim miſerabant Antipatrũ profuſione lachrymarũ/& uultus humilitate miſerabilẽ/ita ut ẽt inimicis lamentabilis apperet. Nã flectebat quoq; Herodis animus inclinatus/licet conaret ſuam mentẽ aliis non eſſe manifeſtã. Nicolaus aũt exorſus ab illis uerbis qbus rex principiũ fecerat/cãm amplificare cœpit/& cuncta quæ uel tormentis eruta: uel teſtibus erant relata ꝓferens congregabat undiq; criminis ꝓbamenta/maxime uero uirtutẽ regis & clementiã longa narratione ꝓferebat/quæ liter nutritiones & edificationes in ſtudiis doctrinæ filiis ſuis ipenderat quarũ rerũ labor in nullo ei profuiſſet ac cõmodo in aliis calamitatibus irruenti: quãquam ſe non imitari diceret propriã filiorũ inconſiderationẽ/quod & adhuc fuiſſent adoleſcẽtuli/& decepti facile a prauis ſuaſoribus corrupti in trãſuerſum declinaſſent naturæq; iura reliqſſent/ut imaturius quã oporteret regnãdi cupidine reperirent. Antipater uero furiã admodum ſe prorſus expaueſcere/nõ modo ꝓpter paterna beneficia in qbus eũ affatim fuerat muneratus quæ cũ eſſent tã magna/multaq; eius tñ animũ lenẽ reddere nõ quiuerunt more uenenatorũ repentiũ: licet illa repentia quãlibet ſint aſperſa beneficiis aliquatenus leniuntur. Nõ ſolũ ergo in hoc expauaſcere ſe dicebat prauitatẽ Antipatri/uerũ etiã quod fortunæ iã fratrũ pro exẽplo præcederent/quo minus imitator eorũ exiſtens/impetum ſuũ a crudelitate retineret/quanquã inquiens o Antipater q temeritatis fratrũ nunciator extitiſti/& documẽtorũ ſcrutator/& punitor redargutorũ/cur nõ repuliſti animo quæ in illis te prodente culpamus/ſed potius ad imitandum flagitium illorum inſania & libidine raptus es. Vnde claret/quod nec illa a te pro tutamine geſta ſunt patris ſed pro fratrum infelicium interitu feſtinata/ut illorum odium oſtentando amator quaſi patris crederis/quatenus poſſes eius inſidias iter facilius adipiſci/ poteſtatem a patre percipiens/quod etiam ipſis operibus approbatur. Ambiebas enim/ut fratres interimerentur/de nequitia redarguti/ut autem conſcii eis proderentur/minime curaſti. Vnde certum eſt/te quoq; cum illis aduerſus patrem inſidias conſtruxiſſe/accuſationem illis præparando ut ſi forte ad effectum ueniſſent/tibi lucrum parricidii proueniſſet/ut ex duobus procertaminibus tu fructus perciperes gaudiorum/tuis moribus competentes. Et circa fratres quidem qualis extiteris manifeſtus es/nam ſuper eorum morte uelut de rebus gloriabare magnificis. Quod quidem eſſet dignum ita te ſapere/ſi tu non deterior extitiſſes. Sed te occulto aduerſario patris extante claret/quia illos non ueluti patris inſidiatores habebas exoſos/nam haud ita exorbitares ſimilem nequitiam cupiens perpetrare/ſed timens/ne regni fierent ſucceſſores/quos tibi uidebas iuſtius poſſe præponi patrem ſuper fratres extinguere feſtinabas/ne celeriter tua aduerſus fratres factio proderetur/ & pro quibus tu merebaris pœnas luere ab infelici patre ſupplicium ſumere conabaris ac parricidium non commune cogitaſti/ſed quale uix/quoquam nunc in uita hominum uel uideri potuit uel audiri.

Non ſolum enim filius patri inſidias præparabas/utrum diligenti quoque & beneficia multa præſtanti. Socius quippe regni conſtabas/ſucceſſor in nomine/in diſpoſitionibus particeps/ in fruendo communis. Nam & ſucceſſor ante iam denunciatus/ & iocunditatem ac fructum regni iam ante capere in nullo prohibitus/ad ſpem etiam futuri gerendam ex ſententia es patris ac litteris communitus. Sed tu non ex herodis clementia rerum iudex eras/ſed tua uoluntate ac nequitia opera paterna penſabas/uolens patri in omnibus tibi obedienti etiam partem quam poſſediſſet abripere/& confingebas uerbis uelle ſeruare eum/ quem rebus ipſis & operibus interimere nitebaris. Et non ſolum tu malignus extabas uerumetiam matrem prauis tuis replebas inuentionibus/ fratrumque uoluntatem aduerſam/ſeditioſamq; reddebas qui etiam patrem beſtiam appellare auſus es/cum habeas ipſe mentem omni ſerpente peiorem. Siquidm illorum aduerſus patrem uenena colligebas. Et quem patrem/qui te tantis beneficiis muneratus eſt. Econtra eum auxilia diuerſa poſtulabas/& artibus uariis per uiros atq; mui eres utebaris/quatenus interimeres hominem ſenio & ætate confectum/quaſi ad nocendam non ſufficeret ſola tuæ mentis iniquitas. Et nunc uiriſti poſt tormenta liberorum atque ſeruorum/quæ propter te uiris ac mulieribus conſtant infligita/& contra denunciationes coniuratorum tuorum inficiatum ire feſtinas. Et non ſolum patrem

hominibus

hoïbus auferre conatus es/ſed etiã leges/uirtutẽq; Vari & ipſius iuris naturã ipſamq; conaris interi mere ueritatẽ. Ita ne cõfidis in tua ipudentia ut ẽt tormentis temetipſum ſubiici uelis cũ cauſeris de tormentis eorũ q examinati ſunt/ut illi qdem quia ea dixerunt quæ ad liberationem tui patris attine ant ueritatẽ minime tenuiſſe uideant/torméta uero quæ tibi fuerint adhibita uelis idagaſſe ueritatẽ. Nõne ſaluas o Vare/nõne liberas regẽ factionẽ a ſuo ſanguine ſuſtinentẽ. Per maieſtatẽ Imperii Romani p uirtutẽ tuã obteſtamur/ut hãc atrociſſimã beſtiã/quæ pro proditiõe fratrũ patri ſe beniuolũ eſſe ſimulabat/quatenus poſſet ſolitariũ & omni conſanguinitate deſertũ de regno propellere adiu dices/atq; cõdẽnes. Nõ ꝓnũcias hũc ſceleratũ ducendũ ad necem? Scias qũo patricidiũ cõmunis iniuria eſt & naturæ ipſius/ & totius uitæ hominum/neq; minus facinoroſus reputãdus eſt qui cogitauerit tam et ſi eum effectũ nõ cõtigerit/adipiſci. Naturã ipſi iniuriat/q talibus ſupplicia nõ iportat. Addebat ẽt illa quæ mater antipatri ad aliquos muliebri more locuta eſt/ariolationes quoq; ac diuinationes ſup rege factas/& ſacrificia memorabat. Aiebat itẽ & qcquid antipater cũ Ferora/ mulieribus laſciuire dicebat/cõmeſſationes quoq; ſordidas amoreſq; narrabat. Deniq; examinationes tormentorũ & teſtificationes plurimas iferebat/quæ ſane plurime cõſtabant. Nã alias qdem ante paranerat/alias ex repentinis nũciis ſummirates acceperat/ex qbus priora magis firmabant. Plurimi qp pe hoies/quæ antea timore Antipatri ſilentio ꝓtereũda mandabant/cernentes cũ accuſationibus primis odibilẽ/& aduerſa fortuna inimicis eius aperte prompteq; cõtraditum qa odio ineffabili aduerſus eũ nitebant oĩa tunc prodebant. Incitabant quoq; ad accuſandũ non ſolũ honore factorũ eius/& magnitudine ſcelerũ eius quæ uel patrauerat uel patratũ ire ꝓſumpſerat/ſed etiã iprobitate quã circa patrẽ & fratres exercuerat patricidiis & q ſup eũ ſenſerãt neq; odiũ merito neq; amorẽ benignitate circa quẽpiam habuiſſe/ſed ſuæ tantũ cõmoditatis ituitu. Quorũ oĩum illud eũ amplius adgrauabat q nulli exiterãt/q res ex æquo bonoq; iudicabãt q eorum aĩus odio amicitiaq; iure careret. Dicebãt ergo ſe olim iſta ſenſiſſe/phibitoſq; ſemp ánunciando:libertate uero data in mediũ cuncta deferre. A qbus proferebat multiformia ꝓbamẽta nequaqnã accuſari de falſitate ualẽtia/ quod neq; benignitate quod circa herodẽ neq; timore piculoſo tacerẽt/ſed ſolo rerũ iudicio inigratẽ antipatri ꝓferebãt/dicẽtes q nõ in ſuis actibus antipater utilitatẽ Herodis & munimẽ attẽderet/ſed ſola neq; tia ad illa facinora fuerit cõcitatus ꝓpter quod oĩ pœna dignũ eſſe loquebant. Multa ẽt a plurimis ſine ulla interrogatione dicebant ita ut antipater quãquã in oĩbus rebus ipudens & ad mentiẽdum ꝓmptiſſimus atq; calliditſſimus eſſet/ñ tũc tãta cõfuſione fuit oppreſſus ut neq; negare neq; cõtradicere ualuiſſet. Nicolao igit finẽ dicendi redarguẽdi; faciente/ Varus iubebat antipatrũ ut ſede tãtis criminibus expurgaret ſi aliquas aſtructiones haberet/qbus obnoxius illorũ quæ iportata erant nõ eſſe monſtraret/nã ipſe quoq; optare ſe patrẽ certo noſſe dicebat/ut i nullo cõtra ſe cogitaſſe fieret manifeſtus. Ille uero in faciẽ prouolutus/in deo rẽ omnibuſq; cõmendabat/q ſibi teſtificarent/nihil ſcimprobũ cogitaſſe atq; ſignũ a deo fieri poſtulabat iſidiatorẽ ſe patris penitus nõ fuiſſe. Solẽt quippe uniuerſi quibus iuſticia deeſt quando facinorum aliquorum perpetratores exiſtunt dicere/ſibi liberũ arbitriũ ex diuinitate cõceſſum/qñ uero in pericula ceciderint iuſtũ recipientes iudiciũ p iuocationẽ eius oĩa teſtimonia conantur auertere/quod etiã antipatro cõtingebat. Cũ tanta nãq; ue lut abſente diuinitate ante geſſiſſet/tunc autẽ iuſto eũ dei iudicio undique cõcludente/defectu purgationum ad dei iudicium abſolutionem accuſationum criminumq; ferebat/potentiæ diuinæ cauſam tribuens/ut eius teſtimonio in medio ueniret/quanta pro patre geſſerit quantaq; periculoſa p/ eius ſalute ꝓſumpſerit. Varus autem cũ ſæpius iterrogaret antipatrũ & nihil amplius ille quam dei proferret inuocationẽ/uidens in infinitum rem pergere/iuſſit uenenum in medium proferri/ut experiretur/quæ nam eſſet uis eius. Et adductus quidam eorum qui fuerant morte damnati/bibit iubẽte Varo confeſtimq; moritur. Tunc exurgens abibat cõſeſſu/& die poſtera in antiochiã perrexit/ubi frequens illi fuerat conuerſatio eo q Syrorum regnum ibi fuerat conſtitutum.

Herodes antipatrũ filiũ miſit i uicula/& legatio miſſa ab herode ad Cæſarẽ de filio. CAP. VII.

HErodes autem continuo in uinculis filium abſtringi iuſſit. Incerte aũt erant plurimis confabulationes Vari quæ ad regem habebantur. Dicebant nonnulli q ex eius ſententia feciſſet/quæcunq; de antipatro geſta ſunt. Ligans ergo eum/deſtinauit Romam ad Cæſarem litteras omne declarantes negocium ſed etiam qui præſenti relatione Cæſarem docerent nequitias antipatri. Depræhenditur autem in his diebus etiam epiſtola ab antifalo ad antipatrum ſcripta. In ægypto autem erat iſte/ Que ſoluta a rege/ talia declarabat. Miſi tibi epiſtolam ab Acmes/non parcens animæ meæ. Scis enim quomodo periclitabor a duobus domeſticis ſi hoc fuerit agnitum. Tibi autem proſperitas ad gerendam cauſam proueniat. Et epiſtola quidem talia loquebatur. Rex autem quærebat alteram epiſtolam/quæ tamen inueniri non poterat. Nam & ſeruus antifali/ qui lectam deportauerat epiſtolã aliam ſe ſuſcæpiſſe denegabat. Cum autem heſitaret rex/unus amicorum herodis inſpiciens interiorem tunicam ſerui/ nam duabus erat idutus/ arbi/

tratus eſt in interiori tunica litteras obcelari/& erat ita. Inuenić ergo epiſtola in qua erāt ſcripta hæc Acmes antipatro. Scripſi patri tuo qualem uoluiſti prorſus epiſtolā/& reſcriptū faciēs epiſtolæ quæ ad meā dominā ueluti a Salomæ directa eſt deſtinauit. Quā cū legerit certo ſcio puniturū Salomem/ tanquā inſidiatricē. Erat aūt epiſtola tanquā Salomæ ad dominā ſuā ab antipatro dictata/ſub Salomæ noīe. quātū ad ſmīas ptinebat/ſtilo aūt Acmes compoſitā in qua cōtinebanť iſta. Acmes regi herodi. Ego ſtudiū habēs/ ne te quicquā lateat quæ aduerſum re gerunt/inueniens epiſtolam Salomes ad meam dominā contra te conſcriptam/cum periculo quidem meo/ſed cū tua tn̄ utilitate cōſcripſit/tibiq; direxi. Hanc aūt illa cōſcripſit/uolens Sylleo cōiungi. Scidi igiť hanc epiſtolā ne fortaſſis ego de mea uita periclitarer. Ad ipſum aūt antipatrū epiſtola ſcripta erat/q; eius iuſſionibus miniſtriū geſſerit/ut ad Herodem ſcriberet eo q; quaſi Salomæ inſidias illi præparare feſtinaret. Sed ēt reſcriptū eius epiſtolæ quæ quaſi ad ſuā dominā fuerat a Salomæ deſtinata direxerat. Erat aūt Acmes Iudæa qdē genere/ī ſeruitio āt erat Liuiæ Cæſaris cōiugis/& hæc gerebat amicitia quā cū antipatro iūxerat cōpata ab eodē antipatro magnis pecūiarū mūeribus/ut eius aduerſus patrē & nutricē ſuf fragareť iſidiis. Herodes āt ſtupefactus magnitudīe neqtiarū ātipatri/ipellebať qdē/ut cōfeſti eū pi/meret uelut pcellā magnaq; turbinēq; cāq; & nō ſolū ipm/ſed ēt ſororē inſidiātē domūq; Cæſaris ſuæ iniquitate corrumpentem. Accedebat autem etiam Salomæ crebro pectus pcutiens/& ſe iterfici poſtulans. ſiquid forſitan tale in ea ꝓbaretur. Herodes conuocans filiū inrerrogabat/iubens/ut ſi qd haberet aperiret increpabaturq; a patre dicēte. Quomō inimicus oīno reptus es age nūc/& q tecū ad hæc negocia operā dedere/nullomō moreris apire. Ille aūt in antifalū cūcta referebat/nullūq; aliū cām hoq; extitiſſe firmabat. Herodes uero admodū dolēs uolebat Romā ad Cæſarē filiū deſtiare/ut ſuppliciū ꝓ ſuis factiōibus ſumeret/ſed timēs ne fortaſſis amicorū ſuffragio ualeret effugere/ipſum quidē uinctū ſicut & antea cuſtodiebat. Verū legatos miſit ad accuſandū filiū cū litteris/intimādaq; oīa/quæ Acmes illi ad pficiendā factionē fuerat ſuffragata/exēplaria quoq; tranſmiſit epiſtolarum. Interea legati Romam ꝓficiſcuntur docti/in præſentia quæ loqui uel reſpondere debuiſſent.

De egritudine Herodis/& ſeditione Iudæoq;/ & quia deſperans oēs optimates iudæoq;/ præcepit occidi in hora mortis ſuæ & quia tpe illo deportate ſunt ei litteræ ab legatis ad Cæſarem miſſis habentes dānationem antipatri in arbitrio eius & uoluntate eſſe poſitam/& quia innaleſcente egritudine malum purgans/cultro ſe interemiſſet ſi præuentus non fuiſſet. Cap. VIII.

Ed rex morbo prægrauatus/teſtm̄ ſcribit/iuniori filio regnū retribuēs odio quod circa Archelaū Philippumq; ex antipatri accuſatione cōceperat. Cæſari uero mille talēta de reliq/Liuiæ quoq; cæſaris uxori/& filiis & amicis/& libertis cæſaris quegenta filiis ēt ſuis/filiorūq; filiis pecunias & reditus diſtribuit. Salomē ſororē magnifice locupletauit/q; eā. Cæterga ſe benuolā ſemp agnouerit/& nūquā aliquid ex aduerſo molientē. Deſperāt aūt cōtra morbū ſe poſſe ſubſiſtere/nā ānū agebat circiter. lxx. exaſperatus eſt/irratione bili furia/& amaritudine mētis incenſus/uolebat ſi potis eēt. Iudæorū cūcta diſpdere. Cā uero huius rei erat/q; ſe cōtēni putabat/eo q; caſum ſuū iocūde gentē totā extimabat accipe. Super hæc quoq; quidā populariū hominū ſeditionē excitauerant/propter huiuſmodi cām. Erat quidam iudas Arifei/& Mathias Margalothi/Iudæorū eruditiſſimi/& ſupra cæteros legis expoſitores doctiſſimi populo etiā amabiles/propter iuuētutis eruditionē. Semper enī eos totos cōſumebāt dies cuncti/quibus inerat ſtudiū/& cura uirtutis. Hīi igitur audiētes rege morbo prægrauatū/& remedii minime recep/tabilē/oēm excitauere iuuentutē/ut opera quæcūq; a rege præter patriā legē facta fuiſſent/euertētes ꝓ lege dei glorioſa niterētur exercere certamina. Etenim ꝓpter eius pſumptionem/& propter quod præter humanū morem fuerat cōuerſatus in plures/oīa illi mala contigiſſe firmabant ægritudinem quoq; præſentem nō ei ob aliud accidiſſe. Fecerat enim herodes q̄dam contra legem. quæ iudas & Mathias uociferabanť. Nam conſtruxerat ſup portam tēpli munus quaſi deo propoſitum/ aquilam auream īmanem uel qualitate uel quantitate opulentam. Prohibet autē lex imaginum eleuationes uel aīalium propoſitiones conſtituere/his qui uolunt ſecundum eius præcepta conuerſari. Proinde hortabantur illi ſophiſtæ aquilam illam loco diuellere. Enim uero mortalibus inquiunt multo iocundius debet eſſe periculum/quod pro conuerſatione paternæ legis/& pro uirtute ſuſcipitur/ quā uitæ quantacūq; dulcedo. Nam morte quidem fama & laus ſempiterna cōquiritur & naſcituris hoībus memoria iocūda relinquitur exēplum uirtutis & gloriæ. Nam ēt ſi quiſquā ſine periculo ualeat aliquod ꝓclarum opus efficere/poſt paululū tamen uēturam mortē naturæ lege non ualebit effugere. Proinde pulchrū eſt his q ſtudiū habent amorēq; uirtutis/ cū laudibus & cū honoribus de hac uita diſcedere. Lenigatio quippe maxima ē/pro bonis opibus interire/q̄ non niſi mediatione periculi conquiruntur filiis atq; cognatis uel aliis quibuſcūq; qui ab eodem ſtemate deducuntur/ſiue fuerunt uiri/ſiue mulieres/ſiue quilibet alteri/quibus ꝓuideri debet ī poſterum/ut ad eos utilitas gloriæ peneniat.

neniat. Et illi quidem huiuſmodi uerbis iuuenes excitarunt. Defertur ad eos repente rumor/ regem uita deceſſiſſe qui ſophiſtis illis ad modum ſuffragatus eſt/mediaque die aſcendentes/euulſere aqui// lam & ſecuribus concidere. Cunq; plurimus eſſet tumultus in templo ecce dux regis cum militibus uenit nunciatus quippe illi fuerat niſus eorũ/& exiſtimans ex maiore illos conſpiratione ẽt manu cõ greſſuros ad prœlũ/amplioré ſecum numerũ militũ duxerat/qui poſſent impetũ ſuſtinere illorũ/qui moliebanť anathema templi deiicere. Quo irruente ſup eos nequaquã uim eius ſuſtinere ualuerunt/ ſed ſicut ſolet turba uulgaris præſumptione magis ſtulta/quã cauta prouidentia cõgregata/oẽs con/ tinuo fugerunt. Ex quibus. xl. ſoli iuuenes animi confidentia remanſere/quos dux comptæhendit/ cũ principibus facti/Iuda & Mathia. Ingloriũ enim iudicauerunt loco cedere aduentũq; ducis effugere. Hos oẽs p ducit ad regẽ. Quos cũ interrogaſſet/cur in tantã audaciã prorupiſſent/ut ornamenta tem pli euellerent/illi geſſimus inquiunt quæ geſta ſunt/& conſulto nos illa geſſiſſe profitemur/ quæ ad uirtutem attinent/quã uiros docere certũ eſt. Siquidẽ prudentũ eſt defenſare dignitatẽ legis & numi/ nis nec mirari debes ſi tuis inſtitutis inſtituta præferimus quæ nobis Moyſes inſpiratione dei cõſcri pta dereliquit. Mortẽ quoque ac ſupplicia quelibet importes/cũ iocunditate ſubimus. Nõ enim pro// iniuſto facinore/ſed pro amore pietatis nobis ſuſtinẽda ſunt. Et illi quidẽ talia loquebanť in nullo mi nora uerba quã fuerat cõmiſſi præſumptio præferentes. Rex autẽ uinculis eos conſtringi præcipiẽs euocauit ex Hierichunte ludæorũ principes. Quibus aduenientibus cõuentus omniũ congregatur/ ipſe uero in lecto recumbebat q; præ inualitudine ſtare non poterat. Enumerabat igitur præſumptio nes ſeditioſorum iuuenũ/in quibus ſæpius fuerãt depræhenſi/templi quoq; ornamenta quæ ſuis fuiſ/ ſent magnis ſumptibus cõſtructa memorabat/qualia per annos. c. xxv. neq; Aſamoneũ regẽ cõſtruc re/neq; proſapiã eius ualuiſſe narrabat/ſe autẽ ad honorẽ diuinitatis illud templum anathematibus admiratione dignis ornaſſe/quo poſt eius mortẽ gratã ſui memoriã iocũdáq; relinqu eret. Exprobra bat etiam q; iniurias illi non dubitarent ingerere. Cæterũ præſumptũ facinus uerbo quidẽ ad ſuas p/ tinere iniurias/re autẽ ipſa & ueritate ſiquis uellet meritũ examinare facinoris/ſacrilegiũ cõmiſſum eſſe affirmabat. Ad hæc illi propter eius crudelitatẽ ne contra ſe quoq; fortaſſis exaſperatus ultiões in eos aliquas moliretur/humiliter reſponderunt dicentes. neq; ex ſua ſententia cõtigiſſe neq; illa cõ/ miſſa inulta eſſe debere. Ille uero circa cæteros quidẽ quaſi manſuetus extiterat. Mathiã autẽ pontifi/ cem ſacerdotio remouit uelut conſciũ/& cauſam ſeditionis extantẽ promouit autem Azarum potifi cem fratrẽ uxoris ſuæ. Mathiæ autẽ pontificatus tempore/prouenerat alterũ extitiſſe pontificem ad unius uidelicet diei functionẽ quã Iudæi cũ ieiunio celebrant. Cauſa uero talis erat. Mathia ſacerdota li fungente officio nox in ſolennẽ luceſcebat diẽ/in qua futurũ erat ieiuniũ. Tum uiſum eſt ſibi omni/ no mulieri eſſe cõmixtũ propterea q; ſacerdotio perfungi nõ potuit/ſed Ioſephus Elimi filius/ cogna tus eius ſecundũ carnẽ/pro eo munere ſacerdotali pfungitur. Nunc ergo Mathiã Herodes pontifica tu remouerat/alterũ uero Mathiã qui ſeditionẽ excitauerat/& aliquos uiros ex ſociis ſeditionis illius iuuos igni cõtradidit. Sed etiã luna eadẽ nocte defecerat. Herodẽ porro amarior in dies morbus ur// gebat/ſupplicia deo cõmiſſi ſceleris expetente. Ignis quippe lentus inerat nõ tamẽ conflagrationem in ſuperficiem corporis agentẽ prodens quantũ extrinſecus creſcens operabatur incendiũ. Auiditas quoq; inexplebilis ſemp inerat cibi nec tamẽ ſacietas unq; rabidis incitata faucibus ualebat implere ingluuiem. Inteſtina interius ulceribus tabida putreſcebãt doloribus quoq; colli ſæuiſſimis cruciaba tur/humor liquidus ac luridus erga pedes tumidos oberrabat. Similis illi quoq; & circa pubẽ erat af flictio/ſed & uerenda ipſa putredine corrupta ſcatebãt uermibus ſpiritus quoq; incredibilis erecta tentigo quæ fuerat ſatis obſcena diritate fœtoris/ & anhelitus reſpiratiõe creberrima/cõtractus quo q; p cuncta membra ſubſiſtens uim noxiam operabať quæ omnẽ tolerantiæ cõtulerat firmitatẽ. Di cebať igitur ab his/quibus inerat diuinandi peritia diuinitus has pœnas ob impietatẽ eius & multa crudeliter geſta depoſci. Ipſi tamen multũ ſpes ſalutis inſtabat/ſi forte poſſet contra morbos aliqua remedia prouidere. Medicos quoque aduocans ut uterenť ſi quid poſſent ad ſalutẽ proficere poſtula bat/& tranſiens Iordanẽ fluuium aquis callidis quæ ſunt circa Calliorã/die noctuque fouebatur. He igitur aquæ calidæ ſuper alia quæ habebant commoda etiam potabiles erant. Pergebat autem aqua illa in paludem/quæ ſulphurifera uocitatur. Præterea uiſum eſt medicis/ut eum in dolio oleo pleno confouerent. Vbi cum miſſus eſſet/ita defecit/ut ab omnibus mortuus putaretur. Tunc grandis ſer// morum uſulatus exortus eſt. Cum igitur nulla iam de eo ſpes ſalutis exiſteret/iuſſit militibus quinqua genas dragmas aureas diſtribui/plurima quoque ducibus & amicis ſuis munera tribuebat. Deinde reuerſus in Hierichuntem præualentibus nigris coleribus/exaſperatus iniquius eſt/ut ipſo moriente indignum facinus ageretur. Venerant quippe ex locis omnibus per eius præceptum Iudæorum op/ timates/& erant plurimi/ſiquidem ex omni gente/fuerant conuocati. Ad hæc etiam fuerat mors cõ emptoribus præcepti propoſita. Magna igitur in omnes regis furia concitata eſt/propterea culpabi les & inculpabiles in Hippodromo concludens/ſororem ſuam Salomem/uirumq; eius Alexandrũ

conuocat

conuocat & mortem ſuam non in longum differri denunciat tantis ſe doloribus circunuẽtum/ fore cunctis ſatis optabile/ſe aũt ſine luctu & deploratione periturũ/ꝙ regibus/maxime autẽ ſibi magni meroris eſſe firmabat/neq; ſuum arbitratũ ludæorũ falli propoſito/ꝙ & eis ſua mors amabilis foret & grata/nã etiã ſe uiuente ſæpius illos & ſeditiones & ſeceſſiões fuiſſe molitos/& in eius ſemper iniurias fuiſſe feſtinos/cæterum leuigationẽ quandã illis natã eſſe dicebat ꝙ talibus ipſe doloribus urgeretur/proinde petere ſe ab illis/ꝙ eos ſciret contra eius gloriã in nullo uenturos/ut agerent/ qualiter eius exquiæ honorabiles ſuper cæteros reges/& luctus amplior ageretur. Quod futurũ dicebat/ſi peregiſſent ut iudæi ex animo in eius morte deplorare lamentariq; cogerentur. Cum igitur me iquit animam uideritis expirantẽ circumuallantes Hippodromũ omni militia nec dum mea morte uulgata/confeſtim omnes illos icluſos iaculari perficite/& ita cũctis intereuntibus duo commoda prouentura/ꝙ & regnum illis poſt ſuam mortẽ firmũ perſeuerarer/hoſtibus amputatis/& ſuper ſuam mortẽ luctũ celebrandũ eſſe magnificũ. Et ille quidẽ lachrymandus talia lamentat̃/ & cognatos oẽs beniuolentiã circa ſe fidẽq; ſeruare poſtulat inuocationẽ diuinã interponens/ne cũ honorificentia ſua mors/& cũ indignitate tractaretur. Illi uero profitebant̃ in nullo ſe eius præcepta trãſgreſſuros. Sed ego cõperi illius hominis mentẽ cõſiderans/etiã p præſentia mãdata nihil humanũ penitus habuiſſe. Siquidẽ de hac uita diſcedens procurabat quatenus omnẽ gentẽ orbatã & deſertã parentibus dilectiſſimis relinqueret/iubens unũ ex unaquaq; domo interim/qui nihil iniuſtũ neq; in ipſum/ neq; in alios admiſiſſe fuerant depræhenſi. Hæc igit̃ illo ſuis parentibus demandante/ deportant̃ & litteræ ab legatis/q ui ad Cæſarem romam fuerant miſſi. Quarum hæc erat ſententia/ꝙ Acmes indignatione Cæſaris extincta ſit/pro facinoribus quæ cum Antipatro perpetrare tentauerat/ipſum aũt Antipatrũ in patris uoluntate dimiſſum/ut quod placeret ex eius ſententia fieret ipſũ etenim & patrẽ eſſe & regẽ ſiue illũ in exiliũ detrudi ſiue illũ morte mulctari uellet/in eius propoſito cõſtitutũ. His auditis Herodes pauliſper animũ refouit/uoluntate ſcriptorũ & morte Acmes in ſuperbiã ſubleuatus/& poteſtate puniẽdi quã acceperat in filiũ. Sed prævalẽtibus creſcentibuſq; doloribus/interitui proximquabat & quãquã in multo defectu contineret̃ appetebat tamen cibũ & poſtulãs malũ quæſiuit cultrum. Erat enim illi talis mos ut ipſe per ſemetipſum malũ accurans/& per partes modicas reciderет/& comederet. Sumẽs ergo cultrũ circunſpiciẽſq; ne quis adeſſet uoluit ſemetipſum interimere quod forſitan perfeciſſet niſi præueniens manũ eius Atiabus contineret/nepos enim eius erat & magnum clamans/ſtatim ululatus per totam aulam exortus eſt & tumultus.

Qualiter Antipater putans Herodem defunctum locutus fuerit cuſtodi corporis de dimiſſione ſua/& propter hæc Antipatri peremptio. Cap. IX.

VAe cũ ad Antipatrũ perueniſſent/credidit ſuũ patrẽ uitæ terminũ ſuſcepiſſe præcipiẽſq; fiduciã tã uerbis q̃ motibus ita totus animo geſtiebat/tanq̃ ſi fuiſſet liberatus e uinculis/& regnũ in ſuis manibus ſine ullo labore pcepit. Tunc cœpit cũ cuſtode ergaſtuli de ſua dimiſſiõe fabulari/magna ſe cõtinuo ſpõdens dona ei tributurũ. Ille uero nõ ſolũ nõ acquieuit ut faceret quæ uolebat Antipater/ uerũ ẽt cũcta regi denunciat/intimãs ei eius mẽtẽ/& quæ ab eo munera ſpondebant̃. Tunc Herodes q̃uis & ante nõ minore odio ferret̃ in filiũ/ cũ audiſſet cuſtodẽ ergaſtuli illa narrantẽ/magnũ protinus exclamauit. Tunc quaſſans caput/quãq̃ in extremo uitæ teneret̃ & cubito ſeſe attollens ſtatim deſtinans quẽdam armigerorũ ſuorũ ſine ulla dilatione celeriter necari iubet Antipatrũ ſepulturamq; eius in Hyrcania ſine ullo honore fieri.

Teſtamentum Herodis ad Cæſarem/& diſtributio inter eius filios/& qualiter Archelaũ præfecit deinde mors ipſius. Cap. X.

TEſtamentum interea ſcribebat mente mutabili/& Antipatrum quidem quem ſibi fuereſ ſorem in regno deſignauerat: Tetrarchum facit Galileæ regionis atq; peroe. Archelao uero regnum contribuit. Gaulanitidem autem & traconitem: & Bethaniam/& Paniadã Philippo filio quidem ſuo/fratri autem Archelai germano Tetrarchiæ iure conceſſit/ Iamniam uero & Azotum & Faſelidam/Salomæ ſorori diſtribuit ſed & argenti ſignati Myriadas quinquaginta. Diſpoſuit etiam de cæteris ſuis cognatis/atque conſanguineis/opibus eos reditibuſq; locupletãs. Cæſari ſane argenti ſignati mille Myriadas/ præter uaſa quædam aurea/quædam argentea/ & metallis prætioſa/ & artificis opere uenuſtiſſima dereliquit/ indumenta quoque precioſa/ Liuiæ uero Cæſaris coniugi/ & aliis nonnullis quingentas Myriadas. His diſpoſitis/ quinto die poſtquam Antipatrum filium necauerat defungitur regnans poſtquam Antigonum interemit/ annos. iiii. &. xx. poſtquam autem a Romanis regnum præceperat. vii. &. xxx. uir crudelis in omnes equalite/irer quidam ſubditus/a iuſtitia uero effrenatus/ fortuna uero propicia/ ſuper quẽlibet affluenter abuſus/ex plebeio in regnum aſſurgens/& pericula plurima eludẽs/quibus ſæpius fuerat circũſeptus/diuturnitate uitæ pfunctus eſt/domi circa filios quantũ quidẽ ad eius ſniam ẽt ibi p ſperitate potius eſt eo ꝙ ſe ſuos inimicos ſuperaſſe cenſebat/meo uero iudicio/ſuper omnes infœliciſſimus

ciſſimus. At Salomæ & Alexas/anteq̃ mors regis diuulgata foret/ex Hippodromo Iudæos abire p̃ mittunt/ad proprias domos/dicentes/regem iuſſiſſe/ut unuſquiſq; in ſuas regiones abſcederent. Hoc autẽ fecerũt/beneficium illi genti præſtare cupientes. Interea mors magis diuulgatur.

Epiſtola Herodis ad exercitum/& admonitio fidei ſeruandæ circa filium eius Archelaũ q̃ ſtatim eleuatur in regnum. Cap. XI.

TVnc Salomæ & Alexas cunctam militiã congregantes in Amphitheatro quod Hierichũ te erat/primum quidem epiſtolam regis legi fecerunt/quã ad milites fecerat/deinde gra/tias eius in eos pro fide ac beniuolentia quam circa eum exhibuerunt inſinuãt/ petitiones quoq; eius/ut ſimiles ſe circa Archelaum filium eius exhiberẽt/quem regem conſtituit in timabant. Ptholomeus ẽt cui fuerat teſtamentũ a rege creditũ/anuluſque de quo ſ gnauerat commiſ ſus/continentiã teſtamenti denunciat quod teſtamentũ non poſſe robur firmitatẽq; ſuſcipere dice/batur/niſi cuncta quæ in eo eſſet deferrent ad Cæſarẽ. Fit continuo fragor ingens/honorantũ Archelaum/regẽq; p̃clamantiũ/milites quoq; cuncti/& uniuerſi duces/fauorẽ & beniuolentiã p̃mittebãt/ paratoſq; ſe ac promptos ad omnia profitent adiutoréque deũ ſupplicationibus aduocabant.

Sepultura Herodis in Herodio caſtello/& fauor Archelai regis ad populum/& populi ad ipſum. Cap. XII.

DE hinc ſepulturam regi præparabant. Curæ nanque fuit Archelao/ut exequiæ patris quã/ magnifica poſſent celebritate gererentur/utque memoratũ proferrẽt cũ rege mortuo pro ducendũ. Portabat itaque in lecto aureo lapidibus depicto uariis atque præcioſi/ſtamina uero oſtro erant auroque contexta/eratque ipſe mortuus circumamictus purpureis ueſti mentis/caput eius diademate coronatũ/ſceptrum quoque in manu eius uelut ſi a uiuo teneret/erat ap poſitũ/circa lectum aũt erat frequentia filiorũ multitudo cognatorũ. Circa quos omnis militia ſtipa ta pergebat p̃ proprias diſtincta nationes/& diſcreta nominibus. Erant aũt tali ordine diſtributi. Nã primi quidẽ pergebant eius armigeri/per quos omnes threcũ manus/poſt iſtos ẽt natio Germanorũ atq; Galatharũ. Hos itẽ ſequebat cũ ornatu maximo cuncta belli geratoria multitudo. Cætera uero militia poſtrema ſequebat/in eũ ſcilicet modũ digeſti/qualiter ſolebant in bellũ procedere/& ſuis du/cibus ordinari. Poſt hos ſequebant ſeruoq; eius quingenti/odores uarios/& aromata deportãtes. Per gebant aũt in Herodiũ ſtadiis diſtante octo/illic enim eſt eius ſepultura ex eius iuſſione confecta. Et Herodes quidẽ hoc modo defunct. Archelaus aũt per. vii. dies luctũ ſup patrẽ honore regio ex mo/re gerit/tantos etenim dies lex paterna præcepit obſeruari. Conuiuia itaq; celebrans/& luctũ exol/uens/aſcendit in templũ. Ibi magnis ei clamoribus fauebat/magiſque/prædicabat laudibus/ſecundũ q̃ unuſquiſque arbitrabat/maiora quã alius conferre præconia. Tum uero tribunal ille conſcendens quod ſibi fuerat præparatũ & cõſidens/omnibus benigna loquebat & ſibi p̃pitios cõparabat/ gau/dio fauoris omniũ & uoluntati quã ex beniuolẽtia circa ſe cunctorũ acceperat gratias ſe illis habere narrabat/quod teſti a patre nihil circa ſe mali ab illis reciprocaret. ſe aũt aduiſurum ut eis bonorũ ui ciſſitudinẽ redderet/eorũq; remuneraret alacritatis affectũ rogaret uero ut nũc interim parcerent no mine illũ regis honorare ſufficere ſibi dignitatẽ poteſtatis aiebat/quã tunc firmã eſſe dicebat/cũ te/ſtamentũ a patre ſcriptũ/a Cæſare firmaret. Obquã cauſam neque in Hierichũte cuncta militia dia/dema illi imponere cupiente uoluerat ſuſcipere/ambiguũ honorẽ æſtimans ex tali re ſibi prouentu/rum/quod eſſet adhuc incerta uoluntas eis qui poſſet illi regnum proprie firmiuſque concedere nõ ſibi defuturam circa illos benignitatem/quæ beniuolentiæ eorum uiciſſitudinẽ reportaret. Feſtinare quippe ſe in omnibus enarrabat meliorẽ ſe ſuo patre circa illos oſtendere. Illi uero ut plebeia multi/tudo conſueuit/in ipſis primis diebus uidentes regis lenc principium/uoluntates ſuas laudibus & fa/ uoribus aperiebant/& quanto manſuetius cum eis loquebatur Archelaus tanto amplius nomen Ar chelai prædicabant/deinde ad munerum petitiones intereceſſionesq; uertũtur. Alii quidem functio/ num publicarum leuigationem cum clamore poſtulabant/pars uero uictorum ſolutiones expete/bat/qui fuerant ab Herode damnati/alii uero grauedines quas Herodes in emptionibus & in publicis nundinis conſtituerat/auferri notiferabantur. Archelaus porro in nullo illis contraria reſpondebat/ ſed in omnibus accurate/æſtimans regni fore ſuffragium ſi multitudinis beniuolentiam cõparaſſet. Dehinc ad ſacrificia offerenda deo conuertitur/& cum amicis conuiuia celebranda.

Qualiter populus ſeditionem mouit aduerſus Archelaum in feſtiuitate azymorum/ & Qualiter Archelaus tria milia ex eis interemit ipſe uero nauigauit ad Cæſarem/credens regnum Philippo fratri ſuo. Cap. XIII.

VIm hæc interim agentur/congregãtur Iudæorũ iuuenes plurimi/ nouarũ rerũ cupidine concitati/& cœperunt de morte Mathiæ aliorũq; cũ eo ab Herode interemptorũ tumul/tuoſa uoce cauſari/dicentes/q̃ iniuſte pempti/ẽt exequiaꝝ honore Herodis timore caru erant. Erant autem iſti/pro quibus turba loquebatur/qui fuerant euulſione aureæ aquilæ

peremptæ

perempti. Magnum ergo turba proclamante/ & clamitationibus utente/ quaſdam etiã iniurias quas ſi ex hoc poſſet ad illos mortuos aliqua leuigatio puenire proterue procaciterq; iactante/ congregabatur magis magiſque numeroſa multitudo/ & ultionẽ mortuorũ ab Archelao fieri debere poſcebãt ſuppliciis eorũ qui ſub Herode fungebant honoribus. Et primũ quidẽ omnium ſacerdotio remoueri pontificem quẽ Herodes fecerat, pclamabant/ uirũ mundũ & ſecundũ leges ſuas dignũ ad pontificatũ promouendũ eſſe dicebãt. Archelaus aũt licet iſta grauiter ferret annuebat tamẽ/ impetũ eorũ mitigare feſtinãs/ donec iter ad Romã quod propoſitũ habebat ſine tumultu pageret/ & cũ de ſeſe uoluntatẽ Cæſaris agnouiſſet/ reſpicere dixit/ quid agendũ foret & de cunctis repetitionibus eorum legitimæ diſpoſiturũ/ neque tunc, tempus eſſe diſſenſionis/ aut contumelias ingerendi/ magis aũt unitatis atque concordiæ donec ex præcepto Cæſaris ad eos cũ firmitate regni recurreret/ tunc quippe in commune cõſulere de quibuſcunq; tractandum eſſe uideretur/ tunc autẽ ſuſtinendũ eſſet/ ne forte ſeditionis quoq; crimen incurrerẽt. Et ille quidẽ hæc dicens ducẽq; ſuum edocens/ mittit ad eos/ hæc ipſa locuturũ. Illi porro proclamantes/ ducẽ loqui penitus non ſinebat periculũ quoque minabant/ ſi quis eos aſſumptione ſua reuocare uoluiſſet/ & inſtabant ſuam libidinem magis explere/ quã imperantiũ ſubiacere conſiliis. Graue nanq; illis uidebat/ ſi cũ Herode uiuente amicis priuati fuiſſent/ eodem mortuo nullã ultionẽ fieri mortuorum. Illud enim iuſtum legitimũq; dicebant non q; ratio diſtaret/ ſed q; eorũ libidini uoluptatẽ poſſet afferre/ fatui ad prouidendũ/ quãtũ illis eſſet ex ea re periculũ naſciturũ. Plurimis itaque ab Archelao miſſus/ ut tumultũ ſeditionẽque mitigarẽt aliis ex regis perſona loquentibus/ aliis autem ex illius quidẽ ſententia/ ſed ueluti ex ſua mente monẽtibus/ illi nullum penitus aduertebant/ ſed amplior fremitus/ & turba mouebat/ concurrente etiam plurima multitudine/ q; illa tempeſtate Iudæis dies feſtus imminebat/ quando azyma ſecundũ obſeruationẽ patrii moris exercent. Paſcha enim illa feſtiuitas, uocitat/ ad recordationẽ & memoriã exitus ex Aegypto/ & ſacrificat/ ab eis illo die cũ alacritate magna pecudũ ẽt numeroſa multitudo/ quanta in nulla alia ſolennitate. Concurrit ergo ex uniuerſa regione magna copia populoꝝ/ plures ẽt ex montanis locis adueniunt/ religionẽ numini ſoluturi. Sed iuuenes qui ſeditionẽ excitauere ludam Mathiaq; lamentant/ ueluti doctores expoſitoreſq; legis antiquæ/ & perſiſtebãt in templo ſuffragione quoq; uictualiũ abunde ſubſiſtente. Nã ſeditioſis hominibus turpe non ducebat/ ab aliis cibos expetere. Anxius aũt Archelaus ne in deterius eorũ proceſſiſſet audacia/ cohortes deſtinat armatorũ cum quibus etiã tribunũ militarẽ mittit/ ut eorũ coherceat impetũ/ & primũ quidẽ ut illos ſeditioſos repellerẽt & ab alia multitudine ſepararent. Sed uenientibus militibus/ illi ſeditioſi cũ ingenti alacritate/ excitata ſecũ etiã turba/ ſup tribunũ ac tota præſidia cũ uoce magna inuicẽ hortantes impetũ faciunt/ ex quibus plurimi fuſi/ pauci autẽ cũ tribuno ſauciati diffugiunt. Archelaus aũt cũcta peſſumdare cẽſebat niſi multitudinis illius impetũ frangeret/ tumultumque illũ reſecatũ extingueret. Cunctã igit/ mittit militiã/ ut eos qui ſibi in templo habitacula cõſtruxerant/ exinde repellerent. Cedunt/ itaq; ab equitibus circiter tria milia hominũ/ reliqua uero in montes proximos refugit multitudo. Cæterũ ex edicto cunctos ad ſuas regiones diſcedere iubet Archelaus. Quique continuo diſceſſerunt/ feſtiuitatem deferentes minime celebratã/ maioris timore periculi propulſati/ licet eſſẽt in mortis temeritate præcipites. Interea Archelaus ad mare proximum cum matre deſcendit. Nicolaum ſecũ & Ptholomeũ habens/ & amicorum plurimum comitatum/ Philippoque fratri omnia gubernanda dereliquit/ domum ei regnumque cõmendans. Salome quoque ſoror Herodis cum eo ſimul egreditur/ omnem/ ſecum ducẽs/ proſapiam/ ad hæc etiam plurimi cognatorum/ uerbo quidem/ ueluti cum Archelao conlaboraturi/ ut ei regnum a Cæſare firmaretur/ re autem uera/ ut aduerſus eum niterentur/ maxime illa quæ ab eo in templo geſta ſunt accuſando proponere. Obuiam fit Archelao Sabinus Cæſaris curator/ earum rerum quæ in Syria poſſidebat/ in Iudæam pergens/ pro conſeruatione theſaurorum Herodis quem Varus ab hac intentione reuocauit/ per Ptholomeum qui tranſibat ab Archelao conuocatus. Sabinus ergo Vari gratia neque arces obtinuit quæcunque fuerant in Iudæorum ciuitatibus conſtitute/ neque theſauros conſignauit/ ſed omnia ſub iure dimiſit Archelai/ donec quid de his Cæſari uideret/ agnoſceret. Proinde in Cæſarea ſe ſuſtinuit/ ſic enim repromiſerat ſe eẽ facturũ.

Qualiter Archelao Romã aſcẽdente/ Sabinus q erat in Syria Cæſaris curator aſcẽdit in Hieroſolymã uioleter expetẽs Herodis pecunias & caſtella a curatoribus Archelai. Cap. XIIII.

Ed cum Romam nauigaſſet Archelaus/ Varus perrexit Antiochiam/ Sabinus aſcendit in Hieroſolymã & aulas regias obtinet/ euocanſq; oẽs oppidoꝝ præfectos & quotquot rerum diſpenſatores fuerant ratiocinari cœpit/ & arces ut ſibi traderentur multos expetere. Ex hoc iam illi quos prefecerat cuſtodes Archelaus/ mandata eius implere non poterãt/ ſed cuſtodiebãt oĩa ſecundũ interdicta Sabini/ uſque ad Cæſaris ꝓceptũ. Nauigat ẽt romã i illis diebus/ Antipater Herodis filius/ regnũ ẽt ipſe petiturus hortatu Salomes

& ꝓmiſſionibus

& promiſſionibus incitatus dicētis/iuſtiores cauſas illum habere Archelao ad regnū percipiendum q̄ primū teſtamentum in quo is ſucceſſor regni fuerat cōſtitutus firmius/quia illud ſanamente feciſ/ſet herodes/hoc aūt iam ſenſu præualitudine diminuto cōſcripſerat. Ducebat ſecum etiā matrē/ & fratrē Nicolai Ptholomeū/amicū Herodis ſatis honorabilē/ſed etiā ſibi ualde gratiſſimū atq; fauētē. Maxime aūt eū incitabat ad regnū Hiereneus rethor uir opinione clarus & ad dicēdū accerimus. Ic/circo etiā fieri eos qui p̄ſuadebāt cedendū archelao ſiue q̄ regio teſtamēto ſucceſſor fuerit inſtitutus ſiue q̄ maior natu eſſet aduertere contēnebant. Sed cū Romā uenīſſent oēs cognati ab archelao di/ſcedentes ad iſtū cōuenīūt/non beniuolētia circa eū aliqua cōſtricti/ſed odio quo aduerſus Arche//laum irritabant̄. Maxime aūt libertatē deſiderabāt & Romanos iudices magis/q̄ reges ꝓprios ha/bere cupiebāt. Quod ſi hoc minus procederet/antipatrū magiſquā archelaū ſibi regē conducibilius æſtimātes/ipetrare laborabāt. Sabinus quoq; accuſationē archelai apud cæſarē depoſuit. Inter hæc cæſar ſuſcipiens ab Archelao litteras/in quibus iura a patre ſibi relicta propoſuit teſtamentū quoq; cognoſcēs/& ratiocinia theſaurorū herodis cū anulo cōſignatorio quē Ptholomeus apportauerat/cœpit cōſpicari quē ordinādū ratio poſtularet. Legēs quoq; litteras Vari & epiſtolas Sabini ſummā quoq; theſaurorū uel quid pecuniæ p̄ ſingulos annos impēderet̄ aduertēs litteras quoq; quas antipa/ter pro regno promerēdo tranſmiſerat recenſes/cōgregabat ad cōſultandū oēs ſenatorū ordinis/ & amicos/in quibus etiā Gaiū filiū Agrippæ & iuliæ ſuæ filiæ adoptiuū. Deinde illis oībus in cōſeſſum inductis copiā facit ut quiſq; de quibus moneret̄ ediceret ibi primū Salomes filius antipater dicēdi poētiſſimus & archelao ſatis infeſtus/huiuſmodi uerba locutus eſt/dicēs Archelaū uerbo quidē ꝓ regni petitione ſe fingere laborare/opere uero oēm regni potentiā poſſidere antequā ei a Cæſare in quo cuncta poteſtas ſita eſſet indulgeret̄. Huius teſtimonū eſſe dicebat eius audaciā quā præſūpſe//rat in die feſto multos interimere. Qui ſi iniuſtū aliquid geſſiſſent/alius inter eos deberet ulciſci/ qui eos poſſit legitima & ordinata poteſtate cōpeſcere & non ab illo tantā cædē fieri oportere. Qui ſi ut rex illud feciſſet cōtumeliā grandē Cæſari intuliſſe firmabat/quod ignorās quid de eo adhuc diſpo/ſiturus eſſet regia ſā uti poteſtate præſumeret. Si aūt uti priuatus illa geſſiſſet/ amplius eū deliquiſſe narrabat/q̄ regnū nō poſſidens ſupplicia quibuſlibet intulerit de qbus decretū Cæſaris debuit expe/ctari. Opponebat illi etiā iudicū militariū mutationes & ordinationes/ad hæc ēt illū in ſolio regali & cauſas plurimas iudicaſſe/ac determinaſſe p̄clamabat/tanq̄ a lege legitime ius poteſtatis integrū poſſidēte petitionū quoq; plurimos p̄miſſa publice facta memorabat nec quid eū amplius iuris ac poteſtatis habiturū/dū in regno a Cæſare firmaret̄. Opponebat illi etiā q̄ ex Hippodromo uinctos ſponte dimiſerit/& plurima alia/ſiue quæ facta fuerāt/ſeu quæ facta quidē nō erant/ſed credibilia ui debant̄ ꝓpter naturā ſui/quod fieri poſſe iudicabat̄ a iuuene/tū ēt ab accenſo regnandi cupidine. Di/cebat ēt iuſta eū patris penitus negexiſſe prohibitos quoq; oēs a rege cū moreret̄ uidendo/unde ini/tium quoq; ſeditionis affirmabat exortū/q̄ eū uidebāt circa patrē ſuū mortuum q̄ ei multa & magna bona præſtiterat tā nequiter cōſeruari/ut uelut in ſe lachrymas p̄ diē publice cōfigentē occulto autē uoluptate regni percepti perfrui & noctes in delicijs agitare erga Cæſarē quoq; huiuſmodi ſe præbi/turū Archelaū cū ei regnādi iura tribueret/qualē ſe circa patrē exhibuiſſe cognoſcit̄ tripudiare nan/q̄ & cantus exercere in morte patris/tanquā ſi hoſtis aliquis interiret/& q̄ nuc aduenīſſet ad Cæſarē calliditate uſum dicebat/ut ſi regni p̄cipere firmitatem deſiderare ſimularet. cū omni iam uſus eſſet poteſtate quanta illi nec amplior a Cæſare rerū domino poſſet attribui. Maxime uero eadem quæ in templo facta fuerāt uerbis exaggerabat/& impietatem obiectabat/q̄ in die feſto ſacrificijs diuinis inſtātibus/multa milia hominum cæſa fuiſſent/in quibus multi peregrini plurimi inſontes indigne miſerabiliter occubuerint/templum quoq; plenum cadaueribus mortuorum/ non alienigena forte perimente ſed eo qui ſe regni iura legitime percepiſſe iactabat. Vnde apparet inquit illud opus cru/delitatis libidine peregiſſe. ut integre ſe plenum tyrannidis negocium proſecutum eſſe/teſtetur per iniquitatem admiſſam qua cunctis hominibus conſtaret odibilis. Feſtinabat enim quoquo modo re/gnū accipere: ſciēs q̄ pro ſui merito nunq̄ poſſet uel in ſomnis regiam p̄tātem legitimo iure p̄mere/ri. Nam & patri ſuo certos eſſe ſuos mores agnouerat: unde ſe ſe regni ab eo ſucceſſorē diſponi p̄cul du/bio deſperabat: niſi per egritudinē ac morbos qbus nō ſolū corpore cōfecto defecerat: uerūetiā animo parū ualido erat. Cæterū quādo mens eius ſoſpes fuiſſet & ſana & corpore forti ut digne ac merite negocia cuncta diſponeret/in Antipatrum poteſtatem regnādi contulerat teſtamento iure le/gitimeq; confecto. nam qualis porro rex iſte poſſit exiſtere/qui aut contempto Cæſare ius ſibi toti/us poteſtatis arripuit aut ſi a Cæſare ſe dominum fieri & ab eo regnum ſperabat accipere/cur ciues ſuos ſine illius præcepto priuatus adhuc/& in templo die feſto inſtante tam crudeliter interemit. Et Antipater quidē huiuſmodi uerba locutus/teſtes etiā introduxit/& plurimos ex cognatis/per quos ſua dicta firmaret. Cūq; is loquēdi finē faceret ſurgit Nicolaus ꝓ Archelao uerba facturus/ dicebat nāq; illa qdē quæ i templo cōtigerāt/potius eoꝝ q̄ paſſi ſunt q̄ Archelai poteſtate cōtigiſſe/ ſiqdem

tantum

tantum eos facinus aggressos fuisse/ut non solum iniurias contumeliasq; iactarent/sed etiam eos qui deuoti humiliterq; uiuere disponebãt/ulcisci prenderẽt. Cunq; hostilia multa oparent uerbo quidẽ aduersus Archelaum/rei autẽ acerbitate aduersus Cæsarem/necessariũ Archelaus iudicauit/ut eos ab insolentia & improbitate reuocaret. Sed illi eos quos Archelaus ad sedãdas turbas miserat/interi mere festinabant/sine ulla dei uel loci uel festiuitatis reuerentia. Mirari se sane dicebat/nõ confundi Antipatrum/q; taliũ defensor existeret/dũmodo inimicitiæ suæ quã cõtra archelaum gerebat libitũ faceret/& odio magisquã natura iustitiæ iudicaret/illos purgare gestiendo q cuncto scelere aduersus suos principes arma corripuerint. Cætera uero de qbus archelaum accusauerãt/in eos ipsos accusa/tores referebat/dicens nihil sine ipsorum cõsultatione uel cõsensu factum gestũue fuisse/sed anio le/dendi nũc in trãsuersum ab æquitate discedere. Nã neq; scirent taliter res esse dispositas/qualiter ac/cusabãt/sed ad inuidiã archelai cuncta deprauare/& tantã illos cupidinẽ inuasisse obsistendi arche/lao/uiro qdem cõsanguinitate ꝓpinquo/cõuersatione autẽ eis familiari p omne tẽpus adiũcto. Te/stamentũ etiam patrẽ sana mẽte cõscripsisse narrabat/firmiusq; illud esset quod posterius fuisset scri ptum/q; in hoc posteriore dominũ cũctæ ordinationis Cæsarem cõstitueret/quẽ minime illorũ i;p/bitatẽ imitaturum dicebat/q herodi iniuriã faceret/in cuius uita oĩbus essent bonis omniq; potesta/te pfuncti. Nunc autẽ ad contumelias qdem uoluntatis eius & intellectus in omnibus festinarẽt/sed nequaquã Cæsarem iniurias illius uiri admittere/qui & amicus fuerit & auxiliator/& oĩa in sua po/testate dimiserit/neq; pati ut testamentũ eius solueret/quod de sua fide fretus scripserit/neq; uirtutẽ Cæsaris imitaturã esse illorum accusatorũ criminatorũq; nequitiã. fidem eius in omni mũdo ad exẽ plar ꝓpositã & indubitatam cunctis gentibus esse referebat/unde nequaquã possit herodi alienatio nẽ & furiam mentis ascribere/quẽ p multum tẽpus optime regnũ gessisse cognouerit/succession ẽq; optimo filio dicasse/sed neq; iudiciũ regis circa electionẽ successoris peccasse firmabat/imo magis prudenter & optime iudicasse/quod oĩa ad uoluntatẽ/potestatẽq; Cæsaris redigisset. Postq̃ hæc Ni/colaus enarrauit/& finẽ loquẽdi fecit. Cæsar archelaum sibi ad genua ꝓcidentẽ cum honorificentia subleuauit/ꝓnunciãs eum dignũ regni ꝓceptione/magnũq; suæ mentis momentũ gratiamq; declara uit & non aliter esse se facturũ/nisi quæcũq; testamento continerent. Interea cuncti archelao fauere/ non tñ certum aliqd fuerat definitũ. Igit facta solutiõe confessus apud se ipsum Cæsar cõsiderabat/ utrũue Archelao regnũ confirmare debere/an omni herodis generi dispartiti. Interea mater arche/lai morbo prægrauata defũgit/sed etiã a Varo q in Syria militiæ magister erat/litteræ uenũt/signi/ficãtes seditiones decessioneſq; ludæorũ. Postq̃ n. archelaus nauigauerat cuncta gens uariis monti/bus fuerat/tumultuationibusq; turbata. Sed Varus aduenies eos q causa seditionis extiterãt/suppli ciis & tormẽtis adegit/rebusq; cõpo/sis in antiochiam repedabat/unum ordinem militum in Hiero solymis derelinquens qui iudæis si forte aliquid seditionis molirent/obuiam irent/sed nec sic tamẽ seditio terminat. Nam postquã Varus abscessit/Sabinus curator Cæsaris illic remanens iudæos cœ pit opprimere/ex militia sibi multos armigeros faciens/quorum satellitio aduersus iudæos affligen dos utebatur. Vnde illi ꝓturbati ad seditiones excitandas necessitate cogebant.

Qualiter psuaserunt curatores populo arripere arma/& occidere Sabinum uel Romanum exer citum in Antonia constitutum. Cap. XV.

Sed etiam arces uiolẽter obtinuerat/& thesauros regios scrutatus sumpserat lucrorũ & rapinarũ cupidine concitatus. Imminente igit pẽthecoste/festiuitas nãq; hæc apud nos sic paternaliter appellat/non tantũ relionis gratia/quantũ indignatione succensi ꝓpter i;pbitatẽ & oppressionẽ Sabini multa milia cõgregata sunt hominũ Galilæorũ & Hie/chuntinorũ ĩmensa multitudo/& quotquot trãs iordanẽ fluuiũ habitabãt/sed etiam ico/larũ magna manus adunata/q plus aliis incẽsi/ĩ ultionẽ Sabini cõspirauerãt. In tres itaq; ptes diuisi/diuersa loca occupant. Et una quidẽ pars Hippodromũ tenuerat. Cæterarum uero duarũ altera ps ab aquilone usq; ad austrum uersa circa tẽplum erat/altera uero ad orientẽ loca posita deti/nebat. Tertia uero ps Hippodromũ/sicut diximus ad occidentẽ occupauerat/quo loco etiam aula re galis extabat. Erat autẽ illis tota festinatio ut Romanos inclusos obsessosq; constringerent. Sed Sa/binus timens tã etiã multitudinẽ eorũ/q̃ mobilitatem ĩgenii qppe quibus mors contẽptui erat/dum/ modo cœpta pficeret confestim scribit ad Varum/postulans/ut quã citissime subueniret. In magno piculo esse cunctam a se ibi militiam derelictam/ipse autem altissimam turrim arcis ascendens co/gnomento Faselum/in honore fratris herodis Faseli edificatam atq; ita nominatã/qui in prœlio Par thorum defecerat/annuebat Romanis/ut iudæos exeuntes aggrederentur/cũq; ipse neq; ad amicos auderet ullo pacto descendere/alios ante se pro suarum facinore popinarũ mortem hortabatur ap/petere. Sed Romanis egressis cũ fiducia/pugna utrimq; aspera satis exorta est & licet Romani ope/re bellico/& expientia superiores existerent/& plures ex iudæis occũberent/obstinatio tñ iudæorũ nequaq̃ tã dira belli facie frãgebant/sed circũeuntes pene templũ ascendũt in porticus quæ fani areã

continebant

continebant/& ibi multum prœlium profligatur/saxa quædam manibus uoluebant/quædam fundis uel tormentis cæteris emittebãt ad hæc etiam cum arcubus intermixti Romanorum plurimos sauciabant. Nam oportunitate loci Iudæi superiores extiterant. Romani uero in incerto positi/nec ictus ancipites euitare/nec hostẽ ullis iaculis poterãt uulnerare. Proinde cũ in hũc modũ non breui tempore pugnaret/postremo Romani impune se talia perpeti/ignẽ porticibus submittunt/Iudæis quia semper porticus erant non sentientibus/ignis porro a plurimis appositus/cõtinuo in flammas exæstuat/tectaq; corripuit/quorum materies/q erat cũ pice ceraq; puncta/& in superficiẽ deaurata ignẽ confestim suscepit/quo incendio opera illa magna & admiratione digna dispereũt. Sed ẽt eos qui sup porticus propugnantes astiterant/repentinus corripit & insperatus interitus/alii simul cum tectis concidentibus pessum ibant/pars hostiũ confixi perire uulnerati/pleriq; defectu concilii/& sub talis cladis stupore/aut igni sese cõtradunt/aut gladiis abuti suis intereunt/ut malum quasi quo se uidebãt circunseptos affugerent. Quotquot autẽ retrorsum uia qua ascenderent recurrentes a ruina uel incẽdio liberant/a Romanis cõtinuo sine ullo negocio necant. Quippe nudi armis & animi timore soluti/ueniebãt in manibus Romanorũ. Proinde ex cunctis qui tecta cõscenderãt/nullus ualuit penitus euadere. Romani aũt per illud incendiũ in fiduciã subleuati/interius ꝓgrediunt/& ærariũ ubi templi/opes seruabant arripiunt/& plurima quidẽ a militibus furata sũt. Sabinus aũt uix in de quadringenta talẽta publicæ ualuit ratione cõquirere. Interea Iudæos plurimũ cõtristabat tã interitus socioꝝ quã ærarii/anathematũq; direptio/& tamẽ quotquot eoꝝ uel peruersitate mentis obstinati uel pugnaces prõptiq; cõstabãt/aulã regiã undiq; uallantes/mirabant incendiũ & cunctos ibidẽ una interitui dare/nisi celer abscessissent. Nã se quoq; copiã illis exeundi si id eligerent daturos. Sabino quoq; si ẽt ipso uellet exeundi tribuere facultatẽ pollicebant. Dum ista gerunt/nonnulli ex regiis militibus ad Iudæos trãseunt. Rufus aũt & Gratus tria millia pugnatoꝝ ex militia Herodis sub se habebãt/uiros corpore exercitatos & strenuos. Cũ his igit omnibus sese Romanis adiiciunt. Rufus etiã equites aliquantos habebat/ipsos quoq; secũ Romanis auxilio duxerat. At Iudæi obsidionem minime negligebãt/sed ẽt mœnia cuncta circuibãt hortabaturq; oẽs ut illã oportunitatẽ se saluandi/& in libertatẽ paternã respirãdi non ꝑderent. Sabino uero optabile fuit/ut egrediens abscederet/sed cõmittere semetipsũ nõ audebat/suoꝝ cõsideratione factoꝝ/& q hostes admodũ infideli mẽte esse cognouerat/simul ẽt Vari præstolabat aduentũ/eũq; si adesset obsidionẽ illã esse soluturũ. Ea tẽpestate etiã alia plurima turbis tumultibusq; plenissima prouenerunt/quæ totã Iudæe regionẽ graui ter desolabãt. In quibuscunq; naturaq; locis/alii lucri cupiditate cõcitati/pars inimicitia Iudæoꝝ ad excitanda bella ferebant. Militauerunt quõdam Herodi duo milia hominũ hincinde congregatorũ. Hi ergo in unũ collecti/& seorsum a cæteris decedẽtes/aduersus regios milites pugna cõgrediũtur. Vtebantur aũt Alcibiade duce/Herodis nepote/quẽ sibi præfecerãt/qui tã in campis ad pugnã strenue ferebat/q̃ in locis asperis arte præualebat/propter experientiã quã ex usu belli ꝓceperat. Iudas quidã erat filius Ezechiæ præpositi latronũ/qui multũ quondã præualuerat/sed temporibus Herodis cũ magno fuerat labore deprehensus. Iste igit Iudas circa Seforin Galilææ congregans multitudinẽ uirorũ ꝑditorũ/atq; desperatorũ/cũ eis aulã regiã pugnaturus inuadit. Et quã copiã armorum/quantũcũq; ille locus habebat abripuit/exinde suos oẽs armat sumit ẽt cunctos opes quæ ibidẽ ꝑ custodiã fuerant derelictæ. Hic terribilis uniuersus effectus est. Nã huc atq; illuc agebat/& docebat exercitũ/libidine rei maioris accensus/& emulatione regnãdi sine ulla uirtute ullaq; prudẽtia/sed ad uim inferandã tantũ/& ledendũ prõnior & procliuis extabat/sperans ex hoc sibi dignitatẽ gloriẽq; uenturã. Extiterat quoq; Symon seruus quidẽ Herodis regis/uerum decoris uir magnitudine corporis ac fortitudine præstans cui magna fuerant credita cõmissaq; negocia/is igitur rerũ intemperãtia subleuatus/diadema suo capiti præsumpsit imponere/& aliquanta multitudine congregata/rex pronunciatur insania simul/furiaque populorũ/sed etiã ipse dignũ semetipsum existimans sup omnes q regnum ante gessissent/aulam regiam in Hierichunte succendit/& omnia quæ ibi habebant abripuit. Multa itaque in diuersis locis per uniuersam prouinciam/ubi regia consistebant tabernacula comburebat/cunctaque exterminio dabat/ignibus conremando. Ampliora quoque iste gereret/& amplius ab eo illa regio deleretur/ni celeriter mutatio contigisset/nam exercitus militum regiorum qui se Romanis addiderat/tota manu totaque uirtute congrediens occurrit. Symoni ubi multa uidie longo certatur. Sed plures qui ex locis trans Iordanem cum Symone fuerant congregati/neque ordinis/neque dispositionis bellicæ gnari/siquidem temeritate magis quam disciplina pugnabant/a regis occubuere militibus/sed etiam ipsum Symonem per fugas se & per montis fauces saluari cupientem gratus occurrens/caput ei abscidit. Incẽsus est etiam illis diebus super Iordanem locus nomine Emachoes a quibusdam hominibus Symoni consimilibus. Sic igitur in illa gente multa dementia uagabatur/propter quod regẽ proprium non habebãt/q populũ uirtute ac moderatiõe disponeret/& pp quos alienigenæ irruperant/p quod seditiosæ mẽtes occasionem accipiẽtes ad bella

concitanda

concitanda ſuccenſæ ſunt/intentione ſola deuaſtandi & aliena rapiendi. Cæterum & Athonges uir, neq; generis dignitate conſpicuus/neq; uirtute decoratus/ſed opũ tantũ confiſus abundantia. Paſtor enim erat iſte/& cunctis in oĩbus rebus obſcurus/uerũ magnitudine corporis & robore præualens/ auſus eſt ẽt ipſe in regni conſpirare potentiã. Erãt quippe illi fratres quattuor ẽt ipſi corpore magni/ & de fortitudine gloriãtes/& ex hoc credebãt ſeſe regnũ omnibus modis obtinere/nã unuſquiſq; eorum turmã propriã ductabat. Congregatur itaq; ad eos plurima multitudo. Et illi quidẽ ductorũ fungebant officio/ & ſicubi opus erat diſcurrebãt bellicos exercendo conflictus. Ille uero diadema ſuo capiti circumponens/ad conſultandũ conciliũ conuocabat/ut quid facto opus eſſet decerneret. Vi// dens aũt cuncta in ſua poteſtate/cœpit inſania ferri maxime q; rex a populo uocabatur/ q; ſibi ad regendũ quæ uellet nihil eſſe impedimẽto cernebat. Deniq; tã ipſe quã fratres eius magna cõſpiratiõe fremẽtes odio Romanorũ & regiorũ militũ bellũ gerere feſtinabãt. Nã æqualiter aduerſus utroſq; infeſta mẽte ferebant aduerſus regios quidẽ milites propter iniurias quas eos ſub Herode ppetraſſe reputabãt/aduerſus Romanos aũt q; eorũ in præſenti poteſtas exiſteret. Igitur aſperitas huius malis tpe pcurrẽte creſcebat/nulluſq; interitũ poterat euitare. Nã alios quidẽ ſpe lucri exterminabãt/alios autẽ occidendi cõſuetudine perimebant. Incurrunt ẽt aliquãdo Romanorũ turmæ circa Emmaũ & circũdantes Ariũ centurionẽ qui ductabat exercitũ/quadraginta ex eis uulnerauere/qui fuerant manu exercitatoriæ meliores/cæteri uero timore fugientes/a Grato qui multitudinẽ regiæ militiæ du// ctabat defenſati ſaluant/ſuos mortuos relinquentes. Et multa parte diei Romanæ legiõis milites in ſequẽtes plurimos ſauciabãt/ſuperant tamen poſtea & cõpræhendunt/alios quidẽ cũ Grato confligens/alter autẽ cũ Ptolomeo. Maiorẽ uero fratrẽ Archelai milites cõpræhendũt. Nouiſſimus aũt eorũ ſup his quæ cõtigebãt merore cõfectus heſitare cœpit/qualiter ſaluaret. Nã ſe ſolum remanſiſſe cernens/& omni manu militũ ſpoliatũ/fidei patruelis Archelai ſe cõmittit ac tradidit/ſed hæc qui// dẽ poſtea cõtigerunt. Igitur ſic Iudæa latrocinantiũ facta fuerat habitatio. Si quis enim manũ aliquã cõgregaret/quæ ſecũ ad ſeditiones faciendas cõſpirare præſumeret/ſtatim rex efficiebat/ exurgens ad communẽ regionis interitũ. In breui quidẽ & in minimis rebus Iudæi Romanis noxii cõſiſtentes inuidia tamẽ cõtribuliũ ciuiumq; ſuor; ad omnia nequitiæ opera ferebant. Interea Varus mox ubi q; geſta ſunt Sabino ſcribente cognouit/timens illi legioni quã in Hieroſolymis dereliquerat/duas reliquas legiones aſſumens/tres quippe in Syria fuerãt cõſtitutæ/aſſumens ẽt equitũ alas quattuor/ & auxilia quæ rege Tetrarchæ diuerſi mandauerãt matucabat præſidiũ illis qui in Iudæa obſidione tenebant afferre. Dicebant aũt oĩbus q; Ptholomaidã pergeret. Dant illi ẽt berythii tranſeunti ſubſidium mille quingentorũ uirorũ. Mãdat illi & Arethas quoq; petræus qui odiũ circa Herodẽ & amiciam cũ Romanis adduxerat nõ paruã peditũ & equitũ manum. Congregato itaq; in Ptholomaida omni exercitu/exinde patrem filio tradens unũ amicorũ ſuorũ deſtinat Galilæos expugnatũ/qui ſuper Ptholomaidã habitant. Ille autẽ Galilæã ingrediens/magna ui pugnare cœpit. Et primũ Seforin capiens/habitatores quidẽ oẽs captiuos abduxit/ciuitatẽ aũt ignibus tradidit. Varus aũt Samariã cũ omni manu ingreditur/ſed a ciuitate abſtinuit/erat enim crimine ſeditionis immunis/ſed quodam uico Ptholomeiarus nomine collocat/quẽ uicũ arabes odio Herodis hoſtili more cõburũt. Iter quoq; agentes/alium uicũ Faſſo nomine/magnũ atq; opulentũ/idẽ arabes cõpræhendentes/incendio cõcremauerũt/& quaqua uerſum exercitus ibat/igne cuncta & cæde replebant/ ſuccendit ẽt Emmaus caſtellũ/Varo iubente gratia mortuorũ. Hinc itaq; in hieroſolymã rendit. Illi porro qui ad obſidiõem fuerant congregati/faciẽ ipſã non ferẽtes exercitus/paſſim cuncti diffugiunt/ imperfecta ſeditionis opera relinquẽtes/qui uero in hieroſolymis fuere iudæi/Varo grauiter incuſante/excuſationibus diuerſis ſemetipſos purgare nitebantur/q; multitudo illa propter feſtiuitatẽ fuerit cõgregata/ bellũ atq; nequaquã ex eorũ ſententiã cõtigiſſe/ſed temeritate aduenarũ fuiſſe cõmotũ/ſeipſos autẽ cũ Romanis obſeſſos potius q; obſidendi geſſiſſe propoſitũ. Venerunt aũt in occurſum Varo Ioſeppus herodis regis nepos & Gratus atq; Rufus oẽm exercitum quem ſub ſe habebant ſecum pariter adducẽtes/ occurrunt etiam Romani/qui obſidione tenebantur. Sabinus autem non uolens in faciem Vari uenire/ex alia parte hieroſolymis egrediens/mare uerſus abſceſſit. Interea Varus per oẽm regionẽ partẽ militiæ mittit/quæſitum eos qui cauſa ſeditionis extiterant. Depræhenſis aũt qui manifeſtabantur/alios qui cauſa mali extitere ſuppliciis cruciabat/ quoſdam uero dimittit/in quibus culpa leuior inuenitur. Fuere aũt qui pp hanc cauſam in crucem acti ſunt/ferme duo milia hoium. Hoc igit modo rebus collectis/atq; compoſitis/maximam partẽ militiæ ad ſedes proprias dimittit grauem eam in illis locis exiſtimans/nam in plurimis exceſſerant/& eius iura contẽpſerãt lucrorum ac rapinæ cupidine. Ipſe uero decem milia iudæorum in unum locum fuiſſe congregatos audiens/ feſtinus occurrit/ut eos cõpræhenderet. Illi autẽ antequam cõpræhenſi fuiſſent/ſemetipſos tradidere hortatu Aciabi. Tunc Varus multitudini quidẽ ueniam contribuit/ipſos aũt ductores q cauſã ſeceſſionis excitauerant ad Cæſarem mittit. Cæſar uero pleroſq; ex eis præmittit/illos autem qui Herodis cognati

gnati fuere/ſupplicijs adegit/q̄ nullum iuſticiæ gerentes reſpectum/cõtra familiares & cõſanguine os arma tentauerant. Et Varus quidem iſta diſponens/& ꝓpter præſidia unam legionem quã etiam primo dimiſerat hieroſolymis derelinquẽs in antiochiam repedare feſtinat.

Qualiter Cæſar teſtamentum herodi confirmauit/ſeruans filiis eius teſtamẽtum/& diuiſio regni Iudaici in Tetrarchias. Cap. XVI.

ARchelao uero apud Romam cõmorante/aliorum negociorũ principia/pullulabãt quorũ hæc erat cã. Venerat Romã legatio iudæorũ/ſuper octo milia hoium/petentiũ ut ſuis legibus uiuerent/& legati quidẽ qui ex decreto totius gentis fuerant miſſi quinquaginta fuere/Cætera uero multitudo Romæ ad eos uenerat. Cæſare aũt cõciliũ faciente cũ amicis/ceteriſq; romanorũ primatibus/& in Apollinis tẽplũ congregante/quod ab ipſo fuerat magnis opibus ꝑpenſiſq; fundatũ. Legati quidẽ cũ uniuerſa multitudine indigentiũ Iudæorũ cãm acturi cõueniunt. Archelaus aũt ecõtra cũ amicis aderat. Quotquot uero regis fuere cõſanguinei/ab Archelao ꝑ odiũ ſeparãtur/Iudæis aũt aduerſus eũ conſociabãt/non tñ ſemetipſos publicæ demonſtrabant/graue putantes/& ad confuſionẽ propriã ꝑtinere/ſi ante Cæſarẽ contra conſanguineũ & familiarem loq; ꝓſumerent. Aderat etiã Philippus de Syria ueniens/Vari cõcitatus hortatu/prima qdẽ cã ut fratri adeſſet. Nã ei plurimũ Varus fauebat. Enimuero arbitrabãt/quia illo regno ſoluto per ꝑtes/poſſet diſtribui/ſi quidã plures eſſent/qui ſuis legibus uiuere poſtulabãt. Vnde uero Philippũ hortabãt ut pro ſe laboraret/quo poſſet etiã ipſe partẽ aliquã regni percipere. Data igit iudæoꝝ legatis copia dicẽdi/cœperũt ꝑ diſſoluendo regno multa loqui/& primũ ex iniquitatibus herodis argumẽta multa ſumere/dicentes eũ noie tantũ fuiſſe regẽ/re aũt uera tyrannidis facinora perpetraſſe/& multã ꝑ eũ deſſolationẽ rerũ factã eſſe iudæorũ naturaliter eũ etiã ad nouitates inueniendas ꝑnum fuiſſe proclamabant/& tantos qdem iudæorũ eius crudelitatibus interiſſe/quantos nunquam ex hiſtoria piſſe cognoſceret: ſed multo amplius ſemet qui uiuerent infœliciores exiſtere/ non ſolum eis quibus offenſione ultus aſper/& indignatione mentis terribilis apparebat/ſed etiam quibus ſubſtantias ſuas arripuit/ciuitates quidem extraneas & ab alienigenis habitatas eum ornare & locupletare/cũ ꝓditione & exterminio eorũ q ſub eius regno habitabant/oẽm gentẽ penuriæ & neceſſitati cõtradi/tã/cũ paucis aũt regno deliciiſq; frueret/plurimos quoq; ex nobilibus ciuitatibus/& nobili natos genere perimeret/nullis rõnabilibus ſubſiſtẽtibus cauſis niſi ut eoꝝ ſubſtãtias rapuiſſet/& quibus uitã fortaſſe cõceſſiſſet/rerũ ſuarũ amiſſione dãnaret. Iam uero exactionibus inquiunt functionẽ aliã qui dẽ ꝑ muneribus & publicis cũ augmentis analibus exigebat/alia uero lucrorũ gratia poſt functiões a ſeruis exactoribus/uel amicis eius diripi ſolere cauſabãt/nec ſolũ iſta quæ ad dãnũ auri & argẽti pertinebant agi/ſed uirgines etiã corrũpi/matrouas pollui/quæ pudorẽ ſui tacebãt/ſicut ab illis qui gerebãt deſiderabãt qui uidelicet facinora ſua timebant/ne in publicũ ꝓderent/tantaſq; ſub herode ſe iniurias & contumelias paſſos fuiſſe quantas nec ulla beſtia poſſet ingerere/ſi facultas daret ut hominibus imperaret. Et multas quidẽ ſæpius calamitates ſuã gentẽ paſſam dicebant/ſed nũquã ſe in tãtã infœliciratẽ/tantãq; cladẽ prorſus incidiſſe/exemplũ nãq; iniquitatis & facinoris herodẽ uniuerſæ genti fuiſſe. Et optabiliter ſe Archelaũ quidẽ regẽ denominaſſe firmabãt/quia poſt herodẽ quẽlibet malũ ferendũ & tolerandũ utiq; decernebãt qui tñ ipſis initiis ſe quaſi mitiorẽ Herode conabãt oſtẽdere/uerũ poſtea uerens/ne nõ proprius Herodis filius crederetur/nihil ultra diſtulit ſed ſtatim aperuit ſuæ mentis indicia/& cum nondum erat regni conſecutus integram firmitatem/q; in cæſaris arbitrio conſiſteret/illius regni poteſtatem uel tribuere/uel negare/dedit tamen ingenii ſui proꝝ poſitiq; monimenta/qualiter poſſet in futuro illud regnum gerere. ex his quæ i ipſis initiis perpetrare præſumpſit/ut ciues in templo die feſto uelut numini eos offerens/auderet occidere/unde iuſtæ uniuerſæ genti illum fuiſſe exoſum/propter merita ſuæ crudelitatis & ſceleris. Ob id quoq; & has quærelas legationem totam gentem deſtinaſſe firmabant. Petebant ergo/ut eorum prouincia regibus careret/& Syrie iungeretur/ut ab illis iudicibus regerentur/qui illuc ex Roma ad gubernãdã prouinciã mitterentur/& tunc cognoſci poſſe dicebãt/utrum ne ſeditioſi eſſent/& tumultuum concitatores/an ſubiecti & deuoti ſi ꝓbis iudicibus/& rectoribus uterentur. Talia iudæis dicẽtibus/ Nicolaus regem criminibus expurgabat/Herodem quidem/quomodo per omne tempus quod uixerit nunquam fuerit accuſatus/non enim uera poſſe dicere confirmabat eos qui cum haberent alii/quid unde cauſarentur/illo uiuente prætermittentes quando poſſent in quibus leſi fuerant uindicari/illo mortuo quærelas importune confingerent/illa uero quæ ſub Archelao acta eſſent/ad illorum improbitatem iniuriaſque redigebat/qui contra ius & contra leges talia commiſiſſe præſumpſerint/quique cædis fecere principium in eis qui ſe a tumultibus prohibebant. Incuſabat eos etiamque ſeditionis libidine tenerentur/& q; peruicaces eſſent an obediendum uel legibus uel iuſticiæ/dum cuperent in omnibus ſuis aſſumptionibus uincere. Hæc itaq; Nicolao dicente/Cæ-

ſar hincinde quæ dicta ſunt audiẽs/cõuẽtũ dimiſit & poſt paucos dies/Archelaũ quidẽ nõ ꝓnũciat regẽ dimidiæ uero iudeæ regionis quæ herodi tributa reddebat Tetrarchã cõſtituit/ſpõdens ei quo q; regiã dignitatẽ/ſi laboribus & fauoribus circa ſemetipſum meritus appareret/alterã quoq; dimidiam bifariã diſtribuit alteri herodis filiis/Philippo uidelicet/& antipatro/q contra fratrẽ archelaũ de uniuerſo regno certauerant. Et huic quidẽ regio trans Iordanẽ Galilæa tributa reddebat/quæ cõſtabant in talentis ducentis per ſingulos annos. Philippo aũt Bithanæa cũ Traconitide & Auranitide cũ aliqua parte domus quæ Zenodori dicebat reddebant talenta centũ. Cæterũ archelao idumæa/ & Iudæa/ & Samaria. Hæc enim leuigatæ furant quarta parte functionũ ex decreto Cæſaris/ꝓpter quod in ſeditione cæteræ multitudini participes non fuere. Erant aũt ciuitates quæ archelao tributa reddebant. Stratonis turris & Sebaſta cũ ioppe & hieroſolymis/Gaza uero & Gadara & ipſe fuere græcæ ciuitates/quas abſcidens a diſpenſatione Syriæ additamento iudææ regioni coniunxerat. Accedebant ergo archelao tributa per unũquẽq; annum talenta .cccc. ex oĩbus regionibus quas in ſuã poteſtate ſuſceperat. Et hæc qdem de filiis herodis ordinata ſunt. Salomæ aũt ſup illa quæ frater in teſtõ reliquerat/erat aũt Iannia & Azotus/& Faſelis argenti ſignati myriades quinquaginta. Cæſar etiã donat ei ad habitandũ aulã regiã quæ fuerat in Aſcalone cõſtituta. Intrabant etiã & huic reditus ex oĩbus ſuis talenta per annos ſingulos .lx. domus aũt eius in regionibus erãt quæ ſub archelai fuere poteſtate. Accipiũt quoq; conſanguinei regis quæcũq; in teſtõ declarantur. Duabus autem filiabus eius uirginis ꝓter illa quæ pater reliquerat. Cæſar ẽt utriq; dona largitur uicenas quinas Myriadas argenti ſignati/eaſq; coniunxit Feroræ filiis/cuncta uero quæ illi fuerant dimiſſa/per filios herodis diſtribuit. Erant autem quinquaginta & mille talenta pauca ſibi ſumens uaſcula/quæ nõ tam ei magnitudinæ uel precio/quam recordatione regis accepta conſtabant.

De eo qui ſe mẽtiebatur eſſe alexandrum Herodis filium/& qualiter fictio iſta deprehenſa ſit/ in ueſtigante Cæſare/& pœna quæ multatus eſt. Cap. XVII.

His igitur a Cæſare diſpoſitis/iuuenis quidã Iudæus quidẽ genere/ ſed apud Sydonios nutritus/a quodã Romanorũ libertino/qui eũ in cognitionẽ Herodis induxerat/ſimilitudine formæ prouocatus quæ uidebatur Alexandro cõſimilis filio herodis qui fuerat interẽptus/teſtificabant quoq; illi cuncti/quorũ aſpectibus occurrebat ex hoc occaſionem ſibi met eſſe reputabat quo regnũ poſſet accipere/& aſſumens ſecum adiutorem ſuæ gentis hominẽ ſcientem cuncta quæ in palatio gerebant & ingenio callidũ ad magna negocia perturbãda/eo ſibi huius factionis magiſteriũ præbente conſcendit. Dicebat ergo ſe Alexandrũ eſſe herodis filiũ ex morte ſeruatũ ab his quibus ut eũ perimerent fuerat delegatus/occidentes quippe alios per quos imaginẽ cõpletæ iuſſionis oſtenderent & expectatores fallerent/illũq; & eius fratrẽ Ariſtobulũ ſaluaſſe. His igitẽ figmentis & ipſe in ſuperbiã extollitur/& alios quod occurrerent eludebat. Interea Cretam appulſis Iudæorũ omnibus qui cũ illo colloquiũ miſcuere/ꝓſuaſio facta eſt. Vnde illi quoq; pecuniarũ abundantia cœpit affluere/plurimis hincinde donantibus. præter uenit ad Meliũ/ibi quoq; cõgregat meliora. Nam ei plures offerebant pecuniæ fide qua ex regio ſanguine illũ deſcẽdere iudicabãt; & ſpe q; poſſet paterni regni iura percipere/uicẽq; præſtantibus reportare. Ibat igitur Romã pluribus in eius obſequio uenientibus/& dicearchiã appulſus/ibidẽ quoq; qui habitabant iudæos ſimilibus fallaciis illudere decipereq; nõ deſiſtit. Accurrebãt nãq; illi ueluti regi/& alii quidẽ alii/maxie tñ illi qui familiaritatẽ & amicitiã cũ herode poſſederant. Cauſa uero maxima deceptiõis erat hoĩbus qui illũ cũ uoluptate a referentibus aduertebant. Ad hæc ẽt accedebat fides ex formæ ultuſq; ſimilitudine/etenim etiã qui plurimũ fuerãt cũ Alexandro cõuerſati/nihilominus inducti fuerant ad credendũ/illũ non fuiſſe alterũ ſed alexandrũ herodis filiũ/ita ut ẽt aliis neſcientibus iurare ꝓſumerent. Proinde ingredienti Romã & fama ſui cuncta replenti in occurſum egrediẽt iudæorũ plurima multitudo/inſtar miraculi ſalutẽ eius factã diuinitus admirantes/& cũ gaudio illũ maiore ſuſcipiũt/maxime propter maternũ genus/quod erat ualde clariſſimũ. Proinde cũ ciuitatẽ intraret per plateas & uicos in ſella portabatur/cũcto regali cultu compoſitus ex opibus & quæſtibus/quas per diuerſa loca perceperat. Congregatur itaq; ad eum maxima multitudo/uoces plurimæ/clamoreſq; cum fauore reddebant/& oia fiebant quæ ſolent ad gaudia mentes hominum cõcitare præſertim in tali cuẽtu/ubi præter ſpem ſalutem illius factam eſſe mirabantur. Sed ubi Cæſari nuncius ille allatus eſt/nõ quidem credebat/propter quod ſciret herodem non facile poſſe in quibuſlibet negociis decipi præſertim in illis in quibus alium intenderet/tamẽ ſperans potius ſe contigere. Celatum/quendam ſuum libertũ qui ſæpius fuerat cum illis infantulus collocutus mittit/ut uideret alexandrum. Ille aũt cum uidiſſet nulla meliori diſcretione uſus eſt q; uſa fuerat multitudo. Verũ Cæſar decipi oĩno nõ potuit quõ erat quidẽ ille ſimilis alexãdro/ſed nõ ita ut eos poſſet inducere q; prudẽter iſpicere/diſcernereq; ualerẽt. Siquidẽ iſte falſus alexander ex labore & ope ualde cõſtabãt attritus/in illũ aũt delicatudo

ex delitiis

ex delitiis/& fortitudo de frequenti exercitatione concurrerant/huic aũt durius & groſſius erat cor pus. Intuẽs igit̃ mẽdacia cõſpirantẽ iuxta diſcipulũ atq; doctorẽ/& cũ fiducia uerba proferẽtes exa minabat/rẽ ẽt de Ariſtobulo cuncta perquirens/qd de illo quoq; fuerit factũ & ſemetipſum obſtupe re ſimulans/rogabat/ob quã cãm ariſtobulus quoq; nõ ueniſſet/quo regnũ ẽt ipſe dignitatemq; ſibi depoſceret. Cunq; ille reſpõdiſſet in Cypro illũ inſula remanſiſſe/marinis periculis ſimul fatigatũ & territũ/ut ſi forte ſibi aliquid inoptabile proueniſſet/ſaltim ille ſaluaret̃/ne omne genus Marianne penitus interiret/talia enĩ illũ doctor ille reſpondenda docuerat. Cæſar illũ ſemotim adoleſcentulum a cæteris abducẽs/tibi inquit mercedis gratia ſalus a me præſtabit̃ ſi nõ tentaueris etiã me arte decep tionis inducere. Dic itaq; mihi quis tu ſis/& quis te ad talia cõfingenda ptulerit/maior quippe eſt tua ætate hæc adinuenta calliditas. Tunc ille/neq; enim ultra menti ri potuit/in periculo cõſtitutus/ aperte Cæſari omne figmentũ uel quali modo/uel a quo fuerit cõmentatũ. Tunc Cæſar falli quidẽ Alexandrũ nequaquã contra quod promiſerat fecit/uidens aũt eũ aptũ laboribus/in ordine cõſtitu it numeroq; nautarum/illum uero qui talia præſumenda perſuaſit/morte condemnat. Melienſibus autem condemnatio ſufficiens uiſa eſt/ut quantoſcunq; ſumptus uel pecunias in falſum Alexãdrum erogaſſent/irreparabiliter amiſiſſet. Et circa falſum equidẽ Alexandrum res cum magna temeritate præſumptæ/finem huiuſmodi perceperunt.

Qualiter archelaus accuſatus eſt a Iudæis apud Cæſarem/quẽ Cæſar indignatus/regno priuauit/ & truſit in exiliũ apud Viennã Galliæ/& ſomniũ uiſum Archelao & Glaphyræ. Cap. XVIII.

ARchelaus autem Tetrarchiam ſuſcipiens/mox ut Iudæam attigit/lozarũ Boethii de põ tificatu remouit/exprobrãs ei/quod cũ ſeditioſis una cõueniret. Eleazarũ aũt fratrẽ eius ad pontificatũ ſubrogat. Edificat etiã in Hierichunte aulã regiã/cum elegantia & decore mirabili/mediętatẽ quoq; aquarũ quæ ad irrigationẽ agrorũ influebant/tractu ductuq; cõſtructo diuertit in campũ/quod ab ipſo fuerat palmarũ arboribus conſitũ. Vicũ etiã ædificat/cui nomen Archelaidẽ cõſtituit/paternã quoq; legẽ tranſgrediens/Glaphyrã archelai quidẽ filiã/alexã dri uero fratris cõiugẽ/ex qua filios quoq; ſuſceperat/ſibimet accerſiit uxorem. Iudæis uero fas non erat fratris uxores accipere. Sed neq; Eleazarus in pontificatu diuturno tẽpore perſeuerat. Siquidem etiã ſuper ipſum cõſtituit Ieſum Oſeæ filiũ. Interea decimo anno principatus archelai/ois nobilitas Iudæorũ primateſq; ſamariæ/non ferentes crudelitatẽ eius/moreſq; tyrannicos/apud Cæſarẽ accuſa tiones ei inſtituũt/maxie qa cognouerãt eũ Cæſaris mãdata trãſgreſſum/nã ei p̃ceperat/ut mãſuete/ clementerq; conuerſaret̃ ad populũ. Cæſar igit̃ ut hæc aduertit indignatiõe cõmotus/curatorẽ eiuſ dẽ Archelai rerũ earũ quæ Romæ fuere. Archelaus ẽt ipſe dicebat̃/protinus aduocat/cæterũ ſcribẽ dũ archelao indignũ exiſtimat/illũ aũt deſtinat/ut archelaũ celeriter exhiberet. Ille cõtinuo ſine ulla dilatione nauẽ aſcẽdens nauigat celeriter/ẽt in Iudæã uenit/archelaũq; occupat cũ amicis epulũ cele brantẽ/mentẽ ei Cæſaris aperuit/atq; ut cõfeſtim egrederet̃ ciuitatẽ cõpellit. Cæſar aũt ueniẽte Ar chelao aliqbus accuſatoribus aſtãtibus/cãm hinc inde cognoſcit/ſed ubi parũ ſe expurgat archelaus/ in exiliũ trudi præcipit̃/in Vienna ciuitate Galliæ habitaculo cõtributo/pecũias uero eius rõnibus. iuſſit ſociari fiſcalibus. Sed antequã Romã fuiſſet uocatus archelaus ſomniũ ſuis amicis tale recita uit. Vidiſſe ſe nanque dicebat ſpicas decem numero/plenas turgenteſq; frumentis nigoremque inte grum poſſidentes/quas uidebat a bubus comedi. Sed hoc uidens magnis fluctibus eius animus fati gabatur/a quibus dum ſciſcitaretur/illi per diuerſas contrariaſque opiniones ſolutioneſque diſcin duntur. Tunc Symon/uir eſſæus ueniens/mutationem rerum illo ſomnio ſignificari dicebat. Arche lao non ſane in rebus ſecundis aut commodis prouenturam. Boues nanque labores & miſeriam ſi gnificare firmabat/propter quod ſoleat illud genus animalium laboribus affligi & conteri/muta// tionem autem rerum illo ſomnio demonſtrari dicebat/quod terra boum laboribus & operibus exa rata in ſeipſa permanere penitus non ſinatur/perſpicax autem decem periodum decem annorum terminari manifeſtabat. Vnam quippe futuram ætatem & tempus ſuppleri aſſuerabat. Archelao quo de principatu ſuæ poteſtatis exiret. Et ille quidem hoc modo ſomnium illud expoſuit. Quinto uero die poſtquam illud ſomnium archelao fuerat demonſtratum: euocator eius archelaus procura tor ſuus in iudæam uenit a Cæſare deſtinatus. Similiter & Glaphyræ uxori eius & regis Archelai fi liæ prouenit Quæ primo ſicut ſupra oſtendimus/alexandro in coniugiũ ſociata/conſtabat Herodis qdem filio/ſed fratri archelai. Poſtea uero quam idem Alexander a patre fuerat interemptus Ioba/ to lyciorũ regi coniungitur. Quo defuncto item illam uiduatam in Capadocia a parte archelaus in coniugium ſuſcepit/Mariannẽ excludens/quæ ſibi fuerat coniugata. Tantus ſiquidẽ illum Glaphy ræ amoris ardor incenderat. Cum uero iuncta eſſet archelao/tale ſomnium ipſa quoq; contuetur. Videbat quaſi Alexãdrum ſibi aſtantem/& ſe quidem illi ad gaudere/eumque libenter & alacriter amplexati/illum uero exprobrationes ei protinus imputare dicentem. O Glaphyra/nempe uel nũc confirmas prouerbium quo dicitur/fidem mulieribus non habendam. Nonne mihi iureiurando

cõstricta es/sed & iugali fœdere uirgo sociata. Postquã filios quoq; suscepimus/amotes nos obli-
es secundarũ cupidine nuptiarũ/sed neq; hoc tibi sufficere iudicasti/qn ẽt cũ tertio sponso cõcũbere
psumpsisti/& sine pudore domũ nostrã ingrediẽs/thorũ genitalẽ polluisti/cũ Archelao ius cõiugale
cõsocians ut illũ uirũ haberes/quẽ meũ fratrẽ esse constaret. Verũ ego nũquã tui penitus obliuiscar/
neq; beniuolentiæ qua semp/circa te detentus sum careã. Liberabo sane te uniuersis obprobriis/meã
sicuti fuisti firmã stabilẽq; pficiens. Quæ cũ illa familiaribus retulisset/post paucos dies uita defun/
gitꝰ. Hæc ergo haud sane importuna huic nostro operi ratus inserui/primo qdẽ/qa ea quæ circa ip/
sos reges cõtigisse noscunt innotui/deinde ut exẽplo uera probent/dicere illi a qbus imortalitas dis
putat aiarũ/aut ẽt ut appareat diuina prouidentia rerũ humanarũ cũcta disponi/ne incredulitate hu/
iusmodi rerũ homines ledantur in moribus. Enimuero qui hæc crediderit/nullo modo prohibetur p
dies singulos ad uirtutis augmenta procedere. Archelai uero regio tributaria facta/Syriæ dispensa/
tioni coniungitur. Interea Cyrinus uir consularis a Cæsare destinatur/censum in Syria dispositurus/
& domum rediturus.

Incipit Liber. xviii. antiquitatis Iudaicæ.

Qualiter Cyrinus a Cæsare destinatur/ut Syriam Iudæamq; censeret. Cap. I.

CYrinus autem unus de his qui semper in consultatione congregabantꝰ/uir p omnium magisteriorum & principatum officia celebratus per cunctas administrationes consulatus culmen ascendens & in cunctis administratõibus & aliis dignitatibus clarus/cum paucis uenit ad Syriã censor gentis a Cæsare destinatus/& appreciator uniuscuiusq; substantiæ.

Qualiter Copinius ex equestri ordine missus est in Iudæã/& quia Cyrinus uenit in Iudæam uniuersorum deprædaturus substãtias/& archelai redditurus pecunias & quia Iudæi molestæ ferentes/tandem persuadente Iozaro põtificæ passi sunt descriptionem substantiarum suarum. Cap. II.

MIttitur etiam cũ eo Copinius ductor totius equestris agminis/potestatẽq; indæorũ oium gerens. Venit etiã Cyrinus iudæam/nã dispensationi Syriæ fuerat adunata/uniuersorũ deprædaturus substantias/& Archelai redditurus pecunias. Porro iudæi licet in ipsis initiis descriptionis nomen dirum haberent/subiiciuntur tamen ne amplius subsisterẽt/persuadente illis pontificæ Iozaro/Boethi nanque erat iste filius. Et illi quidem cuncti ratione pontificis/deprædari suas permisere substantias/nihil amplius hesitantes.

Qualiter iudas Gaulonites/& quidam alter persuaserunt multitudini/ne suas describi substãtias paterentur. Cap. III.

SEd iudas Gaulonites/homo ex ciuitate/cui nomen erat Gamalas. Saddochum pharisæũ sibi coniungens/recessionem facere festinabat/nam deprædationẽ & censum nihil aliud esse dicebant quam integram seruitutem. Proinde ad defendendã suã libertatẽ/totã plebẽ diuersis exhortationibus incitabant/omnem quoq; illis cooperaturã esse creaturam si pro bono libertatis honorem & gloriã suam magnanimitate tueretur/sed etiam deum non aliter illis auxiliatorem fore/nisi talibus consiliis ad agendum procederent.

Qualiter populi eorum consilia consecuti/seditiones & bella ciuilia/seu latrocinia exercuerunt. Cap. IIII.

HIs itaq; diebus amplius eorum animus incitatur/ut etiam ab homicidiis se nullo modo arcerent/quoniam cum magna uoluntate quicquid ab illis dicebatur hauriebant/atque hoc modo in magnum malum seditio illorum & audacia prorumpebat/nihilq; fuit malorum quod per illos non pullularet uiros/& supra quam dici potest/illa gens continuationibus est repleta bellorum & clades inter eos & latrocinia/deprædationesque gerebant/obtentu quidem utilitatis defensionisque communis/sed reuera propriorum lucrorũ gratia tota seditio gerebatur. Multæ itaq; cædes ciuium sociorumq; perpetrantur/postremo in inuicem conuertunt̃/non secus quam contra hostes infensius ageretur bellum. Itaq; quotidie deprædationes/captiuitates/cædes ubiq; concurrebant/ita etiam ut templum dei ignibus cremaretur. Tantum ualuit nouitas & institutionum mutatio paternarum. Siquidem iste iudas & Saddocus quartam Philosophiam nouiter introduxerant/cuius amatores copiam conquirentes/seditionibus ac tumultibus repleuere rempublicam. Sed etiam malorum futurorum radices pessimas plantauere per insolentiam inconsuetæ Philosophiæ/de qua uolo pauca disserere.

Quantæ

Quinta ſint hereſes philoſophorum apud iudæos/uel qualibus teneantur legibus. Cap. V.

VDæis igitur philoſophiæ tres erãt/ẽt inde ab initio in inſtitutis patriis derelictæ Eſſenorũ/Sadduceorũ/& tertia qua philoſophantẽ/q dicebantẽ phariſæi/& quãquã de eis explanauerim in ſecũdo libro iudaici belli/tñ etiã nũc cõmemorationis gratia breuiter attigã. Phariſæi.n.quotidianam cõuerſationẽ exiguã habẽt/& prorſus abiectã/nihil mollitudini aut delicatudini penitus indulgentes ſe quæcunq; iudicio ratiõis oportere cõperta ſunt illa ſequũtur/præpoſitis nullo modo reluctantẽ maiores natu cõpetẽti honore uenerantẽ/ita ut nec cõtrarium quiddã alicui aliqñ reſpõdeãt/fatogeri oĩa credũt/ſed neq; liberũ arbitriũ hoĩs auferũt/iudicium dei futurũ eſſe ſentiũt/illic cũctos hoĩes propria merita recepturos/tã eos quidem qui ſecundũ uirtutem uixerunt quam illos q nequitia deprauati ſunt. Animas autẽ ĩmortales dicunt/ſed etiã in inferno cõgrua unicuiq; habitacula pro merito/uel uirtutis uel iniquitatis attribui/ſicut unicuiq; uiuenti gerebatẽ ſtudiũ/& alias quidẽ alas æternis trudi carceribus/alias aũt facilitatẽ reuiuiſcendi pcipere/& ob hæc populis quidem ſunt acceptabiles credibileſq;. Quantacũq; item ad culturã diuinitatis ptinent orationũ celebrationis/tẽplorũ cõſtitutiones/expoſitionibus ſuis faciẽda eſſe prædicãt. Nã tãtũ uirtutibus eoꝝ prolatũ eſt teſtimoniũ/ut ad eos plurimæ ciuitates/& maxia multitudo cũ ſtudio grãdi cõfluerent/opinione adducti/quia meliores cæteris eſtimantẽ. Sadducei aũt aĩas mortales exiſtimãt/ſimulq; cũ corporibus interire. Nullas uero alias obſeruationes præter legẽ cuſtodiunt/aduerſus doctores aũt philoſophiæ ſuæ certari/& reniti glorioſum annumerant/ſed ad paruos admodũ doctrina eorũ puenit/& modus exercitationis. Primates aũt apud eos dignitatibus honoribuſq; celebrantẽ Eſſeni aũt ad deũ cũcta redigũt/ĩmortalẽ animã dicũt/iuſticiã aũt rẽ precioſam ꝓ qua ẽt uſq; ad mortẽ pugnandũ eſſe prædicãt/in tẽplo anathẽata ꝓponẽda ꝓhibent/ſacrificia uel hoſtias cũ populo nõ celebrãt/q; ſe plurimũ ab eis putãt mũdicia uel ſanctitate differre/& merito ſe a cõi cõgregatione diſcernũt remotim ſacrificia faciẽtes/cultu uero moꝝ atq; cõuerſationibus optimi ad colendã terrã & exercẽdã omni ſtudio intẽti. Illud etiã habẽt dignũ/& ualde mirabile q; in aliis nõ inuenias gentibus tã Græcoꝝ q̃ etiã Barbaroꝝ/q; oẽs illis opes in medio ſunt/& ab eis oĩa poſſidentẽ/nhil amplius inter eos ditior fruitatẽ/nihil paupior defraudatẽ ac ſi nihil oĩno poſſideat. Et illi quidẽ hoc modo de ſe gerũt. Sunt aũt ſup quatuor milia hoĩum numero. Vxores nõ ducunt neq; ſeruos habere feſtinãt aliud quippe iniquitatis/aliud ſeditionis oportunitatẽ eſtimant. Iſti ergo ſemotim apud ſemetipſos adiuuant/mutuas ſibi uiciſſitudines miniſtrantes/ſuſceptores aũt reddituũ ꝓmouent/curatoreſq; cõſtituũt/q cũcta quæ terra profert in uſus/neceſſarios adminiſtrent. Sacerdotes optimos uiros eligunt/cibus illis ſimplex eſt/habitus inſumptuoſus & mundus/Quartæ ergo Philoſophiæ iudas princeps extitit/cuius fecimus mentionẽ. Huius ſequaces in ueſtitu/in habitu/cæteriſq; aliis phariſæis cõſentiunt. circa libertatẽ uero ĩmobilẽ retinẽt atq; ĩmutabilẽ ſnĩam. Nã huius rei cupido magna eoꝝ mẽtibus eſt infixa. Solũ.n.principẽ & dñm dicũt deũ oĩum/mortis aũt multas & uarias ſpecies ſuſtinere ꝓ nihilo pẽdunt/uel cognatorũ ſupplicia/uel amiſſiones amicorũ oĩno cõtẽnunt/dũmodo nullũ hominẽ dñm dicere compellantẽ. Nõnulli nãq; uiderũt/qualiter ſæpius aliqui eorũ in ſuppliciis ĩmutabiles ꝑmanſere. Vnde plurimi quoq; illius gẽtis hoc ſtulticiæ morbo inſanabiliter ægrotarunt. Geſſio Fuluio principatũ huius uanitatis obtinente. Nam ex hac quoq; ſuperbia ad ſeditiones excitandas romanis/recedendiq; ab eis/& ipſe præcipitatus eſt & alios præcipites dedit. Et Philoſophiæ quidem genera hæc atq; huiuſmodi ſunt apud Iudæos. Interea Cyrinus opibus reſtitutis Archelai/deſcriptioneq; perfecta/quæ facta eſt triceſimoſeptimo anno/poſtquã Antonius actiaco bello fuerat a Cæſare ſuperatus/Iozarum quoq; pontificem/ſeditionem a multitudine paſſum ſacerdotali depõit officio/Ananum in pontificatu ſubſtituens.

Qualiter herodes & Philippus ciuitates ĩ honorẽ Cæſaris fabricauerũt/& qualiter Samaritæ oſſa mortuoꝝ in tẽplo iactãtes cũ feſtiuitas Azymoꝝ ĩmineret populũ reddidere pollutũ. Cap. VI.

HErodes autem & Philippus Tetrarchiam ſuam eorum unuſquiſq; ſuſcipiens. Herodes Sephorin muro circundedit/ad inſtar & ſimilitudinem Galilææ/quam Autocratoridan appellat. Alia autem Betharanta ciuitas etiam ipſa eſt/quam muro circunſpiciens/Liuiã ex nomine Liuiæ uxoris cæſaris nominat. Philippus autem Paniadam quæ eſt circa fontem iordanis fluminis conſtruens Cæſarem nuncupauit. Tum ẽt Bethſaidam proximã ſtagno Geneſar ædificat/& dignitatem ei ciuitatis attribuit/habitatorũq; multitudine replet/aliarũq; neceſſariarum rerũ copia refertã facit/& Iuliam Homonymam cæſaris filiæ uocat. Copinio autẽ Iudæam illo tpe gubernante/quẽ ſupra docuimus cum Cyrino deſtinatũ/hmõi factum in Iudæa prouenit Azymoꝝ dies agebantur/quam feſtiuitatem Paſcha uocamus/in qua mos erat/ex media nocte portas templi a ſacerdotibus aperiri. Et tunc itaq; apertis portis/uiri quidam Samaritæ occulte in Hieroſolymam uenientes per templi cunctas porticus/& per totũ fanum oſſa iaciunt mortuorum. Et ex illo cœpit in templo cuſtodia maior a ſacerdotibus.

Mors Salomæ ſororis Herodis quõdam regis Iudæoꝝ/mors ẽt auguſti/Romanoꝝ ſecundi ipe/ratoris. Succeſſio Tyberii Cæſaris ſub quo pontius pilatus mittitur in iudæam. Cap. VII.

Opinius aũt nõ poſt multũ temporis Romã reuertitur/cui ſucceſſor regẽdæ prouinciæ Marcus efficit/ſub quo etiã Salomæ herodis regis ſoror uita defungitur/Liuiæ Cæſaris uxori derelinquẽs Iamniã & oẽm ſuã Toparchiã/& in cãpo Faſelidã & Archelaidã conſtitutas quæ etiã plurimis conſite uere palmitibus quorũ fructus optimus & ualde præcipuus. Sed huic quoq; ſuccedit Anius Rufus/ſub quo ẽt Cæſare moritꝫ/Romanorũ ſecũdus imperator. vii. &. I. imperio annos aduiuens menſes. vi. dies aliquantulum ſuper duos ex quibus. xiiii. annis ſimul cum eo Antonius reipublicæ gubernacula rexit. Viuens itaq; annos. lxxvii. uita deceſſit. Huic ſuccedit in principatu Tyberius uxoris eius Liuiæ filius/qui fuit romanis. iii. imperator/ſub quo quintus iudæoꝝ rector Valerius Gratus efficitur/Annii Rufi ſucceſſor. Is Annanũ remouens ſacerdotio Hiſmahelum filiũ Iabi pontificẽ deſignauit. Sed & hunc non multo poſt abiiciens/& Eleazarũ Annæ pontificis filiũ ſacerdotio ſurrogauit. Poſt annũ uero ẽt hunc arcet officio/& Symoni cuidã Camithi filio miniſteriũ pontificatus attribuit. Sed nõ amplius & ipſe quam unius anni ſpacio eodem perfunctus officio/Ioſeppũ cui caiphas nomẽ fuit/habuit ordine ſucceſſorẽ. Et Gratus quidem talia gerens/Romã reuertitꝫ poſtquã. xi. annos in Iudæa cõpleuerat. Huic ſucceſſor Pontius Pilatus effectus eſt. Herodes aũt Tetrarcha ad magnã amicitiã Tyberii puenit/edificans ciuitatem/quã ex eius cognomẽto Tyberiadẽ denominauit/mœnibus eã firmis fortibuſq; circũdans in regiõe Galilææ iuxta ſtagnũ Geneſar/unde aquæ calidæ nõ longe diſtabant/in uico cuius nomẽ erat Amathus. In hanc cõfines plurimi cõfluxere/atq; ẽt ex tota Galilæa non parua multitudo cõcurrit. Ex oĩ quoq; regione quæ ſub illo fuerat cõſtituta/ab eo coacti cõueniunt/ut ibidẽ cõmanerent. Multi ẽt ex nobilitate illuc habitandi gratia trãſferunt. Suſcepit ẽt quotquot hincinde ueniebãt inopes & egenos/pleroſq; ẽt quos liberos nõ eſſe cõſtaret/qbus tm ſecuritatẽ libertatis attribuit & beneficia plura contulit/ut hoc iuitamẽto nollẽt ex illa ciuitate diſcedere. Priuatas ẽt domos ex propriis opibus fabricabat/teetras largiebatꝫ/ut in his oĩbus ſtabiles habitatores efficeret/maxie aũt ex paterna lege trãſcribens in qua ſignificatꝫ ut habitatio ſeptẽ dierũ ciuẽ loci pficiat. In illis diebus moritꝫ etiã phraates Parthorũ Imperator/inſidiis illi a phraate filio præparatis ſecundũ hunc modũ. Phraates impator poſtquã legitimos filios habuit/aſciuit ſibi italici generis cõcubinã/cui nomen erat Thermuſa. A cæſare Iulio cũ aliis muneribus hæc ei fuerat condonata/& primũ quidẽ ea ſicut dixi ꝑ cõcubina utebatꝫ/captus mira pulchritudine mulieris. Procedẽte uero tpe filioq; ex ea phraate ſuſcepto cõiugẽ eã legitĩe deſignauit quã honorabiliter tractabat i oĩbus/& qcquid diceret ei obediebat. Itaq; feſtinas ut Parthorũ principatus filio ſuo cõtingeret/quod uidebat aliter fieri nõ poſſe/niſi exinde legitimos filios alicuibus argumẽtis excluderet/perſuadet Imperatori ut illos Romã obſides deſtinaret. Proinde illinõ eni facile fuit Phraati/diſpõnibus Thermuſæ reſiſtere Romã a patre mittuntꝫ/& ſolus in regno phraatis filius enutritꝫ. Sed poſtq̃ adoleuit graue reputãs ac malitioſum ut ꝓncipatũ patre tribuẽte ſuſciperet/inſidias ꝓparat patri/cooperante ſibi ẽt matræ. Nam ſermo quoq; ferebatꝫ/q; ei cõcubitu miſcereꝫ. Itaq; pro utroq; facinore genti factus eſt exoſus/tã parricidio quã amore matris nefando/ſeditionibus excitatis antequã amplior fieret/ex regni poteſtate depulſus emoritꝫ. Cõcordantes itaq; in unũ Parthorũ fortiſſimi cernenteſq; ſine principe ſe nõ ualere conſiſtere/cœperunt inſpicere/quinam illis ex genere Arſacidarum fieret imperator/nam aliunde fieri non licebat/unde quoque uſq; in hodiernum diem pollutum/dicunt/& iniuriatum ex ſemine mulieris italicæ illud imperium. Herodem itaq; per legatos aſciſcunt. Sed poſtquam iſte quoq; ſuſcepit imperium/cœpit inuidioſus eſſe multitudini/atq; ſuſpectus propter immenſam crudelitatem/erat quippe ita ſeuerus & omnibus modis inimitis. Hunc ergo congregati ſimul extinguunt. Pleriq; autem dicebant q; eum in ſacrificiis inter altaria peremerunt/nã eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare. Apud plurimos tamen opinio illa eſt q; dum uenatum pergit/occiſus eſt. Legationem itaq; Romam mittunt/unum ex obſidibus ad imperium poſtulantes. & mittitur illis Bonones/cæteris ſuis fratribus antelatus. q; iudicabatur fortunam ſuam/poteſtatemque non inſolenter aut nimiæ tractaturus. Sed barbaræ multitudini celerrima conuerſio ſuboritur. Siquidem ſunt etiam natura mutabiles. Manſuetudinem itaque eius cœperunt contemnere/indignum putantes/ut ſeruo ſubiicerentur alieno. Nam obſidatum ſeruitutem eſſe diſſimulabant/neque enim iure belli datum/ſed quod peius mutabant in pace ad iniuriam ſuæ gentis & regni alienigenis eſſe contraditum. His ergo querelis gens uniuerſa commota illum proturbat imperio/confeſtimque artabanum euocant Medorum regem Arſacidarum genere deſcendentem. Perſuaſus Artabanus uenit cum omni militia. Cui Bonones occurrit/& multitudine congregata Parthorum/cum eo bello congreditur. Artabanus autem uictus confugit & ad montes Mediæ/& non poſt multum tps congregans etiã ipſe magnas turmas exercitus cum Bonone conſligit/& uictus Bonones cum pauco ad Seleuciã confugit cum equitatu

Artabanus

Artabanus aũt fusum Parthorũ exercitũ insequens magnã stragẽ operatus est. Tunc barbaris grãdi metu cõpressus ad contexti fontẽ cum magna multitudine pergit. Illo itaq; Parthis imperante Bonones in armeniam uenit/& primo quidem in illa regione cœpit imperare/deinde uero ad Romanos legationẽ mittit. Sed ubi Tyberius petitionem eius abnuit/ille itẽ ad parthos conuertitur & Bellũ Artabano denunciat/qñ quidem nulla illi recuperandi regni machinatio succurrebat. Cæterum Armeni qui circa Nisatẽ habitant/Artabano fuere sociati/a qbus detentus Bonones Sylano Syriæ rectori contradit. Ille aũt ex uerecundia quomodo eũ Romæ nouerat custodiuit/honorificeq; tractauit/Armeniã aũt Orodi Artabanus uni suoꝝ filiorũ tradidit. Et tẽpestate moritur etiã Cõmagenæ rex Antiochus/& plebs aduersus nobilitatẽ scindit/& mittit utraq; pars legationẽ ad Romã/nobilitas quidem statũ reipublicæ habitumq; mutare desiderans/ut præsidali dispensatione regeret multitudo uero regnũ habere proprio more cupiebat. Senatus aũt utraq; legatiõe susceptа ex decreto Germanicum mittit/cuncta Syriæ forte negocia correcturũ agente fortuna quo facilius interiret. Nam ueniens in partibus orientis/& in melius cuncta disponens/a Pisone ueneno perimitur sicut iam in aliis indicatum est.

Qualiter Pontius Pilatus uoluit latenter intromittere in Hierosolymam statuas/Cæsaris cognoscens autem populus seditionem aduersus illum commouit/donec illas ab Hierosolymis in Cæsaream transmitteret. Cap. VIII.

Pilatus aũt Iudææ rector exercitũ de Cæsarea secũ assumẽs/tendit ad Hierosolymam/ut leges solueret Iudæorũ. Ná secũ statuas Cæsaris/quæ insignis militaribus inerãt itromittit. Imagines aũt/ut aliquid huiusmodi facere lex nostra prohibet & propter hoc ante illũ oẽs Iudææ rectores/sine signis ingrediebantur mœnia ciuitatis. Primus itaq; Pilatus ignorantibus populis introgressus/signa quæ secũ apportabat in ciuitate cõstituit. Illi uero mox ut rẽ cognouerũt/cõgregati ueniũt Cæsareã/diebus plurimis supplicantes/ut imagines de Hierosolymis auferent. Pilato uero abnuente/q; iniuriã Cæsari facere si fieret estimabat/Iudæi nullo modo discedũt. Tũc ille occulte insidiis armatos milites collocat. Cũq; p tribunali sedisset/quod ei fuerat in studio/ná eũ locũ in insidiis quas præparauerat aptũ esse pspexerat. Iudæiq; iterũ supplicarẽt/signo dato/milites processere/Iudæis undiq; circũdatis/cœpit pilatus mortẽ cõminari/nisi quieuissent. At illi mortẽ se potius electuros quã cõstitutiones legis suæ trãsgressum iri firmabãt. Tunc Pilatus admirans fortitudinẽ Iudæoꝝ in cõseruandis legalibus cõstitutis/cõfestim imagines de Hierosolymis auferri pcepit/Cæsareãq; pduci. Voluit etiã ex opibus tẽpli aqueductũ pgẽtem in Hierosolymã fabricare. suscipiens initiũ torrẽtis quod stadioꝝ duũ miliũ interuallo distabat. Sed Iudæi nõ libẽter accipiũt & circa eos q operabant multa milia hoium congregata/clamabãt ut ab illo opere cessaret/. Plericq; etiã maledictionibus utebant/contumelias quoq; iactantes/sicut uulgaria multitudo. Ille uero milites a dorso Iudæos circunuenire præcipiens/iubebat ut decederent. Illis autẽ ad contumelias iniuriasq; cõuersis/dato signo militibus iussit ut Iudæos inuaderent. Milites porro ampliora quã iussi erãt ppetrantes/multitudinẽ magna cæde prosternũt. Plures igit ibi deficiunt/plericq; aũt sauciati discedunt. Itaq; hoc modo seditio illa terminatur.

DE IESV CHRISTO. Cap. IX.

Vit aũt hisdẽ tẽporibus IESVS sapiens uir/si tñ uirũ eũ nõiare fas est. Erat enim mirabiliũ operũ effector/& doctor omniũ eorũ hominũ qui libenter audiunt quæ uera sunt. Et multos quidẽ Iudæorũ. multos etiã ex gentibus sibi adiunxit. CHRISTVS hic erat. Hunc accusatiõe primoꝝ nostræ gentis uirorum/cum Pilatus in crucem agendum decreuisset non deseruerunt hi qui ab initio eum dilexerunt. Apparuit enim eis tertia die iterũ uiuus secundũ q; diuinitus inspirati pphetæ uel hæc/uel alia de eo innumera miracula futura esse prædixerãt/Sed & in hodiernũ Christianorũ qui ab ipso nũcupati sunt/& nomen perseuerat & genus.

De facto quod contigit Romæ in templo Isidis/& quæ Iudæis per illud tempus Romæ prouenerint/omnibus urbe expulsis per Tyberium/& de seductione Samaritici populi/uel oppressiõe eius Pontium pilatum. Cap. X.

Eisdem temporibus alia Iudæos seuiora perturbant. Nam etiam in templo Isidis/quod Romæ fuerat constitutum factum quoddam turpitudine plenum obprobrioque contigit quod primum explanabo/tum demum ad illa quæ apud Iudæos euenere transibo. Paulina quædam mulier erat Romæ/maiorum dignitate præclara studio castitatis itẽm/honestatis opinione perspicua. Erat etiam opum magnitudine locuplex/& cultus pulchritudine decora ætate autem quando maxime mulieres pudicitia decorantur. Hæc nupta erat Saturnino/etiam ipso genere/opibus/cæteroque cultu consimili. Huius itaque amore detinetur iuuenis quidam nomine Mundus/ex numero equestri/sed in gradu iam eueriko constitutus/et dignitate magna sublimis/idoneus etiam ad munera largienda/sumptusq; faciendos. Nam memoratæ quoq; mulieri

maiora dona promiſerat/quæ illa contẽnente maximo fuerat amore ſuccenſus/ut etiam.xx.myria/das dragmarũ atticarũ ſe daturũ pro uno cõcubitu ſpopondiſſet/ſed neq; ſic illa deflexa eſt. Tũ ille nimiã infœlicitatẽ morbi ſuſcipiens/ſiquidẽ nec cibũ ualebat accipere/morti ſe addixerat/ hoc unũ ſibi iudicãs tanti mali fore remediũ.Et ille quidẽ tale decretũ animo infigens/per dies ſingulos age/bat/ut celeri morte raperet/erat aũt Mundo liberta quædam ex parentibus noĩe Ida/oĩum malorũ & iniquitatũ coagulũ.Hæc grauiter ferens/ꝙ ille iuuenis ſe dãnaret in mortẽ/nã clarebat oĩno peri/turus/accedẽs erexit eũ/& cœpit cũ eo talia fabulari/q̃ animũ eius bõe ſpei facerent. Promittebat ſe nãq; acturã apud Paulinã/ut qnq; myriadas accipiens/concederet iuueni quod uolebat. His itaq; di/ctis/iuuenẽ de morte reuocans/ſumpſit ab eo pecuniæ quantũ placuerat/ſed nõ eadẽ ꝛia Paulinã ag gtedit' qua fuerat ante tentata/cernens animũ mulieris nullo mõ capi pecuniis.Sciens uero ꝙ admo dũ eẽt illa cultura Iſidis occupata/tale aliqd machinat'.Accedit ad quoſdã ex tẽplo Iſidis ſacerdotes qbus interpoſitiõe iurandi fidẽ ſeruare perſuaſit/dans etiã in præſenti duas myriadas & dimidiã ꝓ/mittens ẽt aliud tantũ/ſi quod uellet/habuiſſet effectum. Tũc cauſam aperit/amorẽ iuuenis indicat/orat ut & mulierẽ qbus poſſent modis induceret.Illi aũt pecuniaꝝ cupidine capti ꝓmittunt qcquid imperaret ꝓtinus ipleturos/præſertim aũt ipſe maximus ſacerdotũ/ut Paulinã cõueniret/ac ſuis uer bis ĩpleret pollicet'. Finxit aũt ſe ex Aegypto ueniſſe/ab Anubi deſtinatũ ꝙ is grandi circa Paulinã amore teneret'/eũq; deũ ſibi iuſſiſſe/ut Romã ueniret/mulieriq; præcepta numinis apportaret.Libẽ ter illa & optabiliter ſuſcipit atq; ad amicas gloriando denũciat/ꝙ ab Anubi tali merito digna iudi cet'.Hoc ẽt intimauit marito/quod amborũ cænã Anubis cõcupiſcat.Ille ãt grate cõceſſit pudicitiã cõiugis nõ ignorans.Illa igit' ꝓgit ad templũ/& cũ cœnaſſet tẽpuſq; quieſcendi ueniſſet uniuerſæ ia nuæ a ſacerdote claudunt'.Cuncta quoq; lumina ſubtrahuntur/Mundus aũt intro latebat occultus. Qui poſtquã factum ſilentiũ eſt ad mulierẽ deuenit.Illa aũt exiſtimãs deũ eſſe reuerenter accipit/at/ꝙ ita cũ ea mundus pernoctans/circa uicinũ lucis abſceſſit.Illa aũt mane facto cõſurgens/atq; ad ſuũ uirũ ueniens/aduentũ ad ſe numinis enarrauit. Similiter ẽt loquit' ad amicas/magnã ſibi ex hoc glo/rificationẽ reputans ꝓueniſſe/& quia uerba quoq; ad illã feciſſet/Anubis indicabat. Sed ex auditori bus alii nõ credebãt/naturã inſpicientes rei/pars aũt credebat/quia dũ uerũ ad miraculũ dicebãt/pu dicitiã attendẽtes/dignitatẽ quoq; referebãt. Tertia uero die poſtquã factũ eſt occurrens ei Mundus/ o Paulina ĩquit/ſaluaſti mihi.xx.myriadas quas poſſes familiaribus tuis rebus adiicere/ nunc autem nec meis poſtulationibus defuiſti/& damnificatione liberaſti. Nã in tẽplo tota nox a te cũ Mundo peracta eſt/nec mei nois intereſt uoluptate præcepta.Nihil ad perficiẽdũ negociũ obfuit/ꝙ Anubis uocitatus ſum.Et ille quidẽ talia locutus abſceſſit/illa uero in mentẽ ſuã rediens/tũc primũ illud faci/nus intellexit/& ſciſſis protinus ueſtimẽtis ad uirũ cucurrit/factionẽq; aperuit/tam magni facinoris deprecata/ne ſuã iniuriã neglexiſſet.At ille Imperatori cuncta denunciat. Tũc Tyberius diligenter cãm examinans/uniuerſum ſacerdotẽ ſcelus inuenit/& ipſos quidẽ cũ ipſa quæ cã totius iniquitatis extiterat/adegit in cruces/templũ aũt ipſum funditus euertit/ſtatuãq; iſidis in Tyberim fluuiũ iacta/ri præcepit/Mundũ aũt exilio condẽnauit/dignũ eũ maiore pœna nõ iudicans/ꝙ amoris uehemen/tia deliquiſſet.Et ea quidẽ quæ in tẽplo iſidis prouenere/tali fine concluſa ſunt.Nunc ad rẽ redeo.ut explicẽ quæ iudæis Romæ eodẽ tẽpore cõtigerunt/ſicut etiã ante præſtrinxi.Erat quidã uir genere iudæus/de ſua patria profugus/accuſabat' aũt legaliũ tranſgreſſiõe præceptorũ unde apud ſuos/quo q; reus habeat'/etiã malignus in omnibus. Iſte ꝑ multos dies legem ſe Moyſi exponere ſimulabat/ & tres uiros in omnibus ſimiles ſibi conſocians/ ſeducunt uluiam quandam unam de cetu nobilium ut legi iudaicæ animum ſuum dederet.Cui perſuadebant/ut oſtri & auri plurimũ in hieroſolymam mitteret templi ornatui profuturum.Quod illi ſumentes propriis uſibus abſumpſere/propter quod etiam argumentis & fallaciis antea cuncta peregerant. Tunc Tyberius nam & totum negocium Sa turninus inſinuat/uia uluiæ pariter amicus & tutator iubet Roma cunctos iudæos excedere. Con// ſules uero quattuor milia ex iudæis militantes mittunt in Sardotum inſulam/plurimos autem mi/litare nolentes propter legis paternæ cuſtodiam affecere tormentis/atque hoc modo propter nequi tiam quattuor hominum uniuerſa multitudo pellit' ex urbe.Sed neq; Samareorum gens tur barum fuit expers/uel tumultibus aliena.Hos enĩ peruertit uir quidam mentiri proculdubio iudicans Ca// phedon nomine/q omnem plebem,ſuaſionibus artificioſis induxerat ut in montẽ Garizi oẽs accur/rerent/quod eum ſanctum haberent ac uenerabilem. Pollicebat' enim ſe aſcendentibus oſtenſurum uniuerſa uaſa/quæ ibidem Moſe fuiſſent obruta. At illi perſuaſi uerbis illius armantur/ & conſi/dunt in quodam uico/cuius eſt nomen Tirathua/atq; hincinde plurimos congregabant/ut cũ maxi ma multitudine montem aſcenderent'. Sed hos in ipſo aſcenſu Pilatus occupat/omnem equitatum præcedere iubẽs/& ductu uelociſſimos/atq; ibi circa memoratum uicum pugna cõmittitur/& alios obtruncant/pleroſque in fugam uertunt/maximam partẽ capiunt/quoꝝ ſeditionis princeps uel eos qui in fugiendo tunc plurimum uulnerant/Pilatus interfecit.

Accuſatio

Accuſatio ſamareorum aduerſus pilatum apud uitellium/& qualiter uitellius romam eum ad cæ/ſarem ire compulit/ut ibi rationem eorum quæ contigerant redderet. Cap. XI.

SEd ex hoc ſameorum gente turbata cuncti priores ad uitelliũ ueniunt/qui per id tempus gerebat principatũ ſyriæ/atque apud eum pilatum accuſant/q; iniuſte tantos occiderit. Non enim a Romanis diſcedendo/ſed iniuriam Pilati declinando/in tyrathua congre/gatos eſſe promebant. Tunc Vitellius marcelium unum ex ſuis amicis qui curaret in iu/dæa conſtituit. Pilatum autem Romam pergere/ut de his quæ a iudæis accuſabatur/ſe in iudicio Cæſaris expurgaret. Tunc Pilatus poſtquam in iudæa decimum compleuit annum/pergit Romã Vitellii iuſſione compulſus/nõ enim poſſet eius diſpoſitionibus reluctari. Sed antequam Pilatus Romam ueniret. Tyberius ex humanis rebus abſceſſit.

Vitellius aſcendes Hieroſolymam/magnificus ac munificus extitit in populos & qualiter Tybe/rius Cæſar ſcripſit Vitellio ut amicitias cõponeret cũ Artabano pthoꝝ impatore. Cap. XII.

VItellius autem ueniens in Iudæam aſcendit Hieroſolymã & erat forte tunc feſtiuitas a ma/ioribus inſtituta/quæ Paſcha uocat. Vitellius itaq; magnifcus ac munificus extitit in po/pulos/nam & uenaliũ rerũ præcia leuigauit/& in aliis plurimis circa eos liberalis appari/it/ſed etiam ſtolã pontificis uniuerſumque eius cultũ atq; ornatũ in templo haberi permi/ſit/& ſub pontificũ poteſtate ſeruari ſecundũ inſtitutionẽ moris antiqui. Nã antequã Vitellius ueniſ/ſet/in Antonia ſeruabatur. Arx enim huiuſmodi nomine cenſebat. Vt autẽ ibidẽ ſeruaret/talis exti/terat cauſa. Pontificũ quidã Hyrcanus nomine/unus ex multis/nã plures hoc uocabulo fuerãt nun/quã pati prius in loco templi uicino tabernaculũ cõſtruxerat/& ibi ex maxima parte degebat/ubi etiam ſtolã pontificalẽ habuit. Nã cuſtos eius extabat/propter quod ea ſoli licebat inducere/quando intra/bat templũ. Cæterũ quando in ciuitatẽ exiebat priuatis indumentis utebat. Hanc itaq; conſuetudi/nẽ & ipſe & filii eius & eorũ filii/multo tempore conſeruabant. Sed poſtquam Herodes acceſſit in regnũ illud tabernaculũ oportuno loco ſibi exiſtimans ſitum opulentius conſtruxit/& Antoniã ex nomine Antoni/quod ei amicus erat appellat. ſed etiã ſtolã ſicut eã ibi reperit ita etiã præcepit cuſto/diri exiſtimans ex hoc nihil ſeditionis aduerſus ſe populũ cõmoturum. Similiter etiã fecit Archela/us filius eius/poſtquã Herodi ſucceſſit in regnũ. Et deinde Archelao excluſo a Romanis ſeruabatur ſtola pontificis in illo tabernaculo/ex lapidibus fabricato/ſub ſigillo ſane pontificũ & in gazofilatio habebat/a quo & cætera templi ornamenta & candelabrũ quoque ſeruabat/quod tantũ per dies fe/ſtos ad uſum pontificũ tradebat. Tranſacta uero feſtiuitate/iterũ in loco proprio reponenda redde/batur/& per tres utique feſtiuitates ſingulis quibuſque annis & per ieiunia dabat atq; reddebatur. Vitellius autẽ tunc ſecundũ morẽ antiquũ ſtolã illã pontificũ poteſtati contribuit neque permiſit/ut quando uſui opus eſſet/a gazofilatio peteret. Hoc itaq; beneficiũ iudæis in indulgens pontificem Io/ſippũ cognomento Caiphan ſacerdotali remouit officio/cui ionathan filium Anne in pontificale mi/niſteriũ ſubrogauit. Quæ cum egiſſet tunc confeſtim quod in Antiochiam ducit ingreditur. Mittit etiã Tyberius ad Vitelliũ litteras/iubens ei/ut amicitiã cũ Artabano parthorum imperatore confice/ret. Terrebat enim eũ/quod inimicus extaret/& Armeniã inuaſiſſet/ne forte amplius eius concepta progrederetur audacia mouerq; ut non aliter eius amicitiæ crederet/niſi ſuos filios obſides præbu/iſſet. Hæc itaque ad Vitelliũ ſcribente Tyberio/ille magnis muneribus perſuadet hibeorũ & labano/rum regi/ut cũ Artabano ſine ulla dilatione pugnaret. At illa a pugna quidẽ abſtinẽt/uerũ ſcithas eõ/ceſſo eis tranſitu aperientes caſpias pilas/in artabani regiones immittunt/atq; ita deuaſtat armenia/omniſq; terra parthorũ hoſtibus implet & cladibus. Nam primi eorũ paſſim ubiq; perimunt/turbis & luctu cuncta complentur. Filius ẽt ipſius imperatoris i ea pugna perimitur cũ exercitu numeroſo. Nã multe miryades ibi defecere parthorum/ipſumque Artabanum per munera. Vitellius corruptis amicis eius/& conſanguineis pœne perdiderat. Sed cum dolos intelligeret. Artabanus ſeq; circũuen/tum irremediabiliter agnouiſſet/nam erant plures qui ei inſidias parabant/cum paucis fidelibus ad ſuperiores Satrapias abſceſſit/atque ira ſe inſidiantium dolis eripuit. Poſtea uero magnam manum decoarum ſaorumque congregans/cum reſiſtentibus ſibi pugna congreditur/& ſuperans ſuum tuta/tus eſt principatum. Hæc tyberius audiens/iuſſit poſtea cum Artabano amicitiam fieri/quod etiam ille libenter amplectitur. Hoc autem quando gerebatur circa Eufraten fluuium/erant artabanus & Vitellius/atq; ibi de pacis fœdere conlocuntur/in medio ſibi ponte fluminis occurrentes paucos ſe/cum uterq; qui ſibi munimento forent adducens. Ibi poſtquam de pace locuti ſunt. Herodes eis Te/trarcha conuiuium in loco medio præparat/tabernaculũ ex uelamentis preciosis exornãs. Tũc arta/banus dat obſidẽ tyberio Dariũ ſuũ filiũ/cũ quo ẽt munera magna multaq; tranſmittit. In qbus etiã hominem magnitudine ſeptem cubitoꝝ genere indæũ/nomine Lazarũ miſit/q ꝓpter corporis ua/

ſtitatem

ſtitatem gygas uocabatur. His itaq; peractis/uitellius an ad antiochiã artabanus autẽ in Babyloniã reuertitur. Herodes autẽ uolens ſemetipſum tali nuncio cõmendare/litteras per huiuſmodi deſtinat portitores/in quibus intimat pacẽ factã obſidemq; ſuſceptũ/poſtremo cuncta denunciat/quæ ad negociũ pertinebant/nihil pœnitus prætermittes. Poſtea uero cum a uitellio dẽ his rebus deſtinarentur epiſtolæ/reſcribit̃ a Cæſare/quod cuncta iam ante cognouerit/Herode de omnibus edocẽte. Ex hoc uitellius ſupra quã quiſquã ratus erat indignatione turbat̃/nõ tamen ſuum animum aperit/ſed iram mente ſeruabat/donec reuerteretur/Gaio ſummente regimen principatus.

Mors Philippi fratris herodis iunioris/& qualiter tetrarchia eius diſpenſationi Syriæ/regiminiq; coniuncta eſt & de ſimulatione quæ contigit inter aretham petreum & herodẽ/quia eiecit herodis filiam arethe/quam duxerat uxorem/amore captus Herodialis/quã ſub introduxit loco uxoris/& qa tyberius ꝓuocatus ſcriptis herodis mãdat/uitellio aduerſus arethã pugnare. Cap XIII.

IVuc etiam Philippus herodis huius frater uita defungit̃ uicesimo quidem ſecundo anno imperante tyberio/ipſe autem per.xxxv.annos rector aduixit/ſub ſuo iure poſſidens tra conitidis & gaulonitidis regionẽ. Ad hæc etiam uanutaneorum uniuerſam gentem ſuo regimine gubernabat. Is moderatũ & manſuetum ſe cunctis qbus imperabat exhibuit/nullas oppreſſiones aliquibus importans/nam eius ad ſubiectos conuerſatio talis erat. Procedebat cum paucis/electis/ſibiq; gratiſſimis/in cauſis iuſta iudicia proferebat/in itinere occurſantibus uel opis ægentibus auxiliabat̃ impigre/ac ſi forte oppreſſionẽ ſenſerat alicuius/ſtatim in ſolio conſidens cauſam audiebat/iuſte patri adiutor iniuſte punitor exiſtẽs. Hic ergo moritur inualida/unde magnis exequiis in monimentũ defertur/quod ab ipſo ante fuerat conſtitutũ/iuxta paniadã/exequiæq; ſunt illi magnificæ celebratæ. Principatũ autẽ eius tyberius Cæſar/aſſumens/ſiquidẽ nullũ reliquerat filium/diſpenſationem Syriæ regiminiq; coniunxit/functiones autẽ tributarias quæcunque colligerent̃ in eadẽ præcepit tetrarchia ſeruari. His quoque temporibus inter arethã petreũ & herodẽ regẽ ſimulatio magna cõtigit/ꝓpter huiuſmodi cauſã. Herodes tetrarches uxorẽ habuit arethe filiã cũ qua non paruũ tempus aduixerat. Sed cũ Romã euocaret̃/trãſiens in domo herodis exceptus eſt. Frater eius erat ẽt ipſe/ſed nõ ex una matre ꝓgenitus. Herodes enim ex filia Symonis ſacerdotis fuerat ꝓcreatus. Cunq; ibi eſſet/herodiadis amore captus eſt/uxoris alterius herodis/filia enim erat iſta/Ariſtobuli/ſoror aũt agrippæ maioris. Audet igit̃ de muliere de nuptiis ineũdis miſcere ſermonẽ. Illa uero ſuſcipiente pacta firmant̃/ut cũ Roma reuerſus fuiſſet/illa cõnubii iura ſuſcipere. Erat enĩ in pactis ut filiã arethæ regis excluderet. Et Herodes quidẽ Romã talibus pactis firmatis aduehit̃. Sed cũ reuerſus fuiſſet/pagens Romæ pp quæ fuerat euocatus uxor eius fideliter cuncta cognoſcẽs/quæ inter eũ fuerãt herodiadẽq; cõpoſita/antequã eã ille cuncta cognouiſſe ſentiret/rogat uirũ/ut in machaerunta ubilimes erat arethæ herodiſq; regionis/ab eo mitteret̃/nihil ſuæ uoluntatis aperiens. Hoc Herodes libenter accipiens/mittit uxorẽ/nihil eã ſenſiſſe pœnitus arbitratus. Illa uero/permiſerat enim ante multũ tempus ad patrẽ/ut ei apud macherunta omnia pararent̃ quæ itineris uſus expoſceret/a ductoribus arethæ ſuſcipit̃/cõfeſtimq; intrat arabiã atq; ibi ab illis ductoribus ad alios/ab illiſque rurſus ad alteros trãſmiſſa cũ ſumma celebritate patri ꝓducit̃/cui cunctã Herodis aperit uoluntatẽ. Ille uero ex hinc inimicitiarũ ſumpſit initiũ/atq; ab utroq; exercitu cõgregato in regione gamalica bello cõfligit̃/non quidẽ ipſis præſentibus/ſed ductoribus ab utraq; parte tranſmiſſis. Pugna atq; facta/& exercitu Herodis afflicto/proditione profugarũ/qui de Philippi tetrarchia ad Herodẽ quaſi auxiliandi cauſa cõuenerãt/hæc Herodes ſcribit ad Tyberium. Ille autem indignatus quod arethas talia perpetrauerit/ſcribit uitellio/ut ei inconctanter bellũ inferret & aut uiuũ eũ uinctum adduceret aut certe mortui caput auferret. Tyberius qdẽ ut hæc ageret/rectori Syriæ damnabat.

De Ioanne baptiſta ab Herode paſſo/& uitellii præparatio in pugnã aduerſus aretham ſecundũ q; ſcripſerat ei Tyberius/& quia Vitellius aſcendens Hieroſolymam fauorabiliter ſuſcipit̃ a popu/lo/deſcriptio quoq; ſuccincta de uniuerſa maioris Herodis proſapia. Cap. XIIII.

QVibuſdam autem iudæorum uidebatur ideo periſſe Herodis exercitum q; i eum ſatis iuſte indignatio diuina commota ſit/pro uindicta ioannis/qui uocabatur Baptiſta. Hunc enim Herodes occidit uirum ualde bonum qui præcipiebat iudæis uirtuti operam dare/iuſticiam colere/in deum ſeruare pietatem/& per baptiſmum in unum coire/tum demũ enim baptiſmum acceptabile fore/ſi non ſolum ad abluenda peccata ſumatur/uerum etiam ad caſtimoniam corporis/atque ad animæ iuſtitiam purificationemque ſeruetur/omniumque pariter uirtutum uelut ſignaculũ & cuſtodia quædam fidelis habeatur. Quæ cum ab eo præcepta huiuſmodi docerentur/atque ad audiendum eum per plurima multitudo concurreret/ueritus Herodes/ne forte doctrinæ eius perſuaſione populi a ſuo regno diſcederent/uidebat enim quod præceptis eius ac monitis parata eſſet plebs in omnibus obedire melius credidit priuſquam nouĩ aliquid fieret/

præuenire

præuenire hominem nece/quam poſtmodum turbatis rebus/ſerã pœnitudinẽ gerere. Ex ſola hac ſuſpitione Herodis uinctus in caſtellũ Machærunta abducit' Ioannes/ibiq; obtrũcat'. Iudæis autẽ ſicut iam diximus uidebatur pro eius ultione interitũ illius exercitui deum importaſſe quo herodes ſumpſiſſet digna ſupplicia. Vitellius uero cœpit omnia præparare/ut bellũ cum Aretha perageret. Sumens igitur duas legiones & peditũ & equitum uniuerſam manum/cũctoſq; auxiliarios ex regibus qui ſub Romanis erant ſimul adducens pergebat per Iudæam tranſitum facere. Sed uenientes in occurſum eius primates Iudæorum poſtulabant ne per eorum regionem iter ageret/ne compellerent' contra legem ſuam imagines & ſigna ſuſcipere. Quibus auditis ille perſuaſus/mutata ſententia quã ante conſulto prouiderat/per campũ magnũ ire præcepit exercitũ/ipſe autẽ cum herode tetrarcha & amicis aſcendit hieroſolymã deo hoſtias immolaturus. Nã dies feſtus Iudæorum propinquus inſtabat. Ad quã feſtiuitatem occurrens/fauorabiliter ac decenter ab omni multitudine Iudæorum excep/tus ibique peragens dies feſtos Ionathan pontificali remouit officio/quod eo filio eius fratri contradidit. Quarto autem die allatæ ſunt illi litteræ in quibus ſignificabat' mors Tyberii/& ut omnẽ multitudinẽ cõgregans ad deuotionem Gaii/iurare cõpelleret. Milites quoque & auxilia cuncta ad loca propria dimittebat ꝙ bellũ iam gerere non ualeret neſciens Gaii propoſitũ in quem poteſtas rerum tranſlata conſtaret. Dicebatur etiã ꝙ hoc arethas ex augurio antea cognouiſſet. Nã cum ad eũ Vitellius nunciũ belli miſiſſet/fertur Vitellii militibus reſpondiſſe/impoſſibile eſſe prorſus/ut ad Petræos romanus exercitus adueniret/antea enim unũ ex principibus moriturũ/uel eum qui bellũ imperauiſſet/uel illũ qui impetrantis propoſito miniſtraret/uel illũ aduerſus quem prœliũ pararet'. Vitellius interea in antiochiã repedauit. Agrippa uero ariſtobuli filius/anno antequã Tyberius moreret' Romam uenit uolens apud imperatorẽ agere/ut ſibi aliquã tribueret poteſtatẽ. Volo igit' plenius explicare/de uniuerſo Herodis genere/qualiter fuerit propagatũ/ſimul enim & ſermo ad hanc hiſtoriã pertinens amplius eniteſcet/per quẽ probabitur nihil prodeſſe uel exercitus uim/uel corporis ualitudinem uel alia quæ uidenter mortalibus appetenda/ſine pietate qua colitur deus. Siquidẽ intra.c. annorum ſpaciũ præter paucos nã admodũ plures erant/cuncta Herodis origo conſumpta eſt Sup hæc etiã ad humilitatẽ & modeſtiã humanũ genus adducit'/cũ illius familiæ calamitates audierit poſtremo etiã omnis res Agrippæ declarabitur digna maiore miraculo/qualiter & priuatus & abiectus ad tantã magnitudinẽ poteſtatis aſcendit/quod nullus ſcientiũ eũ de illo homine aut ſperare poſſet/aut credere. Dixi quidẽ etiã antea de his/tamẽ nunc quoq; diligentius explanabo. Herodi maiori fuere ex Marianne Hyrcani/filæ duæ/ex quibus una ideſt Salomæ nupta fuerat Faſelo nepoti ſuo/filio Faſeli fratris Herodis/hanc enim pater ipſe tradiderat/altera uero ideſt Cypris Antipatro/etiam ipſa nepoti quidẽ Herodis/filio autẽ ſororis eius Salomæ. Et Faſelo quidẽ ex Salomæ procreantur filii v. Antipater Herodes/& Alexander/filiæ autẽ Alexandra & Cypris/quam in coniugiũ acceperat Agrippas filius Ariſtobuli. Alexandrã autẽ honorabilis uir Cyprianus ex nobilibus habebat uxorẽ ſed nullos ſuſcipiens filios Cypris emoritur. Verũ ex agrippa quidẽ pueri procreantur duo/filiæ autem tres Beronice/Marianne/Druſilla. Agrippa autẽ & Druſus pueri uocabantur/quorum Druſus antequã ad adoleſcentiã ueniret emoritur. Agrippa autẽ a patre mittebatur. Herodes autẽ & ariſtobulus & Beronice/etiã hi quoq; filii fuerunt Herodis maioris. Beronice autẽ Cuſtodibari fuit & Salomæ filia ſororis Herodis. Hos Ariſtobulus infantulos dereliquerat occiſus a patre cũ Alexãdro fratre/ſicut ante iam diximus. Sed hi poſtquam adoleuerunt/ducunt quidẽ agrippæ frater Mariannem filiam Olympiadis/Herodis regis filiæ/& Ioſippi qui erat Herodis regis frater Ariſtobulũ. Tertius autem agrippæ frater ariſtobulus ducit iotapatam ſi gerammi filiã Emeſorum regis/ex quibus naſcitur puella cuius audiendi ſenſus fuerat/obturatus/nomine iotopata/& iſti quidẽ maſculorũ filii fuere herodiadis quoq;. Erat is ſoror progenita/quæ herodi herodis maioris filio fuerat iuncta/quem ex Marianne ſuſceperat Symonis põtificis filia. Ex iſtis etiã Salomæ filia procreatur qua procreata/herodiadis legẽ paternã tranſgrediens/herodi coniungitur/fratri uiri ſui/ex uno patre progenita/unũ deſerens uirum. Hic autẽ cui coniuncta eſt/tetrarchiã habebat Galilæa/filia uero eius Salomæ Philippo filio Herodis nupta eſt/tetrarchæ Traconitidis regiõis. Sed iſto ſine filio moriẽte Ariſtobulus eam in coniugiũ ſuſcepit/filius Herodis/frater Agrippæ. Ex quibus filii quoq; naſcũtur. iii. herodes/Agrippa/Ariſtobulus. Et Salomæ quidẽ tali modo proſapia propagat'. Ei autem ex Antipatro filia procreatur Cypris/quam Alexas Selcias ſumit uxorem. Alexæ uero huiuſque mulieris filia/fuit itẽ Cypris. Herodes autem & alexander/quos fratres diximus antipatri/ſine filiis moriuntur. Alexãdro autem Herodis regis filio qui a patre fuerat interemptus alexander & Tygranes filii generantur ex archelai cappadocũ regis filia & Tygranes quidem cum regnaret in armenia/accuſatus ſin Roma/ſine prole defungitur. Alexandro autẽ Tygranes homonymus fratris eius gignitur. Et iſte alexãder q duxit ãtiochi cõmagenorũ regis filiã iotapatã noie/Leſidi ciliciæ ciuitatis a Veſpaſião rex efficit'. Et alexãdri qdẽ origo cõfeſtim ut pullulauit/culturã gẽtis ſuæ dereliqt/ad ritus trãſiens moreſq; gẽ/

tilium

tilium/cæteræ uero filiæ Herodis/nullam prolem penitus habuere. Herodis aũt quam memorauí ꝑ ſapia permanſit uſq; ad tempus quo Agrippa maior regnum accepit.

Multiformis calamitas & infœlicitas quæ prouenit agtippæ/adeo ut a proprio liberto Romæ ac cuſatus/& conuictus in uincula a Tyberio ſit iniectus/mors Tyberii ſucceſſio Gaii/ſolutio Agrippæ de captiuitate/& coronæ impoſitio per Gaium. Cap. XV.

His itaq; de Herodis genere declaratis/nunc de Agrippa narrabo/uel qualis illi aduerſitas fortunæ prouenerit/uel qualiter omnes calamitates effugerit/atq; ad magnã dignitatem poteſtatemq; conſcenderit. Ante paucum igitur tempus quam rex Herodes de uita diſce/deret/Agrippa apud romã erat/ubi maximam familiaritatem cũ Druſo Tyberii filio cõ quiſierat/& cum Antonia Druſi maioris coniuge/propter quod hæc matrem eius in honore magno haberet/& uenerabiliter appellaret. Agrippa uero magnus & natura largus exiſtens/& ad donandũ ualde munificus uiuente quidẽ matre ſuam uoluntatẽ non ualebat oſtendere/ueritus/ne illã in aliquo contriſtaret. Mortua uero matre/& proprii factus arbitrii/cœpit opes ſuas abundãter effundere/& alia quidẽ quottidiani victus gratia opulenter erogaret/alia muneribus in diuerſis expenderat pluri/ma uero in libertis Cæſaris dabat/q; per eos poſſet aliquid adiuuari. Proinde hoc modo ſemetipſum exhibens/breui ad magnã penuriã egeſtatẽq; peruenit. Acceſſit etiam illi aliud/unde Romæ perma nere prohiberet. Cõtigit enim Tyberii filium mori. Quo mortuo/Tyberius prohibuit omnes ami/cos filii ſui omneſq; familiares ante faciẽ ſuã accedere/ne illis uiſis recordatione filii facta/dolor ei lu ctuſq; moueret. Ob hanc igit cauſam in Iudæam Agrippa nauigando perrexit/uidens ſe apud Ro/mam miſerabiliter uiuere/propter quod omnes ſuas opes amiſerat/& nullus illi aditus eſſet/unde poſſet aliquos quæſtus habere/nam multas etiã ibi pecunias ſub fœnore acceperat/a quibus cum ut geret/unde debitũ conſoluéret/non habebat. Defectu igitur conſilii & confuſione q; ſe aliter uideret diſceſſit in quandam turrem quæ in Malathoes fuerat conſtituta/addicens ſemetipſum/ut de hac lu/ce defungeret. Quæ cũ uxor eius Cypris ita eſſe ſẽtiret/cœpit omnibus modis laborare/ut eũ a mor te prohiberet. Inuenit ergo cõſiliũ ut ad ſuã ſororẽ Herodiadẽ ſcriberet/quã Herodes tetrarcha uxo rem acceperat intimans ei in quibus Agrippa eſſet cõſtitutus uel qualiter ſe uellet morte damnare/ oportere illã ꝓpter cõſanguinitatẽ auxiliũ ferre. Illi uero euocantes Agrippã/habitationẽ illi in Ty/beriada cõſtituũt/& aliquantũ æris per ſingulos dies/quod ad uictũ eius ſubminiſtraretur dare præ/cipiunt. Sed in hoc Herodes non multo tempore perſeuerat licet ẽt ipſa quæ darent ſufficientia non fuiſſent. Ná cũ aliquo die per uinũ hoc Herodes exprobraret Agrippæ/Agrippa impatiens expro/brationis abſceſſit/atque inde perrexit ad Flaccũ uirũ cõſulare cũ quo Romæ amicitiã nõ paruã in/duxerat. Is enim tunc gubernationẽ Syriæ diſpenſabat. Cunque ſuſpectus eſſet a Flacco/apud eũ in/terim degebat. Retinuit ẽt ibi Flaccus Ariſtobulũ fratrẽ Agrippæ/ſed ſimulate diuerſum/haud ſane ꝓ hoc in aliquo præpediebant/quo minus amicitiã cõſulis honorẽq; mererent. Sed non tamẽ Ariſto bulus aduerſando ceſſabat/donec eũ Flacco quoque redidiſſet inimicum/huiuſmodi cauſam offenſiõis inueniẽs. Damaſceni cũ Sydoniis pro militibus certamen exercebãt. Cunq; inter eos Flaccus auditu ros foret/illi cognoſcentes Agrippã/quod apud eũ plurimũ poſſet/rogabãt/ut eorũ partis fautor exi ſteret argentũ ei plurimũ ꝓmittentes. Et ille quidẽ omnia ſtudioſe gerebat/q; Damaſcenis ſuffraga/retur auxiliũ. Ariſtobulus autẽ/non enim eum latuit pecuniarũ quæ fuerat facta promiſſio/cauſam de/portat ad Flaccũ. Quæ cũ fieret examinatione manifeſtior/a ſua gratia repellit Agrippã. Ille aũt/ex/trema penuria circunſeptus ad Ptolomaidã pgit/atq; ibi neceſſitate rei familiaris ſtrictus/conſilium capit in Italiã nauigandi. Sed cũ eũ ſumptũ ꝓhiberet inopia/Marſiã libertũ ſuũ rogabat ut ei in tanto mulimine adiutor exiſteret/ab aliquibus pecunias mutuando/& Marſias primũ quendam Beronices matris Agrippæ libertũ/ſed iure teſtamenti eius/factũ ditionis Antoniæ/poſtulat/ut ei aliquas pecu nias daret ſcriptura & fide mediante. Ille uero quærebat de Agrippa pro cuiuſdam fraude pecuniæ/& compellit Marſiã/ſub cautione dare milium attricarum faceretq; ut duo milia minus quingentos ac ciperet. Ille porro conceſſit/quia non erat aliud quod egiſſet. Sumpta itaq; pecunia Agrippa Anthe donã uenit & reperiens nauem tunc propoſitũ peragebat. Hoc agnoſcens Herennius Capito/lanniæ curator milites mittit ut ab eo argenti .xxx. myriadas exigerent/quæ Romæ theſauris Cæſaris de/bebantur. Quinq; uenientes/Agrippam pecuniam dare compellunt. Ille uero facturum ſe quod uide batur aſſimulans/nocte alexandriam profugit/ubi alexandrum deprecatur alabarthum/ut ei .xx. myriadas mutuas largiretur. At ipſe quidem ſibi daturum ſe non promiſit/Cypridi autẽ ſimilia po/ſtulanti non abnuit/obſtupeſcens ſtudium dilectionis eius erga proprium uirũ/& q; eã uidebat bone ſtatis cuncto genere decoratam. Alexander igitur quinque illis talenta in alexandria mutuatur/pro/mittens/ut cum inde archæam ueniret/ibi reliquum daret/timens agrippam/quod eſſet in expenſis profuſior. Et Cypris quidem exinde uirum in Italiam nauigaturum dimittens/ipſa cum filiis in lu/dæam reuertitur. Agrippa uero puteolis appulſus/epiſtolam ad Tyberium Cæſarem ſcribit/qui

tunc

tunc Capreis agebat/præſentiã ſuam ſignificans/ut dignus fieret cultui. Cæſaris apparere/quo cõti nentiam ab eo mereret. Petebat ergo/ut ei Capreas uenire cõcederet. Tyberius autẽ nihil ſtilatione producens clementer illi & humane reſcripſit/inter alia quoq; ſe gaudere ſignificans illum ad ſe ſo/ ſpitẽ repedare. Cunq; ille Capreas aduenisſet/nihil minus ei Cæſar alacritatis exhibuit/quã per litte ras oſtenderat. Nã & amplexatus eſt eũ/& magnifica hoſpitalitate ſuſcepit. Sed poſtero die allatis litteris ab Herennio Capitone/in quibus ſignificabat/ꝙ Agrippa. xxx. myriadas debens ſoluendo non adeſſet/& ob id tpe quo ſe ſpoponderat rediturũ profugit exactores denitãs animus Cæſaris im mutatus eſt. Nã eũ illã legiſſet epiſtolã indignatione cõmotus/ingreſſum ad ſe interdixit/ donec ab eo debitũ redderet. Ille autẽ nequaquã ex Cæſaris indignatione commotus/ Antoniam deprecabat Germanici matrẽ/& Gaii /qui poſtea Cæſar effectus eſt/ut ei, xxx. myriadas mutuas impartiret/ ne ab amicitia Tyberii decidiſſet. Illa uero Beronices matris Agrippæ recordatione nã ſe hæ mulieres admodum diligebant/ſiquidẽ pariter Gaio lac præbuerant pariterq; illũ enutrierant/ argentũ quod poſtulat impartitur. Quod cũ ꝑ debito redd'ſſet. Nullomodo poſt hæc ab amicitia Tyberii prohi/ bet. Deinde Tyberius Cæſar eũ ſuo nepoti cõiunxit/iubens/ut ei in omnibus proceſſionibus adhæ/ ſiſſet. Agrippa uero/propter quod ab Antonia cum magna gratia fuiſſet exceptus/cœpit omni niſu agere/ut Gaiũ eius filiũ in omnibus accuraret/qui fauore matris in magnis habebat honoribus. Erat ibi forte quidã genere Samareus/libertus Cæſaris/ab eo mutuat/myriadas centũ/ex quibus Anto/ niæ reſtituit quod debebat/ex reliquo aũt/Gaiũ amplius accurabat/unde apud eũ maiorẽ adipiſcit dignitatẽ. Per dies igit Agrippa circa Gaiũ in melius procedẽte/quodã die ſermo fit de Tyberio. Cũque Agrippa ex affectu uota ꝓfunderet ut celeriter defuncto Tyberio/Gaio daret imperiũ/quẽ meliorẽ dignioremq; in omnibus eſſe firmabat/inter auditores horũ uerborũ forte fuit quidã etiã Eu/ tycheus Agrippæ libertus & auriga/& tũe quidẽ ſilentio quod audiuerat tradidit/poſtea uero cũ eũ Agrippa furti argueret pro ueſtibus aliquibus/ & reuera aliqua ueſtimenta ſubtraxerat fugiens com/ prehenditur. Cunque ad Piſonem duceret/qui tunc cuſtos fuerat ciuitatis/ cauſam fugæ requiſitus/ uerba quædã ſecreta Cæſari ſe nunciare dicit/eius munimini ſalutiq; profutura. Proinde uinctũ mã/ dat ad Capreas. Tyberius autẽ more ſuo utens habuit eũ in uinculis cuſtoditũ. Magnã enim ſollicitu dinẽ pro ſemetipſo gerebat/ſup quemlibet aut imperatorẽ cogitãs aut tyrãnũ. Nã nequæ legatiões facile ſuſcipiebat/neque ducũ ſuorũ/uel curatorũ/uel aliorũ i cæteris conſtitutorũ officiis remotiões uel ꝓfectiones celebrabat niſi forte/cũ quiſquã in aliqua deprehenderet offenſa. Alioquin nulli ab eo dabat niſi morte ſucceſſio nã uinctorũ aliquas ſecretas denunciationes ſuſpectas habebat. Vnde cũ amici cauſam huius diſpoſitionis inquirerent/reſpondiſſe fertur/ legationẽ uinctorũ ſe quidẽ ideo nec facile ſuſcipere/nec cito dimittere/nec cæteri uidẽtes alios facilius abſolutos/ ex hoc plures ad ſe uenire incitarent/& ſibi frequentia legatorũ moleſtiã inquietudinis apportaret præſertim cũ ne/ ceſſe eſſet etiã eis dona largiri. Magiſtratus autẽ ſemel datos ideo ſe iugiter ꝓmittere dicebat illis q/ bus fuerint cõceſſi quod intelligeret cõſuli per hoc & præſtari ex magna parte ſubiectis. In natura nanq; omnem adminiſtrationẽ hoc habere firmabat/ut circa opes acquirendas faceret homines ſtu/ dioſe feſtinare. Cũ ſibi non ſe aliquis perennẽ in officio permanere ꝓſpexit/manifeſtũ/ꝙ omne gerat ſtudiũ/ut antequã arceatur officio/quã plurimũ poſſit acquirat. Vnde quoque ad furta plurimi & ra/ pinas concitantur. Si uero perſeueraturos ſe in adminiſtrationibus certo cognoſcant/licentia pluri/ ma conquirendi pigriores & quietiores fiunt ad furte uel fraudes aliquas faciendas. Cũ autem celeres ſucceſſiones dantur hominibus/nequaq; ſubiecti ſufficiunt/ducibus deprædantibus/ quibus largitas non eſt temporis attributa quo repleti eſſent ſtudiũ omne lucrandi deponere. Exemplũ etiã eis profe rebat quendã uulneratũ ad cuius uulnus muſcæ congregabantur plurimæ. Quẽ quidã tranſeuntium cum uidiſſet/miſeratus eſt eius calamitatẽ/ratuſque/ꝙ imbecillitate nimia muſcas illas a ſe non poſ/ ſet abiicere/& opus haberet alterius beneficio/interrogauit eũ cauſam cur ſibimetipſe non auxiliare tur/moleſtiam repellendo muſcarum. Cum ille reſpondens amplius inquit mihi leſionis importas/ſi has præſentes fugaueris/ Iſte quidẽ iam repletæ ſanguine/non eo modo moleſtæ ſunt/quin etiam ali/ quantulum remiſſius inſiſtunt/ſi uero his amotis aliæ famelicæ congregentur/ita illud uulnus inua/ dunt/ut etiam ſi intereant/non ualeant effugari. Propterea igitur & ſeipſum dicebat ſubiectis per ra pinas iudicum fatigatis conſulere/per hoc quod non crebro in adminiſtrationibus alios ſubſtitueret qui more muſcarum cum naturaliter ad lucra referentur tum etiam remotionis timore/amplius in/ citarentur ad rapiendi cupidinem. Teſtificatur autem huic meo ſermoni quod huius eſſet natu/ ræ. Tyberius/ipſum eius opus inſpectum/ quomodo quidem duobus & .xx. annis imperio actis/du os tantum diſpenſatores in Iudæam miſit/quorum illa gens gubernatione regeretur/ gratum atque Pilatum/qui ei ſucceſſerat/nec in ſola Iudæa forte talis extitit/ſed etiam in cæteris regionibus non aliter apparuit. Sed etiam uinctorum examinationes ſe differre propterea dicebat/quia ſi condem/ nati morerentur liberatio per hoc hominum malignorum imminentiũ illis adeſſet/cũ uero in cuſto/

dia tenerentur

dia tenerentur maiorem illis ſicut meriti eſſent inferri calamitatem. Propter has igitur & huiuſmodi cauſas etiã Eutychus auditus non fuerat/ſed retinebatur in uinculis. Tempore uero procurrẽte/tyberius & Capreis tuſculanũ uenit/diſtans a Roma interuallo ſtadiorũ centum. Agrippa uero rogabat Antoniam/ut ageret/quo Eutychi aduerſum ſe diſcuteretur accuſatio. Honorabilis quippe apud Tyberium habebat Antonia & cognationis & dignitatis gratia/nam Druſi fratris eius extiterat/ſed etiam uirtute pudicitiæ. Aetate nanq; uiridi uiduata permanſit/ſpernens ſecundi uiri coniugiũ/cum etiam ab Auguſto cuicunque nubere iuberet/omnemque ſuam uitã liberã detrectionibus geſſit. Tyberio quoque beneficium grande præſtiterat/cũ fuiſſent a Seiano inſidiæ præparate/amico uiri ſui & potentiam magnam tunc habente/eo q̃ multarum tunc militiarum ductor exiſteret & q̃ in conſilium eius plures ex nobilitate concurrerent libertorumque ſe ad eum magna manus addiderit/ſed & militia omnis fuerat ante corrupta. Igitur omnibus per dies augmentum accedebat inſidiis/& pœnæ Seianus totũ opus implerat/niſi Antonia Seiani malignitate prudentior ſuam exercuiſſet in hac cauſa fiduciam. Nam cum cognouiſſet quæ de Tyberio tractarentur/ſcribit ad eũ omnia diligenter/& per Pallantẽ quendã ſeruorũ ſuorũ fideliſſimum litteras in Capreas deſtinat ad Tyberiũ. Ille autem inſinuata cognoſcẽs Seianum cũ conſciis uniuerſis interemit. Antoniã autẽ licet etiã ante uenerabilẽ haberet uenerabiliorẽ tamen ex eo habuit eiq; in omnibus obediebat. Ab hac igit̃ Tyberius rogatus ut ex animi daret Eutychum ſiquidẽ inquit Tyberius mendaciũ eſt aduerſus Agrippam quod dicit̃/meritũ habebit Eutychus dignumq; ſibi ſupplicium. Si uero in examine datus/quæ dicit uera claruerit/in illũ q cauſam examinari compellit omnis pœna reuertitur. Sed Agrippa cũ ei hæc ab Antonia dicerentur magis inſtabat/deprecans examinationẽ cauſæ fieri. Antonia uero/nõ enim ualebat Agrippã cõtemnere/q̃ erat uehemens in petendo/tempus oportunũ inueniens/procedente ẽt Gaio eius filio & Agrippa pro meridiano/iam quippe pranycho proceſſerant poſtulabat Tyberiũ/ut uocato Eutycho/celebraret̃ examen. Tum ille ſciũt inquit Antonia dii quia nõ ex mea ſententia ſed a te coactus gerã/quicquid in hac cauſa fuerit geſtũ. Hæc dicens/iubet Macronem q̃ ſeianus ſucceſſerat ut adduceret Eutychũ. At ille ſine ulla dilatiõe cum eſſet adductus/cœpit eum Tyberius percontari/quid nã dicendũ haberet aduerſus eũ/q̃ ei libertatis munus indulſerit. Tum ille/o domine inquit/uehebat̃ carruca Gaius & Agrippa cum illo/ego autẽ ante pedes eorũ aſſidebam/& cũ multi ſermones uerterent̃ hoc ẽt inter plura locutus eſt ad gaiũ Agrippa. O ſi ueniat aliquando dies quando iſto ſene defuncto/mundi tu ſuſcipias principatũ/nihil enim Tyberius filius eius impediet/quod a te facere ualebit occidi. Tum enim mundus beatus erit & ego cũ eo beatus efficiar. Tunc Tyberius credibilia quæ acta ſunt reputãs/ſimul etiam quod iram ueterẽ referuaret Agrippæ/propter qđ eũ iuſſerat Tyberiũ ſuũ filiũ/nepotẽ Druſi frequẽtare ſuis cõuẽtibus/& curare q̃ ſuſpiciõnẽ Agrippa contẽpſerat/totũque de Gaio dediderat/hunc inquit Macro uinciri facito. Sed Macro non ſatis intelligens/de quo illud uerius imperaret/nã nec ſperabat eũ de Agrippa tale unquã aliquid cogitare/ſed interrogauit/ut certius quod iuberet agnoſceret. Cunq; Cæſar in Hippodromo deambularet/peruenit ad Agrippã eũque manu cõprehendẽs dixit. O Macro hunc iuſſi/uinciri. Illo ẽt tum inq renti quẽ nã præciperet/Agrippã inquit. Et Agrippa ſubito perturbatus ad deprecationes conuertitur/cõmemorationẽ eius filii faciens/cũ quo fuiſſet una nutritus/& Tyberiũ cũ quo pariter fuerat educatus. Haud tamẽ proficiebat aliquid/ſed ducebat̃ oſtro ueſtitus i uinculis & erat ardor magnus nã æſtatis tẽpus extabat/& ex uino quo in epulis multo fuerãt uſi/cœpit ſiti uehementer incendi. Vnde quoq; anxius factus præter decus atq; dignitatẽ cœpit cuncta reſpicere/unde poſſet ſitis inuenire remediũ/cõſpicienſque quendã ex famulis Gaii Thaumaſtũ nomine/aquã in uaſe portãtẽ/petiuit bibere. Illo autẽ porrigẽte/ſuſcepit/atque auide bibit/& ſpero inqt o puer quod in bono tibi hæc effecta fuerit miniſtratio Nã cũ hæc effugero uincula/nullomõ tardabo libertatẽ tibi a Gaio ꝓmereri q̃ mihi ẽt uincto miniſteriũ ꝓbuiſti ſicut ẽt ante nunquã neglexiſti/cũ fuiſſem in dignitate conſtitutus. Neq; enĩ hæc dicẽs mẽtitus eſt/ſẽd uiciſſitudinẽ ei meritã reddidit. Nã poſt modũ rex effectus/Thaumaſto libertatẽ Gaio promeruit/curatoremque eum fecit ſuæ ſubſtantiæ ſed etiam moriẽs filio ſuo Agrippæ & Beronicæ filiæ in eodẽ miniſtraturum officio dereliquit/atq; in hoc honore ſenio grandæuus defungitur. Et hæc quidem poſtea facta ſũt. Agrippa uero tunc uinctus ſtabat ante palatium in quadã arbore præ anxietate reclinatus cum plurimis/qui ſimul fuerant uinctis/& quodã alite conſidente ſuper arborem in qua fuerat Agrippa reclinatus/quem bubonem romani uocant/quidem ex uinctis Germanus nomine contemplatus/interrogauit milites/quiſnam eſſet ille/qui oſtro ueſtiretur & agnoſcens/q̃ Agrippa uocaretur/genere autem eſſet Iudæus/ex his qui in illa gente primates haberentur/petiuit conligatum ſibi militem/ut ad eum copiam acciperet accedendi q̃ uellet ab eo de patria eius aliquid percontari. Quod cum ei concederetur acceſſit & per interpretem/o iuuenis inquit/affligit quidem te repentina mutatio/magnam tibi fortunam calamitatis importans/ſed uerba tibi denunciabo/quæ tibi ex numine diuino fugam totius mali portendunt. Scito ergo deos

tibi tam

tibi tam meæ patriæ quã huius loci teſtes inuoco ex quorũ prouidentia hæc nobis uincula proueniunt/quod neq; cupidine ſallendi neq; uanũ tibi gaudiũ afferre deſiderans dicã/quæ dixero. Siquidẽ tales prænunciationes quæ non ualent ipſis operibus approbari/magis faciunt mœroris augumentũ quã ſi nihil uerboꝝ illorũ aduertas/ideoq; iuſtũ putaui hoc deorũ præſagiũ nunciare. Impoſſibile nãq; eſt/non te cõfeſtim de his uinculis liberari/& ad prouectũ diuturnũ magnæ dignitatis & poteſtatis aſcendere/ita ut inuidiam ab uniuerſis habeas/qui te nunc miſeranter attendunt/exitus etiam uitæ in beatitudine te repperiet conſtitutum/diuitiaſq; plurimas/omniaq; quæ prima mortales dicunt tuis filiis qui tibi nati fuerint derelinquens. Memineris autẽ/quomodo cum iterũ hunc alitẽ uideris/intra quinq; dies finẽ uitæ tibi uenturũ. Et hæc quidẽ tibi cuncta complentur niſi uano hæc numinẽ diſponunt/cui placuit prænunciandi cauſa illum alitem deſtinare. Ego autẽ iniuſtũ putaui ſi talia cognoſcens/te quoq; ne cognoſceres defraudarẽ. Nã utile tibi fore iudicaueris paululũ afflictũ eſſe mœroribus/cũ in manus tuas cuncta mortaliũ bona deuenerint & omnem infœlicitatẽ in qua nunc detrahimur effugeris. Et germanus quidẽ talia prædicens/tantũ riſum excitauit Agrippæ quantũ poſtea apparuit dignus miraculo. Antonia uero grauiter ferens Agrippæ calamitatem intercedere quidem pro eo apud Tyberiũ ſuſpectũ eſſe cernebat/ad hæc etiam infructuoſum fore. Sane inuenti ſunt ei a Macrone milites tales/qui eum ſine diſtrictione ſeruarent. Adhibeẽ etiã talis centurio/qui illis p̃ eſſet militibus/ſed etiam qui cum eo ligareẽ talis inuentus eſt. Lauacra quotidiana concedebanẽ/ſed etiam copia libertis & amicis ad eũ intrandi tribuitur aliaque omnia permittuntur/quibus ſollicite curaretur. Intrabant autem ad eum amicus Sylas & ex libertis Marſias & Stocheus cibos afferentes quos libenter habebat/aliãq; diligentiã quæ neceſſaria ſolet eſſe in rebus talibus exercebant/indumẽta quoque deportantes/ſub oſtentu uendendi. Cum autẽ noctis adeſſet aduentus ſtramina cõponebant conſciis fauentibus militibus. Nam eis Macro commendans ante prædixerat. Et hæc quidem agebantur per menſes ſex/quibus Agrippa in his infortuniis habebatur. Tyberius autẽ reuerſus in Capreas febrium ardore corripitur/& primum quidem mediocriter ſed in peius egritudine procedente cõrrariam de eo ſpem habebat Euodus amantiſſimus ei omniũ libertoꝝ. Is iuſſit ad eum filios eius adduci. Oportere nanq; dicebat ut cum eis loqueretur/antequam terminũ uitæ ſuſciperet. Erant autem illi filii/nõ quidem proprii ſed adoptati nã Druſus eius filius iam fuerat mortuus/cuius filius Tyberius fuerat adoptatus cognomento Gemellus/& Gaius Germanici fratris filius/iam adoleſcentibus/& liberalibus apprime diſciplinis inſtitutus/qui etiã & populo honorabilis erat & carus ꝓpter Germanici patris eius uirtutẽ. Nã hic ad magnũ honorẽ apud populos fuerat ſublimatus ꝓpter mã ſuetudinẽ morũ & propter affabilitatẽ qua cunctis gratus extabat. Et cũ ipſe clarus eſſet/non ſe tamen præferebat ſed omnibus par eſſe uolebat. His igitur rebus non ſolum apud populũ/ſed etiam apud ipſum ſenatum magnus habebaẽ. Ad hæc etiam unuſquiſq; diuerſarũ gentiũ/alius confabulationis gratia alter fide ac mãſuetudine quã in eius motibus molibuſq; cernebat ad amorẽ fuerat excitatus. Cæterũ eius morte luctus magnus apud uniuerſos expoſitus ẽ/nõ ſicut aſſolet/ut p̃ncipi placaretur/ficto dolore monſtrato/ſed uera cuncti triſticia merebant. Nam eius mortẽ unuſquiſq; popriã ſuã reputabat/ita eius mores eiuſq; colloquia cunctis hominibus grata fuerãt. Vnde ad filium quoque ipſius amor cunctorum fauorque peruenerat/maxime aũt omnis militia eius amore tenebaẽ ita ut gloriã reputarẽt pro eo mori ſi ratio poſtularet quo ipſe ſuſciperet principatũ. Sed tunc Tyberius euodo iuſſit/ut ſub ipſo diluculo infantulos illos adduceret. Ipſe autẽ diis primis ſupplicabat ut ei ſignum manifeſtum oſtenderẽt quiſnam poſt eũ in imperiũ ſuccederet/feſtinans quidẽ ut nepoti ſuo principatũ relinqueret maiorẽ tamen credẽs ſua ſententia/ſuo quoq; conſilio diuinæ diſpenſationem prouidentiæ/ideo a diis ſibimet/demonſtrari deſiderabat. Supplicanti deniq; illi omen tale monſtratur/ad illũ uidelicet uẽturũ eſſe principatũ qui ad eũ ſequẽti die primus ex omnibus aduenireſſet. Hæc ille cognoſcẽs/mittit ad nepotis ſui pædagogũ iubens ut primo mane puerũ ad ſe perduceret putans illa re numinis ſupare ſniam. Sed deus econtra de impio decernebat. Illo igiẽ talia cogitante/ecce dies illuxit & iubens Euodo/ut quiſquis foris eẽt infantulus/eũ ad ſe primitus euocaret/illeq; egreſſus/Gaium ante tabernaculum repperit/nam Tyberius necdum aderat/ciborum acceptione tardatus. Ille aũt ignorans totũ quod agebaẽ/quidq; Tyberius cuperet/ueni inquit/uocat te pater. Et hoc dicto/eum in tabernaculum introduxit. Tyberius autem ut uidit Gaium/tum primum intellexit maieſtatis ſupernæ potẽtiam & ꝙ non ſit in hoium poteſtate de imperii conſtitutione decernere. Tũc ille primum lamentatus eſt ſemetipſum quidem/ꝙ eius conſilium fuerat infirmatum/& ei poteſtas ordinandi quẽ uellet ablata. Tyberium autem nepotem/quod non ſolũ de imperio decidiſſet/ſed etiam ipſam ſalutem & uitam agere non illi ſine periculo fore cernebat ad hæc etiam inuidiam illi ex cognatione futuram eſſe. Nam timore uel odio/ſuſpectum fieri Gaium rebatur/tã ex eo ꝙ principatum accipere feſtinauerit/quam ex eo ꝙ eum inſidiaturum ſibi putaturus eſſet/credens quaſi feſtinaturum in ſe redigere poteſtatem. Et tunc quidem in his malis erat Tyberius ex illo euentu

augurii

augurii/quod ei prælagũ fuerat/eo ꝙ eius nepos amiſiſſet imperiũ. Vnde multum anxius/ ſe quoq; culpabat/ꝙ illud auguriũ poſtulaſſet accipere/& ꝙ cũ liceret de hac uita meroribus liber abſcedere ignoratione futurorũ/per ſuam ipſius imprudentiam factum eſſe/ut cũ infœlicitate magna/ & magno dolore diſcederet. Tunc tamen licet ualde turbatus/quod imperiũ ad quos nollet cernebat eſſe uenturum pugnauit cum animo ſuo ut huiuſmodi uerba loqueretur ad Gaium. O fili inquit cũ habeam propinquiorẽ Tyberium/tamen tibi ex mea ſententia deorũq; decreto/imperii contribuo poteſtatẽ. Rogo aũt te ut nihil aduerſus aliquem recorderis/qui mihi in principatu adminiſter extiterit/uel qui mihi beniuolentiam exhibuerit aut fauorem/ne aliquem ledas propter me/qui te ad tantam ſublimo magnitudinẽ dignitatis/neque circa Tyberium minus aliquid charitatis exhibeas/ q̃ te & cognationi debere cognoſcis & mihi/qui tibi tantorum bonorum auctor exiſto/ut dignã uicißitudinem meæ circa te beniuolentiæ reddas/& ſimul Tyberium cures/ut etiam conſanguinitati quod debes exhibeas & munimen tibi uel principatus uel ſalutis acquiras/cum tibi eũ feceris adiunctum. Nam ſolitarius quiſque amplius patet periculis maxime cũ in tanta rerũ celſitudine quiſquam fuerit conſtitutus/ad hæc quoq; quia nec dii impunitũ quicquã reliquunt/quod contra fas aut ius/aut cõtra fœdas naturæ fuerit perpetratum. Et hæc quidẽ Tyberius loquebatur. Gaius autẽ & ſuſpecta locutum Tyberium ſenſerat/& ipſe longe aliter in animo gerebat/tamẽ pro tpe benigne reſpondit/& facturum ſe omnia pollicetur. Cæterum in imperium ueniens/ & Tyberium extinxit/& ipſe non poteſt multũ tempus inſidiis interẽptus eſt. Sed hæc poſtea. Tunc autem Tyberius Gaiũ ſucceſſorẽ in principatu pronuncians/paucis diebus aduiuens uita defungit. Imperauit autẽ dies. iii. menſes. vi. annos .ii. &. xx. Gaius autẽ quartus romanorũ efficit imperator. At romani audientes Tyberii mortẽ/ hilares agere cœperunt/proſpero letifcati nuncio non tamen ad credendũ/uel exercendũ gaudiũ fiduciam gerebant/nõ quia fore nollẽt/nã multis ſuis pecuniis cõparare diligerẽt/illũ nunciũ uerũ eſſe/ſed timuere ne ſi falſo nuncio concitati/gaudia ſua proderent/ab illo cogniti perirent/quod eius morte gauderent. Plures quippe ille nobiles romanorũ extinxerat. Nam erat importabilis in ira/irreuocabilis ad quicquid perpetrandũ cupiditas impuliſſet/& ſine ratione quoque ludæorum occiſionem in ueniens/in omnibus quæ facienda decernebat aſper agreſtiſque conſtabat. Ob hæc illi mortẽ eius audientes ſuam letitiã manifeſtare uerebantur. Interea Marſias Agrippæ bonũ deportans nunciũ/ cum in balneo reperiſſet/iam egrediẽti noto ei ſigno dato/Hebræaq; lingua locutus/ mortuus eſt inquit leo. At ille uerbũ intelligens/gaudio cœpit extolli. Tibi inquit ſup omnia pro hoc ẽt bono nuncio gratiæ abundantes repoſitæ ſunt/tantum ut uera ſint quæ dicunt. Tunc centurio qui Agrippæ cuſtodiendo præerat/intendens tam feſtinationẽ Marſiæ q̃ aduenerat/ quã gaudiũ Agrippæ quod ex eius uerbis illi contigerat/ratus nouitatẽ quandã ſignificatã/interrogabat eos quid uellet ille ſermo q̃ fuiſſet allatus. Illi tantiſper ſecretũ auferre trepidabant/ſed dũ urgeret/nihil heſitãs indicauit Agrippa. Iã enim amicitiã magnã induxerat. Ille aũt gaudiũ magnũ illo ſermone præcipiens ꝙ ẽt ꝓſperitatem ex hoc Agrippæ cernebat cõuiuiũ ponit. Eis epulãtibus/potuque indulgentiore procedente/ uenit q̃dam dicens/uiuere Tyberiũ/& intra paucos dies in ciuitatẽ uenturũ. Tunc centurio aſpere ualde illo ſermone turbatus/propter quod cernebat morte digna quæ geſſerat/ꝙ morte Cæſaris audita/ cũ illo uincto gaudens cõuiuium celebrauerit/ex lecto ponit Agrippã. Tu inquit fallere feſtinaſti/ mortem imperatoris falſo denuncians/ſed ſcito hunc ſermonẽ pœna tui capitis expiãdũ. Hæc dicens/cõfeſtim ligari iubet agrippã/& cõſtringi arctiore cuſtodia. Et nocte quidẽ illa agrippa in malis fuerat cõſtitutus/ſequenti uero die ꝓ oẽm ciuitatem de morte Tyberii ſermo firmat/& iã iamq; homines illum ſermonẽ confidenter ac publicæ proferebant. A Gaio quoq; deſtinantur epiſtolæ/una quidẽ ad ſenatũ/ mortẽ Tyberii nuncians/altera uero ad piſonẽ cuſtodẽ tunc temporis ciuitatis in qua iubebat agrippam ex militũ auferri cuſtodia/& ad domũ tranſferri in qua primitus habitabat/antequam haberet in uinculis/& ibi tunc interim erat i remiſſiori cuſtodia. Sed Gaius poſtquã romã uenit/ Tyberii corpus ſecũ adducẽs/iuſta ei ſecundũ morẽ patriũ opulenter magnificeq; celebrauit. Agrippam uero cũ ipſa die cuperet abſoluere/Antonia ꝓhibuit/nõ odio aliquo circa uinctũ/ſed opinioni conſulens Gaii/ne putaret mortẽ Tyberii gratanter accipere ſi eũ tã celeriter abſoluiſſet quẽ ille euinxerat. Verumtamen non multis diebus prætereuntibus eũ accerſiuit in domũ tondiq; præcepit/& ueſtibus cultuq; mutato diadema capiti eius impoſuit & regẽ confirmauit Tetrarchiæ Philippi/donans ei etiam lyſaniæ alterã Tetrarchiã. Pro catena uero ferrea quã gerebat aureã ei parem pondere condonauit. Magiſtrum autem equitum in iudæa conſtitutorum maxillum deſtinat. Verum ſecundo anno Gaii Cæſaris agrippa poſtulat/ut nauigare permitteretur ad propria/quo prouinciam ſibi commiſſam/ & aliqua neceſſaria certo diſpenſans moderamine/ reuertatur. Et permittente imperatore/ uenit in patriam/& præter ſpem omnium rex ab omnibus cernebatur cum magno miraculo & in hoc cunctis apparebat/quantam habebat in omnibus fortuna licentiam. Omnes etiam hæſitabant comparantes penuriam hominis in quam tempore priori deuenerat/& proſperitatẽ

præſentem

præſentem qua fuerat ſublimatus. Plærique etiam beatificabant hoſem/ q̃ non fuerit defraudatus re/ cuperatione fortunæ. Alii ẽt pene incredibilia putabãt/licet ſuis intuerentur obtutibus. Tantaq̃ qp/ pe in Agrippa rerum mutatio cernebatur/ut quorũdam mentes verterentur in dubium.

Qualiter Herodes Tetrarcha veniens Romam/accuſatus fuerit ab Agrippa/& in exilium miſſus cum Herodiade. Cap. XVI.

HErodias autem ſoror Agrippæ quæ herodi iuncta fuerat. Tetrarcha enĩ erat iſte Galilææ p̃uinciæ & trans Iordanẽ/poteſtatẽ fratris ex inuidia nõ ferebat/q̃ eũ in maiori dignitate cerneret q̃ maritimũ/& q̃ de p̃uincia quidẽ cũ fuga diſceſſerit/debitũ nõ ualens abſolue/ re reuerſus aũt eſſet cũ ampliſſima dignitate. Contriſtabaʒ igiʒ grauiterq̃ portabat/ tãtã mutationẽ fratris/maxie aũt qñ eũ intuebaʒ cũ regalibus inſigniis incedentẽ atq̃ hincinde circunſfer re multitudine populorũ, infœlicitatẽ ſuæ tolerabat inuidiæ. Sed uiri animũ concitabat/exhortãdo/ ut Romã nauigaret/ſimilemq̃ ſibi dignitatẽ imploraret a Cæſare/intolerabilẽ náq̃ ſibimetipſi uitã eſſe firmabat/ſi agrippa filius Ariſtobuli/qui culpatus a patre/mori meruerit/ inopia magna cõpreſſus/ita ut aliter nõ poſſet euadere creditores niſi nauigatione diffugeret/atq̃ hoc modo patria dece dens cũ regali fuiſſet dignitate reuerſus/ipſe uero cũ eſſet filius regis/& frater eius qui Tetrarchiã il lã ante poſſederat unde magis ei cognationis iure deberet ſederet in humilitate/priuatæ degens ui/ tæ. Quod ſi antea nihil herodẽ contriſtabat/q̃ minorẽ honorẽ parente proprio poſſideret/ſalutem tũc excitari deberet cõſanguinei tam præclariſſima dignitate/neq̃ ſe pati debere/ſuperari ab eo/cui pecunia ſua ſubuentũ eſt/confuſionicq̃ debere deputare ut ille præiret honoribus/q̃ anteriori tpe ſua ſuſtentabaʒ miſericordia. Verũ romã inquit pergamus/nec labori parcentes/nec ſumptibus/non enĩ p̃ auro re peritura debemus p̃hiberi/ne ad honores ualeamus ampliores aſcendere/ſed omne qcqd nobis eſt expendamus/ut regnũ ualeas adipiſci. Ille uero repugnabat ociũ diligens & quietẽ/& mole ſtiã Romæ declinans/moliebaʒ eã ratione deplacere. At illa quanto uidebat eũ quieſcere cupientẽ tanto amplius inſtabat/iubens ne aliqd agendũ prætermitteret/quo poſſet regnũ a Cæſare promere ri. His igitur illa nullo modo ceſſabat donec ſæpius fatigando in eum ſuam fecit tranſire ſentẽtiam. Ille igiʒ præparãs opulenter uniuerſa/& nihil ſumptibus parcens/nauigat Romã/ſimul ſecum hero diadem adducens. Agrippa uero intentionem eorum intelligens/uel qualiter præparabantur at// tendens etiam ipſe ſeipſum præparabat. Cum autem nauigaſſe eos cognoſceret/ mittit etiam ipſe Romã quẽdam de libertis ſuis noie Fortunatũ/plurima Cæſari munera deportantẽ/& epiſtolã aduerſus Herodẽ. Ipſum etiã inſtruit/quæ ore proprio Gaiũ edoceret oportunitate reperta. Qui cũ ſubſecutus eſſet Herodẽ epiſtolas Cæſari reddidit. Ná ſimul in Dicæarcheã ueniẽtes/Gaiũ apud Ba ias nõ inueniũt/quæ ciuitas eſt parua cãpaniæ. v. ſtadiorũ interuallo diſtans a Dicæarchea. Habitacu la quoq̃ ibi impialia opulenter, cõſtructa ſunt opibus diuerſorũ p̃ tẽpora principũ magnifice peror/ nata. Lauacra calida illic locus exhibet/aquis ex terra ultro manantibus/aptis ſaluti corporum/ quæ ibi lauari contigerit. Gaius aũt mox ut Herodẽ ſuſcepit & primũ ſermonẽ cũ eo cõmiſcuit/ cõfeſtim Agrippæ ſuſcepit epiſtolas/quibus accuſationes cõtinebaʒ Herodis. Accuſationes erãt huiuſmodi cõſiliũ habuiſſe Herodẽ cũ Seiano aduerſus Tyberiũ/& cũ artabano Partho aduerſus Gaiũ. Proba/ mentũ aũt huius rei/haberet Herodes cõſtructionẽ ĩmẽſam armorũ. q̃. lxx. milibus pugnatorum ſuf feciſſet/hanc in armamẽtario Herodis repoſitam dicebat aſſeruari. Quibus lectis motus Gaius per contatur Herodem/ſi uerum eſſet quod de armis nunciaretur. Ille uero cum aliter dicere non poſ// ſet. ne ueritate conuinceretur/reſpondit eſſe arma. Tunc Cæſar ueram credens accuſationem tetrar chiam eius abſtulit/& agrippæ regnum contunxit/ſed etiam omnes eius opes ſimiliter agrippæ cõ/ tribuit/ipſum autem æterno condemnauit exilio/habitaculum illi conſtituens in lugdunenſi gal// liæ ciuitate. Cognoſcens uero Herodiadem agrippæ eſſe ſororem/opes & alia quæcunque propria eſſe probarentur ei reſtituit/arbitrans in conſilio uiri conſciam non fuiſſe/tutabatur enim eam q̃ ſo ro em agrippæ cognouerat. At illa tu quidem inquit imperator magnifice ſatis ſicut dignitatẽ tuã decebat hæc mihi largiris/uerum ego tuo uti non poſſum beneficio/tuiſq̃ muneribus propter dile/ ctionem qua marito meo conſtringor/cui ſocia in proſperitatibus exiſtens/ iuſtum non exiſtimo ut eam in hac fortuna derelinquam. Tum ille magnitudinem animi eius indigne ſuſcipiens/ſtatim eam cum herode miſit in exilium/eiuſque ſubſtantiam agrippæ contribuit. Et Herodiadi quidem pro in/ uidia quam circa fratrem gerebat/& Herodi ob id q̃ muliebres orationes & uanitates aduertit/tale iudicium ex prouidentia diuinitatis illatum eſt. Gaius autem primo quidem ac ſequenti anno ma/ gnifice rebus utebatur/& mediocrem ſemet exhibens/ fauor illi per dies tã apud Romanos/q̃ apud cæteros ſubiectos amplior augebatur. Sed procedente tempore magnitudine dignitatis humanum perdidit intellectum/& ſeſe uolebat diuinitate quæ uera eſt honorari.

Seditio Iudæoꝝ & gentiliū in Alexandria cōſtitutoꝝ & legatio utrorūq; ad Gaiū. Cap. XVII.

ILlo tpe cum in alexandria ſeditio proueniret inter Iudæos ibidē habitātes/atq; paganos/ terni ex unaquaq; parte legati nituntur ad Gaium.

Accuſatio iudæoꝝ ab appione legato partis alexādrinoꝝ propter quod ſtatuā Cæſaris non haberent. Cap. XVIII

IRat uero inter alexandrinoꝝ legatus unus/appio noīe/qui Iudæos plurimū blaſphemabat/multa quidē & alia dicens/illud autem eos præ cæteris accuſabat quoniam Cæſaris honores haberēt oīno contēptui. Ná Romano Impio ſubiectos/tēpla Gaio fundare altera cōſtituere/atq; alia ſicut diis celebrare firmaret/a ſolis iudæis duci pclamat igloriū debere quoq; iſtos ſimulachris honorare Cæſarē/nomēq; eius hēre iurabile. Hæc igit̄ appiōe/& alia huiuſmodi duriſſima plocutio/qbus eū in ſupbiā eleuari poſſe cēſebat. Philo ecōtra ſuſcepit/q ꝓperat legationi Iudæoꝝ uir in oībus utiq; magnæ gloriæ/ná Alexādri alabarchæ germanus extabat philoſophiæ quoq; nō expers/idoneus etiā defenſare cauſas/& porare q̄cūq; accuſationibus ſubiacebāt. Ad hūc ex ſecretario Gaius iubet excludi/abſentemq; fieri. Ná indignatione ſuccenſus eſt/ut crederetur aliqd ſæuiſſimū ppetrare. Tū Philo egrediens e ſecretario dixit ad iudæos qui forte circa illū fuerant/ut aio cōfidentes exiſterent/neq; Gaii furore terterent̄/ná ꝓpe eſſe/ut ipſis operibus deū repugnare/clareſceret.

Qualiter iratus Gaius mittit Petroniū ducē ad Syriā cū huiuſmodi mādatis/ut cōgregata manu pugnaret cum iudæis/ſi nollent eius ſuſcipere ſimulachrum. Cap. XIX.

INterea Gaius grauiter ferēs/q̄ i tāto deſpectu apud Iudæos ſolos exiſteret legatū i Syriā mittit Petroniū/ſucceſſorē Vitellio/iubens ut cū numeroſa manu iudæā inuaderet/ & ſiq dē ſponte ſuſciperēt eius ſimulachrū/erigeret̄ in tēplo dei/ſi uero reſiſtere moliret̄ pugnādo ſupans/idipſum incūctanter efficeret atq; ita Petronius in Syriā decreta Cæſaris exigens pgebat/ut mādatis Cæſaris miniſter exiſteret. Cūq; auxilia plurima quāto potuit congrēgaret duaſq; Romanæ militiæ legionis aſſumeret/Ptolomaidā uenit ibiq; hibernia pagēs/ut primo ueris tpe præliū poſſet agere cū iudæis/inde quoq; cōſiliū ſuū Cæſari p litteras ītimauit. Ille aūt laudabat eius ſniam iubēs ut nullo mō ꝓtermitteret/& ſi minus obediētes eſſent/præliū iudæis intētius īportaret. Interea iudæoꝝ multa milia ueniūt ad petroniū in Ptolomaidā depcantes/ne ad ſolutionē/& ad trāſgreſſionē paternæ legis cogerent̄. Si aūt modis oībus ſtatuiſſet ſimulachꝝ in hieroſolymā iferre/ibiq; cōſtituere/ſemetipſos primitus ſi placeret iterimi poſtulabāt. Neq; n. poſſumus inqunt quo ad uiuimus rē iſtā admittere/quæ nobis ne fieret interdicta eſt/ab eo legiſlatore/cuius auctoritatē non ualemus oīno cōtēnere/neq; illas cōſtitutiōes paruipendere poſſumus/quos ꝓpani maioreſq; nſi utq; ad ſuū interitū ſeruare. Petronius aūt reſpondit. Si in primis eſſem/ut meis uterer ad agendum quod oporteret cōſiliis/iuſta uobis ad me hæc eēt oſo/núc aūt Cæſare iubēte/incubuit mihi multa neceſſitas/eius decreta cōplēdi/ne ſi cōtēplero aliud piculū maius īcurrā. Tūc iudæi/qñ īqunt ita ſapis o Petroni ut trāſgredi Cæſaris mādata nō audeas/neq; nos legis diuinæ ꝓcepta trāſgredimur/q uirtute maioꝝ nſoꝝ & laboribus iſtituti/núc uſq; ſine trāſgreſſione uiuimus/neq; in tantā auſi fuerimus nos ꝓcipitare neqtiā/ut quæ a deo interdicta ſunt fecerimus/uel aliqbus bonis illecti uel metu mortis adacti. ſed fixū aio tenemus ut ꝓ ſeruatiōe legis noſtræ cūcta picula ſubeamus/ſpē gerētes fortiſſimā deū nobis auxiliaturū ī ꝓſentia/& mercedē poſtea redditurū/ſi ꝓ eius cultura fuerimus/aliqua mala ppeſſi. Si uero uoluerimus tibi obedire/nō ſolū infamiā debilitatis incurrimus/q̄ tiore trāſgreſſores legis efficimur/uerūetiā īmaniter offendimus deū/q ēt te iudice multo antiqor tpe cenſet̄ eſſe q̄ Gaius. Tūc Petronius cōſideras ex uerbis eoꝝ īmutabile firmūq; ꝓpoſitū & ſine pugna non poſſe gaii ꝓcepta pficere ī eius erigēdo ſimulachro/nec ſine multa cæde negociū illd̄ euadere/aſſumēs oēs amicos/& cūcta ſua ſeruitia/in Tyberiadē pgit uolēs iudæorū & cōſtituta cognoſcere uel cuiuſmodi eēnt/uel qualibet ordinibus haberent̄. Iudæi uero magnū qdē ſibi ex bello romanoꝝ cernebāt īminere piculū. ſed magis iudicabāt ſubigi/ q̄ impii efficerent̄ in deū. Multa itaq; milia Petronio in occurſum ueniūt ad Tyberiadē undiq; cōfluētes & ſupplicationibus utebant̄ nec cogerent̄ ad talia/neq; polluere ciuitas erectiōe ſimulachri. Ad hæc Petronius/& pugnabitis iqt cōtra Cæſarē/neq; illius potētiā neq; ueſtrā reputātes īfirmitatē. At illi/mime nos inqunt pugnare diſponimus/uerūetiā ſumus mori ante pati/q legis noſtræ mādata ſoluamus. Simulq; in faciē proſtrati/ꝑmi ſe patos eſſe firmabāt. Et hæc qdē p dies. xl. gerebāt culturā quoq; terræ negligētes/cū maxīe tps exigeret. Ná iā ea ps āni uertebat̄/qñ ſolēt ſemina terræ mādari tātus quippe eos fauor moriēdi accēderat ne ſimulachrū aliquod poneretur in ciuitate. Taliter igitur ſe rebus habentibus/Ariſtobulus agrippæ regis frater/& Elicias maior/& alii quoq; optimi uiri ex eadē ipſa familia/& plures de primatibus ad Petronium uenere depræcantes/ut bene de negocio præſenti conſuleret/neque de tantæ multitudinis

perditione

perditiõe cogitaret/quin potius ſcribendũ Gaio decerneret/ſignificãs īmobilẽ aĩum iudæoꝝ/neq; eos cõſtitutionẽ ſimulachri uelle ſuſcipere/oẽm quoq; culturã terræ negligere/ſed in occurſum ſuũ uenif ſe/& pugnare quidẽ nec uelle nec poſſe/mori tñ incũctanter paratos/antequã trãſgreſſores ſuæ legis exiſterẽt/debere igit cõſuli/ne in aliud intẽta multitudine terra inculta remaneat/& poſtea p inopiã latrocinia perpetrarent. Fortaſſis enim poſſit Gaius Tyberius emoliri/& nihil crudele decernere/ne q; alia diſponere quibus ad ſeditionẽ populus/Excitet. Et ariſtobulus quidẽ/aliiq; qui cũ illo erãt talibus Petroniũ depræcant. Petronius uero iſtãte ariſtobulo & cæteris uidẽs quoniã nõ pro rebus ſui nimis ſupplicãt/uidẽs etiã ludæoꝝ cõſtantiã ſeuũ quoq; ratus/ut multa milia hoium per ipſum darẽ tur in mortẽ/ſi uellet Gaii furiæ miniſtrare/ſimul etiã ſe deũ offenſurũ/& cum peſſimis poſtea ſpecibus aduiuere/multo melius iudicat/ut ſcriberet Gaio/aut eius animũ mitigans/ut nihil p eũ iniquũ cõtingeret/aut ſi forſitan indignationẽ cõmoueret q; eius minime mãdata compleuerit/ & aduerſus eũ aliqd mali decerneret/bene cõtentũ eſſe iudicabat p meliore cã/& pro tanta hoium multitudine ſubire diſcrimẽ. Conuocãs igit in Tyberiadẽ magnã multitudinẽ iudæorũ/nã multa milia illuc fuerant cõgregata/& cõſtituẽs in circuitu cũctas militias & turmas/uiſus eſt primo nõ ſuã/ſed Cæſaris proferre ſententiã dicens/timere ſe iracundiã Gaii/proinde acceſſurũ ad perficienda quæ ſibi præcepta ſint oportere ſe firmabat/qui tanto ſuiſſet ex eius beneficiis honore ſublimatus/ut nihil cõtrariũ eius uoluntati perageret. Verũ nõ arbitror inquit iuſtũ eſſe ut ſalutẽ honorẽq; meũ nõ p uobis q tã plures eſtis impendã nec pmittã/ut per me paternæ ueſtræ legis inſtituta ſoluant/neq; adeo dignita tẽ tẽpli dei cõtẽnere/ut p poteſtates principũ/iniuriæ ueſtris religionibus ingerant/ſed ſcribã ad Gaiũ ueſtras illi uoluntates intimans quantũ poſſum cãm adiuuans/& ueſtrũ in bono propoſitũ/& ſpero quia aderit deus/cuius poteſtas potior eſt oi humano molimine/humanaq; uirtute/potẽs eſt enim & uos in cõſeruatione legis ueſtræ protegere/& me tutari/ut nec ab ipſis etiã excidã humanis honoribus/q; ſi etiã exaſperet forſitan Gaius/ut irã ſuã in me uellet effundere/ſumã omne periculũ oẽm miſeriã/quæcũq; corpori poſſit infligi/ne uos tantos pro rebus optimis peũres intuear. Ite igit unuſquiſq; ueſtrũ ad opus propriũ/& terræ ueſtræ culturã impendite/ego uero Romã litteras deſtinabo/& oĩa pro uobis/tã p me q̃ per amicos/quæ rei cõueniant agere nõ omittã. Hæc dicens/ iudæoꝝ dimitti congregationẽ iubet ut culturæ terræ diligentiã exhiberẽt. Oẽs aũt nobiles populos alloquio adhortabat ut ſpem meliorẽ gererẽt. Et ille quidẽ hoc modo multitudinẽ letificare feſtinabat. Deus aũt ſuã manifeſtauit repente p̃ſentiã & adiutoriũ ſuũ in oĩbus fore Petronio. Simul enim ut finem loquendi fecit/cõfeſtim ingens deſcendit pluuia præter ſpem oium/nã illo die ab ipſo ſolis ortu ſerenitas magna claruerat/nullũq; ſignũ pluuiæ i cœlo fuerat uiſum/ſed ẽt oĩs annus magna fuerat aridi tate ſiccatus/ita ut deſpatio fuiſſet exorta/nõ ſolũ pluuiæ/ſed ẽt ſi unquã poſſet cœlũ tectũ nubibus apparere. Tunc igitur etiam præter conſuetudinem tanta inundatio uenit aquarum/ut ludæis ſpes magna fecit in nullo fruſtratum iri Petronium pro eorum negocio laborãtem. Petronius autem amplius obſtupuerat/uidens manifeſtiſſime deum iudæorũ ſe conſolatorem oſtendere/& multum ſuam declaraſſe ſententiam/ita ut nec illi forte contradicere ualerent/quibus religioni noſtræ reluctari tota laborat intentio. Scribit ergo ad Gaium poſtulans/ne tanta milia hominum contemneret/quæ non poſſent ſine bello & ingenti cæde a tranſgreſſione ſuæ religionis impelli perire quoq; tanta tributa quæ ab illa gente darentur/memoriam etiam non bonam Romani nominis in poſteriora tempora relinqui/ſuper hoc quoq; uirtutem diuinam Iudæis præbere præſidium. Nam probatum eſſe firmabat pro Iudæis euidenter inditium. Et Petronius quidem huiuſmodi litteras deſtinauit/Agrippa uero rex/iam.n.tunc Romæ fuerat amplius in amicitia Gaii gratiaq; creſcebat. Et forte quãdam die epulum præparauerat Cæſari/ubi magnam impenderat diligentiam/ut omnium in cibis elegantiam uinceret/oẽſq; ſuauitates/& delicias ſtudioſius prouideret ita ut nõ ſolum cæteros anteiret/ad inuentionibus epularum/ſed nec ipſe Gaius multum cupiens ei poſſet æquari. Tunc Gaius ad modum admiratus tam ingenium/eius q̃ magnificentiam animi/q; ſuper uirtutem ſuam ſumptus expẽderet ut ſibi placeret/uoluit munificẽtiam Agrippæ remunerare. Tum itaq; ex deliciis & uoluptate ac uino hilarior effectus cum ab agrippa ad potum inuitaretur/& primum inquit quam tibi honorificentiam exhibui pro beniuolentia & fauore q̃ circa me ſemper habuiſti/ut etiam apud Tyberium periculum ingens incurreres/uerum quia in omnibus te uideo & uirtute præditum/ & nos amore ſuperantem/indecorum exiſtimo tuo circa me ſtudio ſuperari. Volo itaque quod antea minus feci/modo perficere/& tantas tibi munerum copias attribuere. ut magnum nomen tuis opibus/& tuis accedat honoribus. Et ille quidem hæc dicebat/exiſtimans q; poſſet aliquos reditus ſibi denodare/uel ciuitates exhibere. Ille autem quãuis præparatum haberet/quod petere cupiebat/timens uero/ſuam noluit aperire ſententiam/ſed confeſtim reſpondit Gaio/quia neque primo lucro/ ſed eius gratia delectatus/ut contra Tyberii præceptum ſtudium accurationis ei impenderet/ neque modo ſe aliquid agere intentione lucri/ſed ſola eius gratia ſemper fuiſſe contentum/ nam & multa ſibi

ab eo & maiora fuiſſe donata/quæ ſi tua ingt uirtute tuaq; potētia minora ſunt/meo tñ hoc eſt acci/ pietis merito & dignitate mea/multū cōſtat eſſe maiora. Gaius aūt obtupeſcēs eius cōtinētiā magis inſtabat/ut diceret quod ſibi cuperet donari. Ille qūo inquit o dñe magnanimitate nimia dignū me muneribus tuis exiſtimas/poſtulem/nihil quidem quod ad diuitias opeſq; pertineat. nam me anterio ribus tuis muneribus admodum locupletē reddidiſti/ſed illud peto/quod tibi & opinionē pietatis ef ficiat/& diuinitatis mereatur auxiliū/una etiā mihi gloria fuerit apud andiētes/q; nihil a te petierim ad uſus ptinens tēporalium rerum. Poſtulo igitur ut erectionē ſtatuæ quā in tēplo Iudæorū faciendā petronio præcepiſti/ultra nolis effici. Et ille quidē licet periculoſum exiſtimaret illud expoſcere/ nā niſi rectū quod petebatur iudicaret Cæſar/nihil aliud niſi mortē adferret illa petitio/ergo quātis pe riculoſum eſſe cenſeret/tñ contemptus aliis ſibi neceſſariis/& utilibus/illud a Cæſare poſtulauit. Ga ius aūt tū ab eo q; ab agrippa taliter fuerat accuratus/quia idignū exiſtimabat mendax corā tantis arbitris appere ante quos alacriter compellabat agrippā/quod uellet experete paululū ſui pœnitēs/ mox uero uirtutē agrippæ miratus/q; ſuū regnum non redditibus nō pecuniis nō alio quocunq; mu nere amplificare cupiuerit/ſed pro conſeruanda lege culturaq; diuinitatis illibata celebranda inter/ uentor extiterit/conceſſit/ac ſcribit ad Petroniū/laudās qdem eum/q; exercitus iſtruxerit/pugnare/ q; cū iudæis fuerit præparatus/& omni niſu laborauerit iniuncta pficere. Verū ſtatuā inquit. ſi te cō/ tigerit erexiſſe/ut cōſtituta eſt perſeueret/ſi uero nec dū erecta eſt/nihil ultra fatigandū exercitū/ & auxilia dimittenda/teipſum uero ad ea quæ miſſus es curanda cōuenit proficiſci/nā ultra iā opus nō habeo ut erigaſ ſtatua. Hoc enim agrippæ gratiæ cōceſſum eſſe uolo/uiro honorabili mihi ſemper/ ſed nūc amplius honorādo. Et Gaius quidē talia ſcribit Petronio antequā ſeditio maior oriret. Nam ita iā mētes oium tumebāt atq; talia uoluntatū eoꝝ indicia mōſtrabant/ut ſi forte cōtrarius nūcius aduenirēt/parati eſſent aptū bellū gerere cū Romanis. Sed Gaii amicus erat obnoxius turpitudini/ alienis bono cōſilio/& in omnibus quæ facienda decerneret/ita magis pertinax ad implendū/mode rari ſe nullo mō ſciens/ſed beatitudinē iudicās/ſi omne quod ſibi eſſet uoluptati pficeret. Poſtea ſcri bit Petronio huiuſmodi uerba. Quomodo iquit dona quæ tibi iudæi dedere/meliora iudicas/q̄ mea cōplere præcepta/& cuncta quæ illis libita ſunt ſtudes efficere/mea mādata contēnens/iubeo tui te/ metipſum iudicē fieri/& eligere qd debeas pati q me ad tantā iracundiā cōcitaſti. ut exēplū efficiare cunctis & præſentibus & futuris q; nullus audeat impatoris mandata cōtēnere. Hanc igiē epiſtolam deſtinauit quidē Petronio/nō tñ ipſo uiuente perducit. Petronius aūt tardius eā aliquanto ſuſcepit/ remoratis nauigio portitoribus/intātū ut etiā ante hanc epiſtolā alias/petronius litteras accepiſſet in quibus de morte Cæſaris certior redderet. Non eni obliuiſci poterat deus tantorū piculoꝝ/quæ Pe/ tronius cū alacritate magna ſubierat/ut iudæis in honore eius religionis gratiā præſtitiſſet/ & Gaiū de medio auferens/mercedē illi dignā pro illius impietate reſtituit coopatus eſt aūt Petronio. Nam tanta illi dilectio cōparata eſt/tā Romæ/quā in uno quoq; regno/ut dei gratia ſup eū euidēs apperet Romæ quoq; ſenatorii ordinis & quotquot dignitatibus eminebāt tam uirtutis merito/q̄ odio Gaii quod ꝓpter eius crudelitatē iniquitatēq; cōceperant/circa Petroniū magno fauore ferebant. Mortu us aūt eſt/nō poſt multū temporis quam fuerat epiſtola ſcripta Petronio in qua eū morte dānauerat. Cauſam autē per quam extinctus eſt. & totum ordinem inſidiarum/narrabo procedente ſermone. Petronio uero primo uenit epiſtola/mortem indicans Gaii poſt aliquantum uero temporis ea i qua propria manu ſemetipſum interimere iubebatur. Vbi miranda eſt diuinæ clementiæ prouidentia quomodo ſine ulla dilatione tantā illi retributionē mercedis indulſerit pro honore quē exhibuit tē/ plo dei/& ꝓ adiutorio quod Iudæis præſtitit/ut per eum beneficium ſalutis acciperent.

Peſtis quæ contigit Iudæis in Babylonia cōſtitutis ꝓ Aſineū & Amileū fratres. Cap. XX.

Contigit etiam per id tempus Iudæis illis qui in Meſopotamia & Babylonia habitabant ualde magna calamitas/ubi quoq; multa cædes accidit/quanta nunquam ante refertur in hiſtoria. De qua cuncta diligenter abſoluam/ut cauſas ipſas ex quibus prouenit inſi/ nuem. Neerda dicitur Babyloniæ ciuitas/admodum populoſa/habens circa ſe pluri/ mam fecundamque regionem/quæ cum aliis plurimum bonis/tum etiam hominibus referta eſt/ hoſtibus quoque ipſa dicitur inadibilis. Nam eam Eufrates undique circumueniens/in medio con/ tinet uniuerſam. Ad hæc etiam mœnibus eſt munita firmiſſimis. Eſt autem alia ciuitas cuius Niſi/ bis uocabulum eſt/circa eiuſdem fluminis fluenta conſtructa/unde Iudæi quoque natura confiden/ tes locorum/cenſum quem ſolent in honore dei tribuere/ibidem cuſtodiendum illo tempore depo/ nebāt. Sed etiam alia munera decora templorum illis ciuitatibus habuere/nam eis ueluti pœno/ uel promunctorio munitiſſimo ſecurius utebantur/hinc autem in hieroſolymam cum tempus expete/ ret pecunias dirigebant. Plura quoque inde hominum milia paſcebantur. Erant itaque duo quidem homines/Aſineus/& Anyleus nomine Neerdatienſes quidem genere/& inter ſe germani fratres.

Hos ꝓceperat

Hos præceperat mater/nã patre orbati fuere/ut nauiũ operarent uelamina/quia non indecorũ apud eiuſdẽ loci ciues hoc opus habebat/ita ut etiã plures apud iudæos uirorũ/eis exerceant opibus quæ uſui marino pficiant. Hos quadã die magiſter qui eidẽ operi præerat/apud quem etiã ipſam artẽ didi cerant/de aduentu & tarditate culpauit/in eoſq; uerberibus ultus eſt. Illi ergo graniter hoc ferentes/ arma quæcunq; in eius domo ſeruabant abripiunt/& pergunt in quendã uicũ/qui diruptio fluminũ uocabat/ubi optima ſolebãt paſcua germinare/eaq; ibi repoſuerũt. Quo facto/congregant eos plurimi iuuenes quotquot egeſtate laborãt. Hos armis inſtruunt ipſi uero ueluti ductores agebant. Ibi quandã ſibi extruentes arcẽ demandãt uniuerſis qui per illa paſcua armenta ſua ductabãt/ut eis cenſum redderent/atq; ex hoc & cũ eis amicitiã haberent/& aduerſum hoſtilem quidẽ populũ ſi for te prorũperet auxilio ſe fore firmabãt. Illi uero dicto obedientes fuere/nõ eni aliter facere ualebant/ & ex pecoribus mittebãt quantacunq; iubebant. Hinc proinde manus illis & uirtus amplior accede bat/& poteſtatem habebant quæcunq; animus uellet efficere/alios fugare uel ledere/alios regere uel curare/nõ ſolũ incolas regionis/ſed etiã quos ſorte tranſire cõtingeret/nomenq; eorũ formidoloſum ſatis habebat & per dies ſingulos de eis ſermo creſcebat/donec ad regẽ Parthoꝝ uſq; peruenit audi tus. Satrapa uero Babyloniæ poſtquã iſta cognouit uoluit eos in ipſis initiis reprimere antequã eis li centia creſcente/malũ amplius oriret. Et cõgregans manũ quamplurimã potuit/ſed etiã ex Parthis/ Babyloniſq; quãplurimos/aduerſum eos repente/tẽdebat/nolens eos nunciũ ſui antequã ueniret ac cepere/per occulta ductans exercitũ. Et ueniens in quendã nemoroſum locũ/ibidẽ latuit. Et ſequenti die/illuceſcebat nãq; ſabbatũ quo iudæi nihil operant/ratus eſt reſiſtere nõ auſuros/atq; hoc modo ſine pugna uinctos poſſet abducere. Paulatim ergo ac pedetẽtim accedebat ad locũ/ut cũ proximus fieret ſtatim in eos irrueret. Sed Aſineus ſicut forte cũ aliis nõnullis cõſederat/ante quos arma fuere iacentia/o uiri inquit/hinnitus equorũ meas aures allapſus eſt/nõ equarũ amore/ſed equorũ uiros ue hentiũ hinnitus exiſtere/nã etiã ſtrepitũ frenorũ ſimul aduerto. Vereor itaq; ne nos circunfuſi hoſtes aggreſſi ſint. Sed citius quiſpiã ex uobis ſpectatũ præcurrat/qui nobis quid nã iſtud ſit manifeſte de/ nunciat. Opto aũt falſa me locutũ fuiſſe/& deceptũ potius ueri ſimilitudie/ſonitus/quã uera ſenſiſſe. Et ille quidẽ huiuſmodi uerba locurus eſt. Cũ ecce/ſimul quidã adueniũt ſpeculati negociũ/& celeri ter accurẽtes/neq; tu inquiũt falleris/ſed itegre cõiectaſti/quæ aduerſus nos gerunt. Ab hoſtibus cir cundati quippe ſumus dolo/nihil brutorũ animaliũ differentes. Nã plurimus equitatus inuadit/eo p/ ſertim tẽpore/quando nudi omnibus armis extamus/ob id/q; lex paterna uacare nos/& nihil agere præcipiat. Aſineus porro nõ ſecũdũ ſpeculatoris ſententiã q; deberet fieri decernebat/ſed legale ma/ gis exiſtimans/ne dimiſſis manibus peuntes leticiã hoſtibus exhiberẽt/oportere iudicabat/ut nõ ſine hoſtiũ ultione operarent. Arma itaq; corripit/alios q circa illũ erant ſimiliter adhortat/ eos in auda ciã excitans/ut uirtutis memores hoſtes itinere feſſos inuaderent/atq; impetũ faciẽtes/multos obtrũ cant/alios effugauerũt. Nã eos ſecuritas qua ſe putauerãt quaſi cũcta parata reperturos/ ignauos & molles effecerat. Parthorũ aũt imperator cum ei tale nunciũ adueniſſet/obſtupefactus ſuper illorum fratrum audacia/deſiderauit eos uidere/& cum eis miſcere colloquium/& mittit ex armigeris fideliſ ſimum qui diceret/quomodo imperator Artabanus quamuis læſus a uobis & quamuis ſua prouin/ cia deprædata/tamen nulla circa uos indignatione quã debebat accenſus eſt/ſed conſideratione uir tutis ueſtræ magis in ueſtram gratiam factus attonitus/miſit me/dextram uobis fidemq; præbiturũ/ ut ad eum ueniatis/& eius habeatis amicitiam/nullum dolum/aut inſidias formidantes/dona etiam ſe daturum promittit/& honoribus ſublimare/ex quibus potentia uobis maior accreſcat. Tũc Aſine us ipſe quidem diſtulit/ſed fratrem ſuum Anyleum cum muneribus mittit quæ præparare potue// runt. Et ille quidem ita perrexit/atque perueniens/ad imperatorem ingreditur. Artabanus autem audiens Anyleum ueniſſe/interrogabat cauſam/cur etiam Aſineus non ſimul aduenirẽt. Cunque audiſſet quod timore ſuum aduentum ſubtraxerit/tunc per deos cœpit patrios conteſtari/ nihil ſe mali factum/ in eos/ſi ſe eius committerent fidei. Inter illos barbaros eſſe ſolet indicium/ut nunquam quiſquam inter eos poſtquam dextram præbuerit mentiatur/nec quiſquam de fide dextram dantis dubitauerit. Et Artabanus quidem iſta gerens/mittit Anyleum perſuaſurum fratri/ut ad cum etiã// am ipſe pariter aduenirẽt. Agebat autem hæc imperator/ opus habens illis fratribus/ pro tuta/ mine illius Satrapiæ/propter quod in illa regione facile poſſent ab eius imperio decedere/ ut ante// quam tale aliquid contingeret/ipſe illos per amicitiam occuparet. Timebat etiam ne in Babylo// nia plurimi ſe Aſineo coniungerent/& ille manu ualida congregata præſertim in illis locis tam mu/ nitiſſimis/facile ſe a Perſarum imperio defenſaret. Et ille quidem talia reputans dimittebat Any/ leum. Anyleus autem perſuaſit fratri: intimans ei munificentiam & alacritatem imperatoris/tum etiam iuſurandum quod ei præbuerat: proinde ad Artabanum cum alacritate pergebant. Ille autem cum gtatia magna eos ſuſcipiens/ admirabatur Aſineum/quod ita magnanimus extitiſſet cum corpus poſſideret ad uiuendum breue/& quod contemptui ab intuentibus haberetur: eiuſque

prudentiã ſtrenuitatẽq; cõſiderans/fertur ad amicos dixiſſe/quod maior eſſet anima corpore tã mi/nore. Oſtendensq; Aſineũ uni ductorũ ſuorũ. Abdagati noie/atq; eius nomen indicans/oẽmq; uirtutẽ & ſtrenuitatẽ eius intimans/qualis extitiſſet in bello/Abdagates poſtulabat pmiſſum ſibi contribui ut eũ occideret/atq; iniurias eius & depopulationes quas in prouincias cõmiſerat/ultũ iſſet. Non p/mittã inquit imperator hæc fieri in eũ uirũ qui mea fide præſumens/dexterã a me/iurationemq; deo rum accipiens/uenire properauit. Tu quia uir bonus extas in bello/nihil periuriis meis opus eſt ut Parthorũ iniurias ulciſcaris/deſcendentẽ uero ſi cupis inſequere/eũ ſi poteris iure belli ſuperato. Ma ne itaq; facto/accerſiri iubet Aſineũ. Tẽpus tibi eſt inquit/o iuuenis ad propria deſcẽdi/ne forte plu/rimos ad te ductorũ irrites/& ſine mea cõſcientia pereas. Commendo aũt tibi Babyloniæ regionem ut eã ledi a latrõibus nõ permittas/ſed tua uirtute a malis oĩbus defendat. Dignus nãq; ſum a te opti mo hoie hanc rreciprocationẽ accipere/qui tibi fideles amicos omnino ſeruauerim/neq; ad eos atten di. qui fuerant ad tuũ interitũ irritati/ſed ad ſalutẽ tuã tutandã ſedulo feſtinaui. Hæc dicens eũ dona/tũ muneribus cõpetentibus/in propriã deſtinat regionẽ. Ille aũt domũ reuerſus/opida cõſtituit & ca ſtella/quæ primo fuere reſtaurando cõfirmat/atq; ita ex breui magnus effectus eſt/tantaq; per eum negocia gerebant/quanta nunquã ab alio ante ipſum geri potuerũt. ergo fuerat factus/ut ẽt ab ipſis Parthorũ ductoribus honorarẽt/qui ad illã regionẽ p tempora mittebant. Nã ſolã Babyloniorum honorificentiã habere minorẽ ducebat/quã ſuæ uirtutis merito debere iubebat exolui. Omnia igit negocia quæ in Meſopotamia gerebant/ex eius poteſtate pendebãt/& amplius eius fœlicitas per an nos. xv. amplificata creſcebat/& bonorũ omniũ uigore ac flore pollebat. Sed dũ tali ſperitate frue/rent ſubito malorũ illos occupauere principia quæ huiuſmodi de cauſis accidерunt. Poſtquam enim ſtrenuitate ac uirtute ad magnã peruenere potentiã/conuertunt ad iniurias ppetrandas/& tranſgreſ ſiones paternarũ legũ/cupiditatibus in tranſuerſum agentibus. Denig; Parthorũ quendã ductorẽ in/uadunt qui ad gubernandã illam miſſus fuerat regionẽ. Quem etiam propria uxor fuerat comitata. Hæc cũ in aliis pluribus rebus laudabilis extitiſſe/tunc pulcherrime cunctas fœminas anteibat/ita/ut magnum decoris miraculũ ſpectantibus apportaret. Hanc Anyleus ſiue pulchritudinẽ eius audi/tu cognoſcẽs/ſiue proprio uiſu proſpiciẽs/adamauit. Deinde cœpit inſidias eius uiro præparare/eũ/q; hoſtiliter inuadẽs interimit/illã aũt abripiens ſibi cõiunxit. Quæ mulier haud equidẽ ſine magnis calamitatibus Anylei domũ ingreſſa eſt/ſed tam ipſi quam Aſineo fratri magnorum malorum de/portauit agerem per huiuſmodi cauſam. Cũ enim illa poſt mortẽ uiri duorũ ſuorũ ſimulachra ſum/pſiſſet/quæ more paterno tã ab ipſa quã uiro eius religiõe colebant/cœpit ea domi habere/& ſimili ea cultu uenerari/ſed ẽt eũ alicubi forte pergebant in exteras regiões/ſecũ illa ſimulachra portabat Et primo quidẽ latenter hunc ritũ religionis exercebat/poſtea uero cœpit etiã marito mõſtrare/qua li modo uel lege deos illos cum primi ſui coniuge coleret. Tum ſocii eorum/qui ab eis inter pri/mos honorabantur/primum quidem inter ipſum anyleum locuti ſunt/quia non deceret Hebrai/eorum contempto/& neglectis ſuis legibus eam mulierem accipere/quæ contrario ritu aliam reli/gionem habens/interdicta ſibi ſacrificia diis extraneis exhiberet/debere illum aiebant rebus ſuis bene conſulere/ne forte amore mulieris & uoluptate corporis captus illa celebrari permitteret quæ ſe regnumque ſuum peſſundaret. Sed cum nihil proficerent talia commonentes/uirum etiam quen dam illorum qui maxime inter eos honore fungeretur/quod ampliore fiducia locutus ſit/interimit. Ille uero moriens/maledixit ipſi Anyleo/fratrique ipſius aſineo/cunctiſque ſociis/ut ſimiliter ab ho ſtibus interirent/ipſi quidem/quod tale in ſe facinus perpetraret/illis autem quod non prohibue/rint/neque ullum auxilium tulerint homini pro legibus paternis/& pro tota gente proloquenti. Cuius mortem omnes quidem graniter ferebant/tolerabant tamen non ob aliud/niſi quia illorum potentia ad infœlicitatem ducebatur. Cum autem culturam etiam deorum Parthorum audiſſent/ultra tolerandum non eſſe iudicabant opus anylei/quod in legem patriam iniuriæ gerebantur. Itaque plurimi congregati ad aſineum acceſſerunt/& cum magnis uocibus increpabant dicentes. Bene quidem eſſet/ſi neque plurimum tale aliquid fieret. Sed quia iam factum eſt/ſaltem nũc correctio conſequatur/antequam illud peccatum tam illi/quam cæteris omnibus adducat interitum/eiq; exprobrabant propter nuptias cum alienigena muliere confectas/contra conſuetudinem legis ipſo rum & ſuperſtitionem mulieris quæ ad iniuriam dei ſui fuiſſet inducta. Ille autem quamuis peccatum fratris cognoſceret magnorum malorum fuiſſe cauſam & fore/uerumtamen uictus conſanguinita/tis fauore tolerabat/ueniamq; fratri dabat/q; fortiore malo libidinis uincebatur. Sed cum plures ad eum per dies accuſationes a pluribus aduenirent/tum de his anyleo loqui compulſus eſt/increpans eum & quieſcere de cætero iubens ab illis operibus/& ut mulierem ad ſua propria/parenteſq; re uocaret. Sed nihil eorum uerborum præcipiebat effectum. Mulier autem ſentiens tumultum qui propter ſe populos obtineret/uenenum inter cibos dedit aſineo. Quo ille accepto/defunctus eſt. At illa ſine ullo timore poſtea degere cœpit/ſolum ſui iudicem habens/quem ſentiebat ſuo amo/

re conſtrictum

re conſtrictũ. Porro Anyleus ſolus regni moderamina excipiens exercitũ quæ ſumens/uicos Mithridatis inuadit uiri apud Parthos in primo loco cõſtituti/& Regis Artabani filiã in coniugio poſſidẽtis. Vbi cũ irrũperet/oia prædæ dedit/& multas pecunias inde/multoſq; captiuos abripuit/& numeroſum pecus abduxit/& alia plurima quæ ad diuitias opulentiãq; pertinere noſcuntur. Sed cum hæc Mithridates audiſſet/quod talis in ſuis uicis præda & captiuitas fuiſſet effecta/grauiter ferens/ quod ipſe ante nihil leſiſſet Anyleum. Anyleus uero quod exordiũ tantæ ſumpſiſſet iniuriæ/tanta in ſe diguitate cõtenta/cõgregans quamplurimũ potuit equitatũ/ſed ẽt ætate feruentiũ non minimã manũ aduerſus Anyleũ/uenit/& cõtendebat/ut cũ eo bello decertaret. Sed antequã ad eũ ueniſſet/quodã uico occulte caſtra diſpoſuit/ut inde proxima die in hoſtes irrũperet/quo ſabbatũ illuceſcebat quoniã a Iudæis ociũ & uacuitas exercebat. Anyleus aũt iſta cognoſcens aquodã homine Syro/alienigena ex alio uico qui cũ alia integre nunciaret/tũ etiã uicũ intimabat/ubi Mithridates manſionem fecerat milites itaq; paratos faciens/caſtris egreſſus eſt/cunctis ignorantibus quot aduerſus Parthos tenderet. Et circa noctis fere quartã cuſtodiã hoſtes inuadit/alios dormientes obtruncat/pleroſq; in fugam conuertit. Mithridatẽ aũt uiuũ tenẽs/ſecũ ducebat ſuper aſinũ nudũ imponẽs/quod ualde ignominioſiſſimũ apud Parthos habet. Cunq; ad locũ propriũ peruenit hortabant amici ut Mithridatẽ extingueret. Sed contra ipſum conſilium ille aliud dicebat/non rectum eſſe dicens/ut Mithridatem extingueret/uirũ primo genere apud Parthos ortũ/& neceſſitudine connubii apud regẽ Artabanũ magni fice honorabilẽ/núc aũt ut cunq; tolerabile cenſeat eſſe quod factũ eſt/quoniam ac ſi iniuriatus eſt Mithridates/uerumtamen beneficio ſalutis/erit ſe liberantibus gratiã debiturus/ſi uero quicquã patiatur/nequaquã regẽ Artabanũ patienter laturũ/ſed magnã cladem Iudæis importaturũ Babyloniæ cõſtitutis. Parcere itaq; illi melius uidetur/& propter conſanguinitatẽ qua regi cõiunctus eſt/ & pro tanta dignitate qua inter ſuos honorabilis ac magnus habet. Et ille quidẽ talia in contione loquens/ omnibus perſuaſit. Dimittitur igitur Mithridates. Sed ei reuertenti/eius mulier exprobrat/ niſi feſtinaret utpote regis gener in tanta dignitate cõſtitutus/ſupplicia ſumere de his qui contumeliã ingeſſiſſent. Turpe náq; illi eſſe dicebat/ut ſalutem eligeret poſtquam captiuus in manus hominis uenit/& nunc aut ultum ire ſuã iniuriã iotẽderet/aut ſe per deos iurare cõiugi fœdera ſoluturã. Has ille exprobrationes per dies ſingulos minime ferens magnanimitatẽ etiã mulieris metuens/ne inter eos cõiugiũ ſolueret/nõ ſpõte qdẽ neq; uolẽs cõgregãs manũ quã plurimã potuit aduerſus Iudæos tẽdebat in Tollennam/ſaluẽt æſtimans/ſi Parthus impune fuiſſet a iudæis repulſus belli certamine. Anyleus aũt ut cognouit ad ſe tẽdentẽ cũ multa mãu Mithridatẽ/igloriũ iudicauit ſi i locis ſuis mãeret/ & nõ magis anteueniens hoſtes occurreret/ex proſperitate prima cõfidens/iterũ ſe pugnaturũ credens/audientibus uirtutis etiã robur accreſcere. Multi itaq; ſe illi ſuperiorũ exercitus coniunxere/ ſperantes prædam ſe ſicut antea relaturos/& ipſa prima facie horrorem hoſtibus illaturos. Pergunt itaque illo die ſtadia nonaginta per loca uaga & inaquoſa iter facientes/ſed medio die ardore ſolis ingens ſitis iudæos occupat. Mithridates autem apparens continuo/feſſos itinere/ac ſiti fatigatos inuadit. Illi nec æſtum/nec arma ferre ualentes profugiunt. Parthi uero inſequentes/ magnam cædem faciunt/ Iudæorum multæ myriades occumbunt. Anyleus autem: & quotquot circa eum erant/ in ſilua ſe recipiunt. Mithridates itaque magnam uictoriam ſumens/magno gaudio cœpit exultare. Congregatur autem ad Anyleum infinita multitudo hominum peſſimorum & ſuam ſalutem paruipendentium quos Anyleus ſuſcipiebat/uolens ex his recompenſationem efficere multitudinis quæ bello perierat/ſed haud ſane ſimiles illis/qui bello perierant. Nam erat uulgus in exercitum. Sed tamen cum hac multitudine irrupit in uicos Babyloniorum/ eoſque paſſim depopulatur. Tum Babyloníi quamuis ad bellum parati/mittunt tam in Neerdam/ad iudæos qui ibidem habitabant/ tradi ſibi Anyleum expetentes. Illi uero nequaquam illorum ſermonem accipientes/ prouocabant eos ad prælium. Verumtamen aditum legatis Babyloniorum permiſere/ut ad Anyleum peruenirent/ & cum eo quicquid uellent protinus loquerentur. Babylonii locum integre ſpeculantes/quo ſe conſtituerat Anyleus/& cuncta diligenter inſpicientes occulti nocte ſomno depreſſos inuadunt/ necant quantoſcunque reperiunt/ipſumque Anyleum obtruncant/atque hoc modo Babylonii iniuriis Anylei/& grauedine liberati ſunt. Impreſſio nanque eis illa magna conſtabat/odio quo circa eos detinebatur. Nam pene ſemper inimicitias exercebant. Cauſa uero huius iræ fuit lex eorum paterna quam ille oppugnabat/& propterea ſibi ſemper inuicem æmulabantur/unde ſuorum quiſque oportunitatem inuenerat ab iniuriis non parcebat. Tunc itaque hoc modo pereunte Anyleo cœpere Babylonii iudæis inſtare. Illi uero & grauiter ferentes impreſſionem Babyloniorum/ & repugnare pœnitus non ualentes/in Seleuciam cum ſuis omnibus emigrarunt. Seleucia ciuitas eſt ad modum opulens & decora/quam Seleucus Nicanor fabricatus eſt. Habitant autem eam Macedonum plurimi/& græcorum abundantiſſimi. Et ibi etiam Syriorum non minima multitudo. In hanc igitur iudæi refugiunt/& per .v. quidem annos illeſi/& in experti malorum fuere. Sexto uero

anno/nã Babyoniæ corruptio eorum magna cõtigit & ruina/& ob hoc plurimi in Seleuciã magis/ magiſq; cõfugiunt/eos amplior ibi clades ſuſcepit/propter cãm quã breuiter enarrabo. Græcis in Seleucia habitãtibus aduerſus Syros ex maxima parte inimicitiæ uitæ gerebantur/ſed Græci ſemper ſupiores extabant. Tunc itaq; cohabitabant eis & Iudæi qui aduenerant. Syri autẽ ſeditionẽ mouentes/cœperunt ſuperiores exiſtere ex conſenſu & auxilio Iudæorũ/hominũ inconſiderate ſe in periculo præcipitantium/& intentionẽ ſolã ad bellũ gerendũ habentiũ. Tunc Iudæi hac ſeditione ſuperãt. Illi uero nullã aliã rationẽ cernebant/qua poſſent ſtatũ ſuũ priſtinũ & dignitatẽ reformare/niſi Syros a Iudæis ſepararent. Vnuſquiſq; igitur eorũ uerba faciunt ad Syros cũ quo quiſq; ſe familiaritatẽ habere cernebat/atq; hoc modo pacẽ inter ſe/amicitiãq; cõponunt. Primates itaq; uiri ex utraq; parte pacta quibus & pax & concordia ſeruaret inſtituunt/atq; hoc modo inuicẽ exhortantur/ ut cum Iudæis bellũ gerant. Quos ex conſtituto repente inuadunt/interimuntq; ſup qnquaginta milia hominum. Pereunt igitur omnes præter admodũ paucos/qui forte aut amicorũ aut uicinorũ miſericordia conſeruati ſunt. Et cũ iã ibidẽ uiuere non poterant/diſcedunt exinde in Ctheſifontẽ ciuitatẽ uicinã Seleucie/ubi conſuetus eſt Parthorũ rex per ſingulos annos hiberna peragere/ ubi ẽt plurimæ eius opes/& plurimus regni cultus aſſeruat. Nulla tamen iam eis ſpes uiuendi fuerat derelicta/nam etiam ibi omnis gens Iudæorum terrore regis præmebatur. Non enim tam Babylonios quod ſeleucios formidoloſos habebant/ſed etiã omnis multitudo Syrorũ/quæ in illis locis habitabat ad ipſum cũ ſeleucis loquebantur/ut bellũ gererent cũ Iudæis. Ob hoc ergo diſcedunt etiã inde in Neerdã/& in Niſibin/& propter munimentũ illarũ ciuitatũ tutos ſe eſſe poſſe cenſebant. Super hæc etiã habitabantur ille ciuitates ab hominibus bellicoſis. Et ea quidem quæ circa Iudæos Babyloniæ cõſtitutos acta ſunt huiuſmodi fuere.

¶ Incipit Liber.xix.antiquitatis Iudaicæ.

¶ Qualiter Gaius Cæſar inſidiis a Caſſio Chærea extinctus eſt. Cap. I.

Aius nõ in ſolos Iudæos/qui in Hieroſolymis fuere/& eos qui in his regionibus habitabant/iniuſtitiæ ſuæ demõſtrabat inſaniam/ſed per omnem terrã & per omne mare ſuper eos præcepta deſtinabat/quaqua uerſum imperium Romanũ protendit/& pluribus cuncta calamitatibus adimpleuit/quales ante nunquã hiſtoriæ prodiderunt. Maxime aũt omniũ Roma cladẽ perpetie/bat/quã in nullo honorabiliorẽ cæteris ciuitatibus æſtimabat. Nã cũ omnes cæteros libenter tractaret/nõ ita ſe natũ/ut oẽs quanticunq; ex nobilibus uel generoſis clariſſimi conſtabant. Multa etiã crimina perpetrabat aduerſus eq tes Romanos. Quidam hoc dignitatis nomine cenſebant/opibus aũt pene pares ſenatoribus exiſtebant/ppter quod etiã in conuentu ſenatus intereſſe ſolebant/quos ualde in/honoros habuit/plurimoſq; ex his morte dãnabat/quorũ etiã pecunias auferebat. Nã multas etiam cædes non ob aliud niſi ut eorũ auferret pecunias perpetrabat. Diuinũ uero ſibi cultũ & honores uolebat nõ cũ hominibus exhiberi/ ſed etiã in templũ louis ueniens/quod Capitoliũ quidẽ uocant/magis uenerabile aũt illis eſt omniũ templorũ fratrẽ ſe louis eſt auſus appellare. Sed etiã alia quæ gerebat/nõ erãt furoris aliena. Nã etiã ex dicearchia ciuitate quæ in Cãpania cõſtituta eſt/ ad Meſanam quæ alia quoq; eſt maritima ciuitas/graue putans ut remis tranſitũ faceret/putanſq; ſubiicere ſibi etiam hoc elementum poſſe/uelut domino maris exiſtente/talia etiam uolebat fluctibus gerere/qualia ſolet terræ natura ſuſtinere. Voluit ergo & a littore ad litus ſtadia ferme.ccc.in medio mari/ & in tra tam uaſtum ſinum pontem conſtruere/ſuper quem carrucis & diuerſis uehiculis itinera uale/ret efficere. Sed etiam templorum paganorum nullum deſpoliatum reliquit. Quæcunquæ enim pictura aut ſepultura uenuſta fuere/uel alio quolibet opificio pulchra ſimulare/atq; omnimodo anna thematizata/deferri iuſſit ad ſe. Nõ enim alibi pulchras res eſſe dicebat oportere/niſi in pulchriore loco. Hunc autem Romam eſſe firmabat. Non ſolum autem ſuam domum/ſed etiam hortos aliaq; ſua habitacula ubicunq; terrarum italiæ conſtabant: ex talibus repleuerat ornamentis. Nam etiam Iouem Olympium qui maxime apud gentiles uenerabilis habetur/quem Phidias athenienſis fecerat auſus eſt in Romanam trãſferre ciuitatem/nec tamen ad effectum res perducta eſt/architectis dicẽtibus ad Memmium Regulum/cui res illa fuerat imperata/eo q; ſi illud moueretur ſimulachrũ/aliquid malum poſſet accidere. Fertur autem Memmius etiam prodigiis propter hoc multis acceptis diſtuliſſe negocium. Verumtamen eiuſmodi uerba ſcribit ad Gaium/unde periculum mortis illi protinus imminebat/euaſit tamen quomodo Gaius morte præuentus eſt. Intantum etiam proru/

perat

perat eius insania / ut cum ei filia fuisset exorta/eam perducens in capitoliũ super genua simulachri constitueret/communem sibi natam/iouiq; confirmans/duos patres uni proli constituens. Et hæc illum talia perpetrantẽ/proh nefas homines tolerabant. Molitus est etiã seruos ad accusationẽ excitare dominorũ/quæcũq; uellent in publicum crimina deportare. Illi autem quæcunq; illis pessima oriebant in animo/nulla prohibebant dicere ratione/cernentes gratũ illi fore/ quicquid mali dixissẽt/ita ut etiã Claudiũ auderet Polydeuces seruus eius accusare/& ille patiebat aduersus patruũ suum geri capitale iudiciũ/sperans etiã ipsum quo faciliorem potentiam aduersus cæteros adipiscẽt extinguere/non tamẽ assecutus est quod uolebat. Repleta igit uniuersa republica diuersis malis/diuersisq; calumniis ex audacia seruorũ aduersus dominos ubiq; insidiæ gerebant/ab aliis quidẽ in suas iniurias/pro his quæ passi sunt defensarent/ab aliis autẽ præuenire homines cupientibus cũ sibi ab eis pro culpis suis aliquod supplicium immittere sentirent. Proinde quomodo corruptis legibus & hominibus in afflictione constitutis/non paruum beatitudinis momentũ/illius mors hominis apportauit/ sed etiã genti nostræ/quæ breui iam omnis interiret/nisi mors illũ celeriter occupasset/uolo super eo cuncta disserere/de eo quoque magnam fidelitatem confert hominibus/& solatiũ in calamitatibus cõstitutis/at etiam correctionem his qui putant prosperitatẽ esse perpetuã docetq; ne rebus secundis quisq; pessime cõmutetur/sed uirtute studiũ esse percolendũ. Vias equidẽ tres mors illa parauerat/& harũ unusquisq; uiri boni primatũ in consiliis habebãt. Emilius enim Regulus ex Corduba Hiberiæ ciuitate originẽ ducens/congregauerat plurimos/ut siue p illos/siue per semetipsum alacriter Gaiũ interimeret/alterius autem principatũ gerebat Cassius chæreas tribunus/sed etiã Minutianus nõ paruã partẽ hominum ad hoc opus congregauerat. Causa autem erat illis odiũ/quo circa Gaiũ uniuersi tenebant. Et Regulus quidẽ iracundiã eius & iusticiam qua in cunctos utebat horrebat. Gerit quippe indignationis aliquid animus liber ut iniquitatẽ ferre nõ ualeat. Hic ergo cum multis aduersus Gaiũ consiliũ capit/cũ amicis/& cũ aliis/qui efficaces ei uidebant ad causam. Minutianus autem/ut Lepidum ulciscereť amicum suum hunc enim cum aliquibus suis conciuibus Gaius extinxerat. Sup hoc quoq; sibi timebat/ne a Gaio similiter patereť. Nam uidens ex aliis exemplis sibi mortẽ imminere/festinabat suũ præuenire periculũ. Chæreas uero cõfusionẽ suã & Gaii obprobria non ferebat/ qbus eum arguebat/quod quasi nihil in se fortitudinis gereret/insuper etiam plurimũ sibi per singulos dies imminere cernebat. Mortẽ quoq; Gaii omnes honestũ opus & liberũ/libenter excipere reputabãt. cæteri uero cupiebant super hoc habere commune consiliũ uidentes tantas iniurias/& exemplũ parum dari cupientibus principatũ. Omnes ergo ut tantis cladibus liberarenť/ desiderabant aduersus Gaium aliquid geri/decet nanq; ad talia negocia bonos uiros accedere/pro salute pietatis/& imperii macula auferenda/aiebat cũ suo discrimine. Super omnia autẽ Chæream ad opus gerendum excitabat melioris famæ cupiditas/& quia cernebat facilem sibi aditũ fore ad Gaium/ tribunus nanque erat & p hoc se oportunitatẽ reperturum putabat/quia perimeret Gaiũ. Interea ludi currules agebãtur/circa quæ spectacula/magnũ geritur a Romanis studiũ. Concurrunt enim alacriter ad circũ & p quibuscunq; rebus opus habuerint/ab imperatoribus congregatione facta deposcunt. Illi uero quod multitudini non iudicant resistendũ/cõfestim grate petita cõcedunt. Rogabant itaque tunc Gaium cum omni intentione postulationibus utens/ut censuum releuationes efficeret/& grauedines cũctas auferret. Ille uero nolebat ista concedere. At illi uoces amplius eleuabant. Tum ille diuersos per diuersa loca mittens/iubet clamantes abripi/& sine ulla dilatione cõfestim interimi. Et illi quidẽ talia iusserat/quibus autem præceptum erat/iussa cõplebant. Plurimis itaq; p hac causa moriẽtibus/populus spectans/clamare cessauit. Tunc omnibus suæ facultates in contemptu fuere uidentibus alios p suis opibus ad interitum peruenire. Hæc & huiusmodi Chæream excitabãt/ut magnanimiter ingrederetur causam/& insidias quas parauerat Gaio perficeret/ut cum tam nequiter aduersus homines exasperatum reprimeret. Et sæpius conuiuio Gaii/uolebat rem aggredi/& tamen consideratione reuocabatur/non discernens inuenire oportunitatẽ qualẽ negocio aptã esse ĩdicabat/nerens ne frustra ad tantũ opus accederet/sed ita rem moderabatur ut consilium sui animi consequeretur effectum. In hoc igitur multo tempore militabat/non libenter conuersationem sustinens Gaii. Cum autem eum constituisset Gaius super omnes publicas functiões/& cætera alia quæ Cæsaris erant/inferenda thesauris/per illud omne opus a rato negocio priuabatur. In quo tamen maiorem sibi uirtutem implendi operis aggregabat q; more suo magis rebus utebat quã Gaii obediebat imperio/ parcebat enim humilibus/atq; depressis. Vnde iracundiam quoque prouocauit Gaium/ita ut eũ de mollicie prius/& de socordia criminaretur/non ualentẽ sicut ipse uellet pecunias congregare. Contumeliasigitur illi plurimas igerebat/& muliebria oppingebat nomina/omni cõfusione plenissima. Et hæc quidẽ/cũ in aliis increparet ipse magis gerebat/in quibusdam celebrationibus ministeriorum/quas ipse constituerat. Stolas nanque muliebres induebatur/& circumpositionem cõplicatorum crinium adhibens aliaq; quæ ad ornamentum cultũq; muliebrem pertinent. Ipse sustinens/huius confusionem criminis

audebat

audebat illis aliis exprobrare. Chæreas autē/quando hæc ueſtimenta Cæſar ſumebat indignatiōe ſe rebaſ maxime cū illa ueſtimēta miniſtris irridentibus redderet/ita ut etiā tribuni in deriſionem eum haberent/& obprobriū. Nam cū ſumpturi eſſent miniſtri a Cæſare muliebria ueſtimēta prædicabāt aliquas ut conſueti erant ad luſum illū proferre facetias. Propter hoc etiam ei fiducia maior acceſſit/ ut ſocios quoſdam acciperet/quibus ſe oſtenderet non pro cauſis minoribus indignari. Nā etiā Pompidius ſenatorius/qui pene per omnes ordines & gradus adminiſtrationis trāſierat. Epicureus autem erat/& propter hoc/ocii & quietis ſtudioſus. Hunc Dimidius inimicus eius accuſauit eo quod poſſet gaiū male loquiſ turpibus infamare & eo aſſumens Quintiliā mulierē quæ in rebus ſcenicis erat ꝓpter pulchritudinē clara/& pulchritudine plurimorū amorē habebat & ſtudiū/nā etiā ab ipſo Pompidio diligebatur/accuſatio autē fuerat falſa. Illa uero graue iudicante teſtimoniū in cauſa mortis ad uerſus amatorē proferre/puniri eam dixit debere Dimidius. Tum Gaius excitatus iubet Chæream ſine ulla dilatione cōtinuo torments examinare quintiliam. Nam & in rebus capitalibus & ubicūq; tormentis opus eſſet/eodē chærea utebatur/propter quod eum crudelius arbitrabatur miniſteriū exhibere/timentem ne ab eodem molliciæ & ſocordiæ culpareť. Quintilia itaq; dum ad tormenta duceretur/conſociorum cuiuſdam pedem calce deprimens/ſignauit eos debere cōfidere/& nihil de tormentis eius pœnitus timere. Chæreas tamen eam ac ſi nolens adegit/timens pp illā ipſe ſubire periculū. Et nihil differens/eam in conſpectū Gaii deducit/fedatā tormentis atq; deformatā ut etiam ab amatoribus ſuis ſine ulla uoluptate uidereť. Tunc Gaius illā ſpeciē non ſuſtinens/ſed admodū cōpaſſus Quintiliæ/eo ꝙ grauiter tormentis fuiſſet affecta/liberam crimine/abſolutamq; ꝓnunciat/& cū ea ſimul Pompidium. Ipſam etiā pecuniarū dono munerať/unde illi ſollatiū eſſet/propter quod graui ter erat debilitata tormentis. Nam non ſolū ſanitas eius corporis ſuppliciis corrupta erat/ſed etiam pulchritudo defedata. Hæc igitur grauiter Chæream commouerunt ꝙ per eū homines torquerētur. Vnde quoq; ſuam iracundiā non ſuſtinens dixit ad Clementem/atq; Papinium/ quoꝝ Clemens quidem ſup militiā cōſtitutus erat. Papinius ſuper eos qui Gaii fuere cuſtodes. O Clemens inquit minus facinus in agendo quæ pro imperatore conſtabant. Nam etiam eos qui aduerſus eius principatū coniurationē fecerāt multa prouidentia uigilantes/& laboribus deſuadentes/alios quidem extinximus/ alios autem tormentis affecimus/intantū/ut etiā ipſi Gaio miſerabiles uiderent. Ita noſtrā militiā cū nimia ſeueritate tractamus. Tacente aūt Clemente/grauiter quidem ſe ferre quæ imperabantur/nā oculis erat quā uultu/& colore manifeſtus/uerbis autē inſaniam imperatoris aperire iniuſtū eſſe iudicauit. Chæreas autē Clementē prouidenter præparans/cœpit fiduciālibus uti ſermonibus & ad eum narrabat mala/quæ ciuitatem & illud obtineret imperiū/& ꝙ uerbo quidē Gaius illorū eſſe cauſa malorū diceret/ſi uero quiſq; rem inquit cum ueritate diſcutiat/inueniens o Clemens ꝙ ego ſim totius mali cauſa/& hic Papinius/& tu/qui romanis & uniuerſæ humanitati pro bonis omnia tormenta & omnes clades ingerimus/nō imperiis cōpulſi Gaii/ſed noſtra in hoc uoluntate progreſſi. Feſtinemus igiť comprimere tantū iniuriatorē in ciues ſocios/omneſq; ſubiectos/cui nos miniſterium exhibeamus/& ueluti ſatellites atq; carnifices an eius crudelitates implendas extamus/& arma quæ aduerſus hoſtes proferre debemus/in noſtros ciues conuertimus/nō pro libertate/nō pro Imperio Romano/ſed pro ſalute eius/qui ſuæ iniquitati feſtinat cūcta ſubiicere. Nam ſimul & noſtra corpora & noſtras conſcientias per ſingulos dies polluimus tormentis & ſanguine miſerorū/donec etiā alter aliquis inueniať/qui in nos quoq; tale Gaio miniſteriū exequať. Non enim propter hæc quæ gerit cum fauore circa nos conuerſabitur/magis autē cū ſuſpitione. Ad hæc ēt cū/pereuntiū multā ſtragē effecerit/non enim poterit Gaii unquā ſeuitia terminari/quō nō iudicio in talibus cauſis intendit/ ſed ſola libidine ad hoīum cædē īpelliť/tum demū etiā nos cunctis pereuntibus cōiunget. Ad hæc Clemēs cō filiū Chæreæ manifeſtius approbabat/taceri autē iubebat/ne in plures ſermo ferreret/& diffuſis paſſim rebus quæ gererent/antequā res cōſequať effectū/ſecreto prodito/& inſidiis ꝓpalatis/ipſi ducerenť ad pœnā ſed tpe procedēte rē ſpei cōmittere/ut oportunitatē fortuna tribuēte opus nouiter ad impleret/ſe tamen dicebat per ſeneťutem nō poſſe audaciā gerere/ad tantū negociū inchoandum. His uero quæ a te o Chærea tractata dictaq; ſūt/ cautius aliqd fortaſſis inueniā/decētius aūt/quis poterit inuenire. Et Clemens quidē cōtinuo mutare ſententiā/oīa quæ audierat/quæq; ipſe dixerat/ coepit efferre ꝓ plurimos. Chæreas autē formidās prexit ad Sabinū/extantē uirū dignū/quē ēt liberatis cognouerat amatorē/& ꝓpterea diſpoſitiōes illorū temporū hoſtiliter abhorrentē. Opus itaq; putans ut celeriter quæ cogitabat inciperet/oportunū eſt ratus/ut cū eorū cōicaret maximo duce timore ne a Clemente ſecreta proderentur. Super hæc etiam dilationes temporum aliquid contrarii reputabat allaturas. Cum autem libenter Sabinus ad talem cogitationem talemq; uoluntatem conſentiret/tunc quidem tacere ſe dixit/& ad nullum de tali re ſuam proferre uoluntatem nec manifeſtatum eſſe firmabat/ſed ſi aliquid inquit uiriliter uolumus efficere/nihil dilationis pœnitus detur. His igitur dictis/exinde conuertūtur ad Minutianum/ipſis quidem ſtudiis & uirtute parem/& ſimilia ex

animi

animi magnitudine cupientem/conſanguineum tamen Gaii/ſed ſuſpectū propter mortem Lepidi. Multā nanq; inter ſe amicitiam Minutianus Lepidusq; poſſidebant/& propterea etiam ipſe timore perielitabatur/ne ſimiliter eum perimi contingeret. Erat quippe Gaius omni nobilitati terribilis/ut putaretur aduerſus unumquenq; ſingulari inſania prorupturus. Propter hoc enim alterutri ſibimet erant pro rerum neceſſitate formidini/& uoluntatē quā circa odiū Gaii gerebāt indicare nō poterāt. Ob cuius utiq; ſuſpitionē/nec deuotionē ſibimet aperte impendere præſumebāt/dum igitur conue//niſſent/& Minutiano honorē ſicuti prius exhibuiſſent/erat enim dignitate præclarus ciuium & cunctorum ore laudatus/inter principia ſermonī præcedens ille uerba fecit ab Chæream/requirēs quod ſignum illa die perceperit. Per totā nanq; ciuitatē grata Chæreæ uidebatur iniuria/quam pro ſignorum datione ipſe portabat. Et ille inter uerba iocanda nihil motus/Minutiano reſpondit/eiq; ſermonē de rebus talibus faciendū eſſe commiſit/& tu mihi inquit da libertatis ſignum. Gratias ago tibi/q me amplius acuiſti/quā ego per memet implere conſueui. Neq; mihi ſermonibus iam pluribus opus erit/ſed hoc ſufficere iudicio/ſi etiā tibi idem placeat quod & mihi/quando etiam priuſquam conue niremus/eius noſcimur fuiſſe communionis. Vno itaq; gladio ſum accinctus/qui ſufficere poſſit ambobus/ſi quo cōſentit fortiter/& accedamus ad opus. Princeps autē ſi uis ipſe conſiſto/iubens operi/bus imminere. Quod ſi cœpero tui cooperationem ſolatii/proſequar graſſatione ferri conceſſa mihi te cōfirmāte fiducia/per hoc enim ipſum quoq; ferū efficatius ſoleat exiſtere. Impellor enim ad actū/non p his quæ patior ego/dū ſpe ipſe circūferar. Non utiq; hæc lenitas mea pericula tantūmodo me conſiderare permittit/dū & liberæ patriæ/atq; legibus/& ademptæ uirtuti/& tantæ condoleā peſti/quæ cunctos ſimul propter Gaiū appræhendit. Dignus enim ſum apud te iudicē fide rerū huiuſmo//di/quādo etiā tu ſapere talia cōprobabis. Tunc Minutianus conſiderans ardorē ſermonū eius/libenter amplexatus eſt/& eius audaciā approbauit atq; laudauit/& uale dicto cū uotis eū precibuſq; di//miſit. Quidā enim aſſeruabant ea quæ cogitabanē quodā auſpicio fuiſſe firmata. Nam dum Chæreas ingrederetē curiā uox cuiuſdā de populo fertur emiſſa/quæ quaſi admoneret dicens. Perfice quod agendum eſt/opitulante diuinitate. Quo facto/primū quidē Chæreas expauit/ne quis cōiuratorū uideretur prodidiſſe ſecretū/nouiſſime uero cōſiderās/quia hæc pro inuitatiōe dicerenē/ſiue cōmonente aliquo eōſciorū/ſeu certe deo/q cuncta humana reſpicit cōſulente/omnibus ad cōfortationē inſi//diarū cauſa patuiſſet/uniuerſi ſimul armati ſunt/alii quidē ex ordine ſenatorio/alii uero romanorum & equitū qui conſcii eſſe uidebātur. Neq; enim erat uir nobilitate ſeu fœlicitate præditus/q Gaii trā/ſitum non ardenter appeteret. Quapropter omnes quo poſſent ſtudio in uita priuareē/totaq; cōfidē tia atq; uirtute ad tyranni cædem erant & ſermonibus & operibus præparati. Nam & Calliſtinus libertinus Gaii/uir unus potētia ſummi culminis eleuatus/qui nihil aliud poteſtate ſua q̄ tyrāno equus eſſe putareē timore cunctorū & magnitudine pecuniarū quæ ei nimis acceſſerant eo p eſſet in munere accipiendis/& iniuriis exercēdis accerimus/& uigorē ultra modū haberet/cum naturam Gaii ſtabilē eſſe ſciret/& in quibus declinaſſet nequaq̄ poſſe reuocari/& multas quidē alias periculi cauſas necnon & magnitudinē pecuniarū haberet/accedit lateuter ad Claudium ſperans quia ſi ei cæderet principatus deficiente Gaio/honorē ſimilē ei præberet/eo p illi gratiam & uerba clementiæ impendiſſet primitus. Ait ergo quia iuſſus a Gaio Claudiū ueneno perimere crebra huius rei dilationes exquiſiſſet/ne talia perpetraret. Sed mihi uidetur/qa fingebat hæc Calliſtinus uolens capere Claudiū. Nam neque Gaius ſtudens interfici Claudiū/honeſtas poterat occaſiones exquirere/neq; Calliſtinus iuſſus optabilē rem Gaio perpetrare ſi diſtuliſſet mandata domi ſui pericula potuit declinare. Sed Claudiū diuinitas quidem a Gaii uæſania liberauit. Calliſtinus autem pro commendatione ſui finxit hanc gratiā/quæ ei nequaquam probabatur iniuncta. Hi quidem qui circa Chæream erant/differebant quotidie dum multos ſegnicies detineret/Chæreas autē nullam moram gerebat/ſed omne tempus ad agendum oportuniſſimum indicabat. Nam dum Gaius in Capitolium aſcēdiſſet/ut pro filia ſacrificaret/uenit frequenter ad eū/& in imperialis loci culmine ſtantem uidens ac populo auri & argenti pecunias diſpergentē/dum hæc in miniſteria gererenē/præcipitē ex eminēti loco cogitauit impellere/cum ſe a nullo uideri putaret/nec inſidias feciſſe crederetur & licet non optata mors euenīſſet/ipſi tamen acceſſiſſet audacia ut etiam præter ferrum perimeret Gaium. Tantum habuit cum cōiuratis Chæreas ardorem/metuens nē tempora oportuna diffluerent. Illi uero uidebāt quidē eū pro ſua libertate ſollicitū/poſcebant autem/ut paratum tempus/uſque ad ſolennitatem ſpectaculorum differret/ne dum conamen nequiuerit impleri turba fieret ciuitati dum conſcii requirerentur a Gaio & inſidiarum non ualeret utilitas in futuro/ſed hoc utile fore/ut in celebratione ſpectaculorum res potius tentaretur agi. Hæc ſpectacula in palatio ob honorem Cæſaris a paruo eius rotundo templo aguntur/qui primus poteſtatem populi conuertit in ſeipſum/quæ ſcilicet Romani nobiles cū filiis ſimul & coniugibus libenter ſpectare noſcuntur. Tunc enim Gaius negligens/ad omnes i ta facilis erat incurſus/quando multa milia hominum paruulo concurrerant/ut poſſet

quilibet

quilibet ad eius necem audacter accedere/abſentibus quoq; cuſtodibus/qui licet uellent/nō tamen ei præſidium facile deportarent. Expectabat ergo Chæreas & uenientibus ſpectaculis/prima die nite/bat/ut quod fuerat præcogitatū ſine dilatione fortunæ ſolatiis adimpleret/qui tamen tribus diebus ludorū tranſactis/uix die nouiſſimo opus ualebat terminare. Itaq; Chæreas aduocans coniuratos/ſa/tis inqt etiā præteritū tempus noſtrā poteſt obiurare ſegnitiē/pro his quæ cū tāta uirtute tractata ſūt & neglecta noſcunt. Et melius eſt/ne ꝓditione facta pereat cauſa/& potius Gaius nos afficiat/ cūcto romq; auferat libertatē his diebus quos nos tyrannidi eius adiicimus/cū & nos de cætero debeamus eſſe liberi/& aliis cām præbere fœlicitatis/præteritiq; ſæculi honorē & miracula reparare. Illis uero nequaq̄ contradicentibus/quaſi non bene fuiſſet hortatus neq; actum hunc aduerſe ſuſcipiētibus/ſed potius conticeſcentibus/cur inquit o fortiſſimi ſegnes eſtis. An non uidetis hodie ſpectaculorū diem eſſe nouiſſimū/& Gaiū ferri ad Alexandriā nauigaturū/ut Aegyptū cōtempletur. Bonum ergo uo/bis eſt/ut ueſtris manibus Romanæ gloriæ auferatis obprobriū/& hoc terra mariq; diuulgeť. Nam qūo non iuſtæ erimus cōfuſioni obnoxii/ſiquis eū Aegyptius uideat/perimere/iniuriā nō ferēs liber tatis oppreſſæ. Ego ſiquidē nequaq̄ cogitationes ueſtras differe potero/ſed hodie ad picula ſimul ac/cedo/grate ferens/quicqt ex eis euenerit/aio ſcilicet cōſiſtens ad pericula oia præparato/quā ut mihi huius laudis poſſit euenire priuatio. Hæc ille dicens/ipſe audacia armatus eſt/& reliquis fiduciā præ parauit/cunctiſq; iam erat deſideriū/ut conamen attingeretur nihilq; differens diluculo ad palatiū multitudo equeſtriū armata cōuenit. Mos erat tribunis enſe cinctis petere ab imperatore ſignū quod ei cōpetebat/ut ſignum acciperet. Cōcurrebant ergo ad palatiū oēs/ut ꝓ ſpectaculo loca ſibimet oc cuparent. Cunq; multa plebe atq; cōpreſſiſſe Gaius exultaret/ita ut præ multitudine/neq; ipſo ſena/tui/nec romanis equitibus locus eſſet/ſed oēs pmixti ſederent/cū uiris pariter mulieres/& liberi una cū ſeruis/Gaius ꝓceſſu ſibimet facto/pro Cæſare ſolēniter immolabāt/cuius ēt ſpectacula celebra/bat. Et dū de ſacrificiis aliqd ſanguinis cecidiſſet cōtigit/ut ex eo cruore cuiuſdā ſenatoris Aſprenæ noie ueſtis adimpleret/quod factū Gaio gdē præbuit riſum/Aſprenæ uero auguriū fuit apertū/q ſci licet una cū Gaio pemptus eſt. Ferť itaq; Gaiū ultra ſuā naturā illa die mitiſſimū/ita ut omnibus eius/ humilis ſaluatio myrrha uideret. Qui poſt ſacrificia ad ſpectacula ueniēs præſidebat/& circa eū pri mi procerū. Eſt aūt ipſum ſpectaculū ubi annis ſingulis exhibeť in duabus cellis quarū altera quidē ducit ad atriū/altera uero ad porticū/ingreſſibus & egreſſibus apta/q̄tenus nō turbent qui interius eſſe noſcunt. Et enim illic & alia cella/in qua luſores exerceri ſolent atq; cātores. Reſidente itaq; po/pulo/& Chærea cū tribunis nō procul a Gaio/dextrū nāq; cornu Cæſar tenebat/quidā Vatinius ex ordine ſenatorū/uir militaris Cluditū cōſularē uirū iuxta ſe reſidentē nullo audiente requirebat/ſi/ quis ei aliqd dixerit nouitatis. Quo dicente/nihil ſibi ea die nunciatū/o Claudite inquit hodie tyran nicidii certamen agiť. Tunc Clauditus/o fortiſſime inqt tace/& mox uerſus ſubiunxit homeri dicēs in græco quod eſt in latino/ne quis alius malinolus ſermonē exaudiat. Cunq; multa poma in theatro ſpectātibus ſpargerent/& pariter aues innumere/& quæ pro raritate ſua ſunt comparātibus precio ſe/Gaius lites & rapinas ꝓp hæc actas libenter inſpiciebat. In illo ſiquidē ſpectaculo duo ei auriga ꝓ uenerunt. Mimus nāq; eſt introductus quo actū eſt/ut iudex deprehenſus crucifigereť/& pantomi//mus fabulā ſaltauit Cynirae in qua & ipſa occiſa/& eius filia Myrrha uidebať/atq; ſanguis inimica ar te diffuſus/& circa iudicē crucifixū/& circa Cynirā/atq; Myrrhā. Conſtat aūt/quoniā & dies ipſe fuit quo Philippū Amintæ filiū macedonū regē in ſpectaculū ingredientē unus ſocioꝝ ſuſtinet in ſpecta culo uſq; ad finē/eo q; nouiſſimus erat dies an certe uſus balneis/atq; cibis illic deinde remearet ſi//cut & prius. Minutianus iuxta Gaiū ſedens/ac metuēs/ne in uacuū tēpus efflueret/ſurgens cū ēt Chæ reā uideret egreſſum/ꝓgebat ut cōfortaret eū. Tunc egredientē tenuit Gaius a ueſte/& quaſi ꝓ ami//citiā/quo inqt pergis o beatiſſime. At ille reueritus Cæſarē cū timore ſedit. & paululū q̄eſcēs/denuo ſurrexit & abiit. Cui egredienti nō impediuit iter Gaius/credēs eum ad neceſſaria ꝓgredi. Aſprenas quoq; cū eſſet & ipſe particeps opis admonebat Gaiū ſicut & prius ut igreſſus ad balnea atq; pran/diū ad ſpectacula remearet/ quærēs/ut ad finē ſua tractata ꝓducereť. Illi ſiquidē q circa Chæreā erāt exacuebāt alterutros/q̄ſi tps eſſet ſingulos ꝓparari/ne ad opus abeuntes ueniret & negligētes opor tunū tps amitteret. Erat naq; ēt dies iā circa horā nonā. Chæreas itaq; tardāte Gaio erat paratus ut in gredereť ad ſedē eius/præſcius tamen/qa illic necē principis cū multo ſanguine ſenatorum & ſimul equeſtrium adimpleret licetq; aderet/melius tamē eſſe iudicauit/omniū tutamē libertatēq; ſeruare. Cūq; eſſent omnes ad ſpectaculorū uota cōuerſi/Gaius ſignū ſurgēdi fecit/turbaq; repente facta/con uerſi ſunt cōiurati/& populos impellebāt/ut quaſi gaio ſecreti officiū præberent opere uero uolen//tes habere licentiam/ut eum in ſilentio trucidarent. Precedebat itaq; Claudius patruus eius/& Mar/cus Minutianus ſororis coniunx/necnon & Valerius Aſiaticus quos etiam ſi uoluiſſent repellere/ propter dignitatis reuerentiam non ualebant. Gaius uero ſequebatur cum paulo Arruntio. Cunq; iam eſſet intra regalia/rectum dimiſit iter/ubi conſtituti erant famuli/ qui ei gratifice miniſtrabant/

Claudio

Claudio ſcilicet præcedente & conuerſus eſt ad locū quendam anguſtum atq; ſilenter iturus ad balnea ſimul & pueros qui uenerant ex Aſia contemplaturus qui eorum forent utiles ad Hymnos myſteriorū quæ erat celebrare conſuetus aut qui ad pyrrhicam in theatris apti eſſe uiderent. Tunc itaq; occurrit ei chæreas ut ſignū peteret. Quo quaſi ad eius illuſionē ſignū dante languentium nihil ille moratus iniuriis utebat aduerſus Gaium & euaginato gladio ei intulit plagam uehementē non tamen omnino mortalē. Sunt qui dicunt hoc prouidētia Chæreæ factū ne Gaius unius plagæ uulnere moreret ſed plagarū multitudine lanciatus maiori dolore cremaret. Sed mihi non uidetur hic ſermo credibilis eo q̄ in huiuſmodi actibus timor talē non exigit rationem. Nā ſi Chæreas ita cogitauit omniū ſtulticiā preceſſiſſet credendus eſt uoluptatē magis fauori p̄bens quā p celeritatē ſibi & cōiuratis periculorū euaſionē acquirēs dum poſſent multæ machinationes auxiliorū Gaio conferri an teq̄ potuiſſet mori. Vnde certū eſt quia Chæreas nō circa ſupplicia Gaii reſtitit ſed de ſe & amicis ut potuit cogitauit quando ēt acta cauſa ſilentio magis eſt ut iudiciū fugeret ac iracundiā & quatenus res geſta celaret ſermonibus uſus & per ſe perderet ſimul & tempus. Et hæc quidē licet ut uoluerit unicuiq; tractare. Gaius itaq; uulneris dolore ferebat inter humerū enim & collū enſis illatus iugali eſt oſſibus retentus ne ulterius poſſet accedere. Quo facto neq; clamauit nec uocauit quēlibet amicorum ſeu incredulitate ſiue imprudentia ſed dolorē fortiter ferens anterius fugiebat. Quem ſuſcipiens Cornelius Sabinus & ipſe iam ſua mente præſtructus impulit. Tum genu flexo cadentē multi circūſtantes ſinguli adinuicē gladiis & quaſi ad certamina diſcerpſerunt. Conſtat autē quia ultimus Aquilas ei mortis intulit plagā. Omnis itaq; cauſa chæreæ indubitanter attribuenda eſt. Nā licet cū multis hoc opus effecerit tamē primus cogi auit quemadmodū gereret & primus cæteris hoc auſus fuit edicere quibus ſuſcipientibus in illius necē uerbo ſubinde alios congregauit & ſapienter cuncta diſponēs ubi erat ſententiarū adhibenda profeſſio etiā ſermonibus locutus eſt utilibus nō neceſſitatē ſuæ præſumptionis imponens ut dū tempus exigeret manibus uteret. Is quoq; rem prior aggreſſus eſt & uirtutē illius necis adimpleuit atq; uiſum facilē Gaio iam moriente conceſſit. Quapropter iuſtū eſt ut etiā quæcunq; cæteri geſſerunt Chæreæ cogitationi & labori manū ac uirtutibus applicētur. Gaius itaq; hoc modo multis uulneribus iacebat extinctus. Chæreas uero & cæteri pimentes Gaium per eadē itinera reuertētes euadere ſe impoſſibile iudicabāt pp hæc utiq; quæ fuerant geſta. Nō enim paruū erat periculū pemiſſe principē ſtulticia populi ſæpius honoratū cū & a militibus nō ſine ſanguine de morte eius eſſet facienda ſeditio. Ita dū eſſent anguſtæ uiæ in quibus hoc opus effectū eſt & maxima turba repleret eas militū qui illo die pro cuſtodia principis aderāt per uias alias diſcedētes ad domū uenere Germanici patris Gaii q̄ tunc etiā pemerūt. Erat enim hæc domus cōiuncta regalibus eo q̄ hi q̄ in eminentia cōſtituti ſunt diebus ſuæ potentiæ in talibus habitare noſcunt & declinantes multitudinis inuaſionē eſſe iam debebat in requie. Cū itaq; lateret adhuc peſtis illata Gaio primū a Germanis ē agnita. Erāt enim armigeri equiuocū gentis ſuæ celticæ habentes tacina quorū patriæ mos eſt importabili uti furore ſicut Hiſpanis aut cæteris barbaris eo q̄ oēs huiuſmodi hoies ratione minores ſint corporis robuſti & impetu primo qbuſcunq; cōgreſſi hoſtibus prænalētes cū nō haberēt uirtutibus diſcretionē p utilitate cūctoꝝ ſed tantū ſibi pſpicerēt qbus Gaius cariſſimus ob hoc erat q̄ pecuniaꝝ muneribus eos ſibi placuerat. Euaginatis ergo gladiis ingreſſi ſunt domū p ſcrutantes Cæſaris pemptores quorū tribunus Sabinus erat q nō tantū uirtute & fortitudine maioꝝ q̄tū ſuo robore cū monomachus eſſet hāc obtinuerat dignitatē. His itaq; reqrentibus Aſprænas primus occurrēs exoluit pœnas cuius ueſtē ſanguis ſacrificiorū ſicut diximus cruētauerat & non ei bonū feciſſe augurīū uidebat. Poſt hūc occurrit eis Barbatus Norbanus fortiſſimus ciuiū & de cuius maioribus imperatores multi pceſſerāt cuius ēt ciues eminētiā nō ignorabat. Is cū eſſet ualitudine robuſtus p̄mo ſibimet occurrētiū abripiēs gladiū pmixtus aliis cōtēdebat ne ſine alioꝝ interitu more ret. Qui multorū agmine cōſtipatus frequētiū uulnerū illatiōe defunctus eſt. Tertius aūt Anteius ex ordine ſenatorio Germanis ſicuti priores occurrit. Is ut uideret Gaiū iacētē & letaret aduenerat qa patrē illius eiuſdē nois effugauerat eūq; ne ſic ſaciatus militibus deſtinatis occiderat. Aderat ergo anteius ut Gaii uideret funus turbataq; ſubito domo dū ſe uellet occulere furētes germāos & tūc ſubtiliter ingrētes q Gaiū occiderāt ēt innoxios una pimētes latere nō potuit. Et illi qdē ita ſūt mortui.

Dū igit̄ in theatro de Gaii morte ueniſſet ſermo admiratio & icredulitas facta eſt. Alii nāq; ualde delectabant in eius morte & licet dudū ſcirēt ſibimet utilē fore hoc nō ſinebant credere p timorē. Quibuſdā uero hoc in deſperatione erat cum neq; uellēt circa Gaiū humōi aliqd p̄uenire nec uere hoc crederēt q̄ſi nō poſſet aliqs hoiam opus huius uirtutis implere. Erant enim qbus nō erat grata mors Gaii mulieres & infātes & qdā militū alii propter mercedē & nihil aliud quam tyranno conuenientes ad iniurias potentiſſimoꝝ ciuiū illius miniſterio præparati mulieres autem ac iuuenes ꝓpter ſpectaculorum & monomarchorum munera in quibus ſolet uulgo delectatio miniſtrari & propter carnium dilacerationes quas in ludis agebat Gaius ut quaſi populo uoluptatem exhiberet pro ueri-

tate autem

tate autem ad faciendã ſuæ crudelitatis inſaniã. Serui itaq; dominos contemnebant /& ad iniuriandũ eos/eius fulciebant auxilio. Facile nanq; eis mentientibus contra dominos credebatur/eorũq; pecuni as oſtendentibus & libertas & diuitiæ ſuccedebant/nec accuſatione metuebant pœnã/ quibus erant propoſita præmia/octaua pars ſubſtantiæ ſenatorũ. Igit uel ſi aliquibus in theatro credibilis uideba/ tur de Gaii peremptione ſermo/eo q aut præſciſſent inſidias/aut optaſſent de his quæ nunciabãtur/ non ſolum gaudia retinebant/ſed etiam audre hoc aut dicere fugiebant/metuẽtes/ne cum uerum nõ appareret pœne ſuccumberent quaſi nota ſuæ uolũtais aperientes. Illi uero qui inſidias præſciebant/ amplius ſe celabant formidantes dũ alicui amatori tyrannidis hoc pderent/prodentes uiuente Gaio punirentur. Nã & alius ſermo fuerat diſperſus in populo/quia res quidem a coniuratis fuiſſet tenta// ta/non tamen Gaius extinctus ſed ablatus a medicis/ductus fuiſſet ad curã/nulluſq; uerax cui ſe qui/ cunq; committeret/aut ſuam proderet uoluntatẽ. Nã & ſiquis amicus erat/pp fauorẽ tyranni uideba tur eſſe ſuſpectus & multomagis odioſis non poterat credi. Dicebat ut ſenatoribus a quibuſdam eo/ rum animos perturbantibus/eo q interſpa pericula atque uulnera ut erat ſanguine cruentatus uenis ſet in forum /& contionem habuiſſet ad populũ/quæ reficiebant eorum mentes/neque loca ſuæ cu// ſtodiæ relinquebant/formidantes ne illis quælibet impingeret culpa/quando non qua uoluntate di// ſcederent accuſari poterãt/aut damnari ſed quẽadmodum uellent accuſatores aut iudices. Cum itaq; turba Germanorũ euaginatis gladiis ſpectaculũ circũdediſſet/cunctis ſpectantibus metus ſuæ perdi/ tionis acceſſit/& ex omnibus aditibus terror erat/qua ſi repente ingredientiũ gladiis caperent & ne/ que diſcedendi ſecuritatẽ habebant/nec in theatro poterant morari ſine periculo. Illis igit irruẽtibus in theatro fragor eruptus eſt ſupplicantium atque dicentiũ quia & quæ cogitata fuiſſent/ſi tamẽ ali// quid proueniſſet/ & quæ dicebantur geſta neſcirent/& deberent parcere/nec alienã præſumptionem eis qui nõ eſſent culpabiles irrogarent/ſed exquirerent cõmiſſores/ſi tamen aliquod ſcelus probaret eſſe cõmiſſum. Et illi quidẽ hæc & his potiora cũ lachrymis & proſecutione uultus ſæpius clamita// bant/ facientes ea quæ periculi & mortis uicinitas exigebat. Ad hæc militũ ira ceſſauit/ & peniten tia ducti ſunt in ſpectaculo conſtitutos occidere. Erat enim crudele etiã illis/licet uiderent exaſperati/ portabãt enim capita Aſpernæ/& eorũ quos una peremerunt. Quæ cũ uiderent in ſpectaculo poſiti. amplius ſunt concuſſi pro dignitate uirorũ/& miſericordia huiuſmodi caſuũ. Qu apropter & ſemet/ ipſos a talibus ærumnis euadere non credebãt/& incertũ ſibi fore/ſi tanta pericula poſſent declinare. Ideoq; licet aliq aperte & iuſte odiũ circa Gaiũ habuiſſent/eius alacritatis munus expulere/ cum ad tanta pericula peruenirent/& ſpe totius cecidiſſent uitæ. Fuit igit Arruntius quidã gratus homo iter precones rerũ uenaliũ/& ppterea magnitudine uocis utebat/indutus ueſtibus diuerſi coloris/ad iſtas nobiliũ romanorũ/habebatq; potẽtiã agẽdi quæ uellet in ciuitate in his quæ tunc & poſtea gerebant. Is aptauit ſemetipſum ueluti dolentẽ/licet & ipſe odio Gaiũ haberet/eratq; timore ſuperior eius cõtio atq; militia/qua nitebant ſalutẽ in rebus præſentibus apparere/& omnẽ apparatũ & ornatũ quaſi de cariſſimi principis morte amiſiſſẽ cõfingẽs pgreſſus eſt in theatrũ/ut mortẽ Gaii denunciaret. Quo facto quies hominũ affuit/ne poſſent ulterius ignorantiã fluctuari. Deinde etiã ſtatuas Arruntius & loca ſingula circuibat/reuocans Germanos/& cũ eo tribuni iubentes recondi ferrum/atq; manifeſtã/ tes/Gaiũ fuiſſe defunctũ. Hoc ergo factũ aperte in theatro collectos eripuit/ & uniuerſos qui furorem incurrerant Germanorũ a morte ſeruauit/nã prius ſpem habentes uiuere Gaiũ/a nulla factione pœni tus abſtinebant. Tantam enim deuotionẽ circa eũ habuerãt/ut ẽt poſt amiſſionẽ animæ eius fauora/ biles eſſent. Quẽ dũ aperte mortuũ cognouiſſent/ab iracundia diuerſoꝝ/& ſupplicio quiuerunt/eo q uindicta illis utilis iã non eſſet/nec foret qui eis,p talibus repenſaret. deinde timẽtes ad potiorẽ iniuri am prorumpere/ne ſenatũ cõtra ſe prouocarent/ſi ad eos imperii ſummitas deueniret. Igit Germani a ſua rabie quæ eos inuaſerat ,p Gaii morte quieuerunt. Chærea autẽ/dũ nimis eſſet de minutiano ſollicitus/ne germanorũ inſania fuiſſet extinctus/ſingulos militũ de eius ſalute requirebat. Et Minu// tianũ quidẽ clemẽs adduxit in medium/ad Chæream uero conuerſus cum multis aliis ſenatoribus/ iuſtitiæ & uirtuti atteſtabatur eius laudans cogitationem & actum ſine formidine completum tyran nidem dicens ad nihilum fuiſſe perductam/eo q iniuriaꝝ uoluptate fuerit eleuata/quippe cum non poſſet fœlix uita illi præberi/qui uirtuti probaretur odibilis/ſed cum tali calamitate deficere qua// li Gaius/ qui etiam nate coniuratorum conſenſum proprium facinus ſibi conſtituit inimicum/ agendo iniurias diuerſorum/& prouidentiam legis exterminando/ut quos habebat caros/ ſibi ho// ſtes efficeret/& ſermone quidem alios eius eſſe peremptores/opere uero ſemetipſum ſine dubio per didiſſet. Iam ergo ſurgebant de theatro cuſtodiæ/ quæ principio pernicioſæ fuerant quando omnes abſcedere feſtinabant. Cuius mali tũc cã fuit Altion medicus abreptus quidẽ quaſi ad curã aliquorũ uulneratorũ/& mittẽs qui cum eo erat/ut quaſi ad medicinã neceſſaria deportarẽt/quos exinde ,p ue ritate dirigebat/ut picula declinarẽt. Interea conuẽtus agitur ſenatorũ & plebis in foro. Et populus quidẽ inqſitionẽ de Gaii perẽptoribus uehemẽtius faciebat. Aderat & ſenatus/inter quos Aſiaticus

Valerius

Valerius uir consularis/stans in populo/tumultuantibus illis & dirũ esse clamãtibus/eo q̃ imperator eis ignorantibus uideretur occisus/dũ & cuncti requirerent/qui sunt qui Gaium interemecunt/ utinã inquit ego. Ad hæc autem & consules edicta proposuerũt accusantes Gaiũ atq; iubentes populo simul & militibus/ut ad propria remearent/populo quidẽ multã requiẽ promittentes/ militibus autẽ honores si tamen cũ solita disciplina cõsisterent/& nulli quodlibet contumeliæ genus inferrent. Erat enim metus ne forsan exasperati mala ciuitati facerẽt/& ad rapinas/aut ad templorum spolia uerterentur. Conuenerat itaq; omnis multitudo senatorum/& maxime consentientes aduersus Gaium/ fiducia iam utentes/& in contemptu maximo constituti/quasi in eis respublica resideret.

Qualiter Claudius patruus eius coactus a militibus suscepit imperiũ/& seditio senatus & populi adinuicem/& utriusq; partis. Cap. II.

INterea subito de domo raptus est Claudius. Milites enim facto concilio/alterutri de rebus agendis dedere sermonẽ. Videbant enim impossibile fore/ut tãtis rebus existentibus quis rempublicã gubernaret/nec sibi utile siquis illorũ qui cooperatores in nece Gaii fuerunt/ad imperiũ peruenirẽt/sed bonũ esse/si nondum perfectis rebus/Claudiũ principẽ facerent/defuncti patruum/& hominem senatoria dignitate precipuũ/uirture maiorum fultũ militari disciplina pariter eruditũ. Hunc deliberauerunt in medio statuentes imperatorẽ facere/digniq; solẽnitatibus honorare. Sentius itaq; Saturninus licet Claudiũ cognouisset raptũ/& quia idẽ uidebatur ad hoc inuitus accedere/non tamen declinabat integra uoluntate stans in medio senatus/nihilq; metuens/apud liberos ferteq; uiros perorauit hæc dicens. Licet incredibile sit o Romani libertatis nos acquisisse dignitatẽ/eo q̃ longo tempore nobis abfuerit/uerumtamen tenemus eã incertã qdẽ quantũ ad magnitudinẽ pristinæ seruitutis/sed tamẽ acritatẽ ferre possibilẽ/si eius fœlicitatẽ nequiuerimus amittere. Satis est enim & una hora sensum uirtutis habentibus cũ secuta uolũtate in patria libera degere/& legibus florẽtibus aliquãdo cõicare. Ego siquidẽ iã prioris libertatis oblitus/ quã olim quidẽ amisimus/nunc autẽ magna beatitudine retinemus/reuerentiã exhibendã his qui geniti in ea atq; nutriti sunt/& non minorẽ a diis honorẽ his uiris præbẽdũ esse decerno/qui licet sero & i hac ætate nostra eam gustare fecerunt ita ut etiam in futuro sæculo eius præmia teneamus. Sufficiet itaq; ẽt hæc dies & iuuenibus nostris & quicũq; senuimus quidẽ/quãdo eius conspicientes libertatẽ/cũ dulcedine memoriemur/iunioribus autẽ eo q̃ sit eis doctrina uirtutis. Vnde cõstat/uiros esse istos/quorũ labore constitimus pp hæc quæ nuper gesta noscunt/quia nihil q̃ cũ uirtute degere maius est/de qua cõsuenit libertas humana solummodo cogitare. Ego siquidẽ antiqua noui auditu cognoscẽs/quæ uero uisu conspexi ualde sunt grauia. Malis enim in gentibus inuaserunt rempublicã principes tyrannide prohibentes utiq; oẽm uirtutis modũ/& magnanimitatis officiũ libertati derogantes/docentes blandimẽta pariter & timorẽ/eo q̃ non principibus cuncta subiiciantur. Ex quo enim Iulius Cæsar potestatem populi soluti/& ornamenta legum comprimens rempublicam conturbauit/ iustitiã prenaricatus & sua delectatione uictus/nihil est mali quod non irruit ciuitati successoribus adinuicem imperiũ sibi detrahentibus/ad destructionẽ scilicet patriæ libertatis/& ut præcipue in defectũ robur ciuium deueniret arbitrati suã esse minutionẽ si uiciosis uterent hominibus/& uirtute præcelsos/non solũ gloriæ immanitate primarent/sed etiã ad mortẽ usq; pducerẽt. Singuli nanq; regnantiũ quæq; grauia cõmisere ruunt. Quorũ Gaius qui hodie mortuus est amplius extitit senior unuersis qui nõ solum in ciues/sed etiam in cognatos pariter & amicos effrenatam intulit suæ ferocitatis insaniã iniuste pœnas exigens & ueluti furiosus in homines atq; deos ferus existens. Nihil etenim Tyrannus suauitatis habere potest. Nonne cum iniuria nobis abusus est. Nonne in pecuniis nos & in cõiugibus contristauit. Nonne omne uotũ uestrũ precibus angebat insistentibus inimicis. Aduersa siquidẽ Tyrannis cũcta libertas est/nec eis unquã fauere potest/sed nec ipsi/qui consentiunt eis patiunt turpia sustinere. Sentientes nãq; Tyranni quibus malis insignes uiros affligant/& eos uidentes impatienter talia sustinere/nec tamen ignorare quod geritˊ/sed solatiũ expectare/hoc solummodo suam credũt comparare securitatẽ si eos potuerint pœnitus amputare. His igitur erepti malis/& sub alterutra uestri ditione constituti quod reipublicæ maxime prodest & ad præsentẽ respicit deuotionẽ/insidiis amputatis/ & restituta ciuilitate/iustũ est cõmuni utilitati prouideatis/& quod placet non imminente periculo cẽseatis/quãdo non erit dominus qui rempublicam gubernaturus elegitˊ ut ciuitatẽ ledere/& imperiali iure cuilibet loquenti pœnarum multa genera possit inferre. Sub tyranno siquidẽ quod illi displiceat dici potest nec diuersa sententia reluctari. Hactenus igitˊ amittentes delectationem pacis/& consueti degere modo seruili. Importabiles incurrentes ærumnas/etiam proximis malorum uidebamur auctores/ fugientesq; cum uirtute mori nouissima confusione periuimus. Quapropter primitus tyranni eidis decernite honores egregios/& maxime Cassium Chæream principem fortium uirorum annunciate/qui cum aliis uir unus & consilio & opere acquisitor nostræ libertatis apparuit. cuius nunquam dignum est oblinisci/qui contra Tyrannidem nostra pro libertate primus consilium sumpsit/

& semetipsum

& ſemetipſum periculo pro ſalute noſtra ante cunctos ingeſſit. Opus eſt enim optimũ & uiris libe-
ris oportunũ beneficiũ præſtantibus aliquid repenſare dignũ. Qualis ſcilicet uir iſte circa nos extit.
Non ſimul Caſſio & Bruto/qui. C. Iuliũ peremerunt. Illi nãq; principia, ſeditionis bellorũ ciuiliũ ſub
uerſionemq; ciuitatis excitauerunt/hic antẽ cũ tyrãnicidii graſſatiõe etiã malis eius priuauit urbẽ. Sẽ
tius itaq; his ſermonibus uſus eſt/ſenatu delectabiliter audiente & equitibus romanis qui præſentes
erant. Quo facto/quidã Trebellius maximus inſiliens/anulũ de digito traxit/habentẽ lapidẽ incluſũ
in quo forma Gaii celata uidebatur/quem illic ſibi ſtudio dicẽdi quæ ſuadebat impleri fuerat oblitus
detrahere. Et celatura quidẽ eſt agnita nox aũt continuo ſubſecuta eſt. Chæreas uero cum ſignũ a cõ-
ſulibus petiſſet/& illi libertatẽ ei dediſſent/miraculũ fuit cunctis/& uelut incredulitas/quia reuerſa ui
deretur ad cõſules hæc poteſtas. Hi ſiquide anteq̃ tyrannus inuaderet ciuitatẽ/rebus ciuilibus & mili
taribus præſidebant/qui ſenatui conſentiebant. Erant aũt cohortes quattuor/quibus uiuere ſine prin-
cipe magiſquã ſub tyrannide cõplacebat. Milites itaq; cũ tribunis abibant. & populi diſcedebant læti
hãc ſpem habentes atq; cogitationẽ/quaſi ipſi gubernationẽ reipublicæ rurſus acquirerẽt & nequaq̃
alii ſubiacerẽt inter quos Chæreas precipuus exiſtebat. Igit Chæreas periculũ credens ſi Gaii uxor
& filia ſupereſſent & nõ omnis domus eius pariter depiret/quãdo ſiquis ex eis derelinqueret/nõ hoc
ſine peſte ciuitatis lætoq; cõſtaret inſuper & propoſitũ ſuũ pficere & odiũ quod circa Gaiũ habebat
explere feſtinans miſit Lupũ unũ tributorũ qui uxorẽ Gaii filiãq; pimeret. Erat enim is Lupus cogna
tus Clemẽtis cui hoc officiũ tradiderũt/quatenus uel hoc opere uirtutis tyrannicidii particeps eſſet/
& quaſi in omnibus uideret inſidiis prioribus cõſenſiſſe. Quibuſdã uero cõiuratorũ crudele uidebat
ut cõtra mulierẽ taliter uteret/dicentibus Gaium ſua magis natura malis uſum/quã uxoris conſilio
facinora molitũ/quibus & ciuitas uexata eſſet/& flos ciuium deperiſſet. Et ille quidẽ his aſſertioni-
bus eam ãdefendere nitebrur/omniũ aũt maloꝝ q̃ geſta fuerãt a Gaio hæc erat caput. Gaio náq; de-
derat poculũ/ut eius mentẽ ſuo potuiſſet ſubiugare ſeruitio & amori incantationibuſq; ad uæſaniam
trãſformatũ ita ſibi deuinxerat/quatenus fortunæ omniũ romanorũ & totius urbis cui præſidebat ei
ſubdite uiderentur nihilq; defenſores eius ualere potuerũt. Miſſus itaq; Lupus in nullo moratus eſt
miniſteriũ eo momento differre/ne culpabilis eſſet in his quæ pro utilitate publica uidebant iniũcta
uenienſq; ad palatiũ/inuenit Cæſoniã Gaii coniugẽ iuxta uiri corpus humi proſtratã & omnes in lu-
ctu poſitos ſicuti moris ẽ mortuis exhiberi corporibus/eratq; ſãguine uulnerũ eius plena/& maxima
calamitate circũdata. necnon & filia iacebat ſimul/nihilq; aliud illic audiebat/niſi culpa Gaii/tanq̃
nõ bene gubernãtis/& quia uxor eius frequenter uẽtura fallia predixiſſet. Hæc enim ratio tũc & nũc
ſimul eſtimat/& in eius mentes ita eſt circa eos qui cõpatiunt. Alii náq; dicebãt quia ſuaſiſſet Gaio
ut recedens a ſæuitia & crudelitate ciuiũ humiliter & cũ uirtute rempublicã gubernaret/qui cũ in ſua
ſeueritate uiueret/propterea taliter deperiſſet/alii uero/quia cum ſermo de coniuratis pueniſſet ad
Gaium ſuaſiſſet illa ut ſine ulla dilatione uelociter cunctos placeret/quia licet nihil iniuſte tẽtaſſe ali-
qui putarentur/tamen hoc agens cuncta pericula declinaret. Quæ uero a Cæſonia dicta ſunt & quæ
de ea homines dicebãt/hæc ſunt. At illa cũ uidiſſet uenientẽ Lupũ corpus Gaii monſtrabat/& ut ad
proximũ ueniret eũ cũ lachrymis exorabat. Cunq; eũ uidiſſet mente attonitũ & nulla cõpaſſiõe mo-
tũ/cognoſcẽs ad quod uenerat ei ſuũ iugulũ preparabat/& lugens promptius ea faciebat/quæ agere
ſoliti ſunt qui in uitæ deſperatione cõſtituunt. Tum inuitauit eũ ut quæ decreta fuerãt/nõ moraret
implere. Et illa quidẽ magnanimiter a Lupo hoc modo perempta eſt/& ſup eã filia pariter extincta
eſt. Hæc dũ egiſſet Lupus/ſe uertens/Chæreæ & eius ſociis indicauit. Gaius igit iiii. imperii ſui anno
minus. iiii. mẽſibus/ita defunctus eſt/uir & ante regnũ nequitia ſummus/libidinibus ſubiugatus/dero
gationibus amicus/in rebus terribilibus timidus/& ſemp auidus poteſtatis/in quibus nõ oportebat
nimie largus/acquirens diuitias occidẽdo/& cõtra leges agẽdo/& diuinitate ac legibus maiorẽ ſe eſſe
ſtudẽs/atq; uideri uolẽs. Is fauore populi ſæpe deceptus/quæcunq; leges tãq̃ turpia ſapiũt ſua credidit
eſſe ornamẽta/uirtutis & amicitiæ imemor/qñ cõtra hæc cũ illatiõe ſupplicii frequẽter exortus eſt/
inimicũ ſibi eſtimãs quicquid uirtuti eſſet aptiſſimũ & in his q̃ cõcupiſceret nullo cõtradicẽte cedẽs.
Vxorẽ ẽt pprie ſorori pmixtus/odiũ ciuiũ maxime cœpit habere/eo q; ſimile aliquid longo tpe mini
me factũ eſſe cõſtaret. Opus autẽ magnũ aut regiũ nihil ab eo ad utilitatẽ præſentiũ tpum/aut futuro
rũ reperiẽ geſtũ/niſi q; circa Regium & Syriam pp aduentum nauiũ frumẽta ex ægypto deferentiũ
horrea decenter inſtituit/hoc enim conſtat maximũ & nauigantibus ultimum quod tamen non ue-
nit ad effectum/ſed ſemiplenum ab eo dum ſegnius conſtruit derelictum eſt. Cuius moræ hæc cau-
ſa fuit/eo q; rebus inutilibus ſibiq; placitis uoluntatibus ſtudens/& illic expenſas efficiens/melioris
operis dereliquit utilitatem. Inſuper & fuit Rhetor optimus græca lingua pariter & latina ad dicen
dũ uelociſſimus & ad intelligẽda aliena opera pparatus/ita ut maiori oratione dictis contradiceret
alienis/& acerrimo ingenio/meditationiſq; labore ſuum magis opus excellere dictionis fortitudine
cõprobaret. Hũc náq; Tyberius tãq̃ fratris nepotẽ/quẽ etiam habuit ſucceſſorem/magna neceſſitate

ſtuduit

ſtuduit eruditi/cū ipſe eiſdē annis primo floruerit. Gaius itaq; puer colebat hæc q̄ſi cognatus & ima go principis. Ob quā rē ciuibus meruit præſidere/quod non tñ obtinere ꝓualuit/neq; ex eruditionis opere bonꝰ cōgregata ſeruare/ſed abuſus poteſtate/puenit ad mortē. Difficile nāq; eſt/ ut illis poſſit acqri uirtus/q̄bus facile uideť agere quo trahunť. Initio ſiqdem faciente eruditionis cauſa amicis ſtu debat dignis/zelo meliorē rerū poſtea pductus ad iniuriā/onus & odiū quod circa eū homines omiſ ſa priori deuotionē gerebāt ad id uſq; deſcēdit/ut ab eiſdē inſidias paſſus extingueret. Claudius igiť ſicut dixi ſuperius interruptione facta uiarū/egrediebatur de Theatro. Qui Gaio mortuo/ & domo Cæſaris nece turbata/in anguſtia pro ſua ſalute cōſiſtens/& in quodā arctiſſimo loco deueniēs ſe cæ labat/nullā periculorū cauſam/niſi rubo⁹ formidans. Is ei cū priuatus eſſet/mediocriter ſe tractabat inter oēs ſufficienter doctus/& diſciplina maxie græca cōpoſitus/qui etiā ſe ab omni turba⁹ inquie dine ſubtrahebat. Tūc itaq; dū trepidatio populos obtineret/& oē palatiū ferocitate militū plenū eēt/ & terror atq; indiſciplinatio cūctos priuatos appræhendiſſet/ſummi duces in curia de his quæ forēt agēda tractabāt. Et Gaii quidē interitū paruipendētes/eo q; iuſte uideretur extinctus/quæ ſibi eſſent utilia potius cogitabāt/quēadmodū bene cuncta diſponerent. Cunq; germani ad necē peremptores Gaii requirentes/ſuæ magiſquā cunctorū utilitati cōſulerent. Claudius turbatus & nequaquā de ſa/ lute ſua ſecutus/maxime/quia capita ferri uiderat Aſprenæ/& quos cū eo cōſtabat occiſos/ſtabat in quodā loco ſup paucos gradus/obſcuritate cælatos. Tunc Gratus quidā militū in palatio uidens cū nec pfecte præ obſcuritate cognoſcens/credens hominē eſſe/q magis in eo loco inſidias faceret/ꝓxi me ueniens eūq; apphendēs agnouit/ſeq; ſequētibus ait. Iſte Germanus eſt/eū cōſtituamus impera/ torē. Claudius uidens eos in ſuo raptu pparatos/& metuens ne ꝓpter Gaiū ipſe quoq; morereť/par/ cendū ſibi eſſe poſcebat/eiſq; ſua facta cōmemorabat. Tūc Gratus ſubridens dexterā ei porrexit/ & noli inqui de tua ſalute puſillanimis eſſe/cum te magis oporteat magnanimiter de imperio cogitare/ quod dii auferentes Gaio/mundoq; ꝓſpicientes/tuæ conceſſere uirtuti. Perge nunc/& maiorū tuorū recipe ſoliū. Supportabatq; eū/nequaquā ualentē ambulare pedibus/propter timorē ſcilicet/gaudiū que dictorū. Concurrebant aūt circa Gratū etiā multi militū/& uidentes claudiū duci quaſi ad ſup/ pliciū rerū geſtarū tanquā pro uiro ſua uita quieto/& multa pericula in principatu Gaii perpeſſo do lebant. Pluribus aūt militibus aggregatis/factiſq; turba/fugæ totius plebis exortæ ſunt. Tūc claudio propter corporis debilitatē fugere nō ualente/eū in uehiculo rapientes pro eius incolumitate ſollici ti/cū fuga ad Palatiū uenerūt. Qui locus ut ſermo tradit primus in ciuitate romana habitaculū dedit hominibus. Cūq; iā rempublicā tenere uideret/multomagis militū cōcurſus ꝓcedebat/cunctis utiq; aſpectū Claudii libēter inſpicientibus/eūq;/principē ſtatuere feſtinantibus/ꝓ fauore Germanici eius fratris/ qui magnā gloriā ſuæ uitæ reliq̄rat uniuerſis/iſup ēt cogitantibus de auiditate ſenatoriæ po teſtatis/& quæ pridē ſuo principatū deliquerant. Inter hæc etiā rurſus cogitabant/quia imperiū de/ ductū ad unū periculo nō careret/qñ quodcūq; uellet ſolus efficere pro fauore ſenatui gratiā propen ſaret ſufficiēter inter alterutros cogitabant/& quæ ſolent ꝓuenire quotidie loquebant. Erant ergo di uiſæ hæ ſententiæ populi atq; ſenatus. Hi dignitatē priſtinā appetebant/& oneroſum ſeruitiū pro ty rannorū iniuria declinabāt/populus aūt inuidiā circa ſenatū habens/& auariciā eius effugiens in ra/ ptu Claudii pro impatoris ordinatione gaudebat. Tūc itaq; pene bellū iā ciuile ſub Pōpeio flagra/ bat/quod tamen impatore cōſtituto ſedatū eſt. Inter hæc ſenatus agnoſcēs Claudiū a militibus abre ptū/miſit ad eū uiros de ſuo cetu uirtute claros/qui eū admonerent/ut ꝓ adeptione regni nullā uim faceret/ſed magis ut ſenatui tanto⁹ uirorū unus cæderet/& cōmunē utilitatē ꝓſpicientibus legibus ſubiaceret utq; memor eſſet/quo⁹ malorū priſci tyrāni occaſio fuerint ciuitati/& quæ ſub Gaio ēt ipſe cū eis pericula pertulerit neq; imitaretur tyrānidis onus/& iniuriam ab aliis graviter irrogatā/ ſponte ad ſubuerſionē patriæ coarmaret/ſed ut magis priorem uirtutem ſuæ quietis oſtenderet/qua tenus ei honore liberiorum ciuium/& legum decreta ſuccederet/quo facto fauorem imperantium & quibus imperatur acquireret/quia ſi neq; mortem temperare uellet/nec cederet auctoritati ſenato riæ/grandē manum ad reſiſtendū haberent/& armatorum copiam & multitudinē famulorum/qui/ bus aduerſus eū fortiter uterentur maximū uero ſibimet eſſe remediū ſpei atq; fortunæ/ſed etiam de os non aliis præbituros eſſe ſolatia/niſi eis qui cum uirtute & bono principio ad cōgreſſionem cer/ taminis aduenirēt/cū ipſi. ſ. ꝓ patriæ libertate pugnarēt. Et legati qdē Venarius & Braccus ambo tri buni his utebanť uerbis/& ꝓſtrati Claudiū ſuppliciter exorabāt/ne bello⁹ ac ſubuerſionis foret oc caſio ciuitati/uidentes utiq; eū militum multitudine circū ſeptum & in cōparatione illius exercitus conſules nihil eſſe/ſuadebantq; ſimul/ut ſi appeteret principatū a ſenatu magis ſibi datū acciperet/ quod eſſet proſperius atq; fœlicius/ſi non cum iniuria; ſed cum fauore decernentium potius impera ret. Claudius igitur ſciebat quidem cum qua ſenatus arrogantia uerba hæc direxiſſet/& ad præſens mitti ſententia mediocriter ſe trāctabat/ſe tam propter metum & inſtantiam militum/ quam regis Agrippæ præceptum cogebatur tantum principatum qui ſponte uenerat cedere non debere.

Legatio regis Agrippæ ad ſenatum/& qualiter conſequẽtes milites q erãt cũ ſenatu/ ad Claudiũ trãſiere/ & de morte Chæreæ ſeu alio⁹ Gaii interfecto⁹ ipſi quoq; Claudio repugnãtiũ. Cap. III.

Ilicergo Agrippa cõpletis ſolẽnibus circa mortẽ Gaii a quo fuerat honoratus & eius lectũ lugubriter ꝓſecutus/agnoſcẽs Claudiũ a militibus raptũ feſtinabat ad eũ. Quẽ turbatũ inueniens & paratũ ut ſenatui cederet/exacuit monens/ut imperiũ ſibi defenderet. Cũq; talia dixiſſet abſceſſit. Quẽ cũ ſenatus euocaſſet ad curiã/ungens caput unguẽtis quaſi ab ſcorto remearet/Senatum interrogabat/quid de claudio gereret. Illis aũt quæ geſta fuerant dicentibus & conſulentibus quã ipſe ſententiã poſſideret/paratũ ſed quidẽ mori ꝓ gloria curie ſermone ꝓfeſſus eſt & tractandũ ſuaſit de utilitate cunctoꝝ/opus eſſe dicens ſi reſiſtere Claudio uellent armis atq; militibus/quibus eũ uiriliter expugnarent/ne forſitã impati incidere uiderent in malis. Reſpõdente uero ſenatu armoꝝ copiã & pecunias abundare/ſed etiã militũ aliquã partẽ congregandã/quatenus libertas ſeruis emergeret/optoꝫ inqt Agrippa & curiã ꝓperagere & uos quæ deſiderii ueſtri ſunt dicendũ tñ eſt indubitanter q̃ credo fore ꝓ ueſtra ſalute. Scitis militiã/quæ ꝓ Claudio pugnat/lõgo tpe armis imbutã/noſtra uero pars hoium eſt incerta/fluctuatio & turba multoꝝ & ſeruitute inopi nabiliter liberata retineri difficilis. Nos ergo aduerſus expertos bella ſuſcipimus/producentes uiros neq; gladios ſcientes educere. Quapp mihi uideꝫ eſſe mittendũ ad Claudiũ qui ſuadeãt cõponendã eſſe hmõi cauſam. Si cenſetis ẽt me legatiõe fungi/paratus ſum. Hæc cũ dixiſſet/cũctis cõſentiẽtibus miſſus cũ aliis/Claudio tumultũ ſenatus expoſuit/cũq; magis latenter exacuit imperialiter & dignitatis poteſtate reſpondere. Tũc Claudius ait nõ eſſe mirabile/ſi imperatorẽ nõ libẽter exciperet curia/quæ crudelitate priorũ principũ fuerat uulnerata. Sed dũ eius mãſuetudinẽ proguſtaret/ cũ noie tantũ ipſe princeps foret/opere uero cõmunitas iperaret/eo ꝙ multarũ uariarũq; rerũ uideret experturꝰ/ꝓſpere uero impetriũ ſibimet obueniſſe gauderẽt. Et legati quidẽ hæc audiẽtes uerba reuerſi ſũt ad ſenatũ. Claudius aũt cõgregato exercitu loquebaꝫ/ab eis iuſurãdũ ſecũ pmanendi accipiens donauitq; ſingulos cuſtodes corpoꝝ quinq; milibus dragmis/& ducibus numerũ pro meritã portionẽ largitus eſt ſed & militibus abſentibus ſimilia cõpromiſit. Conſules itaq; cõuocare ſenatũ ad tẽplũ triũphatoris adhuc nocte exiſtẽte/ quorũ alii qdem ſemetipſos in ciuitate celarũt/cõſultationẽ refugientes eorũ/alii uero in agros proprios ſunt egreſſi/ proſpicientes qũo ſi res ad effectũ ueniret/in libertatis deſperatiõe cõſiſterent ꝑſtantius iudicantes ſine periculo ſeruiẽdi cũ ſegnicie uiuere/q̃ poſſidẽtes dignitate patrũ ſub ſalute dubia cõmanere. Verũtamen niſi amplius.c. collecti ſunt/ quibus in cõmune de ꝑſenti ſtatu tractãtibus repẽte clamor cõgregati exercitus eſt emiſſus/petentiũ ut militaris impator eligereꝫ/& nequaquã Pricipatus Romanus a multis ſolueretꝫ. Et hoc qdẽ milites apud ſemetipſos decreuerãt ne cũctis ſimul/ſed uni traderetꝫ iperiũ hoc tantũ ſenatui cõcedẽtes ut ipſis q dignus uideretꝫ eligerẽt. Ob quã rẽ cõtraria erãt uota ſenatus & populi multomagis aũt tã ꝓ amiſſio ne gloriæ libertatis/quã ꝓ formidine Claudii. Erãt uero q eligerẽt aliquos ex genere nobiliũ/ dignitatibus & cõiunctione coniugũ ꝓpollentes. Minutianus nãq; Marcũ fortitudine dignũ qui Iuliã Gaii ſororẽ habebat uxorẽ ſtudebat eligere/ut rerũ culmine potiretꝫ. Cõſules uero diuerſis occaſionibus differebãt. Sed ẽt Valeriũ aſiaticũ Minutianus anteponebat: & pœne homicidia facta ſunt deſiderãtiũ pricipatũ/ut Claudio quoquo modo repugnareꝫ. Monomachoꝝ uero turba non parua militũ ꝓ noctẽ ad ciuitatis cuſtodiã poſitoꝝ cõcurrebat ad Claudiũ. Quapp alii nõ ante urbis libertatẽ alii quoq; Claudiũ metuẽtes a cõſulibus abſceſſerũt. Diluculo aũt Chæreas cũ ſociis ad mediũ tranſeuntes uerba facere nitebanꝫ ad milites. Quos cũ multitudo uidiſſet/ſilentiũ poſtulãtes/& dicẽdi initia faciẽtes cõtinuo diſturbauit/nõ acquieſcens eis ut aliquid allegarent/eo ꝙ ipſi ad monarchiam pariter conſpiraſſent. Tum regnaturo fauebant/tanquã non patientes Senatui cedere poteſtatem/ qui etiam ſi imperare niterentur/milites non ſinerent interfectores Gaii regnare. Inter hæc igitur Chæreas iram non ferens/imperatorẽ/poſcentiũ populoꝝ daturum repromiſit ducẽ/qui ei ſignum abeũti deportaret. Erat enim Aethicus/agitator praſini/Gaio &/militibus circa ſolennitates Circenſium & ſeditiones/atq; opera inhoneſta deuotus/multaque Chæreos obprobria ſibi reluctantibus infere/bat/ſed & caput Claudii ſe dicebat ablaturum. Peſſima nanq; eſt inſpicientia cum furore. Milites ergo non reuertentes uerba Chæreæ/ſed euaginantes gladios/& ſigna tollentes ad Claudium deue//nerunt/cõmunicaturi illis qui etiam præbuerant iuſurandũ. Senatus autem & conſules in deſolatione relicti ſunt/non differẽtes aliquid ad priuatis/eratq; eis formido pariter & anguſtia/ignorantibus quid paſſuri forent/dum Claudius præualeret/& ſemetipſis adinuicem derogabant/ & pœnitentiã facti gerebãt. Sabinus aũt unus interfectoꝝ Gaii tranſiens ad mediũ/primitus ſemetipſum interficere minatus eſt: quam Claudium principem conſtituere & ſeruitutem damnari uidere. Sed & Chæreas hanc magnanimitatẽ aſſequi compulit. Qui dũ cõtẽpſiſſet Gaiũ/& primitus auctor bonæ fuiſſet uitæ/neq; ſic patriæ uidicare potuit libertatẽ. Chæreas ãt de morte qđ in nullo dicebat eſſe dubitandum/uel tamen mentem Claudii trutinare/& illi quidẽ in his erant. Ad milites autẽ oĩs undiq; po

pulus

pulus concurrebat. Interea Quintus Pompeius dū accuſaret milites/& pro libertate ſenatui ſuppli/caret/ipetu facto euaginatis gladiis niſi mittis Glaudius prohibuiſſet opus in eū necis ipleuerāt. Tūc Claudius ereptū cōſulē a periculo/fecit ſibimet aſſidere/Senatores aūt q cū Quinto fuerāt/nō ſimili honore ſuſcepit. Nā quidā eoꝝ etiā plagis affecti ſunt/& ad eū uenire cōpulſi. Antonius aūt uulnera tus effugit/eratq; periculū uniuerſis. Tūc rex Agrippa accedēs ad Claudiū/poſtulauit ut circa ſenatū mitis exiſtere/dicēs/quia ſiqd crudelitatis exerceret in curia/nō eſſet ſup quos eius cōſiſteret iā poteſtas. Claudius aūt his flexus. Senatū ad curiā cōuocauit/Cūq; de palatio p ciuitatē ipſe ꝓcederet/obſequentibus in eius ꝓceſſu militibus cū multo nimis impetuq; a ridiculo Gaii interfectores in publicū proruperunt/Chæreas & Sabynus prohibentes eū mandato Pollionis/quē ante paululū Claudius ducē cuſtodū corporis inſtituerat. Claudius itaq; dū ad palatiū denuo ueniſſet/cōgregans alios protulit ſententiā in Chæreā/cuius opus quidē uidebatur eſſe præclarū. Sed Pollioni præcipue cām mortis applicabant/qui tantū opus fieri perſuaſerat & ut ipſe pariter pro metu futuri tēporis deperiret/iuſtū eſſe clamabant. Ducebaē itaq; Chæreas ad mortē/& cū eo Lupus/ſequebanturq; multi romanorū. Dicitur aūt quia Chæreas magnanimiter hanc cladē excepit/nō ſolū uultu nequaquā depoſito/ſed etiā Lupū reſolutū in lachrymas obiurgando. Cunq; turba ad uidendū proſequereē/dū ueniſſet ad locū/regrebat militem/ſi interficiendi meditationē haberet/rogauitq; ut gladiū ad necē ſuam deferret quo Gaiū ipſe uidebaē occidiſſe. Et fœliciter ergo mortuus eſt Chæreas unius uulneris percuſſione finitus. Lupus aūt crudeliter eſt extinctus plurimarū ictu plagarū eo q ceruicē mollius præparaſſet ad necē. Poſt paucos uero dies imminente feſtiuitate/Romani honorauerūt facta Chæreæ/petētes expiationē fieri/eo q eius memoriæ fuiſſent ingrati. Hoc itaq; modo Chæreas uita priuatus eſt. Sabinus aūt dū eum Claudius non ſolū abſoluiſſet a culpa/ſed etiā dignitatē quā habuerat remiſiſſet/iniuſtū credens ut relinqueret coniuratos/ſemetipſum occidit gladio/ſic incumbens/donec eū aſq; ad capulum uulnus abſorberet.

Qualiter Claudius Cæſar reddit Agrippæ oē regnum paternum/adiiciens etiam illi Lyſaniæ tetrarchiam/& libertas Iudæorū/quæ prouenit eis ſub Claudio/cū prius amiſiſſent eam ſub Gaio/negatio quoq; regis agrippæ in Iudæam. Cap. IIII.

CLaudius itaq; ſuſceptos milites diſpergens/edicta propoſuit/& principatū agrippæ quē Gaius ei præſtiterat ipſe confirmans regē quoq; collaudās/adiecit ei oēm Herodis/quod ad uſus eius ſup iudæos & Samaritas habuerat. Et hæc quidē debitū pprii generis ei reſtituit. Abelan uero Lyſaniæ/& quæcūq; in libano monte ſunt ei/de ſuo pariter adiecit imperio & publicæ in media ciuitate Romana cū Agrippa fœdera celebrauit. Antiocho quoq; regnū auferens quod habebat. Ciliciā & cōmagenem donauit ei. Diſtinxit aūt Lyſimachū ante ſibi amiciarū iure coniunctū/qui etiā antoniæ matris eius tutor extiterat/& circa Gaiū deuictus erat/cuius filius Beronice & agrippæ filiā duxit uxorē. Quā dū Marchus alexandri filius fuiſſet mortuus refumens uirginē fratri ſuo herodi Agrippa cōiunxit/petens ei regnū chalcidis a claudio. Hoc itaq; tpe ſeditio inter iudæos atq; paganos in Alexādrina ciuitate ſurrexit. Moriēte nāq; Gaio ſub cuius principatu ab alexandrinis uidebaē afflicta iudæoꝝ gens recepta fiducia rpente ueniūt ad prælia. Claudius aūt Aegypti ꝓfecto mādauit ut ſeditionē amoueret. Et ſupplicantibus ſibi regibus agrippa pariter & Herode/edictū miſit in alexandriā atq; Syriā/huiuſmodi oratione conſcriptū. Tyberius claudius cæſar/Pius Germanicus Tribunitiæ poteſtatis dicit/Notū eſt iudæos in alexaadria conſtitutos qui etiā alexandrini nocāē/cohabitaſſe tpibus priſcis alexādrinis/& patria ciuitatis iura a principibus iperraſſe. Quod palā eſt ex reſcriptis eorū pariter & dictis. Sed poſtquā noſtro iperio alexādria p auguſtū noſciē ſubiugata ſeruata eis ſunt iura ſua a præfectis p diuerſa tpa deſtinatis & nulla de legibus eorū mutatio facta eſt tpe quo Aquilas in alexandria fuit. Moriēte uero auguſti principe gētis eorum/ſic fuerunt ut ſinguli eorum in ſuis ſolēnitatibus permanerēt/neq; coacti ſunt religionis paternæ iura tranſcendere. Quaptopter alexandrinos elcuatos contra Iudæos ibidem conſtitutos/qui temporibus Gaii Cæſaris pro uehementi eius ſuperbia ſimul & impudentia/q nollet gens iudæorum patriam religionem tranſcendere/& illum deum appellare/humiliati ſunt/præcipio/ut nequaquā propter imprudentiā Gaii de iure iudæorum aliquid auferri nitatur/ſed ſeruata eis iura priora maneant utiq; in ſuis ſolēnitatibus/quamobrē partē utranq; ꝓcipio magnā habere curā/& poſtquā hæc dicta fuerint propoſita nulla de cætero turba fiat. Edictum ſiquidē in alexandria pro iudæis miſſum hoc modo eſſe dinoſcitur. Quod uero in omni orbe directum eſt his continetur eloquiis. Tyberius Claudius/Pius Germanicus Tribunitiæ poteſtatis Conſul ordinarius ſecundo dicit. Petentibus me regibus agrippa & Herode cariſſimis/quatenus eadē iudæis una cōcederē in oi iperio Romano nū/potiuſq; in alexādria cōſtitutis/libenter hoc ꝓbui. nō ſolū petentibus hoc cōcedens/ſed etiā ipſos pro qbus rogatus ſum dignos exiſtimās pp fidem & amicitiam Romanis impenſam/ꝓcipue iuſtum eſſe decernēs ut neq; Græcoꝝ ulla ciuitas eoꝝ iure priuaretur/qūo ad dei culturam hæc ſeruare no-

ſeunt. Optimũ ergo iudico Iudæos in oi mundo ſub nobis cõſtituto paternas ſolẽnitates ſine ꝓhibi/tione celebrare/qbus iã nunc præcipio/ut meã hanc mãſuete cuſtodiãt & ipſi aliaꝝ gentiũ religionẽ nequaquã adnihilare ꝓtentẽt/ſed ſuas leges obſeruẽt. Hoc igit̃ edictũ meũ iudices ciuitatũ atq; colo/niarũ/& municipiorũ intra italiã & extra eã regeſq; pariter & potentes ꝑ proprios legatos tranſcri/bere uelint propoſitũ nõ minus. xxx. diebus eſſe in loco unde ex humili ab oĩbus legi poſſit. His igit̃ edictis in alexandriã & oẽm terrarũ orbẽ directis/oſtẽdit Cæſar Claudius quã uoluntatẽ circa iudæ/os habuerit. Mox aũt eriã agrippã reddito ei regno/maximis cumulatũ donis remiſit ad propria pri cipibus prouinciarũ atq; ꝑfidibus litteris ſuis ſcribens ut ei honorẽ debitũ exhiberẽt. Ille uero dum meliori fuiſſet fortuna prouectus cũ celeritate reuerſus eſt/uenienſq; ad Hieruſalẽ gratificas hoſtias celebrauit/nihil q̃od erat legitimũ derelinquẽs/unde & multos Nazarenos tõdi præcepit. Aureã ue ro catenã quã ei dederat gaius/factã ad inſtar ponderis. ferreæ catenæ/in qua manus regiæ fuerãt ob ligate/ut triſtis fortunæ memoriã renocaret/& teſtimoniũ de rebus melioribus perhiberet/in tẽplo ſuſpendit ſupra gazophylaciũ ut & maximũ eius indicaret caſum/& ſimul oſtenderet: poſſe eũ q̃ cor ruerit denuo ſuſcitari. Hoc. n. illius catenæ oblatio oĩbus indicabat/quã rex agrippa ex parua cauſa ante dignitatẽ fuerat alligatus/& poſt paululũ cõpedibus abſolutus/ad regnũ probatur clarius euc/tus. Propter hæc ergo oportet intelligi/quia res hoĩum maxie & lapſum facientia corruũt/& incli/nata ad culminis faſtigiũ ſæpius reducunt̃. Profecto igit̃ agrippa cultu exhibito deo/ſeophilũ qdem Ionæ filiũ põtificatu ſemouit/& Boetho Symonis cui cognomentũ erat Canthera/honorẽ eius at/tribuit. Duo etenim erãt fratres Symoni/& Boethus pater/cuius filiã habuit rex herodes uxorem/ſicut ſuperius declaratũ eſt. Cũ fratribus ergo ſacerdotiũ habuit. Symonis aũt Oniæ tres filii in ma/cedoniaꝝ principatu fuerũt ſicut in priori ſcriptura cõtradidi. Rex igit̃ Agrippa hoc modo ſacer/dotes cõſtituens hieroſolymitis cõpẽſationẽ eoꝝ deuotioni reſtituit & uniuſcuiuſq; modũ bene diſ/ponẽs/affectuoſam præbuit largitatẽ. Præfectũ uero militiæ totius fecit Sylã uirũ qui multis laboti bus ei ſæpe cõicauerat. Igit̃ tpe paruo ꝓtereunte Doritæ iuuenes præponẽtes ueneration ꝓſumptio nẽ/cũ natura uiderent̃ audaces/tollentes Cæſaris ſimulachrũ in ſynagoga ſtatuere iudæorũ. Quod opus agrippã uehementer exacerbauit. Videbat̃ nãq; ad deſtructionẽ paternarũ legũ eſſe celebratũ. Pro qua re ad. P. Petroniũ præſidẽ Syriæ feſtinanter aduenit/& cõtra Doritas conqueſtus eſt/ q nõ minus indignatus cũ utiq; & ipſe tranſgreſſionẽ legum factã nimiã eſſe iudicaret impietate indiſcipli natorũ Doritarum hæc cum magna indignatione ſcripta direxit.

Epiſtola. P. Petronii rectoris Syriæ ad Doritas ꝓ iudæis & qualiter rex agrippa Hieroſolymoꝝ muros locupleſius conſtruẽs ſtudium ſuum imperfectum dereliquit/ prohibente Cæſare/ qui opus ipſum ſuſpectum habuit. Cap. V.

PVblius petronius legatus Tyberii/Claudii Cæſaris: Pii Germanici. primatibus doriten/ſiũ dicit. Audiuimus/quoniã quidã ueſtrũ tantæ ſuꝑbiæ præſumptionæ abuſi ſunt/ut nec dictis Cæſaris Claudii/Pii Germanici ſubderent̃/quibus ſancitũ eſt Iudæos obſeruatio/ne paternarũ legũ eſſe dimittendos/uoſq; omnia contraria feciſſe cognouimus ſynagoꝝ gã prohibentes cõſiſtere iudæoꝝ cũ in ea poſueritis Cæſaris ſimulachrũ, præuaricationem. ſ. agẽtes nõ ſolũ cõtra iudæos/ſed cõtra ipſum imꝑatorẽ/cuius ſimulachrũ melius ponereẽ in omni Iudæorũ tẽplo/quã in debito loco/cũ utiq; decreto Cæſaris ſit ſancitũ/unũquẽq; habere in locis propriis pote ſtatẽ. Verũtamen cũ edictũ imperatoris præcipientis/ut iure ſolẽnitatibus ſuis utant̃/ & cũ græcis pa riter conuerſent̃/contẽpſeritis riſibile eſt ſi dicã cur mei iudicii fueritis immemores. Quapp eos qui cõtradictũ Cæſaris talia cõmiſerunt/cum etiam eorum iudices indignentur quando non propria uo luntate aſſerunt/ſed impetu plebis impletum a cẽturione Proculo Vitellio ad me duci præcipio qua tenus poſſint geſtorum reddere rationem. Primates uero ſeu pricipes moneo/ut ſi nollint uideri hãc quærelam ſua uoluntate celebratam/culpabiles perſonas centurioni demonſtrent/ nullam ſeditio/nis aut ſitis relinquentes occaſionem: quam ſcilicet maliuoli uenerari his operibus demonſtrantur. Mihi nanq; & cariſſimo meo regi agrippæ nulla potior cura eſt/quam ne gens iudæoꝝ occaſionem ſumat uindictæ gratia/ut ad tumultum ſeditionis accedat/Vt autem apertius ſciatis quid & Cæſar ex huiuſmodi cauſa præcepit/dicta eius alexãdriæ deſtinata/huic ſcripturæ præpoſui quæ licet om nibus nota eſſe. uideantur/tunc etiam apud tribunal meũ cariſſimus mihi rex agrippa hæc legit/ al/legans ut non oporteat eis dona imperatoris auferri. Agite itaq; me pronunciante ut de cætero nul/la ſeditionis aut turbæ quæratur occaſio/ſed unuſquiſq; ſuæ religionis iura ſectetur. Petronius igi//tur hoc modo quæ fuerant commiſſa correxit/ut denuo nihil poſſet huiuſmodi perpetrari. Rex au/tem agrippa Symonem Cantherum põtificatu priuauit/& denuo Ionam anne conſtituit/eum ſcili cet exiſtimans digniorem/cui tamen gratum non fuit tantam recipere dignitatem/pro qua reſuppli cabat/hæc dicens. Tu quidem o rex meo honori congaudens/ hanc mihi conſtituis proprio conſi/lio dignitatem/licet me ad pontificatum nunquam dignum iudicauerit deus/ſemel tamen cum ſdu/

tus ſum

tus ſim ſtola ſacerdotii ſufficit mihi/prius.n.ſum dignius ſdutus/quã nũc demo recepturus. Tu uero ſi modo uis/ut accipiat dignior hũc honorẽ/agnoſce/quia oĩ peccato mũdior ẽ apud deũ/& apud te rex frater mihi/q poſſet ad hũc honorẽ/dignus accedere. In his ergo ſermõibus rex agrippa collau/dans ionæ uoluntatẽ/præbuit Mathiæ eius fratri põtificatũ/& nõ multo poſt tpe Petronio ſucceſſit Marſus qui Syriã gubernabat. Sylas igiẽ ꝓfectus regis agrippæ/quoniã in omni fortuna ei fidelis ex titerat/& nec in periculoꝝ eius cõmunione receſſerat/ſed cũ eo in manifeſtis laboribus atq; neceſſi/tatibus ſuccubuerat/circa eũ magnã hẽbat fiduciã cõcedere ſibi petiit apud eũ parẽ honorẽ ꝓ amici/tiarũ priſtina firmitate/& nequaquã paciebaẽ ei legaliter obedire. ita ut maxima ab eo beneficia po ſtulando/oneroſus eſſe uideret/cum ſemetipſum imenſa arrogatione glorificaret/ & regi ſæpius ad memoriã cauſas triſticiæ ꝓduceret ut ſtudiũ quo tũc circa eũ gerebat oſtenderet. Quod cũ crebro fa ceret ut mihi uideẽ iproperare beneficia noſcebaẽ. Cuius rex apertã fiduciã tolerare nõ potuit. Nõ eſt eni tẽporũ ignobiliũ grata memoria/neq; ſuauis agnoſciẽ/q frequẽter ea quæ præſtat/iproperat. Quid plura dũ frequenter Sylas regis prouocaret irã/& ille plus indignationi quã rationi tribueret/ nõ eũ remouit a præfectura ſolũmodo/ſed etiã reddendũ uiculis in patriã deſtinauit. Cũq; eius ira lõ/go fuiſſet tẽpore mitigata & ꝓſpecta ratione in memoriã reuocaſſet/quantos pro eo labores ille ptu lerat/ eius remiſit culpã. Die ſiquidẽ feſtiuo natiuitatis ſuæ/dũ cuncti quibus iperabat in leticia ma/gna cõſiſterent/Sylã reuocari iuſſit/ſecũ ſcilicet cõmeſurũ. Ille uero modũ libertatis quẽ iuſtũ eſſe cre debat/uenientibus ad ſe nõ tacuit dicẽs. En ad quẽ me honorẽ euocat rex/quẽ denuo poſt paululum ablaturus eſt. Quippe nec primos honores deuotionis exhibitæ cuſtodiuit/ qui iniuriis me afficere nõ quieuit. Cũ qua ergo fiducia/aut qua conſcientia ad eũ ueniã. Quantis eũ malis eripui/ pericula quanta ſuſtinui ut illi ſalus acqreretur & honor/pro quibus oĩbus retributionẽ merui/uincula & car cerẽ tenebroſum. Nunquã ergo horũ oblimiſcar malorũ/mihi enim pro bonis actionibus/etiam poſt ſolutionẽ carnis & animæ hæc memoria reſeruaẽ. Hæc loquẽs poſcebat ut regi dicereẽ Agrippæ. Qui dũ eũ cognouiſſet/aio nõ poſſe mitigari/dimiſit eũ in carcere cuſtodiri. Hieroſolymorum uero muros/qui circa nouã reſpiciunt ciuitatẽ/publicis ſumptibus munitiſſimos latitudine & altitudine fa bricatus eſt/& omni humão reddiderat tutamine fortiores/niſi Marſus Syriæ præſes Claudio Cæſa/ri/quod agebaẽ ſuis litteris indicaſſet. Quãobrẽ Claudius rebellãdi cauſa ſuſpicatus hoc fieri agrip/pæ mãdauit/ut a murorũ edificatione ceſſaret. Qui mox ut iuſſum agnouit/reluctandũ ei nõ ceſſuit. Fuit etenim rex iſte natura bonus/& ad beneficia mũifica præparatus/& ciuitatẽ propriis ſumptibus exornare nõ tardus/ita ut ſua clatitate. muneribuſq; gauderet & fauorabiliter ſuæ uitæ iura diſpone ret/in nullo ſimilis Herodi regi. Illi nãq; erat mens callida ad ſupplicia præparata/ & aduerſus odio/ ſos ſine retentatione perniciosa græcis magiſquã iudæis familiaris exiſtens/ & alienigenarũ ciuitates ſæpe nobilitans/ impenſa magna pecuniarũ balnea/theatra/& tẽpla/porticuſq; cõſtituens/iudæorũ uero ciuitatẽ nulla fabrica reparauit/nec aliquã eis ꝓbuit ipenſam/ unde potuiſſent habere eius me/ moriã. Mores aũt agrippæ erãt manſueti circa oẽs beneficia ſimilia conferebat. Alienigenis quoque erat clemens etiã in illis dona ſuæ uoluntatis oſtendens circa ſuã gentẽ pro modo benignus/& potius compaſſione pronus. Grata ſiqdẽ ei cõmoratio/atq; frequẽs in hieroſolymis erat/ſeq; in paterna pu ritate ſeruabat/nullaq; dies præteribat/hoſtiis uiduata ſolẽnibus. Quidã igiẽ in Hieroſolymis uir no mine Symon qui putabaẽ mãdata legitima perfecte diſcernere multitudine in eccleſia congregata cũ rex Cæſareã perrexiſſet. eũ accuſare præſumpſit/quaſi nõ ſanctũ/& iuſtũ/ſuadẽs/uti rex prohibe reẽ a tẽpli limine/quo niſi dignis ingredi non liceret. Hæc ergo regi litteris indicata ſunt a præfecto/ quia ſymon talia cõcionatus eſſet. Quem rex euocatũ dum tunc eſſet in theatro/ ſedere iuxta ſe fecit & ſub ſilentio mitiſſime requiſiuit. Dic mihi quid horum quæ hæc aguntur contra legem eſſe cenſe tur/ille uero nihil habens quod reſponderet/ueniam poſtulabat. Tunc rex circa eum magis placatus q̃ ab aliquo crederetur/iudicans etiam manſuetudinem conuenire regi potius q̃ furorem muneribus honoratum remiſit ad propria.

De honore quo Berythios honorauit/& de aduẽtu regũ ad ipm i ciuitate Tyberiada. Cap. VI.

ET cum multis multa cõceſſerit/præcipue berythios honorauit. Inſtruxit enim theatrum amplitudine & pulchritudine præcipua decoratum/& amphiteatrum copioſa impenſa conſtructum/ſed & balneas & porticus celſis operibus exaltauit/nullaq; tenacitate ſum/ ptuum/aut pulchritudine fedauit/aut magnitudinem quamlibet imminuit/ quorum om nium dedicationem largiſſime ac magnifice miniſtrauit. Cum igitur in theatro ſpectacula celebra/ ret/muſica quæ illic inſtrumenta perduxit/ & uaria delectationem opera affluenter exhibuit. In amphiteatro autem multitudini monomachorum ſuam largitatem cuncte oſtendit. Vbi nolens nu meroſitate concertantium delectationẽ ſpectantibus exhibere/alios ſeptingentos pugnaturos emi/ ſit quoſcũq; malignos habuit/in hac actione diſtribuens/ut & illic hoc mõ pugnarent/ & opus belli noluntas pacis exiſterent. Hos itaque paſſi in hoc modo cunctos extinxit. Quibus ſpectaculis cele/

bratis/in Tyberiadā urbē galileæ migrauit/eratq; inter alios reges ualde cōſpicuus/ad quē uenit Cō magenenſis rex Antiochus/& damaſcenoꝝ Sigerāmus/& Cōtis minoris Armeniæ qui etiā in pōto polemoniaco regnabat/pariter & Herodes frater eius qui & ipſe Calcidis habebat imperiū/habuit/ que colloquium apud eos ſuſceptione & amicitiis ualde digniſſimum ita ut oſtenderet ſuæ ſapientiæ culmen/& in p̄ſenti eos uideretur regaliter honorare. Sed his apud agrippam ita degētibus Marſus Syriæ præſes aduenit.

Qualiter proceſſit de ciuitate eum regibus in occurſum Marſi/& p̄ſidis Syriæ uel quali modo ui/ tam finierit/cum non dediſſet honorem deo/populo ſibi attribuente honores diuinos & non huma/ nos in theatro/quare confeſtim ſenſit plagam dei. Cap. VII.

VErum Agrippa rex ſciens eum honorabilem romāis eſſe proceſſit e ciuitate/ occurſus ei/ quaſi ab ſtadiis.vii. Hoc etenim principiū inimicitiarum circa Marſum fuit. Sedēs enim i tribunali agrippa inuitauit alios reges/quoꝝ concordia Marſo/& tanta pariter amicitia in ſuſpitionē repēte uenit/& nō credenti expedire romanis/reges huiuſmodi habere con ſenſum. Mox itaq; ad unūquēq; mittēs mādauit/ut nō ſegniter ad propria remearēt. Hæc agrippa do lenter accepit/& propterea quidē Marſo factus eſt inimicus/Mathia uero pontificatu ſpoliato/p eo conſtituit ſacerdotem Elioneū Cantheræ natū. Igit̄ cū tertiū annū iudeæ cōpleſſet in regno/ uenit in Cæſareā ciuitatē/quæ primitus turris Stratonis appellabat̄/ibiq; ſpectaculū ad honorē Cæſaris pro eius ſalute celebrabat ad quā feſtiuitatē omnis prouinciæ multitudo nobiliū/ſimul & procerum una conuenerant. Secunda uero ſpectaculorū die/ſtola ueſtitus undiq; argento cōtexta/ita ut textus eſſet ualde mirabilis/uenit ad theatrū incipiente die/& primis radiis ſole oriente dimiſſis/argēti Claritas repercuſſa fulgorē reddit ualde perſpicuū/& oculis inſpicientibus formidandū. Mox aūt adulatores uoces fauorabiles emittebant/q̄ nec illi bonæ p̄ ueritate uidebant̄/deū ſcilicet appellantes eūq; atq; dicētes propicius eſto nobis/quia licet hactenus te uelut hoīem timueris/attamen iam nunc ſuperio ris naturæ te eſſe/conſpicimus. Has aūt uoces rex nequaquā cōpeſcuit: nec impia eorū uerba cōpreſ/ ſit. Poſt paululū uero reſpiciēs uidit ſupra ſuū uerticē in quodā culmine ſedentē bubonē/quē ēt mox eſſe malorū caſum intellexit qui fuerat ei aliquando bonoꝝ. Mox ergo paſſionē mortiferā corde ſu/ ſcipiēs/& uehemēter uteri dolore percuſſus/reſpicienſq; ſuos amicos/ergo inquit ueſter deus/ uitam iā mutare cōpellor. Repente nanq; increpitus ſum/cū mēdaces ad me clamarent/nā qui uocabat im mortalis a uobis/ecce iā ducor ad mortē. Suſcipiēda eſt ſentētia quæ proferē a deo. Viximus etenim nō praue/ſed claritatē beatitudinis appetentes. Hæc cū dixiſſet/creſcente dolore cōprimebat̄. Tū cū feſtinatione ad regalia reportatus eſt/& ſermo apud cunctos egreſſus eſt/quia indubitanter moritu/ rus eſſet. Mox iraq; cūcti cū coniugibus ſimul & liberis lege patria in ſaccis iacētes/deprecabant̄ pro rege deū & omnia luctu gemituq; cōplebāt̄. Rex aūt cū in domo ſublimiore iaceret/deorſum reſpi/ ciens/atq; uidēs eos p̄ſtratos eſſe/nec ipſe a lachrymis potuit abſtinere. Quinq; uero diebus cōtinuo uentris dolore cōfectus/uita priuatus eſt habēs annū ætatis quartū & qnquageſimū/ſeptimū uero re gni. Quatuor náq; ſub Cæſare Gaio regnauit annis ſub Philippo tetrarcha tribus/ quartū uero cum Herode tres aūt reliquos ſub Claudii cōpleuit impio in quibus & iudæā percepit & Samariā/atq; Cæſareā/& tributa ſui inumera auxit impii. Multū tñ a diuerſis mutuū ſumpſit. Nā cū ēt ualde mu nificus ſupplicātibus larga munera cōferebat/& dōa ſine aliqua parcitate p̄bebat. Igit̄ cū mors eius populis eſſet ignota/cōſpirātes ſimul herodes Calcidis rex: & Thelcia p̄fectus/& regis amicus Ari/ ſtonē quēdā fideliſſimū miſtroꝝ deſtinauerūt & Sylā qūo eoꝝ erat inimicus q̄ſi iubēte rege pemerūt.

Mortuo rege Agrippa/Cæſarienſes uel Sebaſteni indecenter blaſphemabant defunctum/ſtatuas quoq; filiarum eius diripentes/contumelioſe tractauerunt. Cap. VIII.

REx igitur Agrippa hoc modo cōuerſatus diſceſſit a uita qui de ſuo genere filium dereli/ quit Agrippā noīe/agentē ſeptimū & decimum ætatis annum/& filias tres/quarum alia quidem noīe Beronice ſextodecimo ætatis anno Herodi patris fratri uidebatur eſſe con iuncta/uirgines aūt duæ erant/Maria & Druſilla. Maria qdem decimum agens annum/ Druſilla uero ſextū. Eratq; deſponſata a ſuo patre maria Archelao Celenſi/filio/ Druſilla uero filio Antiochi Cōmagenēſis regis q dicebatur Epifanes. Cūq; mors agrippæ cūctis inotuiſſet/ Cæſarien/ ſes & Sebaſteni benefactoꝝ eius imemores/peſſimas res egerūt blaſphemantes uehementer indecē ter: q defunctū. Sed & militū quæ tunc aderat multitudo in domū eius abeuntes/& ſtatuas filiarū re/ gis uirginū diripiētes/pariter ad loca fornicaria detulerūt: & ſtatuentes eas in publico reclinātes eis ſedas cōtumelias inferebant/& turpiora facinora quā dici fas eſt ſceleſtis actibus adimplebant/ cele brantes cōuiuia publica coronati/ & madētes unguētis & oleo/ſacrificia pariter exhibētes/prēdiaq; ſibimet alterutri p̄ regia morte reddentes. Erāt aūt imemores nō ſolū agrippæ q multas eis p̄buerat larg·tates ſed ēt aui eius herodis/q ipſas ciuitates iſtruxerat/porticuſq; ſimul & tēpla claris p̄babāt̄ fabricatus impenſis/filius uero defuncti agrippa erat tunc Romæ/& alebatur a Cæſare.

Poſt mortem

Post mortē Agrippæ/Claudius Cæſar Cuſpium Fadū mittit ꝓfectum in iudæam/cui ēt iniungit̄ ultio exercenda in Cæſarienſes/& Sebaſtenos ꝙ defuncti Agrippæ cōtumeliis. Cap. IX.

TVnc Claudius audiēs Agrippā fuiſſe defunctū/& Sebaſtenos atq; Cæſarienſes e mortuo cōtumelias intuliſſe/graui dolore perculſus eſt/eratq; præparatus ut eius filiū Agrippā in illius regnū dirigeret ſucceſſorē/uolens etiā iuſiurandū quod cū illo habuerat cōfirmare. Et cōuocatis amicis indicauit/quod deliberaret ſup cōmendato ſuæ fidei puero/ interro gans quid & ipſis uideret̄/utrū cogitata de hoc manere/uel nō decernerēt/qui ꝓſpecto Cæſaris aio prudentius aliqd conſiliati ſunt/collaudantes quidē benignitatis eius propoſitū/uoluntatē autē eius incautā eſſe dicētes/ut puero/q nec infantiles annos exceſſerat/magnitudinē tanti regni cōmitteret/ cui eſſet impoſſibile tanta gubernacula detinere. Cūq; uideret eos recte locutos Cæſar præfectū in iudæā totūq; regnū direxit Cuſpiū Fadū. quo facto/ēt honorē defuncto præſtitit/ne Marſum ad eius regnū/qui illi fuerat inimicus ueheret. Præ oībus aūt Fado præcepit Claudius/ut Cæſarienſes & Sebaſtenos pro defuncti contumeliis coherceret. Cohortes uero Cæſarienſiū & Sebaſtenorū quinq; numero in Pontū tranſferri iuſſit ut ibidem militarent/& ex ueruis romanoꝝ in Syria cōſtitutis eligerent̄ milites qui eorū loca cōplerent. Sed nequaq; tali iuſſione migrati ſunt. Mittentes nāq; legationē ad Claudiū ſupplicauerūt/& in iudæa cōſiſtere meruerunt. Vnde etiā futuris tēporibus cauſa maximarū calamitatū iudæis effecturi ſunt/ſumentes in initio ſemina belli ſub Floro. Quamobrē tēpore quo Veſpaſianus uicit/ſicut poſt paululū referemus/eos ex illa regione migrauit.

Incipit Liber.xx.antiquitatis Iudaicæ.

Quemadmodum claudius poſt Agrippæ mortem/in Syriam miſit ſucceſſorem Marſo Caſſium Longinum/& quia Fadus miſſus procurator iudææ indignatus iudæis qui tranſfluuium erāt poſiti/ quia præter uoluntatem ſuam contra Philadelphenos arma ſumpſerunt/tres uiros priores ipſorum comprehendens/unum occidit/duobus fugam immiſit/& de Ptholomeo principe latronum ad eū deducto & occiſo. Cap. I.

Oriēte itaq; agrippa rege/ſicut in libro ꝓcedēte narrauimus/cæſar claudius miſit ſucceſſorē Marſo caſſium Longinum/memoriæ cōferens hoc defuncti a quo uiuēte rogatus fuerat/ne Marſus ulterius Syriæ præſideret. Fadus iter hæc dū præfecturæ culmine in iudæam ueniſſet/comperit iudæos habitātes trās fluuiū cōtra Philadelphenos habentes cōtentionē pro finibus uici/cuius nomen eſt Meas. Erantq; illic armatorum plurimi cōgregati/q præter uolū/ tatē primatū ſuoꝝ ſumētes arma/multos Philadelphinorū pemiſſe noſcūt̄. Hæc audiens Fadus/uehementer accenſus eſt/eo ꝙ nō eius reſeruaſſent iudicio qui ſe dicebant a Philadelphenis fuiſſe leſos/ſed uſq; ad manū ueniſſent. Qui ſumens tres priores ipſius ſeditionis alligari præcepit. Deinde quendā eorū Antibā noīe iuſſit occidi/duobus aūt reliquis/Amaraco & Eleazaro/fugā imiſit. Ptolomeus aūt princeps latronū & q multa mala idumæis & Arabis frequēter intulerat nō multo poſt ad eū deductus/ morte mulctatus eſt. Hoc itaq; mō cūcta iudæa latronibus eſt purgata/Fadi prouidentia atq; ſollicitudine.

Quia Fadus procurator iudæe & Caſſius Longinus præſes Syriæ præceperūt iudæorum primoribus ut talarem tunicam/& pontificalem ueſtem in Antonia conſtituerent ſub poteſtate Romanorum ſicut & prius. Cap. II.

ES quoq; Fadus tunc cunctos uocans ſacerdotes & priores Hieroſolymitarum/ admonuit eos. ut talarē tunicā/& ſacerdotalē ſtolā qua ſolus pontifex indui ſolet/in Antonie caſtro reponerēt/ut ſicut prius in Romanorū poteſtate iacerent. Illi uero nequaquā cōtradicere ꝓſumpſerūt/ſed rogabāt Fadū atq; longinū/nā & ipſe cū multo exercitu ad Hieroſolymā uenerat/metuēs ne ꝓceptis Fadi multitudo reſiſteret iudæorū/& ab eis ſuppliciter exorabāt/ut cōcederēt legationē ad Claudiū deſtinari/quatenus ab eo peterent/ut ſacerdotalē ueſtē haberent in propria poteſtate. & ipſi ſuſtinerēt donec Claudii reſpōſa perciperent. Illi uero ita ſe hæc præſtare dixerūt/ſi eorū filii obſides præberent̄. Quibus obedientibus filioſq; dantibus legati ſunt miſſi. Cunque romā ueniſſent/audiens Agrippa inuenis defuncti filius cauſam aduētus eorū. Erat nāq; ſicut prædiximus apud prædictū claudiū: cæſari ſupplicauit/ut eiſdē iudæis cōcederet/mittens ad Fadū ſua ſcripta quæ de ſacerdotali ueſte poſcebant. Vocans itaq; claudius legatos iudæorū/promiſit ſe cōcedere quæ petebāt iuſſitq; ut agrippæ gratias dignas exoluerēt/cuius præcibus hæc eis iura donaret. Quāobrem huiuſmodi ad Fadum miſit epiſtolam.

Quomodo Claudius Cæſar rogatus ab Agrippa ſenioris Agrippæ filio/conceſſit iudæis petitiones ipſorum/& Fado reſcripſit. Cap. III.

CLaudius Cæſar Germanicus/Tribunitiæ poteſtatis/Quuinques cõſul/ordiarius q̃ter/imperator decies/Pater Patriæ/Hieroſolymitanis pricipibus/curie populo iudæoꝝ & cunctæ genti ſalutẽ. Agrippa meo cariſſimo / & piiſſimo quẽ ego cõnutrini & habeo mecũ pdu cẽte ad me legatos ueſtros/ gratias agentes/eo q̃ habeã gẽtis ueſtræ ſollicitudinẽ & cũ ſũma deuotiõe p̃ ſacerdotali ueſte atq; corona ſupplicãte/ut ſub ueſtra poteſtate cõſiſtãt/quæ ſũt a me poſtulata cõcedo/ſicut uir fortiſſimus/& mihi cariſſimus Vitellius fecit. Huic itaq; uolũtati cõſenſi/primũ qdẽ p̃pter pietatẽ meã/uolẽs unũquẽq; exhibere ſuã in paterna traditiõe cultura deinde ſciẽs quia dũ hæc fecero/& ipſius regis Herodis & Ariſtobuli iuvenis potentiũ p̃ſonarũ/quorũ circa me pietatẽ & circa uos ſtudiũ eſſe cognoſco/ampliſſimas amicitias collocabo. Scripſi uero ob hãc cãm & Cuſpio Fado meo p̃curatori. Noũa uero lfas deferẽtiũ hæc ſũt. Cornelius/Leo/Tryphõ/Theodionis Dorotheus/Nathelis/Ioãnes/Iouis/Panis data xiiii. kal. iulii. cõſulibus Rufo/& Põpeio/Siluão.

Quemadmodum Herodes frater agrippæ defuncti petiit a Claudio poteſtate templi & ſacerdotum ordinationem: & impetrauit. Cap. IIII.

PEtiit aũt a claudio Cæſare & Herodes frater Agrippæ defuncti/cui illo tẽpore Calcidis regnum uidebatur eſſe cõmiſſum poteſtatem tẽpli & ſacerdotũ ordinationẽ/& oĩa petet ipetrauit. Ex illo uero fuit apud oẽs liberos eius hæc poteſtas uſq; ad belli finem. Herodes itaq; a pontificatu remouit Cantherũ/& Ioſeph Cani filium ei ſucceſſorem dedit.

Quemadmodum Helena Adiabenorum regina & eius filius Iazates ſolennitates & ritus zelati ſunt iudæorum. Cap. V.

IN ſiquidẽ tẽpore Helena Adiabenorũ regina & filius eius Iazates ad ſolẽnitatẽ iudæoꝝ hæc cauſa p̃ueniẽte migrauerũt/Monobazus Adiabenorũ rex/cui cõgnomen erat Bozeus/ſororẽ Helenã amore captus duxit uxorẽ. Quæ dũ ex eo haberet in utero/contigit/ut dũ ea dormiẽte ſup uentrẽ mulieris manũ poneret per ſoporẽ quãdã ſubito uocẽ audierit p̃cipientẽ ut manũ de uentre eius auferret ne infantẽ in ea uexaret/q̃ prouidente deo & principiũ eſſet & finẽ fœlicciſſimã poſſeſſurus. Qua uoce turbatus/repente ſurgens/hæc dixit uxori/& natũ ſiliũ Iazatẽ nũcupauit. Habebat aũt ex Helena & aliũ ſeniorẽ filiũ/ nomine Monobazũ / & alios filios ex aliis mulieribus procreatos/maximã tamen deuotionẽ quaſi unigenito iazati deſiderabiliter im/pendebat. Pro qua re ille inuidiã fratrũ ſuſtinebat. Habebat & odiũ quando cuncti contriſtabantur/quia eũ pater omnibus præponebat. Hoc pater aperte cognoſcẽs/illis qdẽ ignouit/ſciẽs quia nõ hæc agebant p̃ malitia/ſed quomodo ſinguli fauorẽ patris deſiderabant. Iazerẽ uero cũ pro eo ualde me tueret/ne odio fratrũ mali aliquid ſuſtineret/multis muneribus farcinatum/in caſtro Paſmi miſit ad Abnerigũ regẽ/commẽdans ei nati ſalutẽ. Abnergius aũt libenter eũ excepit & pro multa deuotõe filiã ſuã Amacos noĩe ei dedit uxorẽ/donauitq; prouinciã ex qua p̃ciperet multa tributa. Monobazus aũt cũ iam ſenectute grauaretur & paucũ ſibi tẽpus uiuendi ſupereſſe uideret/ uoluit aſpectum filii antequã moreretur inſpicere/& uocans eũ delectabiliter eſt amplexus. Cui dedit quoq; p̃uinciã quæ dicitur Carrarũ/terra fertilis amomi/in qua etiam reliquæ ſunt Arcæ Noe/quæ ex imbriũ diluuio liberata fertur/& hactenus uidere uolentibus demonſtratur. Cõmorabatur itaq; iazates in hac regione/& Dartabanẽ Parthicũ ad iudæã deſtinauit/Cũ enĩ legibus crederet iudæoꝝ/ſtudebat & ip ſe cõuerti/& credẽs ſe p̃fectũ nõ eſſe iudæũ/niſi ſignũ circũciſionis acciper/erat hoc agere p̃paratus. Quod dũ cognouiſſet mater eius p̃hibuit/dicẽs ei fore piculũ/q̃ cũ eẽt rex multoꝝ/acqreret inimicitias ſubiectoꝝ/cũ pegrinas ſolẽnitates & ſuæ gẽti extrãeas adipleret/nec pati eos ſup ſe regnare iudæũ. Et illa qdẽ hæc dicẽs/oĩno p̃hibuit. At ille ad ananiã uerba referebat. Qui matri dixit/atq; itẽrminatus eſt/q̃ niſi acqeſceret/repẽte decederet. Cui mater ait/metuere ſe ne cã omnibus iudicata/piculũ ipſe ſupplicii ſuſtineret/qui quaſi auctor & doctor exiſteret opeꝝ indecẽtiũ apud regẽ. Tunc ille audiẽs hæc/reſpondit/q̃ poſſet ẽt præter circunciſionẽ colere diuinitatẽ ſi apud ſe omnino deceerneret leges iudaicas obſeruare/& hoc eſſe firmius/quã circunciſionẽ acipere/ueniamq; illi daturum deum/opus hoc non implenti propter neceſſitatem/ſubiectorumque formidinem. Tunc ergo rex huiuſmodi ſermonibus acquieuit. Poſt hæc aũt cum nequaq̃ ſuum deſiderium abieciſſet/ iudæũ quendã alium de galilea uenientem Eleazarum nomine/& leges eruditum patrias/inuitauit / ut circunciſionis opus impleret. Qui cum intraſſet ad eum/& ueniſſet legem Moyſeos legentem ignoras inquit o rex Moyſeos iura / & per hoc deo facere uideris iniuriam. Non enim ſolum facere te oportet eas: ſed primitus facere quæ præcepta ſunt. Quamdiu ſine circunciſione permanens/legibus nequaquam noſceris obedire. Sed ſi nondum ex hoc legiſti legem/ut ſcias quapropter hoc geratur/uel nunc lege. Hæc audiens rex/actum differri non pertulit/ſed ad aliam conuerſus eſt domũ & uocans medicum quod præcipiebatur impleuit. Tũc euocata matre/& anania doctore/ eis quod

egerat

egerat explanauit. Qui repente non mediocri timore sunt terri/ne causa cunctis manifestata rex pe/riculū deiectionis incurreret/non patientibus subiectis uirum extranei dei cultorē sibimet superesse/ip sig; pariter periculum sustinerent/quasi huius rei uiderentur autores. Deus autē præsens erat/qui illo/rum metum non perduxit ad terminū. Nam cū multa pericula & Iazates & eius filii sæpius incurri/sent/eū ex ingentibus liberauit angustiis/& salutis dona concessit/ostendens/quia respicientibus ad eum/& ipsi soli credentibus nequaquam fructus pietatis aufertur. Sed hæc quidem postea explanabi mus. Igitur Helena regis mater uidens regem pacifice gubernari/& suum filium esse beatum/& ul/tra cunctas gentes prouidentia diuina religiosum/desideriū habuit Hierosolymitarū cōspicere ciuita tem/atq; cunctis hominibus diuulgatū dei templum suppliciter adorare/& hostias pacificas offerre. Ob quam rem filio supplicauit. Quo matri petenti prone consentiente/& multam præparationem itineris faciente/& plurimas dante pecunias/descendit in Hierosolymam/etiam filio multo eam iti/nere deducente. Cuius aduentus Hierosolymitis tunc profuit ualde.

De fame quæ apprædendit ciuitatem Hierosolymorum/& mitigata per Helenam reginā Adia/benorum & eius filium Iazatem qui de paganismo conuersus fuerat in iudaismum/& de Artabano rege Parthorum. Cap. VI.

NAm dum eorū ciuitatē illo tpe fames apprædēdisset/& multi fuissent egestate cōsumpti Helena regina misit quosdam suorū/alios quidē ad Alexandrinorū urbē ut frumenta ex eius pecuniis compararent/alios Cyprum/quatenus caricas ex abundanti deferrēt. Cūq; uenissent hæc onera deportantes/alimenta indigentibus illa diuisit. Quapropter gēti no/strę beneficiorum suorum maximam memoriā dereliquit. Cuius filius Iazates audiens hanc famem multas pecunias Hierosolymitarū primatibus destinauit. Et alia quidē multa bona hi principes in no stra ciuitate gesserunt/quæ postea declarabimus. Artabanus itaq; rex Parthorū sentiēs sibimet facta pas inimicos/degere apud eos sibi iudicauit incautum. Quapropter ei uisum est/ut pergeret ad Iaza tem regē/salutē apud eū inuenire se credens/& ita ad regnū propriā remeare. Sumptis ergo cognato rum atq; familiarium circa mille uiros/uenit ad regem Iazatem. Cunq; ipse illum aperte nosset/Iaza/tes uero Artabanum penitus ignoraret/inueniens eū in itinere constitutū & astans ei/prior secundū morem patrium adorauit. Deinde/o rex inquit/ne me despexeris tuum seruū/nec circa supplicē sis superbus/miser enim rerū mutatione factus existens ex rege priuatus/tuū posco solatiū. Perspice sig dem inconstantiam fortunæ/& hanc scito esse communē/& uim simile habiturā. Nam si me sine uin dicta despexeris/erunt audaciores plurimi circa alios etiā reges. Hæc ergo Artabanus cū lachrymis edicebat/capite reclinato deorsum. Iazates autem ut eius nomen audiuit/& Artabanū suppliciter si/bi respexit astantē/mox ex equo resiliens/habe inquit fiduciam o rex/nec te præsentia facta confun/dant. Velociter enim erit tibi mutanda tristitia/amicū nanq; me & auxiliatorē inuenies plusquā cre/dis/aut enim in parthorū regno te rursus/aut in meo constituā regē. Hæc dicens/regem Artabanū imposuit equo/ipse uero pedibus sequebatur/honorem tribuens ei/quasi regi maiori. Respiciēs igitē hoc artabanus grauiter tulit/& per præsentē fortunā honorēq; iurauit/descēsurum se nisi ille rursus ascenderet atq; præiret. Tunc ille in equo ascēdens/eūq; ad regalia sua perducens/omnē ei honorē li/benter exhibuit/& in conseſſu atq; conuiuiis primum recubitum ei parauit/non præsentem fortunā intendens/sed eius pristinā dignitatē eumq; ratione frequenter consolatus est/quia communes sunt/omnibus fortunæ permutationes hominibus. Scripsitq; Parthis suadēs eis ut artabanum susciperent regē promittēs eū pristinorū in se non habere memoriā/simul & iuramenta præbens. Parthis uero su scipere quidē se uelle eum non negantibus/sed non posse dicentibus habere regem/eo q; Cinnamū iam constituissent principē ne forte inter eos emergeret/agnoscens eorum Cinnamus uoluntatem/mandauit ut ueniret artabanus regnū propriū recepturus. Cui utiq; credens artabanus reuersus est/occurritq; Cinnamus/& adorans eum/& regem simul appellās/auferēs de suo capite/imposuit eius uertici diadema. Sic igitur artabanus per Iazatem rursus in regno unde per proceres suos ceciderat restitutus est/nec fuit immemor beneficiorū in se gestorū/sed Iazatem magnis muneribus reditauit. Nam & tyara recta permisit ei uti/& in aureo lecto quo solis parthorū regibus licet dormire cōcessit/deditq; ei maximum & optimam regionem regis armeniorū/cuius terræ nomē est nisibis/in qua etiam primitus fecerunt antiochiā ciuitatē/quā Migdoniā nuncupauerunt. His itaq; muneribus a re/ge parthorū Iazates honoratus est. Post paululū uero tps Artabanus regnum Perdani filio dereliqt. Is ueniens ad Iazatē suadebat ei/ut sibi contra Romanos pugnaturo ferret auxiliū/cui tamen suade re non potuit. Iazates enim Romanorum sciens potentiā atq; fortunā/putabat eum impossibilia bel la tentare. Insuper dum mississet quinq; filios ætate nouellos ut linguam nostræ patriæ & eruditionē sub integritate condiscerent/sed & matrē/ut templū sicut prædiximus adoraret/erat senior ad bel/landum. Sed & Pardanem sæpius prohibuit narrans ei romanorum uirtutes/& credens eum per ta/lia uerba terrere/quatenus a desiderio contra Romanos bellandi recederet. In his ergo parthorū rex

indignatus

indignatus/bellum aduersum Iazatem repente pronunciauit. Sed nullam in hoc utilitatē habere pro meruit/deo scilicet spem eius adnihilante. Agnoscētes enim Parthi Pardanis uoluntatē & quia contra Romanos bellū suscipere decreuisset/illum quidem extinxerūt principatū uero Cotardi eius germano contradiderūt. Cui etiā post paululū per insidias rebus humanis ablato/successit frater Bologesis/qui duobus ex eodē patre germanis suis præbuit potestatē/Paccoro quidem seniori medorum Tiridati uero iuniori dedit armeniam. Monobazus igitur regis frater/pariter & eius cognatio/uidētes Iazatem propter pietatem quam circa deum habebat ultra omnes homines excellentem/habuerunt & ipsi desiderium/ut mores patrios relinquentes iudaicis solēnitatibus obedirent. Horum nisus subiectis fuit ualde gratissimus/& in hoc proceres indignati/irā'equidē retinebant expectantes oportunū tempus/ut in eis ulciscerent. Quamobrē ad Abiā regē Arabiæ scripserūt/multas se daturos pecunias promittentes/si contra eorū regē castra moueret/simulq; professi sunt circa primam congressionem cū se quoq; deserere/quē uellent propter odiū quod eorū cultū reliquerat poenas exoluere. Dictis ergo sacramento firmatis/festinabant ad terminum peruenire. His itaq; flexus Arabiæ rex/cum multo exercitu uenit ad Iazatem. Tunc in ipsa prima congressione/antequā ad manus accederēt/facto signo omnes Iazatem uelus uno uincti funiculo reliquerunt/& dorsū hostibus dantes effugerunt. Non tamen Iazates expauit/sed consiliū proditionis agnoscēs a primatibus factū & ipse cū exercitu discessit/causāq; requirens/ut agnouit constitutum ad Arabas factū/auctores quidem interfecit. Altera uero die cōgressus plurimos occidit/omnes autē simul in fugam uertit/ipsumq; regē p̄sequens/in quodā castro Arsanum nomine circunclausit. Quo tamē forti dimicatione prænaluit captoq; castro dū Abiā regē non inuenisset uiuum/quoniā se ipse peremerat/abripiens omnē prædā quæ in eo uidebatur esse magna amplitudine constituta/in Adiabenorū regressus est regionem. Primo quidē comanine Adiabenorū proceres non ualentes aduersus regē/deo scilicet eo eius potestati tradēte. neq; tūc quiescere uoluerūt/sed scripserūt Parthorū regi Bologesi/rogantes eum/ut Iazatem occidere/& eis principē de Parthorū genere cōstitueret/dicētes se odio habere ꝓpriū regē/qui iura patriæ destruxerat/& extranea diligebat. Hæc audiens rex parthorū eleuatus ad bellū est/& cū iustā belli non inueniret occasionē/datos ei a patre honores repetit/& resistenti bellum se inferre minatus est. His auditis/Iazates non mediocriter turbatus est/& iudicans turpitudinē sibi fore/si ꝓpter metū collatis honoribus cedere uideret/sciēs insup/quia etiam si his cederet/Parthorū rex ab eius inimicitiis nō cessaret decreuit magis deo curatori omnium animæ suæ pericula committere/eumq; maximum habere se arbitratus auxiliatorē/filios quidem & coniuges constituit in munitissimis locis/cunctaq; frumenta & fœnum/& pabula congregauit. Quibus gestis/hostiū substinebat aduentum. Veniente uero Parthorum rege cum exercitus sui multa uirtute pedestrium pariter & equestriū/& cum magna uelocitate faciente uallū circa flumen Medorū scilicet & Adiabenorū prouinciam terminātē etiā Iazates castra posuit non procul ab eo habens circa se equestrium quasi. vi. milia. Quo facto/uenit ad Iazatē nuncius a Parthorū rege directus qui eorū uirtutem ediceret quomodo ab Eufrate fluuio usq; ad Betrorum terminum resideret/simul & subiectos reges ei adesse dicens interminatus pariter/quia poenas Iazates exoluret /'eo q; circa sum dominum esset ingratus/a cuius manibus/neq; deus eum posset quem colebat eruere. Hæc dicente nuncio/Iazates nosse se quidem Parthorū exercitum dixit suo abundantius potiorem. Sciendum tamē/quia cunctis hominibus melior esset deus. Et huiusmodi dato responsio/ad supplicationem dei conuersus terræ se prosternens & cinere caput implēs/cum filiis & uxoribus ieiunauit/inuocans deum atq; dicens. Dominator domine/si non frustra me tuæ dignitati subieci/& iuste omnium te solum & primū dominum esse cognoui/adueni auxiliator/non pro me solūmodo ultorus in hostibus/sed quia etiam contra tuam uirtutem cum nefanda præsumptione locuti sunt. Et ille quidē hoc modo ingemiscens/cum lachrymis supplicabat/quem repente deus exaudiuit. Ea nanq; nocte Bologessus accepit epistolas/in quibus scriptū erat/quia Dacus & Isacus cū maxima manu cōtemnētes eius absentiā ad diripiendā Parthorū prouinciā deuenisset. Quapropter nihil agens/retrorsum denuo remeauit. Sic itaq; Iazates deo prouidente Parthici regis interminationem effugit. Post paululū uero tempus/cum quinquagesimumquintum ætatis/& uicesimumquartū regni complesset annum/relinquēs filios masculos. xxiiii. & filiass. xxiiii. uita priuatus est/successionem regni fratrem Monobazū habere præcepit/repēsans ei quia p̄ eius absentiā post mortē patris regnum ei fideliter conseruasset. Cuius Mater Helēna audita filii morte/grauiter quidem tulit & sicut potuit mater quæ piissimū filium uidebatur amisisse/uerumtamen consolata est/audiēs regni successionem ad seniorē suum filium fuisse perductam/ad quem etiam pergere festinabat. Cūq; uenisset ad regionem Adiabenorum/non multo tempore super filium Iazatem uixit. Monobazus autem & illius ossa pariter & germani mittens in Hierosolymis/sepelire p̄cepit in Mausoleis/quos mater tribus procul stadiis ab Hierosolymis construxisse uidebatur. Sed quæcunq; rex Monobazus in uitæ suæ tēpore gesserit postea declarabimus.

De mago

De Mago quodã qui prophætã eſſe aſſerens plurimos Iudæoꝝ ſeduxit. Cap. VII.

AGitur dum Fadus iudææ prouinciã gubernaret/quidã uir magnus nomine Theodas populo multa ſuaſit/ut ſumentes ſubſtantias ſuas ſequerentur eũ ad Iordanẽ fluuiũ/ſemetipſum aſſerens eſſe ꝓphætã/& ꝓcepto fluuiũ diuidere/ut eis facile trãſitũ ꝓberet. Hæc ergo dicens/ſeduxit quidẽ multos/nõ tamẽ ꝓmiſit eos Fadus ad experimentũ ſuæ inſipiẽtiæ ꝓuenire/ſed repente cohortẽ miſit equeſtriũ ſup eos/quæ inopinabiliter irruẽs/multos qdẽ pemit/plurimos aũt uiuos cœpit/ipſumq; Thæodã compræhendentes/capitis ſectione mulctauerũt. Hæc ſunt ergo quæ iudæis cõtigerũt/tpe quo Fadus in eorũ ꝓfuit regione.

Quomodo Tyberius Alexander in iudæam directus adminiſtrator/filios iudæ Galilæi populũ ſe ducentes occidit. Cap. VIII.

VEnitq; Fado ſucceſſor/Tyberius alexander alexandri filius/q etiam alexandriæ fuit Alabarchis/ideſt princeps ſalis/genere diuitiiſq; alexandrinorum cũctos excellens/ſed ẽt filio ſuo alexandro diuina cultura melior/quippe cũ ille in paternis ſolẽnitatibus nõ ꝓmanſit. Horum ergo tpibus cõtigit illa maxima fames/qnã ẽt Helena regina multis pecuniis frumenta cõparãs ex ægypto/indigẽtibus ſicut ꝓdiximus eſt partita. Inſup aũt Iacobũ atq; Symonẽ/& filios iudæ galilæi/qui populũ a Romanorũ poteſtate ſubducere nitebantur ſub Cyrino iudææ ꝓſide ſicut prædiximus crucifigi alexander imperauit.

Quõ Tyberio alexandro Cumanus ſucceſſit in iudæa/& quia defũcto Herode fratre regis agrippæ defuncti/Agrippa iuuenis eius hũit principatũ/Cæſare ſibi Claudio cõcedẽte. Cap. IX.

HErodes autem rex Calcidis remotiorem ſucceſſionẽ hanc ananiæ Nibidei contribuit. Tyberio autẽ alexandro Cumanus ſucceſſor aduenit. Defunctuſq; eſt Herodes frater regis agrippæ maioris/octauo anno Claudii principatus/tres filios derelinquẽs ariſtobulũ/qui ei de priori fuerat uxore progenitus/& ex Beronice fratris filia/Beronicianũ/& Hyrcanũ. Cuius regnum Claudius Cæſar agrippæ iuueni tradidit.

Quia aduentu Cumani præſidis in iudæam a Cæſare deſtinati/ſub eo multi uſq; ad. xx. milia iudæorum perierunt quarta die azymorum. Cap. X.

EDitione igitur incidente in Hieroſolymitarũ ciuitate/dũ Cumanus in iudæa ꝓ rerũ gubernatiõe cõſiſteret/multi iudæorũ pempti ſunt/ſed primitus eã narrabo pp q̃ talia ꝓ uenerunt. Inſtante feſtiuitate paſchæ in qua mos eſt nobis azyma offerre/dum undique ad feſtiuitatẽ hãc populus cõueniſſet/metuẽs Cumanus ne qua ꝓ multitudinẽ turba aut res uel actio naſceret/iuſſit militibus ut unã aciẽ armatoꝝ faciẽtes/circa pontifices templi cõſiſterẽt/ut ſi forte tale aliqd naſceret/tumultuãtiũ ingetudinẽ ꝓhiberẽt/hoc enim & priores ꝓſides iudæe in hmõi feſtiuitatibus faciebãt. Cũq; quarta dies eius celebratiõis exceſſiſſet/qdã militũ reuelãs genitalia ſua populo demõſtrabat. Quod illi uidẽtes ad irã furorẽq; pducti ſũt/nõ ſemetipſos cõtumeliã paſſos/ſed in deo impietatẽ geſtã eſſe dicẽtes/quidã uero ꝓcaciores/Cumanũ blaſphemãtes/aſſerebãt militẽ ab eo ſũmiſſum. Cumanus aũt audiẽs/& ipſe nõ mediocriter ꝓuocatus eſt. Verũtamẽ hortabaꝫ eos a ſeditiõe ꝙeſcere ne in feſtiuitate ingetudines excitarẽt. Quibus dũ ſuadere nõ poſſet/& illi ad blaſphemias magis accẽderenꝫ/iuſſit oẽs milites arma ſumẽtes ad antoniã cõuenire. Erat. n. hoc caſtrũ ſicut ꝓdiximus ſuppoſitũ tẽplo. Multitudo itaq; uidẽs ibidẽ milites cõgregati/ꝓterrita cœpit effugere. Et dũ ſe milites ꝓſeq crederẽt/ꝓ ãguſtos egreſſus piter cũ timoꝛ fugientes oppreſſi ſũt/& multos adinuicẽ cõterẽtes interemerũt. Vigiuti milia. n. ãnumerati ſunt q in illa turba defecerũt. Qua pp erat eis ꝓ feſtiuitate luctus/& oẽs oblitio rõnũ atq; ſacrificioꝝ/ad lamẽtati ones lachrymaſq; cõuerſi ſũt. Has ergo paſſiões unius militis luxuria generauit. Nõdũ uero luctus geuerat/& alter inꝯidit denuo ſup eos. Quidã. n. q ex illa turba fugiẽtes euaſerũt uia publica ueniẽtes q̃ ſi cẽtũ ſtadiis ꝓcul a ciuitate/& Stephanũ Cæſaris ſeruũ iter agẽtẽ more latrocinii ſpoliantes oẽm eius diripuere ſubſtãtiã. Audiẽs hoc Cumanus milites cõtinuo deſtinauit/ꝓcipiẽs uicinos diripi uicos & nobiles eorũ uinctos ad ſe adduci. Igiẽ uaſtatiõe facta/qdã militũ leges. Moyſeos in quodã uico reperiẽs/eaſq; ſumẽs cũctis uidẽtibus rupit/& multas blaſphemias atq; cõtumelias eis impoſuit. Iudæi uero hæc audiẽtes & multi pariter cõcurrẽtes/in Cæſareã deſcẽderũt. Illic. n. Cumanus erat. Ad quẽ acceſſerũt dicẽtes/nõ ſe/ſed deũ ad cuius iniuriã hæc facta uidebanꝫ ulturũ/ſe aũt nolle uiuere/dũ leges patrias ſic tractari uiderẽt. Cumanus aũt metuẽs/ne denuo tumultũ populus excitaret/ſuadentibus amicis militiæ qui cõtumeliã faceret legibus ſecuri ꝓuiſſo/occaſionẽ ſecũdæ ſeditionis abrupit.

Seditio iud. cõtra Samaritas/& qa multi iud. extincti ſũt ꝓ cumanũ adiuuãte ſamaritas. Cap. XI

POſt hæc igitur inter Samaritas atq; iudæos inimicitiæ huiuſmodi cauſa prouenerunt. Mos erat Galilæis tempore feſtiuitatum ad ſacram concurrere ciuitatem/& iter facere ꝓ Samariam. Dum ergo aliquando iter haberẽt per uicum nomine Ginais iter Samariã & campum maximum conſtitutum/quidam cõſerentes litem/multos eorum interemerũt.

Primi itaq;

Primi itaq; Galilæorũ audientes quæ gesta fuerant ad Cumanũ uenerunt rogãtes eum ut interempto rum necem inquireret. At ille pecunias a Samaritis accipiens neglexit hoc facere. Tunc Galilæi dolentes multitudinem excitauere Iudæorũ ut arma sumerent & suam defenderent libertatem seruitutem amarissimam esse dicentes & iniurias importabiles in talibus non defendi. Primatibus autẽ eorum eos cõpescere uolentibus ac promittentibus quia faceret uindictam Cumanus illi pœnitus non acquiescentes ad manus progressi sunt & sumẽtes in auxilio Eleazarum Dinei qui per multos ãnos latrocinia faciebat in montibus uicos aliquos Samaritanorum incendẽtes cuncta diripuere. Cumanus aũt hoc audiens atq; sumens Sebastenorũ chortem & pedestriũ .iiii. ordines & coarmans pariter Samaritas sup iudæos egressus est factaq; cõgressione multos quidẽ peremit plurimos aũt uiuos cepit. Primi uero Hierosolymorũ genere pariter & honore uidẽtes ad q̃tã calamitatũ magnitudinẽ deuenissent induti saccis & cinere capita sua complẽtes omnino eis qui resultauerant ut quiescerent supplicabant ponẽtes ante oculos eorũ subuertendã propriã regionẽ & templũ pariter concremãdũ uxorũ ac filiorũ captiuitates futuras & ideo rogabãt ut mutarent uoluntatẽ & proiicientes arma quæ gerẽt & de cætero ad propria remearent. Hæc ergo dicentes flexere eos. Quorum alii recesserũt latrones aũt ad munitiora loca profecti sunt. Ex illo omnis iudæa latrociniis est impleta.

Quia Numidius Quadratus Syriæ p̃ses audiens hæc & ascendens in iudeã primates iudæorum atq; Samaritanorũ Romã iussit ascẽdere pariter & Cumanũ & Celerẽ ut Claudio Cæsari deberẽt ex his quæ fuerãt gesta reddere rõnem & qa quosdam iudæorũ ipse puniuit. Cap. XII.

Samaritanorũ uero primates ad Numidiũ Quadratũ Syriæ p̃sidem qui illo tpe in tyro erat aduenientes accusare iudæos quia uicos eorũ incenderint ac diripuerint. Et p̃ his q̃dem quæ ipsi passi fuerant non tantum se dolere dicebant nisi quia Romanorũ contempserint potestatem ad quorum iudicium debuerant pro sua siqua fuisset lesione concurrere. Nunc autem quasi Romanos iudices non haberẽt hæc ab eis acta dicebãt & propterea uindictam fieri postulabant. His ergo Samaritæ quærebantur iudæi uero & seditionis & litis auctores Samaritas fuisse dicebant & ante omnes Cumanũ munerũ oblatione corruptũ qui peremptorũ necẽ noluerit uindicare. Quadratus autẽ cũ audisset distulit uindicare dicens tunc se sollam prolaturũ cũ iudæam ueniens ueritatem subtiliter indagaret. Et illi quidem nihil agentes reuertebantur. Post pauſulum uero tempus Quadratus in Samariam uenit ubi auctores seditionis audiens & quosdam Samaritanorum ac iudæorum indisciplinatos inueniẽs crucifixit eos quos Cumanus captiuos habuerat. Et ex inde ueniens in quendam uicum nomine Liddã non breuiorẽ magnitudine ciuitatis sedẽs in tribunali & secundo Samaritas audiens a quodam Samareo didicit quomodo quidã primus iudæorum nomine Dortus & aliqui cũ eo iuuenum numero quattuor populo suasissent ut a Romanorum potestate recederent. Et illos quidem Quadratus p̃cepit occidi. Anianum uero pontificẽ & anianũ magistrũ alligans Romam direxit quatenus de his quæ gesta fuerãt redderent Cæsari Claudio rationẽ iussitq; primatibus Samaritanorum atq; iudæorum pariter & Cumano & Celeri millenario & uiolentiarum inhibitori ut ad imperatorem p̃gerent pro alterutris inter se quæstionibus audiendis. Ipse uero metuẽs ne multitudo iudæorum seditionem iterum incitaret Hierosolymas uenit inuenitq; urbem in pace degentem & festiuitatem patriam deo celebrantem. Confidens ergo nihil ab eis inquietudinis generari relinquens eos festiuitate reuersus est antiochiam.

Quia Claudius audiens inter eos iudæos quidem absoluit a culpa rogatus ab agrippa rege Cumanum uero exilio deportauit Celerem autem millenarium & Samaritanorũ primates morte mulctauit. Cap. XIII.

Cumanus autẽ & qui cum eo erant necnon & primi Samaritanorum Romam directi acceperunt ab imperatore constitutum diem quo deberent rerum suarum causas exponere. Habebant enim patrocinium Cumanus & Samarite libertorũ Cæsaris & pariter amicorum qui scilicet p̃ualere potuerãt cõtra iudæos nisi agrippa iuuenis cũ Romæ consisteret & primos iudæorũ opprimi uideret uxorẽ imperatoris agrippinã suppliciter exorasset ut marito suaderet quatenus decenter audiens sua iustitia seditionũ puniret auctores. Claudius autem his p̃cibus p̃structus causam audiens dũ agnouisset malorũ principes fuisse Samaritas eos quidẽ q ascẽderant ad eum iussit occidi. Cumano aũt fugã dedit. Celerẽ uero millenariũ præcepit in Hierosolymã duci & omnibus uidentibus p totam urbem tractũ laceratumq; dispergi.

Fœlix mittit̃ procurator in iudeã & q̃ta prãs adiecta sit agrippæ regi p Claudiũ. Cap. XIIII.

Misit aũt & Claudiũ Fœlicẽ Pallantis fratrem in iudeam p̃sidẽ q rebus in regione iudeæ p̃sideret. Cũq; decimũ pricipatus cõplesset annũ Agrippæ Philippi tetrarchiã donauit & Bethaniã & Traconitidẽ simul adiecit una cũ abela q̃ fuerat de tetrarchia lysaniæ. Calcidẽ uero ei abstulit cui .iiii. p̃fuerat ãnis. Agrippa ãt sumẽs donatiões Cæsaris Aziazo regi Amasoq; uolẽti se circũcidere sororẽ Drusillã dedit uxorẽ. Epifanes. n. Antiochi regis filius eius

nuptias

nuptias refutauit/nolens iudæorũ ſolẽnitates ſequi/licet hoc facturũ ſe eius compromiſerit patri. Ma riã uero dedit Archelao Helicii filio. cui ab agrippa patre fuerat primitus deſponſata. Quibus nata ẽ filia nomine Beronice. Nuptiæ autẽ inter Druſillã & Azaiazum celebratæ non multo tempore inter ueniente huiuſmodi cauſa ſolutæ ſunt. Dum Fœlix in iudæam ueniſſet amminiſtrator/uidens hãc cũ ctas mulieres pulchritudine præcellẽtem/eius ſpeciem cõcupiuit/& quẽdã iudæum Symonẽ nomi/ ne amicũ ſuũ/genere cyprium magũ mittẽs ad eã/ſuadebat/ut derelicto uiro nuberet ei promittens eam beatã fieri. Illa uero non bene faciẽs/& declinare nolẽs inuidiã Beronicis ſororis ꝓpter pulchri/ tudinẽ ſuã/tranſcendere paternam ſolẽnitatẽ flexa eſt/& Fœlicis nuptias eſt ſecuta. Ex quo ſuſceptũ filiũ uocauit agrippã. Sed quẽadmodũ iſte iuuenis cũ uxore ꝓ incendiũ Veſuuii montis temporibus titi cæſaris deperierit/poſtea declarabimus. Beronice uero poſt Hærodis mortẽ qui eius fuerat mari tus & patruus/multo tẽpore uiduata/fama diſcurrente/quia cũ fratre coiret ſuaſit Polemoni regi ly/ ciæ/ut circunciſus eam haberet uxorẽ. Sic enim iudicabat falſas oblocutiones poſſe monſtrari. Pole/ mon autẽ flexus eſt/maxime propter diuitias eius. Non multo tamen poſt eorũ nuptiæ permanſerũt ſed Beronice propter nimietatẽ coitus ut dixerũt Polemonẽ dimiſit. At ille ſolutis nuptiis/et ſolẽnita tes iudæorum pariter dereliquit. Eodẽ uero tpe & Maria repudians Archelaum/coniuncta eſt De/ metrio alexandrino/iudæo genere & diuitiis ualde claro/tũc. n. & alabarches erat. Suſceptũq; ex il/ lo filiũ/agrippæ uocabulo nuncupauit. Sed de ſingulis horum ſubtiliter poſtea declarabimus.

Moritẽ Claudius cui ſucceſſit Nero q matrẽ uxorẽ & alios multos generis ſui iterfecit. Ca. XV.

CLaudius interea Cæſar defunctus eſt/cum imperaſſet annis tribus & decem/& menſibus viii. diebus. xx. Eſt autem ſermo quorundam/quia ab uxore agrippina fuerit ueneno per emptus cuius agrippinæ pater fuit Germanicus Cæſaris frater/uir autem eius Domitius Enobarbus/nobiliſſimus romanorũ. Quo moriẽte/uiduatam multo tpe Claudius duxit uxorẽ/habentẽ filiũ/qui patris nomine Domitius uocabatur. Claudius ergo propter zelũ agrippinæ Meſſalinã pemit uxorẽ ex qua filios habuerat/Britãnicum & Octauiã. erat aũt ei & antonia/filia ſe/ nior quã prima uxore nomine Petina habuerat. Octauiam itaq; deſpõſauit Neron/ſic. n. eum poſt: a uocitauit/cũ Cæſar eũ filiũ adoptaſſet. Agrippina aũt metuẽs ne Britãicus creſcẽs regnũ a patre per/ ciperet/& nolẽs imperiũ ſuo filio præparare/de morte Claudii ſicut erat ſermo tractauit. Quo mor/ tuo/repente miſit principẽ militiæ Burrũ/& cũ eo tribunos libertorũ ualde præpotẽtes/qui deduce// rent per caſtra Neronem/& eũ more principis adorarent. Nero itaq; hoc modo principatu ſumpto Britannicũ quidẽ ueneno latenter occidit/matrẽ uero propriã interemit/hoc ei retributionis munus impendens/non ſolũ pro matris officio/ſed etiã ꝙ ei ſuis machinamentis romanorũ præbuerat prin/ cipatũ. Peremit etiã Octauiã ſuã uxorẽ/multoſq; uiros inſignes/quaſi inſidias ei feciſſent. Sed de his quidẽ deſino plura narrare/multi nanq; de Nerone hiſtorias conſcripſerunt. Quorum quidã pro gra tia beneficiorũ eius neglexere ueritatẽ/alii uero propter odiũ & eius inimicitias ſic impudenter men daciis inuoluti ſunt/ut aperta reprehenſione ſint digni. Mirandi tamen a me non ſunt/qui de Nero/ ne mentiti eſſe noſcuntur/dum neque priorum geſta conſcribentes/ueritatem uideantur hiſtoriæ cu ſtodiſſe/licet circa eos neque odiũ habuiſſe noſcantur/eum longis poſt eos temporibus extiterũt. Sed de his quidem qui ueritatem hiſtoriæ prouidere nolunt. liceat ſcribere ſicut uolunt. Probantur enim hoc habere grauiſſimum. Nos autẽ propoſitum ueritatis/ perfectionem præſentis negocii breuiter comprehendere nitimur/& quæ nobis iudæis euenerunt enunciamus nõ negligentes aut calamita// tes/aut delicta referare ſtudentes. Reuertar igitur ad narrationẽ caſuum gentis noſtræ. Primo itaq; imperii Neronis anno/moriente Azaizo alias Amaſorum rege/frater eius ſucceſſit in principatu. & minoris Armeniæ ꝓſulatus Ariſtobulo herodis regis calcidei filio a Nerone cõmiſſus eſt. Sed Agrip pæ donauit Cæſar partem quandam Galilææ Tyberiadis thetrarchiæ ꝓcipiens/ut ei eſſet ſubiectus/ deditq; ei & Iuliadem ciuitatẽ/trans flumiũ conſtitutã & uicos circa eam poſitos. xiiii.

Quia Fœlix miſſus in Iudæam/& inueniens prouinciam a latronibus nimis afflictam/ proſpexit ut illis interẽptis pacem tribueret regioni/principem uero latronum Eleazarum uinctum direxit ad Cæſarem & de morte ionathæ pontificis. Cap. XVI.

REs itaq; iudæorum crementum ſemper a peiori ſuſcipiebant. Latronum nanque denuo & magnorum hominum turbis ſeducentium populum/eſt repleta prouincia. Quorum multos quottidie cum latronibus capiens Fœlix necabat/pariter & Eleazarum Dinei fi/ lium/qui latronum ordinem inſtituerat/per inſidias cœpit uiuum. Dans enim fidem/ quia nihil mali ſuſtineret/flexit eum ad ſe uenire/quem uinctum Romam direxit ad Cæſarem. Ha/ beæpium inimicitias. Fœlix apud pontificem ionatham eo ꝙ eſſet pius/& ab eo moueretur/ut re bus iudæorum melius præſideret/ne querelam a plebe ſuſciperet/cum populus petiſſet a Cæſare/ut ipſe in iudæã dirigeret amminiſtrator/occaſionem quærebat per quam remoueret eam qui uideret ei ſæpius oportunus. Graue nanq; eſt nocere uolentibus ſi crebrius arceantur. Pro hac igitur cauſa

Fœlix

Fœlix fideliſſimum amicorum Ionathæ quẽdam nomine Ioſeph/genere Hieroſolymitam/ multarũ pecuniarũ promiſſione flexit/ut ſuper Ionathã latrones ſiduceret/qui eũ uita priuarent. Ille autẽ ſum pto conſilio hoc modo per latrones necẽ illius appetiuit. Aſcenderũt quidã eorum ad ciuitatẽ/ quaſi adoraturi deũ/gladioſq; ſub ueſte portantes/& pmixti populis/ peremerunt eũ. Cunq; mors eius in/ ulta remanſiſſet/de cætero cũ omni fiducia latrones in feſtiuitatibus aſcendebant/& gladios abſcon/ ſos habentes/quos uolebant inimicorũ permixti populis perimebant & non ſolũ in reliqua ciuitate ſed etiam in templo quoſdam interimebant. Nam & ibi ſæpius cædes facere præſumpſerunt/nihil ſe agere impietatis exiſtimantes. Ob quã cauſam arbitror etiã deũ auerſatũ noſtrã urbẽ & templum/ne lut nequaquã ſuo habitaculo mundum tradidiſſe Romanis/& ut purgatio fieret ciuitatis/ignem & ſeruitiũ intuliſſe/dũ uellet nos eũ uxoribus atq; filiis crebris caſtigare calamitatibus. Opera itaq; la/ tronũ hoc implebant ſcelere ciuitatẽ. Magis uero & ſeductores populos ſuadebant/ ut eos in here/ mum ſequerentẽ/dicentes ſe dei prouidentia ſigna & prodigia monſtraturos. Multiq; in hac inſipien tia flexi ſupplicia ptulerunt/quoniã dum ad hoc acceſſiſſent/a Fœlice puniti ſunt.

Quia ueniente Aegyptio malefico/& multis Iudæorum ab eo ſeductis/Fœlix aggreſſus eos mul/ tos occidit. Cap. XVII.

HOc enim in tempore uenit aliquis ex Aegypto in Hieroſolymam dicens ſe eſſe prophetã & populari multitudini perſuaſit/uti cũ eo ad montẽ qui dicit oliuarũ poſitũ e diuerſo ci uitatis procul ſtadiis .v. conſcenderent/uelle dicens eis exinde monſtrare qa eo uidẽte Hie roſolymorũ murũ corruerent. unde ingreſſum eis faciendũ eſſe promittebat. Fœlix aũt dũ hæc audiſſet/iuſſit militibus ut arma ſumerẽt. Quo facto cũ multis equeſtribus impetu facto ab Hie roſolymis irruit ſup eos/quadringentos quidẽ eorũ gladiis interemit/ducentos uero uiuos cœpit/ip ſe aũt Aegyptius lapſus fuga diſpuit. Rurſus itaq; latrones popolũ cõtra Romanorũ prœlia concir tabant ſuadentes/ne eis ſubiacere deberẽt/& ſibi reſiſtentiũ uicos incedebãt atq; diripiebãt.

Quẽadmodum Iudæos & Syros pro æquitate ciuilitatis in Cæſarea ſeditioſe concertãtes/ Fœlix compeſcuit. Cap. XVIII.

INter hæc autẽ iudæi habitores Cæſareæ/contra Syros p æquitate ciuilitatis huiuſmodi facere ſeditionẽ. Iudæi nãq; primos ſe eſſe dicebant eo q; conditor Cæſareæ rex Herodes de genere fuerit iudæorum. Syri uero de herode quidẽ ita eſſe profitebantur/dicebant au tem Cæſaream Stratonis turrim primitus uocitatã/& tunc nullum habitatorẽ ipſius ciui tatis fuiſſe iudæum. Hæc audientes pfecti prouinciæ/ſumẽteſq; ex utraq; parte ſeditiõis auctores pla garũ affecere uulneribus/& tempeſtatẽ litis eorũ ad breue tempus hoc opere ſedauerũt. Rurſus quo q; iudæi habitantes in ciuitate/diuitiis confidentes/& propterea ſpernentes Syros/blaſphemiis ſtu/ debant eos ad iurigia denua prouocare. Illi uero pecuniis quidẽ minores/ſed ſapientia fortiores dum multi Cæſarienſium & Sebaſtenorũ ſub romanis ibidẽ militarent/pauco tempore & ipſi iudæis inia rias ſermonibus inferebãt. Poſt alterutros ſe ita lapidauerũt donec ex utraq; parte uulnerati cõcide/ rent/uerumtamẽ uicere Iudei. Fœlix autẽ cũ uidiſſet belli modo eorũ eſſe certamen/ metuens pete/ bat iudæos/ut a lite ceſſarent. Quibus non audientibus milites armatos miſit/& multos quidẽ eorũ peremit/plurimos autẽ uiuos cœpit/& domos quorundã multis pecuniis refertas expilari militari irruptione permiſit. Iudæorum uero modeſtiores & dignitate nobiliores/ metuentes pro ſemetipſis rogauere Fœlicem/ut milites miſſa turba reuocaret eiſq; decreto parceret. Quod Fœlix facere eorũ præcibus acquieuit. Hoc itaq; tẽpore/rex agrippa dedit pontificatũ Hiſmaheli filio Siab. Exorta eſt enim & pontificũ cõtentio cõtra ſacerdotes & Hieroſolymitarũ primates. Vnuſquiſq; enim eorũ ca teruas procacium & ſeditioſorũ hominum colligens/uidebat eſſe princeps. Et conſerentes ſemetip/ ſos ad lites/alterutris derogabãt/& ſe lapidibus obruebant. Qui autem prohiberet non erat/ ſed ut in ciuitate ſine præſule/audaci poteſtate ab ominibus talia gerebantur. Tantam ſiquidẽ impudentiã atq; pſumptionem pontifices obtinuerant/ut etiam ſeruos ſuos ad areas deſtinare pſumpſerint/ qui decimas ſacerdotibus competentes auferrent. Vnde fiebat/ut ſacerdotes per inopiam deperirent. Sic enim inquietorum uis oppreſſa grauitate iuſtitiæ prævaluerat.

Quomodo Portio Feſto in iudæam miſſo pro ſucceſſione Fœlicis/ contigit prouinciam ſiccariis commoueri. Cap. XIX.

POrtio ſiquidẽ Feſto directo a Nerone p ſucceſſione Fœlicis/primi iudæorũ Cæſareã ha/ bitãte/aſcẽderũt Romã/accuſaturi Fœlicem. Qui ſine dubio poterat pœnas exoluere p leſione iudæorũ/niſi plurimũ ei Nero p fratris Pallãtis præcibus indulſiſſet/cui tũc ho norẽ maximũ impẽdebat. Interea primates Syrorũ cæſariẽſiũ Berillo pædagogo Nero/ nis/qui officium ſuper græcos habebat/per epiſtolas multis pecuniis ſuaſerunt/ut a Nerone peteret dari eis epiſtolã/per q̃ ius ciuilitatis qd cũ eis habebant iudæi cõmuniter pœnitus nõ fieri intimaret

Berillus

Betillus ergo imperatorem roganit atq; promeruit, ut hu iusmodi scriberetur epistola/quæ tamē gē ti nostræ postea ingētium malorum fuit occasio. Agnoscentes nā iudæi Cæsariēses/quæ fuerant scri pta pro Syris/tantas suscitauere seditiones/donec bella succederēt. Festo igitur in iudæam ueniēte cō tigit ut prouincia a latronibus uastaret & uici omnes incenderent præcipue nāq; siccarii abūdabant utentes gladiolis magnitudine similibus persicorū ensium/cū summitatibus obuncis/ & quales sunt romanorū sicæ/quibus etiā uocabulū siccariorū latrocinantes habuerūt. Hi nanq; latenter pmixti/in festiuitatibus populorū sicut prius diximus/ad ciuitatē pro cultura diuina conuenientiū quos uole/ bant facile perimebant. Sæpius etiam cū armis ad uicos inimicorū uenientes diripiebant & cuncta pariter cōcremabāt. Interea diuersis rebus turbata prouincia/Festus multitudinē destinauit equestriū atq; pedestriū sup populos q decepti fuerāt a quodā magno/salutē eis & malorū requiē pmittente/si eū seq in desertū cōtēderēt. Quo facto & ipsum seductorē & seductos irruētes q missi sut occiderūt.

De porticu interiore templi/& quemadmodū eā exaltauere Iudæi. & quia Festus ob hoc indigna/ tus iussit opus destrui/sed Iudæis rogantibus/concedi sibi ob hoc legatos mittere ad Neronem cōces sit miserunt nuncios/quos audiens Nero/ueniam gesti operis condonauit/& ædificium manere per/ misit/& quia moriēte in Iudæa Festo/successor uenit Albinus. Cap. XX.

HOc tempore rex Agrippa fabricatus est ædificium magnitudine ualde præcipuū in pala/ tio Hierosolymorum/iuxta thæatrum. Quod palatium factū ast olim a filiis Asamonei/ in loco eminenti positum. Quod etiam uolentibus ciuitatem respicere delectabilem con/ ferebat aspectum/unde ex inclinatus/inspiciebat ea quæ gerebātur in templo. Hæc itaq; uidentes Hierosolymorum primates grauiter habuerūt. Non enim patriū erat ut ea quæ fiebant in templo/& maxime cum sacra dispensaretur aliquis exceptis sacerdotibus aspiceret. Quapropter parietē excelsum ædificauerunt circa ædem/quæ erat in interiori sacrario ad occidentē uersa. Hic er go paries non solum triclinii regalis aspectū abstulit/sed etiam occidentalis porticus quæ erat in ex/ teriori templo/ubi custodias in festiuitatibus propter templū habere romani solebant in his igit in/ dignatus rex Agrippa/& præcipue Festus præfectus/præcepit eis/ut opus ædificatū repente destrue rent. At illi rogauerunt ut eis potestas daret/quatenus ob hoc legatos dirigerēt ad Neronem/ dicen tes non seu uitā habituros/si quædam pars templi destrueretur. Tunc pmittente Festo/ miserunt de suis primatibus decem simul & Hysmaelē pontificē/& Helchiā Gazophilacem. Nero aūt audiens eos/non solū ueniam gesti operis condonauit/sed etiam ædificium/ manere permisit/ hoc beneficiū Pompeā coniugi religiosæ/pro Iudæis supplicanti condonans. Qui decem quidem qui uenerant re dire pcepit. Helchiam uero & Hysmaelē obsidū loco retinuit. Rex igitur hæc agnoscēs pontificatū dedit Ioseph filio Symonis pontificis/qui cognomen habebat cadis. Porro Cæsar misit Albinum in Iudæam præfectum/ mortem Festi cognoscēs. Rex aūt denuo ioseph quidem pōtificatu priuauit/ & Anani filio qui & ipse Ananus uocabatur eius successionē dedit. Hunc etenim seniorem Ananum di cunt fuisse foelicissimum/filios nanq; habuit/q omnes dei pontificatu sunt functi/dum & ipse primi/ tus hunc honorem plurimis temporibus habuisset/quod nulli pontificum apud nos proueniſſe dino scitur. Ananus autem iunior cum pontificatum suscepisset/erat uehemēter asperimus & audax/secta Saduceus/qui circa iudicia sunt ultra omnes iudæos ualde crudeles/sicuti iam declaranimus.

Quia sub eo a nece prouincialium siccarii cessauerunt. Cap. XXI.

VM ergo huius sectæ Ananus esset/credēs se inuenisse tempus oportunū/ Festo mortuo & Albino in itinere constituto/concilio fecit iudicū/& quosdā deducens ad semetipsum inter quos & fratrē Iesu qui dicitur Christus/nomine Iacobū/quasi contra legem agentes accusans/tradidit lapidandos. Qui autem uidebantur moderatissimi esse ciuitatis/& cir/ ca legis integritatē habere sollicitudinē/grauiter hæc tulere/ miseruntq; latēter ad regē/rogantes eū ut scriberet Anano/ne talia perpetraret/cū neq; prius recte fecisset. Quidā uero eorū etiā Albino oc currerunt/ab alexandria uenienti eumq; docuerūt/qa nō liceret anano præter illius uoluntatē con/ gregare concilio. Albinus autē eorum sermonibus flexus/cū iracundia scripsit anano/ interminatus eū pœnas exoluere. Quapropter & rex agrippa sublato ei pontificatu q tribus habuerat mensibus/ Iesum Damnei filiū in eius loco constituit. Cunq; albinus in Hierosolymitarum uenisset urbem/om ni prouidentia nisus est ut prouincia pacem haberet/& ideo siccariorū plurimos interemit. Pontifex igitur ananus per singulos dies ad meliorem gloriam cōscendebat & fauorē ciuiū habebat pariter & honorē. Erat enim ocuples/& quotidie albinum atque pontificem muneribus complacabat. Habuit autem famulos ualde laboriosos qui cum procacibus conuersati uiris/pergentes ad areas sacerdotū decimas accipiebant/tum facientes & non abstinentes a cede non dantium/sed etiam alii pontifices familia seruorum illius peragebant/cum nullus utique prohiberet. Quapropter sacerdotes qui olim ex decimis alebantur/tunc inopiæ necessitate deficiebant. Rursus igitur siccarii festiuitatis tēpo/ re noctu ciuitatem ingredientes/ comprehenderunt uirum scribam magistratus Eleazari filium

Ananiæ

Ananiæ pontificis/& alligantes eduxerunt e ciuitate. Deinde mittentes ad Ananiam/dixerunt ita ſe ſe ſcribam remiſſuros ad eum/ſi albino ſuaderet/ut decẽ uiros quos ex eis cœperat/& uinctos habe/ bat abſolueret. Ananias autem propter neceſſitatem Albino ut hæc faceret perſuaſit/quod opus ma ximorum malorum fuit initium. Latrones nanq; ſemper moliebantur ut aliquos familiarium cape// rent Ananiæ/quos non aliter niſi quoſdam ſiccariorum reciperent/dimittebãt. Cunq; numerus eorũ iterum accreuiſſet/capta fiducia rurſus prouinciã affligebat. Hoc itaq; tempore rex agrippa Philip pi Cæſaream amplius fabricatam/ad honorẽ Neronis Neroniada appellauit/& Berythiis theatrũ pecuniis multis inſtructum annalibus ſpectaculis condonauit/innumeras illic expenſas efficiens. Fru menta nanq; populo copioſa & oleũ opulenter exhibuit/& omnem pariter ciuitatẽ ſtatuarum pul// chritudine/& antiquorum imaginibus exornauit/& pœne omne decus regium ibi migrauit. Qua// propter creſcebat aduerſus eum odium ſubiectorum eo q; illorũ pompam auferens/ornaret extra// neam ciuitatem. Ieſus autem Gamalielis filius a rege ſucceſſionem pontificatus accepit/Ieſu Dãnei honore priuato/& propterea ſeditio inter alterutros orta eſt. Facientes enim collectionem prauorũ hominum/frequenter uſq; ad lapides blaſphemiis præcedentibus incideret. Ananus aũt præcellebat eos/quando diuitiis ſuis paratos accipere pecunias redimebat. Caſtobarus enim & Saul maximam ei multitudinem congregabant/cum eſſent de genere regio/& propter Agrippæ cognationem po// puli fauorem haberent/uolenti ſcilicet iura & res infirmorum diripere præparati. Ex quo præcipue contigit noſtram ciuitatem languere magis/cum utriq; res eius ad peiora proueheretur.

Quia florus ueniẽs Albino ſucceſſor/tantis malis Iudæos affecit/ut eos ad arma cõtra Romanos uenire compelleret. Cap. XXII.

ALbinus itaq; cum audiſſet ſibi ſucceſſorem Geſſium Florum fuiſſe directum/uolens aliqd Hieroſolymitis præſtare/producens uinctos qui erãt indubitanter morte digni eos præce pit occidi. Alios autem qui ex parua quærela tenebantur in carcere/pecuniis ſumptis abi re præcepit/& ita geſtũ eſt/ut carcer quidem purgaretur a noxiis/ſed prouincia latroni bus impleretur. Interea ex tribu Leui quicunq; erant hymnorum dictores/perſuaſerunt regi ut facto concilio eis concederet quatenus ſtola linea proxime ſacerdotibus uterentur eius regnum docere di/ centes/ut memoriã de nouitate introducta præciperet. Quod petentes impetrauerũt. Rex etenim cũ uoluntate eorũ qui concilio præſidebant hymnidicis hoc cõceſſit/ut poſita ueſte prima/ Linea ſicut uoluerãt uterent. Omnia cõtraria paternis legibus agebant quibus ſpretis non poterant pœnæ non ſolui. Igitur cum iam tunc etiã templũ uideret eſſe perfectũ/& ciues cõſpicerent/artifices ultra decẽ & octo milia uacantes operibus & labore indigentes unde mercedes acciperent/qbus ſcilicet ex ope re templi alimenta miniſtrabantur pecuniaſquæ repoſitas propter timorẽ Romanorũ habere nõ ua lere/tunc habito conſilio/ut cura haberetur artificũ & eis potius liceret expendi theſauros/ quando ſi una hora quilibet operaret/mercedes acciperet/regi perſuaſerunt/ut orientalem porticum altius eleuaret. Erat autẽ hæc porticus in exteriori templo poſita in conualle profunda quadringentorum cubitorũ parietes habentes/ex lapide quadrato alboq; conſtructos. Singulorũ enim lapidũ erat lon/ gitudo cubitorũ uiginti/altitudo uero ſex/opus Salomonis regis/ qui primitus templum omne con/ ſtruxit. Rex autẽ dum ei a Claudio templi fuiſſet cura cõmiſſa/iudicans/quia omnis operis deſtru// ctio quidẽ eſſet facilis inſtructio uero difficilis/& præcipue ad hanc porticũ & tpe & copioſis pecu/ niis opus eſſet/hoc quidẽ ſupplicantibus fieri deneganit ciuitatẽ uero ſterni albo lapide nõ phibuit. Ieſu autẽ filio Gamalielis pontificatũ priuato dedit hunc honorẽ Mathiæ Theophili/ſub cuius pon tificatu/& bellũ Romanorũ contra Iudæos ſumpſit initiũ. Neceſſariũ inter hæc credo & hiſtoriæ ꝓ ſenti eſſe conueniens/narrare de pontificibus quomodo inchoauerunt/& quibus fungi hoc honore permiſſum eſt/& quanti fuerunt uſque ad belli finẽ. Primũ itaq; omniũ dicũt Aaron fratrẽ Moyſeos pontificatũ ſumpſiſſe diuinũ/quo moriẽte ſucceſſiſſe mox filios/& ab aliis eorũ denuo liberis hono/ rem unius diſtributum. Vnde legittimũ eſt nullum poſſe pontificatũ percipere/niſi de ſanguine fue/ rit Aaron/ex alio nanq; genere neque ſi in regno cõſtitutus ſit/pontificatũ poteſt adipiſci. Fuerũt ita que omnes ab Aaron ſicut diximus primo uſque ad Finaſum qui belli tempore per diſcordiam pon tifex ordinatus eſt numero. lxxxiii. Ex quibus in deſerto temporibus Moyſeos conſiſtente tabernã/ culo quod Moyſes deo dicauit/uſque dum ad iudæam populus adueniſſet/ubi Salomon rex ædifi// cauit templum/pontificatũ habuerunt uiri numero. xiii. Primi nanque donec uitam finirent morte/ habebant inerumpibiliter hunc honorem/poſtea uero etiam uiuentibus ſucceſſio præbebatur. Sed hi quidem. xiii. Aron exiſtentes ex genere/per ſucceſſionem ſumebant honorem. Fuit autem he// braeorum reſpublica primo quidem ſub populi poteſtate/ poſt hoc autem ſub unius principatu ſit/ tertio uero ſub regibus. Tempus ergo quo iſti. xiii. habuere principatum/a die qua ægyptum patres noſtri Moyſe duce reliquerunt/uſq; ad ædificationem templi quod Salomon rex Hieroſolymorũ in urbe conſtruxit/fuit annoꝝ. xii. & ſexcentoꝝ. Poſt illos itaq; xiii. pontifices. decem & octo alii hanc

tenuere

tenuere poteſtatem/a Salomonis regis tẽporibus Hieroſolymis ſibimet ſuccedẽtes/ uſq; ad aduentũ Nabuchodonoſor Babyloniorũ regis//qui caſtrametatus eſt aduerſus urbẽ tẽplum quidẽ concrema uit/gentẽ uero noſtrã in Babylonia migrauit/& pontificẽ loſedech captiuũ duxit. Tẽpus enim pon/ tificatus horũ quadringentorũ.lxvi.fuit annorũ/menſiũ ſex/dierũq;.xx.cũ utiq; iudæi ſub regibus eſ ſent conſtituti. Poſt tẽpus aũt annorũ.lxx.captiuitatis geſtæ p Babylonios Cyrus Perſarũ rex dimi/ ſit ex Babylonia iudæos ad propriã remeare terrã/atq; conceſſit tẽplum ædificare captiuis. His itaq; remeantibus Siſon potificatũ ſumpſit/& ex eius genere alii.xv.uſq; ad tempus regis Antiochi/ qui uocabatur Eupator hunc habuere præſulatũ. Conuerſabantur aũt populari poteſtate annis quadrin gentis.xiiii.primuſq; Antiochus quã prædiximus/ & princeps eius militiæ Lyſias. Oniã cui erat Me nelaus cognomentũ pontificatu depoſuerũt perimentes eũ in Beroea & conſtituerũt pontificẽ loa/ chim ex genere quidẽ aaron nõ aũt ex iſta domo. Propterea aũt & Onias defuncti fratuelis & nomẽ referens patris/ueniens in ægyptũ Ptolomei philometoris amicus effectus & Cleopatræ eius uxoris ſuaſit eis ut ſecundũ Heliopoliticã legẽ deo conſtituerẽt tẽplũ/Hieroſolymitano ſimile/& eũ pontifi cẽ ordinarẽt. Sed de tẽplo apud ægyptũ ædificato/ ſæpius declarauimus. Ioachim uero cũ tribus an/ nis habuiſſet pontificatũ defunctus eſt cui nemo ſucceſſit/ſed p annos ſeptẽ ciuitas fuit ſine pontifi/ ce. Igitur ionathas frater iudæ Machabei ipſo tẽpore ſuſcepit pontificatũ quẽ tenebat quattuor ãnis. Quo per inſidias moriente dolo Tryphonis/ſicut ſuperius iam quodã loco narrauimus/accepit hũc honorẽ Symon germanus eius. Huic p dolũ quoq; generi in conuiuio morienti/filius ſucceſſit Hyr/ canus. Qui cũ tenuiſſet pontificatũ annis.xxxi.in ſenectute moritur cũ & pontificatũ tenuiſſet & re gnũ. Quo defuncto/ariſtobulus eius maior filius ei ſucceſſit q primus ſibi diadema impoſuit/ac poſt annũ moritur. Cuius uxor alexandra fratrẽ eius alexandrũ conſtituit in regno. Alexander aũt/cũ & regnaſſet/& ſacerdotiũ tenuiſſet annis.xxvii.uita priuatus eſt alexandræ coniugi præcipiens/ut ipſa pontificẽ ordinaret. Quæ pontificatũ quidẽ Hyrcano ſuo filio dedit/regnũ uero ipſa retinens annis. ix.defuncta eſt. Cuius filius Hyrcanus per tẽpus pontificatũ obtinuit. Poſt mortẽ nanq; alexandræ/ dimicauit aduerſus eũ frater eius ariſtobulus & dũ uiciſſet/illũ quidem pontificatu remouit/ipſe ue/ ro & regnũ tenuit/& dei pontifex fuit. Huius anno tertio regni menſe ſimiliter tertio ueniens Pom/ peius/& Hieroſolymitarum ciuitatem forti dimicatione deuincens/ipſum quidem Romã cum filiis uinctum miſit. Hyrcanũ uero denuo in pontificatu reſtituit/quẽ gentis quidẽ præſidatum habere p/ miſit diademate uero uti prohibuit. Habuit aũt Hyrcanus hãc poteſtatem ſuper nouẽ priores alios annos quadringentos. Barzafranes autẽ & Pacorus Parthiæ potẽtes/tranſeuntes Euphratem & pu/ gnantes aduerſus Hyrcanum/ipſum quidem cœperunt ariſtobuli uero filium antigonum cõſtituere regem. Qui dum tribus annis & menſibus totidem tenuiſſent regnum. Soſſius & Herodes obſede// runt eum/captũq; tranſmiſerunt antonio. Antonius uero defunctũ antiochiæ trucidauit. Herodes ue ro cõmiſſo regno ſibimet a Romanis nequaquam conſtituit ex genere aſamonei pontifices/ſed qui buſdam ignobilibus & qui ſolummodo de ſacerdotibus eſſent præter ariſtobulũ tribuit hunc hono/ rem. Ariſtobulum nanq; filium Hyrcani/qui a Parthis captus fuerat/pontificem conſtituens ſo// rorem eius Mariannem duxit uxorem. Ob quam rem fauorem populi ſibimet collocauit/propter Hyrcani memoriã. Deinde metuens/ne cuncti ab ariſtobulum declinarent/eum in Hierico ſuffocari dolo machinatus eſt cũ nataret/ſicuti iam declarauimus. Poſt hũc aũt nequaquã alicui ex genere aſa monei pontificatus tribuit poteſtatem. Similia quoque geſſit in conſtitutione ſacerdotum archelaus Herodis filius/pariter & Romani poſtea ſuper iudæos obtinẽtes imperiũ. Sunt ergo uiri qui ab He/ rodis tẽporibus pontificatũ habuerunt uſq; ad diem qua Titus templum & ciuitatem capiens con/ cremauit/cuncti ſimul nigintinouem. Tempus autem horum anni ſuut centum & ſeptem. Quorũ quidam conuerſati ſunt/ſub Herodis regno/& filii eius archelai. Poſt horum uero mortem/ populi quidem poteſtate cuncta gerebantur/præſulatum tamen gentis pontifices obtinebãt. Hæc ergo de pontificibus dicta ſufficiant. Geſſius itaque Florus miſſus a Nerone ſucceſſor albino/ plurimis ma/ lis iudæos attriuit. Erat nanq; genere Dazonius/habuit autem uxorem nomine Cleopatram / quæ dum eſſet amica pompeiæ Neronis uxoris/& malignitate marito non minor/per eam uir eius infu/ las huius dignitatis adeptus eſt. Sic autem Florus circa poteſtatem malignus fuit & uiolentus / ut præ magnitudine malorum eius/albinum quaſi beneficii largitorem iudæi laudarent. Ille nanque malignitatem celabat / & ne penitus deprehenderetur a turba quodammodo præuidebat. Geſ/ ſius autem Florus quaſi ad docendam nequitiam miſſus iniquitates ſuas in gentem noſtram aper// ta malignitate pompabat/neque direptioni parcens/neque modum iniuſti ſupplicii derelinquens. Erat enim inflexibilis ad miſerandum/& omnibus lucris auarus qui etiam in latronum direptione communicabat. Sine timore nanque multi ad hoc accedebant cum illius permiſſione / ut de ſua ſa/ lute minime cogitarent. Quod opus non erat mediocriter condolendum. Quapropter infelices

Iudæi cũ non ualerent uastationes sustinere latronũ cogebantur a propriis solennitatibus recedentes cuncti diffugere/ut melius ubicunq; liceret apud alienigenas habitarẽt. Florus igitur fuit q nos cõtra Romanos bellũ fecit assumere/melius iudicans citius quã paulatim/& per tempora nos perire. Initium quippe sumpsit hoc prælium secundo quidẽ anno amministrationis flori. xii. aũt neronis imperii. Sed ea quidẽ quæcunq; aut facere coacti sumus/aut pati/perfecte scire poterunt qui legere uoluerint libros a me de iudaica dimicatione conscriptos. Hic igitur ponã terminũ antiquitatis Historiæ/postquã etiam bellũ cœpi conscribere. Cõtinet aũt hoc opus a prima hominis natiuitate traditiõem usq; ad decimũ annum Neronis imperii. Ea siquidẽ quæ nobis iudæis prouenerunt in ægypto/& syria/Palæstina/& quæcunq; perpessi sumus ab assyriis & Babyloniis uel circa nos Persæ seu macedones egerunt/& post eos Romani/sicuti reor sunt cũ integritate cõposita. Nisus sum aũt etiam descriptione conseruare/qui per annos duo milia constituti sunt. Conscripsi etiam sine errore successiones regũ/actus eorũ/& conuersationes enuncians/& Monarcharũ potestates enarrans sicut ex sacris libris de rebus omnibus descriptio cõtinetur. Hoc enim in principio historiæ me facere compromisi. Dico siquidem cũ fiducia/opere iam perfecto: quia nullus alter licet uoluntatẽ habuerit/neq; iudæus neq; alienigena potuit hoc negociũ Græcis ita subtiliter explanare. Habens enim indubitanter a cõgentilibus meis maximã eruditionẽ nostræ prouinciæ etiã græcas studui litteras adipisci. Artis náq; grammaticæ experimentũ sumpsi/integritatẽ uero prolationis uerborũ/possidere me paterna consuetudo prohibuit/quippe cũ apud nos non recipiant eos/qui elocutionem multarũ gentiũ didicisse noscuntur eo q; cõmune putem hoc officiũ non liberis tantũmodo sed etiã uolentibus seruis. Sapientiã uero illos/estantur habere tantũmodo/qui leges sub integritate cognoscunt/& uirtutẽ sacrarum litterarũ interpretari possunt. Propterea multis in hoc studio laborantibus/uix duo quidẽ aut tres adepti/& laborũ fructu repente potiti sunt. Non erit forsan inuidiosum etiã de genere meo/& uitæ actibus postea breuiter enarrare. In his ergo dicere ulterius de antiquitate cessabo/libris existẽtibus xx. habentibus uero sexaginta milia uersuum. Et si diuinitas cõcesserit/per discursum cõmemorabo rursus & causas belli/& eorũ quæ ad præsentẽ pertinent diẽ/quæ est tertiidecimi quidẽ anni Domiciani cæsaris principatus mihi aũt a natiuitate quinquagesimi & sexti. Proposui quoq; uobis cõscribere nostras etiã. i. iudæorũ sectas/in. iiii. libris/de deo eiusq; substantia/& de legibus & cur secũdũ eas aliud facere permittimur/aliud prohibemur.

De antiquitatibus Iudæorum. Finis.

Iosephi Mathathiæ filii Hebræi genere sacerdotis ex Hierosolymis de antiquitate Iudæorum, contra appionem Grammaticum alexandrinum. Cap. I.

Vfficienter ut arbitror & p libros antiquitatũ opulẽtissime uirorũ Epaphrodite legentibus eos aperui de nostro genere iudæorũ/quia & uetustissimũ est & primã conscientiã propriã habuit/quinq; milia enim annorũ numerũ historiã cõtinentẽ ex nostris sacris libris græco sermone conscripsi. Quoniam uero multos uideo respicientes blasphemiam quorundã insane prolatam/& ea quæ a me de antiquitate conscripta sunt non credentes/putantes mendacium nostrũ sit genus/eo quod nulla memoria apud Græcorũ nobiles Historiographos digni sunt habiti nostri maiores. Pro oĩbus his arbitratus sum oportere me breuiter hæc dicta cõscribere/& derogantiũ quidẽ uæsanũ spõtaneũq; increpare mendaciũ/aliorũ uero ignorantiã pariter emendare/uniuersosq; de nostra antiquitate qui scilicet ueritatẽ amplectunt' edocere. Vtar aũt in meis dictis testibus eis/qui de omni antiquitate apud græcos fidedigni sunt iudicandi/eos aũt q blasphemę de nobis atq; fallaciter cõscripsere aliqua per semetipsos conuicta indubitanter ostendã. Conabor etiã causas exponere ꝓpter quas nõ multi in Græcis historiis gentis nostræ fecere memoriã/necnon & eos quidẽ nobis nequaquã scribere uoluerunt nescientibus aut nescire simulãtibus indicabo. Primitus itaq; satis admiror eos qui existimant oportere de rebus antiquis Græcis tantummodo fidem habere & ab eis consulendam esse ueritatis integritatem. Nobis autem & aliis hominibus non esse credendum. Sed ego omnia in his contraria uideo contigisse. Quapropter decet non uarias opiniones inspicere/sed ex ipsis rebus iusticiam ponderare. Omnia siquidem Græcorum noua & heri/ut ita dicam/nuper facta cognoui. Et hæc fabricas ciuitatum & adinuentiones artium conscriptionesque legum cunctarumq; rerum iunior apud eos est historiæ diligentia conscribenda. Apud ægyptios autem atque

Chaldæos